MANORATHAPURANI

OR

THE COMMENTARY ON THE

ANGUTTARANIKAYA.

OF THE

SUTTA PITAKA

PART I.

මනොරථපූරණී

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.

පඨමො භාගො.

Vol. XV

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

MANORATHAPURANI

OR

THE COMMENTARY ON THE

ANGUTTARANIKAYA.

OF THE

SUTTA PITAKA

PART I.

මනොරථපූරණී

අඞගුත්තරනිකායටඨකථා.

පඨමො භාගො.

සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසීහාභිධානෙන වාති
වීහි සොගතෙහි
තිපිටක මුද්දාලයෙ මුද්දාපිතා.

රසඞගම්බුධීලොචනෙ සිරිසුගතවසෙසති

1 9 2 3.

මිල රු.190/=

MANORATHAPURANI

ANGUTTARANIKAYA.

PART. I.

මනොරථපූරණී

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.

පඨමො භාගො.

Vol. XV

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARIYA BUDDHAGHOSA THERA'S

MANORATHAPURANI

OR

THE COMMENTARY ON THE

ANGUTTARANIKAYA.

OF THE

SUTTA PITAKA

PART I.

EDITED BY

DHAMMAKITTI SIRI DHAMMANANDA

Pradhana Sanghanayaka Maha Thera,
Colombo and Chilaw Districts,
Principal of Vidyalankara Oriental College,
Peliyagoda, Kelaniya.

PUBLISHED BY THE TRUSTEES:

DR. CHARLES ALWIS HEWAVITARNE,
SIRINATHA KUMARADASA MOONESINGHE ESQ.

THE TIPITAKA PUBLICATION PRESS,
SARASWATI HALL, PETTAH,
COLOMBO (CEYLON)

B. E. 2466.
C. E. 1923.

First Edition	:	1000 - 1918
Second Edition	:	1000 - 1991
Third Edition	:	1000 - 2007

(තිපිටකමුද්දඞ්කනෙ පඤ්චදසමං පොත්ථකං)

භදන්තාචරිය බුද්ධඝොසමහාථෙරවර

විරචිතා

මනොරථපූරණී

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.

පඨමො භාගො.

විජ්ජාලඞ්කාර මහාපරිවෙණාධිපතිනා

ධම්මකිත්ති සිරි ධම්මානන්දාභිධානෙන

ලඞ්කායං පච්ඡිමදිසානුදිසාසු

පධාන සඞ්ඝනායකත්ථෙරෙන

සංසොධිතා.

සයිමන් හේවාවිතාරණ සොගතාණත්තෙන

චාර්ලස් අල්විස් හේවාවිතාරණාභිධානෙන

ආඞ්ගලවෙජ්ජාචරියෙන චෙව

සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසිංහාභිධානෙනච

තිපිටක මුද්දාලයෙ මුද්දාපිතා.

රසඞ්ගම්බුධිලොචනෙ සිරිසුගතවස්සෙති.

1 9 2 3.

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death, He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 Volumes After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARNE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94 had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARNE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarne and Somawati Hewavitarne Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

NOEL WIJENAIKE
NANDA AMARASINGHE
TISSA RATNATUNGE

2007

Somawati Hewavitarne Trust Office
No. 130, Maligakanda Road, Colombo 10,
SRI LANKA.

PREFATORY NOTE.

With this issue of the Manoratha Purani I have much pleasure in placing before the public the 15th Volume of the Simon Hewa vitarne Bequest. On the 17th January 1923 the 10th anniversary of the death of Mr. Simon Hewavitarne a meeting of the Editor Theros was held at "Taksila" the residence of Mrs. Somavathie Hewavitarne the widow of the late Mr. Simon Hewavitarne and it was decided that as the commentaries to the Sutta Pitaka were nearing completion the task of editing the Vinaya Pitaka and Abhidhamma Pitaka commentaries should be begun. It was further decided to publish the Catu Bhauavara Atthakatha and the Sutta Sangha Atthakatha, two works which it was thought should be included among the Simon Hewavitarne Bequest.

The unpublished works have been allotted to the following Theros:

Morontuduwe Dhammananda Thero-The Itivuttaka Atthakatha,
Madugalle Siddhartha Nayaka Thero } Vimana Vatthu Atthakatha
Morontuduve Dhammananda Thero }
Kahave Sri Sumangala Ratanasara
Nayaka Thero - Pafisambhidha Atthakatha,
Vidurupola Piyatissa Nayaka Thero - The Samyutta Atthakatha,
" " The Jataka Attahakatha
Pinwatte Seelananda Nayaka Thero - The Apadana Atthakatha
Ratmalane Sri Dhammananda Nayaka Thero - Papanca Sudani
These are well in hand.

The 2nd part of the Digha Nikaya Attakatha viz., the Sumangala Vilasini is nearly completed. As was previously mentioned 1000 copies of each commentary were printed of which 500 were distributed free. The cost of printing up to 31st March 1922 is Rupees 59,928 and 53 cents and the income from the sale of books is Rupees 16,079 and cents 91 leaving a net expenditure of rupees 43,848 and cents 62.

The present work was begun by Sri Dharmakirti Sri Dhammarama Nayaka Thero but owing to his demise the editing of the work was entrusted to his distinguished successor Ratmalane Sri Dhammananda Nayaka Thero.

The term Manoratha Purani or the wish fulfiller might appropriately mean as the learned editor thinks that this commentary saw the fulfilment of Buddhagosha's desire of writing the Pali commentaries of Ceylon. The 2nd part of the Manoratha Purani is well in hand.

The thanks of the public are due to the learned Nayaka Thero for his labour of love. Since this note went to the Press the death has occurred of Pinwatte Seelananda Nayaka Thera which took place on the 29th May, 1923 at Pinwatte Saddharmakara Pirivena at Pinwatte. His death is a great loss to the Buddhist community and to Pali Scholarship. "Anicca Vata Sankhara."

C. A. Hewavitarne

Colombo,

9 Julle $\frac{2466}{1923.}$

C. A. Hewavitarne

THE LATE

MR. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE.

BORN 20TH MARCH, 1875. DIED 17TH JANUARY, 1913.

සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මැතිනිය

THE LATE

VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.

(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)

Director of Tripitaka Muddrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER 1864 DIED 29TH APRIL, 1933

විඤ්ඤත්ති.

PREFACE.

සිරිඝනසුගතතථාගතො අම්හාකං සත්ථා අනඤ්ඤසාධාරණකරුණාය සීතලහදයො පූරිතපාරමීබලො දසබලො අඤ්ඤස්ස ඤාතා පරමහිතස්ස විධාතා වත්තා පවත්තා අත්ථස්ස නින්නෙතා සකලං පාවචනං වෙනෙය්‍යාසයානුරූපං විචිත්තනයං සාත්ථං පකාසෙසි සදෙවකෙ ලොකෙ, ධරමානෙ ච භගවති සුත්තධරා කතාභිනීහාරා අනුබුද්ධායෙව බුද්ධසාවකා තමෙතං ධාරයිංසු උපාත්තත්ථසහිතං, පරිනිබ්බුතෙ ච පන භගවති අනුබුද්ධමහාසාවකමහාකස්සපාදයො ඛීණාසවා යථාධාරිතං සඞ්ගායිංසු, තතො භද්දන්තයසත්ථෙරාදයො ඛීණාසවා ච අනුබුද්ධමොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙරාදයො ඛීණාසවා ච අනුසඞ්ගායිංසු තදෙතං අනතීතසත්ථුකං පාවචනං සාට්ඨකථං, තතියසඞ්ගීතියා පරියොසිතාය අනුබුද්ධමොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙරවරාණත්තියා ලඞ්කාදීපප්පසාදකො අරහා මහාමහින්දත්ථෙරො සත්ථු පරිනිබ්බානතො ද්වින්නං වස්සසතානමුපරි ඡත්තිංසතිමෙ වස්සෙ ලඞ්කාධිපස්ස රඤ්ඤො දෙවානම්පියතිස්සස්ස පඨමෙ වස්සෙ යථාධාරිතමසෙසං පාවචනං සාට්ඨකථං ඉධානෙසි, සො පනායස්මා නිකායන්තරලද්ධීහි අසඞ්කරත්ථං සීහළභාසාය ඨපෙසි තා අට්ඨකථායො, සසිස්සෙහි මහා අරිට්ඨත්ථෙරාදීහි චතුත්ථිං ච සඞ්ගීතිං කාරෙසි යථාධාරිතං යථාඨපිතං, තතො අපරභාගෙ සත්ථුපරිනිබ්බානතො චතුන්නං වස්සසතානමුපරි චත්තාලීසතිමෙ වස්සෙ ලඞ්කාභිසිත්තස්ස වට්ටගාමණිඅභයමහාරාජස්ස අමච්චමඤ්ඤතරං ජනපදාධිපං නිස්සාය මාතුලජනපදෙ ආලොකලෙණවිහාරෙ සන්නිපතිතා පඤ්චසතා අරහන්තො පභින්නපටිසම්භිදා සාට්ඨකථං පාවචනං අනුසඞ්ගායිත්වා පඤ්චමිං පොත්ථකාරූළ්හසඞ්ගීතිමකංසු, පොත්ථකාරූළ්හසඞ්ගීතිතො පඤ්චවස්සසතපරිමාණෙ කාලෙ සමතික්කන්තෙ අනුරාධපුරෙ සිරිනිවාසපරනාමධෙය්‍යමහානාමනාමෙ රාජිනි රජ්ජං කාරෙන්තෙ පරමවිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවිරියාදිපතිමණ්ඩිතො භද්දන්තබුද්ධඝොසාචරියත්ථෙරවරො නිජාචරියමහාඛීණාසවෙන භද්දන්තරෙවතත්ථෙරෙන ව්‍යාපාරිතො ජම්බුදීපා ඉධාගම්ම සුනිපුණවිනිච්ඡයස්ස මහාවිහාරියස්ස ආයස්මතො සඞ්ඝපාලත්ථෙරවරස්ස සන්තිකෙ සීහළට්ඨකථායො සබ්බා ච ථෙරවාදෙ උග්ගණ්හිත්වා විසුද්ධිමග්ගකරණෙන සමාරාධිතථෙරවංසප්පදීපො මහාවිහාරියත්ථෙරගණෙන තිස්සොපි මූලට්ඨකථායො සීහළභාසමපනෙත්වා කඤ්චුකසදිසං මාගධාය

නිරුත්තියා පරිවත්තෙසි තතොප්පභුති සකලමපි සාට්ඨකථං තෙපිටක ගන්ථජාතං භාසන්තරවිරහිතං මූලභාසායෙව ලඞ්කායං පවත්තමහොසි දෙසන්තරිකෙසු ච සාසනිකෙසු විත්ථාරිකං බාහුජඤ්ඤං.

චිරකාලප්පවත්තා සායං පොත්ථකපන්ති එතරහි න සුවිසුද්ධා පාඨන්තරෙහි ච ලෙඛකදොසෙහි ච බහුසො සංකිණ්ණා.

භදන්තබුද්ධඝොසාචරියමහාථෙරවරවිරචිතාසු තෙපිටකට්ඨකථාසු ධම්මකථිකපුඞ්ගවානං විචිත්තපටිභානජනනතො චෙව සබ්බාගමසංවණ්ණනමනොරථසිද්ධිනිමිත්තතො ච මනොරථපූරණීති අනුගතත්ථනාමධෙය්‍යා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා ලෙඛකදොසෙහි බහුසො සංකිණ්ණා දිස්සතෙති මඤ්ඤමානෙහි සාසනපාලනත්ථිකෙහි යතීහි සමාරාධිතො සුවිදිතසත්ථාගමො මහාවිහාරියො අම්හාකමාචරියවරො විජ්ජාලඞ්කාර මහාවිජ්ජාලයාධිපො තිපිටකවාගීස්සරාචරියඋපජ්ඣායොති සිරිසෙඛ[illegible] සෙලනගරෙ උපොසථපුප්ඵාරාමමජ්ඣාවසන්තෙහි මහාවිහාරියමහානෙතානුනෙතුප්පමුඛකාරකයතිගණෙහි සම්භාවිතො ධම්මකිත්තිසසිරිධම්මාරාමාභිධානො ලඞ්කායං පච්ඡිමදිසානුදිසාසු පධානසඞ්ඝනායකථෙරො ඉමං අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථං ඉතො අට්ඨාරසවස්සතො පුබ්බෙ යථාවිධි පරිසොධෙසි.

පච්ඡාපි කොළම්බනගරෙ ලද්ධරාජසම්මානස්ස පරිසුද්ධවෙස්සවංසිකස්ස හෙවාවිතාරණමුදලිමන්තිනො තනයත්‍රජෙන **සයිමන් හේවාවිතාරණ** ඉතිපපතීතෙන මහාසයෙන සාට්ඨකථාපාවචනප්පචාරනිරතෙන විහිතවිධිමනුගතෙන තංකානිවෙඨන අත්‍රභවතා සොගතෙන **චාර්ල්ස් අල්විස් හේවාවිතාරණ** ඉතිඛ්‍යාතෙන ආඞ්ගලවෙජ්ජාචරියෙන තිපිටක මුද්දාපනසහාය අජ්ඣෙසකෙන සමාරාධිතො දුතියවාරසඞ්ඛරණමාරද්ධොපි සමානො සග්ගපරායනො අහොසි සඞ්ඛාරානං පලොකධම්මතා.

තතො තංසිසෙසු පධානසිස්සස්සවොහං **ධම්මකිත්තිසිරිධම්මානන්දාභිධානො** පධානසඞ්ඝනායකථෙරො යථොදිතසඞ්ඛරණෙන මුද්දිත අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථං සීහළියපුරාණපොත්ථකෙනෙකෙන ච මරම්ම පොත්ථකෙන ච සංසන්දයං යථාසාවෙරාරම්භවිධි අනුසොධනමුපානයිං.

නිට්ඨාපිතො චායං මුද්දාපනෙ තිකනිපාතවණ්ණනාපරියොසානො පඨමො භාගො සිරිසුගතවස්සෙ රසඞ්ගම්බුධිලොචනෙ මිථුනරවි මාසස්ස පඤ්චවීසතිමංසෙ ජෙට්ඨස්ස කාලපක්ඛඑකාදසමියං චන්දවාරෙති.

විඤ්ඤාපිතමිදං විජ්ජාලඞ්කාරමහාවිජ්ජාලයාධිපතිනා රත්තමලාන ගාමෙ පුරාණවිහාරායතනිකෙන **ධම්මකිත්තිසිරිධම්මානන්දාභිධානෙන** ලඞ්කායං පච්ඡිමදිසානුදිසාසු පධානසඞ්ඝනායකථෙරෙන මයා අනුසොධකෙනාති.

L. Siri Dhammananda, C: H. P.

19. 7. 23.

සුද්ධිපත්තං.

ERRATA.

අසුද්ධි.	සුද්ධි.	පිට්ඨෙ.	පන්තියං.
මවෙකඛිත්වා	මවෙක්ඛිත්වා	8	18
නිරූපලෙපතං	නිරූපලෙපනතං	9	34
භික්ඛු	භික්ඛූ	10	32
විඤ්ඤණවසි	විඤ්ඤණවසී	18	28
ආවජ්ජනවසි	ආවජ්ජනවසී	,,	29
පානීයත්ථී	පානීයත්ථි	21	20
නොවෙ ඉදං	නොවෙ ඉදං මෙ	23	37
ඤාත්වා	ඤත්වා	26	13
අප්පිචෙච්වා	අප්පිවෙජ්ජා	43	37
සන්තිකං	සන්තිකං	44	12
රූපාවරා	රූපාවචරා	47	5
පච්ඡන්තිමා	පච්චන්තිමා	56	3
මානවො	මාණවො	84	39
සතසස්ස	සතසහස්ස	85	19
භික්ඛු	භික්ඛූ	86	13
පග්ගණ්හාපෙසි	පග්ගණ්හාපෙසි	97	33
සම්පතෙනහී	සම්පත්තෙනාහි	99	39
අසුකසෙට්ඨිධීතා	අසුකසෙට්ඨිධීතා	117	20
අත්තනො	අත්තනො	120	12
චුල්ලසත්ථකෙන	චුල්ලපත්ථකෙන	122	39
යෙට්ඨි	සෙට්ඨි	124	9
අඓකස්මිං පදෙස	අඓකස්මිං පදෙසෙ	128	7
පක්කසිත	පක්කසිත	132	13
දියමානං	දීයමානං	137	39
තෙස	තෙසං	149	37
අත්තනො	අත්තනො	180	19
පණිත	පණීත	,,	20
අරුචියාව	අරුචියාච	187	31
එළිතකොසා	එළිතකෙසා	,,	39

අශුද්ධ.	ශුද්ධ.	පිටේ.	පන්තිය.
ඡන්දිත්වා	ඡින්දිත්වා	188	36
පසාධානත්ථාය	පසාධනත්ථාය	192	10
පඤ්චයතා	පඤ්චසතා	192	20
අනෙන්තකෙන	අනන්තකෙන	196	5
ඨානන්තරෙසු	ඨානානන්තරෙසු	200	2
ඡඩ්ඪෙතුං	ඡඩ්ඩෙතුං	205	21
මහාජනත්තරෙ	මහාජනන්තරෙ	210	31
ලජ්ජිත්වා	ලජ්ජිත්වා	212	25
බ්‍රහ්මණස්ස	බ්‍රාහ්මණස්ස	235	12
බ්‍රාම්හණස්ස	බ්‍රාහ්මණස්ස	236	24
සහයිකාය	සහායිකාය	246	13
අපරිවත්තලිඞ්ගං	අපිපරිවත්තලිඞ්ගං	249	14
එළා	එළ	,,	25
අනන්ත	ආනන්ත	,,	26
බුධො	බුද්ධො	252	33
වත්ථුගුය්හ	වත්ථගුය්හ	254	36
පළාපෙසුං	පලාපෙසුං	256	36
ඡන්දිතුං	ඡින්දිතුං	257	21
කුසිතො	කුසීතො	263	16
වෙලුවන	වෙළුවන	264	28
අනුභවිත්වා	අනුභවිත්වා	271	18
පයිරුපාසතො	පයිරුපාසන්තො	272	2
හාවෙ	භාවෙ	274	27
බීර	ඛීර	279	4
සම්බොජ්ඣගං	සම්බොජ්ඣඞ්ගං	280	18
විත්ථුවිසද	වත්ථුවිසද	281	18
නිමිත්තුපාදෙනෙවෙත්ථ	නිමිත්තුප්පාදෙනෙවෙත්ථ	285	6
හෙදෙ	භෙදෙ	287	6
සුතත්තන	සුත්තන්ත	292	26
සක්කාරාහි	සක්කරාහි	293	16
ඛංසිත්වාං	ඛංසිත්වා	,,	,,
භිරුතො	භීරුතො	294	26
අනන්තමන	අනත්තමන	300	32
ආදමහි	ආදිමහි	308	5
රාගුපක්කිලිඨං	රාගුපක්කිලිට්ඨං	311	29
පුබ්බරාමෙ	පුබ්බාරාමෙ	314	29
ඉධාති	ඉද්ධාති	319	3
උපපටිපපටියා	උප්පටිපාටියා	324	34
පාලිච	පාළිච	325	1
ගම්භිරාති	ගම්භීරාති	326	35

අසුද්ධ.	සුද්ධ.	පිඨෙ.	පන්තියං.
ගම්භිරත්ථාති	ගම්භීරත්ථාති	,,	36
පටිච්චරන්තිති	පටිච්චරන්තීති	327	9
උම්මත්තක්කස්ස	උම්මත්තකස්ස	339	7
උප්පජ්ජන්තිති	උප්පජ්ජන්තීති	340	15
ලක්ඛියති	ලක්ඛීයති	341	5
විසජ්ජේතා	විස්සජ්ජේතා	,,	26
වේරමණී	වේරමණී	343	14
සාරාණීයන්ති	සාරාණීයන්ති	,,	36
දළිද්දති	දලිද්දති	344	35
දළිද්දතිදළිද්දියෙන	දලිද්දතිදලිද්දියෙන	,,	35
සත්තාවහෙසු	සත්ථවාහෙසු	348	13
පතිත්ථියතීති	පතිත්ථියතීති	356	2
තීණි	තීණි	356	7
විපච්චිති	විපච්චති	370	32
චතුරඞ්ගඞ්ගුලාධික	චතුරඞ්ගුලාධික	373	14
සීතිභූතො	සීතිභූතො	,,	30
කූටගාරාභිමුඛා	කූටාගාරාභිමුඛා	385	13
කූටගාරං	කූටාගාරං	,,	14
සත්තමකූටගාරෙ	සත්තමකූටාගාරෙ	,,	18
අධිවාසනයාති	අධිවාසනායාති	388	26
භොගතමාති	භොගොතමාති	392	38
අකරණීන්ති	අකරණීයන්ති	401·	37
අවකන්ති	අවක්කන්ති	404	40
සන්නිපතිත	සන්නිපතිතා	,,	40
භගවා	භගවා	412	33
නාදසදීසං	නාදසදිසං	418	16
අකුසලමුලානීති	අකුසලමූලානීති	426	1
සායණ්හසමයං	සායන්හසමයං	427	27
දින්නාදයි	දින්නාදයී	430	14
අන්තලික්ඛගා	අන්තලික්ඛගා	432	10
තඣ	තඣ්	433	15
සික්ඛතුං	සික්ඛිතුං	442	29
ගථාසුපි	ගාථාසුපි	443	15
භොන්ති	භොන්ති	444	6
ගබ්භිනීපි	ගබ්භිනිපි	447	6
සඞ්ඛතාය	සඞ්ඛාතාය	450	33
විතක්කාදීසු	විතක්කාදිසු	451	18
නිණ්හාතපාපකන්ති	නින්හාතපාපකන්ති	456	28
අච්චන්තනිඨො	අච්චන්තනිඨො	462	21
අඩ්ඪමසන්තරිකං	අඩ්ඪමාසන්තරිකං	464	20

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

		පිට්ඨඞ්කො.
1	ගන්ථාරම්භො	1
2	නිදානවණ්ණනා	11
3	පඨමසුත්තං	14
4	පඨමො වග්ගො	17
5	දුතියො වග්ගො	30
6	අකම්මනියවග්ගො තතියො	31
7	දන්තවග්ගො චතුත්ථො	32
8	පඤ්චමො වග්ගො	35
9	ඡට්ඨො වග්ගො	42
10	සත්තමො වග්ගො	46
11	අට්ඨමොවග්ගො	48
12	නවමො වග්ගො	48
13	දසමො වග්ගො	53
14	එකාදසමො වග්ගො	53
15	ද්වාදසතෙරසමවග්ගා	54
16	එකපුග්ගලවණ්ණනා	70
	එතදග්ගපාළියං	
17	අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤො	84
18	සාරිපුත්තො	92
19	මහාමොග්ගල්ලානො	92
20	මහාකස්සපො	104
21	අනුරුද්ධො	109
22	භද්දියො	110
23	ලකුණ්ටකභද්දියො	111
24	පිණ්ඩොලභාරද්වාජො	112
25	පුණ්ණො මන්තාණිපුත්තො	115
26	මහාකච්චානො	118
27	පඨමො වග්ගො	118
28	චුල්ලපන්ථකො	124
29	මහාපන්ථකො	124
30	සුභූති	126
31	රෙවතො ඛදිරවනියො	129
32	කඞ්ඛාරෙවතො	130
33	සොණොකොළිවිසො	133
34	සොණොකුටිකණ්ණො	136
35	සීවලි	139
36	වක්කලි	141
37	දුතියො වග්ගො	141
38	රාහුලො	146
39	රට්ඨපාලො	146
40	කුණ්ඩධානො	149
41	වඞ්ගීසො	151
42	උපසෙනොවඞ්ගන්තපුත්ත	152
43	දබ්බො මල්ලපුත්තො	154
44	පිළින්දිවච්ඡො	155
45	බාහියො දාරුචීරියො	158
46	කුමාරකස්සපො	159
47	මහාකොට්ඨිතො	159
48	තතියො වග්ගො	159
49	ආනන්දො	165
50	උරුවෙලකස්සපො	166
51	කාළුදායි	168
52	බක්කුලො	171
53	සොභිතො	172
54	උපාලි	172
55	නන්දකො	.174
56	නන්දො	175
37	මහාකප්පිනො	178
58	සාගතො	179
59	රාධො	181
60	මොඝරාජා	184
61	චතුත්ථො වග්ගො	184
62	ථෙරපාළිවණ්ණනා	184
63	මහාපජාපතී ගොතමී	187
64	ඛෙමා	188
65	උප්පලවණ්ණා	194
66	පටාචාරා	196
67	ධම්මදින්නා	197
68	නන්දා	198
69	සොණා	199
70	සකුලා	200
71	භද්දා කුණ්ඩලකෙසා	203
72	භද්දාකාපිලානී	204
73	භද්දා කච්චානා	205
74	කිසාගොතමී	206
75	සිඟාලකමාතා	207
76	ථෙරිපාළිවණ්ණනා	207

	පිටඃඩෙකා.
77 තපස්සො ච භල්ලිකො ච	208
78 සුදත්තො ගහපති අනාථපිණ්ඩිකො	209
79 චිත්තො ගහපති	210
80 හත්ථකො ආලවකො	213
81 මහානාමො සක්කො	213
82 උග්ගොගහපති වෙසාලිකො	214
83 උග්ගතො ගහපති	215
84 සූරො අම්බට්ඨො	216
85 ජීවකො කොමාරභච්චො	216
86 නකුලපිතා ගහපති	217
87 උපාසකපාළිවණ්ණනා	217
88 සුජාතා සෙනානීධීතා	219
89 විසාඛා මිගාරමාතා	226
90 ඛුජ්ජුත්තරා ච සාමාවතී ච	240
91 උත්තරා නන්දමාතා	244
92 සුප්පවාසා කොලියධීතා	244
93 සුප්පියා උපාසිකා	245
94 කාතියානී	246
95 නකුලමාතා ගහපතානී	246
96 කාළී උපාසිකාකුරරඝරිකා	247
97 උපාසිකාපාළිවණ්ණනා	247
98 එතදග්ගපාළිවණ්ණනා	247
99 අට්ඨාන පාළිවණ්ණනා	256
100 එකධම්මපාළිවණ්ණනාය පඨමො වග්ගො	258
101 දුතියො වග්ගො	260
102 තතියො වග්ගො	264
103 චතුත්ථො වග්ගො	266
104 ජම්බුදීපපෙය්‍යාලො	266
105 සොළසපසාදකරධම්මා	267
106 ඣානබ්‍රහ්මවිහාර	267
107 සතිපට්ඨාන	268
108 පධාන ඉද්ධිපාද	271
109 ඉන්‍ද්‍රිය බල	272
110 බොජ්ඣඞ්ග	283
111 මග්ග	284
112 අභිභායතන විමොක්ඛ කසිණ	286
113 සඤ්ඤා අනුස්සති ඉන්ද්‍රිය	287

	පිටඃඩෙකා.
114 කායගතාසති	292
115 එකකනිපාතවණ්ණනා	292
116 චසසුපනායිකාවග්ගො පඨමො	298
117 අධිකරණවග්ගො දුතියො	309
118 බාලවග්ගො තතියො	311
119 සමචිත්තවග්ගො චතුත්ථො	325
120 පඨමපණ්ණාසකො නිට්ඨිතො	328
121 පඨමො වග්ගො	330
122 දුතියො වග්ගො	331
123 තතියො වග්ගො	332
124 චතුත්ථො වග්ගො	332
125 දුතියො පණ්ණාසකො	333
126 පඨමො වග්ගො	334
127 දුතියො වග්ගො	335
128 තතියො වග්ගො	336
129 චතුත්ථො වග්ගො	336
130 තතියො පණ්ණාසකො	337
131 දුකනිපාත වණ්ණනා	339
132 බාලවග්ගො පඨමො	342
133 රථකාරවග්ගො දුතියො	353
134 පුග්ගලවග්ගො තතියො	360
135 දෙවදූතවග්ගො චතුත්ථො	383
136 චූළවග්ගො පඤ්චමො	389
137 පඨමො පණ්ණාසකො	389
138 පුබ්බෙනිවාසකථා	394
139 බ්‍රාහ්මණවග්ගො පඨමො	399
140 මහාවග්ගො දුතියො	432
141 ආනන්දවග්ගො තතියො	441
142 සමණවග්ගො චතුත්ථො	446
143 ලොණඵලවග්ගො පඤ්චමො	452
144 දුතියො පණ්ණාසකො	452
145 සම්බොධිවග්ගො පඨමො	455
146 ආපායිකවග්ගො දුතියො	457
147 භරණ්ඩුවග්ගො තතියො	461
148 යොධාජීවවග්ගොචතුත්ථො	462
142 මඞ්ගලවග්ගො පඤ්චමො	463
150 තතියො පණ්ණාසකො	463
151 තිකනිපාතවණ්ණනා	464

මනොරථපූරණී

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.

**නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස.**

කරුණාසීතලහදයං පඤ්ඤාපජ්ජොතවිහතමොහතමං
සනරාමරලොක ගුරුං[a] වන්දෙ සුගතං ගතිවිමුත්තං.

බුද්ධොපි බුද්ධභාවං භාවෙත්වා චෙව සච්ඡිකත්වා ච
යං උපගතො ගතමලං වන්දෙ තමනුත්තරං ධම්මං.

සුගතස්ස ඔරසානං පුත්තානං මාරසෙනමථනානං
අට්ඨන්නම්පි සමූහං සිරසා වන්දෙ අරියසඞ්ඝං.

ඉති මෙ පසන්නමතිනො රතනත්තයවන්දනාමයං පුඤ්ඤං
යං සුවිහතන්තරායො හුත්වා තස්සානුභාවෙන.

එකකදුකාදිපටිමණ්ඩිතස්ස අඞ්ගුත්තරාගමවරස්ස
ධම්මකථිකපුඞ්ගවානං විචිත්තපටිභානජනනස්ස.

අත්ථප්පකාසනත්ථං අට්ඨකථා ආදිතො වසිසතෙහි
පඤ්චහි යා සඞ්ගීතා අනුසඞ්ගීතා ච පච්ඡාපි.

සීහළදීපං පන ආභතාථ වසිනා මහාමහින්දෙන
ඨපිතා සීහළභාසාය දීපවාසීනමත්ථාය.

අපනෙත්වාන තතොහං සීහළභාසං මනොරමං භාසං
තන්තිනයානුච්ඡවිකං ආරොපෙන්තො විගතදොසං.

සමයං අවිලොමෙන්තො ථෙරානං ථෙරවංසප්පදීපානං
සුනිපුණවිනිච්ඡයානං මහාවිහාරාධිවාසීනං.

හිත්වා පුනප්පුනාගතමත්ථං අත්ථං පකාසයිස්සාමි
සුජනස්ස ච තුට්ඨත්ථං චිරට්ඨිතත්ථඤ්ච ධම්මස්ස.

සාවත්ථිප්පභුතීනං නගරානං වණ්ණනා කතා හෙට්ඨා
දීඝස්ස මජ්ඣිමස්ස ච යා මෙ අත්ථං වදන්තෙන.[b]

විත්ථාරවසෙන සුදං වත්ථූනි ච තත්ථ යානි වුත්තානි
තෙසම්පි න ඉධ භිය්‍යො විත්ථාරකථං කරිස්සාමි.

---

a. ගරුං-ම. ස්‍යා. b. "සඞ්ගීතීනං විත්ථතං. යා මෙ අත්ථං වදන්තෙනා" තිපි පාඨො.

සුත්තානං පන අත්ථා න විනා වත්ථූහි යෙ පකාසන්ති
තෙසං පකාසනත්ථං වත්ථූනිපි දස්සයිස්සාමි.

සීලකථා ධුතධම්මා කම්මට්ඨානානි චෙව සබ්බානි
චරියාවිධානසහිතො ඣානසමාපත්තිවිත්ථාරො.

සබ්බා ච අභිඤ්ඤායො පඤ්ඤාසඞ්කලනනිච්ඡයො චෙව
ඛන්ධධාතායතනින්ද්‍රියානි අරියානි චෙව චත්තාරි.

සච්චානි. පච්චයාකාරදෙසනා සුපරිසුද්ධනිපුණනයා
අවිමුත්තතන්තිමග්ගා විපස්සනාභාවනා චෙව.

ඉති පන සබ්බං යස්මා විසුද්ධිමග්ගෙ මයා සුපරිසුද්ධං
වුත්තං තස්මා භිය්‍යො න තං ඉධ විචාරයිස්සාමි.

මජ්ඣෙ විසුද්ධිමග්ගො එස චතුන්නම්පි ආගමානං හි
ඨත්වා පකාසයිස්සති තත්ථ යථාභාසිතං අත්ථං.

ඉච්චෙව කතො තස්මා තම්පි ගහෙත්වාන සද්ධිමෙතාය
අට්ඨකථාය විජානථ අඞ්ගුත්තරනිස්සිතං අත්ථන්ති.

තත්ථ අඞ්ගුත්තරාගමො නාම එකකනිපාතො දුකනිපාතො තිකනිපාතො චතුක්කනිපාතො පඤ්චකනිපාතො ඡක්කනිපාතො සත්තකනිපාතො අට්ඨකනිපාතො නවකනිපාතො දසකනිපාතො එකාදසකනිපාතොති එකාදස නිපාතා හොන්ති. සුත්තතො:

නව සුත්තසහස්සානි පඤ්ච සුත්තසතානි ච
සත්තපඤ්ඤාස සුත්තානි හොන්ති අඞ්ගුත්තරාගමෙ.

තස්ස නිපාතෙසු එකකනිපාතො ආදි; සුත්තෙසු චිත්තපරියාදාන සුත්තං; තස්සාපි 'එවමෙම සුත'න්ති ආදිකං ආයස්මතා ආනන්දෙන පඨම මහාසඞ්ගීතිකාලෙ වුත්තං නිදානමාදි. සා පනෙසා පඨමමහාසඞ්ගීති සුමඞ්ගලවිලාසිනියා දීඝනිකායට්ඨකථාය ආදිම්හි විත්ථාරිතා; තස්මා සා තත්ථ විත්ථාරිතනයෙනෙව වෙදිතබ්බා.

යං පනෙතං **එවමෙම සුත**න්ති ආදිකං නිදානං තත්ථ **එව**න්ති නිපාත පදං **මෙ**ති ආදීනි නාමපදානි. **සාවත්ථියං විහරතී**ති එත්ථ **වී**ති උපසග්ග පදං **හරතී**ති ආඛ්‍යාතපදන්ති ඉමිනා තාව නයෙන පදවිභාගො වෙදිතබ්බො.

අත්ථතො පන **එවං**සද්දො තාව උපමූපදෙසසම්පහංසනගරහනවචන සමපටිච්ඡනාකාරනිදස්සනාවධාරණාදිඅනෙකත්ථප්පභෙදො. තථා හෙස "එවං ජාතෙන මච්චෙන කත්තබ්බං කුසලං බහු"න්ති[1] එවමාදිසු උප මායං ආගතො. "එවං තෙ අභික්කමිතබ්බ"න්ති[2] ආදිසු උපදෙසෙ. "එව

1. ධම්මපද පුප්ඵවග්ග පාළි
2. "එවං තෙ අභික්කමිතබ්බං එවං පටික්කමිතබ්බන්ති ආදිසු උපදෙසෙ" ඉති සෙසට්ඨකථාසු ආගතො. -අඞ්ගුත්තර චතුක්ක භයවග්ග.

මෙතං භගවා එවමෙතං සුගතා"ති[1] ආදීසු සම්පහංසනෙ. "එවමෙවං පනායං වසලී යස්මිං වා තස්මිං වා තස්ස මුණ්ඩකස්ස සමණකස්ස වණ්ණං භාසතී"ති[2] ආදීසු ගරහණෙ. "එවම්භන්තෙති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසු"න්ති[3] ආදීසු වචනසම්පටිච්ඡනෙ. "එවං ව්‍යා ඛො අහං භන්තෙ භගවතා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී"ති[4] ආදීසු ආකාරෙ. "එහි ත්වං මාණව යෙන සමණො ආනන්දො තෙනුපසංකම උපසංකමිත්වා මම වචනෙන සමණං ආනන්දං අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරං පුච්ඡ සුභො මාණවො තොදෙය්‍යපුත්තො භවන්තං ආනන්දං අප්පාබාධං–පෙ–ඵාසුවිහාරං පුච්ඡතීති එවඤ්ච වදෙහි සාධු කිර භවං ආනන්දො යෙන සුභස්ස මාණවස්ස තොදෙය්‍යපුත්තස්ස නිවෙසනං තෙනුපසංකමතු අනුකම්පං උපාදායා"ති[5] ආදීසු නිදස්සනෙ. "තං කිං මඤ්ඤථ කාලාමා ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වාති අකුසලා භන්තෙ සාවජ්ජා වා අනවජ්ජා වාති සාවජ්ජා භන්තෙ විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුප්පසත්ථා වාති විඤ්ඤුගරහිතා භන්තෙ සමත්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්ති නො වා කථං වො එත්ථ හොතීති සමත්තා භන්තෙ සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තන්තීති එවං නො එත්ථ හොතී"ති[6] ආදීසු අවධාරණෙ. ස්වායමිධ ආකාරනිදස්සනාවධාරණෙසු දට්ඨබ්බො.

තත්ථ ආකාරත්ථෙන එවං සද්දෙන එතමත්ථං දීපෙති; නානානයනිපුණං අනෙකජ්ඣාසයසමුට්ඨානං අත්ථබ්‍යඤ්ජනසම්පන්නං විවිධපාටිහාරියං ධම්මත්ථදෙසනාපටිවෙධගම්භීරං සබ්බසත්තානං සකසකභාසානුරූපතො සොතපථමාගච්ඡන්තං තස්ස භගවතො වචනං සබ්බප්පකාරෙන කො සමත්ථො විඤ්ඤාතුං සබ්බථාමෙන පන සොතුකාමතං ජනෙත්වාපි එවං මෙ සුතං මයාපි එකෙනාකාරෙන සුතන්ති.

නිදස්සනත්ථෙන නාහං සයම්භූ න මයා ඉදං සච්ඡිකතන්ති අත්තානං පරිමොචෙන්තො එවං මෙ සුතං මයාපි එවං සුතන්ති ඉදානි වත්තබ්බං සකලං සුත්තං නිදස්සෙති.

අවධාරණත්ථෙන "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං බහුස්සුතානං යදිදං ආනන්දො, සතිමන්තානං, ගතිමන්තානං, ධිතිමන්තානං, උපට්ඨාකානං යදිදං ආනන්දො"ති[7] එවං භගවතා "ආයස්මා ආනන්දො අත්ථකුසලො ධම්මකුසලො බ්‍යඤ්ජනකුසලො නිරුත්තිකුසලො පුබ්බාපරකුසලො"ති[8] එවං ධම්මසෙනාපතිනා ච පසත්ථභාවානුරූපං අත්තනො ධාරණබලං දස්සෙන්තො සත්තානං සොතුකම්‍යතං ජනෙති; එවං මෙ සුතං තඤ්ච ඛො අත්ථතො වා බ්‍යඤ්ජනතො වා අනූනමනධිකං එවමෙව න අඤ්ඤථා දට්ඨබ්බන්ති.

---

1. දෙවපුත්ත සංයුත්ත.
2. බ්‍රාහ්මණ සංයුත්ත.
3. අඞ්ගුත්තර දුකචතුත්ථවග්ග.
4. මජ්ඣිම මූලපණ්ණාස අලගද්දූපම සුත්ත.
5. දීඝනිකාය සුභසුත්ත.
6. අඞ්ගුත්තර තික මහාවග්ග.
7. අඞ්ගුත්තර එකක එතදග්ග පාළි.
8. අඞ්ගුත්තර පඤ්චක ආඝාතවග්ග.

මෙසද්දො තීසු අත්ථෙසු දිස්සති: තථා හිස්ස “ගාථාභිගීතං මෙ අභොජනෙය්‍ය”න්ති[1] ආදිසු මයාති අත්ථො. “සාධු මෙ භන්තෙ භගවා සංඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතූ”ති[2] ආදිසු මය්හන්ති අත්ථො. “ධම්මදායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවථා”ති[3] ආදිසු මමාති අත්ථො. ඉධ පන මයා සුතන්ති ච මම සුතන්ති ච අත්ථද්වයෙ යුජ්ජති.

සුතන්ති අයං සුතසද්දො සඋපසග්ගො අනුපසග්ගො ච ගමන විස්සුත කිලින්නූපචිතානුයොගසොතවිඤ්ඤෙය්‍යසොතද්වාරානුසාරවිඤ්ඤාතාදිඅනෙකත්ථප්පභෙදො; තථා හිස්ස “සෙනාය පසුතො”ති ආදිසු ගච්ඡන්තොති අත්ථො. “සුතධම්මස්ස පස්සතො”ති[4] ආදිසු විස්සුතධම්මස්සාති අත්ථො. “අවස්සුතානවස්සුතස්සා”ති[5] ආදිසු කිලින්නාකිලින්නස්සාති අත්ථො. “තුම්හෙහි පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පක”න්ති[6] ආදිසු උපචිතන්ති අත්ථො. “යෙ ඣානපසුතා ධීරා”ති[7] ආදිසු ඣානානුයුත්තාති අත්ථො. “දිට්ඨං සුතං මුත”න්ති[8] ආදිසු සොතවිඤ්ඤෙය්‍යන්ති අත්ථො. “සුතධරො සුතසන්නිචයො”ති[9] ආදිසු සොතද්වාරානුසාරවිඤ්ඤාතධරොති අත්ථො. ඉධ පනස්ස සොතද්වාරානුසාරෙන උපධාරිතන්ති වා උපධාරණන්ති වාති අත්ථො. මෙ සද්දස්ස හි මයාති අත්ථෙ සති එවං මයා සුතං සොතද්වාරානුසාරෙන උපධාරිතන්ති යුජ්ජති. මමාති අත්ථෙ සති එවං මම සුතං සොතද්වාරානුසාරෙන උපධාරණන්ති යුජ්ජති.

එවමෙතෙසු තීසුපි පදෙසු **එව**න්ති සොතවිඤ්ඤාණාදිවිඤ්ඤාණකිච්චනිදස්සනං. **මෙ**ති වුත්තවිඤ්ඤාණසමඞ්ගිපුග්ගලනිදස්සනං. **සුත**න්ති අස්සවනභාවපටික්ඛෙපතො අනූනානධිකාවිපරීතග්ගහණනිදස්සනං. තථා **එව**න්ති තස්සා සොතද්වාරානුසාරෙන පවත්තාය විඤ්ඤාණවීථියා නානප්පකාරෙන ආරම්මණෙ පවත්තභාවප්පකාසනං; **මෙ**ති අත්තප්පකාසනං; **සුත**න්ති ධම්මප්පකාසනං; අයං හෙත්ථ සංඛෙපො: නානප්පකාරෙන ආරම්මණෙ පවත්තාය විඤ්ඤාණවීථියා මයා න අඤ්ඤං කතං ඉදං පන කතං අයං ධම්මො සුතොති. තථා **එව**න්ති නිද්දිසිතබ්බප්පකාසනං; **මෙ**ති පුග්ගලප්පකාසනං; **සුත**න්ති පුග්ගලකිච්චප්පකාසනං; ඉදං වුත්තං හොති: යං සුත්තං නිද්දිසිස්සාමි තං මයා එවං සුතන්ති. තථා **එව**න්ති යස්ස චිත්තසන්තානස්ස නානප්පකාරප්පවත්තියා නානත්ථබ්‍යඤ්ජනග්ගහණං හොති තස්ස නානාකාරනිද්දෙසො; **එව**න්ති හි අයං ආකාරපඤ්ඤත්ති; **මෙ**ති කත්තාර නිද්දෙසො; **සුත**න්ති විසයනිද්දෙසො; එත්තාවතා නානප්පකාරප්පවත්තෙන චිත්තසන්තානෙන තංසමඞ්ගිනො කත්තුවිසයෙ ගහණසන්නිට්ඨානං කතං හොති. අථවා **එව**න්ති පුග්ගලකිච්චනිද්දෙසො; **සුත**න්ති විඤ්ඤාණකිච්චනිද්දෙසො; **මෙ**ති උභයකිච්චයුත්තපුග්ගලනිද්දෙසො.

---

1. බ්‍රාහ්මණසංයුත්ත.
2. රාහුලසංයුත්ත.
3. මජ්ඣිම මූලපණ්ණාසධම්මදායාදසුත්ත
4. උදාන මුචලින්දවග්ග.
5. භික්ඛුනී විභඞ්ග පඨමපාරාජික.
6. ඛුද්දකපාඨ.
7. ධම්මපද බුද්ධවග්ග.
8. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක උරුවෙලවග්ග.
9. අඞ්ගුත්තර පඤ්චක රාජවග්ග.

අයං පනෙත්ථ සංඛෙපො: මයා සවනකිච්චවිඤ්ඤාණසමඞ්ගිනා පුග්ගලෙන විඤ්ඤාණවසෙන ලද්ධසවනකිච්චවොහාරෙන සුතන්ති. තත්ථ **එවන්ති** ච **මෙති** ච සච්චිකට්ඨපරමත්ථවසෙන අවිජ්ජමානපඤ්ඤත්ති; කිඤ්හෙත්ථ තං පරමත්ථතො අත්ථි යං එවන්ති වා මෙති වා නිද්දෙසං ලභෙය්‍ය.[a] **සුතන්ති** විජ්ජමානපඤ්ඤත්ති යං හි තං එත්ථ සොතෙන උපලද්ධං තං පරමත්ථතො විජ්ජමානන්ති. තථා **එවන්ති** ච **මෙති** ච තං තං උපාදාය වත්තබ්බතො උපාදාපඤ්ඤත්ති. **සුතන්ති** දිට්ඨාදීනි උපනිධාය වත්තබ්බතො උපනිධාපඤ්ඤත්ති. එත්ථ ච **එවන්ති** වචනෙන අසම්මොහං දීපෙති; න හි සම්මූළ්හො නානප්පකාරපටිවෙධසමත්ථො හොති; **සුතන්ති** වචනෙන සුතස්ස අසම්මොසං දීපෙති; යස්ස හි සුතං සම්මුට්ඨං හොති න සො කාලන්තරෙ මයා සුතන්ති පටිජානාති; ඉච්චස්ස අසම්මොහෙන පඤ්ඤාසිද්ධි; අසම්මොසෙන සතිසිද්ධි. තත්ථ පඤ්ඤාපුබ්බඞ්ගමාය සතියා බ්‍යඤ්ජනාවධාරණසමත්ථතා; සතිපුබ්බඞ්ගමාය පඤ්ඤාය අත්ථපටිවෙධසමත්ථතා; තදුභයසමත්ථතායොගෙන අත්ථබ්‍යඤ්ජනසම්පන්නස්ස ධම්මකොසස්ස අනුපාලනසමත්ථතො ධම්මභණ්ඩාගාරිකත්තසිද්ධි.

අපරො නයො: **එවන්ති** වචනෙන යොනිසොමනසිකාරං දීපෙති අයොනිසොමනසිකරොතො නානප්පකාරපටිවෙධාභාවතො; **සුතන්ති** වචනෙන අවික්ඛෙපං දීපෙති වික්ඛිත්තචිත්තස්සසවනාභාවතො; තථා හි වික්ඛිත්තචිත්තො පුග්ගලො සබ්බසම්පත්තියා වුච්චමානොපි න මයා සුතං පුන භණථාති භණති. යොනිසොමනසිකාරෙන චෙත්ථ අත්තසම්මාපණිධිං පුබ්බෙ ච කතපුඤ්ඤතං සාධෙති; සම්මා අප්පණිහිතත්තස්ස පුබ්බෙ අකතපුඤ්ඤස්ස වා තදභාවතො; තථා අවික්ඛෙපෙන සද්ධම්මසවනං සප්පුරිසූපස්සයඤ්ච සාධෙති; න හි වික්ඛිත්තො සොතුං සක්කොති න ච සප්පුරිසෙ අනුපස්සයමානස්ස සවනං අත්ථීති.

අපරො නයො; යස්මා **එවන්ති** යස්ස චිත්තසන්තානස්ස නානප්පකාරප්පවත්තියා නානත්ථබ්‍යඤ්ජනග්ගහණං හොති තස්ස නානාකාරනිද්දෙසොති වුත්තං; සො ච එවං භද්දකො ආකාරො න සම්මා අප්පණිහිතත්තනො පුබ්බෙ අකතපුඤ්ඤස්ස වා හොති; තස්මා එවන්ති ඉමිනා භද්දකෙන ආකාරෙන පච්ඡිමචක්කද්වයසම්පත්තිං අත්තනො දීපෙති; **සුතන්ති** සවනයොගෙන පුරිමචක්කද්වයසම්පත්තිං; න හි අප්පතිරූපෙ දෙසෙ වසතො සප්පුරිසූපස්සයවිරහිතස්ස වා සවනං අත්ථි; ඉච්චස්ස පච්ඡිමචක්කද්වයසිද්ධියා ආසයසුද්ධි සිද්ධා හොති; පුරිමචක්කද්වයසිද්ධියා පයොගසුද්ධි; තාය ච ආසයසුද්ධියා අධිගමබ්‍යත්තිසිද්ධි; පයොගසුද්ධියා ආගමබ්‍යත්තිසිද්ධි; ඉති පයොගාසයසුද්ධස්ස ආගමාධිගමසම්පන්නස්ස වචනං අරුණග්ගං විය සූරියස්ස උදයතො යොනිසොමනසිකාරො විය ච කුසලකම්මස්ස අරහති භගවතො වචනස්ස පුබ්බඞ්ගමං භවිතුන්ති ඨානෙ නිදානං ඨපෙන්තො **එවං මෙ සුතන්ති** ආදිමාහ.

---

a. 'ලභෙථ' ඉති සෙසට්ඨකථාසු.

අපරො නයො: **එවන්ති** ඉමිනා නානප්පකාරපටිවෙධදීපකෙන වචනෙන අත්තනො අත්ථපටිභානපටිසම්භිදාසම්පත්තිසබ්භාවං දීපෙති; **සුතන්ති** ඉමිනා සොතබ්බභෙදපටිවෙධදීපකෙන ධම්මනිරුත්තිපටිසම්භිදාසම්පත්තිසබ්භාවං; **එවන්ති** ච ඉදං යොනිසොමනසිකාරදීපකං වචනං භාසමානො එතෙ මයා ධම්මා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධාති දීපෙති; **සුතන්ති** ඉදං සවනයොගදීපකං වචනං භාසමානො බහූ මයා ධම්මා සුතා ධතා වචසා පරිචිතාති දීපෙති; තදුභයෙනපි අත්ථබ්‍යඤ්ජනපාරිපූරිං දීපෙන්තො සවනෙ ආදරං ජනෙති; අත්ථබ්‍යඤ්ජනපරිපුණ්ණං හි ධම්මං ආදරෙන අසුණන්තො මහතා හිතා පරිබාහිරො හොතීති ආදරං ජනෙත්වා සක්කච්චං ධම්මො සොතබ්බො.

එවම්මෙ සුතන්ති ඉමිනා පන සකලෙන වචනෙන ආයස්මා ආනන්දො තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මං අත්තනො අදහන්තො අසප්පුරිසභූමිං අතික්කමති; සාවකත්තං පටිජානන්තො සප්පුරිසභූමිං ඔක්කමති; තථා අසද්ධම්මා චිත්තං වුට්ඨාපෙති; සද්ධම්මෙ චිත්තං පතිට්ඨාපෙති; කෙවලං සුතමෙවෙතං මයා තස්සෙව පන භගවතො වචනන්ති දීපෙන්තො අත්තානං පරිමොචෙති; සත්ථාරං අපදිසති; ජිනවචනං අප්පෙති; ධම්මනෙත්තිං පතිට්ඨාපෙති. අපිච: **එවම්මෙ සුතන්ති** අත්තනා උප්පාදිතභාවං අප්පටිජානන්තො පුරිමසවනං විවරන්තො සම්මුඛා පටිග්ගහිතමිදං මයා තස්ස භගවතො චතුවෙසාරජ්ජවිසාරදස්ස දසබලධරස්ස ආසභණ්ඨානට්ඨායිනො සීහනාදනාදිනො සබ්බසත්තුත්තමස්ස ධම්මිස්සරස්ස ධම්මරාජස්ස ධම්මාධිපතිනො ධම්මදීපස්ස ධම්මසරණස්ස සද්ධම්මවරචක්කවත්තිනො සම්මාසම්බුද්ධස්ස; න එත්ථ අත්ථෙ වා ධම්මෙ වා පදෙ වා බ්‍යඤ්ජනෙ වා කංඛා වා විමති වා කත්තබ්බාති සබ්බදෙවමනුස්සානං ඉමස්මිං ධම්මෙ අස්සද්ධියං විනාසෙති සද්ධාසම්පදං උප්පාදෙති. තෙනෙතං වුච්චති:-

විනාසයති අස්සද්ධං සද්ධං වඩ්ඪෙති සාසනෙ
එවම්මෙ සුතමිච්චෙවං වදං ගොතමසාවකො.

එකන්ති ගණනපරිච්ඡෙදනිද්දෙසො. **සමයන්ති** පරිච්ඡින්නනිද්දෙසො. එකං සමයන්ති අනියමිතපරිදීපනං. තත්ථ **සමය**සද්දො:-

සමවායෙ ඛණෙ කාලෙ සමූහෙ හෙතුදිට්ඨිසු
පටිලාභෙ පහානෙ ච පටිවෙධෙ ච දිස්සති.

තථාහිස්ස "අප්පෙව නාම ස්වෙපි උපසංකමෙය්‍යාම කාලඤ්ච සමයඤ්ච උපාදායා"ති[1] එවමාදිසු සමවායො අත්ථො. "එකොව ඛො භික්ඛවෙ ඛණො ච සමයො ච බ්‍රහ්මචරියවාසායා"ති[2] ආදිසු ඛණො. "උණ්හසමයො පරිළාහසමයො"ති[3] ආදිසු කාලො. "මහාසමයො පවනස්මි"න්ති[4] ආදිසු සමූහො. "සමයොපි ඛො තෙ භද්දාලි අප්පටිවිද්ධො අහොසි භගවා ඛො

1. දීඝනිකාය සුභසුත්ත.
2. අඞ්ගුත්තර අට්ඨක ගහපතිවග්ග.
3. පාචිත්තිය සුරාපානවග්ග.
4. සංයුත්තනිකාය සතුල්ලපකායික වග්ග, දීඝනිකාය මහාසමයසුත්ත.

සාවත්ථියං විහරති භගවාපි මං ජානිස්සති භද්දාලි නාම භික්ඛු සත්ථු සාසනෙ සික්ඛාය න පරිපූරකාරීති අයම්පි ඛො තෙ භද්දාලි සමයො අප්පටිවිද්ධො අහොසී" ති[1] ආදිසු හෙතු. "තෙන ඛො පන සමයෙන උග්ගාහමානො පරිබ්බාජකො සමණමුණ්ඩිකාපුත්තො සමයප්පවාදකෙ තින්දුකාචීරෙ එකසාලකෙ මල්ලිකාය ආරාමෙ පටිවසතී" ති[2] ආදිසු දිට්ඨි.

"දිට්ඨෙච ධම්මෙ යො අත්ථො යො චත්ථො සම්පරායිකො
අත්ථාභිසමයා ධීරො පණ්ඩිතොති පවුච්චතී"[3]ති:-

ආදිසු පටිලාභො.

"සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්සා"[4] ති ආදිසු පහානං. "දුක්ඛස්ස පීළනට්ඨො සඞ්ඛතට්ඨො සන්තාපට්ඨො විපරිණාමට්ඨො අභිසමයට්ඨො"[5] ති ආදිසු පටිවෙධො.

ඉධ පනස්ස කාලො අත්ථො. තෙන සංවච්ඡරඋතුමාසඩ්ඪමාසරත්තින්දිව පුබ්බණ්හමජ්ඣන්තිකසායන්හපඨමමජ්ඣිමපච්ඡිමයාමමුහුත්තාදිසු කාලප්ප භෙදභූතෙසු සමයෙසු එකං සමයන්ති දීපෙති; තත්ථ කිඤ්චාපි එතෙසු සංවච්ඡරාදිසු යං යං සුත්තං යම්හි යම්හි සංවච්ඡරෙ උතුම්හි මාසෙ පක්ඛෙ රත්තිභාගෙ දිවසභාගෙ වා වුත්තං සබ්බන්තං ථෙරස්ස සුවිදිතං සුවවත්ථාපිතං පඤ්ඤාය; යස්මා පන එවම්මෙ සුතං අසුකසංවච්ඡරෙ අසුකඋතුම්හි අසුකමාසෙ අසුකපක්ඛෙ අසුකරත්තිභාගෙ දිවසභාගෙ වාති එවං වුත්තෙ න සක්කා සුඛෙන ධාරෙතුං වා උද්දිසිතුං වා උද්දිසාපෙතුං වා; බහුච වත්තබ්බං හොති; තස්මා එකෙනෙව පදෙන සබ්බමෙතං සමොධානෙත්වා එකං සමයන්ති ආහ.

යෙ වා පන ඉමෙ[a] ගබ්භොක්කන්තිසමයො ජාතිසමයො සංවෙගසමයො අභිනික්ඛමනසමයො දුක්කරකාරිකසමයො මාරවිජයසමයො අභිසම්බොධිසමයො දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරසමයො දෙසනාසමයො පරිනිබ්බානසමයොති එවමාදයො භගවතො දෙවමනුස්සෙසු අතිවිය පකාසා අනෙකකාලප්පභෙදා එව සමයා තෙසු සමයෙසු දෙසනාසමයසඞ්ඛාතං එකං සමයන්ති දීපෙති. යො චායං ඤාණකරුණාකිච්චසමයෙසු කරුණාකිච්චසමයො අත්තහිතපරහිතපටිපත්තිසමයෙසු පරහිතපටිපත්තිසමයො සන්නිපතිතානං කරණීයද්වයසමයෙසු ධම්මීකථාසමයො දෙසනාපටිපත්තිසමයෙසු දෙසනාසමයො තෙසුපි සමයෙසු අඤ්ඤතරං සන්ධාය එකං සමයන්ති ආහ.

කස්මා පනෙත්ථ යථා අභිධම්මෙ "යස්මිං සමයෙ කාමාවචර"න්ති[6] ච ඉතො අඤ්ඤෙසු සුත්තපදෙසු "යස්මිං සමයෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු විවිච්චෙව

---

1. මජ්ඣිම මජ්ඣිමපණ්ණාසං භද්දාලි සුත්ත.
2. මජ්ඣිම මජ්ඣිමපණ්ණාසං සමණමණ්ඩික සුත්ත.
3. කොසල සංයුත්ත දුතියවග්ග.
4. මජ්ඣිම මූලපණ්ණාසං සබ්බාසවසුත්ත.
5. පටිසම්භිදාමග්ග සච්චකථා.
a. "යෙ, පන ඉමෙ" ති ච පාඨො-"යෙ වා ඉමෙ"ති සෙසට්ඨකථාසු.
6. ධම්මසඞ්ගණී චිත්තුප්පාදකණ්ඩ.

කාලමෙති”ති[1] ච භුම්මවචනෙන නිද්දෙසො කතො; විනයෙ ච “තෙන සමයෙන බුද්ධො භගවා”ති[2] කරණවචනෙන, තථා අකත්වා **එකං සමයන්ති** උපයොගවචනෙන නිද්දෙසො කතොති: තත්ථ තථා ඉධ ච අඤ්ඤථා අත්ථසම්භවතො. තත්ථ හි අභිධම්මෙ ඉතො අඤ්ඤෙසු ච සුත්තන්තපදෙසු අධිකරණත්ථො භාවෙන භාවලක්ඛණත්ථො ච සම්භවති; අධිකරණං හි කාලත්ථො සමූහත්ථො ච සමයො; තත්ථ වුත්තානං ඵස්සාදිධම්මානං ඛණසමවායහෙතුසංඛාතස්ස ච සමයස්ස භාවෙන තෙසං භාවො ලක්ඛියති; තස්මා තදත්ථජොතනත්ථං තත්ථ භුම්මවචනෙන නිද්දෙසො කතො. විනයෙ ච හෙතුඅත්ථො කරණත්ථො ච සම්භවති; යො හි සො සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිසමයො සාරිපුත්තාදීහිපි දුවිඤ්ඤෙය්‍යො තෙන සමයෙන හෙතුභූතෙන කරණභූතෙන ච සික්ඛාපදානි පඤ්ඤපයන්තො සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිහෙතුඤ්ච අපෙක්ඛමානො භගවා තත්ථ තත්ථ විහාසි; තස්මා තදත්ථජොතනත්ථං තත්ථ කරණවචනෙන නිද්දෙසො කතො. ඉධ පන අඤ්ඤස්මිඤ්ච එවංජාතිකෙ අච්චන්තසංයොගත්ථො සම්භවති; යං හි සමයං භගවා ඉමං අඤ්ඤං වා සුත්තන්තං දෙසෙසි අච්චන්තමෙව තං සමයං කරුණාවිහාරෙන විහාසි; තස්මා තදත්ථජොතනත්ථං ඉධ උපයොගවචනනිද්දෙසො කතොති. තෙනෙතං වුච්චති:-

තං තං අත්ථමපෙක්ඛිත්වා භුම්මෙන කරණෙන ච
අඤ්ඤත්‍ර සමයො වුත්තො උපයොගෙන සො ඉධාති.

පොරාණා පන වණ්ණයන්ති “තස්මිං සමයෙති වා තෙන සමයෙනාති වා තං සමයන්ති වා අභිලාපමත්තභෙදො එස සබ්බත්ථ භුම්මමෙව අත්ථො; තස්මා එකං සමයන්ති වුත්තෙපි එකස්මිං සමයෙති අත්ථො වෙදිතබ්බො”ති.

භගවාති ගරු; ගරුං හි ලොකෙ භගවාති වදන්ති; අයඤ්ච සබ්බගුණවිසිට්ඨතාය සබ්බසත්තානං ගරු; තස්මා භගවාති වෙදිතබ්බො. පොරාණෙහිපි වුත්තං:-

“භගවාති වචනං සෙට්ඨං භගවාති වචනමුත්තමං
ගරු ගාරවයුත්තො සො භගවා තෙන වුච්චතී”ති. අපිච:-

“භාග්‍යවා භග්ගවා යුත්තො භගෙහි ච විභත්තවා
භත්තවා වන්තගමනො භවෙසු ගගවා තතො” ති.

ඉමිස්සාපි ගාථාය වසෙනස්ස පදස්ස විත්ථාරතො අත්ථො වෙදිතබ්බො; සො විසුද්ධිමග්ගෙ බුද්ධානුස්සතිනිද්දෙසෙ වුත්තොයෙව. එත්තාවතා චෙත්ථ **එවමෙම සුත**න්ති වචනෙන යථාසුතං ධම්මං දෙසෙන්තො ගගවතො ධම්මසරීරං පච්චක්ඛං කරොති; තෙන නයිදං අතික්කන්තසත්ථුකං පාවචනං අයං වො සත්ථාති සත්ථු අදස්සනෙන උක්කණ්ඨිතං ජනං සමස්සාසෙති; **එකං සමයං භගවා**ති වචනෙන තස්මිං සමයෙ භගවතො අවිජ්ජමානභාවං දස්සෙන්තො රූපකායපරිනිබ්බානං සාධෙති; තෙන එවංවිධස්ස නාම අරියධම්මස්ස දෙසෙතා දසබලධරො වජිරසංඝාතසමාන

1. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක මහාවග්ග. 2. පාරාජික.

කායො සොපි භගවා පරිනිබ්බුතො; කෙනඤ්ඤෙන ජීවිතෙ ආසා ජනෙතබ්බාති ජීවිතමදමත්තං ජනං සංවෙජෙති; සද්ධම්මෙ ච උස්සාහං ජනෙති; **එවන්ති** ච වදන්තො දෙසනාසම්පත්තිං නිද්දිසති; **මෙ සුතන්ති** සාවකසම්පත්තිං නිද්දිසති; **එකං සමයන්ති** කාලසම්පත්තිං; **භගවාති** දෙසකසම්පත්තිං; **සාවත්ථියන්ති** එවංනාමකෙ නගරෙ; සමීපත්ථෙ චෙතං භුම්මවචනන්ති.

විහරතීති අවිසෙසෙන ඉරියාපථදිබ්බබ්‍රහ්මඅරියවිහාරෙසු අඤ්ඤතරවිහාරසමඞ්ගිපරිදීපනමෙතං; ඉධ පන ඨානගමනාසනසයනප්පභෙදෙසු ඉරියාපථෙසු අඤ්ඤතරඉරියාපථසමායොගපරිදීපනං; තෙන ඨිතොපි ගච්ඡන්තොපි නිසින්නොපි සයානොපි. භගවා විහරතිච්චෙව වෙදිතබ්බො; සො හි එකං ඉරියාපථබාධනං එකෙන ඉරියාපථෙන විච්ඡින්දිත්වා අපරිපතන්තං අත්තභාවං හරති පවත්තෙති තස්මා විහරතීති වුච්චති.

ජෙතවනෙති ජෙතස්ස රාජකුමාරස්ස වනෙ; තං හි තෙන රොපිතං සංවඩ්ඪිතං පරිපාලිතං අහොසි; තස්මා ජෙතවනන්ති සංඛංගතං; තස්මිං ජෙතවනෙ; **අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙති** අනාථපිණ්ඩිකෙන ගහපතිනා චතුපඤ්ඤාසහිරඤ්ඤකොටිපරිච්චාගෙන බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසංඝස්ස නිය්‍යාතිතත්තා අනාථපිණ්ඩිකස්සාති[1] සංඛංගතෙ ආරාමෙ; අයමෙත්ථ සංඛෙපො; විත්ථාරො පන පපඤ්චසූදනියා මජ්ඣිමට්ඨකථාය සබ්බාසවසුත්තවණ්ණනායං වුත්තො. තත්ථ සියා: යදි තාව භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙති න වත්තබ්බං; අථ තත්ථ විහරති: සාවත්ථියන්ති න වත්තබ්බං; න හි සක්කා උභයත්ථ එකං සමයං විහරිතුන්ති; න ඛො පනෙතං එවං දට්ඨබ්බං: නනු අවොචුම්හ සමීපත්ථෙ භුම්මවචනන්ති; තස්මා යථා ගඞ්ගායමුනාදීනං සමීපෙ ගොයූථානි චරන්තානි ගඞ්ගාය චරන්ති යමුනාය චරන්තීති වුච්චන්ති එවමිධාපි යදිදං සාවත්ථියා සමීපෙ ජෙතවනං තත්ථ විහරන්තො වුච්චති සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙති.

ගොචරගාමනිදස්සනත්ථං හිස්ස සාවත්ථිවචනං; පබ්බජිතානුරූපනිවාසට්ඨානනිදස්සනත්ථං සෙසවචනං; තත්ථ සාවත්ථිවචනෙන ආයස්මා ආනන්දො භගවතො ගහට්ඨානුග්ගහකරණං දස්සෙති; ජෙතවනාදිකිත්තනෙන පබ්බජිතානුග්ගහකරණං; තථා පුරිමෙන පච්චයග්ගහණතො අත්තකිලමථානුයොගවිවජ්ජනං; පච්ඡිමෙන වත්ථුකාමප්පහානතො කාමසුඛල්ලිකානුයොගවිවජ්ජනූපායදස්සනං; පුරිමෙන ධම්මදෙසනාභියොගං; පච්ඡිමෙන විවෙකාධිමුත්තිං; පුරිමෙන කරුණාය උපගමනං; පච්ඡිමෙන පඤ්ඤාය අපගමනං; පුරිමෙන සත්තානං හිතසුඛනිප්ඵාදනාධිමුත්තතං; පච්ඡිමෙන පරහිතසුඛකරණෙ නිරූපලෙපතං; පුරිමෙන ධම්මිකසුඛාපරිච්චාගනිමිත්තං ඵාසුවිහාරං; පච්ඡිමෙන උත්තරිමනුස්සධම්මානුයොගනිමිත්තං; පුරිමෙන මනුස්සානං උපකාරබහුලතං; පච්ඡිමෙන දෙවානං; පුරිමෙන ලොකෙ ජාතස්ස ලොකෙ සංවඩ්ඪභාවං; පච්ඡිමෙන ලොකෙන අනුපලිත්ත

1. “අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමොති” සංයුත්තට්ඨකථා.

තං; පුරිමෙන "එකපුග්ගලො භික්ඛවෙ ලොකෙ උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං කතමො එකපුග්ගලො තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො"ති[1] වචනතො යදත්ථං භගවා උප්පන්නො තදත්ථපරිනිප්ඵාදනං; පච්ඡිමෙන යත්ථ උප්පන්නො තදනුරූපවිහාරං; භගවා හි පඨමං ලුම්බිනීවනෙ දුතියං බොධිමණ්ඩෙති ලොකියලොකුත්තරාය උප්පත්තියා වනෙයෙව උප්පන්නො; තෙනස්ස වනෙයෙව විහාරං දස්සෙතීති එවමාදිනා නයෙනෙත්ථ අත්ථයොජනා වෙදිතබ්බා.

තත්‍රාති දෙසකාලපරිදීපනං; තං හි යං සමයං විහරති තත්‍ර සමයෙ යස්මිං ච ආරාමෙ විහරති තත්‍රආරාමෙති දීපෙති; භාසිතබ්බයුත්තෙ වා දෙසකාලෙ දීපෙති; න හි භගවා අයුත්තෙ දෙසෙ කාලෙ වා ධම්මං භාසති; "අකාලො ඛො තාව බාහියා"ති[2] ආදි චෙත්ථ සාධකං. **ඛො**ති පදපූරණමත්තෙ අවධාරණෙ ආදිකාලත්ථෙ වා නිපාතො; **භගවා**ති ලොකගරුදීපනං; **භික්ඛූ**ති කථාසවනයුත්තපුග්ගලවචනං; අපි චෙත්ථ "භික්ඛකොති භික්ඛු භික්ඛාචරියං අජ්ඣුපගතොති භික්ඛූ"ති[3] ආදිනා නයෙන වචනත්ථො වෙදිතබ්බො. **ආමන්තෙසී**ති ආලපි අභාසි සම්බොධෙසි; අයමෙත්ථ අත්ථො; අඤ්ඤත්‍ර පන ඤාපනෙපි හොති; යථාහ "ආමන්තයාමි වො භික්ඛවෙ පටිවෙදයාමි වො භික්ඛවෙ"ති. පක්කොසනෙපි යථාහ "එහි ත්වං භික්ඛු මම වචනෙන සාරිපුත්තං ආමන්තෙහී"ති.[4] **භික්ඛවො**ති ආමන්තනාකාරදීපනං; තඤ්ච භික්ඛනසීලතාදිගුණයොගසිද්ධත්තා වුත්තං; භික්ඛනසීලතාගුණයුත්තොපි හි භික්ඛු භික්ඛනධම්මතාගුණයුත්තොපි භික්ඛු භික්ඛනෙ සාධුකාරිතාගුණයුත්තොපීති සද්දවිදූ මඤ්ඤන්ති; තෙන ච තෙසං භික්ඛනසීලතාදිගුණයොගසිද්ධෙන වචනෙන හීනාධිකජනසෙවිතං වුත්තිං පකාසෙන්තො උද්ධතදීනභාවනිග්ගහං කරොති; **භික්ඛවො**ති ඉමිනා කරුණාවිප්ඵාරසොම්මහදයනයනනිපාතපුබ්බඞ්ගමෙන වචනෙන තෙ අත්තනො මුඛාභිමුඛෙ කරොන්තො තෙනෙව කථෙතුකම්‍යතාදීපකෙන තෙසං වචනෙන සොතුකම්‍යතං ජනෙති; තෙනෙව ච සම්බොධනත්ථෙන සාධුකං සවනමනසිකාරෙපි තෙ නියොජෙති; සාධුකසවනමනසිකාරායත්තා හි සාසනසම්පත්ති.

අපරෙසුපි දෙවමනුස්සෙසු විජ්ජමානෙසු කස්මා භික්ඛූයෙව ආමන්තෙසීති චෙ: ජෙට්ඨසෙට්ඨාසන්නසදාසන්නිහිතභාවතො; සබ්බපරිසසාධාරණා හි භගවතො ධම්මදෙසනා; පරිසාය ච ජෙට්ඨා භික්ඛූ පඨමුප්පන්නත්තා; සෙට්ඨා අනගාරියභාවං ආදිං කත්වා සත්ථු චරියානුවිධායකත්තා සකලසාසනපටිග්ගාහකත්තා ච; ආසන්නා තෙ තත්ථ නිසින්නෙසු සත්ථු සන්තිකත්තා; සදාසන්නිහිතා සත්ථු සන්තිකාවචරත්තාති. අපි ච තෙ ධම්මදෙසනාය භාජනං යථානුසිට්ඨං පටිපත්තිසබ්භාවතොතිපි[a] තෙ එව

1. අඞ්ගුත්තර එකක එකපුග්ගලවග්ග.
2. උදාන බොධිවග්ග දසමඋදාන.
3. පඨමපාරාජිකපදභාජනිය.
4. සංයුත්ත නිදානවග්ග චතුත්ථවග්ග

a. "සම්භවතොතිපි"ති කෙසුචි.

ආමන්තෙසි; කිමත්ථං පන භගවා ධම්මං දෙසෙන්තො පඨමං භික්ඛූ ආමන්තෙති න ධම්මමෙව දෙසෙතීති සතිජනනත්ථං; භික්ඛූ හි අඤ්ඤං චින්තෙන්තාපි වික්ඛිත්තචිත්තාපි ධම්මං පච්චවෙක්ඛන්තාපි කම්මට්ඨානං මනසි කරොන්තාපි නිසින්නා හොන්ති; තෙ අනාමන්තෙත්වා ධම්මෙ දෙසියමානෙ අයං දෙසනා කිංනිදානා කිම්පච්චයා කතරාය අට්ඨුප්පත්තියා දෙසිතාති සල්ලක්ඛෙතුං අසක්කොන්තා දුග්ගහිතං වා ගණ්හෙය්‍යුං; න වා ගණ්හෙය්‍යුං; තෙන තෙසං සතිජනනත්ථං භගවා පඨමං ආමන්තෙත්වා පච්ඡා ධම්මං දෙසෙති.

භදන්තෙති ගාරවවචනමෙතං; සත්ථුපටිවචනදානං වා; අපි චෙත්ථ **භික්ඛවොති** වදමානො භගවා තෙ භික්ඛූ ආලපති; භදන්තෙති වදමානා තෙ භගවන්තං පච්චාලපන්ති; තථා භික්ඛවොති භගවා ආදිම්හි භාසති; භදන්තෙති තෙ පච්චාභාසන්ති; භික්ඛවොති පටිවචනං දාපෙති; භදන්තෙති පටිවචනං දෙන්ති.

තෙ භික්ඛූති යෙ භගවා ආමන්තෙසි; **භගවතො පච්චස්සොසුන්ති** භගවතො ආමන්තනං පති අස්සොසුං අභිමුඛා හුත්වා සුණිංසු සම්පටිච්ඡිංසු පටිග්ගහෙසුන්ති අත්ථො; **භගවා එතදවොචාති** භගවා එතං ඉදානි වත්තබ්බං සකලං සුත්තං අවොච.

එත්තාවතා ච යං ආයස්මතා ආනන්දෙන ඉමස්ස සුත්තස්ස සුඛාවගාහනත්ථං කාලදෙසදෙසකපරිසාපදෙසපටිමණ්ඩිතං නිදානං භාසිතං තස්ස අත්ථවණ්ණනා සමත්තා.

ඉදානි නාහං භික්ඛවෙ අඤ්ඤං එකරූපම්පි සමනුපස්සාමීති ආදිනා නයෙන භගවතා නික්ඛිත්තස්ස සුත්තස්ස වණ්ණනාය ඔකාසො අනුප්පත්තො; සා පනෙසා සුත්තවණ්ණනා යස්මා සුත්තනික්ඛෙපං විචාරෙත්වාව වුච්චමානා පාකටා හොති තස්මා සුත්තනික්ඛෙපවිචාරණා තාව වෙදිතබ්බා. චත්තාරො හි සුත්තනික්ඛෙපා: අත්තජ්ඣාසයො පරජ්ඣාසයො පුච්ඡාවසිකො අට්ඨුප්පත්තිකොති; තත්ථ යානි සුත්තානි භගවා පරෙහි අනජ්ඣිට්ඨො කෙවලං අත්තනො අජ්ඣාසයෙනෙව කථෙසි සෙය්‍යථීදං: ආකංඛෙය්‍යසුත්තං වත්ථසුත්තන්ති එවමාදීනි; තෙසං අත්තජ්ඣාසයො නික්ඛෙපො. යානි "පරිපක්කා ඛො රාහුලස්ස විමුත්තිපරිපාචනීයා ධම්මා යන්නූනාහං රාහුලං උත්තරිං ආසවානං ඛයෙ විනෙය්‍ය"න්ති[1] එවං පරෙසං අජ්ඣාසයං ඛන්තිං මනං අභිනීහාරං බුජ්ඣනභාවඤ්ච ඔලොකෙත්වා පරජ්ඣාසයවසෙන කථිතානි සෙය්‍යථීදං: රාහුලොවාදසුත්තං ධම්මචක්කප්පවත්තනන්ති එවමාදීනි; තෙසං පරජ්ඣාසයො නික්ඛෙපො. භගවන්තං පන උපසංකමිත්වා තෙ තෙ දෙවා මනුස්සා තථා තථා පඤ්හං පුච්ඡන්ති; එවං පුට්ඨෙන භගවතා යානි කථිතානි දෙවතාසංයුත්තබොජ්ඣඞ්ගසංයුත්තාදීනි; තෙසං පුච්ඡාවසිකො නික්ඛෙපො. යානි පන උප්පන්නං කාරණං පටිච්ච කථිතානි ධම්මදායාදපුත්තමංසූපමාදීනි; තෙසං

1. මජ්ඣිම උපරිපණ්ණාසං චූලරාහුලොවාදසුත්ත.

අට්ඨුප්පත්තිකො නික්ඛෙපො. එවමිමෙසු චතූසු නික්ඛෙපෙසු ඉමස්ස සුත්තස්ස පරජ්ඣාසයිකො නික්ඛෙපො. පරජ්ඣාසයවසෙන හෙතං නික්ඛිත්තං; කෙසං අජ්ඣාසයෙනාති: රූපගරුකානං පුරිසානං.

තත්ථ **නාහං භික්ඛවෙ**ති ආදීසු නකාරො පටිසෙධත්ථො; **අහ**න්ති අත්තානං නිද්දිසති; **භික්ඛවෙ**ති භික්ඛූ ආලපති; **අඤ්ඤ**න්ති ඉදානි වත්තබ්බා ඉත්ථිරූපතො අඤ්ඤං; **එකරූපම්පී**ති එකම්පි රූපං; **සමනුපස්සාමී**ති ද්වෙ සමනුපස්සනා ඤාණසමනුපස්සනා ච දිට්ඨිසමනුපස්සනා ච: තත්ථ "අනිච්චතො සමනුපස්සති නො නිච්චතො"ති[1] අයං ඤාණසමනුපස්සනා නාම; "රූපං අත්තතො සමනුපස්සතී"ති[2] ආදි පන දිට්ඨිසමනුපස්සනා නාම; තාසු ඉධ ඤාණසමනුපස්සනා අධිප්පෙතා; ඉමස්ස පන පදස්ස නකාරෙන සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො; ඉදං හි වුත්තං හොති: අහං භික්ඛවෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන ඔලොකෙන්තොපි අඤ්ඤං එකරූපම්පි න සමනුපස්සාමීති.

යං එවං පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතීති යං රූපං රූපගරුකස්ස පුරිසස්ස චතුභූමකකුසලචිත්තං පරියාදියිත්වා ගණ්හිත්වා ඛෙපෙත්වා තිට්ඨති; "සබ්බං හත්ථිකායං පරියාදියිත්වා"ති[3] ආදීසු හි ගහණං පරියාදානං නාම; "අනිච්චසඤ්ඤා භික්ඛවෙ භාවිතා බහුලීකතා සබ්බං කාමරාගං පරියාදියතී"ති[4] ආදීසු ඛෙපනං; ඉධ උභයම්පි වට්ටති; තත්ථ ඉදං රූපං චතුභූමකකුසලචිත්තං ගණ්හන්තං න නීලුප්පලකලාපං පුරිසො විය හත්ථෙන ගණ්හාති; නාපි ඛෙපයමානං අග්ගි විය උණ්හෙන උදකං සන්තාපෙත්වා ඛෙපෙති; උප්පත්තිං පනස්ස නිවාරයමානමෙව චතුභූමකම්පි කුසලචිත්තං ගණ්හාති චෙව ඛෙපෙති චාති වෙදිතබ්බං; තෙන වුත්තං පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතීති. **යථයිද**න්ති යථා ඉදං; **ඉත්ථිරූප**න්ති ඉත්ථියා රූපං; තත්ථ "කිඤ්ච භික්ඛවෙ රූපං වදෙථ රුප්පතීති ඛො භික්ඛවෙ තස්මා රූපන්ති වුච්චති කෙන රුප්පති සීතෙනපි රුප්පතී"ති[5] සුත්තානුසාරෙන රූපස්ස වචනත්ථො චෙව සාමඤ්ඤලක්ඛණඤ්ච වෙදිතබ්බං. අයං පන රූපසද්දො ඛන්ධභවනිමිත්තපච්චයසරීරවණ්ණසණ්ඨානාදීසු අනෙකෙසු අත්ථෙසු වත්තති; අයං හි "යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්න"න්ති[6] එත්ථ රූපක්ඛන්ධෙ වත්තති; "රූපූපපත්තියා මග්ගං භාවෙතී"ති[7] එත්ථ රූපභවෙ; "අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤී බහිද්ධා රූපානි පස්සතී"ති;[8] එත්ථ කසිණනිමිත්තෙ; "සරූපා භික්ඛවෙ උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා නො අරූපා"ති[9] එත්ථ පච්චයෙ; "ආකාසො පරිවාරිතො රූපන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතී"ති[10] එත්ථ සරීරෙ; "චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච

---

1. පටිසම්භිදාමග්ග සතිපට්ඨානකථා.
2. මජ්ඣිම මූලපණ්ණාස චූළවෙදල්ලසුත්ත.
3. කොසල සංයුත්ත දුතියවග්ග.
4. සංයුත්ත ඛන්ධවග්ග මජ්ඣිම පණ්ණාස පඨමවග්ග.
5. සංයුත්ත ඛන්ධවග්ග මජ්ඣිම පණ්ණාස තතියවග්ග.
6. විභඞ්ගප්පකරණ ඛන්ධවිභඞ්ග.
7. ධම්මසඞ්ගණී චිත්තුප්පාදකණ්ඩ.
8. අඞ්ගුත්තර එකක.
9. අඞ්ගුත්තර දුක අට්ඨමවග්ග.
10. මජ්ඣිම මූලපණ්ණාස මහාහත්ථිපදොපම.

උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණ"[1]න්ති එත්ථ වණ්ණෙ; "රූපප්පමාණො රූපප්පසන්නො"ති[2] එත්ථ සණ්ඨානෙ; ආදිසද්දෙන "පියරූපං සාතරූපං"[3] "අරසරූපො"ති[4] ආදීනි සඞ්ගණ්හිතබ්බානි; ඉධ පනෙස ඉත්ථියා චතුසමුට්ඨානෙ රූපායතනසඞ්ඛාතෙ වණ්ණෙ වත්තති. අපි ච: යො කොචි ඉත්ථියා නිවත්ථනිවාසනස්ස වා අලඞ්කාරස්ස වා ගන්ධවණ්ණකාදීනං වා පිළන්ධනමාලාදීනං වාපි කායපටිබද්ධො වණ්ණො පුරිසස්ස චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස ආරම්මණං හුත්වා උපකප්පති: සබ්බමෙතං ඉත්ථිරූපන්තෙව වෙදිතබ්බං.

ඉත්ථිරූපං භික්ඛවෙ පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතීති ඉදං පුරිමස්සෙව දළ්හීකරණත්ථං වුත්තං; පුරිමං වා යථයිදං භික්ඛවෙ ඉත්ථිරූපන්ති එවං ඔපම්මවසෙන වුත්තං; ඉදං පරියාදාණානුභාවදස්සනවසෙන; තත්‍රිදං ඉත්ථිරූපස්ස පරියාදාණානුභාවෙ වත්ථු: මහාදාඨිකනාගරාජා කිර චෙතියගිරිම්හි අම්බත්ථලෙ මහාථූපං කාරෙත්වා ගිරිභණ්ඩවාහනපූජං නාම කත්වා කාලෙන කාලං ඔරොධපරිවුතො චෙතියගිරිං ගන්ත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දෙති; බහුන්නං සන්නිපාතට්ඨානෙ නාම න සබ්බෙසං සති සූපට්ඨිතා හොති; රඤ්ඤො ච දමිළදෙවී නාම මහෙසී පඨමවයෙ ඨිතා දස්සනීයා පාසාදිකා; අථෙකො චිත්තත්ථෙරො නාම වුඩ්ඪපබ්බජිතො අසංවරනියාමෙන ඔලොකෙන්තො තස්සා රූපාරම්මණෙ නිමිත්තං ගහෙත්වා උම්මාදප්පත්තො විය ඨිතනිසින්නට්ඨානෙසු සුභං දමිළදෙවී සුභං දමිළදෙවීති වදන්තො විචරති; තතො පට්ඨාය චස්ස දහරසාමණෙරා උම්මත්තකචිත්තත්ථෙරොත්වෙව නාමං කත්වා වොහරිංසු; අථ සා දෙවී නචිරස්සෙව කාලමකාසි; භික්ඛුසඞ්ඝෙ සීවථිකාය දස්සනං ගන්ත්වා ආගතෙ දහරසාමණෙරා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවමාහංසු: භන්තෙ තිස්සත්ථෙර යස්සත්ථාය ත්වං විලපසි මයං තස්සා දෙවියා සීවථිකාය දස්සනං ගන්ත්වා ආගතාති; එවං වුත්තෙපි අසද්දහන්තො ආහ: යස්සා වාහසා තුම්හෙ සීවථිකාදස්සනත්ථාය ගතා මුඛං තුම්හාකං ධූපවණ්ණන්ති උම්මත්තක වචනමෙව අවොච; එවං උම්මත්තකචිත්තත්ථෙරස්ස චිත්තං පරියාදාය අට්ඨාසි ඉදං ඉත්ථිරූපං.

අපරම්පි වත්ථු: සද්ධාතිස්සමහාරාජා කිර එකදිවසං ඔරොධපරිවුතො විහාරං ආගතො; එකො දහරො ලොහපාසාදද්වාරකොට්ඨකෙ ඨත්වා අසංවරෙ ඨිතො එකං ඉත්ථිං ඔලොකෙසි; සාපි ගමනං පච්ඡින්දිත්වා තං ඔලොකෙසි; උභොපි අබ්භන්තරෙ උට්ඨිතෙන රාගග්ගිනා ඩය්හිත්වා කාලමකංසු; එවං ඉත්ථිරූපං දහරස්ස චිත්තං පරියාදාය අට්ඨාසි.

අපරම්පි වත්ථු: කල්‍යාණිමහාවිහාරතො කිරෙකො දහරො උද්දෙසත්ථාය කාලදීඝවාපිගාමචාරවිහාරං ගන්ත්වා නිට්ඨිතුද්දෙසකිච්චො අත්ථ කාමාතං වචනං අගහෙත්වා ගතට්ඨානෙ දහරසාමණෙරෙහි පුට්ඨෙන ගාමස්ස නිවිට්ඨාකාරො කථෙතබ්බො භවිස්සතීති ගාමෙ පිණ්ඩාය චරන්තො විසභාගා

1. සංයුත්ත පඨමවග්ග තතියසුත්ත.
2. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක දුතියපණ්ණාස දුතියවග්ග පඨමසුත්ත.
3. විභඞ්ගප්පකරණ සච්චවිභඞ්ග සමුදයනිද්දෙස.
4. අඞ්ගුත්තර අට්ඨක දුතියවග්ග.

රම්මණෙ නිමිත්තං ගහෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං ගතො තාය නිවත්ථවත්ථං සඤ්ජානිත්වා කහන්තෙ ඉදං ලද්ධන්ති පුච්ඡන්තො තස්සා මතභාවං ඤත්වා එවරූපා නාම ඉත්ථී මං නිස්සාය මතාති චින්තෙන්තො අන්තො උට්ඨිතෙන රාගග්ගිනා ඩය්හිත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපුණි; එවම්පි ඉදං ඉත්ථිරූපං පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතීති වෙදිතබ්බං.

පඨමසුත්තං නිට්ඨිතං.

දුතියාදීනි සද්දගරුකාදීනං ආසයවසෙන වුත්තානි; තෙසු **ඉත්ථිසද්දොති** ඉත්ථියා චිත්තසමුට්ඨානො කථිතගීතරුදිතසද්දො; අපි ච: ඉත්ථියා නිවත්ථනිවාසනස්සාපි අලඞ්කතාලඞ්කාරස්සාපි ඉත්ථිපයොගනිප්ඵාදිතො වීණාවෙණුසඞ්ඛපණවාදිසද්දොපි ඉත්ථිසද්දොත්වෙව වෙදිතබ්බො; සබ්බොපි හෙසො පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨති; තත්ථ සුවණ්ණකක්කටක සුවණ්ණමොරදහරභික්ඛුආදීනං වත්ථූනි වෙදිතබ්බානි.

පබ්බතන්තරං කිර නිස්සාය මහන්තං හත්ථිනාගකුලං වසති; අවිදූරට්ඨානෙ වස්ස මහාපරිභොගො සරො; තස්මිං කායූපපන්නො සුවණ්ණකක්කටකො අත්ථි; සො තං සරං ඔතිණ්ණොතිණ්ණෙ සණ්ඩාසෙන විය අළෙහි පාදෙ ගහෙත්වා අත්තනො වසං නෙත්වා මාරෙති; තස්ස ඔතාරං පෙක්ඛා හත්ථිනාගා එකං මහාහත්ථිං ජෙට්ඨකං කත්වා විචරන්ති; සො එකදිවසං තං හත්ථිනාගං ගණ්හි; ථාමසතිසම්පන්නො හත්ථිනාගො චින්තෙසි: සචාහං භීතරවං රවිස්සාමි සබ්බෙ යථාරුචියා අකීළිත්වා පලායිස්සන්තීති නිච්චලොව අට්ඨාසි; අථ සබ්බෙසං උත්තිණ්ණභාවං ජානිත්වා තෙන ගහිතභාවං අත්තනො භරියං ජානාපෙතුං විරවිත්වා එවමාහ:—

“සිඞ්ගී මිගො ආයතචක්ඛුනෙත්තො
අට්ඨිත්තචො වාරිසයො අලොමො
තෙනාභිභූතො කපණං රුදාමි
මා හෙව මං පාණසමං ජහෙය්‍යා”ති.

සා තං සුත්වා සාමිකස්ස ගහිතභාවං ඤත්වා තං තස්මා භයා මොචෙතුං හත්ථිනා ච කුළීරෙන ච සද්ධිං සල්ලපන්තී එවමාහ:—

“අය්‍ය තං න ජහෙස්සාමි කුඤ්ජර සට්ඨිහායන
පථව්‍යා චාතුරන්තාය සුප්පියො හොසි මෙ තුවං.
යෙ කුළීරා සමුද්දස්මිං ගඞ්ගාය නම්මදාය ච
තෙසං ත්වං වාරිජො සෙට්ඨො මුඤ්ච රොදන්තියා පති”න්ති.[1]

කුළීරො සහ ඉත්ථිසද්දසවනෙන ගහණං සිථිලමකාසි; අථ නං හත්ථිනාගො අයමෙවෙ තස්ස ඔකාසොති එකං පාදං ගහිතාකාරෙනෙව ඨපෙත්වා දුතියං උක්ඛිපිත්වා තං පිට්ඨිකපාලෙ අක්කමිත්වා විචුණ්ණිතපිට්ඨිං ආකඩ්ඪිත්වා තීරෙ ඛිපි; අථ නං සබ්බහත්ථිනො සන්නිපතිත්වා අම්හාකං වෙරීති විචුණ්ණයිංසු. එවං තාව ඉත්ථිසද්දො සුවණ්ණකක්කටකස්ස චිත්තං පරියාදියීති.

---

1. තිකනිපාත සුවණ්ණකක්කටකජාතක.

සුවණ්ණමොරොපි හිමවන්තං අනුපවිසිත්වා මහන්තං පබ්බතගහනං උපනිස්සාය වසන්තො නිච්චකාලං සුරියස්ස උදයනකාලෙ සුරියමණ්ඩලං උල්ලොකෙත්වා අත්තනො රක්ඛං කරොන්තො එවං වදති:—

"උදෙතයං චක්ඛුමා එකරාජා
හරිස්ස වණ්ණො පඨවිප්පභාසො
තං තං නමස්සාමි හරිස්ස වණ්ණං
පඨවිප්පභාසං තයජ්ජ ගුත්තා විහරෙමු දිවසං.

යෙ බ්‍රාහ්මණා වෙදගූ සබ්බධම්මෙ
තෙ මෙ නමො තෙ ච මං පාලයන්තු
නමත්ථු බුද්ධානං නමත්ථු බොධියා
නමො විමුත්තානං නමො විමුත්තියා"

ඉමං සො පරිත්තං කත්වා මොරො චරති එසනා.

සො ච දිවසං ගොචරං ගහෙත්වා සායන්හසමයෙ වසනට්ඨානං පවිසන්තො අත්ථමෙන්තං සුරියමණ්ඩලං ඔලොකෙත්වාපි ඉමං වුත්තිං වදති:—

"අපෙතයං චක්ඛුමා එකරාජා
හරිස්ස වණ්ණො පඨවිප්පභාසො
තං තං නමස්සාමි හරිස්ස වණ්ණං
පඨවිප්පභාසං තයජ්ජ ගුත්තා විහරෙමු රත්තිං.

යෙ බ්‍රාහ්මණා වෙදගූ සබ්බධම්මෙ
තෙ මෙ නමො තෙ ච මං පාලයන්තු
නමත්ථු බුද්ධානං නමත්ථු බොධියා
නමො විමුත්තානං නමො විමුත්තියා"

ඉමං සො පරිත්තං කත්වා මොරො වාසමකප්පයීති.[1]

ඉමිනා නියාමෙන සත්ත වස්සසතානි විතිනාමෙත්වා එකදිවසං පරිත්තකම්මතො පුරෙතරමෙව මොරකුක්කුටිකාය සද්දං සුත්වා පරිත්තකම්මං අසරිත්වා රජ්ජුබද්ධ පෙසිතස්ස ලුද්දකස්ස වසං උපගතො. එවං ඉත්ථිසද්දො සුවණ්ණමොරස්ස චිත්තං පරියාදියි. ජාතපබ්බතවාසී දහරො පන සුධාමුණ්ඩකවාසී දහරො ච ඉත්ථිසද්දං සුත්වා අනයබ්‍යසනං පත්තාති.

තතියෙ **ඉත්ථිගන්ධොති** ඉත්ථියා චතුසමුට්ඨානිකං ගන්ධායතනං; ස්වායං ඉත්ථියා සරීරගන්ධො දුග්ගන්ධො හොති; කායාරුළ්හො පන ආගන්තුකො අනුලෙපනාදිගන්ධො ඉධ අධිප්පෙතො; එකච්චා හි ඉත්ථී අස්සගන්ධිනී හොති; එකච්චා මෙණ්ඩකගන්ධිනී; එකච්චා සෙදගන්ධිනී; එකච්චා සොණිතගන්ධිනී; එකච්චෙ අන්ධබාලා එවරූපායපි ඉත්ථියා රජ්ජන්තෙව; චක්කවත්තිනො පන ඉත්ථිරතනස්ස කායතො චන්දනගන්ධො වායති මුඛතො උප්පලගන්ධො; අයං න සබ්බාසං හොතීති ආගන්තුකො අනුලෙපනාදි

1. දුකනිපාත සුවණ්ණමොරජාතක.

ගන්ධොව ඉධ අධිප්පෙතො. තිරච්ඡානගතාය පන හත්ථිඅස්සගොණාදයො තිරච්ඡානගතානං සජාතිඉත්ථීනං උතුගන්ධෙන යොජනං ද්වියොජනං තියොජනං චතුයොජනම්පි ගච්ඡන්ති; ඉති කායගන්ධො වා හොතු ඉත්ථියා නිවත්ථනිවාසනඅනුලිත්තානුලෙපනපිළන්ධනමාලාදිගන්ධො වා සබ්බොපි ඉත්ථිගන්ධොත්වෙව වෙදිතබ්බො.

ඉත්ථිරසොති ඉත්ථියා වත්ථුසමුට්ඨානිකං රසායතනං; තිපිටකචූළනාග චූළාභයත්ථෙරා පන ය්වායං ඉත්ථියා කිංකාරපටිස්සාවිතාදිවසෙන අස්සවරසො චෙව පරිභොගරසො ච අයං ඉත්ථිරසොති වදන්ති; කිමෙතෙන: යො පනායං ඉත්ථියා ඔට්ඨමංසසම්මක්ඛනඛෙළාදිරසොපි සාමිකස්ස දින්නයාගුභත්තාදීනං රසොපි සබ්බො සො ඉත්ථිරසොත්වෙව වෙදිතබ්බො. අනෙකෙ හි සත්තා අත්තනො මාතුගාමෙන යං කිඤ්චි සහත්ථා දින්නමෙව මධුරන්ති ගහෙත්වා අනයබ්‍යසනං පත්තා.

ඉත්ථිඵොට්ඨබ්බොති ඉත්ථියා කායසම්ඵස්සො; ඉත්ථිසරීරාරූළ්හානං වත්ථාලඞ්කාරමාලාදීනම්පි ඵස්සො ඉත්ථිඵොට්ඨබ්බොත්වෙව වෙදිතබ්බො. සබ්බොපෙස පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදියති; මහාචෙතියඞ්ගණෙ ගණසජ්ඣායං ගණ්හන්තස්ස දහරභික්ඛුනො විසභාගාරම්මණඵස්සො වියාති.

ඉති සත්ථා සත්තානං ආසයානුසයවසෙන රූපාදිසු එකෙකං ගහෙත්වා අඤ්ඤං ඊදිසං න පස්සාමීති ආහ; යථා හි රූපගරුකස්ස පුරිසස්ස ඉත්ථිරූපං චිත්තුප්පාදං ගමෙත් පලිබුජ්ඣති මජ්ජාපෙති පමජ්ජාපෙති මොහෙති පමොහෙති න තථා සෙසා සද්දාදයො; යථා ච සද්දාදිගරුකානං සද්දාදයො න තථා රූපාදීනි ආරම්මණානි. එකච්චස්ස රූපාදිසු එකමෙවාරම්මණං චිත්තං පරියාදියති; එකච්චස්ස ද්වෙපි තීණිපි චත්තාරිපි පඤ්චපි; ඉති ඉමෙ පඤ්ච සුත්තන්තා පඤ්චගරුකවසෙන කථිතා; න පඤ්චගරුකජාතකවසෙන; පඤ්චගරුකජාතකං පන සක්ඛිභාවත්ථාය ආහරිත්වා කථෙතබ්බං.

තත්‍ර හි අමනුස්සෙහි කන්තාරමජ්ඣෙ කතාය ආපණරචනාය මහාපුරිසස්ස පඤ්චසු සහායෙසු රූපගරුකො රූපාරම්මණෙ බජ්ඣිත්වා අනයබ්‍යසනං පත්තො; සද්දාදිගරුකා සද්දාරම්මණාදිසු; ඉති තං සක්ඛිභාවත්ථාය ආහරිත්වා කථෙතබ්බං. ඉමෙ පන පඤ්ච සුත්තන්තා පඤ්චගරුකවසෙනෙව කථිතා; යස්මා ච න කෙවලං පුරිසායෙව පඤ්චගරුකා හොන්ති ඉත්ථියොපි හොන්තියෙව; තස්මා තාසම්පි වසෙන පුන පඤ්ච සුත්තන්තෙ කථෙසි; තෙසම්පි අත්ථො වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. වත්ථුපි පඨමසුත්තෙ ලොහපාසාදද්වාරෙ ඨිතං දහරං ඔලොකෙත්වා මතාය රාජොරොධාය වත්ථු වෙදිතබ්බං; තං හෙට්ඨා විත්ථාරිතමෙව.

දුතියසුත්තෙ බාරාණසියං රූපූපජීවිනො මාතුගාමස්ස වත්ථු වෙදිතබ්බං: ගුත්තිලවීණාවාදකො කිරෙකිස්සා ඉත්ථියා සහස්සං පහිණි; සා උප්පණ්ඩෙත්වා ගණ්හිතුං න ඉච්ඡි; සො කරිස්සාමෙත්ථ කත්තබ්බන්ති සායන්හකාලසමනන්තරෙ අලඞ්කතපටියත්තො තස්සා ගෙහස්ස අභිමුඛට්ඨානෙ අඤ්ඤතරස්මිං ගෙහද්වාරෙ නිසින්නො වීණාය තන්තියො සමෙ ගුණෙ

පතිට්ඨාපෙත්වා තන්තිස්සරෙන ගීතස්සරං නාතික්කමන්තො ගායි; සා ඉත්ථී තස්ස ගීතසද්දං සුත්වා වාරෙතුං අසක්කුණෙය්‍ය විවටවාතපානෙන තස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමීති ආකාසෙයෙව ජීවිතක්ඛයං පත්තා.

තතියසුත්තෙ චක්කවත්තිරඤ්ඤො කායතො චන්දනගන්ධො වායති **මුඛතො උප්පලගන්ධොති** ඉදං ආහරිතබ්බං; ඉදමෙත්ථ වත්ථු වෙදිතබ්බං: සාවත්ථියං කිරෙකස්ස කුටුම්බියස්ස ධීතාය සාමිකො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා න සක්කා මයා අයං ධම්මො ගිහිභූතෙන පූරෙතුන්ති අඤ්ඤතරස්ස පිණ්ඩපාතිකත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජි; අථස්ස භරියං අස්සාමිකා අයන්ති ඤත්වා රාජා පසෙනදි කොසලො අන්තෙපුරං අතිහරාපෙත්වා එකදිවසං එකං නීලුප්පලකලාපං ආදාය අන්තෙපුරං පවිට්ඨො එකෙකිස්සා එකෙකං නීලුප්පලං අදාසි; පුප්ඵෙසු භාජියමානෙසු තස්සා ඉත්ථියා වෙ හත්ථං පත්තානි සා පහට්ඨාකාරං දස්සෙත්වා උපසිංඝිත්වා පරොදි; රාජා තස්සා උභයාකාරං දිස්වා තං පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි; සා අත්තනො තුට්ඨිකාරණඤ්ච රොදනකාරණඤ්ච කථෙසි; යාව තතියං කථිතෙපි රාජා අසද්දහන්තො පුනදිවසෙ සකලරාජනිවෙසනෙ සබ්බමාලාවිලෙපනාදිසුගන්ධගන්ධං හරාපෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ තං ඉත්ථිං කතරො ථෙරොති පුච්ඡිත්වා අයන්ති වුත්තෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ තුම්හෙහි සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝො ගච්ඡතු අම්හාකං අසුකත්ථෙරො අනුමොදනං කරිස්සතීති ආහ; සත්ථා තං භික්ඛුං ඨපෙත්වා විහාරං ගතො; ථෙරෙ අනුමොදනං වත්තුං ආරද්ධමත්තෙ සකලරාජනිවෙසනං ගන්ධපූරං විය ජාතං; රාජා සච්චමෙවෙසා ආහාති පසීදිත්වා පුනදිවසෙ සත්ථාරං තං කාරණං පුච්ඡි; සත්ථා අයං අතීතෙ ධම්මකථං සුණන්තො සාධු සාධූති සාධුකාරං පවත්තෙන්තො සක්කච්චං අස්සොසි; තම්මූලකො තෙන මහාරාජ අයමානිසංසො ලද්ධොති ආචික්ඛි.

“සද්ධම්මදෙසනාකාලෙ සාධු සාධූති භාසතො
මුඛතො නිබ්බත්තතී ගන්ධො උප්පලංව යථොදකෙ”ති.

සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති. ඉමස්මිං වග්ගෙ වට්ටමෙව කථිතං. **රූපපාළි නිට්ඨිතා.**

පඨමො වග්ගො.

2.

දුතියස්ස පඨමෙ **එකධම්මම්පීති** එත්ථ “තස්මිං ඛො පන සමයෙ ධම්මා හොන්තී”ති[1] ආදීසු විය නිස්සත්තට්ඨෙන ධම්මො වෙදිතබ්බො; තස්මා එකධම්මම්පීති නිස්සත්තං එකං සභාවම්පීති අයමෙත්ථ අත්ථො; **අනුපස්සන්තො වා**ති එත්ථ පන “භූතානං වා සත්තානං ඨිතියා සම්භවෙසීනං වා අනුග්ගහාය”[2] “යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා දිපදා වා”ති[3] එවමා

1. ධම්මසඞ්ගණී චිත්තුප්පාදකණ්ඩ. 2. මජ්ඣිම මූලපණ්ණාසං සම්මාදිට්ඨිසුත්ත.
3. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක චක්කවග්ග.

දිසු විය සමුච්චයත්ථෙ වාසද්දො දට්ඨබ්බො න විකප්පත්ථෙ.[a] අයං හෙත්ථ අත්ථො: යෙන ධම්මෙන අනුප්පන්නො ච කාමච්ඡන්දො උප්පජ්ජති උප්පන්නො ච කාමච්ඡන්දො භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තති තමහං යථා සුභනිමිත්තං එවං අඤ්ඤං න පස්සාමීති. තත්ථ **අනුප්පන්නො**ති අජාතො අසඤ්ජාතො අපාතුභූතො අසමුදාගතො; **කාමච්ඡන්දො**ති "යො කාමෙසු කාමච්ඡන්දො කාමරාගො කාමනන්දි කාමතණ්හා"ති[1] ආදිනා නයෙන විත්ථාරිතං කාමච්ඡන්දනීවරණං; **උප්පජ්ජතී**ති නිබ්බත්තති පාතුභවති; සො පනෙස අසමුදාචාරවසෙන වා අනනුභූතාරම්මණවසෙන වා අනුප්පන්නො උප්පජ්ජතීති වෙදිතබ්බො; අඤ්ඤථා හි අනමතග්ගෙ සංසාරෙ අනුප්පන්නො නාම නත්ථි; තත්ථ එකච්චස්ස වත්තවසෙන කිලෙසො න සමුදාචරති; එකච්චස්ස ගන්ථධුතඞ්ගසමාධිවිපස්සනානවකම්මභාවනානං අඤ්ඤතරවසෙන; කථං: එකච්චො හි වත්තසම්පන්නො හොති: තස්ස චෙඅසීති ඛුද්දකවත්තානි චුද්දස මහාවත්තානි චෙතියඞ්ගණබොධියඞ්ගණපානීයමාළකඋපොසථාගාර ආගන්තුකගමිකවත්තානි ච කරොන්තස්සෙව කිලෙසො ඔකාසං න ලභති; අපරභාගෙ පනස්ස වත්තං විස්සජ්ජෙත්වා භින්නවත්තස්ස චරතො අයොනිසොමනසිකාරමෙව සතිවොස්සග්ගඤ්ච ආගම්ම උප්පජ්ජති; එවම්පි අසමුදාචාරවසෙන අනුප්පන්නො උප්පජ්ජති නාම. එකච්චො ගන්ථයුත්තො හොති එකම්පි නිකායං ගණ්හාති ද්වෙපි තයොපි චත්තාරොපි පඤ්චපි; තස්ස තෙපිටකං බුද්ධවචනං අත්ථවසෙන පාළිවසෙන අනුසන්ධිවසෙන පුබ්බාපරවසෙන ගණ්හන්තස්ස සජ්ඣායන්තස්ස වාචෙන්තස්ස දෙසෙන්තස්ස පකාසෙන්තස්ස කිලෙසො ඔකාසං න ලභති; අපරභාගෙ පනස්ස ගන්ථකම්මං පහාය කුසීතස්ස චරතො අයොනිසොමනසිකාරසතිවොස්සග්ගෙ ආගම්ම උප්පජ්ජති; එවම්පි අසමුදාචාරවසෙන අනුප්පන්නො උප්පජ්ජති නාම. එකච්චො පන ධුතධරො හොති: තෙරස ධුතගුණෙ සමාදාය වත්තති; තස්ස ධුතගුණෙ පරිහරන්තස්ස කිලෙසො ඔකාසං න ලභති; අපරභාගෙ පනස්ස ධුතඞ්ගානි විස්සජ්ජෙත්වා බාහුල්ලාය ආවත්තස්ස චරතො අයොනිසොමනසිකාරසතිවොස්සග්ගෙ ආගම්ම උප්පජ්ජති; එවම්පි අසමුදාචාරවසෙන අනුප්පන්නො උප්පජ්ජති නාම. එකච්චො අට්ඨසු සමාපත්තීසු චිණ්ණවසී හොති; තස්ස පඨමජ්ඣානාදීසු ආවජ්ජනවසීආදීනං වසෙන විහරන්තස්ස කිලෙසො ඔකාසං න ලභති; අපරභාගෙ පනස්ස පරිහීනජ්ඣානස්ස වා විස්සට්ඨජ්ඣානස්ස වා භස්සාදීසු අනුයුත්තස්ස විහරතො අයොනිසොමනසිකාරසතිවොස්සග්ගෙ ආගම්ම උප්පජ්ජති; එවම්පි අසමුදාචාරවසෙන අනුප්පන්නො උප්පජ්ජති නාම. එකච්චො පන විපස්සකො හොති: සත්තසු වා අනුපස්සනාසු අට්ඨාරසසු වා මහාවිපස්සනාසු කම්මං කරොන්තො විහරති; තස්සෙවං විහරතො කිලෙසො ඔකාසං න ලභති; අපරභාගෙ පනස්ස විපස්සනාකම්මං පහාය කායදළ්හීබහුලස්ස[b] විහරතො අයොනිසොමනසිකාරසතිවොස්සග්ගෙ ආගම්ම උප්පජ්ජති; එවම්පි අසමුදාචාරවසෙන අනුප්පන්නො උප්පජ්ජති නාම. එකච්චො නවකම්මිකො හොති උපොසථා

---

a. සමුච්චයත්ථො වාසද්දො න විකප්පත්ථො-සයා.   1. විභඞ්ග ඛුද්දකවත්ථු.
b. කායදළ්හිබහුලස්ස-සයා.

ගාර භොජනසාලාදීනි කාරෙති; තස්ස තෙසං උපකරණානි විචාරෙන්තස්ස කිලෙසො ඔකාසං න ලභති; අපරභාගෙ පනස්ස තාවකමෙව නිස්සිතෙ වා විස්සට්ඨෙ වා අයොනිසොමනසිකාරසතිවොස්සග්ගං ආගම්ම උප්පජ්ජති; එවම්පි අසමුදාචාරවසෙන අනුප්පන්නො උප්පජ්ජති නාම. එකච්චො පන බ්‍රහ්මලොකා ආගතො සුද්ධසත්තො හොති තස්ස අනාසෙවනතාය කිලෙසො ඔකාසං න ලභති; අපරභාගෙ පනස්ස ලද්ධාසෙවනස්ස අයොනිසොමනසිකාරසතිවොස්සග්ගං ආගම්ම උප්පජ්ජති; එවම්පි අසමුදාචාරවසෙන අනුප්පන්නො උප්පජ්ජති නාම. එවං තාව අසමුදාචාරවසෙන අනුප්පන්නස්ස උප්පජ්ජනං වෙදිතබ්බං. කථං අනනුභූතාරම්මණවසෙන: ඉධෙකච්චො අනනුභූතපුබ්බං මනාපියං රූපාදිආරම්මණං ලභති: තස්ස තත්ථ අයොනිසොමනසිකාරසතිවොස්සග්ගං ආගම්ම රාගො උප්පජ්ජති; එවං අනනුභූතාරම්මණවසෙන අනුප්පන්නො උප්පජ්ජති නාම.

උප්පන්නොති ජාතො සඤ්ජාතො නිබ්බත්තො අභිනිබ්බත්තො පාතුභූතො; **භිය්‍යොභාවායාති** පුනප්පුනභාවාය; **වෙපුල්ලායාති** විපුලභාවාය රාසිභාවාය; තත්ථ සකිං උප්පන්නො කාමච්ඡන්දො න නිරුජ්ඣිස්සති සකිං නිරුද්ධො වා සෙව පුන උප්පජ්ජිස්සතීති අධිප්පායො; එකස්මිං පන නිරුද්ධෙ තස්මිං වා ආරම්මණෙ අඤ්ඤස්මිං වා අපරාපරං උප්පජ්ජමානො භිය්‍යොභාවාය වෙපුල්ලාය සංවත්තති නාම. **සුභනිමිත්තන්ති** රාගට්ඨානියං ආරම්මණං; "සනිමිත්තා භික්ඛවෙ උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා නො අනිමිත්තා"ති[1] එත්ථ හි නිමිත්තන්ති පච්චයස්ස නාමං; "අධිචිත්තමනුයුත්තෙන භික්ඛවෙ භික්ඛුනා පඤ්ච නිමිත්තානි කාලෙන කාලං මනසිකාතබ්බානී"ති[2] එත්ථ කාරණස්ස; "සො තං නිමිත්තං ආසෙවති භාවෙතී"ති එත්ථ සමාධිස්ස; "යං නිමිත්තං ආගම්ම යං නිමිත්තං මනසිකරොතො අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොතීති එත්ථ විපස්සනාය. ඉධ පන රාගට්ඨානියො ඉට්ඨාරම්මණධම්මො සුභනිමිත්තන්ති අධිප්පෙතො. **අයොනිසොමනසිකරොතොති** "තත්ථ කතමො අයොනිසොමනසිකාරො අනිච්චෙ නිච්චන්ති දුක්ඛෙ සුඛන්ති අනත්තනි අත්තාති අසුභෙ සුභන්ති අයොනිසොමනසිකාරො උප්පථමනසිකාරො සච්චප්පටිකූලෙන වා චිත්තස්ස ආවට්ටනා අනාවට්ටනා ආභොගො සමන්නාහාරො මනසිකාරො අයං වුච්චති අයොනිසොමනසිකාරො"ති[3] ඉමස්ස මනසිකාරස්ස වසෙන අනුපායෙන මනසිකරොන්තස්සාති.

පඨමං.

දුතියෙ **ව්‍යාපාදොති** භත්තබ්‍යාපත්ති විය චිත්තස්ස ව්‍යාපජ්ජනං පකතිවිජහනභාවො; "තත්ථ කතමං ව්‍යාපාදනීවරණං අනත්ථං මෙ අචරීති ආඝාතො ජායතී"ති[4] එවං විත්ථාරිතස්ස ව්‍යාපාදනීවරණස්සෙතං අධිවචනං; **පටිඝනිමිත්තන්ති** අනිට්ඨං නිමිත්තං; පටිඝස්සාපි පටිඝාරම්මණස්සාපි එතං

1. අඞ්ගුත්තර දුක තතියවග්ග.
2. මජ්ඣිම මූලපණ්ණාසා විතක්ක සණ්ඨාන සුත්ත.
3. විභඞ්ග ඛුද්දකවත්ථු තික පදභාජනී.
4. ධම්මසඞ්ගණී නික්ඛෙපකණ්ඩ දුතියක භාණවාර.

අධිවචනං; වුත්තම්පි චෙතං අට්ඨකථායං "පටිඝම්පි පටිඝනිමිත්තං පටිඝාරම්මණොපි ධම්මො පටිඝනිමිත්ත"න්ති[1] සෙසං කාමච්ඡන්දෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. යථා චෙත්ථ එවං ඉතො පරෙසුපි තත්ථ තත්ථ හි විසෙසමත්තමෙව වක්ඛාමාති.

දුතියං.

තතියෙ **ථීනමිද්ධ**න්ති ථීනඤ්චෙව මිද්ධඤ්ච; තත්ථ චිත්තස්ස අකම්මඤ්ඤතා ථීනං ආලසියභාවස්සෙතං අධිවචනං; තිණ්ණං ඛන්ධානං අකම්මඤ්ඤතා මිද්ධං; කපිමිද්ධස්ස පචලායිකභාවස්සෙතං අධිවචනං; උභින්නම්පි "තත්ථ කතමං ථීනං යා චිත්තස්ස අකල්ලතා අකම්මඤ්ඤතා ඔලීයනා සල්ලීයනා[2]" "තත්ථ කතමං මිද්ධං යා කායස්ස අකල්ලතා අකම්මඤ්ඤතා ඔනාහො පරියොනාහො"ති[2] ආදිනා නයෙන විත්ථාරො වෙදිතබ්බො. **අරතීති** ආදීනි විභඞ්ගෙ විභත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි වුත්තං හෙතං "තත්ථ කතමා අරති පන්තෙසු වා සෙනාසනෙසු අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙසු වා අධිකුසලෙසු ධම්මෙසු අරති අරතිකා අනභිරති අනභිරමණා උක්කණ්ඨිතා පරිතස්සිකා අයං වුච්චති අරතී"[3] "තත්ථ කතමා තන්දී යා තන්දී තන්දියනා තන්දිමනතා ආලස්සං ආලස්සායනා ආලස්සායිතත්තං අයං වුච්චති තන්දී"[3] "තත්ථ කතමා විජම්භිකා යා කායස්ස ජම්භනා විජම්භනා ආනමනා විනමනා සන්නමනා පණමනා බ්‍යාධියකං අයං වුච්චති විජම්භිකා"[3] "තත්ථ කතමො භත්තසම්මදො යා භුත්තාවිස්ස භත්තමුච්ඡා භත්තකිලමථො භත්තපරිළාහො කායදුට්ඨුල්ලං අයං වුච්චති භත්තසම්මදො"[3] "තත්ථ කතමං චෙතසො ච ලීනත්තං යා චිත්තස්ස අකල්ලතා අකම්මඤ්ඤතා ඔලීයනා සල්ලීයනා ලීනං ලීයනා ලීයිතත්තං ථීනං ථීයනා ථීයිතත්තං චිත්තස්ස ඉදං වුච්චති චෙතසො ච ලීනත්ත"න්ති.[3] එතෙ ච පුරිමා චත්තාරො ධම්මා ථීනමිද්ධනීවරණස්ස සහජාතවසෙනපි උපනිස්සයවසෙනපි පච්චයා හොන්ති; චෙතසො ලීනත්තං අත්තනොව අත්තනා සහජාතං න හොති උපනිස්සයකොටියා පන හොතීති.

තතියං.

චතුත්ථෙ **උද්ධච්චකුක්කුච්ච**න්ති උද්ධච්චඤ්චෙව කුක්කුච්චඤ්ච; තත්ථ උද්ධච්චං නාම චිත්තස්ස උද්ධතාකාරො; කුක්කුච්චං නාම අකතකල්‍යාණස්ස කතපාපස්ස තප්පච්චයා විප්පටිසාරො; **චෙතසො අවූපසමොති** උද්ධච්චකුක්කුච්චස්සෙතං නාමං; **අවූපසන්තචිත්තස්සාති** ඣානෙන වා විපස්සනාය වා අවූපසමිතචිත්තස්ස; අයං පන අවූපසමො උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස උපනිස්සයකොටියා පච්චයො හොතීති.

චතුත්ථං.

පඤ්චමෙ **විචිකිච්ඡාති** "සත්ථරි කඞ්ඛතී"ති[3] ආදිනා නයෙන විත්ථාරිතං විචිකිච්ඡානීවරණං; **අයොනිසොමනසිකාරො** වුත්තලක්ඛණොයෙවාති.

පඤ්චමං.

---

1. සීහළ මහාඅට්ඨකථා. 2. ධම්මසඞ්ගණී නික්ඛෙපකණ්ඩ දුතියක භාණවාර.
3. විභඞ්ගප්පකරණ ඛුද්දක තිකපදභාජනී.

ඡන්දො අනුප්පන්නො වා කාමච්ඡන්දො, නුප්පජ්ජතීති අසමුදාචාර වසෙන චෙව අනනුභූතාරම්මණවසෙන වාති ද්වීහෙව කාරණෙහි අනුප්පන්නො නුප්පජ්ජති තථා වික්ඛම්භිතො ච හොති පුන හෙතුං වා පච්චයං වා න ලභති; ඉධාපි වත්තාදීනංයෙව වසෙන අසමුදාචාරො වෙදිතබ්බො. එකච්චස්ස හි වුත්තනයෙනෙව වත්ත යුත්තස්ස වත්තං කරොන්තස්සෙව කිලෙසො ඔකාසං න ලභති වත්තවසෙන වික්ඛම්භිතො හොති; සො තං තථා වික්ඛම්භිතමෙව කත්වා විචට්ටෙත්වා අරහත්තං ගණ්හාති මිලක්ඛතිස්සත්ථෙරො විය. සො කිරායස්මා රොහණජනපදෙ ගාමෙණ්ඩවාලමහාවිහාරස්ස භික්ඛාචාරෙ නෙසාදකුලෙ නිබ්බත්තො වයං ආගම්ම කතඝරාවාසො පුත්තදාරං පොසෙස්සාමීති අද්දහලසතං සණ්ඨපෙත්වා පාසසතං යොජෙත්වා සූලසතං රොපෙත්වා බහුං පාපං ආයූහන්තො එකදිවසං ගෙහතොව අග්ගිඤ්ච ලොණඤ්ච ගහෙත්වා අරඤ්ඤං ගන්ත්වා පාසෙ බද්ධං මිගං වධිත්වා අඞ්ගාරපක්කමංසං ඛාදිත්වා පිපාසිතො හුත්වා ගාමෙණ්ඩවාලමහාවිහාරං පවිට්ඨො පානීයමාළකෙ දසමත්තෙසු පානීයඝටෙසු පිපාසාවිනොදනමත්තම්පි පානීයං අලභන්තො කිං නාමෙතං එත්තකානං භික්ඛූනං වසනට්ඨානෙ පිපාසාය ආගතානං පිපාසාවිනොදනමත්තම්පි පානීයං නත්ථීති උජ්ඣායිතුං ආරද්ධො; චූළපිණ්ඩපාතිකතිස්සත්ථෙරො තස්ස කථං සුත්වා තස්ස සන්තිකං ගච්ඡන්තො පානීයමාළකෙ දසමත්තෙ පානීයඝටෙ පූරෙ දිස්වා ජීවමානපෙතකසත්තො අයං භවිස්සතීති චින්තෙත්වා උපාසක සචෙ පිපාසිතොසි පිව පානීයන්ති වත්වා කූටං උක්ඛිපිත්වා තස්ස හත්ථෙසු ආසිඤ්චි; තස්ස කම්මං පටිච්ච පීතපීතං පානීයං තත්තකටාහෙ පක්ඛිත්තමිව නස්සති සකලම්පි ඝටං පිවතො පිපාසා න පච්ඡිජ්ජි; අථ නං ථෙරො ආහ: යාව දාරුණං තෙ උපාසක කම්මං කතං ඉදානෙවාසි පෙතො ජාතො විපාකො කීදිසො භවිස්සතීති; සො තං කථං සුත්වා ලද්ධසංවෙගො ථෙරං වන්දිත්වා තානි අද්දහලාදීනි විසඞ්ඛරිත්වා වෙගෙන ඝරං ගන්ත්වා පුත්තදාරං ඔලොකෙත්වා සත්තිං භින්දිත්වා දීපකමිගපක්ඛිනො අරඤ්ඤෙ විස්සජ්ජෙත්වා ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි; දුක්කරා ආවුසො පබ්බජ්ජා කථං පබ්බජිස්සසීති: භන්තෙ එවරූපං පච්චක්ඛකාරණං දිස්වා කථං න පබ්බජිස්සාමීති; ථෙරො තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාජෙසි; සො වත්තාභිරතො හුත්වා බුද්ධවචනං උග්ගණ්හන්තො එකදිවසං දෙවදූතසුත්තෙ "තමෙනං භික්ඛවෙ නිරයපාලා පුන මහානිරයෙ පක්ඛිපන්තී"ති[1] ඉමං ඨානං සුත්වා එත්තකං දුක්ඛරාසිං අනුභවිතසත්තං පුන මහානිරයෙ පක්ඛිපන්ති අහො භාරියො භන්තෙ මහානිරයොති ආහ; ආම ආවුසො භාරියොති; සක්කා භන්තෙ පස්සිතුන්ති: න සක්කා පස්සිතුං දිස්සදිසං කාතුං එකං කාරණං දස්සෙස්සාමීති සාමණෙරෙ සමාදපෙත්වා පාසාණපිට්ඨෙ අල්ලදාරුරාසිං කාරෙහීති; සො තථා කාරෙසි, ථෙරො යථානිසින්නොව ඉද්ධියා අභිසඞ්ඛරිත්වා මහානිරයතො ඛජ්ජොපනකමත්තං අග්ගිපපටිකං නීහරිත්වා පස්සන්තස්සෙව තස්ස ථෙරස්ස දාරුරාසිම්හි පක්ඛිපි; තස්සා තත්ථ නිපාතො ච දාරුරාසිනො ඣායිත්වා ඡාරිකභාවූපගමනඤ්ච අපච්ඡාපුරිමං

1. අඞ්ගුත්තර තික චතුත්ථවග්ග.

අග්ගහාසි; සො තං දිස්වා භන්තෙ ඉමස්මිං සාසනෙ කති ධුරානි නාමාති පුච්ඡි; ආවුසො වාසධුරඤ්ච ගන්ථධුරඤ්චාති; භන්තෙ ගන්ථො නාම පටිබලස්ස භාරො: මය්හං පන දුක්ඛූපනිස්සා සද්ධා: වාසධුරං පූරෙස්සාමි කම්මට්ඨානං මෙ දෙථාති වන්දිත්වා නිසීදි; ථෙරො වත්තසම්පන්නො භික්ඛූති වත්තසීසෙ ඨත්වා තස්ස කම්මට්ඨානං කථෙසි; සො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විපස්සනාය ච කම්මං කරොති වත්තඤ්ච පූරෙති; එකදිවසං චිත්තලපබ්බතමහාවිහාරෙ වත්තං කරොති එකදිවසං ගාමෙණ්ඩවාලමහාවිහාරෙ එකදිවසං කාජරගාමමහාවිහාරෙ; ථිනමිද්ධෙ ඔක්කන්තමත්තෙන වත්තපරිහානිභයෙන පලාලවරණකං තෙමෙත්වා සීසෙ ඨපෙත්වා පාදෙ උදකෙ ඔතාරෙත්වා නිසීදති; සො එකදිවසං චිත්තලපබ්බතමහාවිහාරෙ ද්වෙ යාමෙ වත්තං කත්වා බලවපච්චූසකාලෙ නිද්දාය ඔක්කමිතුං ආරද්ධාය අල්ලපලාලං සීසෙ ඨපෙත්වා නිසින්නො පාචීනපබ්බතපස්සෙ සාමණෙරස්ස අරුණවතියසුත්තන්තං සජ්ඣායන්තස්ස:–

“ආරභථ නික්ඛමථ යුඤ්ජථ බුද්ධසාසනෙ
ධුනාථ මච්චුනො සෙනං නළාගාරංව කුඤ්ජරො.
යො ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අප්පමත්තො විහෙස්සති
පහාය ජාතිසංසාරං දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සතී”ති.[1]

ඉදං ඨානං සුත්වා මාදිසස්ස ආරද්ධවිරියස්ස භික්ඛුනො සම්මාසම්බුද්ධෙන ඉදං කථිතං භවිස්සතීති පීතිං උප්පාදෙත්වා ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තදෙව පාදකං කත්වා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාය අපරාපරං වායමන්තො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. පරිනිබ්බානකාලෙ ච එතදෙව කාරණං දස්සෙන්තො එවමාහ:–

“අල්ලං පලාලපුඤ්ජාහං සීසෙනාදාය චඞ්කමිං
පත්තොස්මි තතියං ඨානං එත්ථ මෙ නත්ථි සංසයො”ති.[2]

එවරූපස්ස වත්තවසෙන වික්ඛම්භිතකිලෙසො තථා වික්ඛම්භිතොව හොති. එකච්චස්ස වුත්තනයෙනෙව ගන්ථෙ යුත්තස්ස ගන්ථං ගණ්හන්තස්ස දෙසෙන්තස්ස පකාසෙන්තස්සෙව කිලෙසා ඔකාසං න ලභන්ති ගන්ථවසෙන වික්ඛම්භිතො හොති; සො තං තථා වික්ඛම්භිතමෙව කත්වා විවට්ටෙත්වා අරහත්තං ගණ්හාති මලියදෙවත්ථෙරො විය. සො කිරායස්මා තිංසභික්ඛුකාලෙ කල්ලගාමකෙ මණ්ඩලාරාමකමහාවිහාරෙ උද්දෙසඤ්ච ගණ්හාති විපස්සනාය ච කම්මං කරොති තස්සෙකදිවසං කල්ලගාමෙ භික්ඛාය චරතො එකා උපාසිකා යාගුළුඞ්කං දත්වා පුත්තසිනෙහං උප්පාදෙත්වා ථෙරං අත්තනො නිවෙසනෙ නිසීදාපෙත්වා පණීතභොජනං භොජෙත්වා කතරගාමවාසිකොසි තාතාති පුච්ඡි; මණ්ඩලාරාමකමහාවිහාරෙ ගන්ථකම්මං කරොමි උපාසිකෙති; තෙන හි තාත යාව ගන්ථකම්මකරණං ඉධෙව නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හාහීති; සො අධිවාසෙත්වා තත්ථ නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හාති; භත්තකිච්චාවසානෙ ච අනුමොදනං කරොන්තො සුඛං

1. බ්‍රහ්මසංයුත්ත සගාථකවග්ග අරුණවතිය සුත්ත. 2. සීහළ මහාඅට්ඨකථා.

හොතු දුක්ඛා මුච්චාති පදද්වයමෙව කථෙත්වා ගච්ඡති; අන්තොවස්ස තෙමාසං තස්සායෙව සඞ්ගහං කරොන්තො පිණ්ඩාපචිතිං කත්වා මහාපවාරණාය සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. නෙවාසිකමහාථෙරො ආහ: ආවුසො මහාදෙව අජ්ජ විහාරෙ මහාජනො සන්නිපතිස්සති තස්ස ධම්මදානං දදෙය්‍යාසීති; ථෙරො අධිවාසෙසි; දහරසාමණෙරා උපාසිකාය සඤ්ඤං අදංසු: අජ්ජ තෙ පුත්තො ධම්මං කථෙස්සති විහාරං ගන්ත්වා සුණෙය්‍යාසීති; තාතා න සබ්බෙව ධම්මකථං ජානන්ති: මම පුත්තො එත්තකං කාලං මය්හං කථෙන්තො සුඛං හොතු දුක්ඛා මුච්චාති පදද්වයමෙව කථෙසි: මා කෙළිං කරොථාති; මා ත්වං උපාසිකෙ ජානන්තං වා අජානන්තං වා පපඤ්චයස්සු: විහාරං ගන්ත්වා ධම්මමෙව සුණාහීති; උපාසිකා ගන්ධමාලං ගහෙත්වා ගන්ත්වා පූජෙත්වා පරියන්තෙ[a] ධම්මං සුණමානා නිසීදි; දිවාකථිකො ච පදභාණකො ච[b] අත්තනො පමාණං ඤත්වා උට්ඨහිංසු; තතො මලියදෙවත්ථෙරො ධම්මාසනෙ නිසීදිත්වා චිත්තබීජනිං ගහෙත්වා පුබ්බගාථාවත්වා මයා මහාඋපාසිකාය තයො මාසෙ වීහෙව පදෙහි අනුමොදනා කතා අජ්ජ සබ්බරත්තිං තීනි පිටකානි සම්මසිත්වා තස්සෙව පදද්වයස්ස අත්ථං කථෙස්සාමීති ධම්මදෙසනං ආරභිත්වා සබ්බරත්තිං කථෙසි; අරුණග්ගෙ දෙසනාපරියොසානම්හි මහාඋපාසිකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි.

අපරොපි තස්මිංයෙව මහාවිහාරෙ තිස්සභූතිත්ථෙරො නාම විනයං ගණ්හන්තො භික්ඛාචාරවෙලායං අන්තොගාමං පවිට්ඨො විසභාගාරම්මණං ඔලොකෙසි; තස්ස ලොභො උප්පජ්ජි; සො පතිට්ඨිතං පදං අචාලෙත්වා අත්තනො පත්ත යාගුං උපට්ඨාකදහරස්ස පත්තෙ ආකිරිත්වා අයං විතක්කො වඩ්ඪමානො මං චතූසු අපායෙසු සංසීදාපෙස්සතීති තතොව නිවත්තිත්වා ආචරියස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතො ආහ: එකො මෙ ව්‍යාධි උප්පන්නො අහං එතං තිකිච්ඡිතුං සක්කොන්තො ආගමිස්සාමි ඉතරථා නාගමිස්සාමි තුම්හෙ දිවා උද්දෙසං සායං උද්දෙසං මං ඔලොකෙත්වා ඨපෙථ පච්චූසකාලෙ උද්දෙසං පන මා ඨපයිත්ථාති එවං වත්වා මලයවාසිමහාසඞ්ඝරක්ඛිතත්ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසි; ථෙරො අත්තනො පණ්ණසාලාය පරිභණ්ඩං කරොන්තො තං අනොලොකෙත්වාව පටිසාමෙහි ආවුසො තව පත්තචීවරන්ති ආහ; භන්තෙ එකො මෙ ව්‍යාධි අත්ථි සචෙ තුම්හෙ තං තිකිච්ඡිතුං සක්කොථ පටිසාමෙස්සාමීති; ආවුසො උප්පන්නං රොගං තිකිච්ඡිතුං සමත්ථස්ස සන්තිකං ආගතොසි පටිසාමෙහීති; සුබ්බචො භික්ඛු අම්හාකං ආචරියො අජානිත්වා එවං න වක්ඛතීති පත්තචීවරං ඨපෙත්වා ථෙරස්ස වත්තං දස්සෙත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි; ථෙරො රාගචරිතො අයන්ති ඤත්වා අසුභකම්මට්ඨානං කථෙසි; සො උට්ඨාය පත්තචීවරං අංසෙ ලග්ගෙත්වා ථෙරං පුනප්පුනං වන්දි; කිං ආවුසො මහාභූති අතිරෙකනිපච්චාකාරං දස්සෙසීති: භන්තෙ සචෙ අත්තනො කිච්චං කාතුං සක්ඛිස්සාමි ඉච්චෙතං කුසලං නොචෙ ඉදං මෙ පච්ඡිමදස්සනන්ති; ගච්ඡ ආවුසො මහාභූති තාදිසස්ස යුත්තයොගස්ස කුලපුත්තස්ස න ඣානං වා විපස්සනං

---

a. "පරිසපරියන්තෙ" සයා. b. "සරභාණකො ච" සයා.

වා මග්ගො වා ඵලං වා දුල්ලභං නත්ථි; සො ථෙරස්ස කථං සුත්වා නිපච්චාකාරං දස්සෙත්වා ආගමනකාලෙ වවත්ථාපිතං ජිණ්ණං සෙපණ්ණිගච්ඡමූලං ගන්ත්වා පල්ලඞ්කෙන නිසින්නො අසුභකම්මට්ඨානං පාදකං කත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාය පච්චූසකාලෙ උද්දෙසං සම්පාපුණි; එවරූපානං ගන්ථවසෙන වික්ඛම්භිතා කිලෙසා තථා වික්ඛම්භිතාව හොන්ති.

එකච්චස්ස පන වුත්තනයෙනෙව ධුතඞ්ගානි පරිහරතො කිලෙසො ඔකාසං න ලභති ධුතඞ්ගවසෙන වික්ඛම්භිතොව හොති; සො තං තථා වික්ඛම්භිතමෙව කත්වා විවට්ටෙත්වා අරහත්තං ගණ්හාති ගාමන්තපබ්භාරවාසී මහාසීවත්ථෙරො විය. ථෙරො කිර මහාගාමෙ තිස්සමහාවිහාරෙ වසන්තො තෙපිටකං අත්ථවසෙන ච පාළිවසෙන ච අට්ඨාරසමහාගණෙ වාචෙති; ථෙරස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා තිංසසහස්සා භික්ඛූ අරහත්තං පාපුණිංසු; එතෙසු එකො භික්ඛු අත්තනා පටිවිද්ධධම්මං ආරබ්භ උප්පන්නසොමනස්සො චින්තෙසි: අත්ථි නු ඛො ඉදං සුඛං අම්හාකං ආචරියස්සාති; සො ආවජ්ජෙන්තො ථෙරස්ස පුථුජ්ජනභාවං ඤත්වා එකෙනුපායෙන ථෙරස්ස සංවෙගං උප්පාදෙස්සාමීති අත්තනො වසනට්ඨානතො ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා වත්තං දස්සෙත්වා නිසීදි; අථ නං ථෙරො කිං ආගතොසි ආවුසො පිණ්ඩපාතිකාති ආහ; සචෙ මෙ ඔකාසං කරිස්සථ එකං ධම්මපදං ගණ්හිස්සාමීති ආගතොම්හි භන්තෙති; බහූ ආවුසො ගණ්හන්ති තුය්හං ඔකාසො න භවිස්සතීති; සො සබ්බරත්තින්දිවභාගෙසු ඔකාසං අලභන්තො භන්තෙ එවං ඔකාසෙ අසති මරණස්ස කථං ඔකාසං ලභිස්සථාති ආහ; තදා ථෙරො චින්තෙසි: නායං උද්දෙසත්ථාය ආගතො මය්හං පනෙස සංවෙගජනනත්ථාය ආගතොති; සොපි ථෙරෙන භික්ඛුනා නාම භන්තෙ මාදිසෙන භවිතබ්බන්ති වත්වා ථෙරං වන්දිත්වා මණිවණ්ණෙ ආකාසෙ උප්පතිත්වා අගමාසි. ථෙරො තස්ස ගතකාලතො පට්ඨාය ජාතසංවෙගො දිවා උද්දෙසඤ්ච සායං උද්දෙසඤ්ච වාචෙත්වා පත්තචීවරං හත්ථපාසෙ ඨපෙත්වා පච්චූසකාලෙ උද්දෙසං ගහෙත්වා ඔතරන්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං පත්තචීවරමාදාය ඔතිණ්ණො තෙරස ධුතගුණෙ පරිපුණ්ණෙ අධිට්ඨාය ගාමන්තපබ්භාරසෙනාසනං ගන්ත්වා පබ්භාරං පටිජග්ගිත්වා මඤ්චපීඨං උස්සාපෙත්වා අරහත්තං අප්පත්වා මෙව පිට්ඨිං න පසාරෙස්සාමීති මානසං බන්ධිත්වා චඞ්කමං ඔතරි; තස්ස අජ්ජ අරහත්තං ගණ්හිස්සාමි අජ්ජ අරහත්තං ගණ්හිස්සාමීති ඝටෙන්තස්සෙව පවාරණා සම්පත්තා; සො පවාරණාය උපකට්ඨාය පුථුජ්ජනභාවං පහාය විසුද්ධිපවාරණං පවාරෙස්සාමීති චින්තෙන්තො අතිවිය කිලමති; සො තාය පවාරණාය මග්ගං වා ඵලං වා උප්පාදෙතුං අසක්කොන්තො මාදිසොපි නාම ආරද්ධවිපස්සකො න ලභති යාව දුල්ලභඤ්චිදං අරහත්තන්ති වත්වා තෙනෙව නියාමෙන ඨානචඞ්කමපරො හුත්වා තිංසවස්සානි සමණධම්මං කත්වා මහාපවාරණාය මජ්ඣෙ ඨිතං පුණ්ණචන්දං දිස්වා කින්නු ඛො චන්දමණ්ඩලං විසුද්ධං උදාහු මය්හං සීලන්ති චින්තෙන්තො චන්දමණ්ඩලෙ සසලක්ඛණං පඤ්ඤායති මය්හං පන උපසම්පදතො පට්ඨාය යාවජ්ජදිවසා සීලස්මිං කාළකං වා තිලකං වා නත්ථීති

ආවජ්ජිත්වා සඤ්ජාතපීතිසොමනස්සො පරිපක්කඤාණත්තා පීතිං වික්ඛම්භෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. එවරූපස්ස ධුතඞ්ගවසෙන වික්ඛම්භිතො කිලෙසො තථා වික්ඛම්භිතොව හොති.

එකච්චස්ස වුත්තනයෙනෙව පඨමජ්ඣානාදිසමාපජ්ජනබහුලතාය කිලෙසො ඔකාසං න ලභති සමාපත්තිවසෙන වික්ඛම්භිතොව හොති; සො තං තථා වික්ඛම්භිතමෙව කත්වා විවට්ටෙත්වා අරහත්තං ගණ්හාති මහාතිස්සත්ථෙරො විය. ථෙරො කිර අවස්සිකකාලතො පට්ඨාය අට්ඨසමාපත්තිලාභී; සො සමාපත්තිවික්ඛම්භිතානං කිලෙසානං අසමුදාචාරෙන උග්ගහපරිපුච්ඡාවසෙනෙව අරියමග්ගසාමන්තං කථෙති; සට්ඨිවස්සකාලෙපි අත්තනො පුථුජ්ජනභාවං න ජානාති; අථෙකදිවසං මහාගාමෙ තිස්සමහාවිහාරතො භික්ඛුසඞ්ඝො තලඞ්ගරවාසිධම්මදින්නත්ථෙරස්ස සාසනං පෙසෙසි: ථෙරො ආගන්ත්වා අම්හාකං ධම්මකථං කථෙතූති; ථෙරො අධිවාසෙත්වා මම සන්තිකෙ මහල්ලකතරො භික්ඛු නත්ථි මහාතිස්සත්ථෙරො ච පන මෙ කම්මට්ඨානාචරියො තං සඞ්ඝත්ථෙරං කත්වා ගමිස්සාමීති භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ථෙරස්ස විහාරං ගන්ත්වා දිවාට්ඨානෙ ථෙරස්ස වත්තං දස්සෙත්වා එකමන්තං නිසීදි; ථෙරො ආහ කිං ධම්මදින්න චිරස්සං ආගතොසීති; ආම භන්තෙ තිස්සමහාවිහාරතො මෙ භික්ඛුසඞ්ඝො සාසනං පෙසෙසි අහං එකකො න ගමිස්සාමි තුම්හෙහි පන සද්ධිං ගන්තුකාමො හුත්වා ආගතොම්හීති සාරාණීයකථං කථෙන්තොව පපඤ්චෙත්වා කදා භන්තෙ තුම්හෙහි අයං ධම්මො අධිගතොති පුච්ඡි; සට්ඨිමත්තානි ආවුසො ධම්මදින්න වස්සානි හොන්තීති; සමාපත්තිං පන භන්තෙ වලඤ්ජෙථාති; ආම ආවුසොති; එකං පොක්ඛරණිං මාපෙතුං සක්කුණෙය්‍යාථ භන්තෙති; න ආවුසො එතං භාරියන්ති වත්වා සම්මුඛට්ඨානෙ පොක්ඛරණිං මාපෙසි; එත්ථ භන්තෙ එකං පදුමගච්ඡං මාපෙථාති ච වුත්තො තම්පි මාපෙසි; ඉදානෙත්ථ මහන්තං පුප්ඵං දස්සෙථාති; ථෙරො තම්පි දස්සෙසි; එත්ථ සොළසවස්සුද්දෙසිකං ඉත්ථිරූපං දස්සෙථාති වුත්තො තම්පි දස්සෙසි; තතො නං ආහ ඉදං භන්තෙ පුනප්පුනං සුභතො මනසිකරොථාති; ථෙරො අත්තනාව මාපිතං ඉත්ථිරූපං ඔලොකෙන්තො ලොභං උප්පාදෙසි; තදා අත්තනො පුථුජ්ජනභාවං ඤත්වා අවස්සයො මෙ සප්පුරිස හොහීති අන්තෙවාසිකස්ස සන්තිකෙ උක්කුටිකං නිසීදි; එතදත්ථමෙවාහං භන්තෙ ආගතොති ථෙරස්ස අසුභවසෙන සල්ලහුකං කත්වා කම්මට්ඨානං කථෙත්වා ථෙරස්ස ඔකාසං කාතුං බහි නික්ඛන්තො; සුමද්දිතසංඛාරො ථෙරො තස්මිං දිවාට්ඨානතො නික්ඛන්තමත්තෙයෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි; අථ නං සඞ්ඝත්ථෙරං කත්වා ධම්මදින්නත්ථෙරො තිස්සමහාවිහාරං ගන්ත්වා සඞ්ඝස්ස ධම්මකථං කථෙසි. එවරූපස්ස සමාපත්තිවසෙන වික්ඛම්භිතො කිලෙසො තථා වික්ඛම්භිතොව හොති.

එකච්චස්ස පන වුත්තනයෙනෙව විපස්සනාය කම්මං කරොන්තස්ස කිලෙසො ඔකාසං න ලභති විපස්සනාවසෙන වික්ඛම්භිතොව හොති; සො තං තථා වික්ඛම්භිතමෙව කත්වා විවට්ටෙත්වා අරහත්තං ගණ්හාති; බුද්ධ

කාලෙ සට්ඨිමත්තා ආරද්ධවිපස්සකා භික්ඛූවිය. තෙ කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විවිත්තං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තා කිලෙසානං අසමුදාචාරෙන පටිවිද්ධමග්ගඵලා මයන්ති සඤ්ඤාය මග්ගඵලත්ථාය වායාමං අකත්වා අම්හෙහි පටිවිද්ධධම්මං දසබලස්ස ආරොචෙස්සාමාති සත්ථු සන්තිකං ආගච්ඡන්ති; සත්ථා තෙසං පුරෙ ආගමනතොව ආනන්දත්ථෙරං ආහ: ආනන්ද පධානකම්මිකා භික්ඛූ අජ්ජ මං පස්සිතුං ආගමිස්සන්ති තෙසං මම දස්සනාය ඔකාසං අකත්වා ආමකසුසානං ගන්ත්වා අල්ලඅසුභභාවනං කරොථාති පහිණෙය්‍යාසීති; ථෙරො තෙසං ආගතානං සත්ථාරා කථිතසාසනං ආරොචෙසි; තෙ තථාගතො අජානිත්වා න කථෙස්සති අද්ධා එත්ථ කාරණං භවිස්සතීති ආමකසුසානං ගන්ත්වා අල්ලඅසුභං ඔලොකෙන්තා ලොභං උප්පාදෙත්වා ඉදං නූන සම්මාසම්බුද්ධෙන දිට්ඨං භවිස්සතීති ජාතසංවෙගා ලද්ධමග්ගං කම්මට්ඨානං ආදිතො පට්ඨාය ආරභිංසු. සත්ථා තෙසං විපස්සනාය ආරද්ධභාවං **ඤත්වා** ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඉමං ඔභාසගාථං ආහ:-

> "යානිමානි අපත්ථානි අලාබූනෙව සාරදෙ
> කාපොතකානි අට්ඨීනි තානි දිස්වාන කා රතී"ති.[1]

ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. එවරූපානං විපස්සනාවසෙන වික්ඛම්භිතා කිලෙසා තථා වික්ඛම්භිතාව හොන්ති.

එකච්චස්ස වුත්තනයෙනෙව නවකම්මං කරොන්තස්ස කිලෙසො ඔකාසං න ලභති; නවකම්මවසෙන වික්ඛම්භිතොව හොති; සො තං තථා වික්ඛම්භිතමෙව කත්වා විපස්සිත්වා අරහත්තං ගණ්හාති චිත්තලපබ්බතෙ තිස්සත්ථෙරො විය. තස්ස කිර අවස්සිකකාලෙ අනභිරති උප්පජ්ජි; සො තං විනොදෙතුං අසක්කොන්තො අත්තනො චීවරං ධොවිත්වා රජිත්වා පත්තං පචිත්වා කෙසෙ ඔහාරෙත්වා උපජ්ඣායං වන්දිත්වා අට්ඨාසි; අථ නං ථෙරො ආහ: කිං ආවුසො මහාතිස්ස අතුට්ඨස්ස විය තෙ ආකාරොති; ආම භන්තෙ අනභිරති මෙ උප්පන්නා තං විනොදෙතුං න සක්කොමීති; ථෙරො තස්සාසයං ඔලොකෙන්තො අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා අනුකම්පාවසෙන ආහ.- ආවුසො තිස්ස මයං මහල්ලකා එකං නො වසනට්ඨානං කරොහීති; දුතියකථං අකථිතපුබ්බො භික්ඛු සාධු භන්තෙති සම්පටිච්ඡි; අථ නං ථෙරො ආහ: ආවුසො නවකම්මං කරොන්තො උද්දෙසමග්ගඤ්ච මා විස්සජ්ජි කම්මට්ඨානඤ්ච මනසිකරොහි කාලෙන ච කාලං කසිණපරිකම්මං කරොහීති; එවං කරිස්සාමි භන්තෙති ථෙරං වන්දිත්වා තථාරූපං පබ්භාරට්ඨානං ඔලොකෙත්වා එත්ථ කාතුං සක්කාති දාරූනි පූරෙත්වා ඣාපෙත්වා සොධෙත්වා ඉට්ඨකාහි පරික්ඛිපිත්වා ද්වාරවාතපානාදීනි යොජෙත්වා සද්ධිං චඞ්කමනභූමිභිත්තිපරිකම්මාදීහි ලෙණං නිට්ඨාපෙත්වා මඤ්චපීඨං අත්ථරිත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ නිට්ඨිතං ලෙණෙ පරිකම්මං වසථාති ආහ; ආවුසො දුක්ඛෙන තයා එතං කම්මං කතං අජ්ජ එකදිවසං ත්වඤ්ඤෙව එත්ථ වසාහීති; සො සාධු භන්තෙති වත්වා පාදෙ ධොවිත්වා ලෙණං

1. ධම්මපද ජරාවග්ග.

පවිසිත්වා පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නො අත්තනා කතකම්මං ආවජ්ජි; තස්ස මනාපං මයා උපජ්ඣායස්ස කායවෙය්‍යාවච්චං කතන්ති චින්තෙන්තස්ස අබ්භන්තරෙ පීති උප්පන්නා; සො තං වික්ඛම්භෙත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අග්ගඵලං අරහත්තං පාපුණි එවරූපස්ස නවකම්මවසෙන වික්ඛම්භිතො කිලෙසො තථා වික්ඛම්භිතොව හොති.

එකච්චො පන බ්‍රහ්මලොකතො ආගතො සුද්ධසත්තො හොති; තස්ස අනාසෙවනතාය කිලෙසො න සමුදාචරති; භවවසෙන වික්ඛම්භිතො හොති; සො තං තථා වික්ඛම්භිතමෙව කත්වා විවට්ටෙත්වා අරහත්තං ගණ්හාති; ආයස්මා මහාකස්සපො විය. සො හි ආයස්මා අගාරමජ්ඣෙපි කාමෙ අපරිභුඤ්ජිත්වා මහන්තිං සම්පත්තිං පහාය පබ්බජිත්වා නික්ඛන්තො අන්තරාමග්ගෙ පච්චුග්ගමනත්ථාය ආගතං සත්ථාරං දිස්වා වන්දිත්වා තීහි ඔවාදෙහි උපසම්පදං ලභිත්වා අට්ඨමෙ අරුණෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. එවරූපස්ස භවවසෙන වික්ඛම්භිතො කිලෙසො තථා වික්ඛම්භිතොව හොති; සො පන අනනුභූතපුබ්බං රූපාදිආරම්මණං ලභිත්වා තත්ථෙව විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා විවට්ටෙත්වා අරහත්තං ගණ්හාති; එවරූපස්ස අනනුභූතාරම්මණවසෙන කාමච්ඡන්දො අනුප්පන්නොව නුප්පජ්ජති නාම.

උප්පන්නො වා කාමච්ඡන්දො පහීයතීති එත්ථ **උප්පන්නොති** ජාතො භූතො සමුදාගතො; **පහීයතීති** තදඞ්ගප්පහානං වික්ඛම්භනප්පහානං සමුච්ඡෙදප්පහානං පටිප්පස්සද්ධිප්පහානං නිස්සරණප්පහානන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි පහානෙහි පහීයති න පුන උප්පජ්ජතීති අත්ථො. තත්ථ විපස්සනාය කිලෙසා තදඞ්ගවසෙන පහීයන්තීති විපස්සනා තදඞ්ගප්පහානන්ති වෙදිතබ්බා; සමාපත්ති පන කිලෙසෙ වික්ඛම්භෙතීති සා වික්ඛම්භනප්පහානන්ති වෙදිතබ්බා; මග්ගො සමුච්ඡින්දන්තො උප්පජ්ජති; ඵලං පටිප්පස්සම්භයමානං; නිබ්බානං සබ්බකිලෙසෙහි නිස්සටන්ති ඉමානි තීණි සමුච්ඡෙදපටිප්පස්සද්ධිනිස්සරණප්පහානානීති වුච්චන්ති; ඉමෙහි ලොකියලොකුත්තරෙහි පඤ්චහි පහානෙහි පහීයතීති අත්ථො. **අසුභනිමිත්තන්ති** දසසු අසුභෙසු උප්පන්නං සාරම්මණං පඨමජ්ඣානං; තෙනාහු පොරාණා: "අසුභම්පි අසුභනිමිත්තං අසුභාරම්මණොපි ධම්මො අසුභනිමිත්ත"න්ති[1] **යොනිසො මනසිකරොතොති** "තත්ථ කතමො යොනිසො මනසිකාරො අනිච්චෙ අනිච්ච"න්ති[2] ආදිනා නයෙන වුත්තස්ස උපායමනසිකාරස්ස වසෙන මනසිකරොතො; **අනුප්පන්නො චෙව කාමච්ඡන්දො නුප්පජ්ජතීති** අසමුදාගතො න සමුදාගච්ඡති; **උප්පන්නො ච කාමච්ඡන්දො පහීයතීති** සමුදාගතො ච කාමච්ඡන්දො පඤ්චවිධෙන පහානෙන පහීයති; අපි ච ඡ ධම්මා කාමච්ඡන්දස්ස පහානාය සංවත්තන්ති: අසුභනිමිත්තස්ස උග්ගහො අසුභභාවනානුයොගො ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතා භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතා කල්‍යාණමිත්තතා සප්පායකථාති. දසවිධං හි අසුභනිමිත්තං උග්ගණ්හන්තස්සාපි කාමච්ඡන්දො පහීයති; භාවෙන්තස්සාපි ඉන්ද්‍රියෙසු පිහිතද්වාරස්සාපි චතුන්නං පඤ්චන්නං ආලොපානං ඔකාසෙ සති උදකං පිවිත්වා යාපනසීලතාය භොජනෙ මත්තඤ්ඤුනොපි; තෙනෙතං වුත්තං:-

---

1. පොරාණට්ඨකථා. 2. විභඞ්ගප්පකරණ ඛුද්දකවත්ථුවිභඞ්ග.

"චත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ අභුත්වා උදකං පිවෙ
අලං ඵාසුවිහාරාය පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො"ති.[1]

අසුභකම්මිකතිස්සත්ථෙරසදිසෙ අසුභභාවනාරතෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි කාමච්ඡන්දො පහීයති; ඨානනිසජ්ජාදිසු දසඅසුභනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති; තෙන වුත්තං: "ඡ ධම්මා කාමච්ඡන්දස්ස පහානාය සංවත්තන්තී"ති.

ඡට්ඨං.

සත්තමෙ **මෙත්තා චෙතොවිමුත්තීති** සබ්බසත්තෙසු හිතඵරණා මෙත්තා; යස්මා පන තංසම්පයුත්තචිත්තං නීවරණාදීහි පච්චනීකෙහි විමුච්චති තස්මා සා චෙතොවිමුත්තීති වුච්චති.; විසෙසතො වා බ්‍යාපාදපරියුට්ඨානෙන විමුත්තත්තා චෙසා චෙතොවිමුත්තීති වෙදිතබ්බා. තත්ථ මෙත්තාති එත්තාවතා පුබ්බභාගාපි වට්ටති; චෙතොවිමුත්තීති වුත්තත්තා පන ඉධ තිකචතුක්කජ්ඣානවසෙන අප්පනාව අධිප්පෙතා. **යොනිසො මනසිකරොතොති** තං මෙත්තං චෙතොවිමුත්තිං වුත්තලක්ඛණෙන උපායමනසිකාරෙන මනසිකරොන්තස්ස; අපි ච ඡ ධම්මා බ්‍යාපාදස්ස පහානාය සංවත්තන්ති: මෙත්තානිමිත්තස්ස උග්ගහො මෙත්තාභාවනානුයොගො කම්මස්සකතා පටිසංඛානබහුලතා කල්‍යාණමිත්තතා සප්පායකථාති; ඔදිස්සකඅනොදිස්සකදිසාඵරණානං හි අඤ්ඤතරවසෙන මෙත්තං උග්ගණ්හන්තස්සාපි බ්‍යාපාදො පහීයති: ඔධිසො අනොධිසො දිසාඵරණවසෙන මෙත්තං භාවෙන්තස්සාපි; ත්වං එතස්ස කුද්ධො කිං කරිස්සසි කිමස්ස සීලාදීනි නාසෙතුං සක්ඛිස්සසි නනු ත්වං අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනො කම්මෙනෙව ගමිස්සසි පරස්ස කුජ්ඣනං නාම වීතච්චිකඞ්ගාරතත්තඅයසලාකගූථාදීනි ගහෙත්වා පරං පහරිතුකාමතාසදිසං හොති එසොපි තව කුද්ධො කිං කරිස්සති කිං තෙ සීලාදීනි නාසෙතුං සක්ඛිස්සති එස අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනො කම්මෙනෙව ගමිස්සති අප්පටිච්ඡිතපහෙණකං විය පටිවාතං ඛිත්තරජොමුට්ඨි විය ච එතස්සෙවෙස කොධො මත්ථකෙ පතිස්සතීති එවං අත්තනො ච පරස්ස ච කම්මස්සකතං පච්චවෙක්ඛතොපි; උභයකම්මස්සකතං පච්චවෙක්ඛිත්වා පටිසංඛානෙ ඨිතස්සාපි; අස්සගුත්තත්ථෙරසදිසෙ මෙත්තාභාවනාරතෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි බ්‍යාපාදො පහීයති; ඨානනිසජ්ජාදිසු මෙත්තානිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති; තෙන වුත්තං! "ඡ ධම්මා බ්‍යාපාදස්ස පහානාය සංවත්තන්තී"ති; සෙසමිධ ඉතො පරෙසු ච වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං විසෙසමත්තමෙව පන වක්ඛාමාති.

සත්තමං.

අට්ඨමෙ **ආරම්භධාතූති** ආදිසු ආරම්භධාතු නාම පඨමාරම්භවිරියං; **නික්කමධාතු** නාම කොසජ්ජතො නික්ඛන්තත්තාය තතො බලවතරං; **පරක්කමධාතු** නාම පරං පරං ඨානං අක්කමනතො තතොපි බලවතරං; අට්ඨකථායං පන "ආරම්භො චෙතසො කාමානං පනූදනාය; නික්කමො චෙතසො පලිඝුග්ඝාටනාය; පරක්කමො චෙතසො බන්ධනච්ඡෙදනාය"[2]ති

---

1. ථෙරගාථාපාළි. තිංසතිනිපාත, සාරිපුත්තථෙර. 2. පොරාණට්ඨකථා.

ඨත්වා නිග්ගණ්හන්තෙහි අධිමත්තවිරියමෙව කප්පිතන්ති වුත්තං. **ආරද්ධවිරියස්සා**ති පරිපුණ්ණවිරියස්ස චෙව පග්ගහිතවිරියස්ස ච; තත්‍ථ චතුදොසාපගතං විරියං ආරද්ධන්ති වෙදිතබ්බං; න ච අතිලීනං හොති න අතිපග්ගහිතං න අජ්ඣත්තං සංඛිත්තං න බහිද්ධා වික්ඛිත්තං; තදෙතං දුවිධං හොති කායිකං චෙතසිකඤ්ච; තත්‍ථ "ඉධ භික්ඛු දිවසං චඞ්කමෙන නිසජ්ජාය ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි චිත්තං පරිසොධෙතී"[1]ති එවං රත්තින්දිවස්ස පඤ්චකොට්ඨාසෙ කායෙන ඝටෙන්තො වායමන්තො කායිකවිරියං වෙදිතබ්බං. න තාවාහං ඉතො ලෙණා නික්ඛමිස්සාමි යාව මෙ න අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චතීති එවං ඔකාසපරිච්ඡෙදෙන වා න තාවාහං ඉමං පල්ලඞ්කං භින්දිස්සාමීති එවං නිසජ්ජාදිපරිච්ඡෙදෙන වා මානසං බන්ධිත්වා ඝටෙන්තස්ස වායමන්තස්ස චෙතසිකවිරියං වෙදිතබ්බං; තදුභයම්පි ඉධ වට්ටති; දුවිධෙනාපි හි ඉමිනා විරියෙන ආරද්ධවිරියස්ස අනුප්පන්නඤ්චෙව ථීනමිද්ධං නුප්පජ්ජති උප්පන්නඤ්ච ථීනමිද්ධං පහීයති මිලක්ඛතිස්සත්ථෙරස්ස විය ගාමන්තපබ්භාරවාසිමහාසීවත්ථෙරස්ස විය පීතිමල්ලකත්ථෙරස්ස විය කුටුම්බියපුත්තත්ථෙරස්ස විය ච; එතෙසු හි පුරිමා තයො අඤ්ඤෙ ච එවරූපා කායිකවිරියෙන ආරද්ධවිරියා; කුටුම්බියපුත්තතිස්සත්ථෙරො අඤ්ඤෙ ච එවරූපා චෙතසිකවිරියෙන ආරද්ධවිරියා; උච්චවාලිකවාසිමහානාගත්ථෙරො පන උභයෙනපි විරියෙන ආරද්ධවිරියොව. ථෙරො කිර එකං සත්තාහං චඞ්කමති; එකං තිට්ඨති; එකං නිසීදති; එකං නිපජ්ජති; මහාථෙරස්ස එකඉරියාපථොපි අසප්පායො නාම නත්‍ථි; චතුත්ථෙ සත්තාහෙ විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. අපි ච ඡ ධම්මා ථීනමිද්ධස්ස පහානාය සංවත්තන්ති අතිභොජනෙ නිමිත්තග්ගාහො ඉරියාපථසම්පරිවත්තනතා ආලොකසඤ්ඤාමනසිකාරො අබ්භොකාසවාසො කල්‍යාණමිත්තතා සප්පායකථාති. ආහරහත්ථක අලංසාටක තත්‍ථවට්ටක කාකමාසක භුත්තවමිතකභොජනං භුඤ්ජිත්වා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙ නිසින්නස්ස පි හි සමණධම්මං කරොතො ථීනමිද්ධං මහාහත්‍ථී විය ඔත්‍ථරන්තං ආගච්ඡති; චතුපඤ්චආලොපඔකාසං පන ඨපෙත්වා පානීයං පිවිත්වා යාපනසීලස්ස භික්ඛුනො තං න හොතීති එවං අතිභොජනෙ නිමිත්තං ගණ්හන්තස්සාපි ථීනමිද්ධං පහීයති; යස්මිං ඉරියාපථෙ ථීනමිද්ධං ඔක්කමති තතො අඤ්ඤං පරිවත්තෙන්තස්සාපි; රත්තිං චන්දාලොකදීපාලොකඋක්කාලොකෙ දිවා සූරියාලොකං මනසිකරොන්තස්සාපි; අබ්භොකාසෙ වසන්තස්සාපි; මහාකස්සපත්ථෙරසදිසෙ පහීනථීනමිද්ධෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි ථීනමිද්ධං පහීයති; ඨානනිසජ්ජාදිසු ධුතඞ්ගනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති; තෙන වුත්තං:– "ඡ ධම්මා ථීනමිද්ධස්ස පහානාය සංවත්තන්තී"ති.

අට්ඨමං.

නවමෙ **වූපසන්තචිත්තස්සා**ති ඣානෙන වා විපස්සනාය වා වූපසමිතචිත්තස්ස; අපි ච ඡ ධම්මා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය සංවත්තන්ති: බහුස්සුතතා පරිපුච්ඡකතා විනයෙ පකතඤ්ඤුතා වුද්ධසෙවිතා කල්‍යාණ

1. අඞ්ගුත්තර චතුක්කචක්කවග්ග.

මිත්තතා සප්පායකථාති; බාහුසච්චෙනාපි හි එකං වා ද්වෙ වා තයො වා චත්තාරො වා පඤ්ච වා නිකායෙ පාළිවසෙන ච අත්ථවසෙන ච උග්ගණ්හන්තස්සාපි උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයති; කප්පියාකප්පියපරිපුච්ඡාබහුලස්සාපි; විනය පඤ්ඤත්තියං චිණ්ණවසීභාවතාය පකතඤ්ඤුනොපි; වුඩ්ඪෙ මහල්ලකත්ථෙරෙ උපසඞ්කමන්තස්සාපි; උපාලිත්ථෙරසදිසෙ විනයධරෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි උද්ධච්චකුක්කුච්චං පහීයති; ඨානනිසජ්ජාදීසු කප්පියාකප්පියනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති; තෙන වුත්තං: "ඡ ධම්මා උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය වත්තන්තී"ති.

නවමං.

දසමෙ **යොනිසො භික්ඛවෙ මනසිකරොතො**ති වුත්තනයෙනෙව උපායතො මනසිකරොන්තස්ස; අපි ච ඡ ධම්මා විචිකිච්ඡාය පහානාය සංවත්තන්ති: බහුස්සුතතා පරිපුච්ඡකතා විනයෙ පකතඤ්ඤුතා අධිමොක්ඛබහුලතා කල්‍යාණමිත්තතා සප්පායකථාති; බාහුසච්චෙනාපි හි එකං වා ද්වෙ වා තයො වා චත්තාරො වා පඤ්ච වා නිකායෙ පාළිවසෙන ච අත්ථවසෙන ච උග්ගණ්හන්තස්සාපි විචිකිච්ඡා පහීයති; තීණි රතනානි ආරබ්භ පරිපුච්ඡාබහුලස්සාපි; විනයෙ චිණ්ණවසීභාවස්සාපි; තීසු රතනෙසු ඔකප්පනියසද්ධාසඞ්ඛාතඅධිමොක්ඛබහුලස්සාපි; සද්ධාධිමුත්තෙ වක්කලිත්ථෙරසදිසෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තස්සාපි විචිකිච්ඡා පහීයති; ඨානනිසජ්ජාදීසු තිණ්ණං රතනානං ගුණනිස්සිතසප්පායකථායපි පහීයති; තෙන වුත්තං "ඡ ධම්මා විචිකිච්ඡාය පහානාය සංවත්තන්තී"ති.

දසමං.

ඉමස්මිං නීවරණප්පහානවග්ගෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති.

දුතියො වග්ගො.

3.

තතියස්ස පඨමෙ **අභාවිත**න්ති අවඩ්ඪිතං භාවනාවසෙන අප්පවත්තිතං; **අකම්මනියං හොතී**ති කම්මක්ඛමං ක යොග්ගං න හොති.

දුතියෙ වුත්තවිපරියයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. එත්ථ ච පඨමෙ **චිත්ත**න්ති වට්ටවසෙන උප්පන්නචිත්තං; තත්ථ වට්ටං වට්ටපාදං විවට්ටං විවට්ටපාදන්ති අයං පභෙදො වෙදිතබ්බො. වට්ටං නාම තෙභූමකවට්ටං; වට්ටපාදං නාම වට්ටපටිලාභාය කම්මං; විවට්ටං නාම නව ලොකුත්තරධම්මා; විවට්ටපාදං නාම විවට්ටපටිලාභාය කම්මං; ඉති ඉමෙසු සුත්තෙසු වට්ටවිවට්ටමෙව කථිතං.

තතියෙපි වට්ටවසෙනෙව උප්පන්නචිත්තං වෙදිතබ්බං. **මහතො අනත්ථාය සංවත්තතී**ති දෙවමනුස්සසම්පත්තියො මාරබ්‍රහ්මඉස්සරියානි ච දදමානම්පි පුනප්පුන ජාතිජරාබ්‍යාධිමරණසොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසෙ ඛන්ධධාතුආයතනපටිච්චසමුප්පාදවට්ටානි ච දදමානං කෙවලං දුක්ඛක්ඛන්ධමෙව දෙතීති මහතො අනත්ථාය සංවත්තතීති නාමාති.

තතියං.

චතුත්ථෙ **චිත්ත**න්ති විවට්ටවසෙනෙව උප්පන්නචිත්තං,

චතුත්ථං

පඤ්චමඡට්ඨෙසු **අපාතුභූත**න්ති අයං විසෙසො: තත්‍රාධිප්පායො වට්ටවසෙන උප්පන්නචිත්තං නාම උප්පන්නම්පි අභාවිතං අපාතුභූතමෙව හොති; කස්මා: ලොකුත්තරපාදකජ්ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලනිබ්බානෙසු පක්ඛන්දිතුං අසමත්ථත්තා; විවට්ටවසෙන උප්පන්නං පන භාවිතං පාතුභූතං නාම හොති තෙසු ධම්මෙසු පක්ඛන්දිතුං සමත්ථත්තා; කුරුන්දකවාසී ඵුස්සමිත්තත්ථෙරො පනාහ: “මග්ගචිත්තමෙව ආවුසො භාවිතං පාතුභූතං නාම හොතී”ති

ඡට්ඨං.

සත්තමට්ඨමෙසු **අබහුලීකත**න්ති පුනප්පුනං අකතං; ඉමානිපි ද්වෙ වට්ටවිවට්ටවසෙන උප්පන්නචිත්තානෙව වෙදිතබ්බානීති.

අට්ඨමං.

නවමෙ ජාතිපි දුක්ඛාති ආදිනා නයෙන වුත්තං දුක්ඛං ආවහති ආහරතීති **දුක්ඛාවහං; දුක්ඛාධිවාහ**න්තිපි පාඨො; තස්සත්ථො ලොකුත්තරපාදකජ්ඣානාදීසු අරියධම්මාභිමුඛං දුක්ඛෙන අධිවාහියති පෙසීයතීති දුක්ඛාධිවාහං; ඉදම්පි වට්ටවසෙන උප්පන්නචිත්තමෙව. තං හි වුත්තප්පකාරා දෙවමනුස්සසම්පත්තියො දදමානම්පි ජාතිආදීනං ආවහනතො දුක්ඛාවහං අරියධම්මාධිගමාය දුප්පෙසනතො දුක්ඛාධිවාහඤ්ච නාම හොතීති.

නවමං.

දසමෙ විවට්ටවසෙන උප්පන්නචිත්තමෙව චිත්තං; තං හි මානුසක සුඛතො දිබ්බසුඛං දිබ්බසුඛතො ඣානසුඛං ඣානසුඛතො විපස්සනාසුඛං විපස්සනාසුඛතො මග්ගසුඛං මග්ගසුඛතො ඵලසුඛං ඵලසුඛතො නිබ්බාන සුඛං ආවහති ආහරතීති **සුඛාවහං** නාම හොති; **සුඛාධිවාහං** වා; තඤ්හි ලොකුත්තරපාදකජ්ඣානාදිඅරියධම්මාභිමුඛං සුප්පෙසයං විස්සට්ඨඉන්දවජිර සදිසං හොතීති සුඛාධිවාහන්තිපි වුච්චති. ඉමස්මිම්පි වග්ගෙ වට්ටවිවට්ට මෙව කථිතන්ති.

අකම්මනියවග්ගො තතියො.

4.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **අදන්ත**න්ති සවිසෙවනං අදන්තහත්ථිඅස්සාදිසදිසං; **චිත්ත**න්ති වට්ටවසෙන උප්පන්නචිත්තමෙව.

දුතියෙ **දන්ත**න්ති නිබ්බිසෙවනං දන්තහත්ථිඅස්සාදිසදිසං; ඉමස්මිම්පි සුත්තද්වයෙ වට්ටවිවට්ටවසෙන උප්පන්නචිත්තමෙව කථිතං. යථා එත්ථ එවං ඉතරෙසුපීති.

තතියෙ **අගුත්ත**න්ති අගොපිතං සතිසංවරරහිතං අගුත්තහත්ථිඅස්සාදි සදිසං.

චතුත්ථෙ **ගුත්ත**න්ති ගොපිතං අවිස්සට්ඨසතිසංවරං ගුත්තහත්ථිඅස්සාදි සදිසං.

පඤ්චමඡට්ඨානි **අරක්ඛිතං රක්ඛිත**න්ති පදවසෙන බුජ්ඣිතබ්බානං අජ්ඣාසයෙන වුත්තානි; අත්ථො පනෙත්ථ පුරිමසදිසොයෙව. සත්තමට්ඨමෙසුපි එසෙව නයො. උපමා පනෙත්ථ අසංවුතඝරචාරාදිවසෙන වෙදිතබ්බා. නවමදසමානි චතූහිපි පදෙහි යොජෙත්වා වුත්තානි. ඉමස්මිම්පි වග්ගෙ වට්ටවිවට්ටමෙව කථිතන්ති.

දන්තවග්ගො චතුත්ථො.

5.

පඨමස්ස පඨමෙ **සෙය්‍යථාපී**ති ඔපම්මත්ථෙ නිපාතො; තත්‍ර භගවා කත්ථචි අත්ථෙන උපමං පරිවාරෙත්වා දස්සෙති වත්ථසුත්තෙ විය පාරිච්ඡත්තකොපමඅග්ගික්ඛන්ධොපමාදිසුත්තෙසු විය ච; කත්ථචි උපමාය අත්ථං පරිවාරෙත්වා දස්සෙති ලොණම්බිලසුත්තෙ විය සුවණ්ණකාරසුත්තසූරියොපමාදිසුත්තෙසු විය ච; ඉමස්මිං පන සාලිසූකොපමෙ උපමාය අත්ථං පරිවාරෙත්වා දස්සෙන්තො සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙති ආදිමාහ.[1] තත්ථ **සාලිසූක**න්ති සාලිඵලස්ස සූකං; **යවසූකෙ**පි එසෙව නයො; **වා** සද්දො විකප්පත්ථො; **මිච්ඡාපණිහිත**න්ති මිච්ඡා ඨපිතං යථා විජ්ඣිතුං සක්කොති න එවං උද්ධග්ගං කත්වා ඨපිතන්ති අත්ථො; **භෙච්ඡතී**ති භින්දිස්සති ඡවිං ඡින්දිස්සතීති අත්ථො; **මිච්ඡාපණිහිතෙන චිත්තෙනා**ති මිච්ඡාඨපිතෙන චිත්තෙන; වට්ටවසෙන උප්පන්නචිත්තං සන්ධායෙතං වුත්තං. **අවිජ්ජ**න්ති අට්ඨසු ඨානෙසු අඤ්ඤාණභූතං ඝනබහලං මහාඅවිජ්ජං; **විජ්ජං උප්පාදෙස්සතී**ති එත්ථ **විජ්ජා**ති අරහත්තමග්ගඤාණං; **නිබ්බාන**න්ති තණ්හාවානතො නික්ඛන්තභාවෙන එවං වුත්තං අමතං; **සච්ඡිකරිස්සතී**ති පච්චක්ඛං කරිස්සති.

දුතියෙ **සම්මාපණිහිත**න්ති යථා භින්දිතුං සක්කොති එවං උද්ධග්ගං කත්වා සුට්ඨු ඨපිතං; **අක්කන්ත**න්ති එත්ථ පාදෙනෙව අක්කන්තං නාම හොති හත්ථෙන උප්පීළිතං; රුළ්හිසද්දවසෙන පන අක්කන්තන්තෙව වුත්තං අයං හෙත්ථ අරියවොහාරො; කස්මා පන අඤ්ඤෙ සෙපණ්ණිකණ්ටකමදනකණ්ටකාදයො මහන්තෙ අගහෙත්වා සුඛුමං දුබ්බලං සාලිසූකයවසූකමෙව ගහිතන්ති: අප්පමත්තකස්සාපි කුසලකම්මස්ස විවට්ටාය සමත්ථභාවදස්සනත්ථං; යථා හි සුඛුමදුබ්බලං සාලිසූකං වා යවසූකං වා හොතු මහන්තමහන්තා සෙපණ්ණිමදනකණ්ටකාදයො වා එතෙසු යං කිඤ්චි මිච්ඡාඨපිතං හත්ථං වා පාදං වා භින්දිතුං ලොහිතං වා උප්පාදෙතුං න සක්කොති සම්මා ඨපිතං පන සක්කොති එවමෙවං අප්පමත්තකං පණ්ණමුට්ඨිමත්තදානකුසලං වා හොතු මහන්තං වෙලාමදානාදිකුසලං වා සචෙ වට්ටසම්පත්තිං පත්ථෙත්වා වට්ටසන්නිස්සිතවසෙන මිච්ඡාඨපිතං හොති වට්ටමෙව ආහරිතුං සක්කොති නො විවට්ටං; ඉමං මෙ දානං ආස

---

1. විසාංසං. පනෙත්ථ අඤ්ඤථා පාඨෙන භවිතබ්බන්ති දස්සිතං.

චක්ඛායාවහං හොතූති එවං පන විවට්ටං පත්ථෙන්තෙන විවට්ටවසෙන සම්මා ඨපිතං අරහත්තම්පි පච්චෙකබොධිඤාණම්පි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණම්පි දාතුං සක්කොතියෙව. වුත්තං හෙතං:–

"පටිසම්භිදා විමොක්ඛා ච යා ච සාවකපාරමී
පච්චෙකබොධි බුද්ධභූමි සබ්බමෙතෙන ලබ්භතී"ති.[1]

ඉමස්මිං සුත්තද්වයෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

තතියෙ **පදුට්ඨචිත්තන්ති** දොසෙන පදුට්ඨචිත්තං; **චෙතසා චෙතො පරිච්චාති** අත්තනො චිත්තෙන තස්ස චිත්තං පරිච්ඡින්දිත්වා; **යථාභතං නික්ඛිත්තොති** යථා ආහරිත්වා ඨපිතො; **එවං නිරයෙති** එවං නිරයෙ ඨිතොයෙවාති දට්ඨබ්බො; **අපායන්ති** ආදි සබ්බං නිරයවෙවචනමෙව. නිරයො හි අයසඞ්ඛාතා සුඛා අපෙතොති **අපායො**; දුක්ඛස්ස ගති පටිසරණන්ති **දුග්ගති**; දුක්කටකාරිනො එත්ථ විවසා නිපතන්තීති **විනිපාතො**; නිරස්සාදට්ඨෙන **නිරයො**.

චතුත්ථෙ **පසන්නන්ති** සද්ධාපසාදෙන පසන්නං; **සුගතින්ති** සුඛස්ස ගතිං; **සග්ගං ලොකන්ති** රූපාදිසම්පත්තීහි සුට්ඨු අග්ගං ලොකං.

පඤ්චමෙ **උදකරහදොති** උදකදහො; **ආවිලොති** අවිප්පසන්නො; **ලුළිතොති** අපරිසණ්ඨිතො; **කලලීභූතොති** කද්දමීභූතො; **සිප්පිසම්බුකන්ති** ආදීසු සිප්පියො ච සම්බුකා ච සිප්පිසම්බුකං; සක්ඛරා ච කඨලානි ච සක්ඛරකඨලං; මච්ඡානං ගුම්බං ඝටාති **මච්ඡගුම්බං**; **චරන්තම්පි තිට්ඨන්තම්පීති** එත්ථ සක්ඛරකඨලං තිට්ඨතියෙව ඉතරානි චරන්තිපි තිට්ඨන්තිපි; යථා පන අන්තරන්තරා ඨිතාසුපි නිසින්නාසුපි නිපජ්ජමානාසුපි එත්ථ ගාවො චරන්තීති චරන්තියො උපාදාය ඉතරාපි චරන්තීති වුච්චන්ති එවං තිට්ඨන්තමෙව සක්ඛරකඨලං උපාදාය ඉතරම්පි ද්වයං තිට්ඨන්තන්ති වුත්තං; ඉතරද්වයෙ චරන්තං උපාදාය සක්ඛරකඨලම්පි චරන්තන්ති වුත්තං. **ආවිලෙනාති** පඤ්චහි නීවරණෙහි පරියොනද්ධෙන; **අත්තත්ථං වාති** ආදීසු අත්තනො දිට්ඨධම්මිකො ලොකියලොකුත්තරමිස්සකො අත්ථො අත්තත්ථො නාම; අත්තනො වා සම්පරායෙ ලොකියලොකුත්තරමිස්සකො අත්ථො පරත්ථො නාම; සො හි පරත්ථ අත්ථොති පරත්ථො; තදුභයං උභයත්ථො නාම; අපිච අත්තනො දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකොපි ලොකියලොකුත්තරො අත්ථො අත්තත්ථො නාම; පරස්ස තාදිසොව අත්ථො පරත්ථො නාම; තදුභයං හි උභයත්ථො නාම; **උත්තරිං වා මනුස්සධම්මාති** දසකුසලකම්මපථසඞ්ඛාතා මනුස්සධම්මා උත්තරිං; අයං හි දසවිධො ධම්මො විනාපි අඤ්ඤං සමාදපකං සත්ථන්තරකප්පාවසානෙ ජාතසංවෙගෙහි මනුස්සෙහි සයමෙව සමාදින්නත්තා මනුස්සධම්මොති වුච්චති තතො උත්තරිං පන ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලානි වෙදිතබ්බානි. **අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසන්ති** අරියානං යුත්තං අරියභාවං වා කාතුං සමත්ථං ඤාණදස්සනසඞ්ඛාතං විසෙසං; ඤාණමෙව හි ජානනට්ඨෙන ඤාණං දස්සනට්ඨෙන දස්සනන්ති වෙදිතබ්බං; දිබ්බචක්ඛුඤාණවිපස්සනාඤාණමග්ගඤාණඵලඤාණපච්චවෙක්ඛණඤාණානමෙතං අධිවචනං.

---

1. ඛුද්දකපාඨ නිධිකණ්ඩ සුත්ත.

ඡට්ඨෙ **අච්ඡොති** අබහලො; පසන්නොතිපි වට්ටති; **විප්පසන්නොති** සුට්ඨු පසන්නො; **අනාවිලොති** න ආවිලො පරිසුද්ධොති අත්ථො; ඵෙණබුබ්බුළසංඛසෙවාලපණකරහිතොති වුත්තං හොති; **අනාවිලෙනාති** පඤ්චනීවරණවිප්පයුත්තෙන; සෙසං චතුත්ථෙ වුත්තනයමෙව. ඉමස්මිම්පි සුත්තද්වයෙ වට්ටවිවට්ටමෙව කථිතං.

සත්තමෙ **රුක්ඛජාතානන්ති** පච්චත්තෙ සාමිවචනං රුක්ඛජාතානීති අත්ථො; රුක්ඛානමෙවෙතං අධිවචනං. **යදිදන්ති** නිපාතමත්තං; **මුදුතායාති** මුදුභාවෙන; කොචි හි රුක්ඛො වණ්ණෙන අග්ගො හොති කොචි ගන්ධෙන කොචි රසෙන කොචි ථද්ධතාය ඵන්දනො පන මුදුතාය චෙව කම්මඤ්ඤතාය ච අග්ගො සෙට්ඨොති දස්සෙති. **චිත්තං භික්ඛවෙ භාවිතං බහුලීකතන්ති** එත්ථ සමථවිපස්සනාවසෙන භාවිතඤ්චෙව පුනප්පුනකතඤ්ච චිත්තං අධිප්පෙතං. කුරුන්දකවාසිඵුස්සමිත්තත්ථෙරො පනාහ: “එකන්තං මුදුඤ්චෙව කම්මනියඤ්ච නාම අභිඤ්ඤාපාදකචතුත්ථජ්ඣානචිත්තමෙව ආවුසො”ති.

අට්ඨමෙ **එවං ලහුපරිවත්තන්ති** එවං ලහුං උප්පජ්ජිත්වා ලහුං නිරුජ්ඣනකං; **යාවඤ්චාති** අධිමත්තප්පමාණත්ථෙ නිපාතො අතිවිය න සුකරාති අත්ථො **ඉදන්ති** නිපාතමත්තං; **චිත්තන්ති** එකච්චෙ තාව ආචරියා භවඞ්ගචිත්තන්ති වදන්ති; තං පන පටික්ඛිපිත්වා ඉධ **චිත්තන්ති** යං කිඤ්චි අන්තමසො චක්ඛුවිඤ්ඤාණම්පි අධිප්පෙතමෙවාති වුත්තං. ඉමස්මිං පනත්ථෙ මිලින්දරාජා ධම්මකථිකනාගසෙනත්ථෙරං පුච්ඡි භන්තෙ නාගසෙන එකස්මිං අච්ඡරක්ඛණෙ පවත්තිතචිත්තසංඛාරා සචෙ රූපිනො **අස්සු** කීව මහා රාසි භවෙය්‍යාති; වාහසතානං ඛො මහාරාජ වීහීනං **අඩ්ඪචූළඤ්ච** වාහා වීහිසත්තම්මණානි ද්වෙ ච තුම්බා එකච්ඡරක්ඛණෙ **පවත්තිතස්ස** චිත්තස්ස සංඛම්පි න උපෙන්ති කලම්පි න උපෙන්ති **කලභාගම්පි** න උපෙන්තීති. අථ කස්මා සම්මාසම්බුද්ධෙන උපමා න සුකරාති වුත්තං: යථෙව හි උපමං පටික්ඛිපිත්වාපි කප්පදීඝභාවස්ස යොජනිකපබ්බතෙන යොජනිකසාසපපුණ්ණනගරෙන නිරයදුක්ඛස්ස සත්තිසතාඝාතොපමෙන සග්ගසුඛස්ස ච චක්කවත්තිසම්පත්තියා උපමා කතා එවමිධාපි කාතබ්බාති; තත්ථ සක්කා පන භන්තෙ උපමා කාතුන්ති එවං පුච්ඡාවසෙන උපමා කතා ඉමස්මිං සුත්තෙ පුච්ඡාය අභාවෙන න කතා. ඉදං හි සුත්තං ධම්මදෙසනාපරියොසානෙ වුත්තං. ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ චිත්තරාසි නාම කථිතොති.

නවමෙ **පභස්සරන්ති** පණ්ඩරං පරිසුද්ධං; **චිත්තන්ති** භවඞ්ගචිත්තං; කිං පන චිත්තස්ස වණ්ණො නාම අත්ථීති: නත්ථි; නීලාදීනං හි අඤ්ඤතරවණ්ණං වා හොතු අවණ්ණං වා යං කිඤ්චි පරිසුද්ධතාය පභස්සරන්ති වුච්චති ඉදම්පි නිරුපක්කිලෙසතාය පරිසුද්ධන්ති පභස්සරං; **තඤ්ච ඛොති** තං භවඞ්ගචිත්තං; **ආගන්තුකෙහීති** අසහජාතෙහි පච්ඡා ජවනක්ඛණෙ උප්පජ්ජනකෙහි; **උපක්කිලෙසෙහීති** රාගාදීහි; **උපක්කිලිට්ඨන්ති** උපක්කිලිට්ඨං නාමාති වුච්චති; කථං යථා හි සීලවන්තා ආචාරසම්පන්නා මාතාපිතරො වා ආචරියුපජ්ඣායා වා දුස්සීලානං දුරාචාරානං අවත්ත

සම්පන්නානං පුත්තානඤ්චෙව අන්තෙවාසිකසද්ධිවිහාරිකානඤ්ච වසෙන **අත්තනො** පුත්තෙ වා අන්තෙවාසිකසද්ධිවිහාරිකෙ වා න තජ්ජෙන්ති **න** සික්ඛාපෙන්ති න ඔවදන්ති නානුසාසන්තීති අවණ්ණං අකිත්තිං **ලභන්ති** එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං. ආචාරසම්පන්නා මාතාපිතරො විය හි ආචරියුපජ්ඣායා විය ච භවඞ්ගචිත්තං දට්ඨබ්බං; පුත්තාදීනං වසෙන තෙසං අකිත්තිලාභො විය ජවනක්ඛණෙ රජ්ජනදුස්සනමුය්හනසභාවානං ලොභසහගතාදිචිත්තානං වසෙන උප්පන්නෙහි ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි පකතිපරිසුද්ධම්පි භවඞ්ගචිත්තං උපක්කිලිට්ඨං නාම හොතීති.

දසමෙපි භවඞ්ගචිත්තමෙව චිත්තං. **විප්පමුත්තන්ති** ජවනක්ඛණෙ අරජ්ජමානං අදුස්සමානං අමුය්හමානං තිහෙතුකඤාණසම්පයුත්තාදිකුසල වසෙන උප්පජ්ජමානං ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි විප්පමුත්තං නාම හොති; ඉධාපි යථා සීලවන්තානං ආචාරසම්පන්නානං පුත්තාදීනං වසෙන මාතාදයො සොභන්ති එතෙයෙව අත්තනො පුත්තකාදයො සික්ඛාපෙන්ති ඔවදන්ති අනුසාසන්තීති වණ්ණකිත්තිලාභිනො හොන්ති එවං ජවනක්ඛණෙ උප්පන්නානං කුසලචිත්තානං වසෙන ඉදං භවඞ්ගචිත්තං ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි විප්පමුත්තන්ති වුච්චතීති.

පඤ්චමො වග්ගො.

6.

ඡට්ඨස්ස පඨමෙ **තං අස්සුතවා පුථුජ්ජනොති** තං භවඞ්ගචිත්තං සුත **විරහිතො** පුථුජ්ජනො; තත්ථ ආගමාධිගමාභාවා ඤෙය්‍යො අස්සුතවා ඉති. **යො හි** ඉදං සුත්තං ආදිතො පට්ඨාය අත්ථවසෙන උපපරික්ඛන්තො ඉදං **භවඞ්ගචිත්තං** නාම පකතිපරිසුද්ධම්පි ජවනක්ඛණෙ උප්පන්නෙහි ලොභා **දීහි** උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨන්ති නෙව ආගමවසෙන න අධිගමවසෙන **ජානාති; යස්ස** ච ඛන්ධධාතුආයතනපච්චයාකාරසතිපට්ඨානාදීසු උග්ගහපරි **පුච්ඡා විනිච්ඡයවිරහිතත්තා** යථාභූතඤාණපටිවෙධසාධකො නෙව ආගමො **පටිපත්තියා** අධිගන්තබ්බස්ස අනධිගතත්තා නාධිගමො අත්ථි සො "ආගමාධි ගමාභාවා ඤෙය්‍යො අස්සුතවා ඉති;" ස්වායං:—

පුථූනං ජනනාදීහි කාරණෙහි පුථුජ්ජනො
පුථුජ්ජනන්තොගධත්තා පුථු වායං ජනො ඉති.

සො හි පුථූනං නානප්පකාරානං කිලෙසානං ජනනාදීහි කාරණෙහි පුථුජ්ජනො; යථාහ "පුථු කිලෙසෙ ජනෙන්තීති පුථුජ්ජනා පුථු අවිහත සක්කායදිට්ඨිකාති පුථුජ්ජනා පුථු සත්ථාරානං මුඛුල්ලොකකාති පුථුජ්ජනා පුථුසබ්බගතීහිඅවුට්ඨිතාතිපුථුජ්ජනා පුථු නානාභිසංඛාරෙ අභිසංඛරොන්තීති පුථුජ්ජනා පුථු නානා ඔඝෙහි වුය්හන්ති සන්තාපෙහි සන්තප්පන්ති පුථු නානා පරිළාහෙහි පරිඩය්හන්තීති පුථුජ්ජනා පුථු පඤ්චසු කාමගුණෙසු රත්තා ගිද්ධා ගථිතා මුච්ඡිතා අජ්ඣොපන්නා ලග්ගා ලග්ගිතා පලිබුද්ධාති පුථුජ්ජනා පුථු පඤ්චහි නීවරණෙහි ආවුටා නිවුතා ඔවුතා පිහිතා

පටිච්ඡන්නා පටිකුජ්ජිතාති පුථුජ්ජනා පුථූනං වා ගණනපථමතීතානං අරියධම්මපරම්මුඛානං නීචධම්මසමාචාරානං ජනානං අන්තොගධත්තාපි පුථුජ්ජනා පුථු වා අයං විසුංයෙව සඞ්ඛං ගතො විසංසට්ඨො සීලසුතාදිගුණයුත්තෙහි අරියෙහිජනොතිපි පුථුජ්ජනො" එවමෙතෙහි අස්සුතවා පුථුජ්ජනොති ද්වීහිපිපදෙහි යෙ තෙ:—

"දුවෙ පුථුජ්ජනා වුත්තා බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුනා
අන්ධො පුථුජ්ජනො එකො කල්‍යාණෙකො පුථුජ්ජනො[1]"ති.

මෙ පුථුජ්ජනා වුත්තා තෙසු අන්ධො පුථුජ්ජනො වුත්තො හොතීති වෙදිතබ්බො. **යථාභූතං නප්පජානාතීති** ඉදං භවඞ්ගචිත්තං එවං ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨං නාම හොති එවං විප්පමුත්තං නාමාති යථාසභාවතො න ජානාති; **තස්මාති** යස්මා න ජානාති තස්මා; **චිත්තභාවනා නත්ථීති** චිත්තට්ඨිති චිත්තපරිග්ගහො නත්ථි; නත්ථිභාවෙනෙව නත්ථීති වදාමීති දස්සෙති.

දුතියෙ **සුතවාති** සුතසම්පන්නො; විත්ථාරතො පනෙත්ථ අස්සුතවාති පදස්ස පටිපක්ඛවසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; **අරියසාවකොති** අත්ථි අරියො න සාවකො සෙය්‍යථාපි බුද්ධා චෙව පච්චෙකබුද්ධා ච; අත්ථි සාවකො න අරියො සෙය්‍යථාපි ගිහී අනාගතඵලො; අත්ථි නෙව අරියො න සාවකො සෙය්‍යථාපි පුථු තිත්ථියා; අත්ථි අරියො චෙව සාවකො ච සෙය්‍යථාපි සමණා සක්‍යපුත්තියා ආගතඵලා විඤ්ඤාතසාසනා; ඉධ පන ගිහී වා හොතු පබ්බජිතො වා යො කොචි **සුතවාති** එත්ථ වුත්තස්ස අත්ථස්ස වසෙන සුතසම්පන්නො අයං අරියසාවකොති වෙදිතබ්බො. **යථාභූතං පජානාතීති** එවමිදං භවඞ්ගචිත්තං ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි විප්පමුත්තං හොති එවං උපක්කිලිට්ඨන්ති යථාසභාවතො ජානාති; **චිත්තභාවනා** අත්ථීති චිත්තට්ඨිති චිත්තපරිග්ගහො අත්ථිභාවෙනෙව අත්ථීති වදාමීති දස්සෙති; ඉමස්මිං සුත්තෙ බලවවිපස්සනා කථිතා; කෙචි තරුණවිපස්සනාති වදන්ති.

තතියං අට්ඨුප්පත්තියං කථිතං; කතරඅට්ඨුප්පත්තියං: අග්ගික්ඛන්ධොපමසුත්තන්තඅට්ඨුප්පත්තියං. භගවා කිර එකස්මිං සමයෙ සාවත්ථිං උපනිස්සාය ජෙතවනමහාවිහාරෙ පටිවසති; බුද්ධානඤ්ච යත්ථ කත්ථචි පටිවසන්තානං පඤ්චවිධං කිච්චං අවිජහිතමෙව හොති; පඤ්ච හි බුද්ධකිච්චානි පුරෙභත්තකිච්චං පච්ඡාභත්තකිච්චං පුරිමයාම කිච්චං මජ්ඣිමයාමකිච්චං පච්ඡිමයාමකිච්චන්ති; තත්‍රිදං පුරෙභත්තකිච්චං: භගවා හි පාතොව උට්ඨාය උපට්ඨාකානුග්ගහත්ථං සරීරඵාසුකත්ථඤ්ච මුඛධොවනාදිසරීරපරිකම්මං කත්වා යාව භික්ඛාචාරවෙලා තාව විවිත්තාසනෙ වීතිනාමෙත්වා භික්ඛාචාරවෙලායං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය කදාචි එකොව කදාචි භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ගාමං වා නිගමං වා පිණ්ඩාය පවිසති කදාචි පකතියා කදාචි අනෙකෙහි පාටිහාරියෙහි වත්තමානෙහි;

1. අඞ්ගුත්තර දුකනිපාත.

සෙය්‍යථිදං: පිණ්ඩාය පවිසතො ලොකනාථස්ස පුරතො පුරතො ගන්ත්වා මුදුගතියො වාතා පඨවිං සොධෙන්ති; වලාහකා උදකඵුසිතානි මුඤ්චන්තා මග්ගෙ රෙණුං වූපසමෙත්වා උපරි විතානං හුත්වා තිට්ඨන්ති; අපරෙ වාතා පුප්ඵානි උපාහරිත්වා මග්ගෙ ඔකිරන්ති; උණ්ණතා භූමිප්පදෙසා ඔණමන්ති; ඔණතා උණ්ණමන්ති; පාදනික්ඛෙපසමයෙ සමා භූමි හොති; සුඛ සම්ඵස්සානි පදුමපුප්ඵානි වා පාදෙ සම්පටිච්ඡන්ති; ඉන්දඛීලස්ස අන්තො ඨපිතමත්තෙන දක්ඛිණපාදෙ සරීරා ඡබ්බණ්ණරස්මියො නික්ඛමිත්වා සුවණ්ණරසපිඤ්ජරානි විය චිත්‍රපටපරික්ඛිත්තානි විය ච පාසාදකූටාගාරාදීනි කරොන්තියො ඉතො චිතො ච විධාවන්ති; හත්ථිඅස්සවිහඞ්ගාදයො සකසකට්ඨානෙසු ඨිතායෙව මධුරෙනාකාරෙන සද්දං කරොන්ති; තථා භෙරිවීණාදීනි තූරියානි මනුස්සානඤ්ච කායූපගානි ආභරණානි; තෙන සඤ්ඤාණෙන මනුස්සා ජානන්ති අජ්ජ භගවා ඉධ පිණ්ඩාය පවිට්ඨොති; තෙ සුනිවත්ථා සුපාරුතා ගන්ධපුප්ඵාදීනි ආදාය ඝරා නික්ඛමිත්වා අන්තරවීථිං පටිපජ්ජිත්වා භගවන්තං ගන්ධපුප්ඵාදීහි සක්කච්චං පූජෙත්වා වන්දිත්වා අම්හාකං භන්තෙ දස භික්ඛූ අම්හාකං වීසති අම්හාකං භික්ඛුසතං දෙථාති යාචිත්වා භගවතොපි පත්තං ගහෙත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා සක්කච්චං පිණ්ඩපාතෙන පතිමානෙන්ති; භගවා කතභත්තකිච්චො තෙසං සන්තානානි ඔලොකෙත්වා තථා ධම්මං දෙසෙති යථා කෙචි සරණගමනෙ පතිට්ඨහන්ති කෙචි පඤ්චසු සීලෙසු කෙචි සොතාපත්තිසකදාගාමිඅනාගාමිඵලානං අඤ්ඤතරස්මිං කෙචි පබ්බජිත්වා අග්ගඵලෙ අරහත්තෙති; එවං මහාජනං අනුග්ගහෙත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං ගච්ඡති; තත්ථ ගන්ධමණ්ඩලමාලෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදති භික්ඛූනං භත්තකිච්චපරියොසානං ආගමයමානො; තතො භික්ඛූනං භත්තකිච්චපරියොසානෙ උපට්ඨාකො භගවතො නිවෙදෙති; අථ භගවා ගන්ධකුටිං පවිසති; ඉදං තාව පුරෙභත්තකිච්චං.

අථ භගවා එවං කතපුරෙභත්තකිච්චො ගන්ධකුටියා උපට්ඨානෙ නිසීදිත්වා පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා පාදපීඨෙ ඨත්වා භික්ඛුසංඝං ඔවදති: භික්ඛවෙ අප්පමාදෙන සම්පාදෙථ දුල්ලභො බුද්ධුප්පාදො ලොකස්මිං දුල්ලභො මනුස්සත්තපටිලාභො දුල්ලභා ඛණසම්පත්ති දුල්ලභා පබ්බජ්ජා දුල්ලභං සද්ධම්මසවණන්ති; තත්ථ කෙචි භගවන්තං කම්මට්ඨානං පුච්ඡන්ති; භගවා තෙසං චරියානුරූපං කම්මට්ඨානං දෙති; තතො සබ්බෙපි භගවන්තං වන්දිත්වා අත්තනො අත්තනො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානානි ගච්ඡන්ති; කෙචි අරඤ්ඤං කෙචි රුක්ඛමූලං කෙචි පබ්බතාදීනං අඤ්ඤතරං කෙචි චාතුම්මහාරාජිකභවනං–පෙ–කෙචි වසවත්තිභවනන්ති; තතො භගවා ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා සචෙ ආකංඛති දක්ඛිණෙන පස්සෙන සතො සම්පජානො මුහුත්තං සීහසෙය්‍යං කප්පෙති; අථ සමස්සාසිතකායො උට්ඨහිත්වා දුතියභාගෙ ලොකං ඔලොකෙති; තතියභාගෙ යං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරති තත්ථ ජනො පුරෙභත්තං දානං දත්වා පච්ඡාභත්තං සුනිවත්ථො සුපාරුතො ගන්ධපුප්ඵාදීනි ආදාය විහාරෙ සන්නිපතති; තතො භගවා සම්පත්තපරිසාය අනුරූපෙන පාටිහාරියෙන ගන්ත්වා ධම්මසභායං

පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසජ්ජ ධම්මං දෙසෙති කාලයුත්තං සමයයුත්තං; අථ කාලං විදිත්වා පරිසං උය්‍යොජෙති; මනුස්සා භගවන්තං වන්දිත්වා පක්කමන්ති; ඉදං පච්ඡාභත්තකිච්චං.

සො එවං නිට්ඨිතපච්ඡාභත්තකිච්චො සචෙ ගත්තානි ඔසිඤ්චිතුකාමො හොති බුද්ධාසනා උට්ඨාය නහානකොට්ඨකං පවිසිත්වා උපට්ඨාකෙන පටියාදිතඋදකෙන ගත්තානි උතුං ගාහාපෙති; උපට්ඨාකොපි බුද්ධාසනං ආනෙත්වා ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ පඤ්ඤපෙති; භගවා රත්තදුපට්ටං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා උත්තරාසඞ්ගං එකංසං කත්වා තත්ථ ආගන්ත්වා නිසීදති එකකොව මුහුත්තං පටිසල්ලීනො; අථ භික්ඛූ තතො තතො ආගම්ම භගවතො උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති; තත්ථ එකච්චෙ පඤ්හ පුච්ඡන්ති; එකච්චෙ කම්මට්ඨානං; එකච්චෙ ධම්මස්සවනං යාචන්ති; භගවා තෙසං අධිප්පායං සම්පාදෙන්තො පුරිමයාමං වීතිනාමෙති; ඉදං පුරිමයාමකිච්චං.

පුරිමයාමකිච්චපරියොසානෙ පන භික්ඛූසු භගවන්තං වන්දිත්වා පක්කන්තෙසු සකලදසසහස්සිලොකධාතුදෙවතායො ඔකාසං ලභමානා භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති යථාභිසඞ්ඛතං අන්තමසො චතුරක්ඛරම්පි; භගවා තාසං දෙවතානං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො මජ්ඣිමයාමං වීතිනාමෙති; ඉදං මජ්ඣිමයාමකිච්චං.

පච්ඡිමයාමං පන තයො කොට්ඨාසෙ කත්වා පුරෙභත්තතො පට්ඨාය නිසජ්ජාපීළිතස්ස සරීරස්ස කිලාසුභාවමොචනත්ථං එකං කොට්ඨාසං චඞ්කමෙන වීතිනාමෙති; දුතියකොට්ඨාසෙ ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සතො සම්පජානො සීහසෙය්‍යං කප්පෙති; තතියකොට්ඨාසෙ පච්චුට්ඨාය නිසීදිත්වා පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ දානසීලාදිවසෙන කතාධිකාරපුග්ගලදස්සනත්ථං බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙති; ඉදං පච්ඡිමයාමකිච්චං.

තං දිවසම්පි භගවා ඉමස්මිංයෙව කිච්චෙ ඨිතො ලොකං ඔලොකෙන්තො ඉදං අද්දස: මයා කොසලරට්ඨෙ චාරිකාය චරන්තෙන අග්ගික්ඛන්ධෙන උපමෙත්වා එකස්මිං සුත්තෙ දෙසිතෙ සට්ඨි භික්ඛූ අරහත්තං පාපුණිස්සන්ති සට්ඨිමත්තානං උණ්හං ලොහිතං මුඛතො උග්ගච්ඡිස්සති සට්ඨිමත්තා ගිහිභාවං සඞ්කමිස්සන්ති; තත්ථ යෙ අරහත්තං පාපුණිස්සන්ති තෙ යං කිඤ්චි ධම්මදෙසනං සුත්වා පාපුණිස්සන්තෙව; ඉතරෙසං පන භික්ඛූනං සඞ්ගහත්ථාය චාරිකං චරිතුකාමො හුත්වා ආනන්ද භික්ඛූනං ආරොචෙහීති ආහ; ථෙරො අනුපරිවෙණං ගන්ත්වා ආවුසො සත්ථා මහාජනස්ස සඞ්ගහත්ථාය චාරිකං චරිතුකාමො ගන්තුකාමා ආගච්ඡථාති ආහ; භික්ඛූ මහාලාභං ලභිත්වා විය තුට්ඨමානසා ලභිස්සාම වත මහාජනස්ස ධම්මං දෙසෙන්තස්ස භගවතො සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං ඔලොකෙතුං මධුරඤ්ච ධම්මකථං සොතුන්ති පරූළ්හකෙසා කෙසෙ ඔහාරාපෙත්වා මලග්ගහිතපත්තා පත්තෙ පචිත්වා කිලිට්ඨචීවරා චීවරානි ධොවිත්වා ගමනසජ්ජා අහෙසුං; සත්ථා අපරිච්ඡින්නෙන භික්ඛුසඞ්ඝෙන පරිවුතො කොසලරට්ඨං චාරිකාය නික්ඛන්තො ගාමනිගමපටිපාටියා එකදිවසං ගාවුතඅඩ්ඪයොජන

ඞිගාවුතයොජනපරමං චාරිකං චරන්තො එකස්මිං පදෙසෙ මහන්තං සුසිර
රුක්ඛං අග්ගිනා සම්පජ්ජලිතං දිස්වා ඉමමෙව වත්‍ථුං කත්වා සත්තහි
අඞ්ගෙහි පතිමණ්ඩෙත්වා ධම්මදෙසනං කථෙස්සාමීති ගමනං පච්ඡින්දිත්වා
අඤ්ඤතරං රුක්ඛමූලං උපසංකමිත්වා නිසජ්ජාකාරං දස්සෙසි; ආනන්ද
ත්ථෙරො සත්‍ථු අධිප්පායං ඤත්වා අද්ධා කාරණං භවිස්සති න අකාරණෙ
තථාගතො ගමනං පච්ඡින්දිත්වා නිසීදතීති චතුග්ගුණං සංඝාටිං පඤ්ඤ
පෙසි; සත්‍ථා නිසීදිත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා "පස්සථ නො තුම්හෙ
භික්ඛවෙ අමුං මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධ"න්ති අග්ගික්ඛන්ධොපමසුත්තන්තං
දෙසෙසි; ඉමස්මිං ච පන වෙය්‍යාකරණෙ භඤ්ඤමානෙ සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනං
උණ්හං ලොහිතං මුඛතො උග්ගඤ්ඡි; සට්ඨිමත්තා භික්ඛූ සික්ඛං පච්චක්ඛාය
හීනායාවත්තිංසු; සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනං අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තානි
විමුච්චිංසු; තං හි වෙය්‍යාකරණං සුත්වා සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනං නාම
කායො සන්තත්තො; නාමකායෙ සන්තත්තෙ කරජකායො සන්තත්තො;
කරජකායෙ සන්තත්තෙ නිධානගතං උණ්හං ලොහිතං මුඛතො උග්ගඤ්ඡි;
සට්ඨිමත්තා භික්ඛූ දුක්කරං භගවා සුදුක්කරං භගවා බුද්ධසාසනෙ යාවජීවං
පරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුන්ති සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායා
වත්තා; සට්ඨිමත්තා භික්ඛූ සත්‍ථුදෙසනාභිමුඛං ඤාණං පෙසෙත්වා සහ පටි
සම්භිදාහි අරහත්තං පත්තා; තත්‍ථ යෙසං උණ්හං ලොහිතං මුඛතො
උග්ගඤ්ඡි තෙ පාරාජිකං ආපජ්ජිංසු; යෙ ගිහිභාවං පත්තා තෙ ඛුද්දානු
ඛුද්දකානි සික්ඛාපදානි මද්දන්තා විචරිංසු; යෙ අරහත්තං පත්තා තෙ
පරිසුද්ධසීලාව අහෙසුං; සත්‍ථු ධම්මදෙසනා ඉමෙසං තිණ්ණම්පි සඵලාව
ජාතා; අරහත්තං පත්තානං තාව සඵලා හොතු ඉතරෙසං කථං සඵලා
ජාතාති: තෙපි හි සචෙ ඉමං ධම්මදෙසනං න සුණෙය්‍යුං පමත්තා හුත්වා
ඨානං ජහිතුං න සක්කුණෙය්‍යුන්ති තතො තෙසං තං පාපං වඩ්ඪමානං
අපායෙසුයෙව සංසීදාපෙය්‍ය; ඉමං පන දෙසනං සුත්වා ජාතසංවෙගා ඨානං
ජහිත්වා සාමණෙරභූමියං ඨිතා දස සීලානි පූරෙත්වා යොනිසොමනසිකාරෙ
යුත්තපයුත්තා කෙචි සොතාපන්නා කෙචි සකදාගාමිනො කෙචි අනා
ගාමිනො අහෙසුං; කෙචි දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු; එවං පාරාජිකා
පන්නානම්පි සඵලා අහොසි. ඉතරෙ පන ඉමං ධම්මදෙසනං න සුණෙය්‍යුං
ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ සංඝාදිසෙසම්පි පාරාජිකම්පි ආපජ්ජෙය්‍යුං;
ඉමං පන දෙසනං සුත්වා අහො සල්ලෙඛිතං බුද්ධසාසනං න සක්කා අම්හෙහි
යාවජීවං ඉමං පටිපත්තිං පූරෙතුං සික්ඛං පච්චක්ඛාය උපාසකධම්මං
පූරෙත්වා දුක්ඛා මුච්චිස්සාමාති ගිහිභාවං උපසංකමිංසු. තෙ තීසු සරණෙසු
පතිට්ඨාය පඤ්චසීලානි රක්ඛිත්වා උපාසකධම්මං පූරෙන්තා කෙචි සොතා
පන්නා කෙචි සකදාගාමිනො කෙචි අනාගාමිනො ජාතා කෙචි දෙවලොකෙ
නිබ්බත්තාති; එවං තෙසම්පි සඵලාව අහොසි ඉමං පන සත්‍ථුදෙසනං
සුත්වා දෙවසඞ්ඝා යෙහිපි සුතා යෙහිපි න සුතා සබ්බෙසං යෙව ආරො
චෙන්තාව විචරිංසු; භික්ඛූ සුත්වා සුත්වා දුක්කරං හො බුද්ධානං සාසනෙ
යාවජීවං පරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුන්ති එකක්ඛණෙනෙව
දසපි භික්ඛූ වීසතිපි සට්ඨිපි සතම්පි සහස්සම්පි භික්ඛූ ගිහී හොන්ති; සත්‍ථා

යථාරුචියා චාරිකං චරිත්වා පුන ජේතවනමෙව ආගන්ත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි: භික්ඛවෙ තථාගතො චාරිකං චරමානො චිරං ආකිණ්ණො විහාසි ඉච්ඡාමහං භික්ඛවෙ අඩ්ඪමාසං පටිසල්ලීයිතුං නම්හි කෙනචි උපසංකමිතබ්බො අඤ්ඤත්‍ර එකෙන පිණ්ඩපාතනීහාරකෙනාති; අඩ්ඪමාසං එකීභාවෙන වීතිනාමෙත්වා පටිසල්ලාණා වුට්ඨිතො ආනන්දත්ථෙරෙන සද්ධිං විහාරචාරිකං චරමානො ඔලොකිතොලොකිතට්ඨානෙ පතනුභූතං භික්ඛුසංඝං දිස්වා ජානන්තොයෙව ථෙරං පුච්ඡි ආනන්ද අඤ්ඤස්මිං කාලෙ තථාගතෙ චාරිකං චරිත්වා ජේතවනං ආගතෙ සකලවිහාරො කාසාවපජ්ජොතො ඉසිවාතපරිවාතො හොති ඉදානි පන පතනුභූතො භික්ඛුසංඝො දිස්සති යෙ භුය්‍යෙන ච උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතා භික්ඛූ කිං නු ඛො එතන්ති; භගවා තුම්හාකං අග්ගික්ඛන්ධොපමධම්මදෙසනං කථිතකාලතො පට්ඨාය භික්ඛූ සංවෙගප්පත්තා හුත්වා මයං එතං ධම්මං සබ්බප්පකාරෙන පූරෙතුං න සක්ඛිස්සාම අසම්මා වත්තන්තානඤ්ච ජනස්ස සද්ධාදෙය්‍යං පරිභුඤ්ජිතුං අයුත්තන්ති ගිහිභාවං සංකමන්තීති; තස්මිං ඛණෙ භගවතො ධම්මසංවෙගො උප්පජ්ජි; තතො ථෙරං ආහ: මයි පටිසල්ලාණෙන වීතිනාමෙන්තෙ න නාම කොචි මම පුත්තානං එකං අස්සාසට්ඨානං කථෙසි සාගරස්ස හි ඔතරණතිත්ථානි විය බහූනි ඉමස්මිං සාසනෙ අස්සාසකාරණානි ගච්ඡානන්ද ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වා භික්ඛුසංඝං සන්නිපාතෙහීති; ථෙරො තථා අකාසි; සත්ථා බුද්ධාසනවරගතො භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා භික්ඛවෙ මෙත්තාය සබ්බපුබ්බභාගො නාම නෙව අප්පනා න උපචාරො සත්තානං හිතඵරණමත්තමෙවාති වත්වා ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා ඉමං චූළච්ඡරාසංඝාතසුත්තං දෙසෙසි.

තත්ථ **අච්ඡරාසංඝාතමත්තන්**ති අච්ඡරාපහරණමත්තං; ද්වෙ අඞ්ගුලියො පහරිත්වා සද්දකරණමත්තන්ති අත්ථො; **මෙත්තං චිත්තන්**ති සබ්බසත්තානං හිතඵරණචිත්තං; **ආසෙවතී**ති කථං ආසෙවති: ආවජ්ජෙන්තො ආසෙවති ජානන්තො ආසෙවති පස්සන්තො ආසෙවති පච්චවෙක්ඛන්තො ආසෙවති සද්ධාය අධිමුච්චන්තො ආසෙවති විරියං පග්ගණ්හන්තො ආසෙවති සතිං උපට්ඨාපෙන්තො ආසෙවති චිත්තං සමාදහන්තො ආසෙවති පඤ්ඤාය පජානන්තො ආසෙවති අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානන්තො ආසෙවති පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානන්තො ආසෙවති පහාතබ්බං පජහන්තො ආසෙවති භාවෙතබ්බං භාවෙන්තො ආසෙවති සච්ඡිකාතබ්බං සච්ඡිකරොන්තො ආසෙවතීති; ඉධ පන මෙත්තාපුබ්බභාගෙන හිතඵරණපවත්තනමත්තෙනෙව ආසෙවතීති වෙදිතබ්බො; **අරිත්තජ්ඣානො**ති අතුච්ඡජ්ඣානො අපරිච්චත්තජ්ඣානො වා; **විහරතී**ති ඉරියති පවත්තෙති පාලෙති යපෙති යාපෙති චරති විහරති තෙන වුච්චති විහරතීති; ඉමිනා පදෙන මෙත්තං ආසෙවන්තස්ස භික්ඛුනො ඉරියාපථවිහාරො කථිතො. **සත්ථුසාසනකරො**ති සත්ථු අනුසාසනිකරො; **ඔවාදපතිකරො**ති ඔවාදකාරකො; එත්ථ ච සකිං වචනං ඔවාදො; පුනප්පුනවචනං අනුසාසනී; සම්මුඛා වචනම්පි ඔවාදො; පෙසෙත්වා පරම්මුඛා වචනං අනුසාසනී; ඔතිණ්ණෙ වත්ථුස්මිං වචනං ඔවාදො; ඔතිණ්ණෙ වා අනොතිණ්ණෙ වා තන්තිඨපනවසෙන

වචනං අනුසාසනී, එවං විසෙසො වෙදිතබ්බො. පරමත්ථතො පන ඔවාදෙති වා අනුසාසනීති වා එසෙ එකෙ එකට්ඨෙ සමෙ සමභාගෙ තජ්ජාතෙ තඤ්ඤෙවාති. එවඤ් ච අච්ඡරාසංඝාතමත්තම්පි චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු මෙත්තං චිත්තං ආසෙවතීති. ඉදමෙව සත්ථුසාසනඤ්චෙව ඔවාදො ච තස්ස කරණතො එස සාසනකරො ඔවාදපතිකරොති වෙදිතබ්බො. **අමොඝන්ති** අතුච්ඡං, **රට්ඨපිණ්ඩන්ති** ඤාතිපරිවට්ටං පහාය රට්ඨං නිස්සාය පබ්බජිතෙන පරතො ගෙහතො ලද්ධත්තා පිණ්ඩපාතො රට්ඨපිණ්ඩො නාම වුච්චති; **පරිභුඤ්ජතීති** චත්තාරො පරිභොගා ථෙය්‍යපරිභොගො ඉණපරිභොගො දායජ්ජපරිභොගො සාමිපරිභොගොති; තත්ථ දුස්සීලස්ස පරිභොගො ථෙය්‍යපරිභොගො නාම; සීලවතො අපච්චවෙක්ඛිතපරිභොගො ඉණපරිභොගො නාම; සත්තන්නං සෙඛානං පරිභොගො දායජ්ජපරිභොගො නාම; ඛීණාසවස්ස පරිභොගො සාමිපරිභොගො නාම; තත්ථ ඉමස්ස භික්ඛුනො අයං රට්ඨපිණ්ඩපරිභොගො ද්විහි කාරණෙහි අමොඝො හොති අච්ඡරාසංඝාතමත්තං කාලං මෙත්තං ආසෙවන්තො භික්ඛු රට්ඨපිණ්ඩස්ස සාමී හුත්වා අනණො හුත්වා දායාදො හුත්වා පරිභුඤ්ජතීතිපිස්ස අමොඝො රට්ඨපිණ්ඩපරිභොගො, අච්ඡරාසංඝාතමත්තම්පි මෙත්තං ආසෙවන්තස්ස භික්ඛුනො දින්නං දානං මහිද්ධියං හොති මහප්ඵලං මහානිසංසං මහාජුතිකං මහාවිප්ඵාරන්තිපිස්ස අමොඝො රට්ඨපිණ්ඩපරිභොගො; **කො පන වාදො යෙ නං බහුලීකරොන්තීති** යෙ පන ඉදං මෙත්තං චිත්තං බහුලං ආසෙවන්ති භාවෙන්ති පුනප්පුන කරොන්ති තෙ අමොඝං රට්ඨපිණ්ඩං පරිභුඤ්ජන්තීති එත්ථ වත්තබ්බමෙව කිං; එවරූපා හි භික්ඛූ රට්ඨපිණ්ඩස්ස සාමිනො අනණා දායාද හුත්වා පරිභුඤ්ජන්තීති.

චතුත්ථෙ **භාවෙතීති** උප්පාදෙති වඩ්ඪෙති.

පඤ්චමෙ **මනසිකරොතීති** මනස්මිං කරොති; සෙසං ඉමෙසු වීසුපි තතියෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. යො හි ආසෙවති අයමෙව භාවෙති අයං මනසිකරොති යෙන චිත්තෙන ආසෙවති තෙනෙව භාවෙති තෙන මනසිකරොති; සම්මාසම්බුද්ධො පන යාය ධම්මධාතුයා සුප්පටිවිද්ධත්තා දෙසනාවිලාසසම්පත්තො නාම හොති තස්සා සුප්පටිවිද්ධාය අත්තනො දෙසනාවිලාසං ධම්මිස්සරියතං පටිසම්භිදප්පභෙදකුසලතං අප්පටිහතසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණඤ්ච නිස්සාය එකක්ඛණෙ උප්පන්නං එකචිත්තමෙව තීහි කොට්ඨාසෙහි විභජිත්වා දස්සෙසීති.

ඡට්ඨෙ **යෙ කෙචීති** අනියාමිතවචනං; **අකුසලාති** තෙසං නියමවචනං; එත්තාවතා සබ්බාකුසලා අසෙසතො පරියාදින්නා හොන්ති. **අකුසලභාගියා අකුසලපක්ඛිකාති** අකුසලානමෙවෙතං නාමං අකුසලායෙව හි එකච්චෙ අකුසලං සහජාතවසෙන එකච්චෙ උපනිස්සයවසෙන භජන්ති චෙව තෙසඤ්ච පක්ඛං ගච්ඡන්තීති අකුසලභාගියා අකුසලපක්ඛිකාති වුච්චන්ති; **සබ්බෙ තෙ මනොපුබ්බඞ්ගමාති** මනො පුබ්බං පඨමතරං ගච්ඡති එතෙසන්ති මනොපුබ්බඞ්ගමා; එතෙහි කිඤ්චාපි මනෙන සද්ධිං එකුප්පාද එකවත්ථුකා එකනිරොධා එකාරම්මණාව හොන්ති; යස්මා පන තෙසං මනො උප්පාදකො කාරකො ජනකො සමුට්ඨාපකො නිබ්බත්තකො තස්මා මනො

පුබ්බඞ්ගමා නාම හොන්ති; **පඨමං උප්පජ්ජන්ති**ති යථා නාම රාජා නික්ඛන්තොති වුත්තෙ සෙසා රාජසෙනා නික්ඛන්තා අනික්ඛන්තාති පුච්ඡිතබ්බකාරණං නත්ථි සබ්බා නික්ඛන්තාතෙව පඤ්ඤායති; එවමෙව මනො උප්පන්නොති වුත්තකාලතො පට්ඨාය අවසෙසා සහජාතසංසට්ඨසම්පයුත්තා උප්පන්නා න උප්පන්නාති පුච්ඡිතබ්බකාරණං නත්ථි සබ්බෙ උප්පන්නා තෙව පඤ්ඤායන්ති; එතමත්ථවසං පටිච්ච තෙ හි සංසට්ඨසම්පයුත්තා එකුප්පාදෙකනිරොධාපි සමානා මනො තෙසං ධම්මානං පඨමං උප්පජ්ජතීති වුත්තො. **අන්වදෙවා**ති අනුදෙව සහෙව එකතොයෙවාති අත්ථො; බ්‍යඤ්ජනච්ඡායං පන ගහෙත්වා පඨමං චිත්තං උප්පජ්ජති පච්ඡා චෙතසිකාති න ගහෙතබ්බං; අත්ථො හි පටිසරණං න බ්‍යඤ්ජනං; "මනො පුබ්බඞ්ගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා"ති[1] ගාථායපි එසෙව නයො.

සත්තමෙ **කුසලා**ති චතුභූමකාපි කුසලා ධම්මා කථිතා; සෙසං ඡට්ඨෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

අට්ඨමෙ **යථයිදං භික්ඛවෙ පමාදො**ති එත්ථ **භික්ඛවෙ**ති ආලපනං යථා අයං පමාදොති අත්ථො; **පමාදො**ති පමජ්ජනාකාරො; වුත්තඤ්හෙතං "තත්ථ කතමො පමාදො කායදුච්චරිතෙ වා වචීදුච්චරිතෙ වා මනොදුච්චරිතෙ වා පඤ්චසු වා කාමගුණෙසු චිත්තස්ස වොස්සග්ගො වොස්සග්ගානුප්පදානං කුසලානං වා ධම්මානං භාවනාය අසක්කච්චකිරියතා අසාතච්චකිරියතා අනට්ඨිතකිරියතා ඔලීනවුත්තිතා නික්ඛිත්තච්ඡන්දතා නික්ඛිත්තධුරතා අනධිට්ඨානං අනනුයොගො අනාසෙවනා අභාවනා අබහුලීකම්මං යො එවරූපො පමාදො පමජ්ජනා පමජ්ජිතත්තං අයං වුච්චති පමාදො"ති.[2] **උප්පන්නා ච කුසලා ධම්මා පරිහායන්තී**ති ඉදං ඣානවිපස්සනානං වසෙන වුත්තං; මග්ගඵලානං පන සකිං උප්පන්නානං පුන පරිහානං නාම නත්ථි.

නවමෙ **අප්පමාදො** පමාදස්ස පටිපක්ඛවසෙන විත්ථාරතො වෙදිතබ්බො.

දසමෙ **කොසජ්ජ**න්ති කුසීතභාවො; සෙසං වුත්තනයමෙවාති.

ඡට්ඨො වග්ගො.

7.

සත්තමස්ස පඨමෙ **විරියාරම්භො**ති චතුකිච්චස්ස සම්මප්පධාන විරියස්ස ආරම්භො; පග්ගහිතපරිපුණ්ණවිරියතාති අත්ථො.

දුතියෙ **මහිච්ඡතා**ති මහාලොභො; යං සන්ධාය වුත්තං "තත්ථ කතමා මහිච්ඡතා ඉතරීතරචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජ පරික්ඛාරෙහි පඤ්චහි වා කාමගුණෙහි අසන්තුට්ඨස්ස භිය්‍යොකම්‍යතා යා එවරූපා ඉච්ඡා ඉච්ඡාගතං මහිච්ඡතා රාගො සාරාගො චිත්තස්ස සාරාගො අයං වුච්චති මහිච්ඡතාති"ති.[3]

---

1. ධම්මපද පඨමවග්ග. 2. විභඞ්ග ඛුද්දකවත්ථු විභඞ්ග.
3. විභඞ්ග ඛුද්දකවත්ථු විභඞ්ග.

තතියෙ **අපපිචඡතාති** අලොභො; **අපපිචඡසසාති** අනිචඡසස; එත්ථ හි බ්‍යඤජනං සාවසෙසං විය අත්ථො පන නිරවසෙසො. න හි අපපමතතිකාය ඉචඡාය අත්ථිභාවෙන සො අපපිචෙඡාති වුතෙතා; ඉචඡාය පන අභාවෙන පුනපපුනං ආසෙවිතසස අලොභසෙසව භාවෙන අපපිචෙඡාති වුතෙතා අපිචෙත්ථ අත්‍රිචඡතා පාපිචඡතා මහිචඡතා අපපිචඡතාති අයං භෙදො වෙදිතබෙබා. තත්ථ සකලාභෙ අතිතතසස පරලාභෙ පත්ථනා අත්‍රිචඡතා නාම; යාය සමනනාගතසස එකභාජනෙ පකකපූවෙපි අතතනො පතෙත පතිතො න සුපකෙකා විය ඛුදදකො විය ඛායති සෙවව පන පරසස පතෙත පකඛිතෙතා සුපකෙකා විය මහනෙතා විය ච ඛායති; අසනතගුණපභාවනතා[a] පන පටිගගහණෙ ච අමතතඤඤුතා පාපිචඡතා නාම; සා "ඉධෙකචෙචා අසසදෙධා සමානො සදෙධාති මං ජනො ජානාතූ"ති[1] ආදිනා නයෙන අභිධමෙම ආගතායෙව; තාය සමනනාගතො පුගගලො කොහඤෙඤ පතිට්ඨාති; සනතගුණපභාවනතා පන පටිගගහණෙ ච අමතතඤඤුතා මහිචඡතා නාම; සාපි ඉධෙකචෙචා සදෙධා සමානො සදෙධාති මං ජනො ජානාතූති ඉචඡති සීලවා සමානො සීලවාති මං ජනො ජානාතූති ඉමිනා නයෙන ආගතායෙව; තාය සමනනාගතො පුගගලො දුසසනතපපයො හොති විජාතමාතාපි තසස චිතතං ගහෙතුං න සකෙකාතී තෙනෙතං වුචචති.

"අගගික්ඛනෙධා සමුදෙදා ච මහිචෙඡා චාපි පුගගලො
සකටෙන පචචයං දෙනතු තයොපෙතෙ අතපපයා"ති.

සනතගුණනිගූහනතා පන පටිගගහණෙ ච මතතඤඤුතා අපපිචඡතා නාම; තාය සමනනාගතො පුගගලො අතතනි විජජමානමපි ගුණං පටිචඡාදෙතුකාමතාය සදෙධා සමානො සදෙධාති මං ජනො ජානාතූති න ඉචඡති සීලවා පවිවිතෙතා බහුසසුතො ආරදධවිරියො සමාධිසමපනෙනා පඤඤවා ඛීණාසවො සමානො ඛීණාසවොති මං ජනො ජානාතූති න ඉචඡති සෙයයථාපි මජඣනතිකතෙථරො ථෙරො කිර මහාඛීණාසවො අහොසි; පතතචීවරං පනසස පාදමතතමෙව අගඝති; සො අසොකසස ධමමරඤෙඤා විහාරමහදිවසෙ සඞඝතෙථරො අහොසි; අථසස අතිලූඛභාවං දිසවා මනුසසා භනෙත ථොකං ඛමථ හොථාති ආහංසු; ථෙරො මාදිසෙ ඛීණාසවෙ රඤෙඤා සඞගහං අකරොනෙත අඤෙඤා කො කරිසසතීති පථවියං නිමුජජිතවා සඞඝතෙථරසස උකඛිතතපිණඩං ගණහනෙතායෙව උමමුජජි; එවං ඛීණාසවො සමානො ඛීණාසවොති මං ජනො ජානාතූති න ඉචඡති; එවං අපපිචෙඡා ච පන භිකඛු අනුපපනනං ලාභං උපපාදෙති උපපනනං ථාවරං කරොති දායකානං චිතතං ආරාධෙති යථා යථා හි සො අතතනො අපපිචඡතාය අපපං ගණහාති තථා තථාසස වතෙත පසනනා මනුසසා බහුං දෙනති. අපරොපි චතුබ්බිධො අපපිචෙඡා පචචයපපිචෙඡා ධුතඞගපපිචෙඡා පරියතතිඅපපිචෙඡා අධිගමපපිචෙඡාති; තත්ථ චතූසු පචචයෙසු අපපිචෙඡා පචචයපපිචෙඡා නාම; සො දායකසස වසං ජානාති; දෙයයධමමසස වසං ජානාති

a. "අසනතගුණසමභාවනතා"ති ටීකායං. 1. විභඞග ඛුද්දකවතථු විභඞග.

අත්තනො ථාමං ජානාති යදි හි දෙය්‍යධම්මො බහු හොති දායකො අප්පං දාතුකාමො දායකස්ස වසෙන අප්පං ගණ්හාති; දෙය්‍යධම්මො අප්පො දායකො බහුං දාතුකාමො දෙය්‍යධම්මස්ස වසෙන අප්පං ගණ්හාති; දෙය්‍ය ධම්මොපි බහු දායකොපි බහුං දාතුකාමො අත්තනො ථාමං ඤත්වා පමාණෙ නෙව ගණ්හාති; ධුතඞ්ගසමාදානස්ස අත්තනි අත්ථිභාවං න ජානාපෙතු කාමො ධුතඞ්ගපවිවෙකො නාම; තස්ස විභාවනත්ථං ඉමානි වත්ථූනි: සොසානිකමහාකුමාරත්ථෙරො කිර සට්ඨිවස්සානි සුසානෙ වසි; අඤ්ඤො එකභික්ඛුපි න අඤ්ඤාසි. තෙනෙවාහ:–

"සුසානෙ සට්ඨිවස්සානි අබ්බොකිණ්ණං වසාමහං
දුතියො මං න ජානෙය්‍ය අහො සොසානිකුත්තමො"ති.[1]

චෙතියපබ්බතෙ වෙ භාතියත්ථෙරා වසිංසු; කනිට්ඨො උපට්ඨාකෙන පෙසිතං උච්ඡුභණ්ඩිකං ගහෙත්වා ජෙට්ඨස්ස සන්තිකං අගමාසි පරිභොගං භන්තෙ කරොථාති; ථෙරස්ස ච භත්තකිච්චං කත්වා මුඛවික්ඛාලනකාලො අහොසි; සො අලං ආවුසොති ආහ; කච්චි භන්තෙ එකාසනිකත්ථාති; ආහරාවුසො උච්ඡුභණ්ඩිකන්ති පඤ්ඤාසවස්සානි එකාසනිකො සමානොපි ධුතඞ්ගං නිගූහමානො පරිභොගං කත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා පුන ධුතඞ්ගං අධිට්ඨාය ගතො. යො පන සාකෙතතිස්සත්ථෙරො විය බහුස්සුත භාවං ජානාපෙතුං න ඉච්ඡති අයං පරියත්තිපවිවෙකො නාම; ථෙරො කිර ඛණො නත්ථීති උද්දෙසපරිපුච්ඡාසු ඔකාසං අකරොන්තො මරණක්ඛණං භන්තෙ ලභිස්සථාති චොදිතො ගණං විස්සජ්ජෙත්වා කණිකාරවාලිකසමුද්ද විහාරං ගතො තත්‍ර අන්තොවස්සං ථෙරනවමජ්ඣිමානං උපකාරො හුත්වා මහාපවාරණාය උපොසථදිවසෙ ධම්මකථාය ජනපදං ඛොභෙත්වා ගතො; යො පන සොතාපන්නාදීසු අඤ්ඤතරො හුත්වා සොතාපන්නාදිභාවං ජානා පෙතුං න ඉච්ඡති අයං අධිගමපවිවෙකො නාම; තයො කුලපුත්තා විය ඝටීකාරකුම්භකාරො විය ච; ඉමස්මිං පනත්ථෙ ලද්ධාසෙවනෙන බලව අලොභෙන සමන්නාගතො සෙඛොපි පුථුජ්ජනොපි අප්පිච්ඡොති වෙදි තබ්බො.

චතුත්ථෙ **අසන්තුට්ඨිතා**ති අසන්තුට්ඨෙ පුග්ගලෙ සෙවන්තස්ස භජන්තස්ස පයිරුපාසන්තස්ස උප්පන්නා අසන්තොසසඞ්ඛාතො ලොභො.

පඤ්චමෙ **සන්තුට්ඨිතා**ති සන්තුට්ඨෙ පුග්ගලෙ සෙවන්තස්ස භජන්තස්ස පයිරුපාසන්තස්ස උප්පන්නො අලොභසඞ්ඛාතො සන්තොසො; **සන්තුට්ඨස්සා**ති ඉතරීතරපච්චයසන්තොසෙන සමන්නාගතස්ස; සො පනෙස සන්තොසො ද්වාදසවිධො හොති සෙය්‍යථිදං; චීවරෙ යථාලාභ සන්තොසො යථාබලසන්තොසො යථාසාරුප්පසන්තොසොති තිවිධො එවං පිණ්ඩපාතාදීසු; තස්සායං පභෙදසංවණ්ණනා: ඉධ භික්ඛු චීවරං ලභති සුන්දරං වා අසුන්දරං වා සො තෙනෙව යාපෙති අඤ්ඤං න පත්ථෙති ලභන්තොපි න ගණ්හාති අයමස්ස චීවරෙ යථාලාභසන්තොසො; අපරො

1. පොරාණට්ඨකථා.

පන පකතිදුබ්බලො වා හොති ආබාධජරාභිභූතො වා ගරුං චීවරං පාරුපන්තො කිලමති සො සභාගෙන භික්ඛුනා සද්ධිං තං පරිවත්තෙත්වා ලහුකෙන යාපෙන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති; අයමස්ස චීවරෙ යථාබලසන්තොසො; අපරො පණීතපච්චයලාභී හොති සො පට්ටචීවරාදීනං අඤ්ඤතරං මහග්ඝං චීවරං බහූනි වා පන චීවරානි ලභිත්වා ඉදං ථෙරානං චිරපබ්බජිතානං ඉදං බහුස්සුතානං අනුරූපං ඉදං ගිලානානං ඉදං අප්පලාභානං හොතූති දත්වා තෙසං පුරාණචීවරං වා සංකාරකූටාදිතො වා පන නන්තකානි උච්චිනිත්වා තෙහි සංඝාටිං කත්වා ධාරෙන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති; අයමස්ස චීවරෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො; ඉධ පන භික්ඛු පිණ්ඩපාතං ලභති ලූඛං වා පණීතං වා සො තෙනෙව යාපෙති අඤ්ඤං න පත්ථෙති ලභන්තොපි න ගණ්හාති; අයමස්ස පිණ්ඩපාතෙ යථාලාභසන්තොසො; යො පන අත්තනො පකතිවිරුද්ධං වා ව්‍යාධිවිරුද්ධං වා පිණ්ඩපාතං ලභති යෙනස්ස පරිභුත්තෙන අඵාසු හොති; සො සභාගස්ස භික්ඛුනො තං දත්වා තස්ස හත්ථතො සප්පායභොජනං භුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරොන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස පිණ්ඩපාතෙ යථාබලසන්තොසො; අපරො බහුං පණීතං පිණ්ඩපාතං ලභති සො තං චීවරං විය චිරපබ්බජිතබහුස්සුතඅප්පලාභගිලානානං දත්වා තෙසං වා සන්තකං පිණ්ඩාය වා චරිත්වා මිස්සකාහාරං භුඤ්ජන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස පිණ්ඩපාතෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො; ඉධ පන භික්ඛු සෙනාසනං ලභති මනාපං වා අමනාපං වා සො තෙන නෙව සොමනස්සං න පටිඝං උප්පාදෙති අන්තමසො තිණසන්ථාරකෙනාපි යථාලද්ධෙනෙව තුස්සති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාලාභසන්තොසො; යො පන අත්තනො පකතිවිරුද්ධං වා ව්‍යාධිවිරුද්ධං වා සෙනාසනං ලභති යත්ථස්ස වසතො අඵාසු හොති සො තං සභාගස්ස භික්ඛුනො දත්වා තස්ස සන්තකෙ සප්පායසෙනාසනෙ වසන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාබලසන්තොසො; අපරො මහාපුඤ්ඤො ලෙණමණ්ඩපකූටාගාරාදීනි බහූනි පණීතානි සෙනාසනානි ලභති සො තානිපි චීවරාදීනි විය චිරපබ්බජිතබහුස්සුතඅප්පලාභගිලානානං දත්වා යත්ථ කත්ථචි වසන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො; යොපි උත්තමසෙනාසනං නාම පමාදට්ඨානං යත්ථ නිසින්නස්ස ථීනමිද්ධං ඔක්කමති නිද්දාභිභූතස්ස පුන පටිබුජ්ඣතො පාපවිතක්කා පාතුභවන්තීති පටිසඤ්චික්ඛිත්වා තාදිසං සෙනාසනං පත්තම්පි න සම්පටිච්ඡති: සො තං පටික්ඛිපිත්වා අබ්භොකාසරුක්ඛමූලාදීසු වසන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස සෙනාසනෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො; ඉධ පන භික්ඛු භෙසජ්ජං ලභති ලූඛං වා පණීතං වා සො යං ලභති තෙනෙව තුස්සති අඤ්ඤං න පත්ථෙති ලභන්තොපි න ගණ්හාති අයමස්ස ගිලානපච්චයෙ යථාලාභසන්තොසො; යො පන තෙලෙනත්ථිකො ඵාණිතං ලභති සො තං සභාගස්ස භික්ඛුනො දත්වා තස්ස හත්ථතො තෙලං ගහෙත්වා අඤ්ඤදෙව වා පරියෙසිත්වා භෙසජ්ජං කරොන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස ගිලානපච්චයෙ යථාබලසන්තොසො; අපරො මහාපුඤ්ඤො බහුං තෙලමධුඵාණිතාදිපණීත

භෙසජ්ජං ලභති සො තං චීවරං විය චිරපබ්බජිතබහුස්සුතඅප්පලාභගිලානානං දත්වා තෙසං ආහටකෙන යෙන කෙනචි යාපෙන්තොපි සන්තුට්ඨොව හොති යො පන එකස්මිං භාජනෙ මුත්තහරීටකං ඨපෙත්වා එකස්මිං චතුමධුරං ගණ්හථ භන්තෙ යදිච්ඡසීති වුච්චමානො සචස්ස තෙසු අඤ්ඤතරෙනපි රොගො වූපසම්මති අථ මුත්තහරීටකං නාම බුද්ධාදීහි වණ්ණිතන්ති චතුමධුරං පටික්ඛිපිත්වා මුත්තහරීටකෙන භෙසජ්ජං කරොන්තොපි පරමසන්තුට්ඨොව හොති අයමස්ස ගිලානපච්චයෙ යථාසාරුප්පසන්තොසො; ඉමෙසං පච්චෙකපච්චයෙසු තිණ්ණං තිණ්ණං සන්තොසානං යථාසාරුප්පසන්තොසොව අග්ගො.

ඡට්ඨසත්තමෙසු **අයොනිසොමනසිකාරයොනිසොමනසිකාරා** හෙට්ඨාවුත්තලක්ඛණාව. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව.

අට්ඨමෙ **අසම්පජඤ්ඤ**න්ති අසම්පජානභාවො; මොහස්සෙතං අධිවචනං. **අසම්පජානස්සා**ති අජානන්තස්ස සම්මූළ්හස්ස.

නවමෙ **සම්පජඤ්ඤ**න්ති සම්පජානභාවො; පඤ්ඤායෙතං නාමං. **සම්පජානස්සා**ති සම්පජානන්තස්ස.

දසමෙ **පාපමිත්තතා**ති යස්ස පාපා ලාමකා මිත්තා සො පාපමිත්තො; පාපමිත්තස්ස භාවො පාපමිත්තතා; තෙනාකාරෙන පවත්තානං චතුන්නං ඛන්ධානමෙවෙතං නාමං. වුත්තම්පි චෙතං: "තත්ථ කතමා පාපමිත්තතා යෙ තෙ පුග්ගලා අස්සද්ධා දුස්සීලා අප්පස්සුතා මච්ඡරිනො දුප්පඤ්ඤා යා තෙසං සෙවනා නිසෙවනා සංසෙවනා භජනා සම්භජනා භත්ති සම්භත්ති තංසම්පවඞ්කතා අයං වුච්චති පාපමිත්තතා"ති.[1]

සත්තමො වග්ගො.

8.

අට්ඨමස්ස පඨමෙ **කල්‍යාණමිත්තතා**ති කල්‍යාණා මිත්තා අස්සාති කල්‍යාණමිත්තො; තස්ස භාවො කල්‍යාණමිත්තතා; සෙසං වුත්තපටිපක්ඛනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

දුතියෙ **අනුයොගො**ති යොගො පයොගො; **අනනුයොගො**ති අයොගො අප්පයොගො; **අනුයොගා**ති අනුයොගෙන; **අනනුයොගා**ති අනනුයොගෙන; **කුසලානං ධම්මාන**න්ති චතුභූමකකුසලධම්මානං. තතියං උත්තානත්ථමෙව.

චතුත්ථෙ **බොජ්ඣඞ්ගා**ති බුජ්ඣනකසත්තස්ස අඞ්ගභූතා සත්ත ධම්මා; යාය වා ධම්මසාමග්ගියා සො බුජ්ඣති වට්ටතො වා උට්ඨාති චතුසච්චධම්මං වා සච්ඡිකරොති තස්සා බොධියා අඞ්ගභූතාතිපි බොජ්ඣඞ්ගා, "බොජ්ඣඞ්ගාති කෙනට්ඨෙන බොජ්ඣඞ්ගා බුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා අනුබුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා පටිබුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා සම්බුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා බොධාය සංවත්තන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා"ති[2] එවං පනෙතං පදං විභත්තමෙව

---

1. විභඞ්ග ඛුද්දකවත්ථු විභඞ්ග.
2. විභඞ්ග ඛුද්දකවත්ථු විභඞ්ග.

පඤ්චමෙ **භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්තීති** ඉමිනා පදෙන බොජ්ඣඞ්ගානං යථාවසරභූමි නාම කථිතා; සා පනෙසා චතුබ්බිධා හොති විපස්සනා විපස්සනාපාදකජ්ඣානං මග්ගො ඵලන්ති; තත්ථ විපස්සනාය උප්පජ්ජනකාලෙ බොජ්ඣඞ්ගා කාමාවචරා හොන්ති; විපස්සනාපාදකජ්ඣානම්හි උප්පජ්ජනකාලෙ රූපාවචරාරූපාවචරා; මග්ගඵලෙසු උප්පජ්ජනකාලෙ ලොකුත්තරා ඉති; ඉමස්මිං සුත්තෙ බොජ්ඣඞ්ගා චතුභූමකා කථිතා.

ඡට්ඨස්ස අට්ඨුප්පත්තිකො නික්ඛෙපො; අට්ඨුප්පත්තියං හෙතං නික්ඛිත්තං; සම්බහුලා කිර භික්ඛූ ධම්මසභායං නිසින්නා; තෙසං අන්තරෙ බන්ධුලමල්ල සෙනාපතිං ආරබ්භ අයං කථා උදපාදි; ආවුසො අසුකං නාම කුලං පුබ්බෙ බහුඤ්ඤාතිකං අහොසි බහුපක්ඛං ඉදානි අප්පඤ්ඤාතිකං අප්පපක්ඛං ජාතන්ති; අථ භගවා තෙසං චිත්තාචාරං ඤත්වා මයි ගතෙ මහතී දෙසනා භවිස්සතීති ඤත්වා ගන්ධකුටිතො නික්ඛම්ම ධම්මසභායං පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදිත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති ආහ; භගවා අඤ්ඤා ගාමනිගමාදිකථා නත්ථි අසුකං පන කුලං පුබ්බෙ බහුඤ්ඤාතිකං අහොසි බහුපක්ඛං ඉදානි අප්පඤ්ඤාතිකං අප්පපක්ඛං ජාතන්ති වදන්තා නිසින්නම්හාති; සත්ථා ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා **අප්පමත්තිකා එසා භික්ඛවෙ පරිහානීති** ඉදං සුත්තං ආරභි. තත්ථ **අප්පමත්තිකාති** පරිත්තා පරිත්තප්පමාණා; එතාය හි පරිහානියා සග්ගතො වා මග්ගතො වා පරිහායන්තා නාම නත්ථි දිට්ඨධම්මිකපරිහානිමත්තකමෙවෙතන්ති ආහ; **එතං පතිකිට්ඨන්ති** එතං පච්ඡිමං එතං ලාමකං; **යදිදං පඤ්ඤාපරිහානීති** යා එසා මම සාසනෙ කම්මස්සකතපඤ්ඤාය ඣානපඤ්ඤාය විපස්සනාපඤ්ඤාය මග්ගපඤ්ඤාය ඵලපඤ්ඤාය ච පරිහානි එසා පච්ඡිමා එසා ලාමකා එසා ඡඩ්ඩනීයාති අත්ථො.

සත්තමම්පි අට්ඨුප්පත්තියමෙව කථිතං; ධම්මසභායං කිර නිසින්නෙසු භික්ඛූසු එකච්චෙ එවමාහංසු: අසුකං නාම කුලං පුබ්බෙ අප්පඤ්ඤාතිකං අප්පපක්ඛං අහොසි තං ඉදානි බහුඤ්ඤාතිකං බහුපක්ඛං ජාතන්ති; කං සන්ධාය එවමාහංසූති; විසාඛං උපාසිකං වෙසාලිකෙ ච ලිච්ඡවී; සත්ථා තෙසං චිත්තාචාරං ඤත්වා පුරිමනයෙනෙව ආගන්ත්වා ධම්මාසනෙ නිසින්නො කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති පුච්ඡි; තෙ යථාභූතං කථයිංසු; සත්ථා ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා ඉමං සුත්තං ආරභි. තත්ථ **අප්පමත්තිකාති** තං සම්පත්තිං නිස්සාය සග්ගං වා මග්ගං වා පත්තානං අභාවතො පරිත්තා; **යදිදං පඤ්ඤාවුඩ්ඪීති** කම්මස්සකතපඤ්ඤාදීනං වුඩ්ඪි; **තස්මාති** යස්මා ඤාතීනං වුඩ්ඪි නාම දිට්ඨධම්මිකමත්තකා අප්පා පරිත්තා සග්ගං වා මග්ගං වා පාපෙතුං අසමත්ථා තස්මා; **පඤ්ඤාවුඩ්ඪියාති** කම්මස්සකතාදිපඤ්ඤාය වුඩ්ඪියා.

අට්ඨමම්පි අට්ඨුප්පත්තියමෙව කථිතං; සම්බහුලා කිර භික්ඛූ ධම්මසභායං නිසින්නා මහාධනසෙට්ඨිපුත්තං ආරබ්භ අසුකං නාම කුලං පුබ්බෙ මහාභොගං මහාහිරඤ්ඤං අහොසි තං ඉදානි අප්පභොගං ජාතන්ති කථයිංසු; සත්ථා පුරිමනයෙනෙව ආගන්ත්වා තෙසං වචනං සුත්වා ඉමං සුත්තං ආරභි.

නවමම්පි අට්ඨුප්පත්තියමෙව වුත්තං. ධම්මසභායං කිර නිසින්නා භික්ඛූ කාකවලියසෙට්ඨිඤ්ච පුණ්ණකසෙට්ඨිඤ්ච ආරබ්භ අසුකං නාම කුලං පුබ්බෙ අප්පභොගං අහොසි තං ඉදානි මහාභොගං ජාතන්ති කථයිංසු; සත්ථා පුරිමනයෙනෙව ආගන්ත්වා තෙසං වචනං සුත්වා ඉමං සුත්තං ආරභි. සෙසං ඉමෙසුපි වීසු හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

දසමම්පි අට්ඨුප්පත්තියං වුත්තං; ධම්මසභායං කිර භික්ඛූ කොසලමහාරාජානං ආරබ්භ අසුකං නාම කුලං පුබ්බෙ මහායසං මහාපරිවාරං අහොසි ඉදානි අප්පයසං අප්පපරිවාරං ජාතන්ති කථයිංසු; භගවා පුරිමනයෙනෙව ආගන්ත්වා තෙසං වචනං සුත්වා ඉමං දෙසනං ආරභි. සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

අට්ඨමො වග්ගො.

9.

නවමස්සාපි පඨමං අට්ඨුප්පත්තියමෙව කථිතං; සම්බහුලා කිර භික්ඛූ ධම්මසභායං නිසින්නා කුම්භඝොසකං ආරබ්භ අසුකං නාම කුලං පුබ්බෙ අප්පයසං අප්පපරිවාරං ඉදානි මහායසං මහාපරිවාරං ජාතන්ති කථයිංසු; සත්ථා පුරිමනයෙනෙව ආගන්ත්වා තෙසං වචනං සුත්වා ඉමං සුත්තං ආරභි; තස්සත්ථො හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

දුතියාදීසු **මහතො අනත්ථායා**ති මහන්තස්ස අනත්ථස්ස අත්ථාය. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

නවමො වග්ගො.

10.

දසමෙ වග්ගෙ **අජ්ඣත්තික**න්ති නියකජ්ඣත්තවසෙන අජ්ඣත්තිකං; **අඞ්ග**න්ති කාරණං; **ඉති කරිත්වා**ති එවං කත්වා; ඉදං වුත්තං හොති: භික්ඛවෙ අජ්ඣත්තං පච්චත්තං අත්තනො සන්තානෙ සමුට්ඨිතං කාරණන්ති කත්වා න අඤ්ඤං එකං කාරණම්පි පස්සාමීති; **බාහිර**න්ති අජ්ඣත්තසන්තානතො බහිභවං; **සද්ධම්මස්සා**ති සුධම්මස්ස සාසනස්සාති අත්ථො; **සම්මොසායා**ති විනාසාය; **අන්තරධානායා**ති අප්පඤ්ඤාණත්ථාය; **ඨිතියා**ති චිරට්ඨිතත්ථං: **අසම්මොසාය අනන්තරධානායා**ති වුත්තපටිපක්ඛනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. සෙසමෙත්ථ චතුකොටිකෙ වුත්තනයමෙව. ඉතො පරෙසු **අධම්මං ධම්මොති දීපෙන්තී**ති ආදීසු සුත්තන්තපරියායෙන තාව දස කුසලකම්මපථා ධම්මො; දස අකුසලකම්මපථා අධම්මො; තථා චත්තාරො සතිපට්ඨානා චත්තාරො සම්මප්පධානා චත්තාරො ඉද්ධිපාදා පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්ච බලානි සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගොති සත්තතිංසබොධිපක්ඛියා ධම්මො; තයො සතිපට්ඨානා තයො සම්මප්පධානා තයො ඉද්ධිපාදා ඡ ඉන්ද්‍රියානි ඡ බලානි අට්ඨ බොජ්ඣඞ්ගා නවඞ්ගිකො මග්ගොති ච අයං අධම්මො; චත්තාරො උපාදානා පඤ්ච නීවරණානි සත්ත අනු

සයා අට්ඨ මිච්ඡත්තානි ච අයං ධම්මො; තත්‍ථ යං කිඤ්චි එකං අධම්මකොට්ඨාසං ගහෙත්වා ඉමං අධම්මං ධම්මොති කරිස්සාම එවං අම්හාකං ආචරියකුලං නිය්‍යානිකං භවිස්සති මයඤ්ච ලොකෙ පාකටා භවිස්සාමාති තං අධම්මං ධම්මො අයන්ති කථයන්තා **අධම්මං ධම්මොති දීපෙන්ති** නාම; තථෙව ධම්මකොට්ඨාසෙසු එකං ගහෙත්වා අයං අධම්මොති කථෙන්තා **ධම්මං අධම්මොති දීපෙන්ති** නාම; විනයපරියායෙන පන භූතෙන වත්‍ථුනා චොදෙත්වා සාරෙත්වා යථා පටිඤ්ඤාය කාතබ්බං කම්මං ධම්මො නාම; අභූතෙන වත්‍ථුනා අචොදෙත්වා අසාරෙත්වා අප්පටිඤ්ඤාය කාතබ්බං කම්මං අධම්මො නාම; සුත්තන්ත පරියායෙන රාගවිනයො දොසවිනයො මොහවිනයො සංවරො පහානං පටිසංඛාති අයං **විනයො** නාම; රාගාදීනං අවිනයො අසංවරො අප්පහානං අප්පටිසංඛාති අයං **අවිනයො** නාම; විනයපරියායෙන වත්‍ථුසම්පත්ති ඤත්තිසම්පත්ති අනුස්සාවනසම්පත්ති සීමාසම්පත්ති පරිසසම්පත්තීති අයං **විනයො** නාම; වත්‍ථුවිපත්ති–පෙ–පරිසවිපත්තීති අයං **අවිනයො** නාම. සුත්තන්තපරියායෙන චත්තාරො සතිපට්ඨානා චත්තාරො සම්මප්පධානා–පෙ–අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගොති ඉදං **භාසිතං ලපිතං තථාගතෙන**; තයො සතිපට්ඨානා තයො සම්මප්පධානා තයො ඉද්ධිපාදා ඡ ඉන්ද්‍රියානි ඡ බලානි අට්ඨබොජ්ඣඞ්ගා නවඞ්ගිකො මග්ගොති ඉදං **අභාසිතං අලපිතං තථාගතෙන**. විනයපරියායෙන චත්තාරො පාරාජිකා තෙරස සඞ්ඝාදිසෙසා ද්වෙ අනියතා තිංසනිස්සග්ගියා පාචිත්තියාති ඉදං **භාසිතං ලපිතං තථාගතෙන**; තයො පාරාජිකා චුද්දස සඞ්ඝාදිසෙසා තයො අනියතා එකතිංස නිස්සග්ගියා පාචිත්තියාති ඉදං **අභාසිතං අලපිතං තථාගතෙන**; සුත්තන්ත පරියායෙන දෙවසිකං ඵලසමාපත්ති සමාපජ්ජනං මහාකරුණාසමාපත්තිසමාපජ්ජනං බුද්ධචක්ඛුනා ලොකවොලොකනං අට්ඨුප්පත්තිවසෙන සුත්තන්තදෙසනා ජාතකකථාති ඉදං **ආචිණ්ණං**; න දෙවසිකං ඵලසමාපත්තිසමාපජ්ජනං–පෙ–න ජාතකකථාති ඉදං **අනාචිණ්ණං**; විනයපරියායෙන නිමන්තිතස්ස වස්සාවාසං වසිත්වා අපලොකෙත්වා චාරිකපක්කමනං පවාරෙත්වා චාරිකපක්කමනං ආගන්තුකෙහි සද්ධිං පඨමං පටිසන්ථාරකරණන්ති ඉදං **ආචිණ්ණං**; තස්සෙව ආචිණ්ණස්ස අකරණං **අනාචිණ්ණං** නාම: සුත්තන්ත පරියායෙන චත්තාරො සතිපට්ඨානා–පෙ–අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගොති ඉදං **පඤ්ඤත්තං** නාම; තයො සතිපට්ඨානා–පෙ–නවඞ්ගිකො මග්ගොති ඉදං **අපඤ්ඤත්තං** නාම; විනයපරියායෙන චත්තාරො පාරාජිකා–පෙ–තිංස නිස්සග්ගියා පාචිත්තියාති ඉදං **පඤ්ඤත්තං** නාම; තයො පාරාජිකා–පෙ–එකතිංස නිස්සග්ගියා පාචිත්තියාති ඉදං **අපඤ්ඤත්තං** නාම; යං පනෙතං සබ්බසුත්තානං පරියොසානෙ **තෙ චිමං සද්ධම්මං අන්තරධාපෙන්තී**ති වුත්තං තත්‍ථ පඤ්ච අන්තරධානානි නාම අධිගමඅන්තරධානං පටිපත්තිඅන්තරධානං පරියත්තිඅන්තරධානං ලිඞ්ගඅන්තරධානං ධාතුඅන්තරධානන්ති; තත්‍ථ අධිගමොති චත්තාරො මග්ගා චත්තාරි ඵලානි චතස්සො පටිසම්භිදා තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤාති; සො පරිහායමානො පටිසම්භිදාතො පට්ඨාය පරිහායති; බුද්ධානං හි පරිනිබ්බානතො වස්සසහස්සමෙව පටිසම්භිදා

නිබ්බත්තෙතුං සක්කොන්ති; තතො පරං ඡ අභිඤ්ඤා; තතො තාපි අසක්කොන්තා තිස්සො විජ්ජා නිබ්බත්තෙන්ති; ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ තාපි නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තා සුක්ඛවිපස්සකා හොන්ති; එතෙනෙව උපායෙන අනාගාමිනො සකදාගාමිනො සොතාපන්නාති; තෙසු ධරන්තෙසු අධිගමො අනන්තරහිතො නාම හොති; පච්ඡිමකස්ස පන සොතාපන්නස්ස ජීවිතක්ඛයෙන අධිගමො අන්තරහිතො නාම හොති; ඉදං අධිගමඅන්තරධානං. පටිපත්තිඅන්තරධානං නාම ඣාන විපස්සනාමග්ගඵලානි නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තා චතුපාරිසුද්ධිසීල මත්තං රක්ඛන්ති: ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ සීලං පරිපුණ්ණං කත්වා රක්ඛාම පධානඤ්ච අනුයුඤ්ජාම න මග්ගං වා ඵලං වා සච්ඡිකාතුං සක්කොම නත්ථිදානි අරියධම්මපටිවෙධොති වොසානං ආපජ්ජිත්වා කොසජ්ජබහුලා අඤ්ඤමඤ්ඤං න චොදෙන්ති න සාරෙන්ති අකුක්කුච්චකා හොන්ති; තතො පට්ඨාය ඛුද්දානුඛුද්දකානි මද්දන්ති; ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ පාචිත්තියථුල්ලච්චයානි ආපජ්ජන්ති; තතො ගරුකාපත්තිං; පාරාජික මත්තමෙව තිට්ඨති; චත්තාරි පාරාජිකානි රක්ඛන්තානං භික්ඛූනං සතෙපි සහස්සෙපි ධරමානෙ පටිපත්ති අනන්තරහිතා නාම හොති; පච්ඡිමකස්ස පන භික්ඛුනො සීලභෙදෙන වා ජීවිතක්ඛයෙන වා අන්තරහිතා හොතීති ඉදං පටිපත්තිඅන්තරධානං නාම.

පරියත්තීති තෙපිටකං බුද්ධවචනං සාට්ඨකථාපාළි; යාව සා තිට්ඨති තාව පරියත්ති පරිපුණ්ණා නාම හොති; ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ කලි යුගරාජානො අධම්මිකා හොන්ති; තෙසු අධම්මිකෙසු රාජාමච්චාදයො අධම්මිකා හොන්ති තතො රට්ඨජනපදවාසිනොති; එතෙසං අධම්මිකතාය න දෙවො සම්මා වස්සති; තතො සස්සානි න සම්පජ්ජන්ති; තෙසු අසම්පජ්ජන්තෙසු පච්චයදායකා භික්ඛුසංඝස්ස පච්චයෙ දාතුං න සක්කොන්ති; භික්ඛූ පච්චයෙහි කිලමන්තා අන්තෙවාසිකෙ ගහෙතුං න සක්කොන්ති; ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ පරියත්ති පරිහායති; අත්ථ වසෙන ධාරෙතුං න සක්කොන්ති; පාළිවසෙනෙව ධාරෙන්ති; තතො කාලෙ ගච්ඡන්තෙ පාළිම්පි සකලං ධාරෙතුං න සක්කොන්ති; පඨමං අභිධම්මපිටකං පරිහායති; පරිහායමානං මත්ථකතො පට්ඨාය පරිහායති; පඨමමෙව හි මහාපකරණං පරිහායති; තස්මිං පරිහීනෙ යමකං කථාවත්ථු පුග්ගලපඤ්ඤත්ති ධාතුකථා විභඞ්ගො ධම්මසඞ්ගහොති; එවං අභිධම්ම පිටකෙ පරිහීනෙ මත්ථකතොපට්ඨාය සුත්තන්තපිටකං පරිහායති; පඨමං හි අඞ්ගුත්තරනිකායො පරිහායති; තස්මිම්පි පඨමං එකාදසකනිපාතො—පෙ— තතො එකකනිපාතොති; එවං අඞ්ගුත්තරෙ පරිහීනෙ මත්ථකතො පට්ඨාය සංයුත්තනිකායො පරිහායති; පඨමං හි මහාවග්ගො පරිහායති; තතො සළායතනවග්ගො ඛන්ධකවග්ගො නිදානවග්ගො සගාථවග්ගොති; එවං සංයුත්තනිකායෙ පරිහීනෙ මත්ථකතො පට්ඨාය මජ්ඣිමනිකායො පරිහායති; පඨමං හි උපරිපණ්ණාසකො පරිහායති; තතො මජ්ඣිමපණ්ණාසකො තතො මූලපණ්ණාසකොති; එවං මජ්ඣිමනිකායෙ පරිහීනෙ මත්ථකතො පට්ඨාය දීඝනිකායො පරිහායති; පඨමං හි පාථිකවග්ගො පරහායති; තතො

මහාවග්ගො තතො සීලක්ඛන්ධවග්ගොති; දීඝනිකායෙ පරිහීනෙ සුත්තන්ත පිටකං පරිහීනං නාම හොති; විනයපිටකෙන සද්ධිං ජාතකමෙව ධාරෙන්ති, විනයපිටකං ලජ්ජිනොව ධාරෙන්ති; ලාභකාමා පන සුත්තන්තෙසු කථිතෙපි සල්ලක්ඛෙන්තා නත්ථීති ජාතකමෙව ධාරෙන්ති; ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ ජාතකම්පි ධාරෙතුං න සක්කොන්ති; අථ නෙසං පඨමං වෙස්සන්තරජාතකං පරිහායති; තතො පටිලොමක්කමෙන පුණ්ණක ජාතකං මහානාරදකස්සපජාතකන්ති පරියොසානෙ අපණ්ණකජාතකං පරිහායති; එවං ජාතකෙ පරිහීනෙ විනයපිටකමෙව ධාරෙන්ති; ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ තම්පි මත්ථකතො පට්ඨාය පරිහායති; පඨමං හි පරිවාරො පරිහායති; තතො ඛන්ධකො භික්ඛුනිවිභඞ්ගො මහා විභඞ්ගොති; අනුක්කමෙන උපොසථක්ඛන්ධමත්තමෙව ධාරෙන්ති; තදාපි පරියත්ති අනන්තරහිතාව හොති; යාව පන මනුස්සෙසු චතුප්පදිකගාථාපි පවත්තති තාව පරියත්ති අනන්තරහිතා හොති; යදා සද්ධො පසන්නො රාජා හත්ථික්ඛන්ධෙ සුවණ්ණචඞ්ගොටකම්හි සහස්සත්ථවිකං ඨපාපෙත්වා බුද්ධෙහි කථිතං චතුප්පදිකගාථං ජානන්තො ඉමං සහස්සං ගණ්හතූති නගරෙ භෙරිං චරාපෙති; ගණ්හනකං අලභිත්වා එකවාරං චරාපිතෙ නාම සුණන්තාපි හොන්ති අසුණන්තාපීති යාව තතියං චරාපෙත්වා ගණ්හනකං අලභිත්වා රාජපුරිසා සහස්සත්ථවිකං පුන රාජකුලං පවෙසෙන්ති; තදා පරියත්ති අන්තරහිතා නාම හොති; ඉදං පරියත්තිඅන්තරධානං නාම

ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ චීවරගහණං පත්තගහණං සම්මිඤ්ජන පසාරණං ආලොකිතවිලොකිතං න පාසාදිකං හොති; නිගණ්ඨසමණා විය අලාබුපත්තං භික්ඛූ පත්තං අග්ගබාහාය පක්ඛිපිත්වා ආදාය චරන්ති; එත්තාවතාපි ලිඞ්ගං අනන්තරහිතමෙව හොති; ගච්ඡන්තෙ පන කාලෙ අග්ගබාහතො ඔතාරෙත්වා හත්ථෙන වා සික්කාය වා ඔලම්බෙත්වා විචරන්ති; චීවරම්පි රජනසාරුප්පං අකත්වා ඔට්ඨට්ඨිවණ්ණං කත්වා විචරන්ති; ගච්ඡන්තෙ කාලෙ රජනම්පි න හොති; දසච්ඡින්දනම්පි ඔවට්ටිකවිජ්ඣනම්පි; කප්ප මත්තං කත්වා වළඤ්ජෙන්ති; පුන ඔවට්ටිකං විජ්ඣිත්වා කප්පං න කරොන්ති; තතො උභයම්පි අකත්වා දසා ඡෙත්වා පරිබ්බාජකා විය චරන්ති; ගච්ඡන්තෙ කාලෙ කො ඉමිනා අම්හාකං අත්ථොති ඛුද්දකං කාසාවඛණ්ඩං හත්ථෙ වා ගීවාය වා බන්ධන්ති; කෙසෙසු වා අල්ලීයාපෙන්ති; දාරභරණං කරොන්තා කසිත්වා වපිත්වා ජීවිකං කප්පෙන්තා විචරන්ති; තදා දක්ඛිණං දෙන්තො ජනො සඞ්ඝං උද්දිස්ස එතෙසං දෙති; ඉදං සන්ධාය භගවතා වුත්තං "භවිස්සන්ති ඛො පනානන්ද අනාගතමද්ධානං ගොත්‍රභුනො කාසාවකණ්ඨා දුස්සීලා පාපධම්මා තෙසු දුස්සීලෙසු සඞ්ඝං උද්දිස්ස දානං දස්සන්ති තදාපහං ආනන්ද සඞ්ඝගතං දක්ඛිණං අසංඛෙය්‍යං අප්පමෙය්‍යං වදාමී"ති;[1] තතො ගච්ඡන්තෙ කාලෙ නානාවිධානි කම්මානි කරොන්තා පපඤ්චො එස කිං ඉමිනා අම්හාකන්ති කාසාවඛණ්ඩං ඡින්දිත්වා අරඤ්ඤෙ ඛිපන්ති; එතස්මිං කාලෙ ලිඞ්ගං අන්තරහිතං නාම හොති; කස්සපදසබලස්ස කිර කාලතො පට්ඨාය යොනකානං සෙතවත්ථං පාරුපිත්වා චරණං චාරිත්තං ජාතන්ති;

1. මජ්ඣිම උපරිපණ්ණාසා දක්ඛිණා විභඞ්ග සුත්ත.

එතස්මිං කාලෙ ලිඞ්ගං අන්තරහිතං නාම; ඉදං ලිඞ්ගඅන්තරධානං නාම. තතො තත්ථ තත්ථ සක්කාරසම්මානං අලභමානා ධාතුයො බුද්ධානං අධිට්ඨානබලෙන සක්කාරසම්මානං ලභනකට්ඨානං ගච්ඡන්ති; ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡන්තෙ කාලෙ සබ්බට්ඨානෙසු සක්කාරසම්මානො න හොති; සබ්බධාතුයො මහාබොධිමණ්ඩෙ සන්නිපතිත්වා බුද්ධරූපං ගහෙත්වා බොධිමණ්ඩෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නබුද්ධසරීරසිරිං දස්සෙන්ති; ද්වත්තිංස මහාපුරිසලක්ඛණානි අසීති අනුබ්‍යඤ්ජනානි බ්‍යාමප්පභාති සබ්බං පරිපුණ්ණමෙව හොති; තතො යමකපාටිහාරියදිවසෙ විය පාටිහාරියං කත්වා දස්සෙන්ති; තං ඨානං මනුස්සභූතසත්තො නාම තත්ථ ගන්තා නත්ථි; දසසහස්සචක්කවාළෙ පන දෙවතා සබ්බාව සන්නිපතිත්වා අජ්ජ දසබලො පරිනිබ්බායති ඉතො දානි පට්ඨාය අන්ධකාරං භවිස්සතීති පරිදෙවන්ති; අථ ධාතුසරීරතො තෙජො සමුට්ඨාය තං සරීරං අපණ්ණත්තිකභාවං ගමෙති; තදා දෙවසඞ්ඝා බුද්ධානං පරිනිබ්බුතදිවසෙ විය දිබ්බගන්ධමාලතුරියාදීහි සක්කාරං කරිත්වා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා වන්දිත්වා අනාගතෙ උප්පජ්ජනකබුද්ධං පස්සිතුං ලභිස්සාම භගවාති වත්වා සකසකට්ඨානමෙව ගච්ඡන්ති; ඉදං ධාතුඅන්තරධානං නාම.[1]

ඉමස්ස පඤ්චවිධස්ස අන්තරධානස්ස පරියත්තිඅන්තරධානමෙව මූලං; පරියත්තියා හි අන්තරහිතාය පටිපත්ති අන්තරධායති පරියත්තියා ඨිතාය තිට්ඨති; තෙනෙව ඉමස්මිං දීපෙ චණ්ඩාලතිස්ස මහාභයෙ සක්කො දෙවරාජා මහාඋළුම්පං මාපෙත්වා භික්ඛූනං ආරොචාපෙසි මහන්තං භයං භවිස්සති න සම්මා දෙවො වස්සිස්සති භික්ඛූ පච්චයෙහි කිලමන්තා පරියත්තිං සන්ධාරෙතුං න සක්ඛිස්සන්ති පරතීරං ගන්ත්වා අය්‍යෙහි ජීවිතං රක්ඛිතුං වට්ටති ඉමං මහාඋළුම්පං ආරුය්හ ගච්ඡථ භන්තෙ යෙසං එත්ථ නිසජ්ජට්ඨානං නප්පහොති තෙ කට්ඨඛණ්ඩෙපි උරං ඨපෙත්වා ගච්ඡන්තු සබ්බෙසම්පි භයං න භවිස්සතීති; තදා සමුද්දතීරං පත්වා සට්ඨිභික්ඛූ කතිකං කත්වා අම්හාකං එත්ථ ගමනකිච්චං නත්ථි මයං ඉධෙව හුත්වා තෙපිටකං රක්ඛිස්සාමාති තතො නිවත්තිත්වා දක්ඛිණමලයජනපදං ගන්ත්වා කන්දමූලපණ්ණෙහි ජීවිකං කප්පෙන්තා වසිංසු; කායෙ වහන්තෙ නිසීදිත්වා සජ්ඣායං කරොන්ති; අවහන්තෙ වාලිකං උස්සාපෙත්වා පරිවාරෙත්වා සීසානි එකට්ඨානෙ කත්වා පරියත්තිං සම්මසන්ති; ඉමිනා නියාමෙන ද්වාදස සංවච්ඡරානි සාට්ඨකථං තෙපිටකං පරිපුණ්ණං කත්වා ධාරයිංසු; භයෙ වූපසන්තෙ සත්තසතා භික්ඛූ අත්තනො ගතට්ඨානෙ සාට්ඨකථෙ තෙපිටකෙ එකක්ඛරම්පි එකබ්‍යඤ්ජනම්පි අනාසෙත්වා ඉමමෙව දීපමාගම්ම කල්ලගාම ජනපදෙ මණ්ඩලාරාමවිහාරං පවිසිංසු; ථෙරානං ආගතප්පවත්තිං සුත්වා ඉමස්මිං දීපෙ ඔහීනා සට්ඨිභික්ඛූ ථෙරෙ පස්සිස්සාමාති ගන්ත්වා ථෙරෙහි සද්ධිං තෙපිටකං සොධෙන්තා එකක්ඛරම්පි එකබ්‍යඤ්ජනම්පි අසමෙන්තං නාම න පස්සිංසු; තස්මිං ඨානෙ ථෙරානං අයං කථා උදපාදි පරියත්ති නු ඛො සාසනස්ස මූලං උදාහු පටිපත්තීති; පංසුකූලිකත්ථෙරා පටිපත්ති

1. ධාතු අන්තරධානකථා කම්බොජපොත්ථකෙ ඉතො විත්ථාර රූපාදිස්සති.

මූලන්ති ආහංසු; ධම්මකථිකා පරියත්තීති; අථ තෙ ථෙරා තුම්හාකං විනයාමපි ජනානං වචනමත්තෙනෙව න කරොම ජිනභාසිතං සුත්තං ආහරථාති ආහංසු; සුත්තං ආහරිතුං න භාරොති "ඉමෙ ච සුභද්ද භික්ඛූ සම්මා විහරෙය්‍යුං අසුඤ්ඤො ලොකො අරහන්තෙහි අස්සා"ති[1] "පටිපත්තිමූලකං මහාරාජ සත්ථුසාසනං පටිපත්තිසාරකං පටිපත්තියං ධරන්තං තිට්ඨතී"ති සුත්තං ආහරිංසු; ඉමං සුත්තං සුත්වා ධම්මකථිකා අත්තනො වාදට්ඨපනත්ථාය ඉමං සුත්තං ආහරිංසු:

"යාව තිට්ඨන්ති සුත්තන්තා විනයො යාව දිප්පති
තාව දක්ඛන්ති ආලොකං සූරියෙ අබ්භුට්ඨිතෙ යථා.

සුත්තන්තෙසු අසන්තෙසු පමුට්ඨෙ විනයම්හි ච
තමො භවිස්සති ලොකෙ සූරියෙ අත්ථංගතෙ යථා.

සුත්තන්තෙ රක්ඛිතෙ සන්තෙ පටිපත්ති හොති රක්ඛිතා
පටිපත්තියං ඨිතො ධීරො යොගක්ඛෙමා න ධංසතී"ති.

ඉමස්මිං සුත්තෙ ආහටෙ පංසුකූලිකත්ථෙරා තුණ්හී අහෙසුං ධම්මකථිකත්ථෙරානංයෙව වචනං පුරතො අහොසි; යථා හි ගවසතස්ස ගවසහස්සස්ස වා අන්තරෙ පවෙණිපාලිකාය ධෙනුයා අසති සො වංසො සා පවෙණී න ඝටීයති එවමෙවං ආරද්ධවිපස්සකානං භික්ඛූනං සතෙපි සහස්සෙපි සංවිජ්ජමානෙ පරියත්තියා අසති අරියමග්ගපටිවෙධො නාම න හොති; යථා ච නිධිකුම්භියා ජානනත්ථාය පාසාණපිට්ඨෙ අක්ඛරෙසු උපනිබද්ධෙසු යාව අක්ඛරානි ධරන්ති තාව නිධිකුම්භී නට්ඨා නාම න හොති එවමෙව පරියත්තියා ධරමානාය සාසනං අන්තරහිතං නාම න හොතීති.

දසමො වග්ගො.

11.

එකාදසමෙ වග්ගෙ **අධම්මං අධම්මො**ති ආදීනි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

12-13.

ද්වාදසමෙ පන **අනාපත්තිං ආපත්තී**ති ආදීසු "අනාපත්ති අජානන්තස්ස අථෙය්‍යචිත්තස්ස න මරණාධිප්පායස්ස අනුල්ලපනාධිප්පායස්ස න මොචනාධිප්පායස්සා"ති[2] තත්ථ තත්ථ වුත්තා අනාපත්ති අනාපත්ති නාම; "ජානන්තස්ස ථෙය්‍යචිත්තස්සා"ති[3] ආදිනා නයෙන වුත්තා ආපත්ති ආපත්ති නාම; පඤ්චාපත්තික්ඛන්ධා ලහුකාපත්ති නාම; ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා

---

1. දීඝනි මහා පරිනිබ්බාන සුත්ත. 2. පාරාජික පාළි.
3. පාරාජික පාළි.

ගරුකාපත්තිනාම; ද්වෙ ආපත්තික්ඛන්ධා දුට්ඨුල්ලාපත්ති නාම; පඤ්ච ආපත්තික්ඛන්ධා අදුට්ඨුල්ලාපත්තිනාම; ඡ ආපත්තික්ඛන්ධා සාවසෙසාපත්ති නාම; එකො පාරාජිකාපත්තික්ඛන්ධො අනවසෙසාපත්ති නාම; සප්පටිකම්මාපත්ති නාම සාවසෙසාපත්තියෙව; අප්පටිකම්මාපත්ති නාම අනවසෙසාපත්තියෙව; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

14.

එකපුග්ගලවග්ගස්ස පඨමෙ **එකපුග්ගලො**ති එකො පුග්ගලො; එත්ථ **එකො**ති දුතියාදිපටික්ඛෙපත්ථො ගණනපරිච්ඡෙදො; **පුග්ගලො**ති සම්මුතිකථා[a] න පරමත්ථකථා; බුද්ධස්ස හි භගවතො දුවිධා දෙසනා සම්මුතිදෙසනා පරමත්ථදෙසනා චාති; තත්ථ පුග්ගලො සත්තො ඉත්ථී පුරිසො ඛත්තියො බ්‍රාහ්මණො දෙවො මාරොති එවරූපා සම්මුතිදෙසනා; අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා ඛන්ධා ධාතූ ආයතනානි සතිපට්ඨානානි එවරූපා පරමත්ථදෙසනා; තත්ථ භගවා යෙ සම්මුතිවසෙන දෙසනං සුත්වා අත්ථං පටිවිජ්ඣිත්වා මොහං පහාය විසෙසමධිගන්තුං සමත්ථා තෙසං සම්මුතිදෙසනං දෙසෙති; යෙ පන පරමත්ථවසෙන දෙසනං සුත්වා අත්ථං පටිවිජ්ඣිත්වා මොහං පහාය විසෙසමධිගන්තුං සමත්ථා තෙසං පරමත්ථදෙසනං දෙසෙති; තත්‍රායං උපමා: යථාපි දෙසභාසාකුසලො තිණ්ණං වෙදානං අත්ථසංවණ්ණනකො ආචරියො යෙ දමිළභාසාය වුත්තෙ අත්ථං ජානන්ති තෙසං දමිළභාසාය ආචික්ඛති යෙ අන්ධභාසාදිසු අඤ්ඤතරාය තෙසං තාය තාය භාසාය එවං තෙ මාණවකා ඡෙකං බ්‍යත්තං ආචරියං සමාගම්ම ඛිප්පමෙව සිප්පමුග්ගණ්හන්ති; තත්ථ ආචරියො විය බුද්ධො භගවා; තයො වෙදා විය කථෙතබ්බභාවෙ ඨිතානි තීණි පිටකානි; දෙසභාසා කොසල්ලමිව සම්මුතිපරමත්ථකොසල්ලං; නානාදෙසභාසා මාණවකා විය සම්මුතිපරමත්ථවසෙන පටිවිජ්ඣනසමත්ථා වෙනෙය්‍යසත්තා; ආචරියස්ස දමිළභාසාදි ආචික්ඛනං විය භගවතො සම්මුතිපරමත්ථවසෙන දෙසනා වෙදිතබ්බා. ආහ චෙත්ථ.–

"දුවෙ සච්චානි අක්ඛාසි සම්බුද්ධො වදතං වරො
සම්මුතිං පරමත්ථඤ්ච තතියං නුපලබ්භති.

සඞ්කෙතවචනං සච්චං ලොකසම්මුතිකාරණා
පරමත්ථවචනං සච්චං ධම්මානං භූතකාරණා.[1]

තස්මා වොහාරකුසලස්ස ලොකනාථස්ස සත්ථුනො
සම්මුතිං වොහරන්තස්ස මුසාවාදො න ජායතී"ති.[2]

අපි ච: අට්ඨහි කාරණෙහි භගවා පුග්ගලකථං කථෙති හිරොත්තප්පදීපනත්ථං කම්මස්සකතාදීපනත්ථං පච්චත්තපුරිසකාරදීපනත්ථං ආනන්තරියදීපනත්ථං බ්‍රහ්මවිහාරදීපනත්ථං පුබ්බෙනිවාසදීපනත්ථං දක්ඛිණාවිසුද්ධිදීපනත්ථං ලොකසම්මුතියා අප්පහානත්ථඤ්චාති; ඛන්ධධාතුආයතනානි හිරීයන්ති

---

a. සම්මතිකථා, කම්බොජ. 1. භූතලක්ඛණා–කොසුව්.
2. පොරාණ කථා.

ඔත්තප්පන්තීති හි වුත්තෙ මහාජනො න ජානාති සම්මොහමාපජ්ජති පටිසත්තු හොති කිමිදං ඛන්ධධාතුආයතනානි හිරීයන්ති ඔත්තප්පන්ති නාමාති; ඉත්ථි හිරීයති ඔත්තප්පති පුරිසො ඛත්තියො බ්‍රාහ්මණො දෙවො මාරොති වුත්තෙ පන ජානාති න සම්මොහමාපජ්ජති න පටිසත්තු හොති තස්මා භගවා හිරොත්තප්පදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති; ඛන්ධා කම්මස්සකා ධාතුයො ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො; තස්මා භගවා කම්මස්සකතාදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති; වෙළුවනාදයො මහාවිහාරා ඛන්ධෙහි කාරාපිතා ධාතූහි ආයතනෙහීති වුත්තෙපි එසෙව නයො; තස්මා භගවා පච්චත්තපුරිසකාරදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති; ඛන්ධා මාතරං ජීවිතා වොරොපෙන්ති පිතරං අරහන්තං රුහිරුප්පාදකම්මං සඞ්ඝභෙදකම්මං කරොන්ති ධාතු ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො; තස්මා භගවා ආනන්තරියදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති; ඛන්ධා මෙත්තායන්ති ධාතු ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො; තස්මා භගවා බ්‍රහ්මවිහාරදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති; ඛන්ධා පුබ්බෙ නිවාසං අනුස්සරන්ති ධාතු ආයතනානීති වුත්තෙපි එසෙව නයො; තස්මා භගවා පුබ්බෙනිවාසදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති; ඛන්ධා දානං පටිග්ගණ්හන්ති ධාතු ආයතනානීති වුත්තෙපි මහාජනො න ජානාති සම්මොහං ආපජ්ජති පටිසත්තු හොති කිමිදං ඛන්ධ ධාතු ආයතනානි පටිග්ගණ්හන්ති නාමාති; පුග්ගලා පටිග්ගණ්හන්ති සීලවන්තො කල්‍යාණධම්මාති වුත්තෙ පන ජානාති න සම්මොහමාපජ්ජති න පටිසත්තු හොති තස්මා භගවා දක්ඛිණාවිසුද්ධිදීපනත්ථං පුග්ගලකථං කථෙති; ලොකසම්මුතිඤ්ච බුද්ධා භගවන්තො නප්පජහන්ති ලොකසමඤ්ඤාය ලොකනිරුත්තියා ලොකාභිලාපෙ ඨිතායෙව ධම්මං දෙසෙන්ති තස්මා භගවා ලොකසම්මුතියා අප්පහානත්ථම්පි පුග්ගලකථං කථෙති; ඉති එකො ච සො පුග්ගලො චාති එකපුග්ගලො; කෙනට්ඨෙන එකපුග්ගලො අසදිසට්ඨෙන ගුණවිසිට්ඨට්ඨෙන අසමසමට්ඨෙනාති; සො හි දසන්නං පාරමීනං පටිපාටියා ආවජ්ජනං ආදිං කත්වා බොධිසම්භාරගුණෙහි චෙව බුද්ධගුණෙහි ච සෙසමහාජනෙන අසදිසොති අසදිසට්ඨෙනපි එකපුග්ගලො; යෙ චස්ස තෙ ගුණා තෙ සෙසසත්තානං ගුණෙහි විසිට්ඨාති ගුණවිසිට්ඨට්ඨෙනපි එකපුග්ගලො; පුරිමකා සම්මාසම්බුද්ධා සබ්බසත්තෙහි අසමා තෙහි සද්ධිං අයමෙව එකො රූපකායගුණෙහි චෙව නාමකායගුණෙහි ච සමොති අසමසමට්ඨෙනපි එකපුග්ගලො; **ලොකෙති** තයො ලොකා ඔකාසලොකො සත්තලොකො සංඛාරලොකොති; තෙසං විත්ථාරකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා; තෙසු ඉධ සත්තලොකො අධිප්පෙතො; සත්තලොකෙ උප්පජ්ජමානොපි චෙස න දෙවලොකෙ න බ්‍රහ්මලොකෙ; මනුස්සලොකෙව උප්පජ්ජති; මනුස්සලොකෙපි න අඤ්ඤස්මිං චක්කවාළෙ; ඉමස්මිංයෙව චක්කවාළෙ; තත්‍රාපි න සබ්බට්ඨානෙසු; පුරත්ථිමාය දිසාය කජඞ්ගලං නාම නිගමො තස්සාපරෙන මහාසාලා තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ; පුරත්ථිමදක්ඛිණාය දිසාය සලලවතී නාම නදී තතොපරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ; දක්ඛිණාය දිසාය සෙතකණ්ණිකං නාම නිගමො

තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා, ඔරතො මජ්ඣෙ; පච්ඡිමාය දිසාය ථූණං නාම බ්‍රාහ්මණගාමො, තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා, ඔරතො මජ්ඣෙ; උත්තරාය දිසාය උසීරද්ධජො නාම පබ්බතො, තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා, ඔරතො මජ්ඣෙති; එවං පරිච්ඡින්නෙ ආයාමතො තියොජනසතෙ විත්ථාරතො අඩ්ඪතිය යොජනසතෙ පරික්ඛෙපතො නවයොජනසතෙ මජ්ඣිමදෙසෙ උප්පජ්ජති; න කෙවලඤ්ච තථාගතො; පච්චෙකබුද්ධා අග්ගසාවකා අසීතිමහාථෙරා බුද්ධමාතා බුද්ධපිතා චක්කවත්තිරාජා අඤ්ඤෙ ච සාරප්පත්තා බ්‍රාහ්මණ ගහපතිකා එත්ථෙව උප්පජ්ජන්ති; **උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජතීති** ඉදම්පන උභයම්පි විප්පකතවචනමෙව; උප්පජ්ජන්තො බහුජනහිතත්ථාය උප්පජ්ජති න අඤ්ඤෙන කාරණෙනාති එවං පනෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; එවරූපං හෙත්ථ ලක්ඛණං න සක්කා එතං අඤ්ඤෙන සද්දලක්ඛණෙන පටිබාහිතුං; අපි ච උප්පජ්ජමානො නාම උප්පජ්ජති නාම උප්පන්නො නාමාති අයමෙත්ථ භෙදො වෙදිතබ්බො: එස හි දීපඞ්කරපාදමූලතො ලද්ධබ්‍යාකරණො බුද්ධකාරකධම්මෙ පරියෙසන්තො දස පාරමියො දිස්වා ඉමෙ ධම්මා මයා පූරෙතබ්බාති කතසන්නිට්ඨානො දානපාරමිං පූරෙන්තොපි උප්පජ්ජමානො නාම; සීලපාරමී–පෙ–උපෙක්ඛාපාරමීති ඉමා දස පාරමියො පූරෙන්තොපි දස උපපාරමියො පූරෙන්තොපි උප්පජ්ජමානො නාම; දස පරමත්ථපාරමියො පූරෙන්තොපි උප්පජ්ජමානොව නාම; පඤ්ච මහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජන්තොපි උප්පජ්ජමානො නාම; ඤාතත්ථචරියං ලොකත්ථචරියං බුද්ධිචරියං පූරයමානොපි උප්පජ්ජමානො නාම; කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසංඛෙය්‍යානි බුද්ධකාරකධම්මෙ මත්ථකං පාපෙන්තොපි උප්පජ්ජමානො නාම; වෙස්සන්තරත්තභාවං පහාය තුසිතපුරෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සට්ඨිවස්සසතසහස්සාධිකා සත්තපණ්ණාස වස්සකොටියො තිට්ඨන්තොපි උප්පජ්ජමානො නාම; දෙවතාහි යාචිතො පඤ්චමහාවිලොකිතං විලොකෙත්වා මායාදෙවියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හන්තොපි අනූනාධිකෙ දසමාසෙ ගබ්භවාසං වසන්තොපි උප්පජ්ජමානො නාම; එකූනතිංස වස්සානි අගාරමජ්ඣෙ තිට්ඨන්තොපි උප්පජ්ජමානො නාම; කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං දිස්වා රාහුලභද්දස්ස ජාතදිවසෙ ඡන්නසහායො කණ්ඨකං හයවරං ආරුය්හ නික්ඛමන්තොපි උප්පජ්ජමානොව නාම; තීණි රජ්ජානි අතික්කමන්තොපි අනොමානදීතීරෙ පබ්බජන්තොපි ච උප්පජ්ජමානො නාම; ඡබ්බස්සානි මහාපධානං කරොන්තොපි උප්පජ්ජමානොව නාම; පරිපාකගතෙ ඤාණෙ ඔළාරිකං ආහාරං ආහරන්තොපි උප්පජ්ජමානොව නාම; සායන්හසමයෙ විසාඛපුණ්ණමාය මහාබොධිමණ්ඩං ආරුය්හ මාරබලං විධමෙත්වා පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරිත්වා මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං පරිසොධෙත්වා පච්ඡිමයාමසමනන්තරෙ ද්වාදසඞ්ගං පටිච්චසමුප්පාදං අනුලොමපටිලොමතො සම්මසිත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පටිවිජ්ඣන්තොපි උප්පජ්ජමානොව නාම; සොතාපත්තිඵලක්ඛණෙපි සකදාගාමිමග්ගක්ඛණෙපි සකදාගාමිඵලක්ඛණෙපි අනාගාමි මග්ගක්ඛණෙපි අනාගාමිඵලක්ඛණෙපි උප්පජ්ජමානොව නාම; අරහත්තමග්ගක්ඛණෙ පන උප්පජ්ජති නාම; අරහත්ත

ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නො නාම; බුද්ධානං හි සාවකානං විය න පටිපාටියා ඉද්ධිවිධඤාණාදීනි උප්පජ්ජන්ති සහෙව පන අරහත්තමග්ගෙන සකලොපි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණාදිගුණරාසි a ආගතොව නාම හොති; තස්මා තෙ නිබ්බත්තb සබ්බකිච්චත්තා අරහත්තඵලක්ඛණෙ උප්පන්නා නාම හොන්ති; ඉමස්මිම්පි සුත්තෙ අරහත්තඵලක්ඛණංයෙව සන්ධාය උප්පජ්ජතීති වෙදිතබ්බො උප්පන්නො හොතීති අයං හෙත්ථ අත්ථො.

බහුජනහිතායාති මහාජනස්ස හිතත්ථාය උප්පජ්ජති; **බහුජනසුඛායා**ති මහාජනස්ස සුඛත්ථාය උප්පජ්ජති; **ලොකානුකම්පායා**ති සත්තලොකස්ස අනුකම්පං පටිච්ච උප්පජ්ජති; කතරසත්තලොකස්සාති යො තථාගතස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා අමතපානං පිවි ධම්මං පටිවිජ්ඣි තස්ස; භගවතා හි මහාබොධිමණ්ඩෙ සත්තසත්තාහං වීතිනාමෙත්වා බොධිමණ්ඩා ඉසිපතනං ආගම්ම "ද්වෙ මෙ භික්ඛවෙ අන්තා පබ්බජිතෙන න සෙවිතබ්බා"ති[1] ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තෙ දෙසිතෙ ආයස්මතා අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරෙන සද්ධිං අට්ඨාරසකොටිසංඛා බ්‍රහ්මානො අමතපානං පිවිංසු එතස්ස සත්තලොකස්ස අනුකම්පාය උප්පන්නො. පඨමදිවසෙ අනත්තලක්ඛණසුත්තන්තපරියොසානෙ පඤ්චවග්ගියා ථෙරා අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු, එතස්සපි සත්තලොකස්ස අනුකම්පාය උප්පන්නො; තතො යසදාරකපමුඛෙ පඤ්චපණ්ණාසපුරිසෙ අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි; තතො කප්පාසියවනසණ්ඩෙ තිංස භද්දවග්ගියෙ තයො මග්ගෙ ච තීණි ඵලානි ච සම්පාපෙසි; එතස්සපි සත්තලොකස්ස අනුකම්පාය උප්පන්නො; ගයාසීසෙ ආදිත්තපරියායසුත්තපරියොසානෙ ජටිලසහස්සං අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි; තථා ලට්ඨිවනෙ බිම්බිසාරපමුඛා එකාදස නහුතා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු එකං නහුතං සරණෙසු පතිට්ඨිතං තිරොකුඩ්ඩඅනුමොදනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සෙහි අමතපානං පීතං, සුමනමාලාකාර සමාගමෙ චතුරාසීතියා ච, ධනපාලක සමාගමෙ දසහි පාණසහස්සෙහි, ඛදිරඞ්ගාරජාතකසමාගමෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සෙහි, ජම්බුකාජීවකසමාගමෙ චතුරාසීතියා ච, ආනන්දසෙට්ඨි සමාගමෙ චතුරාසීතියා ච පාණසහස්සෙහි අමතපානං පීතං; පාසාණකචෙතියෙ පාරායනසුත්තකථාදිවසෙ චුද්දස කොටියො අමතපානං පිවිංසු, යමකපාටිහාරියදිවසෙ වීසති පාණකොටියො තාවතිංසභවනෙ පණ්ඩුකම්බලසිලාසනෙ නිසීදිත්වා මාතරං කායසක්ඛිං කත්වා සත්තප්පකරණං අභිධම්මං දෙසෙන්තස්ස අසීති පාණකොටියො දෙවොරොහණෙ තිංස පාණකොටියො සක්කපඤ්හසුත්තන්තෙ අසීතිදෙවතාසහස්සානි අමතපානං පිවිංසු; මහාසමයසුත්තන්තෙ මඞ්ගලසුත්තෙ චූළරාහුලොවාදෙ සමචිත්තපටිපදායාති ඉමෙසු චතූසු ඨානෙසු අභිසමයං පත්තසත්තානං පරිච්ඡෙදො නත්ථි, එතස්සපි සත්තලොකස්ස අනුකම්පාය උප්පන්නොති යාවජ්ජදිවසා ඉතො පරං අනාගතෙ ච සාසනං නිස්සාය සග්ගමොක්ඛ

a. සබ්බඤ්ඤුතගුණරාසි. සී. b. නිප්ඵන්න. ම.

1. ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්ත

මග්ගෙන පතිට්ඨහන්තානං වසෙනාපි අයමත්ථො වෙදිතබ්බො; **දෙවමනුස්සානන්ති** න කෙවලං දෙවමනුස්සානංයෙව අවසෙසානං නාගසුපණ්ණාදීනම්පි අත්ථාය හිතාය සුඛායෙව උප්පජ්ජති, සහෙතුකපටිසන්ධිකෙ පන මග්ගඵලසච්ඡිකිරියාය භබ්බෙ පුග්ගලෙ දස්සෙතුං එතං වුත්තං; තස්මා එතෙසම්පි හි අත්ථාය හිතාය සුඛායෙව උප්පජ්ජතීති වෙදිතබ්බො.

කතමො එකපුග්ගලොති අයං පුච්ඡා; පුච්ඡා ච නාමෙසා පඤ්චවිධා හොති අදිට්ඨජොතනා පුච්ඡා දිට්ඨසංසන්දනා පුච්ඡා විමතිච්ඡෙදනා පුච්ඡා අනුමති පුච්ඡා කථෙතුකම්‍යතා පුච්ඡාති; තාසං ඉදං නානත්තං: කතමා අදිට්ඨජොතනා පුච්ඡා පකතියා ලක්ඛණං අඤ්ඤාතං හොති අදිට්ඨං අතුලිතං අතීරිතං අවිභූතං අවිභාවිතං තස්ස ඤාණාය දස්සනාය තුලනාය තීරණාය විභූතත්ථාය විභාවනත්ථාය පඤ්හං පුච්ඡති අයං අදිට්ඨජොතනා පුච්ඡා; කතමා දිට්ඨසංසන්දනා පුච්ඡා පකතියා ලක්ඛණං ඤාතං හොති දිට්ඨං තුලිතං තීරිතං විභූතං විභාවිතං සො අඤ්ඤෙහි පණ්ඩිතෙහි සද්ධිං සංසන්දනත්ථාය පඤ්හං පුච්ඡති අයං දිට්ඨසංසන්දනා පුච්ඡා; කතමා විමතිච්ඡෙදනා පුච්ඡා පකතියා සංසයපක්ඛන්තො[a] හොති විමතිපක්ඛන්තො ද්වෙළ්හකජාතො එවං නු ඛො න නු ඛො කිං නු ඛො කථං නු ඛොති සො විමතිච්ඡෙදනත්ථාය පඤ්හං පුච්ඡති අයං විමතිච්ඡෙදනා පුච්ඡා; කතමා අනුමති පුච්ඡා භගවා හි භික්ඛූනං අනුමතියා පඤ්හං පුච්ඡති "තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ රූපං නිච්චං වා අනිච්චං වාති අනිච්චං භන්තෙ යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වාති දුක්ඛං භන්තෙ යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං කල්ලං නු තං සමනුපස්සිතුං එතං මම එසොහමස්මි එසො මෙ අත්තාති නො හෙතං භන්තෙ"ති[1] අයං අනුමති පුච්ඡා; කතමා කථෙතුකම්‍යතා පුච්ඡා භගවා භික්ඛූනං කථෙතුකම්‍යතාය පඤ්හං පුච්ඡති "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ සතිපට්ඨානා කතමෙ චත්තාරො"ති[2] අයං කථෙතුකම්‍යතා පුච්ඡාති; තත්ථ බුද්ධානං පුරිමා තිස්සො පුච්ඡා නත්ථි; කස්මා: බුද්ධානං හි තීසු අද්ධාසු කිඤ්චි සංඛතං අද්ධාවිමුත්තං වා අසංඛතං අදිට්ඨං අජානිතං අතුලිතං අතීරිතං අවිභූතං අවිභාවිතං නාම නත්ථි; තෙන තෙසං අදිට්ඨජොතනා පුච්ඡා නත්ථි; යං පන භගවතා අත්තනො ඤාණෙන පටිවිද්ධං තස්ස අඤ්ඤෙන සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා සද්ධිං සංසන්දනකිච්චං නත්ථි තෙනස්ස දිට්ඨසංසන්දනා පුච්ඡා නත්ථි; යස්මා පනෙස අකථංකථී තිණ්ණවිචිකිච්ඡො සබ්බධම්මෙසු විහතසංසයො තෙනස්ස විමතිච්ඡෙදනා පුච්ඡා නත්ථි; ඉතරා පන ද්වෙ පුච්ඡා භගවතො අත්ථි; තාසු අයං කථෙතුකම්‍යතා පුච්ඡාති වෙදිතබ්බා.

ඉදානි තාය පුච්ඡාය පුට්ඨං එකපුග්ගලං විභාවෙන්තො **තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධොති** ආහ; තත්ථ **තථාගතොති** අට්ඨහි කාරණෙහි භගවා තථාගතො: තථා ආගතොති තථාගතො; තථා ගතොති තථාගතො; තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො; තථධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධොති

---

a. පක්ඛන්දො. ඞ.

1. සංයුත්තනි ඛන්ධවග්ග දුතියපණ්ණාසක.
2. දීඝනි මහාවග්ග සතිපට්ඨාන.

තථාගතො; තථදස්සිතාය තථාගතො; තථාවාදිතාය තථාගතො; තථා
කාරිතාය තථාගතො; අභිභවනට්ඨෙන තථාගතොති; කථං භගවා තථා
ආගතොති තථාගතො: යථා සබ්බලොකහිතාය උස්සුක්කමාපන්නා පුරි
මකා සම්මාසම්බුද්ධා ආගතා යථා විපස්සී භගවා ආගතො යථා සිඛීභගවා
යථා වෙස්සභූ භගවා යථා කකුසන්ධො භගවා යථා කොනාගමනො භගවා
යථා කස්සපො භගවා ආගතොති; කිං වුත්තං හොති: යෙන අභිනීහාරෙන
එතෙ භගවන්තො ආගතා තෙනෙව අම්හාකම්පි භගවා ආගතො; අථවා
යථා විපස්සී භගවා–පෙ–යථා කස්සපො භගවා දානපාරමිං පූරෙත්වා සීල
නෙක්ඛම්මපඤ්ඤාවිරියඛන්තිසච්චඅධිට්ඨානමෙත්තාඋපෙක්ඛාපාරමිං පූරෙත්වා
ඉමා දස පාරමියො දස උපපාරමියො දස පරමත්ථපාරමියොති සමතිංස පාර
මියො පූරෙත්වා අඞ්ගපරිච්චාගං නයන ධන රජ්ජ පුත්තදාරපරිච්චාගන්ති
ඉමෙ පඤ්ච මහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජිත්වා පුබ්බයොගපුබ්බචරියධම්මක්ඛාන
ඤාතත්ථචරියාදයො පූරෙත්වා බුද්ධිචරියාය කොටිං පත්වා ආගතො තථා
අම්හාකම්පි භගවා ආගතො; යථා ච විපස්සී භගවා–පෙ–කස්සපො භගවා
චත්තාරෝ සතිපට්ඨානෙ සම්මප්පධානෙ ඉද්ධිපාදෙ පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්ච බලානි
සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවෙත්වා බ්‍රූහෙත්වා ආගතො
තථා අම්හාකම්පි භගවා ආගතො; එවං තථා ආගතොති තථාගතො.

"යථෙව ලොකම්හි විපස්සිආදයො
සබ්බඤ්ඤුභාවං මුනයො ඉධාගතා
තථා අයං සක්‍යමුනීපි ආගතො
තථාගතො වුච්චති තෙන චක්ඛුමා"ති.[1]

එවං තථා ආගතොති තථාගතො. කථං තථා ගතොති තථාගතො
යථා සම්පති ජාතො විපස්සී භගවා–පෙ–කස්සපො භගවා ගතො; කථඤ්ච
සො ගතො: සො හි සම්පති ජාතොව සමෙහි පාදෙහි පථවියං පතිට්ඨාය
උත්තරාභිමුඛො සත්තපදවීතිහාරෙන ගතො; යථාහ "සම්පති ජාතො
ආනන්ද බොධිසත්තො සමෙහි පාදෙහි පථවියං පතිට්ඨහිත්වා උත්තරාභි
මුඛො සත්තපදවීතිහාරෙන ගච්ඡති සෙතම්හි ඡත්තෙ අනුහීරමානෙ
සබ්බා ච දිසා අනුවිලොකෙති ආසභිඤ්ච වාචං භාසති "අග්ගොහමස්මි
ලොකස්ස ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස අයමන්තිමා
ජාති නත්ථිදානි පුනබ්භවො"ති;[2] තඤ්චස්ස ගමනං තථං අහොසි අවිතථං
අනෙකෙසං විසෙසාධිගමානං පුබ්බනිමිත්තභාවෙන; යං හි සො සම්පති
ජාතොව සමෙහි පාදෙහි පතිට්ඨහි ඉදමස්ස චතුරිද්ධිපාදපටිලාභස්ස පුබ්බ
නිමිත්තං; උත්තරාභිමුඛභාවො පන සබ්බලොකුත්තරභාවස්ස පුබ්බ
නිමිත්තං; සත්ත පදවීතිහාරා සත්තබොජ්ඣඞ්ගරතනපටිලාභස්ස;
"සුවණ්ණදණ්ඩා වීතිපතන්ති චාමරා"ති[3] එත්ථ වුත්තචාමරුක්ඛෙපො පන
සබ්බතිත්ථියනිම්මථනස්ස; සෙතච්ඡත්තධාරණං අරහත්තඵලවිමුත්තිවර
විමලසෙතච්ඡත්තපටිලාභස්ස; සබ්බදිසානුවිලොකනං සබ්බඤ්ඤුතානා

1. පොරාණට්ඨකථා.
2. මජ්ඣිම. නි. උපරිපණ්ණාසක.
3. පොරාණට්ඨකථා, දීඝනි මහාපදාන සුත්ත,

වරඤාණපටිලාභස්ස; ආසභිවාචාභාසනං අප්පතිවත්තියවරධම්මචක්කප්පවත්තනස්ස පුබ්බනිමිත්තං; තථා අයං භගවාපි ගතො තස්ස ගමනං තථං අහොසි අවිතථං තෙසඤ්ඤෙව විසෙසාධිගමානං පුබ්බනිමිත්තභාවෙන; තෙනාහු පොරාණා:–

"මුහුත්තජාතොව ගවම්පතී යථා
සමෙහි පාදෙහි ඵුසී වසුන්ධරං
සො වික්කමී සත්තපදානි ගොතමො
සෙතඤ්ච ඡත්තං අනුධාරයුං මරූ

ගන්ත්වාන සො සත්තපදානි ගොතමො
දිසා විලොකෙසි සමා සමන්තතො
අට්ඨඞ්ගුපෙතං ගිරමබ්භුදීරයී
සීහො යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො"ති.[1]

එවං තථා ගතොති තථාගතො; අථවා යථා විපස්සී භගවා–පෙ–යථා කස්සපො භගවා අයම්පි භගවා තථෙව නෙක්ඛම්මෙන කාමච්ඡන්දං පහාය ගතො; අබ්‍යාපාදෙන බ්‍යාපාදං ආලොකසඤ්ඤාය ථීනමිද්ධං අවික්ඛෙපෙන උද්ධච්චකුක්කුච්චං ධම්මවවත්ථානෙන විචිකිච්ඡං පහාය ගතො; ඤාණෙන අවිජ්ජං පදාලෙත්වා ගතො; පාමොජ්ජෙන අරතිං විනොදෙත්වා පඨමජ්ඣානෙන නීවරණකවාටං උග්ඝාටෙත්වා දුතියජ්ඣානෙන විතක්කවිචාරධූමං වූපසමෙත්වා තතියජ්ඣානෙන පීතිං විරාජෙත්වා චතුත්ථජ්ඣානෙන සුඛදුක්ඛං පහාය ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා රූපසඤ්ඤාපටිඝසඤ්ඤානානත්තසඤ්ඤායො සමතික්කමිත්වා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං සමතික්කමිත්වා ගතො; අනිච්චානුපස්සනාය නිච්චසඤ්ඤං පහාය දුක්ඛානුපස්සනාය සුඛසඤ්ඤං අනත්තානුපස්සනාය අත්තසඤ්ඤං නිබ්බිදානුපස්සනාය නන්දිං විරාගානුපස්සනාය රාගං නිරොධානුපස්සනාය සමුදයං උපසමානුපස්සනාය ආදානං ඛයානුපස්සනාය ඝනසඤ්ඤං වයානුපස්සනාය ආයූහනං විපරිණාමානුපස්සනාය ධුවසඤ්ඤං අනිමිත්තානුපස්සනාය නිමිත්තසඤ්ඤං අප්පණිහිතානුපස්සනාය පණිධිං සුඤ්ඤතානුපස්සනාය අභිනිවෙසං අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය සාරාදානාභිනිවෙසං යථාභූතඤාණදස්සනෙන සම්මොහාභිනිවෙසං ආදීනවානුපස්සනාය ආලයාභිනිවෙසං පටිසංඛානුපස්සනාය අප්පටිසංඛං විවට්ටානුපස්සනාය සංයොගාභිනිවෙසං සොතාපත්තිමග්ගෙන දිට්ඨෙකට්ඨෙ කිලෙසෙ සකදාගාමිමග්ගෙන ඔළාරිකෙ කිලෙසෙ පහාය අනාගාමිමග්ගෙන අනුසහගතෙ කිලෙසෙ සමුග්ඝාතෙත්වා අරහත්තමග්ගෙන සබ්බකිලෙසෙ සමුච්ඡින්දිත්වා ගතො එවම්පි තථා ගතොති තථාගතො; කථං තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො: පඨවීධාතුයා කක්ඛළත්තලක්ඛණං තථං අවිතථං ආපොධාතුයා පග්ඝරණලක්ඛණං තෙජොධාතුයා උණ්හත්තලක්ඛණං වායො

1. පොරාණට්ඨකථා.

ධාතුයා විත්ථම්භනලක්ඛණං ආකාසධාතුයා අසම්ඵුට්ඨලක්ඛණං විඤ්ඤාණධාතුයා විජානනලක්ඛණං රූපස්ස රුප්පනලක්ඛණං වෙදනාය වෙදයිතලක්ඛණං සඤ්ඤාය සඤ්ජානනලක්ඛණං සඞ්ඛාරානං අභිසඞ්ඛරණලක්ඛණං විඤ්ඤාණස්ස විජානනලක්ඛණං විතක්කස්ස අභිනිරොපනලක්ඛණං විචාරස්ස අනුමජ්ජනලක්ඛණං පීතියා ඵරණලක්ඛණං සුඛස්ස සාතලක්ඛණං චිත්තෙකග්ගතාය අවික්ඛෙපලක්ඛණං ඵස්සස්ස ඵුසනලක්ඛණං සද්ධින්ද්‍රියස්ස අධිමොක්ඛලක්ඛණං විරියින්ද්‍රියස්ස පග්ගහලක්ඛණං සතින්ද්‍රියස්ස උපට්ඨානලක්ඛණං සමාධින්ද්‍රියස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං පඤ්ඤින්ද්‍රියස්ස පජානනලක්ඛණං සද්ධාබලස්ස අස්සද්ධියෙ අකම්පියලක්ඛණං විරියබලස්ස කොසජ්ජෙ සතිබලස්ස මුට්ඨස්සච්චෙ සමාධිබලස්ස උද්ධච්චෙ පඤ්ඤාබලස්ස අවිජ්ජාය අකම්පියලක්ඛණං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපට්ඨානලක්ඛණං ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පවිචයලක්ඛණං විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පග්ගහලක්ඛණං පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස ඵරණලක්ඛණං පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපසමලක්ඛණං සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පටිසඞ්ඛානලක්ඛණං සම්මාදිට්ඨියා දස්සනලක්ඛණං සම්මාසඞ්කප්පස්ස අභිනිරොපනලක්ඛණං සම්මාවාචාය පරිග්ගහලක්ඛණං සම්මාකම්මන්තස්ස සමුට්ඨානලක්ඛණං සම්මාආජීවස්ස වොදානලක්ඛණං සම්මාවායාමස්ස පග්ගහලක්ඛණං සම්මාසතියා උපට්ඨානලක්ඛණං සම්මාසමාධිස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං අවිජ්ජාය අඤ්ඤාණලක්ඛණං සඞ්ඛාරානං චෙතනාලක්ඛණං විඤ්ඤාණස්ස විජානනලක්ඛණං නාමස්ස නමනලක්ඛණං රූපස්ස රුප්පනලක්ඛණං සළායතනස්ස ආයතනලක්ඛණං ඵස්සස්ස ඵුසනලක්ඛණං වෙදනාය වෙදයිතලක්ඛණං තණ්හාය හෙතුලක්ඛණං උපාදානස්ස ගහණලක්ඛණං භවස්ස ආයූහනලක්ඛණං ජාතියා නිබ්බත්තිලක්ඛණං ජරාය ජීරණලක්ඛණං මරණස්ස චුතිලක්ඛණං ධාතූනං සුඤ්ඤතාලක්ඛණං ආයතනානං ආයතනලක්ඛණං සතිපට්ඨානානං උපට්ඨානලක්ඛණං සම්මප්පධානානං පදහණලක්ඛණං ඉද්ධිපාදානං ඉජ්ඣනලක්ඛණං ඉන්ද්‍රියානං අධිපතිලක්ඛණං බලානං අකම්පියලක්ඛණං බොජ්ඣඞ්ගානං නිය්‍යානලක්ඛණං මග්ගස්ස හෙතුලක්ඛණං සච්චානං තථලක්ඛණං සමථස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං විපස්සනාය අනුපස්සනාලක්ඛණං සමථවිපස්සනානං එකරසලක්ඛණං යුගනද්ධානං අනතිවත්තනලක්ඛණං සීලවිසුද්ධියා සංවරලක්ඛණං චිත්තවිසුද්ධියා අවික්ඛෙපලක්ඛණං දිට්ඨිවිසුද්ධියා දස්සනලක්ඛණං ඛයෙ ඤාණස්ස සමුච්ඡෙදලක්ඛණං අනුප්පාදෙ ඤාණස්ස පස්සද්ධිලක්ඛණං ඡන්දස්ස මූලලක්ඛණං මනසිකාරස්ස සමුට්ඨානලක්ඛණං ඵස්සස්ස සමොධානලක්ඛණං වෙදනාය සමොසරණලක්ඛණං සමාධිස්ස පමුඛලක්ඛණං සතියා ආධිපතෙය්‍යලක්ඛණං පඤ්ඤාය තතුත්තරිලක්ඛණං විමුත්තියා සාරලක්ඛණං අමතොගධස්ස නිබ්බානස්ස පරියොසානලක්ඛණං තථං අවිතථං—පෙ—එවං තථලක්ඛණං ඤාණගතියා ආගතො අවිරජ්ඣිත්වා පත්තො අනුප්පත්තොති තථාගතො; එවං තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො. කථං තථධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො: තථධම්මා නාම චත්තාරි අරියසච්චානි; යථාහ

“චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ තථානි අවිතථානි අනඤ්ඤථානි කතමානි චත්තාරි ඉදං දුක්ඛන්ති භික්ඛවෙ තථමෙතං අවිතථමෙතං අනඤ්ඤථමෙත”න්ති[1] විත්ථාරො. තානි ච භගවා අභිසම්බුද්ධො තස්මා තථානං අභිසම්බුද්ධත්තා තථාගතොති වුච්චති; අභිසම්බොධත්ථො හි එත්ථ ගතසද්දො; අපිච ජරාමරණස්ස ජාති පච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨො තථො අවිතථො අනඤ්ඤථො–පෙ–සංඛාරානං අවිජ්ජා පච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨො තථො අවිතථො අනඤ්ඤථො; තථා අවිජ්ජාය සංඛාරානං පච්චයට්ඨො සඞ්ඛාරානං විඤ්ඤාණස්ස පච්චයට්ඨො–පෙ–ජාතියා ජරාමරණස්ස පච්චයට්ඨො තථො අවිතථො අනඤ්ඤථො; තං සබ්බං භගවා අභිසම්බුද්ධො තස්මාපි තථානං අභිසම්බුද්ධත්තා තථාගතොති වුච්චති; එවං තථධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො, කථං තථදස්සිතාය තථාගතො: භගවා යං සදෙවකෙ ලොකෙ–පෙ–සදෙවමනුස්සාය අපරිමාණාසු ලොකධාතුසු අපරිමාණානං සත්තානං චක්ඛුද්වාරෙ ආපාථං ආගච්ඡන්තං රූපාරම්මණං නාම අත්ථි තං සබ්බාකාරතො ජානාති පස්සති; එවං ජානතා පස්සතා ච තෙන තං ඉට්ඨානිට්ඨාදිවසෙන වා දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතෙසු ච ලබ්භමානකපදවසෙන වා “කතමං තං රූපං රූපායතනං යං රූපං චතුන්නං මහාභූතානං උපාදාය වණ්ණනිභං සනිදස්සනං සප්පටිඝං නීලං පීතක”න්ති[2] ආදිනා නයෙන අනෙකෙහි නාමෙහි තෙරසහිවාරෙහි ද්වෙ පඤ්ඤාසාය නයෙහි විභජ්ජමානං තථමෙව හොති විතථං නත්ථි; එස නයො සොතද්වාරාදිසුපි ආපාථමාගච්ඡන්තෙසු සද්දාදීසු; වුත්තඤ්චෙතං භගවතා “යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස–පෙ–සදෙවමනුස්සාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා තමහං ජානාමි තමහං අබ්භඤ්ඤාසිං තං තථාගතස්ස විදිතං තං තථාගතො න උපට්ඨාසී”ති[3] එවං තථදස්සිතාය තථාගතො; තත්ථ තථදස්සීඅත්ථෙ තථාගතොති පදසම්භවො වෙදිතබ්බො; කථං තථාවාදිතාය තථාගතො; යං රත්තිං භගවා බොධිමණ්ඩෙ අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො යඤ්ච රත්තිං යමකසාලානං අන්තරෙ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි එත්ථන්තරෙ පඤ්චචත්තාලීසවස්සපරිමාණෙ කාලෙ පඨමබොධියාපි මජ්ඣිමබොධියාපි පච්ඡිමබොධියාපි යං භගවතා භාසිතං සුත්තං ගෙය්‍යං–පෙ–වෙදල්ලං තං සබ්බං අත්ථතො ච බ්‍යඤ්ජනතො ච අනුපවජ්ජං අනූනමනධිකං සබ්බාකාරපරිපුණ්ණං රාගමදනිම්මදනං දොසමොහමදනිම්මදනං; නත්ථි තත්ථ වාලග්ගමත්තම්පි අවක්ඛලිතං; සබ්බන්තං එකමුද්දිකාය ලඤ්ඡිතං විය එකනාළියා මිතං විය එකතුලාය තුලිතං විය ච තථමෙව හොති අවිතථං; තෙනාහ “යඤ්ච චුන්ද රත්තිං තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣති යඤ්ච රත්තිං අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායති යං එතස්මිං අන්තරෙ භාසති ලපති නිද්දිසති සබ්බන්තං තථෙව හොති නො අඤ්ඤථා තස්මා තථාගතොති වුච්චතී”ති;[4] ගදඅත්ථොහි එත්ථ ගතසද්දො; එවං

1. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක නි.
2. ධම්මසඞ්ගණී රූපඛණ්ඩ.
3. අඞ්ගුත්තර චතුක්කකාළකාරාම සුත්ත.
4. දීඝනි පාථිකවග්ග පාසාදික සුත්ත.

තථාවාදිතාය තථාගතො. අපිච ආගදනමාගදො වචනන්ති අත්‍ථො; තථො අවිපරීතො ආගදො අස්සාති දකාරස්ස තකාරං කත්වා තථාගතොති එවමෙතස්මිං අත්‍ථෙ පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා. කථං තථා කාරිතාය තථාගතො භගවතො හි වාචාය කායො අනුලොමෙති කායස්සපි වාචා තස්මා යථා වාදී තථා කාරී යථා කාරී තථා වාදී ච හොති; එවම්භූතස්ස චස්ස යථා වාචා කායොපි තථා ගතො පවත්තොති අත්‍ථො; යථා ච කායො වාචාපි තථා ගතාති තථාගතො; තෙනෙවාහ "යථා වාදී භික්ඛවෙ තථාගතො තථා කාරී යථා කාරී තථා වාදී ඉති යථා වාදී තථා කාරී යථා කාරී තථා වාදී තස්මා තථාගතොති වුච්චතී"ති[1] එවං තථා කාරිතාය තථාගතො. කථං අභිභවනට්ඨෙන තථාගතො: උපරි භවග්ගං හෙට්ඨා අවීචිං පරියන්තං කරිත්වා තිරියං අපරිමාණාසු ලොකධාතූසු සබ්බසත්තෙ අභිභවති සීලෙනපි සමාධිනාපි පඤ්ඤායපි විමුත්තියාපි න තස්ස තුලා වා පමාණං වා අත්‍ථි අතුලො අප්පමෙය්‍යො අනුත්තරො රාජරාජො දෙවදෙවො සක්කානං අතිසක්කො බ්‍රහ්මානං අතිබ්‍රහ්මා; තෙනාහ "සදෙවකෙ භික්ඛවෙ ලොකෙ-පෙ-සදෙවමනුස්සාය තථාගතො අභිභූ අනභිභූතො අඤ්ඤදත්‍ථු දසො වසවත්තී තස්මා තථාගතොති වුච්චතී"ති[2] තත්‍රෙවං පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා අගදො විය අගදො; කො පනෙස: දෙසනාවිලාසො චෙව පුඤ්ඤුස්සයො ච තෙන හෙස මහානුභාවො භිසක්කො දිබ්බාගදෙන සප්පෙ විය සබ්බපරප්පවාදිනො සදෙවකඤ්ච ලොකං අභිභවති; ඉති සබ්බලොකාභිභවනෙ තථො අවිපරීතො දෙසනාවිලාසො චෙව පුඤ්ඤුස්සයො ච අගදො අස්සාති දකාරස්ස තකාරං කත්වා තථාගතොති වෙදිතබ්බො; එවං අභිභවනට්ඨෙන තථාගතො. අපි ච තථාය ගතොතිපි තථාගතො; තථං ගතොතිපි තථාගතො අවගතො අතීතො පත්තො පටිපන්නොති අත්‍ථො; තත්‍ථ සකලලොකං තීරණපරිඤ්ඤාය තථාය ගතො අවගතොති තථාගතො; ලොකසමුදයං පහානපරිඤ්ඤාය තථාය ගතො අතීතොති තථාගතො; ලොකනිරොධං සච්ඡිකිරියාය තථාය ගතො පත්තොති තථාගතො; ලොකනිරොධගාමිනීපටිපදං තථං ගතො පටිපන්නොති තථාගතො; තෙන යං වුත්තං භගවතා "ලොකො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො ලොකස්මා තථාගතො විසංයුත්තො ලොකසමුදයො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො ලොකසමුදයො තථාගතස්ස පහීනො ලොකනිරොධො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො ලොකනිරොධො තථාගතස්ස සච්ඡිකතො ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා තථාගතස්ස භාවිතා යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස-පෙ-සබ්බන්තං තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධං තස්මා තථාගතොති වුච්චතී"ති.[3] තස්ස එවම්පි අත්‍ථො වෙදිතබ්බො: ඉදම්පිච තථාගතස්ස තථාගතභාවදීපනෙ මුඛමත්තමෙව. සබ්බාකාරෙන පන තථාගතාව තථාගතස්ස තථාගතභාවං වණ්ණෙය්‍යුං. **අරහං සම්මාසම්බුද්ධොති** පදද්වයෙ පන

1. අඞ්ගුත්තර චතුක්කකාළකාරාම සුත්ත.
2. අඞ්ගුත්තර චතුක්කකාළකාරාම සුත්ත.
3. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක.

ආරකත්තා අරීනං අරානඤ්ච හතත්තා පච්චයාදීනං අරහත්තා පාපකරණෙ රහාභාවාති ඉමෙහි තාව කාරණෙහි අරහන්ති වෙදිතබ්බො; සම්මා සාමඤ්ච සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තා පන සම්මාසම්බුද්ධොති අයමෙත්ථ සංඛෙපො; විත්ථාරතො පනෙතං පදද්වයං විසුද්ධිමග්ගෙ බුද්ධානුස්සතිවණ්ණනායං පකාසිතන්ති.

දුතියෙ **පාතුභාවොති** උප්පත්ති නිප්ඵත්ති; **දුල්ලභො ලොකස්මි**න්ති ඉමස්මිං සත්තලොකෙ දුල්ලභො සුදුල්ලභො පරමදුල්ලභො; කස්මා දුල්ලභොති: එකවාරං දානපාරමිං පූරෙත්වා බුද්ධෙන භවිතුං න සක්කා; ද්වෙ වාරෙ දස වාරෙ වීසති වාරෙ පඤ්ඤාස වාරෙ වාරසතං වාරසහස්සං වාරසතසහස්සං වාරකොටිසතසහස්සම්පි දානපාරමිං පූරෙත්වා බුද්ධෙන භවිතුං න සක්කා; තථා එකදිවසං ද්වෙ දිවසෙ දස දිවසෙ වීසති දිවසෙ පඤ්ඤාස දිවසෙ දිවසසතං දිවසසහස්සං දිවසසතසහස්සං දිවසකොටිසතසහස්සං එකමාසං ද්වෙ මාසෙ–පෙ–මාසකොටිසතසහස්සං එකසංවච්ඡරං ද්වෙ සංවච්ඡරෙ–පෙ–සංවච්ඡරකොටිසතසහස්සං එකං කප්පං ද්වෙ කප්පෙ–පෙ–කප්පකොටිසතසහස්සං කප්පානං එකං අසංඛෙය්‍යං ද්වෙ අසංඛෙය්‍යානි තීණි අසංඛෙය්‍යානි දානපාරමිං පූරෙත්වා බුද්ධෙන භවිතුං න සක්කා; සීලපාරමිනෙක්ඛම්මපාරමී–පෙ–උපෙක්ඛාපාරමීසුපි එසෙව නයො. පච්ඡිමකොටියා පන කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසංඛෙය්‍යානි දස පාරමියො පූරෙත්වා බුද්ධෙන භවිතුං සක්කාති ඉමිනා කාරණෙන දුල්ලභො.[a]

තතියෙ **අච්ඡරියමනුස්සොති** අච්ඡරියො මනුස්සො; අච්ඡරියොති අන්ධස්ස පබ්බතාරොහනං විය නිච්චං න හොතීති අත්ථො; අයං තාව සද්දනයො; අයං පන අට්ඨකථානයො: අච්ඡරායොග්ගොති අච්ඡරියො අච්ඡරං පහරිත්වා පස්සිතබ්බොති අත්ථො; අපිච "තථාගතස්ස භික්ඛවෙ අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවා චත්තාරො අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා පාතුභවන්තී"ති[1] එවමාදීහි අනෙකෙහි අච්ඡරියබ්භුතෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතත්තාපි අච්ඡරියමනුස්සො; ආචිණ්ණමනුස්සොති වා අච්ඡරියමනුස්සො; අභිනීහාරස්ස හි සම්පාදකෙ අට්ඨධම්මෙ සමොධානෙත්වා එකස්ස බුද්ධස්ස සම්මුඛෙ මහාබොධිමණ්ඩෙ මානසං බන්ධිත්වා නිපජ්ජනං නාම න අඤ්ඤස්ස කස්සචි ආචිණ්ණං; සබ්බඤ්ඤුබොධිසත්තස්සෙව ආචිණ්ණං; තථා බුද්ධානං සන්තිකෙ බ්‍යාකරණං ලභිත්වා අනිවත්තකෙන හුත්වා විරියාධිට්ඨානං අධිට්ඨාය බුද්ධකාරකධම්මානං පූරණම්පි න අඤ්ඤස්ස කස්සචි ආචිණ්ණං: සබ්බඤ්ඤුබොධිසත්තස්සෙව ආචිණ්ණං; තථා පාරමියො ගබ්භං ගණ්හාපෙත්වා වෙස්සන්තරත්තභාවසදිසෙ අත්තභාවෙ ඨත්වා සබ්බාලංකාරපටිමණ්ඩිතානං හත්ථීනං සත්තසතානි අස්සානං සත්තසතානීති එවං සත්තසතකමහාදානං දත්වා ජාලීකුමාරසදිසං පුත්තං කණ්හාජිනාසදිසං ධීතරං මද්දීදෙවිසදිසං භරියඤ්ච දානමුඛෙ නිය්‍යාතෙත්වා යාවතායුකං ඨත්වා දුතියෙ අත්තභාවෙ තුසිතපුරෙ පටිසන්ධිග්ගහණම්පි න අඤ්ඤස්ස කස්සචි ආචිණ්ණං; සබ්බඤ්ඤුබොධිසත්තස්සෙව

---

a. දුල්ලභො හොති. ම 1. අඞ්ගුත්තරචතුක්ක අබ්භුතධම්මසුත්ත.

ආචිණ්ණං; තුසිතපුරෙ යාවතායුකං ඨත්වා දෙවතානං ආයාචනං පටිච්ඡිත්වා පඤ්චමහාවිලොකිතං[a] විලොකෙත්වා සතස්ස සම්පජානස්ස තුසිතපුරා චවිත්වා මහාභොගෙ කුලෙ පටිසන්ධිග්ගහණම්පි න අඤ්ඤස්ස කස්සචි ආචිණ්ණං; සබ්බඤ්ඤුබොධිසත්තස්සෙව ආචිණ්ණං; තථා පටිසන්ධිග්ගහණදිවසෙ දසසහස්සිලොකධාතුකම්පනම්පි සතස්ස සම්පජානස්ස මාතුකුච්ඡියං නිවාසොපි සතස්ස සම්පජානස්ස මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමනදිවසෙ දසසහස්සිලොකධාතුකම්පනම්පි සම්පති ජාතස්ස සත්තපදවීතිහාරගමනම්පි දිබ්බසෙතච්ඡත්තධාරණම්පි දිබ්බවාලබීජනුක්ඛෙපොපි සබ්බදිසාසු සීහවිලොකිතං විලොකෙත්වා අත්තනා පටිසමං කඤ්චි සත්තං අදිස්වා අග්ගොහමස්මි ලොකස්සාති එවං සීහනාදනදනම්පි පරිපාකගතෙ ඤාණෙ මහාසම්පත්තිං පහාය මහාභිනික්ඛමනම්පි මහාබොධිමණ්ඩෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නස්ස මාරවිජයං ආදිං කත්වා පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිදිබ්බචක්ඛුවිසොධනානි කත්වා පච්චූසසමයෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණරාසි පටිවිජ්ඣනෙ දසසහස්සිලොකධාතුකම්පනම්පි පඨමධම්මදෙසනාය අනුත්තරං තිපරිවට්ටං ධම්මචක්කප්පවත්තනම්පීති එවමාදි සබ්බං න අඤ්ඤස්ස කස්සචි ආචිණ්ණං; සබ්බඤ්ඤුබුද්ධස්සෙව ආචිණ්ණං; එවං ආචිණ්ණමනුස්සොතිපි අච්ඡරියමනුස්සො.

චතුත්ථෙ **කාලකිරියාති** එකස්මිං කාලෙ පාකටා කිරියාති කාලකිරියා; තථාගතො හි පඤ්චචත්තාරීසං වස්සානි ඨත්වා තීණි පිටකානි පඤ්ච නිකායෙ නවඞ්ගං සත්ථුසාසනං චතුරාසීතිධම්මක්ඛන්ධසහස්සානි පකාසෙත්වා මහාජනං නිබ්බානනින්නං නිබ්බානපොණං කත්වා යමකසාලානමන්තරෙ නිපන්නො භික්ඛුසඞ්ඝං ආමන්තෙත්වා අප්පමාදෙන ඔවදිත්වා සතො සම්පජානො අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි; අයමස්ස කිරියා යාවජ්ජකාලා පාකටාති එකස්මිං කාලෙ පාකටා කිරියාති කාලකිරියා; **අනුතප්පා හොතීති** අනුතාපකරා හොති; තත්ථ චක්කවත්තිරඤ්ඤො කාලකිරියා එකචක්කවාලෙ දෙවමනුස්සානං අනුතාපකරා හොති; බුද්ධානං කාලකිරියා දසසහස්සචක්කවාලෙ දෙවමනුස්සානං අනුතාපකරා හොති; තෙන වුත්තං **බහුනො ජනස්ස අනුතප්පා හොතීති**.

පඤ්චමෙ **අදුතියොති** දුතියකස්ස බුද්ධස්ස අභාවා අදුතියො; චත්තාරො හි බුද්ධා සුතබුද්ධො චතුසච්චබුද්ධො පච්චෙකබුද්ධො සබ්බඤ්ඤුබුද්ධොති; තත්ථ බහුස්සුතො භික්ඛු සුතබුද්ධො නාම; ඛීණාසවො චතුසච්චබුද්ධො නාම; කප්පසතසහස්සාධිකානි ද්වෙ අසංඛෙය්‍යානි පාරමියො පූරෙත්වා සාමං පටිවිද්ධපච්චෙකබොධිඤාණො පච්චෙකබුද්ධො නාම; කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි වා අට්ඨ වා සොළස වා අසංඛෙය්‍යානි පාරමියො පූරෙත්වා තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා පටිවිද්ධසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණො සබ්බඤ්ඤුබුද්ධො නාම; ඉමෙසු චතූසු බුද්ධෙසු සබ්බඤ්ඤුබුද්ධොව අදුතියො නාම; න හි තෙන සද්ධිං අඤ්ඤො සබ්බඤ්ඤුබුද්ධො නාම උප්පජ්ජති. **අසහායොති** අත්තභාවෙන වා පටිවිද්ධධම්මෙහි වා සදිසො සහායො නාම

a. විලොකනං. ම.

අස්ස නත්ථීති අසහායො; ලද්ධසහායො ඛො පන සො භගවා සෙඛානමෙව පටිපන්නකානං ඉමිනා පන පරියායෙන සෙඛාසෙඛා බුද්ධානං සහායා නාම හොන්ති; **අප්පටිමොති** පටිමා වුච්චති අත්තභාවො තස්ස අත්තභාවසදිසා අඤ්ඤා පටිමා නත්ථීති අප්පටිමො; යාපි ච මනුස්සා සුවණ්ණරජතාදිමයා පටිමා කරොන්ති තාසු වාලග්ගමත්තම්පි ඔකාසං තථාගතස්ස අත්තභාව සදිසං කාතුං සමත්ථො නාම නත්ථීති සබ්බථාපි අප්පටිමො; **අප්පටිසමොති** අත්තභාවෙනෙවස්ස පටිසමො නාම කොචි නත්ථීති අප්පටිසමො; **අප්පටි භාගොති** යෙ තථාගතෙන චත්තාරො සතිපට්ඨානාති ආදිනා නයෙන ධම්මා දෙසිතා තෙසු න චත්තාරො සතිපට්ඨානා තයො වා පඤ්ච වාති ආදිනා නයෙන පටිභාගං දාතුං[1] සමත්ථො නාම නත්ථීති අප්පටිභාගො; **අප්පටිපුග්ගලොති** අඤ්ඤො කොචි අහං බුද්ධොති පටිඤ්ඤං දාතුං සමත්ථො නාමස්ස පුග්ගලො නත්ථීති අප්පටිපුග්ගලො; **අසමොති** අප්පටිපුග්ග ලත්තාව සබ්බසත්තෙහි අසමො; **අසමසමොති** අසමා වුච්චන්ති අතීතානා ගතා සබ්බඤ්ඤුබුද්ධා; තෙහි අසමෙහි සමොති අසමසමො; **දිපදානං අග්ගොති** සම්මාසම්බුද්ධො අපදානං දිපදානං චතුප්පදානං බහුප්පදානං රූපීනං අරූපීනං සඤ්ඤීනං අසඤ්ඤීනං නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීනං සත්තානං අග්ගොව කස්මා ඉධ දිපදානං අග්ගොති වුත්තො: සෙට්ඨතර වසෙන; ඉමස්මිං හි ලොකෙ සෙට්ඨො නාම උප්පජ්ජමානො අපදචතුප්පද බහුප්පදෙසු නුප්පජ්ජති දිපදෙසුයෙව උප්පජ්ජති; කතරදිපදෙසූති: මනුස්සෙසු චෙව දෙවෙසු ච; මනුස්සෙසු උප්පජ්ජමානො තිසහස්සිමහා ලොකධාතුං වසෙ වත්තෙතුං සමත්ථො බුද්ධො හුත්වා උප්පජ්ජති; දෙවෙසු උප්පජ්ජමානො දසසහස්සිලොකධාතුං වසවත්තී මහාබ්‍රහ්මා හුත්වා උප පජ්ජති; සො තස්ස කප්පියකාරකො වා ආරාමිකො වා සම්පජ්ජති; ඉති තතොපි සෙට්ඨතරවසෙනෙස දිපදානං අග්ගොති වුත්තො.

ඡට්ඨාදිසු **එකපුග්ගලස්ස භික්ඛවෙ පාතුභාවා මහතො චක්ඛුස්ස පාතුභාවො හොතීති** භික්ඛවෙ එකපුග්ගලස්ස තථාගතස්ස අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවෙන මහන්තස්ස චක්ඛුස්ස පාතුභාවො හොති තස්මිං පුග්ගලෙ පාතුභූතෙ තං පාතුභූතමෙව හොති න විනා තස්ස පාතු භාවෙන පාතුභවති; පාතුභාවොති උප්පත්ති නිප්ඵත්ති; කතමස්ස චක්ඛුස්සාති: පඤ්ඤාචක්ඛුස්ස; කීවරූපස්සාති. සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස විපස්සනාපඤ්ඤාසදිසස්ස මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස සමාධිපඤ්ඤා සදි සස්සාති; ආලොකාදිසුපි එසෙව නයො. උභින්නං අග්ගසාවකානං පඤ්ඤා ආලොකසදිසොයෙව හි එත්ථ ආලොකො පඤ්ඤොභාසසදිසොයෙව ච ඔභාසො අධිප්පෙතො. මහතො චක්ඛුස්ස මහන්තා ආලොකස්ස මහතො ඔභාසස්සාති ඉමානි ච පන තීණිපි ලොකියලොකුත්තරමිස්සකානි කථිතානීති වෙදිතබ්බානි. **ඡන්නං අනුත්තරියානන්ති** උත්තරිතරවිරහි තානං ඡන්නං උත්තමධම්මානං; තත්ථ දස්සනානුත්තරියං සවනානුත්තරියං ලාභානුත්තරියං සික්ඛානුත්තරියං පාරිචරියානුත්තරියං අනුස්සතානුත්තරි

---

1. කාතුං. ම.

යන්ති ඉමානි ඡ අනුත්තරියානි; ඉමෙසං පාතුභාවො හොතීති අත්ථො. ආයස්මා හි ආනන්දත්ථෙරො සායං පාතං තථාගතං චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන දට්ඨුං ලභති ඉදං දස්සනානුත්තරියං; අඤ්ඤෙ පි සොතාපන්නා වා සකදාගාමී වා අනාගාමී වා ආනන්දත්ථෙරො විය තථාගතං දස්සනාය ලභන්ති ඉදම්පි දස්සනානුත්තරියං; අපරො පන පුථුජ්ජනකල්‍යාණකො ආනන්දත්ථෙරො විය දසබලං දස්සනාය ලභිත්වා දස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපෙති ඉදං දස්සනමෙව නාම මූලදස්සනං පන දස්සනානුත්තරියං නාම ආනන්දත්ථෙරොයෙව ච අභික්ඛණං දසබලස්ස වචනං සොතවිඤ්ඤාණෙන සොතුං ලභති ඉදං සවනානුත්තරියං; අඤ්ඤෙපි සොතාපන්නාදයො ආනන්දත්ථෙරො විය තථාගතස්ස වචනං සවනාය ලභන්ති ඉදම්පි සවනානුත්තරියං; අපරො පන පුථුජ්ජනකල්‍යාණකො ආනන්දත්ථෙරො විය තථාගතස්ස වචනං සොතුං ලභිත්වා තං සවනං වඩ්ඪෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපෙති ඉදං සවනමෙව නාම; මූලසවනං පන සවනානුත්තරියං නාම; ආනන්දත්ථෙරොයෙව ච දසබලෙ සද්ධං පටිලභති ඉදං ලාභානුත්තරියං; අඤ්ඤෙපි සොතාපන්නාදයො ආනන්දත්ථෙරො විය දසබලෙ සද්ධාපටිලාභං ලභන්ති ඉදම්පි ලාභානුත්තරියං; අපරො පන පුථුජ්ජනකල්‍යාණකො ආනන්දත්ථෙරො විය දසබලෙ සද්ධාපටිලාභං ලභිත්වා තං ලාභං වඩ්ඪෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපෙති අයං ලාභොයෙව නාම; මූලලාභො පන ලාභානුත්තරියං නාම; ආනන්දත්ථෙරොයෙව දසබලස්ස සාසනෙ තිස්සො සික්ඛා සික්ඛතිඉදංසික්ඛානුත්තරියං; අඤ්ඤෙපි සොතාපන්නාදයො ආනන්දත්ථෙරො විය දසබලස්ස සාසනෙ තිස්සො සික්ඛා සික්ඛන්ති ඉදම්පි සික්ඛානුත්තරියං; අපරො පන පුථුජ්ජනකල්‍යාණකො ආනන්දත්ථෙරො විය දසබලස්සසාසනෙ තිස්සො සික්ඛා සික්ඛිත්වා තා සික්ඛා වඩ්ඪෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපෙති අයං සික්ඛායෙව නාම; මූලසික්ඛා පන සික්ඛානුත්තරියං නාම; ආනන්දත්ථෙරොයෙව ච අභිණ්හං දසබලං පරිචරති ඉදං පාරිචරියානුත්තරියං; අඤ්ඤෙපි සොතාපන්නාදයො ආනන්දත්ථෙරො විය අභිණ්හං දසබලං පරිචරන්ති ඉදම්පි පාරිචරියානුත්තරියං; අපරො පන පුථුජ්ජනකල්‍යාණකො ආනන්දත්ථෙරො විය දසබලං පරිචරිත්වා තං පාරිචරියං වඩ්ඪෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපෙති අයං පාරිචරියායෙව නාම මූලපාරිචරියා පන පාරිචරියානුත්තරියං නාම; ආනන්දත්ථෙරොයෙව ච දසබලස්ස ලොකියලොකුත්තරෙ ගුණෙ අනුස්සරති ඉදං අනුස්සතානුත්තරියං; අඤ්ඤෙපි සොතාපන්නාදයො ආනන්දත්ථෙරො විය දසබලස්ස ලොකියලොකුත්තරෙ ගුණෙ අනුස්සරන්ති ඉදම්පි අනුස්සතානුත්තරියං; අපරො පන පුථුජ්ජනකල්‍යාණකො ආනන්දත්ථෙරො විය දසබලස්ස ලොකියලොකුත්තරෙ ගුණෙ අනුස්සරිත්වා තං අනුස්සතිං වඩ්ඪෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපෙති අයං අනුස්සතියෙව නාම; මූලානුස්සති පන අනුස්සතානුත්තරියං නාම; ඉමානි ඡ අනුත්තරියානි; ඉමෙසං පාතුභාවො හොති; ඉමානි ච පන ඡ අනුත්තරියානි ලොකියලොකුත්තරමිස්සකානි කථිතානීති වෙදිතබ්බානි. **චතුන්නං පටිසම්භිදානං සච්ඡිකිරියා හොතීති** චතස්සො හි පටිසම්භිදා අත්ථපටිසම්භිදා

ධම්මපටිසම්භිදා නිරුත්තිපටිසම්භිදා පටිභානපටිසම්භිදාති; තත්ථ අත්ථෙසු ඤාණං අත්ථපටිසම්භිදා; ධම්මෙසු ඤාණං ධම්මපටිසම්භිදා; අත්ථධම්මනිරුත්තාභිලාපෙ ඤාණං නිරුත්තිපටිසම්භිදා; ඤාණෙසු ඤාණං පටිභානපටිසම්භිදා; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; විත්ථාරො පනෙතාසං අභිධම්මෙ ආගතො යෙව. ඉමාසං චතුන්නං පටිසම්භිදානං බුද්ධුප්පාදෙ පච්චක්ඛකිරියා උප්පාදෙ හොති; න විනා බුද්ධුප්පාදා එතා සච්ඡිකරීයන්තීති අත්ථො; ඉමාපි ලොකියලොකුත්තරාව කථිතාති වෙදිතබ්බා. **අනෙකධාතුපටිවෙධො**ති චක්ඛුධාතු රූපධාතූති ආදීනං අට්ඨාරසන්නං ධාතූනං බුද්ධුප්පාදෙ යෙව පටිවෙධො හොති; න විනා බුද්ධුප්පාදෙනාති අත්ථො; **නානාධාතුපටිවෙධො**ති එත්ථ ඉමාව අට්ඨාරසධාතුයො නානාසභාවතො නානාධාතුයොති වෙදිතබ්බා; යො පනෙතාසං නානාසභාවා එතාහි එවං නානාකරණතො පටිවෙධො අයං නානාධාතුපටිවෙධො නාම. **විජ්ජාවිමුත්තිඵලසච්ඡිකිරියා**ති එත්ථ විජ්ජාති ඵලෙ ඤාණං; **විමුත්තී**ති තදවසෙසා ඵලසම්පයුත්තකා ධම්මා; **සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියා**ති සොතොති පඨමමග්ගො; තෙන සොතෙන පවත්ත[a] ඵලන්ති සොතාපත්තිඵලං; සකදාගාමිඵලාදීනි පාකටානෙව. **අනුත්තර**න්ති නිරුත්තරං; **ධම්මචක්ක**න්ති සෙට්ඨචක්කං; චක්කසද්දො හෙස:–

"චතුබ්භි අට්ඨජ්ඣගමා අට්ඨාහි ච සොළස
සොළසාහි ච බාත්තිංස අත්‍රිච්ඡං චක්කමාසදෙ
ඉච්ඡාහතස්ස පොසස්ස චක්කං භමති මත්ථකෙ"ති.[1]

එත්ථ උරචක්කෙ ආගතො. "චක්කසමාරූළ්හා ජානපදා පරියායන්තී"ති[2] එත්ථ ඉරියාපථචක්කෙ. "අථ ඛො සො භික්ඛවෙ රථකාරො යන්තං චක්කං ඡහි මාසෙහි නිට්ඨිතං තං පවත්තෙසී"ති[3] එත්ථ දාරුචක්කෙ. "අද්දසා ඛො දොණො බ්‍රාහ්මණො භගවතො පාදෙසු චක්කානි සහස්සාරානී"ති[4] එත්ථ ලක්ඛණචක්කෙ. "චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ චක්කානි යෙහි සමන්නාගතානං දෙවමනුස්සානං චතුචක්කං වත්තතී"ති[5] එත්ථ සම්පත්තිචක්කෙ. "දිබ්බං චක්කරතනං පාතුභවතී"ති[6] එත්ථ රතනචක්කෙ. ඉධ පන ධම්මචක්කෙ ආගතො. **පවත්තිත**න්ති එත්ථච ධම්මචක්කං අභිනීහරති නාම අභිනීහටං නාම උප්පාදෙති නාම උප්පාදිතං නාම පවත්තෙති නාම පවත්තිතං නාමාති අයං පභෙදො වෙදිතබ්බො; කුතො පට්ඨාය ධම්මචක්කං අභිනීහරති නාමාති: යදා සුමෙධබ්‍රාහ්මණො හුත්වා කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං දිස්වා සත්තාහං[b] මහාදානං දත්වා ඉසි පබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා පඤ්චාභිඤ්ඤාඅට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසි තතො පට්ඨාය ධම්මචක්කං අභිනීහරති නාම; කුතො පට්ඨාය අභිනීහටං නාමාති: යදා අට්ඨ ධම්මෙ සමොධානෙත්වා දීපඞ්කරපාද

1 ජාතකපාළි එකකනිපාත මිත්තවින්දකජාතක.
2. අඞ්ගුත්තර තික අමාතාපුත්තිකසුත්ත
3. අඞ්ගුත්තර තික රථකාර සුත්ත.
4. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක දොණ සුත්ත
5. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක චක්කසුත්ත
6. දීඝ චක්කවත්ති සීහනාද සුත්ත

a. පත්තබ්බං. ම.
b. සත්ත සත්තාහ. ම.

මූලෙ මහාබොධිමණ්ඩත්ථාය මානසං බන්ධිත්වා ව්‍යාකරණං අලද්ධා න වුට්ඨිස්සාමීති විරියාධිට්ඨානං අධිට්ඨාය නිපන්නො දසබලස්ස සන්තිකා ව්‍යාකරණං ලභි තතො පට්ඨාය ධම්මචක්කං අභිනීහටං නාම; කුතො පට්ඨාය උප්පාදෙති නාමාති: තතොව පට්ඨාය දානපාරමිං පූරෙන්තොපි ධම්මචක්කං උප්පාදෙති නාම; සීලපාරමිං–පෙ–උපෙක්ඛාපාරමිං පූරෙන්තොපි ධම්මචක්කං උප්පාදෙති නාම; දසපාරමියො දස උපපාරමියො දස පරමත්ථපාරමියො පූරෙන්තොපි පඤ්ච මහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජන්තොපි ඤාතත්ථචරියං පූරෙන්තොපි ධම්මචක්කං උප්පාදෙති නාම; වෙස්සන්තරභාවෙ ඨත්වා සත්තසතකමහාදානං දත්වා පුත්තදාරං දානමුඛෙ නිය්‍යාතෙත්වා පාරමීනං කූටං ගහෙත්වා තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්‍ථ යාවතායුකං ඨත්වා දෙවතාහි ආයාචිතො පටිඤ්ඤං දත්වා පඤ්චමහාවිලොකිතං විලොකෙන්තොපි ධම්මචක්කං උප්පාදෙතියෙව නාම; මාතුකුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හන්තොපි පටිසන්ධික්ඛණෙ දසසහස්සචක්කවාළං කම්පෙන්තොපි මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛන්තදිවසෙ තථෙව ලොකං කම්පෙන්තොපි සම්පතිජාතො සත්තපදානි ගන්ත්වා අග්ගොහමස්මීති සීහනාදං නදන්තොපි එකූනතිංසසංවච්ඡරානි අගාරමජ්ඣෙ වසන්තොපි මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමන්තොපි අනොමානදීතීරෙ පබ්බජන්තොපි මහාපධානෙ ඡබ්බස්සානි විරියං කරොන්තොපි සුජාතාය දින්නං මධුපායාසං භුඤ්ජිත්වා සුවණ්ණපාතිං නදියා පවාහෙත්වා සායන්හසමයෙ බොධිමණ්ඩවරගතො පුරත්ථිමං ලොකධාතුං ඔලොකෙන්තො නිසීදිත්වා සුරියෙ ධරමානෙයෙව මාරබලං විධමෙත්වා පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්තොපි මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධෙන්තොපි පච්චූසකාලසමනන්තරෙ පච්චයාකාරං සම්මසිත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පටිවිජ්ඣන්තොපි සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකරොන්තොපි සකදාගාමිමග්ගං සකදාගාමිඵලං අනාගාමිමග්ගං අනාගාමිඵලං සච්ඡිකරොන්තොපි අරහත්තමග්ගං පටිවිජ්ඣන්තොපි ධම්මචක්කං උප්පාදෙතියෙව නාම; අරහත්තඵලක්ඛණෙ පන තෙන ධම්මචක්කං උප්පාදිතං නාම; බුද්ධානං හි සකලගුණරාසි[a] අරහත්තඵලෙනෙව සද්ධිං ඉජ්ඣති තස්මා තෙන තස්මිං ඛණෙ ධම්මචක්කං උප්පාදිතං නාම හොති; කදා පවත්තෙති නාම: බොධිමණ්ඩෙ සත්තසත්තාහං වීතිනාමෙත්වා ඉසිපතනෙ මිගදායෙ අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරං කායසක්ඛිං කත්වා ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තං දෙසෙන්තො ධම්මචක්කං පවත්තෙති නාම; යදා පන අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරෙන දසබලස්ස දෙසනාඤාණානුභාවනිබ්බත්තං සවනං ලභිත්වා සබ්බපඨමං ධම්මො අධිගතො තතො පට්ඨාය ධම්මචක්කං පවත්තිතං නාම හොතීති වෙදිතබ්බං, ධම්මචක්කන්ති චෙතං දෙසනාඤාණස්සපි නාමං පටිවෙධඤාණස්සපි; තෙසු දෙසනාඤාණං ලොකියං; පටිවෙධඤාණං ලොකුත්තරං; කස්ස දෙසනාපටිවෙධඤාණන්ති: න අඤ්ඤස්ස කස්සචි සම්මාසම්බුද්ධස්සෙව දෙසනාඤාණඤ්ච පටිවෙධඤාණඤ්චාති වෙදිතබ්බං

සම්මදෙවාති හෙතුනා නයෙන කාරණෙනෙව; **අනුප්පවත්තෙතීති** යථා පුරතො ගච්ඡන්තස්ස පච්ඡතො ගච්ඡන්තො තං අනුගච්ඡති නාම එවං

---

a. සකලලොකිය ලොකුත්තර ගුණරාසි. ම.

පඨමතරං සත්ථාරා පවත්තිතං ථෙරො අනුප්පවත්තෙති නාම; කථං: සත්ථා හි "චත්තාරො මෙ භික්ඛවෙ සතිපට්ඨානා කතමෙ චත්තාරො"ති[1] කථෙන්තො ධම්මචක්කං පවත්තෙති නාම; ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරොපි තෙ යෙව චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ "චත්තාරොමෙ ආවුසො සතිපට්ඨානා"ති[2] කථෙන්තො ධම්මචක්කං අනුප්පවත්තෙති නාම. සම්මප්පධානාදිසුපි එසෙව නයො. න කෙවලඤ්ච බොධිපක්ඛියධම්මෙසු "චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ අරියසච්චානී"[3] "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ අරියවංසා"ති[4] ආදිසුපි අයං නයො නෙතබ්බොව. එවං සම්මාසම්බුද්ධො ධම්මචක්කං පවත්තෙති නාම; ථෙරො දසබලෙන පවත්තිතං ධම්මචක්කං අනුප්පවත්තෙති නාම; එවං ධම්මචක්කං අනුප්පවත්තෙන්තෙන පන ථෙරෙන ධම්මො දෙසිතොපි පකාසිතොපි සත්ථාරාව දෙසිතො පකාසිතො හොති; යො හි කොචි භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා උපාසකො වා උපාසිකා වා දෙවො වා සක්කො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි වා ධම්මං දෙසෙතු පකාසෙතු සබ්බො සො සත්ථාරා දෙසිතො පකාසිතොව නාම හොති; සෙසජනො පන ලෙඛහාරකපක්ඛෙ නයමුබ්බදූනෙ සීතොව නාම හොති; කථං: යථා හි රඤ්ඤා දින්නං පමාණපණ්ණං වාචෙත්වා වාචෙත්වා කම්මං කාරෙන්ති තං කම්මං යෙන කෙනචි තථා කාරිතම්පි රඤ්ඤා කාරිතන්තෙව වුච්චති; මහාරාජා විය හි සම්මාසම්බුද්ධො; රාජපණ්ණං විය තිපිටකං බුද්ධවචනං; පණ්ණදූනං විය තෙපිටකෙ නයමුබ්බදූනං; පණ්ණං වාචෙත්වා වාචෙත්වා කම්මානං කාරණං විය චතුන්නං පරිසානං අත්තනො බලෙන බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා පරෙසං දෙසනා පකාසනා; තත්ථ යථා පණ්ණං වාචෙත්වා යෙන කෙනචි කතම්පි කාරිතම්පි තං කම්මං රඤ්ඤා කාරිතමෙව හොති; එවමෙවං යෙන කෙනචි දෙසිතොපි පකාසිතොපි ධම්මො සත්ථාරාව දෙසිතො පකාසිතො නාම හොතීති වෙදිතබ්බො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

එකපුග්ගල වණ්ණනා
නි ට්ඨි තා.

1.

එතදග්ගෙසු පඨමවග්ගස්ස පඨමෙ **එතදග්ග**න්ති එතං අග්ගං; එත්ථ ච අයං අග්ගසද්දො ආදිකොටි කොට්ඨාසසෙට්ඨෙසු දිස්සති; "අජ්ජතග්ගෙ සම්ම දොවාරික ආවරාමි ද්වාරං නිගණ්ඨානං නිගණ්ඨීන"න්ති[5] ආදිසු හි ආදිම්හි දිස්සති "තෙනෙව අඞ්ගුලග්ගෙන තං අඞ්ගුලග්ගං පරාමසෙය්‍ය"[6] "උච්ඡග්ගං වෙළග්ග"න්ති[7] ආදිසු කොටියං; "අනුජානාමි භික්ඛවෙ අම්බිලග්ගං වා මධුරග්ගං වා තිත්තකග්ගං වා විහාරග්ගෙන වා පරිවෙණග්ගෙන වා භාජෙතු"න්ති[8] ආදිසු කොට්ඨාසෙ. "යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා-පෙ-තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති[9] ආදිසු සෙට්ඨෙ:

---

1. දීඝ මහාසතිපට්ඨාන සුත්ත
2. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක.
3. සංයුත්ත සච්චසංයුත්ත.
4. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක අරියවංස සුත්ත.
5. මජ්ඣිම උපාලිවාද සුත්ත.
6. පාරාජික පාළි.
7. 8. මහාවග්ග චතුපච්චය භාජනිය.
9. අඞ්ගුත්තර චතුක්ක අග්ගප්පසාද සුත්ත.

සවාංයම්බ කොටියම්පි වට්ටති සෙසෙපි වට්ටති; තෙ හි ථෙරා අත්තනො අත්තනො ඨානෙ කොටිභූතාතිපි අග්ගා සෙට්ඨභූතාතිපි; තස්මා එතදග්ගන්ති එසා කොටි එස සෙට්ඨොති අයමෙත්ථ අත්ථො; එස නයො සබ්බසුත්තෙසු; අයඤ්ච එතදග්ගසන්නික්ඛෙපො නාම චතූහි කාරණෙහි ලබ්භති අට්ඨුප්පත්තිතො ආගමනතො චිණ්ණවසිතො ගුණාතිරෙකතොති; තත්ථ කොචි ථෙරො එකෙන කාරණෙන එතදග්ගට්ඨානං ලභති කොචි ද්වීහි කොචි තීහි කොචි සබ්බෙහෙව චතූහිපි ආයස්මා සාරිපුත්තත්ථෙරො විය; සො හි අට්ඨුප්පත්තිතොපි මහාපඤ්ඤතාය එතදග්ගට්ඨානං ලභි; ආගමනාදීහිපි; කථං එකස්මිං හි සමයෙ සත්ථා ජෙතවනමහාවිහාරෙ විහරන්තො ගණ්ඩම්බ මූලෙ තිත්ථියමද්දනං යමකපාටිහාරියං දස්සෙත්වා කහං නු ඛො පුරිමබුද්ධා යමකපාටිහාරියං කත්වා වස්සං උපගච්ඡන්තීති ආවජ්ජෙන්තො තාවතිංස භවනෙති ඤත්වා ද්වෙ පදන්තරානි දස්සෙත්වා තතියෙන පදෙන තාවතිංස භවනෙ පච්චුට්ඨාසි; සක්කො දෙවරාජා භගවන්තං දිස්වා පණ්ඩුකම්බල සිලාතො උට්ඨාය සද්ධිං දෙවගණෙන පච්චුග්ගමනං අගමාසි; දෙවා චින්ත යිංසු සක්කො දෙවරාජා දෙවගණපරිවුතො සට්ඨියොජනාය පණ්ඩුකම්බල සිලාය නිසීදිත්වා සම්පත්තිං අනුභවති බුද්ධානං නිසීදනකාලතො පට්ඨාය න සක්කා අඤ්ඤෙන එත්ථ හත්ථම්පි ඨපෙතුන්ති; සත්ථාපි තත්ථ නිසීදන්තොව තෙසං චිත්තාචාරං ඤත්වා මහාපංසුකූලිකො විය බුද්ධපීඨකං සබ්බමෙව පණ්ඩුකම්බලසිලං අවත්ථරිත්වා නිසීදි; එවං නිසීදන්තො පන අත්තනො වා සරීරං මහන්තං කත්වා මාපෙසි පණ්ඩුකම්බලසිලං වා ඛුද්දකං අකාසීති න සල්ලක්ඛෙතබ්බං; අචින්තෙය්‍යො බුද්ධවිසයො; එවං නිසින්නො පන මාතරං කායසක්ඛිං කත්වා දසසහස්සචක්කවාළෙ දෙවතානං "කුසලා ධම්මා අකු සලා ධම්මා අබ්‍යාකතා ධම්මා"ති[1] අභිධම්මපිටකං දෙසෙසි; පාටිහාරියට්ඨා නෙපි සබ්බාපි ද්වාදසයොජනිකා පරිසා අනුරුද්ධත්ථෙරං උපසංකමිත්වා කහං භන්තෙ දසබලො ගතොති පුච්ඡි; තාවතිංසභවනෙ පණ්ඩුකම්බලසිලායං වස්සං උපගන්ත්වා අභිධම්මපිටකං දෙසෙතුං ආරද්ධොති;[a] භන්තෙ න මයං සත්ථාරං අදිස්වා ගමිස්සාම කදා සත්ථා ආගමිස්සතීති සත්ථු ආගමනකාලං ජානාථාති; මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස භාරං කරොථ සො බුද්ධානං සන්තිකං ගන්ත්වා සාසනං ආහරිස්සතීති; කිං පන ථෙරස්ස තත්ථ ගන්තුං බලං නත්ථීති: අත්ථි; විසෙසවන්තානං පන විසෙසං පස්සන්තූති එවමාහ. මහාජනො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං උපසංකමිත්වා සත්ථුසාසනං ගහෙත්වා ආගමනත්ථාය යාචි; ථෙරො පස්සන්තස්සෙව මහාජනස්ස මහාපථවියං නිමුජ්ජිත්වා අන්තොසිනෙරුනා ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ භන්තෙ මහාජනො තුම්හාකං දස්සනකාමො ආගමනදිවසං වො ජානිතුං ඉච්ඡතීති; තෙන හි ඉතො තෙමාසච්චයෙන සංකස්ස නගරද්වාරෙ පස්සථාතිස්ස වදෙ සීති; ථෙරො භගවතො සාසනං ආහරිත්වා මහාජනස්ස කථෙසි; මහා ජනො තථෙව තෙමාසං ඛන්ධාවාරං බන්ධිත්වා වසි; චූළඅනාථපිණ්ඩිකො ද්වාදසයොජනාය පරිසාය තෙමාසං යාගුභත්තං අදාසි; සත්ථාපි සත්තප්ප

1. ධම්මසඞ්ගණිමාතිකා.   a. දෙසෙතුං ගතොති, ම.

කාරණානි දෙසෙත්වා මනුස්සලොකං ආගමනත්ථාය ආකප්පං දස්සෙසි; සක්කො දෙවරාජා විස්සකම්මං ආමන්තෙත්වා තථාගතස්ස ඔතරණත්ථාය සොපානං මාපෙතුං ආණාපෙසි; සො එකතො සොවණ්ණමයං එකතො රජතමයං සොපානං මාපෙත්වා මජ්ඣෙ මණිමයං මාපෙසි; තස්මිං මණිමයෙ සොපානෙ ඨත්වා මහාජනො මං පස්සතූති අධිට්ඨාසි; අත්තනො ආනුභාවෙනෙව ච මහාජනො අවීචිමහානිරයං පස්සතූතිපි අධිට්ඨාසි; නිරයදස්සනෙන චස්ස උප්පන්නසංවෙගතං ඤත්වා දෙවලොකං දස්සෙසි; අථස්ස ඔතරන්තස්ස මහාබ්‍රහ්මා ඡත්තං ධාරෙසි; සක්කො දෙවරාජා පත්තචීවරං ගණ්හි; සුයාමො දෙවරාජා දිබ්බවාලවීජනිං වීජි; පඤ්චසිඛො ගන්ධබ්බපුත්තො බෙලුවපණ්ඩුවීණං සමපණ්ණාසාය මුච්ඡනාහි මුච්ඡෙත්වා වාදෙන්තො පුරතො පුරතො ඔතරි; බුද්ධානං පඨවියං පතිට්ඨිතකාලෙ අහං පඨමං වන්දිස්සාමි අහං පඨමං වන්දිස්සාමීති මහාජනො අට්ඨාසි සහ මහාපඨවිඅක්කමනෙන පන භගවතො නෙව මහාජනො න අසීති මහාසාවකා පඨමකවන්දනං සම්පාපුණිංසු; ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරොයෙව පන සම්පාපුණි. අථ තස්මිං ද්වාදසයොජනාය පරිසාය අන්තරෙ ථෙරස්ස පඤ්ඤානුභාවං ජානන්තූති පුථුජ්ජනපථකං පඤ්හං ආරභි; පඨමං ලොකියමහාජනො සල්ලක්ඛෙස්සතීති පුථුජ්ජනපඤ්හං පුච්ඡි; යෙ යෙ සල්ලක්ඛිංසු තෙ තෙ කථයිංසු; දුතියං පුථුජ්ජනවිසයං අතික්කමිත්වා සොතාපත්තිමග්ගෙ පඤ්හං පුච්ඡි; පුථුජ්ජනා තුණ්හී අහෙසුං; සොතාපන්නාව කථයිංසු; තතො සොතාපන්නානං විසයං අතික්කමිත්වා සකදාගාමිමග්ගෙ පඤ්හං පුච්ඡි; සොතාපන්නා තුණ්හී අහෙසුං; සකදාගාමිනොව කථයිංසු; තෙසම්පි විසයං අතික්කමිත්වා අනාගාමිමග්ගෙ පඤ්හං පුච්ඡි; සකදාගාමිනො තුණ්හී අහෙසුං; අනාගාමිනොව කථයිංසු; තෙසම්පි විසයං අතික්කමිත්වා අරහත්තමග්ගෙ පඤ්හං පුච්ඡි; අනාගාමිනො තුණ්හී අහෙසුං; අරහන්තොව කථයිංසු; තතො හෙට්ඨිමකොටිතො පට්ඨාය අභිඤ්ඤාතෙ අභිඤ්ඤාතෙ සාවකෙ පුච්ඡි; තෙ අත්තනො අත්තනො පටිසම්භිදාවිසයෙ ඨත්වා කථයිංසු; අථ මහාමොග්ගල්ලානං පුච්ඡි; සෙසසාවකා තුණ්හී අහෙසුං; ථෙරොව කථෙසි; තස්සපි විසයං අතික්කමිත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස විසයෙ පුච්ඡි; මහාමොග්ගල්ලානො තුණ්හී අහොසි; සාරිපුත්තත්ථෙරොව කථෙසි; ථෙරස්සපි විසයං අතික්කමිත්වා බුද්ධවිසයෙ පඤ්හං පුච්ඡි; ධම්මසෙනාපති ආවජ්ජෙන්තොපි පස්සිතුං න සක්කොති; පුරත්ථිමපච්ඡිමුත්තරදක්ඛිණා චතස්සො දිසා චතස්සො අනුදිසාති ඉතො චිතො ච ඔලොකෙන්තො පඤ්හුප්පත්තිට්ඨානං සල්ලක්ඛෙතුං නාසක්ඛි; සත්ථා ථෙරස්ස කිලමන්තභාවං ඤත්වා සාරිපුත්තො කිලමති නයමුඛමස්ස දස්සෙස්සාමීති ආගමෙහි ත්වං සාරිපුත්තාති වත්වා නායං තුය්හං විසයො පඤ්හො බුද්ධානං එසවිසයො සබ්බඤ්ඤූනං යසස්සීනන්ති බුද්ධවිසයභාවං ආචික්ඛිත්වා භූතමිදන්ති සාරිපුත්ත පස්සසීති ආහ; ථෙරො චතුමහාභූතිකකායපරිග්ගහං මෙ භගවා ආචික්ඛතීති ඤත්වා අඤ්ඤාතං භගවා අඤ්ඤාතං සුගතාති ආහ; එතස්මිං ඨානෙ අයං කථා උදපාදි; මහාපඤ්ඤො වත භො සාරිපුත්තත්ථෙරො නාම සබ්බෙහි අනඤ්ඤාතං පඤ්හං කථෙසි; බුද්ධෙහි ච දින්නනයෙ ඨත්වා

බුද්ධවිසයෙ පඤ්හං කථෙසි; ඉති ථෙරස්ස පඤ්ඤානුභාවො යථාතකං ඨානං බුද්ධානං කිත්තිසද්දෙන ඔත්ථටං සබ්බං අජ්ඣොත්ථරිත්වා ගතොති එවං තාව ථෙරො අට්ඨුප්පත්තිතො මහාපඤ්ඤතාය එතදග්ගට්ඨානං ලභි; කථං ආගමනතො: ඉමිස්සායෙව හි අට්ඨුප්පත්තියා සත්ථා ආහ න සාරිපුත්තො ඉදානෙව පඤ්ඤවා අතීතෙ පඤ්ච ජාතිසතානි ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වාපි මහාපඤ්ඤොව අහොසි.:–

"යො පබ්බජී ජාතිසතානි පඤ්ච
පහාය කාමානි මනොරමානි
තං වීතරාගං සුසමාහිතින්ද්‍රියං
පරිනිබ්බුතං වන්දථ සාරිපුත්ත"න්ති.

එවං පබ්බජ්ජං උපබ්‍රූහයමානො එකස්මිං සමයෙ බාරාණසියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා තත්ථ සාරං අපස්සන්තො පබ්බජිත්වා එකං මොක්ඛධම්මං ගවෙසිතුං වට්ටතීති චින්තං උප්පාදෙසි; තස්මිං කාලෙ බොධිසත්තො'පි කාසිරට්ඨෙ උදිච්චබ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය උග්ගහිතසිප්පො කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං දිස්වා ඝරාවාසං පහාය හිමවන්තං පවිසිත්වා කසිණපරිකම්මං කත්වා පඤ්චාභිඤ්ඤඅට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා වනමූලඵලාහාරො හිමවන්තපදෙසෙ වසති; සො'පි මාණවකො නික්ඛමිත්වා තස්සෙව සන්තිකෙ පබ්බජි; පරිවාරො මහා අහොසි පඤ්චසතමත්තා ඉසයො; අථස්ස සො ජෙට්ඨන්තෙවාසිකො එකදෙසපරිසං ගහෙත්වා ලොණම්බිලසෙවනත්ථං මනුස්සපථං අගමාසි; තස්මිං සමයෙ බොධිසත්තො තස්මිංයෙව හිමවන්තපදෙසෙ කාලමකාසි; කාලකිරියසමයෙව නං අන්තෙවාසිකා සන්නිපතිත්වා පුච්ඡිංසු අත්ථි තුම්හෙහි කොචි විසෙසො අධිගතොති: බොධිසත්තො නත්ථි කිඤ්චීති වත්වා අපරිහීනජ්ඣානො ආභස්සරබ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො; සො කිඤ්චාපි ආකිඤ්චඤ්ඤායතනස්ස ලාභී; බොධිසත්තානං පන අරූපාවචරෙ පටිසන්ධි නාම න හොති; කස්මා: අභබ්බට්ඨානත්තා; ඉති සො අරූපසමාපත්තිලාභී සමානො'පි රූපාවචරෙ නිබ්බත්ති; අන්තෙවාසිකාපිස්ස ආචරියො නත්ථි කිඤ්චීති ආහ මොඝා තස්ස කාලකිරියාති න කිඤ්චි සක්කාරසම්මානං අකංසු; අථ සො ජෙට්ඨන්තෙවාසිකො අතික්කන්තෙ වස්සාවාසෙ ආගන්ත්වා කුහිං ආචරියොති පුච්ඡි; කාලකතොති; අපිනු ආචරියෙන ලද්ධගුණං පුච්ඡිත්ථාති; ආම පුච්ඡිම්හාති; කිං වදෙසීති; නත්ථි කිඤ්චීති; මයම්පි ආචරියෙන ලද්ධගුණො නාම නත්ථීති තස්ස සක්කාරසම්මානං කරිම්හාති; තුම්හෙ භාසිතස්ස අත්ථං න ජානිත්ථ ආචරියො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනස්ස ලාභීති; අවසෙසා ජෙට්ඨන්තෙවාසිකස්ස කථං න සද්දහිංසු; සො පුනප්පුන කථෙන්තොපි සද්දහාපෙතුං නාසක්ඛි; අථ බොධිසත්තො ආවජ්ජමානො අන්ධබාලො මහාජනො මය්හං ජෙට්ඨන්තෙවාසිකස්ස කථං න ගණ්හාති ඉමං කාරණං පාකටං කරිස්සාමීති බ්‍රහ්මලොකතො ඔතරිත්වා අස්සමපදමත්ථකෙ ඨිතො ආකාසගතොව ජෙට්ඨන්තෙවාසිකස්ස පඤ්ඤානුභාවං වණ්ණෙත්වා ඉමං ගාථං අභාසි:–

"පරොසහස්සම්පි සමාගතානං
කන්දෙය්‍යුං තෙ වස්සසතං අපඤ්ඤා
එකොව සෙය්‍යො පුරිසො සපඤ්ඤො
යො භාසිතස්ස විජානාති අත්ථ"න්ති[1]

එවං ඉසිගණං සඤ්ඤාපෙත්වා බොධිසත්තො බ්‍රහ්මලොකමෙව ගතො; සෙසඉසිගණොපි අපරිහීනජ්ඣානො හුත්වා කාලං කත්වා බ්‍රහ්මලොකපරායණොව. ජාතො; තත්ථ බොධිසත්තො සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො ජෙට්ඨන්තෙවාසිකො සාරිපුත්තත්ථෙරො ජාතො සෙසා ඉසයො බුද්ධපරිසා ජාතාති; එවං අතීතෙපි සාරිපුත්තො මහාපඤ්ඤොව සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං ජානිතුං සමත්ථොති වෙදිතබ්බො. ඉදමෙව ච පුථුජ්ජනපචකං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා:-

"පරොසතචෙපි සමාගතානං
ඣායෙය්‍යුං තෙ වස්සසතං අපඤ්ඤා
එකොව සෙය්‍යො පුරිසො සපඤ්ඤො
යො භාසිතස්ස විජානාති අත්ථ"න්ති.[2]

ඉමම්පි ජාතකං කථෙසි. තස්ස පුරිමජාතකෙ වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො. අපරම්පි ඉදමෙව පුථුජ්ජනපචකං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා:-

"යෙ සඤ්ඤිනො තෙපි දුග්ගතා
යෙපි අසඤ්ඤිනො තෙපි දුග්ගතා
එතං උභයං විවජ්ජිය
තං සමාපත්තිසුඛං අනඞ්ගණ"න්ති[3]

ඉමං අනඞ්ගණජාතකං කථෙසි; එත්ථ ච ආචරියො කාලං කරොන්තො අන්තෙවාසිකෙහි පුච්ඡිතො නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීති ආහ; සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. අපරම්පි ඉදමෙව පුථුජ්ජනපචකං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා:-

"චන්දාභං සුරියාභච යොධ පඤ්ඤාය ගාධති
අවිතක්කෙන ඣානෙන හොති ආභස්සරූපගො"ති.[4]

ඉදං චන්දාභජාතකං කථෙසි; එත්ථාපි ආචරියො කාලං කරොන්තො අන්තෙවාසිකෙහි පුච්ඡිතො ඔදාතකසිණං චන්දාභං නාම පීතකසිණං සුරියාභං නාමාති තං උභයං යො පඤ්ඤාය ගාධති පවිසති පක්ඛන්දති සො

1. එකක පරොසහස්ස ජාතක.
2. පරොසත ජාතක.
3. එකක ඣානසොධක ජාතක, අනඞ්ගණ ජාතක.
4. චන්දාභ ජාතක.

අචින්තකෙන්ත ද්‍රතියජ්ඣානෙන ආභස්සරූපගො හොති තාදිසො අභනාති සඞ්ඛය "චන්දූභං සුරියාභනාති" ආහ. සෙසං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඉදමෙවච පුථුජ්ජන පචකං අධුප්පතතිං කත්වා:-

"ආසිංසෙථෙව පුරිසො න නිබ්බින්දෙය්‍ය පණ්ඩිතො
පස්සාමි වොහං අත්තානං යථා ඉච්ඡිං තථා අහු.

ආසිංසෙථෙව පුරිසො න නිබ්බින්දෙය්‍ය පණ්ඩිතො
පස්සාමි වොහං අත්තානං උදකා ථලමුබ්භතං.

වායමෙථෙව පුරිසො න නිබ්බින්දෙය්‍ය පණ්ඩිතො
පස්සාමි වොහං අත්තානං යථා ඉච්ඡිං තථා අහු.

වායමෙථෙව පුරිසො න නිබ්බින්දෙය්‍ය පණ්ඩිතො
පස්සාමි වොහං අත්තානං උදකා ථලමුබ්භතං.

දුක්ඛූපනීතොපි නරො සපඤ්ඤො
ආසං න ඡින්දෙය්‍ය සුඛාගමාය
බහූ හි ඵස්සා අහිතා හිතා ච
අවිතක්කිතා මච්චමුපබ්බජන්ති.

අචින්තිතම්පි භවති චින්තිතම්පි විනස්සති
න හි චින්තාමයා භොගා ඉත්ථියා පුරිසස්ස වා.

සරභං ගිරිදුග්ගස්මිං යං ත්වං අනුසරී පුරෙ
අලීනචිත්තං තස්ස ත්වං වික්කන්තමනුජීවසි.

යො තං විදුග්ගා නරකා උඩරි
සිලාය යොග්ගං සරභො කරිත්වා
දුක්ඛූපනීතං මච්චුමුඛා පමොචයි
අලීනචිත්තං තමිගං වදෙසි.

ත්වං නු තදෙව තදා අහොසි
උදාහු තෙ කොචි නං ඒතදක්ඛා
විවත්තච්ඡද්දො නුසි සබ්බදස්සී
ඤාණං නු තෙ බ්‍රාහ්මණ භිංසරූපං.

න චෙවහං තත්ථ තදා අහොසිං
න චාපි මෙ කොචි නං ඒතදක්ඛා
ගාථාපදානඤ්ච සුභාසිතානං
අත්ථං තදා නෙනන්ති ජනින්ද ධීරා"ති.[1]

ඉමං තෙරසනිපාතෙ සරභජාතකඤ්ච කථෙසි. ඉමානි පන පචපිජාතකානි අතීතෙපි සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං මයහං පුත්තො ජානාතීති සත්ථාරා ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තස්ස පඤ්ඤානුභාවපකාසනත්ථං

---

1. තෙරසනිපාත සරභමිග ජාතක.

මෙව කථිතානීති; එවං ආගමනතොපි ථෙරො මහාපඤ්ඤතාය එතදග්ගට්ඨානං ලභි. කථං චිණ්ණවසිතොති: චිණ්ණං කිරෙතං ථෙරස්ස චතුපරිසමජ්ඣෙ ධම්මං කථෙන්තො චත්තාරිසච්චානි අමුඤ්චිත්වා කථෙතීති; එවං චිණ්ණවසිතොපි ථෙරො මහාපඤ්ඤතාය එතදග්ගට්ඨානං ලභි. කථං ගුණාතිරෙකතොති: ඨපෙත්වා හි දසබලං අඤ්ඤො එකසාවකො'පි මහාපඤ්ඤතාය ධම්මසෙනාපතිනා සදිසො නාම නත්ථීති එවං ගුණාතිරෙකතොපි ථෙරො මහාපඤ්ඤතාය එතදග්ගට්ඨානං ලභි. යථා ච සාරිපුත්තත්ථෙරො එවං මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො'පි සබ්බෙහෙව චතූහිපි ඉමෙහි කාරණෙහි එතදග්ගට්ඨානං ලභි. කථං: ථෙරො'පි මහිද්ධිකො මහානුභාවො නන්දොපනන්දසදිසම්පි නාගරාජානං දමෙසීති එවං තාව අත්ථුප්පත්තිතො ලභි. න පනෙස ඉදානෙව මහිද්ධිකො මහානුභාවො අතීතෙ පඤ්ච ජාතිසතානි ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිතො'පි මහිද්ධිකො මහානුභාවොව අහොසි

"යො පබ්බජී ජාතිසතානි පඤ්ච
පහාය කාමානි මනොරමානි
තං වීතරාගං සුසමාහිතින්ද්‍රියං
පරිනිබ්බුතං වන්දථ මොග්ගල්ලාන"න්ති.

එවං ආගමනතොපි ලභි. චිණ්ණමෙතං ථෙරස්ස නිරයං ගන්ත්වා අත්තනො ඉද්ධිබලෙන නිරයසත්තානං අස්සාසජනනත්ථං සීතං අධිට්ඨාය චක්කමත්තං පදුමං මාපෙත්වා පදුමකණ්ණිකාය නිසීදිත්වා ධම්මකථං කථෙති දෙවලොකං ගන්ත්වා දෙවසඞ්ඝං කම්මගතිං ජානාපෙත්වා සච්චකථං කථෙතීති, එවං චිණ්ණවසිතො ලභි. ඨපෙත්වා ච සම්මාසම්බුද්ධං අඤ්ඤො සාවකො මහාමොග්ගල්ලානො විය මහිද්ධිකො මහානුභාවො නත්ථීති එවං ගුණාතිරෙකතො ලභි. යථාවෙත්ථ එවං මහාකස්සපත්ථෙරො'පි සබ්බෙහෙවිමෙහි කාරණෙහි එතදග්ගට්ඨානං ලභි; කථං. සම්මාසම්බුද්ධො හි ථෙරස්ස තිගාවුතමග්ගං පච්චුග්ගමනං කත්වා තීහි ඔවාදෙහි උපසම්පාදෙත්වා චීවරං පරිවත්තෙත්වා අදාසි; තස්මිං සමයෙ මහාපථවී උදකපරියන්තං කත්වා කම්පි; මහාජනස්ස අබ්භන්තරෙ ථෙරස්ස කිත්තිසද්දො අජ්ඣොත්ථරිත්වා ගතො; එවං අත්ථුප්පත්තිතො ලභි. නචෙස ඉදානෙව ධුතවාදො; අතීතෙ පඤ්ච ජාතිසතානි ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිතොපි ධුතවාදොව අහොසි.

"යො පබ්බජී ජාතිසතානි පඤ්ච
පහාය කාමානි මනොරමානි
තං වීතරාගං සුසමාහිතින්ද්‍රියං
පරිනිබ්බුතං වන්දථ මහාකස්සප"න්ති.

එවං ආගමනතොපි ලභි. චිණ්ණමෙතං ථෙරස්ස චතුපරිසමජ්ඣගතො ධම්මං කථෙන්තො දස කථාවත්ථූනි අවිජහිත්වාව කථෙතීති; එවං චිණ්ණවසිතො ලභි; ඨපෙත්වා ච සම්මාසම්බුද්ධං අඤ්ඤො සාවකො

තෙරසහි ධුතගුණෙහි මහාකස්සපසදිසො නත්ථීති එවං ගුණාතිරෙකතො ලභි. ඉමිනාව නියාමෙන තෙසං තෙසං ථෙරානං යථාලාභතො ගුණෙ කිත්තෙතුං වට්ටති; ගුණවසෙනෙව හි සම්මාසම්බුද්ධො යථා නාම රාජා චක්කවත්ති චක්කරතනානුභාවෙන චක්කවාළගබ්භෙ චක්කවත්තිසිරිං පත්වා පත්තබ්බමෙව පත්තං කිම්මෙ ඉදානි මහාජනෙන ඔලොකිතෙනාති න අප්පොස්සුක්කො හුත්වා රජ්ජසිරිංයෙව අනුභොති කාලෙන පන කාලං විනිච්ඡයට්ඨානෙ නිසීදිත්වා නිග්ගහෙතබ්බෙ නිග්ගණ්හාති පග්ගහෙතබ්බෙ පග්ගණ්හාති ඨානන්තරෙසු ච ඨපෙතබ්බයුත්තකෙ ඨානන්තරෙසු ඨපෙති; එවමෙවං මහාබොධිමණ්ඩෙ අධිගතසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්සානුභාවෙන අනුප්පත්තධම්මරජ්ජො ධම්මරාජාපි කිම්මෙ ඉදානි ලොකෙන ඔලොකිතෙන අනුත්තරං ඵලසමාපත්තිසුඛං අනුභවිස්සාමීති අප්පොස්සුක්කතං අනාපජ්ජිත්වා චතුපරිසමජ්ඣෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්නො අට්ඨඞ්ග සමන්නාගතං බ්‍රහ්මස්සරං නිච්ඡාරෙත්වා ධම්මං දෙසයමානො නිග්ගහෙතබ්බයුත්තෙ කණ්හධම්මෙ පුග්ගලෙ සිනෙරුප්පපාතෙ පක්ඛිපන්තො විය අපායභයසන්තජ්ජනෙන නිග්ගහෙත්වා පග්ගහෙතබ්බයුත්තෙ කල්‍යාණධම්මෙ පුග්ගලෙ උක්ඛිපිත්වා භවග්ගෙ නිසීදාපෙන්තො විය පග්ගණ්හිත්වා ඨානන්තරෙ ඨපෙතබ්බයුත්තකෙ අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරාදයො සාවකෙ යථාසරසගුණවසෙනෙව ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං රත්තඤ්ඤූනං යදිදං අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤො"ති[1] ආදිමාහ. තත්ථ එතදග්ගපදං වුත්තත්ථමෙව; **රත්තඤ්ඤූනන්ති** රත්තියො ජානන්තානං; ඨපෙත්වා හි සම්මාසම්බුද්ධං අඤ්ඤො සාවකො අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරතො පඨමතරං පබ්බජිතො නාම නත්ථීති පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය ථෙරො චිරකාලං රත්තියො ජානාතීති රත්තඤ්ඤූ; සබ්බපඨමං ධම්මස්ස පටිවිද්ධත්තා. යදා තෙන ධම්මො පටිවිද්ධො චිරකාලතො පට්ඨාය තං රත්තිං ජානාතීති රත්තඤ්ඤූ; අපි ච ඛීණාසවානං රත්තින්දිවපරිච්ඡෙදො පාකටො හොති අයඤ්ච පඨමඛීණාසවොති එවම්පි රත්තඤ්ඤූනං සාවකානං අයමෙව අග්ගො පුරිමකොටිභූතො සෙට්ඨො; තෙන වුත්තං:-"රත්තඤ්ඤූනං යදිදං අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤො"ති, එත්ථ ච **යදිදන්ති** නිපාතො; තස්ස ථෙරං අවෙක්ඛිත්වා යො එසොති අග්ගසද්දං අවෙක්ඛිත්වා යං එතන්ති අත්ථො; **අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤොති** ඤාතකොණ්ඩඤ්ඤො පටිවිද්ධකොණ්ඩඤ්ඤො; තෙනෙවාහ: "අඤ්ඤාසි වත භො කොණ්ඩඤ්ඤො අඤ්ඤාසි වත භො කොණ්ඩඤ්ඤොති ඉති හිදං ආයස්මතො කොණ්ඩඤ්ඤස්ස අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤොත්වෙව නාමං අහොසී"ති.[2] අයං පන ථෙරො කතරබුද්ධකාලෙ පුබ්බපත්ථනං අභිනීහාරං අකාසි: කදා පබ්බජිතො: කදා තෙන පඨමං ධම්මො අධිගතො? කදා ඨානන්තරෙ ඨපිතොති: ඉමිනා නයෙන සබ්බෙසුපි එතදග්ගෙසු පඤ්හාකම්මං වෙදිතබ්බං.

තස්ස ඉමස්ස තාව ථෙරස්ස පඤ්හාකම්මෙ අයමානුපුබ්බී කථා. ඉතො සතසහස්සකප්පමත්ථකෙ පදුමුත්තරො නාම බුද්ධො උදපාදි; තස්ස පටිවිද්ධ

---

1. අඞ්ගුත්තර එතග්ගපාළි.
2. ධම්මචක්කප්පවත්තන සුත්ත.

සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස මහාබොධිපල්ලඞ්කතො උට්ඨහන්තස්ස මහාපඨවියං ඨපෙතුං පාදෙ උක්ඛිත්තමත්තෙ පාදසම්පටිච්ඡනත්ථං මහන්තං පදුමපුප්ඵං උග්ගඤ්ඡි; තස්ස ධුරපත්තානි නවුතිහත්ථානි හොන්ති කෙසරං තිංසහත්ථං කණ්ණිකා ද්වාදසහත්ථා පාදෙන පතිට්ඨිතට්ඨානං එකාදසහත්ථං; තස්ස පන භගවතො සරීරං අට්ඨපණ්ණාසහත්ථුබ්බෙධං අහොසි; තස්ස පදුමකණ්ණිකාය දක්ඛිණපාදෙ පතිට්ඨහන්තෙ මහාතුම්බමත්තා රෙණූ උග්ගන්ත්වා සරීරං ඔකිරමානා ඔතරි; වාමපාදට්ඨපනකාලෙපි තථාරූපංයෙව පදුමං උග්ගන්ත්වා පාදං සම්පටිච්ඡි; තතොපි උග්ගතා වුත්තප්පමාණාවරෙණූ සරීරං ඔකිරි; තං පන රෙණුං අභිභවමානා තස්ස භගවතො සරීරප්පභා නික්ඛමිත්වා යන්තනාළිකාය විස්සට්ඨසුවණ්ණරසධාරා විය සමන්තා ද්වාදසයොජනට්ඨානං එකොභාසං අකාසි; තතියපාදුද්ධරණකාලෙ පඨමුග්ගතං පදුමං අන්තරධායි; පාදපටිච්ඡනත්ථං අඤ්ඤං නවං පදුමං උග්ගඤ්ඡි; ඉමිනාව නියාමෙන යත්ථ යත්ථ ගන්තුකාමො හොති පදෙ පදෙ මහාපදුමං උග්ගච්ඡති; තෙනෙවස්ස පදුමුත්තරො සම්මාසම්බුද්ධොති නාමං අහොසි; එවං සො භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා භික්ඛුසතසහස්සපරිවාරො මහාජනස්ස සඞ්ගහත්ථාය ගාමනිගමරාජධානීසු භික්ඛාය චරන්තො හංසවතීනගරං සම්පාපුණි. අථස්ස ආගතභාවං සුත්වා පිතුමහාරාජා පච්චුග්ගමනං අකාසි; සත්ථා තස්ස ධම්මකථං කථෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ කෙචි සොතාපන්නා කෙචි සකදාගාමී අනාගාමිභූමිං කෙචි අරහත්තං පාපුණිංසු; රාජා ස්වාතනාය දසබලං නිමන්තෙත්වා පුනදිවසෙ කාලං ආරොචාපෙත්වා භික්ඛුසතසහස්සපරිවාරස්ස භගවතො සකනිවෙසනෙ මහාදානං අදාසි; සත්ථා භත්තානුමොදනං කත්වා විහාරමෙවගතො; තෙනෙව නියාමෙන පුනදිවසෙ නාගරා පුනදිවසෙ රාජාති දීඝමද්ධානං දානං අදංසු; තස්මිං කාලෙ අයං ථෙරො හංසවතීනගරෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තො එකදිවසං බුද්ධානං ධම්ම දෙසනාකාලෙ හංසවතීනගරවාසිනො ගන්ධමාලාදිහත්ථෙ යෙන බුද්ධො යෙන ධම්මො යෙන සඞ්ඝො තන්නින්නෙ තප්පොණෙ තප්පබ්භාරෙ ගච්ඡන්තෙ දිස්වා තෙනෙව මහාජනෙන සද්ධිං ධම්මදෙසනට්ඨානං අගමාසි; තස්මිඤ්ච සමයෙ පදුමුත්තරො භගවා අත්තනො සාසනෙ පඨමං පටිවිද්ධධම්මං එකං භික්ඛුං එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි; සො කුලපුත්තො තං කාරණං සුත්වා මහාවතායං කිර භික්ඛු ඨපෙත්වා බුද්ධං අඤ්ඤො ඉමිනා පඨමතරං පටිවිද්ධ ධම්මො නාම නත්ථි අහොවතාහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ පඨමං ධම්මං පටිවිජ්ඣනසමත්ථො භවෙය්‍යන්ති චින්තෙත්වා දෙසනාපරියොසානෙ භගවන්තං උපසංකමිත්වා ස්වෙ මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති නිමන්තෙසි; සත්ථා අධිවාසෙසි; සො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා සකනිවෙසනං ගන්ත්වා සබ්බරත්තිං බුද්ධානං නිසජ්ජට්ඨානං ගන්ධමාලාදමාදීහි අලංකරිත්වා පණීතං ඛාදනීයං භොජනීයං පටියාදාපෙත්වා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන සකනිවෙසනෙ භික්ඛුසතසහස්සපරිවාරස්ස භගවතො විචිත්තයාගුඛජ්ජකපරිවාරං නානාරසසූපබ්‍යඤ්ජනං ගන්ධසාලිභොජනං දත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ තිචීවරප්පහොනකෙ වඞ්ගපට්ටෙ තථාගතස්ස පාදමූලෙ ඨපෙත්වා චින්තෙසි;

නාහං පරිත්තකස්ස ඨානස්ස අත්ථාය චරාමි මහන්තං ඨානං පත්ථෙන්තො විචරාමි න ඛො පන සක්කා එකදිවසමෙව දානං දත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙතුන්ති අනුපටිපාටියා සත්තදිවසානි දත්වා පත්ථෙස්සාමීති; සො තෙනෙව නියාමෙන සත්තදිවසානි මහාදානං දත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ දුස්සකොට්ඨාගාරං විවරාපෙත්වා උත්තමසුඛුමවත්ථං බුද්ධානං පාදමූලෙ ඨපෙත්වා භික්ඛුසතසහස්සං තිචීවරෙන අච්ඡාදෙත්වා තථාගතං උපසංකමිත්වා භන්තෙ යො සො තුම්හෙහි ඉතො සත්තදිවසමත්ථකෙ භික්ඛු එතදග්ගෙ ඨපිතො අහම්පි සො භික්ඛු විය අනාගතෙ උප්පජ්ජනකබුද්ධස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා පඨමං ධම්මං පටිවිජ්ඣිතුං සමත්ථො භවෙය්‍යන්ති වත්වා සත්ථු පාදමූලෙ සීසං කත්වා නිපජ්ජි; සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා ඉමිනා කුලපුත්තෙන මහාඅධිකාරො කතො සමිජ්ඣිස්සති නු ඛො එතස්ස අයං පත්ථනා නොති අනාගතංසඤාණං පෙසෙත්වා ආවජ්ජෙන්තො සමිජ්ඣනකභාවං පස්සි; බුද්ධානං හි අතීතං වා අනාගතං වා පච්චුප්පන්නං වා ආරබ්භ ආවජ්ජෙන්තානං ආවරණං නාම නත්ථි; අනෙකකප්පකොටිසතසහස්සන්තරිතම්පිච අතීතං වා අනාගතං වා චක්කවාළසහස්සබ්භන්තරිතම්පිච පච්චුප්පන්නං ආවජ්ජනපටිබද්ධමෙව මනසිකාරපටිබද්ධමෙව හොති; එවං අප්පතිවත්තියෙන ඤාණෙන සො භගවා ඉදං අද්දස; අනාගතෙ සතසහස්සකප්ප පරියොසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජිස්සති තදා එතස්ස පත්ථනා සමිජ්ඣිස්සතීති; අථ නං එවමාහ: අම්භො කුලපුත්ත අනාගතෙ සතසහස්සකප්පපරියොසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති ත්වං තස්ස පඨමක ධම්මදෙසනාය තෙපරිවට්ට ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තපරියොසානෙ අට්ඨාරසහි බ්‍රහ්මකොටීහි සද්ධිං සහස්සනයසම්පන්නෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිස්සසීති; ඉති සත්ථා තං කුලපුත්තං ව්‍යාකරිත්වා චතුරාසීතිධම්මක්ඛන්ධ සහස්සානි දෙසෙත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි. තස්ස පරිනිබ්බුතස්ස සරීරං සුවණ්ණක්ඛන්ධො විය එකඝනං අහොසි; සරීරචෙතියං පනස්ස උබ්බෙධෙන සත්තයොජනිකං අකංසු; ඉට්ඨකා සොවණ්ණමයා අහෙසුං; හරිතාලමනොසිලාය මත්තිකාකිච්චං තෙලෙන උදකකිච්චං සාධයිංසු, බුද්ධානං ධරමානකාලෙ සරීරප්පභා දසයොජනිකං ඵරි; පරිනිබ්බුතානං පන තෙසං රස්මි නික්ඛමිත්වා සමන්තා යොජනසතං අවත්ථරි; අයං සෙට්ඨි බුද්ධානං සරීරචෙතියං පරිවාරෙත්වා සහස්සං රතනග්ඝියානි කාරෙසි; චෙතිය පතිට්ඨානදිවසෙ අන්තොචෙතියෙ රතනඝරං කාරෙසි; සො වස්සසතසහස්සං මහන්තං දානාදිමයං කල්‍යාණකම්මං කත්වා තතො චුතො දෙවපුරෙ නිබ්බත්ති; තස්ස දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තස්සෙව නව නවුති කප්පසහස්සානි නව කප්පසතානි ච නව ච කප්පා සමතික්කන්තා; එත්තකස්ස කාලස්ස අච්චයෙන ඉතො එකනවුතිකප්පමත්ථකෙ අයං කුලපුත්තො බන්ධුමතීනගරස්ස ද්වාරගාමෙ කුටුම්බියගෙහෙ නිබ්බත්තො; තස්ස මහාකාලොති නාමං අහොසි; කනිට්ඨභාතිකො පනස්ස චූළකාලො නාම; තස්මිං සමයෙ විපස්සී බොධිසත්තො තුසිතපුරා චවිත්වා බන්ධුමතීනගරෙ බන්ධුමස්ස රඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්තො අනුක්කමෙන

සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා ධම්මදෙසනත්ථාය මහාබ්‍රහ්මුනා ආයාචිතො කස්ස නු ඛො පඨමං ධම්මං දෙසෙස්සාමීති චින්තෙත්වා අත්තනො කනිට්ඨං ඛණ්ඩං නාම රාජකුමාරඤ්ච තිස්සඤ්ච පුරොහිතපුත්තං පඨමං ධම්මං පටිවිජ්ඣිතුං සමත්ථෙ දිස්වා තෙසඤ්ච ධම්මං දෙසෙස්සාමි පිතු ච සඞ්ගහං කරිස්සාමීති බොධිමණ්ඩතො ආකාසෙනෙව ආගන්ත්වා ඛෙමෙ මිගදායෙ ඔතිණ්ණො තෙ පක්කොසාපෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනා පරියොසානෙ තෙ ද්වෙපි ජනා චතුරාසීතියා පාණසහස්සෙහි සද්ධිං අරහත්තඵලෙ පතිට්ඨහිංසු; අථ පරෙපි බොධිසත්තකාලෙ අනුපබ්බජිතා චතුරාසීතිසහස්සා කුලපුත්තා තං පවත්තිං සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ආගතා ධම්මදෙසනං සුත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු; සත්ථා තං තත්ථෙව ඛණ්ඩත්ථෙරං අග්ගසාවකට්ඨානෙ තිස්සත්ථෙරං දුතියසාවකට්ඨානෙ ඨපෙසි. රාජාපි තං පවත්තිං සුත්වා පුත්තං පස්සිස්සාමීති උය්‍යානං ගන්ත්වා ධම්මදෙසනං සුත්වා තීසු සරණෙසු පතිට්ඨාය සත්ථාරං ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි; සො පාසාදවරගතො නිසීදිත්වා චින්තෙසි: මය්හං ජෙට්ඨපුත්තො නික්ඛමිත්වා බුද්ධො ජාතො දුතියපුත්තො මෙ අග්ගසාවකො ජාතො පුරොහිතපුත්තො දුතියසාවකො ඉමෙ ච අවසෙසභික්ඛූ ගිහිකාලෙපි මය්හං පුත්තමෙව පරිවාරෙත්වා චරිංසු; ඉමෙ පුබ්බෙපි ඉදානිපි මය්හං එව භාරා අහමෙව චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහිස්සාමි අඤ්ඤෙසං ඔකාසං න දස්සාමීති; විහාරද්වාරකොට්ඨකා පට්ඨාය යාව රාජගෙහද්වාරා උභතො ඛදිරපාකාරං කාරෙත්වා වත්ථෙහි පටිච්ඡාදාපෙත්වා උපරි සුවණ්ණතාරකවිචිත්තං සමොලම්බිතතාලක්ඛන්ධමත්තවිවිධපුප්ඵදාමවිතානං කාරෙත්වා හෙට්ඨාභූමිං විචිත්තත්ථරෙහි සන්ථරාපෙත්වා අන්තො උභොසු පස්සෙසු මාලාගච්ඡිතෙසු පුණ්ණඝටෙ සකලමග්ගවාසත්ථාය ච ගන්ධන්තරෙ පුප්ඵානි පුප්ඵන්තරෙ ගන්ධෙ ච ඨපෙත්වා භගවතො කාලං ආරොචාපෙසි; භගවා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො අන්තොසාණියාව රාජගෙහං ගන්ත්වා භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං පච්චාගච්ඡති; අඤ්ඤො කොචි දට්ඨුම්පි න ලභති; කුතො පන භික්ඛං වා දාතුං පූජං වා කාතුං: නාගරා චින්තෙසුං: අජ්ජ සත්ථු ලොකෙ උප්පන්නස්ස සත්තමාසාධිකානි සත්ත සංවච්ඡරානි; මයඤ්ච දට්ඨුම්පි න ලභාම; පගෙව භික්ඛං වා දාතුං පූජං වා කාතුං ධම්මං වා සොතුං; රාජා මය්හං එව බුද්ධො මය්හං ධම්මො මය්හං සඞ්ඝොති මමායිත්වා සයමෙව උපට්ඨහති; සත්ථා ච උප්පජ්ජමානො සදෙවකස්ස ලොකස්ස අත්ථාය උප්පන්නො; න හි රඤ්ඤොව නරකො උණ්හො අඤ්ඤෙසං නීලුප්පලවනසදිසො; තස්මා රාජානං වදාම: සචෙ නො සත්ථාරං දෙති ඉච්චෙතං කුසලං නො චෙ දෙති රඤ්ඤා සද්ධිං යුජ්ඣිත්වාපි සඞ්ඝං ගහෙත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරොම; න සක්කා ඛො පන සුද්ධනාගරෙහෙව එවං කාතුං එකං ජෙට්ඨකපුරිසම්පි ගණ්හාමාති; සෙනාපතිං උපසංකමිත්වා තස්ස තමත්ථං ආරොචෙත්වා සාමි කිං අම්හාකං පක්ඛො හොහිසි උදාහු රඤ්ඤොති ආහංසු; සො ආහ: තුම්හාකං පක්ඛො හොමි අපි ච ඛො පන පඨම දිවසො මය්හං දාතබ්බොති; තෙ සම්පටිච්ඡිංසු; සො රාජානං උපසංකමිත්වා නාගරා දෙව තුම්හාකං කුපිතාති ආහ; කිමත්ථං තාතාති: සත්ථාරං කිර තුම්හෙව උපට්ඨහථ අම්හෙ න ලභාමාති;

සචෙ ඉදානිපි ලභන්ති[a] න කුප්පන්ති අලභන්තා තුම්හෙහි සද්ධිං යුජ්ඣිතුකාමා දෙවාති; යුජ්ඣාමි තාත න භික්ඛුසඞ්ඝං දෙමීති; දෙව තුම්හාකං දාසා තුම්හෙහි සද්ධිං යුජ්ඣාමාති වදන්ති තුම්හෙ කං ගණ්හිත්වා යුජ්ඣිස්සථාති: නනු ත්වං සෙනාපතීති: නාගරෙහි විනා න සමත්ථො අහං දෙවාති; තතො රාජා බලවන්තො නාගරා සෙනාපතිපි තෙසඤ්ඤෙව පක්ඛොති ඤත්වා අඤ්ඤානි සත්තමාසාධිකානි සත්තසංවච්ඡරානි මය්හං භික්ඛුසඞ්ඝං දදන්තූති ආහ; නාගරා න සම්පටිච්ඡිංසු, රාජා ඡබ්බස්සානි පඤ්චවස්සානීති එවං හාපෙන්තො අඤ්ඤෙ සත්තදිවසෙ යාචි; නාගරා අතිකක්ඛළං දානි රඤ්ඤා සද්ධිං කාතුං න වට්ටතීති අනුජානිංසු; රාජා සත්තමාසාධිකානං සත්තන්නං සංවච්ඡරානං සජ්ජිතං දානමුඛං සත්තන්නමෙව දිවසානං සජ්ජෙත්වා ඡ දිවසෙ කෙසඤ්චි අපස්සන්තානංයෙව දානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ නාගරෙ පක්කොසාපෙත්වා සක්ඛිස්සථ තාතා එවරූපං දානං දාතුන්ති ආහ; තෙපි නනු අම්හෙයෙව නිස්සායෙතං දෙවස්ස උප්පන්නන්ති වත්වා සක්ඛිස්සාමාති ආහංසු: රාජා පිට්ඨිහත්ථෙන අස්සූනි පුඤ්ඡමානො භගවන්තං වන්දිත්වා භන්තෙ අට්ඨසට්ඨිං භික්ඛුසතසහස්සං අඤ්ඤස්ස භාරං[b] අකත්වා යාවජීවං චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහිස්සාමීති චින්තෙසිං නාගරානං දානි මෙ අනුඤ්ඤාතං නාගරා හි මයං දානං දාතුං න ලභාමාති භගවා කුප්පන්ති ස්වෙව පට්ඨාය තෙසං අනුග්ගහං කරොථාති ආහ; අථ දුතියදිවසෙ සෙනාපති මහාදානං අදාසි; තතො නාගරා රඤ්ඤා කතසක්කාරතො උත්තරිතරං සක්කාරසම්මානං කත්වා දානං අදංසු; එතෙනෙව නියාමෙන සකලනගරස්ස පටිපාටියා ගතාය ද්වාරගාමවාසිනො සක්කාරසම්මානං සජ්ජයිංසු, මහාකාළකුටුම්බිකො චූළකාළං ආහ, දසබලස්ස සක්කාරකරණං ස්වෙ අම්හාකං පාපුණාති කිං සක්කාරං කරිස්සාමාති. ත්වමෙව භාතික ජානාහීති; සචෙ මය්හං රුචියා කරොසි අම්හාකං සොළසකරීසමත්තෙ ඛෙත්තෙ ගහිතගබ්භා සාලියො අත්ථි සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා ආදාය බුද්ධානං අනුච්ඡවිකං පචාපෙමාති; එවං කයිරමානෙ කස්සචි උපකාරො න හොති තස්මා නෙතං මය්හං රුච්චතීති; සචෙ ත්වං එවං වදෙසි අහං මය්හං සන්තකං මමායිතුං ලභාමීති සොළසකරීසමත්තං ඛෙත්තං මජ්ඣෙ භින්දිත්වා අට්ඨකරීසට්ඨානෙ සීමං ඨපෙත්වා සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා ආදාය අසම්භින්නෙන ඛීරෙ පචාපෙත්වා චතුමධුරං පක්ඛිපිත්වා බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස අදාසි; ගබ්භං ඵාලෙත්වා ගහිතගහිතට්ඨානං පුන පූරති; පුථුකකාලෙ පුථුකග්ගං නාම අදාසි; ගාමවාසීහි සද්ධිං අග්ගසස්සදානං නාම අදාසි; ලායනෙ ලායනග්ගං වෙණිකරණෙ වෙණග්ගං කලාපාදිසු කලාපග්ගං ඛලග්ගං ඛලභණ්ඩග්ගං කොට්ඨග්ගන්ති එවං එකස්සෙව නවවාරෙ අග්ගදානං අදාසි; තම්පිස්සස්සං අතිරෙකං උට්ඨානසම්පන්නං අහොසි; යාව බුද්ධා ධරන්ති යාවච සඞ්ඝො ධරති තෙනෙව නියාමෙන කල්‍යාණකම්මං කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො එකනවුතිකප්පෙ සම්පත්තිං අනුභවිත්වා අම්හාකං සත්ථු ලොකෙ නිබ්බත්තකාලෙ කපිලවත්ථුනගරස්ස අවිදූරෙ දොණවත්ථුබ්‍රාහ්මණගාමෙ නාම බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති;

a. සචෙතෙ අඤ්ඤපි පතිලභන්ති-ම. b. වාරං-ම.

තස්ස නාමගහණදිවසෙ කොණ්ඩඤ්ඤමාණවොති නාමං අකංසු සො වුඩ්ඪිමන්වාය තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා ලක්ඛණමන්තානං පාරං අගමාසි; තෙන සමයෙන අම්හාකං බොධිසත්තො තුසිතපුරා චවිත්වා කපිලපුරෙ නිබ්බත්ති; තස්ස නාමගහණ දිවසෙ අට්ඨුත්තරං බ්‍රාහ්මණසතං අහතවත්ථෙහි අච්ඡාදෙත්වා අප්පොදකමධුපායාසං පායෙත්වා තෙසං අන්තරෙ උච්චිනිත්වා අට්ඨජනෙ මහාතලෙ නිසීදාපෙත්වා අලංකතපටියත්තං බොධිසත්තං දුකූලචුම්බටකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා ලක්ඛණපරිග්ගහණත්ථං තෙසං සන්තිකං ආනයිංසු; ධුරාසනෙ නිසින්නබ්‍රාහ්මණො මහාපුරිසස්ස සරීරසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා ද්වෙ අඞ්ගුලියො උක්ඛිපි; එවං පටිපාටියා සත්තජනා උක්ඛිපිංසු; තෙසං පන සබ්බනවකො කොණ්ඩඤ්ඤමාණවො සො බොධිසත්තස්ස ලක්ඛණවරනිප්ඵත්තිං ඔලොකෙත්වා අගාරමජ්ඣෙ ඨානකාරණං නත්ථි එකන්තෙනෙස විවත්තච්ඡදො, බුද්ධො භවිස්සතිති එකමෙව අඞ්ගුලිං උක්ඛිපි; ඉතරෙ පන සත්තජනා සචෙ අගාරං අජ්ඣාවසිස්සති රාජා භවිස්සති චක්කවත්ති සචෙ පබ්බජිස්සති බුද්ධො භවිස්සතීති ද්වෙ ගතියො දිස්වා ද්වෙ අඞ්ගුලියො උක්ඛිපිංසු; අයං පන කොණ්ඩඤ්ඤො කතාධිකාරො පච්ඡිමභවිකසත්තො පඤ්ඤාය ඉතරෙ සත්තජනෙ අභිභවිත්වා ඉමෙහි ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතස්ස අගාරමජ්ඣෙ ඨානං නාම නත්ථි අසංසයං බුද්ධො භවිස්සතීති එකමෙවගතිං අද්දස; තස්මා එකං අඞ්ගුලිං උක්ඛිපි; අථ තෙ බ්‍රාහ්මණා අත්තනො ඝරානි ගන්ත්වා පුත්තෙ ආමන්තයිංසු: තාතා අම්හෙ මහල්ලකා සුද්ධොදනමහාරාජස්ස පුත්තං සබ්බඤ්ඤුතං පත්තං මයං සම්භාවෙය්‍යාම වා නො වා තුම්හෙ තස්මිං කුමාරෙ සබ්බඤ්ඤුතං පත්තෙ තස්ස සාසනෙ පබ්බජෙය්‍යාථාති; සුද්ධොදනමහාරාජාපි බොධිසත්තස්ස ධාතියො ආදිං කත්වා පරිහාරං උපට්ඨපෙන්තො බොධිසත්තං වුඩ්ඪිං ආපාදෙසි; මහාසත්තොපි වුඩ්ඪිප්පත්තො දෙවො විය සම්පත්තිං අනුභවිත්වා පරිපක්කෙ ඤාණෙ කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙච ආනිසංසං දිස්වා රාහුලකුමාරස්ස ජාතදිවසෙ ඡන්නසහායො කන්ථකං ආරුය්හ දෙවතාහි විවටෙන ද්වාරෙන මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා තෙනෙව රත්තිභාගෙන තීණි රජ්ජානි අතික්කමිත්වා අනොමානදීතීරෙ පබ්බජිත්වා ඝටීකාරමහාබ්‍රහ්මුනා ආභතෙ අරහද්ධජෙ ගහිතමත්තෙයෙව වස්සසතිකථෙරො විය පාසාදිකෙන ඉරියාපථෙන රාජගහං පත්වා තත්ථ පිණ්ඩාය චරිත්වා පණ්ඩවපබ්බතච්ඡායාය පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා රඤ්ඤා මාගධෙන රජ්ජසිරියා නිමන්තියමානොපි තං පටික්ඛිපිත්වා අනුක්කමෙන උරුවෙලං ගන්ත්වා රමණීයො වත අයං භූමිභාගො අලං වතිදං කුලපුත්තස්ස පධානත්ථිකස්ස පධානායාති චිත්තං උප්පාදෙත්වා තත්ථ වාසං උපගතො; තෙන සමයෙන ඉතරෙ සත්ත බ්‍රාහ්මණා යථාකම්මං ගතා; සබ්බදහරො පන ලක්ඛණපරිග්ගාහකො කොණ්ඩඤ්ඤමාණවො අරොගො; සො මහාපුරිසො පබ්බජිතොති සුත්වා තෙසං බ්‍රාහ්මණානං පුත්තෙ උපසංකමිත්වා එවමාහ: සිද්ධත්ථකුමාරො කිර පබ්බජිතො සොහි නිස්සංසයං බුද්ධො භවිස්සති සචෙ තුම්හාකං පිතරො අරොගා අස්සු අජ්ජ නික්ඛමිත්වා පබ්බජෙය්‍යුං සචෙ තුම්හෙපි ඉච්ඡථ එථ අහං තං පුරිසං අනුපබ්බජිස්සාමීති; තෙ සබ්බෙ එකච්ඡන්දා භවිතුං

න සක්කිංසු; තයො ජනා න පබ්බජිංසු; කොණ්ඩඤ්ඤබ්‍රාහ්මණං ජෙට්ඨකං කත්වා ඉතරෙ චත්තාරො පබ්බජිංසු; ඉමෙ පඤ්ච පබ්බජිතා ගාමනිගමරාජධානිසු භික්ඛාය චරන්තා බොධිසත්තස්ස සන්තිකං අගමංසු; තෙ ඡබ්බස්සානි බොධිසත්තෙන මහාපධානං පදහන්තෙ ඉදානි බුද්ධො භවිස්සති ඉදානි බුද්ධො භවිස්සතීති මහාසත්තං උපට්ඨහමානා සන්තිකාවචරාවස්ස අහෙසුං; යදා පන බොධිසත්තො එකතිලතණ්ඩුලාදීහි වීතිනාමෙන්තොපි දුක්කරකාරිකාය අරියධම්මපටිවෙධස්ස අභාවං ඤත්වා ඔළාරිකං ආහාරං ආහරි තදා තෙ පක්කමිත්වා ඉසිපතනං අගමංසු. අථ බොධිසත්තො ඔළාරිකාහාරපරිභොගෙන ඡවිමංසලොහිතපාරිපූරිං කත්වා විසාඛපුණ්ණම දිවසෙ සුජාතාය දින්නං වරභොජනං භුඤ්ජිත්වා සුවණ්ණපාතිං නදියා පටිසොතං ඛිපිත්වා අජ්ජ බුද්ධො භවිස්සාමීති කතසන්නිට්ඨානො සායන්හසමයෙ කාලෙන නාගරාජෙන අනෙකෙහි ථුතිසතෙහි අභිත්ථවියමානො මහාබොධිමණ්ඩං ආරුය්හ අචලට්ඨානෙ පාචීනලොකධාතු මුඛො පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා චතුරඞ්ගසමන්නාගතං විරියං අධිට්ඨාය සුරියෙ ධරමානෙයෙව මාරබලං විධමෙත්වා පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරිත්වා මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධෙත්වා පච්චූසකාලසමනන්තරෙ පටිච්චසමුප්පාදෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා අනුලොමපටිලොමං පච්චයවට්ටං සම්මසන්තො සබ්බබුද්ධෙහි පටිවිද්ධං අසාධාරණං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣිත්වා නිබ්බානාරම්මණාය ඵලසමාපත්තියා තත්ථෙව සත්තාහං වීතිනාමෙසි; එතෙනෙව උපායෙන සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩෙ විහරිත්වා රාජායතනමූලෙ මධුපිණ්ඩිකභොජනං පරිභුඤ්ජිත්වා පුන අජපාලනිග්‍රොධමූලං ආගන්ත්වා තත්ථ නිසින්නො ධම්මගම්භීරතං පච්චවෙක්ඛිත්වා අප්පොස්සුක්කතාය චිත්තෙ නමන්තෙ මහාබ්‍රහ්මුනා යාචිතො බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙත්වා තික්ඛින්ද්‍රියාදිභෙදෙ සත්තෙ දිස්වා මහාබ්‍රහ්මුනො ධම්මදෙසනාය පටිඤ්ඤං දත්වා කස්ස නු ඛො අහං පඨමං ධම්මං දෙසෙස්සාමීති ආළාරුදකානං කාලකතභාවං ඤත්වා පුන චින්තෙන්තො බහූපකාරා ඛො පන මෙ පඤ්චවග්ගියා භික්ඛූ යෙ මං පධානපහිතත්තං උපට්ඨහිංසු යන්නූනාහං පඤ්චවග්ගියානං භික්ඛූනං පඨමං ධම්මං දෙසෙය්‍යන්ති චිත්තං උප්පාදෙසි; ඉදං පන සබ්බබුද්ධානං පරිවිතක්කිතමත්තමෙව නාම; ඨපෙත්වා පන අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤබ්‍රාහ්මණං අඤ්ඤො කොචි පඨමං ධම්මං පටිවිජ්ඣිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි; එතදත්ථමෙව කප්පසතසහස්සං අධිකාරකම්මං අකාසි; බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසංඝස්ස නවවාරෙ අග්ගසස්සදානං අදාසි; අථ සත්ථා පත්තචීවරමාදාය අනුපුබ්බෙන ඉසිපතනං ගන්ත්වා යෙන පඤ්චවග්ගියා භික්ඛූ තෙනුපසංකමි; තෙ තථාගතං ආගච්ඡන්තං දිස්වාව අත්තනො කතිකාය සණ්ඨාතුං නාසක්ඛිංසු; එකො පත්තචීවරං පටිග්ගහෙසි එකො ආසනං පඤ්ඤාපෙසි එකො පාදොදකං පච්චුපට්ඨාපෙසි එකො පාදෙ ධොවි එකො තාලවණ්ටං ගහෙත්වා වීජමානො ඨිතො; එවං තෙසු වත්තං දස්සෙත්වා සන්තිකෙ නිසින්නෙසු කොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරං කායසක්ඛිං කත්වා සත්ථා අනුත්තරං තෙපරිවට්ටං ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තං ආරභි; මනුස්සපරිසා පච්ඡන්නාව අහෙසුං; දෙවපරිසා අපරිච්ඡින්නා; දෙසනා

පරියොසානෙ කොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරො අට්ඨාරසහි මහාබ්‍රහ්මකොටීහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතො; අථ සත්ථා මයා දුක්කරසතාභතං ධම්මං පඨමමෙව අඤ්ඤාසීති අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤො නාම අයන්ති ථෙරං ආලපන්තො "අඤ්ඤාසි වත භො කොණ්ඩඤ්ඤො අඤ්ඤාසි වත භො කොණ්ඩඤ්ඤො"ති ආහ; තස්ස තදෙව නාමං ජාතං; තෙන වුත්තං "ඉති හිදං ආයස්මතො කොණ්ඩඤ්ඤස්ස අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤොත්වෙව නාමං අහොසී"ති ඉති ථෙරො ආසාළ්හිපුණ්ණමාය සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතො; පාටිපද දිවසෙ භද්දියත්ථෙරො; දුතියපක්ඛදිවසෙ වප්පත්ථෙරො; තතියපක්ඛදිවසෙ මහානාමත්ථෙරො; පක්ඛස්ස චතුත්ථියං අස්සජිත්ථෙරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතො; පඤ්චමියා පන පක්ඛස්ස අනත්තලක්ඛණසුත්තන්තදෙසනා පරියොසානෙ සබ්බෙපි අරහත්තෙ පතිට්ඨිතා තෙන ඛො පන සමයෙන ඡ ලොකෙ අරහන්තො හොන්ති; තතො පට්ඨාය සත්ථා යසදාරකපමුඛෙ පඤ්චපණ්ණාසපුරිසෙ කප්පාසියවනසණ්ඩෙ තිංසමත්තෙ භද්දවග්ගියෙ ගයාසීසෙ පිට්ඨිපාසාණෙ සහස්සමත්තෙ පුරාණජටිලෙති එවං මහාජනං අරියභූමිං ඔතාරෙත්වා බිම්බිසාරපමුඛානි එකාදස නහුතානි සොතාපත්ති ඵලෙ එකං නහුතං සරණත්තයෙ පතිට්ඨාපෙත්වා ජම්බුදීපතලෙ සාසනං පුප්ඵිතඵලිතං කත්වා සකලජම්බුදීපං කාසාවපජ්ජොතං ඉසිවාතපරිවාතං කරොන්තො එකස්මිං සමයෙ ජෙතවනමහාවිහාරං පත්වා තත්ථ වසන්තො භික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනගතො ධම්මං දෙසෙන්තො පඨමං ධම්මං පටිවිද්ධභික්ඛූනං අන්තරෙ මම පුත්තො කොණ්ඩඤ්ඤො අග්ගොති දස්සෙතුං එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි; ථෙරොපි ච අග්ගසාවකෙ අත්තනො නිපච්චාකාරං කරොන්තෙ දිස්වා බුද්ධානං සන්තිකා අපක්කමිතුකාමො හුත්වා පුණ්ණමාණවො පබ්බජිත්වා සාසනෙ අග්ගධම්මකථිකො භවිස්සතීති දිස්වා දොණවත්ථුබ්‍රාහ්මණගාමං ගන්ත්වා අත්තනො භාගිනෙය්‍යං පුණ්ණමාණවං පබ්බාජෙත්වා අයං බුද්ධානං සන්තිකෙ වසිස්සතීති තස්ස බුද්ධානං සන්තිකවාසිභාවං කත්වා සයං දසබලං උපසංකමිත්වා භගවා මය්හං ගාමන්තසෙනාසනං අසප්පායං ආකිණ්ණො විහරිතුං න සක්කොමි ඡද්දන්තදහං ගන්ත්වා වසිස්සාමීති භගවන්තං අනුජානාපෙත්වා උට්ඨායාසනා සත්ථාරං වන්දිත්වා ඡද්දන්තදහං ගන්ත්වා ඡද්දන්තහත්ථිකුලං නිස්සාය ද්වාදස වස්සානි වීතිනාමෙත්වා තත්ථෙව අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි.

දුතියතතියෙසු **මහාපඤ්ඤානන්ති** මහතියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතානං; **ඉද්ධිමන්තානන්ති** ඉද්ධියා සම්පන්නානං; **සාරිපුත්තො මොග්ගල්ලානොති** තෙසං ථෙරානං නාමානි; ඉමෙසම්පි පඤ්හකම්මෙ අයමානුපුබ්බිකථා; ඉතො සතසහස්සකප්පාධිකෙ අසංඛෙය්‍ය කප්පමත්ථකෙ සාරිපුත්තො බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති; නාමෙන සරදමාණවො නාම අහොසි; මොග්ගල්ලානො ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති; නාමෙන සිරිවඩ්ඪකුටුම්බිකො නාම අහොසි; තෙ උභොපි සහපංසුකීළිතාව සහායකා අහෙසුං; සරදමාණවො පිතු අච්චයෙන කුල සන්තකං මහාධනං පටිපජ්ජිත්වා එකදිවසං රහොගතො චින්තෙසි: අහං

ඉධ ලොකත්තභාවමෙව ජානාමි නො පරලොකත්තභාවං ජාතසත්තානඤ්ච
මරණං නාම ධුවං මයා එකං පබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා මොක්ඛධම්මගවෙසනං
කාතුං වට්ටතීති; සො සහායකං උපසංකමිත්වා ආහ: සම්ම සිරිවඩ්ඪ අහං
පබ්බජිත්වා මොක්ඛධම්මං ගවෙසිස්සාමි ත්වං මයා සද්ධිං පබ්බජිතුං සක්ඛිස්සසි
න සක්ඛිස්සසීති: න සක්ඛිස්සාමි සම්ම ත්වං යෙව පබ්බජාහීති; සො
චින්තෙසි: පරලොකං ගච්ඡන්තා සහායං වා ඤාතිමිත්තෙ වා ගහෙත්වා
ගතා නාම නත්ථි අත්තනා කතං අත්තනොව හොතීති; තතො රතන
කොට්ඨාගාරං විවරාපෙත්වා කපණද්ධිකවණිබ්බකයාචකානං මහාදානං දත්වා
පබ්බතපාදං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජි; තස්ස එකො ද්වෙ තයොති
එවං අනුපබ්බජ්ජං පබ්බජිතා චතුසත්තතිසහස්සමත්තා ජටිලා අහෙසුං;
සො පඤ්ච අභිඤ්ඤා අට්ඨ ච සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා තෙසම්පි ජටිලානං
කසිණපරිකම්මං ආචික්ඛි; තෙපි සබ්බෙ පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨ ච සමා-
පත්තියො නිබ්බත්තෙසුං; තෙන සමයෙන අනොමදස්සී නාම බුද්ධො
ලොකෙ උදපාදි; නගරං චන්දවතී නාම අහොසි; පිතා යසවන්තො නාම
ඛත්තියො; මාතා යසොධරා නාම දෙවී; බොධි අජ්ජුනරුක්ඛො;
නිසභත්ථෙරො ච අනොමත්ථෙරො චාති ද්වෙ අග්ගසාවකා; වරුණත්ථෙරො
නාම උපට්ඨාකො; සුන්දරා ච සුමනා චාති ද්වෙ අග්ගසාවිකායො; ආයු වස්ස
සතසහස්සං අහොසි; සරීරං අට්ඨපඤ්ඤාසහත්ථුබ්බෙධං; සරීරප්පභා ද්වාදස
යොජනං ඵරි; භික්ඛුසතසහස්සපරිවාරො අහොසි; අථෙකදිවසං පච්චූස
කාලෙ මහාකරුණාසමාපත්තිතො උට්ඨාය ලොකං ඔලොකෙන්තො සරද
තාපසං දිස්වා අජ්ජ මය්හං සරදතාපසස්ස සන්තිකං ගතපච්චයෙන ධම්ම
දෙසනා ච මහතී භවිස්සති සො ච අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථෙස්සති තස්ස
සහායකො සිරිවඩ්ඪකුටුම්බිකො දුතියසාවකට්ඨානං දෙසනාපරියොසානෙ
චස්ස පරිවාරා චතුසත්තතිසහස්සජටිලා අරහත්තං පාපුණිස්සන්ති මයා
තත්ථ ගන්තුං වට්ටතීති අත්තනො පත්තචීවරමාදාය අඤ්ඤං කඤ්චි
අනාමන්තෙත්වා සීහො විය එකචරො හුත්වා සරදතාපසස්ස අන්තෙවාසි
කෙසු ඵලාඵලත්ථාය ගතෙසු බුද්ධ භාවං මෙ ජානාතූති පස්සන්තස්සෙව
සරදතාපසස්ස ආකාසතො ඔතරිත්වා පථවියං පතිට්ඨාසි; සරදතාපසො
බුද්ධානුභාවඤ්චෙව සරීරනිප්ඵත්තිඤ්චස්ස දිස්වා ලක්ඛණමන්තෙ වීමංසිත්වා[1]
ඉමෙහි ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතො නාම අගාරමජ්ඣෙ වසන්තො රාජා
හොති චක්කවත්ති පබ්බජන්තො ලොකෙ විවට්ටච්ඡදො සබ්බඤ්ඤු
බුද්ධො හොති අයං පුරිසො නිස්සංසයං බුද්ධොති ජානිත්වා පච්චුග්ගමනං
කත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි; නිසීදි භගවා
පඤ්ඤත්තාසනෙ; සරදතාපසොපි අත්තනො අනුච්ඡවිකං ආසනං
ගහෙත්වා එකමන්තෙ නිසීදි; තස්මිං සමයෙ චතුසත්තති සහස්සජටිලා
පණීතපණීතානි ඔජවන්තානි ඵලාඵලානි ගහෙත්වා ආචරියස්ස සන්තිකං
සම්පත්තා බුද්ධානඤ්චෙව ආචරියස්ස ච නිසින්නාසනං ඔලොකෙත්වා ආහංසු:
ආචරිය මයං ඉමස්මිං ලොකෙ තුම්හෙහි මහන්තතරො නත්ථීති විචරාම අයං
පුරිසො තුම්හෙහි මහන්තතරො මඤ්ඤෙති; තාතා කිං වදථ: සාසපෙන

1. සම්මසිත්වා-ම

සද්ධිං අට්ඨසට්ඨියොජන සතසහස්සුබ්බෙධං සිනෙරුං සමං කාතුං ඉච්ඡති: සබ්බඤ්ඤුබුද්ධෙන සද්ධිං මය්හං උපමං මා කරිත්ථ පුත්තකාති; අථ තෙ තාපසා සචෙ අයං ඉත්තරසත්තො අභවිස්ස න අම්හාකං ආචරියො එවරූපං උපමං ආහරෙය්‍ය යාව මහාවතායං පුරිසොති සබ්බෙව පාදෙසු නිපතිත්වා සිරසා වන්දිංසු; අථ නෙ ආචරියො ආහ: තාතා අම්හාකං බුද්ධානං අනුච්ඡවිකො දෙය්‍යධම්මො නත්ථි සත්ථා ච භික්ඛාචාරවෙලාය ඉධාගතො මයඤ්ච යථාබලං දෙය්‍යධම්මං දස්සාම තුම්හෙ යං යං පණීතං ඵලාඵලං තං තං ආහරථාති ආහරාපෙත්වා හත්ථෙ ධොවිත්වා සයං තථාගතස්ස පත්තෙ පතිට්ඨපෙසි; සත්ථාරා ච ඵලාඵලෙ පටිග්ගහිත මත්තෙන දෙවතා දිබ්බොජං පක්ඛිපිංසු; තාපසො උදකම්පි සයමෙව පරිස්සාවෙත්වා අදාසි; තතො භත්ත කිච්චං නිට්ඨපෙත්වා නිසින්නෙ සත්ථරි සබ්බෙ අන්තෙවාසිකෙ පක්කොසිත්වා සත්ථුසන්තිකෙ සාරාණීය කථං කථෙන්තො නිසීදි; සත්ථා ද්වෙ අග්ගසාවකා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං ආගච්ඡන්තූති චින්තෙසි; තෙ සත්ථු චිත්තං ඤත්වා සතසහස්සඛීණාසවපරිවාරා ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු; තතො සරදතාපසො අන්තෙවාසිකෙ ආමන්තෙසි: තාතා බුද්ධානං නිසින්නාසනම්පි නීචං සමණසතසහස්සස්සපි ආසනං නත්ථි තුම්හෙහි අජ්ජ උළාරං බුද්ධසක්කාරං කාතුං වට්ටති පබ්බතපාදතො වණ්ණගන්ධ සම්පන්නානි පුප්ඵානි ආහරථාති; කථනකාලො පපඤ්චො විය හොති ඉද්ධිමන්තානං පන විසයො අචින්තෙය්‍යොති; මුහුත්තමත්තෙනෙව තෙ තාපසා වණ්ණගන්ධසම්පන්නානි පුප්ඵානි ආහරිත්වා බුද්ධානං යොජනප්පමාණං පුප්ඵාසනං පඤ්ඤපෙසුං; උභින්නං අග්ගසාවකානං තිගාවුතං සෙස භික්ඛූනං අඩ්ඪයොජනිකාදිභෙදං සඞ්ඝනවකස්ස උසභමත්තං අහොසි; එවං පඤ්ඤත්තෙසු ආසනෙසු සරදතාපසො තථාගතස්ස පුරතො අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ඨිතො භන්තෙ මය්හං දීඝරත්තං හිතසුඛත්ථාය ඉමං පුප්ඵාසනං අභිරූහථාති ආහ.

"නානාපුප්ඵඤ්ච ගන්ධඤ්ච සන්නිපාතෙත්වා එකතො
පුප්ඵාසනං පඤ්ඤපෙත්වා ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

ඉදං තෙ ආසනං වීර පඤ්ඤත්තං තවනුච්ඡවිං
මම චිත්තං පසාදෙන්තො නිසීද පුප්ඵමාසනෙ.

සත්තරත්තින්දිවං බුද්ධො නිසීදි පුප්ඵමාසනෙ
මම චිත්තං පසාදෙත්වා හාසයිත්වා සදෙවකෙ"ති.[1]

එවං නිසින්නෙ සත්ථරි ද්වෙ අග්ගසාවකා සෙසභික්ඛූ ච අත්තනො අත්තනො පත්තාසනෙ නිසීදිංසු; සරදතාපසො මහන්තං පුප්ඵච්ඡත්තං ගහෙත්වා තථාගතස්ස මත්ථකෙ ධාරයන්තො අට්ඨාසි; සත්ථා ජටිලානං අයං සක්කාරො මහප්ඵලො හොතූති නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජි; සත්ථු සමාපන්නභාවං ඤත්වා ද්වෙ අග්ගසාවකාපි සෙසභික්ඛූපි සමාපත්තිං සමාපජ්ජිංසු; තථාගතෙ සත්තාහං නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා නිසින්නෙ අන්තෙවාසිකා භික්ඛාචාරකාලෙ සම්පත්තෙ වනමූලඵලං පරිභුඤ්ජිත්වා සෙස කාලෙ බුද්ධානං අඤ්ජලිං පග්ගය්හ තිට්ඨන්ති; සරදතාපසො පන භික්ඛාචාරම්පි

1. ථෙරගාථා අපදාන.

අගහෙත්වා පුප්ඵච්ඡත්තං ගහිතනියාමෙනෙව සත්තාහං පීතිසුඛෙනෙව වීතිනාමෙසි; සත්ථා නිරොධතො වුට්ඨාය දක්ඛිණපස්සෙ නිසින්නං අග්ගසාවකං නිසභත්ථෙරං ආමන්තෙසි: නිසභ සක්කාරකාරකානං තාපසානං පුප්ඵාසනානුමොදනං කරොහීති;—ථෙරො චක්කවත්තිරඤ්ඤො සන්තිකා පටිලද්ධමහාලාභො මහායොධො විය තුට්ඨමානසො සාවකපාරමිඤාණෙ ඨත්වා පුප්ඵාසනානුමොදනං ආරභි; තස්ස දෙසනාවසානෙ දුතියසාවකං ආමන්තෙසි ත්වම්පි භික්ඛු ධම්මං දෙසෙහීති: අනොමත්ථෙරො තෙපිටකං බුද්ධවචනං සම්මසිත්වා ධම්මං කථෙසි; ද්වින්නං සාවකානං දෙසනාය එකස්සාපි අභිසමයො නාහොසි; අථ සත්ථා අපරිමාණෙ බුද්ධවිසයෙ ඨත්වා ධම්මදෙසනං ආරභි; දෙසනාවසානෙ ඨපෙත්වා සරදතාපසං සබ්බෙපි චතුසත්තතිසහස්සජටිලා අරහත්තං පාපුණිංසු; සත්ථා එථ භික්ඛවොති හත්ථං පසාරෙසි; තෙසං තාවදෙව කෙසමස්සුං අන්තරධායි; අට්ඨපරික්ඛාරා කායෙ පටිමුක්කාව අහෙසුං; සරදතාපසො කස්මා අරහත්තං න පත්තොති: වික්ඛිත්තචිත්තත්තා; තස්ස කිර බුද්ධානං දුතියාසනෙ නිසීදිත්වා සාවකපාරමිඤාණෙ ඨත්වා ධම්මං දෙසයතො අග්ගසාවකස්ස දෙසනං සොතුං ආරද්ධකාලතො පට්ඨාය අහොවතාහම්පි අනාගතෙ උප්පජ්ජනකබුද්ධස්ස සාසනෙ ඉමිනාව සාවකෙන ලද්ධධුරං ලභෙය්‍යන්ති චිත්තං උදපාදි; සො තෙන පරිවිතක්කෙන මග්ගඵලපටිවෙධං කාතුං නාසක්ඛි; තථාගතං පන වන්දිත්වා සම්මුඛෙ ඨත්වා ආහ: භන්තෙ තුම්හාකං අනන්තරාසනෙ නිසින්නො භික්ඛු තුම්හාකං සාසනෙ කො නාම හොතීති: මයා පවත්තිතං ධම්මචක්කං අනුප්පවත්තෙන්තො සාවකපාරමිඤාණස්ස කොටිප්පත්තො සොළසපඤ්ඤං පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතො මය්හං සාසනෙ අග්ගසාවකො නාම එසොති; භන්තෙ ය්වායං මයා සත්තාහං පුප්ඵච්ඡත්තං ධාරෙන්තෙන සක්කාරො කතො අහං ඉමස්ස ඵලෙන අඤ්ඤං සක්කත්තං වා බ්‍රහ්මත්තං වා නපත්ථෙමි අනාගතෙ පන අයං නිසභත්ථෙරොවිය එකස්ස බුද්ධස්ස අග්ගසාවකො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා සමිජ්ඣිස්සති නුඛො ඉමස්ස පුරිසස්ස පත්ථනාති අනාගතංසඤාණං පෙසෙත්වා ඔලොකෙන්තො කප්පසතසහස්සාධිකං අසංඛෙය්‍යං අතික්කමිත්වා අද්දස; දිස්වා සරදතාපසං ආහ න තෙ අයං පත්ථනා මොඝා භවිස්සති අනාගතෙ පන කප්පසතසහස්සාධිකං අසංඛෙය්‍යං අතික්කමිත්වා ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති තස්ස මාතා මහාමායා දෙවී නාම භවිස්සති පිතා සුද්ධොදන මහාරාජා නාම පුත්තො රාහුලො නාම උපට්ඨාකො ආනන්දො නාම දුතිය සාවකො මොග්ගල්ලානො නාම ත්වං පනස්ස අග්ගසාවකො ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තො භවිස්සසීති; එවං තාපසං ව්‍යාකරිත්වා ධම්මකථං කථෙත්වා භික්ඛුසංඝපරිවාරො ආකාසං පක්ඛන්දි; සරදතාපසොපි අන්තෙවාසික ථෙරානං සන්තිකං ගන්ත්වා සහායකස්ස සිරිවඩ්ඪකුටුම්බිකස්ස සාසනං පෙසෙසි: භන්තෙ මම සහායකස්ස වදෙථ සහායකෙන තෙ සරදතාපසෙන අනොමදස්සිබුද්ධස්ස පාදමූලෙ අනාගතෙ උප්පජ්ජනකස්ස ගොතමබුද්ධස්ස සාසනෙ අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථිතං ත්වං දුතියසාවකට්ඨානං පත්ථෙහීති; එවඤ්ච පන වත්වා ථෙරෙහි පුරෙතරමෙව එකපස්සෙන ගන්ත්වා සිරිවඩ්ඪස්ස

නිවෙසනද්වාරෙ අට්ඨාසි; සිරිවඩ්ඪොපි චිරස්සං වත මෙ අය්යො ආගතොති ආසනෙ නිසීදාපෙත්වා අත්තනා නීචතරෙ ආසනෙ නිසින්නො අන්තෙවාසිකපරිසා පන එවං භන්තෙ න පඤ්ඤායතීති පුච්ඡි; ආම සම්ම අම්හාකං අස්සමං අනොමදස්සීබුද්ධො ආගතො මයං තස්ස අත්තනො බලෙන සක්කාරං අකරිම්හ සත්ථා සබ්බෙසං ධම්මං දෙසෙසි දෙසනාපරියොසානෙ ඨපෙත්වා මං සෙසා අරහත්තං පත්වා පබ්බජිංසු; තුම්හෙ කස්මා න පබ්බජිතාති: අහං සත්ථු අග්ගසාවකං නිසභත්ථෙරං දිස්වා අනාගතෙ උප්පජ්ජනකස්ස ගොතම බුද්ධස්ස නාම සාසනෙ අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථෙසිං ත්වම්පි තස්ස සාසනෙ දුතියසාවකට්ඨානං පත්ථෙහීති; මය්හං බුද්ධෙහි සද්ධිං පරිචයො නත්ථි භන්තෙති; බුද්ධෙහි සද්ධිං කථනං මය්හං භාරො හොතු ත්වං මහන්තං අධිකාරං සජ්ජෙහීති; සිරිවඩ්ඪො තස්ස වචනං සුත්වා අත්තනො නිවෙසනද්වාරෙ රාජමානෙන අට්ඨකරීසමත්තං ඨානං සමතලං කාරෙත්වා වාලිකං ඔකිරිත්වා ලාජපඤ්චමානි පුප්ඵානි විකිරිත්වා නීලුප්පලච්ඡදනං මණ්ඩපං කාරෙත්වා බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වා සෙසභික්ඛූනම්පි ආසනානි පටියාදාපෙත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං සජ්ජෙත්වා බුද්ධානං නිමන්තණත්ථාය සරදතාපසස්ස සඤ්ඤං අදාසි; තාපසො තස්ස වචනං සුත්වා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසංඝං ගහෙත්වා තස්ස නිවෙසනං අගමාසි; සිරිවඩ්ඪො පච්චුග්ගමනං කත්වා තථාගතස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා මණ්ඩපං පවෙසෙත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙසු නිසින්නස්ස බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දක්ඛිණොදකං දත්වා පණීතෙන භොජනෙන පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං මහාරහෙහි වත්ථෙහි අච්ඡාදෙත්වා භන්තෙ නායං ආරම්භො අප්පමත්තකට්ඨානත්ථාය ඉමිනාව නියාමෙන සත්තාහං අනුකම්පං කරොථාති ආහ; සත්ථා අධිවාසෙසි; සො තෙනෙව නියාමෙන සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ඨිතො ආහ: භන්තෙ මම සහායො සරදතාපසො යස්ස සත්ථු අග්ගසාවකො හොමීති පත්ථෙසි අහං තස්සෙව දුතියසාවකො භවාමීති; සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙත්වා තස්ස පත්ථනාය සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා ව්‍යාකාසි: ත්වං ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකං අසංඛෙය්‍යං අතික්කමිත්වා ගොතම බුද්ධස්ස දුතියසාවකො භවිස්සසීති; බුද්ධානං ව්‍යාකරණං සුත්වා සිරිවඩ්ඪො හට්ඨපහට්ඨො අහොසි; සත්ථාපි භත්තානුමොදනං කත්වා සපරිවාරො විහාරමෙව ගතො; සිරිවඩ්ඪො තතො පට්ඨාය යාවජීවං කල්‍යාණකම්මං කත්වා දුතියත්තවාරෙ කාමාවචරදෙවලොකෙ නිබ්බත්තො; සරදතාපසො චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො; තතො පට්ඨාය ඉමෙසං උභින්නම්පි අන්තරාකම්මං න කථිතං. අම්හාකං පන බුද්ධස්ස නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව සරදතාපසො රාජගහනගරස්ස අවිදූරෙ උපතිස්සගාමෙ සාරිබ්‍රාහ්මණියා නාම කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි; තං දිවසමෙවස්ස සහායොපි රාජගහස්සෙව අවිදූරෙ කොලිතගාමෙ මොග්ගලිබ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි තානි කිර ද්වෙපි කුලානි යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා ආබද්ධපටිබද්ධසහායානෙව; තෙසං ද්වින්නං එකදිවසමෙව ගබ්භපරිහාරං අදංසු; දසමාසච්චයෙන ජාතානම්පි තෙසං ඡසට්ඨි

ධාතියො උපනයිංසු;a නාමගහණදිවසෙ සාරිබ්‍රාහ්මණියා පුත්තස්ස උපතිස්සගාමෙ ජෙට්ඨකුලස්ස පුත්තත්තා උපතිස්සොති නාමං අකංසු; ඉතරස්ස කොලිතගාමෙ ජෙට්ඨකුලස්ස පුත්තත්තා කොලිතොති නාමං අකංසු; තෙ උභොපි වුඩ්ඪිමන්වාය සබ්බසිප්පානං පාරං අගමංසු; උපතිස්සමාණවස්ස කීළනත්ථාය නදිං වා උය්‍යානං වා ගමනකාලෙ පඤ්ච සුවණ්ණසිවිකාසතානි පරිවාරා හොන්ති කොලිතමාණවස්ස පඤ්ච ආජඤ්ඤරථසතානි; ද්වෙපි ජනා පඤ්ච පඤ්ච මාණවකසතපරිවාරා හොන්ති; රාජගහෙ ච අනුසංවච්ඡරං ගිරග්ගසමජ්ජං නාම හොති; තෙසං ද්වින්නම්පි එකට්ඨානෙයෙව මඤ්චං බන්ධන්ති; ද්වෙපි එකතොව නිසීදිත්වා සමජ්ජං පස්සන්තා හසිතබ්බට්ඨානෙ හසන්ති සංවෙගට්ඨානෙ සංවිජ්ජන්ති දායං දාතුං යුත්තට්ඨානෙ දායං දෙන්ති; තෙසං ඉමිනාව නියාමෙන එකදිවසං සමජ්ජං පස්සන්තානං පරිපාකගතත්තා ඤාණස්ස පුරිමදිවසෙසු විය හසිතබ්බට්ඨානෙ හාසො වා සංවෙගට්ඨානෙ සංවෙජනං වා දායං දාතුං යුත්තට්ඨානෙ දායදානං වා නාහොසි; ද්වෙපි ජනා එවං චින්තයිංසු: කිං එත්ථ ඔලොකෙතබ්බං අත්ථි: සබ්බෙපි මෙ අප්පත්තෙ වස්සසතෙ අප්පණ්ණත්තිකභාවං ගමිස්සන්ති; අම්හෙහි පන එකං මොක්ඛධම්මං ගවෙසිතුං වට්ටතීති ආරම්මණං ගහෙත්වා නිසීදිංසු; තතො කොලිතො උපතිස්සං ආහ: සම්ම උපතිස්ස න ත්වං අඤ්ඤදිවසෙb විය හට්ඨපහට්ඨො; අනත්තමනධාතුකොසි; කිං තෙ සල්ලක්ඛිතන්ති: සම්ම කොලිත එතෙසං ඔලොකනෙ සාරො නත්ථි නිරත්ථකමෙතං අත්තනො මොක්ඛධම්මං ගවෙසිතුං වට්ටතීති ඉදං චින්තයන්තො නිසින්නොම්හීති; ත්වං පන කස්මා අනත්තමනොසීති: සොපි තථෙව ආහ; අථස්ස අත්තනා සද්ධිං එකජ්ඣාසයතං ඤත්වා උපතිස්සො එවමාහ: අම්හාකං උභින්නම්පි සුචින්තිතං මොක්ඛධම්මං පන ගවෙසන්තෙහි එකා පබ්බජ්ජා ලද්ධුං වට්ටති කස්ස සන්තිකෙ පබ්බජාමාති: තෙන ඛො පන සමයෙන සඤ්ජයො පරිබ්බාජකො රාජගහෙ පටිවසති මහතියා පරිබ්බාජකපරිසාය සද්ධිං; තෙ තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමාති පඤ්චහි මාණවකසතෙහි සද්ධිං සඤ්ජයස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු; තෙසං පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය සඤ්ජයො අතිරෙකලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො අහොසි; තෙ කතිපාහෙනෙව සබ්බං සඤ්ජයස්ස සමයං පරිමද්දිත්වා ආචරිය තුම්හාකං ජානනසමයො එත්තකොව උදාහු උත්තරිම්පි අත්ථීති පුච්ඡිංසු; සඤ්ජයො එත්තකොව සබ්බං තුම්හෙහි ඤාතන්ති ආහ; තෙ තස්ස කථං සුත්වා චින්තයිංසු: එවං සති ඉමස්ස සන්තිකෙ බ්‍රහ්මචරියවාසො නිරත්ථකො මයං මොක්ඛධම්මං ගවෙසිතුං නික්ඛන්තා සො ඉමස්ස සන්තිකෙ උප්පාදෙතුං න සක්කා මහා ඛො පන ජම්බුදීපො ගාමනිගමරාජධානියො චරන්තා අවස්සං මොක්ඛධම්මදෙසකං එකං ආචරියං ලභිස්සාමාති; තෙ තතො පට්ඨාය යත්ථ යත්ථ පණ්ඩිතා සමණබ්‍රාහ්මණා අත්ථීති සුණන්ති තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා පඤ්හසාකච්ඡං කරොන්ති; තෙහි පුට්ඨං පඤ්හං අඤ්ඤෙ කථෙතුං සමත්ථා නත්ථි; තෙ පන තෙසං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්ති; එවං සකලජම්බුදීපං පරිග්ගණ්හිත්වා නිවත්තිත්වා සකට්ඨානමෙව ආගන්ත්වා සම්ම කොලිත යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති සො ආරොචෙතූති කතිකං අකංසු; තෙන සමයෙන

a උපට්ඨිංසු-ම. b. අඤ්ඤදිවසෙසු-ම.

අම්හාකං සත්ථා පරමාභිසම්බොධිං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො අනුපුබ්බෙන රාජගහං සම්පත්තො හොති; අථ එකසට්ඨි අරහන්තා ලොකෙ උප්පන්නා හොන්තීති වුත්තකාලෙ චරථ භික්ඛවෙ චාරිකං බහුජනහිතායාති රතනත්තයගුණප්පකාසනත්ථං උය්‍යොජිතානං භික්ඛූනං අන්තරෙ පඤ්චවග්ගියබ්භන්තරො අස්සජිත්ථෙරො පටිනිවත්තිත්වා රාජගහමෙව ආගතො පුන දිවසෙ පාතොව පත්තචීවරං ආදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි; තස්මිං සමයෙ උපතිස්සො පරිබ්බාජකො පාතොව භත්තකිච්චං කත්වා පරිබ්බාජකාරාමං ගච්ඡන්තො ථෙරං දිස්වා චින්තෙසි මයා එවරූපො පබ්බජිතො නාම න දිට්ඨපුබ්බො යෙ වත ලොකෙ අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා අයං තෙසං භික්ඛූනං අඤ්ඤතරො යන්නූනාහං ඉමං භික්ඛුං උපසංකමිත්වා පුච්ඡෙය්‍යං කංසි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො: කො වා තෙ සත්ථා: කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසීති: අථස්ස එතදහොසි අකාලො ඛො ඉමං භික්ඛුං පඤ්හං පුච්ඡිතුං අන්තරඝරං පවිට්ඨො පිණ්ඩාය චරති යන්නූනාහං ඉමං භික්ඛුං පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධෙය්‍යං අත්ථිකෙහි උපඤ්ඤාතං මග්ගන්ති; ථෙරං ලද්ධපිණ්ඩපාතං අඤ්ඤතරං ඔකාසං ගච්ඡන්තං දිස්වා නිසීදිතුකාමතඤ්චස්ස ඤත්වා අත්තනො පරිබ්බාජකපීඨකං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි; භත්තකිච්චපරියොසානෙපිස්ස අත්තනො කුණ්ඩිකාය උදකං අදාසි; එවං ආචරියවත්තං කත්වා කතභත්තකිච්චෙන ථෙරෙන සද්ධිං මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා විප්පසන්නානි ඛො තෙ ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතො: කංසි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො: කො වා තෙ සත්ථා: කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසීති පුච්ඡි; ථෙරො අත්ථාවුසො මහාසමණො සක්‍යපුත්තො සක්‍යකුලා පබ්බජිතො තාහං භගවන්තං උද්දිස්ස පබ්බජිතො; සො ච මෙ භගවා සත්ථා; තස්සෙවාහං භගවතො ධම්මං රොචෙමීති ආහ; අථ නං කිංවාදී පනායස්මතො සත්ථා කිමක්ඛායීති පුච්ඡි; ථෙරො චින්තෙසි: ඉමෙ පරිබ්බාජකා නාම සාසනස්ස පටිපක්ඛභූතා; ඉමස්ස සාසනෙ ගම්භීරතං දස්සෙස්සාමීති අත්තනො නවකභාවං දස්සෙන්තො ආහ: අහං ඛො ආවුසො නවො අචිරපබ්බජිතො අධුනාගතො ඉමං ධම්මවිනයං; න තාවාහං සක්ඛිස්සාමි විත්ථාරෙන ධම්මං දෙසෙතුන්ති; පරිබ්බාජකො අහං උපතිස්සො නාම ත්වං යථාසත්තියා අප්පං වා බහුං වා වද එතං නයසතෙන නයසහස්සෙන පටිවිජ්ඣිතුං මය්හං භාරොති චින්තෙත්වා ආහ:–

"අප්පං වා බහුං වා භාසස්සු අත්ථඤ්ඤෙව මෙ බ්‍රූහි
අත්ථෙනෙව මෙ අත්ථො කිං කාහසි බ්‍යඤ්ජනං බහු"න්ති.[1]

එවං වුත්තෙ ථෙරො "යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා"ති[2] ගාථං ආහ. පරිබ්බාජකො පඨමපදද්වයමෙව සුත්වා සහස්සනයසම්පන්නෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි; ඉතරං පදද්වයං සොතාපන්නකාලෙ නිට්ඨාසි; සොතාපන්නො හුත්වා උපරිවිසෙසෙ අප්පවත්තන්තෙ භවිස්සති එත්ථ කාරණන්ති සල්ලක්ඛෙත්වා ථෙරං ආහ භන්තෙ මා උපරි ධම්මදෙසනං වඩ්ඪයිත්ථ එත්ත

1. මහාවග්ග-මහාඛන්ධක.
2. මහාවග්ග-මහාඛන්ධක.

කමෙව හොතු කහං අම්හාකං සත්ථා වසතීති: වෙළුවනෙ පරිබ්බාජකාති; භන්තෙ තුම්හෙ පුරතො යාව මය්හං එකො සහායකො අත්ථි අම්හෙහි ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කතිකා කතා යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති සො ආරොචෙතූති අහං තං පටිඤ්ඤං මොචෙත්වා සහායකං ගහෙත්වා තුම්හාකං ගතමග්ගෙනෙව සත්ථු සන්තිකං ආගමිස්සාමීති පඤ්චපතිට්ඨිතෙන ථෙරස්ස පාදෙසු නිපතිත්වා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා ථෙරං උය්යොජෙත්වා පරිබ්බාජකාරාමාභිමුඛො අගමාසි; කොලිතපරිබ්බාජකො තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා අජ්ජ මය්හං සහායකස්ස මුඛවණ්ණො න අඤ්ඤදිවසෙසු විය අද්ධානෙන අමතං අධිගතං භවිස්සතීති අමතාධිගමං පුච්ඡි; සොපිස්ස ආමාවුසො අමතං අධිගතන්ති පටිජානිත්වා තමෙව ගාථං අභාසි; ගාථාපරියොසානෙ කොලිතො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිත්වා ආහ කහං කිර සම්ම සත්ථා වසතීති; වෙළුවනෙ කිර සම්ම එවං නො ආචරියෙන අස්සජිත්ථෙරෙන කථිතන්ති; තෙනහි සම්ම ආයාම සත්ථාරං පස්සිස්සාමාති; සාරිපුත්තත්ථෙරො ච නාමෙස සදාපි ආචරියපූජකොව; තස්මා සහායං කොලිතමාණවං එවමාහ: සම්ම අම්හෙහි අධිගතං අමතං අම්හාකං ආචරියස්ස සඤ්ජයපරිබ්බාජකස්සාපි කථෙස්සාම බුජ්ඣමානො පටිවිජ්ඣිස්සති අප්පටිවිජ්ඣන්තො අම්හාකං සද්දහිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සති බුද්ධානං දෙසනං සුත්වා මග්ගඵලපටිවෙධං කරිස්සතීති; තතො ද්වෙපි ජනා සඤ්ජයස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ආචරිය ත්වං කිං කරොසි: ලොකෙ බුද්ධො උප්පන්නො ස්වාක්ඛාතො ධම්මො සුප්පටිපන්නො සඞ්ඝො ආයාම දසබලං පස්සිස්සාමාති; සො කිං වදෙථ තාතාති තෙපි වාරෙත්වා ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තිමෙව නෙසං දීපෙසි; තෙ අම්හාකං එවරූපො අන්තෙවාසිවාසො නිච්චමෙව හොතු තුම්හාකං පන ගමනං වා අගමනං වා ජානාථාති ආහංසු; සඤ්ජයො ඉමෙ එත්තකං ජානන්තා මම වචනං න කරිස්සන්තීති ඤත්වා ගච්ඡථ තුම්හෙ තාතා අහං මහල්ලකකාලෙ අන්තෙවාසිවාසං වසිතුං න සක්කොමීති ආහ; තෙ අනෙකෙහිපි කාරණසතෙහි තං බොධෙතුං අසක්කොන්තා අත්තනො ඔවාදෙ වත්තමානං ජනං ආදාය වෙළුවනං අගමංසු; අථ තෙසං පඤ්චසු අන්තෙවාසිකසතෙසු අඩ්ඪතෙය්‍යසතා නිවත්තිංසු අඩ්ඪතෙය්‍යසතා තෙහි සද්ධිං අගමංසු; සත්ථා චතුපරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙන්තො තෙ දූරතොව දිස්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි: එතෙ භික්ඛවෙ ද්වෙ සහායා ආගච්ඡන්ති කොලිතො ච උපතිස්සො ච එතං මෙ සාවකයුගං භවිස්සති අග්ගං භද්දයුගන්ති; අථ තෙසං පරිසාය චරියවසෙන ධම්මදෙසනං වඩ්ඪෙසි; ඨපෙත්වා ද්වෙ අග්ගසාවකෙ සබ්බෙපි තෙ අඩ්ඪතෙය්‍යසතා පරිබ්බාජකා අරහත්තං පාපුණිංසු; සත්ථා එථ භික්ඛවොති හත්ථං පසාරෙසි; සබ්බෙසං කෙසමස්සුං අන්තරධායි; ඉද්ධිමයං පත්තචීවරං කායපටිබද්ධං අහොසි; අග්ගසාවකානම්පි ඉද්ධිමයපත්තචීවරං ආගතං; උපරිමග්ගත්තයකිච්චං පන න නිට්ඨාසි; කස්මා: සාවකපාරමීඤාණස්ස මහන්තතාය; අථායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො පබ්බජිතදිවසතො සත්තමෙ දිවසෙ මගධරට්ඨෙ කල්ලවාලගාමකං උපනිස්සාය සමණධම්මං කරොන්තො ථිනමිද්ධෙ ඔක්කමන්තෙ සත්ථාරා සංවෙජිතො ථිනමිද්ධං විනොදෙත්වා තථාගතෙන දින්නං ධාතුකම්මට්ඨානං සුණන්තො සුණන්තොව උපරිමග්ගත්තයකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා

සාවකපාරමීඤාණස්ස මත්ථකං පත්තො; සාරිපුත්තත්ථෙරොපි පබ්බජිතදිවසතො අඩ්ඪමාසං අතික්කමිත්වා සත්ථාරා සද්ධිං තමෙව රාජගහං උපනිස්සාය සූකරඛතලෙණෙ විහරන්තො අත්තනො භාගිනෙය්‍යස්ස දීඝනඛපරිබ්බාජකස්ස වෙදනාපරිග්ගහසුත්තන්තෙ දෙසියමානෙ සුත්තානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා පරස්ස වඩ්ඪිතභත්තං භුඤ්ජන්තො විය සාවකපාරමීඤාණස්ස මත්ථකං පත්තො; භාගිනෙය්‍යො පනස්ස දෙසනාපරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතො; ඉති ද්වින්නම්පි මහාසාවකානං තථාගතෙ රාජගහෙ විහරන්තෙයෙව සාවකපාරමීඤාණකිච්චං මත්ථකං පත්තං; අපරභාගෙ පන සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාපඤ්ඤානං යදිදං සාරිපුත්තො ඉද්ධිමන්තානං යදිදං මහාමොග්ගල්ලානොති ද්වෙ මහාසාවකෙ ඨානන්තරෙ ඨපෙසි.

චතුත්ථෙ **ධුතවාදානන්ති** එත්ථ ධුතො වෙදිතබ්බො ධුතවාදො වෙදිතබ්බො ධුතධම්මා වෙදිතබ්බා ධුතඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි. තත්ථ ධුතොති ධුතකිලෙසො වා පුග්ගලො කිලෙසධුනනො වා ධම්මො; ධුතවාදොති එත්ථ පන අත්ථි ධුතො න ධුතවාදො; අත්ථි න ධුතො ධුතවාදො; අත්ථි නෙව ධුතො න ධුතවාදො; අත්ථි ධුතො චෙව ධුතවාදො ච; තත්ථ යො ධුතඞ්ගෙන අත්තනො කිලෙසෙ ධුනි පරම්පන ධුතඞ්ගෙන න ඔවදති නානුසාසති බක්කුලත්ථෙරො විය අයං ධුතො න ධුතවාදො; යථාහ "තයිදං ආයස්මා බක්කුලො ධුතො න ධුතවාදො"ති. යො පන න ධුතඞ්ගෙන අත්තනො කිලෙසෙ ධුනි කෙවලං අඤ්ඤෙ ධුතඞ්ගෙන ඔවදති අනුසාසති උපනන්දත්ථෙරො විය අයං න ධුතො ධුතවාදො; යථාහ "තයිදං ආයස්මා උපනන්දො සක්‍යපුත්තො න ධුතො ධුතවාදො"ති. යො උභයවිපන්නො ලාළුදායී විය අයං නෙව ධුතො න ධුතවාදො; යථාහ "තයිදං ආයස්මා ලාළුදායී නෙව ධුතො න ධුතවාදො"ති. යො පන උභයසම්පන්නො මහාකස්සපත්ථෙරො විය අයං ධුතො චෙව ධුතවාදො ච; යථාහ "තයිදං ආයස්මා මහාකස්සපො ධුතො චෙව ධුතවාදො චා"ති. ධුතධම්මා වෙදිතබ්බාති අප්පිච්ඡතා සන්තුට්ඨිතා සල්ලෙඛතා පවිවෙකතා ඉදමට්ඨිකතාති ඉමෙ ධුතඞ්ගචෙතනාය පරිවාරා පඤ්චධම්මා අප්පිච්ඡං යෙව නිස්සායාති ආදිවචනතො ධුතධම්මා නාම. තත්ථ අප්පිච්ඡතා ච සන්තුට්ඨිතා ච අලොභො සල්ලෙඛතා ච පවිවෙකතා ච ද්වීසු ධම්මෙසු අනුපතන්ති අලොභෙ චෙව අමොහෙ ච; ඉදමට්ඨිකතා ඤාණමෙව; තත්ථ අලොභෙන පටික්ඛෙපවත්ථූසු ලොභං අමොහෙන තෙස්වෙව ආදීනවපටිච්ඡාදකං මොහං ධුනාති; අලොභෙන ච අනුඤ්ඤාතානං පටිසෙවනමුඛෙන පවත්තං කාමසුඛානුයොගං අමොහෙන ධුතඞ්ගෙසු අතිසල්ලෙඛමුඛෙන පවත්තං අත්තකිලමථානුයොගං ධුනාති; තස්මා ඉමෙ ධම්මා ධුතධම්මාති වෙදිතබ්බා. ධුතඞ්ගානි වෙදිතබ්බානීති තෙරස ධුතඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි පංසුකූලිකඞ්ගං–පෙ–නෙසජ්ජිකඞ්ගන්ති. ධුතවාදානං යදිදං මහාකස්සපොති යත්තකා ධුතවාදං වදන්ති තෙසං සබ්බෙසම්පි අන්තරෙ මහාකස්සපත්ථෙරො අග්ගොති අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. **මහාකස්සපොති** උරුවෙලකස්සපො නදීකස්සපො ගයාකස්සපො කුමාරකස්සපොති ඉමෙ බුද්ධානුබුද්ධකත්ථෙරෙ උපාදාය අයං මහා තස්මා මහාකස්සපොති වුත්තො.

ඉමස්සාපි පඤ්හකම්මෙ අයමානුපුබ්බි කථා. අතීතෙ කිර කප්පසතසහස්සමත්ථකෙ පදුමුත්තරො නාම සත්ථා උදපාදි; තස්මිං හංසවතීනගරං උපනිස්සාය ඛෙමෙ මිගදායෙ විහරන්තෙ වෙදෙහො නාම කුටුම්බිකො අසීතිකොටිධනවිභවො පාතොව සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය ගන්ධපුප්ඵාදීනි ගහෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං පූජෙත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි; තස්මිඤ්ච ඛණෙ සත්ථා මහානිසභත්ථෙරං නාම තතියසාවකං "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ධුතවාදානං යදිදං නිසභො"ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි; උපාසකො තං සුත්වා පසන්නො ධම්මකථාවසානෙ මහාජනෙ උට්ඨාය ගතෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ ස්වෙ මය්හං භික්ඛං අධිවාසෙථාති ආහ; මහා ඛො උපාසක භික්ඛුසඞ්ඝොති. කිත්තකො භගවාති; අට්ඨසට්ඨිභික්ඛුසතසහස්සන්ති; භන්තෙ එකං සාමණෙරම්පි විහාරෙ අසෙසෙත්වා භික්ඛං අධිවාසෙථාති; සත්ථා අධිවාසෙසි; උපාසකො සත්ථු අධිවාසනං විදිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා මහාදානං සජ්ජෙත්වා පුනදිවසෙ සත්ථු කාලං ආරොචාපෙසි; සත්ථා පත්තචීවරමාදාය භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො උපාසකස්ස ඝරං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසින්නො දක්ඛිණොදකාවසානෙ යාගුආදීනි සම්පටිච්ඡන්තො භත්තවිස්සග්ගං අකාසි; උපාසකොපි සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදි; තස්මිං අන්තරෙ මහානිසභත්ථෙරො පිණ්ඩාය චරන්තො තමෙව වීථිං පටිපජ්ජි. උපාසකො දිස්වා උට්ඨාය ගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා පත්තං භන්තෙ දෙථාති ආහ; ථෙරො පත්තං අදාසි; භන්තෙ ඉධෙව පවිසථ සත්ථාපි ගෙහෙ නිසින්නොති; න වට්ටිස්සති උපාසකාති; උපාසකො ථෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා පිණ්ඩපාතස්ස පූරෙත්වා නීහරිත්වා අදාසි; තතො ථෙරං අනුගන්ත්වා නිවත්තන්තො සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදිත්වා එවමාහ භන්තෙ මහානිසභත්ථෙරො සත්ථා ගෙහෙ නිසින්නොති වුත්තෙපි පවිසිතුං න ඉච්ඡි අත්ථි නු ඛො එතස්ස තුම්හාකං ගුණෙහි අතිරෙකො ගුණොති; බුද්ධානඤ්ච වණ්ණමච්ඡෙරං නාම නත්ථි; අථ සත්ථා එවමාහ උපාසක මයං භික්ඛං ආගමයමානා ගෙහෙ නිසීදාම සො භික්ඛු න එවං නිසීදිත්වා භික්ඛං උදික්ඛති මයං ගාමන්තසෙනාසනෙ වසාම සො අරඤ්ඤස්මිංයෙව වසති මයං ඡන්නෙ වසාම සො අබ්භොකාසම්හියෙව වසති ඉති තස්ස අයඤ්ච අයඤ්ච ගුණොති මහාසමුද්දං පූරයමානො විය කථෙසි; උපාසකො පකතියාපි ජලමානදීපෙ තෙලෙ ආසිත්තො විය සුට්ඨුතරං පසන්නො හුත්වා චින්තෙසි කිං මය්හං අඤ්ඤාය සම්පත්තියා අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ ධුතවාදානං අග්ගභාවත්ථාය පත්ථනං කරිස්සාමීති; සො පුනපි සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා තෙනෙව නියාමෙන සත්තදිවසානි දානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ බුද්ධපමුඛස්ස මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස තිචීවරානි දත්වා සත්ථු පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා එවමාහ යං මෙ භන්තෙ සත්තදිවසානි දානං දෙන්තස්ස මෙත්තං කායකම්මං මෙත්තං වචීකම්මං මෙත්තං මනොකම්මං ඉමිනාහං න අඤ්ඤං දෙවසම්පත්තිං වා සක්කමාරබ්‍රහ්මසම්පත්තිං වා පත්ථෙමි ඉදං පන මෙ කම්මං අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ එතස්ස මහානිසභත්ථෙරෙන පත්තට්ඨානන්තරං පාපුණනත්ථාය තෙරසධුතඞ්ගධරානං අග්ගභාවස්ස සච්චකාරො[1] හොතූති; සත්ථා මහන්තං

1. පච්චයො-ම

ඨානං ඉමිනා පත්ථිතං සමිජ්ඣිස්සති නු ඛො ති ඔලොකෙන්තො සමිජ්ඣන භාවං දිස්වා ආහ: මනාපං තෙ ඨානං පත්ථිතං අනාගතෙ සතසහස්ස කප්පාවසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති තස්ස ත්වං තතිය සාවකො මහාකස්සපත්ථෙරො නාම භවිස්සසීති; තං සුත්වා උපාසකො බුද්ධා නං ද්වෙ කථා නාම නත්ථීති පුන දිවසෙ පත්තබ්බං විය තං සම්පත්තිං අමඤ්ඤිත්ථ; සො යාවතායුකං දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා නානප්පකාරං කල්‍යාණකම්මං කත්වා තත්ථ කාලකතො සග්ගෙ නිබ්බත්ති; තතො පට්ඨාය දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තිං අනුභවන්තො ඉතො එකනවුතෙ කප්පෙ විපස්සී සම්මාසම්බුද්ධෙ බන්ධුමතිං නිස්සාය ඛෙමෙ මිගදායෙ විහරන්තෙ දෙව ලොකා චවිත්වා අඤ්ඤතරස්මිං පරිජිණ්ණෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති; තස්මිඤ්ච කාලෙ විපස්සී භගවා සත්තමෙ සත්තමෙ සංවච්ඡරෙ ධම්මං කථෙති; මහන්තං කොලාහලං හොති; සකලජම්බුදීපෙ දෙවතා සත්ථා ධම්මං කථෙස්සතීති ආරොචෙන්ති; බ්‍රාහ්මණො තං සාසනං අස්සොසි; තස්ස ච නිවාසනසාටකො එකොව හොති තථා බ්‍රාහ්මණියා; පාරුපනං පන ද්වින්නම්පි එකමෙව; සකලනගරෙ එකසාටකබ්‍රාහ්මණොති පඤ්ඤායති; බ්‍රාහ්මණානං කෙනචිදෙව කිච්චෙන සන්නිපාතෙ සති බ්‍රාහ්මණිං ගෙහෙ ඨපෙත්වා සයං ගච්ඡති; බ්‍රාහ්මණීනං සන්නිපාතෙ සති සයං ගෙහෙ තිට්ඨති; බ්‍රාහ්මණී තං වත්ථං පාරුපිත්වා ගච්ඡති; තස්මිං පන දිවසෙ බ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණිං ආහ භොති කිං රත්තිං ධම්මසවනං සුණිස්සසි දිවාති: මයං මාතු ගාමජාතිකා නාම රත්තිං සොතුං න සක්කොම දිවා සොස්සාමීති බ්‍රාහ්මණං ගෙහෙ ඨපෙත්වා වත්ථං පාරුපිත්වා උපාසිකාහි සද්ධිං දිවා ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තෙ නිසින්නා ධම්මං සුත්වා උපාසිකාහි සද්ධිං අගමාසි; අථ බ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණිං ගෙහෙ ඨපෙත්වා වත්ථං පාරුපිත්වා විහාරං ගතො තස්මිඤ්ච සමයෙ සත්ථා පරිසමජ්ඣෙ අලංකතධම්මාසනෙ නිසින්නො චිත්ත බීජනිං ගහෙත්වා ආකාසගඞ්ගං ඔතාරෙන්තො විය සිනෙරුං මත්ථං කත්වා සාගරං නිම්මථෙන්තො විය ධම්මකථං කථෙසි; බ්‍රාහ්මණස්ස පරිසන්තෙ නිසින්නස්ස ධම්මං සුණන්තස්ස පඨමයාමස්මිංයෙව සකලසරීරං පූරය මානා පඤ්චවණ්ණා පීති උප්පජ්ජි; සො පාරුතවත්ථං සංහරිත්වා දසබලස්ස දස්සාමීති චින්තෙසි; අථස්ස ආදීනවසහස්සං දස්සයමානං මච්ඡෙරං උප්පජ්ජි; බ්‍රාහ්මණියා ච මය්හඤ්ච එකමෙව වත්ථං අඤ්ඤං කිඤ්චි පාරුපනං නත්ථි අපාරුපිත්වා ච නාම බහි චරිතුං න සක්කාති සබ්බථාපි අදාතුකාමො අහොසි; අථස්ස නික්ඛන්තෙ පඨමෙ යාමෙ මජ්ඣිමයාමෙපි තථෙව පීති උප්පජ්ජි; සො තථෙව චින්තෙත්වා තථෙව අදාතුකාමො අහොසි; අථස්ස මජ්ඣිමෙ යාමෙ නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමෙ යාමෙපි තථෙව පීති උප්පජ්ජි; සො තරණං වා හොතු මරණං වා පච්ඡාපි ජානිස්සාමීති වත්ථං සංහරිත්වා සත්ථු පාදමූලෙ ඨපෙසි; තතො වාම හත්ථං ආභුජිත්වා දක්ඛිණෙන හත්ථෙන තික්ඛත්තුං අප්ඵොටෙත්වා ජිතමෙම ජිතමෙමති තයො නාදෙ නදි; තස්මිඤ්ච සමයෙ බන්ධුමා රාජා ධම්මාසනස්ස පච්ඡතො අන්තොසාණියං නිසින්නො ධම්මං සුණාති; රඤ්ඤො ච නාම ජිතමෙමති සද්දො අමනාපො හොති; සො පුරිසං පෙසෙසි ගච්ඡ එතං පුච්ඡ කිං වදසීති; සො තෙන ගන්ත්වා

පුච්ඡතො ආහ අවසෙසා හත්ථියානාදීනි ආරුය්හ අසිවම්මාදීනි ගහෙත්වා පරසෙනං ජිනන්ති න තං අච්ඡරියං; අහම්පන පච්ඡතො ආගච්ඡන්තස්ස කූටගොණස්ස මුග්ගරෙන සීසං භින්දිත්වා තං පලාපෙන්තො විය මච්ඡෙර චිත්තං මද්දිත්වා පාරුතවත්ථං දසබලස්ස අදාසිං තමෙව මච්ඡරියං ජිතන්ති ආහ; සො පුරිසො ආගන්ත්වා තම්පවත්තිං රඤ්ඤො ආරොචෙසි; රාජා ආහ අම්හෙ භණෙ දසබලස්ස අනුරූපං න ජානිම්හ බ්‍රාහ්මණො ජානීති වත්ථයුගලං පෙසෙසි; තං දිස්වා බ්‍රාහ්මණො චින්තෙසි අයං මය්හං තුණ්හී නිසින්නස්ස පඨමං කිඤ්චි අදත්වා සත්ථු ගුණෙ කථෙන්තස්ස අදාසි සත්ථු ගුණෙ පටිච්ච උප්පන්නෙන මය්හං කො අත්ථොති තම්පි වත්ථයුගලං දසබලස්සෙව අදාසි; රාජා කිං බ්‍රාහ්මණෙන කතන්ති පුච්ඡිත්වා තම්පි තෙන වත්ථයුගං තථාගතස්සෙව දින්නන්ති සුත්වා අඤ්ඤානිපි ද්වෙ යුගානි පෙසෙසි; සො තානිපි අදාසි; රාජා අඤ්ඤානිපි චත්තාරීති එවං යාව බත්තිංස වත්ථයුගානි පෙසෙසි; අථ බ්‍රාහ්මණො ඉදං වඩ්ඪෙත්වා ගහණං විය හොතීති අත්තනො අත්ථාය එකං බ්‍රාහ්මණියා එකන්ති ද්වෙ වත්ථයුගානි ගහෙත්වා තිංසයුගානි තථාගතස්සෙව අදාසි; තතො පට්ඨාය චස්ස සත්ථු විස්සාසිකො ජාතො; අථ නං රාජා එකදිවසං සීතසමයෙ සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තං දිස්වා සතසහස්සග්ඝනකං අත්තනො පාරුතරත්තකම්බලං දත්වා ආහ ඉතො පට්ඨාය ඉමං පාරුපිත්වා ධම්මං සුණාහීති; සො කිමෙම ඉමිනා කම්බලෙන ඉමස්මිං පූතිකායෙ උපනීතෙනාති චින්තෙත්වා අන්තො ගන්ධකුටියං තථාගතස්ස මඤ්චස්ස උපරි විතානං කත්වා අගමාසි; අථෙක දිවසං රාජා පාතොව විහාරං ගන්ත්වා අන්තො ගන්ධකුටියං සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදි; තස්මිඤ්ච සමයෙ ඡබ්බණ්ණා බුද්ධරස්මියො කම්බලෙ පටිහඤ්ඤන්ති කම්බලො අතිවිය විරොචති; රාජා ඔලොකෙන්තො සඤ්ජානිත්වා ආහ භන්තෙ අම්හාකං එස කම්බලො අම්හෙහි එකසාටකබ්‍රාහ්මණස්ස දින්නොති; තුම්හෙහි මහාරාජ බ්‍රාහ්මණො පූජිතො බ්‍රාහ්මණෙන මයං පූජිතාති; රාජා බ්‍රාහ්මණො යුත්තං අඤ්ඤාසි න මයන්ති පසීදිත්වා යං මනුස්සානං උපකාරභූතං තං සබ්බං අට්ඨට්ඨකං කත්වා සබ්බට්ඨකං නාම දානං අදාසි; තං දත්වා පුරොහිතට්ඨානෙ ඨපෙසි; සොපි අට්ඨට්ඨකං නාම චතුසට්ඨි හොතීති චතුසට්ඨි සලාකභත්තානි උපනිබන්ධාපෙත්වා යාවජීවං දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා තතො චුතො සග්ගෙ නිබ්බත්ති; පුන තතො චුතො ඉමස්මිං කප්පෙ කොණාගමනස්ස ච භගවතො කස්සපදසබලස්සචාති ද්වින්නං බුද්ධානං අන්තරෙ බාරාණසියං කුටුම්බියඝරෙ නිබ්බත්තො; සො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං වසන්තො එකදිවසං අරඤ්ඤෙ ජඞ්ඝාවිහාරං චරති; තස්මිඤ්ච සමයෙ පච්චෙකබුද්ධා නදීතීරෙ චීවරකම්මං කරොන්තො අනුවාතෙ අප්පහොන්තෙ සංහරිත්වා ඨපෙතුං ආරද්ධා; සො දිස්වා කස්මා භන්තෙ සංහරිත්වා ඨපෙථාති ආහ අනුවාතො නප්පහොතීති; ඉමිනා භන්තෙ කරොථාති සාටකං දත්වා නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ මෙ කෙනචි පරිහානි මා හොතූති පත්ථනං ඨපෙසි; ඝරෙපිස්ස භගිනියා සද්ධිං භරියාය කලහං කරොන්තියා පච්චෙකබුද්ධො පිණ්ඩාය පාවිසි; අථස්ස භගිනී පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩපාතං දත්වා තස්ස භරියං සන්ධාය එවමාහ එවරූපං බාලං යොජනසතෙන පරි

වජ්ජෙය්‍යාසීති පත්ථනං ඨපෙසි; සා ගෙහඞ්ගණෙ ඨිතා සුත්වා ඉමාය දින්න
භත්තං මා එස භුඤ්ජීති පත්තං ගහෙත්වා පිණ්ඩපාතං ඡඩ්ඩෙත්වා කලලස්ස
පූරෙත්වා අදාසි; ඉතරා දිස්වා බාලෙ මං තාව අක්කොස වා පහර වා එව
රූපස්ස පන ද්වෙ අසංඛෙය්‍යානි පූරිතපාරමිස්ස පත්තතො භත්තං
ඡඩ්ඩෙත්වා කලලං දාතුං න යුත්තන්ති ආහ; අථස්ස භරියාය පටිසංඛානං
උප්පජ්ජි; සා තිට්ඨථ භන්තෙති කලලං ඡඩ්ඩෙත්වා පත්තං ධොවිත්වා ගන්ධ
චුණ්ණෙන උබ්බට්ටෙත්වා චතුමධුරස්ස පූරෙත්වා උපරි ආසිත්තෙන පදුම
ගබ්භවණ්ණෙන සප්පිනා විජ්ජොතමානං පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා
යථා අයං පිණ්ඩපාතො ඔභාසජාතො එවං ඔභාසජාතං මෙ සරීරං හොතූති
පත්ථනං ඨපෙසි; පච්චෙකබුද්ධො අනුමොදිත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි; තෙපි
ද්වෙ ජයම්පතිකා යාවතායුකං කුසලං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා පුන
තතො චවිත්වා උපාසකො කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ බාරාණසියං අසීති
කොටිවිභවස්ස සෙට්ඨිනො පුත්තො හුත්වා ඉතරා තාදිසස්සෙව සෙට්ඨිනො
ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති; තස්ස වුද්ධිප්පත්තස්ස තමෙව සෙට්ඨිධීතරං ආනයිංසු
තස්සා පුබ්බෙ අදින්නවිපාකස්ස තස්ස කම්මස්ස ආනුභාවෙන පතිකුලං
පවිට්ඨමත්තාය උම්මාරබ්භන්තරෙ සකලසරීරං උග්ඝාටිතවච්චකුටි විය
දුග්ගන්ධං ජාතං; සෙට්ඨිකුමාරො කස්සායං ගන්ධොති පුච්ඡිත්වා සෙට්ඨිකඤ්ඤා
යාති සුත්වා නීහරථාති ආගතයානෙනෙව කුලඝරං පෙසෙසි; සා එතෙනෙව
නීහාරෙන සත්තසු ඨානෙසු පටිනිවත්තිතා. තෙන ච සමයෙන කස්සප
දසබලො පරිනිබ්බායි; තස්ස ඝනකොට්ටිමාහි රත්තසුවණ්ණඉට්ඨකාහි
යොජනුබ්බෙධං චෙතියං ආරභිංසු; තස්මිං චෙතියෙ කයිරමානෙ සා සෙට්ඨි
ධීතා චින්තෙසි අහං සත්තසු ඨානෙසු පටිනිවත්තිතා කිම්මෙ ජීවිතෙනාති
අත්තනො ආභරණභණ්ඩං භඤ්ජාපෙත්වා සුවණ්ණඉට්ඨකං කාරෙසි රතනාය
තං විදත්ථිවිත්ථිණ්ණං චතුරඞ්ගුලුබ්බෙධං; තතො හරිතාලමනොසිලා
පිණ්ඩං ගහෙත්වා අට්ඨ උප්පලහත්ථකෙ ආදාය චෙතියකරණට්ඨානං ගතා;
තස්මිඤ්ච ඛණෙ එකා ඉට්ඨකාපන්ති පරික්ඛිපිත්වා ආගච්ඡමානා ඝටනිට්ඨකාය
ඌනා හොති; සෙට්ඨිධීතා වඩ්ඪකිං ආහ ඉමං ඉට්ඨකං එත්ථ ඨපෙථාති; අම්ම
භද්දකෙ කාලෙ ආගතාසි සයමෙව ඨපෙහීති; සා ආරුය්හ තෙලෙන
හරිතාලමනොසිලං යොජෙත්වා තෙන බන්ධෙන ඉට්ඨකං පතිට්ඨපෙත්වා උපරි
අට්ඨහි උප්පලහත්ථකෙහි පූජං කත්වා වන්දිත්වා නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ
කායතො චන්දනගන්ධො වායතු මුඛතො උප්පලගන්ධො වායතූති පත්ථනං
කත්වා චෙතියං වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා අගමාසි. අථ තස්මිංයෙව
ඛණෙ යස්ස සෙට්ඨිපුත්තස්ස පඨමං ගෙහං නීතා තස්ස තං ආරබ්භ සති
උදපාදි; නගරෙපි නක්ඛත්තං ඝුට්ඨං හොති; සො උපට්ඨාකෙ ආහ තදා ඉධ
ආනීතා සෙට්ඨිධීතා අත්ථි කහං සාති; කුලගෙහෙ සාමීති; ආනෙථ නං
නක්ඛත්තං කීළිස්සාමීති; තෙ ගන්ත්වා තං වන්දිත්වා ඨිතා කිං තාතා
ආගතත්ථාති තාය පුට්ඨා තං පවත්තිං ආචික්ඛිංසු; තාතා මයා ආභරණ
භණ්ඩෙන චෙතියං පූජිතං ආභරණමෙව නත්ථීති වුත්තෙ තෙ ගන්ත්වා
සෙට්ඨිපුත්තස්ස ආරොචෙසුං; ආනෙථ නං පිළන්ධනං ලභිස්සාමාති; තෙ
ආනයිංසු; තස්සා සහ ඝරප්පවෙසනෙන සකලගෙහං චන්දනගන්ධමෙව

නීලුප්පලගන්ධඤ්ච වායි; සෙට්ඨිපුත්තො තං පුච්ඡි පඨමං තව සරීරතො
දුග්ගන්ධො වායි ඉදානි පන තෙ සරීරතො චන්දනගන්ධො මුඛතො උප්පල
ගන්ධො වායති කිං එතන්ති; සා ආදිතො පට්ඨාය අත්තනා කතකම්මං
ආරොචෙසි; සෙට්ඨිපුත්තො නිය්‍යානිකං වත බුද්ධසාසනන්ති පසීදිත්වා
යොජනිකං සුවණ්ණචෙතියං කම්බලකඤ්චුකෙන පරික්ඛිපිත්වා තත්ථ තත්ථ
රථචක්කප්පමාණෙහි සුවණ්ණපදුමෙහි අලංකරි; තෙසං ද්වාදසහත්ථා
ඔලම්බකා හොන්ති; සො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා
තතො චුතො බාරාණසිතො යොජනමත්තෙ ඨානෙ අඤ්ඤතරස්මිං
අමච්චකුලෙ නිබ්බත්ති; සෙට්ඨිකඤ්ඤා දෙවලොකා චවිත්වා රාජකුලෙ
ජෙට්ඨධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති; තෙසු වයප්පත්තෙසු කුමාරස්ස වසනගාමෙ
නක්ඛත්තං ඝුට්ඨං; සො මාතරං ආහ සාටකං මෙ අම්ම දෙහි නක්ඛත්තං
කීළිස්සාමීති; සා ධොතවත්ථං නීහරිත්වා අදාසි; අම්ම ථූලං ඉදන්ති; අඤ්ඤං
නීහරිත්වා අදාසි; තම්පි පටික්ඛිපි; අඤ්ඤං නීහරිත්වා අදාසි; තම්පි පටික්ඛිපි;
අථ නං මාතා ආහ තාත යාදිසෙ ගෙහෙ මයං ජාතා නත්ථි නො ඉතො
සුඛුමතරස්ස පටිලාභාය පුඤ්ඤන්ති; ලභනට්ඨානං ගච්ඡාමි අම්මාති; පුත්ත
අහං අජ්ජෙව තුය්හං බාරාණසීනගරෙ රජ්ජපටිලාභං ඉච්ඡාමීති; සො
මාතරං වන්දිත්වා ආහ ගච්ඡාමි අම්මාති; ගච්ඡ තාතාති; එවං කිරස්සා
චිත්තං අහොසි කහං ගමිස්සති ඉධ වා එත්ථ වා ගෙහෙ නිසීදිස්සතීති; සො
පන පුඤ්ඤනියාමෙන නික්ඛමිත්වා බාරාණසිං ගන්ත්වා උය්‍යානෙ මඞ්ගල
සිලාපට්ටෙ සසීසං පාරුපිත්වා නිපජ්ජි; සො ච බාරාණසිරඤ්ඤො කාලක
තස්ස සත්තමො දිවසො හොති; අමච්චා රඤ්ඤො සරීරකිච්චං කාරෙත්වා
රාජඞ්ගණෙ නිසීදිත්වා මන්තයිංසු: රඤ්ඤො එකා ධීතාව අත්ථි පුත්තො
නත්ථි අරාජකං රජ්ජං න තිට්ඨතිa කො රාජා හොතූති: ත්වං හොහි ත්වං
හොහීති; පුරොහිතො ආහ බහුං ඔලොකෙතුං න වට්ටති ඵුස්සරථං
විස්සජ්ජෙමාති; තෙ කුමුදවණ්ණෙ චත්තාරො සින්ධවෙ යොජෙත්වා පඤ්චවිධං
රාජකකුධභණ්ඩං සෙතච්ඡත්තඤ්ච රථස්මිංයෙව ඨපෙත්වා රථං විස්සජ්ජෙත්වා
පච්ඡතො තුරියානි පග්ගණ්හාපෙසුං; රථො පාචීනද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා
උය්‍යානාභිමුඛො අහොසි; පරිචයෙන උය්‍යානාභිමුඛො ගච්ඡති නිවත්තෙම
මාති කෙචි ආහංසු; පුරොහිතො මා නිවත්තයිත්ථාති ආහ; රථො කුමාරං
පදක්ඛිණං කත්වා ආරොහනසජ්ජො හුත්වා අට්ඨාසි. පුරොහිතො පාරුපන
කණ්ණං අපනෙත්වා පාදතලානි ඔලොකෙන්තො තිට්ඨතු අයං දීපො
ද්විසහස්සදීපපරිවාරෙසු චතුසු දීපෙසු එකරජ්ජං කාතුං යුත්තොති වත්වා
පුනපි තුරියානි පග්ගණ්හථාති තික්ඛත්තුං තුරියානි පග්ගණ්හාපෙසි; අථ
කුමාරො මුඛං විවරිත්වා ඔලොකෙත්වා කෙන කම්මෙන ආගතත්ථ තාතාති
ආහ; දෙව තුම්හාකං රජ්ජං පාපුණාතීති; රාජා කහන්ති: දෙවත්තං
ගතො සාමීති; කති දිවසා අතික්කන්තා තාතාති: අජ්ජ සත්තමො දිවසොති;
පුත්තො වා ධීතා වා නත්ථීති: ධීතා අත්ථි දෙව; පුත්තො නත්ථීති;
කාරෙස්සාමි රජ්ජන්ති; තෙ තාවදෙව අභිසෙකමණ්ඩපං කත්වා රාජධීතරං
සබ්බාලංකාරෙහි අලංකරිත්වා උය්‍යානං ආනෙත්වා කුමාරස්ස අභිසෙකං

a. නවට්ටති-ම.

අකංසු; අථස්ස කතාභිසෙකස්ස සහස්සග්ඝනකං වත්ථං උපහරිංසු; සො
කිමිදං තාතාති ආහ; නිවාසනවත්ථං දෙවාති; නනු තාතා ථූලං අඤ්ඤං
සුඛුමතරං නත්ථීති: මනුස්සානං පරිභොගවත්ථෙසු ඉතොසුඛුමතරං නත්ථි
දෙවාති; තුම්හාකං රාජා එවරූපං වත්ථං නිවාසෙසීති: ආම දෙවාති; න මඤ්ඤෙ
පුඤ්ඤවා තුම්හාකං රාජාති සුවණ්ණභිඞ්කාරං ආහරථ ලභිස්සාම වත්ථන්ති;
සුවණ්ණභිඞ්කාරං ආහරිංසු; සො උට්ඨාය හත්ථෙ ධොවිත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා
හත්ථෙන උදකං ආදාය පුරත්ථිමදිසායං අබ්භුක්කිරි; ඝනපඨවිං භින්දිත්වා
අට්ඨ කප්පරුක්ඛා උට්ඨහිංසු; පුන උදකං ගහෙත්වා දක්ඛිණං පච්ඡිමං
උත්තරන්ති එවං චතස්සො දිසා අබ්භුක්කිරි; සබ්බදිසාසු අට්ඨට්ඨ කත්වා
ද්වත්තිංස කප්පරුක්ඛා උට්ඨහිංසු; සො එකං දිබ්බදුස්සං නිවාසෙත්වා එකං
පාරුපිත්වා "නන්දරඤ්ඤො විජිතෙ සුත්තකන්තිකා ඉත්ථියො මා සුත්තං
කන්තිංසූ"ති එවං භෙරිං චරාපෙථාති වත්වා ඡත්තං උස්සාපෙත්වා අලඞ්කත
පටියත්තො හත්ථික්ඛන්ධවරගතො නගරං පවිසිත්වා පාසාදං ආරුය්හ මහා
සම්පත්තිං අනුභවි; එවං කාලෙ ගච්ඡන්තෙ එකදිවසං දෙවී රඤ්ඤො මහා
සම්පත්තිං දිස්වා අහො තපස්සීති කාරුඤ්ඤාකාරං දස්සෙසි; කිමිදං
දෙවීතිච පුට්ඨා අතිමහතී දෙව සම්පත්ති අතීතෙ බුද්ධානං සද්දහිත්වා
කල්‍යාණං අකත්ථ ඉදානි අනාගතස්ස පච්චයං කුසලං න කරොථාති ආහ;
කස්ස දස්සාමි සීලවන්තො නත්ථීති; අසුඤ්ඤො දෙව ජම්බුදීපො
අරහන්තෙහි තුම්හෙ දානමෙව සජ්ජෙථ අහං අරහන්තෙ ලච්ඡාමීති ආහ;
රාජා පුන දිවසෙ පාචීනද්වාරෙ දානං සජ්ජාපෙසි; දෙවී පාතොව
උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය උපරිපාසාදෙ පුරත්ථාභිමුඛා උරෙන නිපජ්ජිත්වා
සචෙ එතිස්සා දිසාය අරහන්තො අත්ථි ස්වෙ ආගන්ත්වා අම්හාකං භික්ඛං
ගණ්හන්තූති ආහ. තස්සං දිසායං අරහන්තො නාහෙසුං; තං සක්කාරං
කපණයාචකානං අදංසු; පුන දිවසෙ දක්ඛිණද්වාරෙ දානං සජ්ජෙත්වා
තථෙව අකාසි; පුන දිවසෙ පච්ඡිමද්වාරෙ; උත්තරද්වාරෙ පන සජ්ජිත
දිවසෙ දෙවියා තථෙව නිමන්තිතෙ හිමවන්තෙ වසන්තානං පදුමවතියා
පුත්තානං පඤ්චසතානං පච්චෙකබුද්ධානං ජෙට්ඨකො මහාපදුමපච්චෙකබුද්ධො
භාතිකෙ ආමන්තෙසි: මාරිසා නන්දරාජා තුම්හෙ නිමන්තෙති අධිවාසෙථ
තස්සාති; තෙ අධිවාසෙත්වා පුන දිවසෙ අනොතත්තදහෙ මුඛං ධොවිත්වා
ආකාසෙන ආගන්ත්වා උත්තරද්වාරෙ ඔතරිංසු; මනුස්සා ගන්ත්වා පඤ්චසතා
දෙව පච්චෙකබුද්ධා ආගතාති රඤ්ඤො ආරොචෙසුං; රාජා සද්ධිං දෙවියා
ගන්ත්වා වන්දිත්වා පත්තං ගහෙත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ පාසාදං ආරොපෙත්වා තත්‍ර
තෙසං දානං දත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ රාජා සඞ්ඝත්ථෙරස්ස දෙවී සඞ්ඝනවක
ස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා අය්‍යා පච්චයෙහි න කිලමිස්සන්ති මයං
පුඤ්ඤෙන න හායිස්සාම අම්හාකං යාවජීවං ඉධ නිවාසාය පටිඤ්ඤං
දෙථාති පටිඤ්ඤං කාරෙත්වා උය්‍යානෙ පඤ්ච පණ්ණසාලාසතානි පඤ්චචඞ්ක
මනසතානීති සබ්බාකාරෙන නිවාසනට්ඨානං සම්පාදෙත්වා තත්ථ වසාපෙසුං;
එවං කාලෙ ගච්ඡන්තෙ රඤ්ඤො පච්චන්තො කුප්පි; සො අහං පච්චන්තං
වූපසමෙතුං ගච්ඡාමි ත්වං පච්චෙකබුද්ධෙසු මා පමජ්ජීති දෙවිං ඔවදිත්වා
ගතො; තස්මිං අනාගතෙයෙව පච්චෙකබුද්ධානං ආයුසංඛාරා ඛීණා; මහා

පදුමපච්චෙකබුද්ධො තියාමරත්තිං ඣානකීළං කීළිත්වා අරුණුග්ගමනෙ ආලම්බනඵලකං ආලම්බිත්වා ඨිතකොව අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි; එතෙනෙව උපායෙන සෙසාපීති සබ්බෙව පරිනිබ්බුතා; පුන දිවසෙ දෙවී පච්චෙකබුද්ධානං නිසීදනට්ඨානං හරිතුපත්තං කාරෙත්වා පුප්ඵානි විකිරිත්වා ධූමං දත්වා තෙසං ආගමනං ඔලොකෙන්තී නිසින්නා ආගමනං අපස්සන්තී පුරිසං පෙසෙසි ගච්ඡ තාත ජානාහි කිං අය්‍යානං කිඤ්චි අඵාසුකන්ති; සො ගන්ත්වා මහාපදුමස්ස පණ්ණසාලාය ද්වාරං විවරිත්වා තත්ථ අපස්සන්තො චඞ්කමනං ගන්ත්වා ආලම්බනඵලකං නිස්සාය ඨිතං දිස්වා වන්දිත්වා කාලො භන්තෙති ආහ; පරිනිබ්බුත සරීරං කිං කථෙස්සති: සො නිද්දායති මඤ්ඤෙති ගන්ත්වා පිට්ඨිපාදෙ හත්ථෙන පරාමසිත්වා පාදානං සීතලතායචෙව ථද්ධතායච පරිනිබ්බුතභාවං ඤත්වා දුතියස්ස සන්තිකං අගමාසි; එවං තතියස්සාති සබ්බෙසං පරිනිබ්බුතභාවං ඤත්වා රාජකුලං ගතො කහං තාත පච්චෙකබුද්ධාති පුට්ඨො පරිනිබ්බුතා දෙවීති ආහ; දෙවී කන්දන්තී රොදන්තී නික්ඛමිත්වා නාගරෙහි සද්ධිං තත්ථ ගන්ත්වා සාධුකීළිකං කාරෙත්වා පච්චෙකබුද්ධානං සරීරකිච්චං කත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා චෙතියං පතිට්ඨාපෙසි; රාජා පච්චන්තං වූපසමෙත්වා ආගතො පච්චුග්ගමනං ආගතං දෙවිං පුච්ඡි කිං භද්දෙ පච්චෙකබුද්ධෙසු නප්පමජ්ජි නිරොගා අය්‍යාති; පරිනිබ්බුතා දෙවාති; රාජා චින්තෙසි එව රූපානං පණ්ඩිතානං මරණං උප්පජ්ජති අම්හාකං කුතො මොක්ඛොති; සො නගරං අගන්ත්වා උය්‍යානමෙව පවිසිත්වා ජෙට්ඨපුත්තං පක්කො සාපෙත්වා තස්ස රජ්ජං පටියාදෙත්වා සයං සමණකපබ්බජ්ජං පබ්බජි; දෙවීපි ඉමස්මිං පබ්බජිතෙ අහං කිං කරිස්සාමීති තත්ථෙව උය්‍යානෙ පබ්බජිතා; ද්වෙපි ඣානං භාවෙත්වා තතො චුතා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිංසු; තෙසු තත්ථ වසන්තෙසු අම්හාකං සත්ථා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිතවර ධම්මචක්කො අනුපුබ්බෙන රාජගහං පාවිසි; සත්ථරි තත්ථ පටිවසන්තෙ අයං පිප්ඵලිමාණවො මගධරට්ඨෙ මහාතිත්ථබ්‍රාහ්මණගාමෙ කපිල බ්‍රාහ්මණස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්තො; අයං භද්දාකාපිලානී මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරෙ කොසියගොත්තබ්‍රාහ්මණස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්තා; තෙසං අනුක්කමෙන වඩ්ඪමානානං පිප්ඵලිමාණ වස්ස වීසති මෙ භද්දාය සොළසමෙ වස්සෙ සම්පත්තෙ මාතාපිතරො පුත්තං ඔලොකෙත්වා තාත ත්වං වයප්පත්තො කුලවංසො නාම පතිට්ඨාපෙතබ්බොති අතිවිය නිප්පීළයිංසු; මාණවො ආහ: මය්හං සොතපථෙ එවරූපං කථං මා කථෙථ අහං යාව තුම්හෙ ධරථ තාව පටිජග්ගිස්සාමි තුම්හාකං පච්ඡතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමීති; තෙ කතිපාහං අතික්කමෙත්වා පුන කථයිංසු; සො තථෙව පටික්ඛිපි; පුනපිකථයිංසු; පුනපි පටික්ඛිපි; තතො පට්ඨාය මාතා නිරන්තරං කථෙසියෙව; මාණවො මම මාතරං සඤ්ඤාපෙස්සාමීති රත්තසුවණ්ණස්ස නික්ඛසහස්සං දත්වා සුවණ්ණකාරෙහි එකං ඉත්ථිරූපං කාරෙත්වා තස්ස මජ්ජනඝට්ටනාදිකම්මපරියොසානෙ තං රත්තවත්ථං නිවාසාපෙත්වා වණ්ණසම්පන්නෙහි පුප්ඵෙහි චෙව නානාඅලඞ්කාරෙහි ච අලඞ්කාරාපෙත්වා මාතරං පක්කොසාපෙත්වා අම්ම එවරූපං ආරම්මණං

ලභන්තො ගෙහෙ ඨස්සාමි අලභන්තො න ඨස්සාමීති; පණ්ඩිතා බ්‍රාහ්මණී චින්තෙසි: මය්හං පුත්තො පුඤ්ඤවා දින්නදානො කතාභිනීහාරො පුඤ්ඤං කරොන්තො න එකකොව අකාසි; අද්ධා එතෙන සහ කතපුඤ්ඤා සුවණ්ණරූපකපටිභාගාව භවිස්සතීති අථ බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා සබ්බකාමෙහි සන්තප්පෙත්වා සුවණ්ණරූපකං රථං ආරොපෙත්වා ගච්ඡථ තාතා, යත්ථ අම්හාකං ජාතිගොත්තභොගෙහි සමානෙ කුලෙ එවරූපං දාරිකං පස්සථ ඉමමෙව සුවණ්ණරූපකං සච්චකාරං කත්වා දෙථාති උය්‍යොජෙසි; තෙ අම්හාකං නාම එතං කම්මන්ති නික්ඛමිත්වා කත්ථ ගමිස්සාමාති චින්තෙත්වා මද්දරට්ඨං නාම ඉත්ථාකරො මද්දරට්ඨං ගමිස්සාමාති මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරං අගමංසු; තත්ථ තං සුවණ්ණරූපකං නහානතිත්ථෙ ඨපෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. අථ භද්දාය ධාතී භද්දං නහාපෙත්වා අලංකරිත්වා සිරිගබ්භෙ නිසීදාපෙත්වා නහායිතුං ආගච්ඡන්තී තං රූපකං දිස්වා අය්‍යධීතා මෙ ඉධාගතාති සඤ්ඤාය සන්තජ්ජෙත්වා දුබ්බිනීතෙ කිං ත්වං ඉධාගතාති තලසත්තිකං උග්ගිරිත්වා ගච්ඡ සීඝන්ති ගණ්ඩපස්සෙ පහරි; හත්ථො පාසාණෙ පටිහතො විය විකම්පිත්ථ; සා පටික්කමිත්වාව "එවං ථද්ධං නාම මහාගීවං දිස්වා අය්‍යධීතා මෙති සඤ්ඤං උප්පාදෙසිං අය්‍යධීතාය හි මෙ නිවාසනපටිග්ගාහිකායපි අයුත්තා"ති ආහ; අථ නං තෙ මනුස්සා පරිවාරෙත්වා එවරූපා තෙ සාමිධීතාති පුච්ඡිංසු; කිං එසා: ඉමාය සතගුණෙන සහස්සගුණෙන මය්හං අය්‍යා අභිරූපතරා ද්වාදසහත්ථෙ ගබ්භෙ නිසින්නාය පදීපකිච්චං නත්ථි සරීරොභාසෙනෙව තමං විධමතීති; තෙනහි ආගච්ඡාහීති ඛුජ්ජං ගහෙත්වා සුවණ්ණරූපකං රථෙ ආරොපෙත්වා කොසියගොත්තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ඝරද්වාරෙ ඨත්වා ආගමනං නිවෙදයිංසු; බ්‍රාහ්මණො පටිසන්ථාරං කත්වා කුතො ආගතත්ථාති පුච්ඡි; මගධරට්ඨෙ මහාතිත්ථගාමෙ කපිලබ්‍රාහ්මණස්ස ඝරතොති; කිං කාරණා ආගතාති; ඉමිනා නාම කාරණෙනාති; කල්‍යාණං තාතා සමජාතිගොත්තවිභවො අම්හාකං බ්‍රාහ්මණො දස්සාම දාරිකන්ති පණ්ණාකාරං ගණ්හි; තෙ කපිලබ්‍රාහ්මණස්ස සාසනං පහිණිංසු ලද්ධා දාරිකා කත්තබ්බං කරොථාති; තං සාසනං සුත්වා පිප්ඵලිමාණවස්ස ආරොචයිංසු ලද්ධා කිර දාරිකාති; මාණවො අහං න ලභිස්සන්තීති චින්තෙසිං ඉමෙ ලද්ධාති වදන්ති අනත්ථිකො හුත්වා පණ්ණං පෙසෙස්සාමීති රහොගතො පණ්ණං ලිඛි: "භද්දා අත්තනො ජාතිගොත්තභොගානුරූපං ඝරාවාසං ලභතු අහං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමි මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනී අහොසී"ති භද්දාපි අසුකස්ස නාම කිර මං දාතුකාමොති සුත්වා රහොගතා පණ්ණං ලිඛි: "අය්‍යපුත්තො අත්තනො ජාතිගොත්තභොගානුරූපං ඝරාවාසං ලභතු අහං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමි මා පච්ඡා විප්පටිසාරී අහොසී"ති; ද්වෙ පණ්ණානි අන්තරාමග්ගෙ සමාගච්ඡිංසු; ඉදං කස්ස පණ්ණන්ති පිප්ඵලිමාණවෙන භද්දාය පහිතන්ති ඉදං කස්ස පණ්ණන්ති භද්දාය පිප්ඵලිමාණවස්ස පහිතන්ති ච වුත්තෙ ද්වෙපි වාචෙත්වා පස්සථ දාරකානං කම්මන්ති ඵාලෙත්වා අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඩෙත්වා සමානපණ්ණං ලිඛිත්වා ඉතො ච එත්තො ච එතෙසං පෙසෙසුං. ඉති තෙසං අනිච්ඡමානානංයෙව සමාගමො අහොසි; තං දිවසංයෙව මාණවොපි එකං පුප්ඵ

දුමං ගහෙත්වා ඨපෙසි; භද්දාපි තානි වාමෙන මජ්ඣෙ ඨපෙත්වා භුත්තසාය මාසා උභොපි සයනං අභිරුහිස්සාමාති සමාගන්ත්වා මාණවො දක්ඛිණ පස්සෙන සයනං අභිරුහි; භද්දා වාමපස්සෙන අභිරුහිත්වා ආහ: යස්ස පස්සෙ පුප්ඵානි මිලායන්ති තස්ස රාගචිත්තං උප්පන්නන්ති විජානිස්සා මාති ඉමං පුප්ඵදාමං න අල්ලීයිතබ්බන්ති; තෙ පන අඤ්ඤමඤ්ඤං සරීර සම්ඵස්සභයෙන තියාමරත්තිං නිද්දං අනොක්කන්තාව වීතිනාමෙන්ති; දිවා පන හසනමත්තම්පි නාහොසි; තෙ ලොකාමිසෙන අසංසට්ඨා යාව මාතාපිතරො ධරන්ති තාව කුටුම්බං අවිචාරෙත්වා තෙසු කාලකතෙසු විචාරයිංසු; පිප්ඵලිමාණවස්ස සම්පත්ති සත්තාසීති කොටිධනං; එකදිවසං සරීරං උබ්බට්ටෙත්වා ජහිතබ්බසුවණ්ණචුණ්ණමෙව මගධනාළියා ද්වාදසනාළී ලද්ධුං වට්ටති; යන්තබද්ධානි සට්ඨිමත්තානි තළාකානි; කම්මන්තො ද්වාදසයොජනිකො; අනුරාධපුරප්පමාණා චුද්දස ගාමා; චුද්දස හත්ථානීකා; චුද්දස අස්සානීකා; චුද්දස රථානීකා; සො එකදිවසං අලංකතරථං අභිරුය්හ මහාජනපරිවුතො කම්මන්තං ගන්ත්වා ඛෙත්ත කොටියං ඨිතො නඞ්ගලෙහි භින්නට්ඨානතො කාකාදයො සකුණෙ ගණ්ඩුප්පාදාදිකෙ පාණකෙ උද්ධරිත්වා ඛාදන්තෙ දිස්වා තාතා ඉමෙ කිං ඛාදන්තීති පුච්ඡි; ගණ්ඩුප්පාදෙ අය්‍යාති; එතෙහි කතං පාපං කස්ස හොතීති; තුම්හාකං අය්‍යාති; සො චින්තෙසි සචෙ එතෙහි කතං පාපං මය්හං හොති කිං මෙ කරිස්සති සත්තාසීතිකොටිධනං කිං ද්වාදස යොජනිකො කම්මන්තො කිං සට්ඨියන්තබද්ධානි තළාකානි කිං චුද්දස ගාමා සබ්බමෙතං භද්දාය කාපිලානියා නිය්‍යාදෙත්වා නික්ඛම්ම පබ්බජිස්සාමීති. භද්දාපි කාපිලානී තස්මිං ඛණෙ අන්තරවත්ථුස්මිං තයො තිලකුම්භෙ පත්ථරා පෙත්වා ධාතීහි පරිවුතා නිසින්නා කාකෙහි තිලපාණකෙ ඛාදියමානෙ දිස්වා අම්මා කිං ඉමෙ ඛාදන්තීති පුච්ඡි; පාණකෙ අය්‍යෙති; අකුසලං කස්ස හොතීති; තුම්හාකං අය්‍යෙති; සා චින්තෙසි මය්හං චතුහත්ථවත්ථං නාළිකොදනමත්තඤ්ච ලද්ධුං වට්ටති යදි පනෙතං එත්තකෙන ජනෙන කතං අකුසලං මය්හං හොති භවසහස්සෙනපි වට්ටතො සීසං උක්ඛිපිතුං න සක්කා අය්‍යපුත්තෙ ආගතමත්තෙයෙව සබ්බං තස්ස නිය්‍යාදෙත්වා නික්ඛම්ම පබ්බජිස්සාමීති. මාණවො ආගන්ත්වා න්හාත්වා පාසාදං ආරුය්හ මහාරහෙ පල්ලඞ්කෙ නිසීදි; අථස්ස චක්කවත්තිනො අනුච්ඡවිකභොජනං සජ්ජයිංසු; ද්වෙපි භුඤ්ජිත්වා පරිජනෙ නික්ඛන්තෙ රහොගතා ඵාසුකට්ඨානෙ නිසීදිංසු; තතො මාණවො භද්දං ආහ: භද්දෙ ඉමං ඝරං ආගච්ඡන්ති කිත්තකං ධනං ආහරීති; පඤ්චපණ්ණාස සකටසහස්සානි අය්‍යාති; එතං සබ්බං යා ච ඉමස්මිං ඝරෙ සත්තඅසීති කොටියො යන්තබද්ධා සට්ඨිතළාකාදි භෙදා සම්පත්ති අත්ථි සබ්බං තුය්හංයෙව නිය්‍යාදෙසින්ති;[a] තුම්හෙ පන කුහිං ගච්ඡථ අය්‍යාති; අහං පබ්බජිස්සාමීති; අහම්පි තුම්හාකංයෙව ආගමනං ඔලොකයමානා නිසින්නා අහම්පි පබ්බජිස්සාමීති; තෙසං ආදිත්ත පණ්ණකුටි විය තයො භවා උපට්ඨහිංසු; තෙ අන්තරාපණතො කාසායානි වත්ථානි මත්තිකපත්තෙ ච ආහරාපෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං කෙසෙ ඔහාරා

a. නිය්‍යාතෙම්ති-ම.

පෙත්වා "යෙ ලොකෙ අරහන්තො තෙ උද්දිස්ස අම්හාකං පබ්බජ්ජා"ති
වත්වා ථවිකාය පත්තෙ ඔසාරෙත්වා අංසෙ ලග්ගෙත්වා පාසාදතො ඔතරිංසු.
ගෙහෙ දාසෙසු වා කම්මකරෙසු වා න කොචි සඤ්ජානි; අථ තෙ බ්‍රාහ්මණ
ගාමතො නික්ඛම්ම දාසකම්මකරගාමද්වාරෙන ගච්ඡන්තෙ ආකප්පකුත්ත
වසෙන ච්චුද්දසගාමවාසිනො සඤ්ජානිංසු; තෙ රොදන්තා පාදෙසු නිපතිත්වා
කිං අම්හෙ අනාථෙ කරොථ අය්‍යාති ආහංසු; මයං භණෙ ආදිත්තපණ්ණ
සාලා විය තයො භවාති පබ්බජිස්සාම සචෙ තුම්හෙසු එකෙකං භුජිස්සං
කරොම වස්සසතම්පි නප්පහොතිa තුම්හෙ ච තුම්හාකං සීසං ධොවිත්වා
භුජිස්සා හුත්වා ජීවථාති වත්වා තෙසං රොදන්තානංයෙව පක්කමිංසු
ථෙරො පුරතො ගච්ඡන්තො චින්තෙසි භද්දා කාපිලානී සකලජම්බු
දීපග්ඝනිකා ඉත්ථි මය්හං පච්ඡතො ආගච්ඡති ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති
යං කොචිදෙව එවං චින්තෙය්‍ය ඉමෙ පබ්බජිත්වාපි විනා භවිතුං න
සක්කොන්ති අනනුච්ඡවිකං කරොන්තීති කොචි වා පන මනං පදූසෙත්වා
අපායපූරකො භවෙය්‍ය ඉමං පහාය මයා ගන්තුං වට්ටතීති චිත්තං
උප්පාදෙසි; සො පුරතො ගච්ඡන්තො ද්වෙධාපථං දිස්වා තස්ස මත්ථකෙ
අට්ඨාසි; භද්දාපි ආගන්ත්වා වන්දිත්වා අට්ඨාසි; අථ නං ආහ භද්දෙ තාදිසිං
ඉත්ථිං මම පච්ඡතො ආගච්ඡන්තිං දිස්වා ඉමෙ පබ්බජිත්වාපි විනාභවිතුං
න සක්කොන්තීති චින්තෙත්වා අම්හෙසු පදුට්ඨචිත්තො මහාජනො අපාය
පූරකො භවෙය්‍ය ඉමස්මිං ද්වෙධාපථෙ ත්වං එකං ගණ්හ අහං එකෙන
ගමිස්සාමීති; ආම අය්‍ය පබ්බජිතානං මාතුගාමො නාම මලං පබ්බජිත්වාපි
විනා න භවන්තීති අම්හාකං දොසං දස්සෙන්ති තුම්හෙ එකං මග්ගං ගණ්හථ
විනාභවිස්සාමාති තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා චතූසු ඨානෙසු පඤ්චපතිට්ඨි
තෙන වන්දිත්වා දසනඛසමොධානසමුජ්ජලං අඤ්ජලිංපග්ගය්හ සතසහස්ස
කප්පපරිමාණෙ අද්ධානෙ කතමිත්තසන්ථවො අජ්ජ භිජ්ජතීති වත්වා තුම්හෙ
දක්ඛිණජාතිකා නාම තුම්හාකං දක්ඛිණමග්ගො වට්ටති මයං මාතුගාමා
නාම වාමජාතිකා අම්හාකං වාමො මග්ගො වට්ටතීති වන්දිත්වා මග්ගං
පටිපන්නා; තෙසං ද්වෙධාභූතකාලෙ අයං මහාපථවී චක්කවාළගිරිසිනෙරු
පබ්බතෙ ධාරෙතුං සක්කොන්තීපි තුම්හාකං ගුණෙ ධාරෙතුං න සක්කො
මීති වදන්තී විය විරවමානා අකම්පි; ආකාසෙ අසනිසද්දො විය පවත්තිත්ථb
චක්කවාළපබ්බතො උණ්ණමි;c සම්මා සම්බුද්ධො වෙළුවනමහාවිහාරෙ
ගන්ධකුටියං නිසින්නො පථවිකම්පනසද්දං සුත්වා කස්ස නු ඛො පථවී
කම්පතීති ආවජ්ජෙන්තො පිප්ඵලිමාණවො ච භද්දා ච කාපිලානී මං
උද්දිස්ස අප්පමෙය්‍යං සම්පත්තිං පහාය පබ්බජිතා තෙසං වියොගට්ඨානෙ
උභින්නම්පි ගුණබලෙන අයං පථවිකම්පො ජාතො මයාපි එතෙසං
සඞ්ගහං කාතුං වට්ටතීති ගන්ධකුටිතො නික්ඛම්ම සයමෙව පත්තචීවරං
ආදාය අසීතිමහාථෙරෙසු කඤ්චි අනාමන්තෙත්වා තිගාවුතං මග්ගං පච්චුග්ගමනං
කරිත්වා රාජගහස්ස ච නාළන්දාය ච අන්තරෙ බහුපුත්තකනිග්‍රොධරුක්ඛ
මූලෙ පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසීදි; නිසීදන්තො පන අඤ්ඤතරපංසු
කූලිකො විය අනිසීදිත්වා බුද්ධවෙසං ගහෙත්වා අසීතිහත්ථා ඝනබුද්ධරස්මියො

a. නප්පහොමාති-සී. b. පවත්තති-ම. සී. c. උන්නදි-ම. උණ්ණමති-සී.

විස්සජ්ජෙන්තො නිසීදි; ඉති තස්මිං ඛණෙ පණ්ණච්ඡත්තසකටචක්ක
කූටාගාරාදිප්පමාණා බුද්ධරස්මියො ඉතොචිතො ච විප්ඵන්දන්තියො
විධාවන්තියො චන්දසහස්සසූරියසහස්සඋග්ගමනකාලෙ විය කුරුමානා තං
වනන්තං එකොභාසං අකංසු; ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණසිරියා සමුජ්ජ
ලතාරාගණං විය ගගනං සුපුප්ඵිතකමලකුවලයං විය සලිලං වනන්තං
විරොචිත්ථ; නිග්‍රොධරුක්ඛස්ස ඛන්ධො නාම සෙතො හොති පත්තානි
නීලානි පක්කානි රත්තානි; තස්මිං පන දිවසෙ සතසාඛො නිග්‍රොධො
සුවණ්ණවණ්ණොව අහොසි; මහාකස්සපත්ථෙරො අයං මය්හං සත්ථා
භවිස්සති ඉමාහං උද්දිස්ස පබ්බජිතොති දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය ඔණතො
ණතො ගන්ත්වා තීසු ඨානෙසු වන්දිත්වා "සත්ථා මෙ භන්තෙ භගවා සාවකො
'හමස්මි සත්ථා මෙ භන්තෙ භගවා සාවකො'හමස්මී"ති ආහ. අථ නං
භගවා අවොච කස්සප ඉමං නිපච්චාකාරං පඨවියා කරෙය්‍යාසි සාපි
ධාරෙතුං න සක්කුණෙය්‍ය තථාගතස්ස එවං ගුණමහන්තතං ජානතා
තයා කතො නිපච්චාකාරො මය්හං ලොමම්පි චාලෙතුං න සක්කොති
නිසීද කස්සප දායජ්ජං තෙ දස්සාමීති; අථස්ස භගවා තීහි ඔවාදෙහි
උපසම්පදං අදාසි; දත්වා බහුපුත්තකනිග්‍රොධමූලතො නික්ඛමිත්වා ථෙරං
පච්ඡාසමණං කත්වා මග්ගං පටිපජ්ජි; සත්ථු සරීරං ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණ
විචිත්තං; මහාකස්සපස්ස සත්තමහාපුරිසලක්ඛණපතිමණ්ඩිතං; සො කඤ්චන
මහානාවාය පච්ඡාබන්ධො විය සත්ථු පදානුපදිකං අනුගඤ්ඡි; සත්ථා ථොකං
මග්ගං ගන්ත්වා මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසජ්ජාකාරං
දස්සෙසි; ථෙරො නිසීදිතුකාමො සත්ථාති ඤත්වා අත්තනො පාරුතං පට
පිලොතිකං සංඝාටිං චතුග්ගුණං කත්වා පඤ්ඤපෙසි; සත්ථා තත්ථ නිසීදිත්වා
හත්ථෙන චීවරං පරිමද්දන්තො "මුදුකා ඛො ත්‍යායං කස්සප පටපිලොතිකං
සඞ්ඝාටී"ති ආහ; ථෙරො සත්ථා මෙ සඞ්ඝාටියා මුදුකභාවං කථෙති
පාරුපිතුකාමො භවිස්සතීති ඤත්වා පාරුපතු භන්තෙ භගවා සංඝාටින්ති
ආහ; ත්වං කිං පාරුපිස්සසි කස්සපාති; තුම්හාකං නිවාසනං ලභන්තො
පාරුපිස්සාමි භන්තෙති; කිං පන ත්වං කස්සප ඉමං පරිභොගජිණ්ණං
පංසුකූලං ධාරෙතුං සක්ඛිස්සසි මයා හි ඉමස්ස පංසුකූලස්ස ගහිතදිවසෙ
උදකපරියන්තං කත්වා මහාපඨවී කම්පි ඉමං බුද්ධානං පරිභොගජිණ්ණං
චීවරං නාම න සක්කා පරිත්තගුණෙන ධාරෙතුං පටිබලෙනෙවිදං පටි
පත්ති පූරණසමත්ථෙන ජාතිපංසුකූලිකෙන ගහෙතුං වට්ටතීති වත්වා
ථෙරෙන සද්ධිං චීවරං පරිවත්තෙසි; එවං පන චීවරපරිවත්තං කත්වාච
ථෙරෙන පාරුතං චීවරං භගවා පාරුපි; සත්ථු චීවරං ථෙරො; තස්මිං
සමයෙ අචෙතනාපි අයං මහාපඨවී දුක්කරං භන්තෙ අකත්ථ අත්තනා
පාරුතචීවරං සාවකස්ස දින්නපුබ්බං නාම නත්ථි අහං තුම්හාකං ගුණං
ධාරෙතුං න සක්කොමීති වදන්තී විය උදකපරියන්තං කත්වා කම්පි;
ථෙරොපි ලද්ධං දානි මයා බුද්ධානං පරිභොගචීවරං කිං මෙ ඉදානි උත්තරිං
කත්තබ්බං අත්ථීති උණ්ණතිං අකත්වා බුද්ධානං සන්තිකෙයෙව තෙරසධුත
ගුණෙ සමාදාය සත්තදිවසමත්තං පුථුජ්ජනො හුත්වා අට්ඨමෙ අරුණෙ සහ
පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි; සත්ථාපි "කස්සපො භික්ඛවෙ චන්දූපමො

කුලානි උපසංකමති අපකස්සෙව කායං අපකස්ස චිත්තං නිච්චං නවො
කුලෙසු අප්පගබ්භො"ති[1] එවමාදීනි සුත්තන්තානි ථෙරං ථොමෙත්වා
අපරභාගෙ එතදෙව කස්සපසංයුත්තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා මම සාසනෙ
ධුතවාදානං භික්ඛූනං මහාකස්සපො අග්ගොති ථෙරං ඨානන්තරෙ
ඨපෙසීති.

·5

පඤ්චමෙ **දිබ්බචක්ඛුකානං යදිදං අනුරුද්ධොති**; දිබ්බචක්ඛුක
භික්ඛූනං අනුරුද්ධත්ථෙරො අග්ගොති වදති; තස්ස චිණ්ණවසිතාය අග්ග
භාවො වෙදිතබ්බො. ථෙරො කිර භොජනපපඤ්චමත්තං ඨානං ඨපෙත්වා
සෙසකාලං ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා දිබ්බචක්ඛුනා සත්තෙ ඔලොකෙන්තොව
විහරති; ඉති අහොරත්තං චිණ්ණවසිතාය එස දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගො
නාම ජාතො; අපි ච කප්පසතසහස්සං පත්ථිතභාවෙනපෙස දිබ්බචක්ඛු
කානං අග්ගොව ජාතො; තත්‍රස්ස පඤ්හාකම්මෙ අයමානුපුබ්බී කථා.
අයම්පි හි කුලපුත්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ පච්ඡාභත්තං
ධම්මසවණත්ථං විහාරං ගච්ඡන්තෙන මහාජනෙන සද්ධිං විහාරං අගමාසි;
අයං හි තදා අඤ්ඤතරො අපාකටනාමො ඉස්සරකුටුම්බිකො අහොසි; සො
දසබලං වන්දිත්වා පරිසාය පරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුණාති; සත්ථා දෙසනං
යථානුසන්ධිං ගහෙත්වා එකං දිබ්බචක්ඛුකං භික්ඛුං එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි;
තතො කුටුම්බිකස්ස එතදහොසි; මහා වතායං භික්ඛු යං එවං සත්ථා සයං
දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගභාවෙ ඨපෙසි අහො වතාහම්පි අනාගතෙ
උප්පජ්ජනකබුද්ධස්ස සාසනෙ දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති
චිත්තං උප්පාදෙත්වා පරිසන්තරෙන ගන්ත්වා ස්වාතනාය භගවන්තං භික්ඛු
සඞ්ඝෙන සද්ධිං නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස
මහාදානං දත්වා මහන්තං මයා ඨානන්තරං පත්ථිතන්ති තෙනෙව නියාමෙන
අජ්ජතනාය ස්වාතනායාති නිමන්තෙත්වා සත්තදිවසානි මහාදානං
පවත්තෙත්වා සපරිවාරස්ස භගවතො උත්තමවත්ථානි දත්වා භගවා නාහං
ඉමං සක්කාරං දිබ්බසම්පත්තියා න මනුස්සසම්පත්තියා අත්ථාය කරොමි
යම්පන තුම්හෙ ඉතො සත්තදිවසමත්ථකෙ භික්ඛුං දිබ්බචක්ඛුකානං
අග්ගට්ඨානෙ ඨපයිත්ථ අහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ සො
භික්ඛු විය දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං කත්වා නිපජ්ජි.
සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙත්වා තස්ස පත්ථනාය සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා
එවමාහ: අම්භො පුරිස අනාගතෙ කප්පසතසහස්සපරියොසානෙ ගොතමො
නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති තස්ස සාසනෙ ත්වං දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගො
අනුරුද්ධො නාම භවිස්සසීති; එවඤ්ච පන වත්වා භත්තානුමොදනං කත්වා
විහාරමෙව අගමාසි; කුටුම්බිකොපි යාව බුද්ධො ධරති තාව අවිජහිතමෙව
කල්‍යාණකම්මං කත්වා පරිනිබ්බුතෙ සත්ථරි නිට්ඨිතෙ සත්තයොජනිකෙ
සුවණ්ණචෙතියෙ භික්ඛුසඞ්ඝං උපසංකමිත්වා භන්තෙ කිං දිබ්බචක්ඛුස්ස
පරිකම්මන්ති පුච්ඡි; පදීපදානං නාම දාතුං වට්ටති උපාසකාති; සාධු

1. කස්සපසංයුත්ත.

භන්තෙ කරිස්සාමීති සහස්සදීපානංයෙව තාව දීපරුක්ඛානං සහස්සං කාරෙසි; තදනන්තරං තතො පරිත්තතරෙ තදනන්තරං තතො පරිත්තතරෙති අනෙක සහස්සපදීපරුක්ඛෙ කාරෙසි; සෙසපදීපා පන අපරිමාණා අහෙසුං; එවං යාවජීවං කල්‍යාණකම්මං කත්වා දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො කප්පසතසහස්සං අතික්කමිත්වා කස්සප බුද්ධකාලෙ බාරාණසියං කුටුම්බියගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා පරිනිබ්බුතෙ සත්ථරි නිට්ඨිතෙ යොජනිකචෙතියෙ බහූ කංසපාතියො කාරෙත්වා සප්පිමණ්ඩස්ස පූරෙත්වා මජ්ඣෙ එකෙකං ගුළපිණ්ඩං ඨපෙත්වා මුඛවට්ටියා මුඛවට්ටිං ඵුසාපෙන්තො චෙතියං පරික්ඛිපාපෙත්වා අත්තනො සබ්බමහන්තං කංසපාතිං කාරෙත්වා සප්පිමණ්ඩස්ස පූරෙත්වා තස්ස මුඛවට්ටියං සමන්තතො වට්ටිසහස්සං ජාලාපෙත්වා මජ්ඣෙ ඨානෙ ථූපිකං පිලොතිකාය වෙඨෙත්වා තං පාතිං සීසෙ ඨපෙත්වා සබ්බරත්තිං යොජනිකචෙතියං අනුපරියායි; එවං තෙනාපි අත්තභාවෙන යාවජීවං කල්‍යාණකම්මං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො පුන අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ තස්මිංයෙව නගරෙ දුග්ගතකුලස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා සුමනසෙට්ඨිං නාම නිස්සාය වසි; අන්නභාරොති තස්ස නාමං අහොසි; සො පන සුමනසෙට්ඨි දෙවසිකං කපණද්ධික වණිබ්බක යාචකානං ගෙහද්වාරෙ මහාදානං දෙති; අථෙකදිවසං උපරිට්ඨො නාම පච්චෙකබුද්ධො ගන්ධමාදනපබ්බතෙ නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තතො උට්ඨාය අජ්ජ කස්ස අනුග්ගහං කාතුං වට්ටතීති වීමංසි; පච්චෙක බුද්ධා ච නාම දුග්ගතානුකම්පකා හොන්ති; සො අජ්ජ මයා අන්නභාරස්ස අනුග්ගහං කාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා ඉදානි අන්නභාරො අටවිතො අත්තනො ගෙහං ආගමිස්සතීති ඤත්වා පත්තචීවරං ආදාය ගන්ධමාදනතො වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ගාමද්වාරෙයෙව අන්නභාරස්ස පමුඛෙ පච්චුට්ඨාසි; අන්නභාරො පච්චෙකබුද්ධං තුච්ඡපත්තහත්ථං දිස්වා පච්චෙකබුද්ධං අභිවාදෙත්වා අපි භන්තෙ භික්ඛං ලභිත්ථාති පුච්ඡි; ලභිස්සාම මහාපුඤ්ඤාති; භන්තෙ ථොකං ඉධෙව හොථාති වෙගෙන ගන්ත්වා අත්තනො ගෙහෙ මාතුගාමං පුච්ඡි භද්දෙ මය්හං ඨපිතං භාගභත්තං අත්ථි නත්ථීති; අත්ථි සාමීති; සො තතොව ගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තමාදාය ආගන්ත්වා භද්දෙ මයං පුබ්බෙ කල්‍යාණකම්මස්ස අකතත්තා භොජනං පච්චාසිංසමානා විචරාම[a] අම්හාකං දාතුකම්‍යතාය සති දෙය්‍යධම්මො න හොති දෙය්‍යධම්මෙ සති පටිග්ගාහකං න ලභාම අජ්ජ උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධො දිට්ඨො භාගභත්තඤ්ච අත්ථි මය්හං භාගභත්තං ඉමස්මිං පත්තෙ පක්ඛිපාහීති; ව්‍යත්තා ඉත්ථී යතො මය්හං සාමිකො භාගභත්තං දෙති මයාපි ඉමස්මිං දානෙ භාගිනියා භවිතබ්බන්ති අත්තනොපි භාගභත්තං උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තෙ පතිට්ඨපෙත්වා අදාසි; අන්නභාරො පත්තං ආහරිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා භන්තෙ එවරූපා දුජ්ජීවිතා මුච්චාමාති ආහ; එවං හොතු මහාපුඤ්ඤාති; සො අත්තනො උත්තරසාටකං එකිස්සං මහියං[b] අත්ථරිත්වා භන්තෙ ඉධ නිසීදිත්වා පරිභුඤ්ජථාති ආහ; පච්චෙකබුද්ධො නිසීදිත්වා

a. භත්තං පච්චාසිංසමානා විහරාම-ම. b. එකස්මිං පදෙසෙ-ම.

නවවිධං පාටිකූල්‍යං පච්චවෙක්ඛන්තො පරිභුඤ්ජි; පරිභුත්තකාලෙ අන්නභාරො පත්තධොවනං උදකං අදාසි; පච්චෙකබුද්ධො නිට්ඨිතභත්තකිච්චො:-

"ඉච්ඡිතං පත්ථිතං තුය්හං සබ්බමෙව සමිජ්ඣතු
සබ්බෙ පූරෙන්තු සංකප්පා චන්දො පණ්ණරසී යථා"ති.

අනුමොදනං කත්වා මග්ගං පටිපජ්ජි; සුමනසෙට්ඨිස්ස ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා "අහො දානං පරමදානං උපරිට්ඨෙ සුප්පතිට්ඨිත"න්ති තික්ඛත්තුං වත්වා සාධුකාරං අදාසි; සුමනසෙට්ඨි කිං ත්වං මං එත්තකං කාලං දානං දදමානං න පස්සසීති ආහ; නාහං තව දානෙ සාධුකාරං දෙමි අන්නභාරෙන උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධස්ස දින්නපිණ්ඩපාතෙ පසීදිත්වා සාධුකාරං දෙමීති; සුමනසෙට්ඨි චින්තෙසි අච්ඡරියං වතිදං අහං එත්තකං කාලං දානං දෙන්තො දෙවතාය සාධුකාරං දාපෙතුං නාසක්ඛිං අයං අන්නභාරො මං නිස්සාය වසන්තො සාධුරූපස්ස පටිග්ගාහකපුග්ගලස්ස ලද්ධත්තා එකපිණ්ඩපාතදානෙනෙව සාධුකාරං දාපෙසි එතස්ස අනුච්ඡවිකං කත්වා එතං පිණ්ඩපාතං මම සන්තකං කාතුං වට්ටතීති අන්නභාරං පක්කොසාපෙත්වා අජ්ජ තයා කස්සචි කිඤ්චි දානං දින්නන්ති පුච්ඡි; ආම අය්‍ය උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධස්ස මෙ අත්තනො භාගභත්තං දින්නන්ති; හන්ද භො කහාපණං ගණ්හිත්වා එතං පිණ්ඩපාතං මය්හං දෙහීති; න දෙමි අය්‍යාති; සො යාව සහස්සං වඩ්ඪෙසි; අන්නභාරො සහස්සෙනාපි න දෙමීති ආහ; හොතු භො යදි පිණ්ඩපාතං න දෙසි සහස්සං ගණ්හිත්වා පත්තිං මෙ දෙහීති; එතම්පි දාතුං යුත්තං වා අයුත්තං වාති න ජානාමි අය්‍යං පන උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධං පුච්ඡිත්වා සචෙ දාතුං යුත්තං භවිස්සති දස්සාමීති ගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධං සම්පාපුණිත්වා භන්තෙ සුමනසෙට්ඨි මය්හං සහස්සං දත්වා තුම්හාකං දින්නපිණ්ඩපාතෙ පත්තිං යාචති දම්මි වා න දම්මි වාති; උපමං තෙ පණ්ඩිත කරිස්සාමි සෙය්‍යථාපි කුලසතිකෙ ගාමෙ එකස්මිං යෙව ඝරෙ දීපො ජලෙය්‍ය සෙසා අත්තනො තෙලෙන වට්ටිං තෙමෙත්වා ජාලාපෙත්වා ගණ්හෙය්‍යුං පුරිමදීපස්ස පභා අත්ථීති වත්තබ්බා නත්ථීති: අතිරෙකතරා භවෙත පභා හොතීති; එවමෙව පණ්ඩිත උළුංකයාගු වා හොතු කටච්ඡුභික්ඛා වා අත්තනො පිණ්ඩපාතෙ පරෙසං පත්තිං දෙන්තස්ස සතස්ස වා දෙතු සහස්සස්ස වා යත්තකං දෙති තත්තකං වඩ්ඪති ත්වං දෙන්තො එකමෙව පිණ්ඩපාතං අදාසි සුමනසෙට්ඨිස්ස පන පත්තියා දින්නාය ද්වෙ පිණ්ඩපාතා හොන්ති එකො තව එකො තස්සාති; සො පච්චෙකබුද්ධං අභිවාදෙත්වා සුමනසෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පිණ්ඩපාතෙ පත්තිං ගණ්හ සාමීති ආහ; හන්ද කහාපණසහස්සං ගණ්හාහීති; නාහං පිණ්ඩපාතං වික්කිණාමි සද්ධාය පන තුම්හාකං පත්තිං දම්මීති; තාත ත්වං මය්හං සද්ධාය පත්තිං දෙසි අහං පන තුය්හං ගුණං පූජෙන්තො සහස්සං දම්මි ගණ්හ තාතාති; එවං හොතූති සහස්සං ගණ්හි; තාත තුය්හං සහස්සලද්ධකාලතො පට්ඨාය සහත්ථා කම්මකරණකිච්චං නත්ථි වීථියං ඝරං මාපෙත්වා වස යෙන තුය්හං අත්ථො තං මං ආහරාපෙත්වා ගණ්හාහීති. නිරොධතො වුට්ඨිත පච්චෙකබුද්ධස්ස දින්නපිණ්ඩපාතො නාම තං දිවසමෙව විපාකං දෙති;

තස්මා සුමනසෙට්ඨි අඤ්ඤං දිවසං අන්නභාරං ගහෙත්වා රාජකුලං අගච්ඡන්තොපි තං දිවසං ගහෙත්වා ගතො; අන්නභාරස්ස පුඤ්ඤං ආගම්ම රාජා සෙට්ඨිං අනොලොකෙත්වා අන්නභාරමෙව ඔලොකෙසි; කිං දෙව ඉමං මනුස්සං අතිවිය ඔලොකෙථාති; අඤ්ඤං දිවසං අදිට්ඨපුබ්බත්තා ඔලොකෙමීති; ඔලොකෙතබ්බයුත්තකො එස දෙවාති; කො පනස්ස ඔලොකෙතබ්බතාය ගුණොති; අජ්ජ අත්තනො භාගභත්තං සයං අභුඤ්ජිත්වා උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධස්ස දින්නත්තා මම හත්ථතො සහස්සං ලභි දෙවාති; කො නාම එසොති; අන්නභාරො නාම දෙවාති; තවහත්ථතො ලද්ධත්තා මමපි හත්ථතො ලද්ධුං අරහති අහම්පිස්ස පූජං කරිස්සාමීති වත්වා සහස්සං අදාසි; එතස්ස වසනගෙහං ජානාථාති භණති; සාධු දෙවාති එකං ගෙහට්ඨානං සොධෙන්තා කුද්දාලෙන ආහතාහතට්ඨානෙපි නිධිකුම්භියො ගීවාය ගීවං ආහච්ච ඨිතා දිස්වා රඤ්ඤො ආරොචයිංසු; රාජා තෙනහි ගන්ත්වා ඛණථාති ආහ; ඛණන්තානං ඛණන්තානං හෙට්ඨා ගච්ඡන්ති; පුන ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචයිංසු; රාජා අන්නභාරස්ස වචනෙන ඛණථාති ආහ; තෙ ගන්ත්වා අන්නභාරස්ස වචනන්ති ඛණිංසු; කුද්දාලෙන ආහතාහතට්ඨානෙ අහිච්ඡත්තකමකුලානි විය කුම්භියො උට්ඨිතා; තං ධනං ආහරිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකෙ රාසිමකංසු; රාජා අමච්චෙ සන්නිපාතාපෙත්වා ඉමස්මිං නගරෙ කස්සඤ්ඤස්ස එත්තකං ධනං අත්ථීති පුච්ඡි; නත්ථි කස්සචි දෙවාති; තෙනහි අයං අන්නභාරො ඉමස්මිං නගරෙ ධනසෙට්ඨි නාම හොතූති; තං දිවසමෙව සෙට්ඨිච්ඡත්තං අලභි; සො තතො පට්ඨාය යාවජීවං කල්‍යාණකම්මං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො; දීඝරත්තං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා අම්හාකං සත්ථු උප්පජ්ජනකාලෙ කපිලවත්ථු නගරෙ අමිතොදනසක්කස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; නාමගහණදිවසෙ පනස්ස අනුරුද්ධොති නාමං අකංසු; මහානාමසක්කස්ස කනිට්ඨභාතා සත්ථු චූළපිතු පුත්තො පරම සුඛුමාලො මහාපුඤ්ඤො අහොසි; සුවණ්ණපාතියං යෙවස්ස භත්තං උප්පජ්ජති අථස්ස මාතා එකදිවසං මම පුත්තං නත්ථීති පදං ජානාපෙමීති එකං සුවණ්ණපාතිං[a] අඤ්ඤෙන සුවණ්ණපාතියා පිදහිත්වා තුච්ඡකමෙව පෙසෙසි; අන්තරාමග්ගෙ දෙවතා දිබ්බපූවෙහි පූරෙසුං; එවං මහාපුඤ්ඤො අහොසි; තිණ්ණං උතූනං අනුච්ඡවිකෙසු තීසු පාසාදෙසු අලංකතනාටකපරිවුතො දෙවො විය සම්පත්තිං අනුභවි; අම්හාකම්පි බොධිසත්තො තස්මිං සමයෙ තුසිතපුරා චවිත්වා සුද්ධොදනමහාරාජස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අනුක්කමෙන වුද්ධිප්පත්තො එකූනතිංසවස්සානි අගාරමජ්ඣෙ වසිත්වා මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා අනුක්කමෙන පටිවිද්ධසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණො බොධිමණ්ඩෙ සත්තසත්තාහං වීතිනාමෙත්වා ඉසිපතනෙ ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා ලොකානුග්ගහං කරොන්තො රාජගහං ආගම්ම පුත්තො මෙ රාජගහං ආගතොති සුත්වා ගච්ඡථ මෙ පුත්තං ආනෙථාති පිතරා පහිතෙ සහස්ස සහස්සපරිවාරෙ දස අමච්චෙ එහිභික්ඛුපබ්බජ්ජාය පබ්බාජෙත්වා කාළුදායිත්ථෙරෙන චාරිකගමනං යාචිතො රාජගහතො වීසතිසහස්සභික්ඛු

a. සුවණ්ණපාතිං-ම

පරිවාරො නික්ඛමිත්වා කපිලපුරං ගන්ත්වා ඤාතිසමාගමෙ අම්බහකොට්ඨි ඉද්ධිපාටිහාරියෙහි සප්පාටිහාරියං විචිත්තධම්මදෙසනං කත්වා මහාජනං අමතපානං පායෙත්වා දුතියදිවසෙ පත්තචීවරං ආදාය නගරද්වාරෙ ඨත්වා කිං නු ඛො කුලනගරං ආගතානං සබ්බඤ්ඤුබුද්ධානං ආචිණ්ණන්ති ආවජ්ජමානො සපදානං පිණ්ඩාය චරණං ආචිණ්ණන්ති ඤත්වා සපදානං පිණ්ඩාය චරන්තො පුත්තො තෙ පිණ්ඩාය චරතීති සුත්වා ආගතස්ස රඤ්ඤො ධම්මකථං කථෙත්වා තෙන සකනිවෙසනං පවෙසෙත්වා කතසක්කාරසම්මානො තත්ථ කත්තබ්බං ඤාතිජනානුග්ගහං කත්වා රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙත්වා නචිරස්සෙව කපිලපුරතො මල්ලරට්ඨෙ චාරිකං චරමානො අනුපියම්බවනං අගමාසි; තස්මිං සමයෙ සුද්ධොදනමහාරාජා සාකියානං ගණං සන්නිපාතෙත්වා ආහ සචෙ මම පුත්තො අගාරමජ්ඣාවසිස්ස රාජා අභවිස්ස චක්කවත්තී සත්තරතනසමන්නාගතො නත්තාපි මෙ රාහුලකුමාරො ඛත්තියගණෙන සද්ධිං තං පරිවාරෙත්වා අචරිස්ස තුම්හෙපි එතමත්ථං ජානාථ ඉදානි පන මෙ පුත්තො බුද්ධො ජාතො තස්ස පරිවාරා හොන්තු තුම්හෙ එකෙකකුලතො එකෙකං දාරකං දෙථාති; එවං වුත්තෙ එකප්පහාරෙනෙව සහස්සඛත්තියකුමාරා පබ්බජිංසු; තස්මිං සමයෙ මහානාමො කුටුම්බසාමිකො හොති; සො අනුරුද්ධසක්කං උපසංකමිත්වා එතදවොච එතරහි තාත අනුරුද්ධ අභිඤ්ඤාතා අභිඤ්ඤාතා සක්‍යකුමාරා භගවන්තං පබ්බජිතං අනුපබ්බජන්ති අම්හාකං කුලෙ නත්ථි කොචි අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො තෙන හි ත්වං වා පබ්බජ අහං වා පබ්බජිස්සාමීති; සො තස්ස වචනං සුත්වා ඝරාවාසෙ රුචිං අකත්වා අත්තසත්තමො අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතො; තස්ස පබ්බජ්ජානුක්කමො සඞ්ඝභෙදකක්ඛන්ධකෙ ආගතොව; එවං අනුපියම්බවනං ගන්ත්වා පබ්බජිතෙසු පන තෙසු තස්මිංයෙව අන්තොවස්සෙ භද්දියත්ථෙරො අරහත්තං පාපුණි; අනුරුද්ධත්ථෙරො දිබ්බචක්ඛුං නිබ්බත්තෙසි; දෙවදත්තො අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසි; ආනන්දත්ථෙරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; භගුත්ථෙරො ච කිම්බිලත්ථෙරො ච පච්ඡා අරහත්තං පාපුණිංසු; තෙසං පන සබ්බෙසම්පි ථෙරානං අත්තනො අත්තනො ආගතට්ඨානෙ පුබ්බපත්ථනාභිනීහාරො ආවි භවිස්සති; අයං පන අනුරුද්ධත්ථෙරො ධම්මසෙනාපතිස්ස සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා චෙතියරට්ඨෙ පාචීනවංසමිගදායං ගන්ත්වා සමණධම්මං කරොන්තො සත්ත මහාපුරිසවිතක්කෙ විතක්කෙසි; අට්ඨමෙ කිලමති; සත්ථා අනුරුද්ධො අට්ඨමෙ මහාපුරිසවිතක්කෙ කිලමතීති ඤත්වා තස්ස සංකප්පං පූරෙස්සාමීති තත්ථ ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්නො අට්ඨමං මහාපුරිසවිතක්කං පූරෙත්වා චතුපච්චයසන්තොසභාවනාරාමපටිමණ්ඩිතං මහාඅරියවංසපටිපදං කථෙත්වා ආකාසෙ උප්පතිත්වා භෙසකළාවනමෙව ගතො; ථෙරො තථාගතෙ ගතමත්තෙයෙව තෙවිජ්ජමහාඛීණාසවො හුත්වා සත්ථා මය්හං මනං ජානිත්වා ආගන්ත්වා අට්ඨමං මහාපුරිසවිතක්කං පූරෙත්වා අදාසි සො ච මෙ මනො මත්ථකං පත්තොති බුද්ධානං ධම්මදෙසනං අත්තනො ච පටිවිද්ධධම්මං ආරබ්භ ඉමා උදානගාථා ආහ:–

"මම සංකප්පමඤ්ඤාය සත්ථා ලොකෙ අනුත්තරො
මනොමයෙන කායෙන ඉද්ධියා උපසංකමි

යථා මෙ අහු සඞ්කප්පො තතො උත්තරි දෙසයි
නිප්පපඤ්චරතො බුද්ධො නිප්පපඤ්චං අදෙසයි.

තස්සාහං ධම්මමඤ්ඤාය විහාසිං සාසනෙ රතො
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.[1]

අථ නං අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනමහාවිහාරෙ විහරන්තො මම සාසනෙ දිබ්බචක්ඛුකානං අනුරුද්ධො අග්ගොති අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි.

ඡට්ඨෙ **උච්චාකුලිකානන්ති** උච්චෙ කුලෙ ජාතානං; **භද්දියොති** අනුරුද්ධත්ථෙරෙන සද්ධිං නික්ඛන්තො සක්‍යරාජා; කාළිගොධාය පුත්තොති කාළවණ්ණා සා දෙවී ගොධාති පනස්සා නාමං තස්මා කාළිගොධාති වුච්චති තස්සා පුත්තොති අත්ථො. කස්මා පනායං උච්චාකුලිකානං අග්ගොති වුත්තො කිං තතො උච්චාකුලිකතරා නත්ථීති: ආම නත්ථි; තස්ස හි මාතා සාකියානීනං අන්තරෙ වයෙන සබ්බජෙට්ඨිකා; සො චෙව සාකියකුලෙ සම්පත්තරජ්ජං පහාය පබ්බජිතො; තස්මා උච්චාකුලිකානං අග්ගොති වුත්තො; අපි ච පුබ්බපත්ථනානුභාවෙන සො අනුපටිපාටියා පඤ්චජාති සතානි රාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා රජ්ජං කාරෙසියෙව; ඉමිනාපි කාරණෙන උච්චාකුලිකානං අග්ගොති වුත්තො. පඤ්හකම්මෙ පනස්ස අයමානුපුබ්බිකථා: අයම්පි හි අතීතෙ පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො වුත්තනයෙනෙව ධම්මසවනත්ථාය ගතො තං දිවසං සත්ථාරං එකං භික්ඛුං උච්චාකුලිකානං භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා මයාපි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ උච්චාකුලිකභික්ඛූනං අග්ගෙන භවිතුං වට්ටතීති තථාගතං නිමන්තෙත්වා සත්තදිවසානි බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා භන්තෙ අහං ඉමස්ස දානස්ස ඵලෙන න අඤ්ඤං සම්පත්තිං ආකඞ්ඛාමි අනාගතෙ පන එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ උච්චාකුලිකභික්ඛූනං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථයිත්වා පාදමූලෙ නිපජ්ජි; සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙන්තො සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා සමිජ්ඣිස්සති තෙ ඉදං කම්මං ඉතො කප්පසතසහස්සාවසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති ත්වං තස්ස සාසනෙ උච්චාකුලිකානං භික්ඛූනං අග්ගො භවිස්සසීති ව්‍යාකරිත්වා භත්තානුමොදනං කත්වා විහාරං අගමාසි; සොපි තං ව්‍යාකරණං ලභිත්වා උච්චාකුලිකසංවත්තනිකකම්මං පුච්ඡිත්වා ධම්මාසනානි කාරෙත්වා තෙසු පච්චත්ථරණානි අත්ථරාපෙත්වා ධම්මවීජනියො ධම්මකථිකවට්ටං උපොසථාගාරෙ පදීපතෙලදානානීති එවං යාවජීවං බහුවිධං කල්‍යාණකම්මං කත්වා තතො කාලකතො දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො කස්සපදසබලස්ස ච අම්හාකඤ්ච භගවතො අන්තරෙ බාරාණසියං කුටුම්බියඝරෙ නිබ්බත්තො; තෙන ච සමයෙන සම්බහුලා පච්චෙකබුද්ධා ගන්ධමාදනපබ්බතා ආගම්ම බාරාණසියං ගඞ්ගාය තීරෙ ඵාසුකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජන්ති; සො කුටුම්බියො තෙසං නිබද්ධමෙව තස්මිං ඨානෙ භත්තවිස්සග්ගකරණං ඤත්වා අට්ඨ පාසාණ

1. අපදාන

ඵලානි අත්ථරිත්වා යාවජීවං පච්චෙකබුද්ධෙ උපට්ඨහි; අනෙකං බුද්ධන්තරං දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුනගරෙ ඛත්තියකුලෙ නිබ්බත්ති; නාමගහණදිවසෙ පනස්ස භද්දියකුමාරොති නාමං අකංසු; සො වයං ආගම්ම හෙට්ඨා අනුරුද්ධසුත්තෙ වුත්තනයෙනෙව ඡන්නං ඛත්තියානං අබ්භන්තරො හුත්වා සත්ථරි අනුපියම්බවනෙ විහරන්තෙ සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි; අථ සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ විහරන්තො මම සාසනෙ උච්චාකුලිකානං කාළිගොධාය පුත්තො භද්දියත්ථෙරො අග්ගොති අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි.

සත්තමෙ **මඤ්ජුස්සරානන්ති** මධුරස්සරානං; **ලකුණ්ඨකභද්දියොති** උබ්බෙධෙන රස්සත්තා නාමෙන භද්දියො; තස්සාපි පඤ්හාකම්මෙ අයමානුපුබ්බී කථා: අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො වුත්තනයෙනෙව ධම්මසවනත්ථාය විහාරං ගතො තස්මිං සමයෙ සත්ථාරං එකං මඤ්ජුස්සරං භික්ඛුං එතදග්ගෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අහොවතාහම්පි අනාගතෙ අයං භික්ඛු විය එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ මඤ්ජුස්සරානං භික්ඛූනං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති චිත්තං උප්පාදෙත්වා සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සත්ත දිවසානි බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසංඝස්ස මහාදානං දත්වා භන්තෙ අහං ඉමස්ස දානස්ස ඵලෙන න අඤ්ඤං සම්පත්තිං ආකංඛාමි අනාගතෙ පන එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ මඤ්ජුස්සරානං භික්ඛූනං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථයිත්වා පාදමූලෙ නිපජ්ජි; සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙන්තො සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා සමිජ්ඣිස්සති තෙ ඉදං කම්මං ඉතො කප්පසතසහස්සාවසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති ත්වං තස්ස සාසනෙ මඤ්ජුස්සරානං භික්ඛූනං අග්ගො භවිස්සසීති ව්‍යාකරිත්වා විහාරං අගමාසි; සොපි තං ව්‍යාකරණං ලභිත්වා යාවජීවං කල්‍යාණකම්මං කත්වා තතො කාලකතො දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො විපස්සී සම්මාසම්බුද්ධකාලෙ චිත්තපත්තකොකිලො නාම හුත්වා ඛෙමෙ මිගදායෙ වසන්තො එකදිවසං හිමවන්තං ගන්ත්වා මධුරං අම්බඵලං තුණ්ඩෙන ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තො භික්ඛුසංඝපරිවාරං සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි අහං අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු රිත්තකො තථාගතං පස්සාමි අජ්ජ පන මෙ ඉමං අම්බපක්කං පුත්තානං අත්ථාය ආභතං තෙසං අඤ්ඤම්පි ආහරිත්වා දස්සාමි ඉමං පන දසබලස්ස දාතුං වට්ටතීති ඔතරිත්වා ආකාසෙ චරති; සත්ථා තස්ස චිත්තං ඤත්වා අසොකත්ථෙරං නාම උපට්ඨාකං ඔලොකෙසි; පත්තං නීහරිත්වා සත්ථු හත්ථෙ ඨපෙසි; කොකිලො දසබලස්ස පත්තෙ අම්බපක්කං පතිට්ඨාපෙසි; සත්ථා තත්ථෙව නිසීදිත්වා තං පරිභුඤ්ජි; කොකිලො පසන්නචිත්තො පුනප්පුනං දසබලස්ස ගුණෙ ආවජ්ජිත්වා දසබලං වන්දිත්වා සත්තාහං පීතිසුඛෙන වීතිනාමෙසි; එත්තකං තස්මිං අත්තභාවෙ කල්‍යාණකම්මං; ඉමිනා පුඤ්ඤකම්මෙන සරො මධුරො අහොසි; කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ පන චෙතියෙ ආරද්ධෙ කිං පමාණං කරොම සත්තයොජනප්පමාණං අතිමහන්තං එතං ඡ යොජනං කරොම ඉදම්පි අතිමහන්තං පඤ්චයොජනං කරොම චතුයොජනං තියොජනං ද්වියොජනන්ති වුත්තෙ අයං තදා ජෙට්ඨවඩ්ඪකී හුත්වා එවං භො අනාගතෙ සුඛපටි

ජඞ්ඝියං කාතුං වට්ටතීති වත්වා රජ්ජුං ආදාය පරික්ඛිපන්තො ගාවුත මත්ථකෙ ඨත්වා එකෙකං මුඛං ගාවුතගාවුතං හොතූති චෙතියං යොජනා වට්ටං යොජනුබ්බෙධං භවිස්සතීති ආහ; තෙ තස්ස වචනෙ අට්ඨංසු; ඉති අප්පමාණස්ස බුද්ධස්ස පමාණං අකාසීති තෙන කම්මෙන නිබ්බත්ත නිබ්බත්තට්ඨානෙ අඤ්ඤෙහි නීචතරප්පමාණො අහොසි සො අම්හාකං සත්ථු කාලෙ සාවත්ථියං මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්ති; භද්දියොතිස්ස නාමං අකංසු; සො වයප්පත්තො සත්ථරි ජෙතවනමහාවිහාරෙ පටිවසන්තෙ විහාරං ගන්ත්වා ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො අරහත්තං පාපුණි. අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ අරියවරගණමජ්ඣෙ නිසින්නො මඤ්ජුස්සරානං භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි.

අට්ඨමෙ **සීහනාදිකානන්ති** සීහනාදං නදන්තානං; **පිණ්ඩොල භාරද්වාජො අග්ගොති** සො කිර අරහත්තං පත්තදිවසෙ අවාපුරණං ආදාය විහාරෙන විහාරං පරිවෙණෙන පරිවෙණං ගන්ත්වා යස්ස මග්ගෙ වා ඵලෙ වා කංඛා අත්ථි සො මං පුච්ඡතූති සීහනාදං නදන්තො විචරි; බුද්ධානම්පි පුරතො ඨත්වා ඉමස්මිං භන්තෙ සාසනෙ කත්තබ්බකිච්චං මය්හං මත්ථකං පත්තන්ති සීහනාදං නදි; තස්මා සීහනාදිකානං අග්ගො නාම ජාතො; පඤ්හකම්මෙ පනස්ස අයමනුපුබ්බිකථා: අයං කිර පදුමුත්තර බුද්ධකාලෙ පබ්බතපාදෙ සීහයොනියං නිබ්බත්තො; සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තස්ස හෙතුසම්පත්තිං දිස්වා හංසවතියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං සීහෙ ගොචරාය පක්කන්තෙ තස්ස නිවාසගුහං පවිසිත්වා ආකාසෙ පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිරොධං සමාපජ්ජිත්වා නිසීදි; සීහො ගොචරං ලභිත්වා නිවත්තන්තො ගුහාද්වාරෙ ඨිතො අන්තොගුහාය දසබලං නිසින්නකං දිස්වා මම වසනට්ඨානං ආගන්ත්වා අඤ්ඤෙ සත්තා නිසීදිතුං සමත්ථා නාම නත්ථි මහන්තො වතායං පුරිසො අන්තො ගුහායං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නො සරීරප්පභාපිස්ස සමන්තා පත්ථරිත්වා ගතා මයා එවරූපං අච්ඡරියං අදිට්ඨපුබ්බං අයං පුරිසො ඉමස්මිං ලොකෙ පූජනීයානං අග්ගො භවිස්සති මයාපිස්ස යථාසත්ති යථාබලං සක්කාරං කාතුං වට්ටතීති ජලජානි ච ථලජානි ච නානාකුසුමානි සමාහරිත්වා භූමිතො යාව නිසින්නපල්ලඞ්කට්ඨානා පුප්ඵාසනං සන්ථරිත්වා සබ්බරත්තිං සම්මුඛට්ඨානෙ තථාගතං නමස්සමානො අට්ඨාසි; පුන දිවසෙ පුරාණ පුප්ඵානි අපනෙත්වා නවපුප්ඵෙහි ආසනං සන්ථරි; එතෙනෙව නියා මෙන සත්තදිවසානි පුප්ඵාසනං පඤ්ඤපෙත්වා බලවපීතිසොමනස්සං නිබ්බත්තෙත්වා ගුහාද්වාරෙ ආරක්ඛං ගණ්හි; සත්තමෙ දිවසෙ සත්ථා නිරොධතො උට්ඨාය ගුහාද්වාරෙ අට්ඨාසි; සීහොපි මිගරාජා තථාගතං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා චතූසු ඨානෙසු වන්දිත්වා පටික්කමිත්වා අට්ඨාසි; සත්ථා වට්ටිස්සති එත්තකො උපනිස්සයො එත්තකන්ති වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා විහාරමෙව ගතො; සොපි සීහො බුද්ධවියොගෙන දුක්ඛිතො කාලං කත්වා හංසවතීනගරෙ මහාභොගකුලෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා වයප්පත්තො එකදිවසං නගරවාසීහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා ධම්මදෙසනං

පුණ්ණෙත්වා සත්ථාරං එකං භික්ඛුං සීහනාදිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා වුත්තනයෙනෙව සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා සත්ථාරා අනන්තරායං දිස්වා ව්‍යාකතො යාවජීවං කුසලං කත්වා තතො කාලකතො දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති; නාමෙන භාරද්වාජො නාම අහොසි; සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා පඤ්ච මාණවකසතානි මන්තෙ වාචෙන්තො චරති; සො අත්තනො ජෙට්ඨක භාවෙන නිමන්තනට්ඨානෙසු සබ්බසං භික්ඛං සයමෙව පටිච්ඡති; එස කිර ඊසකං ලොලධාතුකො අහොසි; සො තෙහි මාණවකෙහි සද්ධිං කහං යාගු කහං භත්තන්ති යාගුභත්තඛජ්ජකානෙව පරියෙසමානො චරති; යො ගතගතට්ඨානෙ පිණ්ඩමෙව පත්ථෙන්තො චරතීති පිණ්ඩොලභාරද්වාජො තෙව පඤ්ඤායි; සො එකදිවසං සත්ථරි රාජගහං අනුප්පත්තෙ ධම්මකථං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො අරහත්තං පාපුණි; අරහත්තං පත්තවෙලායමෙව අවාපුරණං ආදාය විහාරෙන විහාරං පරිවෙණෙන පරිවෙණං ගන්ත්වා යස්ස මග්ගෙ වා ඵලෙ වා කංඛා අත්ථි සො මං පුච්ඡතූති සීහනාදං නදන්තො විචරි; සො එකදිවසං රාජගහ සෙට්ඨිනා වෙළුපරම්පරාය උස්සාපෙත්වා ආකාසෙ ලග්ගිතං ජයසුමණවණ්ණං චන්දනසාරපත්තං ඉද්ධියා ආදාය සාධුකාරං දදන්තෙන මහාජනෙන පරිවුතො විහාරං ආගන්ත්වා තථාගතස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි; සත්ථා ජානන්තොව පටිපුච්ඡි කුතො තෙ භාරද්වාජ අයං පත්තො ලද්ධොති: සො ලද්ධකාරණං කථෙසි; සත්ථා තං එවරූපං උත්තමසාරධම්මං[a] මහාජනස්ස දස්සෙසි අකත්තබ්බං තයා කතන්ති අනෙකපරියායෙන ගරහිත්වා "න භික්ඛවෙ ගිහීනං උත්තරිමනුස්සධම්මා ඉද්ධිපාටිහාරියං දස්සෙතබ්බං යො දස්සෙය්‍ය ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි; අථ භික්ඛූ සඞ්ඝමජ්ඣෙ කථා උදපාදි සීහනාදියත්ථෙරො අරහත්තං පත්තදිවසෙ භික්ඛූ සඞ්ඝමජ්ඣෙ යස්ස මග්ගෙ වා ඵලෙ වා කංඛා අත්ථි සො මං පුච්ඡතූති කථෙසි බුද්ධානම්පි සම්මුඛෙ අත්තනො අරහත්තප්පත්තිං කථෙසි අඤ්ඤෙ සාවකා තුණ්හී අහෙසුං අත්තනො සීහනාදියභාවෙනෙව මහාජනස්ස පසාදං ජනෙත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා චන්දනසාරපත්තඤ්ච ගණ්හීති; තෙ භික්ඛූ ඉමෙ තයො ගුණෙපි එකතො කත්වා සත්ථු කථයිංසු; බුද්ධා ච නාම ගරහිතබ්බයුත්තං ගරහන්ති පසංසිතබ්බයුත්තං පසංසන්තීති ඉමස්මිං ඨානෙ ථෙරස්ස පසංසිතබ්බයුත්තමෙව අඞ්ගං ගහෙත්වා තිණ්ණං ඛො පන භික්ඛවෙ ඉන්ද්‍රියානං භාවිතත්තා බහුලීකතත්තා භාරද්වාජො භික්ඛු අඤ්ඤං ව්‍යාකාසි ඛීණාජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණීයං නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමීති කතමෙසං තිණ්ණං සතින්ද්‍රියස්ස සමාධින්ද්‍රියස්ස පඤ්ඤින්ද්‍රියස්ස ඉමෙසං ඛො පන භික්ඛවෙ තිණ්ණං ඉන්ද්‍රියානං භාවිතත්තා බහුලීකතත්තා භාරද්වාජො භික්ඛු අඤ්ඤං ව්‍යාකාසි ඛීණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණීයං නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාමීති ථෙරං පසංසිත්වා සීහනාදිකානං භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි.

---

[a] ක. උත්තරිමනුස්සධම්මං-සී.

නවමෙ **පුණ්ණො මන්තාණිපුත්තොති** නාමෙන පුණ්ණො; මන්තාණිබ්‍රාහ්මණියා පන සො පුත්තොති මන්තාණිපුත්තො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමානුපුබ්බී කථා: අයං කිර පදුමුත්තරදසබලස්ස උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව හංසවතීනගරෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති; තස්ස නාම ගහණදිවසෙ ගොතමොති නාමං අකංසු; සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා සබ්බසිප්පෙසු කොවිදො හුත්වා පඤ්චමාණවකසතපරිවාරො විචරන්තො තයොපි වෙදෙ ඔලොකෙත්වා මොක්ඛධම්මං ගවෙසන්තො අදිස්වා ඉමං වෙදත්තයං නාම කදලික්ඛන්ධො විය බහිමට්ඨං අන්තො නිස්සාරං ඉමං ගහෙත්වා විචරණං ථුසකොට්ටනසදිසං හොති කිම්මෙ ඉමිනාති ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා බ්‍රහ්මවිහාරෙ නිබ්බත්තෙත්වා අපරිහීනජ්ඣානො බ්‍රහ්මලොකං කමෙපන්තො ගමිස්සාමීති[a] පඤ්චහි මාණවකසතෙහි සද්ධිං පබ්බතපාදං ගන්ත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජි; තස්ස පරිවාරානි අට්ඨාරස ජටිලසහස්සානි අහෙසුං; සො පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා තෙසම්පි කසිණපරිකම්මං ආචික්ඛි; තෙ තස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා සබ්බෙපි පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසුං; අද්ධානෙ අතික්කන්තෙ තස්ස ගොතමතාපසස්ස මහල්ලකකාලෙ පදුමුත්තරදසබලො පරමාභිසම්බොධිං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො භික්ඛුසතසහස්සපරිවාරො හංසවතීනගරං උපනිස්සාය විහාසි; සො එකදිවසං පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො ගොතමතාපසස්ස පරිසාය අරහත්තූපනිස්සයං ගොතමතාපසස්ස ච අහං අනාගතෙ උප්පජ්ජනකබුද්ධස්ස සාසනෙ ධම්මකථිකභික්ඛූනං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනාභාවඤ්ච දිස්වා පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා අත්තනො පත්තචීවරං සයමෙව ගහෙත්වා අඤ්ඤාතකවෙසෙන ගොතමතාපසස්ස අන්තෙවාසිකෙසු වනමූලඵලාඵලත්ථාය ගතෙසු ගන්ත්වා ගොතමස්ස පණ්ණසාලාද්වාරෙ අට්ඨාසි; ගොතමො බුද්ධානං ජාතභාවං අජානන්තොපි දූරතොව දසබලං දිස්වා අයං පුරිසො ලොකතො මුත්තො හුත්වා පඤ්ඤායති යථා අස්ස සරීරනිප්ඵත්ති යෙහි ච ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතො අගාරමජ්ඣෙ වා තිට්ඨන්තො චක්කවත්තිරාජා හොති පබ්බජන්තො වා විවට්ටච්ඡදනො සබ්බඤ්ඤුබුද්ධො හොතීති ඤත්වා පඨමදස්සනෙනෙව දසබලං අභිවාදෙත්වා ඉතො එථ භගවාති බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි; තථාගතො තාපසස්ස ධම්මං දෙසයමානො නිසීදි; තස්මිං සමයෙ තෙ ජටිලා පණීතපණීතං වනමූලඵලාඵලං ආචරියස්ස දත්වා සෙසකං පරිභුඤ්ජිස්සාමාති ආගච්ඡන්තා දසබලං උච්චාසනෙ ආචරියං පන නීචාසනෙ නිසින්නං දිස්වා මයං ඉමස්මිං ලොකෙ අම්හාකං ආචරියෙන උත්තරිතරො නත්ථීති විචරාම ඉදානි පන නො ආචරියං නීචාසනෙ නිසීදාපෙත්වා උච්චාසනෙ නිසින්නකො පඤ්ඤායති මහන්තො වතායං පුරිසො භවිස්සතීති පිටකානි ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තා;(ගොතම තාපසො*)ඉමෙ මං දසබලස්ස සන්තිකෙ වන්දෙය්‍යුන්ති භීතො ආහ: තාතා මා මං වන්දිත්ථ සදෙවකෙ ලොකෙ අග්ගපුග්ගලො සබ්බෙසං වන්දනාරහො පුරිසො ඉධ නිසින්නො එතං වන්දථාති;

a. බ්‍රහ්මලොකූපගො භවිස්සාමීති-ම. * (ගොතම තාපසො.)-ම.

තාපසා න අජානිත්වා ආචරියො කථෙස්සතීති සබ්බෙව තථාගතස්ස පාදෙ වන්දිංසු; තාතා අම්හාකං අඤ්ඤං දසබලස්ස දාතබ්බයුත්තකං භොජනං නත්ථි ඉමං වනමූලඵලාඵලං දස්සාමාති පණීතපණීතං බුද්ධානං පත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි; සත්ථා වනමූලඵලාඵලං පරිභුඤ්ජි; තදනන්තරං තාපසොපි සද්ධිං අන්තෙවාසිකෙහි පරිභුඤ්ජි; සත්ථා භත්තකිච්චං කත්වා ද්වෙ අග්ගසාවකා භික්ඛුසතසහස්සං ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තූති චින්තෙසි; තස්මිං සමයෙ අග්ගසාවකො මහාදෙවලත්ථෙරො කහං නු ඛො සත්ථා ගතොති ආවජ්ජෙන්තො සත්ථා අම්හාකං ආගමනං පච්චාසිංසතීති භික්ඛුසතසහස්සං ගහෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා න මස්සමානො අට්ඨාසි; ගොතමො අන්තෙවාසිකෙ ආහ: තාතා අම්හාකං අඤ්ඤෙසු සක්කාරො නත්ථි භික්ඛු සංඝො දුක්ඛං ඨිතො බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසංඝස්ස පුප්ඵාසනං පඤ්ඤපෙස්සාම ජලජථලජපුප්ඵානි ආහරථාති; තෙ තාවදෙව පබ්බතපාදතො වණ්ණගන්ධ සම්පන්නානි පුප්ඵානි ඉද්ධියා ආහරිත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි වුත්තනයෙන ආසනානි පඤ්ඤපයිංසු; නිරොධසමාපත්ති සමාපජ්ජනම්පි ඡත්තධාරණම්පි සබ්බං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං සත්ථා සත්තමෙ දිවසෙ නිරොධතො වුට්ඨාය පරිවාරෙත්වා ඨිතෙ තාපසෙ දිස්වා ධම්මකථිකභාවෙ එතදග්ගප්පත්තං සාවකං ආමන්තෙසි ඉමිනා භික්ඛු ඉසිගණෙන මහාබුද්ධසක්කාරො කතො එතෙසං පුප්ඵාසනානුමොදනං කරොහීති; සො සත්ථු වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා තීණි පිටකානි සම්මසිත්වා අනුමොදනං අකාසි; තස්ස දෙසනා පරියොසානෙ සත්ථා සයං බ්‍රහ්මඝොසං නිච්ඡාරෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ ඨපෙත්වා ගොතමං සෙසා අට්ඨාරස සහස්ස ජටිලා අරහත්තං පාපුණිංසු; ගොතමො පන තෙනත්තභාවෙන පටිවෙධං කාතුං අසක්කොන්තො භගවන්තං ආහ: භගවා යෙන භික්ඛුනා පඨමං ධම්මො දෙසිතො කො නාමොයං තුම්හාකං සාසනෙති; අයං ගොතම මය්හං සාසනෙ ධම්මකථිකානං අග්ගොති; අහම්පි භන්තෙ ඉමස්ස සත්ත දිවසානි කතස්ස අධිකාරස්ස ඵලෙන අයං භික්ඛු විය අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ ධම්මකථිකානං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං කත්වා පාදමූලෙ නිපජ්ජි; සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙත්වා අනන්තරායෙනස්ස පත්ථනාය සමිජ්ඣනභාවං ඤත්වා අනාගතෙ කප්පසතසහස්සාවසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති ත්වං තස්ස සාසනෙ ධම්මකථිකානං අග්ගො භවිස්සසීති ව්‍යාකරිත්වා තෙ අරහත්තප්පත්තතාපසෙ එථ භික්ඛවොති ආහ; සබ්බෙ අන්තරහිතකෙසමස්සූ ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා වස්සසතිකත්ථෙරසදිසා අහෙසුං. සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝං ආදාය විහාරං ගතො, ගොතමොපි යාවජීවං තථාගතං පරිචරිත්වා යථාබලං කල්‍යාණ කම්මං කත්වා කප්පසතසහස්සං දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො අම්හාකං භගවතො කාලෙ කපිලවත්ථුනගරස්ස අවිදූරෙ දොණවත්ථු බ්‍රාහ්මණගාමෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති; තස්ස නාමගහණදිවසෙ පුණ්ණමාණවොති නාමං අකංසු; සත්ථරි අභිසම්බොධිං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කෙ අනුපුබ්බෙන ආගන්ත්වා රාජගහං උපනිස්සාය විහරන්තෙ අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරො කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා අත්තනො භාගිනෙය්‍යං පුණ්ණ

මාණවං පබ්බාජෙත්වා පුන දසබලස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා ආපුච්ඡිත්වා නිවාසත්ථාය ඡද්දන්තදහං ගතො; පුණ්ණොපි මන්තාණිපුත්තො මාතුලෙන අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරෙන සද්ධිං දසබලස්ස සන්තිකං අගන්ත්වා මය්හං පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පාපෙත්වාව දසබලස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමීති කපිලවත්ථුස්මිංයෙව ඔහීනො යොනිසොමනසිකාරෙ කම්මං කරොන්තො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි; තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිතකුලපුත්තාපි පඤ්චසතා අහෙසුං; ථෙරො සයං දසකථාවත්ථුලාභිතාය තෙපි දසහි කථාවත්ථූහි ඔවදති; තෙ තස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා සබ්බෙව අරහත්තං පත්තා; තෙ අත්තනො පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පත්තං ඤත්වා උපජ්ඣායං උපසංකමිත්වා ආහංසු: භන්තෙ අම්හාකං කිච්චං මත්ථකං පත්තං දසන්නඤ්ච මහාකථාවත්ථූනං ලාභිනො සමයො නො දසබලං පස්සිතුන්ති; ථෙරො තෙසං කථං සුත්වා චින්තෙසි මම දසකථාවත්ථුලාභිතං සත්ථා ජානාති අහං ධම්මං දෙසෙන්තො දස කථාවත්ථූනි අමුඤ්චිත්වාව දෙසෙමි මයි ගච්ඡන්තෙ සබ්බෙපිමෙ භික්ඛූ පරිවාරෙත්වා ගච්ඡිස්සන්ති එවං ගණසඞ්ගණිකාය ගන්ත්වා පන අයුත්තං මය්හං දසබලං පස්සිතුං ඉමෙ තාව ගන්ත්වා පස්සන්තූති; තෙ භික්ඛූ ආහ ආවුසො තුම්හෙ පුරතො ගන්ත්වා තථාගතං පස්සථ මම වචනෙන චස්ස[1] පාදෙ වන්දථ අහම්පි තුම්හාකං ගතමග්ගෙන ගමිස්සාමීති; තෙ ථෙරා සබ්බෙපි දසබලස්ස ජාතිභූමිරට්ඨවාසිනො සබ්බෙ ඛීණාසවා සබ්බෙ දසකථාවත්ථුලාභිනො අත්තනො උපජ්ඣායස්ස ඔවාදං අමද්දිත්වා ථෙරං වන්දිත්වා අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරන්තා සට්ඨියොජනමග්ගං අතික්කම්ම රාජගහෙ වෙළුවනවිහාරං ගන්ත්වා දසබලස්ස පාදෙ වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු; ආචිණ්ණං ඛො පනෙතං බුද්ධානං භගවන්තානං ආගන්තුකෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං පටිසම්මොදිතුන්ති භගවා තෙහි සද්ධිං කච්චි භික්ඛවෙ ඛමනීයන්ති ආදිනා නයෙන මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා කුතො ච තුම්හෙ භික්ඛවෙ ආගච්ඡථාති පුච්ඡි; තෙහි ජාතිභූමිතොති වුත්තෙ කො නු ඛො භික්ඛවෙ ජාතිභූමියං ජාතිභූමකානං භික්ඛූනං සබ්‍රහ්මචාරීහි එවං සම්භාවිතො අත්තනා ච අප්පිච්ඡො අප්පිච්ඡකථඤ්ච භික්ඛූනං කත්තාති දසකථාවත්ථුලාභිං භික්ඛුං පුච්ඡි; තෙපි පුණ්ණො නාම භන්තෙ ආයස්මා මන්තාණිපුත්තොති ආරොචයිංසු; තං කථං සුත්වා ආයස්මා සාරිපුත්තො ථෙරස්ස දස්සනකාමො අහොසි; අථ සත්ථා රාජගහතො සාවත්ථිං අගමාසි; පුණ්ණත්ථෙරො දසබලස්ස තත්ථ ආගමනභාවං සුත්වා සත්ථාරං පස්සිස්සාමීති ගන්ත්වා අන්තොගන්ධකුටියංයෙව තථාගතං සම්පාපුණි; සත්ථා තස්ස ධම්මං දෙසෙසි; ථෙරො ධම්මං සුත්වා දසබලං වන්දිත්වා පටිසල්ලාණත්ථාය අන්ධවනං ගන්ත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ දිවාවිහාරං නිසීදි; සාරිපුත්තත්ථෙරොපි තස්සාගමනං සුත්වා සීසානුලොකිකො ගන්ත්වා ඔකාසං සල්ලක්ඛෙත්වා තං රුක්ඛමූලං උපසංකමිත්වා ථෙරෙන සද්ධිං සම්මොදිත්වා සත්ත විසුද්ධික්කමං පුච්ඡි; ථෙරොපිස්ස පුච්ඡිතං පුච්ඡිතං ව්‍යාකාසි; තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස සුභාසිතං සමනුමොදිංසු; අථ සත්ථා අපරභාගෙ භික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං ධම්මකථිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

---

1. වචනෙන දසබලස්ස-ම.

දසමෙ **සංඛිත්තෙන භාසිතස්සාති** සංඛිත්තෙන කථිතධම්මස්ස; **විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානන්ති** තං දෙසනං විත්ථාරෙත්වා අත්ථං විභජමානානං; අඤ්ඤෙ කිර තථාගතස්ස සංඛෙපවචනං අත්ථවසෙන වා පූරෙතුං සක්කොන්ති ව්‍යඤ්ජනවසෙන වා; අයං පන ථෙරො උභයවසෙනාපි සක්කොති; තස්මා අග්ගොති වුත්තො. පුබ්බපත්ථනාපිවස්ස එවරූපාව; අයං පනස්ස පඤ්හකම්මෙ අනුපුබ්බිකථා: අයං කිර පදුමුත්තරසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ ගහපති මහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිප්පත්තො එකදිවසං වුත්තනයෙනෙව විහාරං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං අත්තනො සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං එකං භික්ඛුං දිස්වා මහන්තො වතායං භික්ඛු යං සත්ථා එවං වණ්ණෙතීති මයාපි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ එවරූපෙන භවිතුං වට්ටතීති සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා වුත්තනයෙනෙව සත්තාහං මහාදානං දත්වා භන්තෙ අහං ඉමස්ස සක්කාරස්ස ඵලෙන න අඤ්ඤං සම්පත්තිං පත්ථෙමි අනාගතෙ පන එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ ඉතො සත්තදිවසමත්ථකෙ තුම්හෙහි ඨානන්තරෙ ඨපිතභික්ඛු විය අහම්පි තං ඨානන්තරං ලභෙය්‍යන්ති පත්ථනං කත්වා පාදමූලෙ නිපජ්ජි; සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙත්වා සමිජ්ඣිස්සති ඉමස්ස කුලපුත්තස්ස පත්ථනාති දිස්වා අම්භො කුලපුත්ත අනාගතෙ කප්පසතසහස්සාවසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති ත්වං තස්ස සාසනෙ සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානං අග්ගො භවිස්සසීති ව්‍යාකරිත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සොපි කුලපුත්තො යාවජීවං කුසලං කත්වා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ බාරාණසියං කුලඝරෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ සුවණ්ණචෙතියකරණට්ඨානං ගන්ත්වා තං සතසහස්සග්ඝනිකාය සුවණ්ණිට්ඨිකාය පූජං කත්වා භගවා මය්හං නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සරීරං සුවණ්ණවණ්ණං හොතූති පත්ථනං අකාසි; තතො යාවජීවං කුසලකම්මං කත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා අම්හාකං දසබලස්ස උප්පත්තිකාලෙ උජ්ජෙනිනගරෙ පුරොහිතගෙහෙ නිබ්බත්ති; තස්ස නාමගහණදිවසෙ මය්හං පුත්තො සුවණ්ණවණ්ණසරීරො අත්තනාව අත්තනො නාමං ගහෙත්වා ආගතොති කඤ්චනමාණවොත්වෙවස්ස නාමං අකංසු; සො වුද්ධිමන්වාය තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා පිතු අච්චයෙන පුරොහිතට්ඨානං ලභි; සො ගොත්තවසෙන කච්චානො නාම ජාතො; චණ්ඩපජ්ජොතරාජා අමච්චෙ සන්නිපාතෙත්වා ආහ බුද්ධො ලොකෙ නිබ්බ[illegible] තං ආනෙතුං සමත්ථා ගන්ත්වා ආනෙථ තාතාති; දෙව අඤ්ඤො දසබලං ආනෙතුං සමත්ථො[1] නත්ථි ආචරියො කච්චානබ්‍රාහ්මණොව සමත්ථො තං පහිණථාති; රාජා තං පක්කොසාපෙත්වා තාත දසබලස්ස සන්තිකං ගච්ඡාති ආහ ගන්ත්වා පබ්බජිතුං ලභන්තො ගමිස්සාමි මහාරාජාති; යං කිඤ්චි කත්වා තථාගතං ආනෙහි තාතාති; සො බුද්ධානං සන්තිකං ගච්ඡන්තස්ස මහාපරිසාය කම්මං නත්ථීති අත්තට්ඨමො අගමාසි: අථස්ස සත්ථා ධම්මං

1. සමත්ථො නාම-ම.

දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ සද්ධිං සත්තහි ජනෙහි සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි; සත්ථා එථ භික්ඛවොති හත්ථං පසාරෙසි; තං ඛණංයෙව සබ්බෙ අන්තරහිතකෙසමස්සු ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා වස්සසතිකත්ථෙරා විය ජාතා; ථෙරො අත්තනො කිච්චං මත්ථකං පත්තෙන තුණ්හීභාවෙන අනිසීදිත්වා කාළුදායිත්ථෙරො විය සත්ථු උජ්ජෙනිං ගමනත්ථාය ගමනවණ්ණං කථෙසි; සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා කච්චානො අත්තනො ජාතිභූමිගමනං පච්චාසිංසතීති අඤ්ඤාසි; බුද්ධා ච නාම එකං කාරණං පටිච්ච ගන්තුං අයුත්තට්ඨානං න ගච්ඡන්ති; තස්මා ථෙරං ආහ ත්වංයෙව භික්ඛු ගච්ඡ තයි ගතෙපි රාජා පසීදිස්සතීති; ථෙරො බුද්ධානං ද්වෙ කථා නාම නත්ථීති තථාගතං වන්දිත්වා අත්තනා සද්ධිං ආගතෙහෙව සත්තහි භික්ඛූහි සද්ධිං උජ්ජෙනිං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ තෙලප්පනාළි නාම නිගමො තත්ථ පිණ්ඩාය චරි; තස්මිඤ්ච නිගමෙ ද්වෙ සෙට්ඨිධීතරො එකා පරිජිණ්ණකුලෙ නිබ්බත්තා දුග්ගතා මාතාපිතූනං අච්චයෙන ධාතිං නිස්සාය ජීවති; අත්තභාවො පනස්සා සමිද්ධො කෙසා අඤ්ඤෙහි අතිවිය දීඝා; තස්මිංයෙව නිගමෙ අඤ්ඤා ඉස්සරසෙට්ඨිකුලස්ස ධීතා නික්කෙසිකා සා තතො පුබ්බෙ තස්සා සමීපං පෙසෙත්වා සතං වා සහස්සං වා දස්සාමීති වත්වාපි කෙසෙ ආහරාපෙතුං නාසක්ඛි; තස්මිං පන දිවසෙ සා සෙට්ඨිධීතා මහාකච්චානත්ථෙරං සත්තහි භික්ඛූහි පරිවුතං තුච්ඡපත්තං ගච්ඡන්තං දිස්වා අයං සුවණ්ණවණ්ණො එකො බ්‍රාහ්මබන්ධුභික්ඛු යථාධොතෙනෙව පත්තෙන ගච්ඡති මය්හඤ්ච අඤ්ඤං ධනං නත්ථි අසුකසෙට්ඨිධීතා පන ඉමෙසං කෙසානං අත්ථාය පෙසෙති ඉදානි ඉතො ලද්ධඋප්පාදෙන සක්කා ථෙරස්ස දෙය්‍යධම්මං දාතුන්ති ධාතිං පෙසෙත්වා ථෙරෙ නිමන්තෙත්වා අන්තොගෙහෙ නිසීදාපෙසි; ථෙරානං නිසින්නකාලෙ ගබ්භං පවිසිත්වා ධාතියා අත්තනො කෙසෙ කප්පාපෙත්වා අම්ම ඉමෙ කෙසෙ අසුකාය නාම සෙට්ඨිධීතාය දත්වා යං සා දෙති තං ආහර අය්‍යානං පිණ්ඩපාතං දස්සාමාති; ධාතී පිට්ඨිහත්ථෙන අස්සූනි පුඤ්ඡිත්වා එකෙන හත්ථෙන හදයමංසං සන්ධාරෙත්වා ථෙරානං සන්තිකෙ පටිච්ඡාදෙත්වා තෙ කෙසෙ ආදාය තස්සා සෙට්ඨිධීතාය සන්තිකං ගතා; පණියං නාම සාරවන්තම්පි සයං උපනීතං ගාරවං න ජනෙති; තස්මා සා සෙට්ඨිධීතා චින්තෙසි අහං පුබ්බෙ බහුනාපි ධනෙන ඉමෙ කෙසෙ ආහරාපෙතුං නාසක්ඛිං ඉදානි පන ඡින්නකාලතො පට්ඨාය යථාමූලමෙව ලභිස්සතීති; ධාතිං ආහ අහං පුබ්බෙ තව සාමිනිං බහුනාපි ධනෙන කෙසෙ ආහරාපෙතුං නාසක්ඛිං යං කිඤ්චි නීතා පන ජීවකෙසා නාම අට්ඨකහාපණෙ අග්ඝන්තීති අට්ඨෙව කහාපණෙ අදාසි, ධාතී කහාපණෙ ආහරිත්වා සෙට්ඨිධීතාය අදාසි; සෙට්ඨිධීතා එකෙකං පිණ්ඩපාතං එකෙකකහාපණිකං කත්වා ථෙරානං දාපෙසි; ථෙරො ආවජ්ජිත්වා සෙට්ඨිධීතාය උපනිස්සයං දිස්වා කහං සෙට්ඨිධීතාති පුච්ඡි; ගබ්භෙ අය්‍යාති; පක්කොසථ නන්ති; සා ථෙරෙ ගාරවෙන එකවචනෙනෙව ආගන්ත්වා ථෙරෙ වන්දිත්වා බලවසද්ධං උප්පාදෙසි; සුඛෙත්තෙ පතිට්ඨිතපිණ්ඩපාතො දිට්ඨෙව ධම්මෙ විපාකං දෙතීති සහ ථෙරානං වන්දනෙන කෙසා පකතිභාවෙයෙව

අකංසු; ථෙරා තං පිණ්ඩපාතං ගහෙත්වා පස්සන්තියායෙව සෙට්ඨිධීතාය වෙහාසං උග්ගන්ත්වා කඤ්චනවනුය්‍යානෙ ඔතරිංසු; උය්‍යානපාලො ථෙරෙ දිස්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා දෙව අය්‍යො පුරොහිතකච්චානො පබ්බජිත්වා උය්‍යානං ආගතොති ආහ: රාජා ඡන්දජාතො උය්‍යානං ගන්ත්වා කතභත්තකිච්චං ථෙරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා එකමන්තෙ නිසින්නො කහං භන්තෙ භගවාති පුච්ඡි; සත්ථා සයං අනාගන්ත්වා මං පෙසෙසි මහාරාජාති; කහං භන්තෙ අජ්ජ භික්ඛං ලභිස්සථාති; ථෙරො රඤ්ඤො පුච්ඡා සභාගෙන සබ්බං සෙට්ඨිධීතාය කතං දුක්කරං ආරොචෙසි; රාජා ථෙරස්ස වසනට්ඨානං පටියාදෙත්වා ථෙරං නිමන්තෙත්වා නිවෙසනං ගන්ත්වා සෙට්ඨිධීතරං ආනාපෙත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි; ඉමිස්සා ඉත්ථියා දිට්ඨධම්මිකොව යසපටිලාභො අහොසි; තතො පට්ඨාය රාජා ථෙරස්ස මහාසක්කාරං කරොති; ථෙරස්ස ධම්මකථාය පසීදිත්වා මහාජනො ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජි; තතො පට්ඨාය සකලනගරං එකකාසාවපජ්ජොතං ඉසිවාතපටිවාතං අහොසි; සාපි දෙවී ගබ්භං ලභිත්වා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායි; තස්ස නාමගහණදිවසෙ ගොපාලකුමාරොති මාතාමහසෙට්ඨිනො නාමං අකංසු; සා පුත්තස්ස නාමවසෙන ගොපාලමාතා දෙවී නාම ජාතා; සා ථෙරෙ අතිවිය පසීදිත්වා රාජානං සම්පටිච්ඡාපෙත්වා කඤ්චනවනුය්‍යානෙ ථෙරස්ස විහාරං කාරෙසි; ථෙරො උජ්ජෙනිනගරං පසාදෙත්වා පුන සත්ථු සන්තිකං ගතො; අථ සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ විහරන්තො මධුපිණ්ඩිකසුත්තන්තං කච්චානපෙය්‍යාලං පාරායනසුත්තන්ති ඉමෙ තයො සුත්තන්තෙ අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ථෙරං සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

පඨමො වග්ගො.

2.

දුතියස්ස පඨමෙ **මනොමයන්ති** මනෙන නිබ්බත්තිතං; "මනොමයෙන කායෙන ඉද්ධියා උපසංකමී"ති[1] වුත්තට්ඨානස්මිං හි මනෙන කතකායො මනොමයකායො නාම ජාතො; "අඤ්ඤතරං මනොමයං කායං උපපජ්ජතීති" වුත්තට්ඨානෙ මනෙන නිබ්බත්තිත කායො මනොමයකායො නාම ජාතො; අයමිධ අධිප්පෙතො. තත්ථ අඤ්ඤෙ හි භික්ඛූ මනොමයං කායං නිබ්බත්තෙන්තා තයො වා චත්තාරො වා නිබ්බත්තෙන්ති න බහුකෙ එකසදිසෙයෙව කත්වා නිබ්බත්තෙන්ති එකවිධමෙව කම්මං කුරුමානෙ; චූළපන්ථකත්ථෙරො පන එකාවජ්ජනෙන සමණසහස්සං මාපෙසි; ද්වෙපි ජනෙ න එකසදිසෙ අකාසි න එකවිධං කම්මං කුරුමානෙ; තස්මා මනොමයං කායං අභිනිම්මිනන්තානං අග්ගො නාම ජාතො. චෙතොවිවට්ටකුසලානම්පි චූළපන්ථකොව අග්ගො; සඤ්ඤාවිවට්ටකුසලානං පන මහාපන්ථකත්ථෙරො අග්ගොති වුත්තො; තත්ථ චූළපන්ථකත්ථෙරො චතුන්නං රූපාවචරජ්ඣානානං ලාභිතාය චෙතො විවට්ටකුසලොති වුත්තො; මහා

---

1. අනුරුද්ධත්ථෙරපදෙ.

පන්ථකත්ථෙරො චතුන්නං අරූපාවචරජ්ඣානානං ලාභිතාය සඤ්ඤාවිවට්ට කුසලොති; චූළපන්ථකොව සමාධිකුසලතාය චෙතොවිවට්ටකුසලො නාම; මහාපන්ථකො විපස්සනා කුසලතාය සඤ්ඤාවිවට්ටකුසලො නාම; එකො චෙත්ථ සමාධිලක්ඛණෙ ඡෙකො එකො විපස්සනාලක්ඛණෙ සමත්ථො එකො සමාධිගාළ්හො එකො විපස්සනාගාළ්හො; එකො චෙත්ථ අඞ්ග සංඛිත්තෙ ඡෙකො එකො ආරම්මණසංඛිත්තෙ; තථා එකො අඞ්ගව වත්ථානෙ ඡෙකො එකො ආරම්මණවවත්ථානෙති එවමෙත්ථ යොජනා කාතබ්බා. අපිච චූළපන්ථකත්ථෙරො රූපාවචරජ්ඣානලාභී හුත්වා ඣානඞ්ගෙහි වුට්ඨාය අරහත්තං පත්තොති චෙතොවිවට්ටකුසලො; මහාපන්ථකො අරූපාවචරජ්ඣානලාභී හුත්වා ඣානඞ්ගෙහි වුට්ඨාය අරහත්තං පත්තොති සඤ්ඤාවිවට්ටකුසලො; උභොපි පන්ථෙ ජාතත්තා පන්ථකා නාම ජාතා; තෙසං පඨමජාතො මහාපන්ථකො නාම පච්ඡාජාතො චූළපන්ථකො නාම; ඉමෙසං පන උභින්නම්පි පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා: අතීතෙ කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරවාසිනො ද්වෙ භාතියා කුටුම්බියා සද්ධා පසන්නා නිබද්ධං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්ති; තෙසු එකදිවසං කනිට්ඨො සත්ථාරං ද්වීහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං එකං භික්ඛුං මම සාසනෙ මනොමයං කායං අභිනිම්මිනන්තානං චෙතොවිවට්ටකුසලානඤ්ච අයං භික්ඛු අග්ගොති එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා චින්තෙසි මහාවතායං භික්ඛු එකො හුත්වා ද්වෙ අඞ්ගානි පරිපූරෙත්වා චරති මයාපි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ අඞ්ගද්වයපූරකෙන හුත්වා චරිතුං වට්ටතීති; සො පුරිමනයෙනෙව සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා එවමාහ: භන්තෙ යං භික්ඛුං තුම්හෙ ඉතො සත්තදිවසමත්ථකෙ මනොමයඞ්ගෙන ච චෙතොවිවට්ටකුසලඞ්ගෙන ච අයං මම සාසනෙ අග්ගොති එතදග්ගෙ ඨපයිත්ථ අහම්පි ඉමස්ස අධිකාරකම්මස්ස ඵලෙන සො භික්ඛු විය අඞ්ගද්වයපූරකො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙත්වා අනන්තරායෙනස්ස පත්ථනාය සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා අනාගතෙ කප්පසතසහස්සාවසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති සො තං ඉමස්මිං ඨානද්වයෙ ඨපෙස්සතීති ව්‍යාකරිත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි; භාතාපිස්ස එකදිවසං සත්ථාරං සඤ්ඤාවිවට්ටකුසලං භික්ඛුං එතදග්ගෙ ඨපෙන්තං දිස්වා තථෙව අධිකාරං කත්වා පත්ථනං අකාසි; සත්ථාපි නං ව්‍යාකාසි; තෙ උභොපි ජනා සත්ථරි ධරමානෙ කුසලකම්මං කත්වා සත්ථු පරිනිබ්බුතකාලෙ සරීරචෙතියෙ සුවණ්ණපූජං කත්වා තතො චුතා දෙවපුරෙ නිබ්බත්තා; තෙසං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තානංයෙව කප්පසතසහස්සං අතික්කන්තං; තත්ථ මහාපන්ථකස්ස අනන්තරාකතකල්‍යාණකම්මං න කථියති; චූළපන්ථකො පන කස්සපස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා වීසති වස්සසහස්සානි ඔදාතකසිණකම්මං කත්වා දෙවපුරෙ නිබ්බත්ති; අථ අම්හාකං සත්ථා අභිසම්බොධිං පත්වා පවත්තිතවර ධම්මචක්කො රාජගහං උපනිස්සාය වෙළුවනමහාවිහාරෙ පටිවසති; ඉමස්මිං ඨානෙ ඨත්වා ඉමෙසං ද්වින්නං නිබ්බත්තිං කථෙතුං වට්ටති. රාජගහෙ කිර ධනසෙට්ඨිකුලස්ස ධීතා අත්තනො දාසෙනෙව සද්ධිං සන්ථවං කත්වා අඤ්ඤෙපි මෙ ඉමං කම්මං ජානෙය්‍යුන්ති භීතා එවමාහ: අම්හෙහි

ඉමස්මිං ඨානෙ වසිතුං න සක්කා සචෙ මෙ මාතාපිතරො ඉමං දොසං ජානිස්සන්ති ඛණ්ඩාඛණ්ඩං කරිස්සන්ති විදෙසං ගන්ත්වා වසිස්සාමාති හත්ථසාරං ගහෙත්වා අග්ගද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා යත්ථ වා තත්ථ වා අඤ්ඤෙහි අජානනට්ඨානං ගන්ත්වා වසිස්සාමාති· උභොපි අගමංසු; තෙසං එකස්මිං ඨානෙ වසන්තානං සංවාසමන්වාය තස්සා කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨාසි; සා ගබ්භපරිපාකමාගම්ම සාමිකෙන සද්ධිං මන්තෙසි ගබ්භො මෙ පරිපාකං ගතො ඤාතිබන්ධුවිරහිතෙ ඨානෙ ගබ්භවුට්ඨානං නාම උභින්නම්පි අම්හාකං දුක්ඛමෙව කුලගෙහමෙව ගච්ඡාමාති; සො අජ්ජ ගච්ඡාම සෙව ගච්ඡාමාති දිවසෙ අතික්කාමෙසි; සා චින්තෙසි අයං බාලො අත්තනො දොසමහන්තතාය ගන්තුං න උස්සහති මාතාපිතරො නාම එකන්තහිතා අයං ගච්ඡතු වා මා වා මයා ගන්තුං වට්ටතීති; තස්මිං ගෙහා නික්ඛන්තෙ සා ගෙහපරික්ඛාරං පටිසාමෙත්වා අත්තනො කුලඝරං ගතභාවං අනන්තරගෙහවාසීනං ආරොචෙත්වා මග්ගං පටිපජ්ජි; අථ සො පුරිසො ඝරං ආගතො තං අදිස්වා පටිවිස්සකෙ පුච්ඡිත්වා කුලඝරං ගතාති සුත්වා වෙගෙන අනුබන්ධිත්වා අන්තරාමග්ගෙ සම්පාපුණි; තස්සාපි තත්ථෙව ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි; සො කිං ඉදං භද්දෙති පුච්ඡි; සාමි එකො පුත්තො ජාතොති; ඉදානි කිං කරිස්සාමාති; යස්සත්ථාය මයං කුලඝරං ගච්ඡාම තං කම්මං අන්තරාව නිප්ඵන්නං තත්ථ ගන්ත්වා කිං කරිස්සාම නිවත්තාමාති ද්වෙපි එකචිත්තා හුත්වා නිවත්තිංසු; තස්සපි දාරකස්ස පන්ථෙ ජාතත්තා පන්ථකොති නාමං අකංසු; තස්සා නචිරස්සෙව අපරොපි ගබ්භො පතිට්ඨහි; සබ්බං පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං. තස්සපි දාරකස්ස පන්ථෙ ජාතත්තා පඨමජාතස්ස මහාපන්ථකොති නාමං කත්වා ඉතරස්ස චූළපන්ථකොති නාමං අකංසු; තෙ ද්වෙපි දාරකෙ ගහෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ගතා; තෙසං තත්ථ වසන්තානං අයං මහාපන්ථකදාරකො අඤ්ඤෙ දාරකෙ චූළපිතාති මහාපිතාති අය්‍යකොති අය්‍යිකාතිච වදන්තෙ සුත්වා මාතරං පටිපුච්ඡි අම්ම අඤ්ඤෙ දාරකා අය්‍යකොති වදන්ති අය්‍යිකාති ච වදන්ති කිං අම්හාකං ඤාතකා නත්ථීති; ආම තාත තුම්හාකං එත්ථ ඤාතකා නත්ථි රාජගහනගරෙ වො ධනසෙට්ඨි නාම අය්‍යකො තත්ථ තුම්හාකං බහූ ඤාතකාති; කස්මා තත්ථ න ගච්ඡාම අම්මාති; සා අත්තනො අගමනකාරණං පුත්තස්ස අකථෙත්වා පුත්තෙසු පුනප්පුනං කථෙන්තෙසු සාමිකං ආහ: ඉමෙ දාරකා අතිවිය කිලමන්ති කිං නො මාතාපිතරො දිස්වා මංසං ඛාදිස්සන්ති එහි දාරකානං අය්‍යකකුලං දස්සෙස්සාමාති; අහං සම්මුඛා භවිතුං න සක්ඛිස්සාමි තං පන නයිස්සාමීති; සාධු අය්‍ය යෙන කෙනචි උපායෙන දාරකානං අය්‍යකකුලමෙව දට්ඨුං වට්ටතීති; ද්වෙපි ජනා දාරකෙ ආදාය අනුපුබ්බෙන රාජගහං පත්වා නගරද්වාරෙ එකිස්සා සාලාය නිවාසං කත්වා දාරකමාතා ද්වෙ දාරකෙ ගහෙත්වා ආගතභාවං මාතාපිතූනං ආරොචාපෙසි; තෙ තං සාසනං සුත්වා සංසාරෙ සංසරන්තානං න පුත්තො න ධීතා නාම නත්ථි තෙ අම්හාකං මහාපරාධිකා න සක්කා තෙහි අම්හාකං චක්ඛුපථෙ ඨාතුං එත්තකං පන නාම ධනං ගහෙත්වා ද්වෙපි ජනා ඵාසුකට්ඨානං ගන්ත්වා ජීවන්තු දාරකෙ පන ඉධ පෙසෙන්තූති; සෙට්ඨිධීතා මාතාපිතූහි

පෙසිතං ධනං ගහෙත්වා දාරකෙ ආගතදූතානංයෙව හත්ථෙ දත්වා පෙසෙසි. දාරකා අය්‍යකකුලෙ වඩ්ඪන්ති; තෙසු චූළපන්ථකො අතිදහරො; මහාපන්ථකො පන අය්‍යකෙන සද්ධිං දසබලස්ස ධම්මකථං සොතුං ගච්ඡති; තස්ස නිච්චං සත්ථු සම්මුඛා ධම්මකථං සුණන්තස්ස පබ්බජ්ජාය චිත්තං නමි; සො අය්‍යකං ආහ: සචෙ තුම්හෙ සම්පටිච්ඡථ අහං පබ්බජෙය්‍යන්ති; කිං වදෙසි තාත මය්හං සකලලොකස්සාපි පබ්බජ්ජතො තවෙව පබ්බජ්ජා භද්දිකා සචෙ සක්කොසි පබ්බජ තාතාති සම්පටිච්ඡිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගතො; සත්ථා කිං මහාසෙට්ඨි දාරකො තෙ ලද්ධොති: ආම භන්තෙ අයං දාරකො මය්හං නත්තා තුම්හාකං සන්තිකෙ පබ්බජාමීති වදතීති ආහ. සත්ථා අඤ්ඤතරං පිණ්ඩචාරිකං ඉමං දාරකං පබ්බාජෙහීති ආණාපෙසි; ථෙරො තස්ස තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා පබ්බාජෙසි; සො බහුං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා පරිපුණ්ණවස්සො උපසම්පදං ලභි; උපසම්පන්නො හුත්වා යොනිසො මනසිකාරෙ කම්මං කරොන්තො චතුන්නං අරූපාවචරජ්ඣානානං ලාභී හුත්වා ඣානඞ්ගෙහි වුට්ඨාය අරහත්තං පාපුණි; ඉති සො සඤ්ඤාවිවට්ටකුසලානං අග්ගො ජාතො; සො ඣානසුඛෙන මග්ගසුඛෙන ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන ච වීතිනාමෙන්තො එවං චින්තෙසි; සක්කා නු ඛො ඉමං සුඛං චූළපන්ථකස්ස දාතුන්ති; තතො අය්‍යකසෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මහාසෙට්ඨි සචෙ තුම්හෙ සම්පටිච්ඡථ අහං චූළපන්ථකං පබ්බාජෙය්‍යන්ති ආහ; පබ්බාජෙථ භන්තෙති; ථෙරො චූළපන්ථකදාරකං පබ්බාජෙත්වා දසසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසි; චූළපන්ථකසාමණෙරො භාතිකස්ස සන්තිකෙ:–

"පදුමං යථා කොකනදං සුගන්ධං
පාතො සියා ඵුල්ලමවීතගන්ධං
අඞ්ගීරසං පස්ස විරොචමානං
තපන්තමාදිච්චමිවන්තලික්ඛෙ"ති.

ඉමං ගාථං ගණ්හාති; ගහිතගහිතපදං උපරි උපරිපදං ගණ්හන්තස්ස නස්සති; තස්ස ඉමමෙව ගාථං ගහෙතුං වායමන්තස්සෙව චත්තාරො මාසා අතික්කන්තා; අථ නං මහාපන්ථකො ආහ: පන්ථක ත්වං ඉමස්මිං සාසනෙ අභබ්බො චතූහි මාසෙහි එකගාථම්පි ගහෙතුං න සක්කොසි පබ්බජිතකිච්චං පන ත්වං කථං මත්ථකං පාපෙස්සසි නික්ඛම ඉතොති; සො ථෙරෙන පණාමිතො විහාරපච්චන්තෙ රොදමානො අට්ඨාසි. තෙන සමයෙන සත්ථා රාජගහං උපනිස්සාය ජීවකම්බවනෙ විහරති; තස්මිං සමයෙ ජීවකො පුරිසං පෙසෙසි පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං සත්ථාරං නිමන්තෙථාති; තෙන ඛො පන සමයෙන මහාපන්ථකො භත්තුද්දෙසකො හොති සො පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං භික්ඛං පටිච්ඡථ භන්තෙති වුත්තො බාලපන්ථකං ඨපෙත්වා සෙසානං පටිච්ඡාමීති ආහ; චූළපන්ථකො තං කථං සුත්වා භිය්‍යොසො මත්තාය දොමනස්සප්පත්තො අහොසි; සත්ථා චූළපන්ථකස්ස ඛෙදං දිස්වා චූළපන්ථකො මයි ගතෙ බුජ්ඣිස්සතීති ගන්ත්වා අවිදූරට්ඨානෙ අත්තානං

ක. එකං සුඛං-ම.

දිස්වා කිං ත්වං පන්ථක රොදසීති ආහ; භාතා මං භන්තෙ පණාමෙතීති; පන්ථක තුය්හං භාතිකස්ස පරපුග්ගලානං ආසයානුසයඤාණං නත්ථි ත්වං බුද්ධවෙනෙය්‍යපුග්ගලො නාමාති ඉද්ධියා අභිසංඛරිත්වා සුද්ධං[1] චොළඛණ්ඩං අදාසි ඉමං ගහෙත්වා රජොහරණං රජොහරණන්ති වත්වා භාවෙහි පන්ථකාති; සො සත්ථාරා දින්නං චොළඛණ්ඩං රජොහරණං රජොහරණන්ති හත්ථෙන පරිමජ්ජන්තො නිසීදි; තස්ස පරිමජ්ජන්තස්ස පරිමජ්ජන්තස්ස ලොමානි කිලිට්ඨධාතුකානි ජාතානි; පුන පරිමජ්ජන්තස්ස උක්ඛලිපරිපුඤ්ඡන සදිසං ජාතං; සො ඤාණපරිපාකං ආගම්ම තත්ථ ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා චින්තෙසි ඉදං චොළඛණ්ඩං පකතියා පණ්ඩරං පරිසුද්ධං උපාදිණ්ණකසරීරං නිස්සාය කිලිට්ඨං ජාතං චිත්තම්පි එවංගතිකමෙවාති සමාධිං භාවෙත්වා චත්තාරි රූපාවචරජ්ඣානානි පාදකානි කත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි; සො මනොමයඤාණලාභී හුත්වා එකො හුත්වා බහුධා බහුධා හුත්වා එකො භවිතුං සමත්ථො අහොසි; අරහත්තමග්ගෙනෙවස්ස තෙපිටකම්පි ච අභිඤ්ඤාපි ආගමිංසු; පුනදිවසෙ සත්ථා එකූනෙහි පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා ජීවකස්ස නිවෙසනෙ නිසීදි; චූළපන්ථකො පන අත්තනො භික්ඛාය අප්පටිච්ඡිතත්තායෙව න ගතො; ජීවකො යාගුං දාතුං ආරභි; සත්ථා පත්තං හත්ථෙන පිදහි; කස්මා භන්තෙ න ගණ්හථාති: විහාරෙ එකො භික්ඛු අත්ථි ජීවකාති; සො පුරිසං පහිණි ගච්ඡ භණෙ විහාරෙ නිසින්නං අය්‍යං ගහෙත්වා එහීති; චූළපන්ථකත්ථෙරොපි තස්ස පුරිසස්ස පුරෙ ආගමනායෙව භික්ඛුසහස්සං නිම්මිනිත්වා එකම්පි එකෙන අසදිසං එකස්සාපි ච චීවරවිචාරණාදිසමණකම්මං අඤ්ඤෙන අසදිසං අකාසි; සො පුරිසො විහාරෙ භික්ඛූනං බහුභාවං දිස්වා ගන්ත්වා ජීවකස්ස කථෙසි භන්තෙ ඉමස්මා භික්ඛුසංඝා විහාරෙ භික්ඛුසංඝො බහුතරො පක්කොසිතබ්බං භදන්තං න ජානාමීති; ජීවකො සත්ථාරං පටිපුච්ඡි කො නාමො භන්තෙ විහාරෙ නිසින්නභික්ඛූති; චූළපන්ථකො නාම ජීවකාති; ගච්ඡ භො චූළපන්ථකො නාම කතරොති පුච්ඡිත්වා ආනෙහීති; සො විහාරං ගන්ත්වා චූළපන්ථකො නාම කතරො භන්තෙති පුච්ඡි; අහං චූළපන්ථකො අහං චූළපන්ථකොති භික්ඛුසහස්සම්පි කථෙසි; පුන ගන්ත්වා ජීවකස්ස කථෙසි සහස්සමත්තා භික්ඛූ සබ්බෙපි අහං චූළපන්ථකොති කථෙන්ති අහං අසුකො නාම පක්කොසිතබ්බොති න ජානාමීති; ජීවකො පටිවිද්ධසච්චතාය ඉද්ධිමා භික්ඛූති නයතො ඤත්වා පඨමං කථනභික්ඛුමෙව තුම්හෙ සත්ථා පක්කොසතීති වත්වා චීවරකණ්ණෙ ගණ්හ තාතාති ආහ; සො විහාරං ගන්ත්වා තථා අකාසි; තාවදෙව සහස්සමත්තා භික්ඛූ අන්තරධායිංසු; සො පුරිසො ථෙරං ගහෙත්වා අගමාසි; සත්ථා තස්මිං ඛණෙ යාගුං ගණ්හි; දසබලෙ භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං ගතෙ ධම්මසභායං කථා උදපාදි: යාව මහන්තා වත බුද්ධා නාම චත්තාරො මාසෙ එකගාථං ගණ්හිතුං අසක්කොන්තං භික්ඛුං එවං මහිද්ධිකං අකංසූති; සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං චිත්තාචාරං ඤත්වා ගන්ත්වා බුද්ධාසනෙ නිසජ්ජ කිං වදෙථ භික්ඛවොති පුච්ඡි; න භගවා අඤ්ඤං කිඤ්චි කථෙම චූළපන්ථකෙන තුම්හාකං සන්තිකා මහාලාභො ලද්ධොති තුම්හාකංයෙව ගුණං කථෙමාති;

---

1. එකං සුද්ධං-ම.

අනච්ඡරියං භික්ඛවෙ ඉදානි මය්හං ඔවාදං කත්වා ලොකුත්තරදායජ්ජ ලාභො අයං අතීතෙපි අපරිපක්කඤාණෙ ඨිතස්ස මය්හං ඔවාදං කත්වා ලොකියදායජ්ජං ලභීති; භික්ඛූ කදා භන්තෙති ආයාචිංසු; සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං අතීතං ආහරිත්වා දස්සෙසි. භික්ඛවෙ අතීතෙ බාරාණසීනගරෙ බ්‍රහ්මදත්තො නාම රාජා රජ්ජං කාරෙසි; තස්මිං සමයෙ චුල්ලසෙට්ඨි නාම පණ්ඩිතො ව්‍යත්තො සබ්බනිමිත්තානි ජානාති; සො එකදිවසං රාජුපට්ඨානං ගච්ඡන්තො අන්තරවීථියං පූතිමූසිකං දිස්වා තංඛණෙ නක්ඛත්තං සමානෙත්වා ඉදමාහ සක්කා චක්ඛුමතා කුලපුත්තෙන ඉමං උන්දූරං ගහෙත්වා දාරභරණඤ්ච කාතුං කම්මන්තෙ ච පයොජෙතුන්ති; අඤ්ඤතරො දුග්ගතකුලපුත්තො තං සෙට්ඨිස්ස වචනං සුත්වා නායං අජානිත්වා කථෙස්සතීති මූසිකං ගහෙත්වා එකස්මිං ආපණෙ බිළාලස්සත්ථාය දත්වා කාකණිකං ලභි; තාය කාකණිකාය ඵාණිතං ගහෙත්වා එකෙන කුටෙන පානීයං ගණ්හි; සො අරඤ්ඤතො ආගච්ඡන්තෙ මාලාකාරෙ දිස්වා ථොකථොකං ඵාණිතඛණ්ඩං දත්වා උළුඞ්කෙන පානීයං අදාසි; තෙ තස්ස එකෙකං පුප්ඵමුට්ඨිං අදංසු; සො තෙන පුප්ඵමූලෙන පුන දිවසෙපි ඵාණිතඤ්ච පානීයඝටඤ්ච ගහෙත්වා පුප්ඵාරාමමෙව ගතො; තස්ස තං දිවසං මාලාකාරා අඩ්ඪොචිතකෙ පුප්ඵගච්ඡෙ දත්වා අගමංසු; සො නචිරස්සෙව ඉමිනා උපායෙන අට්ඨකහාපණෙ ලභි; පුන එකස්මිං වාතවුට්ඨිදිවසෙ ඡඩ්ඩිතුය්‍යානං ගන්ත්වා පතිතදාරූනං රාසිං කත්වා නිසින්නො රාජකුම්භකාරස්ස සන්තිකා සොළස කහාපණෙ ලභි; සො චතුවීසතියා කහාපණෙසු ජාතෙසු අත්ථි අයං උපායො මය්හන්ති නගරද්වාරතො අවිදූරෙ ඨානෙ එකං පානීයචාටිං ඨපෙත්වා පඤ්චසතෙ තිණහාරකෙ පානීයෙන උපට්ඨහි; තෙ ආහංසු ත්වං සම්ම අම්හාකං බහුකාරො කින්තෙ කරොමාති; සො මය්හං කිච්චෙ උප්පන්නෙ කරිස්සථාති වත්වා ඉතො චිතො ච විචරන්තො ථලපථකම්මිකෙන ච ජලපථකම්මිකෙන ච සද්ධිං මිත්තසන්ථවං අකාසි; තස්ස ථලපථකම්මිකො ස්වෙ ඉමං නගරං අස්සවාණිජකො පඤ්ච අස්සසතානි ගහෙත්වා ආගමිස්සතීති ආචික්ඛි; සො තස්ස වචනං සුත්වා තිණහාරකානං සඤ්ඤං දත්වා එකෙකං තිණකලාපං ද්විගුණං කත්වා ආහරාපෙසි; අථ අස්සානං නගරං පවිට්ඨවෙලාය තිණකලාපසහස්සං අන්තරද්වාරෙ රාසිං කත්වා නිසීදි; අස්සවාණිජො සකලනගරෙ අස්සානං චාරිං[1] අලභිත්වා තස්ස සහස්සං දත්වා තං තිණං ගණ්හි; තතො කතිපාහච්චයෙන තස්ස සමුද්දකම්මිකසහායකො ආරොචෙසි පට්ටනං මහානාවා ආගතාති; සො අත්ථි අයං උපායොති අට්ඨහි කහාපණෙහි සබ්බපරිවාරසම්පන්නං තාවකාලිකරථං ගහෙත්වා නාවාපට්ටනං ගන්ත්වා එකං අඞ්ගුලිමුද්දිකං නාවාය සච්චකාරං දත්වා අවිදූරට්ඨානෙ සාණිං පරික්ඛිපාපෙත්වා තත්ථ නිසින්නො පුරිසෙ ආණාපෙසි බාහිරතො වාණිජෙසු ආගතෙසු තතියෙන පටිහාරකෙන ආරොචෙථාති; නාවා ආගතාති සුත්වා බාරාණසිතො සතමත්තා වාණිජා භණ්ඩං ගණ්හාමාති ආගමිංසු; භණ්ඩං තුම්හෙ න ලභිස්සථ අසුකට්ඨානෙ නාම මහාවාණිජෙන සච්චකාරො දින්නොති; තෙ තෙසං සුත්වා තස්ස

1. ගොචරං--ම.

සන්තිකං ආගතා; පාදමූලිකපුරිසා පුරිමසඤ්ඤාවසෙන තතියෙන පටිහාරියෙන තෙසං ආගතභාවං ආරොචෙසුං; තෙ සතමත්තාපි වාණිජා එකෙකං සහස්සං දත්වා තෙන සද්ධිං නාවාය පත්තිකා හුත්වා පුන එකෙකං සහස්සං දත්වා විස්සජ්ජාපෙත්වා[1] භණ්ඩං අත්තනොව සන්තකං අකංසු; සො පුරිසො වෙ සතසහස්සානි ගණ්හිත්වා බාරාණසිං ආගන්ත්වා කතඤ්ඤුනා භවිතුං වට්ටතීති එකං සතසහස්සං ගාහාපෙත්වා චූළසෙට්ඨිස්ස සමීපං ගතො; අථ නං සෙට්ඨී කිං තෙ තාත කත්වා ඉදං ධනං ලද්ධන්ති පුච්ඡි; සො තුම්හෙහි කථිතඋපායෙ ඨත්වා චතුමාසබ්භන්තරෙයෙව ලද්ධන්ති ආහ; සෙට්ඨී තස්ස වචනං සුත්වා ඉදානි එවරූපං දාරකං පරසන්තකං කාතුං න වට්ටතීති වයප්පත්තං ධීතරං දත්වා සකල කුටුම්බස්ස සාමිකං අකාසි; සොපි කුලපුත්තො සෙට්ඨිනො අච්චයෙන තස්මිං නගරෙ සෙට්ඨිට්ඨානං ගහෙත්වා යාවතායුකං ඨත්වා යථාකම්මං ගතො. සත්ථා වෙ වත්ථූනි කථෙත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා අභිසම්බුද්ධකාලෙ ඉමං ගාථමාහ.–

"අප්පකෙනපි මෙධාවී පාභතෙන විචක්ඛණො
සමුට්ඨාපෙති අත්තානං අණුං අග්ගිංව සන්ධම"න්ති.[2]

ඉති සත්ථා ධම්මසභායං නිසින්නානං ඉමං කාරණං දස්සෙසි; අයං ද්වින්නම්පි මහාසාවකානං පුබ්බපත්ථනතො පට්ඨාය අනුපුබ්බිකථා. අපරභාගෙ පන සත්ථා අරියගණපරිවුතො ධම්මාසනෙ නිසින්නො මනොමයං කායං අභිනිම්මිනන්තානං චෙතොවිවට්ටකුසලානඤ්ච චූළපන්ථකත්ථෙරං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි සඤ්ඤාවිවට්ටකුසලානං මහාපන්ථකොති.[a]

තතියෙ **අරණවිහාරීන**න්ති නික්කිලෙසවිහාරීනං; රණාති රාගාදයො කිලෙසා වුච්චන්ති තෙසං අභාවෙන නික්කිලෙසවිහාරො අරණවිහාරො නාම සො යෙසං අත්ථි තෙ අරණවිහාරිනො තෙසං අරණවිහාරීනං සුභූතිත්ථෙරො අග්ගොති; කිඤ්චාපි හි අඤ්ඤෙපි ඛීණාසවා අරණවිහාරිනොව ථෙරෙන පන ධම්මදෙසනාය එතං නාමං ලද්ධං; අඤ්ඤෙ හි භික්ඛූ ධම්මං දෙසෙන්තා ඔදිස්සකං කත්වා වණ්ණං අවණ්ණං වා කථෙන්ති; ථෙරො පන ධම්මං දෙසෙන්තො සත්ථාරා දෙසිතනියාමතො අනොක්කමිත්වා දෙසෙති තස්මා අරණවිහාරීනං අග්ගො නාම ජාතො; **දක්ඛිණෙය්‍යාන**න්ති[b] දක්ඛිණාරහානං; තත්ථ කිඤ්චාපි අඤ්ඤෙපි ඛීණාසවා අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යා ථෙරො පන පිණ්ඩාය චරන්තො ඝරෙඝරෙ මෙත්තාජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා සමාපත්තිතො වුට්ඨාය භික්ඛං ගණ්හාති එවං භික්ඛාදායකානං මහප්ඵලං භවිස්සතීති; තස්මා දක්ඛිණෙය්‍යානං අග්ගොති වුත්තො; අත්තභාවො පනස්ස සුට්ඨු හුති වා සමිද්ධො අලංකතතොරණං විය චිත්තපටො විය ච අතිවිය විරොචති තස්මා සුභූතීති වුච්චති; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා: අයං කිර පදුමුත්තරෙ භගවති අනුප්පන්නෙයෙව හංසවතීනගරෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති; නන්දමාණවොති තස්ස නාමං අකංසු; සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා තත්ථ සාරං අපස්සන්තො

1. "පත්තිං විස්සජ්ජාපෙත්වා"ති ජාතකට්ඨකථායං පාඨො. 2. චූළසෙට්ඨිජාතක.
a. මහාපන්ථකොති-ම. b. චතුත්ථෙ-ම.

අත්තනො පරිවාරෙහි චතුචත්තාලීසාය මාණවකසහස්සෙහි සද්ධිං පබ්බත
පාදෙ ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසි;
අන්තෙවාසිකෙපි ඣානලාභිනො අකාසි; තස්මිං සමයෙ පදුමුත්තරො
භගවා ලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා හංසවතීනගරං උපනිස්සාය විහරන්තො
එකදිවසං පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො නන්දතාපසස්ස අන්තෙ
වාසිකජටිලානං අරහත්තස්ස උපනිස්සයං නන්දතාපසස්ස ච ද්වීහඞ්ගෙහි
සමන්නාගතස්ස සාවකස්ස ඨානන්තරපත්ථනං දිස්වා පාතොව සරීර
පටිජග්ගනං කත්වා පුබ්බන්හසමයෙ පත්තචීවරමාදාය සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස
වත්ථුම්හි වුත්තනයෙනෙව නන්දතාපසස්ස අස්සමං අගමාසි; තත්ථ ඵලාඵල
දානඤ්ච පුප්ඵාසනපඤ්ඤත්තිඤ්ච නිරොධසමාපත්තිසමාපජ්ජනඤ්ච වුත්තන
යෙනෙව වෙදිතබ්බං; සත්ථා පන නිරොධා වුට්ඨිතො අරණවිහාරියඞ්ගෙනච
දක්ඛිණෙය්‍යඞ්ගෙන චාති ද්වීහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං එකං සාවකං
ඉසිගණස්ස පුප්ඵාසනානුමොදනං කරොහීති ආණාපෙසි; සො අත්තනො
විසයෙ ඨත්වා තෙපිටකං සම්මසිත්වා අනුමොදනං අකාසි; තස්ස දෙසනා
වසානෙ සත්ථා සයං ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ සබ්බෙ
චතුචත්තාලීස සහස්සාපි තාපසා අරහත්තං පාපුණිංසු; නන්දතාපසො පන
අනුමොදකස්ස භික්ඛුනො නිමිත්තං ගණ්හිත්වා සත්ථු දෙසනානුසාරෙන
ඤාණං පෙසෙතුං නාසක්ඛි; සත්ථා එථ භික්ඛවොති සෙසභික්ඛූනං හත්ථං
පසාරෙසි; සබ්බෙ අන්තරහිතකෙසමස්සු ඉද්ධිමයපරික්ඛාරා වස්ස
සතිකත්ථෙරා විය අහෙසුං; නන්දතාපසො තථාගතං වන්දිත්වා සම්මුඛෙ
ඨිතො ආහ: භන්තෙ යෙන භික්ඛුනා ඉසිගණස්ස පුප්ඵාසනානුමොදනා
කතා කො නාමායං තුම්හාකං සාසනෙති; අරණවිහාරඞ්ගෙ ච දක්ඛි
ණෙය්‍යඞ්ගෙ ච එතදග්ගං පත්තො එසොති; භන්තෙ අහම්පි ඉමිනා
සත්තාහකතෙන අධිකාරකම්මෙන න අඤ්ඤං සම්පත්තිං පත්ථෙමි
අනාගතෙ පන එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ අයං ථෙරො විය ද්වීහඞ්ගෙහි
සමන්නාගතො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා අනන්තරායං දිස්වා
ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි නන්දතාපසොපි කාලෙන කාලං දසබලස්ස
සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා අපරිහීනජ්ඣානො බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො;
ඉදමස්ස කල්‍යාණකම්මං; අන්තරා පන කම්මං න කථීයති. සො කප්ප
සතසහස්සං අතික්කමිත්වා සාවත්ථියං සුමනසෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති;
සුභූතීතිස්ස නාමං අකංසු; අපරභාගෙ අම්හාකං සත්ථා ලොකෙ නිබ්බත්තො
රාජගහං උපනිස්සාය විහරති; තදා අනාථපිණ්ඩිකො සෙට්ඨි සාවත්ථියං
උට්ඨානකභණ්ඩං ගහෙත්වා අත්තනො සහායස්ස රාජගහසෙට්ඨිනො ඝරං
ගතො සත්ථු උප්පන්නභාවං ඤත්වා සත්ථාරං සීතවනෙ විහරන්තං උපසං
කමිත්වා පඨමදස්සනෙනෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සත්ථාරං සාවත්ථිං
ආගමනත්ථාය යාචිත්වා පඤ්චචත්තාලීසයොජනෙ මග්ගෙ යොජනෙ යොජනෙ
සතසහස්සපරිච්චාගෙන විහාරෙ පතිට්ඨපෙත්වා සාවත්ථියං රාජමානෙන
අට්ඨකරීසප්පමාණං ජෙතරාජකුමාරස්ස උය්‍යානභූමිං කොටිසන්ථාරෙන
කිණිත්වා තත්ථ භගවතො විහාරං කාරෙත්වා අදාසි; විහාරමහදිවසෙ අයං
සුභූතිකුටුම්බිකො අනාථපිණ්ඩිකසෙට්ඨිනා සද්ධිං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තො

සඞ්ඝං පටිලභිත්වා පබ්බජි. සො උපසම්පන්නො ව මාතිකා පගුණං කත්වා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා අරඤ්ඤෙ සමණධම්මං කරොන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා මෙත්තජ්ඣානං පාදකං කත්වා අරහත්තං පාපුණි; ධම්මං දෙසෙන්තො වුත්තනයෙනෙව ධම්මං කථෙති; පිණ්ඩාය චරන්තො වුත්තනයෙනෙව මෙත්තජ්ඣානතො වුට්ඨාය භික්ඛං පතිගණ්හාති; අථ නං සත්ථා ඉමං කාරණද්වයං පටිච්ච අරණවිහාරීනඤ්ච දක්ඛිණෙය්‍යානඤ්ච භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

පඤ්චමෙ **ආරඤ්ඤකානං**න්ති අරඤ්ඤවාසීනං; **රෙවතො ඛදිරවනියො**ති ධම්මසෙනාපතිත්ථෙරස්ස කනිට්ඨභාතිකො; සො යථා අඤ්ඤෙ ථෙරා අරඤ්ඤෙ වසමානා වනසභාගං උදකසභාගං භික්ඛාචාරසභාගඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා අරඤ්ඤෙ වසන්ති න එවං වසි; එතානි පන සභාගානි අනාදියිත්වා උජ්ජඞ්ගලසක්ඛරපාසාණවිසමෙ ඛදිරවනෙ පටිවසති; තස්මා ආරඤ්ඤකානං අග්ගොති වුත්තො. තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා: අයං කිර අතීතෙ පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ නිබ්බත්තො මහාගඞ්ගාය පයාගපතිට්ඨානතිත්ථෙ නාවාකම්මං කරොන්තො පටිවසති; තස්මිං සමයෙ සත්ථා සතසහස්සභික්ඛුපරිවාරො චාරිකං චරන්තො පයාගපතිට්ඨානතිත්ථං සම්පාපුණි; සො දසබලං දිස්වා චින්තෙසි මය්හං කාලෙන කාලං බුද්ධදස්සනං නාම නත්ථි අයං මෙ කල්‍යාණකම්මායූහනක්ඛණොති නාවාසඞ්ඝාටං බන්ධාපෙත්වා උපරි චෙල විතානං කාරෙත්වා ගන්ධමාලදාමානි ඔසාරෙත්වා හෙට්ඨා වරපොත්ථක චිත්තත්ථරකං අත්ථරාපෙත්වා සපරිවාරං සත්ථාරං පරතීරං තාරෙසි; තස්මිං සමයෙ සත්ථා එකං ආරඤ්ඤකං භික්ඛුං එතදග්ගෙ ඨපෙසි; සො නාවිකො තං දිස්වා මයාපි එව මෙවං අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ ආරඤ්ඤකානං අග්ගෙන භවිතුං වට්ටතීති සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා සත්ථු පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා භන්තෙ තුම්හෙහි එතදග්ගෙ ඨපිතො සො භික්ඛු විය අහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ ආරඤ්ඤකානං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා අනන්තරායං දිස්වා අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස සාසනෙ ත්වං ආරඤ්ඤකානං අග්ගො භවිස්සසීති ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි; අන්තරා අඤ්ඤං කම්මං න කථීයති; සො යාවජීවං කල්‍යාණකම්මං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මගධක්ඛෙත්තෙ නාලකබ්‍රාහ්මණගාමෙ සාරිබ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගහෙත්වා තිණ්ණං භාතිකානං තිණ්ණඤ්ච භගිනීනං සබ්බකනිට්ඨො හුත්වා නිබ්බත්ති; රෙවතොතිස්ස නාමං අකංසු; අථස්ස මාතාපිතරො චින්තෙසුං අම්හාකං වඩ්ඪිතවඩ්ඪිතෙ දාරකෙ සමණා සක්‍ය පුත්තියා නෙත්වා පබ්බාජෙන්ති; අම්හාකං පුත්තං රෙවතං දහරමෙව ඝරබන්ධනෙන බන්ධිස්සාමාති සමානකුලතො දාරිකං ආනෙත්වා රෙවතස්ස අය්‍යකං වන්දාපෙත්වා අම්ම තව අය්‍යකාය මහල්ලකතරා හොහීති ආහංසු; රෙවතො තෙසං කථං සුත්වා චින්තෙසි: අයං දාරිකා දහරා පඨමවයෙ ඨිතා ඉමිස්සා කිර එවං විධං රූපං මම අය්‍යකාය රූපසදිසං භවිස්සති පුච්ඡිස්සාමි තාව නෙසං අධිප්පායන්ති චින්තෙත්වා ආහ තුම්හෙ කිං

කථෙථාති; තාත අයං දාරිකා අය්‍යකා විය ජරං පාපුණාතූති වදාමාති; සො ඉමිස්සා රූපං එවං විධං භවිස්සතීති පුච්ඡි; තාත කිං වදෙසි මහා පුඤ්ඤස්ස එවං විධා හොන්තීති; සො චින්තෙසි ඉදං කිර රූපං ඉමිනා නියාමෙන වලිත්තචං භවිස්සති පලිතසීසං ඛණ්ඩදන්තං අහං එවරූපෙ රූපෙ රජ්ජිත්වා කිං කරිස්සාමි මම භාතිකානං ගතමග්ගමෙව ගමිස්සාමීති තිට්ඨන්තොa විය හුත්වා සමවයෙ තරුණදාරකෙ ආහ එථ භො විධාවනිකං කරිස්සාමාති නික්ඛමි; තාත මඞ්ගලදිවසෙ මා බහි ගච්ඡාති; සො දාරකෙහි සද්ධිං කීළන්තො විය අත්තනො ධාවනවාරෙ සම්පත්තෙ ථොකං ගන්ත්වා පපඤ්චෙත්වා ආගච්ඡති; අනන්තරෙ සම්පත්තෙ තතො දූරතරං විය ගන්ත්වා ආගතො තතියවාරෙ අයමෙව කාලොති ඤත්වා සම්මුඛට්ඨානෙනෙව පලායිත්වා පංසුකූලිකභික්ඛූනං නිවාසට්ඨානං අරඤ්ඤං ගන්ත්වා ථෙරෙ අභිවාදෙත්වා පබ්බජ්ජං යාචි; සප්පුරිස මයං තං න ජානාම කස්සාපි පුත්තොති ත්වඤ්ච අලඞ්කතනියාමෙනෙව ආගතො කො තං පබ්බාජෙතුං උස්සහතීති; සො උභො බාහා පග්ගය්හ විලුම්පන්ති මං විලුම්පන්ති මන්ති මහාවිරවං විරවි; ඉතො චිතො ච භික්ඛූ සන්නිපතිත්වා සප්පුරිස ඉමස්මිං ඨානෙ තව වත්ථං වා පිලන්ධනං වා කොචි ගණ්හන්තො නාම නත්ථි ත්වඤ්ච විලුම්පන්තීති වදෙසි කිං සන්ධාය වදෙසීති; භන්තෙ නාහං වත්ථාලඞ්කාරං සන්ධාය වදාමි තිස්සන්නං පන මෙ සම්පත්තීනං විලොපො වත්තති තං සන්ධාය වදාමි මනතාව තුම්හෙ මං පබ්බාජයිත්ථ භාතරං පන මෙ ජානාථාති; කො නාමො පන තෙ භාතාති; ගිහිකාලෙ උපතිස්සො නාම ඉදානි පන සාරිපුත්තො නාම ජාතොති වදන්ති; ආවුසො එවං සන්තෙ අයං කුලපුත්තො අම්හාකං කනිට්ඨභාතිකො නාම හොති ජෙට්ඨභාතිකො නො ධම්මසෙනාපති පුරෙතරං යෙව ආහ අම්හාකං ඤාතකා සබ්බෙ මිච්ඡා දිට්ඨිකා යො කොචි අම්හාකං ඤාතීති ආගච්ඡති තං යෙන තෙනුපායෙන පබ්බාජෙය්‍යාථාති; අයං පන ථෙරස්ස අජ්ඣත්තිකභාතිකො පබ්බාජෙථ නන්ති වත්වා තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා පබ්බාජයිංසු. අථ නං පරිපුණ්ණවස්සං උපසම්පාදෙත්වා කම්මට්ඨානෙ යොජයිංසු ථෙරො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ආචරියුපජ්ඣායානං අවිදූරට්ඨානෙ වුත්තප්පකාරකං ඛදිරවනං පවිසිත්වා සමණධම්මං කරොති; තස්ස අරහත්තං අප්පත්වා දසබලං වා භාතිකත්ථෙරං වා න පස්සිස්සාමීති වායමන්තස්සෙව තයො මාසා අතික්කන්තා; සුඛුමාලසත්තස්සb ලූඛභොජනං භුඤ්ජන්තස්ස චිත්තං පණීතංc නාම න හොති; කම්මට්ඨානං විමොක්ඛං න ගතං; සො තෙමාසච්චයෙන පවාරෙත්වා වුත්ථවස්සො හුත්වා තස්මිංයෙව ඨානෙ සමණධම්මං කරොති; තස්ස පරිචයං කරොන්තස්ස කරොන්තස්ස චිත්තං එකග්ගං අහොසි; සො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; අථායස්මා සාරිපුත්තො සත්ථාරං ආහ භන්තෙ මය්හං කනිට්ඨභාතා රෙවතො පබ්බජිතො සො අභිරමෙය්‍ය වා න වා ගන්ත්වා නං පස්සිස්සාමීති භගවා රෙවතස්ස ආරද්ධවිපස්සකභාවං ඤත්වා ද්වෙ වාරෙ පටික්ඛිපිත්වා තතියවාරෙ යාචිතො අරහත්තං පත්තභාවං ඤත්වා සාරිපුත්ත අහඤ්ච ගමිස්සාමි භික්ඛූනං

a. කීළන්තො-ම. b. සුඛුමාලකුලපුත්තස්ස-ම. c. වලිතං-ම

ආරොචෙහීති; ථෙරො භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා ආවුසො සත්ථා චාරිකං චරිතුකාමො ආගන්තුකාමා ආගච්ඡන්තූති සබ්බස්සෙව ආරොචෙසි; දසබලස්ස ච චාරිකත්ථාය ගමනකාලෙ ඔහීනභික්ඛූ නාම අප්පකා හොන්ති; සත්ථු සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං පස්සිස්සාම මධුරධම්මකථං සුණිස්සාමාති පන යෙභුය්‍යෙන ගන්තුකාමාව බහුකා හොන්ති; ඉති සත්ථා මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො රෙවතං පස්සිස්සාමාති නික්ඛන්තො; අථෙකස්මිං පදෙසෙ ආනන්දත්ථෙරො ද්වෙධාපථං පත්වා භගවන්තං පුච්ඡි භන්තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ ද්වෙ මග්ගා කතරමග්ගෙන භික්ඛුසඞ්ඝො ගච්ඡතූති; කතරමග්ගො ආනන්ද උජුකොති; භන්තෙ උජුකමග්ගො තිංසයොජනො අමනුස්සපථො පරිහාරමග්ගො පන සට්ඨියොජනිකො ඛෙමො සුභික්ඛොති; ආනන්ද සිවලි අම්හෙහි සද්ධිං ආගතොති; ආම භගවා ආගතොති; තෙනහි සඞ්ඝො උජුකමග්ගමෙව ගණ්හතු සීවලිස්ස පුඤ්ඤං වීමංසිස්සාමාති; සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො සීවලිත්ථෙරස්ස පුඤ්ඤවීමංසනත්ථං අටවිමග්ගං අභිරුහි; මග්ගං අභිරුහනට්ඨානතො පට්ඨාය දෙවසඞ්ඝො යොජනෙ යොජනෙ නගරං මාපෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස වසනත්ථාය විහාරෙ පටියාදෙසි; දෙවපුත්තා රඤ්ඤො පෙසිතකම්මකරා විය හුත්වා යාගුඛජ්ජකාදීනි ගහෙත්වා කහං අය්‍යො සීවලි කහං අය්‍යො සීවලීති පුච්ඡන්තා ගච්ඡන්ති; ථෙරො තෙ සක්කාරසම්මානං ගාහාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡති; සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං පරිභුඤ්ජති; ඉමිනා නියාමෙන සත්ථා සක්කාරසම්මානං අනුභවන්තො දෙවසිකං යොජනපරමං ගන්ත්වා තිංසයොජනිකං කන්තාරං අතික්කම්ම ඛදිරවනියත්ථෙරස්ස සභාගට්ඨානං පත්තො; ථෙරො සත්ථු ආගමනං ඤත්වා අත්තනො වසනට්ඨානෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස පහොනකවිහාරෙ දසබලස්ස ගන්ධකුටිං රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානානි ච ඉද්ධියා මාපෙත්වා තථාගතස්ස පච්චුග්ගමනං ගතො; සත්ථා අලඞ්කතපටියත්තෙන මග්ගෙන විහාරං පාවිසි; අථ තථාගතෙ ගන්ධකුටිං පවිට්ඨෙ භික්ඛූ වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනානි පවිසිංසු; දෙවතා අකාලො ආහාරස්සාති අට්ඨවිධපානකං ආහරිංසු; සත්ථා සඞ්ඝෙන සද්ධිං පානකං පිවි; ඉමිනාව නියාමෙන තථාගතස්ස සක්කාරසම්මානං අනුභවන්තස්සෙව අඩ්ඪමාසො අතික්කන්තො; අථෙකච්චෙ උද්ධතභික්ඛූ එකස්මිං ඨානෙ නිසීදිත්වා කථං උප්පාදයිංසු; දසබලො මය්හං අග්ගසාවකස්ස කනිට්ඨභාතාති වත්වා එවරූපං නවකම්මිකං භික්ඛුං පස්සිතුං ආගතො ඉමස්ස විහාරස්ස සන්තිකෙ ජෙතවනමහාවිහාරො වා වෙළුවනවිහාරාදයො වා කිං කරිස්සන්ති අයම්පි භික්ඛු එවරූපස්ස නවකම්මස්ස කාරකො කිං නාම සමණධම්මං කරිස්සතීති; අථ සත්ථා චින්තෙසි මයි චිරං වසන්තෙ ඉදං ඨානං ආකිණ්ණං භවිස්සති ආරඤ්ඤකා භික්ඛූ නාම පවිවෙකත්ථිකා හොන්ති රෙවතස්ස න ඵාසුවිහාරො භවිස්සතීති; තතො රෙවතස්ස දිවාට්ඨානං ගතො; ථෙරො එකකොව චඞ්කමනකොටියං ආලම්බනබාහං නිස්සාය පාසාණඵලකෙ නිසින්නො සත්ථාරං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා වන්දි; අථ නං සත්ථා පුච්ඡි රෙවත ඉමං වාළමිගට්ඨානං චණ්ඩානං හත්ථිඅස්සාදීනං සද්දං සුත්වා කින්ති කරොසීති; තෙසං මෙ භන්තෙ සද්දං සුණතො අරඤ්ඤ

පීතිනාම උප්පජ්ජතීති සත්ථා තස්මිං ඨානෙ රෙවතත්ථෙරස්ස පඤ්චහි ගාථා සතෙහි අරඤ්ඤකුටි සංසංනාම කරෙත්වා පුන දිවසෙ අවිදූරට්ඨානෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා රෙවතත්ථෙරං නිවත්තෙත්වා යෙහි භික්ඛූහි ථෙරස්ස අවණ්ණො කථිතො තෙසං කත්තරයට්ඨිඋපාහනතෙලනාළිඡත්තානං පම්මුස්සනභාවං අකාසි; තෙ අත්තනො පරික්ඛාරත්ථාය නිවත්තා ආගත මග්ගෙන ගච්ඡන්තාපි තං ඨානං සල්ලක්ඛෙතුං න සක්කොන්ති; පඨමං හි තෙ අලංකතපටියත්තෙන මග්ගෙන ගතා තං දිවසං පන විසමමග්ගෙනෙව ගච්ඡන්තා තස්මිං තස්මිං ඨානෙ උක්කුටිකං නිසීදන්ති ජණ්ණුකෙන ගච්ඡන්ති; තෙ ගුම්බෙච ගච්ඡෙච කණ්ටකෙච මද්දන්තා අත්තනො වසිත සභාගට්ඨානං ගන්ත්වා තස්මිං තස්මිං ඛදිරඛාණුකෙ අත්තනො ඡත්තං සඤ්ජානන්ති උපාහනං කත්තරයට්ඨිං තෙලනාළිං සඤ්ජානන්ති; තෙ තස්මිං සමයෙ ඉද්ධිමා අයං භික්ඛූති ඤත්වා අත්තනො පරික්ඛාරෙ ආදාය දසබලස්ස පටියත්තසක්කාරො නාම එවරූපො හොතීති වදන්තා අගමංසු; පුරතො පුරතො ගතභික්ඛූ විසාඛා උපාසිකා අත්තනො ගෙහෙ නිසින්නකාලෙ පුච්ඡති මනාපං නුඛො භන්තෙ රෙවතත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානන්ති; මනාපං මහාඋපාසිකෙ නන්දනවනචිත්තලතාවනාදිපටිභාගවනන්තං සෙනාසනන්ති; අථ තෙසං සබ්බපච්ඡතො ආගතභික්ඛූ පුච්ඡි මනාපං අය්‍යා රෙවතත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානන්ති; මා පුච්ඡි උපාසිකෙ කථෙතුං අයුත්තට්ඨානමෙතං උජ්ජඞ්ගලං සක්ඛරපාසාණවිසමං ඛදිරවනං එතං තත්ථ සො භික්ඛු වසතීති; විසාඛා පුරිමානං පච්ඡිමානඤ්ච භික්ඛූනං කථං සුත්වා කස්සනුඛො කථා සච්චාති පච්ඡාභත්තෙ ගන්ධමාලං ආදාය දසබලස්ස උපට්ඨානං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නා සත්ථාරං පුච්ඡි: භන්තෙ රෙවතත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං එකච්චෙ අය්‍යා වණ්ණෙන්ති එකච්චෙ නින්දන්ති කින්නාමෙතං භන්තෙති; විසාඛෙ රමණීයං වා හොතු මා වා යස්මිං ඨානෙ අරියානං චිත්තං රමති තදෙව ඨානං රමණීයං නාමාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

“ගාමෙ වා යදි වාරඤ්ඤෙ නින්නෙ වා යදි වා ථලෙ
යත්ථ අරහන්තො විහරන්ති තං භූමිං රාමණෙය්‍යක”න්ති.[1]

අථ සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං ආරඤ්ඤකානං භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

ඣායීනන්ති ඣානසීලානං ඣානාභිරතානං; සො කිර ථෙරො යා සමාපත්තියො දසබලො සමාපජ්ජති තතො අප්පතරං ඨපෙත්වා බහුතරා සමාපජ්ජති තස්මා ඣායීනං අග්ගො නාම ජාතො; කංඛායන භාවෙන කංඛාරෙවතොති වුච්චති; කංඛා නාම කුක්කුච්චං; කුක්කුච්චකොති අත්ථො; කිම්පන අඤ්ඤෙ කුක්කුච්චකා නත්ථීති: අත්ථි; අයං පන ථෙරො කප්පියෙපි කුක්කුච්චං උප්පාදෙසි තෙනස්ස කුක්කුච්චකතා අතිපාකටා ජාතාති කංඛාරෙවතොත්වෙව සංඛං ගතො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බි කථා: අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ පුරිමන

1. ධම්මපද අරහන්තවග්ග.

යෙනෙව මහාජනෙන සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා පරිසන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං ඣානාභිරතානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා මයාපි අනාගතෙ එවරූපෙන භවිතුං වට්ටතීති දෙසනාවසානෙ සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා පුරිමනයෙනෙව සත්තාහං මහාසක්කාරං කත්වා භගවන්තං ආහ: භන්තෙ අහං ඉමිනා අධිකාරකම්මෙන න අඤ්ඤං සම්පත්තිං පත්ථෙමි යථා පන සො තුම්හෙහි ඉතො සත්තදිවසමත්ථකෙ භික්ඛු ඣායීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපිතො එවං අහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ ඣායීනං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙත්වා සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා අනාගතෙ කප්පසත සහස්සාවසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති තස්ස සාසනෙ ත්වං ඣායීනං අග්ගො භවිස්සසීති ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි; සො යාවජීවං කල්‍යාණකම්මං කත්වා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා අම්හාකං භගවතො කාලෙ සාවත්ථිනගරෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො පච්ඡාභත්තං ධම්මසවනත්ථං ගච්ඡන්තෙන මහාජනෙන සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා පරිසන්තෙ ඨිතො දසබලස්ස ධම්මකථං සුත්වා සද්ධං පටිලභිත්වා පබ්බජි; පබ්බජිතො උපසම්පදං ලභිත්වා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා ඣාන පරිකම්මං කරොන්තො ඣානලාභී හුත්වා ඣානමෙව පාදකං කත්වා අරහත්තඵලං පාපුණි; සො දසබලෙන සමාපජ්ජිතබ්බසමාපත්තීනං අප්පතරා ඨපෙත්වා බහුතරා සමාපජ්ජන්තො අහොරත්තං ඣානෙසු චිණ්ණවසී අහොසි; අථ නං අපරභාගෙ සත්ථා ඉමං ගුණං ගහෙත්වා ඣායීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි; අකප්පියො ආවුසො ගුළො අකප්පියා මුග්ගාති එවං පන කප්පියෙස්වෙව වත්ථූසු කුක්කුච්චස්ස උප්පාදිතත්තා තාය කුක්කුච්ච සංඛාතාය කංඛාය භාවෙන කංඛාරෙවතොත්වෙව සංඛං ගතොති.

සත්තමෙ **ආරද්ධවීරියානන්ති** පග්ගහිතවීරියානං පරිපුණ්ණවීරියානං; **සොණො කොළිවිසොති** සොණොති තස්ස නාමං කොළිවිසොති ගොත්තං; කොටිවෙස්සොති වා අත්ථො ඉස්සරියෙන කොටිප්පත්තවෙස්ස කුලස්ස දාරකොති අධිප්පායො. යස්මා පන අඤ්ඤෙසං භික්ඛූනං වීරියං නාම වඩ්ඪෙතබ්බං හොති ථෙරස්ස හාපෙතබ්බමෙව අහොසි; තස්මා එස ආරද්ධවීරියානං අග්ගො නාම ජාතො. තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බි කථා: අයං කිර අතීතෙ පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති; තස්ස සිරිවඩ්ඪකුමාරොති නාමං අකංසු; සො වයප්පත්තො පුරිමන යෙනෙව විහාරං ගන්ත්වා පරිසන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං ආරද්ධවීරියානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා මයාපි අනාගතෙ එවරූපෙන භවිතුං වට්ටතීති දෙසනාවසානෙ දසබලං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා වුත්තනයෙනෙව පත්ථනං අකාසි; සත්ථා තස්ස පත්ථනාය සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා පුරිමනයෙනෙව ව්‍යාකරිත්වා විහාරං ගතො; සොපි සිරිවඩ්ඪසෙට්ඨී යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කප්පසතසහස්සං අතික්කමිත්වා ඉමස්මිං කප්පෙ පරිනිබ්බුතෙ කස්සපදසබලෙ අනුප්පන්නෙ අම්හාකං භගවති බාරාණසියං කුලගෙහෙ

පටිසන්ධිං ගණ්හි; සො අත්තනො සහායකෙහි සද්ධිං ගඞ්ගාය කීළති; අථ තස්මිං සමයෙ එකො ජිණ්ණචීවරිකො පච්චෙකබුද්ධො බාරාණසිං උපනිස්සාය ගඞ්ගාතීරෙ පණ්ණසාලං කත්වා වස්සං උපගඤ්ඡිස්සාමීති උදකෙන සමුපබ්බූළ්හෙ දණ්ඩකෙ ච වල්ලියො ච සංකඩ්ඪති; අයං කුමාරො සහායකෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා අභිවාදෙත්වා ඨිතො භන්තෙ කිං කරොථාති පුච්ඡි; කුමාර උපකට්ඨෙ අන්තොවස්සෙ පබ්බජිතානං වස්සං වසනට්ඨානං නාම ලද්ධුං වට්ටතීති; භන්තෙ අජ්ජ එකදිවසං අය්‍යා යථා තථා ආගමෙථ අහං තෙව අය්‍යස්ස වසනට්ඨානං කරිස්සාමීති ආහ; පච්චෙකබුද්ධො තස්සෙව කුමාරස්ස සඞ්ගහං කරිස්සාමීති ආගතත්තා අධිවාසෙසි; සො තස්ස අධිවාසනං විදිත්වා ගතො පුන දිවසෙ සක්කාරසම්මානං සජ්ජෙත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස ආගමනං ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි; පච්චෙකබුද්ධොපි කාහං නුඛො අජ්ජ භික්ඛාචාරං ලභිස්සතීති ආවජ්ජෙන්තො ඤත්වා තස්සෙව ගෙහද්වාරං අගමාසි; කුමාරො පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා සම්පියායමානො පත්තමාදාය භික්ඛං දත්වා ඉමං අන්තොවස්සං මය්හං ගෙහද්වාරමෙව ආගච්ඡථ භන්තෙති පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ භත්තකිච්චං කත්වා පක්කන්තෙ අත්තනො සහායකෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා එකදිවසෙනෙව පච්චෙකබුද්ධස්ස වසනපණ්ණසාලඤ්ච චඞ්කමනදිවාට්ඨානරත්තිට්ඨානානි ච කාරෙත්වා අදාසි; තස්ස ච පණ්ණසාලං පවිසනවෙලාය හරිතූපත්ථාය භූමියා පාදෙසු කලලං මා ලග්ගීති අත්තනො පාරුපනං සතසහස්සග්ඝනකං රත්තකම්බලං භුම්මත්ථරණං අත්ථරිත්වා කම්බලස්ස වණ්ණෙන සද්ධිං පච්චෙකබුද්ධස්ස සරීරප්පභං එකසදිසං දිස්වා අතිවිය පසන්නො හුත්වා ආහ යථා තුම්හෙහි අක්කන්තකාලතො පට්ඨාය ඉමස්ස කම්බලස්ස අතිවිය පභා විරොචති එවමෙව මය්හම්පි නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ හත්ථපාදානං වණ්ණො බන්ධුජීවකපුප්ඵවණ්ණො හොතු සතක්ඛත්තුං විහතකප්පාසපටලඵස්සසදිසොව ඵස්සො හොතූති; සො තෙමාසං පච්චෙකබුද්ධං උපට්ඨහිත්වා පවාරිතකාලෙ තිචීවරං අදාසි; පච්චෙකබුද්ධො පරිපුණ්ණපත්තචීවරො ගන්ධමාදනමෙව ගතො; සොපි කුලපුත්තො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං භගවතො කාලෙ කාලචම්පානගරෙ උසභසෙට්ඨිස්ස ඝරෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; තස්ස පටිසන්ධිගහණක්ඛණතො පට්ඨාය සෙට්ඨිකුලං අනෙකානි පණ්ණාකාරසහස්සානි ආගච්ඡන්ති; ජාතදිවසෙ සකලනගරං එකසක්කාරසම්මානං අහොසි; අථස්ස නාමගහණදිවසෙ මාතාපිතරො අම්හාකං පුත්තො අත්තනො නාමං ගණ්හිත්වාව ආගතො රත්තසුවණ්ණරසපරිසිත්තාවියස්ස සරීරච්ඡවීති සොණකුමාරොත්වෙවස්ස නාමං අකංසු; අථස්ස සට්ඨි ධාතියො[a] උපනෙත්වා දෙවකුමාරං විය තං සුඛෙන වඩ්ඪෙසුං; තස්ස එවරූපං ආහාරවිධානං අහොසි; සට්ඨිකරීසමත්තං තාව ඨානං වපිත්වා තිවිධෙන උදකෙන පොසෙන්ති; කෙදාරෙ පවිසන්තීසු උදකමාතිකාසු ඛීරොදකස්ස ච ගන්ධොදකස්ස ච අනෙකානි චාටිසහස්සානි ආසිඤ්චන්ති; සාලිසීසානං ඛීරගහණකාලෙ සුකාදීනං පාණානං උච්චිට්ඨකරණනිවාරණත්ථං වීහිගබ්භානං සුඛුමාලභාවත්ථඤ්ච පරියන්තෙ පරික්ඛෙපෙ ච

a. සෙට්ඨිධාතියො-ම.

අන්තරන්තරා ච ථම්භෙ නිබන්ධිත්වා උපරි දණ්ඩකෙ දත්වා කිලඤ්ජෙහි ඡාදෙත්වා සමන්තා සාණිං පරික්ඛිපිත්වා සබ්බපරියන්තෙන ආරක්ඛං ගණ්හන්ති; සස්සෙ නිප්ඵන්නෙ කොට්ඨෙ චතුජ්ජාතිකෙහි ගන්ධෙහි පරිභණ්ඩං කත්වා උපරි උත්තමගන්ධෙහි පරිභාවෙන්ති; අනෙකසහස්සා පුරිසා ඛෙත්තං ඔරුය්හ සාලිසීසානි වණ්ටෙසු ඡින්දිත්වා මුට්ඨිමුට්ඨියො කත්වා රජ්ජුකෙහි බන්ධිත්වා සුක්ඛාපෙන්ති; තතො කොට්ඨස්ස හෙට්ඨිමතලෙ ගන්ධෙ සන්ථරිත්වා උපරි සාලිසීසානි සන්ථරන්තීති එවං එකන්තරිකං කත්වා සන්ථරන්තා කොට්ඨං පූරෙත්වා ද්වාරං පිදහන්ති; තිවස්සෙ සම්පත්තකාලෙ කොට්ඨං විවරන්ති; විවටකාලෙ සකලනගරං සුගන්ධගන්ධිතං හොති; සාලිම්හි පහටෙ ධුත්තා ථුසෙ වික්කිණිත්වා ගණ්හන්ති; කුණ්ඩකං පන චූලූපට්ඨාකා ලභන්ති; මුසලසට්ටිතකාලෙ සාලිතණ්ඩුලෙ විචිනිත්වා ගණ්හන්ති; තෙ සුවණ්ණහීරක පච්ඡියං පක්ඛිපිත්වා සත්තකාලං පරිස්සාවෙත්වා ගහිතෙ පක්කථිත ජාතිපිණ්ඩරසෙ එකවාරං පක්ඛිපිත්වා උද්ධරන්ති; රසතො මුත්තමුත්තට්ඨානං සුමනපුප්ඵසදිසං හොති; තං භොජනං සුවණ්ණථාලෙ පක්ඛිපිත්වා පක්කසීතඅප්පොදකමධුපායාසස්ස පූරිතස්ස රජතථාලස්ස උපරි කත්වා ආදාය ගන්ත්වා සෙට්ඨිපුත්තස්ස පුරතො ඨපෙන්ති; සො අත්තනො යාපනමත්තං භුඤ්ජිත්වා ගන්ධවාසිතෙන උදකෙන මුඛං වික්ඛාලෙත්වා හත්ථපාදෙ ධොවති; අථස්ස ධොතහත්ථපාදස්ස නානප්පකාරං මුඛවාසං උපනෙන්ති; තස්ස අක්කමනට්ඨානෙ වරපොත්ථකචිත්තත්ථරං අත්ථරන්ති; හත්ථපාදතලානි තස්ස බන්ධුජීවකපුප්ඵවණ්ණානි හොන්ති; සතකාලවිහතකප්පාසස්ස විය සමඵස්සා; පාදතලෙසු මණිකුණ්ඩලාවත්තවණ්ණානි ලොමානි ජායිංසු; සො කස්සචිදෙව කුජ්ඣිත්වා ආජානාහි භූමිං අක්කමිස්සාමීති වදති; තස්ස වයප්පත්තස්ස තිණ්ණං උතූනං අනුච්ඡවිකෙ තයො පාසාදෙ කාරෙත්වා නාටකානි උපට්ඨපෙසුං; සො මහාසම්පත්තිං අනුභවන්තො දෙවො මඤ්ඤෙ පටිවසති; අම්හාකං සත්ථරි සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කෙ රාජගහං උපනිස්සාය විහරන්තෙ පාදලොමදස්සනත්ථං රඤ්ඤා මාගධෙන පක්කොසාපෙත්වා අසීතියා ගාමිකසහස්සෙහි සද්ධිං සත්ථුසන්තිකං පත්තො ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි; අථ නං භගවා අනුඤ්ඤාතොසි මාතාපිතූහීති පුච්ඡිත්වා අනනුඤ්ඤාතභාවං සුත්වා න ඛො සොණ තථාගතා මාතාපිතූහි අනනුඤ්ඤාතං පුත්තං පබ්බාජෙන්තීති පටික්ඛිපි; සො සාධු භගවාති තථාගතස්ස වචනං සිරසා සම්පටිච්ඡිත්වා මාතාපිතූනං සන්තිකං ගන්ත්වා අනුජානාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ආගම්ම අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො සන්තිකෙ පබ්බජි. අයමෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාරතො පනස්ස පබ්බජ්ජාවිධානං පාළියං ආගතමෙව. තස්ස පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච ලභිත්වා රාජගහෙ විහරන්තස්ස බහූ ඤාතිසාලොහිතා ච සන්දිට්ඨසම්භත්තා ච සක්කාරසම්මානං ආහරන්ති; රූපනිප්ඵත්තියං වණ්ණං කථෙන්ති; අඤ්ඤෙපි ජනා පස්සිතුං ආගච්ඡන්ති; ථෙරො චින්තෙසි මම සන්තිකං බහූ ආගච්ඡන්ති කම්මට්ඨානෙ වා විපස්සනාය වා කම්මං කාතුං කථං සක්ඛිස්සාමි යන්නූනාහං සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා සීතවන

සුසානං ගන්ත්වා සමණධම්මං කරෙය්‍යං තත්‍ර හි සුසානන්ති ජිගුච්ඡිත්වා බහූ ජනා නාගමිස්සන්ති එවං සන්තෙ මම කිච්චං මත්ථකං පාපුණිස්සතීති සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා සීතවනං ගන්ත්වා සමණධම්මං කාතුං ආරභි; සො චින්තෙසි මය්හං සරීරං පරමසුඛුමාලං න ඛො පන සක්කා සුඛෙනෙව සුඛං පාපුණිතුං කායං කිලමෙත්වාපි සමණධම්මං කාතුං වට්ටතීති; තතො ඨානචඞ්කමමෙව අධිට්ඨාය පධානමකාසි; තස්ස සුඛුමාලානං පාදතලානං අන්තන්තෙහි ඵොටා උට්ඨාය භිජ්ජිංසු; චඞ්කමො එකලොහිතොව අහොසි; පාදෙසු අවහන්තෙසු ජණ්ණුකෙහිපි හත්ථෙහිපි වායමිත්වා චඞ්කමති; එවං විරියං දළ්හං කරොන්තොපි ඔභාසමත්තම්පි නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තො චින්තෙසි සචෙ අඤ්ඤොපි ආරද්ධවිරියො භවෙය්‍ය මාදිසොව භවෙය්‍ය අහං ඛො පන එවං වායමන්තොපි මග්ගං වා ඵලං වා උප්පාදෙතුං න සක්කොමි අද්ධා නෙවම්හි උග්ඝටිතඤ්ඤූ න විපචිතඤ්ඤූ න නෙය්‍යො පදපරමෙන මයා භවිතබ්බං කිං මෙ පබ්බජ්ජාය හීනායාවත්තිත්වා භොගෙ ච භුඤ්ජිස්සාමි පුඤ්ඤානි ච කරිස්සාමීති; තස්මිං සමයෙ සත්ථා ථෙරස්ස විතක්කං ඤත්වා සායන්හසමයෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො තත්ථ ගන්ත්වා ලොහිතෙන ඵුට්ඨං චඞ්කමං දිස්වා ථෙරං වීණොවාදෙන ඔවදිත්වා විරියසමථයොජනත්ථාය කම්මට්ඨානං කථෙත්වා ගිජ්ඣකූටමෙව ගතො; සොණත්ථෙරොපි දසබලස්ස සම්මුඛොවාදං ලභිත්වා නචිරස්සෙව අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි; අථ සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ භික්ඛුගණපරිවුතො ධම්මං දෙසෙන්තො ථෙරං ආරද්ධවිරියානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

අට්ඨමෙ **කල්‍යාණවාක්කරණානන්ති** වාක්කරණං වුච්චති වචනකිරියා; මධුරවචනානන්ති අත්ථො; අයං හි ථෙරො දසබලෙන සද්ධිං එකගන්ධකුටියං තථාගතස්ස මධුරසරෙන ධම්මකථං කථෙසි; අථස්ස සත්ථා සාධුකාරං අදාසි; තස්මා සො කල්‍යාණවාක්කරණානං අග්ගො නාම ජාතො; සොණොති තස්ස නාමං අකංසු; කොටිඅග්ඝනකං පන කණ්ණපිළන්ධනං ධාරෙසි තස්මා කුටිකණ්ණොති වුච්චති; කොටිකණ්ණොති අත්ථො. තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා: අයම්පි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ පුරිමනයෙනෙව මහාජනෙන සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං කල්‍යාණවාක්කරණානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා මයාපි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ කල්‍යාණවාක්කරණානං අග්ගෙන භවිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා දසබලං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා භන්තෙ යං භික්ඛුං තුම්හෙ ඉතො සත්තදිවසමත්ථකෙ කල්‍යාණවාක්කරණානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපයිත්ථ අහම්පි ඉමස්ස අධිකාරකම්මස්ස ඵලෙන අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ තථාරූපො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා තස්ස අනන්තරායං දිස්වා අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස සාසනෙ කල්‍යාණවාක්කරණානං අග්ගො භවිස්සතීති ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි; සොපි යාවජීවං කුසලකම්මං කත්වා කප්පසතසහස්සං දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො අම්හාකං දසබලස්ස උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව දෙවලොකා චවිත්වා කාළීනාම කුරර

ඝරිකා උපාසිකා තස්සා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි; සා පරිපක්කෙ ගබ්භෙ රාජගහනගරෙ අත්තනො කුලනිවෙසනං ආගතා; තස්මිං සමයෙ අම්හාකං සත්ථා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො ඉසිපතනෙ ධම්මචක්කං පවත්තෙසි; ධම්මචක්කප්පවත්තනෙ දසසහස්සචක්කවාළදෙවතා සන්නිපතිංසු; තත්ථ එකො අට්ඨවීසතියා යක්ඛසෙනාපතීනං අබ්භන්තරෙ සාතාගිරො නාම යක්ඛො දසබලස්ස ධම්මකථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය චින්තෙසි කින්නුඛො අයං එවං මධුරධම්මකථා මම සහායෙන හෙමවතෙන සුතා න සුතාති; සො දෙවසඞ්ඝස්ස අන්තරං ඔලොකෙන්තො තං අපස්සිත්වා අද්ධා මම සහායො තිණ්ණං රතනානං උප්පන්නභාවං න ජානාති ගච්ඡාමිස්ස දසබලස්සෙව වණ්ණං කථෙස්සාමි පටිවිද්ධධම්මඤ්ච ආරොචෙස්සාමීති අත්තනො පරිසාය සද්ධිං රාජගහමත්ථකෙන තස්ස සන්තිකං පායාසි; හෙමවතොපි තියොජනසහස්සං හිමවන්තං අකාලපුප්ඵිතං දිස්වා මම සහායෙන සාතාගිරෙන සද්ධිං හිමවන්තකීළිතං කීළිස්සාමීති අත්තනො පරිසාය සද්ධිං රාජගහමත්ථකෙනෙව පායාසි; තෙසං ද්වින්නම්පි අඞ්ගබලකායා කුරරඝරිකාය කාළිඋපාසිකාය නිවෙසනමත්ථකෙ සමාගන්ත්වා තුම්හෙ කස්ස පුරිසා මයං සාතාගිරස්ස තුම්හෙ කස්ස පුරිසා මයං හෙමවතස්සාති ආහංසු; තෙ හට්ඨතුට්ඨා ගන්ත්වා තෙසං යක්ඛසෙනාපතීනං ආරොචයිංසු; තෙපි තං ඛණංයෙව උපාසිකාය නිවෙසනමත්ථකෙ සමාගච්ඡිංසු; සාතාගිරො හෙමවතං ආහ කහං සම්ම ගච්ඡසීති; තව සන්තිකං සම්මාති; කිං කාරණාති; හිමවන්තං පුප්ඵිතං දිස්වා තයා සද්ධිං තත්ථ කීළිස්සාමීති; ත්වං පන කහං සම්ම ගච්ඡසීති; තවසන්තිකං සම්මාති. ත්වං හිමවන්තස්ස කෙන පුප්ඵිතභාවං ජානාසීති; න ජානාමි සම්මාති; සුද්ධොදනමහාරාජස්ස පුත්තො සිද්ධත්ථකුමාරො දසසහස්සිලොකධාතුං කම්පෙත්වා පටිවිද්ධසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණො දසසහස්සචක්කවාළදෙවතානං මජ්ඣෙ අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තෙසි තස්ස පවත්තිතභාවං න ජානාසීති; න ජානාමි සම්මාති; ත්වං එත්තකමෙව ඨානං පුප්ඵිතන්ති මඤ්ඤසි තස්ස පන පුරිසස්ස සක්කාරත්ථාය සකලදසසහස්සචක්කවාළං එකමාලාගුළසදිසං අජ්ජ ජාතං සම්මාති; මාලා තාව පුප්ඵන්තු තයා සො සත්ථා අක්ඛීහි පූරෙත්වා දිට්ඨොති; ආම සම්ම හෙමවත සත්ථා ච මෙ දිට්ඨො ධම්මො ච සුතො අමතඤ්ච පීතං අහං එතං අමතධම්මං තම්පි ජානාපෙස්සාමීති තවසන්තිකමුපයාතොස්මි සම්මාති; තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං කථෙන්තානං යෙව උපාසිකා සිරිසයනතො උට්ඨාය නිසින්නා තං කථාසල්ලාපං සුත්වා සද්දෙ නිමිත්තං ගණ්හි; අයං සද්දො උද්ධං න හෙට්ඨා අමනුස්සභාසිතො නො මනුස්සභාසිතොති සල්ලක්ඛෙත්වා ඔහිතසොතා පග්ගහිතමානසා හුත්වා නිසීදි; තතො.

> "අජ්ජ පණ්ණරසො උපොසථො (ඉති සාතාගිරො යක්ඛො)
> දිබ්බා රත්ති උපට්ඨිතා
> අනොමනාමං සත්ථාරං හන්දපස්සාම ගොතමන්ති.[1]

එවං සාතාගිරෙන වුත්තෙ.

---

a. ආගතො-ම. පයාතො-සී.   1. සුත්තනිපාත හෙමවතසුත්ත.

"කච්චි මනො සුපණිහිතො (ඉති හෙමවතො යක්ඛො)
සබ්බභූතෙසු තාදිනො
කච්චි ඉට්ඨෙ අනිට්ඨෙ ච සංකප්පස්ස වසීකතා"ති.[1]

එවං හෙමවතො සත්ථු කායසමාචාරඤ්ච ආජීවඤ්ච මනොසමාචාරඤ්ච පුච්ඡි; පුච්ඡිතපුච්ඡිතං සාතාගිරො විස්සජ්ජෙසි; එවං සත්ථු සරීරවණ්ණ ගුණවණ්ණකථනවසෙන හෙමවතසුත්තෙ නිට්ඨිතෙ හෙමවතො සහායකස්ස ධම්මදෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි; අයම්පි කාළීඋපාසිකා පරස්ස ධම්මෙ දෙසියමානෙ තථාගතං අදිට්ඨපුබ්බාව හුත්වා අනුස්සවප්පසාදං උප්පාදෙත්වා පරස්ස වඩ්ඪිතභොජනං භුඤ්ජමානා විය සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; සා සබ්බමාතුගාමානං අන්තරෙ පඨමකසොතාපන්නා සබ්බජෙට්ඨිකා අහොසි; තස්සා සහ සොතාපත්තිභාවෙන තමෙව රත්තිං ගබ්භවුට්ඨානං ජාතං; පටිලද්ධදාරකස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ සොණොති නාමං අකාසි; සා යථාරුචියා කුලගෙහෙ වසිත්වා කුරරඝරමෙව අගමාසි; තස්මිං සමයෙ මහාකච්චානත්ථෙරො තං නගරං උපනිස්සාය පවත්තෙ[a] පබ්බතෙ පටිවසති; උපාසිකා ථෙරං උපට්ඨාති; ථෙරො නිබද්ධං තස්සා නිවෙසනං ගච්ඡති; සොණදාරකොපි නිබද්ධං ථෙරස්ස සන්තිකෙ විචරන්තො විස්සාසිකො අහොසි; සො අපරෙන සමයෙන ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජි; ථෙරො තං උපසම්පාදෙතුකාමො තීණි වස්සානි ගණං පරියෙසිත්වා උපසම්පාදෙසි; සො උපසම්පන්නො කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා ථෙරස්සෙව සන්තිකෙ සුත්තනිපාතං උග්ගණ්හිත්වා වුත්ථවස්සො පවාරෙත්වා සත්ථාරං පස්සිතුකාමො හුත්වා උපජ්ඣායං ආපුච්ඡි; ථෙරො ආහ සොණ තයි ගතෙ සත්ථා තං එකගන්ධකුටියං වසාපෙත්වා ධම්මං අජ්ඣෙසිස්සති ත්වං ධම්මං කථෙස්සසි සත්ථා තව ධම්මකථාය පසීදිත්වා තුය්හං වරං දස්සති ත්වං වරං ගණ්හන්තො ඉමඤ්ච ඉමඤ්ච ගණ්හ මම වචනෙන දසබලස්ස පාදෙ වන්දාහීති සො උපජ්ඣායෙන අනුඤ්ඤාතො මාතුඋපාසිකාය ගෙහං ගන්ත්වා ආරොචෙසි; සාපි සාධු තාත ත්වං දසබලං පස්සිතුං ගච්ඡන්තො ඉමං කම්බලං හරිත්වා සත්ථු වසනගන්ධකුටියං භුම්මත්ථරණං කත්වා අත්ථරාහීති මහන්තං කම්බලං අදාසි; සොණත්ථෙරො තං ආදාය සෙනාසනං සංසාමෙත්වා අනුපුබ්බෙන සත්ථුවසනට්ඨානං පත්වා දසබලස්ස බුද්ධාසනෙ නිසින්නවෙලායමෙව උපසංකමිත්වා අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි; සත්ථා තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි ආනන්ද ඉමස්ස භික්ඛුනො සෙනාසනං ජානාහීති; ථෙරො සත්ථු අධිප්පායං ඤත්වා අන්තො ගන්ධකුටියං යෙව භුම්මත්ථරණං උස්සාපෙන්තො[b] විය අත්ථරි; අථ ඛො භගවා බහුදෙව රත්තිං අජ්ඣොකාසෙ වීතිනාමෙත්වා විහාරං පාවිසි; ආයස්මාපි ඛො සොණො බහුදෙව රත්තිං අජ්ඣොකාසෙ වීතිනාමෙත්වා විහාරං පාවිසි; සත්ථා මජ්ඣිමයාමෙ සීහසෙය්‍යං කප්පෙත්වා පච්චූසසමයෙ උට්ඨාය නිසීදිත්වා එත්තකෙන කාලෙන සොණස්ස කායදරථො පටිප්පස්සද්ධො භවිස්සතීති

[1] සුත්තනිපාත හෙමවතසුත්ත.

a. උපවත්තෙ-ම. b. උස්සාරෙන්තො-ම. උස්සාදෙන්තො-සී.

කත්වා ආයස්මන්තං සොණං අජ්ඣභාසි පටිභාතු තං භික්ඛු ධම්මො භාසිතුන්ති; සොණත්ථෙරො මධුරෙන සරෙන එකබ්‍යඤ්ජනම්පි අවිනාසෙන්තො අට්ඨකවග්ගියානි අභාසි; කථාපරියොසානෙ භගවා සාධුකාරං දත්වා සුග්ගහිතො තෙ භික්ඛු ධම්මො මයා දෙසිතකාලෙ ච අජ්ජ ච එකසදිසාව දෙසනා කිඤ්චි ඌනං වා අතිරිත්තං වා නත්ථීති පසන්නභාවං පකාසෙසි; සොණත්ථෙරොපි අයං ඔකාසොති සල්ලක්ඛෙත්වා උපජ්ඣායස්ස වචනෙන දසබලං වන්දිත්වා විනයධරපඤ්චමෙන ගණෙන උපසම්පදං ආදිං කත්වා සබ්බවරෙ යාචි; සත්ථා අදාසි; පුන ථෙරො මාතුඋපාසිකාය වචනෙන වන්දිත්වා අයං භන්තෙ උපාසිකාය තුම්හාකං වසනගන්ධකුටියං භුම්මත්ථරණත්ථං කම්බලො පහිතොති කම්බලං දත්වා උට්ඨායාසනා සත්ථාරං වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි; අයමෙත්ථ සංඛෙපො; විත්ථාරතො පන ථෙරස්ස පබ්බජ්ජං ආදිං කත්වා සබ්බං සුත්තෙ ආගතමෙව. ඉති ථෙරො සත්ථු සන්තිකා අට්ඨ වරෙ ලභිත්වා උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙසි; පුන දිවසෙ මාතුඋපාසිකාය නිවෙසනද්වාරං ගන්ත්වා භික්ඛත්ථාය අට්ඨාසි; උපාසිකා පුත්තො කිර මෙ ද්වාරෙ ඨිතොති සුත්වා වෙගෙන ආගන්ත්වා අභිවාදෙත්වා හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා අන්තොනිවෙසනෙ නිසීදාපෙත්වා භොජනං අදාසි; අථ නං භත්තකිච්චපරියොසානෙ ආහ දිට්ඨො තෙ තාත දසබලොති. ආම උපාසිකෙති; වන්දිතො තෙ මම වචනෙනාති: ආම වන්දිතො සො පි ච මෙ කම්බලො තථාගතස්ස වසනට්ඨානෙ භුම්මත්ථරණං කත්වා අත්ථතොති; තාත තයා කිර සත්ථු ධම්මකථා කථිතා සත්ථාරා ච තෙ සාධුකාරො දින්නොති: තයා කථං ඤාතං උපාසිකෙති: තාත මය්හං ගෙහෙ අධිවත්ථා දෙවතා දසබලෙන තුය්හං සාධුකාරං දින්නදිවසෙ සකලදසසහස්සචක්කවාළෙ දෙවතා සාධුකාරං අදංසූති ආහ; තාත තයා කථිතං ධම්මකථං බුද්ධානං කථිතනියාමෙනෙව මය්හම්පි කථෙතුං පච්චාසිංසාමීති; ථෙරො මාතුකථං සම්පටිච්ඡි; සා තස්ස අධිවාසනං විදිත්වා ද්වාරෙ මණ්ඩපං කාරෙත්වා දසබලස්ස කථිතනියාමෙනෙව අත්තනො ධම්මකථං කථාපෙසීති වත්ථු එත්ථ සමුට්ඨිතං. සත්ථා අපරභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං කල්‍යාණවාක්කරණානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

නවමෙ **ලාභීනං යදිදං සීවලී**ති ඨපෙත්වා තථාගතං ලාභීනං භික්ඛූනං සීවලිත්ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා: අයම්පි අතීතෙ පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ වුත්තනයෙනෙව විහාරං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං ලාභීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා මයාපි අනාගතෙ එවරූපෙන භවිතුං වට්ටතීති දසබලං නිමන්තෙත්වා පුරිමනයෙනෙව සත්තාහං මහාදානං දත්වා භගවා අහං ඉමිනා අධිකාරකම්මෙන අඤ්ඤං සම්පත්තිං න පත්ථෙමි අනාගතෙ පන එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ අහම්පි තුම්හෙහි සො එතදග්ගෙ ඨපිතභික්ඛු විය ලාභීනං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා අනන්තරායං දිස්වා අයං තෙ පත්ථනා අනාගතෙ ගොතමස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ සමිජ්ඣිස්සතීති ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි; සොපි කුලපුත්තො

යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො විපස්සිබුද්ධකාලෙ බන්ධුමතීනගරතො අවිදූරෙ එකස්මිං ගාමකෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; තස්මිං සමයෙ බන්ධුමතීනගරවාසිනො රඤ්ඤා සද්ධිං සාකච්ඡිත්වා දසබලස්ස දානං දෙන්ති; තෙ එකදිවසං සබ්බෙව එකතො හුත්වා දානං දසබලස්ස දෙන්තා කින්නු ඛො අම්හාකං දානමුඛෙ නත්ථීති මධුච ගුළදධිච න අද්දසංසු; තෙ යතො කුතොචි ආහරිස්සාමාති ජනපදතො නගරං පවිසනමග්ගෙ පුරිසං ඨපෙසුං; තදා එසකුලපුත්තො අත්තනො ගාමතො ගුළදධිවාරකං ගහෙත්වා කිඤ්චිදෙව ආහරිස්සාමීති නගරං ගච්ඡන්තො මුඛං ධොවිත්වා ධොත හත්ථපාදො පවිසිස්සාමීති ඵාසුකට්ඨානං ඔලොකෙන්තො නඞ්ගලසීසමත්තං නිම්මක්ඛිකං දණ්ඩකමධුං දිස්වා පුඤ්ඤෙන මෙ ඉදං නිප්ඵන්නන්ති ගහෙත්වා නගරං පවිසති; නාගරෙහි ඨපිතපුරිසො තං දිස්වා භො පුරිස කස්සිමං ආහරසීති පුච්ඡි; න කස්සචි සාමි වික්කිණිතුං පන මෙ ඉදං ආභතන්ති; තෙන හි භො ඉදං කහාපණං ගහෙත්වා එතං මධුච ගුළදධිච දෙහීති; සො චින්තෙසි ඉදං න බහුමූලං අයච එකප්පහාරෙනෙව බහුං දෙති වීමංසිතුං වට්ටතීති; තතො නාහං එකකහාපණෙන දෙමීති ආහ; යදි එවං ද්වෙ කහාපණෙ ගහෙත්වා දෙහීති; ද්වීහිපි න දෙමීති; එතෙනුපායෙන වඩ්ඪන්තං වඩ්ඪන්තං සහස්සං පාපුණි; සො චින්තෙසි අතිඅග්ඝාපිතුං න වට්ටති හොතු තාව ඉමස්ස කත්තබ්බකිච්චං පුච්ඡිස්සාමීති; අථ නං ආහ ඉදං න බහුඅග්ඝනකං ත්වච බහුං දෙසි කෙන කම්මෙන ඉදං ගණ්හාසීති; ඉධ භො නාගරවාසිනො රඤ්ඤා සද්ධිං පටිවිරුජ්ඣිත්වා විපස්සිදස බලස්ස දානං දෙන්තා ඉදං ද්වයං දානමුඛෙ අපස්සන්තා පරියෙසන්ති සචෙ ඉදං ද්වයං න ලභිස්සන්ති නාගරානං පරාජයො භවිස්සති තස්මා සහස්සං දත්වා ගණ්හාමීති; කිං පනෙතං නාගරානමෙව වට්ටති අඤ්ඤෙසං දාතුං න වට්ටතීති යස්ස කස්සචි දාතුං අවාරිත මෙතන්ති; අත්ථි පන කොචි නාගරානං දානෙ එකදිවසං සහස්සං දාතාති; නත්ථි සම්මාති; ඉමෙසං පන ද්වින්නං සහස්සග්ඝනකභාවං ජානාසීති; ආම ජානාමීති; තෙන හි ගච්ඡ නාගරානං ආචික්ඛ එකො පුරිසො ඉමානි ද්වෙ මූලෙන න දෙති සහත්ථෙනෙව දාතුකාමො තුම්හෙ ඉමෙසං ද්වින්නං කාරණා නිබ්බිතක්කා හොථාති ත්වං පන මෙ ඉමස්මිං දානමුඛෙ ජෙට්ඨකභාවස්ස කායසක්ඛිකො හොහීති; සො ගාමවාසී පරිබ්බ යත්ථං ගහිතමාසකෙන පඤ්චකටුකං ගහෙත්වා චුණ්ණං කත්වා දධිතො කඤ්ජියං වාහෙත්වා තත්ථ මධුපටලං පීළෙත්වා පඤ්චකටුකචුණ්ණෙන යොජෙත්වා එකස්මිං පදුමිනිපත්තෙ පක්ඛිපිත්වා සංවිදහිත්වා ආදාය දසබලස්ස අවිදූරෙ ඨානෙ නිසීදි මහාජනෙන ආහරියමානස්ස සක්කාරස්ස අන්තරෙ අත්තනො හත්ථවාරං ඔලොකයමානො; සො ඔකාසං ඤත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භගවා අයං මය්හං දුග්ගතපණ්ණාකාරො ඉමං මෙ අනුකම්පං පටිච්ච ගණ්හථාති; සත්ථා තස්ස අනුකම්පං පටිච්ච චාතුම්මහාරාජදත්ති යෙන සෙලමයපත්තෙන තං පටිග්ගහෙත්වා යථා අට්ඨසට්ඨිස්ස භික්ඛුසත සහස්සස්ස දීයමානං න ඛීයති එවං අධිට්ඨාසි; සො හි කුලපුත්තො නිට්ඨිත භත්තකිච්චං භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං ඨිතො ආහ දිට්ඨො මෙ

භගවා අජ්ජ බන්‍ධුමතීනගරවාසිකෙහි තුම්හාකං සක්කාරෙ ආහරියමානෙ
අහං හි ඉමස්ස කම්මස්ස නිස්සන්‍දෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තභවෙ ලාභග්ගයස
සග්ගප්පත්තො භවෙය්‍යන්ති; සත්ථා එවං හොතු කුලපුත්තාති වත්වා
තස්ස ච නගරවාසීනඤ්ච භත්තානුමොදනං කත්වා පක්කාමි; සොපි කුල
පුත්තො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං
බුද්ධුප්පාදෙ සුප්පවාසාය රාජධීතාය කුච්ඡිස්මිං පටිසන්‍ධිං ගණ්හි; පටිසන්‍ධි
ග්ගහණතො පට්ඨාය සායං පාතං පඤ්ච පඤ්ච පණ්ණාකාරසතානි සුප්පවාසා
සම්පටිච්ඡති; අථ නං තං පුඤ්ඤවීමංසනත්ථං හත්ථෙන බීජපච්ඡිං
ඵුසාපෙන්ති; එකෙකබීජතො සලාකසතම්පි සලාකසහස්සම්පි නිග්ගච්ඡති;
එකකරීසඛෙත්තතො පණ්ණාසම්පි සට්ඨිපි සකටානි උප්පජ්ජන්ති; කොට්ඨ
පූරණකාලෙපි කොට්ඨද්වාරං හත්ථෙන ඵුසාපෙන්ති; රාජධීතාය පුඤ්ඤෙන
ගහිතගහිතට්ඨානං පුන පූරති; පරිපුණ්ණභත්තකුම්භිතොපි
රාජධීතාය පුඤ්ඤන්ති වත්වා යස්ස කස්සචි දෙන්තානං යාව න
උක්කඩ්ඪන්ති න තාව භත්තං ඛීයති; දාරකෙ කුච්ඡිගතෙයෙව සත්ත
වස්සානි අතික්කමිංසු; ගබ්භෙ පන පරිපක්කෙ සත්තාහං මහාදුක්ඛං
අනුභොසි; සා සාමිකං ආමන්තෙත්වා පුරෙ මරණා ජීවමානාව දානං
දස්සාමීති සත්ථු සන්තිකං පෙසෙසි ගච්ඡ ඉමං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙත්වා
සත්ථාරං නිමන්තෙහි යඤ්ච සත්ථා වදති තං සාධුකං සල්ලක්ඛෙත්වා ආගන්ත්වා
මය්හං කථෙහීති; සො ගන්ත්වා තස්සා සාසනං භගවතො ආරොචෙසි;
සත්ථා සුඛිනී හොතු සුප්පවාසා කොලියධීතා සුඛිනී අරොගා අරොගං පුත්තං
විජායතූති ආහ; රාජා තං සුත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා අත්තනො ගාමාභි
මුඛො පායාසි; තස්ස පුරෙ ආගමනායෙව සුප්පවාසාය කුච්ඡිතො ධම්ම
කරකා උදකං විය ගබ්භො නික්ඛමි; පරිවාරෙත්වා නිසින්නජනො අස්සු
මුඛොව හසිතුං ආරද්ධො; තුට්ඨපහට්ඨො මහාජනො රඤ්ඤො වඩ්ඪිසාසනං
ආරොචෙතුං අගමාසි; රාජා තෙසං ඉඞ්ගිතං දිස්වාව දසබලෙන කථිත
කථා නිප්ඵන්නා මඤ්ඤෙති චින්තෙසි; සො ආගන්ත්වා සත්ථු සාසනං
රාජධීතාය ආරොචෙසි; රාජධීතා චින්තෙසි තයා නිමන්තිතං ජීවිතභත්ත
මෙව මඞ්ගලභත්තං භවිස්සති ගච්ඡ සත්තාහං දසබලං නිමන්තෙහීති;
රාජා තථා අකාසි; සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස සංඝස්ස මහාදානං පවත්තයිංසු;
දාරකො සබ්බෙසං ඤාතීනං සන්තත්තචිත්තං නිබ්බාපෙන්තො ජාතොති
සීවලිදාරකොතෙවස්ස නාමං අකංසු; සො සත්තවස්සානි ගබ්භෙ වසිතත්තා
ජාතකාලතො පට්ඨාය සබ්බකම්මක්ඛමො අහොසි; ධම්මසෙනාපති
සාරිපුත්තො සත්තමෙ දිවසෙ තෙන සද්ධිං කථාසල්ලාපං අකාසි; සත්ථාපි
ධම්මපදෙ ගාථං අභාසි:–

> "යො ඉමං පලිපථං දුග්ගං සංසාරං මොහමච්චගා
> තිණ්ණො පාරගතො ඣායී අනෙජො අකථංකථී
> අනුපාදාය නිබ්බුතො තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.[1]

අථ නං ථෙරො එවමාහ කිං පන තයා එවරූපං දුක්ඛරාසිං අනුභවිත්වා
පබ්බජිතුං න වට්ටතීති; ලභමානො පබ්බජෙය්‍යං භන්තෙති; සුප්පවාසා

1. ධම්මපද බ්‍රාහ්මණවග්ග.

තං දූරතො ථෙරෙන සද්ධිං කථෙන්තං දිස්වා කිංනු ඛො මෙ පුත්තො ධම්මසෙනාපතිනා සද්ධිං කථෙතීති ථෙරං උපසංකමිත්වා පුච්ඡි මය්හං පුත්තො තුම්හෙහි සද්ධිං කිං කථෙති භන්තෙති; අත්තනා අනුභූතං ගබ්භවාසදුක්ඛං කථෙත්වා තුම්හෙහි අනුඤ්ඤාතො පබ්බජිස්සාමීති වදතීති; සාධු භන්තෙ පබ්බාජෙථ තන්ති; ථෙරො තං විහාරං නෙත්වා තචපඤ්චක කම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාජෙන්තො සීවලි න තුය්හං අඤ්ඤෙන ඔවාදෙන කම්මං අත්ථි තයාව සත්තවස්සානි අනුභූතදුක්ඛමෙව පච්චවෙක්ඛාහීති; භන්තෙ පබ්බාජනමෙව තුම්හාකං භාරො යම්පන මයා කාතුං සක්කා තමහං ජානිස්සාමීති; සො පඨමකෙසවට්ටියා ඔහාරණක්ඛණෙයෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; දුතියාය ඔහාරණක්ඛණෙ සකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාය තතියාය අනාගාමිඵලෙ, සබ්බෙසංයෙව පන කෙසානං ඔරොපනඤ්ච අරහත්තසච්ඡිකිරියා ච අපච්ඡා අපුරිමා අහොසි; තස්ස පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය භික්ඛුසංඝස්ස චත්තාරො පච්චයා යාවදිච්ඡකං උප්පජ්ජන්ති; එවං එත්ථ වත්ථු සමුට්ඨිතං; අපරභාගෙ සත්ථා සාවත්ථිං අගමාසි; ථෙරො සත්ථාරං අභිවාදෙත්වා භන්තෙ මය්හං පුඤ්ඤං වීමංසිස්සාමි මෙ පඤ්චභික්ඛුසතානි දෙථාති ආහ; ගණ්හ සීවලීති; තස්ස පඨමං දිට්ඨා නිග්‍රොධෙ අධිවත්ථා දෙවතා සත්තදිවසානි දානං අදාසි; ඉති සො:-

> නිග්‍රොධං පඨමං පස්සි දුතියං පණ්ඩවපබ්බතං
> තතියං අචිරවතියං චතුත්ථං වරසාගරං.
>
> පඤ්චමං හිමවන්තං සො ඡට්ඨං ඡද්දන්තමාගමි
> සත්තමං ගන්ධමාදනං අට්ඨමං අථ රෙවතන්ති.[1]

සබ්බට්ඨානෙසු සත්ත සත්ත දිවසානෙව දානං අදංසු; ගන්ධමාදනෙ පබ්බතෙ පන නාගදත්තදෙවරාජා නාම සත්තදිවසෙසු එකදිවසං ඛීර පිණ්ඩපාතං අදාසි එකදිවසං සප්පිපිණ්ඩපාතං; භික්ඛුසඞ්ඝො ආහ ඉමස්ස දෙවරඤ්ඤො නෙව ධෙනුයො දුය්හමානා පඤ්ඤායන්ති න දධිනිම්මථනං කුතො තෙ දෙවරාජ ඉදං උප්පජ්ජතීති:-භන්තෙ කස්සපදසබලස්ස කාලෙ ඛීරසලාකභත්තදානස්සෙතං ඵලන්ති දෙවරාජා ආහ; අපරභාගෙ සත්ථා ඛදිරවනියරෙවතස්ස පච්චුග්ගමනං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ථෙරං අත්තනො සාසනෙ ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

දසමෙ **සද්ධාධිමුත්තාන**න්ති සද්ධාය අධිමුත්තානං; බලවසද්ධානං භික්ඛූනං වක්කලිත්ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; අඤ්ඤෙසඤ්හි සද්ධා වඩ්ඪෙතබ්බා හොති ථෙරස්ස පන හාපෙතබ්බා ජාතා; තස්මා සො සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගොති වුත්තො; වක්කලීති පනස්ස නාමං; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා: අයම්පි හි අතීතෙ පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ වුත්තනයෙනෙව විහාරං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා මයාපි අනාගතෙ එවරූපෙන භවිතුං වට්ටතීති වුත්තනයෙනෙව සත්ථාරං

---

1. ථෙරගාථා පාළි: සීවලිත්ථෙරවත්ථු.

නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා දසබලං වන්දිත්වා භන්තෙ අහම්පි ඉමිනා අධිකාරකම්මෙන තුම්හෙහි සද්ධාධිමුත්තානං එතදග්ගෙ ඨපිත භික්ඛු විය අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා තස්ස අනන්තරායං දිස්වා ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි; සොපි යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං සත්ථු කාලෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; වක්කලීතිස්ස නාමං අකංසු; සො වුද්ධිප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා දසබලං භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතං සාවත්ථියං චරන්තං දිස්වා සත්ථු සරීරසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා සරීරසම්පත්තිදස්සනෙන අතිත්තො දසබලෙන සද්ධිංයෙව චරති; විහාරං ගච්ඡන්තෙන සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා සරීරනිප්ඵත්තිං ඔලොකෙන්තොව තිට්ඨති; ධම්මසභායං නිසීදිත්වා ධම්මං කථෙන්තස්ස සම්මුඛට්ඨානෙ ඨිතො ධම්මං සුණාති; සො සද්ධං පටිලභිත්වා අගාරමජ්ඣෙ වසන්තො නිබද්ධං දසබලස්ස දස්සනං න ලභිස්සාමීති පබ්බජ්ජං යාචිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජි; තතො පට්ඨාය ඨපෙත්වා ආහාරකරණවෙලං සෙසකාලෙ යත්ථ ඨිතෙන සක්කා දසබලං පස්සිතුං තත්ථ ඨිතො යොනිසො මනසිකාරං පහාය දසබලං ඔලොකෙන්තොව විහරති; සත්ථා තස්ස ඤාණපරිපාකං ආගමෙන්තො දීඝම්පි අද්ධානං තස්මිං රූපදස්සනවසෙනෙව විචරන්තෙ කිඤ්චි අවත්වා ඉදානිස්ස ඤාණං පරිපාකං ගතං සක්කා එස බොධෙතුන්ති ඤත්වා එවමාහ: "කිං තෙ වක්කලි ඉමිනා පූතිකායෙන දිට්ඨෙන යො ඛො වක්කලි ධම්මං පස්සති සො මං පස්සති යො මං පස්සති සො ධම්මං පස්සති ධම්මං හි වක්කලි පස්සන්තො මං පස්සති මං පස්සන්තො ධම්මං පස්සතී"ති ආහ. සත්ථරි එවං ඔවදන්තෙපි ථෙරො දසබලස්ස දස්සනං පහාය නෙව අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං සක්කොති; තතො සත්ථා නායං භික්ඛු සංවෙගං අලභිත්වා බුජ්ඣිස්සතීති උපකට්ඨාය වස්සූපනායිකාය රාජගහං ගන්ත්වා වස්සූපනායිකදිවසෙ අපෙහි වක්කලීති ථෙරං පණාමෙසි; බුද්ධා ච නාම ආදෙය්‍යවචනා හොන්ති; තස්මා ථෙරො සත්ථාරං පටිප්ඵරිත්වා ඨාතුං අසක්කොන්තො තෙමාසං දසබලස්ස සම්මුඛෙ ආගන්තුං අවිසහන්තො කිංදානි සක්කා කාතුං තථාගතෙනම්හි පණාමිතො සම්මුඛීභාවං න ලභාමි කිං මය්හං ජීවිතෙනාති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ පපාතට්ඨානං අභිරුහි; සත්ථා තස්ස කිලමනභාවං ඤත්වා අයං භික්ඛු මම සන්තිකා අස්සාසං අලභන්තො අග්ගඵලානං උපනිස්සයං නාසෙය්‍යාති අත්තානං දස්සෙතුං ඔභාසං විස්සජ්ජෙසි; අථස්ස සත්ථු දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය එව මහන්තං සොකසල්ලං පහීනං; සත්ථා සුක්ඛතළාකෙ ඔඝං ආහරන්තො විය වක්කලිත්ථෙරස්ස බලවපීතිසොමනස්සං උප්පාදෙතුං· ධම්මපදෙ ඉමං ගාථමාහ:

"පාමුජ්ජබහුලො භික්ඛු පසන්නො බුද්ධසාසනෙ
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සංඛාරූපසමං සුඛ"න්ති.[1]

වක්කලිත්ථෙරස්ස ච එහි වක්කලීති හත්ථං පසාරෙසි; ථෙරො දසබලො මෙ දිට්ඨො එහීති අව්හානම්පි ලද්ධන්ති බලවපීතිං උප්පාදෙත්වා කුතො

---

1. ධම්මපද භික්ඛුවග්ග.

ගච්ඡාමීති අත්තනො පත්ථනාභාවං න ජානිත්වාව දසබලස්ස සම්මුඛෙ ආකාසෙ පක්ඛන්දිත්වා පඨමපාදෙන පබ්බතෙ ඨිතොයෙව සත්ථාරා වුත්ත ගාථං ආවජ්ජෙන්තො ආකාසෙයෙව පීතිං වික්ඛම්භෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා තථාගතං වන්දමානොව ඔතරි; අපරභාගෙ සත්ථා අරිය ගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

දුතියො වග්ගො.

3.

තතියස්ස පඨමෙ **සික්ඛාකාමාන**න්ති තිස්සො සික්ඛා කාමය මානානං සම්පියායිත්වා සික්ඛන්තානන්ති අත්ථො; **රාහුලො**ති අත්තනො පුත්තං රාහුලත්ථෙරං දස්සෙති; ථෙරො කිර පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය පාතො උට්ඨහන්තොව හත්ථපූරං වාලිකං උක්ඛිපිත්වා අහොවතාහං අජ්ජ දසබලස්ස චෙව ආචරියුපජ්ඣායානඤ්ච සන්තිකා එත්තකං ඔවාදඤ්චෙව අනුසාසනිඤ්ච ලභෙය්‍යන්ති පත්ථෙති; තස්මා සික්ඛාකාමානං අග්ගො නාම ජාතො.

දුතියෙ **සද්ධාපබ්බජිතාන**න්ති සද්ධාය පබ්බජිතානං; **රට්ඨපාලො**ති රට්ඨං පාලෙතුං සමත්ථො භින්නං වා රට්ඨං සන්ධාරෙතුං සමත්ථෙ කුලෙ ජාතොතිපි රට්ඨපාලොති සඞ්ඛං ගතො; සො හි සත්ථු දෙසනං සුත්වා පටිලද්ධ සද්ධො චුද්දස භත්තච්ඡෙදෙ කත්වා මාතාපිතරො පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිතො; තස්මා සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගො නාම ජාතො ඉමෙසං පන උභින්නම්පි ථෙරානං පඤ්හාකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා. එතෙ කිර ද්වෙපි අතීතෙ පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ ගහපතිමහාසාල කුලෙ නිබ්බත්තිංසු; තෙසං දහරකාලෙ නාමං වා ගොත්තං වා න කථීයති; වයප්පත්තා පන ඝරාවාසෙ පතිට්ඨාය අත්තනො අත්තනො පිතු අච්චයෙන උභොපි අත්තනො අත්තනො රතනකොට්ඨාගාරකම්මිකෙ පක්කොසාපෙත්වා අපරිමාණං ධනං දිස්වා ඉමං එත්තකං ධනරාසිං අය්‍යකපය්‍යකාදයො අත්තනා සද්ධිං ගහෙත්වා ගන්තුං නාසක්ඛිංසු අම්හෙහි දානි යෙන කෙනචි උපායෙන ඉමං ධනං ගහෙත්වා ගන්තුං වට්ටතීති උභොපි ජනා චතූසු ද්වාරෙසු කපණද්ධිකාදීනං මහාදානං දාතුං ආරද්ධා; එකො අත්තනො දානග්ගෙ ආගතාගතජනං පුච්ඡිත්වා යාගුඛජ්ජකාදීසු යස්ස යං පටිභාති තස්ස තං අදාසි; තස්ස තෙනෙව කාරණෙන ආගතයාචකොති[a] නාමං ජාතං; ඉතරො අපුච්ඡිත්වාව ගහිතගහිතභාජනං පූරෙත්වා පූරෙත්වා දෙති තස්සපි තෙනෙව කාරණෙන අනග්ගපාකොති නාමං ජාතං; අප්පමාණපාකොති අත්ථො. තෙ උභොපි එකදිවසං පාතොව මුඛධොවනත්ථං බහිගාමං අගමංසු; තස්මිං සමයෙ හිමවන්තතො ද්වෙ මහිද්ධිකා තාපසා භික්ඛාචාරත්ථාය ආකාසෙනාගන්ත්වා තෙසං සහායකානං අවිදූරෙ ඔතරිත්වා මා නො එතෙ පස්සිංසූති එකපස්සෙ අට්ඨංසු; තෙ උභොපි ජනා තෙසං ලාබුභාජනාදිපරික්ඛාරං සංවිධාය අන්තොගාමං සන්ධාය පයාතානං

a. ආගතපාකොති-ම.

සන්තිකං ආගම්ම වන්දිංසු; අථ තෙ තාපසා කාය වෙලාය ආගතත්ථ මහාපුඤ්ඤාති ආහංසු; එත අබ්භුනාව භන්තෙති වත්වා තෙසං හත්ථතො ලාබුභාජනානි ගහෙත්වා අත්තනො අත්තනො ගෙහං නෙත්වා භත්තකිච්ච පරියොසානෙ නිබද්ධං භික්ඛාගහණත්ථං පටිඤ්ඤං ගණ්හිංසු; තෙසු එකො තාපසො සපරිළාහකායධාතුකො හොති; සො අත්තනො ආනුභාවෙන මහාසමුද්දස්ස උදකං ද්වෙධා කත්වා පඨවින්ධරනාගරාජස්ස භවනං ගන්ත්වා දිවාවිහාරං නිසීදති; සො උතුසප්පායං ගහෙත්වා පච්චාගන්ත්වා අත්තනො උපට්ඨාකස්ස ගෙහෙ භත්තානුමොදනං කරොන්තො පඨවින්ධරනාගභවනං විය හොතු පඨවින්ධරනාගභවනං විය හොතූති වදති; අථ නං එකදිවසං උපට්ඨාකො පුච්ඡි භන්තෙ තුම්හෙ අනුමොදනං කරොන්තා පඨවින්ධරනාගභවනං විය හොතූති වදථ මයමස්ස අත්ථං න ජානාම කිං වුත්තං හොති ඉදං භන්තෙති; ආම කුටුම්බිය අහං තුය්හං සම්පත්ති පඨවින්ධරනාගරාජසම්පත්ති සදිසා හොතූති වදාමීති; තතො පට්ඨාය කුටුම්බිකො පඨවින්ධරනාගරාජභවනෙ චිත්තං ඨපෙසි; ඉතරො තාපසො තාවතිංසභවනං ගන්ත්වා සුඤ්ඤෙ සෙරීසකවිමානෙ දිවාවිහාරං කරොති; සො ආගච්ඡන්තො ච ගච්ඡන්තො ච සක්කදෙවරාජස්ස සම්පත්තිං දිස්වා අත්තනො උපට්ඨාකස්ස අනුමොදනං කරොන්තො සක්කවිමානං විය හොතූති වදති; අථ තම්පි සො කුටුම්බියො ඉතරො සහායකො තං තාපසං විය පුච්ඡි; සො තස්ස වචනං සුත්වා සක්කභවනෙ චිත්තං ඨපෙසි; තෙ උභොපි පත්ථිතට්ඨානෙසුයෙව නිබ්බත්තා; පඨවින්ධරභවනෙ නිබ්බත්තො පඨවින්ධරනාගරාජා නාම ජාතො; සො නිබ්බත්තක්ඛණෙ අත්තනො අත්තභාවං දිස්වා අමනාපස්ස වත මෙ ඨානස්ස කුලූපගතාපසො වණ්ණං කථෙසි උදරෙන පරිසක්කිත්වා විචරණට්ඨානමෙතං නූන සො අඤ්ඤං ඨානං න ජානාතීති විප්පටිසාරී අහොසි; අථස්ස තං ඛණංයෙව අලංකතපටියත්තානි නාටකානි සබ්බදිසාසු තුරියානි පග්ගණ්හිංසු; සො තස්මිංයෙව ඛණෙ තං අත්තභාවං විජහිත්වා මාණවකවණ්ණී අහොසි; අන්වඩ්ඪමාසඤ්ච චත්තාරො මහාරාජානො සක්කස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති; තස්මා සොපි විරූපක්ඛෙන නාගරාජෙන සද්ධිං සක්කස්ස උපට්ඨානං ගතො සක්කො තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා සඤ්ජානි; අථ නං සමීපෙ ආගන්ත්වා සීතකාලෙ කහං නිබ්බත්තොසි සම්මාති පුච්ඡි; මා කථෙසි මහාරාජ උදරෙන පරිසක්කනට්ඨානෙ නිබ්බත්තොම්හි තුම්හෙ පන කල්‍යාණමිත්තං ලභිත්ථ නාමාති; සම්ම ත්වං අට්ඨානෙ නිබ්බත්තොම්හීති මා විතක්කසි පදුමුත්තරදසබලො ලොකෙ නිබ්බත්තො තස්ස අධිකාරකම්මං කත්වා ඉමංයෙව ඨානං පත්ථෙහි උභො සුඛං වසිස්සාමාති; සො එවං දෙව කරිස්සාමීති ගන්ත්වා පදුමුත්තරදසබලං නිමන්තෙත්වා අත්තනො නාගභවනෙ නාගපරිසාය සද්ධිං සබ්බරත්තිං සක්කාරසම්මානං සජ්ජෙසි; සත්ථා පුන දිවසෙ උට්ඨිතෙ අරුණෙ අත්තනො උපට්ඨාකං සුමනත්ථෙරං ආමන්තෙසි සුමන අජ්ජ තථාගතො දූරං භික්ඛාචාරං ගමිස්සති මා පුථුජ්ජනභික්ඛූ ආගච්ඡන්තු තිපිටකපටිසම්භිදප්පත්තා ඡළභිඤ්ඤාව ආගච්ඡන්තූති; ථෙරො සත්ථු වචනං සුත්වා සබ්බෙසං ආරොචෙසි; සත්ථාරා සද්ධිං සතසහස්සා භික්ඛූ ආකාසං පක්ඛන්දිංසු; පඨවින්ධරො නාගපරිසාය සද්ධිං දසබලස්ස

පච්චුග්ගමනං ආගතො සත්තාහං පරිවාරෙත්වා සමුද්දමත්ථකෙන මණිවණ්ණ ඌමියො මද්දමානං භික්ඛුසඞ්ඝං ඔලොකෙත්වා ආදිතො සත්තාහං පරියොසානෙ සඞ්ඝනවකං තථාගතස්ස පුත්තං උපරෙවතසාමණෙරං නාම ඔලොකෙන්තො අනච්ඡරියො සෙසසාවකානං එවරූපො ඉද්ධානුභාවො ඉමස්ස පන තරුණලලිතදාරකස්ස එවරූපො ඉද්ධානුභාවො අතිවිය අච්ඡරියොති පීතිපාමොජ්ජං උප්පාදෙසි; අථස්ස භවනෙ දසබලෙ නිසින්නෙ සෙසභික්ඛුසු කොටිතො පට්ඨාය නිසීදන්තෙසු සත්ථු සම්මුඛට්ඨානෙයෙව උපරෙවතසාමණෙරස්ස ආසනං පාපුණි; නාගරාජා යාගුං දෙන්තොපි ඛජ්ජකං දෙන්තොපි සකිං දසබලං ඔලොකෙති සකිං උපරෙවතසාමණෙරං; තස්ස කිර සරීරෙ සත්ථු සරීරෙ විය ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණානි පඤ්ඤායන්ති; තතො නාගරාජා අයං සාමණෙරො බුද්ධානං සදිසො පඤ්ඤායති කින්නු ඛො හොතීති අවිදූරෙ නිසින්නං අඤ්ඤතරං භික්ඛුං පුච්ඡි අයං භන්තෙ සාමණෙරො දසබලස්ස කිං හොතීති: පුත්තො මහාරාජාති; සො චින්තෙසි මහාවතායං භික්ඛු එවං රූපග්ගයසග්ගප්පත්තස්ස තථාගතස්ස පුත්තභාවං ලභි සරීරම්පිස්ස එකදෙසෙන බුද්ධානං සරීරසදිසං පඤ්ඤායති මය්හම්පි අනාගතෙ එවරූපෙන භවිතුං වට්ටතීති සත්තාහං මහාදානං දත්වා භන්තෙ අහං ඉමස්ස අධිකාරකම්මස්සානුභාවෙන අයං උපරෙවතො විය අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස පුත්තො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා අනන්තරායං දිස්වා අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස පුත්තො භවිස්සසීති ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි; පඨවින්ධරොපි පුන අඩ්ඪමාසෙ සම්පත්තෙ විරූපක්ඛෙන සද්ධිං සක්කස්ස උපට්ඨානං ගතො; අථ නං සමීපෙ ඨිතං සක්කො පුච්ඡි පත්ථිතො සම්ම අයං දෙවලොකොති; න පත්ථිතො සාමීති;[a] කිං දොසං අද්දසාති දොසො නත්ථි මහාරාජ අහම්පන දසබලස්ස පුත්තං උපරෙවතසාමණෙරං පස්සිං තස්ස මෙ දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය අඤ්ඤත්ථ චිත්තං න නමි ස්වාහං අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස එවරූපො පුත්තො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසිං ත්වම්පි මහාරාජ එකං පත්ථනං කරොහි තෙන මයං නිබ්බත්තට්ඨානෙ න විනා භවිස්සාමාති; සක්කො තස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා එකං මහානුභාවං භික්ඛුං දිස්වා කතරකුලා නු ඛො නික්ඛමිත්වා අයං කුලපුත්තො පබ්බජිතොති ආවජ්ජෙන්තො අයං භින්නං රට්ඨං සන්ධාරෙතුං සමත්ථස්ස කුලස්ස පුත්තො හුත්වා චුද්දස භත්තච්ඡෙදෙ කත්වා මාතාපිතරො පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිතොති අඤ්ඤාසි; ඤත්වා ච පන අජානන්තො විය දසබලං පුච්ඡිත්වා සත්තාහං මහාසක්කාරං කත්වා භන්තෙ අහං ඉමස්ස කල්‍යාණකම්මස්ස නිස්සන්දෙන තුම්හාකං සාසනෙ අයං කුලපුත්තො විය අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි; සත්ථා අනන්තරායං දිස්වා ත්වං මහාරාජ අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස නාම සාසනෙ සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගො භවිස්සසීති ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි සක්කොපි අත්තනො දෙවපුරමෙව ගතො. තෙ උභොපි නිබ්බත්තට්ඨානතො චවිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තා අනෙකසහස්සකප්පෙ අතික්කමෙසුං;[b] ඉතො පන ද්වානවුතිකප්පමත්ථකෙ ඵුස්සො

a. සම්මාති–ම. සී. b. අතික්කමිංසු–ම. සී.

නාම බුද්ධො ලොකෙ උදපාදි; තස්ස පිතා මහින්දො නාම රාජා අහොසි; වෙමාතිකා තයො කනිට්ඨභාතරො; රාජා දිවසෙ දිවසෙ මය්හංයෙව බුද්ධො මය්හං ධම්මො මය්හං සඞ්ඝොති මමායන්තො සයමෙව දසබලං නිබද්ධං භොජෙති; අථස්ස එකදිවසං පච්චන්තො කුපිතො; සො පුත්තෙ ආමන්තෙසි තාතා පච්චන්තො කුපිතො තුම්හෙහි වා මයා වා ගන්තබ්බං යදි අහං ගච්ඡාමි තුම්හෙහි ඉමිනා නියාමෙන දසබලො පරිචරිතබ්බොති; තෙ තයොපි එකප්පහාරෙනෙව ආහංසු තාත තුම්හාකං ගමනකිච්චං නත්ථි මයං චොරෙ විධමිස්සාමාති; පිතරං වන්දිත්වා පච්චන්තං ගන්ත්වා චොරෙ විධමිත්වා විජිතසඞ්ගාමා හුත්වා නිවත්තිංසු; තෙ අන්තරාමග්ගෙ පාදමූලිකෙහි සද්ධිං මන්තයිංසු තාතා අම්හාකං ගතක්ඛණෙයෙව පිතා වරං දස්සති කතර වරං ගණ්හාමාති; අය්‍යා තුම්හාකං පිතු අච්චයෙන දුල්ලභං නාම නත්ථි තුම්හාකං පන ජෙට්ඨභාතිකං ඵුස්සබුද්ධං පටිජග්ගනවරං ගණ්හථාති ආහංසු; තෙ කල්‍යාණං තුම්හෙහි වුත්තන්ති සබ්බෙපි එකචිත්තා හුත්වා ගන්ත්වා පිතරං අද්දසංසු; තදා පිතා තෙසං පසීදිත්වා වරං අදාසි; තෙ තෙමාසං තථාගතං පටිජග්ගිස්සාමාති වරං යාචිංසු; රාජා අයං දාතුං න සක්කා අඤ්ඤං වරං ගණ්හථාති ආහ; තාත අම්හාකං අඤ්ඤෙන වරෙන කිච්චං නත්ථි සචෙ තුම්හෙ දාතුකාමා එතංයෙව නො වරං දෙථාති; රාජා තෙසු පුනප්පුන කථෙන්තෙසු අත්තනා පටිඤ්ඤාතත්තා න සක්කා න දාතුන්ති චින්තෙත්වා ආහ තාතා අහං තුම්හාකං වරං දෙමි අපි ච ඛො පන බුද්ධා නාම දුරාසදා හොන්ති සීහා විය එකචරා දසබලං පටිජග්ගන්තා අප්පමත්තා භවෙය්‍යාථාති; තෙ චින්තයිංසු; අම්හෙහි තථාගතං පටිජග්ගන්තෙහි අනුච්ඡවිකං කත්වා පටිජග්ගිතුං වට්ටතීති සබ්බෙපි එකච්ඡන්දා හුත්වා දස සීලානි සමාදාය නිරාමගන්ධා හුත්වා සත්ථු දානග්ගපරිවහනකෙ තයො පුරිසෙ ඨපයිංසු; තෙසු එකො ධනධඤ්ඤුප්පාදකො අහොසි එකො මාපකො එකො දානසංවිධායකො; තෙසං උප්පාදකො පච්චුප්පන්නෙ බිම්බිසාරමහාරාජා ජාතො මාපකො විසාඛො උපාසකො දානසංවිධායකො රට්ඨපාලත්ථෙරොති; සො තත්ථ යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවපුරෙ නිබ්බත්තො. අයං පන රාහුලත්ථෙරො නාම කස්සපදසබලස්ස කාලෙ කිකිස්ස රඤ්ඤො ජෙට්ඨපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති; පඨවින්ධරකුමාරොතිස්ස නාමං අකංසු; තස්ස සත්ත භගිනියො අහෙසුං; තා දසබලස්ස සත්ත පරිවෙණානි කාරයිංසු; පඨවින්ධරො ඔපරජ්ජං ලභි; සො තා භගිනියො ආහ තුම්හෙහි කාරිතපරිවෙණෙසු මය්හම්පි එකං දෙථාති; භාතික තුම්හෙ උපරාජට්ඨානෙ ඨිතා තුම්හෙහි නාම අම්හාකං දාතබ්බං තුම්හෙ අම්හාකං අඤ්ඤම්පි පරිවෙණං කරොථාති; සො තාසං වචනං සුත්වා පඤ්ච විහාරසතානි කාරෙසි; පඤ්ච පරිවෙණසතානීති වදන්ති; සො තත්ථ යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවපුරෙ නිබ්බත්ති; ඉමස්මිං පන බුද්ධුප්පාදෙ පඨවින්ධරකුමාරො අම්හාකං බොධිසත්තස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි; තස්ස සහායකො කුරුරට්ඨෙ ථුල්ලකොට්ඨිතනිගමෙ රට්ඨපාලසෙට්ඨිගෙහෙ නිබ්බත්ති; අථ අම්හාකං දසබලො අභිසම්බොධිං පත්වා පවත්තිතවරධම්මචක්කො අනුක්කමෙන කපිලවත්ථුං ආගන්ත්වා රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙසි; තස්ස

පබ්බජ්ජාවිධානං පාළියං ආගතමෙව. එවං පබ්බජිතස්ස පනස්ස සත්ථා අභිණ්හොවාදවසෙන රාහුලොවාදසුත්තං අභාසි; රාහුලොපි පාතොව උට්ඨාය හත්ථෙන වාලිකං උක්ඛිපිත්වා දසබලස්ස චෙව ආචරියුපජ්ඣායානඤ්ච සන්තිකා අජ්ජ එත්තකං ඔවාදං ලභෙය්‍යන්ති වදති; භික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ කථා උදපාදි ඔවාදක්ඛමො වත රාහුලසාමණෙරො පිතු අනුච්ඡවිකො පුත්තොති; සත්ථා භික්ඛූනං චිත්තාචාරං ඤත්වා මයි ගතෙ එකා ධම්මදෙසනා ච වඩ්ඪිස්සති රාහුලස්ස ච ගුණො පාකටො භවිස්සතීති ගන්ත්වා ධම්මසභායං බුද්ධාසනෙ නිසින්නො භික්ඛූ ආමන්තෙසි කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ කථාය සන්නිසින්නාති; රාහුලසාමණෙරස්ස ඔවාදක්ඛමභාවං කථෙම භගවාති; සත්ථා ඉමස්මිං ඨානෙ ඨත්වා රාහුලස්ස ගුණදීපනත්ථං මිගජාතකං ආහරිත්වා කථෙසි.

“මිගන්තිපල්ලත්ථමනෙකමායං
අට්ඨක්ඛුරං අඩ්ඪරත්තාවපායිං
එකෙන සොතෙන ඡමාස්සසන්තො
ඡහි කලාහි අතිභොති භාගිනෙය්‍යො”ති.

අථස්ස සත්තවස්සිකසාමණෙරකාලෙ මා හෙව ඛො රාහුලො දහරභාවෙන කීළන්තොපි සම්පජානමුසා භාසෙය්‍යාති අම්බලට්ඨිකරාහුලොවාදං දෙසෙසි; අට්ඨාරසවස්සිකසාමණෙරකාලෙ තථාගතස්ස පච්ඡතො පිණ්ඩාය පවිසන්තස්ස සත්ථු චෙව අත්තනො ච රූපසම්පත්තිං දිස්වා ගෙහසිතවිතක්කං විතක්කෙන්තස්ස “යං කිඤ්චි රාහුල රූප”න්ති ආදිනා නයෙන මහාරාහුලොවාදසුත්තන්තං කථෙසි; සංයුත්තකෙ පන රාහුලොවාදොපි අඞ්ගුත්තරෙ රාහුලොවාදොපි ථෙරස්ස විපස්සනාචාරොයෙව. අථස්ස සත්ථා ඤාණපරිපාකං ඤත්වා අවස්සිකභික්ඛුකාලෙ අන්ධවනෙ නිසින්නො චූළරාහුලොවාදං කථෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ රාහුලත්ථෙරො කොටිසහස්සදෙවතාහි සද්ධිං අරහත්තං පාපුණි; සොතාපන්නසකදාගාමිඅනාගාමිදෙවතානං ගණනා නත්ථි; අථ සත්ථා අපරභාගෙ සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං ඉමස්මිං සාසනෙ සික්ඛාකාමානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සත්ථරි පන කුරුරට්ඨෙ චාරිකාය නික්ඛමිත්වා ථුල්ලකොට්ඨිතං අනුප්පත්තෙ රට්ඨපාලො කුලපුත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො මාතාපිතරො අනුජානාපෙත්වා දසබලං උපසඞ්කමිත්වා සත්ථු ආණත්තියා අඤ්ඤතරස්ස ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජි; තස්ස පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය සෙට්ඨිගහපති භික්ඛූ අත්තනො නිවෙසනද්වාරෙන ගච්ඡන්තෙ දිස්වා කිං තුම්හාකං ඉමස්මිං ගෙහෙ කම්මං ඉමස්මිං ගෙහෙ එකො පුත්තකො අහොසි තං ගණ්හිත්වා ගතත්ථ ඉදානි කිං කරිස්සථාති අක්කොසති පරිභාසති; සත්ථා අඩ්ඪමාසං ථුල්ලකොට්ඨිතෙ වසිත්වා පුන සාවත්ථිංයෙව අගමාසි; තත්‍රායස්මා රට්ඨපාලො යොනිසො මනසිකාරෙ කම්මං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; සො සත්ථාරං අනුජානාපෙත්වා මාතාපිතරො දස්සෙතුං ථුල්ලකොට්ඨිතං ගන්ත්වා තත්ථ සපදානං පිණ්ඩාය චරන්තො පිතු නිවෙසනෙ ආභිදොසිකං කුම්මාසං ලභිත්වා තං අමතං විය පරිභුඤ්ජන්තො පිතරා නිමන්තිතො අධිවාසෙත්වා දුතියදිවසෙ පිතු නිවෙසනෙ පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා අලඞ්කතපටියත්ත

ඉච්ඡන්තෙ අසුභසඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා සීතකොව ධම්මං දෙසෙත්වා ජියා මුත්තො විය නාරාචො ආකාසං උප්පතිත්වා කොරබ්‍යරඤ්ඤො මිගාචිරං ගන්ත්වා මඞ්ගලසිලාපට්ටෙ නිසින්නො දස්සනත්ථාය ආගතස්ස රඤ්ඤො චතුපාරිජුඤ්ඤපටිමණ්ඩිතං ධම්මං දෙසෙත්වා අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානො පුන සත්ථු සන්තිකංයෙව ආගතො; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං. අථ සත්ථා අපරභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං ඉමස්මිං සාසනෙ සද්ධාපබ්බජිතානං කුලපුත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

තතියෙ **පඨමං සලාකං ගණ්හන්තානන්ති**; සබ්බපඨමං සලාකා ගාහකානං භික්ඛූනං කුණ්ඩධානත්ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; සො කිර ථෙරො මහාසුභද්දාය නිමන්තිතදිවසෙ තථාගතෙ උග්ගනගරං ගච්ඡන්තෙ අජ්ජ සත්ථා දූරං භික්ඛාචාරං ගමිස්සති පුථුජ්ජනා මා සලාකං ගණ්හන්තු පචසන්තා ඛීණාසවාව ගණ්හන්තූති වුත්තෙ පඨමමෙව සීහනාදං නදිත්වා සලාකං ගණ්හි; චූළසුභද්දාය නිමන්තිතදිවසෙ තථාගතෙ සාකෙතං ගච්ඡන්තෙපි පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අන්තරෙ පඨමමෙව සලාකං ගණ්හි; සුනාපරන්තජනපදං ගච්ඡන්තෙපි ඉමෙහි කාරණෙහි ථෙරො පඨමං සලාකං ගණ්හන්තානං අග්ගො නාම ජාතො; **කුණ්ඩධානොති** පනස්ස නාමං; තස්ස කිර පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා. අයං කිර පදුමුත්තර බුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුත්තනයෙනෙව විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං පඨමං සලාකං ගණ්හන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා බුද්ධානං අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා සත්ථාරා අනන්තරායං දිස්වා ව්‍යාකතො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො කස්සප බුද්ධකාලෙ භුම්මදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්ති; දීඝායුකබුද්ධානඤ්ච නාම න අන්වද්ධමාසිකො උපොසථො හොති; විපස්සීදසබලස්ස හි ඡබ්බස්සන්තරෙ ඡබ්බස්සන්තරෙ උපොසථො අහොසි; කස්සපදසබලො පන ඡට්ඨෙ ඡට්ඨෙ මාසෙ පාතිමොක්ඛං ඔසාරෙසි; තස්ස පාතිමොක්ඛං ඔසාරණකාලෙ දිසාවාසිකා ද්වෙ සහායකා භික්ඛූ උපොසථං කරිස්සාමාති ගච්ඡන්ති; අයං භුම්මදෙවතා චින්තෙසි ඉමෙසං ද්වින්නං භික්ඛූනං මෙත්ති අති විය දළ්හා කිං නු ඛො භෙදකෙ සති භිජ්ජෙය්‍ය න භිජ්ජෙය්‍යාති; තෙසං ඔකාසං ඔලොකයමානා තෙසං අවිදූරෙ අවිදූරෙයෙව ගච්ඡති; අථෙකො ථෙරො එකස්ස හත්ථෙ පත්තචීවරං දත්වා සරීරවළඤ්ජනත්ථං උදකඵාසුකට්ඨානං ගන්ත්වා ධොතහත්ථපාදො හුත්වා ගුම්බසභාගතො නික්ඛමති; භුම්මදෙවතා තස්ස ථෙරස්ස පච්ඡතො පච්ඡතො උත්තමරූපා ඉත්ථී හුත්වා කෙසෙ විධුනිත්වා සංවිධාය බන්ධන්තී විය පිට්ඨිතො පංසුං පුඤ්ඡමානා විය සාටකං සංවිධාය නිවාසයමානා විය ච හුත්වා ථෙරස්ස පදානුපදිකා හුත්වා ගුම්බතො නික්ඛන්තා; එකමන්තෙ ඨිතො සහායකත්ථෙරො ඉමං කාරණං දිස්වා දොමනස්සජාතො නට්ඨොදානි මෙ ඉමිනා භික්ඛුනා සද්ධිං දීඝරත්තානුගතො සිනෙහො සචාහං එවංවිධභාවං ජානෙය්‍යං එත්තකං අද්ධානං ඉමිනා සද්ධිං විස්සාසං න කරෙය්‍යන්ති චින්තෙත්වා ආගච්ඡන්තස්සෙවස්ස හන්ද, ආවුසො තුය්හං පත්තචීවරං තාදිසෙන පාපෙන සද්ධිං එකමග්ගං න ගච්ඡාමීති

ආහ; තං කථං සුත්වා තස්ස ලජ්ජිභික්ඛුනො හදයං තිඛිණසත්තිං ගහෙත්වා විද්ධං විය අහොසි; තතො නං ආහ: ආවුසො කිංනාමෙතං වදසි අහං එත්තකං කාලං දුක්කටමත්තම්පි ආපත්තිං න ජානාමි ත්වං තං පන මං අජ්ජ පාපොති වදසි කිංතෙන දිට්ඨන්ති; කිං අඤ්ඤෙන දිට්ඨෙන කිං ත්වං එවං විධෙන අලඞ්කතපටියත්තෙන මාතුගාමෙන සද්ධිං එකට්ඨානෙ හුත්වා න නික්ඛන්තොති; නචෙතං ආවුසො මය්හං නාහං එවරූපං මාතුගාමං පස්සාමීති; තස්ස යාවතතියං කථෙන්තස්සාපි ඉතරො ථෙරො කථං අසද්දහිත්වා අත්තනා දිට්ඨකාරණංයෙව අත්ථං ගහෙත්වා තෙන සද්ධිං එකමග්ගෙන අගන්ත්වා අඤ්ඤෙන මග්ගෙන සත්ථු සන්තිකං ගතො; ඉතරොපි භික්ඛු අඤ්ඤෙන මග්ගෙන සත්ථු සන්තිකංයෙව ගතො; තතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උපොසථාගාරං පවිසනවෙලාය සො භික්ඛු තං භික්ඛුං උපොසථග්ග සඤ්ජානිත්වා ඉමස්මිං උපොසථග්ගෙ එවරූපො නාම පාපභික්ඛු අත්ථි නාහං තෙන සද්ධිං උපොසථං කරිස්සාමීති නික්ඛමිත්වා බහි අට්ඨාසි; භුම්මදෙවතා භාරියං මයා කම්මං කතන්ති මහල්ලකඋපාසකවණ්ණෙන තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කස්මා භන්තෙ අය්‍යො ඉමස්මිං ඨානෙ ඨිතොති ආහ; උපාසක ඉමං උපොසථග්ගං එකො පාපභික්ඛු පවිට්ඨො අහං තෙන සද්ධිං උපොසථං න කරොමීති වත්වා නික්ඛමිත්වා බහි ඨිතොම්හීති, භන්තෙ මා එවං ගණ්හථ පරිසුද්ධසීලො එස භික්ඛු තුම්හෙහි දිට්ඨමාතුගාමො නාම අහං මයා තුම්හාකං වීමංසනත්ථාය දළ්හා නු ඛො ඉමෙසං ථෙරානං මෙත්ති නො දළ්හාති ලජ්ජි අලජ්ජිභාවං ඔලොකෙන්තෙන තං කම්මං කතන්ති, කො පන ත්වං සප්පුරිසාති, අහං එකා භුම්මදෙවතා භන්තෙති, දෙවපුත්තො කථෙන්තො කථෙන්තොව දිබ්බානුභාවෙන ඨත්වා ථෙරස්ස පාදෙසු පතිත්වා මය්හං භන්තෙ ඛමථ එතං දොසං ථෙරො න ජානාති උපොසථං කරොථාති ථෙරං යාචිත්වා උපොසථග්ගං පවෙසෙසි; සො ථෙරො උපොසථං තාව එකට්ඨානෙ අකාසි මිත්තසන්ථවවසෙන න පුන තෙන සද්ධිං එකට්ඨානෙ අහොසීති; ඉමස්ස ථෙරස්ස කම්මං න කථීයති. චුදිතකත්ථෙරො පන අපරාපරං විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො අරහත්තං පාපුණි.

භුම්මදෙවතා තස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන එකං බුද්ධන්තරං අපායභයා න මුච්චි, සචෙ පන කාලෙන කාලං මනුස්සත්තං ආගච්ඡති අඤ්ඤෙන යෙන කෙනචි කතො දොසො තස්සෙව උපරි පතති; සො අම්හාකං භගවතො කාලෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති; ධානමාණවොතිස්ස නාමං අකංසු; සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා මහල්ලක කාලෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජි; තස්ස උපසම්පන්න දිවසතො පට්ඨාය එකා අලඞ්කතපටියත්තා ඉත්ථි තස්මිං ගාමං පවිසන්තෙ සද්ධිං ගාමං පවිසති නික්ඛමන්තෙ නික්ඛමති විහාරං පවිසන්තෙපි සද්ධිං පවිසති තිට්ඨන්තෙපි තිට්ඨතීති එවං නිච්චානුබද්ධා පඤ්ඤායති; ථෙරො තං න පස්සති තස්ස පන පුරිමකම්මනිස්සන්දෙන සා අඤ්ඤෙසං උපට්ඨාති; ගාමෙ යාගුභික්ඛං දදමානා ඉත්ථියො භන්තෙ අයං එකො යාගුඋළුඞ්කො තුම්හාකං එකො ඉමිස්සා අම්හාකං සහායිකායාති පරිහාසං කරොන්ති; ථෙරස්ස මහතී විහෙසා හොති; විහාරං ගතම්පි තං සාමණෙරා චෙව දහර

භික්ඛූ ච පරිවාරෙත්වා ධාතො කොණ්ඩො ජාතොති පරිහාසං කරොන්ති; අථස්ස තෙනෙව කාරණෙන කුණ්ඩධානත්ථෙරොති නාමං ජාතං; සො උට්ඨාය සමුට්ඨාය තෙහි කයිරමානං කෙළිං සහිතුං අසක්කොන්තො උම්මාදං ගහෙත්වා තුම්හෙ කොණ්ඩා තුම්හාකං උපජ්ඣායා කොණ්ඩා ආචරියා කොණ්ඩාති වදති; අථ නං සත්ථු ආරොචෙසුං කුණ්ඩධානො දහරසාමණෙරෙහි සද්ධිං එවං ඵරුසවාචං වදතීති; සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං භික්ඛූති පුච්ඡිත්වා සච්චං භගවාති වුත්තෙ කස්මා එවං වදෙසීති ආහ; භන්තෙ නිබද්ධං විහෙසං අසහන්තො එවං කථෙමීති; ත්වං පුබ්බෙ කත කම්මං යාවජ්ජදිවසා ජීරාපෙතුං න සක්කොසි පුන එවරූපං ඵරුසං මා වදි භික්ඛූති වත්වා ආහ.

> "මාවොච ඵරුසං කඤ්චි වුත්තා පටිවදෙය්‍යු තං
> දුක්ඛා හි සාරම්භකථා පටිදණ්ඩා ඵුසෙය්‍යු තං.
> සචෙ නෙරෙසි අත්තානං කංසො උපහතො යථා
> එස පත්තොසි නිබ්බානං සාරම්භො තෙ න විජ්ජතී"ති.[1]

ඉමඤ්ච පන තස්ස ථෙරස්ස මාතුගාමෙන සද්ධිං විචරණභාවං කොසලරඤ්ඤොපි කථයිංසු; රාජා ගච්ඡථ භණෙ වීමංසථාති පෙසෙත්වා සයම්පි මන්දෙනෙව පරිවාරෙන සද්ධිං ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා එකමන්තෙ ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි; තස්මිං ඛණෙ ථෙරො සූචිකම්මං කරොන්තො නිසින්නො හොති සාපිස්ස ඉත්ථී අවිදූරට්ඨානෙ ඨිතා විය පඤ්ඤායති; රාජා දිස්වා අත්ථිදං කාරණන්ති තස්සා ඨිතට්ඨානං අගමාසි; සා තස්මිං ආගච්ඡන්තෙ ආගච්ඡන්තෙ ථෙරස්ස වසනපණ්ණසාලං පවිට්ඨා විය අහොසි රාජාපි තාය සද්ධිංයෙව පණ්ණසාලං පවිසිත්වා සබ්බත්ථ ඔලොකෙන්තො අදිස්වා නායං මාතුගාමො ථෙරස්ස එකො කම්මවිපාකොති සඤ්ඤං කත්වා පඨමං ථෙරස්ස සමීපෙන ගච්ඡන්තොපි ථෙරං අවන්දිත්වා තස්ස කාරණස්ස අභූතභාවං ඤත්වා ආගම්ම ථෙරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො කච්චි භන්තෙ පිණ්ඩකෙන න කිලමථාති පුච්ඡි; ථෙරො වට්ටති මහාරාජාති ආහ; ජානාමහං භන්තෙ අය්‍යස්ස කථං එවරූපෙන පරික්කිලෙසෙන සද්ධිං චරන්තානං තුම්හාකං කෙ නාම පසීදිස්සන්ති ඉතො පට්ඨාය වො කත්ථචි ගමනකිච්චං නත්ථි අහං චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහිස්සාමි තුම්හෙ යොනිසො මනසිකාරෙ මා පමජ්ජිත්ථාති නිබද්ධං භික්ඛං පට්ඨපෙසි; ථෙරො රාජානං උපත්ථම්භකං ලභිත්වා භොජනසප්පායෙන එකග්ගචිත්තො හුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; තතො පට්ඨාය සා ඉත්ථී අන්තරධායි. මහාසුභද්දා උග්ගනගරෙ මිච්ඡාදිට්ඨිකකුලෙ වසමානා සත්ථා මං අනුකම්පතූති උපොසථං අධිට්ඨාය නිරාමගන්ධා හුත්වා උපරි පාසාදතලෙ ඨිතා ඉමානි පුප්ඵානි අන්තරෙ අට්ඨත්වා දසබලස්ස මත්ථකෙ විතානං හුත්වා තිට්ඨන්තු දසබලො ඉමාය සඤ්ඤාය ස්වෙ පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මය්හං භික්ඛං ගණ්හාතූති සච්චකිරියං කත්වා අට්ඨ සුමනපුප්ඵමුට්ඨියො විස්සජ්ජෙසි; පුප්ඵානි ගන්ත්වා ධම්මදෙසනවෙලායං සත්ථු මත්ථකෙ විතානං හුත්වා අට්ඨංසු; සත්ථා

---

1. ධම්මපද-දණ්ඩවග්ග.

තං සුමනපුප්ඵවිතානං දිස්වා චිත්තෙනෙව සුභද්දාය භික්ඛං අධිවාසෙත්වා පුන දිවසෙ අරුණෙ උග්ගතෙ ආනන්දත්ථෙරං ආහ ආනන්ද මයං අජ්ජ දූරං භික්ඛාචාරං ගමිස්සාම පුථුජ්ජනානං අදත්වා අරියානංයෙව සලාකං දෙහීති; ථෙරො භික්ඛූනං ආරොචෙසි ආවුසො සත්ථා අජ්ජ දූරං භික්ඛාචාරං ගමිස්සති පුථුජ්ජනා මා ගණ්හන්තු අරියාව සලාකං ගණ්හන්තූති; කුණ්ඩධානත්ථෙරො ආහරාවුසො සලාකන්ති පඨමංයෙව හත්ථං පසාරෙසි; ආවුසො[a] සත්ථා තාදිසානං භික්ඛූනං සලාකං න දාපෙති අරියානංයෙව දාපෙතීති විතක්කං උප්පාදෙත්වා ගන්ත්වා සත්ථු ආරොචෙසි; සත්ථා ආහරාපෙන්තස්ස සලාකං දෙහීති ආහ; ථෙරො චින්තෙසි සචෙ කුණ්ඩධානස්ස සලාකා දාතුං න යුත්තා අස්ස සත්ථා පටිබාහෙය්‍ය; භවිස්සති එකං කාරණන්ති කුණ්ඩධානස්ස සලාකං දස්සාමීති ගමනං අභිනීහරි; කුණ්ඩධානත්ථෙරො තස්ස පුරෙ ආගමනාව අභිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා ඉද්ධියා ආකාසෙ ඨත්වා ආහරාවුසො ආනන්ද සත්ථා මං ජානාති මාදිසං භික්ඛුං පඨමං සලාකං ගණ්හන්තං න සත්ථා වාරෙතීති හත්ථං පසාරෙත්වා සලාකං ගණ්හි; සත්ථා තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ථෙරං ඉමස්මිං සාසනෙ පඨමං සලාකං ගණ්හන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති

චතුත්ථෙ **පටිභානවන්තානන්**ති; සම්පන්නපටිභානානං; වඞ්ගීසථෙරො අග්ගොති දස්සෙති. අයං කිර ථෙරො දසබලස්ස සන්තිකං උපසංකමන්තො චක්ඛුපථතො පට්ඨාය චන්දෙන සද්ධිං උපමෙත්වා සූරියෙන ආකාසෙන මහාසමුද්දෙන හත්ථිනාගෙන සීහෙන මිගරඤ්ඤා සද්ධිං උපමෙත්වාපි අනෙකෙහි පදසතෙහි පදසහස්සෙහි සත්ථුවණ්ණං වදන්තොයෙව උපසංකමති; තස්මා පටිභානවන්තානං අග්ගො නාම ජාතො. තස්ස පඤ්හාකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා. අයම්පි කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාභොගකුලෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා පුරිමනයෙනෙව විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං පටිභානවන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සත්ථු අධිකාරකම්මං කත්වා අහම්පි අනාගතෙ පටිභානවන්තානං අග්ගො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං කත්වා සත්ථාරා ව්‍යාකතො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණගෙහෙ නිබ්බත්ති; වඞ්ගීසමාණවොතිස්ස නාමං අකංසු; සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හන්තො ආචරියං ආරාධෙත්වා ඡවසීසමන්තං නාම සිප්පං සික්ඛිත්වා ඡවසීසං නඛෙන ආකොටෙත්වා අයං සත්තො අසුකයොනියං නාම නිබ්බත්තොති ජානාති; බ්‍රාහ්මණා අයං අම්හාකං ජීවිකාමග්ගොති ඤත්වා වඞ්ගීසමාණවං පටිච්ඡන්නයානෙ නිසීදාපෙත්වා ගාමනිගමරාජධානියො චරන්තා නගරචාරෙ වා නිගමචාරෙ වා ඨපෙත්වා මහාජනස්ස රාසිභූතභාවං ඤත්වා යො වඞ්ගීසං පස්සති සො ධනං වා ලභති යසං වා ලභති සග්ගං වා ගච්ඡතීති වදන්ති; තෙසං කථං සුත්වා බහූ ජනා ලඤ්ජං දත්වා පස්සිතුකාමා හොන්ති; රාජරාජමහාමත්තා තෙස සන්තිකං ගන්ත්වා කො ආචරියස්ස ජානනවිසෙසොති පුච්ඡන්ති; තුම්හෙ

a. ආනන්දො-ම.

න ජානාථ සකලජම්බුදීපෙ අම්හාකං ආචරියසදිසො අඤ්ඤො පණ්ඩිතො නාම නත්ථි තිවස්සමත්ථකෙ මතකානම්පි සීසං ආහරාපෙත්වා නඛෙන ආකොටෙත්වා අයං සත්තො අසුකයොනියං නිබ්බත්තොති ජානාති වඞ්ගීසොපි මහාජනස්ස කඞ්ඛාච්ඡෙදනත්ථං තෙ තෙ ජනෙ ආවාහෙත්වා අත්තනො අත්තනො ගතිං කථාපෙති; තං නිස්සාය මහාජනස්ස හත්ථතො සතම්පි සහස්සම්පි ලභති; බ්‍රාහ්මණා වඞ්ගීසමාණවං ආදාය යථාරුචිං විචරිත්වා පුන සාවත්ථිං අගමංසු; වඞ්ගීසො ජෙතවනවිහාරස්ස අවිදූරට්ඨානෙ ඨිතො විචින්තෙසි සමණො ගොතමො පණ්ඩිතොති වදන්ති න ඛො පන සබ්බකාලං මයා ඉමෙසංයෙව වචනං කරොන්තෙන චරිතුං වට්ටති පණ්ඩිතානම්පි සන්තිකං ගන්තුං වට්ටතීති; සො බ්‍රාහ්මණෙ ආහ තුම්හෙ ගච්ඡථ අහං න බහුකෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා සමණං ගොතමං පස්සිස්සාමීති; තෙ ආහංසු වඞ්ගීස මා තෙ රුච්චි සමණං ගොතමං පස්සිතුං යො හි තං පස්සති තං සො මායාය ආවට්ටෙතීති; වඞ්ගීසො තෙසං කථං අනාදියිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං නිසීදි; අථ නං සත්ථා පුච්ඡි වඞ්ගීස කිඤ්චි සිප්පං ජානාසීති; ආම භොගොතම ඡවසීසමන්තං නාමෙකං ජානාමීති; කිං සො මන්තො කරොතීති; තිවස්සමත්ථකෙ මතානම්පි තං මන්තං ජපෙත්වා සීසං නඛෙන ආකොටෙත්වා නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාමීති; සත්ථා තස්ස එකං නිරයෙ උප්පන්නස්ස සීසං දස්සෙසි එකං මනුස්සෙසු උප්පන්නස්ස එකං දෙවෙසු එකං පරිනිබ්බුතස්ස සීසං දස්සෙසි; සො පඨමං සීසං ආකොටෙත්වා භොගොතම අයං සත්තො නිරයං ගතොති ආහ; සාධු වඞ්ගීස සුදිට්ඨං තයා අයං සත්තො කහං ගතොති පුච්ඡි; මනුස්සලොකං භොගොතමාති; අයං කහං ගතොති; දෙවලොකං භොගොතමාති තිණ්ණම්පි ගතට්ඨානං කථෙසි; පරිනිබ්බුතස්ස පන සීසං නඛෙන ආකොටෙන්තො නෙව අන්තං න කොටිං පස්සති; අථ නං සත්ථා න සක්කොසි වඞ්ගීසාති පුච්ඡි; පස්සථ භොගොතම උපපරික්ඛාමි තාවාති පුනප්පුනං පරිවත්තෙන්තොපි බාහිරකමන්තෙන ඛීණාසවස්ස ගතිං කථං ජානිස්සති; අථස්ස මත්ථකතො සෙදො මුච්චි; සො ලජ්ජිත්වා තුණ්හීභූතො අට්ඨාසි; අථ නං සත්ථා කිලමසි වඞ්ගීසාති ආහ; ආම භොගොතම ඉමස්ස සත්තස්ස ගතට්ඨානං ජානිතුං න සක්කොමි සචෙ තුම්හෙ ජානාථ කථෙථාති; වඞ්ගීස අහං එතම්පි ජානාමි ඉතො උත්තරිතරම්පීති වත්වා ධම්මපදෙ ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

> “චුතිං යො වෙදි සත්තානං උපපත්තිඤ්ච සබ්බසො
> අසත්තං සුගතං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.
>
> යස්ස ගතිං න ජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා
> ඛීණාසවං අරහන්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණන්”ති.[1]

තතො වඞ්ගීසො ආහ භොගොතම විජ්ජාය විජ්ජං දෙන්තස්ස නාම පරිහානි නත්ථි අහං අත්තනො ජානනකං මන්තං තුම්හාකං දස්සාමි තුම්හෙ එතං මන්තං මය්හං දෙථාති; වඞ්ගීස න මයං මන්තෙන මන්තං

1. ධම්මපද-බ්‍රාහ්මණවග්ග.

දෙම එවමෙව දෙමාති; සාධු භොගොතම දෙථ මෙ මන්තන්ති අපචිතිං
දස්සෙත්වා හත්ථකවජ්ජපකං කත්වා නිසීදි; කිං වඞ්ගීස තුම්හාකං සමයෙ
මහග්ඝමන්තං වා කිඤ්චි වා ගණ්හන්තානං පරිවාසො නාම න හොතීති;
හොති භොගොතමාති; අම්හාකං පන මන්තො නිප්පරිවාසොති සඤ්ඤං
කරොසීති; බ්‍රාහ්මණා නාම මන්තෙසු අතිත්තා හොන්ති තස්මා සො
භගවන්තං ආහ භොගොතම තුම්හෙහි කථිතනියාමං කරිස්සාමීති; භගවා
ආහ වඞ්ගීස මයං ඉමං මන්තං දෙන්තා අම්හෙහි සමානලිඞ්ගස්ස දෙමාති;
වඞ්ගීසො යං කිඤ්චි කත්වා මයා ඉමං මන්තං ගණ්හිත්වා ගන්තුං වට්ටතීති
බ්‍රාහ්මණෙ ආහ තුම්හෙ මයි පබ්බජන්තෙ මා චින්තයිත්ථ අහං ඉමං මන්තං
උග්ගණ්හිත්වා සකලජම්බුදීපෙ ජෙට්ඨකො භවිස්සාමි එවං සන්තෙ තුම්හා
කම්පි භද්දකං භවිස්සතීති මන්තත්ථාය සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජි සත්ථා මන්ත
පරිවාසං තාව වසාහීති ද්වත්තිංසාකාරං ආචික්ඛි; පඤ්ඤවා සත්තො
ද්වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායන්තොව තත්ථ ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා විපස්සනං
වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; තස්මිං අරහත්තං පත්තෙ බ්‍රාහ්මණා
කා නු ඛො වඞ්ගීසස්ස පවත්ති වීමංසිස්සාම නන්ති තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා
කිං භො වඞ්ගීස සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකෙ සිප්පං සික්ඛිතන්ති
පුච්ඡිංසු; ආම සික්ඛිතන්ති; තෙන හි එහි ගමිස්සාමාති; ගච්ඡථ තුම්හෙ
තුම්හෙහි සද්ධිං ගන්තබ්බකිච්චං මය්හං නිට්ඨිතන්ති; පඨමමෙව අම්හෙහි
තුය්හං කථිතං සමණො ගොතමො අත්තානං පස්සිතුං ආගතෙ මායාය
ආවට්ටෙතීති ත්වං හි ඉදානි සමණස්ස ගොතමස්ස වසං ආපන්නො කිං
මයං තව සන්තිකෙ කරිස්සාමාති ආගතමග්ගෙනෙව පක්කමිංසු; වඞ්ගී
සත්ථෙරොපි යං යං වෙලං දසබලං පස්සිතුං ගච්ඡති එකං ථුතිං කරොන්තොව
ගච්ඡති; තෙන නං සත්ථා සංඝමජ්ඣෙ නිසීදන්තො පටිභානවන්තානං
අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

පඤ්චමෙ **සමන්තපාසාදිකාන**න්ති; සබ්බපාසාදිකානං; **උපසෙනො**ති තස්ස ථෙරස්ස නාමං; වඞ්ගන්තබ්‍රාහ්මණස්ස පන සො පුත්තො
තස්මා **වඞ්ගන්තපුත්තො**ති වුච්චති; අයම්පන ථෙරො න කෙවලං අත්ත
නාව පාසාදිකො පරිසාපිස්ස පාසාදිකා ඉති පරිසං නිස්සාය ලද්ධනාම
වසෙන සමන්තපාසාදිකානං අග්ගො නාම ජාතො; පඤ්හකම්මෙම පනස්ස
අයමනුපුබ්බකථා. අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුල
ගෙහෙ නිබ්බත්තො වයං ආගම්ම පුරිමනයෙනෙව සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා
ධම්මං සුණමානො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං සමන්තපාසාදිකානං අග්ගට්ඨානෙ
ඨපෙන්තං දිස්වා සත්ථු අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා
යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ
නාලකබ්‍රාහ්මණගාමෙ සාරිබ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි;
උපසෙනදාරකොතිස්ස නාමං අකංසු; සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ
උග්ගණ්හිත්වා දසබලස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජි;
සො උපසම්පදාය එකවස්සිකො හුත්වා අරියගබ්භං වඩ්ඪෙස්සාමීති එකං කුල
පුත්තං අත්තනො සන්තිකෙ පබ්බාජෙත්වා උපසම්පාදෙසි: සො පවාරෙත්වා
සද්ධිවිහාරිකස්ස එකවස්සිකකාලෙ අත්තනා දුවස්සො දසබලො මං

පස්සිත්වා තුස්සිස්සතීති සද්ධිවිහාරිකං ආදාය දසබලං පස්සිතුං ආගතො;
සත්ථා තං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නං පුච්ඡි කතිවස්සොසි ත්වං භික්ඛූති;
දුවස්සොහං භගවාති; අයම්පන භික්ඛු කතිවස්සොති එකවස්සො භගවාති;
කිං තායං භික්ඛු හොතීති; සද්ධිවිහාරිකො මෙ භගවාති; අථ නං සත්ථා අති
ලහුං ඛො ත්වං මොඝපුරිස බාහුල්ලාය ආවත්තොසීති වත්වා අනෙකපරියා
යෙන විගරහි; ථෙරො සත්ථු සන්තිකා ගරහං ලභිත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා
ඉමිනාව පුණ්ණචන්දසස්සිරිකෙන මුඛෙන සත්ථාරං පරිසංයෙව නිස්සාය
සාධුකාරං දාපෙස්සාමීති තං දිවසංයෙව එකං ඨානං ගන්ත්වා විපස්සනාය
කම්මං කත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි; තතො යස්මා ථෙරො මහා
කුලතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතො පථවිප්ඵුටධම්මකථිකොච තස්මා තස්ස
ධම්මකථාය චෙව පසීදිත්වා මිත්තාමච්චඤාතිකුලෙහි ච නික්ඛමිත්වා බහූ
කුලදාරකා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජන්ති; අහං ආරඤ්ඤකො තුම්හෙපි
ආරඤ්ඤකා භවිතුං සක්කොන්තා පබ්බජථාති සො තෙරස ධුතඞ්ගානි
ආචික්ඛිත්වා සක්ඛිස්සාම භන්තෙති වදන්තෙ පබ්බාජෙති; තෙ අත්තනො
බලෙන තං තං ධුතඞ්ගං අධිට්ඨහන්ති; ථෙරො අත්තනො දසවස්සකාලෙ
විනයං පගුණං කත්වා සබ්බෙව උපසම්පාදෙසි; එවං උපසම්පන්නාවස්ස
පඤ්චසතමත්තා භික්ඛූ පරිවාරා අහෙසුං; තස්මිං සමයෙ සත්ථා ජෙතවන
විහාරෙ වසන්තො ඉච්ඡාමහං භික්ඛවෙ අඩ්ඪමාසං පටිසල්ලීයිතුන්ති භික්ඛු
සඞ්ඝස්ස ආරොචෙත්වා එකවිහාරී හොති; භික්ඛුසඞ්ඝොපි යො භගවන්තං
දස්සනාය උපසඞ්කමති පාචිත්තියං දෙසාපෙතබ්බොති කතිකං අකාසි; තදා
උපසෙනත්ථෙරො භගවන්තං පස්සිස්සාමීති අත්තනො පරිසාය සද්ධිං ජෙත
වනං ගන්ත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි සත්ථා
කථාසමුට්ඨාපනත්ථං අඤ්ඤතරං ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං ආමන්තෙසි
මනාපානි තෙ භික්ඛු පංසුකූලානීති; න ඛො මෙ භන්තෙ මනාපානි පංසු
කූලානීති වත්වා උපජ්ඣායෙ ගාරවෙන පංසුකූලිකභාවං ආරොචෙසි;
ඉමස්මිං ඨානෙ සත්ථා සාධු සාධු උපසෙනාති ථෙරස්ස සාධුකාරං දත්වා
අනෙකපරියායෙන ගුණකථං කථෙසි; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; විත්ථාරතො
පනිදං වත්ථු පාළියං ආගතමෙව. අථ සත්ථා අපරභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ
නිසින්නො ඉමස්මිං සාසනෙ ථෙරං සමන්තපාසාදිකානං අග්ගට්ඨානෙ
ඨපෙසීති.

ඡට්ඨෙ **සෙනාසනපඤ්ඤාපකානං** ති; සෙනාසනං පඤ්ඤාපෙන්තානං;
ථෙරස්ස කිර සෙනාසනපඤ්ඤාපනකාලෙ අට්ඨාරසසු මහාවිහාරෙසු
අසම්මට්ඨං පරිවෙණං වා අපටිජග්ගිතං සෙනාසනං වා අසොධිතං මඤ්චපීඨං වා
අනුපට්ඨිතං පානීයපරිභොජනීයං වා නාහොසි; තස්මා සෙනාසනපඤ්ඤා
පකානං අග්ගො නාම ජාතො. **දබ්බොතිස්ස** නාමං; මල්ලරාජකුලෙ
පන උප්පන්නත්තා **මල්ලපුත්තො** නාම ජාතො. තස්ස පඤ්හකම්මෙ
අයමනුපුබ්බිකථා. අයං හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුල
ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො වුත්තනයෙනෙව විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං
සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං සෙනාසනපඤ්ඤාපකානං අග්ගට්ඨානෙ
ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා සත්ථාරා

ව්‍යාකතො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සප දසබලස්ස සාසනෙ ඔසක්කනකාලෙ පබ්බජි; තදා තෙන සද්ධිං අපරෙ ඡ ජනාති සත්ත භික්ඛූ එකචිත්තා හුත්වා අඤ්ඤෙ සාසනෙ අගාරවං කරොන්තෙ දිස්වා ඉධ කිං කරොම එකමන්තෙ සමණධම්මං කත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සාමාති නිස්සෙණිං බන්ධිත්වා උච්චං පබ්බතසිඛරං ආරුහිත්වා අත්තනො චිත්තබලං ජානන්තා නිස්සෙණිං පාතෙන්තු ජීවිතෙ සාලයා ඔතරන්තු මා පච්ඡානුතප්පිනො අහුවත්ථාති වත්වා සබ්බෙ එකචිත්තා හුත්වා නිස්සෙණිං පාතෙත්වා අප්පමත්තා හොථ ආවුසොති අඤ්ඤමඤ්ඤං ඔවදිත්වා චිත්තරුචියෙසු ඨානෙසු නිසීදිත්වා සමණධම්මං කාතුං ආරභිංසු; තත්‍රෙකො ථෙරො පඤ්චමෙ දිවසෙ අරහත්තං පත්වා මම කිච්චං නිප්ඵන්නං අහං ඉමස්මිං ඨානෙ කිං කරිස්සාමීති ඉද්ධියා උත්තර කුරුතො පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා ආවුසො ඉමං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජථ භික්ඛා චාරකිච්චං මමායත්තං හොතු තුම්හෙ අත්තනො කම්මං කරොථාති ආහ; කිංනු ඛො මයං ආවුසො නිස්සෙණිං පාතෙන්තා එවං අවොචුම්හ යො පඨමං ධම්මං සච්ඡිකරොති සො භික්ඛං ආහරතු තෙනාභතං සෙසා පරි භුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං කරිස්සන්තීති; නත්ථි ආවුසොති; තුම්හෙ අත්තනො පුබ්බහෙතුනා ලභිත්ථ මයම්පි සක්කොන්තා වට්ටස්සන්තං කරිස්සාම ගච්ඡථ තුම්හෙති; ථෙරො තෙ සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තො ඵාසුකට්ඨානෙ පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා ගතො. අපරො ථෙරො සත්තමෙ දිවසෙ අනාගාමි ඵලං පත්වා තතො චුතො සුද්ධාවාසබ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො; ඉතරෙ ථෙරා තතො චුතා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තෙසු තෙසු කුලෙසු නිබ්බත්තා; එකො ගන්ධාරරට්ඨෙ තක්ක සිලානගරෙ රාජගෙහෙ නිබ්බත්තො; එකො පබ්බතියරට්ඨෙ පරිබ්බා ජිකාය කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්තො; එකො බාහියරට්ඨෙ කුටුම්බියගෙහෙ නිබ්බත්තො; එකො රාජගහෙ කුටුම්බියගෙහෙ නිබ්බත්තො; අයම්පන දබ්බත්ථෙරො මල්ලරට්ඨෙ අනුපියනගරෙ එකස්ස මල්ලරඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; තස්ස මාතා උපවිජඤ්ඤකාලෙ කාලමකාසි; මතසරීරං සුසානං නෙත්වා දාරුචිතකං ආරොපෙත්වා අග්ගිං අදංසු; තස්සා අග්ගිවෙග සන්තත්තං උදරපටලං ද්වෙධා අහොසි; දාරකො අත්තනො පුඤ්ඤබලෙන උප්පතිත්වා එකස්මිං දබ්බත්ථම්භෙ නිපති; තං දාරකං ගහෙත්වා අය්‍යිකාය අදංසු; සා තස්ස නාමං ගණ්හන්තී දබ්බත්ථම්භෙ නිපතිත්වා ලද්ධජීවිතත්තා දබ්බොතිස්ස නාමං අකාසි; තස්ස සත්තවස්සිකකාලෙ සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝ පරිවාරො මල්ලරට්ඨෙ චාරිකං චරමානො අනුපියං නිගමං පත්වා අනුපියම්බ වනෙ විහරති; දබ්බකුමාරො සත්ථාරං දිස්වා දස්සනෙනෙව පසීදිත්වා පබ්බ ජිතුකාමො හුත්වා අහං දසබලස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති අය්‍යිකං පුච්ඡි සා සාධු තාතාති දබ්බකුමාරං ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භන්තෙ ඉමං කුමාරං පබ්බාජෙථාති ආහ; සත්ථා අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො සඤ්ඤං අදාසි; භික්ඛු ඉමං දාරකං පබ්බාජෙහීති; සො ථෙරො සත්ථු වචනං සුත්වා දබ්බ කුමාරං පබ්බාජෙන්තො තචපඤ්චකං කම්මට්ඨානං ආචික්ඛි; පුබ්බහෙතු සම්පන්නතා කතාභිනීහාරො සත්තො පඨමකෙසවට්ටිඔරොපනක්ඛණෙ

සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; දුතියකෙසවට්ටියා ඔරොපියමානාය සකදාගාමිඵලෙ තතියාය අනාගාමිඵලෙ සබ්බකෙසානං පන ඔරොපනඤ්ච අරහත්තඵලසච්ඡිකිරියා ච අපච්ඡාපුරෙ අහොසි; සත්ථා මල්ලරට්ඨෙ යථාභිරන්තං විහරිත්වා රාජගහං පත්වා වෙළුවනෙ වාසං කප්පෙසි. තත්‍රායස්මා දබ්බො මල්ලපුත්තො රහොගතො අත්තනො කිච්චනිප්ඵත්තිං ඔලොකෙත්වා සඞ්ඝස්ස වෙය්‍යාවච්චකරණෙ කායං යොජෙතුකාමො චින්තෙසි යන්නූනාහං සඞ්ඝස්ස සෙනාසනඤ්ච පඤ්ඤපෙය්‍යං භත්තානි ච උද්දිසෙය්‍යන්ති; සො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා අත්තනො පරිවිතක්කං ආරොචෙසි; සත්ථා තස්ස සාධුකාරං දත්වා සෙනාසනපඤ්ඤාපකත්තඤ්ච භත්තුද්දෙසකත්තඤ්ච සම්පටිච්ඡි; අථ නං අයං දබ්බො දහරොව සමානො මහන්තෙ ඨානෙ ඨිතොති සත්තවස්සිකකාලෙයෙව උපසම්පාදෙසි; ථෙරො උපසම්පන්නකාලතො පට්ඨාය රාජගහං උපනිස්සාය විහරන්තානං සබ්බභික්ඛූනං සෙනාසනානි ච පඤ්ඤපෙති භික්ඛච සම්පටිච්ඡිත්වා උද්දිසති; තස්ස සෙනාසනපඤ්ඤාපකභාවො සබ්බදිසාසු පාකටො අහොසි දබ්බො කිර මල්ලපුත්තො සභාගානං සභාගානං භික්ඛූනං එකට්ඨානෙ සෙනාසනානි පඤ්ඤපෙති දූරෙපි සෙනාසනං පඤ්ඤපෙතියෙව ගන්තුං අසක්කොන්තෙ ඉද්ධියා නෙතීති; අථ නං භික්ඛූ කාලෙපි විකාලෙපි අම්හාකං ආවුසො ජීවකම්බවනෙ සෙනාසනං පඤ්ඤපෙහි අම්හාකං මද්දකුච්ඡිස්මිං මිගදායෙති එවං සෙනාසනං උද්දිසාපෙත්වා තස්ස ඉද්ධිං පස්සන්තා ගච්ඡන්ති; සොපි ඉද්ධියා මනොමයෙ කායෙ අභිසංඛරිත්වා එකෙකස්ස ථෙරස්ස එකෙකං අත්තනො සදිසං භික්ඛුං දත්වා අඞ්ගුලියා ජලමානාය පුරතො පුරතො ගන්ත්වා අයං මඤ්චො ඉදං පීඨන්ති ආදීනි වත්වා සෙනාසනං පඤ්ඤපෙත්වා පුන අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ආගච්ඡති; අයමෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාරතො පනිදං වත්ථු පාළියං ආගතමෙව සත්ථා ඉදමෙව කාරණං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා අපරභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං සෙනාසනපඤ්ඤාපකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

සත්තමෙ **දෙවතානං පියමනාපාන**න්ති; දෙවතානං පියානඤ්චෙව මනාපානඤ්ච පිලින්දිවච්ඡත්ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; සො කිර අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ චක්කවත්තිරාජා හුත්වා මහාජනං පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා සග්ගපරායනං අකාසි; යෙභුය්‍යෙන කිර තෙසු කාමසග්ගෙසු නිබ්බත්තදෙවතා තස්සෙව ඔවාදං ලභිත්වා නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ අත්තනො සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා කං නු ඛො නිස්සාය ඉමං සග්ගසම්පත්තිං ලභිම්හාති ආවජ්ජමානා ඉමං ථෙරං දිස්වා ථෙරං නිස්සාය අම්හෙහි සම්පත්ති ලද්ධාති සායං පාතං ථෙරං නමස්සන්ති; තස්මා සො දෙවතානං පියමනාපානං අග්ගො නාම ජාතො. **පිලින්දී**ති පනස්ස ගොත්තං, **වච්ඡො**ති නාමං; තදුභයං සංසන්දෙත්වා පිලින්දිවච්ඡොති වුච්චති; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා: අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො පුරිමනයෙනෙව සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං දෙවතානං පියමනාපට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං

බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණගෙහෙ නිබ්බත්ති; පිළින්දිවච්ඡොතිස්ස නාමං අකංසු; සො අපරෙන සමයෙන සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා උපසම්පජ්ජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; සො ගිහීහිපි භික්ඛූහිපි සද්ධිං කථෙන්තො එහි වසල ගච්ඡ වසල දෙහි වසල ගණ්හ වසලාති වසලවාදෙනෙව සමුදාචරති; තං කථං ආහරිත්වා තථාගතං පුච්ඡිංසු; භගවා අරියා නාම ඵරුසවචනා න හොන්තීති භික්ඛවෙ අරියානං පරවම්භනවසෙන ඵරුසවාචා නාම නත්ථි අපිච ඛො පන භවන්තරෙ ආචිණ්ණවසෙන භවෙය්‍යාති; භණන්ත පිළින්දිවච්ඡත්ථෙරො උට්ඨාය සමුට්ඨාය ගිහීහිපි භික්ඛූහිපි සද්ධිං කථෙන්තො වසල වසලාති කථෙති කිමෙත්ථ කාරණං භගවාති; භික්ඛවෙ න මය්හං පුත්තස්ස එතං ඉදානෙව ආචිණ්ණං අතීතෙ පනෙස පඤ්චජාතිසතානි වසලවාදීබ්‍රාහ්මණ කුලෙ නිබ්බත්ති ඉච්චෙස භවාචිණ්ණෙනෙව කථෙති න ඵරුසවසෙන අරියානං හි වොහාරො ඵරුසොපි සමානො චෙතනාය අඵරුසභාවෙන පරිසුද්ධොව අප්පමත්තකමෙපෙත්ථ පාපං න උපලබ්භතීති වත්වා ධම්මපදෙ ඉමං ගාථමාහ.

"අකක්කසං විඤ්ඤාපනිං[1] ගිරං සච්චං උදීරයෙ
යාය නාභිසජෙ කඤ්චි තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං"[1]

අථෙකදිවසං ථෙරො රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසන්තො එකං පුරිසං පිප්ඵලීනං පාතිං පූරෙත්වා ආදාය අන්තොනගරං පවිසන්තං දිස්වා කිං තෙ වසල භාජනෙති ආහ; සො චින්තෙසි අයං සමණො මයා සද්ධිං පාතොව ඵරුසකථං කථෙති ඉමස්ස අනුච්ඡවිකමෙව වත්තුං වට්ටතීති මූසිකවච්චං මෙ භන්තෙ භාජනෙති ආහ; එවං භවිස්සති වසලාති; තස්ස ථෙරස්ස දස්සනං විජහන්තස්ස සබ්බං මූසිකවච්චමෙව අහොසි; සො චින්තෙසි ඉමා පිප්ඵලියො මූසිකවච්චසදිසා පඤ්ඤායන්ති සභාවෙ නු ඛො නොති වීමංසන්තො හත්ථෙන උපපීළෙසි; අථස්ස උන්දූරවච්චභාවං ඤත්වා බලව දොමනස්සං උප්පජ්ජි; සො ඉමා එව නු ඛො එවරූපා උදාහු සකටෙපීති ගන්ත්වා ඔලොකෙන්තො සබ්බාපි පිප්ඵලියො තාදිසාව දිස්වා හදයං හත්ථෙන සන්ධාරෙත්වා ඉදං න අඤ්ඤස්ස කම්මං මයා පාතොව දිට්ඨ භික්ඛුස්සෙතං කම්මං අද්ධා එකං මායං ජානිස්සති තස්ස ගතට්ඨානං අනුවිජ්ජිත්වා එතං කාරණං ජානිස්සාමීති ථෙරස්ස ගතමග්ගං පුච්ඡිත්වා පායාසි; අථෙකො පුරිසො තං අතිවිය චණ්ඩිගතං ගච්ඡන්තං දිස්වා හො පුරිස ත්වං අතිවිය චණ්ඩිගතො ගච්ඡසි කෙන කම්මෙන ගච්ඡසීති පුච්ඡි; සො තස්ස තං පවත්තිං ආරොචෙසි; සො තස්ස කථං සුත්වා එවමාහ භො මා චින්තයි මය්හං අය්‍යො පිළින්දිවච්ඡො භවිස්සති ත්වං එතදෙව භාජනං පූරෙත්වා ආදාය ගන්ත්වා ථෙරස්ස පුරතො තිට්ඨ කිං නාමෙතං වසලාති වුත්තකාලෙව පිප්ඵලියො භන්තෙති වද ථෙරො එවං භවිස්සති වසලාති වක්ඛති පුන සබ්බාපි පිප්ඵලියො භවිස්සන්තීති; සො තථා අකාසි; සබ්බා පිප්ඵලියො පටිපාකතිකා අහෙසුං; ඉදං එත්තකං වත්ථු අපරභාගෙ පන සත්ථා දෙවතානං පියමනාපකාරණමෙව වත්ථුං කත්වා ථෙරං දෙවතානං පියමනාපානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. අවිඤ්ඤාපනිං.-මුද්දිත ධම්මපද.

අථමෙ **ඛිප්පාභිඤ්ඤාන**න්ති; ඛිප්පං අධිගතඅභිඤ්ඤානං දාරුචීරිය ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; අයං හි ථෙරො සංඛිත්තධම්මදෙසනාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි මග්ගඵලානං පරිකම්මකිච්චං නාහොසි තස්මා ඛිප්පාභිඤ්ඤානං අග්ගො නාම ජාතො. බාහියරට්ඨෙ පන ජාතත්තා **බාහියො**ති'ස්ස නාමං අහොසි; සො අපරභාගෙ දාරුචීරානි ධාරෙසි තස්මා **දාරුචීරියො** නාම ජාතො. තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා; අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො දසබලස්ස ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං ඛිප්පාභිඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සප දසබලස්ස සාසනෙ ඔසක්කන්තකාලෙ ගෙඨා වුත්තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං සමණධම්මං කත්වා පරිපුණ්ණසීලො ජීවිතක්ඛයං පත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති; සො එකං බුද්ධන්තරං දෙවලොකෙ වසිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බාහියරට්ඨෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වයං ආගම්ම ඝරාවාසං වසන්තො වොහාරං කරිස්සාමීති සුවණ්ණභූමිගමනීයං නාවං අභිරූහි; නාවා ඉච්ඡිත දෙසං අප්පත්වාව සමුද්දමජ්ඣෙ භින්නා; මහාජනො මච්ඡකච්ඡපභක්ඛං අහොසි; අයම්පන එකං දාරුඛණ්ඩං ගහෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සුප්පාරක පට්ටනෙ උත්තිණ්ණො මනුස්සවාසභාවං ඤත්වා අචෙලකනියාමෙන මනුස්සෙ පස්සිතුං අයුත්තන්ති අවිදූරට්ඨානෙ එකං මහාතළාකසෙවාලං ගහෙත්වා සරීරං වෙඨෙත්වා එකස්මිංයෙව ඨානෙ පතිතකං එකං කපාලං ආදාය භික්ඛාය පාවිසි; මනුස්සා තං දිස්වා චින්තෙසුං සචෙ ලොකෙ අරහන්තා නාම අත්ථි එවංවිධෙහි භවිතබ්බං කින්නු ඛො අයං උක්කට්ඨ භාවෙන වත්ථං න ගණ්හාති උදාහු දීයමානං ගණ්හෙය්‍යාති වීමංසන්තා නානාදිසාහි වත්ථානි ආහරිංසු; සො චින්තෙසි සචාහං න ඉමිනා නියාමෙන ආගමිස්සං න මෙ එතෙ පසීදෙය්‍යුං යං කිඤ්චි කත්වා ඉමෙ වඤ්චෙත්වා ජීවිකොපායං කාතුං වට්ටතීති වත්ථානි න පතිගණ්හි; මනුස්සා භිය්‍යො සො මත්තාය පසන්නා මහාසක්කාරං කරිංසු; සොපි භත්තකිච්චං කත්වා අවිදූරට්ඨානෙ දෙවකුලං ගන්තා; මහාජනො තෙන සද්ධිංයෙව ගන්ත්වා දෙවකුලං පටිජග්ගිත්වා අදාසි; සො චින්තෙසි ඉමෙ මය්හං සෙවාලෙ නිවාසනමත්තෙන පසීදිත්වා එවංවිධං සක්කාරං කරොන්ති එතෙසං මයා උක්කට්ඨෙනෙව භවිතුං වට්ටතීති සල්ලහුකානි රුක්ඛඵලකානි ගහෙත්වා තච්ඡෙත්වා වාකෙසු ආවුණිත්වා චීරං කත්වා නිවාසෙත්වා ජීවිකං කප්පෙන්තො වසි. අථ යො සො කස්සපබුද්ධකාලෙ සත්තසු ජනෙසු සමණධම්මං කරොන්තෙසු එකො භික්ඛු සුද්ධාවාසබ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො සො නිබ්බත්තසමනන්තරමෙව අත්තනො බ්‍රහ්මසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා ආගතට්ඨානං ආවජ්ජෙන්තො සත්තන්නං ජනානං පබ්බතං ආරුය්හ සමණ ධම්මකරණට්ඨානං දිස්වා සෙසානං ජනානං නිබ්බත්තට්ඨානං ආවජ්ජෙන්තො එකස්ස පරිනිබ්බුතභාවං ඉතරෙසං පඤ්චන්නං කාමාවචරදෙවලොකෙ නිබ්බත්තභාවං ඤත්වා කාලානුකාලං තෙ පඤ්ජනෙ ආවජ්ජෙති; ඉමස්මිං පන කාලෙ කහං නු ඛොති ආවජ්ජෙන්තො දාරුචීරිකං සුප්පාරකපට්ටනං

උපනිස්සාය කුහනකම්මෙන ජීවිකං කප්පෙන්තං දිස්වා නායං වතායං බාලො පුබ්බෙ සමණධම්මං කරොන්තො අතිඋක්කට්ඨභාවෙන අරහතාපි ආහටං පිණ්ඩපාතං අපරිභුඤ්ජිත්වා ඉදානි උදරත්ථාය අනරහාව අරහත්තං පටිජානිත්වා ලොකං වඤ්චෙන්තො විචරති දසබලස්ස ච නිබ්බත්තභාවං න ජානාති ගච්ඡාමි නං සංවෙජෙත්වා දසබලස්ස නිබ්බත්තභාවං ජානාපෙමීති ඛණෙනෙව බ්‍රහ්මලොකතො සුප්පාරකපට්ටනෙ රත්තිභාගසමනන්තරෙ දරුචීරිකස්ස පමුඛෙ පාතුරහොසි; සො අත්තනො වසනට්ඨානෙ ඔභාසං දිස්වා බහි නික්ඛමිත්වා ඨිතො මහාබ්‍රහ්මං ඔලොකෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ කො තුම්හෙති පුච්ඡි; අහං තුය්හං පොරාණකසහායො අනාගාමිඵලං පත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො අම්හාකං පන සබ්බජෙට්ඨකො අරහත්තං පත්වා පරිනිබ්බුතො තුම්හෙ පඤ්ච ජනා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා ස්වාහං තං ඉමස්මිං ඨානෙ කුහනකම්මෙන ජීවන්තං දිස්වා දමෙතුං ආගතොති වත්වා ඉදං කාරණමාහ න ඛො ත්වං බාහිය අරහා නාපි අරහමග්ගං සමාපන්නො සාපි තෙ පටිපදා නත්ථි යාය ත්වං අරහා වා අස්සසි අරහමග්ගං වා සමාපන්නොති; අථස්ස සත්ථු උප්පන්නභාවං සාවත්ථියං වසනභාවඤ්ච ආචික්ඛිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡාති තං උය්යොජෙත්වා බ්‍රහ්මලොකමෙව අගමාසි. දරුචීරියොපි මහාබ්‍රහ්මුනා සංවෙජිතො මොක්ඛමග්ගං ගවෙසිස්සාමීති වීසංයොජනසතං මග්ගං එකරත්තිවාසෙන ගන්ත්වා සත්ථාරං පිණ්ඩාය පවිට්ඨං අන්තරඝරෙ සම්පාපුණිත්වා සත්ථු පාදෙසු නිපතිත්වා දෙසෙතු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං දෙසෙතු සුගතො ධම්මන්ති යාවතතියං යාචි; සත්ථා එත්තාවතා බාහියස්ස ඤාණං පරිපාකං ගතන්ති ඤත්වා තස්මා තිහ තෙ බාහිය එවං සික්ඛිතබ්බං දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සතීති ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදි; දෙසනා පරියොසානෙ අන්තරවීථියං ඨිතොව දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි; සො අත්තනො කිච්චං මත්ථකප්පත්තං ඤත්වා භගවන්තං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා අපරිපුණ්ණපත්තචීවරතාය පත්තචීවරං පරියෙසන්තො සංකාරධානතො චොළකඛණ්ඩානි සංකඩ්ඪති; අථ නං පුබ්බවෙරිකො අමනුස්සො එකිස්සා තරුණවච්ඡාය ගාවියා සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි; සත්ථා සාවත්ථිතො නික්ඛමන්තො අන්තරවීථියං බාහියං සංකාරට්ඨානෙ පතිතං දිස්වා ගණ්හථ භික්ඛවෙ බාහියස්ස දරුචීරියස්ස සරීරන්ති නීහරාපෙත්වා සරීරකිච්චං කාරෙත්වා චාතුම්මහාපථෙ චෙතියං කාරාපෙසි; තතො සංඝමජ්ඣෙ කථා උදපාදි තථාගතො භික්ඛුසංඝෙන බාහියස්ස සරීරඣාපනකිච්චං කාරෙසි ධාතුයො ගහෙත්වා චෙතියං කාරෙසි කතරමග්ගො නු ඛො තෙන සච්ඡිකතො සාමණෙරො නු ඛො සො භික්ඛු නු ඛොති චිත්තං උප්පාදයිංසු; සත්ථා තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා පණ්ඩිතො භික්ඛවෙ බාහියොති උපරි ධම්මදෙසනං වඩ්ඪෙත්වා තස්ස පරිනිබ්බුතභාවං පකාසෙසි. පුන සඞ්ඝමජ්ඣෙ කථා උදපාදි න ච සත්ථාරා බාහියස්ස බහු ධම්මො දෙසිතො අරහත්තං පත්තොති ච වදෙති කිං නාමෙතන්ති; සත්ථා ධම්මො මන්දො බහූති අකාරණං විසපීතකස්ස අගදො විය එසොති වත්වා ධම්මපදෙ ගාථමාහ,

"සහස්සමපි චෙ ගාථා අනත්ථපදසංහිතා
එකං ගාථාපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මතී"ති.

දෙසනා පරියොසානෙ චතුරාසීතිපාණසහස්සානි අමතපානං පිවිංසු; ඉදංච පන බාහියත්ථෙරස්ස වත්ථු සුත්තෙන ආගතත්තා න විත්ථාරෙන කථිතං: අපරභාගෙ පන සත්ථා සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදන්තො බාහියත්ථෙරං ඛිප්පාභිඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

නවමෙ **චිත්තකථිකානං**ති; විචිත්තං කත්වා ධම්මං කථෙන්තානං; ථෙරෝ කිර එකස්සපි චිත්තාමපි ධම්මං කථෙන්තො බහූහි උපමාහි ච කාරණෙහි ච මණ්ඩයිත්වා බොධෙන්තො කථෙති තස්මා චිත්තකථිකානං අග්ගො නාම ජාතො. තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා. අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා වයප්පත්තො දසබලස්ස ධම්මකථං සුණන්තො, සත්ථාරං එකං භික්ඛුං චිත්තකථිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපබුද්ධස්ස සාසනෙ ඔසක්කන්තකාලෙ සත්තන්නං භික්ඛූනං අබ්භන්තරො හුත්වා පබ්බතමත්ථකෙ සමණධම්මං කත්වා අපරිහීනසීලො තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං සම්පත්තිං අනුභවමානො අම්හාකං සත්ථුකාලෙ රාජගහෙ එකිස්සා කුලදාරිකාය කුච්ඡිම්හි උප්පන්නො; සා ච පඨමං මාතාපිතරො යාචිත්වා පබ්බජ්ජං අලභමානා කුලඝරං ගතා ගබ්භං සණ්ඨිතම්පි අජානන්තී සාමිකං ආරාධෙත්වා තෙන අනුඤ්ඤාතා භික්ඛුනීසු පබ්බජිතා; තස්සා ගබ්භනිමිත්තං දිස්වා භික්ඛුනියො දෙවදත්තං පුච්ඡිංසු; සො අස්සමණීති ආහ; දසබලං පුච්ඡිංසු; සත්ථා උපාලිත්ථෙරං පටිච්ඡාපෙසි; ථෙරො සාවත්ථිනගරවාසිනී කුලානි විසාඛඤ්ච උපාසිකං පක්කොසාපෙත්වා සොධෙන්තො පුරෙ ලද්ධො ගබ්භො පබ්බජ්ජා අරොගාති ආහ; සත්ථා සුවිනිච්ඡිතං අධිකරණන්ති ථෙරස්ස සාධුකාරං අදාසි; සා භික්ඛුනී සුවණ්ණබිම්බසදිසං පුත්තං විජායි; තං ගහෙත්වා රාජා පසෙනදිකොසලො පොසාපෙසි; කස්සපොති චස්ස නාමං කත්වා අපරභාගෙ අලඞ්කරිත්වා සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා පබ්බාජෙසි; කුමාරකාලෙ පන පබ්බජිතත්තා භගවතා කස්සපං පක්කොසථ ඉදං ඵලං වා ඛාදනීයං වා කස්සපස්ස දෙථාති වුත්තෙ කතරස්ස කස්සපස්සාති කුමාරකස්සපස්සාති එවං ගහිතනාමත්තා තතො පට්ඨාය වුද්ධකාලෙපි කුමාරකස්සපොත්වෙව වුච්චති; අපි ච රඤ්ඤො පොසාවනිකපුත්තත්තාපි කුමාරකස්සපොත්වෙව සඤ්ජානිංසු; සො පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය විපස්සනාය චෙව කම්මං කරොති බුද්ධවචනඤ්ච ගණ්හාති; අථ සො තෙන සද්ධිං පබ්බතමත්ථකෙ සමණධම්මං කත්වා අනාගාමිඵලං පත්වා සුද්ධාවාසෙ නිබ්බත්තමහාබ්‍රහ්මා තස්මිං සමයෙ ආවජ්ජන්තො කුමාරකස්සපං දිස්වා සහායකො මෙ විපස්සනාය කිලමති ගන්ත්වා තස්ස විපස්සනාය නයමුඛං දස්සෙත්වා මග්ගඵලුප්පත්තියා උපායං කරිස්සාමීති බ්‍රහ්මලොකෙ ඨිතොව පන්නරස පඤ්හෙ අභිසංඛරිත්වා රත්තිභාගසමනන්තරෙ කුමාරකස්සපත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානෙ අන්ධවනෙ පාතුරහොසි;

ථෙරො ආලොකං දිස්වා කො එසොති ආහ; අහං පුබ්බෙ තයා සද්ධිං සමණධම්මං කත්වා අනාගාමිඵලං පත්වා සුද්ධාවාසෙ නිබ්බත්තබ්‍රහ්මාති ආහ; කෙන කම්මෙන ආගතත්ථාති; මහාබ්‍රහ්මා අත්තනො ආගතකාරණං දීපෙතුං තෙ පඤ්හෙ ආචික්ඛිත්වා ත්වම්පන ඉමෙ පඤ්හෙ උග්ගණ්හිත්වා අරුණෙ උට්ඨිතෙ තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡ ඨපෙත්වා හි තථාගතං අඤ්ඤො ඉමෙ පඤ්හෙ කථෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථීති වත්වා බ්‍රහ්මලොකමෙව ගතො; ථෙරොපි පුනදිවසෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා මහාබ්‍රහ්මුනා කථිතනියාමෙන පඤ්හෙ පුච්ඡි; සත්ථා කුමාරකස්සපත්ථෙරස්ස අරහත්තං පාපෙත්වා පඤ්හෙ කථෙසි; ථෙරො සත්ථාරා කථිතනියාමෙනෙව උග්ගණ්හිත්වා විපස්සනං ගබ්භං ගාහාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; තතො පට්ඨාය චතුන්නං පරිසානං ධම්මකථං කථෙන්තො බහුකානම්පි අබහුකානම්පි උපමාහි ච කාරණෙහි ච මණ්ඩෙත්වා චිත්තකථමෙව කථෙති අථ නං සත්ථා පායාසිරඤ්ඤො පඤ්චදසහි පඤ්හෙහි මණ්ඩෙත්වා සුත්තන්තෙන දෙසිතෙ තං සුත්තන්තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ඉමස්මිං සාසනෙ චිත්තකථිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

දසමෙ **පටිසම්භිදාප්පත්තානං** ති; චතස්සො පටිසම්භිදා පත්වා ඨිතානං මහාකොට්ඨිතත්ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; අයං හි ථෙරො අත්තනො පටිසම්භිදාසු චිණ්ණවසීභාවෙන අභිඤ්ඤාතෙ අභිඤ්ඤාතෙ මහාසාවකෙ උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්තොපි දසබලං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්තොපි පටිසම්භිදාසුයෙව පඤ්හං පුච්ඡති; ඉති ඉමිනා චිණ්ණවසෙන පටිසම්භිදාප්පත්තානං අග්ගො නාම ජාතො. තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා. අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො අපරෙන සමයෙන සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං පටිසම්භිදාප්පත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති; කොට්ඨිතමාණවොතිස්ස නාමං අකංසු; සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා එකදිවසං සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජි සො උපසම්පන්නකාලතො පට්ඨාය විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා නිච්චකාලං පටිසම්භිදාසු චිණ්ණවසී හුත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්තො පටිසම්භිදාසුයෙව පඤ්හං පුච්ඡති; අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ මහාවෙදල්ලසුත්තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා පටිසම්භිදාප්පත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

තතියො වග්ගො.

4

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **බහුස්සුතානං** ති ආදීසු අඤ්ඤෙපි ථෙරා බහුස්සුතා සතිමන්තා ගතිමන්තා ධිතිමන්තා උපට්ඨාකා ච අත්ථි; අයම්පනායස්මා බුද්ධවචනං උග්ගණ්හන්තො දසබලස්ස සාසනෙ භණ්ඩාගාරිකපරියත්තියං

ඨත්වා ගණ්හි; තස්මා බහුස්සුතානං අග්ගො නාම ජාතො. ඉමස්සෙව ච ථෙරස්ස බුද්ධවචනං ගහෙත්වා ධාරණකසති අඤ්ඤෙහි ථෙරෙහි බලවතරා අහොසි; තස්මා **සතිමන්තානං** අග්ගො නාම ජාතො. අයමෙව චායස්මා එකපදෙ ඨත්වා සට්ඨි පදසහස්සානි ගණ්හන්තො සත්ථාරා කථිතනියාමෙනෙව සබ්බපදානි ජානාති; තස්මා **ගතිමන්තානං** අග්ගො නාම ජාතො. තස්සෙව චායස්මතො බුද්ධවචනං උග්ගණ්හනවිරියං සජ්ඣායනවිරියං ධාරණවිරියං සත්ථු උපට්ඨානවිරියඤ්ච අඤ්ඤෙහි අසදිසං අහොසි; තස්මා **ධිතිමන්තානං** අග්ගො නාම ජාතො. තථාගතං උපට්ඨහන්තොපෙස න අඤ්ඤෙසං උපට්ඨාකභික්ඛූනං උපට්ඨහනාකාරෙන උපට්ඨහි; අඤ්ඤෙහි තථාගතං උපට්ඨහන්තා න චිරං උපට්ඨහිංසු; න ච බුද්ධානං මනං ගහෙත්වා උපට්ඨහිංසු; ථෙරො පන උපට්ඨාකට්ඨානං ලද්ධදිවසතො පට්ඨාය ආරද්ධවිරියො හුත්වා තථාගතස්ස මනං ගහෙත්වා උපට්ඨහි; තස්මා **උපට්ඨාකානං** අග්ගො නාම ජාතො. තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා. ඉතො කිර සතසහස්සකප්පෙ පදුමුත්තරො නාම සත්ථා ලොකෙ උප්පජ්ජි; තස්ස හංසවතී නාම නගරං අහොසි; නන්දො නාම රාජා පිතා; සුමෙධා නාම දෙවී මාතා; බොධිසත්තො උත්තරකුමාරො නාම අහොසි; සො පුත්තස්ස ජාතදිවසෙ මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛම්ම පබ්බජිත්වා පධානමනුයුත්තො අනුක්කමෙන සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා "අනෙකජාතිසංසාර"න්ති උදානං උදානෙත්වා සත්තාහං බොධිපල්ලඞ්කෙ වීතිනාමෙත්වා පඨවියං ඨපෙස්සාමීති පාදං අභිනීහරි; අථ පඨවිං භින්දිත්වා හෙට්ඨා වුත්තප්පමාණං පදුමං උට්ඨාසි; තදුපාදාය භගවා පදුමුත්තරොත්වෙව පඤ්ඤායිත්ථ; තස්ස දෙවලො ච සුජාතො ච ද්වෙ අග්ගසාවකා අහෙසුං; අමිතා ච අසමා ච ද්වෙ අග්ගසාවිකා; සුමනො නාම උපට්ඨාකො; පදුමුත්තරො භගවා පිතු සඞ්ගහං කුරුමානො භික්ඛුසතසහස්සපරිවාරො හංසවතියා රාජධානියා වසති; කනිට්ඨභාතා පනස්ස සුමනකුමාරො නාම; තස්ස රාජා හංසවතිතො වීසංයොජනසතෙ භොගගාමං අදාසි; සො කදාචි කදාචි ආගන්ත්වා පිතරඤ්ච සත්ථාරඤ්ච පස්සති; අථෙකදිවසං පච්චන්තො කුපිතො; සුමනො රඤ්ඤො පෙසෙසි; රාජා ත්වං මයා තත්ථ කස්මා ඨපිතොති පටිපෙසෙසි; සො චොරෙ වූපසමෙත්වා උපසන්තො දෙව ජනපදොති රඤ්ඤො පෙසෙසි; රාජා තුට්ඨො සීඝං මම පුත්තො ආගච්ඡතූති ආහ; තස්ස සහස්සමත්තා අමච්චා හොන්ති; සො තෙහි සද්ධිං අන්තරාමග්ගෙ මන්තෙසි මය්හං පිතා තුට්ඨො සචෙ මෙ වරං දෙති කිං ගණ්හාමීති; අථ නං එකච්චෙ හත්ථිං ගණ්හථ අස්සං ගණ්හථ ජනපදං ගණ්හථ සත්තරතනානි ගණ්හථාති ආහංසු; අපරෙ තුම්හෙ පුථුවිස්සරස්ස පුත්තා න තුම්හාකං ධනං දුල්ලභං ලද්ධම්පි චෙතං සබ්බං පහාය ගමනීයං පුඤ්ඤමෙව එකං ආදාය ගමනීයං තස්මා දෙවෙ වරං දදමානෙ තෙමාසං පදුමුත්තරං භගවන්තං උපට්ඨාතුං වරං ගණ්හථාති; සො තුම්හෙ මය්හං කල්‍යාණමිත්තා න මෙතං චිත්තං අත්ථි තුම්හෙහි පන උප්පාදිතං එවං කරිස්සාමීති ගන්ත්වා පිතරං වන්දිත්වා පිතරා ආලිඞ්ගිත්වා වරං තෙ පුත්ත දෙමීති වුත්තො ඉච්ඡාමහං මහාරාජ භගවන්තං තෙමාසං චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහන්තො ජීවිතං අවඤ්ඣං කාතුං ඉමං මෙ දෙව වරං දෙහීති ආහ. න සක්කා තාත අඤ්ඤං වරෙහීති; දෙව

ඛත්තියානං චෙ කථා නාම නත්ථි එතමෙව දෙහි න මම අඤ්ඤෙන අත්ථොති, තාත බුද්ධානං නාම චිත්තං දුජ්ජානං සචෙ භගවා න ඉච්ඡිස්සති මයා දින්නෙපි කිං භවිස්සතීති, සාධු දෙව අහං භගවතො චිත්තං ජානිස්සාමීති විහාරං ගතො තෙන ච සමයෙන භත්තකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා භගවා ගන්ධකුටිං පවිට්ඨො හොති; සො මණ්ඩලමාලෙ සන්නිසින්නානං භික්ඛූනං සන්තිකං අගමාසි; තෙ තං ආහංසු රාජපුත්ත කස්මා ආගතොසීති; භගවන්තං දස්සනාය දස්සෙථ මෙ භගවන්තන්ති; න මයං රාජපුත්ත ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ සත්ථාරං දට්ඨුං ලභාමාති; කො පන භන්තෙ ලභතීති; සුමනත්ථෙරො නාම රාජපුත්තාති; සො කුහිං භන්තෙ ථෙරොති ථෙරස්ස නිසින්නට්ඨානං පුච්ඡිත්වා ගන්ත්වා වන්දිත්වා ඉච්ඡාමහං භන්තෙ භගවන්තං පස්සිතුං දස්සෙථ මෙති ආහ; ථෙරො පස්සන්තස්සෙව රාජකුමාරස්ස ආපොකසිණං සමාපජ්ජිත්වා මහාපථවිං උදකං අධිට්ඨාය පථවියං නිමුජ්ජිත්වා සත්ථු ගන්ධකුටියංයෙව පාතුරහොසි; අථ නං භගවා සුමන කස්මා ආගතොසීති ආහ, රාජපුත්තො භන්තෙ භගවන්තං දස්සනාය ආගතොති; තෙන හි භික්ඛු ආසනං පඤ්ඤපෙහීති; පුන ථෙරො පස්සන්තස්සෙව රාජකුමාරස්ස බුද්ධාසනං ගහෙත්වා අන්තොගන්ධකුටියං නිමුජ්ජිත්වා බහි පරිවෙණෙ පාතුභවිත්වා පරිවෙණෙ ආසනං පඤ්ඤපෙසි; රාජකුමාරො ඉමානි චෙ අච්ඡරියකාරණානි දිස්වා මහන්තො වතායං භික්ඛූති චින්තෙසි; භගවාපි ඛො ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි රාජපුත්තො භගවන්තං වන්දිත්වා පටිසන්ථාරං අකාසි; කදා ආගතොසි රාජපුත්තාති; භන්තෙ තුම්හෙසු ගන්ධකුටිං පවිට්ඨෙසු ආගන්ත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං ආරොචෙමි භික්ඛූ පන න මයං ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ භගවන්තං දට්ඨුං ලභාමාති මං ථෙරස්ස සන්තිකං පාහෙසුං; ථෙරො පන එකවචනෙනෙව දස්සෙසි; ථෙරො භන්තෙ තුම්හාකං සාසනෙ වල්ලභො මඤ්ඤෙති; ආම රාජකුමාර වල්ලභො එසභික්ඛු මය්හං සාසනෙති; භන්තෙ බුද්ධානං සාසනෙ කිං කත්වා වල්ලභා හොන්තීති; දානං දත්වා සීලං සමාදියිත්වා උපොසථකම්මං කත්වා කුමාරාති; භගවා අහං ථෙරො විය බුද්ධසාසනෙ වල්ලභො හොතුකාමො සෙව මය්හං භික්ඛං අධිවාසෙථාති; අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන; රාජකුමාරො අත්තනො වසනට්ඨානං ගන්ත්වා සබ්බරත්තිං මහාසක්කාරං සජ්ජෙත්වා සත්ත දිවසානි බන්ධාවාරභත්තං නාම අදාසි; සත්තමෙ දිවසෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ මයා පිතු සන්තිකා තෙමාසං අන්තොවස්සං තුම්හාකං පටිජග්ගනවරො ලද්ධො තෙමාසං මෙ වස්සාවාසං අධිවාසෙථාති; භගවා අත්ථි නු ඛො ගතෙන අත්ථොති ඔලොකෙත්වා අත්ථීති දිස්වා සුඤ්ඤාගාරෙ ඛො රාජකුමාර තථාගතා අභිරමන්තීති ආහ; කුමාරො අඤ්ඤාතං භගවා අඤ්ඤාතං සුගතාති වත්වා අහං භන්තෙ පුරිමතරං ගන්ත්වා විහාරං කාරෙමි මයා පෙසිතෙ භික්ඛුසතසහස්සෙන සද්ධිං ආගච්ඡථාති භගවන්තං පටිඤ්ඤං ගාහාපෙත්වා පිතු සන්තිකං ගන්ත්වා දින්නා මෙ දෙව භගවතා පටිඤ්ඤා මයා පහිතෙ භගවන්තං පෙසෙය්‍යාථාති වත්වා පිතරං වන්දිත්වා නික්ඛමිත්වා යොජනෙ යොජනෙ විහාරං කාරෙන්තො වීසංයොජනසතං අද්ධානං ගතො

ගන්ත්වා අත්තනො නගරෙ විහාරට්ඨානං විචිනන්තො සොභනස්ස නාම කුටුම්බිකස්ස උය්‍යානං දිස්වා සතසහස්සෙන කිණිත්වා සතසහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා විහාරං කාරෙසි; තත්ථ භගවතො ගන්ධකුටිං සෙසභික්ඛූනඤ්ච රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානත්ථාය කුටිලෙණමණ්ඩපෙ කාරෙත්වා පාකාරපරික්ඛෙපං ද්වාරකොට්ඨකඤ්ච නිට්ඨපෙත්වා පිතු සන්තිකං පෙසෙසි නිට්ඨිතං මය්හං කිච්චං සත්ථාරං පහිණථාති; රාජා භගවන්තං භොජෙත්වා භගවා සුමනස්ස කිච්චං නිට්ඨිතං තුම්හාකං ගමනං පච්චාසිංසතීති; භගවා සතසහස්සභික්ඛුපරිවාරො යොජනෙ යොජනෙ විහාරෙසු වසමානො අගමාසි; කුමාරො සත්ථා ආගච්ඡතීති සුත්වා යොජනං පච්චුග්ගන්ත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජයමානො විහාරං පවෙසෙත්වා.

"සතසහස්සෙන මෙ කීතං සතසහස්සෙන මාපිතං
සොභනං නාම උය්‍යානං පටිගණ්හ මහාමුනී"ති.

විහාරං නිය්‍යාදෙසි. සො වස්සූපනායිකාදිවසෙ දානං දත්වා අත්තනො පුත්තදාරෙ ච අමච්චෙ ච පක්කොසාපෙත්වා ආහ සත්ථා අම්හාකං සන්තිකං දූරතොව ආගතො බුද්ධා ච නාම ධම්මගරුනො න ආමිසචක්ඛුකා තස්මා අහං ඉමං තෙමාසං ද්වෙ සාටකෙ නිවාසෙත්වා දස සීලානි සමාදියිත්වා ඉධෙව වසිස්සාමි තුම්හෙ ඛීණාසවසතසහස්සස්ස ඉමිනාව නීහාරෙන තෙමාසං දානං දදෙය්‍යාථාති; සො සුමනත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානසභාගෙයෙව ඨානෙ වසන්තො යං ථෙරො භගවතො වත්තං කරොති තං සබ්බං දිස්වා ඨානෙ එකන්තවල්ලභො එසථෙරො එතස්සෙව මෙ ඨානන්තරං පත්ථෙතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා උපකට්ඨාය පවාරණාය ගාමං පවිසිත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ භික්ඛුසතසහස්සස්ස පාදමූලෙ තිචීවරං ඨපෙත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා භන්තෙ යදෙතං මයා සත්තාහං බන්ධවාර දානතො පට්ඨාය පුඤ්ඤං කතං තං නෙව සක්කසම්පත්තිං න මාරබ්‍රහ්මසම්පත්තිං පත්ථයන්තෙන බුද්ධස්ස පන උපට්ඨාකභාවං පත්ථෙන්තෙන කතං තස්මා අහම්පි භගවා අනාගතෙ සුමනත්ථෙරො විය එකස්ස බුද්ධස්ස උපට්ඨාකො හොමීති පඤ්චපතිට්ඨිතෙන පතිට්ඨිත්වා වන්දි; සත්ථා තස්ස අනන්තරායං දිස්වා ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි. කුමාරො තං සුත්වා බුද්ධා නාම ද්වෙජ්ඣකථා න හොන්තීති දුතියදිවසෙ ගොතමබුද්ධස්ස පත්තචීවරං ගහෙත්වා පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො ගච්ඡන්තො විය අහොසි; සො තස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වස්සසතසහස්සං දානං දත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ පිණ්ඩාය චරතො ථෙරස්ස පත්තග්ගහණත්ථං උත්තරිසාටකං දත්වා පූජං අකාසි; පුන සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා බාරාණසීරාජා හුත්වා උපරිපාසාදවරගතො ගන්ධමාදනතො ආකාසෙන ආගච්ඡන්තෙ අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා පක්කොසාපෙත්වා භොජෙත්වා අත්තනො මඞ්ගලුය්‍යානෙ තෙසං අට්ඨ පණ්ණසාලායො කාරෙත්වා තෙසං නිසීදනත්ථාය අත්තනො නිවෙසනෙ අට්ඨ සබ්බරතනමයානි පීඨානි චෙව මණිආධාරකෙ ච පටියාදෙත්වා දසවස්සසහස්සානි උපට්ඨානං අකාසි; එතානි පාකටට්ඨානානි; කප්පසතසහස්සං පන දානං දදමානොව අම්හාකං බොධිසත්තෙන සද්ධිං තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතො අමිතොදනසක්කස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති; අථස්ස සබ්බෙව

සුත්තකෙ ආනන්දිතෙ පමුදිතෙ කාරෙන්තො ජාතොති ආනන්දොත්වෙව නාමං අකංසු; සො අනුපුබ්බෙන කතාභිනික්ඛමනෙ සම්මාසම්බොධිං පත්වා පඨම ගමනෙන කපිලවත්ථුං ආගන්ත්වා තතො නික්ඛන්තෙ භගවති භගවතො පරිවාරත්ථං රාජකුමාරෙසු පබ්බජන්තෙසු භද්දියාදීහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව ආයස්මතො පුණ්ණස්ස මන්තාණිපුත්තස්ස සන්තිකෙ ධම්මකථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි; තෙන ඛො පන සමයෙන භගවතො පඨමබොධියං වීසති වස්සානි අනිබද්ධා උපට්ඨාකා අහෙසුං; එකදා නාගසමාලො පත්තචීවරං ගහෙත්වා විචරති; එකදා නාගිතො; එකදා උපවාණො එකදා සුනක්ඛත්තො; එකදා චුන්දො සමණුද්දෙසො; එකදා සාගතො; එකදා රාධො; එකදා මෙඝියො; තත්ථ එකදා භගවා නාගසමාලත්ථෙරෙන සද්ධිං අද්ධානමග්ගපටිපන්නො ද්වෙධාපථං පත්තො; ථෙරො මග්ගා උක්කම්ම භගවා අහං ඉමිනා මග්ගෙන ගච්ඡාමීති ආහ; අථ නං භගවා එහි භික්ඛු ඉමිනා ගච්ඡාමාති ආහ; සො හන්ද භගවා තුම්හාකං පත්තචීවරං ගණ්හථ අහං ඉමිනා මග්ගෙන ගච්ඡාමීති වත්වා පත්තචීවරං භූමියං ඨපෙතුං ආරද්ධො; අථ භගවා ආහර භික්ඛූති වත්වා පත්තචීවරං ගහෙත්වා ගතො; තස්සපි භික්ඛුනො ඉතරෙන මග්ගෙන ගච්ඡතො චොරා පත්තචීවරඤ්චෙව හරිංසු සීසඤ්ච භින්දිංසු; සො භගවාවදානි මෙ සරණං න අඤ්ඤොති චින්තෙත්වා ලොහිතෙන ගලන්තෙන භගවතො සන්තිකං ආගමි; කිමිදං භික්ඛූති ච වුත්තෙ තං පවත්තිං ආරොචෙසි; අථ නං භගවා මා චින්තයි භික්ඛු එතස්ස කාරණායෙව තං නිවාරයිම්හාති වත්වා සමස්සාසෙසි; එකදා පන භගවා මෙඝියත්ථෙරෙන සද්ධිං පාචීනවංස මිගදායෙ ජන්තුගාමං අගමාසි; තත්‍රාපි මෙඝියො ජන්තුගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා නදීතීරෙ පාසාදිකං අම්බවනං දිස්වා භගවා තුම්හාකං පත්තචීවරං ගණ්හථ අහං තස්මිං අම්බවනෙ සමණධම්මං කරොමීති වත්වා භගවතා තික්ඛත්තුං නිවාරියමානොපි ගන්ත්වා අකුසලවිතක්කෙහි අන්වාසත්තො පච්චාගන්ත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙසි; තම්පි භගවා ඉදමෙව තෙ කාරණං සල්ලක්ඛෙත්වා නිවාරයිම්හාති වත්වා අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං අගමාසි; තත්ථ ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො භික්ඛූ ආමන්තෙසි; භික්ඛවෙ ඉදානිම්හි මහල්ලකො එකච්චෙ භික්ඛූ ඉමිනා මග්ගෙන ගච්ඡාමාති වුත්තෙ අඤ්ඤෙන ගච්ඡන්ති එකච්චෙ මය්හං පත්තචීවරං භූමියං නික්ඛිපන්ති මය්හං නිබද්ධුපට්ඨාකං එකං භික්ඛුං ජානාථාති; භික්ඛූනං ධම්මසංවෙගො උදපාදි; අථායස්මා සාරිපුත්තො උට්ඨාය භගවන්තං වන්දිත්වා අහං භන්තෙ තුම්හෙයෙව පත්ථයමානො සතසහස්සකප්පාධිකං අසංඛෙය්‍යං පාරමියො පූරයිං න නු මාදිසො මහාපඤ්ඤො උපට්ඨාකො නාම වට්ටති අහං උපට්ඨහිස්සාමීති ආහ; තං භගවා අලං සාරිපුත්ත යස්සං දිසායං ත්වං විහරසි අසුඤ්ඤා මෙ සා දිසා තව හි ඔවාදො බුද්ධානං ඔවාදසදිසො තෙන මෙ තයා උපට්ඨාකකිච්චං නත්ථීති පටික්ඛිපි; එතෙනෙව උපායෙන මහාමොග්ගල්ලානං ආදිං කත්වා අසීති මහාසාවකා උට්ඨහිංසු; සබ්බෙ භගවා පටික්ඛිපි; ආනන්දත්ථෙරො පන තුණ්හීයෙව නිසීදි; අථ නං භික්ඛූ ආහංසු ආවුසො භික්ඛුසඞ්ඝො උපට්ඨාකට්ඨානං

යාවති තම්පි යාචාමීති; යාචිත්වා ලද්ධානං නාම ආවුසො කීදිසං හොති කිං මං සත්ථා න පස්සති සචෙ රොචිස්සති ආනන්දො මං උපට්ඨාතූති වක්ඛති අථ භගවා න භික්ඛවෙ ආනන්දො අඤ්ඤෙන උස්සාහෙතබ්බො සයමෙව ජානිත්වා මං උපට්ඨහිස්සතීති ආහ; තතො භික්ඛූ උට්ඨෙහි ආවුසො ආනන්ද උට්ඨෙහි ආවුසො ආනන්ද දසබලං උපට්ඨාකට්ඨානං යාචාහි ආහංසු; ථෙරො උට්ඨහිත්වා චත්තාරො පටික්ඛෙපා චතස්සො ච ආයාචනාති අට්ඨවරෙ යාචි; චත්තාරො පටික්ඛෙපා නාම සචෙ මෙ භන්තෙ භගවා අත්තනා ලද්ධං පණීතං චීවරං න දස්සති පිණ්ඩපාතං න දස්සති එකගන්ධකුටියා වසිතුං න දස්සති නිමන්තනං ගහෙත්වා න ගමිස්සති එවාහං භගවන්තං උපට්ඨහිස්සාමීති වත්වා කම්පනෙත්ථ ආනන්ද ආදීනවං අද්දසාති වුත්තෙ සචාහං භන්තෙ ඉමානි වත්ථූනි ලභිස්සාමි භවිස්සන්ති වත්තාරො ආනන්දො දසබලෙන ලද්ධං පණීතං චීවරං පරිභුඤ්ජති පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජති එකගන්ධකුටියං වසති එකනිමන්තනං ගච්ඡති එතං ලාභං ලභන්තො තථාගතං උපට්ඨහති කො එවං උපට්ඨානෙ භාරොති ඉමෙ චත්තාරො පටික්ඛෙපෙ යාචි; චතස්සො ආයාචනා නාම සචෙ භන්තෙ භගවා මයා ගහිතනිමන්තනං ගමිස්සති සචාහං තිරොරට්ඨා තිරොජනපදා භගවන්තං දට්ඨුං ආගතං පරිසං ආගතක්ඛණෙයෙව භගවන්තං දස්සෙතුං ලච්ඡාමි යදා මෙ කඞ්ඛා උප්පජ්ජති තස්මිංයෙව ඛණෙ භගවන්තං උපසඞ්කමිතුං ලච්ඡාමි තථා යං භගවා මය්හං පරම්මුඛෙ ධම්මං දෙසෙති තං ආගන්ත්වා මය්හං කථෙස්සති එවාහං භගවන්තං උපට්ඨහිස්සාමීති වත්වා කම්පනෙත්ථ ආනන්ද ආනිසංසං පස්සසීති වුත්තෙ ආහ; ඉධ භන්තෙ සද්ධා කුලපුත්තා භගවතො ඔකාසං අලභන්තා මං එවං වදන්ති සෙව භන්තෙ ආනන්ද භගවතා සද්ධිං අම්හාකං ඝරෙ භික්ඛං ගණ්හය්යාථාති සචෙ භගවා තත්ථ න ගමිස්සති ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙයෙව පරිසං දස්සෙතුං කඞ්ඛඤ්ච විනොදෙතුං ඔකාසඤ්ච න ලච්ඡාමි භවිස්සන්ති වත්තාරො කිං ආනන්දො දසබලං උපට්ඨාති එත්තකම්පිස්ස අනුග්ගහං න කරොතීති භගවතො ච පරම්මුඛා මං පුච්ඡිස්සන්ති අයං ආවුසො ආනන්ද ගාථා ඉදං සුත්තං ඉදං ජාතකං කත්ථ දෙසිතන්ති සචාහං තං න සම්පාදිස්සාමි භවිස්සන්ති වත්තාරො එත්තකම්පි ආවුසො න ජානාසි කස්මා ත්වං ඡායා විය භගවන්තං අවිජහන්තො දීඝරත්තං විචරසීති තෙනාහං පරම්මුඛා දෙසිතස්සාපි ධම්මස්ස පුන කථනං ඉච්ඡාමීති ඉමා චතස්සො ආයාචනා යාචි; භගවාපිස්ස අදාසි; එවං ඉමෙ අට්ඨවරෙ ගහෙත්වා නිබද්ධුපට්ඨාකො අහොසි; තස්සෙව ඨානන්තරස්ස අත්ථාය කප්පසතසහස්සං පූරිතානං පාරමීනං ඵලං පාපුණි; සො උපට්ඨාකට්ඨානං ලද්ධදිවසතො පට්ඨාය දසබලං දුවිධෙන උදකෙන තිවිධෙන දන්තකට්ඨෙන පාදපරිකම්මෙන පිට්ඨිපරිකම්මෙන ගන්ධකුටිපරිවෙණසම්මජ්ජනෙනාති එවමාදීහි කිච්චෙහි උපට්ඨහන්තො ඉමාය නාම වෙලාය සත්ථු ඉමං නාම ලද්ධුං වට්ටති ඉදං නාම කාතුං වට්ටතීති රත්තිභාගසමනන්තරෙ දණ්ඩදීපිකං ගහෙත්වා එකරත්තිං ගන්ධකුටිපරිවෙණං නවවාරෙ අනුපරියාති; එවං හිස්ස අහොසි සචෙ මෙ ථිනමිද්ධං ඔක්කමෙය්ය දසබලෙ පක්කොසන්තෙ පටිවචනං දාතුං අසක්කුණෙය්යන්ති තස්මා සබ්බරත්තිං දණ්ඩදීපිකං හත්ථෙන න මුඤ්චති; ඉදමෙත්තකං වත්ථු අපරභාගෙ පන සත්ථා ජෙතවනෙ

විහරන්තො අනෙකපරියායෙන ධම්මභණ්ඩාගාරිකආනන්දත්ථෙරස්ස වණ්ණං කථෙත්වා ථෙරං ඉමස්මිං සාසනෙ බහුස්සුතානං සතිමන්තානං ගතිමන්තානං ධිතිමන්තානං උපට්ඨාකානඤ්ච භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

දුතියෙ **මහාපරිසාන**න්ති; මහාපරිවාරානං උරුවෙලකස්සපො අග්ගොති දස්සෙති; අඤ්ඤෙසං හි ථෙරානං කඤ්චි කාලං පරිවාරො මහා හොති කඤ්චි කාලං අප්පො, ඉමස්ස පන ථෙරස්ස තීහි භාතිකෙහි සද්ධිං එකං සමණසහස්සං නිබද්ධපරිවාරොව අහොසි; තෙසු එකෙකස්මිං එකෙකං පබ්බාජෙන්තෙ ද්වෙ සමණසහස්සානි හොන්ති; ද්වෙ ද්වෙ පබ්බාජෙන්තෙ තීණි සහස්සානි හොන්ති; තස්මා සො මහාපරිවාරානං අග්ගො නාම ජාතො; **කස්සපො**ති පනස්ස ගොත්තං; උරුවෙලායං පබ්බජිතත්තා **උරුවෙලකස්සපො**ති පඤ්ඤායිත්ථ; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා; අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා වයප්පත්තො සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං මහාපරිසානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා මයාපි අනාගතෙ එවරූපෙන භවිතුං වට්ටතීති සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා තිචීවරෙන අච්ඡාදෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා මහාපරිසානං අග්ගභාවත්ථං පත්ථනං අකාසි; සත්ථා අනන්තරායං දිස්වා අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස සාසනෙ මහාපරිසානං අග්ගො භවිස්සසීති ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි. සොපි කුලපුත්තො යාවජීවං කල්‍යාණකම්මං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉතො ද්වානවුතිකප්පමත්ථකෙ ඵුස්සබුද්ධස්ස වෙමාතිකකනිට්ඨභාතා හුත්වා නිබ්බත්තො; පිතා මහින්දරාජා නාම; අපරෙ පනස්ස ද්වෙ කනිට්ඨභාතරො අහෙසුං; එවං තෙ තයො භාතරො විසුං විසුං ඨානන්තරං ලභිංසු; තෙ හෙට්ඨා වුත්තනයෙන කුපිතං පච්චන්තං වූපසමෙත්වා පිතු සන්තිකා වරං ලභිත්වා තෙමාසං දසබලං පටිජග්ගිස්සාමාති වරං ගණ්හිංසු; අථ තෙසං එතදහොසි; අම්හෙහි දසබලං පටිජග්ගන්තෙහි අනුච්ඡවිකං කාතුං වට්ටතීති එකං අමච්චං උප්පාදකට්ඨානෙ ඨපෙත්වා එකං ආයවයජානනකං කත්වා එකං බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස පරිවෙසකට්ඨානෙ ඨපෙත්වා අත්තනා දසසීලානි සමාදාය තෙමාසං සික්ඛාපදානි රක්ඛිංසු; තෙ තයො අමච්චා හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බිම්බිසාරවිසාඛරට්ඨපාලා ජාතා; තෙ පන රාජකුමාරා වුත්ථවස්සෙ දසබලෙ සහත්ථා බුද්ධපමුඛං සඞ්ඝං පච්චයපූජාය පූජෙත්වා යාවජීවං කල්‍යාණකම්මං කත්වා අම්හාකං දසබලස්ස පුරෙතරමෙව බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා අත්තනො ගොත්තවසෙන තයොපි ජනා කස්සපා එව නාම ජාතා; තෙ වයප්පත්තා තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිංසු; තෙසං ජෙට්ඨභාතිකස්ස පඤ්චමාණවකසතානි පරිවාරො අහොසි; මජ්ඣිමස්ස තීණි; කනිට්ඨස්ස ද්වෙ; තෙ අත්තනො ගන්ථෙ සාරං ඔලොකෙන්තා දිට්ඨධම්මිකමෙව පස්සිංසු න සම්පරායිකං; අථ තෙසං ජෙට්ඨභාතා අත්තනො පරිවාරෙන සද්ධිං උරුවෙලං ගන්ත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා උරුවෙලකස්සපො නාම ජාතො; මහාගඞ්ගානදීවඞ්කෙ පබ්බජිතො නදීකස්සපොත්වෙව ජාතො; ගයාසීසෙ පබ්බජිතො ගයාකස්සපො නාම ජාතො; එවං තෙසු ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තත්ථ වසන්තෙසු බහුන්නං දිවසානං අච්චයෙන අම්හාකං බොධි

සත්ථා මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා පටිලද්ධසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණො
අනුක්කමෙන ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා පඤ්චවග්ගියත්ථෙරෙ අරහත්තෙ
පතිට්ඨාපෙත්වා යසදාරකපමුඛෙ පඤ්චපණ්ණාසසහායකෙපි විනෙත්වා සට්ඨි
අරහන්තෙ චරථ භික්ඛවෙ චාරිකන්ති බහුජනහිතාය චාරිකං පෙසෙත්වා
භද්දවග්ගියෙ විනෙත්වා උරුවෙලකස්සපස්ස හෙතුං දිස්වා මයි ගතෙ තයො
භාතිකා සහස්සපරිවාරා අරහත්තං පාපුණිස්සන්තීති ඤත්වා එකො අදුතියො
උරුවෙලකස්සපස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා වසනත්ථාය අග්‍යාගාරකං යාචිත්වා
තත්ථ කතං නාගදමනං ආදිං කත්වා අඩ්ඪුඩ්ඪසහස්සෙහි පාටිහාරියෙහි උරු
වෙලකස්සපං සපරිසං විනෙත්වා පබ්බාජෙසි; තස්ස පබ්බජිතභාවං ඤත්වා
ඉතරෙපි ද්වෙ භාතරො සපරිසා ආගන්ත්වා පබ්බජිංසු; සබ්බෙව එහිභික්ඛූ
ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා අහෙසුං. සත්ථා තං සමණසහස්සං ආදාය ගයාසීසං
ගන්ත්වා පිට්ඨිපාසාණෙ නිසින්නො කථං රූපා නු ඛො එතෙසං ධම්මදෙසනා
සප්පායාති ඔලොකෙන්තො ඉමෙ අග්ගිං පරිචරන්තා විචරිංසු; ඉමෙසං
තයො භවෙ ආදිත්තාගාරසදිසෙ කත්වා දස්සෙතුං වට්ටතීති ආදිත්තපරියාය
සුත්තං දෙසෙසි; දෙසනාවසානෙ සබ්බෙව අරහත්තං පත්තා; සත්ථා
තෙහි පරිවුතො පුබ්බෙව බිම්බිසාරරඤ්ඤො දින්නපටිඤ්ඤත්තා රාජගහ
නගරෙ ලට්ඨිවනුය්‍යානං අගමාසි; රාජා දසබලස්ස ආගතභාවං සුත්වා
ද්වාදස නහුතෙහි බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙහි සද්ධිං සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා
වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි; සත්ථා සබ්බාවන්තං පරිසං ඔලොකෙන්තො
මහාජනං උරුවෙලකස්සපස්ස නිප්පච්චාකාරං කරොන්තං දිස්වා ඉමෙ මය්හං
වා කස්සපස්ස වා මහන්තභාවං න ජානන්ති සවිතක්කා ච නාම දෙසනං
පටිවිජ්ඣිතුං න සක්කොන්තීති චින්තෙත්වා කස්සප තුය්හං උපට්ඨාකානං
විතක්කං ඡින්දාති ථෙරස්ස සඤ්ඤං අදාසි; ථෙරො සත්ථු වචනං සම්ප
ටිච්ඡිත්වා උට්ඨායාසනා සත්ථාරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා තාලප්පමාණං
ආකාසං උප්පතිත්වා ඉද්ධිවිකුබ්බනං දස්සෙත්වා සත්ථා මෙ භන්තෙ භගවා
සාවකොහමස්මි සත්ථා මෙ භන්තෙ භගවා සාවකොහමස්මීති වත්වා ඔරුය්හ
දසබලස්ස පාදෙ වන්දි එතෙනුපායෙන සත්තමෙ වාරෙ සත්තතාලප්ප
මාණං ආකාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පුන ආගන්ත්වා දසබලස්ස පාදෙ වන්දිත්වා
එකමන්තං නිසීදි; තස්මිං කාලෙ මහාජනො අග්ගං ලොකෙ මහාසමණොති
සත්ථරි නිබ්බිතක්කො ජාතො; අථස්ස සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරි
යොසානෙ රාජා එකාදස නහුතෙහි බ්‍රාහ්මණගහපතිකෙහි සද්ධිං සොතා
පත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතො; එකනහුතං උපාසකත්තං පටිවෙදෙසි; තෙ හි උරු
වෙලකස්සපස්ස පරිවාරා සහස්සමත්තා භික්ඛූ අත්තනො ආසෙවනවසෙන
චින්තෙසුං අම්හාකං පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පත්තං බහි ගන්ත්වා කිං
කරිස්සාමාති උරුවෙලකස්සපත්ථෙරංයෙව පරිවාරෙත්වා විචරිංසු; තෙසු
එකෙකස්මිං එකෙකං නිස්සිතකං ගණ්හන්තෙ ද්වෙ සහස්සානි; ද්වෙ ද්වෙ
ගණ්හන්තෙ තීණි සහස්සානි හොන්තීති ඉතො පට්ඨාය යත්තකා තෙසං
නිස්සිතකා තත්තකෙ කථෙතුං වට්ටතීති ඉදමෙත්ථ වත්ථු; අපරභාගෙ පන
සත්ථා ජෙතවනවිහාරෙ විහරන්තො ථෙරං මහාපරිසානං අග්ගට්ඨානෙ
ඨපෙසීති.

තතියෙ **කුලප්පසාදකානන්**ති; කුලං පසාදෙන්තානං අයං හි ථෙරො අදිට්ඨබුද්ධදස්සනංයෙව සුද්ධොදනමහාරාජස්ස නිවෙසනං පසාදෙසි; තස්මා කුලප්පසාදකානං අග්ගො නාම ජාතො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා. අයං හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං කුලප්පසාදකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං බොධිසත්තස්ස මාතු කුච්ඡියං පටිසන්ධිගහණදිවසෙ කපිලවත්ථුස්මිංයෙව අමච්චගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; ජාතදිවසෙ බොධිසත්තෙන සද්ධිංයෙව ජාතොති තං දිවසංයෙව නං දුකූලචුම්බටෙ නිපජ්ජාපෙත්වා බොධිසත්තස්ස උපට්ඨානත්ථාය නයිංසු; බොධිසත්තෙන හි සද්ධිං බොධිරුක්ඛො රාහුලමාතා චත්තාරො නිධිකුම්භියො ආරොහනියහත්ථී කන්ථකො ඡන්නො කාළුදායීති ඉමෙ සත්ත එකදිවසෙ ජාතත්තා සහජාතා නාම අහෙසුං; අථස්ස නාමගහණදිවසෙ සකලනගරස්ස උදග්ගචිත්තදිවසෙ ජාතොති උදායීත්වෙව නාමං අකංසු; ථොකං කාළධාතුකත්තා පන කාළුදායී නාම ජාතො; සො බොධිසත්තෙන සද්ධිං කුමාරකීළං කීළන්තො වුද්ධිං අගමාසි; අපරභාගෙ බොධිසත්තො මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා අනුක්කමෙන සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා පවත්තිතවරධම්මචක්කො ලොකානුග්ගහං කරොන්තො රාජගහං උපනිස්සාය විහරති; තස්මිං සමයෙ සුද්ධොදනමහාරාජා සිද්ධත්ථකුමාරො අභිසම්බොධිං පත්වා රාජගහං උපනිස්සාය වෙළුවනෙ විහරතීති සුත්වා පුරිසසහස්සපරිවාරං එකං අමච්චං පුත්තං මෙ ඉධ ආනෙහීති පෙසෙසි; සො සට්ඨියොජනමග්ගං ගන්ත්වා දසබලස්ස චතුපරිසමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා ධම්මදෙසනාවෙලාය විහාරං පාවිසි; සො තිට්ඨතු තාව රඤ්ඤො පහිතසාසනන්ති පරිසපරියන්තෙ ඨිතො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා යථාඨිතොව සද්ධිං පුරිසසහස්සෙන අරහත්තං පාපුණි; අථ නෙසං සත්ථා එථ භික්ඛවොති හත්ථං පසාරෙසි; සබ්බෙ තං ඛණංයෙව ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා වස්සසට්ඨිකත්ථෙරා විය අහෙසුං; අරහත්තං පත්තකාලතො පට්ඨාය පන අරියා නාම මජ්ඣත්තාව හොන්තීති රඤ්ඤො පහිතසාසනං දසබලස්ස න කථෙසි; රාජා නෙව ගතකො ආගච්ඡති න සාසනං සූයතීති එහි තාත ත්වං ගච්ඡාති තෙනෙව නියාමෙන අඤ්ඤං අමච්චං පෙසෙසි; සොපි ගන්ත්වා පුරිමනයෙනෙව සද්ධිං පරිසාය අරහත්තං පත්වා තුණ්හී අහොසි; එවං නවහි අමච්චෙහි සද්ධිං නවපුරිසසහස්සානි පෙසෙසි; සබ්බෙ අත්තනො කිච්චං නිට්ඨපෙත්වා තුණ්හී අහෙසුං; අථ රාජා චින්තෙසි එත්තකා ජනා මයි සිනෙහාභාවෙන දසබලස්ස ඉධාගමනත්ථාය න කිඤ්චි කථයිංසු අඤ්ඤො ගන්ත්වාපි දසබලං ආනෙතුං න සක්ඛිස්සන්ති මය්හං ඛො පන පුත්තො උදායී දසබලෙන සද්ධිං එකවයො සහ පංසුකීළිතො මයි චස්ස සිනෙහො අත්ථීති කාළුදායිං පක්කොසාපෙත්වා තාත පුරිසසහස්සපරිවාරො ගන්ත්වා දසබලං ආනෙහීති ආහ; පඨමං ගතපුරිසා විය පබ්බජිතුං ලභන්තො ආනෙස්සාමි දෙවාති; යං කිඤ්චි කත්වා මම පුත්තං දස්සෙහීති; සාධු දෙවාති රඤ්ඤො සාසනං ආදාය රාජගහං ගන්ත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනා

වෙලාය පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුත්වා සපරිවාරො අරහත්තඵලං පත්වා එහිභික්ඛුභාවෙ පතිට්ඨාසි; තතො චින්තෙසි න තාව දසබලස්ස කුලනගරං ගන්තුං එසකාලො වසන්තසමයෙ සුපුප්ඵිතෙසු වනසණ්ඩෙසු හරිතතිණසඤ්ඡන්නාය පථවියා එසකාලො භවිස්සතීති කාලං පතිමානෙන්තො තස්ස කාලස්ස ආගතභාවං ඤත්වා.

> නාතිසීතං නාතිඋණ්හං නාතිදුබ්භික්ඛඡාතකං
> සද්දලා හරිතා භූමි එසකාලො මහාමුනීති.

සට්ඨිමත්තාහි ගාථාහි දසබලස්ස කුලනගරං ගමනත්ථාය ගමනවණ්ණං වණ්ණෙසි; සත්ථා උදායි ගමනවණ්ණං කරොතී කපිලවත්ථුනගරං ගන්තුං එසකාලොති වීසතිසහස්සභික්ඛුපරිවාරො අතුරිතගමනෙන චාරිකං නික්ඛමි; උදායිත්ථෙරො සත්ථු නික්ඛන්තභාවං ඤත්වා පිතුමහාරාජස්ස සඤ්ඤං දාතුං වට්ටතීති වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා රඤ්ඤො නිවෙසනෙ පාතුරහොසි; සුද්ධොදනමහාරාජා ථෙරං දිස්වා තුට්ඨචිත්තො මහාරහෙ පල්ලඞ්කෙ නිසීදාපෙත්වා අත්තනො පටියාදිතස්ස නානග්ගරසභොජනස්ස පත්තං පූරෙත්වා අදාසි; ථෙරො උට්ඨාය ගමනාකාරං දස්සෙසි; නිසීදිත්වාව භුඤ්ජ තාතාති; සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පරිභුඤ්ජිස්සාමි මහාරාජාති; කහං පන තාත සත්ථාති; වීසතිසහස්සභික්ඛුපරිවාරො තුම්හාකං දස්සනත්ථාය චාරිකං නික්ඛන්තො මහාරාජාති; තුම්හෙ ඉමං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා යාව මම පුත්තො ඉමං නගරං සම්පාපුණාති තාවස්ස ඉතොව පිණ්ඩපාතං හරථාති; ථෙරො භත්තකිච්චං කත්වා දසබලස්ස ආහරිතබ්බභත්තං ගහෙත්වා ධම්මකථං කථෙත්වා දසබලස්ස අදස්සනෙනෙව සකලරාජනිවෙසනං සද්ධාපටිලාභං ලභාපෙත්වා සබ්බෙසං පස්සන්තානංයෙව පත්තං ආකාසෙ විස්සජ්ජෙත්වා සයම්පි වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා සත්ථු හත්ථෙ ඨපෙසි; සත්ථා තං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජි; ථෙරො සට්ඨියොජනමග්ගං යොජනපරමං ගච්ඡන්තස්ස සත්ථු දිවසෙ දිවසෙ රාජගෙහතො භත්තං ආහරිත්වා අදාසි; එවං වත්ථු වෙදිතබ්බං අථ අපරභාගෙ සත්ථා මය්හං පිතුමහාරාජස්ස සකලනිවෙසනං පසාදෙසීති ථෙරං කුලප්පසාදකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

චතුත්ථෙ **අප්පාබාධානන්ති**; නිරාබාධානං; **බාකුලොති**; ද්වීසු කුලෙසු වඩ්ඪිතත්තා එවං ලද්ධනාමො ථෙරො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා; අයං කිර අතීතෙ ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකඅසංඛෙය්‍යමත්ථකෙ අනොමදස්සීදසබලස්ස නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව බ්‍රාහ්මණකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා වයං ආගම්ම උග්ගහිතවෙදො වෙදත්තයෙ සාරං අපස්සන්තො සම්පරායිකත්ථං ගවෙසිස්සාමීති පබ්බතපාදෙ ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා පඤ්චාභිඤ්ඤඅට්ඨසමාපත්තිලාභී හුත්වා ඣානකීළාය වීතිනාමෙසි; තස්මිං සමයෙ අනොමදස්සීබොධිසත්තො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පත්වා අරියගණපරිවුතො චාරිකං චරති; තාපසො තීණි රතනානි උප්පන්නානීති සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා දෙසනාපරියොසානෙ සරණෙසු

පතිට්ඨිතො අත්තනො ඨානං පන විජහිතුං නාසක්ඛි; සො කාලෙන කාලං සත්ථු දස්සනාය චෙව ගච්ඡති ධම්මඤ්ච සුණාති; අථෙකස්මිං සමයෙ තථාගතස්ස උදරවාතො උප්පජ්ජි; තාපසො සත්ථු දස්සනත්ථාය ආගතො සත්ථා ගිලානොති සුත්වා කො භන්තෙ ආබාධොති උදරවාතොති වුත්තෙ අයං කාලො මය්හං පුඤ්ඤං කාතුන්ති පබ්බතපාදං ගන්ත්වා නානාවිධානි භෙසජ්ජානි සමොධානෙත්වා ඉදං භෙසජ්ජං සත්ථු උපනෙථාති උපට්ඨාකථෙරස්ස අදාසි; සහ භෙසජ්ජස්ස උපයොගෙන උදරවාතො පටිප්පස්සම්භි; සො සත්ථු ඵාසුකකාලෙ ගන්ත්වා එවමාහ භන්තෙ යදිදං මම භෙසජ්ජෙන තථාගතස්ස ඵාසුකං ජාතං තස්ස මෙ නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තභවෙ ගද්දූහනමත්තම්පි සරීරව්‍යාධි නාම මා හොතූති; ඉදමස්ස තස්මිං අත්තභාවෙ කල්‍යාණකම්මං; සො තතො චුතො බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං අසංඛෙය්‍යං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතී නගරෙ කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා සත්ථාරං එකං භික්ඛුං අප්පාබාධානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො විපස්සිදසබලස්ස නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව බන්ධුමතී නගරෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො පුරිමනයෙනෙව ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ඣානලාභී හුත්වා පබ්බතපාදෙ වසති; විපස්සීබොධිසත්තොපි සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා අට්ඨසට්ඨිභික්ඛුසතසහස්සපරිවාරො බන්ධුමතිං නිස්සාය පිතුමහාරාජස්ස සඞ්ගහං කරොන්තො ඛෙමෙ මිගදායෙ විහරති; අථායං තාපසො දසබලස්ස ලොකෙ නිබ්බත්තභාවං ඤත්වා ආගන්ත්වා සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා සරණෙසු පතිට්ඨාසි; අත්තනො පබ්බජ්ජං ජහිතුං නාසක්ඛි; කාලෙන කාලං පන සත්ථු උපට්ඨානං ගච්ඡති; අථෙකස්මිං සමයෙ ඨපෙත්වා සත්ථාරඤ්චෙව ද්වෙ ච අග්ගසාවකෙ හිමවති පුප්ඵිතානං විසරුක්ඛානං වාතසම්ඵස්සෙන සෙසභික්ඛූනං මත්ථකරොගො[1] නාම උදපාදි; තාපසො සත්ථු උපට්ඨානං ආගතො භික්ඛූ සසීසම්පාරුපිත්වා නිපන්නෙ දිස්වා කිම්භන්තෙ භික්ඛුසංඝස්ස අඵාසුකන්ති පුච්ඡි; තිණපුප්ඵකරොගො[2] නාම ආවුසොති; තාපසො චින්තෙසි අයං කාලො මය්හං භික්ඛුසංඝස්ස කායවෙය්‍යාවටිකං කත්වා පුඤ්ඤං නිබ්බත්තෙතුන්ති අත්තනො ආනුභාවෙන නානාවිධානි භෙසජ්ජානි සංකඩ්ඪිත්වා යොජෙත්වා අදාසි; සබ්බභික්ඛූනං රොගො තං ඛණංයෙව උපසන්තො; සොපි යාවතායුකං ඨත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකනවුතිකප්පෙ දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපබුද්ධකාලෙ බාරාණසියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො ඝරාවාසං වසන්තො මය්හං වසනගෙහං දුබ්බලං පච්චන්තං ගන්ත්වා දබ්බසම්භාරං ආහරිත්වා ගෙහං කරිස්සාමීති වඩ්ඪකීහි සද්ධිං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ එකං ජිණ්ණං මහාවිහාරං දිස්වා තිට්ඨතු තාව මය්හං ගෙහෙ කම්මං න තං මයා සද්ධිං ගමිස්සති යං කිඤ්චි කත්වා පන සද්ධිං ගමනකම්මමෙව පුරෙතරං කාතුං වට්ටතීති තෙහෙව වඩ්ඪකීහි දබ්බසම්භාරං ගාහාපෙත්වා තස්මිං විහාරෙ

1. "මසකරොගො"ති බහූසු පාඨො. 2. "විසපුප්ඵකරොගො"ති කත්ථචි පාඨො.

උපොසථාගාරං කාරෙසි; භොජනසාලං අග්ගිසාලං දීඝචඞ්කමං ජන්තාඝරං
කප්පියකුටිං වච්චකුටිං ආරොග්‍යසාලං කාරෙසි; යං කිඤ්චි භික්ඛුසඞ්ඝස්ස
උපභොගපරිභොගං භෙසජ්ජං නාම සබ්බං පටියාදෙත්වා ඨපෙසි; සො
යාවජීවං කුසලං කත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො
අම්හාකං දසබලස්ස නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව කොසම්බියං සෙට්ඨිගෙහෙ
පටිසන්ධිං ගණ්හි; තස්ස පටිසන්ධිගහිතදිවසතො පට්ඨාය තං සෙට්ඨිකුලං
ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තං අහොසි; අථස්ස මාතා පුත්තං විජායිත්වා චින්තෙසි
අයං දාරකො පුඤ්ඤවා කතාභිනීහාරො යත්තකං කාලං අරොගො
දීඝායුකො හුත්වා තිට්ඨති තත්තකං අම්හාකං සම්පත්තිදායකො භවිස්සති
ජාතදිවසෙයෙව මහායමුනාය න්හාපිතා දාරකා නිරොගා හොන්තීති
න්හාපනත්ථාය තං පෙසෙසි; පඤ්චමදිවසෙ සීසං න්හාපෙත්වා නදීකීළ
නත්ථාය තං පෙසෙසීති මජ්ඣිමභාණකා; තත්ථ ධාතියා දාරකං නිමුජ්ජ
නුම්මුජ්ජනවසෙන කීළාපෙන්තියා එකො මච්ඡො දාරකං දිස්වා භක්ඛො මෙ
අයන්ති මඤ්ඤමානො මුඛං විවරිත්වා උපගතො; ධාතී දාරකං ඡඩ්ඩෙත්වා
පලාතා; මච්ඡො තං ගිලි; පුඤ්ඤවා සත්තො දුක්ඛං න පාපුණි; සයන
ගබ්භං පවිසිත්වා නිපන්නො විය අහොසි; මච්ඡො දාරකස්ස තෙජෙන
තත්තථාලං ගිලිත්වා ඩය්හමානො විය වෙගෙන තිංසයොජනං ගන්ත්වා
බාරාණසීනගරවාසිනො මච්ඡබන්ධස්ස ජාලං පාවිසි; මහාමච්ඡා නාම ජාලෙ
බද්ධා මාරියමානා මරන්ති; අයං පන දාරකස්ස තෙජෙන ජාලතො නීහට
මත්තොව මතො; මච්ඡබන්ධා ච මතමච්ඡං ලභිත්වා ඵාලෙත්වා වික්කිණන්ති;
තම්පන දාරකස්ස ආනුභාවෙන අඵාලෙත්වා සකලමෙව කාජෙන හරිත්වා
සහස්සෙන දෙමාති වදන්තා නගරෙ විචරිංසු; කොචි න ගණ්හාති; තස්මිං
පන නගරෙ අපුත්තකං අසීතිකොටිධනවිභවං සෙට්ඨිකුලං අත්ථි; තස්ස
ද්වාරමූලං පත්වා කිං ගහෙත්වා දෙථාති වුත්තා කහාපණන්ති ආහංසු; තෙහි
කහාපණං දත්වා ගහිතො; සෙට්ඨිභරියාපි අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු මච්ඡෙ
න කෙලායති තං දිවසං පන මච්ඡං ඵලකෙ ඨපෙත්වා සයමෙව ඵාලෙසි;
මච්ඡඤ්ච නාම කුච්ඡිතො ඵාලෙන්ති; සා පන පිට්ඨිතො ඵාලෙන්තී මච්ඡ
කුච්ඡියං සුවණ්ණවණ්ණං දාරකං දිස්වා මච්ඡකුච්ඡියං මෙ පුත්තො ලද්ධොති
නාදං නදිත්වා දාරකං ආදාය සාමිකස්ස සන්තිකං අගමාසි; සෙට්ඨි තාවදෙව
භෙරිං චරාපෙත්වා දාරකං ආදාය රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා මච්ඡකුච්ඡියං
මෙ දෙව දාරකො ලද්ධො කිං කරොමීති ආහ; පුඤ්ඤවා එසයො මච්ඡ
කුච්ඡියං අරොගො වසි පොසෙහි නන්ති; අස්සොසි ඛො ඉතරං කුලං
බාරාණසියං කිර එකං සෙට්ඨිකුලං මච්ඡකුච්ඡියං දාරකං ලභීති; තෙ තත්ථ
අගමංසු; අථස්ස මාතා දාරකං අලංකරිත්වා කීළාපියමානං දිස්වා මනාපො
වතායං දාරකොති ගහෙත්වා පකතිං ආචික්ඛි; ඉතරා මය්හං පුත්තොති ආහ;
කහන්තෙන ලද්ධොති; මච්ඡකුච්ඡියන්ති; නො තුය්හං පුත්තො මය්හං
පුත්තොති; කහං තෙ ලද්ධොති; මයා දසමාසෙ කුච්ඡියා ධාරිතො අථ නං
නදියා කීළාපියමානං මච්ඡො ගිලීති; තුය්හං පුත්තො අඤ්ඤෙන මච්ඡෙන
ගිලිතො භවිස්සති අයම්පන මයා මච්ඡකුච්ඡියං ලද්ධොති; උභොපි රාජ
කුලං අගමංසු; රාජා ආහ අයං දසමාසෙ කුච්ඡියා ධාරිතත්තා අමාතා

කාතුං න සක්කා මච්ඡං ගණ්හන්තාපි වක්කයකනාදීනි බහි කත්වා ගණ්හන්තා නාම නත්ථි මච්ඡකුච්ඡියං ලද්ධත්තාය අයම්පි අමාතා කාතුං න සක්කා දූරකො උභින්නම්පි කුලානං දායාදො හොතීති ආහ; තතො පට්ඨාය ද්වෙපි කුලානි අති විය ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තානි අහෙසුං; තස්ස ද්වීහි කුලෙහි වඩ්ඪිතත්තා බක්කුලකුමාරොති නාමං අකංසු; තස්ස විඤ්ඤුතං පත්තස්ස ද්වීසු නගරෙසු තයො තයො පාසාදෙ කාරෙත්වා නාටකානි පච්චුපට්ඨපෙසුං; එකෙකස්මිං නගරෙ චත්තාරො චත්තාරො මාසෙ වසති එකෙකස්මිං නගරෙ චත්තාරො මාසෙ වුත්ථස්ස සංඝාටනාවාසු මණ්ඩපං කාරෙත්වා තත්ථ නං සද්ධිං නාටකෙහි ආරොපෙන්ති; සො සම්පත්තිං අනුභවමානො චතූහි මාසෙහි ඉතරං නගරං ගච්ඡති; තං නගරවාසිනො නාටකානි ද්වීහි මාසෙහි උපඩ්ඪමග්ගං ආගතො භවිස්සතීති පච්චුග්ගන්ත්වා තං පරිවාරෙත්වා ද්වීහි මාසෙහි අත්තනො නගරං නෙන්ති; ඉතරානි නාටකානි නිවත්තිත්වා අත්තනො නගරමෙව ගච්ඡන්ති; තත්ථ චත්තාරො මාසෙ වසිත්වා තෙනෙව නියාමෙන පුන ඉතරං නගරං ගච්ඡති; එවමස්ස සම්පත්තිං අනුභවන්තස්ස අසීති වස්සානි පරිපුණ්ණානි; තස්මිං සමයෙ අම්හාකං බොධිසත්තො සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො අනුක්කමෙන චාරිකං චරමානො කොසම්බියං පාපුණි; බාරාණසින්ති මජ්ඣිමභාණකා. බක්කුලසෙට්ඨිපි ඛො දසබලො ආගතොති සුත්වා බහුං ගන්ධමාලං ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මකථං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජි; සො සත්තාහමෙව පුථුජ්ජනො හුත්වා අට්ඨමෙ අරුණෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි; අථස්ස ද්වීසු නගරෙසු ගිහිකාලෙ පරිචිතමාතුගාමා අත්තනො කුලඝරානි ආගන්ත්වා තත්ථෙව වසමානා චීවරානි කත්වා පහිණිංසු; ථෙරො එකං අඩ්ඪමාසං කොසම්බිවාසිකෙහි පහිත චීවරං පරිභුඤ්ජති එකං අඩ්ඪමාසං බාරාණසිවාසිකෙහීති එතෙනෙව නියාමෙන ද්වීසුපි නගරෙසු යං යං උත්තමං තං ථෙරස්සෙව ආහරියති; ථෙරස්ස අසීතිවස්සානි අගාරමජ්ඣෙ වසන්තස්ස ද්වීහඞ්ගුලීහි ගන්ධපිණ්ඩං ගහෙත්වා උපසිංඝනමත්තම්පි කාලං කොචි ආබාධො නාම නාහොසි; අසීතිමෙ වස්සෙ සුඛෙනෙව පබ්බජ්ජං උපගතො; පබ්බජිතස්සාපිස්ස අප්පමත්තකොපි ආබාධො වා චතූහි පච්චයෙහි වෙකල්ලං වා නාහොසි; සො පච්ඡිමෙ කාලෙ පරිනිබ්බානසමයෙපි පුරාණගිහිසහායස්ස අචෙලකස්සපස්ස අත්තනො කායිකචෙතසිකසුඛදීපනවසෙනෙව සකලං බක්කුලසුත්තන්තං කථෙත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි; එවං වත්ථු සමුට්ඨිතං සත්ථා පන ථෙරස්ස ධරමානකාලෙයෙව ථෙරෙ යථාපටිපාටියා ඨානන්තරෙ ඨපයන්තො බක්කුලථෙරං ඉමස්මිං සාසනෙ අප්පාබාධානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

පඤ්චමෙ **පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්තාන**න්ති; පුබ්බෙ නිවුත්ථඛන්ධසන්තානං අනුස්සරණසමත්ථානං සොභිතථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; සො කිර පුබ්බෙනිවාසං අනුපටිපාටියා අනුස්සරමානො පඤ්ච කප්පසතානි අසඤ්ඤීභවෙ අචිත්තකපටිසන්ධිං නයතො අග්ගහෙසි ආකාසෙ පදං දස්සෙන්තො විය; තස්මා පුබ්බෙ නිවාසං අනුස්සරන්තානං අග්ගො නාම

ජාතො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා; අයම්පි හි පදුමුත්තර බුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා වයප්පත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං පුබ්බෙනිවාසඤාණ පටිලාභීනං භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලකම්මං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති; සොභිතොතිස්ස නාමං අකංසු; සො අපරෙන සමයෙන සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා පුබ්බෙනිවාසඤාණෙ චිණ්ණවසී අහොසි; සො අනුපටිපාටියා අත්තනො නිබ්බත්තට්ඨානං අනුස්සරන්තො යාව අසඤ්ඤීභවෙ අචිත්තකපටිසන්ධි තාව පටිසන්ධිං අද්දස; තතො පරං අන්තරෙ පඤ්ච කප්පසතානි පවත්තිං අදිස්වා අවසානෙ චුතිං දිස්වා කින්නාමෙතන්ති ආවජ්ජමානො නයවසෙන අසඤ්ඤීභවො භවිස්සතීති නිට්ඨං අගමාසි; සත්ථා ඉමං කාරණං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ථෙරං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

ඡට්ඨෙ **විනයධරානං යදිදං උපාලී**ති; විනයධරානං භික්ඛූනං උපාලිත්ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; ථෙරො කිර තථාගතස්සෙව සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; තථාගතස්සෙව සන්තිකෙ විනයපිටකං උග්ගණ්හිත්වා භරුකච්ඡකවත්ථුං අජ්ජුකවත්ථුං කුමාරකස්සපවත්ථුන්ති ඉමානි තීණි වත්ථූනි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සද්ධිං සංසන්දෙත්වා කථෙසි; තස්මා විනයධරානං අග්ගො නාම ජාතො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා; පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ කිරායං හංසවතියං කුලඝරෙ නිබ්බත්තො එකදිවසං සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං විනයධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කප්පකගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; උපාලිදාරකොතිස්ස නාමං අකංසු; සො වයප්පත්තො ඡන්නං ඛත්තියානං පසාධකො හුත්වා තථාගතෙ අනුපියම්බවනෙ විහරන්තෙ පබ්බජ්ජත්ථාය නික්ඛමන්තෙහි තෙහි ඡහි ඛත්තියෙහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා පබ්බජි; තස්ස පබ්බජ්ජාවිධානං පාළියං ආගතමෙව සො පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නො සත්ථාරං කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා මය්හං භන්තෙ අරඤ්ඤවාසං අනුජානාථාති ආහ; භික්ඛු තව අරඤ්ඤෙ වසන්තස්ස එකමෙව ධුරං වඩ්ඪිස්සති අම්හාකං පන සන්තිකෙ වසන්තස්ස වාසධුරම ගන්ථධුරච පරිපූරෙස්සතීති; ථෙරො සත්ථු වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි; අථ නං සත්ථා සයමෙව සකලවිනයපිටකං උග්ගණ්හාපෙසි; සො අපරභාගෙ හෙට්ඨා වුත්තානි තීණි වත්ථූනි විනිච්ඡිනි; සත්ථා එකෙකස්මිං විනිච්ඡිතෙ සාධුකාරං දත්වා තයොපි විනිච්ඡයෙ අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ථෙරං විනයධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

සත්තමෙ **භික්ඛුනොවාදකාන**න්ති; අයං හි ථෙරො ධම්මකථං කථෙන්තො එකසමොධානෙ පඤ්ච භික්ඛුනීසතානි අරහත්තං පාපෙසි;

තස්මා භික්ඛුනොවාදකානං අග්ගො නාම ජාතො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා; අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලඝරෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං භික්ඛුනොවාදකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්ම කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා වයප්පත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිත්වා පුබ්බෙ නිවාසඤාණෙ ච චිණ්ණවසී අහොසි; සො චතුසු පරිසාසු සම්පත්තාසු සබ්බෙසංයෙව මනං ගහෙත්වා කථෙතුං සක්කොතීති ධම්මකථිකානන්දකො නාම ජාතො; තථාගතොපි ඛො රොහිණීනදීතීරෙ චුම්බටකකලහෙ නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතානං පඤ්චන්නං සාකියකුමාරසතානං අනභිරතියා උප්පන්නාය තෙ භික්ඛූ ආදාය කුණාලදහං ගන්ත්වා කුණාලජාතකකථාය තෙසං සංවිග්ගභාවං ඤත්වා චතුසච්චකථං කථෙත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි; අපරභාගෙ මහාසමයසුත්තං කථෙත්වා අග්ගඵලං අරහත්තං පාපෙසි; තෙසං ථෙරානං පුරාණදුතියිකා අම්හෙ දානි ඉධ කිං කරිස්සාමාති වත්වා සබ්බාව එකචිත්තා හුත්වා මහාපජාපතිං උපසංකමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිංසු; තා පඤ්ච සතාපි ථෙරියා සන්තිකෙ පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච ලභිංසු; අතීතානන්තරාය පන ජාතියා සබ්බාව තා නන්දකත්ථෙරස්ස රාජත්තභාවෙ ඨිතස්ස පාදපරිචාරිකා අහෙසුං; තෙන සමයෙන සත්ථා භික්ඛූ භික්ඛුනියො ඔවදන්තූති ආහ; ථෙරො අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ තාසං පුරිමභවෙ අත්තනො පාදපරිචාරිකභාවං ඤත්වා චින්තෙසි මං ඉමස්ස භික්ඛුනීසංඝස්ස මජ්ඣෙ නිසින්නං උපමායො ච කාරණානි ච ආහරිත්වා ධම්මං කථයමානං දිස්වා අඤ්ඤෙ පුබ්බෙ නිවාසඤාණලාභී භික්ඛූ ඉමං කාරණං ඔලොකෙත්වා ආයස්මා නන්දකො යාවජ්ජදිවසා ඔරොධෙ න විස්සජ්ජෙති සොභතායස්මා ඔරොධපරිවුතොති වත්තබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යුන්ති තස්මා සයං අගන්ත්වා අඤ්ඤං භික්ඛුං පෙසෙසි: තා පන පඤ්චසතා භික්ඛුනියො ථෙරස්සෙව ඔවාදං පච්චාසිංසන්ති ඉමිනා කාරණෙන භගවා අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ අඤ්ඤං අපෙසෙත්වා සයමෙව ගන්ත්වා භික්ඛුනීසංඝං ඔවදාහීති ථෙරං ආහ; සො සත්ථු කථං පටිබාහිතුං අසක්කොන්තො අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ චාතුද්දසෙ භික්ඛුනීසංඝස්ස ඔවාදං දත්වා සබ්බාව තා භික්ඛුනියො ඡළායතනපතිමණ්ඩිතාය ධම්මදෙසනාය සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි; තා භික්ඛුනියො ථෙරස්ස ධම්මදෙසනාය අත්තමනා හුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා අත්තනා පටිවිද්ධගුණං ආරොචෙසුං; සත්ථා කස්මිං නු ඛො ධම්මං දෙසෙන්තෙ ඉමා භික්ඛුනියො උපරි මග්ගඵලානි පාපුණෙය්‍යුන්ති ආවජ්ජන්තො පුන තං යෙව නන්දකස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා පඤ්චසතාපි එතා අරහත්තං පාපුණිස්සන්තීති දිස්වා පුන දිවසෙපි ථෙරස්සෙව සන්තිකං ධම්මසවණත්ථාය පෙසෙසි; තා පුන දිවසෙ ධම්මං සුත්වා සබ්බාව අරහත්තං පත්තා; තං දිවසං භගවා තාසං භික්ඛුනීනං අත්තනො සන්තිකං ආගතකාලෙ ධම්මදෙසනාය සඵලභාවං ඤත්වා භිය්‍යො නන්දකස්ස ධම්මදෙසනා චාතුද්ද

සියං චන්දසදිසී අහොසි අජ්ජ පණ්ණරසියං චන්දසදිසීති වත්වා ථෙරස්ස සාධුකාරං දත්වා ථෙරං භික්ඛුනොවාදකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

අට්ඨමෙ **ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරාන**න්ති; ඡසු ඉන්ද්‍රියෙසු පිහිතද්වාරානං නන්දත්ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති. කිඤ්චාපි හි සත්ථු සාවකා අගුත්තද්වාරා නාම නත්ථි; නන්දත්ථෙරො පන දසසු දිසාසු යං යං දිසං ඔලොකෙතුකාමො හොති න තං චතුසම්පජඤ්ඤවසෙන අපරිග්ගණ්හිත්වා ඔලොකෙති; තස්මා ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරානං අග්ගො නාම ජාතො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා. අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා වයප්පත්තො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කපිලපුරෙ මහාපජාපතියා ගොතමියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි; අථස්ස නාමගහණදිවසෙ ඤාතිසඞ්ඝං නන්දයන්තො තොසෙන්තො ජාතොති නන්දකුමාරොත්වෙව නාමං අකංසු; මහාසත්තොපි සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො ලොකානුග්ගහං කරොන්තො රාජගහතො කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා පඨමදස්සනෙනෙව පිතරං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි; පුන දිවසෙ පිතු නිවෙසනං ගන්ත්වා රාහුලමාතාය ඔවාදං දත්වා සෙසජනස්සාපි ධම්මං කථෙසි; පුන දිවසෙ නන්දකුමාරස්ස අභිසෙකගෙහප්පවෙසනආවාහමඞ්ගලෙසු වත්තමානෙසු තස්ස නිවෙසනං ගන්ත්වා කුමාරං පත්තං ගාහාපෙත්වා පබ්බාජෙතුං විහාරාභිමුඛො පායාසි; නන්දකුමාරං අභිසෙකමඞ්ගලං න තථා පීළෙසි; පත්තං ආදාය ගමනකාලෙ ජනපදකල්‍යාණී උපරිපාසාදවරගතා සීහපඤ්ජරං උග්ඝාටෙත්වා තුවටං ඛො අය්‍යපුත්ත ආගච්ඡෙය්‍යාසීති යං වාචං නිච්ඡාරෙසි තං සුත්වා ගෙහසිතඡන්දරාගවසෙන ඔලොකෙන්තො පුනෙස සත්ථු ගාරවෙන යථා රුචියා නිමිත්තං ගහෙතුං නාසක්ඛි; තෙනස්ස චිත්තසන්තාපො අහොසි; අථ නං ඉමස්මිං ඨානෙ නිවත්තිස්සති ඉමස්මිං ඨානෙ නිවත්තිස්සතීති චින්තෙන්තස්සෙව සත්ථා විහාරං නෙත්වා පබ්බාජෙසි; පබ්බජ්ජන්තොපි පටිබාහිතුං අසක්කොන්තො තුණ්හී අහොසි; පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය පන ජනපදකල්‍යාණියා වුත්තවචනමෙව සරති; අථස්ස සා ආගන්ත්වා අවිදූරෙ ඨිතා විය අහොසි; සො අනභිරතියා පීළිතො ථොකං ඨානං ගච්ඡති; තස්ස ගුම්බං වා ගච්ඡං වා අතික්කමන්තස්සෙව දසබලො පුරතො ඨිතකො විය හොති; සො අග්ගිම්හි පක්ඛිත්තකුක්කුටපත්තං විය පටිනිවත්තිත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව පවිසති; සත්ථා චින්තෙසි නන්දො අති විය පමත්තො විහරති අනභිරතිං වූපසමෙතුං න සක්කොති එතස්ස චිත්තනිබ්බාපනං කාතුං වට්ටතීති; තතො නං ආහ එහි නන්ද දෙවචාරිකං ගච්ඡිස්සාමාති; භගවා කථාහං ඉද්ධිමන්තානං ගන්තබ්බට්ඨානං ගමිස්සාමීති; ත්වං කෙවලං ගමනචිත්තං උප්පාදෙහි ගන්ත්වා පස්සිස්සසීති; සො දසබලස්ස ආනුභාවෙන තථාගතෙනෙව සද්ධිං දෙවචාරිකං ගන්ත්වා සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො නිවෙසනං ඔලොකෙත්වා පඤ්ච අච්ඡරාසතානි අද්දස; සත්ථා නන්දත්ථෙරං සුභනිමිත්තවසෙන තා ඔලොකෙන්තං දිස්වා නන්ද ඉමා නු

ඛො අච්ඡරා මනාපා ජනපදකල්‍යාණීති පුච්ඡි; භන්තෙ ජනපදකල්‍යාණී ඉමා අච්ඡරා උපනිධාය කණ්ණනාසච්ඡින්නා කාණමක්කටී විය ඛායතීති; නන්ද එවරූපා අච්ඡරා සමණධම්මං කරොන්තානං න දුල්ලභාති; සචෙ මෙ භන්තෙ භගවා පාටිභොගො හොති අහං සමණධම්මං කරිස්සාමීති; විස්සත්ථො ත්වං නන්ද සමණධම්මං කර සචෙ තෙ සප්පටිසන්ධිකා කාලකිරියා භවිස්සති අහං එතාසං පටිලාභත්ථාය පාටිභොගොති; ඉති සත්ථා යථාරුචියා දෙවචාරිකං චරිත්වා ජෙතවනමෙව පච්චාගඤ්ඡි; තතො පට්ඨාය නන්දත්ථෙරො අච්ඡරානං හෙතු රත්තින්දිවං සමණධම්මං කරොති; සත්ථා භික්ඛූ ආණාපෙසි තුම්හෙ නන්දස්ස වසනට්ඨානෙ එකො කිර භික්ඛු දසබලං පාටිභොගං කත්වා අච්ඡරානං හෙතු සමණධම්මං කරොතීති තත්ථ තත්ථ වදන්තා විචරථාති; තෙ සත්ථු වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා භතකො කිර ආයස්මා නන්දො උපක්කීතකො කිර ආයස්මා නන්දො අච්ඡරානං හෙතු බ්‍රහ්මචරියං චරති භගවා කිරස්ස පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනන්ති ථෙරස්ස සවනූපචාරෙ කථෙන්තා විචරන්ති; නන්දත්ථෙරො තං කථං සුත්වා ඉමෙ භික්ඛූ න අඤ්ඤං කථෙන්ති මං ආරබ්භ කථෙන්ති අයුත්තං මම කම්මන්ති පටිසංඛානං උප්පාදෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; අථස්ස අරහත්තප්පත්තික්ඛණෙයෙව අඤ්ඤතරා දෙවතා භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසි; සයම්පි භගවා අඤ්ඤාසියෙව; පුන දිවසෙ නන්දත්ථෙරො භගවන්තං උපසංකමිත්වා එවමාහ යම්මෙ භන්තෙ භගවා පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනං මුඤ්චාමහං භන්තෙ භගවන්තං එතස්මා පටිස්සවාති; එවං සත්ථු සමුඛිතං; සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ විහරන්තො ථෙරං ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

නවමෙ භික්ඛුඔවාදකානන්ති; භික්ඛූ ඔවදන්තානං මහාකප්පින ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; අයං කිර ථෙරො එකසමොධානස්මිංයෙව ධම්මකථං කථෙන්තො භික්ඛුසහස්සං අරහත්තං පාපෙසි; තස්මා භික්ඛු ඔවදන්තානං අග්ගො නාම ජාතො තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බිකථා; අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලඝරෙ නිබ්බත්තිත්වා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං භික්ඛුඔවාදකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ බාරාණසියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා පුරිසසහස්සස්ස ගණජෙට්ඨකො හුත්වා ගබ්භසහස්සපටිමණ්ඩිතං මහාපරිවෙණං කාරෙසි; තෙ සබ්බෙපි ජනා යාවජීවං කුසලං කත්වා කප්පිනඋපාසකං ජෙට්ඨකං කත්වා සපුත්තදාරා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිංසු; අථ අම්හාකං සත්ථු නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව අයං කප්පිනො පච්චන්තදෙසෙ කුක්කුටවතී නාම නගරෙ රාජගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; සෙසපුරිසා තස්මිංයෙව නගරෙ අමච්චකුලෙසු නිබ්බත්තිංසු; කප්පින කුමාරො පිතු අච්චයෙන ඡත්තං උස්සාපෙත්වා මහාකප්පිනරාජා නාම ජාතො; පුබ්බෙ කල්‍යාණකම්මකරණකාලෙ තස්ස ඝරසාමිනී ඉත්ථී සමාන

ජාතිකෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා මහාකප්පිනරඤ්ඤො අග්ගමහෙසී
ජාතා; අනොජාපුප්ඵවණ්ණසදිසතාය පන’ස්සා අනොජාදෙවීත්වෙව නාමං
අහොසි; මහාකප්පිනරාජාපි සුතවිත්තකො අහොසි; සො පාතොව උට්ඨාය
චතූහි ද්වාරෙහි සීඝං දූතෙ පෙසෙසි යත්ථ බහුස්සුතෙ සුතධරෙ පස්සථ
තතො නිවත්තිත්වා මය්හං ආරොචෙථාති; තෙන ඛො පන සමයෙන
අම්හාකං සත්ථා ලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා සාවත්ථිං උපනිස්සාය පටිවසති;
තස්මිං කාලෙ සාවත්ථිනගරවාසිනො වාණිජා සාවත්ථියං උට්ඨානකභණ්ඩං
ගහෙත්වා තං නගරං ගන්ත්වා භණ්ඩං පටිසාමෙත්වා රාජානං පස්සිස්සාමාති
පණ්ණාකාරහත්ථා රාජකුලද්වාරං ගන්ත්වා රාජා උය්‍යානං ගතොති සුත්වා
උය්‍යානං ගන්ත්වා ද්වාරෙ ඨිතා පටිහාරස්ස ආරොචයිංසු; අථ රඤ්ඤො
නිවෙදිතෙ රාජා පක්කොසාපෙත්වා නිය්‍යාතිතපණ්ණාකාරෙ වන්දිත්වා
ඨිතෙ තාතා කුතො ආගතත්ථාති පුච්ඡි; සාවත්ථිතො දෙවාති; කච්චි වො
රට්ඨං සුභික්ඛං ධම්මිකො රාජාති; ආම දෙවාති; අත්ථි පන තුම්හාකං දෙසෙ
කිඤ්චි සාසනන්ති; අත්ථි දෙව න පන සක්කා උච්ඡිට්ඨමුඛෙහි කථෙතුන්ති;
රාජා සුවණ්ණභිංකාරෙන උදකං දාපෙසි; තෙ මුඛං වික්ඛාලෙත්වා දස
බලාභිමුඛා අඤ්ජලිං පග්ගණ්හිත්වා දෙව අම්හාකං දෙසෙ බුද්ධරතනං නාම
උප්පන්නන්ති ආහංසු; රඤ්ඤො බුද්ධොති වචනෙ සුතමත්තෙව සකලසරීරං
ඵරමානා පීති උප්පජ්ජි; තතො බුද්ධොති තාතා වදථාති ආහ; බුද්ධොති
දෙව වදාමාති; එවං තික්ඛත්තුං වදාපෙත්වා බුද්ධොති පදං අපරිමාණං නා’ස්ස
සක්කා පරිමාණං කාතුන්ති තස්මිංයෙව පදෙ පසන්නො සතසහස්සං
දාපෙත්වා අපරං කිං සාසනන්ති පුච්ඡි; දෙව ධම්මරතනං නාම උප්පන්නන්ති;
තම්පි සුත්වා තථෙව තික්ඛත්තුං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා අපරම්පි සතසහස්සං
දත්වා පුන අඤ්ඤං කිං සාසනන්ති පුච්ඡි; සඞ්ඝරතනං දෙව උප්පන්නන්ති;
තම්පි සුත්වා තථෙව පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා අපරම්පි සතසහස්සං දත්වා දින්න
භාවං පණ්ණෙ ලිඛිත්වා තාතා දෙවියා සන්තිකං ගච්ඡථාති පෙසෙසි; තෙසු
ගතෙසු අමච්චෙ පුච්ඡි තාතා බුද්ධො ලොකෙ උප්පන්නො තුම්හෙ කිං
කරිස්සථාති; දෙව තුම්හෙ කිං කත්තුකාමාති; අහං පබ්බජිස්සාමීති; මයම්පි
පබ්බජිස්සාමාති; තෙ සබ්බෙපි ඝරං වා කුටුම්බං වා අනපලොකෙත්වා යෙ
අස්සෙ ආරුය්හ ගතා තෙහෙව නික්ඛමිංසු; වාණිජා අනොජාදෙවියා
සන්තිකං ගන්ත්වා පණ්ණං දස්සෙසුං; සා වාචෙත්වා රඤ්ඤා තුම්හාකං බහූ
කහාපණා දින්නා; කිං තුම්හෙහි කතං තාතාති පුච්ඡි; පියසාසනං දෙවි
ආනීතන්ති; අම්හෙපි සක්කා තාතා සුණාපෙතුන්ති; සක්කා දෙවි උච්ඡිට්ඨ
මුඛෙහි වත්තුං පන න සක්කාති; සා සුවණ්ණභිංකාරෙන උදකං දාපෙසි;
තෙ මුඛං වික්ඛාලෙත්වා රඤ්ඤො ආරොචිතනියාමෙනෙව ආරොචෙසුං; සාපි
සුත්වා උප්පන්නපාමුජ්ජා තෙනෙව නයෙන එකෙකස්මිං පදෙ තික්ඛත්තුං
පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා පටිඤ්ඤාගණනාය තීණි තීණි කත්වා නව සතසහස්සානි
අදාසි; වාණිජා සබ්බානිපි ද්වාදසසතසහස්සානි ලභිංසු; අථ තෙ රාජා
කහං තාතාති පුච්ඡි; පබ්බජිස්සාමීති නික්ඛන්තො දෙවීති; තෙන හි තාතා
තුම්හෙ ගච්ඡථාති උය්‍යොජෙත්වා රඤ්ඤා සද්ධිං ගතානං අමච්චානං මාතු
ගාමෙ පක්කොසාපෙත්වා තුම්හෙ අත්තනො සාමිකානං ගතට්ඨානං ජානාථ
අම්මාති පුච්ඡි; ජානාම අය්‍යෙ රඤ්ඤා සද්ධිං උය්‍යානකීළිකං ගතාති; ආම

අම්හෙ ගතා තත්ථ පන ගන්ත්වා බුද්ධො උප්පන්නො ධම්මො උප්පන්නො
සඞ්ඝො උප්පන්නොති සුත්වා දසබලස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමාති ගතා
තුම්හෙ කිං කරිස්සථාති; තුම්හෙ පන අය්‍යා කිං කත්තුකාමාති; අහං පබ්බ
ජිස්සාමි න තෙහි වන්තං වමනං ජිව්හග්ගෙ ඨපෙස්සාමීති; යදි එවං මයම්පි
පබ්බජිස්සාමාති රථෙ යොජාපෙත්වා නික්ඛමිංසු; රාජාපි අමච්චසහස්සෙන
සද්ධිං ගඞ්ගාතීරං පාපුණි; තස්මිඤ්ච පන සමයෙ ගඞ්ගා පූරා හොති; අථ නං
දිස්වා අයං ගඞ්ගා පූරා චණ්ඩමච්ඡාකිණ්ණා අම්හෙහි ච සද්ධිං ආගතා
දාසා වා මනුස්සා වා නත්ථි යෙ නො නාවං වා උළුම්පං වා කත්වා දදෙය්‍යුං;
එතස්ස පන සත්ථු ගුණා නාම හෙට්ඨා අවීචිතො උපරි යාව භවග්ගා පත්ථටා;
සචෙ එස සත්ථා සම්මාසම්බුද්ධො ඉමෙසං අස්සානං ඛුරපිට්ඨානි මා තෙමෙන්තූති
උදකපිට්ඨෙන අස්සෙ පක්ඛන්දාපෙසුං; එකස්ස අස්සස්සාපි ඛුරපිට්ඨමත්තං න
තෙමි; රාජමග්ගෙන ගච්ඡන්තා විය පරතීරං පත්වා පරතො අඤ්ඤං නදිං
පාපුණිංසු; තත්ථ අඤ්ඤා සච්චකිරියා නත්ථි තාය එව සච්චකිරියාය තම්පි අඩ්ඪ
යොජනවිත්ථාරං නදිං අතික්කමිංසු; අථ තතියං චන්දභාගං නාම මහානදිං
පත්වා තම්පි තාය එව සච්චකිරියාය අතික්කමිංසු; සත්ථාපි තං දිවසං පච්චූස
සමයෙ මහාකරුණාසමාපත්තිතො වුට්ඨාය ලොකං ඔලොකෙන්තො අජ්ජ
මහාකප්පිනො තියොජනසතිකං රජ්ජං පහාය අමච්චසහස්සපරිවාරො මම
සන්තිකෙ පබ්බජිතුං ආගච්ඡිස්සතීති දිස්වා මයං තෙසං පච්චුග්ගමනං කාතුං
යුත්තාති පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො සාවත්ථියං
පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සයමෙව පත්ත
චීවරං ගහෙත්වා ආකාසෙ උප්පතිත්වා චන්දභාගාය තීරෙ තෙසං උත්තරණ
තිත්ථස්ස අභිමුඛට්ඨානෙ මහානිග්‍රොධරුක්ඛො අත්ථි තත්ථ පල්ලඞ්කෙන
නිසීදිත්වා පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා ඡබ්බණ්ණබුද්ධරස්මියො විස්සජ්ජෙසි;
තෙ තෙන තිත්ථෙන උත්තරන්තා බුද්ධරස්මියො ඉතො චිතො ච ධාවන්තියො
ඔලොකෙන්තා දසබලස්ස පුණ්ණචන්දසස්සිරිකං මුඛං දිස්වා යං සත්ථාරං
උද්දිස්ස මයං පබ්බජිතා අද්ධා සො එසොති දස්සනෙනෙව නිට්ඨං ගන්ත්වා
දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය ඔණමිත්වා වන්දමානා ආගම්ම සත්ථාරං වන්දිංසු; රාජා
ගොප්ඵකෙසු ගහෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි සද්ධිං අමච්ච
සහස්සෙන; සත්ථා තෙසං ධම්මං කථෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ සබ්බෙව
අරහත්තෙ පතිට්ඨාය සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිංසු; සත්ථා පුබ්බෙ ඉමෙ චීවර
දානස්ස දින්නත්තා අත්තනො චීවරානි ගහෙත්වාව ආගතාති සුවණ්ණ
වණ්ණං හත්ථං පසාරෙත්වා එථ භික්ඛවෙ ස්වාක්ඛාතො ධම්මො චරථ බ්‍රහ්ම
චරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායාති ආහ; සාව තෙසං ආයස්මන්තානං
පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච අහොසි; වස්සසතිකත්ථෙරා විය සත්ථාරං පරිවාරයිංසු;
අනොජා දෙවී රථසහස්සපරිවාරා ගඞ්ගාතීරං පත්වා රඤ්ඤො අත්ථාය
ආභතං නාවං වා උළුම්පං වා අදිස්වා අත්තනො බ්‍යත්තතාය චින්තෙසි;
රාජා සච්චකිරියං කත්වා ගතො භවිස්සති සො පන සත්ථා න කෙවලං තෙසං
යෙව අත්ථාය නිබ්බත්තො සචෙ සො සත්ථා සම්මාසම්බුද්ධො අම්හාකං රථා
මා උදකෙ නිමුජ්ජන්තූති උදකපිට්ඨෙන රථෙ පක්ඛන්දාපෙසි; රථානං නෙමි
වට්ටිමත්තම්පි න තෙමි; දුතියං නදිම්පි තතියං නදිම්පි තෙනෙව සච්ච

කාරෙන උත්තරි; උත්තරමානායෙව ච නිග්‍රොධරුක්ඛමූලෙ සත්ථාරං අද්දස සත්ථාපි ඉමාසං අත්තනො සාමිකෙ පසන්නානං ඡන්දරාගො උප්පජ්ජිත්වා මග්ගඵලානං අන්තරායං කරෙය්‍ය සො එවං කාතුං න සක්ඛිස්සතීති යථා අඤ්ඤමඤ්ඤං න පස්සන්ති තථා අකාසි; තා සබ්බාපි තිත්ථතො උත්තරිත්වා දසබලං වන්දිත්වා නිසීදිංසු; සත්ථා තාසං ධම්මං කථෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ සබ්බා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිංසු; සත්ථා උප්පලවණ්ණා ආගච්ඡතූති චින්තෙසි; ථෙරී ආගන්ත්වා සබ්බා පබ්බාජෙත්වා ආදාය භික්ඛුනිඋපස්සයං ගතා; සත්ථා භික්ඛුසහස්සං ගහෙත්වා ආකාසෙන ජෙතවනං අගමාසි; අථායං මහාකප්පිනත්ථෙරො අත්තනො කිච්චං මත්ථකප්පත්තං ඤත්වා අප්පොස්සුක්කො හුත්වා ඵලසමාපත්තිසුඛෙන වීතිනාමෙන්තො අරඤ්ඤගතොපි රුක්ඛමූලගතොපි සුඤ්ඤාගාරගතොපි අහො සුඛං අහො සුඛන්ති අභික්ඛණං උදානං උදානෙති; භික්ඛූ කථං උප්පාදෙසුං කප්පිනත්ථෙරො රජ්ජසුඛං අනුස්සරන්තො උදානං උදානෙතීති; තෙ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං; තථාගතො මම පුත්තො මග්ගසුඛං ඵලසුඛං ආරබ්භ උදානං උදානෙතීති වත්වා ධම්මපදෙ ඉමං ගාථමාහ.

> “ධම්මපීති සුඛං සෙති විප්පසන්නෙන චෙතසා
> අරියප්පවෙදිතෙ ධම්මෙ සදා රමති පණ්ඩිතො”ති.[1]

අථෙකදිවසං සත්ථා තස්සන්තෙවාසිකභික්ඛුසහස්සං ආමන්තෙත්වා ආහ කච්චි වො භික්ඛවෙ ආචරියො ධම්මං දෙසෙතීති; න භගවා දෙසෙති අප්පොස්සුක්කො දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං අනුයුත්තො විහරති කස්සචි ඔවාදමත්තම්පි න දෙතීති; සත්ථා ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං කප්පින අන්තෙවාසිකානං ඔවාදමත්තම්පි න දෙසීති; සච්චං භගවාති; බ්‍රාහ්මණ මා එවං කරි අජ්ජ පට්ඨාය අන්තෙවාසිකානං ධම්මං දෙසෙහීති; සාධු භන්තෙති ථෙරො සත්ථු කථං සිරවරෙන සම්පටිච්ඡිත්වා එකසමොධානෙයෙව සමණසහස්සස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා සබ්බෙ අරහත්තං පාපෙසි; අපරභාගෙ සත්ථා සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්නො පටිපාටියා ථෙරෙ ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො මහාකප්පිනත්ථෙරං භික්ඛුඔවාදකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

දසමෙ **තෙජොධාතුකුසලාන**න්ති; තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිතුං කුසලානං සාගතත්ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති; අයං හි ථෙරො තෙජොධාතුසමාපත්තියා අම්බතිත්ථනාගස්ස තෙජසා තෙජං පරියාදියිත්වා තං නාගං නිබ්බිසෙවනං අකාසි; තස්මා තෙජොධාතුකුසලානං අග්ගො නාම ජාතො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා; අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං තෙජොධාතුකුසලානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති; සාගතමාණවොතිස්ස නාමං අකංසු; සො අපර

1. ධම්මපද පණ්ඩිතවග්ග.

භාගෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා තත්ථ වසීභාවං පාපුණි; අථෙකදිවසං සත්ථා චාරිකං චරමානො කොසම්බිනගරසමීපං අගමාසි; තෙන සමයෙන තාදීතිත්ථෙ පොරාණකනාවිකස්ස බහූ ආගන්තුකගමිකා වෙරිනො හුත්වා තං පොථෙත්වා මාරයිංසු; සො විරුද්ධචිත්තෙන පත්ථනං ඨපෙත්වා තස්මිංයෙව තිත්ථෙ මහානුභාවො නාගරාජා හුත්වා නිබ්බත්තො; සො විරුද්ධචිත්තත්තා අකාලෙ වස්සාපෙති කාලෙ න වස්සාපෙති; සස්සානි න සම්මා සම්පජ්ජන්ති; සකලරට්ඨවාසිනො තස්ස වූපසමනත්ථං අනුසංවච්ඡරං බලිකම්මං කරොන්ති වසනත්ථාය චස්ස එකං ගෙහං අකංසු; සත්ථාපි තෙන තිත්ථෙන උත්තරිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො තස්මිංයෙව පදෙසෙ රත්තිං වසිස්සාමීති අගමාසි; අථායං ථෙරො චණ්ඩො කිරෙත්ථ නාගරාජාති සුත්වා ඉමං නාගරාජං දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා සත්ථු වසනට්ඨානං පටියාදෙතුං වට්ටතීති නාගරාජස්ස වසනට්ඨානං පවිසිත්වා පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසීදි; නාගො කුජ්ඣිත්වා කො නාමායං මුණ්ඩකො මය්හං වසනට්ඨානං පවිසිත්වා නිසින්නොති ධූපායි; ථෙරො උත්තරිතරං ධූපායි; නාගො පජ්ජලි; ථෙරො උත්තරිතරං පජ්ජලිත්වා තස්ස තෙජං පරියාදියි; සො මහන්තො වතායං භික්ඛූති ථෙරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා භන්තෙ තුම්හාකං සරණං ගච්ඡාමීති ආහ; මය්හං සරණගමනකිච්චං නත්ථි දසබලස්ස සරණං ගච්ඡාති; සො සාධූති සරණගතො[1] හුත්වා තතො පට්ඨාය න කිඤ්චි විහෙඨෙති; දෙවම්පි සම්මා වස්සාපෙති; සස්සානි සම්මා සම්පජ්ජන්ති; කොසම්බිවාසිනො අය්‍යෙන කිර සාගතෙන අම්බතිත්ථකනාගො දමිතොති සුත්වා සත්ථු ආගමනං උදික්ඛමානා මහාසක්කාරං සජ්ජයිංසු; තෙ දසබලස්ස මහාසක්කාරං කත්වා ඡබ්බග්ගියානං වචනෙන සබ්බගෙහෙසු කාපොතිකං පසන්නං පටියාදෙත්වා පුන දිවසෙ සාගතත්ථෙරස්ස පිණ්ඩාය චරන්තස්ස ගෙහෙ ගෙහෙ ථොකං ථොකං අදංසු; ථෙරො අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ මනුස්සෙහි යාචියමානො ගෙහෙ ගෙහෙ ථොකං ථොකං පිවිත්වා සත්ථු අවිදූරං ගන්ත්වාව අනරගභාවෙන සතිං විස්සජ්ජෙත්වා සඞ්කාරට්ඨානෙ පති; තං දිස්වා සත්ථා කතභත්තකිච්චො නික්ඛමන්තො තං ගාහාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා විගරහිත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි; සො පුන දිවසෙ සතිං පටිලභිත්වා අත්තනා කතකාරණං සුත්වා අච්චයං දෙසෙත්වා දසබලං ඛමාපෙත්වා උප්පන්නසංවෙගො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; එවං වත්ථු විනයෙ සමුට්ඨිතං; තං තත්ථ ආගතනයෙනෙව විත්ථාරතො වෙදිතබ්බං; අපරභාගෙ පන සත්ථා ජෙතවනවිහාරෙ නිසීදිත්වා පටිපාටියා ථෙරෙ ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො සාගතත්ථෙරං තෙජොධාතුකුසලානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති

එකාදසමෙ **පටිභානෙය්‍යකාන**න්ති; සත්ථු ධම්මදෙසනා පටිභානස්ස පච්චයභූතානං පටිභානජනකානං භික්ඛූනං රාධත්ථෙරො අග්ගොති දස්සෙති ථෙරස්ස හි දිට්ඨිසමුදාචාරං ඔකප්පනියසද්ධඤ්ච ආගම්ම දසබලස්ස නවනවා ධම්මදෙසනා පටිභාති; තස්මා ථෙරො පටිභානෙය්‍යකානං අග්ගො නාම

1. සො තිසරණගතොති බහූසු.

ජාතො; තස්ස පඤ්හකම්මෙව අයමනුපුබ්බිකථා; අයම්පි හි පදුමුත්තර
බුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මකථං
සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං පටිභානෙය්‍යකානං අග්ගට්ඨානෙ
ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාව
ජීවං තථාගතං පරිචරිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ
රාජගහනගරෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; රාධමාණවොතිස්ස නාමං
අකංසු; සො මහල්ලකකාලෙ අත්තනො පුත්තදාරෙන අබහුමතො පබ්බ
ජිත්වා කාලං විතිනාමෙස්සාමීති විහාරං ගන්ත්වා ථෙරෙ පබ්බජ්ජං යාචි;
ජිණ්ණො මහල්ලකබ්‍රාහ්මණොති න කොචි පබ්බාජෙතුං ඉච්ඡිංසු; අථෙක
දිවසං බ්‍රාහ්මණො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං
නිසීදි; සත්ථා තස්ස උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා කථං සමුට්ඨාපෙතුකාමො
කිං බ්‍රාහ්මණ පුත්තදාරා තං පටිජග්ගන්තීති; කුතො භො ගොතම පටි
ජග්ගනං මහල්ලකොති මං බහි නීහරිංසු; කිං පන තෙ බ්‍රාහ්මණ පබ්බ
ජිතුං න වට්ටතීති; කො මං භො ගොතම පබ්බාජෙස්සති මහල්ලකභාවෙන
මං න කොචි ඉච්ඡතීති; සත්ථා සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සඤ්ඤං අදාසි; ථෙරො
සත්ථු වචනං සිරසා සම්පටිච්ඡිත්වා රාධබ්‍රාහ්මණං පබ්බාජෙත්වා චින්තෙසි;
සත්ථා ඉමං බ්‍රාහ්මණං ආදරෙන පබ්බජ්ජාපෙසි න ඛො මෙ එතං අනා
දරෙන පරිහරිතුං වට්ටතීති රාධථෙරං ආදාය ගාමකාවාසං අගමාසි; තත්‍රස්ස
අධුනා පබ්බජිතත්තා කිච්ඡලාභිස්ස ථෙරො අත්තනො පත්තං ආවාසං
දෙති අත්තනො පත්තං පණීතපිණ්ඩපාතම්පි තස්සෙව දත්වා සයං පිණ්ඩාය
චරති; රාධත්ථෙරො සෙනාසනසප්පායච භොජනසප්පායච ලභිත්වා සාරි
පුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං
පාපුණි; අථ තං ථෙරො ගහෙත්වා දසබලං පස්සිතුං ආගතො; සත්ථා
ජානන්තොව පුච්ඡි; සො තෙ මයා සාරිපුත්ත නිස්සිතකො දිනො කීදිසං
තස්ස න උක්කණ්ඨතීති; භන්තෙ සාසනෙ අභිරමණකභික්ඛු නාම එව
රූපො භවෙය්‍යාති; අථායස්මතො සාරිපුත්තස්ස සාරිපුත්තත්ථෙරො
කතඤ්ඤූ කතවෙදීති සඞ්ඝමජ්ඣෙ කථා උදපාදි; තං සුත්වා සත්ථා භික්ඛූ
ආමන්තෙසි; අනච්ඡරියං භික්ඛවෙ සාරිපුත්තස්ස ඉදානි කතඤ්ඤූ කත
වෙදිතා සො අතීතෙ අහෙතුකපටිසන්ධියං නිබ්බත්තොපි කතඤ්ඤූ කත
වෙදියෙව අහොසීති; කස්මිං කාලෙ භගවාති; අතීතෙ භික්ඛවෙ පබ්බත
පාදමහි පඤ්චසතමත්තා වඩ්ඪකීපුරිසා මහාඅරඤ්ඤං පවිසිත්වා දබ්බසම්භාරෙ
ඡින්දිත්වා මහාඋළුම්පං බන්ධිත්වා නදියා ඔතාරෙන්ති; අථෙකො හත්ථිනාගො
එකස්මිං විසමට්ඨානෙ සොණ්ඩාය සාඛං ගණ්හන්තො සාඛාභඞ්ගවෙගං
සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තො තිඛිණඛාණුකො පාදෙන අවත්ථාසි;
පාදෙ විද්ධො දුක්ඛා වෙදනා වත්තන්ති; සො ගමනං අභිනීහරිතුං
අසක්කොන්තො තත්ථෙව නිපජ්ජි; සො කතිපාහච්චයෙන තෙ වඩ්ඪකී
අත්තනො සමීපෙන ගච්ඡන්තෙ දිස්වා ඉමෙ නිස්සාය ජීවිතං ලභිස්සා
මීති තෙසං අනුපදං අගමාසි; තෙ නිවත්තිත්වා හත්ථිං දිස්වා භීතා පලා
යන්ති; සො තෙසං පලායනභාවං ඤත්වා අට්ඨාසි; පුන ඨිතකාලෙ අනුබන්ධි
වඩ්ඪකිජෙට්ඨකො චින්තෙසි අයං හත්ථී අම්හෙ තිට්ඨන්තෙ අනුබන්ධති පලා

යෙනෙත්ථ තිට්ඨති භවිස්සති තත්ථ කාරණන්ති; සබ්බෙ තං තං රුක්ඛං ආරුය්හ තස්ස ආගමනං පතිමානෙන්තා නිසීදිංසු; සො තෙසං සන්තිකං ආගන්ත්වා අත්තනො පාදං පරිවත්තෙත්වා දස්සෙන්තො නිපජ්ජි; තදා වඩ්ඪකීනං සඤ්ඤා උදපාදි ගිලානභාවෙන ඛො එසආගච්ඡති න අඤ්ඤෙන කාරණෙනාති; තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පාදෙ පවිට්ඨඛාණුකං දිස්වා ඉමිනා කාරණෙන එසආගතොති තිඛිණවාසියා ඛාණුකොටියං ඔධිං කත්වා දළ්හාය රජ්ජුයා බන්ධිත්වා කඩ්ඪිත්වා නීහරිංසු; අථස්ස වණමුඛං පීළෙත්වා පුබ්බලොහිතං නීහරිත්වා කසාවොදකෙන ධොවිත්වා අත්තනා ජානන භෙසජ්ජං මක්ඛෙත්වා න චිරස්සෙව ඵාසුකං අකංසු; හත්ථිනාගො ගිලානා වුට්ඨිතො චින්තෙසි ඉමෙ මය්හං බහූපකාරා ඉමෙ මෙ නිස්සාය ජීවිතං ලද්ධං මයා ඉමෙසං කතඤ්ඤුනා කතවෙදිනා භවිතුං වට්ටතීති; අත්තනො වසනට්ඨානං ගන්ත්වා සෙතං ගන්ධහත්ථිපොතකං ආනෙසි; වඩ්ඪකිනො හත්ථිපොතකං දිස්වා අම්හාකං හත්ථී පුත්තම්පි ගහෙත්වා ආගතොති අතිවිය තුට්ඨචිත්තා අහෙසුං; හත්ථිනාගො චින්තෙසි මයි තිට්ඨන්තෙ කින්නුඛො අයං ආගතොති මම ආගමනකාරණං න ජානිස්සන්තීති සීඝං ඨානතො පක්කාමි; හත්ථිපොතකො පිතු පච්ඡතො පච්ඡතො අනුපායාසි; හත්ථිනාගො තස්ස ආගමනභාවං ඤත්වා නිවත්තනත්ථාය සද්දසඤ්ඤං අදාසි; සො පිතු කථං සුත්වා නිවත්තිත්වා වඩ්ඪකීනං සන්තිකං ගතො; වඩ්ඪකිනො ඉමං පොතකං අම්හාකං දාතුං ආගතො භවිස්සති එසොති ඤත්වා ආහංසු අම්හාකං සන්තිකෙ තයා කත්තබ්බකිච්චං නත්ථි පිතු සන්තිකමෙව ගච්ඡාහි; තෙ පහිණිංසු; හත්ථිනාගො යාව තතියං අත්තනො සන්තිකං ආගතම්පි පුන වඩ්ඪකීනංයෙව සමීපං පෙසෙසි; තතො පට්ඨාය වඩ්ඪකිනො හත්ථිපොතකං අත්තනො සන්තිකෙ කත්වා පටිජග්ගන්ති භොජනකාලෙ එකෙකං භත්තපිණ්ඩං දෙන්ති; භත්තං හත්ථිපොතකස්ස යාවදත්ථං හොති; සො වඩ්ඪකීහි අන්තො ගහනෙ කොට්ටිතං දබ්බසම්භාරං ආහරිත්වා අඞ්ගණට්ඨානෙ රාසිං කරොති; එතෙනෙව නියාමෙන අඤ්ඤම්පි උපකාරකම්මං කරොති; සත්ථා ඉමං කාරණං ආහරිත්වා පුබ්බෙපි සාරිපුත්තස්ස කතඤ්ඤූ කතවෙදිභාවං දීපෙසි; සාරිපුත්තත්ථෙරො හි තදා මහාහත්ථී අහොසි; අට්ඨුප්පත්තියං ආගතො ඔස්සට්ඨවිරියභික්ඛු හත්ථිපොතකොති; සංයුත්තනිකායං පත්වා පන සකලං රාධසංයුත්තං ධම්මපදෙ ච.

> “නිධීනංව පවත්තාරං යං පස්සෙ වජ්ජදස්සිනං
> නිග්ගය්හවාදිං මෙධාවිං තාදිසං පණ්ඩිතං භජෙ
> තාදිසං භජමානස්ස සෙය්‍යො හොති න පාපියො”ති.[1]

ගාථා ථෙරස්ස ධම්මදෙසනා ගාථං නාම; අපරභාගෙ සත්ථා ථෙරෙ පටිපාටියා ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො රාධත්ථෙරං පටිභානෙය්‍යකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

චාදසමෙ **ලූඛචීවරධරානන්**ති; ලූඛචීවරං ධාරෙන්තානං මොඝරාජා අග්ගොති දස්සෙති; අයං හි ථෙරො සත්ථලූඛං සුත්තලූඛං රජනලූඛන්ති

1. ධම්මපද පණ්ඩිතවග්ග.

තිවිධෙනාපි ලූඛෙන සමන්නාගතං පංසුකූලං ධාරෙසි; තස්මා ලූඛචීවර
ධරානං අග්ගො නාම ජාතො; තස්ස පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා;
අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං
ගහෙත්වා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං ලූඛ
චීවරධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං
ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු
සංසරන්තො, කස්සපදසබලස්ස නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව කණ්ඨවාහන
නගරෙ අමච්චගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; අපරභාගෙ වයප්පත්තො කණ්ඨ
වාහනරාජානං උපට්ඨහන්තො අමච්චට්ඨානං ලභි; තස්මිං කාලෙ කස්සපදස
බලො ලොකෙ උප්පජ්ජි; කණ්ඨවාහනරාජා බුද්ධො කිර ලොකෙ
උප්පන්නොති සුත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා ආහ; තාත බුද්ධො කිර ලොකෙ
උප්පන්නො ඉමඤ්ච පච්චන්තනගරං එකප්පහාරෙනෙව උභොහි අම්හෙහි
තුච්ඡකං කාතුං න සක්කා ත්වං තාව මජ්ඣිමදෙසං ගන්ත්වා බුද්ධස්ස
උප්පන්නභාවං ඤත්වා දසබලං ඉමං නගරං ආනෙහීති පුරිසසහස්සෙන
සද්ධිං පෙසෙසි; සො අනුපුබ්බෙන සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මකථං සුත්වා
පටිලද්ධසද්ධො තත්ථෙව පබ්බජිත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි සමණධම්මං
අකාසි; තෙන සද්ධිං ගතපුරිසා පන සබ්බෙව නිවත්තිත්වා පුන රඤ්ඤො
සන්තිකං ආගතා; අයම්පි ථෙරො පරිපුණ්ණසීලො කාලං කත්වා එකං
බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං දසබලස්ස නිබ්බත්තිතො
පුරෙතරමෙව සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; මොඝරාජමාණ
වොතිස්ස නාමං අකංසු; කණ්ඨවාහනරාජාපි කස්සපස්ස භගවතො අධිකාර
කම්මං කත්වා එකං බුද්ධන්තරං සපරිවාරො දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා
අම්හාකං දසබලස්ස නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව සාවත්ථියං පුරොහිත
ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; බාවරිමාණවොතිස්ස නාමං අකංසු; සො අපරෙන
සමයෙන තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා සොළසන්නං මාණවකසහස්සානං
සිප්පං වාචෙන්තො චරති; අථස්ස පසෙනදිරඤ්ඤො කාලෙ පිතු අච්ච
යෙන පුරොහිතට්ඨානං අදංසු; තදා අයම්පි මොඝරාජමාණවො බාවරිමාණ
වස්සෙව සන්තිකෙ සිප්පං ගණ්හාති; අථෙකදිවසං බාවරිබ්‍රාහ්මණො
රහොගතො අත්තනො සිප්පෙ සාරං ඔලොකෙන්තො සම්පරායිකං සාරං
අදිස්වා එකං පබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා සම්පරායිකං ගවෙසෙස්සාමීති කොසල
රාජානං උපසඞ්කමිත්වා අත්තනො පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙසි; සො තෙන
අනුඤ්ඤාතො සොළසහි මාණවකසහස්සෙහි පරිවුතො පබ්බජ්ජත්ථාය
නික්ඛමි; කොසලරාජාපි තෙන සද්ධිංයෙව කහාපණානං සතසහස්සං
පෙසෙසි; යස්මිං ඨානෙ ආචරියො පබ්බජති තත්‍රස්ස වසනට්ඨානං ගහෙත්වා
දෙථාති; බාවරිබ්‍රාහ්මණො ඵාසුකං ඨානං ඔලොකෙන්තො මජ්ඣිම
දෙසතො පටික්කම්ම අස්සකරඤ්ඤො ච චූළ්හකරඤ්ඤො ච සීමන්තරෙ
ගොදාවරීවඞ්කෙ අත්තනො වසනට්ඨානං කාරෙසි; අථෙකො පුරිසො ජටි
ලානං දස්සනාය ගතො තෙසං සන්තිකෙ භූමිට්ඨානෙ තෙහි අනුඤ්ඤාතො
අත්තනො වසනට්ඨානං අකාසි; තෙන කතං දිස්වා අපරං කුලසතං ගෙහ
සතං කාරෙසි; තෙ සබ්බෙපි සන්නිපතිත්වා මයං අය්‍යානං සන්තිකෙ භූමි

භාගෙ වසාම මුධා වසිතුං න කාරණං සුඛවාසං[1] වො දස්සාමාති එකෙකො එකෙකං කහාපණං බ්‍රාහ්මණස්ස වසනට්ඨානෙ ඨපෙසි; සබ්බෙපි ආභත කහාපණා සතසහස්සමත්තා අහෙසුං; බාවරිබ්‍රාහ්මණො කිමත්ථං එතෙ ආභතාති ආහ; සුඛවාසදානත්ථාය භන්තෙති; සචාහං හිරඤ්ඤ සුවණ්ණෙන අත්ථිකො අස්සං මහන්තං ධනරාසිං පහාය න පබ්බජෙය්‍යං තුම්හාකං කහාපණෙ ගණ්හිත්වා ගච්ඡථාති; අම්හෙහි අය්‍යස්ස පරිච්චත්තං න පුන ගණ්හාම අනුසංවච්ඡරං පන එතෙනෙව නියාමෙන ආහරිස්සාම ඉමෙ ගහෙත්වා අය්‍යො දානං දෙතූති; බ්‍රාහ්මණො අධිවාසෙත්වා කපණද්ධික වණිබ්බකයාචකානං දානමුඛෙ නිය්‍යාදෙසි; තස්ස අපරාපරං දායකභාවො සකලජම්බුදීපෙ පඤ්ඤායිත්ථ; තතො කාලිඞ්ගරට්ඨෙ දුන්නිවිට්ඨෙ නාම ගාමෙ ජූජකබ්‍රාහ්මණස්ස වංසෙ ජාතබ්‍රාහ්මණී උට්ඨාය සමුට්ඨාය බ්‍රාහ්මණං චොදෙති බාවරී කිර දානං දෙති ගන්ත්වා තතො හිරඤ්ඤසුවණ්ණං ආහරාහි; සො තාය චොදිතො සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තො බාවරිස්ස සන්තිකං ගච්ඡ මානො බාවරිම්හි දානං දත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා නිපජ්ජිත්වා දානං අනුස්සරමානෙ ගතො; ගන්ත්වා දානං මෙ බ්‍රාහ්මණ දෙහි දානං මෙ බ්‍රාහ්මණ දෙහීති ආහ; අකාලෙ ත්වං බ්‍රාහ්මණ ආගතො සම්පත්තයාචකානං මෙ දින්නං ඉදානි කහාපණා නත්ථීති; න මය්හං බහූහි අත්ථො තව එත්තකං දානං දෙන්තස්ස න සක්කා කහාපණෙහි විනා භවිතුං මය්හං පඤ්ච කහාපණසතානි දෙහීති; බ්‍රාහ්මණ පඤ්චපි සතානි නත්ථි පුන දානකාලෙ සම්පත්තෙන ලභිස්සතීති; කිම්පනාහං තව දානකාලං ආගමිස්සාමීති බාවරි බ්‍රාහ්මණස්ස පණ්ණසාලද්වාරෙ වාලිකථූපං කත්වා සමන්තතො රත්ත වණ්ණානි පුප්ඵානි විකිරිත්වා මන්තං ජපෙන්තො විය ඔට්ඨෙ චාලෙත්වා මුද්ධා ඵලතු සත්තධා මුද්ධා ඵලතු සත්තධාති වදති; බාවරිබ්‍රාහ්මණො චින්තෙසි අයං මහාතපො තපහාරං ගණ්හිත්වා චරණකබ්‍රාහ්මණො මය්හං සත්තදිවස මත්ථකෙ සත්තධා මුද්ධං ඵාලෙමීති වදති මය්හච ඉමස්ස දාතබ්බානි පඤ්ච කහාපණසතානි නත්ථි එකංසෙන මං ඝාතෙස්සතීති; එවං තස්මිං සොකසල්ලසමප්පිතෙ නිපන්නෙ රත්තිභාගසමනන්තරෙ අනන්තරෙ අත්තභාවෙ බාවරිස්ස මාතා දෙවතා හුත්වා නිබ්බත්තා පුත්තස්ස සොක සල්ලසමප්පිතභාවං දිස්වා ආගන්ත්වා ආහ; තාත එසමුද්ධං වා මුද්ධඵාලනං වා න ජානාති ත්වං ලොකෙ බුද්ධානං උප්පන්නභාවං න ජානාසි සචෙ තෙ සංසයො අත්ථි සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පුච්ඡ සො තෙ එතං කාරණං කථෙස්සතීති; බ්‍රාහ්මණො දෙවතාය කථං සුතකාලතො පට්ඨාය අස්සාසං ලභිත්වා පුන දිවසෙ උට්ඨිතෙ අරුණෙ සබ්බෙව අන්තෙවාසිකෙ පක්කො සිත්වා තාතා බුද්ධො කිර ලොකෙ උප්පන්නො තුම්හෙ සීඝං ගන්ත්වා බුද්ධො වා නොති වා ඤත්වා ආගන්ත්වා මය්හං ආරොචෙථ අහං සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමි අපි ච ඛො පන මය්හං මහල්ලකභාවෙන ජීවිතන්තරායො දුජ්ජානො තුම්හෙ තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ඉමිනා ච ඉමිනා ච නියාමෙන පඤ්හෙ පුච්ඡථාති මුද්ධඵාලනපඤ්හං නාම අභිසංඛරිත්වා අදාසි; තතො චින්තෙසි සබ්බෙපිමෙ මාණවා පණ්ඩිතා සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා අත්තනො

1. "මුඛවාස"මිති කත්ථචි.

කිච්චෙව මත්ථකප්පත්තෙන පුන මය්හං සන්තිකං ආගච්ඡෙය්‍යාසි වා නො වාති; අත්තනො භාගිනෙය්‍යස්ස අජිතමාණවස්ස නාම සඤ්ඤං ආදාසි ත්වං පන එකන්තෙනෙව මම සන්තිකං ආගන්තුං අරහසි තයා පටිලද්ධගුණං ආගන්ත්වා මය්හං කථෙය්‍යාසීති; අථ නෙ සොළසසහස්සජටිලා අජිත මාණවං ජෙට්ඨකං කත්වා සොළසහි ජෙට්ඨන්තෙවාසිකෙහි සද්ධිං පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමාති චාරිකං චරන්තා ගතගතට්ඨානෙ අය්‍යා කහං ගච්ඡථ කහං ගච්ඡථාති පුච්ඡිතා දසබලස්ස සන්තිකං පඤ්හං පුච්ඡිතුං ගච්ඡාමාති කොටිතො පට්ඨාය පරිසං සංකඩ්ඪන්තා අනෙකයොජනසතං මග්ගං ගතා; සත්ථා තෙසං ආගමනදිවසෙ අඤ්ඤස්ස ඔකාසො න භවිස්සති ඉදං ඉමිස්සා පරිසාය අනුච්ඡවිකට්ඨානන්ති ගන්ත්වා පාසාණකචෙතියෙ පිට්ඨිපාසාණෙ නිසීදි; සාපි පරිසා තං පිට්ඨිපාසාණං ආරුය්හ සත්ථු සරීරසම්පත්තිං දිස්වා අයං පුරිසො ඉමස්මිං ලොකෙ විවට්ටච්ඡදනො බුද්ධො භවිස්සතීති අත්තනො ආචරියෙන පහිතෙ පඤ්හෙ මනසා පුච්ඡන්තාව ගතා; තං දිවසං තස්මිං ඨානෙ සම්පත්තපරිසා ද්වාදසයොජනිකා අහොසි; තෙසං සොළසන්නං අන්තෙවාසීනං අන්තරෙ මොඝරාජමාණවො අහං සබ්බෙහි පණ්ඩිතතරොති මානත්ථද්ධො; තස්ස එතදහොසි; අයං අජිතමාණවො සබ්බෙසං ජෙට්ඨකො එතස්ස පඨමතරං මම පඤ්හං පුච්ඡිතුං අයුත්තන්ති තස්ස ලජ්ජායන්තො පඨමතරං පඤ්හං අපුච්ඡිත්වා තෙන පුච්ඡිතෙ දුතියො හුත්වා සත්ථාරං පඤ්හං පුච්ඡි; සත්ථා මානත්ථද්ධො මොඝරාජා යාවස්ස ඤාණං පරිපාකං ගච්ඡති අථස්ස මානං නීහරිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා ආහ තිට්ඨ ත්වං මොඝරාජ අඤ්ඤෙ තාව පඤ්හං පුච්ඡන්තූති; සො සත්ථු සන්තිකා අපසාදනං ලභිත්වා චින්තෙසි අහං එත්තකං කාලං මයා පණ්ඩිතතරො නාම නත්ථීති විචරාමි බුද්ධා නාම අජානිත්වා න කථෙන්ති සත්ථාරා මම පුච්ඡාය දොසො දිට්ඨො භවිස්සතීති තුණ්හී අහොසි; සො අට්ඨහි ජනෙහි පටිපාටියා පඤ්හෙ පුච්ඡිතෙ අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො නවමො හුත්වා පුන උට්ඨාසි; පුනපි නං සත්ථා අපසාදෙසි; සො පුනපි තුණ්හී හුත්වා සබ්බ නවකොදානි භවිතුං න සක්ඛිස්සාමීති පඤ්චදසමො හුත්වා පඤ්හං පුච්ඡි; අථ සත්ථා ඤාණස්ස පරිපාකං ගතභාවං ඤත්වා පඤ්හං කථෙසි; සො දෙසනා පරියොසානෙ අත්තනො පරිවාරකෙන ජටිලසහස්සෙන සද්ධිං අරහත්තං පාපුණි; ඉමිනාව නියාමෙන සෙසානිපි පන්නරස ජටිලසහස්සානි අරහත්තං පාපුණිංසු; සබ්බෙ ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා එහිභික්ඛූව අහෙසුං; සෙසජනා පන න කථියන්ති; අයං මොඝරාජත්ථෙරො තතො පට්ඨාය තීහි ලූඛෙහි සමන්නාගතං චීවරං ධාරෙති; එවං පාරායණෙ වත්ථු සමුට්ඨිතං; සත්ථා පන අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසින්නො ථෙරෙ පටිපාටියා ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො මොඝරාජත්ථෙරං ඉමස්මිං සාසනෙ ලූඛචීවර ධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙතුං එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ලූඛචීවරධරානං යදිදං මොඝරාජාති ආහ.

චතුත්ථො වග්ගො.

ථෙරපාළිවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

1.

ථෙරිපාළියා පඨමෙ **එතදග්ගං මහාපජාපතී ගොතමී**ති; මහාපජාපතී ගොතමී ථෙරී රත්තඤ්ඤූනං අග්ගාති දස්සෙති; තස්සා පඤ්හාකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථා; අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා අපරෙන සමයෙන සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං රත්තඤ්ඤූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා යාවජීවං දානං දත්වා සීලං සමාදියිත්වා උපොසථං උපවසිත්වා කප්පසතසහස්සං අතික්කම්ම බාරාණසියං පඤ්චන්නං දාසිසතානං ජෙට්ඨිකා හුත්වා නිබ්බත්ති; අථ වස්සූපනායිකාසමයෙ පඤ්ච පච්චෙකබුද්ධා නන්දමූලකපබ්භාරතො ඉසිපතනෙ ඔතරිත්වා නගරෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා ඉසිපතනමෙව ගන්ත්වා වස්සූපනායිකාකුටියා අත්ථාය හත්ථකම්මං යාචිස්සාමාති චීවරං පාරුපිත්වා සායණ්හසමයෙ නගරං පවිසිත්වා සෙට්ඨිස්ස ඝරද්වාරෙ අට්ඨංසු; ජෙට්ඨකදාසී කුටං ගහෙත්වා උදකතිත්ථං ගච්ඡන්තී පච්චෙකබුද්ධෙ නගරං පවිසන්තෙ අද්දස; සෙට්ඨී තෙසං ආගතකාරණං සුත්වා අම්හාකං ඔකාසො නත්ථි ගච්ඡන්තූති ආහ; අථ තෙ නගරා නික්ඛමන්තෙ ජෙට්ඨකදාසී කුටං ගහෙත්වා පවිසන්තී දිස්වා කුටං ඔතාරෙත්වා වන්දිත්වා ඔණමිත්වා මුඛං පිධාය අය්‍යා නගරං පවිට්ඨමත්තාව නික්ඛමන්තා කිං නු ඛොති පුච්ඡි; වස්සූපනායිකාකුටියා හත්ථකම්මං යාචිතුං ආගතම්හාති; ලද්ධං භන්තෙති; න ලද්ධං උපාසිකෙති; කිං පනෙසා කුටි ඉස්සරෙහෙව කාතබ්බා දුග්ගතෙහිපි සක්කා කාතුන්ති; යෙන කෙනචි සක්කාති; සාධු භන්තෙ මයං කරිස්සාම සෙව මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති නිමන්තෙත්වා උදකං නෙත්වා පුන කුටං ගහෙත්වා ආගම්ම තිත්ථමග්ගෙ ඨත්වා ආගතාගතා අවසෙසදාසියො එත්ථෙව හොථාති වත්වා සබ්බාසං ආගතකාලෙ ආහ; අම්මා කිං නිච්චමෙව පරස්ස දාසකම්මං කරිස්සථ උදාහු දාසභාවතො මුච්චිතුං ඉච්ඡථාති අජ්ජෙව මුච්චිතුං ඉච්ඡාම අය්‍යෙති, යදි එවං මයා පඤ්ච පච්චෙකබුද්ධා හත්ථකම්මං අලභන්තා ස්වාතනාය නිමන්තිතා තුම්හාකං සාමිකෙහි එකදිවසං හත්ථකම්මං දාපෙථාති; තා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා සායං අටවිතො ආගතකාලෙ සාමිකානං ආරොචෙසුං; තෙ සාධූති ජෙට්ඨකදාසස්ස ගෙහද්වාරෙ සන්නිපතිංසු; අථ තෙ ජෙට්ඨකදාසී සෙව තාතා පච්චෙකබුද්ධානං හත්ථකම්මං දෙථාති ආනිසංසං ආචික්ඛිත්වා යෙපි න කාතුකාමා තෙ ගාළ්හෙන ඔවාදෙන තජ්ජෙත්වා පටිච්ඡාපෙසි; සා පුන දිවසෙ පච්චෙකබුද්ධානං භත්තං දත්වා සබ්බෙසං දාසපුත්තානං සඤ්ඤං අදාසි; තෙ තාවදෙව අරඤ්ඤං පවිසිත්වා දබ්බසම්භාරෙ සමොධානෙත්වා සතං සතං හුත්වා එකෙකං කුටිං චංකමනාදිපරිවාරං කත්වා මඤ්චපීඨපානීයපරිභොජනීයාදීනි ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ තෙමාසං තත්ථ වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං කාරෙත්වා වාරභික්ඛං පට්ඨපෙසුං; යො අත්තනො වාරදිවසෙ න සක්කොති තස්ස ජෙට්ඨකදාසී සකගෙහතො නීහරිත්වා දෙති; එවං තෙමාසං ජග්ගිත්වා ජෙට්ඨකදාසී එකෙකං දාසිං එකෙකං සාටකං සජ්ජාපෙසි; පඤ්ච ථූලසාටකසතානි අහෙසුං; තානි පරිවත්තාපෙත්වා පඤ්චන්නං පච්චෙකබුද්ධානං තිචී

වරානි කත්වා අදාසි; පච්චෙකබුද්ධා තාසං පස්සන්තීනංයෙව ආකාසෙන ගන්ධ
මාදනපබ්බතං අගමංසු; තාපි සබ්බා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවලොකෙ
නිබ්බත්තිංසු; තාසං ජෙට්ඨිකා තතො චවිත්වා බාරාණසියා අවිදූරෙ පෙස
කාරගාමෙ පෙසකාරජෙට්ඨකස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති; අථෙකදිවසං පදුම
වතියා පුත්තා පඤ්චසතා පච්චෙකබුද්ධා බාරාණසීරඤ්ඤො නිමන්තිතා රාජද්වාරං
ආගන්ත්වා කඤ්චි ඔලොකෙන්තම්පි අදිස්වා නිවත්තිත්වා නගරද්වාරෙන නික්ඛ
මිත්වා තං පෙසකාරගාමකං අගමංසු; සා ඉත්ථී පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා
සම්පියායමානා සබ්බෙ වන්දිත්වා භික්ඛං අදාසි; තෙ භත්තකිච්චං කත්වා
ගන්ධමාදනමෙව අගමංසු; සාපි යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු
සංසරන්තී අම්හාකං සත්ථු නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව දෙවදහනගරෙ
මහාසුප්පබුද්ධස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; ගොතමීතිස්සා නාමං අකංසු;
මහාමායාය කනිට්ඨභගිනී හොති; මන්තජ්ඣායකබ්‍රාහ්මණා ලක්ඛණානි
පතිගණ්හන්තා ඉමාසං ද්වින්නම්පි කුච්ඡියං වසිතදාරකා චක්කවත්තිනො
භවිස්සන්තීති ව්‍යාකරිංසු; සුද්ධොදනමහාරාජා වයප්පත්තකාලෙ තා ද්වෙපි
මඞ්ගලං කත්වා අත්තනො ඝරං ආනෙසි; අපරභාගෙ අම්හාකං බොධිසත්තො
තුසිතපුරා චවිත්වා මහාමායාය කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි; මහාමායා තස්ස
ජාතදිවසතො සත්තමෙ දිවසෙ කාලං කත්වා තුසිතපුරෙ නිබ්බත්ති; සුද්ධො
දනමහාරාජා මහාසත්තස්ස මාතුච්ඡං මහාපජාපතිං ගොතමිං අග්ගමහෙසි
ට්ඨානෙ ඨපෙසි; තස්මිං කාලෙ නන්දකුමාරො ජාතො; අයං මහාපජාපතී නන්ද
කුමාරං ධාතීනං දත්වා සයං බොධිසත්තං පරිහරි; අපරෙන සමයෙන බොධි
සත්තො මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා ලොකානුග්ගහං
කරොන්තො අනුක්කමෙන කපිලපුරං පත්වා නගරං පිණ්ඩාය පාවිසි; අථස්ස
පිතා මහාරාජා අන්තරවීථියංයෙව ධම්මකථං සුත්වා සොතාපන්නො අහොසි;
දුතියදිවසෙ නන්දො පබ්බජි; සත්තමෙ දිවසෙ රාහුලො; සත්ථා අපරෙන
සමයෙන වෙසාලිං උපනිස්සාය කූටාගාරසාලායං විහරති; තස්මිං සමයෙ
සුද්ධොදනමහාරාජා සෙතච්ඡත්තස්සෙව හෙට්ඨා අරහත්තං සච්ඡිකත්වා පරි
නිබ්බායි; තදා මහාපජාපතී පබ්බජ්ජාය චිත්තං උප්පාදෙසි; තතො
රොහිණීනදීතීරෙ කලහවිවාදසුත්තපරියොසානෙ නික්ඛමිත්වා පබ්බ
ජිතානං පඤ්චන්නං කුමාරසතානං පාදපරිචාරිකා සබ්බාව එකජ්ඣාසයා හුත්වා
මහාපජාපතියා සන්තිකං ගන්ත්වා සබ්බාව සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමාති
මහාපජාපතිං ජෙට්ඨිකං කත්වා. සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බජිතුකාමා
අහෙසුං; අයඤ්ච මහාපජාපතී පඨමමෙව එකවාරං සත්ථාරං පබ්බජ්ජං
යාචමානා නාලත්ථ; තස්මා කප්පකං පක්කොසාපෙත්වා කෙසෙ ඡින්දාපෙත්වා
කාසායානි අච්ඡාදෙත්වා සබ්බා තා සාකියානියො ආදාය වෙසාලිං ගන්ත්වා
ආනන්දත්ථෙරෙන දසබලං යාචෙත්වා අට්ඨහි ගරුධම්මෙහි පබ්බජ්ජඤ්ච
උපසම්පදඤ්ච අලත්ථ; ඉතරා පන සබ්බාපි එකතොව උපසම්පන්නා අහෙසුං;
අයමෙත්ථ සංඛෙපො; විත්ථාරතො පනෙතං වත්ථු පාළියං ආගතමෙව; එවං
උපසම්පන්නා පන මහාපජාපතී සත්ථාරං උපසංකමිත්වා අභිවාදෙත්වා
එකමන්තං අට්ඨාසි; අථස්සා සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි; සා සත්ථු සන්තිකෙව
කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; සෙසා පඤ්චසතා භික්ඛුනියො

නන්දකොවාදපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණිංසු; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං; අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා භික්ඛුනියො ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො මහාපජාපතිං රත්තඤ්ඤූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

දුතියෙ **ඛෙමා**ති; එවං නාමිකා භික්ඛුනී; ඉතො පට්ඨාය ච පන පඤ්හකම්මෙ අයමනුපුබ්බකථාති අවත්වා සබ්බත්ථ අභිනීහාරං ආදිං කත්වා වත්තබ්බමෙව වක්ඛාම; අතීතෙ කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතී නගරෙ අයං පරපරියාපන්නා හුත්වා නිබ්බත්ති; අථෙකදිවසං තස්ස භගවතො අග්ගසාවකං සුජාතත්ථෙරං නාම පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා තයො මොදකෙ දත්වා තං දිවසමෙව අත්තනො කෙසෙ විස්සජ්ජෙත්වා ථෙරස්ස දුතං දත්වා අනාගතෙ බුද්ධුප්පාදෙ තුම්හෙ විය මහාපඤ්ඤා භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං කත්වා යාවජීවං කුසලකම්මෙ අප්පමත්තා හුත්වා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්තන්නං භගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා වීසතිවස්ස සහස්සානි ගෙහෙයෙව කොමාරබ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා තාහි භගිනීහි සද්ධිං දසබලස්ස වසනපරිවෙණං කාරෙත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරෙ රාජකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; ඛෙමාතිස්සා නාමං අකංසු; තස්සා සරීරවණ්ණො සුවණ්ණරස පිඤ්ජරො අහොසි; වයප්පත්තා ච පන බිම්බිසාරරඤ්ඤො ගෙහං අගමාසි; සා තථාගතෙ රාජගහං උපනිස්සාය වෙළුවනෙ විහරන්තෙ සත්ථා කිර රූපෙ දොසං දස්සෙතීති රූපමදමත්තා හුත්වා මය්හම්පි රූපෙ දොසං දස්සෙය්‍යාති භයෙන දසබලං දස්සනාය න ගච්ඡති; රාජා චින්තෙසි අහං සත්ථු අග්ගුපට්ඨාකො මාදිසස්ස ච නාම අරියසාවකස්ස අග්ගමහෙසී දසබලං දස්සනාය න ගච්ඡති න මෙ එතං රුච්චතීති සො කවීහි වෙළුවනුය්‍යානස්ස වණ්ණං බන්ධාපෙත්වා ඛෙමාය දෙවියා සවනූපචාරෙ ගායථාති ආහ; සා උය්‍යානස්ස වණ්ණං සුත්වා ගන්තුකාමා හුත්වා රාජානං පටිපුච්ඡි; රාජා උය්‍යානං ගච්ඡ සත්ථාරං පන අදිස්වා ආගන්තුං න ලභිස්සතීති ආහ; සා රඤ්ඤො පටිවචනං අදත්වාව මග්ගං පටිපජ්ජි; රාජා තාය සද්ධිං ගච්ඡන්තෙ පුරිසෙ ආහ සචෙ දෙවී උය්‍යානතො නිවත්තමානා දසබලං පස්සති ඉච්චෙතං කුසලං සචෙ න පස්සති රාජාණාය නං දස්සෙථාති; අථ ඛො සා දෙවී දිවසභාගං උය්‍යානෙ චරිත්වා නිවත්තන්තී දසබලං අදිස්වාව ගන්තුං ආරද්ධා; අථ නං රාජපුරිසා අත්තනො **අරුචියාව** සත්ථු සන්තිකං නයිංසු; සත්ථා තං ආගච්ඡන්තිං දිස්වා ඉද්ධියා එකං දෙවච්ඡරං නිම්මිනිත්වා තාලවණ්ටං ගහෙත්වා වීජමානං විය අකාසි; ඛෙමා දෙවී තං දිස්වා චින්තෙසි මනං වතම්හි නට්ඨා එවරූපා නාම දිබ්බච්ඡරපටිභාගා ඉත්ථියො දසබලස්ස අවිදූරෙ තිට්ඨන්ති අහං එතාසං පරිචාරිකාපි නප්පහොමි මනම්හි අකාරණා පාපචිත්තස්ස වසෙන නට්ඨාති නිමිත්තං ගහෙත්වා තමෙව ඉත්ථිං ඔලොකයමානා අට්ඨාසි; අථස්සා පස්සන්තියාව තථාගතස්ස අධිට්ඨානබලෙන සා ඉත්ථී පඨමවයං අතික්කම්ම මජ්ඣිමවයෙ ඨිතා විය මජ්ඣිමවයං අතික්කම්ම පච්ඡිමවයෙ ඨිතා විය ච වලිත්තචා **ඵලිතකෙසා** ඛණ්ඩසිපිලදන්තා අහොසි; තතො තස්සා පස්සන්තියාව සද්ධිං තාලවණ්ටෙන පරි

වත්තිත්වා පපති; තතො ඛෙමා පුබ්බහෙතුසම්පන්නත්තා තස්මිං ආරම්මණෙ ආපාථගතෙ එවං චින්තෙසි; එවං විධම්පි නාම සරීරං එවරූපං විපත්තිං පාපුණාති මය්හම්පි සරීරං එවං ගතිකමෙව භවිස්සතීති; අථස්සා එවං චින්තිතක්ඛණෙ සත්ථා ඉමං ධම්මපදෙ ගාථමාහ.

"යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං
සයං කතං මක්කටකොව ජාලං
එතම්පි ඡෙත්වාන පරිබ්බජන්ති
අනපෙක්ඛිනො කාමසුඛං පහායා"ති.[1]

සා ගාථාපරියොසානෙ ඨිතපදෙ ඨිතායෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි; අගාරමජ්ඣාවසන්තෙන නාම අරහත්තං පත්තෙන තං දිවසමෙව පරිනිබ්බායිතබ්බං වා පබ්බජිතබ්බං වා හොති සා පන අත්තනො ආයුසංඛාරානං පවත්තනකභාවං ඤත්වා අත්තනො පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙස්සාමීති සත්ථාරං වන්දිත්වා රාජනිවෙසනං ගන්ත්වා රාජානං අනභිවාදෙත්වාව අට්ඨාසි; රාජා ඉඞ්ගිතෙනෙව අඤ්ඤාසි අරියධම්මං අරහත්තං පත්තා භවිස්සතීති; අථ නං ආහ දෙවි ගතානු ඛොසි සත්ථාරං දස්සනායාති; මහාරාජ තුම්හෙහි දිට්ඨදස්සනං පරිත්තකං අහම්පන දසබලං සුදිට්ඨමකාසිං පබ්බජ්ජං මෙ අනුජානාථාති; රාජා සාධු දෙවීති සම්පටිච්ඡිත්වා සොවණ්ණසිවිකාය භික්ඛුනීඋපස්සයං පෙසෙත්වා පබ්බාජෙසි; අථස්සා ඛෙමා නාම ගිහිභාවෙ ඨිතාව අරහත්තං පත්තාති මහාපඤ්ඤභාවො පාකටො අහොසි; ඉදමෙත්තකං වත්ථු; අථ සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසින්නො භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො ඛෙමං ථෙරිං මහාපඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

තතියෙ **උප්පලවණ්ණා**ති; නීලුප්පලගබ්භසදිසෙන වණ්ණෙන සමන්නාගතත්තා එවං ලද්ධනාමා ථෙරී; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා අපරභාගෙ මහාජනෙන සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ඉද්ධිමන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී කස්සපබුද්ධකාලෙ බාරාණසීනගරෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා සත්තන්නං භගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පරිවෙණං කාරෙත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා තතො චවිත්වා පුන මනුස්සලොකං ආගච්ඡන්තී එකස්මිං ගාමකෙ සහත්ථා කම්මං කත්වා ජීවනකට්ඨානෙ නිබ්බත්තා; සා එකදිවසං ඛෙත්තකුටිං ගච්ඡන්තී අන්තරාමග්ගෙ එකස්මිං සරෙ පාතොව පුප්ඵිතං පදුමපුප්ඵං දිස්වා තං සරං ඔරුය්හ තඤ්චෙව පුප්ඵං ලාජපක්ඛිපනත්ථාය පදුමිනිපත්තඤ්ච ගහෙත්වා කෙදාරෙ සාලිසීසානි ඡින්දිත්වා කුටිකාය නිසින්නා ලාජෙ භජ්ජිත්වා පඤ්ච ලාජසතානි ගණෙසි; තස්මිං ඛණෙ ගන්ධමාදනපබ්බතෙ නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨිතො එකො පච්චෙක

1. ධම්මපද-තණ්හාවග්ග.

බුද්ධො ආගන්ත්වා තස්සා අවිදූරට්ඨානෙ අට්ඨාසි; සා පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා ලාජෙහි සද්ධිං පදුමපුප්ඵං ගහෙත්වා කුටිතො ඔරුය්හ ලාජෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා පදුමපුප්ඵෙන පත්තං පිධාය අදාසි; අථස්සා පච්චෙකබුද්ධෙ ථොකං ගතෙ එතදහොසි පබ්බජිතා නාම පුප්ඵෙන අනත්ථිකා අහං පුප්ඵං ගහෙත්වා පිළන්ධිස්සාමීති ගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථතො පුප්ඵං ගහෙත්වා චින්තෙසි; සචෙ අය්‍යො පුප්ඵෙන අනත්ථිකො අභවිස්ස පත්තමත්ථකෙ ඨපෙතුං න අදස්ස අද්ධා අස්ස අත්ථො භවිස්සතීති පුන ගන්ත්වා පත්තමත්ථකෙ ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධං ඛමාපෙත්වා භන්තෙ මෙ ඉමෙසං ලාජානං නිස්සන්දෙන ලාජගණනාය පුත්තා අස්සු පදුමපුප්ඵ නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පදෙ පදෙ පදුමපුප්ඵං උට්ඨහතූති පත්ථනං අකාසි; පච්චෙකබුද්ධො තස්සා පස්සන්තියාව ආකාසෙන ගන්ධමාදනං ගන්ත්වා තං පදුමං නන්දමූලකපබ්භාරෙ පච්චෙකබුද්ධානං අක්කමනසොපානසමීපෙ පාදපුඤ්ඡනං කත්වා ඨපෙසි; සාපි තස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන දෙවලොකෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; නිබ්බත්තකාලතො පට්ඨාය චස්සා පදෙ පදෙ මහාපදුමපුප්ඵං උට්ඨාසි; සා තතො චවිත්වා පබ්බතපාදෙ එකස්මිං මහාපදුමස්සරෙ පදුමගබ්භෙ නිබ්බත්ති; තං නිස්සාය එකො තාපසො වසති; සො පාතොව මුඛධොවනත්ථාය සරං ගන්ත්වා තං පුප්ඵං දිස්වා චින්තෙසි ඉදං පුප්ඵං සෙසෙහි මහන්තතරං සෙසානි ච පුප්ඵිතානි ඉදං මකුලිතමෙව භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙනාති උදකං ඔතරිත්වා තං පුප්ඵං ගණ්හි; තං තෙන ගහිතමත්තමෙව පුප්ඵිතං තාපසො අන්තො පදුමගබ්භ නිපන්නං දාරිකං අද්දස; දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය ධීතුසිනෙහං ලභිත්වා පදුමෙනෙව සද්ධිං පණ්ණසාලං නෙත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙසි; අථස්ස තස්සා පුඤ්ඤානුභාවෙන අඞ්ගුට්ඨකෙ ඛීරං නිබ්බත්ති; සො තස්මිං පුප්ඵෙ මිලාතෙ අඤ්ඤං නවං පුප්ඵං ආහරිත්වා තං නිපජ්ජාපෙසි; අථස්සා ආධාවනවිධාවනෙන කීළිතුං සමත්ථකාලතො පට්ඨාය පදවාරෙ පදවාරෙ පදුමපුප්ඵං උට්ඨාති; කුඞ්කුමරාසිස්ස වියස්සා සරීරවණ්ණො හොති; සා අප්පත්තා දෙවවණ්ණං අතික්කන්තා මානුසං වණ්ණං අහොසි; සා පිතරි ඵලාඵලත්ථාය ගතෙ පණ්ණසාලායං ඔහීයති; අථෙකදිවසං තස්සා වයප්පත්තකාලෙ පිතරි ඵලාඵලත්ථාය ගතෙ එකො වනචරකො තං දිස්වා චින්තෙසි මනුස්සානං නාම එවංවිධං රූපං නත්ථි වීමංසිස්සාමි නන්ති තාපසස්ස ආගමනං උදික්ඛන්තො නිසීදි; සා පිතරි ආගච්ඡන්තෙ පටිපථං ගන්ත්වා තස්ස හත්ථතො කාචකමණ්ඩලුං අග්ගහෙසි; ආගන්ත්වා නිසින්නස්ස චස්ස අත්තනො කාරකවත්තං දස්සෙසි; තදා සො වනචරකො මනුස්සභාවං ඤත්වා තාපසං අභිවාදෙත්වා නිසීදි; තාපසො තං වනචරකං වනමූලඵලෙන ච පානීයෙන ච නිමන්තෙත්වා භො පුරිස ඉමස්මිංයෙව ඨානෙ භවිස්සසි උදාහු ගමිස්සසීති පුච්ඡි; ගමිස්සාමි භන්තෙ ඉධ කිං කරිස්සාමීති; ඉදං තයා දිට්ඨකාරණං එකතොව ගන්ත්වා අකථෙතුං සක්ඛිස්සසීති; සචෙ අය්‍යා න ඉච්ඡන්ති කිං කාරණා කථෙස්සාමීති තාපසං වන්දිත්වා පුන ආගමනකාලෙ මග්ගසඤ්ජානනත්ථං සාඛාසඤ්ඤඤ්ච රුක්ඛසඤ්ඤඤ්ච කරොන්තො පක්කාමි; සොපි බාරාණසිං ගන්ත්වා රාජානං අද්දස; රාජා කස්මා

ආගතොසීති පුච්ඡි; අහං දෙව තුම්හාකං වනචරකො පබ්බතපාදෙ අච්ඡරියං ඉත්ථිරතනං දිස්වා ආගතොම්හීති සබ්බං පවත්තිං කථෙසි; සො තස්ස වචනං සුත්වා වෙගෙන පබ්බතපාදං ගන්ත්වා අවිදූරෙ ඨානෙ ඛන්ධාවාරං නිවෙසෙත්වා වනචරකෙන චෙව අපෙසෙහි ච පුරිසෙහි සද්ධිං තාපසස්ස භත්තකිච්චං කත්වා නිසින්නවෙලාය තත්ථ ගන්ත්වා අභිවාදෙත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං නිසීදි; රාජා තාපසස්ස පබ්බජිතපරික්ඛාරභණ්ඩං පාදමූලෙ ඨපෙත්වා භන්තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ කිං කරොම ගච්ඡිස්සාමාති ආහ; ගච්ඡ මහාරාජාති; ගච්ඡාමි භන්තෙ අය්‍යස්ස පන සමීපෙ විසභාග පරිසා අත්ථීති අස්සුම්හ පපඤ්චො එසො පබ්බජිතානං මයා සද්ධිං ගච්ඡතු භන්තෙති; මනුස්සානං චිත්තං නාම දුත්තොසයං කථං බහූනං මජ්ඣෙ වසිස්සතීති; අම්හාකං රුචිතකාලතො පට්ඨාය සෙසානං ජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඨපෙත්වා පටිජග්ගිතුං සක්ඛිස්සාම භන්තෙති; සො රඤ්ඤො කථං සුත්වා දහරකාලෙ ගහිතනාමවසෙනෙව අම්ම පදුමවතීති ධීතරං පක්කොසි; සා එකවචනෙනෙව පණ්ණසාලතො නික්ඛමිත්වා පිතරං අභිවාදෙත්වා අට්ඨාසි; අථ නං පිතා ආහ ත්වං අම්ම වයප්පත්තා ඉමස්මිං ච ඨානෙ රඤ්ඤො දිට්ඨ කාලතො පට්ඨාය වසිතුං අඵාසුකං රඤ්ඤො සද්ධිංයෙව ගච්ඡ අම්මාති; සා සාධූති පිතු වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා අභිවාදෙත්වා පරොදමානා අට්ඨාසි; රාජා ඉමිස්සා පිතු චිත්තං ගණ්හාමීති තස්මිංයෙව ඨානෙ කහාපණරාසිම්හි ඨපෙත්වා අභිසෙකං අකාසි; අථ නං ගහෙත්වා අත්තනො නගරං ආනෙත්වා ආගතකාලතො පට්ඨාය සෙසිත්ථියො අනොලොකෙත්වා තාය සද්ධිංයෙව රමති; තා ඉත්ථියො ඉස්සාපකතා තං රඤ්ඤො අන්තරෙ පරිභින්දිතුකාමා එවමාහංසු නායං මහාරාජ මනුස්සජාතිකා කහං නාම තුම්හෙහි මනුස්සානං විචරණට්ඨානෙ පදුමානි උට්ඨහන්තානි දිට්ඨපුබ්බානි අද්ධා අයං යක්ඛිනී නීහරථ නං මහාරාජාති; රාජා තාසං කථං සුත්වා තුණ්හී අහොසි; අථස්ස අපරෙන සමයෙන පච්චන්තො කුපිතො; සො ගරුභාරා පදුමවතීති තං නගරෙ ඨපෙත්වා පච්චන්තං අගමාසි; අථ තා ඉත්ථියො තස්සා උපට්ඨායිකාය ලඤ්ජං දත්වා ඉමිස්සා දාරකං ජාතමත්තමෙව අපනෙත්වා එකං දාරුඝටිකං ලොහිතෙන මක්ඛෙත්වා සන්තිකෙ ඨපෙහීති ආහංසු; පදුමවතියාපි න චිරස්සෙව ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි; මහාපදුමකුමාරො එකකොව කුච්ඡියං වසි; අවසෙසා එකූනපඤ්චසතා දාරකා මහාපදුමකුමාරස්ස මාතු කුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා නිපන්නකාලෙ සංසෙදජා හුත්වා නිබ්බත්තිංසු; අථස්සා න තාව අයං සතිං ලභතීති ඤත්වා සා උපට්ඨායිකා එකං දාරුඝටිකං ලොහිතෙන මක්ඛෙත්වා සමීපෙ ඨපෙත්වා තාසං ඉත්ථීනං සඤ්ඤං අදාසි; තා පඤ්චසතාපි ඉත්ථියො එකෙකා එකෙකං දාරකං ගහෙත්වා චුන්දානං සන්තිකං පෙසෙත්වා කරණ්ඩකං ආහරාපෙත්වා අත්තනා අත්තනා ගහිතදාරකෙ තත්ථ නිපජ්ජාපෙත්වා බහි ලඤ්ඡනං කත්වා ඨපයිංසු; පදුමවතීපි ඛො සඤ්ඤං ලභිත්වා තදුපට්ඨායිකං කිං විජාතම්හි අම්මාති පුච්ඡි; සා තං සන්තජ්ජෙත්වා කුතො ත්වං දාරකං ලභිස්සසීති වත්වා අයං තෙ කුච්ඡිතො නික්ඛන්තදාරකොති ලොහිතමක්ඛිතං දාරුඝටිකං පුරතො ඨපෙසි; සා තං දිස්වා දොමනස්සප්පත්තා සීඝං තං ඵාලෙත්වා අපනෙහි සචෙ කොචි පස්සෙය්‍ය

ලජ්ජිතබ්බං භවෙය්‍යාති ආහ; සා තස්සා කථං සුත්වා අත්ථකාමා විය දාරු ඝටිකං ඵාලෙත්වා උදකෙ පක්ඛිපි; රාජාපි පච්චන්තතො ආගන්ත්වා නක්ඛත්තං පටිමානෙන්තො බහි නගරෙ ඛන්ධාවාරං මාපෙත්වා නිසීදි; අථ තා පඤ්චසතා ඉත්ථියො රඤ්ඤො පච්චුග්ගමනං ආගන්ත්වා ආහංසු ත්වං මහාරාජ අම්හාකං න සද්දහසි අම්හෙහි වුත්තං අකාරණං විය හොති ත්වං මහෙසියා උපට්ඨායිකං පක්කොසාපෙත්වා පටිපුච්ඡ දාරුඝටිකං තෙ දෙවී විජාතාති; රාජා තං කාරණං අනුපපරික්ඛිත්වාව අමනුස්සජාතිකා භවිස්සතීති තං ගෙහතො නික්කඩ්ඪි; තස්සා රාජගෙහතො සහ නික්ඛමනෙනෙව පදුම පුප්ඵානි අන්තරධායිංසු; සරීරච්ඡවිපි විවණ්ණා අහොසි; සා එකිකාව අන්තරවීථියා පායාසි; අථ නං එකා වයප්පත්තා මහල්ලිකා ඉත්ථී දිස්වා ධීතුසිනෙහං උප්පාදෙත්වා කහං ගච්ඡසි අම්මාති ආහ; ආගන්තුකම්හි වසනට්ඨානං ඔලොකෙන්තී චරාමීති; ඉධ ආගච්ඡ අම්මාති වසනට්ඨානං දත්වා භොජනං පටියාදෙසි; තස්සා ඉමිනාව නියාමෙන තත්ථ වසමානාය තා පඤ්චසතා ඉත්ථියො එකච්ඡන්දා හුත්වා රාජානං ආහංසු; මහාරාජ තුම්හෙසු ඛන්ධාවාරං ගතෙසු අම්හෙහි ගඞ්ගාදෙවතාය අම්හාකං දෙවෙ විජිතසංගාමෙ ආගතෙ බලිකම්මං කත්වා උදකකීළං කරිස්සාමාති පත්ථිතං අත්ථි එතමත්ථං දෙව ජානාපෙමාති; රාජා තාසං වචනෙන තුට්ඨො ගඞ්ගාය උදකකීළිකං කාතුං අගමාසි; තාපි අත්තනා අත්තනා ගහිතකරණ්ඩකං පටිච්ඡන්නං කත්වා ආදාය නදිං ගන්ත්වා තෙසං කරණ්ඩකානං පටිච්ඡාදනත්ථං පාරුපිත්වා පාරුපිත්වා උදකෙ පතිත්වා කරණ්ඩකෙ විස්සජ්ජෙසුං; තෙපි ඛො කරණ්ඩකා සබ්බෙපි ගන්ත්වා හෙට්ඨාසොතෙ පසාරිතජාලම්හි ලග්ගිංසු; තතො උදක කීළං කීළිත්වා රඤ්ඤො උත්තිණ්ණකාලෙ ජාලං උක්ඛිපන්තා තෙ කරණ්ඩකෙ දිස්වා රඤ්ඤො සන්තිකං නයිංසු; රාජා කරණ්ඩකෙ ඔලො කෙත්වා කිං තාතා කරණ්ඩකෙසූති ආහ; න ජානාම දෙවාති; සො තෙ කරණ්ඩකෙ විවරාපෙත්වා ඔලොකෙන්තො පඨමං මහාපදුමකුමාරස්ස කරණ්ඩකං විවරාපෙසි; තෙසං පන සබ්බෙසම්පි කරණ්ඩකෙසු නිපජ්ජා පිතදිවසෙයෙව පුඤ්ඤිද්ධියා අඞ්ගුට්ඨකෙ ඛීරං නිබ්බත්ති; සක්කො දෙවරාජා තස්ස රඤ්ඤො නික්කඞ්ඛභාවත්ථං අන්තො කරණ්ඩකෙ අක්ඛරානි ලිඛාපෙසි "ඉමෙ කුමාරා පදුමවතියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්තා බාරාණසී රඤ්ඤො පුත්තා අථ තෙ පදුමවතියා සපත්තියො පඤ්චසතා ඉත්ථියො කරණ්ඩකෙසු පක්ඛිපිත්වා උදකෙ ඛිපිංසු රාජා ඉමං කාරණං ජානාතූ"ති. කරණ්ඩකෙ විවටමත්තෙන රාජා අක්ඛරානි වාචෙත්වා දාරකෙ දිස්වා මහා පදුමකුමාරං උක්ඛිපිත්වා වෙගවෙගෙන රථෙ යොජෙථ අස්සෙ කප්පෙථ අහං අජ්ජ අන්තොනගරං පවිසිත්වා එකච්චානං මාතුගාමානං පියං කරිස්සා මීති පාසාදවරං ආරුය්හ හත්ථිගීවාය සහස්සභණ්ඩිකං ඨපෙත්වා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි යො පදුමවතිං පස්සති ඉමං සහස්සං ගණ්හාතූති; තං කථං සුත්වා පදුමවතී මාතු සඤ්ඤං අදාසි හත්ථිගීවතො සහස්සං ගණ්හ අම්මාති; නාහං එවරූපං ගණ්හිතුං විසහාමීති; සා දුතියම්පි තතියම්පි වුත්තෙ කිං වත්වා ගණ්හාමි අම්මාති ආහ; මම ධීතා පදුමවතී දෙවී නාමාති වත්වා ගණ්හාහීති; සා යං වා තං වා හොතූති ගන්ත්වා සහස්සචඞ්කොටකං ගණ්හි;

අථ නං මනුස්සා පුච්ඡිංසු පදුමවතිං දෙවිං පස්සසි අම්මාති; අහං න පස්සාමි ධීතා කිර මෙ පස්සතීති ආහ; තෙ කහම්පන සා අම්මාති වත්වා තාය සද්ධිං ගන්ත්වා පදුමවතිං සඤ්ජානිත්වා පාදෙසු නිපතිංසු; තස්මිං කාලෙ සා පදුමවතී දෙවී අයන්ති ඤත්වා භාරියං වත ඉත්ථියා කම්මං කතං යා එවංවිධස්ස රඤ්ඤො මහෙසී සමානා එවරූපෙ ඨානෙ නිරාරක්ඛා වසීති ආහ; තෙපි රාජපුරිසා පදුමවතියා නිවෙසනං සෙතසාණීහි පරික්ඛිපාපෙත්වා ද්වාරෙ ආරක්ඛං ඨපෙත්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං; රාජා සොවණ්ණසිවිකං පෙසෙසි; සා අහං එවං න ගමිස්සාමි මම වසනට්ඨානතො පට්ඨාය යාව රාජගෙහං එත්ථන්තරෙ වරපොත්ථකචිත්තත්ථරකෙ අත්ථරාපෙත්වා උපරි සොවණ්ණතාරකවිචිත්තං චෙලවිතානං බන්ධාපෙත්වා පසාධනත්ථාය සබ්බාලඞ්කාරෙසු පහිතෙසු පදසාව ගමිස්සාමි එවං මෙ නාගරා සම්පත්තිං පස්සිස්සන්තීති ආහ; රාජා පදුමවතියා රුචිං කරොථාති ආහ; තතො පදුමවතී සබ්බපසාධනං පසාධෙත්වා රාජගෙහං ගමිස්සාමීති මග්ගං පටිපජ්ජි; අථස්සා අක්කන්තඅක්කන්තට්ඨානෙ වරපොත්ථකචිත්තත්ථරකං භින්දිත්වා පදුමපුප්ඵානි උට්ඨහිංසු; සා මහාජනස්ස අත්තනො සම්පත්තිං දස්සෙත්වා රාජනිවෙසනං ආරුය්හ සබ්බෙපි තෙ චිත්තත්ථරකෙ තස්සා මහල්ලිකාය පොසාවණිකමූලෙ කත්වා දාපෙසි; රාජාපි තං පඤ්චසතා ඉත්ථියො පක්කොසාපෙත්වා ඉමා තෙ දෙවි දාසියො කත්වා දෙමීති ආහ; සාධු මහාරාජ එතාසං දින්නභාවං සකලනගරෙ ජානාපෙහීති; රාජා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි පදුමවතියා දූහිකා පඤ්චසතා ඉත්ථියො එතිස්සාව දාසියො කත්වා දින්නාති; සා තාසං සකලනාගරෙන දාසිභාවො සල්ලක්ඛිතොති ඤත්වා අහං මම දාසියො භුජිස්සා කාතුං ලභාමි දෙවාති රාජානං පුච්ඡි; තව ඉච්ඡා දෙවීති; එවං සන්තෙ තමෙව භෙරිවාදකං පක්කොසාපෙත්වා පදුමවතීදෙවියා අත්තනො දාසියො කත්වා දින්නා පඤ්චසතා ඉත්ථියො සබ්බාව භුජිස්සා කතාති පුන භෙරිං චරාපෙථාති ආහ; සා තාසං භුජිස්සභාවෙ කතෙ එකූනානි පඤ්ච පුත්තසතානි තාසංයෙව හත්ථෙ පොසනත්ථාය දත්වා සයං මහාපදුමකුමාරංයෙව ගණ්හි; අථ අපරභාගෙ තෙසං කුමාරානං කීළනවයෙ සම්පත්තෙ රාජා උය්‍යානෙ නානාවිධං කීළනට්ඨානං කාරෙසි; තෙ අත්තනො සොළසවස්සුද්දෙසිකකාලෙ සබ්බෙව එකතො හුත්වා පදුමසඤ්ඡන්නාය මඞ්ගලපොක්ඛරණියා කීළන්තා නවපදුමානි පුප්ඵිතානි පුරාණපදුමානි ච වණ්ටතො පතන්තානි දිස්වා ඉමස්ස තාව අනුපාදිණ්ණකස්ස එවරූපා ජරා පාපුණාති කිමඞ්ග පන අම්හාකං සරීරස්ස ඉදම්පි හි එවං ගතිකමෙව භවිස්සතීති ආරම්මණං ගහෙත්වා සබ්බෙව පච්චෙකබොධිඤාණං නිබ්බත්තෙත්වා උට්ඨායුට්ඨාය පදුමකණ්ණිකාසු පල්ලඞ්කෙන නිසීදිංසු; අථ තෙහි සද්ධිං ගතපුරිසා බහුගතං දිවසං ඤත්වා අය්‍යපුත්තා තුම්හාකං වෙලං ජානාථාති ආහංසු; තෙ තුණ්හී අහෙසුං; පුරිසා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං කුමාරා දෙව පදුමකණ්ණිකාසු නිසින්නා අම්හෙසු කථෙන්තෙසුපි වචීභෙදං න කරොන්තීති; යථාරුචියා තෙසං නිසීදිතුං දෙථාති; තෙ සබ්බරත්තිං ගහිතාරක්ඛා පදුමකණ්ණිකාසු නිසින්නායෙව අරුණං උට්ඨාපෙසුං; පුරිසා පුන දිවසෙ

උපසඞ්කමිත්වා දෙව වෙලං ජානාථාති ආහංසු; න මයං දෙව පච්චෙක බුද්ධා නාම මයන්ති; අය්‍යා තුම්හෙ හාරියං කථං කථෙථ පච්චෙකබුද්ධා නාම න තුම්හාදිසා හොන්ති ඡින්නකෙසමස්සු පන කායෙ පටිමුක්කඅට්ඨ පරික්ඛාරා හොන්තීති, තෙ න තුම්හෙ හාරියං කථෙථාති දක්ඛිණහත්ථෙන සීසං පරාමසිංසු; තාවදෙව ගිහිලිඞ්ගං අන්තරධායි අට්ඨ පරික්ඛාරා කායෙ පටිමුක්කාව අහෙසුං; තතො පස්සන්තස්සෙව මහාජනස්ස ආකාසෙන නන්දමූලකපබ්භාරං අගමංසු; සාපි ඛො පදුමවතී දෙවී අහං බහුපුත්තා හුත්වා නිප්පුත්තා ජාතාති හදයසොසං පත්වා තෙනෙව රොගෙන කාලං කත්වා රාජගහනගරද්වාරගාමකෙ සහත්ථෙන කම්මං කත්වා ජීවනට්ඨානෙ නිබ්බත්ති; අථ අපරභාගෙ කුලඝරං ගතා එකදිවසං සාමිකස්ස ඛෙත්තං යාගුං හරමානා තෙසං අත්තනො පුත්තානං අන්තරෙ අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ භික්ඛාචාරවෙලාය ආකාසෙන ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා සීඝසීඝං ගන්ත්වා සාමිකස්ස ආරොචෙසි පස්ස අය්‍ය පච්චෙකබුද්ධෙ එතෙ නිමන්තෙත්වා භොජෙය්‍යාමාති; සො ආහ සමණසකුණා නාමෙතෙ අඤ්ඤදාපි එවං චරන්ති න එතෙ පච්චෙකබුද්ධාති; තෙ තෙසං කථෙන්තානංයෙව අවිදූරට්ඨානෙ ඔතරිංසු; සා ඉත්ථී තං දිවසං අත්තනා ලභනකං ඛජ්ජභොජ්ජං තෙසං දත්වා ස්වෙ අට්ඨපි ජනා මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති ආහ; සාධු උපාසිකෙ තව සක්කාරො එත්තකොව හොතු ආසනානි ච අට්ඨෙව හොන්තු අඤ්ඤෙ පන බහූපි පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා තව චිත්තං සන්ධාරෙය්‍යාසීති; සා පුන දිවසෙ අට්ඨ ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා අට්ඨන්නං සක්කාරසම්මානං පටියාදෙත්වා නිසීදි; නිමන්තිතා පච්චෙකබුද්ධා සෙසානං සඤ්ඤං අදංසු; මාරිසා අජ්ජ අඤ්ඤත්ථ අගන්ත්වා සබ්බෙව තුම්හාකං මාතු සඞ්ගහං කරොථාති; තෙ තෙසං වචනං සුත්වා සබ්බෙව එකතො ආකාසෙන ආගන්ත්වා මාතු ගෙහද්වාරෙ[1] පාතුරහෙසුං; සාපි පඨමං ලද්ධසඤ්ඤත්තාය බහූපි දිස්වා න කම්පිත්ථ; සබ්බෙව තෙ ගෙහං පවෙසෙත්වා ආසනෙසු නිසීදාපෙසි; තෙසුපි පටිපාටියා නිසීදන්තෙසු නවමො නවමො අඤ්ඤානි අට්ඨ ආසනානි මාපෙත්වා සයං ධුරාසනෙ නිසීදති; යාව ආසනානි වඩ්ඪන්ති තාව ගෙහං වඩ්ඪති; එවං තෙසු සබ්බෙසුපි නිසින්නෙසු සා ඉත්ථී අට්ඨන්නං පච්චෙකබුද්ධානං පටියාදිතං සක්කාරං පඤ්චසතානම්පි යාවදත්ථං දත්වා අට්ඨ නීලුප්පලහත්ථකෙ ආහරිත්වා නිමන්තිතපච්චෙකබුද්ධානංයෙව පාදමූලෙ ඨපෙත්වා ආහ මය්හං භන්තෙ නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සරීරවණ්ණො ඉමෙසං නීලුප්පලානං අන්තොගබ්භවණ්ණො හොතූති; පච්චෙකබුද්ධා මාතු අනුමොදනං කත්වා ගන්ධමාදනංයෙව අගමංසු; සාපි යාවජීවං කුසලං කත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං සෙට්ඨිකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; නීලුප්පලගබ්භසමානවණ්ණතාය චස්සා උප්පලවණ්ණාත්වෙව නාමං අකංසු; අථස්සා වයප්පත්තකාලෙ සකලජම්බුදීපෙ රාජානො ච සෙට්ඨිනො ච සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං පහිණිංසු, ධීතරං අම්හාකං දෙතූති; අපහිණන්තො නාම නාහොසි; තතො සෙට්ඨි චින්තෙසි අහං සබ්බෙසං මනං ගහෙතුං න සක්ඛිස්සාමි උපායං පනෙකං කරිස්සාමීති

1. "මාතු ගාමද්වාරෙ"ති බහූසු පාඨො.

ධීතරං පක්කොසිත්වා පබ්බජිතුං අම්ම සක්ඛිස්සසීති ආහ; තස්සා පච්ඡිමභවිකත්තා තං වචනං සීසෙ ආසිත්තසතපාකතෙලං විය අහොසි; තස්මා පිතරං පබ්බජිස්සාමි තාතාති ආහ; සො තස්සා සක්කාරං කත්වා භික්ඛුනි උපස්සයං නෙත්වා පබ්බාජෙසි; තස්සා අචිරපබ්බජිතාය එව උපොසථාගාරෙ කාලවාරො පාපුණි; සා දීපං ජාලෙත්වා උපොසථාගාරං සම්මජ්ජිත්වා පදීපසිඛාය නිමිත්තං ගණ්හිත්වා ඨත්වාව පුනප්පුන ඔලොකයමානා තෙජොකසිණාරම්මණං ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තදෙව පාදකං කත්වා අරහත්තං පාපුණි; අරහත්තඵලෙන සද්ධිංයෙව ඉද්ධිවිකුබ්බනෙ චිණ්ණවසී අහොසි; සා අපරභාගෙ සත්‍ථු යමකපාටිහාරියං කරණකදිවසෙ අහම්භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමීති සීහනාදං නදි; සත්‍ථා ඉදං කාරණං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ජෙතවනවිහාරෙ නිසින්නො පටිපාටියා භික්ඛුනියො ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො ඉමං ථෙරිං ඉද්ධිමන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

චතුත්‍ථෙ **විනයධරානං යදිදං පටාචාරාති**; පටාචාරා ථෙරී විනයධරානං අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා. අපරභාගෙ සත්‍ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තී සත්‍ථාරං එකං භික්ඛුනිං විනයධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්‍ථෙසි; සා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස රඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්තන්නං භගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පරිවෙණං කාරෙත්වා පුන දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං සම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්‍ථියං සෙට්ඨිගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; සා අපරභාගෙ වයප්පත්තා අත්තනො ගෙහෙ එකෙන කම්මකරෙන සද්ධිං සන්‍ථවං කත්වා අපරභාගෙ අත්තනො සමානජාතිකං කුලං ගච්ඡන්තී තස්ස කතසන්‍ථවස්ස පුරිසස්ස සඤ්ඤං අදාසි ත්වං සෙව පට්ඨාය මං පටිහාරසතෙනපි දට්ඨුං න ලභිස්සසි සචෙ තෙ කම්මං අත්‍ථි ඉදානිමෙව මං ගණ්හිත්වා ගච්ඡාති; සො එවං හොතූති අනුච්ඡවිකං හත්‍ථසාරං ගහෙත්වා තං ආදාය නගරතො තීණි චත්තාරි යොජනානි පටික්කමිත්වා එකස්මිං ගාමකෙ වාසං කප්පෙසි; අපරභාගෙ තස්සා කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨාසි; සා ගබ්භෙ පරිපක්කෙ ඉදං අම්හාකං අනාථට්ඨානං කුලගෙහං ගච්ඡාම සාමීති ආහ; සො අජ්ජ ගච්ඡාම සෙව ගච්ඡාමාති ගන්තුං අසක්කොන්තො කාලං වීතිනාමෙසි; සා තස්ස කාරණං ඤත්වා නායං බාලො මං නෙස්සතීති තස්මිං බහි ගතෙ එකිකාව කුලගෙහං ගමිස්සාමීති මග්ගං පටිපජ්ජි; සො ආගන්ත්වා තං ගෙහෙ අපස්සන්තො පටිවිස්සකෙ පුච්ඡිත්වා කුලගෙහං ගතාති සුත්වා මං නිස්සාය කුලධීතා අනාථා ජාතාති පදානුපදිකං ගන්ත්වා සම්පාපුණි; තස්සා අන්තරාමග්ගෙව ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි; තතො යස්සත්‍ථාය මයං ගච්ඡෙය්‍යාම සො අත්‍ථො අන්තරාමග්ගෙව නිප්ඵන්නො ඉදානි ගන්ත්වා කිං කරිස්සාමාති පටිනිවත්තිංසු; පුන තස්සා කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨාසීති පුරිමනයෙනෙව විත්‍ථාරෙතබ්බං; අන්තරාමග්ගෙ පනස්සා ගබ්භවුට්ඨානෙ ජාතමත්තෙයෙව චතූසු දිසාසු මහාමෙඝා උට්ඨහිංසු; සා තං පුරිසං ආහ සාමි අවෙලාය චතූසු

දිසාසු මෙඝො වුට්ඨිතො අනොවස්සකට්ඨානං කාතුං වායමාහීති; සො එවං කරිස්සාමීති දණ්ඩකෙහි කුටිං කත්වා ඡදනත්ථාය තිණං ආහරිස්සාමීති එකස්මිං වම්මිකපාදෙ තිණං ඡින්දති; අථ නං වම්මිකෙ නිපන්නො කණ්හසප්පො පාදෙ ඩංසි; සො තස්මිංයෙව ඨානෙ පතිතො; සාපි ඉදානි ආගමිස්සති ඉදානි ආගමිස්සතීති සබ්බරත්තිං ඛෙපෙත්වා අද්ධා මං සො අනාථා එසාති මග්ගෙ ඡඩ්ඩෙත්වා ගතො භවිස්සතීති ආලොකෙ සඤ්ජාතෙ පදානුසාරෙන ඔලොකෙන්තී වම්මිකපාදෙ පතිතං දිස්වා මං නිස්සාය නට්ඨො පුරිසොති පරිදෙවිත්වා දහරදාරකං පස්සෙනාදාය මහල්ලකං අඞ්ගුලිං ගාහාපෙත්වා මග්ගෙන ගච්ඡන්තී අන්තරාමග්ගෙ එකං උත්තානනදිකං දිස්වා ද්වෙපි දාරකෙ එකප්පහාරෙන ආදාය ගන්තුං නසක්ඛිස්සාමි ජෙට්ඨකං ඔරිමතීරෙ ඨපෙත්වා දහරකං පරතීරං නෙත්වා පිලොතිකචුම්බටකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා පුන නිවත්තිත්වා ඉතරං ගහෙත්වා ගමිස්සාමීති නදිං ඔතරි; අථස්සා නදීමජ්ඣං පත්තකාලෙ එකො සෙණො මංසපිණ්ඩකො අයන්ති සඤ්ඤාය දාරකං විජ්ඣිතුං ආගච්ඡති; සා හත්ථං පසාරෙත්වා සෙණං පලාපෙසි; තස්සා තං හත්ථවිකාරං දිස්වා මහල්ලකදාරකො මං පක්කොසතීති සඤ්ඤාය නදිං ඔතරිත්වා සොතෙ පතිතො යථාසොතං අගමාසි; සොපි සෙණො තස්සා අසම්පත්තායයෙව තං දාරකං ගණ්හිත්වා අගමාසි; සා බලව සොකාභිභූතා අන්තරාමග්ගෙ ඉමං විලාපගීතකං ගායන්තී ගච්ඡති.

"උභො පුත්තා කාලකතා පන්ථෙ මය්හං පතී මතො"ති.

සා එවං විලපමානාව සාවත්ථිං පත්වා කුලසභාගං ගන්ත්වාපි සොකවසෙනෙව අත්තනො ගෙහං වවත්ථාපෙතුං අසක්කොන්තී ඉමස්මිං ඨානෙ එවංවිධං නාම කුලං අත්ථි කතරං තං ගෙහන්ති පටිපුච්ඡි; කිං තං කුලං පුච්ඡිත්වා කිං කරිස්සසි තෙසං වසනගෙහං වාතප්පහාරෙන පතිතං තත්ථ තෙ සබ්බෙපි ජීවිතක්ඛයං පත්තා අථ තෙ ඛුද්දකමහල්ලකෙ එකචිතකස්මිංයෙව ඣාපෙන්ති පස්ස එසා ධූමවට්ටි පඤ්ඤායතීති; සා තං කථං සුත්වාව කිං තුම්හෙ වදථාති අත්තනො නිවත්ථසාටකං සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තී ජාතනියාමෙනෙව බාහා පග්ගය්හ කන්දමානා ඤාතීනං චිතකට්ඨානං ගන්ත්වා තං විලාපගීතං පරිපුණ්ණං කත්වා පරිදෙවමානා:-

"උභො පුත්තා කාලකතා පන්ථෙ මය්හං පතී මතො
මාතා පිතා ච භාතා ච එකචිතකස්මිං ඩය්හරෙ"ති.

ආහ; අඤ්ඤෙන ජනෙන පටං දින්නම්පි ඵාලෙත්වා ඵාලෙත්වා ඡඩ්ඩෙති; අථ නං දිට්ඨදිට්ඨට්ඨානෙ මහාජනො පරිවාරෙත්වා චරති; අථස්සා අයං පටාචාරං පටපරිහරණං විනා චරතීති පටාචාරත්වෙව නාමං අකංසු, යස්මා වස්සා සො නග්ගභාවෙන අලජ්ජී ආචාරො පාකටො අහොසි තස්මා පටු ආචාරො අස්සාති පතිතො ආචාරො අස්සාති පටාචාරාත්වෙව නාමං අකංසු; සා එකදිවසං සත්ථරි මහාජනස්ස ධම්මං දෙසෙන්තෙ විහාරං පවිසිත්වා පරිසපරියන්තෙ අට්ඨාසි; සත්ථා මෙත්තාඵරණෙන ඵරිත්වා සතිං පටිලභ භගිනි සතිං පටිලභ භගිනීති ආහ තස්සා සත්ථු වචනං සුත්වා,

බලවහිරොත්තප්පං ආගතං; සා තත්ථෙව භූමියං නිසීදි; අවිදූරෙ ඨිතපුරිසො උත්තරිසාටකං ඛිපිත්වා අදාසි; සා තං නිවාසෙත්වා ධම්මං අස්සොසි; සත්ථා තස්සා චරියවසෙන ඉමා ධම්මපදෙ ගාථා ආහ.

"න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා නපි බන්ධවා
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස නත්ථි ඤාතීසු තාණතා.

එතමත්ථවසං ඤත්වා පණ්ඩිතො සීලසංවුතො
නිබ්බානගමනං මග්ගං ඛිප්පමෙව විසොධයෙ"ති.

සා ගාථාපරියොසානෙ යථාඨිතාව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සත්ථාරං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා ඨිතා පබ්බජ්ජං යාචි; තස්සා භික්ඛුනීඋපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජාති පබ්බජ්ජං සම්පටිච්ඡි; සා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්තා බුද්ධවචනං ගණ්හන්තී විනයපිටකෙ චිණ්ණවසී අහොසි; අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසින්නො භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො පටාචාරං විනයධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

පඤ්චමෙ **ධම්මකථිකාන**න්ති; ධම්මකථිකභික්ඛුනීනං ධම්මදින්නා අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං පරායත්තට්ඨානෙ නිබ්බත්තිත්වා පදුමුත්තරස්ස භගවතො අග්ගසාවකස්ස සුජාතථෙරස්ස අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා යාවජීවං කුසලං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්ති; සබ්බං හෙට්ඨා ඛෙමාථෙරියා අභිනීහාරවසෙනෙව වෙදිතබ්බං; ඵුස්සබුද්ධකාලෙ පනෙසා සත්ථු වෙමාතිකානං තිණ්ණං භාතිකානං දානාධිකාරෙ ඨපිතකම්මිකස්ස ගෙහෙ වසමානා එකං දෙහීති වුත්තා ද්වෙ අදාසි; එවං සබ්බං අපරිහාපෙන්තී දත්වා ද්වෙ නවුතිකප්පෙ අතික්කම්ම කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස රඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා සත්තන්නං භගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වසනකපරිවෙණං කාරෙත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා අපරභාගෙ විසාඛසෙට්ඨිනො ගෙහං ගතා; විසාඛසෙට්ඨි නාම බිම්බිසාරස්ස සහායකො රඤ්ඤා සද්ධිං දසබලස්ස පඨමදස්සනං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතො අපරභාගෙ අනාගාමිඵලං සච්ඡාකාසි; සො තං දිවසං ඝරං ගන්ත්වා සොපානමත්ථකෙ ඨිතාය ධම්මදින්නාය හත්ථෙ පසාරිතෙ හත්ථං අනාලම්බිත්වාව පාසාදං අභිරූහි; භුඤ්ජමානොපි ඉමං දෙථ ඉමං හරථාති නව්‍යාහරි; ධම්මදින්නා කටච්ඡුං ගහෙත්වා පරිවිසමානා චින්තෙසි අයං මෙ හත්ථාලම්බකං දෙන්තියාපි හත්ථං න ආලම්බි භුඤ්ජමානොපි කිඤ්චි න කථෙති කො නු ඛො මය්හං දොසොති; අථ නං භුත්තාවිං කො නු ඛො මෙ අය්‍ය දොසොති පුච්ඡි; ධම්මදින්නෙ තුය්හං දොසො නත්ථි අහං පන අජ්ජපට්ඨාය සන්ථවවසෙන තුම්හාකං සන්තිකෙ නිසීදිතුං වා ඨාතුං වා ආහරාපෙත්වා ආහරාපෙත්වා ඛාදිතුං වා භුඤ්ජිතුං වා අභබ්බො ත්වං සචෙ ඉච්ඡසි ඉමස්මිං ගෙහෙ වස නො චෙ ඉච්ඡසි යත්තකෙන තෙ ධනෙන අත්ථො තං ගණ්හිත්වා කුලඝරං ගච්ඡාති; අය්‍යපුත්ත එවං සන්තෙ අහං තුම්හෙහි ඡඩ්ඩිතඛෙළං වමිතවමනං

න සීසෙන උක්ඛිපිත්වා විචරිස්සාමි මය්හං පබ්බජ්ජං අනුජානාථාති; විසාඛො සාධු ධම්මදින්නෙති රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා ධම්මදින්නං සොවණ්ණසිවිකාය භික්ඛුනීඋපස්සයං පබ්බජ්ජත්ථාය පෙසෙසි; සා පබ්බජිත්වා චින්තෙසි අයං තාව සෙට්ඨි අගාරමජ්ඣෙ ඨිතොව දුක්ඛස්සන්තං අකාසි පබ්බජ්ජං ලද්ධකාලතො පට්ඨාය පන මයාපි දුක්ඛස්සන්තං කාතුං වට්ටතීති ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකං ගන්ත්වා අය්‍යෙ මය්හං ආකිණ්ණට්ඨානෙ චිත්තං න රමති ගාමකාවාසං ගච්ඡාමීති ආහ; ථෙරියො තස්සා මහාකුලා නික්ඛම්ම පබ්බජිතභාවෙන චිත්තං කොපෙතුං අසක්කොන්තියො තං ගහෙත්වා ගාමකාවාසං අගමංසු; සා අතීතෙ මජ්ජිතසංඛාරතාය න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි; අථස්සා එතදහොසි මය්හං කිච්චං මත්ථකං පත්තං ඉධ වසිත්වා කිං කරිස්සාමි රාජගහමෙව ගච්ඡාමි තත්‍ර මං නිස්සාය බහූ ඤාතිසංඝා පුඤ්ඤානි කරිස්සන්තීති; ථෙරියො ගහෙත්වා නගරමෙව පච්චාගතා; විසාඛො තස්සා ආගමනභාවං සුත්වා සීඝං ආගතා උක්කණ්ඨිතා නු ඛො භවිස්සතීති සායණ්හසමයෙ තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසින්නො උක්කණ්ඨිතභාවං පුච්ඡිතුං අයුත්තන්ති පඤ්චක්ඛන්ධාදිවසෙන පඤ්හෙ පුච්ඡි; ධම්මදින්නා ඛග්ගෙන උප්පලනාළෙ ඡින්දන්තී විය පුච්ඡිතපුච්ඡිතං විස්සජ්ජෙසි; උපාසකො ධම්මදින්නාථෙරියා ඤාණස්ස සූරභාවං ඤත්වා අත්තනා අධිගතට්ඨානෙ පටිපාටියා තීසු මග්ගෙසු සබ්බාකාරෙන පඤ්හෙ පුච්ඡිත්වා උග්ගහවසෙන අරහත්තමග්ගෙපි පුච්ඡි; ධම්මදින්නා ථෙරීපි උපාසකස්ස යාව අනාගාමිඵලාව විසයභාවං ඤත්වා ඉදානි අත්තනො විසයං අතික්කමිත්වා ධාවතීති තං නිවත්තෙන්තී අච්චසරාවුසො විසාඛ පඤ්හෙ නාසක්ඛි පඤ්හානං පරියන්තං ගහෙතුං නිබ්බානොගධං හි ආවුසො විසාඛ බ්‍රහ්මචරියං නිබ්බානපරායනං නිබ්බානපරියොසානං ආකංඛමානො ච ත්වං ආවුසො විසාඛ භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං පුච්ඡෙය්‍යාසි යථා ච තෙ භගවා ව්‍යාකරොති තථා නං ධාරෙය්‍යාසීති ආහ; විසාඛො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සබ්බං පුච්ඡාවිස්සජ්ජනනයං කථෙසි; සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා මම ධීතාය අතීතානාගතපච්චුප්පන්නෙසු ඛන්ධෙසු තණ්හා නත්ථීති වත්වා ධම්මපදෙ ඉමං ගාථමාහ.

> "යස්ස පුරෙ ච පච්ඡා ච මජ්ඣෙ ච නත්ථි කිඤ්චනං
> අකිඤ්චනං අනාදානං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

තතො ධම්මදින්නාය සාධුකාරං දත්වා විසාඛං උපාසකං එතදවොච පණ්ඩිතා විසාඛ ධම්මදින්නා භික්ඛුනී මහාපඤ්ඤා විසාඛ ධම්මදින්නා භික්ඛුනී මමෙපි ත්වං විසාඛ එතමත්ථං පුච්ඡෙය්‍යාසි අහම්පි තං එවමෙවං ව්‍යාකරෙය්‍යං යථා තං ධම්මදින්නාය භික්ඛුනියා ව්‍යාකතං එසො චෙවෙතස්ස අත්ථො එවඤ්ච නං ධාරෙහීති; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං අපරභාගෙ පන සත්ථා ජෙතවනෙ නිසින්නො පටිපාටියා භික්ඛුනියො ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො ඉදමෙව චූළවෙදල්ලං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ථෙරිං ඉමස්මිං සාසනෙ ධම්මකථිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

ඡට්ඨෙ ඣායීනං යදිදං නන්දාති; ඣානාභිරතානං නන්දත්ථෙරී අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ඣානාභිරතානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා තතො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා අම්හාකං සත්ථු නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව මහාපජාපතිගොතමියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි; නන්දා තිස්සා නාමං අකංසු; රූපනන්දාතිපි වුච්චති; සා අපරභාගෙ උත්තමරූපභාවෙන ජනපදකල්‍යාණී නාම ජාතා; සා අම්හාකං දසබලෙ සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා අනුපුබ්බෙන කපිලවත්ථුං ආගන්ත්වා නන්දඤ්ච රාහුලඤ්ච පබ්බාජෙත්වා පක්කන්තෙ සුද්ධොදනමහාරාජස්ස පරිනිබ්බුතකාලෙ මහාපජාපතිං ගොතමිං රාහුලමාතරඤ්ච නික්ඛමිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිතාති ඤත්වා ඉමාසං පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය මය්හං ඉධ කිං කම්මන්ති මහාපජාපතියා සන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බජි; පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය සත්ථා රූපං ගරහතීති සත්ථු උපට්ඨානං න ගච්ඡති ඔවාදවාරෙ සම්පත්තෙ අඤ්ඤං පෙසෙත්වා ඔවාදං ආහරාපෙති; සත්ථා තස්සා රූපමදමත්තභාවං ඤත්වා අත්තනො ඔවාදං අත්තනාව ආගන්ත්වා ගණ්හන්තු න භික්ඛුනියො අඤ්ඤා පෙසෙතබ්බාති ආහ; තතො රූපනන්දා අඤ්ඤං මග්ගං අපස්සන්තී අකාමා ඔවාදං අගමාසි; සත්ථා තස්සා චරිතවසෙන ඉද්ධියා එකං ඉත්ථිරූපං නිම්මිනිත්වා තාලවණ්ටං ගහෙත්වා බීජමානං විය අකාසි; රූපනන්දා තං දිස්වා චින්තෙසි අහං අකාරණෙනෙව පමත්තා හුත්වා නාගච්ඡාමි එවරූපාපි ඉත්ථියො සත්ථු සන්තිකෙ විස්සත්ථා චරන්ති මම රූපං එතාසං රූපස්ස කලං නාග්ඝති සොළසිං අජානිත්වාව එත්තකං කාලං න ආගතම්හීති තමෙව ඉත්ථිං නිමිත්තං ගණ්හිත්වා ඔලොකෙන්තී අට්ඨාසි; සත්ථා තස්සා පුබ්බහෙතුසම්පන්නාය "අට්ඨීනං නගරං කත"න්ති ධම්මපදෙ ගාථං වත්වා "චරං වා යදි වා තිට්ඨං නිසින්නො උද වා සය"න්ති සුත්තං අභාසි; සා තස්මිංයෙව රූපෙ ඛයං වයං පට්ඨපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; ඉමස්මිං හි ඨානෙ ඉදං වත්ථු හෙට්ඨා ඛෙමාථෙරියා වත්ථුනා සදිසමෙවාති න විත්ථාරිතං; තතො පට්ඨාය රූපනන්දා ඣානාභිරතානං අන්තරෙ ධුරප්පත්තා අහොසි; සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසින්නො පටිපාටියා භික්ඛුනියො ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො නන්දත්ථෙරිං ඣායීනීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

සත්තමෙ **ආරද්ධවිරියාන**න්ති; පග්ගහිතපරිපුණ්ණවිරියානං සොණා අග්ගාති දස්සෙති; අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අපරභාගෙ ධම්මං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ආරද්ධවිරියානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අපරභාගෙ ඝරාවාසෙ පතිට්ඨිතා බහු පුත්තධීතරො ලභිත්වා සබ්බෙපි විසුං විසුං ඝරාවාසෙ පතිට්ඨාපෙසි; තතො පට්ඨාය අයං අම්හාකං කිං කරිස්සතීති තං අත්තනො සන්තිකං ආගතං මාතාති සඤ්ඤම්පි න කරිංසු; බහුපුත්තික සොණා තෙසං අත්තනි අගාරවභාවං ඤත්වා ඝරාවාසෙන කිං කරිස්සාමීති

නික්ඛමිත්වා පබ්බජි; අථ නං භික්ඛුනියො අයං මත්තං න ජානාති අයුත්තං කරොතීති දණ්ඩකම්මං කරොන්ති; පුත්තධීතරො තං දණ්ඩකම්මං ආහරන්තිං දිස්වා අයං යාවජ්ජදිවසා සික්ඛාපදමත්තම්පි න ජානාතීති දිට්ඨදිට්ඨට්ඨානෙ උජ්ඣායන්ති; සා තෙසං වචනං සුත්වා උප්පන්නසංවෙගා අත්තනො ගතිවිසොධනං කාතුං වට්ටතීති නිසින්නට්ඨානෙපි ඨිතට්ඨානෙපි ද්වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායති; සා යථෙව පුබ්බෙ බහුපුත්තිකසොණත්ථෙරීති පඤ්ඤායිත්ථ එවං පච්ඡා සා ආරද්ධවිරියසොණත්ථෙරීති පාකටා ජාතා අථෙකදිවසං භික්ඛුනියො විහාරං ගච්ඡන්තියො භික්ඛුනීසඞ්ඝස්ස උදකං තාපෙය්‍යාසි සොණෙති වත්වා අගමංසු; සාපි උදකතාපනතො පුරෙතරමෙව අග්ගිසාලාය චඞ්කමිත්වා චඞ්කමිත්වා ද්වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායන්තී විපස්සනං වඩ්ඪෙසි; සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඉමං ඔභාසගාථං අභාසි.

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං ධම්මමුත්තමං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො ධම්මමුත්තම"න්ති.

සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පත්වා චින්තෙසි අහං අරහත්තං පත්තා ආගන්තුකජනො ච අනුපධාරෙත්වාව මයි අවඤ්ඤාය කිඤ්චි කිඤ්චි වත්වා බහුං පාපං පසවෙය්‍ය තස්ස සල්ලක්ඛණකාරණං කාතුං වට්ටතීති; සා උදකභාජනං උද්ධනං ආරොපෙත්වා හෙට්ඨා අග්ගිං න අකාසි; භික්ඛුනියො ආගන්ත්වා උද්ධනං ඔලොකෙන්තියො අග්ගිං අදිස්වා ඉමං මහල්ලිකං භික්ඛුනීසඞ්ඝස්ස උදකං තාපෙහීති අවොචුම්හ අජ්ජාපි උද්ධනෙ අග්ගිම්පි න කරොතීති ආහංසු; අය්‍යෙ කිං තුම්හාකං අග්ගිනා උණ්හොදකෙන න්හායිතුකාමා භාජනතො උදකං ගහෙත්වා න්හායථාති; තාපි භවිස්සති එත්ථ කාරණන්ති ගන්ත්වා උදකෙ හත්ථං ඔතාරෙත්වා උණ්හභාවං ඤත්වා එකං කූටං ආහරිත්වා උදකං ගණ්හන්ති; ගහිතගහිතට්ඨානං පරිපූරති; තදා සබ්බාව තස්සා අරහත්තභාවෙ නිට්ඨං ගන්ත්වා දහරතරා තාව පඤ්චපතිට්ඨිතෙන පාදෙසු පතිත්වා අය්‍යෙ එත්තකං කාලං තුම්හෙ අනුපධාරෙත්වා ඝට්ටෙත්වා විහෙඨෙත්වා කථයිම්හ ඛමථ නොති ඛමාපෙසුං; වුඩ්ඪතරාපි උක්කුටිකං නිසීදිත්වා ඛම අය්‍යෙති ඛමාපෙසුං; තතො පට්ඨාය මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිත්වාපි ආරද්ධවිරියභාවෙන න චිරස්සෙව අග්ගඵලෙ පතිට්ඨිතාති ථෙරියා ගුණො පාකටො අහොසි; අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො සොණත්ථෙරිං ආරද්ධවිරියානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

අට්ඨමෙ **යදිදං සකුලා**ති; දිබ්බචක්ඛුකානං සකුලා ථෙරී අග්ගාති දස්සෙති; අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි: සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි;

තතො පට්ඨාය දිබ්බචක්ඛුම්හි චිණ්ණවසී අහොසි; අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො ඉමං ථෙරිං දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

නවමෙ **ඛිප්පාභිඤ්ඤාන**න්ති; ඛිප්පාභිඤ්ඤභික්ඛුනීනං භද්දා කුණ්ඩලකෙසා අග්ගාති දස්සෙති; අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ඛිප්පාභිඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ සත්තන්නං භගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි දසසීලානි සමාදාය කොමාරබ්‍රහ්මචරියං චරන්තී සඞ්ඝස්ස වසනකපරිවෙණං කාරෙත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; භද්දාතිස්සා නාමං අකංසු; තං දිවසංයෙව ච තස්මිං නගරෙ පුරොහිතපුත්තො ජාතො තස්ස ජාතවෙලාය රාජනිවෙසනං ආදිං කත්වා සකලනගරෙ ආවුධානි පජ්ජලිංසු; පුරොහිතො පාතොව රාජකුලං ගන්ත්වා රාජානං සුඛසෙය්‍යං පුච්ඡි; රාජා කුතො ආචරිය සුඛසෙය්‍යා අජ්ජ සබ්බරත්තිං රාජනිවෙසනෙ ආවුධානි පජ්ජලන්තානි දිස්වා භයප්පත්තා අහෙසුම්හාති ආහ; මහාරාජ තප්පච්චයා මා චින්තයිත්ථ න තුම්හාකංයෙව ගෙහෙ ආවුධානි පජ්ජලිංසු සකලනගරෙ එවං අහොසීති; කිං කාරණා ආචරියාති; අම්හාකං ගෙහෙ චොරනක්ඛත්තෙන දාරකො ජාතො; සො සකලනගරස්ස සත්තු හුත්වා උප්පන්නො තස්සෙතං පුබ්බනිමිත්තං තුම්හාකං උපද්දවො නත්ථි සචෙ පන ඉච්ඡථ හාරෙම නන්ති; අම්හාකං පීළාය අසති හාරණකම්මං නත්ථීති; පුරොහිතො මම පුත්තො අත්තනො නාමං ගහෙත්වාව ආගතොති සත්තුකොතෙවස්ස නාමං අකාසි; සෙට්ඨිගෙහෙ භද්දා වඩ්ඪති; පුරොහිතගෙහෙපි සත්තුකො වඩ්ඪති; සො අත්තනො ආධාවනවිධාවනෙන කීළිතුං සමත්ථකාලතො පට්ඨාය අත්තනො විචරණට්ඨානෙසු යං යං පස්සති සබ්බං ආහරිත්වා මාතාපිතූනං ගෙහං පූරෙති; පිතා තං කාරණසහස්සම්පි වත්වා වාරෙතුං නාසක්ඛි; අපරභාගෙ පනස්ස වයප්පත්තස්ස සබ්බාකාරෙනාපි වාරෙතුං අසක්කුණෙය්‍යභාවං ඤත්වා ද්වෙ නීලසාටකෙ නිවාසාපෙත්වා සන්ධිච්ඡෙදනඋපකරණඤ්ච සිඞ්ඝාටකයන්තකඤ්ච හත්ථෙ දත්වා ත්වං ඉමිනාව කම්මෙන ජීවාහීති තං විස්සජ්ජෙසි; සො තං දිවසතො පට්ඨාය සිඞ්ඝාටකයන්තං ඛිපිත්වා කුලානං පාසාදෙ ආරුය්හ සන්ධිං ඡින්දිත්වා පරකුලෙසු නික්ඛිත්තභණ්ඩකං අත්තනා ඨපිතං විය ගහෙත්වා ගච්ඡති; සකලනගරෙ තෙන අවිලුත්තගෙහං නාම නාහොසි; එකදිවසං රාජා රථෙන නගරෙ විචරන්තො සාරථිං පුච්ඡි කින්නු ඛො ඉමස්මිං නගරෙ තස්මිං තස්මිං ඝරෙ ඡිද්දමෙව පඤ්ඤායතීති; දෙව ඉමස්මිං නගරෙ සත්තුකො නාම චොරො භිත්තිං භින්දිත්වා කුලානං සන්තකං හරතීති; රාජා නගරගුත්තිකං පක්කොසාපෙත්වා ඉමස්මිං කිර නගරෙ එවරූපො නාම චොරො අත්ථි කස්මා තං න ගණ්හාසීති; මයං දෙව තං චොරං සහොඩ්ඪං පස්සිතුං න සක්කොමාති; අජ්ජ තං චොරං ගණ්හාසි

ජීවසි සචෙ න ගණ්හාසි රාජාණං තෙ කරිස්සාමීති; එවං දෙවාති නගර ගුත්තිකො සකලනගරෙ මනුස්සෙ වාරෙත්වා තං භිත්තිං භින්දිත්වා පර භණ්ඩං හරන්තං සහොඩ්ඪමෙව ගහෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසි; රාජා ඉමං චොරං දක්ඛිණද්වාරෙන නීහරිත්වා ඝාතෙථාති ආහ; නගරගුත්තිකො රඤ්ඤො පටිස්සුණිත්වා තං චොරං චතුක්කෙ චතුක්කෙ පහාරසහස්සෙන තාළෙත්වා ඝාතාපෙත්වා දක්ඛිණද්වාරං ගච්ඡති; තස්මිං සමයෙ අයං භද්දා සෙට්ඨිධීතා මහාජනස්ස කලකලසද්දෙන සීහපඤ්ජරං උග්ඝාටෙත්වා ඕලො කෙන්තී සත්තුකං චොරං තථා නීයමානං දිස්වා උභොහි හත්ථෙහි හදයං සන්ධාරෙන්තී ගන්ත්වා සිරිසයනෙ අධොමුඛා නිපජ්ජි; සා ච තස්ස කුලස්ස එකධීතිකා තෙනස්සා ඤාතකා අප්පමත්තකම්පි මුඛවිකාරං සහිතුං න සක්කොන්ති; අථ නං සයනෙ නිපන්නං දිස්වා කිං කරොසි අම්මාති පුච්ඡිංසු; එතං වජ්ඣං කත්වා නීයමානං චොරං අද්දසථාති; ආම අම්ම අද්දසාමාති; එතං ලභමානා ජීවිස්සාමි අලභමානාය මෙ මරණමෙවාති; තෙ තං අනෙකපරියායෙනපි සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තා මරණා ජීවිතං සෙය්‍යොති සල්ලක්ඛෙසුං; අථස්සා පිතා නගරගුත්තිකස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා සහස්සං ලඤ්ජං දත්වා මය්හං ධීතා චොරෙ පටිබද්ධචිත්තා යෙන කෙනචි උපා යෙන ඉමං මුඤ්චාති ආහ; සො සාධූති සෙට්ඨිස්ස පටිස්සුණිත්වා චොරං ගහෙත්වා යාව සුරියස්ස අත්ථඞ්ගමනා ඉතො චිතො ච පපඤ්චෙත්වා සුරියෙ අත්ථං උප ගච්ඡන්තෙ චාරකතො එකං මනුස්සං නීහරාපෙත්වා සත්තුකස්ස බන්ධනං මොචෙත්වා සත්තුකං සෙට්ඨිගෙහං පෙසෙත්වා තෙන බන්ධනෙන ඉතරං බන්ධිත්වා දක්ඛිණද්වාරෙන නීහරිත්වා ඝාතෙසි; සෙට්ඨිදාසාපි සත්තුකං ගහෙත්වා සෙට්ඨිනිවෙසනං අගමංසු; තං දිස්වා සෙට්ඨි ධීතු මනං පූරෙස්සාමීති සත්තුකං ගන්ධොදකෙන නහාපෙත්වා සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිතං කාරෙත්වා පාසාදං පෙසෙසි; භද්දා පරිපුණ්ණා මෙ සඞ්කප්පාති අතිරෙකාලඞ්කාරෙන අලඞ්කරිත්වා තං පරිචරමානා විචරති; සත්තුකො කතිපාහං වීතිනාමෙත්වා චින්තෙසි ඉමිස්සා පසාධනකභණ්ඩකං මය්හං භවිස්සති කෙනචිදෙව උපායෙන ඉමං ආභරණං ගහෙතුං වට්ටතීති සමීපෙ සුඛෙන නිසින්නකාලෙ භද්දෙ ආහ මය්හං එකං වචනං වත්තබ්බං අත්ථීති; සෙට්ඨිධීතා සහස්සලාභං ලභිත්වා විය තුට්ඨමානසා විස්සත්ථං වද අය්‍යාති ආහ; ත්වං චින්තෙසි මං නිස්සාය ඉමිනා ජීවිතං ලද්ධන්ති අහම්පන ගහිතමත්තොව චොරපපාත පබ්බතෙ අධිවත්ථදෙවතාය සචාහං ජීවිතං ලභිස්සාමි බලිකම්මං තෙ දස්සාමීති ආයාචිං තං නිස්සාය මයා ජීවිතං ලද්ධං සීඝං බලිකම්මං සජ්ජා පෙහීති; භද්දා තස්ස මනං පූරෙස්සාමීති බලිකම්මං සජ්ජාපෙත්වා සබ්බපසා ධනං පසාධෙත්වා එකයානෙ ආරුය්හ සාමිකෙන සද්ධිං චොරපපාතපබ්බතං ගන්ත්වා පබ්බතදෙවතාය බලිකම්මං කරිස්සාමීති අභිරූහිතුං ආරද්ධා; සත්තුකො චින්තෙසි සබ්බෙසු අභිරූහන්තෙසු මම ඉමිස්සා ආභරණං ගහෙතුං ඔකාසො න භවිස්සතීති තමෙව බලිභාජනං ගාහාපෙත්වා පබ්බතං අභිරූහි; සො භද්දාය සද්ධිං කථෙන්තො පියකථං න කථෙති; සා ඉඞ්ගි තෙනෙව තස්ස අධිප්පායං අඤ්ඤාසි; අථ නං සො ආහ; භද්දෙ තව සාටකං ඔමුඤ්චිත්වා කායාරූළ්හං පසාධනං එත්ථ භණ්ඩිකං කරොහීති; සාමි

මය්හං කො අපරාධොති; කිම්පනාහං බලිකම්මත්ථං ආගතොති සඤ්ඤං කරොසි අහං හි ඉමිස්සා දෙවතාය යකනං උබ්බත්තෙත්වා ඛාදෙය්‍යං බලිකම්මාපදෙසෙන පන තව ආභරණං ගණ්හිතුකාමො හුත්වා ආගතොම්හීති; කස්ස පන අය්‍ය පසාධනං කස්ස අහන්ති; මයං එවරූපං න ජානාම අඤ්ඤං තව සන්තකං අඤ්ඤං මම සන්තකන්ති සාධු අය්‍ය එකං පන මෙ අධිප්පායං පූරෙථ අලඞ්කතනියාමෙනෙව මෙ පුරතො ච පච්ඡතො ච ආලිඞ්ගිතුං දෙථාති; සො සාධූති සම්පටිච්ඡි; සා තෙන සම්පටිච්ඡිතභාවං ඤත්වා පුරතො ආලිඞ්ගිත්වා පච්ඡතො ආලිඞ්ගන්තී විය හුත්වා පබ්බතපපාතෙ පාතෙසි; සො පතන්තො ආකාසෙව චුණ්ණවිචුණ්ණො අහොසි; තාය කතං විචිත්තභාවං දිස්වා පබ්බතෙ අධිවත්ථා දෙවතා ගුණකිත්තනවසෙන ඉමා ගාථා ආහ.

> “න සො සබ්බෙසු ඨානෙසු පුරිසො හොති පණ්ඩිතො
> ඉත්ථීපි පණ්ඩිතා හොති තත්ථ තත්ථ විචක්ඛණා.
>
> න සො සබ්බෙසු ඨානෙසු පුරිසො හොති පණ්ඩිතො
> ඉත්ථීපි පණ්ඩිතා හොති මුහුත්තමපි චින්තයෙ”ති.

තතො භද්දා චින්තෙසි න සක්කා මයා ඉමිනා නියාමෙන පුන ගෙහං ගන්තුං ඉතොව ගන්ත්වා එකං පබ්බජ්ජං පබ්බජිස්සාමීති නිගණ්ඨාරාමං ගන්ත්වා නිගණ්ඨෙ පබ්බජ්ජං යාචි; අථ නං තෙ ආහංසු කෙන නියාමෙන පබ්බජ්ජා හොතූති යං තුම්හාකං පබ්බජ්ජාය උත්තමං තදෙව කරොථාති; තෙ සාධූති තස්සා තාලට්ඨිනා කෙසෙ ලුඤ්චිත්වා පබ්බාජෙසුං; කෙසා පුන වඩ්ඪන්තා රාසිරාසිවසෙන කුණ්ඩලාවත්තා හුත්වා වඩ්ඪිංසු; සා තෙනෙව කාරණෙන කුණ්ඩලකෙසා නාම ජාතා; සා අත්තනො පබ්බජිතට්ඨානෙ සබ්බසිප්පං උග්ගණ්හිත්වා තෙසං ඉතො උත්තරිං විසෙසො නත්ථීති ඤත්වා ගාමනිගමරාජධානියො විචරන්තී යත්ථ යත්ථ පණ්ඩිතා අත්ථි තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා තෙසං ජානනසිප්පං සබ්බමෙව ගණ්හාති; අථස්සා බහුසු ඨානෙසු සික්ඛිතභාවෙන පටිවාදං දාතුං සමත්ථා න හොන්ති; සා අත්තනා සද්ධිං කථෙතුං සමත්ථං අදිස්වා යං ගාමං වා නිගමං වා පවිසති තස්ස ද්වාරෙ වාලුකාරාසිං කත්වා තත්ථ ජම්බුසාඛං ඨපෙති; යො මම වාදං ආරොපෙතුං සක්කොති සො ඉමං සාඛං මද්දතූති සමීපෙ ඨිතදාරකානං සඤ්ඤං දෙති; තං සත්තාහම්පි මද්දන්තා න හොන්ති; අථ නං ගහෙත්වා පක්කමති; තස්මිං සමයෙ අම්හාකං භගවා ලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා සාවත්ථිං උපනිස්සාය ජෙතවනෙ විහරති; කුණ්ඩලකෙසාපි ඛො අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං පත්වා අන්තොනගරං පවිසමානා පොරාණකනියාමෙනෙව වාලුකාරාසිම්හි සාඛං ඨපෙත්වා දාරකානං සඤ්ඤං දත්වා පාවිසි; තස්මිං සමයෙ ධම්මසෙනාපති භික්ඛුසඞ්ඝෙ පවිට්ඨෙ එකකොව නගරං පවිසන්තො වාලුකාථූපෙ ජම්බුසාඛං දිස්වා කස්මා අයං ඨපිතාති පුච්ඡි; දාරකා තං කාරණං අපරිහාපෙත්වා කථෙසුං; එවං සන්තෙ ඉමං ගහෙත්වා මද්දථ දාරකාති; තෙසු ථෙරස්ස වචනං සුත්වා එකච්චෙ මද්දිතුං න විසහිංසු; එකච්චෙ තං ඛණංයෙව මද්දිත්වා චුණ්ණවිචුණ්ණං අකංසු; කුණ්ඩලකෙසා භත්තකිච්චං කත්වා

නික්ඛමන්තී සාඛං මද්දිතං දිස්වා කස්සෙතං කම්මන්ති පුච්ඡි; අථස්සා ධම්මසෙනාපතිනා කාරාපිතභාවං කථයිංසු; සා අත්තනො ථාමං අජානන්තො ඉමං සාඛං මද්දාපෙතුං නො විසහෙස්සති අද්ධා මහන්තො එකො භවිස්සති අහම්පි පන භද්දිකා භවන්තී න සොභිස්සාමි අඤ්ඤං ගාමමෙව පවිසිත්වා පරිසාය සද්ධිං දාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා තථා අකාසි; අසීතිකුලසහස්සනිවාසෙ නගරෙ සභාගසභාගවසෙන සබ්බෙව ජානිංසූති වෙදිතබ්බං; ථෙරොපි භත්තකිච්චං කත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදි; අථායං කුණ්ඩලකෙසා මහාජනපරිවුතා ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තෙ ඨත්වා භන්තෙ තුම්හෙහි සාඛා මද්දාපිතාති පුච්ඡි; ආම මයා මද්දාපිතාති; එවං සන්තෙ තුම්හෙහි සද්ධිං අම්හාකං වාදො හොතු භන්තෙති; හොතු භද්දෙති; කස්ස පුච්ඡා හොති කස්ස විස්සජ්ජනන්ති; පුච්ඡා නාම අම්හාකං පත්තා ත්වම්පන තුය්හං ජානනකං පුච්ඡාති; සා ථෙරෙන දින්නඅනුමතියා සබ්බමෙව අත්තනො ජානනකං වාදං පුච්ඡි; ථෙරො සබ්බං විස්සජ්ජෙසි; සා සබ්බං පුච්ඡිත්වා තුණ්හී අහොසි; අථ නං ථෙරො ආහ තයා බහුං පුච්ඡිතං මයම්පි එකං පඤ්හං පුච්ඡාමාති; පුච්ඡථ භන්තෙති; එකං නාම කින්ති; කුණ්ඩලකෙසා න ජානාමි භන්තෙති ආහ; ත්වං එත්තකම්පි න ජානාසි අඤ්ඤං කිං ජානිස්සසීති; සා තස්සෙව ථෙරස්ස පාදෙසු පතිත්වා තුම්හාකං සරණං ගච්ඡාමි භන්තෙති ආහ; මම සරණගමනකම්මං නත්ථි සදෙවකෙ ලොකෙ අග්ගපුග්ගලො ධුරවිහාරෙ වසති තං සරණං ගච්ඡාති; සා එවං කරිස්සාමි භන්තෙති; සායණ්හසමයෙ සත්ථු ධම්මදෙසනාවෙලාය සන්තිකං ගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි; සත්ථා තස්සා මද්දිතසංඛාරය චරියාවසෙන ධම්මපදෙ ඉමං ගාථමාහ.

"සහස්සමපි චෙ ගාථා අනත්ථපදසංහිතා
එකං ගාථාපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මතී"ති.[1]

සා ගාථාපරියොසානෙ යථාඨිතාව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා පබ්බජ්ජං යාචි; සත්ථා තස්සා පබ්බජ්ජං සම්පටිච්ඡි; සා භික්ඛුනිඋපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජි; අපරභාගෙ චතුපරිසමජ්ඣෙ කථා උදපාදි මහන්තා වතායං භද්දා කුණ්ඩලකෙසා යා චතුප්පදිකගාථාවසානෙ අරහත්තං පත්තාති; සත්ථා තං කාරණං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ථෙරිං ඛිප්පාභිඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 5. 10.

දසමෙ **පුබ්බෙනිවාසන්ති**; පුබ්බෙ නිවුත්ථඛන්ධසන්තානං අනුස්සරන්තීනං භද්දා කාපිලානි අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ බාරාණසියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා අත්තනො භාතුජායාය සද්ධිං කලහං කරොන්තී තාය

1. ධම්මපදෙ-සහස්සවග්ගෙ.

පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩපාතෙ දින්නෙ අයං ඉමස්ස පිණ්ඩපාතං දත්වා අත්තනො වසං වත්තෙතීති පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථතො පත්තං ගණ්හිත්වා භත්තං ඡඩ්ඩෙත්වා කලලස්ස පූරෙත්වා අදාසි; මහාජනො බාලා අයන්ති ගරහිත්වා ය්‍යාය තෙ සද්ධිං කලහො කතො තස්සා කිඤ්චි න කරොසි පච්චෙක බුද්ධො තෙ කිං අපරජ්ඣතීති ආහ; සා තෙසං වචනෙන ලජ්ජායමානා පුන පත්තං ගහෙත්වා කලලං හාරෙත්වා ධොවිත්වා ගන්ධචුණ්ණෙන උබ්බට්ටෙත්වා චතුමධුරස්ස පූරෙත්වා උපරි ආසිත්තෙන පදුමගබ්භවණ්ණෙන සප්පිනා විජ්ජොතමානං පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා යථා අයං පිණ්ඩපාතො ඔභාසජාතො එවං ඔභාසජාතං මෙ සරීරං හොතූති පත්ථනං ඨපෙසීති සබ්බං මහාකස්සපත්ථෙරස්ස වත්ථුම්හි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං; මහා කස්සපත්ථෙරො පන දක්ඛිණමග්ගං ගහෙත්වා දසබලස්ස සන්තිකං බහු පුත්තකනිග්‍රොධමූලං ගතො; අයං භද්දා කාපිලානී වාමමග්ගං ගණ්හිත්වා මාතුගාමස්ස පබ්බජ්ජාය අනනුඤ්ඤාතභාවෙන පරිබ්බාජිකාරාමං අගමාසි; යදා පන මහාපජාපතිගොතමී පබ්බජ්ජං ලභි තදා සා ථෙරී ථෙරියා සන්තිකෙ පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච ලභිත්වා අපරභාගෙ විපස්සනාය කම්මං කරොන්තී අරහත්තං පත්වා පුබ්බෙ නිවාසඤාණෙ චිණ්ණවසී අහොසි; අථ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො ඉමං ථෙරිං පුබ්බෙ නිවාසං අනුස්සරන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 5. 11.

එකාදසමෙ **මහාභිඤ්ඤප්පත්තාන**න්ති; මහන්තියො අභිඤ්ඤා පත්තානං **භද්දා** කච්චානා අග්ගාති දස්සෙති; එකස්සපි බුද්ධස්ස චත්තාරොව ජනා මහාභිඤ්ඤා හොන්ති න අවසෙසසාවකා; අවසෙසසාවකා හි කප්ප සතසහස්සමෙව අනුස්සරිතුං සක්කොන්ති; න තතො පරං මහා භිඤ්ඤප්පත්තා පන කප්පසතසහස්සාධිකං අසංඛෙය්‍යං අනුස්සරන්ති; අම්හාකම්පි සත්ථු සාසනෙ ද්වෙ අග්ගසාවකා බාකුලත්ථෙරො භද්දා කච්චානාති ඉමෙ චත්තාරො එත්තකං අනුස්සරිතුං සක්ඛිංසු; තස්මා අයං ථෙරී මහාභිඤ්ඤප්පත්තානං අග්ගා නාම ජාතා; භද්දාකච්චානාති තස්සා නාමං; භද්දකචනස්ස විය හි උත්තමසුවණ්ණස්ස විය තස්සා සරීර වණ්ණො අහොසි; සා තස්මා භද්දකචනාති නාමං ලභි; සා පච්ඡා කච්චානාතෙව සංඛං ගතා; රාහුලමාතායෙතං අධිවචනං; සා හි පදුමුත්තර බුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං මහාභිඤ්ඤප්පත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සුප්පබුද්ධසක්කස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; භද්දා කච්චානා තිස්සා නාමං අකංසු; සා වයප්පත්තා බොධිසත්තස්ස ගෙහං අගමාසි; අපර භාගෙ රාහුලකුමාරං නාම පුත්තං විජායි; තස්ස ජාතදිවසෙව බොධි සත්තො නික්ඛමිත්වා බොධිමණ්ඩෙ සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා ලොකානුග්ගහං කරොන්තො අනුපුබ්බෙන කපිලවත්ථුං ආගම්ම ඤාතීනං සඞ්ගහං අකාසි; අපරභාගෙ පරිනිබ්බුතෙ සුද්ධොදනමහාරාජෙ මහාපජාපතිගොතමී පවත්ති

මාතුගාමසතෙහි සද්ධිං සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජි; රාහුලමාතාපි ජනපද කල්‍යාණීපි ථෙරියා සන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බජි; සා පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය භද්දකච්චානථෙරීත්වෙව පාකටා අහොසි; අපරභාගෙ විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තා අභිඤ්ඤාසු චිණ්ණවසී අහොසි; එකපල්ලඞ්කෙ නිසින්නා එකාවජ්ජනෙන කප්පසතසහස්සාධිකං අසඞ්ඛෙය්‍යං අනුස්සරති; තස්සා තස්මිං ගුණෙ පාකටෙ ජාතෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො ඉමං ථෙරිං මහා භිඤ්ඤප්පත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 5. 12.

චාදසමෙ **ලූඛචීවරධරාණ**න්ති; තීහි ලූඛෙහි සමන්නාගතං පංසුකූලං ධාරෙන්තීනං **කිසාගොතමී** අග්ගාති දස්සෙති; ගොතමීති තස්සා නාමං; ථොකං කිලන්තධාතුකත්තා පන කිසාගොතමීති වුච්චති; අයම්පි හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ලූඛචීවරධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං දුග්ගතකුලෙ නිබ්බත්තා වයප්පත්තකාලෙ එකං කුලං අගමාසි; තත්ථ නං දුග්ගතකුලස්ස ධීතාති පරිභවිංසු; සා අපරභාගෙ පුත්තං විජායි; අථස්සා සම්මානමකංසු; සො පනස්සා දාරකො ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා කීළනවයෙ ඨිතො කාල මකාසි; තස්සා සොකො උදපාදි; සා අහං ඉමස්මිංයෙව ගෙහෙ හතලාභ සක්කාරා හුත්වා පුත්තස්ස ජාතකාලතො පට්ඨාය සක්කාරං පාපුණිං ඉමෙ ම්‍යහං පුත්තං බහි ඡඩ්ඩෙතුම්පි වායමෙය්‍යුන්ති පුත්තං අඞ්කෙනාදාය පුත්තස්ස මෙ භෙසජ්ජං දෙථාති ගෙහද්වාරපටිපාටියා විචරති; දිට්ඨදිට්ඨට්ඨානෙ මනුස්සා කත්ථ තෙ මතකස්ස භෙසජ්ජං දිට්ඨපුබ්බන්ති පාණිං පහරිත්වා පරිහාසං කරොන්ති; සා තෙසං කථාය නෙව සඤ්ඤත්තිං ගච්ඡති; අථ නං එකො පණ්ඩිතපුරිසො දිස්වා අයං පුත්තසොකෙන චිත්තවික්ඛෙපං පත්තා භවිස්සති එතිස්සා පන භෙසජ්ජං අඤ්ඤො න ජානිස්සති දසබලොව ජානිස්සතීති චින්තෙත්වා එවමාහ අම්ම තව පුත්තස්ස භෙසජ්ජං අඤ්ඤො ජානන්තො නාම නත්ථි සදෙවකෙ පන ලොකෙ අග්ගපුග්ගලො දසබලො ධුරවිහාරෙ වසති තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පුච්ඡාහීති; සා සච්චං පුරිසො කථෙතීති පුත්තං ආදාය තථාගතස්ස බුද්ධාසනෙ නිසින්නවෙලාය පරිස පරියන්තෙ ඨත්වා පුත්තස්ස මෙ භෙසජ්ජං දෙථ භගවාති ආහ; සත්ථා තස්සා උපනිස්සයං දිස්වා භද්දකං තෙ ගොතමි කතං භෙසජ්ජත්ථාය ඉධා ගච්ඡන්තියා ගච්ඡ නගරං පවිසිත්වා කොටිතො පට්ඨාය සකලනගරං චරිත්වා යස්මිං ගෙහෙ කොචි මතපුබ්බො නත්ථි තතො සිද්ධත්ථකං ආහරාහීති ආහ; සා සාධු භන්තෙති තුට්ඨමානසා අන්තො නගරං පවිසිත්වා පඨමගෙහෙයෙව දසබලො මම පුත්තස්ස භෙසජ්ජත්ථාය සිද්ධත්ථකං ආහරාපෙති සිද්ධත්ථකං මෙ දෙථාති ආහ; හන්ද ගොතමීති නීහරිත්වා අදංසු; අයං එවං ගහෙතුං න සක්කා ඉමස්මිං ගෙහෙ කොචි මතපුබ්බො නත්ථීති; කිං වදෙසි ගොතමි කො ඉධ මතකෙ ගණෙතුං සක්කොතීති; තෙන හි අලං නානං ගණ්හිස්සාමි

දසබලො මං යත්ථ මතපුබ්බා අත්ථි තතො සිද්ධත්ථකං න ගණ්හාපෙතීති; සා ඉමිනාව නියාමෙන තතියං ඝරං ගන්ත්වා චින්තෙසි; සකලනගරෙ අයමෙව නියාමො භවිස්සති ඉදං හිතානුකම්පකෙන බුද්ධෙන දිට්ඨං භවිස්සතීති සංවෙගං ලභිත්වා තතොව බහි නික්ඛමිත්වා ආමකසුසානං ගන්ත්වා පුත්තං හත්ථෙන ගහෙත්වා පුත්තක අහං ඉමං මරණං තවෙව උප්පන්නන්ති චින්තෙසිං න පනෙතං තවෙව මහාජනසාධාරණො එස ධම්මොති වත්වා පුත්තං ආමකසුසානෙ ඡඩ්ඩෙත්වා ඉමං ගාථමාහ.

"න ගාමධම්මො නො නිගමස්ස ධම්මො
නචාපයං එකකුලස්ස ධම්මො
සබ්බස්ස ලොකස්ස සදෙවකස්ස
එසොව ධම්මො යදිදං අනිච්චතා"ති.

එවඤ්ච පන වත්වා සත්ථු සන්තිකං අගමාසි අථ නං සත්ථා ලද්ධො තෙ ගොතමි සිද්ධත්ථකොති ආහ; නිට්ඨිතං භන්තෙ සිද්ධත්ථකෙන කම්මං පතිට්ඨම්පන මෙ දෙථාති ආහ; අථස්සා සත්ථා ධම්මපදෙ ඉමං ගාථමාහ.

"තං පුත්තපසුසම්මත්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං
සුත්තං ගාමං මහොඝොව මච්චු ආදාය ගච්ඡතී"ති.[1]

සා ගාථාපරියොසානෙ යථාඨිතාව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය පබ්බජ්ජං යාචි; සත්ථා පබ්බජ්ජං අනුජානි; සා තික්ඛත්තුං සත්ථාරං පදක්ඛිණං කත්වා වන්දිත්වා භික්ඛුනිඋපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජි; උපසම්පදං ලභිත්වා පන න චිරස්සෙව යොනිසො මනසිකාරෙ කම්මං කරොන්තී විපස්සනං වඩ්ඪෙසි; අථස්සා සත්ථා ඉමං ඔභාසගාථමාහ.

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං අමතං පදං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො අමතං පද"න්ති.[2]

සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පත්තා පරික්ඛාරවළඤ්ජෙ පරමුක්කට්ඨා හුත්වා තීහි ලූඛෙහි සමන්නාගතං චීවරං පාරුපිත්වා විචරි; අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසින්නො භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො ඉමං ථෙරිං ලූඛචීවරධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 5. 13.

තෙරසමෙ **සද්ධාධිමුත්තාන**න්ති; සද්ධාලක්ඛණෙ අභිනිවිට්ඨානං **සිගාලකමාතා** අග්ගාති දස්සෙති; අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලඝරෙ නිබ්බත්තා සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තා සමානජාතිකං කුලං ගන්ත්වා එකං පුත්තං විජායි; තස්ස සිගාලකකුමාරොති නාමං අකංසු; සාපි තෙනෙව කාරණෙන සිගාලකමාතා නාම ජාතා; සා එකදිවසං සත්ථු

1. ධම්මපදෙ-මග්ගවග්ගො. 2. ධම්මපදෙ-සහස්සවග්ගො

ධම්මකථං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජි; පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය සද්ධින්ද්‍රියං අධිමත්තං පටිලභි; සා ධම්මසවනත්ථාය විහාරං ගන්ත්වා දසබලස්ස සරීරනිප්ඵත්තිං ඔලොකයමානාව තිට්ඨති; සත්ථා තස්සා සද්ධාලක්ඛණෙ අභිනිවිට්ඨභාවං ඤත්වා සප්පායං කත්වා පසාදනීයමෙව ධම්මං දෙසෙති; සාපි ථෙරී සද්ධාලක්ඛණමෙව ධුරං කත්වා අරහත්තං පාපුණි; අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො ඉමං ථෙරිං සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

ථෙරිපාළිවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

---

1. 6. 1.

උපාසකපාළියං පඨමෙ **පඨමං සරණං ගච්ඡන්තාන**න්ති; සබ්බපඨමං සරණං ගච්ඡන්තානං **තපස්සො ච භල්ලිකො** චාති ඉමෙ වෙ වාණිජා අග්ගාති දස්සෙති; ඉමෙ කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තා සත්ථාරං වෙ උපාසකෙ පඨමං සරණං ගච්ඡන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථයිංසු; තෙ කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා අම්හාකං බොධිසත්තස්ස සබ්බඤ්ඤුතප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව අසිතඤ්ජනනගරෙ කුටුම්බියගෙහෙ නිබ්බත්තිංසු; ජෙට්ඨභාතිකො තපස්සො නාම අහොසි; කනිට්ඨො භල්ලිකො නාම; තෙ අපරෙන සමයෙන ඝරාවාසං වසන්තා කාලෙන කාලං පඤ්ච සකටසතානි යොජාපෙත්වා වණිජ්ජකම්මං කරොන්තා චරන්ති; තස්මිං සමයෙ අම්හාකං බොධිසත්තො සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩෙ විහරිත්වා අට්ඨමෙ සත්තාහෙ රාජායතනමූලෙ නිසීදි; තස්මිං සමයෙ තෙ වාණිජා පඤ්චමත්තෙහි සකටසතෙහි තං ඨානං අනුප්පත්තා හොන්ති; තෙසම අනන්තරෙ අත්තභාවෙ මාතා තස්මිං පදෙසෙ දෙවතා හුත්වා නිබ්බත්ති; සා චින්තෙසි ඉදානි බුද්ධානං ආහාරො ලද්ධුං වට්ටති න හි සක්කා ඉතො පරං නිරාහාරෙහි යාපෙතුං ඉමෙ ච මෙ පුත්තා ඉමිනා ඨානෙන ගච්ඡන්ති එතෙහි අජ්ජ බුද්ධානං පිණ්ඩපාතං දාපෙතුං වට්ටතීති පඤ්චසු සකටසතෙසු යුත්තගොණානං ගමනුපච්ඡෙදං අකාසි; තෙ කිං නාමෙතන්ති නානාවිධානි නිමිත්තානි ඔලොකෙන්ති; අථ නෙසං කිලමන්තභාවං ඤත්වා එකස්ස පුරිසස්ස සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා කිං කාරණා කිලමථ තුම්හාකං අඤ්ඤො යක්ඛාවට්ටො වා භූතාවට්ටො වා නාගාවට්ටො වා නත්ථි අහම්පන වො අතීතත්තභාවෙ මාතා ඉමස්මිං ඨානෙ භුම්මදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්තා එස දසබලො රාජායතනමූලෙ නිසින්නො තස්ස පඨමං පිණ්ඩපාතං දෙථාති; තෙ තස්සා කථං සුත්වා තුට්ඨමානසා හුත්වා මන්ථඤ්ච මධුපිණ්ඩිකඤ්ච සුවණ්ණථාලෙන ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ඉමං භොජනං පටිගණ්හාථ භන්තෙති ආහංසු; සත්ථා අතීතබුද්ධානං ආචිණ්ණං ඔලොකෙසි; අථස්ස චත්තාරො මහාරාජානො සෙලමයෙ පත්තෙ උපනාමෙසුං සත්ථා තෙසං

මහප්ඵලං හොතූති වත්තාරොපි පත්තෙ එකොව පත්තො හොතූති අධිට්ඨාසි; තස්මිං ඛණෙ තෙ වාණිජා තථාගතස්ස පත්තෙ මන්ථඤ්ච මධුපිණ්ඩිකඤ්ච පතිට්ඨපෙත්වා පරිභුත්තකාලෙ උදකං දත්වා හත්ථකිච්චපරියොසානෙ සත්ථාරං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු; අථ නෙසං සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ ද්වෙපි ජනා ද්වෙ වාචිකෙ සරණෙ පතිට්ඨාය සත්ථාරං අභිවාදෙත්වා අත්තනො නගරං ගන්තුකාමා භන්තෙ අම්හාකං පරිචරණකචෙතියං දෙථාති ආහංසු; සත්ථා දක්ඛිණෙන හත්ථෙන සීසං පරිමජ්ජිත්වා ද්වින්නම්පි ජනානං අට්ඨ කෙසධාතුමුට්ඨියො අදාසි; තෙ උභොපි ජනා තා ධාතුයො සුවණ්ණසමුග්ගෙසු ඨපෙත්වා අත්තනො නගරං නෙත්වා අසිතඤ්ජනනගරද්වාරෙ ජීවකෙසධාතුකං චෙතියං පතිට්ඨාපෙසුං; උපොසථදිවසෙ උපොසථදිවසෙ චෙතියතො නීලරස්මියො නික්ඛමන්ති; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං සත්ථා පන අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා උපාසකෙ පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො ඉමෙ ද්වෙ ජනෙ පඨමං සරණං ගච්ඡන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 6. 2.

දුතියෙ **දායකානන්ති**; දානාභිරතානං **සුදත්තො ගහපති අනාථපිණ්ඩිකො** අග්ගොති දස්සෙති; සො කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං උපාසකං දායකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං සුමනසෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති; සුදත්තොතිස්ස නාමං අකංසු; සො අපරභාගෙ ඝරාවාසෙ පතිට්ඨිතො දායකො දානපති හුත්වා තෙනෙව ගුණෙන පඤ්ඤාතනාමධෙය්‍යො අනාථපිණ්ඩිකො නාම අහොසි; සො පඤ්චහි සකටසතෙහි භණ්ඩං ආදාය රාජගහනගරෙ අත්තනො පියසහායකස්ස සෙට්ඨිනො ගෙහං ගන්ත්වා තත්ථ බුද්ධස්ස භගවතො උප්පන්නභාවං සුත්වා බලවපච්චූසසමයෙ දෙවතානුභාවෙන විවටෙන ද්වාරෙන සත්ථාරං උපසංකමිත්වා ධම්මං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය දුතියදිවසෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා සාවත්ථිං ආගමනත්ථාය සත්ථු පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා අන්තරාමග්ගෙ පඤ්චචත්තාලීසයොජනෙ මග්ගෙ සතසහස්සං සතසහස්සං දත්වා යොජනිකවිහාරෙ කාරෙත්වා ජෙතවනං කොටිසන්ථාරෙන අට්ඨාරසහි කොටීහි කිණිත්වා අට්ඨාරසහි කොටීහි විහාරං කාරෙත්වා විහාරෙ නිට්ඨිතෙ චතුන්නං පරිසානං පුරෙභත්තපච්ඡාභත්තෙසු යදිච්ඡකං දානං දදන්තො අට්ඨාරසහි කොටීහි විහාරමහං නිට්ඨාපෙසි; විහාරමහො නවහි මාසෙහි නිට්ඨානං අගමාසි; පඤ්චහීති අපරෙ; තෙමාසෙ පන සබ්බාචරියානං විවාදො නත්ථි; එවං චතුපණ්ණාසකොටිධනං විස්සජ්ජෙත්වා නිච්චකාලං ගෙහෙ එවරූපං දානං පවත්තෙසි; දෙවසිකං පඤ්ච සලාකභත්තසතානි හොන්ති පඤ්ච පක්ඛියභත්තසතානි පඤ්ච සලාකයාගුසතානි පඤ්ච පක්ඛියයාගුසතානි පඤ්ච ධුරභත්තසතානි පඤ්ච ආගන්තුකභත්තසතානි පඤ්ච ගමිකභත්තසතානි පඤ්ච ගිලානභත්තසතානි පඤ්ච ගිලානු

පණ්ණාකාරභත්තසතානි; පඤ්ච ආසනසතානි ගෙහෙ නිච්චපඤ්ඤත්තානෙව හොන්තීති; අථ නං අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසින්නො උපාසකෙ පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො දායකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 6. 3.

තතියෙ **ධම්මකථිකාන**න්ති; ධම්මකථිකඋපාසකානං **චිත්තො ගහපති** අග්ගොති දස්සෙති; සො කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො අපරභාගෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං උපාසකං ධම්මකථිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං ·දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ මිගලුද්දකගෙහෙ නිබ්බත්තො අපරභාගෙ අරඤ්ඤකම්මං කාතුං සමත්ථකාලෙ එකදිවසං දෙවෙ වස්සන්තෙ මිගමාරණත්ථාය සත්තිං ආදාය අරඤ්ඤං ගන්ත්වා මිගරූපානි ඔලොකෙන්තො එකස්මිං අකටපබ්භාරෙ සසීසං පංසුකූලං පාරුපිත්වා පාසාණඵලකෙ නිසින්නං එකං භික්ඛුං දිස්වා එකො අය්‍යො සමණධම්මං කරොන්තො නිසින්නො භවිස්සතීති සඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා වෙගෙන ඝරං ගන්ත්වා එකස්මිං උද්ධනෙ හිය්‍යො ආභතමංසං එකස්මිං භත්තං පචාපෙත්වා පිණ්ඩචාරිකෙ භික්ඛූ දිස්වා තෙසං පත්තං ආදාය පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං සමාදපෙත්වා අය්‍යෙ පරිවිසථාති අඤ්ඤං ආණාපෙත්වා තං භත්තං කුටකෙ පක්ඛිපිත්වා පණ්ණෙන මුඛං බන්ධිත්වා කුටං ආදාය ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ නානාවිධානි පුප්ඵානි ඔචිනිත්වා පත්තපුටකෙන ගහෙත්වා ථෙරස්ස නිසින්නට්ඨානං ගන්ත්වා කුටකං ඔතාරෙත්වා එකමන්තෙ ඨපෙත්වා මය්හං භන්තෙ සඞ්ගහං කරොථාති වත්වා ථෙරස්ස පත්තං ආදාය භත්තස්ස පූරෙත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ පතිට්ඨපෙත්වා තෙහි මිස්සකපුප්ඵෙහි ථෙරං පූජෙත්වා එකමන්තෙ ඨිතො යථායං රසපිණ්ඩපාතෙන සද්ධිං පුප්ඵපූජා චිත්තං පරිතොසෙසි එවං මෙ නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පණ්ණාකාරසහස්සානි චෙව ආගච්ඡන්තු පඤ්චවණ්ණකුසුමවස්සඤ්ච වස්සතූති ආහ; ථෙරො තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා චතුත්තිංසාකාරකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා අදාසි; සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති; නිබ්බත්තට්ඨානෙ ජණ්ණුමත්තෙන ඔධිනා දිබ්බපුප්ඵවස්සං වස්සි; සයඤ්ච අඤ්ඤෙහි දෙවතාහි අධිකතරෙන රූපෙන සමන්නාගතො අහොසි; සො එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මගධරට්ඨෙ මච්ඡිකාසණ්ඩනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති; ජාතකාලෙවස්ස සකලනගරෙ ජණ්ණුමත්තෙන ඔධිනා පඤ්චවණ්ණකුසුමවස්සං වස්සි; අථස්ස මාතාපිතරො අම්හාකං පුත්තො අත්තනාව අත්තනො නාමං ගහෙත්වා ආගතො ජාතදිවසෙවස්ස සකලනගරං පඤ්චවණ්ණෙහි පුප්ඵෙහි විචිත්තං ජාතන්ති චිත්තකුමාරොති නාමං අකංසු; සො අපරභාගෙ ඝරාවාසෙ පතිට්ඨිතො පිතු අච්චයෙන තස්මිං නගරෙ සෙට්ඨිට්ඨානං පාපුණි; තස්මිං සමයෙ පඤ්චවග්ගියත්ථෙරානං අබ්භන්තරො මහානාමත්ථෙරො නාම මච්ඡිකාසණ්ඩනගරං අගමාසි; චිත්තො ගහපති තස්ස ඉරියාපථෙ පසීදිත්වා පත්තං ආදාය ගෙහං නෙත්වා

පිණ්ඩපාතෙන පතිමානෙත්වා කතභත්තකිච්චං අම්බාටකාරාමං නාම උය්‍යානං නෙත්වා තත්ථස්ස වසනට්ඨානං කාරෙත්වා නිබද්ධං අත්තනො ගෙහෙ පිණ්ඩපාතං ගහෙත්වා වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං ගණ්හි; ථෙරොපි තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා ධම්මං දෙසෙන්තො සළායතනවිභත්තිමෙව දෙසෙසි; චිත්තො ගහපති පුරිමභවෙ මද්දිතසඞ්ඛාරතාය න චිරස්සෙව අනාගාමිඵලං පාපුණි; අථෙකදිවසං ඉසිදත්තත්ථෙරො තත්ථ ගන්ත්වා විහරන්තො සෙට්ඨිස්ස නිවෙසනෙ භත්තකිච්චපරියොසානෙ ආයස්මතා ථෙරෙන පඤ්හං විස්සජ්ජෙතුං අසක්කොන්තෙන අජ්ඣිට්ඨො උපාසකස්ස පඤ්හං විස්සජ්ජෙත්වා තෙන පුබ්බෙ ගිහිසහායකභාවෙ ඤාතෙ නදානි ඉධ වත්ථබ්බන්ති යථාසුඛං පක්කාමි; පුනෙකදිවසං සෙට්ඨි ගහපති මහානාමත්ථෙරං ඉද්ධිපාටිහාරියකරණත්ථාය යාචි; සොපි තස්ස තෙජොසමාපත්තිපාටිහාරියං දස්සෙත්වා ඉදානි ඉධ වසිතුං න යුත්තන්ති යථාසුඛං පක්කාමි; අථෙකදිවසං ද්වෙ අග්ගසාවකා භික්ඛුසහස්සපරිවාරා අම්බාටකාරාමං අගමංසු; සෙට්ඨි ගහපති තෙසං මහාසක්කාරං සජ්ජෙසි; සුධම්මත්ථෙරො තං අසහමානො සෙට්ඨිං තිලසඞ්ගුලිකාවාදෙන ඛුංසෙත්වා තෙන පණාමිතො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ඔවාදං ලභිත්වා දසබලස්ස ඔවාදෙ ඨිතො චිත්තං ගහපතිං ඛමාපෙත්වා තත්ථෙව අම්බාටකාරාමෙ විහරන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; තදා උපාසකො චින්තෙසි; අහං දසබලං අදිස්වාව චිරං වීතිනාමෙසිං සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡන්තෙන පන අයුත්තං තුච්ඡහත්ථෙන ගන්තුන්ති පඤ්චහි සකටසතෙහි තෙලමධුඵාණිතාදීනි ආදාය යෙ දසබලං පස්සිතුකාමා තෙ මයා සද්ධිං ආගච්ඡන්තූති නගරෙ භෙරිං චරාපෙත්වා තීහි පුරිසසහස්සෙහි පරිවුතො සත්ථාරං පස්සිතුං පක්කාමි; තිංසයොජනමග්ගෙ දෙවතා පණ්ණාකාරං උපට්ඨපෙසුං; සො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පඤ්ච පතිට්ඨිතෙන සත්ථාරං වන්දි; තස්මිං ඛණෙ ආකාසා පඤ්චවණ්ණානං පුප්ඵානං පුප්ඵවස්සං වස්සි; සත්ථා තස්ස අජ්ඣාසයවසෙන සළායතනවිභත්තිමෙව කථෙසි; තස්ස අඩ්ඪමාසමත්තං දසබලස්ස දානං දෙන්තස්සාපි සකනිවෙසනතො නීතානි තණ්ඩුලතෙලමධුඵාණිතාදීනි න ඛීයිංසු; රාජගහවාසිකෙහි පහිතපණ්ණාකාරොව අලං අහොසි; සො සත්ථාරං පස්සිත්වා අත්තනො නගරං ගච්ඡන්තො සකටෙහි ආභතං සබ්බං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අදාසි; සකටෙසු තුච්ඡෙසු ජාතමත්තෙසුයෙව දෙවතා සත්ත රතනානි පූරයිංසු; මහාජනන්තරෙ කථා උදපාදි යාවසක්කාරසම්මානප්පත්තො වතායං චිත්තො ගහපතීති; තං සුත්වා සත්ථා ධම්මපදෙ ඉමං ගාථමාහ.

> “සද්ධො සීලෙන සම්පන්නො යසොභොගසමප්පිතො
> යං යං පදෙසං භජති තත්ථ තත්ථෙව පූජිතො”ති.

සො තතො පට්ඨාය අරියසාවකානංයෙව උපාසකානං පඤ්චහි සතෙහි පරිවුතො චරති; අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ උපාසකෙ පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො චිත්තසංයුත්තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ධම්මකථිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 6. 4.

චතුත්ථෙ චතූහි සංගහවත්ථූහීති චතුබ්බිධෙන සඞ්ගහවත්ථූහි පරිසං **සඞ්ගණ්හන්තානං හත්ථකො ආළවකො** අග්ගොති දස්සෙති; අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලඝරෙ නිබ්බත්තො අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි සමන්නාගතං එකං උපාසකං ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ ආළවිරට්ඨෙ ආළවිනගරෙ ආළවකස්ස රඤ්ඤො ගෙහෙ නිබ්බත්තො සෙව හත්ථවාපියා සද්ධිං ආළවකස්ස පෙසෙතබ්බො අහොසි; තත්‍රායං අනුපුබ්බකථා; එකදිවසං කිර ආළවකො රාජා මිගවත්ථාය අරඤ්ඤං ගන්ත්වා එකං මිගං අනුබන්ධිත්වා ඝාතෙත්වා ධනුකොටියං ලග්ගෙත්වා නිවත්තෙත්වා ආගච්ඡන්තො වාතාතපකිලන්තතාය එකං සන්දච්ඡායං නිග්‍රොධරුක්ඛමූලං පවිසිත්වා නිසීදි; අථ නං මුහුත්තං දරථං විනොදෙත්වා නික්ඛමන්තං රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා තිට්ඨ තිට්ඨ භක්ඛොසි මෙති හත්ථෙ ගණ්හි; සො දළ්හං ගහිතත්තා අඤ්ඤං උපායං අපස්සන්තො දෙවසිකං තෙ එකෙන පුරිසෙන සද්ධිං චාටිභත්තං පෙසෙස්සාමීති වත්වා නගරං ගතො; තතො පට්ඨාය බන්ධනාගාරතො එකෙන මනුස්සෙන සද්ධිං චාටිභත්තං පෙසෙසි; එතෙන නියාමෙන බන්ධනාගාරෙසු මනුස්සෙසු ඛීණෙසු මහල්ලකමනුස්සෙසු ගය්හමානෙසු රට්ඨඛොභො හොතීති තෙ අගහෙත්වා දහරකුමාරෙ ගණ්හිතුං ආරභිංසු; තතො පට්ඨාය නගරෙ දහරකුමාරා ච ගබ්භිනියො ච අඤ්ඤං රට්ඨං ගච්ඡන්ති; තස්මිං සමයෙ සත්ථා පච්චූස සමනන්තරෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො ආළවකකුමාරස්ස තිණ්ණං මග්ග ඵලානං උපනිස්සයං දිස්වා අයං කුමාරො කප්පසතසහස්සං පත්ථිතපත්ථනො දෙවලොකා චවිත්වා ආළවකරඤ්ඤො ගෙහෙ නිබ්බත්තො අඤ්ඤං අලභන්තා සෙව කුමාරං චාටිභත්තෙන සද්ධිං ගහෙත්වා ගච්ඡිස්සන්තීති විතෙත්වා සායණ්හසමයෙ අඤ්ඤාතකවෙසෙන ආළවකස්ස යක්ඛස්ස භවනද්වාරං ගන්ත්වා තස්ස දොවාරිකං ගද්‍රභං නාම යක්ඛං භවනං පවිස නත්ථාය යාචි; සො ආහ භගවා තුම්හෙ පවිසථ මය්හං පන ආළවකස්ස අනාරොචනං නාම අයුත්තන්ති හිමවන්තෙ යක්ඛසමාගමං ගතස්ස ආළවකස්ස සන්තිකං අගමාසි; සත්ථාපි තං භවනං පවිසිත්වා ආළවකස්ස නිසීදනපල්ලඞ්කෙ නිසීදි; තස්මිං සමයෙ සාතාගිරහෙමවතා ආළවකස්ස භවනමත්ථකෙන යක්ඛසමාගමං ගච්ඡන්තා අත්තනො ගමනෙ අසම්පජ්ජ මානෙ කින්නුඛො කාරණන්ති ආවජ්ජෙන්තා සත්ථාරං ආළවකස්ස භවනෙ නිසින්නං දිස්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා යක්ඛසමාගමං ගන්ත්වා ආළවකස්ස තුට්ඨිං පවෙදයිංසු; ලාභා තෙ ආවුසො ආළවක යස්ස තෙ සදෙවකෙ ලොකෙ අග්ගපුග්ගලො භවනෙ නිසින්නො ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණාහීති; සො තෙසං කථං සුත්වා චින්තෙසි ඉමෙ එකස්ස මුණ්ඩකසමණකස්ස මම පල්ලඞ්කෙ නිසින්නභාවං කථෙන්තීති තතො කොධාභිභූතො හුත්වා අජ්ජ මය්හං එතෙන සමණෙන සද්ධිං සඞ්ගාමො භවිස්සතීති තත්ථ මෙ සහායා නාම හොන්තීති දක්ඛිණපාදං උක්ඛිපිත්වා

සට්ඨියොජනමත්තං පබ්බතකූටං අක්කමි; තං භිජ්ජිත්වා ද්විධා අහොසි; ඉතො පට්ඨාය ආළවකයුද්ධං විත්ථාරෙතබ්බං; ආළවකො පන සබ්බරත්තිං තථාගතෙන සද්ධිං නානාකාරෙන යුජ්ඣන්තොපි කිඤ්චි කාතුං අසක්කොන්තො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අට්ඨ පඤ්හෙ පුච්ඡි; සත්ථා විස්සජ්ජෙසි; දෙසනාවසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; විත්ථාරෙත්වා කථෙතුකාමෙන ආළවකසුත්තවණ්ණනා ඔලොකෙතබ්බා; පුන දිවසෙ උට්ඨිතෙ අරුණෙ චාටිභත්තාහරණවෙලාය සකලනගරෙ ගහෙතබ්බ යුත්තං දාරකං අදිස්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං; රාජා ආහ ගණ්හිතුං අයුත්තට්ඨානෙ පන අත්ථි තාතාති; ආම දෙව අජ්ජ රාජකුලෙ පුත්තො ජාතොති; ගච්ඡථ තාතා මයං ජීවන්තා පුත්තං ලභිස්සාම චාටිභත්තෙන නං පෙසෙථාති; තෙ දෙවියා වික්කන්දමානාය දාරකං ගහෙත්වා චාටි භත්තෙන සද්ධිං ආළවකස්ස භවනද්වාරං ගන්ත්වා හන්ද ගණ්හ තව භාගං පටිච්ඡාහීති ආහංසු; ආළවකො තෙසං කථං සුත්වා අරියසාවකත්තා ලජ්ජ මානො අධොමුඛො නිසීදි; අථ නං සත්ථා ආහ ඉදානි තෙ ආළවක ලජ්ජනකිච්චං නත්ථි දාරකං ගහෙත්වා මම හත්ථෙ ඨපෙහීති; රාජපුරිසා ආළවකකුමාරං ආළවකස්ස හත්ථෙ ඨපෙසුං; ආළවකො තං ආදාය දස බලස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි; සත්ථා පටිග්ගණ්හිත්වා පුන ආළවකස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි; ආළවකො තං ගහෙත්වා රාජපුරිසානං හත්ථෙ ඨපෙසි; ඉතිස්ස හත්ථතො හත්ථං ගතත්තා හත්ථකො ආළවකොත්වෙව නාමං අකංසු; අථ නං තෙ රාජපුරිසා තුට්ඨමානසා ආදාය රඤ්ඤො සන්තිකං අගමංසු; රාජා දිස්වා අජ්ජ චාටිභත්තං න සම්පටිච්ඡීති; සඤ්ඤං කත්වා කස්මා තාතා එවමෙවං ආගතත්ථාති ආහ; දෙව රාජකුලස්ස තුට්ඨිච වඩ්ඪිච; සත්ථා ආළවකස්ස භවනෙ නිසීදිත්වා ආළවකං දමෙත්වා උපාසකත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා කුමාරං අම්හාකං දාපෙසීති; සත්ථාපි ආළවකං පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා ආළවි නගරාභිමුඛො පායාසි; සො නගරං උපසඞ්කමන්තො ලජ්ජිත්වා පච්චො සක්කති; සත්ථා ඔලොකෙත්වා ලජ්ජසි ආළවකාති පුච්ඡි; ආම භන්තෙ නගරවාසිනො මං නිස්සාය මාතිමරණං පිතිමරණං පුත්තදාරමරණඤ්ච පාපුණිංසු තෙ මං පස්සිත්වා දණ්ඩෙහිපි ලෙඩ්ඩූහිපි පහරිස්සන්ති තස්මා ඔසක්කාමි භන්තෙති; ආළවක නත්ථි තෙ මයා සද්ධිං ගච්ඡන්තස්ස භයං විස්සත්ථො එහීති වත්වා නගරස්ස අවිදූරට්ඨානෙ වනසණ්ඩෙ අට්ඨාසි; ආළවක රාජාපි නාගරෙ ගහෙත්වා සත්ථු පච්චුග්ගමනං ගතො; සත්ථා සම්පත්ත පරිසාය ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ චතුරාසීතිපාණසහස්සානි අමතපානං පිවිංසු; තෙ ආළවකස්ස තත්ථෙව වසනට්ඨානං කත්වා අනුසං වච්ඡරං බලිකම්මං පට්ඨපෙසුං; ආළවකොපි නාගරෙ ධම්මිකාය රක්ඛාය සඞ්ගණ්හි; සොපි ආළවකකුමාරො වුඩ්ඪිප්පත්තො සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා තීණි මග්ගඵලානි පටිවිජ්ඣි; සො සබ්බකාලං අරියසාවකඋපාසකානං පඤ්චහි සතෙහි පරිවුතො චරති; අථෙකදිවසං තෙහි උපාසකෙහි සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි; සත්ථා සුවිනීතං පරිසං දිස්වා මහතී තෙ ආළවක පරිසා කථං තං සඞ්ගණ්හාසීති ආහ; භගවා දානෙන තුස්සන්තං දානෙන සඞ්ගණ්හාමි පියවචනෙන තුස්සන්තං පියවච

තෙන සඞ්ගණ්හාමි උප්පන්නෙසු කිච්චෙසු තෙසං නිත්ථරණෙන තුස්සන්තං උප්පන්නකිච්චනිත්ථරණෙන සඞ්ගණ්හාමි සමානට්ඨානෙන තුස්සන්තං සමානත්තතාය ච සඞ්ගණ්හාමීති එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං; අථ සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා උපාසකෙ ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො හත්ථකං ආළවකං චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි පරිසං සඞ්ගණ්හන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 6. 5.

පඤ්චමෙ **පණීතදායකාන**න්ති; පණීතරසදායකානං **මහානාමො සක්කො** අග්ගොති දස්සෙති; සො කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං උපාසකං පණීතරසදායකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලපුරෙ සක්‍යරාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො දසබලස්ස පඨමදස්සනෙයෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි; අථෙකස්මිං සමයෙ සත්ථා වෙරඤ්ජායං වස්සාවාසං වසිත්වා අනුපුබ්බෙන කපිලපුරං ගන්ත්වා නිග්‍රොධාරාමෙ පටිවසති; මහානාමො සත්ථා ආගතොති සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසින්නො සත්ථාරං එවමාහ: භගවා සුතමෙතං භික්ඛුසඞ්ඝො කිර වෙරඤ්ජායං භික්ඛාචාරෙන කිලමතීති මම චතුමාසං භික්ඛුසඞ්ඝපටිජග්ගනෙ පටිඤ්ඤං දෙථ අහං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සරීරෙ ඔජං පවෙසෙස්සාමීති; සත්ථා අධිවාසෙසි; සත්ථු අධිවාසනං විදිත්වා පුන දිවසතො පට්ඨාය බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පිණ්ඩරස භොජනචතුමධුරාදීහි පටිජග්ගිත්වා පුන චතුමාසස්ස පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා අට්ඨමාසෙ පූරෙත්වා පුන චතුමාසං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා සකලසංවච්ඡරං පටිජග්ගි; සත්ථා තතොපරං පටිඤ්ඤං නාදාසි; මහානාමො පන තතො පට්ඨාය අපරාපරං සම්පත්තභික්ඛුසඞ්ඝස්ස තෙනෙව නියාමෙන සක්කාරං කරොති; තස්ස සො ගුණො සකලජම්බුදීපෙ පාකටො ජාතො; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං සත්ථා පන අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා මහානාමං සක්කං පණීතදායකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 6. 6.

ඡට්ඨෙ **මනාපදායකාන**න්ති; මනාපං චිත්තරුචිකං භොජනං දායකානං **උග්ගො ගහපති වෙසාලිකො** අග්ගොති දස්සෙති; සො කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං උපාසකං මනාපදායකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති; තස්ස ජාතකාලෙ නාමං අනියාමිතං; අපරභාගෙ පනස්ස අත්තභාවොපි උග්ගතො අහොසි සමිද්ධො අලඞ්කතතොරණං විය උස්සිත චිත්තපටො විය ච අභිවිරොචිත්ථ ගුණාපි උග්ගතා අහෙසුං; සො ඉමෙසං ද්වින්නම්පි උග්ගතත්තා උග්ගසෙට්ඨිත්වෙව සඞ්ඛං ගතො; සො පනායං දස

බලස්ස පඨමකදස්සනෙයෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය අපරභාගෙ තීණිපි මග්ගඵලානි සච්ඡිකාසි; සො අත්තනො මහල්ලකකාලෙ රහොගතො නිසීදිත්වා චින්තෙසි යං යං මය්හං පියං මනාපං තං තදෙව දසබලස්ස දස්සාමි ඉදං මෙ සත්ථු සන්තිකාපි සුතං "මනාපදායී ලභතෙ මනාපන්ති;" අථස්ස එතදහොසි අපි නු ඛො මෙ චිත්තං ජානිත්වා සත්ථාපි නිවෙසනද්වාරං ආගච්ඡෙය්‍යාති; සත්ථාපි ඛො තස්ස චිත්තං ඤත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො නිවෙසනද්වාරෙයෙව පාතුරහොසි; සො සත්ථා ආගතොති සුත්වා අති විය උස්සාහජාතො දසබලස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පඤ්ච පතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා සත්ථු පත්තං පටිග්ගහෙත්වා ඝරං පවෙසෙත්වා පඤ්ඤත්තබුද්ධාසනෙ සත්ථාරං අවසෙසආසනෙ ච භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නානග්ගරසෙහි පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ එකමන්තං නිසීදිත්වා එවමාහ: සම්මුඛා මෙතං භන්තෙ භගවතො සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං "මනාපදායී ලභතෙ මනාපන්ති" යං යං භන්තෙ මය්හං මනාපං තං තං මයා බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දින්නමෙවාති සත්ථාරං ජානාපෙත්වා තතො පට්ඨාය යං යං තස්ස මනාපං තං තං බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දෙති; තම්පන සබ්බං පඤ්චකනිපාතෙ උග්ගසුත්තෙන විත්ථාරතො ආගමිස්සති; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං; සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසින්නො තං උපාසකං මනාපදායකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 6. 7.

සත්තමෙ **සඞ්ඝුපට්ඨාකාන**න්ති; භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උපට්ඨාකානං හත්ථිගාමකො **උග්ගතො ගහපති** අග්ගොති දස්සෙති; සො හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා සත්ථාරං එකං උපාසකං සඞ්ඝුපට්ඨාකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ හත්ථිගාමෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති; තස්ස උග්ගතකුමාරොති නාමං අකංසු; සො අපරභාගෙ ඝරාවාසෙ පතිට්ඨිතො පිතු අච්චයෙන සෙට්ඨිට්ඨානං පාපුණි; තෙන සමයෙන සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො චාරිකං චරන්තො හත්ථිගාමං පත්වා නාගවනුය්‍යානෙ විහරති; තදා අයං උග්ගතසෙට්ඨි සත්තාහං පානමදමත්තො හුත්වා නාටකෙහි පරිවුතො නාගවනුය්‍යානං ගන්ත්වා පරිචාරයමානො දසබලං දිස්වා බලවහිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙසි; අථස්ස සත්ථාරං උපසඞ්කමන්තස්ස උපසඞ්කමන්තස්ස සබ්බො සුරාමදො අබ්භත්ථං අගමාසි; සො සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි; අථස්ස සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ තීණි මග්ගඵලානි පටිවිජ්ඣි; තතො පට්ඨාය නාටකානි තුම්හෙ යථාසුඛං ගච්ඡථාති විස්සජ්ජෙත්වා දානාභිරතො හුත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානමෙව දෙති; දෙවතා රත්තිභාගසමනන්තරෙ ආගන්ත්වා සෙට්ඨිස්ස ආරොචෙන්ති අසුකො භික්ඛු තෙවිජ්ජො අසුකො ඡළභිඤ්ඤො අසුකො සීලවා අසුකො දුස්සීලොති; සො තාසං වචනං සුත්වාපි ගුණවන්තෙ යථාභූතතො ජානාති; දෙය්‍යධම්මං පන සමචිත්තො

නෙව දෙති; සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදිත්වාපි තමෙව ගුණං කථෙති; සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා තං ගහපතිං සඞ්ඝුපට්ඨාකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 6. 8.

අට්ඨමෙ **අවෙච්චප්පසන්නාන**න්ති; අවිගච්ඡනසභාවෙන අචලෙන පසාදෙන සමන්නාගතානං **සූරො අම්බට්ඨො** අග්ගොති දස්සෙති; අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා සත්ථාරං එකං උපාසකං අවෙච්චප්පසන්නානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති; තස්ස සූරම්බට්ඨොති නාමං අකංසු; සො අපරභාගෙ වයප්පත්තො ඝරාවාසෙ පතිට්ඨාය අඤ්ඤතිත්ථියානං උපට්ඨාකො හුත්වා චරති; අථ සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තස්ස සොතාපත්තිමග්ගස්ස හෙතුං දිස්වා භික්ඛාචාරවෙලායං නිවෙසනද්වාරං අගමාසි; සො දසබලං දිස්වා චින්තෙසි සමණො ගොතමො මහාකුලෙ චෙව ජාතො ලොකෙ ච අතිපඤ්ඤාතො තෙනස්ස සන්තිකං අගමනං න යුත්තන්ති; සො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පාදෙසු වන්දිත්වා ඝරං පවෙසෙත්වා මහාරහෙ පල්ලඞ්කෙ නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං දත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ එකමන්තං නිසීදි; සත්ථා තස්ස චරිතවසෙන ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි; සත්ථාපි තං දමෙත්වා විහාරමෙව ගතො; තතො මාරො චින්තෙසි; අයං සූරම්බට්ඨො නාම අම්හාකං සන්තකො සත්ථා පනස්ස අජ්ජ ගෙහං ගතො කිං නු ඛො සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා මග්ගපාතුභාවං අකරිත්ථාති යාවස්ස මම විසයතො අතික්කන්තභාවං වා අනතික්කන්තභාවං වා ජානාමීති අත්තනො කාමරූපිතාය දසබලස්ස සරික්ඛකං රූපං මාපෙත්වා චීවරගහණපත්තගහණම්පි බුද්ධාකප්පෙනෙව කත්වා ද්වත්තිංස ලක්ඛණධරො හුත්වා සූරම්බට්ඨස්ස ගෙහද්වාරෙ අට්ඨාසි; සූරම්බට්ඨොපි පුන දසබලො ආගතොති සුත්වා බුද්ධානං අනියානිකගමනං නාම නත්ථි කෙන නු ඛො කාරණෙන ආගතොති වෙගෙන දසබලොති සඤ්ඤාය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අභිවාදෙත්වා එකමන්තං ඨිතො භන්තෙ තුම්හෙ ඉදානෙව ඉමස්මිං ගෙහෙ භත්තකිච්චං කත්වා ගතා කිං නු ඛො කාරණං පටිච්ච පුන ආගතත්ථාති ආහ; අම්බට්ඨ මයා ධම්මං කථෙන්තෙන එකං අනුපධාරෙත්වා කථිතං අත්ථි; මයා හි පඤ්චක්ඛන්ධා සබ්බෙව අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තාති කථිතා න පනෙතෙ සබ්බෙව එවරූපා එකච්චෙ හි ඛන්ධා නිච්චා ධුවා සස්සතා අත්ථීති ආහ; තතො සූරම්බට්ඨො චින්තෙසි; අයං කථා අතිවිය භාරිකා බුද්ධානං හි අනුපධාරෙත්වා කථනං නාම නත්ථි දසබලස්ස මාරො කිර නාම පටිපක්ඛො අත්ථි අයං මාරො භවිස්සතීති චින්තෙත්වා මාරොසි ත්වන්ති ආහ; අරියසාවකෙන කථිතකථා තස්ස ඵරසුප්පහාරො විය අහොසි; තස්මා සකභාවෙන ඨාතුං අසක්කොන්තො ආම අම්බට්ඨ අහං මාරොති ආහ; තාදිසානං මාරානං සතම්පි සහස්සම්පි ආගන්ත්වා මම සද්ධං චාලෙතුං න සක්කාති මහාගොතමො දසබලො මය්හං ධම්මං දෙසෙන්තො සබ්බ

සඞ්ඛාරා අනිච්චාති බොධෙන්තො දෙසෙසි මා මෙ සරවාරෙ තිට්ඨාති අච්ඡරං පහරි; මාරො තස්ස වචනං සුත්වා පටිපථරිත්වා කථෙතුං අසක්කොන්තො තත්ථෙවන්තරධායි; සූරො අම්බට්ඨොපි සායණ්හසමයෙ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා මාරෙන කතකිරියං කථෙත්වා භන්තෙ එවං මාරො මම සඞ්ඛං චාලෙතුං වායමිත්ථාති ආහ; සත්ථා තදෙව කාරණං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ඉමස්මිං සාසනෙ සූරම්බට්ඨං අවෙච්චප්පසන්නානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 6. 9.

නවමෙ **පුග්ගලප්පසන්නාන**න්ති; පුග්ගලියප්පසාදෙන සමන්නාගතානං උපාසකානං **ජීවකො කොමාරභච්චො** අග්ගොති දස්සෙති; සො හි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තො සත්ථාරං එකං උපාසකං පුග්ගලප්පසන්නානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ අභයං රාජකුමාරං පටිච්ච සාලවතියා නාම රූපූපජීවිනියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්ති; රූපූපජීවිනියො ච නාම විජාතකාලෙ සචෙ පුත්තො හොති ඡඩ්ඩෙන්ති සචෙ ධීතා ජග්ගන්ති; ඉති සා තං දාරකං කත්තරසුප්පකෙන සඞ්කාරකූටෙ ඡඩ්ඩාපෙසි; අථ නං අභයො රාජකුමාරො රාජුපට්ඨානං ගච්ඡන්තො තං දිස්වා කිං භණෙ එතං කාකෙහි සම්පරිකිණ්ණන්ති මනුස්සෙ පෙසෙත්වා දාරකො දෙවාති ජීවති භණෙති ජීවති දෙවාති සුත්වා අත්තනො අන්තෙපුරෙ පොසාපෙසි; තස්ස ජීවතීති ජීවකොති නාමං අකංසු; කුමාරෙන පොසාපිතොති කොමාරභච්චොති නාමං අකංසූති; සො අත්තනො සොළසවස්සුද්දෙසිකකාලෙ තක්කසිලං ගන්ත්වා වෙජ්ජසිප්පං උග්ගණ්හිත්වා බිම්බිසාරරඤ්ඤො සන්තිකා සක්කාරං ලභිත්වා චණ්ඩපජ්ජොතස්ස රඤ්ඤො රොගං ඵාසුකං අකාසි; සො තස්ස පඤ්ච තණ්ඩුලසකටසතානි සොළස කහාපණසහස්සානි රූපසහස්සපරිවාරං අනග්ඝං සීවෙය්‍යකං දුස්සයුගඤ්ච පෙසෙසි; තස්මිං සමයෙ සත්ථා රාජගහං උපනිස්සාය ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ විහරති; ජීවකො සත්ථු උස්සන්නධාතුකෙ කායෙ විරෙචනං දත්වා භෙසජ්ජං කරොන්තො චත්තාරො පච්චයා මම සන්තකාව හොන්තූති සත්ථාරං අත්තනො විහාරෙ වසාපෙත්වා සත්ථු භෙසජ්ජං කත්වා තං දුස්සයුගං උපනෙත්වා ඉදං භන්තෙ තුම්හෙයෙව පරිභොගං කරොථාති වත්වා තෙන සද්ධිං ලද්ධං රූපසහස්සං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අදාසි; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො විත්ථාරෙන පන ජීවකවත්ථුං ඛන්ධකෙ ආගතමෙව; සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ විහරන්තො ජීවකං කොමාරභච්චං පුග්ගලප්පසන්නානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 6. 10.

දසමෙ **විස්සාසිකාන**න්ති; විස්සාසිකකථං කථෙන්තානං **නකුලපිතා ගහපති** අග්ගොති දස්සෙති; සො කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරං එකං උපාසකං විස්සාසිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං

කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ භග්ගරට්ඨෙ සුංසුමාරගිරනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති; සත්ථාපි භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො චාරිකං චරමානො තං නගරං පත්වා භෙසකලාවනෙ විහරති; අථායං නකුලපිතා ගහපති සුංසුමාරගිරවාසීහි සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පඨමදස්සනෙනෙව සො ච භරියා චස්ස දසබලං අයං අම්හාකං පුත්තොති සඤ්ඤං පච්චුපට්ඨපෙත්වා උභොපි සත්ථු පාදෙසු පතිත්වා තාත ත්වං එත්තකං කාලං අම්හෙ ඡඩ්ඩෙත්වා කහං විචරසීති ආහංසු; අයං කිර නකුලපිතා ගහපති පුබ්බෙ පඤ්චජාතිසතානි දසබලස්ස පිතා අහොසි පඤ්චජාතිසතානි චූළපිතා පඤ්චජාතිසතානි මහාපිතා පඤ්චජාතිසතානි මාතුලො; නකුලමාතාපි පඤ්චජාතිසතානි මාතා අහොසි පඤ්චජාතිසතානි චූළමාතා පඤ්චජාතිසතානි මහාමාතා පඤ්චජාතිසතානි පිතුච්ඡා; ඉති දීඝරත්තං අනුගතසිනෙහත්තා දසබලං දිස්වාව පුත්තොති සඤ්ඤං කත්වා සණ්ඨාතුං නාසක්ඛිංසු; සත්ථා යාව තෙසං චිත්තං සඤ්ඤතත්තිං න ගච්ඡති තාව අපෙථාති නාවොච; අථ තෙසං යථාමනෙනෙව සතිං පටිලභිත්වා මජ්ඣත්තභූතානං ආසයං ඤත්වා ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ උභොපි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු; සත්ථා අපරභාගෙ තෙසං මහල්ලකකාලෙ පුන තං නගරං අගමාසි; තෙ සත්ථා ආගතොති සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ අත්තනො නිවෙසනෙ බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නානග්ගරසෙහි පරිවිසිත්වා සත්ථාරං කතභත්තකිච්චං උපසඞ්කමිත්වා ඒකමන්තං නිසීදිංසු; ඒකමන්තං නිසින්නො ඛො නකුලපිතා ගහපති භගවන්තං එතදවොච; යතො මෙ භන්තෙ නකුලමාතා ගහපතානී දහරස්සෙව දහරා ආනීතා නාභිජානාමි නකුලමාතරං ගහපතානිං මනසාපි අතිචරිතා කුතො පන කායෙන ඉච්ඡෙය්‍යාම මයං භන්තෙ දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුං අභිසම්පරායඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුන්ති; නකුලමාතාපි ඛො ගහපතානී භගවන්තං එතදවොච; යතොහං භන්තෙ නකුලපිතුනො ගහපතිස්ස දහරස්සෙව දහරා ආනීතා නාභිජානාමි නකුලපිතරං ගහපතිං මනසාපි අතිචරිතා කුතො පන කායෙන ඉච්ඡෙය්‍යාම මයං භන්තෙ දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුං අභිසම්පරායඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පස්සිතුන්ති; අථ අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා උපාසකෙ පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො ඉමං ඉමෙසං විනාමපි කථං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා නකුලපිතරං ගහපතිං විස්සාසිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

උපාසකපාළිවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

---

1. 7. 1.

උපාසිකාපාළියං පඨමෙ **පඨමං සරණං ගච්ඡන්තීනන්ති**; සබ්බපඨමං සරණෙසු පතිට්ඨිතානං උපාසිකානං **සුජාතා සෙනානිධීතා** අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා

අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තී සත්ථාරං එකං උපාසිකං පඨමං සරණං ගච්ඡන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා අම්හාකං සත්ථු නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව උරුවෙලායං සෙනානීනිගමෙ සෙනානී කුටුම්බිකස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා එකස්මිං නිග්‍රොධරුක්ඛෙ පත්ථනං අකාසි: සචෙ සමජාතිකං කුලඝරං ගන්ත්වා පඨමගබ්භෙ පුත්තං ලභිස්සාමි අනුසංවච්ඡරං බලිකම්මං කරිස්සාමීති; තස්සා සා පත්ථනා සමිජ්ඣි; සා මහාසත්තස්ස දුක්කරකාරිකං කරොන්තස්ස ඡට්ඨෙ වස්සෙ පරිපුණ්ණෙ විසාඛපුණ්ණමදිවසෙ පාතොව බලිකම්මං කරිස්සාමීති රත්තියා පච්චූසසමයං පච්චුට්ඨාය ධෙනුයො දුහාපෙසි; වච්ඡකා ධෙනූනං ථනමූලං න අගමංසු; ථනමූලෙන ච භාජනම්හි උපනීතමත්තෙන අත්තනොව ධම්මතාය ඛීරධාරා පතිංසු; තං අච්ඡරියං දිස්වා සුජාතා සහත්ථෙනෙව ඛීරං ගණ්හිත්වා නවභාජනෙ පක්ඛිපිත්වා සහත්ථෙනෙව අග්ගිං කත්වා පචිතුං ආරභි; තස්මිං පායාසෙ පච්චමානෙ මහන්තමහන්තා බුබ්බුළා උට්ඨහිත්වා දක්ඛිණාවත්තා හුත්වා සඤ්චරන්ති එකඵුසිතම්පි බහි න නිග්ගච්ඡති; මහාබ්‍රහ්මා ඡත්තං ධාරෙසි; චත්තාරො ලොකපාලා ඛග්ගහත්ථා ආරක්ඛං ගණ්හිංසු; සක්කො අලාතානි සමානෙන්තො අග්ගිං ජාලෙසි; දෙවතා චතූසු දීපෙසු ඔජං සංහරිත්වා තත්ථ පක්ඛිපිංසු; සුජාතා එකදිවසෙයෙව ඉමානි අච්ඡරියානි දිස්වා පුණ්ණදාසිං ආමන්තෙසි: අම්ම පුණ්ණෙ අජ්ජ අම්හාකං දෙවතා අතිවිය පසන්නා මයා එත්තකෙ කාලෙ එවරූපං අච්ඡරියං නාම න දිට්ඨපුබ්බං වෙගෙන ගන්ත්වා දෙවට්ඨානං පටිජග්ගාහීති; සා සාධු අය්‍යෙති තස්සා වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා තුරිතතුරිතා රුක්ඛමූලං අගමාසි; බොධිසත්තොපි ඛො භික්ඛාචාරකාලං ආගමයමානො පාතොව ගන්ත්වා රුක්ඛමූලෙ නිසීදි; රුක්ඛමූලං සොධනත්ථාය ගතා පුණ්ණා ආගන්ත්වා සුජාතාය ආරොචෙසි දෙවතා රුක්ඛමූලෙ නිසින්නාති; සුජාතා සචෙ ජෙ සච්චං භණසි අදාසීති වත්වා සබ්බපසාධනං පසාධෙත්වා සතසහස්සග්ඝනකෙ සුවණ්ණථාලෙ පායාසං වඩ්ඪෙත්වා අපරාය සුවණ්ණපාතියා පිදහිත්වා සෙතවත්ථෙන පලිවෙඨෙත්වා සමන්තා ගන්ධදාමමාලාදාමානි ඔසාරෙත්වා උක්ඛිපිත්වා ගතා මහාපුරිසං දිස්වා බලවපීතිං උප්පාදෙත්වා දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය ඔණතොණතා ගන්ත්වා සීසතො ථාලං ඔතාරෙත්වා විවරිත්වා සහෙව පාතියා පායාසං මහාපුරිසස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා වන්දිත්වා යථා මය්හං මනොරථො නිප්ඵන්නො එවං තුම්හාකම්පි නිප්ඵජ්ජතූති වත්වා පක්කාමි; බොධිසත්තො නෙරඤ්ජරාය තීරං ගන්ත්වා සුවණ්ණථාලං තීරෙ ඨපෙත්වා නහාත්වා පච්චුත්තරිත්වා එකූනපඤ්ඤාසපිණ්ඩෙ කරොන්තො පායාසං පරිභුඤ්ජිත්වා සුවණ්ණපාතිං නදියා පවාහෙත්වා අනුක්කමෙන බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා සත්තසත්තාහං බොධිපල්ලඞ්කෙ අතික්කමිත්වා ඉසිපතනෙ මිගදායෙ පවත්තවරධම්මචක්කො සුජාතාය පුත්තස්ස යසදාරකස්ස උපනිස්සයං දිස්වා ගන්ත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදි; යසොපි කුලපුත්තො රත්තිභාගසමනන්තරෙ විවටඉත්ථාගාරං දිස්වා සඤ්ජාතසංවෙගො "උපද්දුතං වත භො උපස්සට්ඨං වත භො"ති වත්වා නිවෙස

නතො නික්ඛමිත්වා බහි නගරෙ භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මදෙසනං සුත්වා තීණි මග්ගඵලානි පටිවිජ්ඣි; අථස්ස පිතා පදානුපදිකං ආගන්ත්වා භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා යසස්ස පවත්තිං පුච්ඡි; සත්ථා යසං කුලපුත්තං පටිච්ඡාදෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ සෙට්ඨි ගහපති සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; යසො අරහත්තඵලං පාපුණි; තං භගවා එහි භික්ඛූති ආහ; තාවදෙවස්ස ගිහිලිඞ්ගං අන්තරධායි; ඉද්ධිමයපරික්ඛාරධරො මහාථෙරො විය අහොසි; පිතාපිස්ස සත්ථාරං නිමන්තෙසි; සත්ථා යසං කුලපුත්තං පච්ඡාසමණං කත්වා තස්ස ඝරං ගන්ත්වා කතභත්තකිච්චො ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ යසස්ස මාතා සුජාතා පුරාණදුතියිකා ච සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු; තං දිවසං අයං සුජාතා තෙවාචිකා සරණෙ පතිට්ඨාසි සද්ධිං සුණිසාය; අයමෙත්ථ සංඛෙපො; විත්ථාරතො පනෙතං වත්ථු ඛන්ධකෙ ආගතමෙව; සත්ථා අපරභාගෙ පටිපාටියා උපාසිකායො ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො ඉමං උපාසිකං පඨමං සරණං ගච්ඡන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 7. 2.

දුතියෙ **දායිකාන**න්ති; දානාභිරතානං උපාසිකානං විසාඛා මිගාරමාතා අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තී සත්ථාරං එකං උපාසිකං දායිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ සත්තන්නං භගිනීනං සබ්බකනිට්ඨා හුත්වා නිබ්බත්ති; තදා හි:-

> සමණී සමණගුත්තා ච භික්ඛුනී භික්ඛුදායිකා
> ධම්මා චෙව සුධම්මා ච සඞ්ඝදාසී ච සත්තමාති.

ඉමා සත්ත භගිනියො අහෙසුං; තා එතරහි:-

> ඛෙමා උප්පලවණ්ණා ච පටාචාරා ච ගොතමී
> ධම්මදින්නා මහාමායා විසාඛා චෙව සත්තමීති.

එවං නාමා හුත්වා නිබ්බත්තා; තත්‍රායං සඞ්ඝදාසී එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අඞ්ගරට්ඨෙ භද්දියනගරෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨිපුත්තස්ස ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො අග්ගමහෙසියා සුමනාදෙවියා නාම කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්ති; විසාඛාතිස්සා නාමං අකංසු; තස්සා සත්තවස්සිකකාලෙ දසබලො සෙලබ්‍රාහ්මණස්ස ච අඤ්ඤෙසඤ්ච බොධනෙය්‍යබන්ධවානං උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො චාරිකං චරමානො තස්මිං රට්ඨෙ තං නගරං සම්පාපුණි; තස්මිඤ්ච සමයෙ මෙණ්ඩකො ගහපති තස්මිං නගරෙ පඤ්චන්නං මහාපුඤ්ඤානං ජෙට්ඨකො හුත්වා සෙට්ඨිට්ඨානං කාරෙති; පඤ්ච මහාපුඤ්ඤා නාම මෙණ්ඩකො සෙට්ඨි චන්දපදුමා නාම තස්සෙව අග්ගමහෙසී තස්සෙව පුත්තො ධනඤ්ජයො නාම තස්ස භරියා සුමනාදෙවී නාම මෙණ්ඩකසෙට්ඨිස්ස දාසො පුණ්ණො නාමාති;

න කෙවලං මෙණ්ඩකසෙට්ඨියෙව බිම්බිසාරමහාරාජස්ස පන ආණා
පවත්තිට්ඨානෙ පඤ්ච අමිතභොගා නාම අහෙසුං ජොතියො ජටිලො
මෙණ්ඩකො පුණ්ණකො කාකවලියොති; තෙසු අයං මෙණ්ඩකසෙට්ඨි
දසබලස්ස අත්තනො නගරං සම්පත්තභාවං සුත්වා පුත්තස්ස ධනඤ්ජය
සෙට්ඨිනො ධීතරං විසාඛං දාරිකං පක්කොසාපෙත්වා එවමාහ; අම්ම තුය්හම්පි
මඞ්ගලං අම්හාකම්පි මඞ්ගලං තව පරිචාරිකාහි පඤ්චහි දාරිකාසතෙහි සද්ධිං
පඤ්චරථසතානි ආරුය්හ පඤ්චහි දාසිසතෙහි පරිවුතා දසබලස්ස පච්චුග්ගමනං
කරොහීති; සා පිතාමහස්ස වචනං සුත්වා තථා අකාසි; කාරණාකාරණෙසු
පන කුසලත්තා යාවතිකා යානස්ස භූමි යානෙන ගන්ත්වා යානා පච්චොරො
හිත්වා පත්තිකාව සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි;
අථස්සා චරිතවසෙන සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ පඤ්චහි
දාරිකාසතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; මෙණ්ඩකසෙට්ඨිපි ඛො
සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි; සත්ථාපි තස්ස
චරිතවසෙන ධම්මං දෙසෙසි; සො දෙසනාපරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ
පතිට්ඨාය සත්ථාරං ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ අත්තනො
නිවෙසනෙ පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං
පරිවිසිත්වා එතෙනෙව උපායෙන අඩ්ඪමාසං මහාදානං අදාසි; සත්ථා භද්දිය
නගරෙ යථාභිරන්තං විහරිත්වා පක්කාමි; ඉතො පරං අඤ්ඤං කථාමග්ගං
විස්සජ්ජෙත්වා විසාඛාය උප්පත්තිකථාව කථෙතබ්බා; සාවත්ථියං හි කොසල
රාජා බිම්බිසාරස්ස සන්තිකං පෙසෙසි: මම ආණාපවත්තිට්ඨානෙ අමිතභොග
විජ්ජනකුලං නාම නත්ථි අම්හාකං එකං අමිතභොගවිජ්ජනකුලං පෙසෙතූති.
රාජා අමච්චෙහි සද්ධිං මන්තෙසි; අමච්චා මහාකුලං පෙසෙතුං න සක්කා
එකම්පන සෙට්ඨිපුත්තං පෙසෙස්සාමාති මෙණ්ඩකසෙට්ඨිනො පුත්තං ධනඤ්ජය
සෙට්ඨිං ආරොචයිංසු; රාජා තෙසං වචනං සුත්වා තං පෙසෙසි; අථ නං කොසල
රාජා සාවත්ථිතො සත්තයොජනමත්ථකෙ සාකෙතනගරෙ සෙට්ඨිට්ඨානං දත්වා
වාසෙසි; සාවත්ථියඤ්ච මිගාරසෙට්ඨිනො පුත්තො පුණ්ණවඩ්ඪනකුමාරො නාම
වයප්පත්තො හොති; අථස්ස පිතා පුත්තො මෙ වයප්පත්තො ඝරාවාසෙනස්ස
ආබන්ධනසමයොති ඤත්වා අම්හාකං සමානජාතිකෙ කුලෙ දාරිකං පරියෙස
ථාති කාරණාකාරණකුසලෙ පුරිසෙ පෙසෙසි; තෙ සාවත්ථියං අත්තනො
රුචිතං දාරිකං අදිස්වා සාකෙතං අගමංසු; තං දිවසඤ්ච විසාඛා අත්තනො
සමානවයෙහි පඤ්චහි කුමාරිකාසතෙහි පරිවාරිතා නක්ඛත්තකීළනත්ථාය
එකං මහාවාපිං අගමාසි; තෙපි පුරිසා අන්තොනගරෙ චරිත්වා අත්තනො
රුචිතං දාරිකං අදිස්වා බහි නගරද්වාරෙ අට්ඨංසු; තස්මිඤ්ච පන සමයෙ දෙවො
වස්සිතුං ආරභි; අථ තා විසාඛාය සද්ධිං නික්ඛන්තා දාරිකා තෙමනභයෙන
වෙගෙන වෙගෙන සාලං පවිසිංසු; තෙ පුරිසා තාසම්පි අන්තරෙ යථා රුචිතං
දාරිකං න පස්සිංසු; තාසං සබ්බපච්ඡතො විසාඛා දෙවං වස්සන්තම්පි අග
ණෙත්වා අතුරිතගමනෙන තෙමයමානාව සාලං පාවිසි; තෙ පුරිසා නං
දිස්වාව චින්තයිංසු: රූපවතී නාම අඤ්ඤාපි එතපරමාව භවෙය්‍ය; රූපං
පනෙතං එකච්චාය කරකපක්කං විය හොති; කථං සමුට්ඨාපෙත්වා කථෙස්සාම
ජානිස්සාම මධුරවචනා වා නො වාති; තතො නං ආහංසු අතිවිය පතිණ්ණ

වයා ඉත්ථිවණ්ණා වියසි අම්මාති; කිං දිස්වා කථෙථ තාතාති; අඤ්ඤා තයා
සද්ධිං කීළනකුමාරියො තෙමනභයෙන වෙගෙන ආගන්ත්වා සාලං පවිට්ඨා;
ත්වං පන මහල්ලිකා විය පදවාරං අතික්කම්ම නාගච්ඡසි සාටකස්ස තෙමන
භාවම්පි න ගණෙසි සචෙ තං හත්ථී වා අස්සො වා අනුබන්ධෙය්‍ය කිං
එවමෙවං කරෙය්‍යාසීති; තාතා සාටකා නාම න දුල්ලභා සුලභා මය්හං
කුලෙ සාටකා; වයප්පත්තා මාතුගාමා පන පණියභණ්ඩසදිසා හත්ථෙ වා
පාදෙ වා භග්ගෙ අඞ්ගවිකලං මාතුගාමං ජිගුච්ඡන්තා නුට්ඨුභිත්වා ගච්ඡන්ති;
තස්මා සණිකං ආගතම්හීති; තෙ චින්තයිංසු: ඉමාය සදිසා ඉමස්මිං ජම්බුදීපෙ
ඉත්ථී නාම නත්ථි යාදිසා රූපෙන පියකථායපි තාදිසාව කාරණාකාරණං
ඤත්වා කථෙතීති තස්සා උපරි මාලාගුළං ඛිපිංසු; අථ විසාඛා චින්තෙසි: අහං
පුබ්බෙ අපරිග්ගහිතා ඉදානි පන පරිග්ගහිතම්හීති විනීතෙනාකාරෙන
භූමියං නිසීදි; අථ නං තත්ථෙව සාණියා පරික්ඛිපිංසු; සා පටිච්ඡන්නභාවං
ඤත්වා දාසීගණපරිවුතා ගෙහං අගමාසි; තෙපි මිගාරසෙට්ඨිනො පුරිසා
තාය සද්ධිංයෙව ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො සන්තිකං අගමංසු; කතරගාමවාසිනො
තාතා තුම්හෙති ච පුච්ඡිතා සාවත්ථිනගරෙ මිගාරසෙට්ඨිනො පුරිසම්හාති
වත්වා මයං අම්හාකං සෙට්ඨිනා තුම්හාකං ගෙහෙ වයප්පත්තා දාරිකා අත්ථීති
සුත්වා පෙසිතාති; සාධු තාතා තුම්හාකං සෙට්ඨි කිඤ්චාපි භොගෙන අම්හෙහි
අසදිසො ජාතියා පන සදිසො සබ්බාකාරසම්පන්නො නාම දුල්ලභො
ගච්ඡථ තුම්හෙ සෙට්ඨිස්ස අම්හෙහි සම්පටිච්ඡිතභාවං ආරොචෙථාති; තෙ
තස්ස වචනං සුත්වා සාවත්ථිං ගන්ත්වා මිගාරසෙට්ඨිස්ස තුට්ඨිච වඩ්ඪිච පවෙ
දෙත්වා ලද්ධා නො සාමි සාකෙතෙ ධනඤ්ජයසෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ දාරිකාති ආහංසු;
තං සුත්වා මිගාරසෙට්ඨි මහාකුලෙ ගෙහෙ කිර නො දාරිකා ලද්ධාති තුට්ඨ
මානසො හුත්වා තාවදෙව ධනඤ්ජයසෙට්ඨිස්ස සාසනං පහිණි: ඉදානෙව දාරිකං
ආනයිස්සාම කත්තබ්බකිච්චං කරොන්තූති; සොපිස්ස පටිසාසනං පෙසෙසි:
න ඉදං අම්හාකං භාරියං සෙට්ඨි පන අත්තනො කත්තබ්බකිච්චං කරොතූති;
සො කොසලරඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා ආරොචෙසි: දෙව එකා මෙ මඞ්ගල
කිරියා අත්ථි දාසස්ස තෙ පුණ්ණවඩ්ඪනස්ස ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො ධීතරං විසාඛං
නාම දාරිකං ආනෙස්සාමි සාකෙතගමනමෙව අනුජානාථාති; සාධු
මහාසෙට්ඨි කිම්පන අම්හෙහිපි ආගන්තබ්බන්ති; දෙව තුම්හාදිසානං ගමනං
කථං ලද්ධුං සක්කාති; රාජා මහාකුලපුත්තස්ස සඞ්ගහං කාතුකාමො හොතු
සෙට්ඨි ආගමිස්සාමීති සම්පටිච්ඡිත්වා මිගාරසෙට්ඨිනා සද්ධිං සාකෙතනගරං
අගමාසි; ධනඤ්ජයසෙට්ඨි මිගාරසෙට්ඨි කිර කොසලරාජානං ගහෙත්වා
ආගතොති සුත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා රාජානං ගහෙත්වා අත්තනො
නිවෙසනං අගමාසි; තාවදෙව රඤ්ඤො පසෙනදිකොසලස්ස ච රාජබලස්ස ච
මිගාරසෙට්ඨිනො ච වසනට්ඨානඤ්චෙව මාලාගන්ධවත්ථාදීනි ච පටියාදෙසි; ඉදං
ඉමස්ස ලද්ධුං වට්ටති ඉදං ඉමස්සාති සබ්බං අත්තනාව ජානාති; තෙ තෙ
ජනා චින්තයිංසු: සෙට්ඨි අම්හාකමෙව සක්කාරං කරොතීති; අථෙකදිවසං
රාජා ධනඤ්ජයසෙට්ඨිස්ස සාසනං පහිණි: න සක්කා සෙට්ඨිනා චිරකාලං
අම්හාකං භරණං පොසනං කාතුං දාරිකාය ගමනකාලං ජානාතූති; සොපි
රඤ්ඤො සාසනං පෙසෙසි: ඉදානි වස්සකාලො ආගතො න සක්කා චතුමාසං

විවරිතුං තුම්හාකං බලකායස්ස යං යං ලද්ධුං වට්ටති සබ්බන්තං මම භාරො කෙවලං දෙවො මයා පෙසිතකාලෙ ගච්ඡතූති; තතො පට්ඨාය සාකෙත නගරං නිච්චනක්ඛත්තගාමො විය අහොසි; එවං තයො මාසා අතික්කන්තා; ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො පන ධීතාය මහාලතාපසාධනං න තාව නිට්ඨං ගච්ඡති; අථස්ස කම්මන්තාධිට්ඨායකා ආගන්ත්වා ආරොචයිංසු: සෙසං අසන්තං නාම නත්ථි බලකායස්ස පන භත්තපචනදාරූනි නප්පහොන්තීති; ගච්ඡථ තාතා හත්ථිසාලා අස්සසාලා ගොසාලා වියොජෙත්වා භත්තං පචථාති; එවං පචන්තානම්පි අඩ්ඪමාසො අතික්කන්තො; තතො පුන ආරොචයිංසු: දාරූනි සාමි නප්පහොන්තීති; තාතා ඉමස්මිං කාලෙ දාරූනි ලද්ධුං න සක්කා දුස්ස කොට්ඨාගාරං පන විවරිත්වා ථූලථූලෙ සාටකෙ ගහෙත්වා වට්ටියො කත්වා තෙලචාටියං තෙමෙත්වා භත්තං පචථාති; ඉමිනා නියාමෙන පචන්තානං චත්තාරො මාසා පූරයිංසු; තතො ධනඤ්ජයසෙට්ඨී ධීතුයා මහාලතාපසාධනස්ස නිට්ඨිතභාවං ඤත්වා සෙව ධීතරං පෙසෙස්සාමීති ධීතරං සමීපෙ නිසීදාපෙත්වා අම්ම පතිකුලෙ වසන්තියා නාම ඉමඤ්ච ඉමඤ්ච ආචාරං සික්ඛිතුං වට්ටතීති ඔවාදං අදාසි; අයම්පි මිගාරසෙට්ඨී අනන්තරෙ ගබ්භෙ නිපන්නො ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනො ඔවාදං අස්සොසි; සොපි සෙට්ඨී ධීතරං එවං ඔවදි: අම්ම සසුරකුලෙ වසන්තියා නාම අන්තො අග්ගි බහි න නීහරිතබ්බො බහි අග්ගි අන්තො න පවෙසෙතබ්බො දදන්තස්සෙව දාතබ්බං අදදන්තස්ස න දාතබ්බං දදන්තස්සාපි අදදන්තස්සාපි දාතබ්බං සුඛං නිසීදිතබ්බං සුඛං පරිභුඤ්ජිතබ්බං සුඛං නිපජ්ජිතබ්බං අග්ගි පරිචරිතබ්බො අන්තො දෙවතා නමස්සිතබ්බාති ඉමං දසවිධං ඔවාදං දත්වා පුන දිවසෙ සබ්බා සෙනියො සන්නිපාතෙත්වා රාජසෙනාය මජ්ඣෙ අට්ඨ කුටුම්බිකෙ පාටිභොගෙ ගහෙත්වා සචෙ මෙ ධීතු ගතට්ඨානෙ දොසො උප්පජ්ජති තුම්හෙහි සොධෙතබ්බොති වත්වා නවකොටිඅග්ඝනකෙන මහාලතාපසාධනෙන ධීතරං පසාධාපෙත්වා න්හානචුණ්ණමූලං චතුපණ්ණාසසකටසතං ධනං දත්වා ධීතාය සද්ධිං නිබද්ධං සහචාරිනියො පඤ්චසතා දාසියො පඤ්චආජඤ්ඤරථසතානි සබ්බසඞ්කාරඤ්ච සතං සතං දත්වා කොසලරාජානඤ්ච මිගාරසෙට්ඨිඤ්ච විස්සජ්ජෙත්වා ධීතු ගමනවෙලායං වජාධිට්ඨායකෙ පුරිසෙ පක්කොසාපෙත්වා තාතා මම ධීතාය ගතට්ඨානෙ ඛීරපානත්ථං ධෙනුයො යානයොජනත්ථං උසභෙ ච අත්ථො හොති තස්මා මම ධීතු ගමනමග්ගෙ වජද්වාරං විවරිත්වා පුථුලතො අට්ඨ උසභානි ගොගණෙන පූරෙත්වා තිගාවුතමත්ථකෙ අසුකා නාම කන්දරා අත්ථි අග්ගගොප්පුරෙ තං ඨානං පත්තෙ භෙරිසඤ්ඤාය වජද්වාරං පිදහෙය්‍යාථාති; තෙ සාධූති සෙට්ඨිස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා තථා අකංසු; වජද්වාරෙ විවටෙ උළාරුළාරාව ගාවො නික්ඛමිංසු; පිහිතෙ පන විසාඛාය පුඤ්ඤෙන බලවගාවො ච දම්මගාවො ච වතිං ලඞ්ඝෙත්වා ලඞ්ඝෙත්වා මග්ගං පටිපජ්ජිංසු; අථ විසාඛා නගරද්වාරං සම්පත්තකාලෙ චින්තෙසි: පටිච්ඡන්නයානස්මිං නු ඛො නිසීදිත්වා පවිසාමි උදාහු රථෙ ඨත්වාති; අථස්සා එතදහොසි: පටිච්ඡන්නයානෙන මෙ පවිසන්තියා මහාලතාපසාධනස්ස විසෙසො න පඤ්ඤායිස්සතීති සා සකලනගරස්ස අත්තානං දස්සෙන්තී රථෙ ඨත්වා නගරං පාවිසි; සාවත්ථිවාසිනො විසාඛාය

සම්පත්තිං දිස්වා එසා කිර විසාඛා නාම එතං රූපං අයඤ්ච සම්පත්ති එතිස්සාව අනුච්ඡවිකාති ආහංසු; ඉති සා මහාසම්පත්තියා මිගාරසෙට්ඨිනො ගෙහං පාවිසි; ගතදිවසෙයෙවස්සා සකලනගරවාසිනො අම්හාකං ධනඤ්ජය සෙට්ඨි අත්තනො නගරං සම්පත්තානං මහාසක්කාරෙ අකාසීති යථාසත්ති යථාබලං පණ්ණාකාරං පහිණිංසු; විසාඛා පහිතපහිතපණ්ණාකාරං තස්මිංයෙව නගරෙ අඤ්ඤමඤ්ඤෙසු කුලෙසු සබ්බත්ථකමෙව දාපෙසි; අථස්සා රත්තිභාගසමනන්තරෙ එකිස්සා ආජඤ්ඤවළවාය ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි; සා දාසීහි දණ්ඩදීපිකා ගාහාපෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා වළවං උණ්හොදකෙන නහාපෙත්වා තෙලෙන මක්ඛාපෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව අගමාසි; මිගාරසෙට්ඨිපි සත්තාහං පුත්තස්ස ආවාහසක්කාරං කරොන්තො ධුරවිහාරෙ වසන්තම්පි තථාගතං අමනසි කත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සකලනිවෙසනං පූරෙන්තො නග්ගසමණකෙ නිසීදාපෙත්වා ආගච්ඡතු මෙ ධීතා අරහන්තෙ වන්දතූති විසාඛාය සාසනං පහිණි; සා අරහන්තාති වචනං සුත්වා සොතාපන්නා අරියසාවිකා හට්ඨතුට්ඨා හුත්වා තෙසං නිසින්නට්ඨානං ගන්ත්වා තෙ ඔලොකෙත්වා එවරූපා නාම අරහන්තා හොන්තීති හිරොත්තප්පවිවජ්ජිතානං නාම සන්තිකං කස්මා මං සසුරො පක්කොසාපෙතීති ධී ධීති ගරහිත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ගතා; නග්ගසමණා තං දිස්වා සබ්බෙ එකප්පහාරෙනෙව සෙට්ඨිං ගරහිංසු කිං ත්වං ගහපති අඤ්ඤං නාලත්ථ සමණස්ස ගොතමස්ස සාවිකං මහාකාලකණ්ණිං කස්මා ඉමං ගෙහං පවෙසෙසි වෙගෙන නං ඉමස්මා ගෙහා නීහරාහීති; තතො සෙට්ඨි න සක්කා මයා ඉමෙසං වචනෙන ඉමං ගෙහා නීහරිතුං මහාකුලස්ස ධීතා අයන්ති චින්තෙත්වා ආචරියා දහරා නාම ජානිත්වා වා අජානිත්වා වා කරෙය්‍යුං තුම්හෙ තුණ්හී හොථාති නග්ගෙ උය්‍යොජෙත්වා මහාපල්ලඞ්කෙ නිසීද පෙත්වා සුවණ්ණකටච්ඡුං ගහෙත්වා විසාඛාය පරිවිසියමානො සුවණ්ණපාතියං අපොදකමධුපායාසං පරිභුඤ්ජි; තස්මිං සමයෙ එකො පිණ්ඩචාරිකත්ථෙරො පිණ්ඩාය චරන්තො සෙට්ඨිස්ස ඝරද්වාරං පාපුණි; විසාඛා තං දිස්වා සසුරස්ස ආචික්ඛිතුං න යුත්තන්ති යථා සො ථෙරං පස්සති එවං අපගන්ත්වා අට්ඨාසි; සො පන බාලො ථෙරං දිස්වාපි අපස්සන්තො විය හුත්වා අධොමුඛො පායාසමෙව භුඤ්ජති; විසාඛා ථෙරං දිස්වාපි මෙ සසුරො සඤ්ඤං න කරොතීති ඤත්වා ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා අතිච්ඡථ භන්තෙ මය්හං සසුරො පුරාණං ඛාදතීති ආහ; සො නිගණ්ඨෙහි තාව කථිතකාලෙ අධිවාසෙසි පුරාණං ඛාදතීති වුත්තක්ඛණෙයෙව පන හත්ථං අපනෙත්වා ඉමං පායාසං ඉතො හරථ එතඤ්ච ඉමස්මා ගෙහා නීහරථ අයං හි මං එවරූපෙ මඞ්ගලගෙහෙ අසුචිඛාදකං නාම කරොතීති ආහ; තස්මිං ඛො පන නිවෙසනෙ සබ්බෙපි දාසකම්මකරා විසාඛාය සන්තකාව කො තං හත්ථෙ වා පාදෙ වා ගණ්හිස්සති මුඛෙන කථෙතුං තාව සමත්ථොපි නත්ථි; තතො විසාඛා සසුරස්ස කථං සුත්වා ආහ තාත න එත්තකෙනෙව වචනෙන මයං නික්ඛමාම නාහං තුම්හෙහි උදකතිත්ථතො කුම්භදාසිකා විය ආනීතා ධරමානකමාතාපිතූනං ධීතරො නාම න එත්තකෙන නික්ඛමන්ති එතෙනෙව මෙ කාරණෙන පිතා ඉධාගමනදිවසෙ අට්ඨ කුටුම්බිකෙ පක්කො

සාපෙත්වා සචෙ මම ධීතරං උපාදාය දොසො උප්පජ්ජති සොධෙය්‍යාථාති වත්වා තෙසං හත්ථෙ ඨපෙසි තෙ පක්කොසාපෙත්වා මය්හං දොසාදොසං සොධාපෙථාති; තතො සෙට්ඨී කල්‍යාණං එසා කථෙතීති අට්ඨ කුටුම්බිකෙ පක්කොසාපෙත්වා අයං දාරිකා සත්තමෙ දිවසෙ අපරිපුණ්ණෙයෙව මඞ්ගල ගෙහෙ නිසින්නං මං අසුචිඛාදකොති වදතීති ආහ; එවං කිර අම්මාති; තාතා මය්හං සසුරො අසුචිං ඛාදිතුකාමො භවිස්සති අහම්පන එවං කත්වා න කථෙමි එකස්මිං පන පිණ්ඩපාතිකථෙරෙ ඝරද්වාරෙ ඨිතෙ අයං අප්පොදකපායාසං භුඤ්ජන්තො න තං මනසි කරොති අහං ඉමිනා කාරණෙන අතිච්ඡථ භන්තෙ මය්හං සසුරො ඉමස්මිං අත්තභාවෙ පුඤ්ඤං න කරොති පොරාණකං පුඤ්ඤං ඛාදතීති එත්තකං කථයින්ති ආහ; අය්‍ය ඉධ දොසො නත්ථි අම්හාකං ධීතා කාරණං කථෙති ත්වං කස්මා කුජ්ඣසීති; අය්‍යා එසො තාව දොසො මා හොතු අයම්පන දාරිකා ආගතදිවසෙයෙව මම පුත්තෙන සද්ධිං අකත්වා අත්තනො රුච්චනට්ඨානං අගමාසීති; එවං කිර අම්මාති තාතා නාහං මම රුච්චනට්ඨානං ගච්ඡාමි ඉමස්මිං පන ගෙහෙ ආජානීයවළවාය විජාතාය සද්ධිම්පි අකත්වා නිසීදනං නාම අයුත්තන්ති දණ්ඩදීපිකා ගාහාපෙත්වා දාසීහි පරිවුතා තත්ථ ගන්ත්වා වළවාය විජාත පරිහාරං කාරාපෙසින්ති; අය්‍ය අම්හාකං ධීතා තව ගෙහෙ දාසීහිපි අකත්තබ්බකම්මං අකාසි ත්වං එත්ථ කිං දොසං පස්සසීති; අය්‍යා එසතාව ගුණො හොතු ඉමිස්සා පන පිතා ඉධාගමනදිවසෙ ඔවාදං දෙන්තො අන්තො අග්ගි බහි න නීහරිතබ්බොති ආහ කිම්පන සක්කා අම්හෙහි උභතො පටිවිස්සකගෙහානං අග්ගිං අදත්වා වසිතුන්ති; එවං කිර අම්මාති; තාතා මය්හං පිතා න එතං අග්ගිං උපාදාය කථෙසි යා පන අන්තො නිවෙසනෙ සස්සුආදීනං මාතුගාමානං රහස්සකථා උප්පජ්ජති සා දාසී දාසානං න කථෙතබ්බා එවරූපා හි කථා වඩ්ඪමානා කලහාය සංවත්තන්ති ඉදං සන්ධාය මය්හං පිතා කථෙසි තාතාති; අය්‍යා එතං තාව එවං හොතු ඉමිස්සා පිතා බාහිරතො අග්ගි න අන්තො පවෙසෙතබ්බොති ආහ කිං සක්කා අම්හෙහි අන්තො අග්ගිම්හි නිබ්බුතෙ බාහිරතො අග්ගි අනාහරිතුන්ති; එවං කිර අම්මාති; තාතා මය්හං පිතා එතං අග්ගිං සන්ධාය න කථෙසි යං පන දොසං දාසකම්මකරෙහි කථිතං හොති තං අන්තො මාතුසකානං න කථෙතබ්බං—පෙ—යම්පි තෙන යෙ දදන්ති තෙසංයෙව දාතබ්බන්ති වුත්තං තං යාචිතකං උපකරණං ගහෙත්වා යෙ පටිදෙන්ති තෙසං යෙව දාතබ්බන්ති සන්ධාය වුත්තං; යෙ න දෙන්තීති ඉදම්පි යාචිතකං ගහෙත්වා න පටිදෙන්ති තෙසං න දාතබ්බන්ති සන්ධාය වුත්තං; දදන්තස්සාපි අදදන්තස්සාපි දාතබ්බන්ති ඉදං පන දුග්ගතකෙසු ඤාතිමිත්තෙසු සම්පත්තෙසු පටිදාතුං සක්කොන්තු වා මා වා දාතුමෙව වට්ටතීති සන්ධාය වුත්තං; සුඛං නිසීදිතබ්බන්ති ඉදම්පි සස්සුසසුරෙ දිස්වා උට්ඨාතබ්බට්ඨානෙ නිසීදිතුං න වට්ටතීති සන්ධාය වුත්තං; සුඛං භුඤ්ජිතබ්බන්ති ඉදං පන සස්සුසසුරසාමිකෙහි පුරෙතරමෙව අභුඤ්ජිත්වා තෙ පරිවිසිත්වා සබ්බෙහි ලද්ධාලද්ධං ඤත්වා පච්ඡා සයං භුඤ්ජිතුං වට්ටතීති සන්ධාය වුත්තං; සුඛං නිපජ්ජිතබ්බන්ති ඉදම්පි සස්සුසසුරසාමිකෙහි පුරෙතරං සයනං ආරුය්හ

න නිපජ්ජිතබ්බං තෙසං කාතබ්බයුත්තකං වත්තපටිවත්තං කත්වා පච්ඡා සයං නිපජ්ජිතුං යුත්තන්ති ඉමං සන්ධාය වුත්තං; අග්ගි පරිචරිතබ්බොති ඉදං පන සස්සුම්පි සසුරම්පි සාමිකම්පි අග්ගික්ඛන්ධං විය උරගරාජානං විය ච කත්වා පස්සිතුං වට්ටති අම්මාති ඉදං සන්ධාය වුත්තන්ති; එතෙ තාව එත්තකා ගුණා හොන්තු ඉමිස්සා පන පිතා අන්තො දෙවතං නමස්සාපෙති ඉමස්ස කො අත්ථොති; එවං කිර අම්මාති; ආම තාත එතම්පි මෙ පිතරා ඉදං සන්ධාය වුත්තං අම්ම ආවෙණිකඝරාවාසං වසනකාලතො පට්ඨාය අත්තනො ඝරද්වාරං සම්පත්තං පබ්බජිතං දිස්වා යං ඝරෙ ඛාදනීයං භොජනීයං අත්ථි තතො පබ්බජිතානං දත්වාව ඛාදිතුං වට්ටතීති; අථ නං තෙ ආහංසු තුය්හං පන මහාසෙට්ඨි පබ්බජිතෙ දිස්වා අදත්තමෙව රුච්චති මඤ්ඤෙති; සො අඤ්ඤං පටිවචනං අපස්සන්තො අධොමුඛො නිසීදි; අථ නං කුටුම්බිකා කිං සෙට්ඨි අඤ්ඤොපි අම්හාකං ධීතු දොසො අත්ථීති පුච්ඡිංසු; නත්ථි අය්‍යාති; කස්මා පන නං නිද්දොසං අකාරණා ගෙහතො නීහරාපෙසීති; තස්මිං ඛණෙ විසාඛා ආහ: පඨමං තාව මය්හං මම සසුරස්ස වචනෙන ගමනං න යුත්තං මය්හං පන ආගමනදිවසෙ මම දොසාදොසං සොධනත්ථාය මම පිතා තුම්හාකං හත්ථෙ ඨපෙත්වා අදාසි; ඉදානි මය්හං ගන්තුං සුඛන්ති දාසිදාසෙ යානාදීනි සජ්ජානි කරොථාති ආණාපෙසි; අථ නං සෙට්ඨි තෙ කුටුම්බිකෙ ගහෙත්වා අම්ම මයා අජානිත්වා කථිතං ඛමාහි මය්හන්ති ආහ; තාත ඛමාමි තුම්හාකං ඛමිතබ්බං තාව ඛමාමි අහම්පන බුද්ධ සාසනෙ අවෙච්චප්පසන්නස්ස කුලස්ස ධීතා න මයං විනා භික්ඛුසඞ්ඝෙන වත්තාම සචෙ මම රුචියා භික්ඛුසඞ්ඝං පටිජග්ගිතුං ලභාමි වසිස්සාමීති; අම්ම ත්වං යථාරුචියා තව සමණෙ පටිජග්ගාති; තතො විසාඛා දසබලං නිමන්තාපෙත්වා පුන දිවසෙ නිවෙසනං පුරෙන්තී බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙසි; නග්ගපරිසාපි සත්ථු මිගාරසෙට්ඨිනො ගෙහං ගතභාවං සුත්වා තත්ථ ගන්ත්වා ගෙහං පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු; විසාඛා දක්ඛිණොදකං දත්වා සබ්බො සක්කාරො පටියාදිතො සසුරො මෙ ආගන්ත්වා දසබලං පරිවිසතූති සාසනං පෙසෙසි; සො නිගණ්ඨානං වචනං සුත්වා මම ධීතා සම්මාසම්බුද්ධං පරිවිසතූති ආහ; විසාඛා නානග්ගරසෙහි දසබලං පරිවිසිත්වා නිට්ඨිතෙ භත්තකිච්චෙ පුන සාසනං පහිණි සසුරො මෙ ආගන්ත්වා දසබලස්ස ධම්ම කථං සුණාතූති; අථ නං ඉදානි අගමනං නාම අතිවිය අකාරණන්ති ධම්ම කථං සොතුකාමතාය ගච්ඡන්තං නග්ගසමණා ආහංසු; සමණස්ස ගොත මස්ස ධම්මං සුණන්තො බහිසාණියං නිසීදිත්වා සුණාහීති; පුරෙතරමෙව ච ගන්ත්වා සාණියා පරික්ඛිපිංසු; මිගාරසෙට්ඨි ගන්ත්වා බහි සාණියාව නිසීදි; තථාගතො ත්වං බහි සාණියං වා නිසීද; පරකුඩ්ඩෙ වා පරසෙලෙ වා පර චක්කවාළෙ වා නිසීද; අහං බුද්ධො නාම සක්කොමි තං මම සද්දං සාවෙතුන්ති සුවණ්ණවණ්ණඵලං අම්බරුක්ඛං ඛන්ධෙ ගහෙත්වා චාලෙන්තො විය ධම්මකථං කථෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ සෙට්ඨි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය[a] සාණිං උක්ඛිපිත්වා සත්ථු පාදෙ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා සත්ථු සන්තිකෙයෙව ත්වං අම්ම අජ්ජ පට්ඨාය මම මාතාති විසාඛං අත්තනො

a. "පතිට්ඨාසි" ඉති කත්ථචි.

මාතුගාමෙ ඨපෙසීති; තතො පට්ඨාය විසාඛා මිගාරමාතා නාම ජාතා; සා එකදිවසං නගරෙ නක්ඛත්තසමයෙ වත්තන්තෙ අත්තනො නගරෙ ගුණො නත්ථීති දාසීහි පරිවුතා සත්ථු ධම්මකථං සොතුං ගච්ඡන්තී බුද්ධානං සන්තිකං උද්ධතවෙසෙන ගන්තුං අයුත්තන්ති මහාලතාපසාධනං ඔමුඤ්චිත්වා දාසියා හත්ථෙ දත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි; සත්ථා ධම්මකථං කථෙසි; සා ධම්මදෙසනාපරියොසානෙ දසබලං වන්දිත්වා නගරාභිමුඛා පායාසි; සාපි දාසී අත්තනා ගහිතපසාධනස්ස ඨපිතට්ඨානං අසල්ලක්ඛෙත්වා ගච්ඡන්තී පසාධනත්ථාය පටිනිවත්ති; අථ නං විසාඛා කහං පන තෙ තං ඨපිතන්ති පටිපුච්ඡි; ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ අය්‍යෙති; හොතු ජෙ ගන්ත්වා ආහර; ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ ඨපිතකාලතො පට්ඨාය ආහරාපනං නාම අම්හාකං අයුත්තං; තස්මා නං විස්සජ්ජෙත්වා දණ්ඩකම්මං කරිස්සාම; තත්ථ පන ඨපිතෙ අය්‍යානං පලිබොධො හොතීති පුන දිවසෙ සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො විසාඛාය නිවෙසනද්වාරං සම්පාපුණි; නිවෙසනෙ ච නිබද්ධපඤ්ඤත්තානි ආසනානි; විසාඛා සත්ථු පත්තං ගහෙත්වා සත්ථාරං ගෙහං පවෙසෙත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙසුයෙව නිසීදාපෙත්වා කතභත්තකිච්චෙ සත්ථරි තං පසාධනං ආහරිත්වා සත්ථු පාදමූලෙ නික්ඛිපිත්වා ඉදම්භන්තෙ තුම්හාකං දම්මීති ආහ; සත්ථා අලඞ්කාරො නාම පබ්බජිතානං න වට්ටතීති පටික්ඛිපි; ජානාමි භන්තෙ අහං පන ඉමං අග්ඝාපෙත්වා ධනං ගහෙත්වා තුම්හාකං වසනගන්ධකුටිං කාරෙස්සාමීති; තදා සත්ථා අධිවාසෙසි; සාපි නං අග්ඝාපෙත්වා නවකොටිධනං ගහෙත්වා ගබ්භසහස්සපතිමණ්ඩිතෙ පුබ්බාරාමවිහාරෙ තථාගතස්ස වසනගන්ධකුටිං කාරෙසි; විසාඛාය පන නිවෙසනං පුබ්බණ්හසමයෙ කාසාවපජ්ජොතං ඉසිවාතපරිවාතමෙව හොති; අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ විය තස්සාපි ගෙහෙ සබ්බභත්තානි පටියත්තානෙව අහෙසුං; සා පුබ්බණ්හසමයෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආමිසසඞ්ගහං කත්වා පච්ඡාභත්තෙ භෙසජ්ජානි චෙව අට්ඨවිධපානකානි ච ගාහාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දත්වා පච්ඡා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා ආගච්ඡති; සත්ථා අපරභාගෙ උපාසිකායො පටිපාටියා ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො විසාඛං මිගාරමාතරං දායිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 7. 3-4.

තතියචතුත්ථෙසු **බහුස්සුතානං යදිදං ඛුජ්ජුත්තරා, මෙත්තාවිහාරීනං යදිදං සාමවතීති;** බහුස්සුතානං උපාසිකානං ඛුජ්ජුත්තරා, මෙත්තාවිහාරීනං සාමවතී අග්ගාති දස්සෙති; තා කිර වෙපි පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මකථං සොස්සාමාති විහාරං අගමංසු; තත්ථ ඛුජ්ජුත්තරා සත්ථාරං එකං උපාසිකං බහුස්සුතානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සාමවතීපි එකං උපාසිකං මෙත්තාවිහාරීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; තාසං උභින්නම්පි යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තීනංයෙව කප්පසතසහස්සං අතික්කන්තං; අථම්හාකං සත්ථු නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව වජ්ජිරට්ඨෙ අභිවාතකරොගො නාම උදපාදි; එකෙකස්මිං ගෙහෙ එකප්ප

හාරෙනෙව දසපි වීසතිපි ජනා මරන්ති තිරොරට්ඨං ගතා පන ජීවිතං ලභන්ති; තං සුත්වා එකො පුරිසො අත්තනො පුත්තදාරං ආදාය අඤ්ඤං රට්ඨං ගමිස්සාමීති තතො නික්ඛමි; අථස්ස ඝරෙ ගහිතපාථෙය්‍යං අන්තරා මග්ගෙ කන්තාරෙ අනුත්තිණ්ණෙයෙව[a] පරික්ඛයං අගමාසි; තෙසං සරීරබලං පරිහායි; සකිං මාතා පුත්තං උක්ඛිපති සකිං පිතා; අථස්ස පිතා චින්තෙසි: අම්හාකං සරීරබලං පරිහීනං පුත්තං උක්ඛිපිත්වා ගච්ඡන්තා කන්තාරං නිත්ථරිතුං න සක්ඛිස්සාමාති සො තස්ස මාතරං අජානාපෙත්වාව උදක කිච්චෙන ඔහීනො විය පුත්තං මග්ගෙ නිසීදාපෙත්වා එකකොව මග්ගං පටිපජ්ජි; අථස්ස භරියා ආගමන්තං ඔලොකයමානා ඨිතා හත්ථෙ පුත්තං අදිස්වා විරවමානා ගන්ත්වා කහං මෙ සාමි පුත්තොති ආහ; කො තෙ පුත්තෙන අත්ථො ජීවමානා පුත්තං ලභිස්සාමාති; සා අතිව සාහසිකො වතායං පුරිසොති වත්වා ගච්ඡ ත්වං නාහං තාදිසෙන සද්ධිං ගමිස්සාමීති ආහ; සො අනුපධාරෙත්වා මෙ භද්දෙ කතං ඛමෙතං මය්හන්ති වත්වා පුත්තං ආදායාගතො; තෙ තං කන්තාරං සමතික්කමිත්වා සායං එකං ගොපාලක කුලං සම්පාපුණිංසු; තං දිවසඤ්ච ගොපාලකකුලවාසිනො නිරුදක පායාසං පචිංසු; තෙ තෙ දිස්වා ඉමෙ අතිවිය ඡාතකාති පායාසස්ස මහා භාජනං පූරෙත්වා උළුඞ්කපූරං සප්පිං ආසිඤ්චිත්වා අදංසු; තෙසු තං පායාසං භුඤ්ජන්තෙසු සා ඉත්ථී පමාණෙනෙව භුඤ්ජි; පුරිසො පන පමාණා තික්කන්තං භුඤ්ජිත්වා ජීරාපෙතුං අසක්කොන්තො රත්තිභාගසමනන්තරෙ කාලමකාසි; සො කාලං කරොන්තො තෙසු සාලයභාවෙන ගොපාලකානං ගෙහෙ සුනඛියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි; සුනඛී න චිරස්සෙව විජාතා; ගොපාලකො තං කුක්කුරං සස්සිරිකං දිස්වා පිණ්ඩෙන පලොභෙත්වා අත්තනි උප්පන්නසිනෙහං ගහෙත්වා සද්ධිමෙව චරති; අථෙකදිවසං එකො පච්චෙකබුද්ධො භික්ඛාචාරවෙලාය ගොපාලකස්ස ඝරද්වාරං සම්පත්තො; සො තං දිස්වා භික්ඛං දත්වා අත්තානං නිස්සාය වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං ගණ්හි; පච්චෙකබුද්ධො ගොපාලකකුලස්ස[b] අවිදූරට්ඨානෙ එකස්මිං වනසණ්ඩෙ වාසං උපගතො; ගොපාලකො තස්ස සන්තිකං ගච්ඡන්තො තං කුක්කුරං ගහෙත්වාව ගච්ඡති; අන්තරාමග්ගෙ ච වාළමිගට්ඨානෙ වාළමිගානං පලායනත්ථං රුක්ඛෙ වා පාසාණෙ වා පහාරං දෙති; සොපි කුක්කුරො තස්ස කරණවිධානං වවත්ථපෙසි; අථෙකදිවසං සො ගොපාලකො පච්චෙකබුද්ධස්ස සන්තිකෙ නිසීදිත්වා භන්තෙ අම්හාකං සබ්බ කාලං ආගමනං නාම න හොති අයම්පන කුක්කුරො ඡෙකො ඉමස්ස ආගතසඤ්ඤාය අම්හාකං ගෙහද්වාරං ආගච්ඡෙය්‍යාථාති ආහ; සො එකදිවසං පච්චෙකබුද්ධං ගණ්හිත්වා එහීති කුක්කුරං පෙසෙසි; කුක්කුරො තස්ස වචනං සුත්වා භික්ඛාචාරවෙලාය ගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස පාදමූලෙ උදරෙන නිපජ්ජි; පච්චෙකබුද්ධො අයං මම සන්තිකං ආගතොති ඤත්වා පත්තචීවරමාදාය මග්ගං පටිපජ්ජි; සො තස්ස වීමංසනත්ථාය උක්කමිත්වා අඤ්ඤං මග්ගං ගණ්හි; කුක්කුරො පුරතො ඨත්වා ගොකුලමග්ගං පටිපන්නභ

a. “අනිත්ථිණ්ණෙයෙව” සබ්බත්ථ.

b. “ගොපාලකස්ස” “පච්චෙකබුද්ධස්ස” ඉති බහූසු

කාලෙ අපසක්කති; යස්මිඤ්ච යස්මිඤ්ච ඨානෙ වාළමිගානං පලායනඤ්ච ගොපාලකො රුක්ඛං වා පාසාණං වා පහරි තං තං ඨානං පත්වා කුක්කුරො මහාවිරවං විරවති; තස්ස සද්දෙන වාළමිගා පලායන්ති; පච්චෙකබුද්ධොපි භත්තකිච්චවෙලාය මහන්තං සිනිද්ධපිණ්ඩං තස්ස දෙති; සො පිණ්ඩලාභෙන පච්චෙකබුද්ධෙ උත්තරිතරං සිනෙහං කරොති; ගොපාලකො තෙමාසං වුත්ථපච්චෙකබුද්ධස්ස චීවරපහොණකං සාටකං දත්වා භන්තෙ සචෙ වො රුච්චති ඉධෙව වසථ නො චෙ රුච්චති යථාසුඛං ගච්ඡථාති ආහ; පච්චෙකබුද්ධො ගමනාකාරං දස්සෙසි; සො ගොපාලකො පච්චෙකබුද්ධං අනුගන්ත්වා නිවත්ති; කුක්කුරො පච්චෙකබුද්ධස්ස අදස්සනං ගමනභාවං ඤත්වා අතිසිනෙහෙන උප්පන්නබලවසොකො හදයඵාලනං පත්වා කාලං කත්වා තාවතිංසපුරෙ නිබ්බත්ති; අථස්ස පච්චෙකබුද්ධෙන සද්ධිං ගමනකාලෙ උච්චාසද්දං කත්වා වාළමිගානං පලාපිතභාවෙන දෙවතාහි සද්ධිං කථෙන්තස්ස සද්දො සකලදෙවපුරං ඡාදෙත්වා අට්ඨාසි; සො තෙනෙව නාමධෙය්‍යං ලභිත්වා ඝොසකදෙවපුත්තො නාම ජාතො; අථස්ස තස්මිං සම්පත්තිං අනුභවන්තස්ස මනුස්සපථෙ කොසම්බිනගරෙ උදෙනො නාම රාජා රජ්ජං පටිපජ්ජි; තස්ස වත්ථු මජ්ඣිමපණ්ණාසකෙ බොධිරාජකුමාරසුත්තවණ්ණනාය වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බං; තස්මිං පන රජ්ජං කාරයමානෙ ඝොසකො දෙවපුත්තො දෙවපුරතො චවිත්වා කොසම්බියං එකිස්සා රූපූපජීවිනියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි; සා දසමාසච්චයෙන විජායිත්වා පුත්තභාවං ඤත්වා සංකාරකූටෙ ඡඩ්ඩාපෙසි; තස්මිං ඛණෙ කොසම්බිසෙට්ඨිනො කම්මන්තිකො පාතොව සෙට්ඨිඝරං ගච්ඡන්තො කින්නු ඛො ඉමං කාකෙහි සම්පරිකිණ්ණන්ති ගන්ත්වා දාරකං දිස්වා මහාපුඤ්ඤො එස දාරකො භවිස්සතීති එකස්ස පුරිසස්ස හත්ථෙ ගෙහං පෙසෙත්වා සෙට්ඨිඝරං අගමාසි; සෙට්ඨිපි රාජුපට්ඨානවෙලාය රාජකුලං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ පුරොහිතං දිස්වා අජ්ජ කිං නක්ඛත්තන්ති පුච්ඡි; සො තත්ථෙව ඨිතො ගණෙත්වා අසුකං නාම නක්ඛත්තං අජ්ජ ඉමිනා නක්ඛත්තෙන ජාතදාරකො ඉමස්මිං නගරෙ සෙට්ඨිට්ඨානං ලභිස්සතීති ආහ; සො තස්ස කථං සුත්වා වෙගෙන ඝරං පෙසෙසි: ඉමස්ස පුරොහිතස්ස වෙ කථා නාම නත්ථි ඝරණී ච මෙ ගරුගබ්භා ජානාථ තාව නං විජාතා වා නො වාති; තෙ ගන්ත්වා ජානිත්වා අය්‍ය න තාව විජායතීති ආහංසු; තෙන හි ගච්ඡථ ඉමස්මිං නගරෙ අජ්ජ ජාතදාරකං පරියෙසථාති; තෙ පරියෙසන්තා තස්ස සෙට්ඨිනො කම්මන්තිකස්ස ගෙහෙ තං දාරකං දිස්වා සෙට්ඨිනො ආරොචයිංසු; තෙන හි භණෙ තං කම්මන්තිකං පක්කොසථාති; තෙ තං පක්කොසිංසු; අථ නං සෙට්ඨි ගෙහෙ කිර තෙ දාරකො අත්ථීති පුච්ඡි; ආම අය්‍යාති; තං දාරකං අම්හාකං දෙහීති; න දෙමි අය්‍යාති; හන්ද සහස්සං ගණ්හිත්වා දෙහීති; සො අයං ජීවෙය්‍ය වා මරෙය්‍ය වා දුජ්ජානමෙතන්ති සහස්සං ගණ්හිත්වා අදාසි; තතො සෙට්ඨි චින්තෙසි: සචෙ මෙ භරියා ධීතරං විජායිස්සති ඉමමෙව පුත්තං කරිස්සාමි සචෙ පුත්තං විජායිස්සති ඉමං ඝාතෙස්සාමීති; සා පුත්තං විජායි; තතො සෙට්ඨි එවං නං ගාවො මද්දිත්වා මාරෙස්සන්තීති චින්තෙත්වා ඉමං දාරකං වජද්වාරෙ නිපජ්ජාපෙථාති ආහ; තං තථා නිපජ්ජා

පෙසුං; අථ නං යූථපති උසභො පඨමං නික්ඛමන්තො දිස්වා එවං නං අඤ්ඤෙ න මද්දිස්සන්තීති චතුන්නං පාදානං අන්තරෙ කත්වා අට්ඨාසි; අථ නං ගොපාලකා දිස්වා මහාපුඤ්ඤො එස දාරකො යස්ස තිරච්ඡානගතාපි ගුණං ජානන්ති පටිජග්ගිස්සාම නන්ති අත්තනො ගෙහං නයිංසු; සොපි සෙට්ඨි තස්ස මතභාවං අනුවිජ්ජන්තො ගොපාලකෙහි නීතොති සුත්වා පුන සහස්සං දත්වා ආනාපෙත්වා ආමකසුසානෙ ඡඩ්ඩාපෙසි; තස්මිඤ්ච කාලෙ සෙට්ඨිස්ස ඝරෙ අජපාලකො සුසානං නිස්සාය අජිකා චාරෙති; අථෙකා ධෙනු අජිකා දාරකස්ස පුඤ්ඤෙන මග්ගා උක්කම්ම ගන්ත්වා දාරකස්ස ඛීරං දත්වා ගතා; නිවත්තමානාපි තථෙව ගන්ත්වා ඛීරමදාසි; අජපාලකො චින්තෙසි: අයං අජිකා පාතොපි ඉමම්හා ඨානා උක්කමිත්වා ගතා කිං නු ඛො එතන්ති ගන්ත්වා ඔලොකෙන්තො තං කාරණං ඤත්වා මහාපුඤ්ඤො එස දාරකො තිරච්ඡානගතාපිස්ස ගුණං ජානන්ති පටිජග්ගිස්සාමි නන්ති ගහෙත්වා ගෙහං ගතො; පුන දිවසෙ සෙට්ඨි මතො නු ඛො දාරකො න මතොති ඔලොකාපෙන්තො අජපාලකෙන ගහිතභාවං ඤත්වා සහස්සං දත්වා ආනාපෙත්වා ස්වෙ ඉමං නගරං එකො සත්ථවාහපුත්තො පවිසිස්සති ඉමං දාරකං නෙත්වා වක්කමග්ගෙ ඨපෙථ එවං නං සකටචක්කං ඡින්දන්තං ගමිස්සතීති ආහ; තං තත්ථ නික්ඛිත්තං සත්ථවාහපුත්තස්ස පුරිමසකටෙ ගොණා දිස්වා චත්තාරො පාදෙ ථම්භෙ විය ඔතාරෙත්වා අට්ඨංසු; සත්ථවාහො කිං නු ඛො එතන්ති තෙසං ඨිතකාරණං ඔලොකෙන්තො දාරකං දිස්වා මහාපුඤ්ඤො දාරකො ජග්ගිතුං වට්ටතීති ගණ්හිත්වා අගමාසි; සෙට්ඨිපි තං චක්කපථෙ මතභාවං වා අමතභාවං වා ඔලොකාපෙන්තො සත්ථවාහෙන ගහිතභාවං ඤත්වා තස්සපි සහස්සං දත්වා ආනාපෙත්වා නගරතො අවිදූරට්ඨානෙ පපාතෙ පාතාපෙසි; සො තත්ථ පපතන්තො නළකාරානං කම්මකරණට්ඨානෙ නළකාරසාලායං පතිතො සා තස්ස පුඤ්ඤානුභාවෙන සතවිහතකප්පාසපිචුසමඵස්සසදිසා අහොසි; අථ නං නළකාරජෙට්ඨකො පුඤ්ඤවා එස දාරකො ජග්ගිතුං වට්ටතීති ගණ්හිත්වා ගෙහං ගතො; සෙට්ඨි දාරකස්ස පපාතතො පතිතට්ඨානෙ අමතභාවං වා මතභාවං වා පරියෙසාපෙන්තො නළකාරජෙට්ඨකෙන ගහිතභාවං ඤත්වා තස්සපි සහස්සං දත්වා ආනාපෙසි; අපරභාගෙ සෙට්ඨිස්ස සකපුත්තොපි සොපි උභො වයප්පත්තා අහෙසුං; සෙට්ඨි පුන ඝොසකදාරකස්ස මරණූපායං චින්තෙන්තො අත්තනො කුම්භකාරස්ස ගෙහං ගන්ත්වා අම්හො මය්හං ගෙහෙ එවරූපො එකො අවජාතදාරකො අත්ථි තං දාරකං යං කිඤ්චි කත්වා මාරෙතුං වට්ටතීති රහස්සෙන ආහ; සො තතො උභොපි කණ්ණෙ පිදහිත්වා එවරූපං නාම භාරියං කථං කථෙතුං න වට්ටතීති ආහ; තතො සෙට්ඨි අයං මුධා න කරිස්සතීති චින්තෙත්වා හන්ද භො සහස්සං ගණ්හිත්වා එතං කම්මං නිප්ඵාදෙහීති ආහ; ලඤ්චං නාම අභින්නං භින්දති; තස්මා සො සහස්සං ලභිත්වා සම්පටිච්ඡිත්වා අහං අය්‍ය අසුකදිවසං නාම ආවාපං ආලිම්පෙස්සාමි තදා තං අසුකවෙලාය නාම පෙසෙහීති ආහ; සෙට්ඨිපි ඛො තස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා තතො පට්ඨාය දිවසෙ ගණෙන්තො කුම්භකාරෙන වුත්තදිවසස්ස සම්පත්තභාවං ඤත්වා ඝොසකකුමාරං පක්කොසිත්වා අම්හාකං

තාත අසුකදිවසෙ නාම බහූනි භාජනෙහි අත්‍ථො ත්වං අම්හාකං කුම්භකාරකස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පිතරා කිර මෙ තුම්හාකං එකං කථිතං අත්‍ථි තං අජ්ජ නිප්ඵාදෙහීති වද; සො සාධූති තස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා නික්ඛමි; අථ නං අන්තරාමග්ගෙ සෙට්ඨිස්ස සකපුත්තො ගුළකීළං කීළන්තො දිස්වා වෙගෙන ගන්ත්වා අහං භාතික දූරකෙහි සද්ධිං කීළන්තො එත්තකං නාම ජිතො තමෙව පටිජිනිත්වා දෙහීති ආහ; සො මය්හං ඉදානි ඔකාසො නත්‍ථි පිතා මං අච්චායිකකම්මෙන කුම්භකාරස්ස සන්තිකං පහිණීති ආහ; ඉතරො අහං භාතික තත්‍ථ ගමිස්සාමි ත්වං ඉමෙහි සද්ධිං කීළිත්වා මය්හං ලක්ඛං පච්චාහරිත්වා දෙහීති ආහ; තෙන හි ගච්ඡාති අත්තනො කථිතසාසනං තස්ස කථෙත්වා දූරකෙහි සද්ධිං කීළි; සොපි කුමාරො කුම්භකාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං සාසනං ආරොචෙසි; සො සාධු තාත නිප්ඵාදෙස්සාමීති තං කුමාරං ගබ්භං පවෙසෙත්වා තිණ්හාය වාසියා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං කත්වා චාටියං පක්ඛිපිත්වා චාටිමුඛං පිදහිත්වා භාජනන්තරෙ ඨපෙත්වා ආවාපං ආලිම්පෙසි; කොසකකුමාරොපි බහුං ජිනිත්වා කනිට්ඨස්ස ආගමනං ඔලොකෙන්තො නිසීදි; සො තං චිරායමානං ඤත්වා කිං නු ඛො චිරායතීති කුම්භකාරගෙහසභාගං ගන්ත්වා කත්‍ථචි අදිස්වා ගෙහං ගතො භවිස්සතීති නිවත්තිත්වා ගෙහං අගමාසි; සෙට්ඨි තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා කිං නු ඛො කාරණං භවිස්සති මයා එස මාරණත්‍ථාය කුම්භකාරස්ස සන්තිකං පහිතො සොදානි පුන ඉධෙව ආගච්ඡතීති ආගච්ඡන්තංයෙව තං කිං තාත කුම්භකාරස්ස සන්තිකං න ගතොසීති ආහ; ආම තාත න ගතොස්මීති; කස්මා තාතාති; සො අත්තනො නිවත්තකාරණඤ්ච කනිට්ඨභාතිකස්ස තත්‍ථ ගතකාරණඤ්ච සෙට්ඨිස්ස කථෙසි; සෙට්ඨි තස්ස වචනස්ස සුතකාලතො පට්ඨාය මහාපථවියා අජ්ඣොත්‍ථටො විය හුත්වා කිං නාමෙතං වදසීති උත්‍රස්තචිත්තො වෙගෙන වෙගෙන කුම්භකාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අඤ්ඤෙසං සන්තිකෙ අකථනීයභාවෙන පෙක්ඛ භො පෙක්ඛ භොති ආහ; කිං පෙක්ඛාපෙසි ත්වං නිට්ඨිතං එතං කම්මන්ති; සො තතොව නිවත්තිත්වා ගෙහං අගමාසි; තතො පට්ඨාය චස්ස චෙතසිකරොගො උප්පජ්ජි; සො තස්මිම්පි කාලෙ තෙන සද්ධිං අභුඤ්ජිත්වා යෙන කෙනචි උපායෙන මම පුත්තස්ස සත්තුනො අනත්‍ථමෙව පස්සිතුං වට්ටතීති එකං පණ්ණං ලිඛිත්වා කොසකකුමාරං පක්කොසිත්වා ත්වං ඉමං පණ්ණං ආදාය අසුකගාමෙ නාම අම්හාකං කම්මන්තිකො අත්‍ථි තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ඉමං පණ්ණං දත්වා ඉමස්මිං කිර පණ්ණෙ සාසනං සීඝං කරොහීති වද අන්තරාමග්ගෙ අම්හාකං සහායකො ගාමකසෙට්ඨි නාම එකො සෙට්ඨි අත්‍ථි තස්ස ඝරං ගන්ත්වා භත්තං භුඤ්ජිත්වා ගච්ඡෙය්‍යාසීති ච මුඛසාසනං අදාසි; සො සෙට්ඨිං වන්දිත්වා පණ්ණං ගහෙත්වා නික්ඛමන්තො අන්තරාමග්ගෙ ගාමකසෙට්ඨිස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තස්ස ගෙහං පුච්ඡිත්වා තං ද්වාරකොට්ඨකෙ නිසීදිත්වා මස්සුකම්මං කරොන්තං වන්දිත්වා අට්ඨාසි; කුතො ආගච්ඡසි තාතාති ච වුත්තෙ කොසම්බිසෙට්ඨිනො පුත්තොම්හි තාතාති ආහ; සො අම්හාකං සහායකසෙට්ඨිනො පුත්තොසීති සන්තුට්ඨො අහොසි; තස්මිඤ්ච ඛණෙ තස්ස සෙට්ඨිනො ධීතාය එකා දාසී සෙට්ඨිධීතු

පුප්ඵානි ආහරිතුං ගච්ඡති; අථ නං සෙට්ඨී ආහ; ත්වං එතං කම්මං ඨපෙත්වා ඝොසකකුමාරස්ස පාදෙ ධොවිත්වා සයනං අත්ථරිත්වා දෙහීති; සා තථා කත්වා ආපණං ගන්ත්වා සෙට්ඨිධීතු පුප්ඵානි ආහරි; සෙට්ඨිධීතා තං දිස්වා ත්වං අජ්ජ චිරං බහි පපඤ්චෙසීති තස්සා කුපිතා කිං තෙ එත්තකං කාලං එත්ථ කත්තබ්බන්ති ආහ; මා කථෙසි අය්යෙ මයා එවරූපො න දිට්ඨපුබ්බො තුම්හාකං කිර පිතුසහායසෙට්ඨිනො පුත්තො එකො න සක්කා තස්ස රූපසම්පත්තිං කථෙතුං සෙට්ඨී මං පුප්ඵානං අත්ථාය ගච්ඡන්තිං තස්ස කුමාරස්ස පාදෙ ධොවිත්වා සයනං අත්ථරිත්වා දෙහීති ආහ තෙනාහං බහි චිරං පපඤ්චෙසින්ති; සාපි ඛො සෙට්ඨිධීතා තස්ස කුමාරස්ස චතුත්ථෙ අත්තභාවෙ සස්සාමිනී අහොසි; තස්මා තස්සා වචනස්ස සුතකාලතො පට්ඨාය නෙව අත්තනො ඨිතභාවං න නිසින්නභාවං අඤ්ඤාසි; සා තමෙව දාසිං ගහෙත්වා තස්ස නිපන්නට්ඨානං ගන්ත්වා තං නිද්දායමානං ඔලොකෙන්ති දසන්තෙ පණ්ණං දිස්වා කින්නු ඛො එතං පණ්ණන්ති කුමාරං අනුට්ඨාපෙත්වාව පණ්ණං ගහෙත්වා වාචෙත්වා අයං අත්තනො මරණපණ්ණං සයමෙව ගහෙත්වා ගච්ඡතීති තම්පණ්ණං ඵාලෙත්වා තස්මිං අප්පබුද්ධෙයෙව "මයා තව සන්තිකං පුත්තො පෙසිතො සහායකස්ස මෙ ගාමකසෙට්ඨිස්ස වයප්පත්තා දාරිකා අත්ථි ත්වං සීඝං අම්හාකං ආණාපවත්තිට්ඨානෙ උප්පාදං ධනං ගණ්හිත්වා සබ්බසතෙන මම පුත්තස්ස ගාමකසෙට්ඨිනො ධීතරං ගහෙත්වා මඞ්ගලං කරොහීති මඞ්ගලෙ ච නිට්ඨිතෙ ඉමිනා මෙ විධානෙන කතන්ති මය්හං සාසනං පෙසෙහි අහං තව ඉධ කත්තබ්බං ජානිස්සාමී"ති පණ්ණං ලිඛිත්වා තමෙව ලඤ්ඡනං දත්වා පඨමං බද්ධනියාමෙනෙව දසන්තෙ බන්ධි; සොපි ඛො කුමාරො තං දිවසං තත්ථ වසිත්වා පුන දිවසෙ සෙට්ඨිං ආපුච්ඡිත්වා කම්මන්තිකස්ස ගාමං ගන්ත්වා පණ්ණං අදාසි; කම්මන්තිකො පණ්ණං වාචෙත්වා ගාමිකෙ සන්නිපාතෙත්වා තුම්හෙව මං න ගණ්හථ මම සාමී අත්තනො ජෙට්ඨපුත්තස්ස සබ්බසතෙන දාරිකං ආනෙතුං මය්හං සන්තිකං පෙසෙසි වෙගෙන ඉමස්මිං ඨානෙ උප්පාදං සම්පිණ්ඩෙථාති සබ්බං මඞ්ගලසක්කාරං සජ්ජෙත්වා ගාමකසෙට්ඨිස්ස සාසනං පෙසෙත්වා සම්පටිච්ඡාපෙත්වා සබ්බසතෙන මඞ්ගලකිරියං නිට්ඨාපෙත්වා කොසම්බිසෙට්ඨිස්ස පණ්ණං පහිණි "මයා තුම්හෙහි පහිතපණ්ණසාසනං සුත්වා ඉදඤ්චිදඤ්ච කත"න්ති සෙට්ඨී තං සාසනං සුත්වා අග්ගිදඩ්ඪො විය ඉදානි නට්ඨොම්හීති චින්තාවසෙන ලොහිතපක්ඛන්දිකං රොගං පත්වා යෙන කෙනචි තං උපායෙන පක්කොසිත්වා මම සන්තකස්ස අසාමිකං කරිස්සාමීති මඞ්ගලස්ස නිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය කස්මා මය්හං පුත්තො බහි හොතීති සීඝං ආගච්ඡතූති සාසනං පෙසෙසි; සාසනං සුත්වා කුමාරො ගන්තුං ආරද්ධො; සෙට්ඨිධීතා චින්තෙසි අයං බාලො කං නිස්සාය ඉමං සම්පත්තිං අලත්ථන්ති න ජානාති යං කිඤ්චි කත්වා ඉමස්ස ගමනං පටිබාහනූපායො කාතුං වට්ටතීති; තතො නං ආහ කුමාර මා අතිවෙගායි කුලගාමං ගච්ඡන්තෙන නාම අත්තනො පරිවච්ඡං කත්වා ගන්තුං වට්ටතීති; කොසම්බකසෙට්ඨිපි තස්ස චිරායනභාවං ඤත්වා පුන සාසනං පහිණි කස්මා මෙ පුත්තො චිරායති අහං ලොහිතපක්ඛන්දිකං රොගං පත්තො ජීවන්තමෙව මං ආගන්ත්වා දට්ඨුං වට්ටතීති; තස්මිං කාලෙ

සෙට්ඨිධීතා තස්ස ආරොචෙසි: න එසො තව පිතා ත්වං පන පිතාති සඤ්ඤං කරොසි; එස තව මාරණත්ථාය කම්මන්තිකස්ස පණ්ණං පහිණි; අහං තං පණ්ණං අපනෙත්වා අඤ්ඤං සාසනං ලිඛිත්වා තව එතං සම්පත්තිං නිප්ඵාදයිං; එසත්වං අපුත්තකං කරිස්සාමීති පක්කොසති එතස්ස කාලකිරියං ආගමෙහීති; අථස්ස ධරමානකස්සෙව කාලකතභාවං සුත්වා කොසම්බිනගරං අගමාසි; සෙට්ඨිධීතාපිස්ස පගෙව සඤ්ඤං අදාසි: ත්වං පවිසන්තො සකලගෙහෙ තව ආරක්ඛං ඨපෙන්තොව පවිසාහි; සයම්පි සෙට්ඨිපුත්තෙන සද්ධිමෙව පවිසිත්වා උභො හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා රොදන්ති විය හුත්වා අන්ධකාරට්ඨානෙ නිපන්නකස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා සීසෙනෙව හදයං පහරි; සො දුබ්බලතාය තෙනෙව පහාරෙන කාලමකාසි; සෙට්ඨිකුමාරොපි පිතු සරීරකිච්චං කත්වා තුම්හෙ මහාසෙට්ඨිස්ස මං සකපුත්තොති වදථාති පාදමූලිකානං ලචං අදාසි; තතො සත්තමෙ දිවසෙ රාජා සෙට්ඨිට්ඨානාරහං ලද්ධුං වට්ටතීති සෙට්ඨිස්ස සපුත්තකනිප්පුත්තකභාවං ජානාථාති පෙසෙසි; සෙට්ඨිපාදමූලිකා රඤ්ඤො සෙට්ඨිස්ස සකපුත්තකභාවං කථයිංසු; රාජා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා තස්ස සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි; සො ඝොසකසෙට්ඨි නාම ජාතො; අථ නං භරියා ආහ: අය්‍යපුත්ත ත්වම්පි අවජාතො අහම්පි දුග්ගතකුලෙ නිබ්බත්තා පුබ්බෙ කතකුසලවසෙන පන එවරූපං සම්පත්තිං අලභිම්හ අධුනාපි කුසලං කරිස්සාමාති; සො සාධු භද්දෙති සම්පටිච්ඡිත්වා දෙවසිකං සහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා දානං පට්ඨපෙසි; තස්මිං සමයෙ තාසං චිත්තං ජනානං උත්තරා දෙවලොකතො චවිත්වා ඝොසිතසෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ ධාතියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි; සා ජාතකාලෙ ඛුජ්ජා අහොසීති ඛුජ්ජුත්තරා තෙවස්සා නාමං අකංසු; සාමාවතීපි දෙවලොකා චවිත්වා භද්දවතියරට්ඨෙ භද්දියනගරෙ භද්දවතියසෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි; සාමාතිස්සා නාමං අකංසු; අපරභාගෙ තස්මිං නගරෙ ඡාතකභයං උප්පජ්ජි; මනුස්සා ඡාතකභයභීතා යෙන වා තෙන වා ගච්ඡන්ති; තදා අයං භද්දවතියසෙට්ඨි භරියාය සද්ධිං මන්තෙසි: භද්දෙ ඉමස්මිං ඡාතකභයස්ස අන්තො න පඤ්ඤායති කොසම්බිනගරෙ අම්හාකං සහායකස්ස ඝොසිතසෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගච්ඡාම න සො අම්හෙ දිස්වා පමජ්ජිස්සතීති; තස්ස කිර සො සෙට්ඨි අදිට්ඨසහායකො හොති තස්මා එවමාහ; සො සෙසජනං නිවත්තෙත්වා භරියඤ්ච ධීතරඤ්ච ගණ්හිත්වා කොසම්බිනගරස්ස මග්ගං පටිපජ්ජි; තෙ තයොපි අන්තරා මග්ගෙ මහාදුක්ඛං අනුභවන්තා අනුපුබ්බෙන කොසම්බිං පත්වා එකාය සාලාය නිවාසං අකංසු; ඝොසිතසෙට්ඨිපි ඛො අත්තනො ඝරද්වාරෙ කපණද්ධිකවනිබ්බකයාචකානං මහාදානං දෙති; අථායං භද්දවතියසෙට්ඨි චින්තෙසි: න සක්කා අම්හෙහි ඉමිනාව කපණවෙසෙන සහායකස්ස අත්තානං දස්සෙතුං සරීරෙ පාකතිකෙ ජාතෙ සුනිවත්ථො සුපාරුතො සෙට්ඨිං පස්සිස්සාමාති; තෙ උභොපි ධීතරං ඝොසිතසෙට්ඨිස්ස දානග්ගං පහිණිංසු; අත්තනො භත්තං ආහරණත්ථාය සා භාජනං ගහෙත්වා දානග්ගං ගන්ත්වා එකස්මිං ඔකාසෙ ලජ්ජමානරූපා අට්ඨාසි; තං දිස්වා දානකම්මිකො චින්තෙසි: සෙසජනා සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානෙ කෙවට්ටා මච්ඡවිලොපෙ විය මහාසද්දං කත්වා ගණ්හිත්වා ගච්ඡන්ති අයම්පන දාරිකා කුලධීතා භවිස්සති

උපඩ්ඪපදුපිස්සා අත්ථීති; තතො නං ආහ ත්වං අම්ම කස්මා ලජ්ජන්තො
විය ගණ්හිත්වා න ගච්ඡසීති; තාත එවරූපං සම්බාධට්ඨානං කින්ති කත්වා
පවිසාමීති; අම්ම කති පන ජනා තුම්හෙති: තයො ජනා තාතාති; සො
තයො හත්ථපිණ්ඩෙ අදාසි; සා තං හත්ථං මාතාපිතූනං අදාසි; පිතා
දීඝරත්තං ජාතජිඝච්ඡතො අතිරෙකං භුඤ්ජිත්වා කාලමකාසි, සා පුන දිවසෙ
ගන්ත්වා ද්වෙයෙව හත්ථපිණ්ඩෙ ගණ්හි; තං දිවසං සෙට්ඨිභරියා භත්තෙන
න ච කිලන්තත්තාය සෙට්ඨිනො ච මරණසොකෙන රත්තිභාගසමනන්තරෙ
කාලමකාසි; පුන දිවසෙ සෙට්ඨිධීතා එකමෙව හත්ථපිණ්ඩං ගණ්හි; දාන
කම්මිකො තස්සා කිරියං උපධාරෙත්වා අම්ම තයා පඨමදිවසෙ තයො
පිණ්ඩා ගහිතා පුන දිවසෙ ද්වෙ අජ්ජ එකමෙව ගණ්හාසි කින්නුඛො
කාරණන්ති පුච්ඡි: සා තං කාරණං කථෙසි; කතරගාමවාසිනො පන අම්ම
තුම්හෙති: සා තම්පි කාරණං නිප්පදෙසතො කථෙසි; අම්ම එවං සන්තෙ ත්වං
අම්හාකං සෙට්ඨිධීතා නාම අහොසි මය්හඤ්ච අඤ්ඤා දාරිකා නත්ථි ත්වං ඉතො
පට්ඨාය මම ධීතා අම්මාති තං ධීතරං කත්වා ගණ්හි; සා උට්ඨාය සමුට්ඨාය
දානග්ගෙ මහාසද්දං සුත්වා කස්මා අයං තාත උච්චාසද්දමහාසද්දොති ආහ:
අම්ම මහාජනස්ස අන්තරෙ නාම අප්පසද්දං කාතුං න සක්කාති; අහමෙත්ථ
උපායං ජානාමි තාතාති; කිං කාතුං වට්ටති අම්මාති: සමන්තා වතිං කත්වා
ද්වෙ ද්වාරානි යොජෙත්වා අන්තො භාජනානි ඨපාපෙත්වා එකෙන ද්වාරෙන
පවිසිත්වා භත්තං ගණ්හිත්වා එකෙන ද්වාරෙන නික්ඛමනං කරොථ තාතාති;
සාධු අම්මාති පුන දිවසතො පට්ඨාය තථා කාරෙසි; තතො පට්ඨාය දානග්ගං
පක්කධූපනං විය සන්නිසින්නසද්දං අහොසි; තතො ඝොසිතසෙට්ඨි පුබ්බෙ
දානග්ගස්මිං උච්චාසද්දමහාසද්දං සුත්වා තදා තං අසුණන්තො දානකම්මිකං
පක්කොසිත්වා පුච්ඡි ත්වං අජ්ජ දානං න දාපෙසීති: දින්නං අය්යාති; අථ
කස්මා පුබ්බෙ විය දානග්ගෙ සද්දො න සූයතීති: ආම අය්ය එකා මෙ ධීතා
අත්ථි අහං තාය කථිතඋපායෙ ඨත්වා දානග්ගං නිස්සද්දමකාසින්ති; තව
ධීතා නාම නත්ථි කුතො තෙ ධීතා ලද්ධාති: සො වචෙතුං අසක්කුණෙය්‍ය
භාවෙන සෙට්ඨිස්ස සබ්බං ධීතුආගමනවිධානං කථෙසි; කස්මා පන භො
ත්වං එවරූපං භාරියං කම්මමකාසි ත්වං එත්තකං අද්ධානං මම ධීතරං
අත්තනො සන්තිකෙ වසමානං නාරොචෙසි වෙගෙන නං අම්හාකං ගෙහං
ආනාපෙහීති; සො තස්ස වචනං සුත්වා අකාමකො ආනාපෙසි; තතො
පට්ඨාය සෙට්ඨි තං ධීතිට්ඨානෙ ඨපෙත්වා ධීතු සක්කාරං කරොමීති අත්තනො
සමානජාතිකෙහි කුලෙහි ධීතු සමානවයානි පඤ්ච කුමාරිකාසතානි තස්සා
පරිවාරමකාසි; අථෙකදිවසං උදෙනො රාජා නගරෙ අනුසඤ්චරන්තො තං
සාමවතිං තාහි කුමාරීහි පරිවාරිතං කීළමානං දිස්වා කස්සායං දාරිකාති
පුච්ඡිත්වා ඝොසිතසෙට්ඨිස්ස ධීතාති සුත්වා සස්සාමිකඅස්සාමිකභාවං පුච්ඡි:
තතො අස්සාමිකභාවෙ කථිතෙ ගච්ඡථ සෙට්ඨිනො කථෙථ තුම්හාකං ධීතරං
රාජා ඉච්ඡතීති; තං සුත්වා සෙට්ඨි අම්හාකං අඤ්ඤා දාරිකා නත්ථි එකධීතිකං
සපත්තිවාසෙ දාතුං න සක්කොමාති; රාජා තං කථං සුත්වා සෙට්ඨිඤ්ච සෙට්ඨි
භරියඤ්ච බහි කත්වා සකලගෙහං ලඤ්ඡාපෙසි; සාමවතී බහි කීළිත්වා
ආගච්ඡන්තී මාතාපිතරො බහි නිසින්නකෙ දිස්වා අම්ම තාත කස්මා බහි

නිසින්නාහන්ති ආහ: තෙ තං කාරණං කථයිංසු; අම්ම තාත කස්මා තුම්හෙ ඉමං පටිවචනං න ජානිත්ථ මම ධීතා සපත්තිවාසෙ වසන්තී එකිකා වසිතුං න සක්ඛිස්සති සචස්සා පරිවාරා පඤ්චසතා කුමාරියො වසාපෙථ එවං වසිස්සතීති ඉදානිපි එවං කථාපෙථ තාතාති, සාධු අම්ම මයං තව චිත්තං න ජානිම්හාති වත්වා තථා කථයිංසු; රාජා උත්තරිතරං පසීදිත්වා සහස්සම්පි හොතු සබ්බා ආනෙථාති ආහ; අථ නං භද්දකෙන[1] නක්ඛත්තමුහුත්තෙන පඤ්චමාතුගාමසතපරිවාරා රාජගෙහං නයිංසු; රාජා තා පඤ්චසතාපි තස්සා යෙව පරිවාරං කත්වා අභිසෙකං දත්වා සෙට්ඨිධීතරං එකස්මිං පාසාදෙ වසාපෙසි; තෙන සමයෙන කොසම්බියං ඝොසිතසෙට්ඨි කුක්කුටසෙට්ඨි පාවාරිකසෙට්ඨීති සෙට්ඨිනො ච තයො ජනා අඤ්ඤමඤ්ඤං සහායකා හොන්ති; තෙ තයොපි ජනා පඤ්චසතෙ තාපසෙ පටිජග්ගන්ති; තාපසාපි චත්තාරො මාසෙ තෙසං සන්තිකෙ වසිත්වා අට්ඨමාසෙ හිමවන්තෙ වසන්ති; අථෙකදිවසං තෙ තාපසා හිමවන්තතො ආගච්ඡන්තා මහාකන්තාරෙ තසිතා කිලන්තා එකං මහන්තං වටරුක්ඛං පත්වා තත්ථ අධිවත්ථාය දෙවතාය සන්තිකා සඞ්ගහං පච්චාසිංසන්තා නිසීදිංසු; දෙවතා සබ්බාලඞ්කාරභූසිතං හත්ථං පසාරෙත්වා තෙසං පානීයපානකාදීනි දත්වා කිලමථං පටිවිනොදෙසි; තෙ දෙවතාය ආනුභාවෙන විම්හිතා පුච්ඡිංසු: කින්නු ඛො දෙවතෙ කම්මං කත්වා තයා අයං සම්පත්ති ලද්ධාති; දෙවතා ආහ: ලොකෙ බුද්ධො නාම භගවා උප්පන්නො සො එතරහි සාවත්ථියං විහරති අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති තං උපට්ඨාති සො උපොසථදිවසෙසු අත්තනො භතකානං පකතිභත්තවෙතනමෙව දත්වා උපොසථං කාරාපෙසි; අථාහං එකදිවසං මජ්ඣන්තිකෙ පාතරාසත්ථාය ආගතො කිඤ්චි භතකං කම්මං අකරොන්තං දිස්වා අජ්ජ මනුස්සා කස්මා කම්මං න කරොන්තීති පුච්ඡිං තස්ස මෙ එතමත්ථං ආරොචෙසුං; අථාහං එතදවොචං: ඉදානි උපඩ්ඪදිවසො ගතො සක්කා නු ඛො උපඩ්ඪඋපොසථං කාතුන්ති තතො සෙට්ඨිස්ස පටිවෙදෙත්වා සක්කා කරොතුන්ති ආහංසු; ස්වාහං උපඩ්ඪදිවසං උපොසථං සමාදියිත්වා තදහෙව කාලං කත්වා ඉමං සම්පත්තිං පටිලභින්ති; අථ තෙ තාපසා බුද්ධො කිර උප්පන්නොහාති සඤ්ජාතපීතිපාමුජ්ජා තතො සාවත්ථිං ගන්තුකාමා හුත්වාපි බහූපකාරා නො උපට්ඨාකසෙට්ඨිනො තෙසම්පි ඉමමත්ථං ආරොචෙස්සාමාති කොසම්බිං ගන්ත්වා සෙට්ඨීහි කතසක්කාරබහුමානා තදහෙව මයං ගච්ඡාමාති ආහංසු; කිං භන්තෙ තුරිතත්ථ නනු තුම්හෙ පුබ්බෙ චත්තාරො පඤ්ච මාසෙ වසිත්වා ගච්ඡථාති ච වුත්තා තං පවත්තිං ආරොචෙසුං; තෙන හි භන්තෙ සහෙව ගච්ඡාමාති ච වුත්තෙ ගච්ඡාම මයං තුම්හෙ සණිකං ආගච්ඡථාති සාවත්ථිං ගන්ත්වා භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු; තෙපි සෙට්ඨිනො පඤ්චසතපඤ්චසතසකටපරිවාරා සාවත්ථිං ගන්ත්වා ජෙතවනතො අවිදූරට්ඨානෙ ඛන්ධාවාරං බන්ධිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු; සත්ථා තෙසං චරියවසෙන ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනා පරියොසානෙ තයොපි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය ස්වාතනාය

1. "භද්‍රකෙන."

නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා තෙනෙව නියාමෙන අජ්ජතනාය ස්වාතනායාති නිමන්තෙත්වා අඩ්ඪමාසං ඛන්ධාවාර භත්තං දත්වා සත්ථාරං අත්තනො නගරං ආගමනත්ථාය යාචිංසු; සත්ථා සුඤ්ඤාගාරෙ තථාගතානං අභිරතිභාවං කථෙසි; තෙ අඤ්ඤාතං භන්තෙති වත්වා තුම්හෙ අම්හෙහි පහිතසාසනෙන ආගච්ඡෙය්‍යාථාති වත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නික්ඛන්තුං පදක්ඛිණං කත්වා අත්තනො නගරමෙව ගන්ත්වා තයොපි ජනා සකෙ සකෙ උය්‍යානෙ විහාරෙ කාරාපෙසුං; ඝොසිතසෙට්ඨිනා කාරිතො ඝොසිතාරාමො නාම ජාතො; කුක්කුටසෙට්ඨිනා කාරිතො කුක්කුටාරාමො නාම ජාතො; පාවාරිකසෙට්ඨිනා කාරිතං පාවාරිකම්බවනං නාම ජාතං; තෙ විහාරෙ කාරෙත්වා සත්ථු දූතං පහිණිංසු සත්ථා අම්හාකං සඞ්ගහං කාතුං ඉමං නගරං ආගච්ඡතූති; සත්ථා කොසම්බිං ගමිස්සාමීති මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො චාරිකං නික්ඛන්තො අන්තරාමග්ගෙ මාගන්දියබ්‍රාහ්මණස්ස අරහත්තූපනිස්සයං දිස්වා ගමනං විච්ඡින්දිත්වා කුරුරට්ඨෙ කම්මාසදම්මනිගමං අගමාසි; තස්මිං සමයෙ මාගන්දියො සබ්බරත්තිං බහිගාමෙ අග්ගිං ජුහිත්වා පාතොව අන්තොගාමං පවිසති; සත්ථාපි පුන දිවසෙ අන්තොගාමං පිණ්ඩාය පවිසන්තො පටිපථෙ මාගන්දියබ්‍රාහ්මණස්ස අත්තානං දස්සෙසි; සො දසබලං දිස්වා චින්තෙසි: අහං එත්තකං කාලං මම ධීතු රූපසම්පත්තියා සදිසං දාරකං පරියෙසන්තො චරාමි රූපසම්පත්තියා ච සතිපි එවරූපං ගිහිපබ්බජ්ජමෙව පත්ථෙමි අයං ඛො පන පබ්බජිතො අභිරූපො දස්සනීයො මම ධීතුයෙව අනුච්ඡවිකොති වෙගෙන ගෙහං අගමාසි; තස්ස කිර බ්‍රාහ්මණස්ස පුබ්බෙ එකො පබ්බජිතවංසො අත්ථි; තෙනස්ස පබ්බජිතමෙව දිස්වා චිත්තං නමති; සො බ්‍රාහ්මණිං ආමන්තෙසි. භද්දෙ මයා එවරූපො පබ්බජිතො නාම න දිට්ඨපුබ්බො සුවණ්ණවණ්ණො බ්‍රහ්මවණ්ණී මම ධීතුයෙව අනුච්ඡවිකො සීඝං මෙ ධීතරං අලංකරොහීති; බ්‍රාහ්මණියා ධීතරං අලඞ්කරොන්තියාව සත්ථා අත්තනො ඨිතට්ඨානෙ පදචෙතියානි දස්සෙත්වා අන්තොනගරං පාවිසි; අථ බ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණියා සද්ධිං ධීතරං ගහෙත්වා තං ඨානං ආගච්ඡන්තො අන්තොගාමං පවිට්ඨකාලෙ ආගතත්තා ඉතො චිතො ඔලොකෙන්තො දසබලං අදිස්වා බ්‍රාහ්මණිං පරිභාසති: තව කාරණං භද්දකං නාම නත්ථි තයි පපඤ්චං කරොන්තියාව සො පබ්බජිතො නික්ඛමිත්වා ගතොති; බ්‍රාහ්මණො ගතො තාව හොතු කතරදිසාභාගෙන ගතොති: ඉමිනා දිසාභාගෙනාති; සත්ථු ගමනට්ඨානං ඔලොකෙන්තො පදචෙතියානි දිස්වා භද්දෙ ඉමානි තස්ස පුරිසස්ස පදානි ඉතො ගතො භවිස්සතීති ආහ; අථ බ්‍රාහ්මණී සත්ථු පදචෙතියං දිස්වා චින්තෙසි: බාලො වතායං බ්‍රාහ්මණො අත්තනො ගන්ථමත්තස්සාපි අත්ථං න ජානාතීති තෙන සද්ධිං පරිහාසං කරොන්තී ආහ: යාව බාලො චසි බ්‍රාහ්මණ එවරූපස්ස නාම පුරිසස්ස ධීතරං දස්සාමීති චරසි රාගෙන හි රත්තස්ස දොසෙන දුට්ඨස්ස මොහෙන මූළ්හස්ස පදං නාම එවරූපං න හොති ලොකෙ පන විවට්ටච්ඡදස්ස සබ්බඤ්ඤුබුද්ධස්ස එතං පදං පස්ස බ්‍රාහ්මණ:—

රත්තස්ස හි උක්කුටිකං පදං භවෙ
දුට්ඨස්ස හොති අවකඩ්ඪිතං පදං
මූළ්හස්ස හොති සහසානුපීළිතං
විවත්තච්ඡද්දස්ස ඉදමීදිසං පදන්ති.

සො බ්‍රාහ්මණියා එත්තකං කථෙන්තියාපි අසුත්වා ත්වං නාම මුඛරාති ආහ; තෙසං විත්තහම්පි අඤ්ඤමඤ්ඤං වාදපටිවාදං කරොන්තානංයෙව සත්ථා පිණ්ඩාය චරිත්වා සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙන කතභත්තකිච්චො බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සනූපචාරෙනෙව නික්ඛමි; බ්‍රාහ්මණො සත්ථාරං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා බ්‍රාහ්මණිං අපසාදෙත්වා අයං සො පුරිසොති හට්ඨතුට්ඨො දසබලස්ස පුරතො ඨත්වා භො පබ්බජිත අහං පාතොව පට්ඨාය තං පරියෙසන්තො චරාමි ඉමස්මිං ජම්බුදීපෙ මම ධීතාය සමානරූපා ඉත්ථී නාම නත්ථි පුරිසොපි තස්සා සද්ධිං සමානරූපො නාම නත්ථි මම ධීතරං තුය්හං පොසනත්ථාය දම්මි ගණ්හාහි නන්ති ආහ; අථ නං සත්ථා අහං බ්‍රාහ්මණ කාමග්ගවාසිනියො උත්තමරූපධරා නානාවණ්ණං කථං කථෙන්තියො මම පලොභනත්ථමෙව ආගන්ත්වා සන්තිකෙ ඨිතා දෙවධීතාපි න ඉච්ඡිං කිමඞ්ග පන ඉමං ගණ්හිස්සාමීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

“දිස්වාන තණ්හං අරතිං රගඤ්ච
නාහොසි ඡන්දො අපි මෙථුනස්මිං
කිමෙවිදං මුත්තකරීසපුණ්ණං
පාදාපි නං සම්ඵුසිතුං න ඉච්ඡෙ”ති

මාගන්දියා චින්තෙසි: අනත්ථිකෙන නාම අලන්ති වත්තුමෙව වට්ටති අයං පන මම සරීරං මුත්තකරීසපුණ්ණං නාම කත්වා පාදාපි නං සම්ඵුසිතුං න ඉච්ඡෙන්ති අවච එකං ඉස්සරියට්ඨානං ලභන්තී අන්තමෙවස්ස[1] පස්සිස්සාමීති ආඝාතං බන්ධි; සත්ථා තං අමනසිකත්වා චරියවසෙන බ්‍රාහ්මණස්ස ධම්මදෙසනං ආරභි; දෙසනාවසානෙ උභොපි ජයම්පතිකා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාය ඉදානි අම්හාකං ඝරාවාසෙන අත්ථො නත්ථීති ධීතරං මාගන්දියං චූළපිතරං සම්පටිච්ඡාපෙත්වා උභොපි පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු; අථ රාජා උදෙනො චූළමාගන්දියෙන සද්ධිං වොහාරං කත්වා මාගන්දියදාරිකං රාජානුභාවෙන ගෙහං ආනෙත්වා අභිසෙකං කත්වා තස්සා පඤ්චමාතුගාම සතපරිවාරාය වසනත්ථාය විසුං පාසාදං අදාසි; සත්ථාපි ඛො අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරන්තො කොසම්බිනගරං සම්පාපුණි; සෙට්ඨිනො සත්ථු ආගමනං සුත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු; එකමන්තං නිසින්නා භගවන්තං එතදවොචුං: ඉමෙ භන්තෙ තයො විහාරා තුම්හෙ උද්දිස්ස කතා පටිග්ගණ්හථ භන්තෙ විහාරෙ චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස සඞ්ගහත්ථායාති; පටිග්ගහෙසි භගවා විහාරෙ; තෙපි සෙට්ඨිනො සත්ථාරං ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා අභිවාදෙත්වා ඝරං අගමංසු; මාගන්දියාපි ඛො සත්ථු ආගතභාවං සුත්වා ඡින්නාභින්නකෙ ධුත්තෙ පක්කොසාපෙත්වා තෙසං

1. අන්තරමෙවස්සා-මරම්ම.

ලඤ්චං දත්වා තුම්හෙ සමණං ගොතමං ඉමිනා ඉමිනා ච නියාමෙන අක්කොසථාති වත්වා උය්‍යොජෙසි; තෙ සත්ථු අන්තොගාමං පවිසනවෙලාය සපරිවාරං සත්ථාරං නානාවිධෙහි අක්කොසෙහි අක්කොසිංසු; ආයස්මා ආනන්දො සත්ථාරං ආහ: භන්තෙ එවරූපෙ අක්කොසනට්ඨානෙ න වසිස්සාම අඤ්ඤං නගරං ගච්ඡාමාති; ආනන්ද තථාගතා නාම අට්ඨහි ලොකධම්මෙහි න කම්පන්ති අයම්පි සද්දො සත්තාහං නාතික්කමිස්සති අක්කොසකානංයෙව උපරි පතිස්සති ත්වං මා චින්තයිත්ථාති තෙපි තයො සෙට්ඨිනො මහාසක්කාරෙන භගවන්තං පවෙසෙත්වා මහාදානං අදංසු; තෙසං අපරාපරං දානං දදන්තානංයෙව මාසො අතික්කමි; අථ තෙසං එතදහොසි: බුද්ධා නාම සබ්බලොකං අනුකම්පමානා උප්පජ්ජන්ති අඤ්ඤෙසම්පි ඔකාසං දස්සාමාති; තතො තෙ කොසම්බිනගරවාසිනොපි ජනස්ස ඔකාසං අකංසු; තතො පට්ඨාය නාගරා වීථිසභාගෙන මහාදානං දෙන්ති; අථෙකදිවසං සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො මාලාකාරජෙට්ඨකස්ස ගෙහෙ නිසීදි; තස්මිං ඛණෙ සාමවතියා උපට්ඨායිකා ඛුජ්ජුත්තරා අට්ඨ කහාපණෙ ආදාය මාලත්ථාය තං ගෙහං අගමාසි; මාලාකාරජෙට්ඨකො තං දිස්වා අම්ම උත්තරෙ අජ්ජ තුය්හං පුප්ඵානි දාතුං ඛණො නත්ථි අහං බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසාමි ත්වම්පි පරිවෙසනාය සහායිකා හොහි එවං ඉතො පරෙසං වෙය්‍යාවච්චකරණතො මුච්චිස්සසීති ආහ; තතො ඛුජ්ජුත්තරා අත්තනා ලද්ධං භොජනං භුඤ්ජිත්වා බුද්ධානං භත්තග්ගෙ වෙය්‍යාවච්චං අකාසි; සා සත්ථාරා උපනිසින්නකකථාවසෙන කථිතං ධම්මං සබ්බමෙව උග්ගණ්හි; අනුමොදනං පන සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; සා අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු චත්තාරො කහාපණෙ දත්වා පුප්ඵානි ගහෙත්වා ගච්ඡති; තස්මිං පන දිවසෙ දිට්ඨසච්චභාවෙන පරසන්තකෙ චිත්තං අනුප්පාදෙත්වා සබ්බෙව අට්ඨ කහාපණෙ දත්වා පච්ඡිං පූරෙත්වා පුප්ඵානි ආදාය සාමවතියා සන්තිකං අගමාසි; අථ නං සා පුච්ඡි: අම්ම උත්තරෙ ත්වං අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු න බහූනි පුප්ඵානි ආහරසි අජ්ජ බහුකානි කිං නො රාජා උත්තරිතරං පසන්නොති; සා මුසාවාදෙ අභබ්බතාය අතීතෙ අත්තනා කතං අනිගූහිත්වා සබ්බං කථෙසි; අථ කස්මා අජ්ජ බහූනි ආහරිත්ථාති ච වුත්තා එවමාහ: අහං අජ්ජ දසබලස්ස ධම්මං සුත්වා අමතං සච්ඡාකාසිං තස්මා තුම්හෙ න වඤ්චෙමීති; තං සුත්වා අම්ම උත්තරෙ තයා ලද්ධං අමතධම්මං අම්හාකම්පි දෙහීති සබ්බාව හත්ථං පසාරයිංසු; අය්‍යෙ එවං දාතුං න සක්කා අහං පන සත්ථාරා කථිතනියාමෙන තුම්හාකං ධම්මං දෙසෙස්සාමි තුම්හෙ අත්තනො හෙතුම්හි සති තං ධම්මං ලභිස්සථාති; තෙන හි අම්ම උත්තරෙ කථෙහීති; එවං කථෙතුං න සක්කා මය්හං උච්චං ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා තුම්හෙ නීචාසනෙසු නිසීදථාති ආහ; තා පඤ්චසතාපි ඉත්ථියො ඛුජ්ජුත්තරාය උච්චාසනං දත්වා සයං නීචාසනානි ගහෙත්වා නිසීදිංසු; ඛුජ්ජුත්තරාපි සෙඛපටිසම්භිදාසු ඨත්වා තාසං ධම්මං දෙසෙසි; දෙසනාවසානෙ සාමාවතිං ජෙට්ඨිකං කත්වා සබ්බාපි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු; තතො පට්ඨාය ඛුජ්ජුත්තරං වෙය්‍යාවච්චකරණතො අපනෙත්වා ත්වං සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා ආහරිත්වා අම්හෙ සාවෙහීති ආහංසු; ඛුජ්ජුත්තරාපි තතො පට්ඨාය තථා අකාසි; කස්මා පනෙසා දාසී හුත්වා

නිබ්බත්තන්ති; සා කිර කස්සපදසබලස්ස සාසනෙ එකාය සාමණෙරියා
අත්තනො වෙය්‍යාවච්චං කාරෙසි; තෙන කම්මෙන පඤ්ච ජාතිසතානි
පරෙසං දාසීයෙව හුත්වා නිබ්බත්ති; කස්මා පනෙසා ඛුජ්ජා අහොසීති;
අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ අයං බාරාණසී රඤ්ඤො ගෙහෙ වසන්තී එකං රාජ
කුලූපකං පච්චෙකබුද්ධං ඛුජ්ජධාතුකං දිස්වා අත්තනා සහ වාසීනං මාතු
ගාමානං පුරතො පරිහාසං කරොන්තී ඛුජ්ජාකාරෙන විචරි; තස්මා ඛුජ්ජා
හුත්වා නිබ්බත්ති; කිං පන කත්වා සප්පඤ්ඤා ජාතාති; අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ
බාරාණසී රඤ්ඤො ගෙහෙ වසන්තී අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ රාජගෙහතො උණ්හ
පායාසස්ස පූරිතෙ පත්තෙ ගණ්හිත්වා ගච්ඡන්තෙ දිස්වා එත්ථ ඨපෙත්වා
ගච්ඡථ භන්තෙති අට්ඨ සුවණ්ණකටකෙ ඔමුඤ්චිත්වා අදාසි; තස්ස කම්මස්ස
නිස්සන්දෙන සප්පඤ්ඤා හුත්වා නිබ්බත්ති; අථ ඛො තා සාමාවතියා පරිවාරා
පඤ්චසතා ඉත්ථියො පටිවිද්ධසච්චාපි සමානා රඤ්ඤො අස්සද්ධභාවෙන
කාලෙන කාලං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා බුද්ධදස්සනං න ලභන්ති; තස්මා
දසබලෙ අන්තරවීථිං පටිපන්නෙ වාතපානෙසු නප්පහොන්තෙසු තානි
ඛණ්ඩිත්වාපි ඔකාසං කත්වා ඔලොකෙන්ති; මාගණ්ඩී තං තාසං කාරණං
දිස්වා රඤ්ඤො සද්ධිං රහොගතකාලෙ මහාරාජ සාමාවතී සපරිවාරා තුම්හෙසු
සිනෙහං වා පෙමං වා න කරොති සමණං පන ගොතමං අන්තරවීථියා
ගච්ඡන්තං දිස්වා වාතපානෙසු අප්පහොන්තෙසු තානි ඛණ්ඩිත්වා ඔකාසං
කත්වා ඔලොකෙන්තීති ආහ; රාජා තතො පට්ඨාය තාසං පාසාදෙ උද්ධච්ඡික
ජාලවාතපානානි කාරෙසි; සා තෙන කාරණෙන රාජානං කොපෙතුං
අසක්කොන්තී දෙව එතාසං තුම්හෙසු පෙමං අත්ථි වා නත්ථි වාති ජානිස්සාම
අට්ඨ කුක්කුටෙ පෙසෙත්වා තුම්හාකං අත්ථාය පචාපෙථාති ආහ; රාජා තස්සා
වචනං සුත්වා ඉමෙ පචිත්වා පෙසෙතූති සාමාවතියා අට්ඨ කුක්කුටෙ පහිණි;
සොතාපන්නා අරියසාවිකා ජීවමානෙ කුක්කුටෙ කිං පචිස්සති; අලන්ති
වත්වා පන හත්ථෙනපි ඡුපිතුං න ඉච්ඡි; මාගණ්ඩියා හොතු මහාරාජ
එතෙයෙව කුක්කුටෙ සමණස්ස ගොතමස්ස පචනත්ථාය පෙසෙහීති; රාජා
තථා අකාසි; මාගණ්ඩියා අන්තරාමග්ගෙයෙව කුක්කුටෙ මාරාපෙත්වා ඉමෙ
කිර කුක්කුටෙ පචාපෙත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස දෙතූති පහිණි; සා
තෙසං මතභාවෙන දසබලඤ්ච උද්දිස්ස පහිතභාවෙන පචිත්වා දසබලස්ස
පෙසෙසි; මාගණ්ඩියා පස්ස මහාරාජාති වත්වා එත්තකෙන ච රාජානං
කොපෙතුං නාසක්ඛි; අයං පන උදෙනො තාසු එකෙකිස්සා වසනට්ඨානං
සත්ත සත්ත දිවසානි ගච්ඡති; අථායං මාගණ්ඩියා එකං කණ්හසප්පපොතකං
වෙළුපබ්බෙ පක්ඛිපාපෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානෙ ඨපෙසි; රඤ්ඤො ච
යත්ථ කත්ථචි ගච්ඡන්තස්ස හත්ථිකන්තවීණං ආදායෙව ගමනං ආචිණ්ණං;
මාගණ්ඩිකා රඤ්ඤො අත්තනො සන්තිකං ආගමනකාලෙ තං සප්පපොතකං
අන්තොවීණාය පක්ඛිපිත්වා ඡිද්දං පිදහාපෙසි; අථ තං සාමාවතියා සන්තිකං
ගමනකාලෙ මහාරාජ සාමාවතී නාම සමණස්ස ගොතමස්ස පක්ඛා තුම්හෙ
න ගණෙති යං කිඤ්චි කත්වා තුම්හාකං දොසමෙව චින්තෙති අප්පමත්තා
හොථාති ආහ; රාජා සාමාවතියා වසනට්ඨානෙ සත්තාහං වීතිනාමෙත්වා පුන
සත්තාහෙ මාගණ්ඩිකාය නිවෙසනං ආගමි; සා තස්මිං ආගච්ඡන්තෙයෙව

කච්චි නෙ මහාරාජ සාමවතී ඔතාරං න ගවෙසතීති කථයන්තී විය
රඤ්ඤො හත්ථතො වීණං ගහෙත්වා චාලෙත්වා කිං නුඛො මහාරාජ එත්ථ
අබ්භන්තරෙ විචරතීති වත්වා සප්පස්ස නික්ඛමනොකාසං කත්වා අබ්භුම්මෙ
අහෙතා සප්පොති වීණං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායි; තස්මිං කාලෙ රාජා ආදිත්තං
වෙණුවනං විය පක්ඛිත්තලොණං උද්ධනං විය ච රොසෙන තටතටායමානො
වෙගෙන සපරිවාරං සාමවතිං පක්කොසථාති ආහ; රාජපුරිසා ගන්ත්වා
පක්කොසිංසු; සා රඤ්ඤො කුද්ධභාවං ඤත්වා සෙසමාතුගාමානං සඤ්ඤ
මදාසි; රාජා තුම්හෙ ඝාතෙතුකාමො පක්කොසති අජ්ජ දිවසං ඔදිස්සකෙන
මෙත්තාඵරණෙන රාජානං ඵරථාති ආහ; රාජා තා ඉත්ථියො පක්කොසා
පෙත්වා සබ්බාව පටිපාටියා ඨපාපෙත්වා මහාධනුං ආදාය විසපීතකණ්ඩං
සන්නය්හිත්වා ධනුං පූරෙත්වා අට්ඨාසි; තස්මිං ඛණෙ සබ්බාව තා සාමවතී
පමුඛා ඉත්ථියො ඔධිසො මෙත්තාය ඵරිංසු; රාජා නෙව කණ්ඩං පක්ඛිපිතුං
නාපනෙතුං සක්කොති; ගත්තෙහි සෙදා මුච්චන්ති සරීරං වෙධති මුඛතො
ඛෙලො පතති ගහෙතබ්බගහණකං න පස්සති; අථ නං සාමවතී කිං
මහාරාජ කිලමසීති ආහ: ආම දෙවි කිලමාමි අවස්සයො මෙ හොහීති;
සාධු මහාරාජ කණ්ඩං මහාපථවිමුඛං කරොහීති; රාජා තථා අකාසි; සා
රඤ්ඤො හත්ථතො කණ්ඩං මුච්චතූති අධිට්ඨාසි; තස්මිං ඛණෙ කණ්ඩං මුච්චි;
රාජාපි තං ඛණංයෙව උදකෙ නිමුජ්ජිත්වා ආගම්ම අල්ලකෙසො අල්ල
වත්ථො සාමවතියා පාදෙසු පතිත්වා ඛම දෙවි මය්හං භෙදකානං මෙ
වචනෙන අනුපධාරෙත්වා එතං කතන්ති ආහ; ඛමාමි දෙවාති; සාධු දෙවි
එවං තයා ඛමිතං නාම හොති ඉතො පට්ඨාය තුම්හාකං යථාරුචියා දස
බලස්ස දානං දෙථ පච්ඡාභත්තං විහාරං ගන්ත්වා ධම්මකථං සුණාථ අජ්ජ
වො පට්ඨාය පරිහාරං දම්මීති; තෙන හි දෙව අජ්ජපට්ඨාය එකං භික්ඛුං
යාචිත්වා ආනෙථ යො නො ධම්මං වාචෙස්සතීති; රාජා සත්ථු සන්තිකං
ගන්ත්වා යාචන්තො ආනන්දත්ථෙරං ලභි; තතො පට්ඨාය තා පඤ්චසතා
ඉත්ථියො ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා සක්කාරසම්මානං කත්වා කතභත්ත
කිච්චස්ස ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං පරියාපුණන්ති; තා එකදිවසං ථෙරස්ස
අනුමොදනාය පසන්නා ථෙරස්ස පඤ්චඋත්තරාසඞ්ගසතානි අදංසු;
ථෙරො කිර පුබ්බෙ තුන්නවායකාලෙ එකස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස එකාය
සූචියා සද්ධිං හත්ථතලමත්තං චොළඛණ්ඩං අදාසි; සො සූචියා ඵලෙන
ඉමස්මිං අත්තභාවෙ මහාපඤ්ඤො අහොසි; චොළඛණ්ඩස්ස ඵලෙන
ඉමිනාව නියාමෙන පඤ්චසතක්ඛත්තුං දුස්සානි ලභි; තතො මාගන්දියා
අඤ්ඤං කාතබ්බං අපස්සන්තී උය්යානං ගච්ඡාම මහාරාජාති ආහ; සාධු
දෙවීති; සා රඤ්ඤො සම්පටිච්ඡිතභාවං ඤත්වා චූළපිතරං පක්කොසිත්වා
ආහ: අම්හාකං උය්යානං ගතකාලෙ සාමවතියා වසනට්ඨානං ගන්ත්වා
සාමවතිං සපරිවාරං අන්තො කරිත්වා රඤ්ඤො ආණාති වත්වා ද්වාරං පිදහිත්වා
පලාලෙන පලිවෙඨෙත්වා ගෙහෙ අග්ගිං දෙථාති; මාගන්දිකො තස්සා
වචනං සුත්වා තථා අකාසි; තස්මිං දිවසෙ සබ්බාපි තා ඉත්ථියො පුබ්බෙ
කතස්ස උපපීළකකම්මස්සානුභාවෙන සමාපත්තිං අප්පෙතුං නාසක්ඛිංසු;
එකප්පහාරෙනෙව ඛුසමුට්ඨි විය ඣායිංසු; තාසං ආරක්ඛපුරිසා රඤ්ඤො

සන්තිකං ගන්ත්වා දෙව ඉදං නාම කරිංසූති ආචික්ඛිංසු; රාජා කෙන කතන්ති පරියෙසන්තො මාගන්දියාය කාරිතභාවං ඤත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා භද්දෙ භද්දකං තයා කම්මං කතං මයා කාතබ්බං කරොන්තියා; උට්ඨාය සමුට්ඨාය මය්හං වධාය පරිසක්කමානා ඝාතිතා පසන්නොස්මි තුය්හං සම්පත්තිං දස්සාමීති තව ඤාතකෙ පක්කොසාපෙහීති; සා රඤ්ඤො කථං සුත්වා අඤ්ඤාතකෙපි ඤාතකෙ කත්වා පක්කොසාපෙසි; රාජා සබ්බෙසං සන්නිපතිතභාවං ඤත්වා රාජඞ්ගණෙ ගලප්පමාණෙසු ආවාටෙසු නිඛණිත්වා උපරි ඨිතානි සීසානි භින්දාපෙන්තො මහන්තෙහි අයනඞ්ගලෙහි කසාපෙත්වා මාගන්දියම්පි ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දාපෙත්වා පූපපචනකටාහෙව භජ්ජාපෙසි; කිං පන සාමවතියා සපරිවාරාය අග්ගිනා ඣාපනකම්මන්ති; සා පන අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ තෙහෙව පඤ්චහි මාතුගාමසතෙහි සද්ධිං ගඞ්ගාය කීළිත්වා බහිතීරෙ ඨිතා සීතෙ ජාතෙ අවිදූරට්ඨානෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස පණ්ණසාලං දිස්වා අන්තො අසොධෙත්වාව බහි අග්ගිං දත්වා විසීවෙසුං; අන්තො පණ්ණසාලාය පච්චෙකබුද්ධො නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා නිසින්නො; තා ජාලාසු සමුච්ඡින්නාසු පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා කිං අම්හෙහි කතං අයං පච්චෙකබුද්ධො රඤ්ඤො කුලූපකො ඉමං දිස්වා රාජා අම්හාකං කුජ්ඣිස්සති ඉදානි තං සුඣාපිතං කාතුං වට්ටතීති අඤ්ඤානිපි දාරූනි පක්ඛිපිත්වා අග්ගිං අදංසු; පුන ජාලාය පච්ඡින්නාය පච්චෙකබුද්ධො සමාපත්තිතො වුට්ඨාය තාසං පස්සන්තීනංයෙව චීවරානි ඵොටෙත්වා වෙහාසං උප්පතිත්වා ගතො; තෙන කම්මෙන නිරයෙ පච්චිත්වා පක්කාවසෙසෙන ඉමං ව්‍යසනං පාපුණිංසු; චතුපරිසමජ්ඣෙ පන කථා උදපාදි: බහුස්සුතා වත ඛුජ්ජුත්තරා මාතුගාමත්තභාවෙ ඨත්වා පඤ්චන්නං මාතුගාමසතානං ධම්මං කථෙත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි; සාමවතීපි රඤ්ඤා අත්තනො අප්පිතං කණ්ඩං මෙත්තාඵරණෙන ඵරිත්වා පටිබාහීති තස්සා මහාජනො ගුණං කථෙසි; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං; අථ සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ නිසින්නො තදෙව කාරණං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ඛුජ්ජුත්තරං බහුස්සුතානං සාමවතිං මෙත්තාවිහාරීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

පඤ්චමෙ **ඣායීන**න්ති; ඣානාභිරතානං උපාසිකානං **උත්තරා නන්දමාතා** අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තී සත්ථාරං එකං උපාසිකං ඣානාභිරතානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ සුමනසෙට්ඨිං නිස්සාය වසන්තස්ස පුණ්ණසීහස්ස නාම භරියාය කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි; උත්තරාතිස්සා නාමං අකංසු; අථෙකස්මිං නක්ඛත්තමහදිවසෙ රාජගහසෙට්ඨි පුණ්ණං පක්කොසාපෙත්වා ආහ: තාත පුණ්ණ නක්ඛත්තං වා උපොසථො වා දුග්ගතස්ස කිං කරිස්සති එවං සන්තෙපි වදෙහි කිං නක්ඛත්තපරිබ්බයං ගහෙත්වා නක්ඛත්තං කීළිස්සසි බලවගොණෙ ච ඵාලකං නඞ්ගලඤ්ච ගහෙත්වා කසිස්සසීති: මම භරියාය සද්ධිං මන්තෙත්වා ජානිස්සාමි අය්‍යාති තං කථං භරියාය ආරොචෙසි; සෙට්ඨි නාම අය්‍යා ඉස්සරො

තස්ස තයා සද්ධිං කථෙන්තස්ස කථා සොභති ත්වං පන අත්තනො කසි
කම්මං මා විස්සජ්ජෙසීති ආහ; සො තස්සා වචනං සුත්වා කසිභණ්ඩං
ආදාය කසිතුං ගතො; තං දිවසඤ්ච සාරිපුත්තත්ථෙරො නිරොධසමා
පත්තිතො වුට්ඨාය කස්සජ්ජ මයා සඞ්ගහං කාතුං වට්ටතීති ආවජ්ජෙන්තො
ඉමස්ස පුණ්ණස්ස උපනිස්සයං දිස්වා භික්ඛාචාරවෙලාය පත්තචීවරමාදාය
පුණ්ණස්ස කසනට්ඨානං ගච්ඡන්තො අවිදූරෙ අත්තානං දස්සෙසි; පුණ්ණො
ථෙරං දිස්වා කසිං ඨපෙත්වා ආගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දි; ථෙරො තං
ඔලොකෙත්වා උදකසභාගං පරිපුච්ඡි; තස්ස එතදහොසි: අය්‍යො මුඛං
ධොවිතුකාමො භවිස්සතීති; තතො වෙගෙන ගන්ත්වා දන්තකට්ඨං කප්පියං
කත්වා ථෙරස්ස අදාසි; ථෙරෙ දන්තකට්ඨං ඛාදන්තෙ පත්තෙන සද්ධිං ධම්ම
කරකං නීහරිත්වා උදකස්ස පූරෙත්වා ආහරි; ථෙරො මුඛං ධොවිත්වා භික්ඛා
චාරවෙලාය මග්ගං පටිපජ්ජි; පුණ්ණො චින්තෙසි: ථෙරො නාම අඤ්ඤෙසු
දිවසෙසු ඉමං මග්ගං න පටිපජ්ජති අජ්ජ පන මය්හං සඞ්ගහත්ථාය
පටිපන්නො භවිස්සති අහො වත මෙ භරියා මමත්ථාය ආහරණකං ආහාරං
ථෙරස්ස පත්තෙ පතිට්ඨපෙය්‍යාති; අථස්ස භරියා අජ්ජ නක්ඛත්තදිවසොති
පාතොව අත්තනො ලභනකනියාමෙන ඛාදනීයභොජනීයං සංවිධාය
ගහෙත්වා සාමිකස්ස කසනට්ඨානං ආගච්ඡන්තී අන්තරාමග්ගෙ ථෙරං දිස්වා
චින්තෙසි: අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු මය්හං ථෙරං දිස්වා දෙය්‍යධම්මො න හොති
දෙය්‍යධම්මෙ සන්තෙපි මම අය්‍යං න පස්සාමි අජ්ජ පන චින්නම්පි සම්මුඛී
භාවො ජාතො මම සාමිකස්ස පුන සම්පාදෙත්වා ආහරිස්සාමි ඉමං තාව
ආහාරං ථෙරස්ස දස්සාමීති තීහි චෙතනාහි සම්පයුත්තකං කත්වා තං
භොජනං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස පත්තෙ පතිට්ඨපෙත්වා එවං විධා දුග්ගතජීවිතා
මුච්චාමීති ආහ; ථෙරොපි තව අජ්ඣාසයො පූරතූති තස්සා අනුමොදනං
කත්වා තතො නිවත්තිත්වා විහාරං අගමාසි; සාපි පුන අත්තනො ගෙහං
ගන්ත්වා සාමිකස්ස ආහාරං සම්පාදෙත්වා ආදාය කසනට්ඨානං ගන්ත්වා
සාමිකස්ස කුජ්ඣනභාවතො භීතා සාමි අජ්ජ එකදිවසං තව මනං සන්ධා
රෙහීති ආහ; කිං කාරණාති: අහං අජ්ජ තව ආහාරං ආහරන්තී අන්තරා
මග්ගෙ ථෙරං දිස්වා තව භාගභත්තං ථෙරස්ස පත්තෙ පතිට්ඨපෙත්වා පුන
ගෙහං ගන්ත්වා ආහාරං පචිත්වා ආදාය ආගතාම්හීති; මනාපං තෙ භද්දෙ
කතං මයාපි පාතොව ථෙරස්ස දන්තකට්ඨමුඛොදකඤ්ච දින්නං අජ්ජ
අම්හාකං සුප්පභාතං සබ්බම්පි ථෙරස්ස අම්හාකං සන්තකමෙව ජාතන්ති
චින්නම්පි ජනානං එකසදිසමෙව චිත්තං අහොසි; අථ පුණ්ණො ආහාර
කිච්චං කත්වා භරියාය ඌරුම්හි සීසං කත්වා මුහුත්තං නිපජ්ජි; අථස්ස නිද්දා
ඔක්කමි; සො ථොකං නිද්දායිත්වා පබුද්ධො කසිතට්ඨානං ඔලොකෙසි; ඔලො
කිතොලොකිතට්ඨානං මහාකොසාතකීපුප්ඵෙහි සම්පරිකිණ්ණං විය
අහොසි; සො භරියං ආහ: භද්දෙ කිං නාමෙතං අජ්ජ මම කසිතට්ඨානං
සුවණ්ණවණ්ණං හුත්වා ඛායතීති; අය්‍ය අජ්ජ තෙ සකලදිවසං
කිලන්තතාය අක්ඛීනි මඤ්ඤෙ භමන්තීති; භද්දෙ මය්හං අසද්දහන්තී
සයං ඔලොකෙහීති; තස්මිං කාලෙ සා ඔලොකෙත්වා සභාවං අය්‍ය කථෙසි
එවමෙතං භවිස්සතීති; පුණ්ණො උට්ඨාය එකං කසිං ගහෙත්වා නඞ්ගල

සීසෙ පහරි; ගුළපිණ්ඩො විය නඞ්ගලසීසෙ අල්ලීයිත්වා අට්ඨාසි; සො භරියං
පක්කොසිත්වා භද්දෙ අඤ්ඤෙසං වප්පෙ වපිතෙ බීජං නාම තීහි වා චතූහි
වා මාසෙහි ඵලං දෙති අම්හාකං පන අය්‍යස්ස සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස අන්තරෙ
රොපිතෙන සද්ධාබීජෙන අජ්ජෙව අවස්සං ඵලං දින්නං ඉමස්මිං කරීසමත්තෙ
පදෙසෙ ආමලකමත්තොපි පංසුපිණ්ඩො අසුවණ්ණං නාම නත්ථීති; ඉදානි
කිං කරිස්සාම අය්‍යාති; භද්දෙ ඉමං එත්තකං සුවණ්ණං ඨපෙත්වා ඛාදිතුං
න සක්කාති භරියං තස්මිං ඨානෙ ඨපෙත්වා භත්තස්ස පූරෙත්වා ආහතං
පාතිං සුවණ්ණස්ස පූරෙත්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචාපෙසි; එකො
මනුස්සො සුවණ්ණපාතිං ගහෙත්වා ඨිතොති; රාජා තං පක්කොසාපෙත්වා
කහං තෙ තාත ලද්ධන්ති පුච්ඡි: දෙව මය්හං එකං කසිතට්ඨානං සබ්බං
සුවණ්ණමෙව ජාතං පටිග්ගණ්හිත්වා ආහරාපෙථාති ආහ; ත්වං කො නාම
නාමාති: පුණ්ණො නාම අහං දෙවාති; ගච්ඡථ භණෙ සකටානි යොජෙත්වා
පුණ්ණස්ස කසිතට්ඨානතො සුවණ්ණං ආහරථාති; සකටෙහි සද්ධිං ගතරාජ
පුරිසා රඤ්ඤො පුඤ්ඤන්ති වත්වා සුවණ්ණපිණ්ඩ ගණ්හන්ති; ගහිතගහිතං
කසිතලෙඩ්ඩුයෙව හොති; තෙ ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං; තෙන හි
භණෙ ගන්ත්වා පුණ්ණස්ස පුඤ්ඤන්ති වත්වා ගණ්හථාති; ගහිතගහිතං
සුවණ්ණමෙව හොති; තෙ සබ්බම්පි තං සුවණ්ණං ආහරිත්වා රාජඞ්ගණෙ
රාසිං අකංසු; රාසි උබ්බෙධෙන තාලප්පමාණො අහොසි; රාජා වාණිජෙ
පක්කොසාපෙත්වා කස්ස ගෙහෙ එත්තකං සුවණ්ණං අත්ථීති පුච්ඡි: නත්ථි
දෙව කස්සචීති; එත්තකස්ස පන ධනස්ස සාමිනො කිං කාතුං වට්ටතීති:
ධනසෙට්ඨිං නාම තං කාතුං වට්ටති දෙවාති; තෙන හි පුණ්ණං ඉමස්මිං
නගරෙ ධනසෙට්ඨිං නාම කරොථාති සබ්බන්තං සුවණ්ණං තස්සෙව දත්වා
තං දිවසංයෙවස්ස සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි; සො සෙට්ඨි මඞ්ගලං කරොන්තො
සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං අදාසි; සත්තමෙ දිවසෙ
දසබලස්ස භත්තානුමොදනාය පුණ්ණසෙට්ඨිපි භරියාපි ධීතාපි සබ්බෙ
සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු; අපරභාගෙ රාජගහසෙට්ඨි පුණ්ණසෙට්ඨිනො
වයප්පත්තා දාරිකා අත්ථීති සුත්වා අත්තනො පුත්තස්ස කාරණා තස්ස ගෙහං
පෙසෙසි; සො තස්ස සාසනං සුත්වා නාහං ධීතරං දස්සාමීති පටිසාසනං
පෙසෙසි; සුමනසෙට්ඨිපි පුන පෙසෙසි: ත්වං මම ගෙහං නිස්සාය වසිත්වා
ඉදානි එකප්පහාරෙනෙව ඉස්සරො හුත්වා මය්හං දාරිකම්පි න දෙසීති;
තතො පුණ්ණසෙට්ඨි ආහ: ඉමං තාව තුම්හාකං සෙට්ඨි සභාවමෙව කථෙසි
පුරිසො පන නාම සබ්බකාලෙ එවං විධොයෙවාති න සල්ලක්ඛෙතබ්බො
අහං හි ඉදානි තාදිසෙ පුරිසෙ දාසෙ කත්වා ගහෙතුං සක්කොමි තුය්හං පන
ජාතිං වා ගොත්තං වා න කොපෙමි අපි ච ඛො මම ධීතා සොතාපන්නා
අරියසාවිකා දෙවසිකං කහාපණග්ඝනකෙහි පුප්ඵෙහි පූජං කරොති
තමහං තුම්හාදිසස්ස මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස ගෙහං න පහිණිස්සාමීති; එවං
පුණ්ණකසෙට්ඨිස්ස පටිසෙධනභාවං ඤත්වා රාජගහසෙට්ඨි පුන සාසනං
පෙසෙසි; පොරාණකං විස්සාසං මා මද්දතු අහං මය්හං සුණිසාය දෙවසිකං
ද්වින්නං කහාපණානං පුප්ඵානි සජ්ජාපෙස්සාමීති; සො සාධූති සම්ප
ටිච්ඡිත්වා ධීතරං තස්ස ඝරං පෙසෙසි; අථෙකදිවසං සා පුණ්ණසෙට්ඨිනො

ධීතා උත්තරා අත්තනො සාමිකං එවමාහ: අහං අත්තනො කුලගෙහෙ මාසස්ස අට්ඨ දිවසානි නිබද්ධං උපොසථකම්මං කරොමි ඉදානිපි තුම්හෙසු සම්පටිච්ඡන්තෙසු උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨහෙය්‍යන්ති; සො න සක්කාති තං න සම්පටිච්ඡි; සා තං සඤ්ඤාපෙතුං න සක්කොන්තී තුණ්හී අහොසි; පුන අන්තොවස්සෙ උපොසථිකා භවිස්සාමීති තදාපි ඔකාසං කාරෙන්තී නෙව අලත්ථ; සා අන්තොවස්සෙ අඩ්ඪතියෙසු මාසෙසු අතික්කන්තෙසු අඩ්ඪමාසෙ අවසිට්ඨෙ මාතාපිතූනං සාසනං පෙසෙසි: අහං තුම්හෙහි චාරකෙ පක්ඛිත්තා එත්තකෙ අද්ධානෙ එකදිවසම්පි උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාතුං න ලභාමි පඤ්චදස මෙ කහාපණසහස්සානි පෙසෙථාති; තෙ ධීතු සාසනං සුත්වා කිං කාරණාති අපුච්ඡිත්වාව පහිණිංසු; උත්තරා තෙ කහාපණෙ ගණ්හිත්වා තස්මිං නගරෙ සිරිමා නාම ගණිකා අත්ථි තං පක්කොසාපෙත්වා අම්ම සිරිමෙ අහං ඉමං අඩ්ඪමාසං උපොසථඞ්ගං අධිට්ඨහිස්සාමි ත්වං ඉමානි පඤ්චදස සහස්සානි කහාපණානි ගහෙත්වා ඉමං අඩ්ඪමාසං සෙට්ඨිපුත්තං පරිචරාහීති; සා සාධු අය්‍යෙති සම්පටිච්ඡි; තතො පට්ඨාය සෙට්ඨිපුත්තො අහං සිරිමාය සද්ධිං මොදිස්සාමීති උත්තරාය අඩ්ඪමාසං උපොසථකම්මං සම්පටිච්ඡි; සා තෙන සම්පටිච්ඡිතභාවං ඤත්වා දිවසෙ දිවසෙ පාතොව දාසිගණපරිවුතා සත්ථු සහත්ථා ඛාදනීයභොජනීයං සංවිදහිත්වා සත්ථරි භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං ගතෙ උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය පාසාදවරං ආරුය්හ අත්තනො සීලානි ආවජ්ජමානා නිසීදති; එවං අඩ්ඪමාසං වීතිනාමෙත්වා උපොසථං විස්සජ්ජන දිවසෙ පාතොව යාගුඛජ්ජකාදීනි සංවිදහන්තී චරති; තස්මිං සමයෙ සෙට්ඨි පුත්තො සිරිමාය සද්ධිං උපරිපාසාදවරගතො ජාලවාතපානං විවරිත්වා අන්තරවත්ථුං ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි; උත්තරා වාතපානච්ඡිද්දෙන උද්ධං ඔලොකෙසි; සෙට්ඨිපුත්තො උත්තරං ඔලොකෙත්වා නෙරයිකජාතිකා වත අයං එවං විධං නාම සම්පත්තිං පහාය උක්ඛලිකමසිමක්ඛිතා හුත්වා නික්කා රණා දාසීනං අන්තරෙ විචරතීති සිතං අකාසි; තදා උත්තරා තස්ස පමාද භාවං ඤත්වා අයං බාලො ඉමං අත්තනො සම්පත්තිං සබ්බකාලං ඨාවරාති සඤ්ඤී භවිස්සතීති සයම්පි සිතං අකාසි; තතො සිරිමා අයං චෙටිකා මයි ඨිතාය එවං මම සාමිකෙන සද්ධිං සිතං කරොතීති කුපිතා වෙගෙන ඔතරි; උත්තරා තස්සා ආගමනකප්පෙනෙව අයං බාලා අඩ්ඪමාසමත්තං ඉමස්මිං ගෙහෙ වසිත්වා මය්හමෙවෙතං ගෙහන්ති සඤ්ඤං ජානාති ඤත්වා තං ඛණංයෙව මෙත්තජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා අට්ඨාසි; සිරිමාපි දාසීනං අන්ත රෙන ආගන්ත්වා උළුඞ්කං ගහෙත්වා පූවපචනට්ඨානෙ පක්කඨිතතෙලස්ස පූරෙත්වා උත්තරාය මත්ථකෙ ආසිඤ්චි; මෙත්තජ්ඣානස්ස විප්ඵාරෙන උත්තරාය මත්ථකෙ ආසිත්තං පක්කඨිතතෙලං පදුමපත්තෙ ආසිත්ත උදකං විය විනිවට්ටිත්වා ගතං; තස්මිං ඛණෙ සමීපෙ ඨිතදාසියො තං ඔලො කෙත්වා හො ජෙ ත්වං අම්හාකං අය්‍යාය හත්ථතො මූලං ගහෙත්වා ආගතා ඉමස්මිං ගෙහෙ වසමානා අම්හාකං අය්‍යාය සදිසා භවිතුං වායමසීති සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානතො උට්ඨාය තං පරිභාසිංසු; තස්මිං ඛණෙ සිරිමා අත්තනො ආගන්තුකභාවං අඤ්ඤාසි; සා තතොව ගන්ත්වා උත්තරාය පාදෙසු පතිත්වා අය්‍යෙ අනුපධාරෙත්වා මෙ කතං ඛමථ මය්හන්ති ආහ;

අම්ම සිරිමෙ නාහං තව ඉමස්මිං ඨානෙ ඛමිස්සාමි අහං සපිතිකා ධීතා දසබලෙ ඛමන්තෙයෙව ඛමිස්සාමීති, සත්ථාපි ඛො භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො ආගන්ත්වා උත්තරාය නිවෙසනෙ පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි; සිරිමා ගන්ත්වා සත්ථු පාදෙසු පතිත්වා භන්තෙ මයා අය්‍යාය උත්තරාය අන්තරෙ එකො දෙසො කතො තුම්හෙසු ඛමන්තෙසු ඛමිස්සාමීති වදති ඛමථ මය්හං භගවාති ඛමාමි තෙ සිරිමෙති සා තස්මිං කාලෙ ගන්ත්වා උත්තරං ඛමාපෙසි; තං දිවසඤ්ච සිරිමා දසබලස්ස භත්තානුමොදනං සුත්වා:–

"අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං අසාධුං සාධුනා ජිනෙ
ජිනෙ කදරියං දානෙන සච්චෙන අලිකවාදින"න්ති.[1]

ගාථාපරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතා; සා දසබලං නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ මහාදානං අදාසි; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං අපරභාගෙ පන සත්ථා ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා උපාසිකායො ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො උත්තරං නන්දමාතරං ඣායීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 7. 6.

ඡට්ඨෙ **පණීතදායිකානන්ති** පණීතරසදායිකානං උපාසිකානං **සුප්පවාසා කොලියධීතා** අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තී සත්ථාරං එකං උපාසිකං පණීතරසදායිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කොලියනගරෙ ඛත්තියකුලෙ නිබ්බත්ති; සුප්පවාසාතිස්සා නාමං අකංසු; සා වයප්පත්තා එකස්ස සක්‍යකුමාරස්ස ගෙහං ගතා පඨමදස්සනෙයෙව සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; සා අපරභාගෙ සීවලිං නාම දාරකං විජායි; තස්ස වත්ථු හෙට්ඨා විත්ථාරිතමෙව එසා එකස්මිං සමයෙ බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නානග්ගරසං පණීතභොජනං අදාසි; සත්ථා කතභත්තකිච්චො අනුමොදනං කරොන්තො සුප්පවාසාය ඉමං ධම්මං දෙසෙසි "භොජනං සුප්පවාසෙ දෙන්තී අරියසාවිකා පටිග්ගාහකානං පච ඨානානි දෙති ආයුං දෙති වණ්ණං දෙති සුඛං දෙති බලං දෙති පටිභාණං දෙති ආයුං ඛො පන දත්වා ආයුස්ස භාගිනී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්ස වා–පෙ–පටිභාණං දත්වා පටිභාණස්ස භාගිනී හොති දිබ්බස්ස වා මානුසස්සවා"ති, එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං අථ අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසීදිත්වා උපාසිකායො ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො සුප්පවාසං කොලියධීතරං පණීතදායිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 7. 7.

සත්තමෙ **ගිලානුපට්ඨාකීනන්ති** ගිලානුපට්ඨාකීනං උපාසිකානං **සුප්පියා උපාසිකා** අග්ගාති දස්සෙති; අයං කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ

---

1. ධම්මපද. කොධවග්ග.

හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තී සත්ථාරං එකං උපාසිකං ගිලානුපට්ඨාකීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බාරාණසියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්ති; සුප්පියාතිස්සා නාමං අකංසු; අපරභාගෙ සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො බාරාණසිං අගමාසි; සා තථාගතස්ස පඨමදස්සනෙයෙව ධම්මං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; අථෙකදිවසං ධම්මසවනත්ථාය විහාරං ගතා විහාරචාරිකං චරමානා එකං ගිලානං දිස්වා අභිවාදෙත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා අය්‍යස්ස කිං ලද්ධුං වට්ටතීති පුච්ඡි: රසං ලද්ධුං වට්ටති උපාසිකෙති; හොතු භන්තෙ අහං පහිණිස්සාමීති ථෙරං අභිවාදෙත්වා අන්තොනගරං ගන්ත්වා පුන දිවසෙ පවත්තමංසත්ථාය දාසිං අන්තරාපණං පෙසෙසි; සා සකලනගරෙ පවත්තමංසං අලභිත්වා. අලද්ධභාවං කථෙසි; උපාසිකා චින්තෙසි: අහං අය්‍යස්ස රසං පහිණිස්සාමීති වත්වා සචෙ න පෙසෙස්සාමි අය්‍යො අඤ්ඤතොපි අලභන්තො කිලමිස්සති යං කිඤ්චි කත්වා පෙසෙතුං වට්ටතීති ගබ්භං පවිසිත්වා ඌරුමංසං ඡින්දිත්වා දාසියා අදාසි ඉමං මංසං ගහෙත්වා සම්භාරෙහි යොජෙත්වා රසං කත්වා විහාරං නෙත්වා අය්‍යස්ස දෙහි සො චෙ මං පුච්ඡති ගිලානාති පටිවදෙහීති; සා තථා අකාසි; සත්ථා තං කාරණං ඤත්වා පුන දිවසෙ භික්ඛාචාරවෙලායං භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො උපාසිකාය ගෙහං අගමාසි; සා තථාගතස්ස ආගතභාවං සුත්වා සාමිකං ආමන්තෙසි: අය්‍යපුත්ත අහං සත්ථු සන්තිකං ගන්තුං න සක්කොමි ත්වං සත්ථාරං අන්තොගෙහං පවෙසෙත්වා නිසීදාපෙහීති; සො තථා අකාසි; සත්ථා කහං සුප්පියාති පුච්ඡි: ගිලානා භන්තෙති; පක්කොසථ නන්ති; අථ තෙ ගන්ත්වා සත්ථා තං පක්කොසතීති ආහංසු; සා චින්තෙසි: සබ්බලොකස්ස හිතානුකම්පකො සත්ථා න ඉමං කාරණං අදිස්වා පක්කොසාපෙස්සතීති සහසා මඤ්චම්හා උට්ඨාසි; අථස්සා බුද්ධානුභාවෙන තං ඛණංයෙව වණො රුහිත්වා සච්ඡවි අහොසි සෙසට්ඨානතො අතිරෙකතරං විප්පසන්නවණ්ණො; තස්මිං ඛණෙ උපාසිකා සිතං කත්වා දසබලං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි; සත්ථා ඉමිස්සා උපාසිකාය කිං අඵාසුකන්ති පුච්ඡි: සා අත්තනා කතකාරණං සබ්බං කථෙසි; සත්ථා කතභත්තකිච්චො විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතාපෙත්වා තං භික්ඛුං අනෙකපරියායෙන විගරහිත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං අපරභාගෙ පන සත්ථා ජෙතවනෙ නිසින්නො උපාසිකායො ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො සුප්පියං උපාසිකං ගිලානුපට්ඨාකීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 7. 8.

අට්ඨමෙ **අවෙච්චප්පසන්නානන්ති** අධිගතෙන අචලප්පසාදෙන සමන්නාගතානං උපාසිකානං **කාතියානී** අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා සත්ථාරං එකං උපාසිකං අවෙච්චප්පසන්නානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුරරඝරනගරෙ නිබ්බත්ති; කාතියානීතිස්සා

නාමං අකංසු; අපරභාගෙ වයප්පත්තා කුරරඝරිකාය කාළියා සහායිකා දළ්හමිත්තා අහොසි; යදා පන කුටිකණ්ණසොණත්ථෙරො දසබලස්ස කථිත නියාමෙන මය්හම්පි ධම්මං කථෙහීති මාතරා යාචිතො රත්තිභාගෙ අන්තො නගරෙ අලඞ්කතධම්මාසනෙ නිසීදිත්වා මාතරං කායසක්ඛිං කත්වා ධම්ම දෙසනං ආරභි; තදා අයං කාතියානී උපාසිකා කාළියා සද්ධිං ගන්ත්වා පරිසන්තිං ධම්මං සුණන්තී අට්ඨාසි; තස්මිං සමයෙ නවමත්තානි චොර සතානි අන්තොනගරෙ දිවා කතසඤ්ඤුය කොපිතො පට්ඨාය උම්මග්ගං ඛණිත්වා ඉමිස්සා කාතියානියා ඝරං සම්පාපුණිංසු; තෙසඤ්ච චොරජෙට්ඨකො තෙහි සද්ධිං අපවිසිත්වා කින්නු ඛො අයං පරිසා සන්නිපතිතාති වීමංස නත්ථං සොණත්ථෙරස්ස ධම්මකථාඨානං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ තිට්ඨ මානො ඉමිස්සා කාතියානියා පිට්ඨිපස්සෙ අට්ඨාසි; තස්මිං සමයෙ කාති යානී දාසිං ආමන්තෙසි: ගච්ඡ ජෙ ගෙහං පවිසිත්වා දීපතෙලං ආහර මයම්පි දීපෙ ජාලාපෙස්සාම සහායිකාය කාළියා කුසලකම්මෙ භාගං ගණ්හිස්සා මාති; සා ගෙහං ගන්ත්වා උම්මග්ගෙ චොරෙ දිස්වා දීපතෙලං අගණ්හිත්වාව ආගන්ත්වා අත්තනො අය්යාය ආරොචෙසි: අය්යෙ ගෙහෙ චොරා උම්මග්ගං ඛණන්තීති; චොරජෙට්ඨකො චින්තෙසි: සචායං ඉමිස්සා කථං ගණ්හිත්වා ගෙහං ගමිස්සති එත්ථෙව නං අසිනා ද්වෙධා ඡින්දිස්සාමි සචෙ පන ගහිත නිමිත්තෙනෙව ධම්මං සුණිස්සති චොරෙහි ගහිතභණ්ඩකම්පි පුන දා පෙස්සාමීති; කාතියානීපි ඛො දාසියා සද්දං සුත්වා අම්ම මා සද්දං කරි චොරා නාම හරන්තා අත්තනා දිට්ඨමෙව හරිස්සන්ති අහං පන අජ්ජ දුල්ලභ වචනං සුණාමි මා ධම්මස්ස අන්තරායං කරොහීති; චොරජෙට්ඨකො තස්සා වචනං සුත්වා චින්තෙසි: ඉමිනා අජ්ඣාසයෙන ඨිතාය නාම ගෙහෙ භණ්ඩකං හරන්තෙහි අම්හෙහි මහාපථවිං පවිසිතබ්බං භවෙය්‍යාති; සො තාවදෙව ගන්ත්වා චොරෙහි ගහිතභණ්ඩකං ඡඩ්ඩාපෙත්වා චොරෙහි සද්ධිං ආගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තො පරිසපරියන්තෙ අට්ඨාසි; කාතියානීපි උපාසිකා ථෙරස්ස දෙසනාපරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි; අථ අරුණෙ උග්ගතෙ චොරජෙට්ඨකො ගන්ත්වා උපාසිකාය පාදෙසු පතිත්වා අය්යෙ සබ්බෙසංයෙව නො ඛමාහීති ආහ; කිම්පන තුම්හෙහි මය්හං කතන්ති: සො සබ්බං අත්තනා කතදොසං ආරොචෙසි; තෙන හි තාතා ඛමාමි තුම්හාකන්ති; අය්යෙ අම්හාකං එවං ඛමිතං නාම න හොති තුම්හාකං පුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ සබ්බෙසංයෙව නො පබ්බජ්ජං දාපෙහීති; සා සබ්බෙපි ගහෙත්වා කුටිකණ්ණසොණත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජ්ජාපෙසි; තෙපි ඛො චොරා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිතා සබ්බෙව අරහත්තං පාපුණිංසු; එවමෙතං වත්ථු සමුට්ඨිතං; අථ අපරභාගෙ සත්ථා ජෙතවනෙ නිසින්නො උපාසි කායො ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො කාතියානිං උපාසිකං අවෙච්චප්ප සන්නානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

1. 7. 9.

නවමෙ **විස්සාසිකානන්ති** විස්සාසකථං කථෙන්තීනං උපාසිකානං **නකුලමාතා ගහපතානී** අග්ගාති දස්සෙති; යං පනෙත්ථ වත්තබ්බං තං සබ්බං හෙට්ඨා උපාසකපාළියං වුත්තමෙව කෙවලං ඉධ නකුලමාතරං ධුරං කත්වා වෙදිතබ්බන්ති

1. 7. 10.

දසමෙ **අනුස්සවප්පසන්නානන්ති** අනුස්සවෙනෙව උප්පන්නෙන පසාදෙන සමන්නාගතානං උපාසිකානං අන්තරෙ **කාළී උපාසිකා කුරරඝරිකා** අග්ගාති දස්සෙති; සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තා සත්ථු ධම්මකථං සුණන්තී සත්ථාරං එකං උපාසිකං අනුස්සවප්පසන්නානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි; සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්ති; කාළීතිස්සා නාමං අකංසු; සා වයප්පත්තා කුරරඝරනගරෙ කුලගෙහං ගතා අථස්සා සංවාසෙන ගබ්භො පතිට්ඨාසි; පරිපුණ්ණගබ්භා පරෙසං ගෙහෙ ගබ්භවුට්ඨානං නාම අප්පතිරූපන්ති අත්තනො කුලනගරමෙව ආගන්ත්වා රත්තිභාගසමනන්තරෙ අත්තනො පාසාදස්ස උපරි ආකාසෙ සීතානං සාතාගිරහෙමවතානං රතනත්තයස්ස වණ්ණං කථෙන්තානං කථං සුත්වා අනුස්සවිකපසාදං උප්පාදෙත්වා සත්ථු අදස්සනෙනෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි; අපරභාගෙ පනස්සා ගබ්භවුට්ඨානං අහොසීති; සබ්බං වත්ථු හෙට්ඨා විත්ථාරිතමෙව; අපරභාගෙ පන සත්ථා ජෙතවනෙ භික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා උපාසිකායො ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො ඉමං උපාසිකං අනුස්සවප්පසන්නානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

උපාසිකාපාළිවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එත්තාවතා ච මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය සබ්බාපි

එතදග්ගපාළිවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අට්ඨානපාළියං **අට්ඨානන්ති** හෙතුපටික්ඛෙපො; **අනවකාසොති** පච්චයපටික්ඛෙපො; උභයෙනාපි කාරණමෙව පටික්ඛිපති; කාරණං හි තදායත්තවුත්තිතාය අත්තනො ඵලස්ස ඨානන්ති ච අවකාසොති ච වුච්චති **යන්ති** යෙන කාරණෙන; **දිට්ඨිසම්පන්නොති** මග්ගදිට්ඨියා සම්පන්නො සොතාපන්නො අරියසාවකො; තස්ස හි දිට්ඨිසම්පන්නො ඉතිපි ආගතො ඉමං සද්ධම්මං ඉතිපි පස්සති ඉමං සද්ධම්මං ඉතිපි සෙඛෙන ඤාණෙන සමන්නාගතො ඉතිපි සෙඛාය විජ්ජාය සමන්නාගතො ඉතිපි ධම්මසොතං සමාපන්නො ඉතිපි අරියො නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො ඉතිපි අමතද්වාරං ආහච්ච තිට්ඨති ඉතිපීති බහූනි නාමානි හොන්ති; **කඤ්චි සඞ්ඛාරන්ති** චතුභූමකෙසු සඞ්ඛාරෙසු කඤ්චි එකසඞ්ඛාරම්පි; **නිච්චතො උපගච්ඡෙය්‍යාති** නිච්චොති ගණ්හෙය්‍ය; **නෙතං ඨානං විජ්ජතීති** එතං කාරණං නත්ථි න උපලබ්භති; **යං පුථුජ්ජනොති** යෙන කාරණෙන පුථුජ්ජනො; **ඨානමෙතං විජ්ජතීති**; එතං කාරණං අත්ථි; සස්සතදිට්ඨියා හි සො තෙභූමකෙසු සඞ්ඛාරෙසු කඤ්චි සඞ්ඛාරං නිච්චතො ගණ්හෙය්‍යාති අත්ථො; චතුත්ථභූමකසඞ්ඛාරා පන තෙජුස්සදත්තා දිවසසන්තත්තො අයොගුළො විය මක්ඛිකානං දිට්ඨියා වා අඤ්ඤෙසං වා අකුසලානං ආරම්මණං න හොන්ති;

ඉමිනා නයෙන **කඤ්චි සඞ්ඛාරං සුඛතොති** ආදිසුපි අත්ථො වෙදිතබ්බො; **සුඛතො උපගච්ඡෙය්‍යාති** එකන්තසුඛී අත්තා හොති අරොගො පරම්මරණාති එවං අත්තදිට්ඨිවසෙන සුඛතො ගාහං සන්ධායෙතං වුත්තං; දිට්ඨිවිප්පයුත්තචිත්තෙන පන අරියසාවකො පරිළාහාභිභූතො පරිළාහවූපසමනත්ථං මත්තහත්ථිපරිත්තාසිතො විය චොක්ඛබ්‍රාහ්මණො ගූථං කඤ්චි සඞ්ඛාරං සුඛතො උපගච්ඡති; අත්තවාරෙ කසිණාදිපණ්ණත්තිසඞ්ගහත්ථං සඞ්ඛාරන්ති අවත්වා **කඤ්චි ධම්මන්ති** වුත්තං; ඉධාපි අරියසාවකස්ස චතුභූමකවසෙන පරිච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො; පුථුජ්ජනස්ස තෙභූමකවසෙන; සබ්බවාරෙසු වා අරියසාවකස්සාපි තෙභූමකවසෙන පරිච්ඡෙදො වට්ටති; යං හි යං පුථුජ්ජනො ගණ්හාති තතො තතො අරියසාවකො ගාහං විනිවෙඨෙති; පුථුජ්ජනො හි යං යං නිච්චං සුඛං අත්තාති ගණ්හාති තං අරියසාවකො අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති ගණ්හන්තො තං ගාහං විනිවෙඨෙති; ඉති ඉමස්මිං සුත්තත්තයෙ පුථුජ්ජනග්ගාහවිනිවෙඨනං නාම කථිතං.

මාතරන්ති ආදිසු ජනිකාව මාතා; ජනකො පිතා; මනුස්සභූතොව ඛීණාසවො අරහාති අධිප්පෙතො; කිං පන අරියසාවකො **අඤ්ඤං ජීවිතා වොරොපෙය්‍යාති**: එතම්පි අට්ඨානං; සචෙපි භවන්තරගතං අරියසාවකං අත්තනො අරියසාවකභාවං අජානන්තම්පි කොචි එවං වදෙය්‍ය: ඉමං කුන්ථකිපිල්ලිකං ජීවිතා වොරොපෙත්වා සකලචක්කවාළගබ්භෙ චක්කවත්තිරජ්ජං පටිපජ්ජාහීති නෙව සො තං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය; අථාපි නං එවං වදෙය්‍යුං: සචෙ ඉමං න ඝාතෙස්සසි සීසං තෙ ඡින්දිස්සාමාති සීසමෙවස්ස ඡින්දෙය්‍යුං න ච සො තං ඝාතෙය්‍ය; පුථුජ්ජනභාවස්ස පන මහාසාවජ්ජභාවදස්සනත්ථං අරියසාවකස්ස ච බලදීපනත්ථමෙතං වුත්තං; අයං හෙත්ථ අධිප්පායො: සාවජ්ජො පුථුජ්ජනභාවො යත්‍ර හි නාම පුථුජ්ජනො මාතුඝාතාදීනිපි ආනන්තරියානි කරිස්සති මහාබලොව අරියසාවකො යො එතානි කම්මානි න කරොතීති; **දුට්ඨචිත්තොති** වධකචිත්තෙන පදුට්ඨචිත්තො; **ලොහිතං උප්පාදෙය්‍යාති** ජීවමානකසරීරෙ ඛුද්දකමක්ඛිකාය පිවනමත්තම්පි ලොහිතං උප්පාදෙය්‍ය; **සඞ්ඝං භින්දෙය්‍යාති** සමානසංවාසකං සමානසීමාය ඨිතං පඤ්චහි කාරණෙහි සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය; වුත්තං හෙතං "පඤ්චහි උපාලි[a] ආකාරෙහි සඞ්ඝො භිජ්ජති[b] කම්මෙන උද්දෙසෙන වොහරන්තො අනුස්සාවනෙන සලාකග්ගාහෙනා"ති"[1] තත්ථ **කම්මෙනාති** අපලොකනාදිසු චතූසු කම්මෙසු අඤ්ඤතරෙන කම්මෙන; **උද්දෙසෙනාති** පඤ්චසු පාතිමොක්ඛුද්දෙසෙසු අඤ්ඤතරෙන උද්දෙසෙන; **වොහරන්තොති** කථයන්තො; තාහි තාහි උප්පත්තීහි අධම්මං ධම්මොති ආදීනි අට්ඨාරස භෙදකරවත්ථූනි දීපෙන්තො; **අනුස්සාවනෙනාති** නනු තුම්හෙ ජානාථ මය්හං උච්චා කුලා පබ්බජිතභාවං බහුස්සුතභාවඤ්ච මාදිසො නාම උද්ධම්මං උබ්බිනයං සත්ථුසාසනං ගණ්හෙය්‍යාති චිත්තම්පි උප්පාදෙතුං තුම්හාකං යුත්තං කිං මය්හං අවීචි නීලුප්පලවනං විය සීතලා කිමහං අපායතො න භායාමීති ආදිනා නයෙන කණ්ණමූලෙ වචීභෙදං කත්වා

a. "පඤ්චහුපාලි." b. "සඞ්ඝමෙහි පචති." විනයපාළියං.
1. පරිවාර-අධිකරණවූපසමවග්ග.

අනුසාවෙන්ත; **සලාකග්ගාහෙනාති** එවං අනුසාවෙත්වා තෙසං චිත්තං උපත්ථම්භෙත්වා අනිවත්තිධම්මෙ කත්වා, ගණ්හථ ඉමං සලාකන්ති සලාකග්ගාහෙන; **එත්ථ** ච කම්මමෙව උද්දෙසො වා පමාණං; වොහාරානුසාවනසලාකග්ගාහා පන පුබ්බභාගා; අට්ඨාරසවත්ථුදීපනවසෙන හි වොහරන්තෙන **තත්ථ** රුචිජනනත්ථං අනුසාවෙත්වා සලාකාය ගහිතායපි අභින්නොව **හොති සඞ්ඝො**; යදා පන එවං චත්තාරො වා අතිරෙකා වා සලාකං ගහෙත්වා ආවෙණිකකම්මං වා උද්දෙසං වා කරොන්ති තදා සඞ්ඝො භින්නො නාම හොති; **එවං දිට්ඨිසම්පන්නො** පුග්ගලො සඞ්ඝං භින්දෙය්‍යාති නෙතං ඨානං **විජ්ජති; එත්තාවතා** මාතුඝාතාදීනි පඤ්ච ආනන්තරියකම්මානි දස්සිතානි හොන්ති යානි පුථුජ්ජනො කරොති න අරියසාවකො; තෙසං ආවිභාවත්ථං:-

> කම්මතො ද්වාරතො චෙව කප්පට්ඨිතියතො තථා
> පාකසාධාරණාදීහි විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො.

තත්ථ කම්මතො තාව එත්ථ හි මනුස්සභූතස්සෙව මනුස්සභූතං මාතරං වා පිතරං වා අපිපරිවත්තලිඞ්ගං ජීවිතා වොරොපෙන්තස්ස කම්මං ආනන්තරියං හොති; තස්ස විපාකං පටිබාහිස්සාමීති සකලචක්කවාළං මහාචෙතියප්පමාණෙහි කඤ්චනථූපෙහි පූරෙත්වාපි සකලචක්කවාළං පූරෙත්වා නිසින්නභික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වාපි බුද්ධස්ස භගවතො සඞ්ඝාටිකණ්ණං අමුඤ්චන්තො විචරිත්වාපි කායස්ස භෙදා නිරයෙව උපපජ්ජති; යො පන සයං මනුස්සො තිරච්ඡානභූතං මාතරං වා පිතරං වා, සයං වා තිරච්ඡානභූතො මනුස්සභූතං, තිරච්ඡානොයෙව වා තිරච්ඡානභූතං ජීවිතා වොරොපෙති; තස්ස කම්මං ආනන්තරියං න හොති භාරියං පන හොති ආනන්තරියං ආහච්චෙව තිට්ඨති; මනුස්සජාතිකානංච පන වසෙන අයං පඤ්හො කථිතො; තත්ථ එළකචතුක්කං සඞ්ගාමචතුක්කං චොරචතුක්කඤ්ච වෙදිතබ්බං; එළකං මාරෙමීති අභිසන්ධිනාපි හි එළකට්ඨානෙ ඨිතං මනුස්සො මනුස්සභූතං මාතරං වා පිතරං වා මාරෙන්තො ආනන්තරියං ඵුසති; එළකාභිසන්ධිනා පන මාතාපිතිඅභිසන්ධිනා වා එළකං මාරෙන්තො ආනන්තරියං න ඵුසති; මාතාපිතිඅභිසන්ධිනා මාතාපිතරො මාරෙන්තො ඵුසතෙව; එසනයො ඉතරස්මිම්පි චතුක්කද්වයෙ; යථා ච මාතාපිතූසු එවං අරහන්තෙපි එතානි චතුක්කානි වෙදිතබ්බානි; මනුස්සං අරහන්තමෙව මාරෙත්වා ආනන්තරියං ඵුසති; න යක්ඛභූතං, කම්මං පන භාරියං ආනන්තරියසදිසමෙව; මනුස්සඅරහන්තස්ස ච පුථුජ්ජනකාලෙයෙව සත්ථප්පහාරෙ වා විසෙ වා දින්නෙපි යදි සො අරහත්තං පත්වා තෙනෙව මරති අරහන්තඝාතකො හොතියෙව; යං පන පුථුජ්ජනකාලෙ දින්නං දානං අරහත්තං පත්වා පරිභුඤ්ජති පුථුජ්ජනස්සෙව තං දින්නං හොති; සෙසඅරියපුග්ගලෙ මාරෙන්තස්ස ආනන්තරියං නත්ථි; කම්මං පන භාරියං ආනන්තරියසදිසමෙව; ලොහිතුප්පාදෙ තථාගතස්ස අභෙජ්ජකායතාය පරූපක්කමෙන චම්මච්ඡෙදං කත්වා ලොහිතපග්ඝරණං නාම නත්ථි; සරීරස්ස පන අන්තොයෙව එකස්මිං ඨානෙ ලොහිතං සමොසරති; දෙවදත්තෙන පවිද්ධසිලතො භිජ්ජිත්වා ගතා සකලිකාපි තථාගතස්ස පාදන්තං පහරි ඵරසුනා පහටො

විය පාදෙ අන්තොලොහිතකොයෙව අහොසි; තථා කරොන්තස්ස ආනන්ත
රියං හොති; ජීවකො පන තථාගතස්ස රුචියා සත්ථකෙන චම්මං ඡින්දිත්වා
තම්හා ඨානා දුට්ඨලොහිතං නීහරිත්වා ඵාසුකමකාසි; තථා කරොන්තස්ස
පුඤ්ඤකම්මමෙව හොති; අථස්ස යෙ පරිනිබ්බුතෙ තථාගතෙ චෙතියං
භින්දන්ති බොධිං ඡින්දන්ති ධාතුම්හි උපක්කමන්ති තෙසං කිං හොතීති:
භාරියං කම්මං හොති ආනන්තරියසදිසං; සධාතුකං පන ථූපං වා පටිමං
වා බාධමානං බොධිසාඛං ඡින්දිතුං වට්ටති; සචෙපි තත්ථ නිලීනා සකුණා
චෙතියෙ වච්චං පාතෙන්ති ඡින්දිතුං වට්ටතියෙව; පරිභොගචෙතියතො හි
සරීරචෙතියං මහන්තතරං; චෙතියවත්ථුං භින්දිත්වා ගච්ඡන්තං බොධිමූලම්පි
ඡින්දිත්වා හරිතුං වට්ටති; යා පන බොධිසාඛා බොධිඝරං බාධති තං ගෙහ
රක්ඛනත්ථං ඡින්දිතුං න ලභති; බොධිඅත්ථං හි ගෙහං; න ගෙහත්ථාය බොධි;
ආසනඝරෙපි එසෙව නයො; යස්මිං පන ආසනඝරෙ ධාතුයො නිහිතා
හොන්ති තස්ස රක්ඛනත්ථාය බොධිසාඛං ඡින්දිතුං වට්ටති; බොධිජග්ග
නත්ථං ඔජොහරණසාඛං වා පූතිට්ඨානං වා ඡින්දිතුං වට්ටතියෙව; සරීර
පටිජග්ගනෙ විය පුඤ්ඤම්පි හොති; සඞ්ඝභෙදෙපි සීමට්ඨකසඞ්ඝෙ අසන්නි
පතිතෙ විසුං පරිසං ගහෙත්වා කතවොහාරානුස්සාවනසලාකග්ගාහස්ස
කම්මං වා කරොන්තස්ස උද්දෙසං වා උද්දිසන්තස්ස භෙදො ච හොති ආනන්ත
රියකම්මඤ්ච; සමග්ගසඤ්ඤාය පන වට්ටතීති සඤ්ඤාය වා කරොන්තස්ස
භෙදොව හොති න ආනන්තරියකම්මං; තථා නවතො ඌනපරිසායං
සබ්බන්තිමෙන පන පරිච්ඡෙදෙන නවන්නං ජනානං යො සඞ්ඝං භින්දති
තස්ස ආනන්තරියකම්මං හොති; අනුවත්තකානං අධම්මවාදීනං මහා
සාවජ්ජකම්මං; ධම්මවාදිනො අනවජ්ජා; තත්ථ නවන්නමෙව සඞ්ඝභෙදෙ
ඉදං සුත්තං: “එකතො උපාලි චත්තාරො හොන්ති එකතො චත්තාරො
නවමො අනුස්සාවෙති සලාකං ගාහෙති අයං ධම්මො අයං විනයො ඉදං
සත්ථුසාසනං ඉදං ගණ්හථ ඉදං රොචෙථාති එවං ඛො උපාලි සඞ්ඝරාජි
චෙව හොති සඞ්ඝභෙදො ච නවන්නං වා උපාලි අතිරෙකනවන්නං වා සඞ්ඝ
රාජි චෙව හොති සඞ්ඝභෙදො චා”ති; එතෙසු ච පන පඤ්චසු සඞ්ඝභෙදො
වචීකම්මං සෙසානි කායකම්මානීති එවං කම්මතො විඤ්ඤාතබ්බො
විනිච්ඡයො; ද්වාරතොති සබ්බානෙව චෙතානි කායද්වාරතොපි වචීද්වාර
තොපි සමුට්ඨහන්ති; පුරිමානි පනෙත්ථ චත්තාරි ආණත්තිකවිජ්ජාමය
පයොගවසෙන වචීද්වාරතො සමුට්ඨහිත්වාපි කායද්වාරමෙව පූරෙන්ති; සඞ්ඝ
භෙදො හත්ථමුද්දාය භෙදං කරොන්තස්ස කායද්වාරතො සමුට්ඨහිත්වාපි වචී
ද්වාරමෙව පූරෙතීති එවමෙත්ථ ද්වාරතොපි විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො,
කප්පට්ඨිතියතොති සඞ්ඝභෙදොයෙව චෙත්ථ කප්පට්ඨිතියො; සණ්ඨහන්තෙපි
කප්පෙ වා කප්පවෙමජ්ඣෙ වා සඞ්ඝභෙදං කත්වා කප්පවිනාසෙයෙව මුච්චති;
සචෙපි හි ස්වෙ කප්පො විනස්සිස්සතීති අජ්ජ සඞ්ඝභෙදං කරොති ස්වෙව
මුච්චති එකදිවසමෙව නිරයෙ පච්චති; එත්ථ කාරණං පන නත්ථි; සෙසානි
චත්තාරි කම්මානි ආනන්තරියානෙව හොන්ති න කප්පට්ඨිතියානීති එව
මෙත්ථ කප්පට්ඨිතියතොපි විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො; පාකතොති යෙන
ච පඤ්චපෙතානි කම්මානි කතානි හොන්ති තස්ස සඞ්ඝභෙදොයෙව පටි

සඞ්ඝවසෙන විපච්චති; සෙසානි අහොසිකම්මං නාහොසිකම්මවිපාකොති එවමාදීසු සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති; සඞ්ඝභෙදභාවෙ ලොහිතුප්පාදො; තදභාවෙ අරහන්තඝාතො; තදභාවෙ සචෙ පිතා සීලවා හොති මාතා දුස්සීලා නො වා තථා සීලවතී පිතුඝාතො පටිසන්ධිවසෙන විපච්චති; සචෙපි මාතා මාතුඝාතො; ද්වීසුපි සීලෙන වා දුස්සීලෙන වා සමානෙසු මාතුඝාතොව පටිසන්ධිවසෙන විපච්චති මාතා හි දුක්කරකාරිණී බහුකාරා ච පුත්තානන්ති; එවමෙත්ථ පාකතොපි විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො; සාධාරණාදීහීති පුරිමානි ච චත්තාරි සබ්බෙසම්පි ගහට්ඨපබ්බජිතානං සාධාරණානි; සඞ්ඝභෙදො පන "න ඛො උපාලි භික්ඛුනී සඞ්ඝං භින්දති න සික්ඛමානා න සාමණෙරො න සාමණෙරී න උපාසකො න උපාසිකා සඞ්ඝං භින්දති භික්ඛු ඛො උපාලි පකතත්තො සමානසංවාසකො සමානසීමායං ඨිතො සඞ්ඝං භින්දතී"ති වචනතො වුත්තප්පකාරස්ස භික්ඛුනොව හොති න අඤ්ඤස්ස තස්මා අසාධාරණො; ආදිසද්දෙන සබ්බෙපෙතෙ දුක්ඛවෙදනාය සහගතා දොසමොහසම්පයුත්තා චාති එවමෙත්ථ සාධාරණාදීහිපි විඤ්ඤාතබ්බො විනිච්ඡයො; **අඤ්ඤං සත්ථාරන්ති** අයං මෙ සත්ථා සත්ථුකිච්චං කාතුං අසමත්ථොති භවන්තරෙපි අඤ්ඤං තිත්ථකරං අයං මෙ සත්ථාති එවං ගණ්හෙය්‍ය නෙතං ඨානං විජ්ජතීති අත්ථො.

එකිස්සා ලොකධාතුයාති දසසහස්සිලොකධාතුයා; තීණි හි ඛෙත්තානි ජාතිඛෙත්තං ආණාඛෙත්තං විසයඛෙත්තන්ති; තත්ථ ජාතිඛෙත්තං නාම දසසහස්සිලොකධාතු යා හි තථාගතස්ස මාතුකුච්ඡිස්මිං ඔක්කමනකාලෙ නික්ඛමනකාලෙ සම්බොධිකාලෙ ධම්මචක්කප්පවත්තනෙ ආයුසංඛාරොස්සජ්ජනෙ පරිනිබ්බානෙ ච කම්පති; කොටිසතසහස්සචක්කවාළං පන ආණාඛෙත්තං නාම ආටානාටියමොරපරිත්තධජග්ගපරිත්තරතනපරිත්තාදීනං හි එත්ථ ආණා වත්තති; විසයඛෙත්තස්ස පන පරිමාණං නත්ථි බුද්ධානං හි "යාවතකං ඤාණං තාවතකං ඤෙය්‍යං යාවතකං ඤෙය්‍යං තාවතකං ඤාණං ඤාණපරියන්තිකං ඤෙය්‍යං ඤෙය්‍යපරියන්තිකං ඤාණ"න්ති වචනතො අවිසයො නාම නත්ථි; ඉමෙසු පන තීසු ඛෙත්තෙසු ඨපෙත්වා ඉමං චක්කවාළං අඤ්ඤස්මිං චක්කවාළෙ බුද්ධා උප්පජ්ජන්තීති සුත්තං නත්ථි; න උප්පජ්ජන්තීති පන අත්ථි; තීණි හි පිටකානි විනයපිටකං සුත්තන්තපිටකං අභිධම්මපිටකං; තිස්සො සඞ්ගීතියො මහාකස්සපත්ථෙරස්ස සඞ්ගීති යසත්ථෙරස්ස සඞ්ගීති මොග්ගලිපුත්තතිස්සත්ථෙරස්ස සඞ්ගීති ඉමා තිස්සො සඞ්ගීතියො ආරූළ්හෙ තෙපිටකෙ බුද්ධවචනෙ ඉමං චක්කවාළං මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤත්ථ බුද්ධා උප්පජ්ජන්තීති සුත්තං නත්ථි; න උප්පජ්ජන්තීති පන අත්ථි; **අපුබ්බං අචරිමන්ති**, අපුරෙ අපච්ඡා; එකතො න උප්පජ්ජන්ති පුරෙ වා පච්ඡා වා උප්පජ්ජන්තීති වුත්තං හොති; තත්ථ බොධිපල්ලඞ්කෙ බොධිං අප්පත්වා න උට්ඨහිස්සාමීති නිසින්නකාලතො පට්ඨාය යාව මාතුකුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිග්ගහණං තාව පුබ්බෙති න වෙදිතබ්බං; බොධිසත්තස්ස හි පටිසන්ධිග්ගහණෙ දසසහස්සචක්කවාළකම්පනෙනෙව ඛෙත්තපරිග්ගහො කතො, එත්ථන්තරෙ අඤ්ඤස්ස බුද්ධස්ස උප්පත්ති නිවාරිතා හොති; පරිනිබ්බානතො

පට්ඨාය යාව සාසපමත්තාපි ධාතු තිට්ඨති තාව පච්ඡා න වෙදිතබ්බං ධාතූසු හි ඨිතාසු බුද්ධා ඨිතාව හොන්ති; තස්මා එත්ථන්තරෙ අඤ්ඤස්ස බුද්ධස්ස උප්පත්ති නිවාරිතාව හොති; ධාතුපරිනිබ්බානෙ පන ජාතෙ අඤ්ඤස්ස බුද්ධස්ස උප්පත්ති න නිවාරිතා; කස්මා පන අපුබ්බං අචරිමං න උප්පජ්ජන්තීති: අනච්ඡරියත්තා; බුද්ධා හි අච්ඡරියමනුස්සා; යථාහ: “එකපුග්ගලො භික්ඛවෙ ලොකෙ උප්පජ්ජමානො උප්පජ්ජති අච්ඡරියමනුස්සො කතමො එකපුග්ගලො තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො”ති; යදි ච ද්වෙ වා චත්තාරො වා අට්ඨ වා සොළස වා එකතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං අනච්ඡරියා භවෙය්‍යුං; එකස්මිං හි විහාරෙ ද්වින්නං චෙතියානම්පි ලාභසක්කාරො උළාරො න හොති; භික්ඛූපි බහුතාය අනච්ඡරියා ජාතා; එවං බුද්ධාපි භවෙය්‍යුං තස්මා න උප්පජ්ජන්ති; දෙසනාය ච විසෙසාභාවතො; යං හි සතිපට්ඨානාදිභෙදං ධම්මං එකො දෙසෙති අඤ්ඤෙන උප්පජ්ජිත්වාපි සොව දෙසෙතබ්බො සියා තතො අනච්ඡරියො සියා; එකස්මිං පන ධම්මං දෙසෙන්තෙ දෙසනාපි අච්ඡරියා හොති; විවාදභාවතො ච බහූසු ච බුද්ධෙසු උප්පන්නෙසු බහූනං ආචරියානං අන්තෙවාසිකා විය අම්හාකං බුද්ධො පාසාදිකො අම්හාකං බුද්ධො මධුරස්සරො ලාභී පුඤ්ඤවාති විවදෙය්‍යුං තස්මාපි එවං න උප්පජ්ජන්ති; අපි චෙතං කාරණං මිලින්දෙන රඤ්ඤා පුට්ඨෙන නාගසෙනත්ථෙරෙන විත්ථාරිතමෙව; වුත්තං හි: “තත්ථ භන්තෙ නාගසෙන භාසිතම්පි හි එතං භගවතා ‘අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං එකිස්සා ලොකධාතුයා ද්වෙ අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා අපුබ්බං අචරිමං උප්පජ්ජෙය්‍යුං නෙතං ඨානං විජ්ජතීති, දෙසයන්තා ච භන්තෙ නාගසෙන සබ්බෙපි තථාගතා සත්තතිංස බොධිපක්ඛියෙ ධම්මෙ දෙසෙන්ති කථයමානා ච චත්තාරි අරියසච්චානි කථෙන්ති සික්ඛාපෙන්තා ච තීසු සික්ඛාසු සික්ඛාපෙන්ති අනුසාසමානා ච අප්පමාදපටිපත්තිං අනුසාසන්ති යදි භන්තෙ නාගසෙන සබ්බෙසම්පි තථාගතානං එකො උද්දෙසො එකා කථා එකානුසත්ථි කෙන කාරණෙන ද්වෙ තථාගතා එකක්ඛණෙ න උප්පජ්ජන්ති එකෙනපි තාව බුද්ධුප්පාදෙන අයං ලොකො ඔභාසජාතො යදි දුතියොපි බුද්ධො භවෙය්‍ය ද්වින්නං පභාය අයං ලොකො භිය්‍යොසොමත්තාය ඔභාසජාතො භවෙය්‍ය ඔවදන්තා ච ද්වෙ තථාගතා සුඛං ඔවදෙය්‍යුං අනුසාසමානා ච සුඛං අනුසාසෙය්‍යුං තත්ථ මෙ කාරණං දෙසෙහි යථාහං නිස්සංසයො භවෙය්‍යන්ති: අයං මහාරාජ දසසහස්සී ලොකධාතු එකබුද්ධධාරණී එකස්සෙව තථාගතස්ස ගුණං ධාරෙති යදි දුතියො බුද්ධො උප්පජ්ජෙය්‍ය නායං දසසහස්සී ලොකධාතු ධාරෙය්‍ය චලෙය්‍ය කම්පෙය්‍ය නමෙය්‍ය ඔණමෙය්‍ය විනමෙය්‍ය විකිරෙය්‍ය විධමෙය්‍ය විද්ධංසෙය්‍ය න ඨානමුපගච්ඡෙය්‍ය; යථා මහාරාජ නාවා එකපුරිසසන්ධාරණී භවෙය්‍ය එකස්මිං පුරිසෙ අභිරූළ්හෙ සමුපාදිකා[1] භවෙය්‍ය අථ දුතියො පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය තාදිසො ආයුනා වණ්ණෙන වයෙන පමාණෙන කිසථූලෙන සබ්බඞ්ගපච්චඞ්ගෙන සො තං නාවං අභිරූහෙය්‍ය අපි නු සා මහාරාජ නාවා ද්වින්නම්පි ධාරෙය්‍යාති: න හි භන්තෙ

1. “සමොදිකා” ඉතිපි පාඨො.

චලෙය්‍ය කම්පෙය්‍ය නමෙය්‍ය ඔණමෙය්‍ය විනමෙය්‍ය විකිරෙය්‍ය විධමෙය්‍ය විද්ධංසෙය්‍ය නානානමුපගච්ඡෙය්‍ය ඔසීදෙය්‍ය උදකෙති; එවමෙව ඛො මහාරාජ අයං දසසහස්සී ලොකධාතු එකබුද්ධධාරණී එකස්සෙව තථාගතස්ස ගුණං ධාරෙති යදි දුතියො බුද්ධො උප්පජ්ජෙය්‍ය නායං දසසහස්සී ලොකධාතු ධාරෙය්‍ය චලෙය්‍ය=පෙ=නානානමුපගච්ඡෙය්‍ය යථා වා පන මහාරාජ පුරිසො යාවදත්ථං භොජනං භුඤ්ජෙය්‍ය ඡාදෙන්තං යාව කණ්ඨමභිපූරයිත්වා සො ධාතො පීණිතො පරිපුණ්ණො නිරන්තරො තන්දිකතො අනොණමිදණ්ඩජාතො පුනදෙව තාවතකං භොජනං භුඤ්ජිත්වා අපි නු ඛො සො මහාරාජ පුරිසො සුඛිතො භවෙය්‍යාති: න හි භන්තෙ සකිං භුත්තොව මරෙය්‍යාති; එවමෙව ඛො මහාරාජ අයං දසසහස්සී ලොකධාතු එකබුද්ධධාරණී-පෙ-නානානමුපගච්ඡෙය්‍යාති; කින්නු ඛො භන්තෙ නාගසෙන අතිධම්මභාරෙන පථවී චලතීති: ඉධ මහාරාජ ද්වෙ සකටා රතනපරිපූරිතාව භවෙය්‍යුං යාව මුඛසමා; එකස්මා[1] සකටතො රතනං ගහෙත්වා එකම්හි සකටෙ ආකිරෙය්‍යුං අපි නු තං මහාරාජ සකටං ද්වින්නම්පි සකටානං රතනං ධාරෙය්‍යාති: න හි භන්තෙ නාභිපි තස්ස ඵලෙය්‍ය අරාපි තස්ස භිජ්ජෙය්‍යුං නෙමිපි තස්ස ඔපතෙය්‍යුං අක්ඛොපි තස්ස භිජ්ජෙය්‍යාති; කින්නු ඛො මහාරාජ අතිරතනභාරෙන සකටං භිජ්ජතීති: ආම භන්තෙති; එවමෙව ඛො මහාරාජ අතිධම්මභාරෙන පථවී චලති; අපි ච මහාරාජ ඉමං කාරණං බුද්ධබලපරිදීපනාය ඔසාරිතං; අඤ්ඤම්පි තත්ථ අභිරූපං කාරණං සුණොහි යෙන කාරණෙන ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ නුප්පජ්ජන්ති: යදි මහාරාජ ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං පරිසාය විවාදො උප්පජ්ජෙය්‍ය තුම්හාකං බුද්ධො අම්හාකං බුද්ධොති උභතො පක්ඛජාතා භවෙය්‍යුං; යථා මහාරාජ ද්වින්නං බලවාමච්චානං පරිසාය විවාදො උප්පජ්ජති තුම්හාකං අමච්චො අම්හාකං අමච්චොති උභතො පක්ඛජාතා හොන්ති එවමෙව ඛො මහාරාජ ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං පරිසාය විවාදො උප්පජ්ජෙය්‍ය තුම්හාකං බුද්ධො අම්හාකං බුද්ධොති උභතො පක්ඛජාතා භවෙය්‍යුං ඉදං පඨමං කාරණං සුණොහි යෙන කාරණෙන ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ නුප්පජ්ජන්ති; අපරම්පි උත්තරිං කාරණං සුණොහි යෙන කාරණෙන ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ නුප්පජ්ජන්ති යදි මහාරාජ ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං අග්ගො බුද්ධොති යං වචනං තං මිච්ඡා භවෙය්‍ය ජෙට්ඨො බුද්ධොති-පෙ-සෙට්ඨො බුද්ධොති විසිට්ඨො බුද්ධොති උත්තමො බුද්ධොති පවරො බුද්ධොති අසමො බුද්ධොති අසමසමො බුද්ධොති අප්පටිසමො බුද්ධොති අප්පටිභාගො බුද්ධොති අප්පටිපුග්ගලො බුද්ධොති යං වචනං තං මිච්ඡා භවෙය්‍ය; ඉදම්පි ඛො ත්වං මහාරාජ කාරණං අත්ථතො සම්පටිච්ඡ යෙන කාරණෙන ද්වෙ සම්මාසම්බුද්ධා එකක්ඛණෙ නුප්පජ්ජන්ති; අපි ච මහාරාජ බුද්ධානං සභාවපකතිකා එසා යං එකොයෙව ලොකෙ උප්පජ්ජති; කස්මා: කාරණමහන්තත්තා සබ්බඤ්ඤුබුද්ධගුණානං; අඤ්ඤම්පි මහාරාජ යං මහන්තං හොති තං එකංයෙව හොති පථවී මහාරාජ මහන්තා සා එකායෙව හොති සාගරො මහන්තො සො

1. "එකස්ස" ඉතිපි පාඨො.

එකොයෙව සිනෙරුගිරිරාජා මහන්තො සො එකොයෙව ආකාසො මහන්තො සො එකොයෙව සක්කො මහන්තො සො එකොයෙව බ්‍රහ්මා මහන්තො සො එකොයෙව තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො මහන්තො සො එකොයෙව යත්ථ තෙ උප්පජ්ජන්ති තත්ථ අඤ්ඤස්ස ඔකාසො න හොති තස්මා තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො එකොයෙව ලොකෙ උප්පජ්ජතී”ති; සුකථිතං භන්තෙ නාගසෙන පඤ්හං ඔපම්මෙහි කාරණෙහීති; **එකිස්සා ලොකධාතුයාති** එකස්මිං චක්කවාළෙ; හෙට්ඨා ඉමිනාව පදෙන දසචක්කවාළසහස්සානි ගහිතානි; තානිපි එකචක්කවාළෙනෙව පරිච්ඡින්දිතුං වට්ටන්ති; බුද්ධා හි උප්පජ්ජමානා ඉමස්මිංයෙව චක්කවාළෙ උප්පජ්ජන්ති උප්පජ්ජනට්ඨානෙ පන වාරිතෙ ඉතො අඤ්ඤෙසු චක්කවාළෙසු නුප්පජ්ජන්තීති වාරිතමෙව හොති; **අපුබ්බං අචරිමන්ති** එත්ථ චක්කරතනපාතුභාවතො පුබ්බෙ පුබ්බං; තස්සෙව අන්තරධානතො පච්ඡා චරිමං; තත්ථ ද්විධා චක්කරතනස්ස අන්තරධානං හොති චක්කවත්තිනො කාලකිරියාය වා පබ්බජ්ජාය වා; අන්තරධායමානඤ්ච පන තං කාලකිරියතො වා පබ්බජ්ජතො වා සත්තමෙ දිවසෙ අන්තරධායති තතො පරං චක්කවත්තිනො පාතුභාවො අවාරිතො; කස්මා පන එකචක්කවාළෙ ද්වෙ චක්කවත්තිනො නුප්පජ්ජන්තීති: විවාදුපච්ඡෙදතො අච්ඡරියභාවතො චක්කරතනස්ස මහානුභාවතො ච, ද්විසු හි උප්පජ්ජන්තෙසු අම්හාකං රාජා මහන්තො අම්හාකං රාජා මහන්තොති විවාදො උප්පජ්ජෙය්‍ය; එකස්මිං දීපෙ චක්කවත්තී එකස්මිං දීපෙ චක්කවත්තීති ච අනච්ඡරියො භවෙය්‍ය; යො චායං චක්කරතනස්ස ද්විසහස්සදීපපරිවාරෙසු චතූසු මහාදීපෙසු ඉස්සරියානුප්පදානසමත්ථො මහානුභාවො සො පරිහායෙථ ඉති විවාදුපච්ඡෙදතො අච්ඡරියභාවතො චක්කරතනස්ස මහානුභාවතො ච න එකචක්කවාළෙ ද්වෙ උප්පජ්ජන්ති; **යං ඉත්ථී අරහං අස්ස සම්මාසම්බුද්ධොති** එත්ථ තිට්ඨතු තාව සබ්බඤ්ඤුතගුණෙ නිබ්බත්තෙත්වා ලොකනිත්ථාරණසමත්ථො බුද්ධභාවො පණිධානමත්තම්පි ඉත්ථියා න සම්පජ්ජති:-

> “මනුස්සත්තං ලිඞ්ගසම්පත්ති හෙතු සත්ථාරදස්සනං
> පබ්බජ්ජා ගුණසම්පත්ති අධිකාරො ච ඡන්දතා
> අට්ඨධම්මසමොධානා අභිනීහාරො සමිජ්ඣතී”ති.

ඉමානි හි පණිධානසම්පත්තිකාරණානි; ඉති පණිධානම්පි සම්පාදෙතුං අසමත්ථාය ඉත්ථියා කුතො බුද්ධභාවොති: “අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං ඉත්ථී අරහං අස්ස සම්මාසම්බුද්ධො”ති වුත්තං; සබ්බාකාරපරිපූරොව පුඤ්ඤුස්සයො සබ්බාකාරපරිපූරමෙව අත්තභාවං නිබ්බත්තෙතීති පුරිසොව අරහං හොති සම්මාසම්බුද්ධො න ඉත්ථී; **රාජා අස්ස චක්කවත්තීති** ආදිසුපි යස්මා ඉත්ථියා කොසොහිතවත්ථගුය්හතාදීනං අභාවෙන ලක්ඛණානි න පරිපූරන්ති ඉත්ථිරතනාභාවෙන සත්තරතනසමඞ්ගිතා න සම්පජ්ජති සබ්බමනුස්සෙහි ච අධිකො අත්තභාවො න හොති: තස්මා “අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං ඉත්ථී රාජා අස්ස චක්කවත්තී”ති

වුත්තං; යස්මා ච සක්කත්තාදීනි තීණි ඨානානි උත්තමානි ඉත්ථිලිඞ්ගඤ්ච හීනං තස්මා තස්සා සක්කත්තාදීනිපි පටිසිද්ධානි; නනු ච යථා ඉත්ථිලිඞ්ගං එවං පුරිසලිඞ්ගම්පි බ්‍රහ්මලොකෙ නත්ථි තස්මා "යං පුරිසො බ්‍රහ්මත්තං කාරෙය්‍ය ඨානමෙතං විජ්ජතී"තිපි න වත්තබ්බං සියාති: නො න වත්තබ්බං; කස්මා: ඉධ පුරිසස්ස තත්ථ නිබ්බත්තනතො; **බ්‍රහ්මත්තන්ති** හි මහාබ්‍රහ්මත්තං අධිප්පෙතං; ඉත්ථී ච ඉධ ඣානං භාවෙත්වා කාලං කත්වා බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජානං සහව්‍යතං උප්පජ්ජති න මහාබ්‍රහ්මානං; පුරිසො පන තත්ථ න උප්පජ්ජතීති න වත්තබ්බො සමානෙපි චෙත්ථ උභයලිඞ්ගාභාවෙ පුරිසසණ්ඨානාව බ්‍රහ්මානො න ඉත්ථිසණ්ඨානා; තස්මා සුවුත්තමෙවෙතං; **කායදුච්චරිතස්සාති** ආදීසු යථා නිම්බබීජකොසාතකීබීජාදීනි මධුරං ඵලං න නිබ්බත්තෙන්ති අසාතං අමධුරමෙව නිබ්බත්තෙන්ති; එවං කායදුච්චරිතාදීනි මධුරං විපාකං න නිබ්බත්තෙන්ති අමධුරමෙව නිබ්බත්තෙන්ති; යථා ච උච්ඡුබීජසාලිබීජාදීනි මධුරං සාදුරසමෙව ඵලං නිබ්බත්තෙන්ති න අසාතං කටුකං එවං කායසුචරිතාදීනි මධුරමෙව විපාකං නිබ්බත්තෙන්ති න අමධුරං වුත්තම්පි චෙතං:-

> "යාදිසං වපතෙ බීජං තාදිසං හරතෙ ඵලං
> කල්‍යාණකාරී කල්‍යාණං පාපකාරී ච පාපක"න්ති.

තස්මා "අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං කායදුච්චරිතස්සා"ති ආදි වුත්තං; **කායදුච්චරිතසමඞ්ගීති** ආදීසු සමඞ්ගීති පඤ්චවිධා සමඞ්ගිතා ආයූහනසමඞ්ගිතා චෙතනාසමඞ්ගිතා කම්මසමඞ්ගිතා විපාකසමඞ්ගිතා උපට්ඨානසමඞ්ගිතාති; තත්ථ කුසලාකුසලකම්මායූහනක්ඛණෙ ආයූහනසමඞ්ගිතා වුච්චති; තථා චෙතනාසමඞ්ගිතා; යාව පන අරහත්තං න පාපුණන්ති තාව සබ්බෙපි සත්තා පුබ්බෙ උපචිතං විපාකාරහං කම්මං සන්ධාය කම්මසමඞ්ගිනොති වුච්චන්ති එසා කම්මසමඞ්ගිතා; විපාකසමඞ්ගිතා විපාකක්ඛණෙයෙව වෙදිතබ්බා; යාව පන සත්තා අරහත්තං න පාපුණන්ති තාව තෙසං තතො තතො චවිත්වා නිරයෙ තාව උප්පජ්ජමානානං අග්ගිජාලලොහකුම්භිආදීහි උපට්ඨානාකාරෙහි නිරයො, ගබ්භසෙය්‍යකත්තං ආපජ්ජමානානං මාතුකුච්ඡි, දෙවෙසු උප්පජ්ජමානානං කප්පරුක්ඛවිමානාදීනං උපට්ඨානාකාරෙහි දෙවලොකොති එවං උප්පත්තිනිමිත්තං උපට්ඨාති; ඉති තෙසං ඉමිනා උප්පත්තිනිමිත්තුපට්ඨානෙන අපරිමුත්තතා උපට්ඨානසමඞ්ගිතා නාම; සා චලති සෙසා නිච්චලා; නිරයෙ හි උපට්ඨිතෙපි දෙවලොකොපි උපට්ඨාති; දෙවලොකෙ උපට්ඨිතෙපි නිරයො උපට්ඨාති; මනුස්සලොකෙ උපට්ඨිතෙපි තිරච්ඡානයොනි; තිරච්ඡානයොනියා ච උපට්ඨිතායපි මනුස්සලොකො උපට්ඨාතියෙව; තත්‍රිදං වත්ථු:-

සොණගිරිපාදෙ කිර පචලවිහාරෙ සොණත්ථෙරො නාම එකො ධම්මකථිකො; තස්ස පිතා සුනඛවාජිකො අහොසි; ථෙරො තං පටිබාහන්තොපි සංවරෙ ඨපෙතුං අසක්කොන්තො මා නස්සි වරාකොති මහල්ලකකාලෙ අකාමකං පබ්බාජෙසි; තස්ස ගිලානසෙය්‍යාය නිපන්නස්ස නිරයො උපට්ඨාසි; සොණගිරිපාදතො මහන්තා සුනඛා ආගන්ත්වා ඛාදිතුකාමා විය

සම්පරිවාරෙසුං; සො මහාභයභීතො වාරෙහි තාත සොණ වාරෙහි තාත සොණාති ආහ; කිං මහාථෙරාති: න පස්සසි තාතාති තං පවත්තිං ආචික්ඛි; සොණත්ථෙරො කථං හි නාම මාදිසස්ස පිතා නිරයෙ නිබ්බත්තිස්සති පතිට්ඨා'ස්ස භවිස්සාමීති සාමණෙරෙහි නානාපුප්ඵානි ආහරාපෙත්වා චෙතියඞ්ගණබොධියඞ්ගණෙසු තලසන්ථරපූජං· ආසනපූජඤ්ච කාරෙත්වා පිතරං මඤ්චකෙන චෙතියඞ්ගණං හරිත්වා මඤ්චෙ නිසීදාපෙත්වා අයං මහාථෙර පූජා තුම්හාකං අත්ථාය කතා අයං මෙ භගවා දුග්ගතපණ්ණාකාරොති වත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා චිත්තං පසාදෙහීති ආහ; මහාථෙරො පූජං දිස්වා තථා කරොන්තො චිත්තං පසාදෙසි; තාවදෙවස්ස දෙවලොකො උපට්ඨාසි; නන්දනවනචිත්තලතාවනමිස්සකවනඵාරුසකවනවිමානානි චෙව දෙවනාටකානි ච පරිවාරෙත්වා ඨිතානි විය අහෙසුං; සො අපෙථ සොණාති ආහ; කිමිදං ථෙරාති: එතා තෙ මාතරො ආගච්ඡන්තීති; ථෙරො සග්ගො උපට්ඨිතො මහාථෙරස්සාති චින්තෙසි; එවං උපට්ඨානසමඞ්ගිතා චලතීති වෙදිතබ්බා; එතාසු සමඞ්ගිතාසු ඉධ ආයූහනචෙතනාකම්මසමඞ්ගිතාවසෙන කායදුච්චරිතසමඞ්ගිතාවසෙන ච කායදුච්චරිතසමඞ්ගීති ආදි වුත්තං; තත්ථ එකෙ ආචරියා යස්මිං ඛණෙ කම්මං ආයූහති තස්මිංයෙව ඛණෙ තස්ස සග්ගො වාරිතොති වදන්ති; අපරෙ පන ආයූහිතකම්මං නාම විපාකවාරං ලභන්තම්පි අත්ථි අලභන්තම්පි තත්ථ යදා කම්මං විපාකවාරං ලභති තස්මිංයෙව සමයෙ තස්ස සග්ගො වාරිතොති වදන්ති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අට්ඨානපාළිවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකධම්මපාළියං **එකධම්මොති** එකසභාවො; **එකන්තනිබ්බිදායාති** එකන්තෙන වට්ටෙ නිබ්බින්දනත්ථාය උක්කණ්ඨනත්ථාය; **විරාගායාති** වට්ටෙ විරජ්ජනත්ථාය; රාගාදීනං වා කිලෙසානං විරජ්ජනාය විගමාය; **නිරොධායාති** රාගාදීනං නිරොධාය අප්පවත්තිකරණත්ථාය; වට්ටස්සෙව වා නිරුජ්ඣනත්ථාය; **උපසමායාති** කිලෙසවූපසමනත්ථාය; **අභිඤ්ඤායාති** අනිච්චාදිවසෙන ලක්ඛණත්තයං ආරොපෙත්වා අභිජානනත්ථාය; **සම්බොධායාති** චතුන්නං සච්චානං බුජ්ඣනත්ථාය; බොධි වුච්චති චතූසු මග්ගෙසු ඤාණන්ති එවං වුත්තස්ස වා චතුමග්ගඤාණස්ස පටිවිජ්ඣනත්ථාය; **නිබ්බානායාති** අපච්චයනිබ්බානස්ස සච්ඡිකරණත්ථාය; ඉති භගවා ඉමෙහි සත්තහි පදෙහි බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානස්ස වණ්ණං කථෙසි; කස්මා: මහාජනස්ස උස්සාහජනනත්ථං විසකණ්ටකවාණිජො විය අත්තනො පණියස්ස; විසකණ්ටකවාණිජො නාම ගුළවාණිජො වුච්චති; සො කිර ගුළඵාණිතඛණ්ඩසක්කරාදීනි සකටෙනාදාය පච්චන්තගාමං ගන්ත්වා විසකණ්ටකං ගණ්හථ විසකණ්ටකං ගණ්හථාති උග්ඝොසෙසි; තං සුත්වා ගාමිකා විසං නාම කක්ඛළං ඝොරං යො තං ඛාදති සො මරති කණ්ටකම්පි විජ්ඣිත්වා මාරෙති උභොපෙතෙ කක්ඛළා කො එත්ථ ආනිසංසොති ගෙහද්වාරානි ථකෙසුං දාරකෙ ච පලාපෙසුං; තං දිස්වා වාණිජො අවොහාර

කුසලා ඉමෙ ගාමිකා හන්ද නෙ උපායෙන ගණ්හාපෙමීති අතිමධුරං ගණ්ඩං අතිසාදුං ගණ්ඩං ගුලං ඵාණිතං සක්කරං සමග්ඝං ලභන්ති කූට මාසකකූටකහාපණාදීහිපි ලභන්තීති උග්ඝොසෙසි; තං සුත්වා ගාමිකා හට්ඨතුට්ඨා ගන්ත්වා බහුම්පි මූලං දත්වා අග්ගහෙසුං; තත්ථ වාණිජස්ස විස කණ්ටකං ගණ්හථාති උග්ඝොසනං විය භගවතො බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨාන කථනං විසකණ්ටකෙ වණ්ණං කථෙත්වා තස්ස ගණ්හනත්ථාය මහාජනස්ස උස්සාහකරණං විය ඉමෙසං සත්තානං පදෙසු බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානස්ස වණ්ණභණනෙන තත්ථ මහාජනස්ස උස්සාහකරණං; **කතමො එක ධම්මොති** කථෙතුකම්‍යතා පුච්ඡා; **බුද්ධානුස්සතීති** බුද්ධං ආරබ්භ උප්පන්නා අනුස්සති; බුද්ධගුණාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; තං පනෙතං බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානං දුවිධං හොති චිත්තසම්පහංසනත්ථඤ්චෙව විපස්සනත්ථඤ්ච; කථං: යදා හි අසුභාරම්මණෙසු අඤ්ඤතරං භාවෙන්තස්ස භික්ඛුනො චිත්තුප්පාදො උපහඤ්ඤති උක්කණ්ඨති නිරස්සාදො හොති වීථිං න පටිපජ්ජති කූටගොණො විය ඉතො චිතො ච විධාවති; තස්මිං ඛණෙ එසමූලකම්මට්ඨානං පහාය ඉතිපි සො භගවාති ආදිනා නයෙන තථා ගතස්ස ලොකියලොකුත්තරෙ ගුණෙ අනුස්සරති; තස්සෙවං බුද්ධං අනුස්සරන්තස්ස චිත්තුප්පාදො පසීදති විනීවරණො හොති; සො තං චිත්තං එවං දමෙත්වා පරිදමෙත්වා පුන මූලකම්මට්ඨානංයෙව මනසි කරොති; කථං: යථා නාම බලවා පුරිසො කූටාගාරකණ්ණිකත්ථාය මහාරුක්ඛං ඡින්දන්තො සාඛාපලාසච්ඡෙදනමත්තෙනෙව ඵරසුධාරාය විපන්නාය මහාරුක්ඛං ඡින්දිතුං අසක්කොන්තොපි ධුරනික්ඛෙපං අකත්වාව කම්මාරසාලං ගන්ත්වා තිඛිණං ඵරසුං කාරාපෙත්වා පුන තං ඡින්දෙය්‍ය; එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං; සො එවං බුද්ධානුස්සතිවසෙන චිත්තං පරිදමෙත්වා පුන මූලකම්මට්ඨානං මනසි කරොන්තො අසුභාරම්මණං පඨමජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා ඣානඞ්ගානි සම්මසිත්වා අරියභූමිං ඔක්කමති; එවං තාව චිත්තසම්පහංසනත්ථං හොති; යදා පනෙස බුද්ධානුස්සතිං අනුස්සරිත්වා කො අයං ඉතිපි සො භගවාති ආදිනා නයෙන අනුස්සරි ඉත්ථී නු ඛො පුරිසො නු ඛො දෙවමනුස්සමාර බ්‍රහ්මානං අඤ්ඤතරො නු ඛොති පරිග්ගණ්හන්තො: නාඤ්ඤො කොචි සති සම්පයුත්තං පන චිත්තමෙව අනුස්සරීති දිස්වා තං ඛො පනෙතං චිත්තං ඛන්ධතො විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො හොති; තෙන සම්පයුත්තා වෙදනා වෙදනාක්ඛන්ධො; තෙන සම්පයුත්තා සඤ්ඤා සඤ්ඤාක්ඛන්ධො; සහජාතා ඵස්සාදයො සඞ්ඛාරක්ඛන්ධොති ඉමෙ චත්තාරො අරූපක්ඛන්ධා හොන්තීති අරූපංච වවත්ථපෙත්වා තස්ස නිස්සයං පරියෙසන්තො හදයවත්ථුං දිස්වා තස්ස නිස්සයානි චත්තාරි මහාභූතානි තානි උපාදාය පවත්තානි සෙසඋපාදා රූපානි ච පරිග්ගහෙත්වා සබ්බමෙපතං රූපං රූපක්ඛන්ධොති වවත්ථපෙත්වා ඉදංච රූපං පුරිමංච අරූපන්ති සඞ්ඛෙපතො රූපාරූපං පභෙදතො පඤ්චක්ඛන්ධෙ පුන සඞ්ඛෙපතො පඤ්චපෙතෙ ඛන්ධා දුක්ඛසච්චන්ති දුක්ඛසච්චං වවත්ථපෙත්වා තස්ස පභාවිකා තණ්හා සමුදයසච්චං තස්ස නිරොධො නිරොධ සච්චං නිරොධපජානනා පටිපදා මග්ගසච්චන්ති එවං පුබ්බභාගෙ චත්තාරි සච්චානි වවත්ථපෙත්වා පටිපාටියා අරියභූමිං ඔක්කමති; තදස්ස ඉමං

කම්මට්ඨානං විපස්සනත්ථං නාම හොති; **අයං බොධාති** ආදි අප්පනාවාරෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො; **ධම්මානුස්සති** ආදීසුපි එසෙව නයො; අයං පනෙත්ථ වචනත්ථො ධම්මං ආරබ්භ උප්පන්නා අනුස්සති ධම්මානුස්සති ස්වාක්ඛාතතාදිධම්මගුණාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; සඞ්ඝං ආරබ්භ උප්පන්නා අනුස්සති සඞ්ඝානුස්සති; සුප්පටිපන්නතාදිසඞ්ඝගුණාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; සීලං ආරබ්භ උප්පන්නා අනුස්සති සීලානුස්සති; අඛණ්ඩතාදිසීලගුණාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; චාගං ආරබ්භ උප්පන්නා අනුස්සති චාගානුස්සති; මුත්තචාගතාදිචාගගුණාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; දෙවතා ආරබ්භ උප්පන්නා අනුස්සති දෙවතානුස්සති; දෙවතා සක්ඛිට්ඨානෙ ඨපෙත්වා අත්තනො සද්ධාදිගුණාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; ආනාපානෙ ආරබ්භ උප්පන්නා සති ආනාපානසති; අස්සාසපස්සාසනිමිත්තාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; මරණං ආරබ්භ උප්පන්නා සති මරණසති; ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; කෙසාදිභෙදං රූපකායං ගතා කායෙ වා ගතාති කායගතා කායගතා ච සා සති චාති කායගතසතීති වත්තබ්බෙ රස්සං අකත්වා කායගතාසතීති වුත්තා; කෙසාදිකායකොට්ඨාසනිමිත්තාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; උපසමං ආරබ්භ උප්පන්නා අනුස්සති උපසමානුස්සති; සබ්බදුක්ඛූපසමාරම්මණාය සතියා එතං අධිවචනං; දුවිධො වා උපසමො අච්චන්තූපසමො ච ඛයූපසමො ච; තත්ථ අච්චන්තූපසමො නාම නිබ්බානං; ඛයූපසමො නාම මග්ගො; එවමෙතං දුවිධම්පි උපසමං අනුස්සරන්තස්ස උප්පන්නා සති උපසමානුස්සතීති අයමෙත්ථ අත්ථො; ඉති ඉමෙසු දසසු කම්මට්ඨානෙසු ආනාපානසති මරණසති කායගතාසතීති ඉමානි තීණි විපස්සනත්ථානෙව හොන්ති; සෙසානි සත්ත චිත්තසම්පහංසනත්ථානිපි හොන්තීති.

පඨමො වග්ගො.

දුතියෙ **මිච්ඡාදිට්ඨීති** ද්වාසට්ඨිවිධායපි මිච්ඡාදිට්ඨියා එතං අධිවචනං; **මිච්ඡාදිට්ඨිකස්සාති** තාය දිට්ඨියා සමන්නාගතස්ස; **සම්මාදිට්ඨීති** පඤ්චවිධායපි සම්මාදිට්ඨියා එතං අධිවචනං; **සම්මාදිට්ඨිකස්සාති** තාය දිට්ඨියා සමන්නාගතස්ස; **අයොනිසො මනසි කාරොති** අනුපායමනසිකාරො; **යොනිසො මනසි කාරොති** උපායමනසිකාරො; තත්ථ අයොනිසො මනසි කරොතො පුබ්බෙ අනුප්පන්නා මිච්ඡාදිට්ඨි උප්පජ්ජති උප්පන්නා පන යාව නියාමොක්කමනා පවඩ්ඪති නියාමෙ ඔක්කන්තෙන වඩ්ඪිතා නාම හොති; යොනිසො මනසි කරොතො පුබ්බෙ අනුප්පන්නා සම්මාදිට්ඨි උප්පජ්ජති උප්පන්නා පන යාව අරහත්තමග්ගා පවඩ්ඪති අරහත්තඵලෙ පත්තෙන වඩ්ඪිතා නාම හොති; **මිච්ඡාදිට්ඨියා භික්ඛවෙ සමන්නාගතා සත්තාති** එත්ථ එකච්චා මිච්ඡාදිට්ඨි සග්ගාවරණා චෙව හොති මග්ගාවරණා ච; එකච්චා මග්ගාවරණාව න සග්ගාවරණා; එකච්චා නෙව සග්ගාවරණා න මග්ගාවරණා; තත්ථ අහෙතුකදිට්ඨි අකිරියදිට්ඨි නත්ථිකදිට්ඨීති අයං තිවිධා සග්ගාවරණා චෙව හොති මග්ගා

වරණා ච; දසවත්ථුකා අන්තග්ගාහිකා මිච්ඡාදිට්ඨි මග්ගාවරණාව හොති න සග්ගාවරණා; වීසතිවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨි නෙව සග්ගාවරණා න මග්ගාවරණා; ඉමං පන විධානං පටික්ඛිපිත්වා ඉමස්මිං සුත්තෙ මිච්ඡාදිට්ඨියා භික්ඛවෙ සමන්නාගතාති වචනතො අන්තමසො වීසතිවත්ථුකං සක්කායදිට්ඨිං උපාදාය දිට්ඨි නාම සග්ගං උපනෙතුං සමත්ථා නාම නත්ථි එකන්තං නිරයස්මිංයෙව නිමුජ්ජාපෙතීති වුත්තං; යථා හි මුග්ගමාසප්පමාණාපි පාසාණසක්ඛරා උදකෙ පක්ඛිත්තා උප්පිලවමානා නාම නත්ථි එකන්තං හෙට්ඨාව පවිසති; එවමෙවං අන්තමසො සක්කායදිට්ඨිපි සග්ගං උපනෙතුං සමත්ථා නාම නත්ථි එකන්තං අපායෙසුයෙව නිමුජ්ජාපෙතීති; **සම්මාදිට්ඨියා සමන්නාගතා**ති එත්ථ කම්මස්සකතසම්මාදිට්ඨි ඣානසම්මාදිට්ඨි විපස්සනාසම්මාදිට්ඨි මග්ගසම්මාදිට්ඨි ඵලසම්මාදිට්ඨීති පඤ්චවිධා සම්මාදිට්ඨි; තත්ථ කම්මස්සකතසම්මාදිට්ඨි සම්පත්තිභවං ආකඩ්ඪති; ඣානසම්මාදිට්ඨි රූපාරූපභවෙ පටිසන්ධිං දෙති; මග්ගසම්මාදිට්ඨි වට්ටං විධමෙති; ඵලසම්මාදිට්ඨි භවං පටිබාහති; විපස්සනාසම්මාදිට්ඨි කිං කරොතීති: සාපි පටිසන්ධිං නාකඩ්ඪති; තිපිටකචූළාභයත්ථෙරො පනාහ: සචෙ විපස්සනාසම්මාදිට්ඨි භාවිතා දිට්ඨෙව ධම්මෙ අරහත්තං පාපෙතුං සක්කොති ඉච්චෙතං කුසලං; සචෙ න සක්කොති සත්තභවෙ දෙති ආවුසොති; එවමයං ලොකියලොකුත්තරා සම්මාදිට්ඨි කථිතා; ඉමස්මිං පනත්ථෙ ලොකිකා භවනිප්ඵාදිකාව වෙදිතබ්බා; **යඤ්චෙව කායකම්මං යථාදිට්ඨි සමත්තං සමාදින්න**න්ති එත්ථ **යථාදිට්ඨි**න්ති යා අයං දිට්ඨි තස්සා අනුරූපං; **සමත්ත**න්ති පරිපුණ්ණං; **සමාදින්න**න්ති ගහිතං; තදෙතං යථාදිට්ඨියං ඨිතකායකම්මං දිට්ඨිසහජාතකායකම්මං දිට්ඨානුලොමිකකායකම්මන්ති තිවිධං හොති; තත්ථ පාණං හනතො අදින්නං ආදියතො මිච්ඡාචරතො නත්ථි තතො නිදානං පාපං නත්ථි පාපස්ස ආගමොති යං එවං ලද්ධිකස්ස සතො පාණාතිපාතඅදින්නාදානමිච්ඡාචාරසඞ්ඛාතං කායකම්මං ඉදං යථාදිට්ඨියං ඨිතකායකම්මං නාම; පාණං හනතො අදින්නං ආදියතො මිච්ඡාචරතො නත්ථි තතො නිදානං පාපං නත්ථි පාපස්ස ආගමොති ඉමාය පන ලද්ධියා ඉමිනා දස්සනෙන සහ ජාතං කායකම්මං දිට්ඨිසහජාතකායකම්මං නාම; තදෙව පන සමත්තං සමාදින්නං ආදින්නං ගහිතං පරාමට්ඨං දිට්ඨානුලොමිකකායකම්මං නාම; වචීකම්මාදීසුපි එසෙව නයො; යථා පනෙත්ථ පාණං හනතො අදින්නං ආදියතො මිච්ඡාචරතො නත්ථි තතො නිදානං පාපන්ති යොජනා කතා එවං වචීකම්මමනොකම්මෙසු මුසා භණතො පිසුණං කථෙන්තස්ස ඵරුසං කථෙන්තස්ස සම්ඵං පලපන්තස්ස අභිජ්ඣාලුනො ව්‍යාපන්නචිත්තස්ස මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස ච සතො නත්ථි තතො නිදානං පාපන්ති යොජනා කාතබ්බා; **යා ච චෙතනා**ති ආදීසු දිට්ඨිසහජාතාව චෙතනා චෙතනා නාම; දිට්ඨිසහජාතාව පත්ථනා පත්ථනා නාම; චෙතනාපත්ථනානං වසෙන චිත්තට්ඨපනා පණිධි නාම; එතෙහි පන චෙතනාදීහි සම්පයුත්තා ඵස්සාදයො සඞ්ඛාරා නාම; **දිට්ඨි හි භික්ඛවෙ පාපිකා**ති යස්මා තස්ස පුග්ගලස්ස දිට්ඨි පාපිකා ලාමිකා; **නික්ඛිත්තා**ති රොපිතං; **උපාදියතී**ති ගණ්හාති; **කටුකත්තායා**ති ඉදං පුරිමස්සෙව වෙවචනං.

"වණ්ණගන්ධරසූපෙතො අම්බායං අහුවා පුරෙ
තමෙව පූජං ලභමානො කෙනම්බො කටුකප්ඵලො.

පුචිමන්දපරිවාරො අම්බො තෙ දධිවාහන
මූලං මූලෙන සංසට්ඨං සාඛා සාඛා නිසෙවරෙ
අසාතසන්නිවාසෙන තෙනම්බො කටුකප්ඵලො" ති.

ආගතට්ඨානෙ විය හි ඉධාපි **කටුක**න්ති තිත්තකං වෙදිතබ්බං; **අසාතතායා**ති අමධුරතාය; ඉමස්මිං පන බීජොපමසුත්තෙන දිට්ඨි නියත මිච්ඡාදිට්ඨි ගහිතාති පොරාණකත්ථෙරා ආහංසු; තං පන පටික්ඛිපිත්වා සබ්බානිපි වාසට්ඨිදිට්ඨිගතානි ගහිතානීති වුත්තං; අනන්තරසුත්තෙන පාණාතිපාතා විරමන්තස්ස අදින්නාදානා විරමන්තස්ස මිච්ඡාචාරා විරමන්තස්ස නත්ථි තතො නිදානං පුඤ්ඤන්ති ආදිනා නයෙන යථාදිට්ඨියං ඨිතකායකම්මාදීනි යොජෙත්වා වෙදිතබ්බානි; ඉධ පන සම්මාදිට්ඨිසහජාතා චිත්තට්ඨපනාව පත්ථනාති වෙදිතබ්බා; සම්මාදිට්ඨි පනෙත්ථ ලොකියලොකුත්තරාව කථිතා; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

දුතියො වග්ගො.

තතියස්ස පඨමෙ **මිච්ඡාදිට්ඨිකො**ති අයථාවදිට්ඨිකො; **විපරීතදස්සනො**ති තායෙව මිච්ඡාදිට්ඨියා විපරීතදස්සනො; **සද්ධම්මා වුට්ඨාපෙත්වා**ති දසකුසලකම්මපථධම්මතො වුට්ඨාපෙත්වා; **අසද්ධම්මෙ පතිට්ඨාපෙතී**ති දසඅකුසලකම්මපථසඞ්ඛාතෙ අසද්ධම්මෙ පතිට්ඨාපෙති; **එකපුග්ගලො**ති චෙත්ථ ඡහි සත්ථාරෙහි සද්ධිං දෙවදත්තො චෙව අඤ්ඤෙ ච එවරූපා වෙදිතබ්බා.

දුතියෙ **සම්මාදිට්ඨිකො**ති යථාවදිට්ඨිකො;[a] **අවිපරීතදස්සනො**ති තායෙව සම්මාදිට්ඨියා[b] අවිපරීතදස්සනො; **අසද්ධම්මා**ති දසඅකුසලකම්මපථතො; **සද්ධම්මෙ**ති දසකුසලකම්මපථසඞ්ඛාතෙ සද්ධම්මෙ; **එකපුග්ගලො**ති චෙත්ථ අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ චක්කවත්තිරාජා සබ්බඤ්ඤුබොධිසත්තොති එවමාදයො ලබ්භන්ති; උප්පන්නෙ බුද්ධෙ බුද්ධො චෙව බුද්ධසාවකා ච.

තතියෙ **මිච්ඡාදිට්ඨිපරමානී**ති මිච්ඡාදිට්ඨි පරමා එතෙසන්ති මිච්ඡාදිට්ඨිපරමානි; පඤ්ච හි ආනන්තරියකම්මානි මහාසාවජ්ජානි නාම; තෙහිපි මිච්ඡාදිට්ඨියෙව මහාසාවජ්ජතරාති අධිප්පායො; කස්මා: තෙසං හි පරිච්ඡෙදො අත්ථි; චත්තාරි හි ආනන්තරියකම්මානි නිරයෙ නිබ්බත්තාපෙන්තීති වුත්තානි; සඞ්ඝභෙදකම්මම්පි නිරයෙ කප්පට්ඨිතිකමෙව හොති; එවමෙතෙසං පරිච්ඡෙදො අත්ථි කොටි පඤ්ඤායති; නියතමිච්ඡාදිට්ඨියා පන පරිච්ඡෙදො නත්ථි; සා හි වට්ටස්ස මූලං; තාය සමන්නාගතස්ස භවතො වුට්ඨානං නත්ථි; යෙ තස්ස සොතබ්බං මඤ්ඤන්ති තෙ විප්පටිපාදෙති; තාය ච සමන්නාගතස්ස නෙව සග්ගො අත්ථි න මග්ගො; කප්පවිනාසෙ

---

1. දධිවාහනජාතක. a. "යථාවදස්සනො." b. "තෙනෙව යථාදස්සනෙන."

මහාජනෙ බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තෙනපි නියතමිච්ඡාදිට්ඨිකො තත්ථ අනිබ්බත්තිත්වා පිට්ඨිචක්කවාළෙ නිබ්බත්තන්ති; කිං පන පිට්ඨිචක්කවාළං න ඣායතීති: ඣායති; තස්මිං ඣායමානෙපි එස ආකාසෙ එකස්මිං ඔකාසෙ පච්චතියෙවාති වදන්ති.

චතුත්ථෙ **මක්ඛලී**ති මා ඛලීති වචනං උපාදාය එවං ලද්ධනාමො තිත්ථකරො; **නදීමුඛෙ**ති වින්නං නදීනං සමාගතට්ඨානෙ; දෙසනාමත්තමෙව චෙතං; **වින්නං** කන්දරානං වින්නං උදකානං සමුද්දස්ස ච ලොණියා ච **සමුද්දස්ස** ච නදියා චාති එතෙසම්පි යස්ස කස්සචි සමාගතට්ඨානං **අඤ්ඤම්පි** තථාරූපං උදකං; **ඛිප**න්ති කුමිනං; **ඔඩ්ඩෙය්‍යා**ති උඩ්ඩෙය්‍ය; මනුස්සා හි නළෙහි වා උච්ඡූහි වා වෙළූහි වා සිනනුසලාකාය වා එකං වෙතයො වා කුමෙහ ගණ්හනපමාණං කුමිනං කත්වා මුඛවට්ටියා යොත්තෙන බන්ධිත්වා නදීමුඛං නෙත්වා විසු පස්සෙසු ඛාණුකෙ කොට්ටෙත්වා යොත්තෙහි තත්ථ බන්ධන්ති; තං සන්ධායෙතං වුත්තං; තස්මිං හි පවිට්ඨස්ස ඛුද්දකමච්ඡස්සාපි මොක්ඛො නත්ථි; **අනයායා**ති අවඩ්ඪියා; **ව්‍යසනායා**ති විනාසාය; **මක්ඛලී මොඝපුරිසො**ති අයං මක්ඛලිගොසාලො තුච්ඡපුරිසො; **මනුස්සඛිපං මඤ්ඤෙ ලොකෙ උප්පන්නො**ති මහාජනස්ස සග්ගමොක්ඛගමනමග්ගෙ තත්ථ ගමනනිවාරණත්ථං මනුස්සකුමිනං විය ලොකෙ උප්පන්නො

පඨමාදීසු **දුරක්ඛාතෙ භික්ඛවෙ ධම්මවිනයෙ**ති දුරක්ඛාතධම්මවිනයො නාම බාහිරකසාසනං; තත්ථ හි සත්ථාපි අසබ්බඤ්ඤූ හොති ධම්මොපි දුරක්ඛාතො ගණොපි දුප්පටිපන්නො; **යො ච සමාදපෙතී**ති යො ආචරියපුග්ගලො සමාදපෙති; **යඤ්ච සමාදපෙතී**ති යං අන්තෙවාසිකං සමාදපෙති; **යො ච සමාදපිතො තථත්තාය පටිපජ්ජතී**ති **යො** අන්තෙවාසිකො ආචරියෙන සමාදපිතො තස්ස වචනං කරොන්තො තථාභාවාය පටිපජ්ජති; **බහුං අපුඤ්ඤං පසවන්තී**ති[1] සමාදපකො හි පාණාතිපාතාදීසු ජඞ්ඝසතං සමාදපෙන්තො තෙසං සබ්බෙසම්පි අකුසලෙන සමකමෙව අකුසලං පාපුණාති; තෙනාහ සබ්බෙ තෙ බහුං අපුඤ්ඤං පසවන්තීති.

ස්වාක්ඛාතෙති සුට්ඨු අක්ඛාතෙ සුදෙසිතෙ; එවරූපෙ හි ධම්මවිනයෙ සත්ථා ච සබ්බඤ්ඤූ හොති ධම්මො ච ස්වාක්ඛාතො ගණො ච සුප්පටිපන්නො; **සබ්බෙ තෙ බහුං පුඤ්ඤං පසවන්තී**ති[1] සමාදපකො හි භික්ඛූ පිණ්ඩාය පවිට්ඨෙ දිස්වා යාගුභත්තාදීනි සමාදපෙන්තො සබ්බෙසම්පි දායකානං කුසලෙන සමකං කුසලං පාපුණාති; තෙන වුත්තං බහුං පුඤ්ඤං පසවන්තීති; **දායකෙන මත්තා ජානිතබ්බා**ති දායකපුග්ගලෙන පමාණං ජානිතබ්බං; පමාණෙන දාතබ්බං පූරෙත්වා අතිරෙකං න දාතබ්බං; න දාතබ්බන්ති හි අවත්වා පමාණවසෙන ථොකථොකං දාතබ්බන්ති වුත්තං; කස්මා: පූරෙත්වා අතිරෙකෙ දින්නෙපි හි අතිරෙකමනුස්සසම්පත්ති වා දිබ්බසම්පත්ති වා නිබ්බානසම්පත්ති වා නත්ථි; **නො පටිග්ගාහකෙනා**ති

---

1. "පසවතීති" මජ්ඣු.

පටිග්ගාහකස්ස පන මත්තං ජානිත්වා පටිග්ගහණකිච්චං නාම නත්ථි; කස්මා: තස්ස හි මත්තං ඤත්වා පූරෙතබ්බා මත්තපටිග්ගහණමූලිකා අප්පිච්ඡපටිපදා නාම නත්ථි යත්තකං පන ලභති තත්තකං ගහෙතබ්බං අතිරෙකගහණමූලං හිස්ස පුත්තදාරභරණං භවිස්සති; **පටිග්ගාහකෙන මත්තා ජානිතබ්බා**ති පටිග්ගාහකපුග්ගලෙන පමාණං ජානිතබ්බං; කථං: තෙන හි දායකස්ස වසො වෙදිතබ්බො දෙය්‍යධම්මස්ස වසො වෙදිතබ්බො අත්තනො ථාමො වෙදිතබ්බො; යදි හි දෙය්‍යධම්මො බහු හොති දායකො අප්පං දාතුකාමො දායකස්ස වසෙන අප්පං ගණ්හිතබ්බං; දෙය්‍යධම්මො අප්පො දායකො බහුං දාතුකාමො දෙය්‍යධම්මස්ස වසෙන අප්පං ගණ්හිතබ්බං; දෙය්‍යධම්මොපි බහු දායකොපි බහුං දාතුකාමො අත්තනො ථාමං ඤත්වා පමාණෙනෙව ගණ්හිතබ්බං; එවං මත්තං ඤත්වා පතිගණ්හන්තො හි අප්පිච්ඡපටිපදං පූරෙති අනුප්පන්නස්ස ලාභො උප්පජ්ජති උප්පන්නො ලාභො ථාවරො හොති අප්පසන්නා පසීදන්ති පසන්නාපි භිය්‍යො පසාදමාපජ්ජන්ති මහාජනස්ස චක්ඛුභූතො හොති සාසනං චිරට්ඨිතිකං කරොති; තත්‍රිමානි වත්ථූනි: රොහණජනපදෙ කිර කුටුම්බරියවිහාරෙ එකො දහරො දුබ්භික්ඛසමයෙ තස්මිං ගාමෙ එකස්ස ලම්බකණ්ණකස්ස ගෙහෙ භුඤ්ජනත්ථාය කටච්ඡුභත්තං ගහෙත්වා ගමනත්ථාය ච කටච්ඡුභත්තමෙව ලභති; සො එකදිවසං තස්මිං ගෙහෙ එකං ආගන්තුකං දිස්වා එකමෙව කටච්ඡුභත්තං ගණ්හි; අථස්ස තෙන කාරණෙන සො කුලපුත්තො පසීදිත්වා: අම්හාකං කුලූපගභදන්තො එවරූපො නාමාති රාජද්වාරෙ මිත්තාමච්චානං කථෙසි; තෙ සබ්බෙපි තස්ස අප්පිච්ඡගුණෙ පසන්නා එකදිවසෙනෙව සට්ඨි ධුරභත්තානි ඨපෙසුං; එවං අප්පිච්ඡො අනුප්පන්නං ලාභං උප්පාදෙති; සද්ධාතිස්සමහාරාජා පන චූළනාගුපට්ඨාකං තිස්සඅමච්චං වීමංසිත්වා තෙන එකං තිත්තිරං පචාපෙත්වා ආහරාපෙසි; අථ පරිභොගසමයෙ අග්ගං දත්වා පරිභුඤ්ජිස්සාමීති කළම්බකසාලපරිවෙණෙ මහාථෙරස්ස භණ්ඩගාහකසාමණෙරස්ස තිත්තිරමංසං දෙන්තො තස්මිං ථොකංයෙව පතිගණ්හන්තෙ තස්ස අප්පිච්ඡගුණෙ පසීදිත්වා පසන්නොස්මි තාත අඤ්ඤෙ තෙ ධුරභත්තානි දෙමීති ආහ; අහං මහාරාජ උපජ්ඣායස්ස දම්මීති; අපරානිපි අට්ඨ දෙමීති; තානි අම්හාකං ආචරියස්ස දම්මීති; අපරානිපි අට්ඨ දම්මීති; තානි සමානුපජ්ඣායානං දෙමීති; අපරානිපි අට්ඨ දම්මීති; තානි භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දම්මීති අපරානිපි අට්ඨ දම්මීති; සාමණෙරො අධිවාසෙසි; එවමස්ස උප්පන්නො ලාභො ථාවරො හොති; අප්පසන්නා පසීදන්තීති එත්ථ පන දීඝබ්‍රාහ්මණො කිර නාම බ්‍රාහ්මණෙ භොජෙන්තො පඤ්ච පඤ්ච භත්තසරකානි දත්වා සන්තප්පෙතුං නාසක්ඛි; අථෙකදිවසං සමණා කිර නාම අප්පිච්ඡාති කථං සුත්වා වීමංසනත්ථාය භත්තං ගාහාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස භත්තකිච්චකරණවෙලාය විහාරං ගන්ත්වා තිංසමත්තෙ භික්ඛූ භොජනසාලාය භුඤ්ජන්තෙ දිස්වා එකං භත්තසරකං ගහෙත්වා සඞ්ඝත්ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසි; ථෙරො අඞ්ගුලිං චාලෙත්වා ථොකමෙව ගණ්හි; එතෙනෙව නියාමෙන එකං භත්තසරකං සබ්බෙසං පාපුණි; තතො බ්‍රාහ්මණො සච්චායෙව කිර එතෙ සමණා නාම ගණ්හන්ති; අප්පිච්ඡතාය පසන්නො

සතසහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා තස්මිංයෙව විහාරෙ චෙතියං කාරෙසි; එවං අප්පසන්නා පසීදන්ති; පසන්නා භිය්‍යො පසීදන්තීති එත්ථ වත්තබ්බං කිඤ්චි නත්ථි පසන්නානං හි අප්පිච්ඡං දිස්වා පසාදො භිය්‍යො වඩ්ඪතියෙව; [illegible]ත්තිකතිස්සථෙරසදිසෙ පන අප්පිච්ඡෙ දිස්වා මහාජනො අප්පිච්ඡො භවිතුං මඤ්ඤතීති අප්පිච්ඡො මහාජනස්ස චක්ඛුභූතො නාම හොති; "අප්පිච්ඡතා භික්ඛවෙ සද්ධම්මස්ස ඨිතියා අසම්මොසාය අනන්තරධානාය සංවත්තතී"ති වචනතො පන අප්පිච්ඡො සාසනං චිරට්ඨිතිකං කරොති නාම; **යො දායකෙනාති** ස්වාක්ඛාතධම්මවිනයෙ පන දායකස්ස පමාණං ඤත්වා දාතබ්බකිච්චං නාම නත්ථි යත්තකො දෙය්‍යධම්මො අත්ථි තත්තකං අවත්ථරිත්වා දාතුං වට්ටති; අවත්ථරිත්වා දින්නකාරණා හි එසමනුස්සසම්පත්තිං දිබ්බසම්පත්තිං නිබ්බානසම්පත්තිඤ්ච අවත්ථරිත්වා උත්තරුත්තරිං පණීතපණීතමෙව ලභති; **යො ආරද්ධවීරියො සො දුක්ඛං විහරතීති** පච්චාපත්තපප්පත්තමරුප්පපාතපතනආදිච්චානුපරිවත්තනඋක්කුටිකප්පධානාදීනි අනුයුඤ්ජන්තො දිට්ඨෙ චෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති තස්සෙව බාහිරසමයෙ සමාදින්නතපචරණස්ස විපාකෙන නිරයෙ උප්පජ්ජිත්වා සම්පරායෙපි දුක්ඛං විහරති; **යො කුසීතො සො දුක්ඛං විහරතීති** අයම්පි දිට්ඨධම්මෙ චෙව සම්පරායෙ ච දුක්ඛං විහරති; කථං: යස්ස හි පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය යොනිසො මනසි කාරො නත්ථි බුද්ධවචනං න උග්ගණ්හාති ආචරියුපජ්ඣායවත්තං න කරොති චෙතියඞ්ගණබොධිඅඞ්ගණවත්තං න කරොති ජනස්ස පන සද්ධාදෙය්‍යං අපච්චවෙක්ඛිතපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිත්වා දිවසං සෙය්‍යසුඛං ඵස්සසුඛං අනුයුඤ්ජිත්වා පබුද්ධකාලෙ තයො විතක්කෙ විතක්කෙතීති සො කතිපාහෙනෙව භික්ඛුභාවා චවති; එවං දිට්ඨෙ ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති; පබ්බජිත්වා පන සමණධම්මස්ස සම්මා අකතත්තා ච:-

"කුසො යථා දුග්ගහීතො හත්ථමෙවානුකන්තති
සාමඤ්ඤං දුප්පරාමට්ඨං නිරයායුපකඩ්ඪතී"[1]ති.

අපායස්මිංයෙව පටිසන්ධිං ගණ්හාති; එවං සම්පරායෙපි දුක්ඛං විහරති **යො කුසීතො සො සුඛං විහරතීති** කාලෙන කාලං වුත්තප්පකාරෙ තපචරණෙ කිඤ්චි කිඤ්චි තපචරණං කත්වා කාලෙන කාලං ඔදාතවත්ථවසනො මාලාගන්ධවිලෙපනධරො මධුරභොජනං භුඤ්ජන්තො මුදුකාසු සෙය්‍යාසු සයන්තො දිට්ඨධම්මෙ ච සුඛං විහරති සම්පරායෙ ච; සො හි තස්ස තපචරණස්ස ගාළ්හං අග්ගහිතත්තා නාතිබහුං නිරයෙ දුක්ඛං අනුභවති; තස්මා සම්පරායෙ සුඛං විහරති නාම; **යො ආරද්ධවීරියො සො සුඛං විහරතීති** ආරද්ධවීරියො හි පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය වත්තෙසු පරිපූරකාරී හොති බුද්ධවචනං උග්ගණ්හාති යොනිසො මනසි කාරෙ කම්මං කරොති අට්ඨස්ස වත්තපූරණමෙව උග්ගහිතබුද්ධවචනඤ්ච සමණධම්මකිරියඤ්ච ආවජ්ජන්තස්ස චිත්තං පසීදති එවං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං විහරති; දිට්ඨධම්මෙ පන අරහත්තං පාපුණිතුං අසක්කොන්තො නිබ්බත්තභවෙ ඛිප්පාභිඤ්ඤො හොතීති; සම්පරායෙපි සුඛං විහරති නාම; **සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ අප්ප**

1. ධම්මපද නිරයවග්ග.

මත්තකොපි ගූථො දුග්ගන්ධො හොතීති ඉදං සුත්තං අට්ඨුප්පත්තියං වුත්තං: කතරඅට්ඨුප්පත්තියන්ති: නවනිපාතෙ සත්තුප්පාදසුත්තඅට්ඨුප්පත්තියං තථාගතො හි තං සුත්තං කථෙන්තො නව පුග්ගලා නිරයතො මුත්තා තිරච්ඡානයොනිතො මුත්තා පෙත්තිවිසයතො මුත්තාති කථෙසි; අථස්ස එතදහොසි: සචෙ ඛො පන මෙ පුත්තා ඉමං ධම්මදෙසනං සුත්වා ඛීණනිරයම්හා ඛීණතිරච්ඡානයොනිකා ඛීණපෙත්තිවිසයා ඛීණාපායදුග්ගතිවිනිපාතාති මඤ්ඤමානා උපරි මග්ගඵලත්ථාය වායමිතුං න මඤ්ඤෙය්‍යුං එතෙසං සංවෙගං ජනෙස්සාමීති සංවෙගජනනත්ථං සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙති ඉමං සුත්තමාරභි: තත්ථ **අප්පමත්තකොති** ථොකමත්තකො පරිත්තපමාණො; අන්තමසො කුසග්ගෙනාපි ගහෙත්වා උපසිඞ්ඝියමානො දුග්ගන්ධොව හොති; **අප්පමත්තකම්පි භවං න වණ්ණෙමීති** අප්පමත්තකම්පි කාලං භවෙ පටිසන්ධිං න වණ්ණයාමි; ඉදානිස්ස උපමං දස්සෙන්තො ආහ; **අන්තමසො අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පීති** සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන ද්වෙ අඞ්ගුලියො එකතො කත්වා පහරණමත්තම්පි කාලන්ති වුත්තං හොති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

තතියො වග්ගො.

චතුත්ථවග්ගස්ස පඨමෙ **ජම්බුදීපෙති** ජම්බුයා පඤ්ඤාතො පාකටො දීපොති ජම්බුදීපො; ඉමස්ස කිර දීපස්ස පඤ්ඤාණභූතා යොජනසතුබ්බෙධා පණ්ණාසයොජනසාඛා පඤ්චදසයොජනාවට්ටක්ඛන්ධා හිමවන්තපබ්බතෙ ජාතකප්පට්ඨායිනී මහාජම්බු නාම අත්ථි; තාය අයං දීපො ජම්බුදීපොති වුච්චති; යථා ච ඉමස්මිං දීපෙ ජම්බුරුක්ඛො කප්පට්ඨායී තථා අපරගොයානෙ කදම්බරුක්ඛො උත්තරකුරූසු කප්පරුක්ඛො පුබ්බවිදෙහෙ සිරීසරුක්ඛො අසුරානං චිත්තපාටලීරුක්ඛො සුපණ්ණානං සිම්බලීරුක්ඛො දෙවානං පාරිච්ඡත්තකොති ඉමෙ ච කප්පට්ඨායිනොව.

> "පාටලී සිම්බලී ජම්බු දෙව නං පාරිච්ඡත්තකො
> කදම්බො කප්පරුක්ඛො ච සිරීසො භවති සත්තමො"ති.

ආරාමරාමණෙය්‍යකන්ති පුප්ඵාරාමඵලාරාමානං රාමණෙය්‍යකං වෙළුවනජීවකම්බවනජෙතවනපුබ්බාරාමසදිසං; තං ඉමස්මිං ජම්බුදීපෙ අප්පමත්තකං පරිත්තං න බහුකන්ති අත්ථො; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; එත්ථ පන **වනරාමණෙය්‍යකන්ති** නාගවනසාලවනචම්පකවනාදිසදිසං වඞ්කපබ්බතහිමවන්තපබ්බතපදෙසාදිසු අරඤ්ඤවනං වෙදිතබ්බං; **භූමිරාමණෙය්‍යකන්ති** ජෙතවනවිහාරමගධක්ඛෙත්තාදිසදිසං සමං භූමිට්ඨානං; **පොක්ඛරණිරාමණෙය්‍යකන්ති** ජෙතවනපොක්ඛරණිගග්ගරාපොක්ඛරණිසදිසානං වට්ටචතුරස්සදීඝවඞ්කාදිසණ්ඨානානං පොක්ඛරණීනං සන්නිවෙසනට්ඨානං වෙදිතබ්බං; **උක්කූලවික්කූලන්ති** උක්කූලඤ්ච වික්කූලඤ්ච; තත්ථ උක්කූලං උන්නතට්ඨානං විකූලං නින්නට්ඨානං; **නදීවිදුග්ගන්ති** නදීනං භින්නට්ඨානං; තං දුග්ගමත්තා නදීවිදුග්ගන්ති වුච්චති; **ඛාණුකණ්ටකාධානන්ති** තත්ථ ජාතකානෙව ආහරියමානානව ඛාණුකණ්ට

කාදීනං පතිට්ඨිතට්ඨානං; **පබ්බතවිසම**න්ති ගිරිවිසමං; **යෙ ඔදකා**ති යෙ උදකෙ ජායන්ති; තෙයෙව බහුතරා; ඉතො කිර සුවණ්ණභූමි සත්ත මත්තානි යොජනසතානි හොති එකෙන වාතෙන ගච්ඡන්තී නාවා සත්තහි අහොරත්තෙහි ගච්ඡති; අඤ්ඤෙකස්මිං සමයෙ එවං ගච්ඡන්තී නාවා සත්තාහම්පි නන්දියාවට්ටමච්ඡපිට්ඨෙනෙව ගතා; එවං ඔදකානං බහුභාවො වෙදිතබ්බො; අපි ච ථලට්ඨානස්ස පරිත්තභාවෙන උදකස්ස ච බහුභාවෙනාපි අයමත්ථො වෙදිතබ්බො; යථා හි මහාතළාකෙ එකොව උප්පලගච්ඡො අස්ස තස්ස චත්තාරො ච පණ්ණානි මජ්ඣෙ ච එකං උප්පලමකුළං අස්ස; එවමෙවං චත්තාරි පණ්ණානි විය චත්තාරො දීපා; මජ්ඣෙ උප්පලමකුළං විය සිනෙරුපබ්බතො; සෙසං උදකං විය උදකපරික්ඛිත්තො ඔකාසො; තස්ස මහන්තභාවො ඉද්ධිමන්තානං පාකටො හොති තෙසං හි ආකාසෙන ගච්ඡන්තානං චත්තාරො මහාදීපා චත්තාරි පණ්ණානි විය උපට්ඨහන්ති සිනෙරුපබ්බතො මජ්ඣෙ උප්පලමකුළං විය සෙසං උදකං විය උදකපරික්ඛිත්තො ඔකාසො; එවං මහන්තෙ උදකෙ ජාතත්තා ඔදකාව බහුතරා වෙදිතබ්බා.

දුතියාදීසු **අඤ්ඤත්‍ර මනුස්සෙහී**ති ඉධ චත්තාරො අපායා අඤ්ඤත්‍ර මනුස්සෙහීති අධිප්පෙතා; **මජ්ඣිමෙසු ජනපදෙසූ**ති පුරත්ථිමාය දිසාය කජඞ්ගලං නාම නිගමො තස්සාපරෙන මහාසාලා තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ; පුරත්ථිමදක්ඛිණාය අනුදිසාය සලලවතී නාම නදී තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ; දක්ඛිණාය දිසාය සෙතකණ්ණිකං නාම නිගමො තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ; පච්ඡිමාය දිසාය ථූණං නාම බ්‍රාහ්මණගාමො තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣෙ; උත්තරාය දිසාය උසීරද්ධජො නාම පබ්බතො තතො පරං පච්චන්තිමා ජනපදා ඔරතො මජ්ඣන්ති එවං පරිච්ඡින්නෙ ජනපදෙති අත්ථො; අයං හි ජනපදො මුතිඞ්ගසණ්ඨානො උජුකෙන කත්ථචි අසීති යොජනො හොති කත්ථචි යොජනසතිකො කත්ථචි තියොජනසතිකො මජ්ඣෙන පන තියොජනසතිකො පරියන්තපරික්ඛෙපෙන නවමත්තයොජනසතිකො හොති; එත්තකෙ ඨානෙ බුද්ධපච්චෙකබුද්ධා මහාසාවකා බුද්ධුපට්ඨාකා බුද්ධමාතා බුද්ධපිතා චක්කවත්තිරාජාති ඉමෙ සත්ත නිබ්බත්තන්ති; අපි ච උපාදාය උපාදායාපි මජ්ඣිමදෙසො ලබ්භති; සකලොපි හි ජම්බුදීපො මජ්ඣිමදෙසො නාම සෙසදීපා පච්චන්තිමා ජනපදා තම්බපණ්ණිදීපෙ අනුරාධපුරං මජ්ඣිමදෙසො නාම සෙසො පච්චන්තොති එවං නයො වෙදිතබ්බො; **පඤ්ඤවන්තො අජළා අනෙළමූගා**ති එත්ථ කම්මස්සකතපඤ්ඤා ඣානපඤ්ඤා විපස්සනාපඤ්ඤා මග්ගපඤ්ඤා ඵලපඤ්ඤාති එතාහි සමන්නාගතා පඤ්ඤවන්තො නාම; අමූළ්හා අජළා නාම; යෙසං එළා මුඛතො න ගලන්ති තෙ අනෙළමූගා නාම; අනෙළමුඛා නිද්දොසමුඛාති අත්ථො; **පටිබලා**ති සමත්ථා; කායබලෙන චෙව ඤාණබලෙන ච සමන්නාගතා; **අත්ථමඤ්ඤාතු**න්ති අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං ජානිතුං; **දුප්පඤ්ඤා**ති අප්පඤ්ඤා නිප්පඤ්ඤා; **ජළා**ති දන්ධා මොමූහා, **අරියෙන පඤ්ඤාචක්ඛුනා**ති සහවිපස්සනෙන මග්ගෙන; **අවිජ්ජාගතා**ති

අවිජ්ජන්ධකාරෙන සමන්නාගතා; **යෙ ලභන්ති තථාගතං දස්සනායාති** යෙ තථාගතස්ස ගුණෙ ජානිත්වා තථාගතං චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන පස්සිතුං ලභන්ති; **තථාගතප්පවෙදිතන්ති** තථාගතෙන පවෙදිතං පකාසෙත්වා පකාසෙත්වා කථිතං; **සවනායාති** සොතවිඤ්ඤාණෙන සොතුං; **ධාරෙන්තීති** න පම්මුස්සන්ති; **ධතානං ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛන්තීති** පගුණාය පාළියා අත්ථානත්ථං උපපරික්ඛන්ති; **අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤායාති** අට්ඨකථඤ්ච පාළිඤ්ච ජානිත්වා; **ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජන්තීති** අනුලොම පටිපදං පූරෙන්ති; **සංවෙජනීයෙසු ඨානෙසූති** සංවෙගජනකෙසු කාරණෙසු; **සංවිජ්ජන්තීති** සංවෙගං ආපජ්ජන්ති; **යොනිසො පදහන්තීති** උපායෙන පධානවිරියං කරොන්ති; **වවස්සග්ගාරම්මණන්ති** වවස්සග්ගො[a] වුච්චති නිබ්බානං තං ආරම්මණං කරිත්වාති අත්ථො; **ලභන්ති සමාධින්ති** මග්ගසමාධිඤ්ච ඵලසමාධිඤ්ච පාපුණන්ති; **අන්නග්ගරසග්ගානන්ති** උත්තමන්නානඤ්ච උත්තමරසානඤ්ච; **උඤ්ඡෙන කපාලාභතෙන යාපෙන්තීති** උඤ්ඡාචාරෙන වනමූලඵලෙන වා කපාලෙන ආභතභත්තෙන වා යාපෙන්ති; එත්ථ ච යො කස්සචිදෙව ඛාදනීය භොජනීයස්ස අත්ථාය චිත්තෙ උප්පන්නෙ තඞ්ඛණංයෙව තං න ලභති අයං අන්නග්ගරසග්ගස්ස න ලාභී නාම; යස්සපි තඞ්ඛණංයෙව ලභිත්වා ඔලොකෙන්තස්ස වණ්ණගන්ධරසා අමනාපා හොන්ති අයම්පි අන්නග්ගරසග්ගානං න ලාභී නාම; යස්ස පන වණ්ණගන්ධරසා පටිලභන්ති මනාපා හොන්ති අයං අන්නග්ගරසග්ගානං ලාභී නාම; සො උත්තමකොටියා චක්කවත්ති රාජා හෙට්ඨිමකොටියා ධම්මාසොකො වෙදිතබ්බො; සඞ්ඛෙපතො හි යස්ස භත්තස්ස එකපාතී සතසහස්සං අග්ඝති ඉදං අන්නග්ගරසග්ගං නාම; යං පන භික්ඛුසඞ්ඝං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා මනුස්සා උත්තමපණීතභත්තං දෙන්ති ඉදං කිං නාමාති: ඉදං උඤ්ඡෙන කපාලාභතෙන[b] යාපෙන්තෙ උපාදාය අග්ගරසං නාම වුච්චතීති; **අත්ථරසස්සාති** ආදිසු අත්ථරසො නාම චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි; ධම්මරසො නාම චත්තාරො මග්ගා; විමුත්තිරසො නාම අමතං නිබ්බානං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

චතුත්ථො වග්ගො.

ජම්බුදීපපෙය්‍යාලො නිට්ඨිතො.

අද්ධමිදන්ති ආදිසු අද්ධන්ති එකංසාධිවචනමෙතං; අද්ධා ඉදං ලාභානං එකංසො එසලාභානන්ති වුත්තං හොති; **යදිදං ආරඤ්ඤකත්තන්ති** යො එස ආරඤ්ඤකභාවො; ඉදං වුත්තං හොති ආරඤ්ඤකභාවො නාම ලාභානං එකංසො අවස්සභාවිතා න සක්කා ආරඤ්ඤකෙන ලාභං න ලභිතුන්ති; ආරඤ්ඤකො හි භික්ඛු අත්තනො අරඤ්ඤවාසස්ස අනුච්ඡවිකං කරිස්සාමීති පාපකං නාම න කරොති; අථස්ස ආරඤ්ඤකො

---

a. "වවස්සග්ගාරම්මණන්ති වවස්සග්ගො". b "කපාලභතෙන"

අයං භික්ඛූති සජාතගාරවො මහාජනො චතුපච්චයෙන පූජං කරොති; තෙන වුත්තං අඩ්ඪමිදං භික්ඛවෙ ලාභානං යදිදං ආරඤ්ඤකත්තන්ති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. එත්ථ පන **බාහුසච්ච**න්ති බහුස්සුතභාවො; **ථාවරෙය්‍ය**න්ති චිරපබ්බජිතතාය ථාවරප්පත්තභාවො; **ආකප්පසම්පදා**ති චීවරගහණාදිනො ආකප්පස්ස සම්පත්ති; **පරිවාරසම්පදා**ති සුචිපරිවාරතා; **කොලපුත්තී**ති කුලපුත්තභාවො; **වණ්ණපොක්ඛරතා**ති සම්පන්නරූපතා; **කල්‍යාණවාක්කරණතා**ති වචනකිරියාය මධුරභාවො; **අප්පාබාධතා**ති ආරොග්‍යසම්පත්ති; අරොගො හි භික්ඛු අත්තනො සරීරකල්‍යතාය චාසධුරෙ ච ගන්ථධුරෙ ච පරිපූරකාරී හොති තෙනස්ස ලාභො උප්පජ්ජතීති.

සොළස පසාදකරධම්මා නිට්ඨිතා.

අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පීති ඉදම්පි සුත්තං අග්ගික්ඛන්ධොපමම අට්ඨුප්පත්තියංයෙව වුත්තං; අප්පනාප්පත්තාය හි මෙත්තාය විපාකකථා යෙව නත්ථි; තස්සායෙව අට්ඨුප්පත්තියා අයං දෙසනා ආරද්ධාති වෙදිතබ්බා; තත්ථ **පඨම**න්ති "ගණනානුපුබ්බතා පඨමං ඉදං පඨමං සමාපජ්ජතීති පඨම"න්ති[1] විභඞ්ගෙ වුත්තත්ථමෙව; **ඣාන**න්ති ඣානං නාම දුවිධං ආරම්මණූපනිජ්ඣානඤ්ච ලක්ඛණූපනිජ්ඣානඤ්චාති; තත්ථ ආරම්මණූපනිජ්ඣානං නාම අට්ඨසමාපත්තියො; තා හි පඨවිකසිණාදිනො ආරම්මණස්ස උපනිජ්ඣායනතො ආරම්මණූපනිජ්ඣානන්ති වුච්චන්ති; ලක්ඛණූපනිජ්ඣානන්ති විපස්සනාමග්ගඵලානි; විපස්සනා හි අනිච්චාදිවසෙන සඞ්ඛාරලක්ඛණස්ස උපනිජ්ඣායනතො ලක්ඛණූපනිජ්ඣානං නාම විපස්සනාය පන ලක්ඛණූපනිජ්ඣානකිච්චං මග්ගෙන සිජ්ඣතීති මග්ගො ලක්ඛණූපනිජ්ඣානං; ඵලං සුඤ්ඤතඅනිමිත්තඅප්පණිහිත ලක්ඛණස්ස නිබ්බානස්සෙව උපනිජ්ඣායනතො ලක්ඛණූපනිජ්ඣානන්ති වුච්චති; තත්ථ ඉමස්මිං අත්ථෙ ආරම්මණූපනිජ්ඣානං අධිප්පෙතං. **කො පන වාදො යෙ නං බහුලීකරොන්තී**ති යෙ තං පඨමජ්ඣානං බහුලීකරොන්ති පුනප්පුන කරොන්ති තෙසු වත්තබ්බමෙව නත්ථි; සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං; **දුතිය**න්ති ආදීසුපි "ගණනානුපුබ්බතා දුතිය"න්ති[1] ආදිනා නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; **මෙත්ත**න්ති සබ්බසත්තෙසු හිතඵරණං; **චෙතොවිමුත්ති**න්ති චිත්තවිමුත්තිං; ඉධ අප්පනාප්පත්තාව මෙත්තා අධිප්පෙතා; කරුණාදීසුපි එසෙව නයො; ඉමෙ පන චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරා වට්ටං හොන්ති වට්ටපාදා හොන්ති විපස්සනාපාදා හොන්ති දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරා හොන්ති අභිඤ්ඤාපාදා වා නිරොධපාදා වා; ලොකුත්තරා පන න හොන්ති කස්මා: සත්තාරම්මණත්තාති; **කායෙ කායානුපස්සී**ති ආනාපානපබ්බං ඉරියාපථපබ්බං චතුසම්පජඤ්ඤපබ්බං පටික්කූලමනසිකාරපබ්බං ධාතුමනසිකාරපබ්බං නවසිවථිකාපබ්බානි අජ්ඣත්තපරිකම්මවසෙන චත්තාරි නීලාදිකසිණානීති ඉමස්මිං අට්ඨාරසවිධෙ කායෙ

---

1. ඣානවිභඞ්ග.

තමෙව කායං පඤ්ඤාය අනුපස්සන්තො; **විහරතී**ති ඉරියති වත්තති; ඉමිනා
ඉමස්ස අට්ඨාරසවිධෙන කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවකස්ස භික්ඛුනො
ඉරියාපථො කථිතො හොති; **ආතාපී**ති තස්සෙව වුත්තප්පකාරස්ස සති
පට්ඨානස්ස භාවනකවිරියෙන විරියවා; **සම්පජානො**ති අට්ඨාරසවිධෙන
කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානස්ස පරිග්ගහණපඤ්ඤාය සම්මාපජානන්තො;
සතිමාති අට්ඨාරසවිධෙන කායානුපස්සනාපරිග්ගාහිකාය සතියා සමන්නා
ගතො; **විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්ස**න්ති තස්මිංයෙව කාය
සඞ්ඛාතෙ ලොකෙ පඤ්චකාමගුණිකතණ්හඤ්ච පටිඝසම්පයුත්තදොම
නස්සඤ්ච විනෙත්වා වික්ඛම්භෙත්වා කායෙ කායානුපස්සී විහරතීති වුත්තං
හොති; එත්තාවතා කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානවසෙන සුද්ධරූපසම්මසන
මෙව කථිතන්ති වෙදිතබ්බං; **වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී**ති සුඛාදිභෙදාසු
වෙදනාසු “සුඛං වෙදනං වෙදියමානො සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාති
දුක්ඛං–අදුක්ඛමසුඛං–සාමිසං වා සුඛං–නිරාමිසං වා සුඛං–සාමිසං වා
දුක්ඛං–නිරාමිසං වා දුක්ඛං–සාමිසං වා අදුක්ඛමසුඛං–නිරාමිසං වා අදුක්ඛම
සුඛං වෙදනං වෙදියමානො නිරාමිසං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදියාමීති
පජානාතී”ති[1] එවං වුත්තං නවවිධං වෙදනං අනුපස්සන්තො; ආතාපීති
ආදීනං පනෙත්ථ නවවිධෙන වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානස්ස භාවනා
පරිග්ගාහිකානං විරියපඤ්ඤාසතීනං වසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො;
ලොකොති එත්ථ සාව වෙදනා වෙදිතබ්බා; චිත්තධම්මෙසුපි එසෙව
නයො; එත්ථ පන **චිත්තෙ චිත්තානුපස්සී**ති “සරාගං වා චිත්තං සරාගං
චිත්තන්ති පජානාතී”ති[1] එවං විත්ථාරිතෙ සොළසප්පභෙදෙ චිත්තෙ තමෙව
චිත්තං චිත්තපරිග්ගාහිකාය අනුපස්සනාය අනුපස්සන්තොති අත්ථො;
ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සීති පඤ්ච නීවරණානි පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා ඡ අජ්ඣත්තික
බාහිරායතනානි සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා චත්තාරි අරියසච්චානීති එවං කොට්ඨාස
වසෙන පඤ්චධා වුත්තෙසු ධම්මෙසු ධම්මපරිග්ගාහිකාය අනුපස්සනාය තෙ
ධම්මෙ අනුපස්සන්තොති අත්ථො; එත්ථ පන වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානෙ
ච චිත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානෙ ච සුද්ධඅරූපසම්මසනමෙව කථිතං;
ධම්මානුපස්සනාසතිපට්ඨානෙ රූපාරූපසම්මසනං; ඉති ඉමානි චත්තාරිපි
සතිපට්ඨානානි ලොකියලොකුත්තරමිස්සකානෙව කථිතානීති වෙදිතබ්බානි;
අනුප්පන්නානන්ති අනිබ්බත්තානං; **පාපකාන**න්ති ලාමකානං; **අකුස
ලානං ධම්මාන**න්ති අකොසල්ලසම්භූතානං ලොභාදිධම්මානං; **අනුප්පා
දායා**ති අනිබ්බත්තනත්ථාය; **ඡන්දං ජනෙතී**ති කත්තුකම්‍යතාකුසලච්ඡන්දං
උප්පාදෙති; **වායමතී**ති පයොගං පරක්කමං කරොති; **විරියං ආරභතී**ති
කායිකචෙතසිකවිරියං කරොති; **චිත්තං පග්ගණ්හාතී**ති තෙනෙව
සහජාතවිරියෙන චිත්තං උක්ඛිපති; **පදහතී**ති පධානවිරියං කරොති;
උප්පන්නානන්ති ජාතානං නිබ්බත්තානං; **කුසලානං ධම්මාන**න්ති
කොසල්ලසම්භූතානං අලොභාදිධම්මානං; ඨිතියාති ඨිතත්ථං; **අසම්මොසා
යා**ති අනස්සනත්ථං; **භිය්‍යොභාවායා**ති පුනප්පුනභාවාය; **වෙපුල්ලායා**ති
විපුලභාවාය; **භාවනායා**ති වඩ්ඪියා; **පාරිපූරියා**ති පරිපූරණත්ථාය; අයං

1. සතිපට්ඨාන විභඞ්ග.

නාව චතුන්නං සම්මප්පධානානං එකපදිකො අත්ථුද්ධාරො අයං පන සම්මප්ප
ධානකථා නාම දුවිධා ලොකියා ලොකුත්තරා ච; තත්ථ ලොකියා සබ්බපුබ්බ
භාගෙ හොති සා කස්සපසංයුත්තපරියායෙන ලොකියමග්ගක්ඛණෙ
වෙදිතබ්බා; වුත්තං හි තත්ථ "චත්තාරොමෙ ආවුසො සම්මප්පධානා
කතමෙ චත්තාරො ඉධාවුසො භික්ඛු අනුප්පන්නා මෙ පාපකා අකුසලා
ධම්මා උප්පජ්ජමානා අනත්ථාය සංවත්තෙය්‍යුන්ති ආතප්පං කරොති;
උප්පන්නා මෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා අප්පහීයමානා අනත්ථාය
සංවත්තෙය්‍යුන්ති ආතප්පං කරොති; අනුප්පන්නා මෙ කුසලා ධම්මා නුප්පජ්ජ
මානා අනත්ථාය සංවත්තෙය්‍යුන්ති ආතප්පං කරොති; උප්පන්නා මෙ කුසලා
ධම්මා නිරුජ්ඣමානා අනත්ථාය සංවත්තෙය්‍යුන්ති ආතප්පං කරොතී"ති.[1]
එත්ථ ච පාපකා අකුසලාති ලොභාදයො වෙදිතබ්බා; අනුප්පන්නා කුසලා
ධම්මාති සමථවිපස්සනා චෙව මග්ගො ච; උප්පන්නා කුසලා නාම සමථ
විපස්සනාව; මග්ගො පන සකිං උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣමානො අනත්ථාය
සංවත්තනකො නාම නත්ථි සො හි ඵලස්ස පච්චයං දත්වාව නිරුජ්ඣති;
පුරිමස්මිං වා සමථවිපස්සනාව ගහෙතබ්බාති වුත්තං තං පන න යුත්තං;
එවං ලොකියා සම්මප්පධානකථා සබ්බපුබ්බභාගෙ කස්සපසංයුත්තපරියා
යෙන වෙදිතබ්බා; ලොකුත්තරමග්ගක්ඛණෙ පනෙතං එකංයෙව විරියං
චතුකිච්චසාධනවසෙන චත්තාරි නාමානි ලභති; තත්ථ **අනුප්පන්නානං
පාපකානන්ති** එත්ථ අනුප්පන්නො චෙව කාමච්ඡන්දොති ආදීසු වුත්ත
නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; **උප්පන්නානං පාපකානන්ති** එත්ථ පන
චතුබ්බිධං උප්පන්නං වත්තමානුප්පන්නං භුත්වාවිගතුප්පන්නං ඔකාස
කතුප්පන්නං භූමිලද්ධුප්පන්නන්ති; තත්ථ යෙ කිලෙසා විජ්ජමානා උප්පාදාදි
සමඞ්ගිනො ඉදං වත්තමානුප්පන්නං නාම; කම්මෙ පන ජවිතෙ ආරම්මණ
රසං අනුභවිත්වා නිරුද්ධවිපාකො භුත්වා විගතං නාම; කම්මං උප්පජ්ජිත්වා
නිරුද්ධං භවිත්වා විගතං නාම; තදුභයම්පි භුත්වාවිගතුප්පන්නන්ති සඞ්ඛං
ගච්ඡති; කුසලාකුසලකම්මං අඤ්ඤස්ස කම්මස්ස විපාකං පටිබාහිත්වා
අත්තනො විපාකස්ස ඔකාසං කරොති එවං කතෙ ඔකාසෙ විපාකො
උප්පජ්ජමානො ඔකාසකරණතො පට්ඨාය උප්පන්නොති වුච්චති ඉදං
ඔකාසකතුප්පන්නං නාම; පඤ්චක්ඛන්ධා පන විපස්සනාය භූමි නාම තෙ
අතීතාදිභෙදා හොන්ති තෙසු අනුසයිතකිලෙසා පන අතීතා වා අනාගතා
වා පච්චුප්පන්නා වාති න වත්තබ්බා අතීතක්ඛන්ධෙසු අනුසයිතාපි හි අප්පහී
නාව හොන්ති අනාගතක්ඛන්ධෙසු පච්චුප්පන්නක්ඛන්ධෙසු අනුසයිතාපි
අප්පහීනාව හොන්ති ඉදං භූමිලද්ධුප්පන්නං නාම; තෙනාහු පොරාණා
"තාසු තාසු භූමිසු අසමූහතා කිලෙසා භූමිලද්ධුප්පන්නං නාමාති සඞ්ඛං
ගච්ඡන්තී"ති; අපරම්පි චතුබ්බිධං උප්පන්නං සමුදාචාරුප්පන්නං ආරම්ම
ණාධිග්ගහිතුප්පන්නං අවික්ඛම්භිතුප්පන්නං අසමූහතුප්පන්නන්ති;
තත්ථ සම්පති වත්තමානංයෙව සමුදාචාරුප්පන්නං නාම; සකිං චක්ඛූනි
උම්මීලෙත්වා ආරම්මණෙ නිමිත්තෙ ගහිතෙ අනුස්සරිතානුස්සරිතක්ඛණෙ
කිලෙසා නුප්පජ්ජන්තීති න වත්තබ්බා; කස්මා: ආරම්මණස්ස අධිග්ගහි

1. සංයුත්තනිකාය කස්සපසංයුත්ත.

තත්තා; යථා කිං: යථා ඛීරරුක්ඛස්ස කුඨාරියා ආහතාහතට්ඨානෙ ඛීරං න නික්ඛමිස්සතීති න වත්තබ්බං එවං ඉදං ආරම්මණාධිග්ගහිතුප්පන්නං නාම; සමාපත්තියා අවික්ඛම්භිතකිලෙසා පන ඉමස්මිං නාම ඨානෙ නුප්පජ්ජිස්සන්තීති න වත්තබ්බා; කස්මා: අවික්ඛම්භිතත්තා; යථා කිං: යථා සචෙ ඛීරරුක්ඛං කුඨාරියා ආහනෙය්‍යුං ඉමස්මිං නාම ඨානෙ ඛීරං න නික්ඛමෙය්‍යාති න වත්තබ්බං; එවං ඉදං අවික්ඛම්භිතුප්පන්නං නාම; මග්ගෙන අසමුග්ඝාතිතකිලෙසා පන භවග්ගෙ නිබ්බත්තස්සාපි උප්පජ්ජන්තීති පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං; ඉදං අසමුග්ඝාතිතුප්පන්නං නාම; ඉමෙසු උප්පන්නෙසු වත්තමානුප්පන්නං භුත්වා විගතුප්පන්නං ඔකාසකතුප්පන්නං සමුදාචාරුප්පන්නන්ති චතුබ්බිධං උප්පන්නං න මග්ගවජ්ඣං; භූමිලද්ධුප්පන්නං ආරම්මණාධිග්ගහිතුප්පන්නං අවික්ඛම්භිතුප්පන්නං අසමුග්ඝාතිතුප්පන්නන්ති චතුබ්බිධං මග්ගවජ්ඣං; මග්ගො හි උප්පජ්ජමානො එතෙ කිලෙසෙ පජහති; සො යෙ කිලෙසෙ පජහති තෙ අතීතා වා අනාගතා වා පච්චුප්පන්නා වාති න වත්තබ්බා; වුත්තම්පි චෙතං "හඤ්චි අතීතෙ කිලෙසෙ පජහති තෙන හි ඛීණංයෙව ඛෙපෙති නිරුද්ධං නිරොධෙති අත්ථඞ්ගතං අත්ථඞ්ගමෙති අතීතං යං නත්ථි තං පජහතීති; හඤ්චි අනාගතෙ කිලෙසෙ පජහති තෙන හි අජාතං පජහති අනිබ්බත්තං අනුප්පන්නං අපාතුභූතං පජහති අනාගතං යං නත්ථි තං පජහතීති; හඤ්චි පච්චුප්පන්නෙ කිලෙසෙ පජහති තෙන හි රත්තො රාගං පජහති දුට්ඨො දොසං මූළ්හො මොහං විනිබද්ධො මානං පරාමට්ඨො දිට්ඨිං අනිට්ඨඞ්ගතො විචිකිච්ඡං ථාමගතො අනුසයං පජහති කණ්හසුක්කධම්මා යුගනද්ධා වත්තන්ති සංකිලෙසියා මග්ගභාවනා හොතීති; තෙන හි නත්ථි මග්ගභාවනා නත්ථි ඵලසච්ඡිකිරියා නත්ථි කිලෙසප්පහානං නත්ථි ධම්මාභිසමයොති: අත්ථි මග්ගභාවනා-පෙ-අත්ථි ධම්මාභිසමයො; යථා කථං විය: සෙය්‍යථාපි තරුණරුක්ඛො-පෙ-අපාතුභූතානෙව පාතුභවන්ති"[1] ඉති පාළියං අජාතඵලරුක්ඛො ආගතො; ජාතඵලරුක්ඛෙන පන දීපෙතබ්බං; යථා හි සඵලො තරුණම්බරුක්ඛො තස්ස ඵලානි මනුස්සා පරිභුඤ්ජෙය්‍යුං; සෙසානි පාතෙත්වා පච්ඡියො පූරෙය්‍යුං අථඤ්ඤො පුරිසො තං ඵරසුනා ඡින්දෙය්‍ය; තෙනස්ස නෙව අතීතානි ඵලානි නාසිතානි හොන්ති; න අනාගතපච්චුප්පන්නානි ච නාසිතානි; අතීතානි හි මනුස්සෙහි පරිභුත්තානි; අනාගතානි අනිබ්බත්තානි න සක්කා නාසෙතුං; යස්මිං පන සමයෙ සො ඡින්නො තදා ඵලානියෙව නත්ථීති පච්චුප්පන්නානිපි අනාසිතානි; සචෙ පන රුක්ඛො අච්ඡින්නො අස්ස අථස්ස පඨවිරසඤ්ච ආපොරසඤ්ච ආගම්ම යානි ඵලානි නිබ්බත්තෙය්‍යුං තානි නාසිතානි හොන්ති; තානි හි අජාතානෙව න ජායන්ති අනිබ්බත්තානෙව න නිබ්බත්තන්ති අපාතුභූතානෙව න පාතුභවන්ති; එවමෙවං මග්ගො නාපි අතීතාදිභෙදෙ කිලෙසෙ පජහති නාපි නප්පජහති යෙසං හි කිලෙසානං මග්ගෙන ඛන්ධෙසු අපරිඤ්ඤාතෙසු උප්පත්ති සියා; මග්ගෙන උප්පජ්ජිත්වා ඛන්ධානං පරිඤ්ඤාතත්තා තෙ කිලෙසා අජාතාව න ජායන්ති අනිබ්බත්තාව න නිබ්බත්තන්ති අපාතුභූතාව න පාතුභවන්ති;

1. කථාවත්ථු පාළි.

තරුණපුත්තාය ඉත්ථියා පුන අවිජායනත්ථං බ්‍යාධිතානං රොගවූපසමනත්ථං පීතභෙසජ්ජෙහි වාපි අයමත්ථො විභාවෙතබ්බො; එවං මග්ගා යෙ කිලෙසෙ පජහන්ති තෙ අතීතා වා අනාගතා වා පච්චුප්පන්නා වාති න වත්තබ්බා; න ච මග්ගා කිලෙසෙ නප්පජහන්ති; යෙ පන මග්ගා කිලෙසෙ පජහන්ති තෙ සන්ධාය උප්පන්නානං පාපකානන්ති ආදිවුත්තං; න කෙවලඤ්ච මග්ගා කිලෙසෙයෙව පජහන්ති කිලෙසානං පන අප්පහීනත්තා යෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං උපාදින්නක්ඛන්ධා තෙපි පජහන්තියෙව; වුත්තම්පි චෙතං "සොතාපත්තිමග්ගඤාණෙන අභිසඞ්ඛාරවිඤ්ඤාණස්ස නිරොධෙන සත්ත භවෙ ඨපෙත්වා අනමතග්ගෙ සංසාරෙ යෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං නාමඤ්ච රූපඤ්ච එත්ථෙතෙ නිරුජ්ඣන්තී"ති විත්ථාරො; ඉති මග්ගා උපාදින්නඅනුපාදින්නතො වුට්ඨාති; භවවසෙන පන සොතාපත්තිමග්ගො අපායභවතො වුට්ඨාති; සකදාගාමිමග්ගො සුගතිභවෙකදෙසතො; අනාගාමිමග්ගො සුගතිකාමභවතො; අරහත්තමග්ගො රූපාරූපභවතො වුට්ඨාති; සබ්බභවෙහි වුට්ඨාතියෙවාතිපි වදන්ති; අථ මග්ගක්ඛණෙ කථං අනුප්පන්නානං උප්පාදාය භාවනා හොති: කථං වා උප්පන්නානං ඨිතියාති: මග්ගප්පවත්තියායෙව; මග්ගො හි පවත්තමානො පුබ්බෙ අනුප්පන්නපුබ්බත්තා අනුප්පන්නො නාම වුච්චති; අනාගතපුබ්බං හි ඨානං ගන්ත්වා අනනුභූතපුබ්බං වා ආරම්මණං අනුභවිත්වා වත්තාරො භවන්ති අනාගතට්ඨානං ආගතම්හ අනනුභූතං ආරම්මණං අනුභූතම්හාති; යාවස්ස පවත්ති අයමෙව ඨිති නාමාති ඨිතියා භාවෙතීතිපි වත්තුං වට්ටති; එවමෙතස්ස භික්ඛුනො ඉදං ලොකුත්තරමග්ගක්ඛණෙ විරියං අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදායාති ආදීනි චත්තාරි නාමානි ලභති අයං ලොකුත්තරමග්ගක්ඛණෙ සම්මප්පධානකථා; ඉමස්මිං පන සුත්තෙ ලොකියලොකුත්තරමිස්සකානෙව සම්මප්පධානානි කථිතානි; ඉද්ධිපාදෙසු ඡන්දං නිස්සාය පවත්තො සමාධි **ඡන්දසමාධි**; පධානභූතා සඞ්ඛාරා **පධානසඞ්ඛාරා**; **සමන්නාගත**න්ති තෙහි ධම්මෙහි උපෙතං; ඉද්ධියා පාදං ඉද්ධිභූතං වා පාදන්ති **ඉද්ධිපාදං**; සෙසෙසුපි එසෙව නයො; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; විත්ථාරො පන ඉද්ධිපාදවිභඞ්ගෙ ආගතොව; විසුද්ධිමග්ගෙ පනස්ස අත්ථො දීපිතො; තත්‍රායං භික්ඛු යදා ඡන්දාදීසු එකං ධුරං නිස්සාය විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණාති තදාස්ස පඨමිද්ධිපාදො පුබ්බභාගෙ ලොකියො අපරභාගෙ ලොකුත්තරොති එවං සෙසාපීති; ඉමස්මිම්පි සුත්තෙ ලොකියලොකුත්තරාව ඉද්ධිපාදා කථිතා; **සද්ධින්ද්‍රියං භාවෙතී**ති ආදීසු සද්ධාව අත්තනො සද්ධාධුරෙ ඉන්දට්ඨං කරොතීති සද්ධින්ද්‍රියං; විරියින්ද්‍රියාදීසුපි එසෙව නයො; **භාවෙතී**ති එත්ථ පන ආදිකම්මිකො යොගාවචරො තීහි කාරණෙහි සද්ධින්ද්‍රියං විසොධෙන්තො සද්ධින්ද්‍රියං භාවෙති නාම; විරියින්ද්‍රියාදීසුපි එසෙව නයො; වුත්තං හෙතං "අස්සද්ධෙ පුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො සද්ධෙ පුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො පසාදනීයෙ සුත්තන්තෙ පච්චවෙක්ඛතො ඉමෙහි තීහි ආකාරෙහි සද්ධින්ද්‍රියං විසුජ්ඣති; කුසීතෙ පුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො ආරද්ධවිරියෙ පුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො සම්මප්පධානෙ පච්චවෙක්ඛතො ඉමෙහි තීහි ආකාරෙහි

විරියින්ද්‍රියං විසුජ්ඣති; මුට්ඨස්සති පුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො උපට්ඨිතසති පුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො සතිපට්ඨානෙ පච්චවෙක්ඛතො ඉමෙහි තීහි ආකාරෙහි සතින්ද්‍රියං විසුජ්ඣති; අසමාහිතෙ පුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො සමාහිතෙ පුග්ගලෙ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො ඣානවිමොක්ඛෙ පච්චවෙක්ඛතො ඉමෙහි තීහි ආකාරෙහි සමාධින්ද්‍රියං විසුජ්ඣති දුප්පඤ්ඤෙ පුග්ගලෙ පරිවජ්ජයතො පඤ්ඤවන්තෙ පුග්ගලෙ[a] සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො ගම්භීරඤාණචරියං පච්චවෙක්ඛතො ඉමෙහි තීහි ආකාරෙහි පඤ්ඤින්ද්‍රියං විසුජ්ඣතී"ති; එත්ථ ච ගම්භීරඤාණචරියං පච්චවෙක්ඛතොති සණ්හං සුඛුමං ඛන්ධන්තරං ධාතන්තරං ආයතනන්තරං ඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣඞ්ගන්තරං මග්ගන්තරං ඵලන්තරච පච්චවෙක්ඛන්තස්සාති අත්ථො; ඉමෙසං හි තිණ්ණං තිණ්ණං කාරණානං වසෙන අකතාභිනිවෙසො ආදිකම්මිකො යොගාවචරො සද්ධාධුරාදීසු අභිනිවෙසං පට්ඨපෙත්වා භාවෙන්තො අවසානෙ විවට්ටෙත්වා අරහත්තං ගණ්හාති; සො යාව අරහත්තමග්ගා ඉමානි ඉන්ද්‍රියානි භාවෙති නාම; අරහත්තඵලප්පත්තො භාවිතින්ද්‍රියො නාම හොතීති; එවං ඉමානිපි පඤ්චින්ද්‍රියානි ලොකියලොකුත්තරානෙව කථිතානීති; සද්ධාබලාදීසු සද්ධායෙව අකම්පියට්ඨෙන බලන්ති **සද්ධාබලං**; විරියබලාදීසුපි එසෙව නයො; එත්ථ හි සද්ධා අස්සද්ධියෙන න කම්පති විරියං කොසජ්ජෙන න කම්පති සති මුට්ඨස්සච්චෙන න කම්පති සමාධි උද්ධච්චෙන න කම්පති පඤ්ඤා අවිජ්ජාය න කම්පතීති සබ්බානිපි අකම්පියට්ඨෙන බලන්ති වුච්චන්ති; භාවනානයො පනෙත්ථ ඉන්ද්‍රියභාවනාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො; ඉමානිපි ලොකියලොකුත්තරානෙව කථිතානීති; **සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙතීති** එත්ථ අයං ආදිකම්මිකානං කුලපුත්තානං වසෙන සද්ධිං අත්ථවණ්ණනාය භාවනානයො; තත්ථ සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගන්ති ආදිනා නයෙන වුත්තානං සත්තන්නං ආදිපදානං තාව අයමත්ථවණ්ණනා; සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගෙ තාව සරණට්ඨෙන සති; සා පනෙසා උපට්ඨානලක්ඛණා අපිලාපනලක්ඛණා වා; වුත්තම්පි හෙතං "යථා මහාරාජ රඤ්ඤො භණ්ඩාගාරිකො රඤ්ඤො සාපතෙය්‍යං අපිලාපෙති එත්තකං මහාරාජ හිරඤ්ඤං එත්තකං සුවණ්ණං එත්තකං සාපතෙය්‍යන්ති; එවමෙව ඛො මහාරාජ සති උප්පජ්ජමානා කුසලාකුසලසාවජ්ජානවජ්ජහීනප්පණීතකණ්හසුක්කසප්පටිභාගෙ ධම්මෙ අපිලාපෙති ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා"ති[1] විත්ථාරො; අපිලාපනරසා; කිච්චවසෙනෙව හිස්සා එතං ලක්ඛණං ථෙරෙන වුත්තං; අසම්මොසරසා වා; ගොචරාභිමුඛභාවපච්චුපට්ඨානා; සති එව සම්බොජ්ඣඞ්ගොති සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො; තත්ථ බොධියා බොධිස්ස වා අඞ්ගොති බොජ්ඣඞ්ගො; කිං වුත්තං හොති: යා හි අයං ධම්මසාමග්ගී යාය ලොකියලොකුත්තරමග්ගක්ඛණෙ උප්පජ්ජමානාය ලීනුද්ධච්චපතිට්ඨානායූහනකාමසුඛත්තකිලමථානුයොගඋච්ඡෙදසස්ස තාභිනිවෙසාදීනං අනෙකෙසං උපද්දවානං පටිපක්ඛභූතාය සතිධම්මවිචයවිරියපීතිපස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාසඞ්ඛාතාය ධම්මසාමග්ගියා අරියසාවකො බුජ්ඣතීති කත්වා බොධීති වුච්චති; බුජ්ඣති කිලෙසසන්තානනිද්දාය උට්ඨ

---

a. "උපට්ඨිතසතිපුග්ගලෙ". 1. මිලින්දපඤ්හ.

ගති චත්තාරි වා අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣති නිබ්බානමෙව වා සච්ඡිකරොතීති වුත්තං හොති; යථාහ: “සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ භාවෙත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො”ති; තස්සා ධම්මසාමග්ගිසඞ්ඛාතාය බොධියා අඞ්ගාතිපි බොජ්ඣඞ්ගා; ඣානඞ්ගමග්ගඞ්ගාදයො විය; යොපෙස යථාවුත්තප්පකාරාය එතාය ධම්මසාමග්ගියා බුජ්ඣතීති කත්වා අරියසාවකො බොධීති වුච්චති; තස්ස බොධිස්ස අඞ්ගාතිපි බොජ්ඣඞ්ගා; සෙනඞ්ගරථඞ්ගාදයො විය; තෙනාහු අට්ඨකථාචරියා: “බුජ්ඣනකස්ස පුග්ගලස්ස අඞ්ගාති වා බොජ්ඣඞ්ගා”ති;[1] අපි ච “බොජ්ඣඞ්ගාති කෙනට්ඨෙන බොජ්ඣඞ්ගා බොධාය සංවත්තන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා බුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා අනුබුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා පටිබුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා සම්බුජ්ඣන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා”ති[2] ඉච්චාදිනා පටිසම්භිදානයෙනාපි බොජ්ඣඞ්ගට්ඨො වෙදිතබ්බො; පසත්ථො සුන්දරො වා බොජ්ඣඞ්ගො සම්බොජ්ඣඞ්ගො; සති එව සම්බොජ්ඣඞ්ගො සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො; තං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං; **ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ග**න්ති ආදීසුපි චතුසච්චධම්මෙ විචිනාතීති ධම්මවිචයො; සො පවිචයලක්ඛණො ඔභාසනරසො අසම්මොහපච්චුපට්ඨානො; වීරභාවතො විධිනා ඊරයිතබ්බතො ච විරියං; තං පග්ගහලක්ඛණං උපත්ථම්භනරසං අනොසීදනපච්චුපට්ඨානං; පීනයතීති පීති; සා ඵරණලක්ඛණා තුට්ඨිලක්ඛණා වා; කායචිත්තානං පීනනරසා; තෙසංයෙව ඔදග්‍යපච්චුපට්ඨානා; කායචිත්තදරථප්පස්සම්භනතො පස්සද්ධි; සා උපසමලක්ඛණා; කායචිත්තදරථමද්දනරසා; කායචිත්තානං අපරිප්ඵන්දනසීතිභාවපච්චුපට්ඨානා; සමාධානතො සමාධි; සො අවික්ඛෙපලක්ඛණො අවිසාරලක්ඛණො වා; චිත්තචෙතසිකානං සම්පිණ්ඩනරසො; චිත්තට්ඨිතිපච්චුපට්ඨානො; අජ්ඣුපෙක්ඛනතො උපෙක්ඛා; සා පටිසඞ්ඛානලක්ඛණා සමවාහිතලක්ඛණා වා; ඌනාධිකනිවාරණරසා පක්ඛපාතුපච්ඡෙදනරසා වා; මජ්ඣත්තභාවපච්චුපට්ඨානා; සෙසං වුත්තනයමෙව; **භාවෙතීති** බ්‍රෑහෙති වඩ්ඪෙති උප්පාදෙතීති අත්ථො; තත්‍ථ චත්තාරො ධම්මා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්තීති වෙදිතබ්බා; සතිසම්පජඤ්ඤං මුට්ඨස්සතිපුග්ගලපරිවජ්ජනතා උපට්ඨිතසතිපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති; අභික්කන්තාදීසු හි සත්තසු ඨානෙසු සතිසම්පජඤ්ඤරහිතෙ භත්තනික්ඛිත්තකාකසදිසෙ මුට්ඨස්සතිපුග්ගලෙ පරිවජ්ජනෙන තිස්සදත්තත්ථෙරඅභයත්ථෙරාදිසදිසෙ උපට්ඨිතසතිපුග්ගලෙ සෙවනෙන ඨානනිසජ්ජාදීසු සතිසමුට්ඨාපනත්ථං නින්නපොණපබ්භාරචිත්තතාය සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො උප්පජ්ජති; තස්මා ආදිකම්මිකො කුලපුත්තො ඉමෙහි චතූහි කාරණෙහි සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං සමුට්ඨාපෙත්වා තදෙව ධුරං කත්වා අභිනිවෙසං පට්ඨපෙත්වා අනුක්කමෙන අරහත්තං ගණ්හාති; සො යාව අරහත්තමග්ගා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති නාම ඵලෙ පත්තෙ භාවිතො නාම හොති; සත්තධම්මා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති: පරිපුච්ඡකතා වත්ථුවිසදකිරියා ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනා දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජනා පඤ්ඤවන්ත

1. පොරාණට්ඨකථා. 2. පටිසම්භිදාමග්ග බොජ්ඣඞ්ගකථා.

පුග්ගලසෙවනා ගම්භීරඤාණචරියපච්චවෙක්ඛනා තදධිමුත්තතාති; තත්ථ පරිපුච්ඡකතාති ඛන්ධධාතුආයතනඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣඞ්ගමග්ගඞ්ගඣානසමථවිපස්සනානං අත්ථසන්නිස්සිතපරිපුච්ඡාබහුලතා; වත්ථුවිසදකිරියාති අජ්ඣත්තිකබාහිරානං වත්ථූනං විසදභාවකරණං; යදා හිස්ස කෙසනඛලොමානි දීඝානි හොන්ති සරීරං වා උස්සන්නදොසඤ්චෙව සෙදමලමක්ඛිතඤ්ච තදා අජ්ඣත්තිකං වත්ථු අවිසදං හොති අපරිසුද්ධං; යදා පන චීවරං ජිණ්ණං කිලිට්ඨං දුග්ගන්ධං හොති සෙනාසනං වා උක්ලාපං තදා බාහිරං වත්ථු අවිසදං හොති අපරිසුද්ධං; තස්මා කෙසාදිච්ඡෙදනෙන උද්ධවිරෙචනඅධොවිරෙචනාදීහි සරීරසල්ලහුකභාවකරණෙන උච්ඡාදනනහාපනෙන ච අජ්ඣත්තිකවත්ථු විසදං කාතබ්බං, සූචිකම්මධොවනරජනපරිභණ්ඩකරණාදීහි බාහිරං වත්ථු විසදං කාතබ්බං; එතස්මිං හි අජ්ඣත්තිකබාහිරෙ වත්ථුම්හි අවිසදෙ උප්පන්නෙසු චිත්තචෙතසිකෙසු ඤාණම්පි අපරිසුද්ධං හොති අපරිසුද්ධානි දීපකපල්ලකවට්ටිතෙලාදීනි නිස්සාය උප්පන්නදීපසිඛාය ඔභාසො විය; විසදෙ පන අජ්ඣත්තිකබාහිරෙ වත්ථුම්හි උප්පන්නෙසු චිත්තචෙතසිකෙසු ඤාණම්පි විසදං හොති පරිසුද්ධං පරිසුද්ධානි දීපකපල්ලකවට්ටිතෙලාදීනි නිස්සාය උප්පන්නදීපසිඛාය ඔභාසො විය; තෙන වුත්තං වත්ථු විසදකිරියා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තතීති; ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනා නාම සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං සමභාවකරණං; සචෙ හිස්ස සද්ධින්ද්‍රියං බලවං හොති ඉතරානි මන්දානි තතො විරියින්ද්‍රියං පග්ගහකිච්චං සතින්ද්‍රියං උපට්ඨානකිච්චං සමාධින්ද්‍රියං අවික්ඛෙපකිච්චං පඤ්ඤින්ද්‍රියං දස්සනකිච්චං කාතුං න සක්කොති; න ඉතරානි ඉතරකිච්චභෙදං; තස්මා තං ධම්මසභාවපච්චවෙක්ඛණෙන වා යථා ච මනසිකරොතො බලවං ජාතං තථා අමනසිකාරෙන හාපෙතබ්බං; වක්කලිත්ථෙරවත්ථු චෙත්ථ නිදස්සනං; සචෙ පන විරියින්ද්‍රියං බලවං හොති අථ නෙව සද්ධින්ද්‍රියං අධිමොක්ඛකිච්චං කාතුං සක්කොති; න ඉතරානි ඉතරකිච්චභෙදං; තස්මා තං පස්සද්ධාදිභාවනාය හාපෙතබ්බං; තත්‍රාපි සොණත්ථෙරස්ස වත්ථු දස්සෙතබ්බං; එවං සෙසෙසුපි එකස්ස බලවභාවෙ සති ඉතරෙසං අත්තනො කිච්චෙසු අසමත්ථතා වෙදිතබ්බා; විසෙසතො පනෙත්ථ සද්ධාපඤ්ඤානං සමාධිවිරියානඤ්ච සමතං පසංසන්ති; බලවසද්ධො හි මන්දපඤ්ඤො මුද්ධප්පසන්නො හොති අවත්ථුස්මිං පසීදති; බලවපඤ්ඤො මන්දසද්ධො කෙරාටිකපක්ඛං භජති භෙසජ්ජසමුට්ඨිතො විය රොගො අතෙකිච්ඡො හොති චිත්තුප්පාදමත්තෙනෙව කුසලං හොතීති අතිධාවිත්වා දානාදීනි අකරොන්තො නිරයෙ උප්පජ්ජති; උභින්නං සමතාය වත්ථුස්මිංයෙව පසීදති; බලවසමාධිං පන මන්දවිරියං සමාධිස්ස කොසජ්ජපක්ඛත්තා කොසජ්ජං අධිභවති; බලවවිරියං මන්දසමාධිං විරියස්ස උද්ධච්චපක්ඛත්තා උද්ධච්චං අධිභවති; සමාධි පන විරියෙන සංයොජිතො කොසජ්ජෙ පතිතුං න ලභති; විරියං සමාධිනා සංයොජිතං උද්ධච්චෙ පතිතුං න ලභති; තස්මා තදුභයං සමං කාතබ්බං; උභයසමතාය හි අප්පනා හොති; අපි ච සමාධිකම්මිකස්ස බලවතීපි සද්ධා වට්ටති; එවං සද්දහන්තො ඔකප්පෙන්තො අප්පනං පාපුණිස්සති; සමාධිපඤ්ඤාසු පන සමාධිකම්මිකස්ස එකග්ගතා බලවතී වට්ටති; එවං හි සො අප්පනං

පාපුණාති; විපස්සනාකම්මිකස්ස පඤ්ඤා බලවතී වට්ටති; එවං හි සො ලක්ඛණපටිවෙධං පාපුණාති; උභින්නං පන සමත්තාපි අප්පනා හොති යෙව; සති පන සබ්බත්ථ බලවතී වට්ටති; සති හි චිත්තං උද්ධච්චපක්ඛිකානං සද්ධාවිරියපඤ්ඤානං වසෙන උද්ධච්චපාතතො කොසජ්ජපක්ඛිකෙන ච සමාධිනා කොසජ්ජපාතතො රක්ඛති; තස්මා සා ලොණධූපනං විය සබ්බව්‍යඤ්ජනෙසු සබ්බකම්මිකො අමච්චො විය ච සබ්බරාජකිච්චෙසු සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බා; තෙනාහ: "සති ච පන සබ්බත්ථිකා වුත්තා භගවතා කිං කාරණා: චිත්තං හි සතිපටිසරණං ආරක්ඛපච්චුපට්ඨානා ච සති න විනා සතියා චිත්තස්ස පග්ගහනිග්ගහො හොතී"ති;[1] දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජනා නාම ඛන්ධාදිභෙදෙසු අනොගාළ්හපඤ්ඤානං දුම්මෙධපුග්ගලානං ආරකා පරිවජ්ජනං; පඤ්ඤවන්තපුග්ගලසෙවනා නාම සමපඤ්ඤාසලක්ඛණපරිග්ගාහිකාය උදයව්‍යයපඤ්ඤාය සමන්නාගතපුග්ගලසෙවනා; ගම්භීරඤාණචරියපච්චවෙක්ඛනා නාම ගම්භීරෙසු ඛන්ධාදිසු පවත්තාය ගම්භීරපඤ්ඤාය පභෙදපච්චවෙක්ඛනා; තදධිමුත්තතා නාම ඨානනිසජ්ජාදිසු ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගසමුට්ඨාපනත්ථං නින්නපොණපබ්භාරචිත්තතා; තස්මා ආදිකම්මිකො කුලපුත්තො ඉමෙහි සත්තහි කාරණෙහි ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං සමුට්ඨාපෙත්වා තදෙව ධුරං කත්වා අභිනිවෙසං පට්ඨපෙත්වා අනුක්කමෙන අරහත්තං ගණ්හාති සො යාව අරහත්තමග්ගා ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති නාම ඵලෙ පත්තෙ භාවිතො නාම හොති; එකාදස ධම්මා විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති අපායභයපච්චවෙක්ඛනතා ආනිසංසදස්සාවිතා ගමනවීථිපච්චවෙක්ඛනතා පිණ්ඩපාතපචායනතා දායජ්ජමහත්තපච්චවෙක්ඛනතා සත්ථුමහත්තපච්චවෙක්ඛනතා ජාතිමහත්තපච්චවෙක්ඛනතා සබ්‍රහ්මචාරිමහත්තපච්චවෙක්ඛනතා කුසීතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා ආරද්ධවිරියපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති; තත්ථ නිරයෙසු පඤ්චවිධබන්ධනකම්මකාරණතො පට්ඨාය මහාදුක්ඛං අනුභවනකාලෙපි තිරච්ඡානයොනියං ජාලක්ඛිපකුමිනාදීහි ගහිතකාලෙපි පාජනකණ්ටකාදිප්පහාරතුන්නස්ස පන සකටවහනාදිකාලෙපි පෙත්තිවිසයෙ අනෙකානිපි වස්සසහස්සානි එකං බුද්ධන්තරම්පි ඛුප්පිපාසාහි ආතුරීභූතකාලෙපි කාලකඤ්ජකඅසුරෙසු සට්ඨිහත්ථඅසීතිහත්ථප්පමාණෙන අට්ඨිචම්මමත්තෙනෙව අත්තභාවෙන වාතාතපාදිදුක්ඛානුභවනකාලෙපි න සක්කා විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං උප්පාදෙතුං අයමෙව තෙ භික්ඛු කාලොති එවං අපායභයං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගො උප්පජ්ජති; න සක්කා කුසීතෙන නව ලොකුත්තරධම්මා ලද්ධුං ආරද්ධවිරියෙනෙව සක්කා අයමානිසංසො විරියස්සාති එවං ආනිසංසදස්සාවිනොපි උප්පජ්ජති; සබ්බඤ්ඤුබුද්ධපච්චෙකබුද්ධමහාසාවකෙහි ගතමග්ගොව ගන්තබ්බො සො ච න සක්කා කුසීතෙන ගන්තුන්ති එවං ගමනවීථිං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි උප්පජ්ජති; යෙ තං පිණ්ඩපාතාදීහි උපට්ඨහන්ති ඉමෙ තෙ මනුස්සා නෙව ඤාතකා න දාසකම්මකරා නාපි තං නිස්සාය ජීවිස්සාමාති තෙ පණීතානි පිණ්ඩපාතාදීනි දෙන්ති; අථ ඛො අත්තනො කාරානං මහප්ඵලතං පච්චාසිංසමානා

---

1. පොරාණට්ඨකථා.

දෙන්ති; සචාපි අයං ඉමෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිත්වා කායදඩ්ඪිබහුලො[1] සුඛං විහරිස්සතීති න එවං සම්පස්සන්තා තුය්හං පච්චයා අනුඤ්ඤාතා; අථ ඛො අයං ඉමෙ පරිභුඤ්ජමානො සමණධම්මං කත්වා වට්ටදුක්ඛතො මුච්චිස්සතීති තෙ පච්චයා අනුඤ්ඤාතා; සො දානි ත්වං කුසීතො විහරන්තො න තං පිණ්ඩපාතං අපචායිස්සසි ආරද්ධවිරියස්සෙව හි පිණ්ඩාපචායනං නාම හොතීති; එවං පිණ්ඩපාතාපචායනං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි උප්පජ්ජති; මහාමිත්තත්ථෙරස්ස විය පිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරස්ස විය ච; මහාමිත්තත්ථෙරො කිර කස්සකලෙණෙ නාම පටිවසති; තස්ස ච ගොචරගාමෙ එකා මහාඋපාසිකා ථෙරං පුත්තං කත්වා පටිජග්ගති; සා එකදිවසං අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තී ධීතරං ආහ: අම්ම අසුකස්මිං ඨානෙ පොරාණතණ්ඩුලා අසුකස්මිං ඛීරං අසුකස්මිං සප්පි අසුකස්මිං ඵාණිතං තව භාතිකස්ස අය්‍යමිත්තස්ස ආගතකාලෙ භත්තං පචිත්වා ඛීරසප්පිඵාණිතෙහි සද්ධිං දෙහි ත්වඤ්ච භුඤ්ජෙය්‍යාසි අහං පන හීයො පක්කං පාරිවාසිකභත්තං කඤ්ජියෙන භුත්තම්හීති; දිවා කිං භුඤ්ජිස්සසි අම්මාති; සාකපණ්ණං පක්ඛිපිත්වා කණතණ්ඩුලෙහි අම්බිලයාගුං පචිත්වා ඨපෙහි අම්මාති; ථෙරො චීවරං පාරුපිත්වා පත්තං නීහරන්තොව තං සද්දං සුත්වා අත්තානං ඔවදි: මහාඋපාසිකා කිර කඤ්ජියෙන පාරිවාසිකභත්තං භුඤ්ජි දිවාපි කණපණ්ණම්බිලයාගුං භුඤ්ජිස්සති තුය්හං අත්ථාය පන පුරාණතණ්ඩුලාදීනි ආචික්ඛති තං නිස්සාය ඛො පනෙසා නෙව ඛෙත්තං න වත්ථුං න භත්තං න වත්ථං පච්චාසීංසති තිස්සො පන සම්පත්තියො පත්ථයමානා දෙති ත්වං එතිස්සා තා සම්පත්තියො දාතුං සක්ඛිස්සසි න සක්ඛිස්සසීති; අයං ඛො පන පිණ්ඩපාතො තයා සරාගෙන සදොසෙන සමොහෙන න සක්කා ගණ්හිතුන්ති; පත්තං ථවිකාය පක්ඛිපිත්වා ගණ්ඨිකං මුඤ්චිත්වා නිවත්තිත්වා කස්සකලෙණමෙව ගන්ත්වා පත්තං හෙට්ඨාමඤ්චෙ චීවරං චීවරවංසෙ ඨපෙත්වා අරහත්තං අපාපුණිත්වා න නික්ඛමිස්සාමීති විරියං අධිට්ඨහිත්වා නිසීදි; දීඝරත්තං අප්පමත්තො හුත්වා නිවුත්ථභික්ඛු විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා පුරෙභත්තමෙව අරහත්තං පත්වා විකසමානමිව පදුමං මහාඛීණාසවො සිතං කරොන්තොව නික්ඛමි; ලෙණද්වාරෙ අධිවත්ථා දෙවතා:-

"නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ නමො තෙ පුරිසුත්තම
යස්ස තෙ ආසවා ඛීණා දක්ඛිණෙය්‍යොසි මාරිසා"ති.

උදානං උදානෙන්තී භන්තෙ පිණ්ඩාය පවිට්ඨානං තුම්හාදිසානං අරහන්තානං භික්ඛං දත්වා මහල්ලකිත්ථියො දුක්ඛා මුච්චිස්සන්තීති ආහ; ථෙරො උට්ඨහිත්වා ද්වාරං විවරිත්වා කාලං ඔලොකෙන්තො පාතොයෙවාති ඤත්වා පත්තචීවරං ආදාය ගාමං පාවිසි; දාරිකාපි භත්තං සම්පාදෙත්වා ඉදානි මෙ භාතා ආගමිස්සති ඉදානි ආගමිස්සතීති ද්වාරං ඔලොකයමානා නිසීදි; සා ථෙරෙ ඝරද්වාරං සම්පත්තෙ පත්තං ගහෙත්වා සප්පිඵාණිතයොජිතස්ස ඛීරපිණ්ඩපාතස්ස පූරෙත්වා හත්ථෙ ඨපෙසි; ථෙරො සුඛං හොතූති අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි; සාපි තං ඔලොකයමානාව අට්ඨාසි;

1. "කායදළ්හිබහුලො."

ථෙරස්ස හි තදා අතිවිය පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො අහොසි විප්පසන්නානි ඉන්ද්‍රියානි මුඛං බන්ධනා මුත්තතාලපක්කං විය අති විය විරොචිත්ථ; මහාඋපාසිකා අරඤ්ඤා ආගන්ත්වා කිං අම්ම භාතිකො තෙ ආගතොති පුච්ඡි: සා සබ්බං පවත්තිං ආරොචෙසි; උපාසිකා අජ්ජ මෙ පුත්තස්ස පබ්බජිත කිච්චං මත්ථකං පත්තන්ති ඤත්වා අභිරමති තෙ අම්ම භාතා බුද්ධසාසනෙ න උක්කණ්ඨතීති ආහ; පිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු පන එවං වෙදිතබ්බං: මහාගාමෙ කිරෙකො දලිද්දපුරිසො දාරුවික්කයෙන ජීවිකං කප්පෙති; සො තෙනෙව කාරණෙන නාමං ලභිත්වා දාරුභණ්ඩකමහාතිස්සො නාම ජාතො; සො එකදිවසං අත්තනො භරියං ආහ: කිං අම්හාකං ජීවිතං නාම සත්ථරි දලිද්දදානස්ස මහප්ඵලභාවො කථිතො මයඤ්ච නිබද්ධං දාතුං න සක්කොම පක්ඛියභත්තමත්තං දත්වා පුන උප්පන්නෙන සලාකභත්තමත්තම්පි දස්සාමාති; සා සාධු සාමීති සම්පටිච්ඡිත්වා පුන දිවසෙ යථාලාභෙන පක්ඛියභත්තං අදාසි; භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච පච්චයෙහි නිප්පරිස්සයකාලො හොති දහරසාමණෙරා පණීතභොජනානි භුඤ්ජිත්වා අයං ලූඛාහාරොති තෙසං පක්ඛිකභත්තං ගහිතමත්තකමෙව කත්වා තෙසං පස්සන්තානංයෙව ඡඩ්ඩෙත්වා ගච්ඡන්ති; සා ඉත්ථී තං දිස්වා සාමිකස්ස කථෙසි; මයා දින්නං ඡඩ්ඩෙන්තීති න පන විප්පටිසාරිනී අහොසි; තස්සා සාමිකො ආහ: මයං දුග්ගතභාවෙන අරියානං සුඛෙන පරිභුඤ්ජාපෙතුං න සක්ඛිම්හ කින්නු ඛො කත්වා අරියානං මනං ගහෙතුං සක්ඛිස්සාමාති; අථස්ස භරියා ආහ: කිං වදෙසි සප්පුත්තකා දුග්ගතා නාම අත්ථීති අයං තෙ ධීතා ඉමං එකස්මිං කුලෙ ඨපෙත්වා ද්වාදස කහාපණෙ ගණ්හිත්වා එකං ඛීරධෙනුං ආහර අයන්තානං ඛීරසලාකභත්තං දස්සාම එවං තෙසං චිත්තං ගණ්හිතුං සක්ඛිස්සාමාති; සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා තථා අකාසි; තෙසං පුඤ්ඤෙන සා ධෙනු සායං තීණි මාණිකානි පාතො තීණි මාණිකානි ඛීරං දෙති; සායං ලද්ධං දධිං කත්වා පුන දිවසෙ තතො ගහිතනවනීතෙන සප්පිං කත්වා සසප්පිපරිසෙකං ඛීරසලාකභත්තං දෙති; තතො පට්ඨාය තස්ස ගෙහෙ සලාකභත්තං පුඤ්ඤවන්තොව ලභන්ති; සො එකදිවසං භරියං ආහ: මයං ධීතු අත්ථාය ලජ්ජිතබ්බතො ච මුත්තා ගෙහෙ ච නො භත්තං අරියානං පරිභොගාරහං ජාතං ත්වං යාව අහං ආගච්ඡාමි තාව ඉමස්මිං කල්‍යාණවත්තෙ මා පමජ්ජි අහං කිඤ්චිදෙව කත්වා ධීතරං මොචෙස්සාමීති; සො එකං පදෙසං ගන්ත්වා උච්ඡුයන්තකම්මං කත්වා ඡහි මාසෙහි ද්වාදස කහාපණෙ ලභිත්වා අලං එත්තකං මම ධීතු මොචනත්ථායාති තෙ කහාපණෙ දසන්තෙ බන්ධිත්වා ගෙහං ගමිස්සාමීති මග්ගං පටිපජ්ජි; තස්මිං සමයෙ අම්බරියවිහාරවාසී පිණ්ඩපාතියතිස්සත්ථෙරො තිස්සමහාවිහාරං ගන්ත්වා චෙතියං වන්දිස්සාමීති අත්තනො වසනට්ඨානතො මහාගාමං ගච්ඡන්තො තමෙව මග්ගං පටිපජ්ජි; සො උපාසකො ථෙරං දූරතොව දිස්වා එකකොව අගන්ත්වා[෧] ඉමිනා අය්‍යෙන සද්ධිං එකං ධම්මකථං සුණන්තො ගච්ඡිස්සාමි සීලවන්තො හි සබ්බකාලං දුල්ලභාති වෙගෙන ථෙරං සම්පාපුණිත්වා අභිවාදෙත්වා සද්ධිං ගච්ඡන්තො වෙලාය උපකට්ඨාය චින්තෙසි: මය්හං සන්තෙ

෧. "ආගන්ත්වා" ඉති සබ්බත්ථ.

පුටකභත්තං නත්ථි අය්‍යස්ස ච භික්ඛාකාලො සම්පත්තො අයඤ්ච මෙ පරිබ්බයො හත්ථෙ අත්ථි එකං ගාමචාරං පත්තකාලෙ අය්‍යස්ස පිණ්ඩපාතං දස්සාමීති; තස්සෙවං චින්තෙන්ත උප්පන්නමත්තෙයෙව එකො පුටකභත්තං ගහෙත්වා තං ඨානං පාපුණි; උපාසකො තං දිස්වා භන්තෙ ථොකං ආගමෙථාති වත්වා තං උපසඞ්කමිත්වා ආහ: කහාපණං තෙ භො පුරිස දම්මි එතං මම පුටකභත්තං දෙහීති; සො චින්තෙසි: ඉමං භත්තං ඉමස්මිං කාලෙ මාසකම්පි න අග්ඝති අයඤ්ච මය්හං එකවාරෙනෙව කහාපණං දෙති භවිස්සති එත්ථ කාරණන්ති චින්තෙත්වා නාහං කහාපණෙන දෙමීති ආහ; එවං සන්තෙ ද්වෙ ගණ්හ තීණි ගණ්හාති ඉමිනා නියාමෙන සබ්බෙපි තෙ කහාපණෙ දාතුකාමො ජාතො; ඉතරො අඤ්ඤෙපිස්ස අත්ථීති සඤ්ඤාය න දෙමිච්චෙව ආහ; අථ නං සො ආහ: සචෙ මෙ භො අඤ්ඤෙ අස්සු තෙපි දදෙය්‍යං න ඛො පනාහං අත්තනො අත්ථාය ගණ්හාමි එතස්මිං මෙ රුක්ඛමූලෙ එකො අය්‍යො නිසීදපිතො තුය්හම්පි කුසලං භවිස්සති දෙහි මෙ භත්තන්ති; තෙන හි භො ගණ්හ ආහර තෙ කහාපණෙති කහාපණෙ ගණ්හිත්වා පුටකභත්තං අදාසි; උපාසකො භත්තං ගණ්හිත්වා හත්ථෙ ධොවිත්වා ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා පත්තං නීහරථ භන්තෙති ආහ; ථෙරො පත්තං නීහරිත්වා උපඩ්ඪභත්තෙ දින්නෙ හත්ථං පිදහි; උපාසකො ආහ: අයං භන්තෙ එකොව පටිවිංසො න සක්කා මයා ඉතො භුඤ්ජිතුං තුම්හාකංයෙව මෙ අත්ථාය ඉමං පරියෙසිත්වා ලද්ධං ගණ්හථ නං මං අනුකම්පං උපාදායාති; ථෙරො අත්ථි එත්ථ කාරණන්ති ගණ්හිත්වා සබ්බං පරිභුඤ්ජි; උපාසකො ධම්මකරකෙන පානීයං පරිස්සාවෙත්වා අදාසි; තතො නිසින්නභත්තකිච්චෙව ථෙරෙ උභොපි මග්ගං පටිපජ්ජිංසු; ථෙරො උපාසකං පුච්ඡි කෙන කාරණෙන ත්වං න භුඤ්ජසීති: සො අත්තනො ගමනාගමනවිධානං සබ්බං කථෙසි; ථෙරො තං සුත්වා සංවෙගප්පත්තො චින්තෙසි: දුක්කරං උපාසකෙන කතං මයා පන එවරූපං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා එතස්ස කතඤ්ඤුනා භවිතබ්බං සප්පායසෙනාසනං ලභිත්වා තත්ථෙව ඡවිමංසලොහිතෙ සුක්ඛන්තෙපි නිසින්නපල්ලඞ්කෙනෙව අරහත්තං අප්පත්වා න උට්ඨහිස්සාමීති; සො තිස්සමහාවිහාරං ගන්ත්වා ආගන්තුකවත්තං කත්වා අත්තනො පත්තසෙනාසනං පවිසිත්වා පච්චත්ථරණං අත්ථරිත්වා තත්ථ නිසින්නො අත්තනො මූලකම්මට්ඨානමෙව ගණ්හි; සො තාය රත්තියා ඔභාසමත්තකම්පි නිබ්බත්තෙතුං නාසක්ඛි; පුන දිවසතො පට්ඨාය භික්ඛාචාරපලිබොධං ඡින්දිත්වා තදෙව කම්මට්ඨානං අනුලොමපටිලොමං විපස්සි; එතෙනුපායෙන විපස්සන්තො සත්තමෙ අරුණෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා චින්තෙසි: අති විය මෙ කිලන්තං සරීරං කිත්තු ඛො මෙ ආයුසඞ්ඛාරා චිරං පවත්තිස්සන්ති නප්පවත්තිස්සන්තීති: අථස්ස අප්පවත්තනභාවං දිස්වා සෙනාසනං පටිසාමෙත්වා පත්තචීවරං ආදාය විහාරමජ්ඣං ගන්ත්වා භෙරිං පහරාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතෙසි; සඞ්ඝත්ථෙරො කෙන භික්ඛුසඞ්ඝො සන්නිපාතිතොති පුච්ඡි: මයා භන්තෙති; කිමත්ථං සප්පුරිසාති: භන්තෙ අඤ්ඤං කම්මං නත්ථි යෙසං පන මග්ගෙ වා ඵලෙ වා කඞ්ඛා අත්ථි තෙ මං පුච්ඡන්තූති; සප්පුරිස තාදිසා නාම භික්ඛූ අසන්තං

ගුණං න කථෙන්ති අම්හාකං එත්ථ කඞ්ඛා නත්ථි කිං පන තෙ සංවෙග කාරණං අහොසි කිං පච්චයං කත්වා අරහත්තං නිබ්බත්තෙන්ති: භන්තෙ ඉමස්මිං මහාගාමෙ වල්ලියවීථියං දාරුභණ්ඩකමහාතිස්සො නාම උපාසකො අත්තනො ධීතරං බහි ඨපෙත්වා ද්වාදස කහාපණෙ ගණ්හිත්වා තෙහි ඛීර ධෙනුං ගහෙත්වා සඞ්ඝස්ස ඛීරභත්තසලාකං පට්ඨපෙසි; සො ධීතරං මොචෙස්සාමීති ඡ මාසෙ යන්තසාලාය භතිං කත්වා ද්වාදස කහාපණෙ ලභිත්වා ධීතරං මොචෙස්සාමීති අත්තනො ගෙහං ගච්ඡන්තො අන්තරා මග්ගෙ මං දිස්වා භික්ඛාචාරවෙලාය සබ්බෙපි තෙ කහාපණෙ දත්වා පූටක භත්තං ගණ්හිත්වා සබ්බං මය්හං අදාසි; අහං තං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා ඉධාගන්ත්වා සප්පායසෙනාසනං ලභිත්වා පිණ්ඩපාතාපචායනකම්මං කරිස්සාමීති විසෙසං නිබ්බත්තෙසිං භන්තෙති; තං ඨානං සම්පත්තා චතස්සොපි පරිසා ථෙරස්ස සාධුකාරං අදංසු; සකභාවෙන සණ්ඨාතුං සමත්ථො නාම නාහොසි; ථෙරො සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා කථෙන්තො කථෙන්තොව මය්හං කූටාගාරං දාරුභණ්ඩකමහාතිස්සස්ස හත්ථෙන ඵුට්ඨ කාලෙයෙව චලතූති අධිට්ඨාය අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි; කාකවණ්ණතිස්සමහාරාජා එකො කිර ථෙරො පරිනිබ්බුතොති සුත්වා විහාරං ගන්ත්වා සක්කාරසම්මානං කත්වා කූටාගාරං සජ්ජෙත්වා ථෙරං තත්ථ ආරොපෙත්වා ඉදානි චිතකට්ඨානං ගමිස්සාමාති උක්ඛිපන්තා චාලෙතුං නාසක්ඛිංසු;[a] රාජා භික්ඛුසඞ්ඝං පුච්ඡි අත්ථි භන්තෙ ථෙරෙන කිඤ්චි කථිතන්ති: භික්ඛූ ථෙරෙන කථිතවිධානං ආචික්ඛිංසු; රාජා තං උපාසකං පක්කොසාපෙත්වා තයා ඉතො සත්තදිවසමත්ථකෙ කස්සචි මග්ගප්පටිපන්නස්ස භික්ඛුනො පූටකභත්තං දින්නන්ති පුච්ඡි: ආම දෙවාති; කෙන තෙ නියාමෙන දින්නන්ති; සො තං කාරණං සබ්බං ආරොචෙසි; අථ නං රාජා ථෙරස්ස කූටාගාරට්ඨානං පෙසෙසි ගච්ඡ තං ථෙරං සඤ්ජාන සො වා අඤ්ඤො වාති; සො ගන්ත්වා සාණිං උක්ඛිපිත්වා ථෙරස්ස මුඛං දිස්වා සඤ්ජා නිත්වා ද්වීහි හත්ථෙහි හදයං සන්ධාරෙන්තො රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා දෙව මය්හං අය්‍යොති ආහ; අථස්ස රාජා මහාපසාධනං දාපෙසි; තං පසාධෙත්වා ආගතං ගච්ඡ භාතික මහාතිස්ස මය්හං අය්‍යං වන්දිත්වා කූටාගාරං උක්ඛිපාති ආහ; උපාසකො සාධු දෙවාති ගන්ත්වා ථෙරස්ස පාදෙ විවරිත්වා උභොහි හත්ථෙහි උක්ඛිපිත්වා අත්තනො මත්ථකෙ අකාසි; තස්මිංයෙව ඛණෙ කූටාගාරං ආකාසෙ උප්පතිත්වා චිතකමත්ථකෙ පතිට්ඨාසි; තස්මිං කාලෙ චිතකස්ස චතූහිපි කණ්ණෙහි සයමෙව අග්ගිජාලා උට්ඨහිංසූති; මහන්තං ඛො පනෙතං සත්ථු දායජ්ජං යදිදං සත්ත අරියධනානි නාම තං න සක්කා කුසීතෙන ගහෙතුං යථා හි විප්පටිපන්නං පුත්තං මාතාපිතරො අයං අම්හාකං අපුත්තොති පරිබාහිරං කරොන්ති සො තෙසං අච්චයෙන දායජ්ජං න ලභති එවං කුසීතොපි ඉදං අරියධනදායජ්ජං න ලභති ආරද්ධවීරියොව ලභතීති දායජ්ජමහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති; මහා ඛො පන තෙ සත්ථා සත්ථුනො හි තෙ මාතුකුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හනකාලෙපි අභිනික්ඛමනෙපි අභිසම්බොධියම්පි ධම්මචක්කප්පවත්තනයමකපාටිහාරිය

---

[a] ඊදිසො යෙවෙත්ථ පාඨො සබ්බෙසු දිස්සතෙ.

දෙවොරොහනආයුසඞ්ඛාරවොස්සජ්ජනෙසුපි පරිනිබ්බානකාලෙපි දස සහස්සිලොකධාතු කම්පිත්ථ යුත්තන්නු තෙ එවරූපස්ස සත්ථු සාසනෙ පබ්බජිත්වා කුසීතෙන භවිතුන්ති එවං සත්ථු මහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති; ජාතියාපි ත්වං ඉදානි න ලාමකජාතිකො අසම්භින්නාය මහාසම්මතපවෙණියා ආගතඔක්කාකරාජවංසෙ ජාතොසි සුද්ධොදන මහාරාජස්ස ච මහාමායාදෙවියා ච නත්තා රාහුලභද්දස්ස කනිට්ඨො තයා නාම එවරූපෙන ජිනපුත්තෙන හුත්වා න යුත්තං කුසීතෙන විහරිතුන්ති එවං ජාතිමහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති; සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා චෙව අසීති මහාසාවකා ච විරියෙනෙව ලොකුත්තරධම්මං පටිවිජ්ඣිංසු ත්වං එතෙසං සබ්‍රහ්මචාරීනං මග්ගං පටිපජ්ජසි න පටිපජ්ජසීති එවං සබ්‍රහ්මචාරි මහත්තං පච්චවෙක්ඛතොපි උප්පජ්ජති; කුච්ඡිං පූරෙත්වා ඨිතඅජගර සදිසෙ විස්සට්ඨකායිකචෙතසිකවිරියෙ කුසීතපුග්ගලෙ පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි ආරද්ධවිරියෙ පහිතත්තෙ පුග්ගලෙ සෙවන්තස්සාපි ඨානනිසජ්ජාදීසු විරියුප්පාදනත්ථං නින්නපොණපබ්භාරචිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති; තස්මා ආදිකම්මිකො කුලපුත්තො ඉමෙහි එකාදසහි කාරණෙහි විරිය සම්බොජ්ඣඞ්ගං සමුට්ඨාපෙත්වා තදෙව ධුරං කත්වා අභිනිවෙසං පට්ඨපෙත්වා අනුක්කමෙන අරහත්තං ගණ්හාති; සො යාව අරහත්තමග්ගා විරිය සම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති නාම; ඵලෙ පත්තෙ භාවිතො නාම හොතීති; එකාදස ධම්මා පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදය සංවත්තන්ති බුද්ධානුස්සති ධම්ම සඞ්ඝ සීල චාග දෙවතානුස්සති උපසමානුස්සති ලූඛපුග්ගලපරිවජ්ජනතා සිනිද්ධපුග්ගලසෙවනතා පසාදනියසුත්තන්තපච්චවෙක්ඛනතා තදධිමුත්තතාති: බුද්ධගුණෙ අනුස්සරන්තස්සාපි හි යාව උපචාරා සකල සරීරං ඵරමානො පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො උප්පජ්ජති; ධම්මසඞ්ඝගුණෙ අනුස්සරන්තස්සාපි දීඝරත්තං අඛණ්ඩං කත්වා රක්ඛිතං චතුපාරිසුද්ධිසීලං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි ගිහිනො දසසීලං පඤ්චසීලං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි දුබ්භික්ඛභයාදීසු පණීතභොජනං සබ්‍රහ්මචාරීනං එවං නාම අදම්හාති චාගං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි ගිහිනොපි එවරූපෙ කාලෙ සීලවන්තානං දින්නදානං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි යෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතා දෙවත්තං පත්තා තථාරූපානං අත්තනි අත්ථිතං පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි සමාපත්තියා වික්ඛම්භිතෙ කිලෙසෙ සට්ඨිම්පි සත්තතිම්පි වස්සානි න සමුදාචරන්තීති පච්ච වෙක්ඛන්තස්සාපි චෙතියදස්සනබොධිදස්සනථෙරදස්සනෙසු අසක්කච්ච කිරියාය සංසූචිතලූඛභාවෙ බුද්ධාදීසු පසාදසිනෙහාභාවෙන ගද්‍රභපිට්ඨෙ රජසදිසෙ ලූඛපුග්ගලෙ පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි බුද්ධාදීසු පසාදබහුලෙ මුදුචිත්තෙ සිනිද්ධපුග්ගලෙ සෙවන්තස්සාපි රතනත්තයගුණපරිදීපකෙ පසාදනියසුත්තන්තෙ පච්චවෙක්ඛන්තස්සාපි ඨානනිසජ්ජාදීසු පීතිඋප්පාදනත්ථං නින්නපොණපබ්භාරචිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති; තස්මා ආදිකම්මිකො කුලපුත්තො ඉමෙහි එකාදසහි කාරණෙහි පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං සමුට්ඨාපෙත්වා තදෙව ධුරං කත්වා අභිනිවෙසං පට්ඨපෙත්වා අනුක්කමෙන අරහත්තං ගණ්හාති; සො යාව අරහත්තමග්ගා පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති නාම; ඵලෙ පත්තෙ භාවිතො නාම හොති; සත්ත ධම්මා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස

උප්පාදාය සංවත්තන්ති පණීතභොජනසෙවනතා උතුසුඛසෙවනතා ඉරියාපථසුඛසෙවනතා මජ්ඣත්තපයොගතා සාරද්ධකායපුග්ගලපරිවජ්ජනතා පස්සද්ධකායපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති; පණීතඤ්හි සිනිද්ධං සප්පායභොජනං භුඤ්ජන්තස්සාපි සීතුණ්හෙසු උතූසු ඨානාදීසු ච ඉරියාපථෙසු සප්පායං උතුං ඉරියාපථඤ්ච සෙවන්තස්සාපි පස්සද්ධි උප්පජ්ජති; යො පන මහාපුරිසජාතිකො සබ්බඋතුඉරියාපථක්ඛමොව හොති; න තං සන්ධායෙතං වුත්තං; යස්ස සභාගවිසභාගතා අත්ථි තස්සෙව විසභාගෙ උතුඉරියාපථෙ වජ්ජෙත්වා සභාගෙ සෙවන්තස්ස උප්පජ්ජති; මජ්ඣත්තපයොගො වුච්චති අත්තනො ච පරස්ස ච කම්මස්සකතපච්චවෙක්ඛණා; ඉමිනා මජ්ඣත්තපයොගෙන උප්පජ්ජති; යො ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීහි පරං විහෙඨයමානොව විචරති; එවරූපං සාරද්ධකායං පුග්ගලං පරිවජ්ජෙන්තස්සාපි සංයතපාදපාණිං. පස්සද්ධකායං පුග්ගලං සෙවන්තස්සාපි ඨානනිසජ්ජාදීසු පස්සද්ධිඋප්පාදනත්ථාය නින්නපොණපබ්භාරචිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති; තස්මා ආදිකම්මිකො කුලපුත්තො ඉමෙහි සත්තහි කාරණෙහි පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං සමුට්ඨාපෙත්වා තදෙව ධුරං කත්වා අභිනිවෙසං පට්ඨපෙත්වා අනුක්කමෙන අරහත්තං ගණ්හාති; සො යාව අරහත්තමග්ගා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති නාම; ඵලෙ පත්තෙ භාවිතො නාම හොති; එකාදස ධම්මා සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති වත්ථුවිසදකිරියතා ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනතා නිමිත්තකුසලතා සමයෙ චිත්තස්ස පග්ගණ්හනතා සමයෙ චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනතා සමයෙ සම්පහංසනතා සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතා අසමාහිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා සමාහිතපුග්ගලසෙවනතා ඣානවිමොක්ඛපච්චවෙක්ඛණතා තදධිමුත්තතාති; තත්ථ වත්ථුවිසදකිරියතා ච ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනතා ච වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා; නිමිත්තකුසලතා නාම: කසිණනිමිත්තස්ස උග්ගහකුසලතා; සමයෙ චිත්තස්ස පග්ගණ්හනතාති යස්මිං සමයෙ අතිසිථිලවිරියතාදීහි ලීනං චිත්තං හොති තස්මිං සමයෙ ධම්මවිචයවිරියපීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගසමුට්ඨාපනෙන තස්ස පග්ගණ්හනං; සමයෙ චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනතාති යස්මිං සමයෙ අච්චාරද්ධවිරියතාදීහි උද්ධතං චිත්තං හොති තස්මිං සමයෙ පස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගසමුට්ඨාපනෙන තස්ස නිග්ගණ්හනං; සමයෙ සම්පහංසනතාති යස්මිං සමයෙ චිත්තං පඤ්ඤාපයොගමන්දතාය වා උපසමසුඛානධිගමෙන වා නිරස්සාදං හොති තස්මිං සමයෙ අට්ඨ සංවෙගවත්ථුපච්චවෙක්ඛණෙන සංවෙජෙති; අට්ඨ සංවෙගවත්ථූනි නාම: ජාතිජරාබ්‍යාධිමරණානි චත්තාරි අපායදුක්ඛං පඤ්චමං අතීතෙ වට්ටමූලකං දුක්ඛං අනාගතෙ වට්ටමූලකං දුක්ඛං පච්චුප්පන්නෙ ආහාරපරියෙට්ඨිමූලකං දුක්ඛන්ති; රතනත්තයගුණානුස්සරණෙන ච පසාදං ජනෙති අයං වුච්චති සමයෙ සම්පහංසනතාති; සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතා නාම: යස්මිං සමයෙ සම්මාපටිපත්තිං ආගම්ම අලීනං අනුද්ධතං අනිරස්සාදං ආරම්මණෙ සමප්පවත්තං සමථවීථිපටිපන්නං චිත්තං හොති; තදාස්ස පග්ගහනිග්ගහසම්පහංසනෙසු න බ්‍යාපාරං ආපජ්ජති සාරථි විය සමප්පවත්තෙසු අස්සෙසු; අයං වුච්චති සමයෙ අජ්ඣුපෙක්ඛනතාති; අසමාහිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා නාම:

උපචාරං වා අප්පනං වා අප්පත්තානං වික්ඛිත්තචිත්තානං පුග්ගලානං ආරකා පරිවජ්ජනං; සමාහිතපුග්ගලසෙවනතා නාම: උපචාරෙන වා අප්පනාය වා සමාහිතචිත්තානං සෙවනා භජනා පයිරුපාසනා; තදධිමුත්තතා නාම: ඨානනිසජ්ජාදිසු සමාධිඋප්පාදනත්ථංයෙව නින්නපොණපබ්භාරචිත්තතා; එවං හි පටිපජ්ජතො එස උප්පජ්ජති; තස්මා ආදිකම්මිකො කුලපුත්තො ඉමෙහි එකාදසහි කාරණෙහි සමාධිං සමුට්ඨාපෙත්වා තදෙව ධුරං කත්වා අභිනිවෙසං පට්ඨපෙත්වා අනුක්කමෙන අරහත්තං ගණ්හාති; සො යාව අරහත්තමග්ගා සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති නාම; ඵලෙ පත්තෙ භාවිතො නාම හොති; පඤ්ච ධම්මා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උප්පාදාය සංවත්තන්ති සත්තමජ්ඣත්තතා සඞ්ඛාරමජ්ඣත්තතා සත්තසඞ්ඛාරකෙලායනපුග්ගලපරිවජ්ජනතා සත්තසඞ්ඛාරමජ්ඣත්තපුග්ගලසෙවනතා තදධිමුත්තතාති; තත්ථ ද්වීහාකාරෙහි සත්තමජ්ඣත්තතං සමුට්ඨාපෙති: ත්වං අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනොව කම්මෙන ගමිස්සසි එසොපි අත්තනො කම්මෙන ආගන්ත්වා අත්තනොව කම්මෙන ගමිස්සති ත්වං කං කෙලායසීති එවං කම්මස්සකතපච්චවෙක්ඛණෙන ච පරමත්ථතො සත්තොයෙව නත්ථි සො ත්වං කං කෙලායසීති එවං නිස්සත්තපච්චවෙක්ඛණෙන ච ද්වීහෙවාකාරෙහි සඞ්ඛාරමජ්ඣත්තතං සමුට්ඨාපෙති; ඉදං චීවරං අනුපුබ්බෙන වණ්ණවිකාරඤ්චෙව ජිණ්ණභාවඤ්ච උපගන්ත්වා පාදපුඤ්ඡනචොළකං හුත්වා යට්ඨිකොටියා ඡඩ්ඩනීයං භවිස්සති; සචෙ පනස්ස සාමිකො භවෙය්ය නාස්ස එවං විනස්සිතුං දදෙය්යාති එවං අස්සාමිකභාවපච්චවෙක්ඛණෙන ච අනද්ධනියං ඉදං තාවකාලිකන්ති එවං තාවකාලිකභාවපච්චවෙක්ඛණෙන ච; යථා චීවරෙ එවං පත්තාදිසුපි යොජනා කාතබ්බා; සත්තසඞ්ඛාරකෙලායනපුග්ගලපරිවජ්ජනතාති එත්ථ යො පුග්ගලො ගිහී වා අත්තනො පුත්තධීතාදිකෙ. පබ්බජිතො වා අත්තනො අන්තෙවාසිකසමානුපජ්ඣායාදිකෙ මමායති; සහත්ථෙනෙව තෙසං කෙසච්ඡෙදනසූචිකම්මචීවරධොවනරජනපත්තපචනාදීනි කරොති; මුහුත්තම්පි අපස්සන්තො අසුකො සාමණෙරො කුහිං අසුකො දහරො කුහින්ති භන්තමිගො විය ඉතො චිතො ච ඔලොකෙති අඤ්ඤෙන කෙසච්ඡෙදනාදීනං අත්ථාය මුහුත්තං තාව අසුකං පෙසෙථාති යාචියමානොපි අම්හෙහි තං අත්තනො කම්මං න කාරෙම තුම්හෙ තං ගහෙත්වා කිලමිස්සථාති න දෙති අයං සත්තකෙලායනො නාම; යො පන චීවරපත්තථාලකකත්තරයට්ඨිආදීනි මමායති අඤ්ඤස්ස හත්ථෙන පරාමසිතුම්පි න දෙති; තාවකාලිකං යාචිතො මයම්පි ඉමං ධනායන්තා න පරිභුඤ්ජාම කිං තුම්හාකං දස්සාමාති වදති අයං සඞ්ඛාරකෙලායනො නාම; යො පන තෙසු ද්වීසුපි වත්ථූසු මජ්ඣත්තො උදාසීනො අයං සත්තසඞ්ඛාරමජ්ඣත්තො නාම; ඉති අයං උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගො එවරූපං සත්තසඞ්ඛාරකෙලායනපුග්ගලං ආරකා පරිවජ්ජන්තස්සාපි සත්තසඞ්ඛාරමජ්ඣත්තපුග්ගලෙ සෙවන්තස්සාපි ඨානනිසජ්ජාදිසු තදුප්පාදනත්ථං නින්නපොණපබ්භාරචිත්තස්සාපි උප්පජ්ජති; තස්මා ආදිකම්මිකො කුලපුත්තො ඉමෙහි පඤ්චහි කාරණෙහි උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං සමුට්ඨාපෙත්වා තදෙව ධුරං

කත්වා අභිනිවෙසං පට්ඨපෙත්වා අනුක්කමෙන අරහත්තං ගණ්හාති; සො යාව අරහත්තමග්ගා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති නාම; ඵලෙ පත්තෙ භාවිතො නාම හොති; ඉති ඉමෙපි සත්තබොජ්ඣඞ්ගා ලොකියලොකුත්තරමිස්සකාව කථිතා.

සම්මාදිට්ඨිං භාවෙතීති අට්ඨඞ්ගිකස්ස මග්ගස්ස ආදිභූතං සම්මාදිට්ඨිං බ්‍රූහෙති වඩ්ඪෙති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; එත්ථ පන සම්මාදස්සනලක්ඛණා සම්මාදිට්ඨි; සම්මා අභිනිරොපනලක්ඛණො සම්මාසඞ්කප්පො; සම්මා පරිග්ගහලක්ඛණා සම්මාවාචා; සම්මා සමුට්ඨාපනලක්ඛණො සම්මාකම්මන්තො; සම්මා වොදාපනලක්ඛණො සම්මාආජීවො; සම්මා පග්ගහලක්ඛණො සම්මාවායාමො; සම්මා උපට්ඨානලක්ඛණා සම්මාසති; සම්මා සමාධානලක්ඛණො සම්මාසමාධි; තෙසු එකෙකස්ස තීණි තීණි කිච්චානි හොන්ති සෙය්‍යථීදං: සම්මාදිට්ඨි තාව අඤ්ඤෙහිපි අත්තනො පච්චනීකකිලෙසෙහි සද්ධිං මිච්ඡාදිට්ඨිං පජහති නිරොධං ආරම්මණං කරොති සම්පයුත්තධම්මෙ ච පස්සති තප්පටිච්ඡාදකමොහවිධමනවසෙන අසම්මොහතො; සම්මාසඞ්කප්පාදයොපි තථෙව මිච්ඡාසඞ්කප්පාදීනි ච පජහන්ති නිරොධඤ්ච ආරම්මණං කරොන්ති; විසෙසතො පනෙත්ථ සම්මාසඞ්කප්පො සහජාතධම්මෙ අභිනිරොපෙති; සම්මාවාචා සම්මා පරිග්ගණ්හාති; සම්මාකම්මන්තො සම්මා සමුට්ඨාපෙති; සම්මාආජීවො සම්මා වොදාපෙති; සම්මාවායාමො සම්මා පග්ගණ්හාති; සම්මාසති සම්මා උපට්ඨාපෙති; සම්මාසමාධි සම්මා සමාදහති; අපි චෙසාපි සම්මාදිට්ඨි නාම පුබ්බභාගෙ නානක්ඛණා නානාරම්මණා හොති මග්ගකාලෙ එකක්ඛණා එකාරම්මණා කිච්චතො පන දුක්ඛෙ ඤාණන්ති ආදීනි චත්තාරි නාමානි ලභති; සම්මාසඞ්කප්පාදයොපි පුබ්බභාගෙ නානක්ඛණා නානාරම්මණා හොන්ති මග්ගකාලෙ එකක්ඛණා එකාරම්මණා; තෙසු සම්මාසඞ්කප්පො කිච්චතො නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පොති ආදීනි තීණි නාමානි ලභති; සම්මාවාචාදයො තයො විරතියොපි හොන්ති චෙතනායොපි මග්ගක්ඛණෙ පන විරතියොව; සම්මාවායාමො සම්මාසතීති ඉදම්පි ද්වයං කිච්චතො සම්මප්පධානසතිපට්ඨානවසෙන චත්තාරි නාමානි ලභති; සම්මාසමාධි පන පුබ්බභාගෙපි මග්ගක්ඛණෙපි සම්මාසමාධියෙව; ඉති ඉමෙසු අට්ඨසු ධම්මෙසු භගවතා නිබ්බානාධිගමාය පටිපන්නස්ස යොගිනො බහුකාරත්තා පඨමං සම්මාදිට්ඨි දෙසිතා; අයං හි "පඤ්ඤාපජ්ජොතො පඤ්ඤාසත්ථ"න්ති[1] ච වුත්තා; තස්මා එතාය පුබ්බභාගෙ විපස්සනාඤාණසඞ්ඛාතාය සම්මාදිට්ඨියා අවිජ්ජන්ධකාරං විධමිත්වා කිලෙසචොරෙ ඝාතෙන්තො ඛෙමෙන යොගාවචරො නිබ්බානං පාපුණාති; තෙන වුත්තං නිබ්බානාධිගමාය පටිපන්නස්ස යොගිනො බහුකාරත්තා පඨමං සම්මාදිට්ඨි දෙසිතාති; සම්මාසඞ්කප්පො පන තස්සා බහුකාරො; තස්මා තදනන්තරං වුත්තො; යථා හි හෙරඤ්ඤිකො හත්ථෙන පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා චක්ඛුනා කහාපණං ඔලොකෙන්තො අයං කූටො අයං ඡෙකොති ජානාති එවං යොගාවචරොපි පුබ්බභාගෙ විතක්කෙන විතක්කෙත්වා විතක්කෙත්වා විපස්සනාපඤ්ඤාය

---

1. ධම්මසඞ්ගණී.

ඔලොකයමානො ඉමෙ ධම්මා කාමාවචරා ඉමෙ ධම්මා රූපාවචරාදයොති ජානාති; යථා වා පන පුරිසෙන කොටියං ගහෙත්වා පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා දින්නං මහාරුක්ඛං තච්ඡකො වාසියා තච්ඡෙත්වා කම්මෙ උපනෙති එවං විතක්කෙන විතක්කෙත්වා විතක්කෙත්වා දින්නෙ ධම්මෙ යොගාවචරො පඤ්ඤාය ඉමෙ කාමාවචරා ඉමෙ රූපාවචරාති ආදිනා නයෙන පරිච්ඡින්දිත්වා කම්මෙ උපනෙති; තෙන වුත්තං සම්මාසඞ්කප්පො පන තස්සෙව බහුකාරො තස්මා තදනන්තරං වුත්තොති; ස්වායං යථා සම්මාදිට්ඨියා එවං සම්මාවාචායපි උපකාරකො; යථාහ: "පුබ්බෙව ඛො ගහපතිපුත්ත[a] විතක්කෙත්වා විචාරෙත්වා පච්ඡා වාචං භින්දතී"ති[1] තස්මා තදනන්තරං සම්මාවාචා වුත්තා; යස්මා පන ඉදඤ්චිදඤ්ච කරිස්සාමාති පඨමං වාචාය සංවිදහිත්වා ලොකෙ කම්මන්තෙ පයොජෙන්ති තස්මා වාචා කායකම්මස්ස උපකාරිකාති සම්මාවාචාය අනන්තරං සම්මාකම්මන්තො වුත්තො; චතුබ්බිධං පන වචීදුච්චරිතං තිවිධං කායදුච්චරිතං පහාය උභයසුචරිතං පූරෙන්තස්සෙව යස්මා ආජීවට්ඨමකසීලං පූරති න ඉතරස්ස තස්මා තදුභයානන්තරං සම්මාආජීවො වුත්තො; එවං විසුද්ධාජීවෙන පන පරිසුද්ධො මෙ ආජීවොති එත්තාවතා පරිතොසං කත්වා සුත්තප්පමත්තෙන විහරිතුං න යුත්තං අථ ඛො සබ්බඉරියාපථෙසු ඉදං විරියමාරභිතබ්බන්ති දස්සෙතුං තදනන්තරං සම්මාවායාමො වුත්තො; තතො ආරද්ධවිරියෙනාපි කායාදීසු චතූසු වත්ථූසු සති සුපට්ඨිතා කාතබ්බාති දස්සනත්ථං තදනන්තරං සම්මාසති දෙසිතා; යස්මා පන එවං සුපට්ඨිතා සති සමාධිස්ස උපකාරානුප කාරානං ධම්මානං ගතියො සමන්නෙසිත්වා පහොති එකත්තාරම්මණෙ චිත්තං සමාධාතුං තස්මා සම්මාසතියා අනන්තරං සම්මාසමාධි දෙසිතොති වෙදිතබ්බො; ඉති අයම්පි අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො ලොකියලොකුත්තරමිස්ස කොව කථිතො.

අජ්ඣත්තං රූපසඤ්ඤීති ආදීසු අජ්ඣත්තරූපෙ පරිකම්මවසෙන අජ්ඣත්තං රූපසඤ්ඤී නාම හොති; අජ්ඣත්තං හි නීලපරිකම්මං කරොන්තො කෙසෙ වා පිත්තෙ වා අක්ඛිතාරකාය වා කරොති; පීතපරි කම්මං කරොන්තො මෙදෙ වා ඡවියා වා හත්ථපාදතලෙසු වා අක්ඛීනං පීතට්ඨානෙ වා කරොති; ලොහිතපරිකම්මං කරොන්තො මංසෙ වා ලොහිතෙ වා ජිව්හාය වා අක්ඛීනං රත්තට්ඨානෙ වා කරොති; ඔදාතපරි කම්මං කරොන්තො අට්ඨිම්හි වා දන්තෙ වා නඛෙ වා අක්ඛීනං සෙතට්ඨානෙ වා කරොති; තං පන සුනීලකං සුපීතකං සුලොහිතකං සුඔදාතං න හොති; අවිසුද්ධමෙව හොති; **එකො බහිද්ධා රූපානි පස්සතී**ති යස්සෙවං පරිකම්මං අජ්ඣත්තං උප්පන්නං හොති නිමිත්තම්පි බහිද්ධා සො එවං අජ්ඣත්ත පරිකම්මස්ස බහිද්ධා ච අප්පනාය වසෙන අජ්ඣත්තං රූපසඤ්ඤී එකො බහිද්ධා රූපානි පස්සතීති වුච්චති; **පරිත්තානී**ති අවඩ්ඪිතානි; **සුවණ්ණදුබ්බණ්ණානී**ති සුවණ්ණානි වා හොන්තු දුබ්බණ්ණානි වා; පරිත්තවසෙ

---

a. පුබ්බෙව ඛො ගහපති-මරම්ම.

1. මජ්ඣිමනිකාය-චූළවෙදල්ල. පුබ්බෙව ඛො ආවුසො විසාඛ-චූළවෙදල්ල.

නෙව ඉදමභිභායතනං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං; **තානි අභිභුය්‍යාති** යථා නාම සම්පන්නගහණිකො කටච්ඡුමත්තං භත්තං ලභිත්වා කිං එත්ථ භුඤ්ජිතබ්බං අත්ථීති සඞ්කඩ්ඪිත්වා එකකබලමෙව කරොති එවමෙව ඤාණුත්තරිකො පුග්ගලො විසදඤාණො කිං එත්ථ පරිත්තකෙ ආරම්මණෙ සමාපජ්ජිතබ්බං අත්ථි නායං මම භාරොති තානි රූපානි අභිභවිත්වා සමාපජ්ජති; සහ නිමිත්තුප්පාදෙනෙවෙත්ථ අප්පනං පාපෙතීති අත්ථො; **ජානාමි පස්සාමීති** ඉමිනා පනස්ස ආභොගො කථිතො; සො ච ඛො සමාපත්තිතො වුට්ඨිතස්ස න අන්තොසමාපත්තියං; **එවංසඤ්ඤී හොතීති** ආභොගසඤ්ඤායපි ඣානසඤ්ඤායපි එවංසඤ්ඤී හොති; අභිභවසඤ්ඤා හිස්ස අන්තොසමාපත්තියම්පි අත්ථි ආභොගසඤ්ඤා පන සමාපත්තිතො වුට්ඨිතස්සෙව; **අප්පමාණානීති** වඩ්ඪිතප්පමාණානි මහන්තානීති අත්ථො; **අභිභුය්‍යාති** එත්ථ පන යථා මහග්ඝසො පුරිසො එකං භත්තවඩ්ඪිතකං ලභිත්වා අඤ්ඤම්පි හොතු අඤ්ඤම්පි හොතු කිං එසො මය්හං කරිස්සතීති තං න මහන්තතො පස්සති එවමෙවං ඤාණුත්තරො පුග්ගලො විසදඤාණො කිං එත්ථ සමාපජ්ජිතබ්බං නයිදං අප්පමාණන්ති මය්හං චිත්තෙකග්ගකරණෙ භාරො අත්ථීති තානි අභිභවිත්වා සමාපජ්ජති; සහ නිමිත්තුප්පාදෙනෙවෙත්ථ අප්පනං පාපෙතීති අත්ථො; **අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤීති** අලාභිතාය වා අනත්ථිකතාය වා අජ්ඣත්තරූපෙ පරිකම්මසඤ්ඤාවිරහිතො එකො; **බහිද්ධා රූපානි පස්සතීති** යස්ස පරිකම්මම්පි නිමිත්තම්පි බහිද්ධාව උප්පන්නං සො එවං බහිද්ධා පරිකම්මස්සෙව වසෙන අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤී බහිද්ධා රූපානි පස්සතීති වුච්චති; සෙසමෙත්ථ චතුත්ථාභිභායතනෙ වුත්තනයමෙව; ඉමෙසු පන චතූසු පරිත්තං විතක්කචරිතවසෙන ආගතං; අප්පමාණං මොහචරිතවසෙන; සුවණ්ණං දොසචරිතවසෙන; දුබ්බණ්ණං රාගචරිතවසෙන; එතෙසං හි එතානි සප්පායානි; සා ච නෙසං සප්පායතා විත්ථාරතො විසුද්ධිමග්ගෙ චරියනිද්දෙසෙ වුත්තා; පඤ්චමඅභිභායතනාදීසු **නීලානීති** සබ්බසඞ්ගාහිකවසෙන වුත්තං; **නීලවණ්ණානීති** වණ්ණවසෙන; **නීලනිදස්සනානීති** නිදස්සනවසෙන අපඤ්ඤායමානවිවරානි අසම්භින්නවණ්ණානි එකනීලානෙව හුත්වා දිස්සන්තීති වුත්තං හොති; **නීලනිභාසානීති** ඉදං පන ඔභාසවසෙන වුත්තං; නීලනිභාසානි නීලප්පභායුත්තානීති අත්ථො; එතෙන නෙසං සුවිසුද්ධතං දස්සෙති; විසුද්ධවණ්ණවසෙනෙව හි ඉමානි චත්තාරි අභිභායතනානි වුත්තානි; නීලකසිණං උග්ගණ්හන්තො නීලස්මිං නිමිත්තං ගණ්හාති පුප්ඵස්මිං වා වත්ථස්මිං වා වණ්ණධාතුයා වාති ආදි කම්මිකොනෙත්ථ කසිණකරණඤ්ච පරිකම්මඤ්ච අප්පනාවිධානඤ්ච සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරතො වුත්තමෙව; ඉමානි පන අට්ඨ අභිභායතනජ්ඣානානි වට්ටම්පි හොන්ති වට්ටපාදකානිපි විපස්සනාපාදකානිපි දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානිපි අභිඤ්ඤාපාදකානිපි නිරොධපාදකානිපි ලොකියානෙව පන න ලොකුත්තරානීති වෙදිතබ්බානි; **රූපී රූපානි පස්සතීති** එත්ථ අජ්ඣත්තං කෙසාදීසු නීලකසිණාදිවසෙන උප්පාදිතං රූපජ්ඣානං රූපං තදස්ස අත්ථීති රූපී; **බහිද්ධා රූපානි පස්සතීති** බහිද්ධාපි නීලකසිණාදීනි රූපානි ඣානචක්ඛුනා පස්සති; ඉමිනා අජ්ඣත්තබහිද්ධාවත්ථුකෙසු

කසිණෙසු උප්පාදිතජ්ඣානස්ස පුග්ගලස්ස චත්තාරිපි රූපාවචරජ්ඣානානි දස්සිතානි; **අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤී**ති අජ්ඣත්තං න රූපසඤ්ඤී අත්තනො කෙසාදිසු අනුප්පාදිතරූපාවචරජ්ඣානොති අත්ථො; ඉමිනා බහිද්ධා පරිකම්මං කත්වා බහිද්ධාව උප්පාදිතජ්ඣානස්ස රූපාවචරජ්ඣානානි දස්සිතානි; **සුභන්තෙව අධිමුත්තො හොතී**ති ඉමිනා සුවිසුද්ධෙසු නීලාදිසු වණ්ණකසිණෙසු ඣානානි දස්සිතානි; තත්ථ කිඤ්චාපි අන්තොඅප්පනාය සුභන්ති ආභොගො නත්ථි යො පන සුවිසුද්ධං සුභං කසිණාරම්මණං කත්වා විහරති සො යස්මා සුභන්ති අධිමුත්තො හොතීති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති තස්මා එවං දෙසනා කතා; පටිසම්භිදාමග්ගෙ පන "කථං සුභන්තෙව අධිමුත්තො හොතීති විමොක්ඛො ඉධ භික්ඛු මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං–පෙ–ඵරිත්වා විහරති මෙත්තාය භාවිතත්තා සත්තා අප්පටිකූලා හොන්ති; කරුණා–මුදිතා–උපෙක්ඛාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං–පෙ–ඵරිත්වා විහරති උපෙක්ඛාය භාවිතත්තා සත්තා අප්පටිකූලා හොන්ති එවං සුභන්තෙව අධිමුත්තො හොතීති විමොක්ඛො"ති[1] වුත්තං; **සබ්බසො රූපසඤ්ඤාන**න්ති ආදිසු යං වත්තබ්බං තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව.

පඨවිකසිණං භාවෙතීති එත්ථ සකලට්ඨෙන කසිණං; පඨවියෙව කසිණං පඨවිකසිණං; පරිකම්මපඨවියාපි උග්ගහනිමිත්තස්සපි පටිභාගනිමිත්තස්සපි තං නිමිත්තං ආරම්මණං කත්වා උප්පන්නස්සපි ඣානස්ස එතං අධිවචනං; ඉධ පන පඨවිකසිණාරම්මණං ඣානං අධිප්පෙතං; තං හෙස භාවෙති; ආපොකසිණාදිසුපි එසෙව නයො; ඉමානි පන කසිණානි භාවෙන්තෙන සීලානි සොධෙත්වා සුපරිසුද්ධසීලෙ පතිට්ඨිතෙන යවාස්ස දසසු පලිබොධෙසු පලිබොධො අත්ථි තං උපච්ඡින්දිත්වා කම්මට්ඨානදායකං කල්‍යාණමිත්තං උපසඞ්කමිත්වා අත්තනො චරියානුකූලවසෙන යං යස්ස සප්පායං තං තෙන ගහෙත්වා කසිණභාවනාය අනනුරූපං විහාරං පහාය අනුරූපෙ විහරන්තෙන ඛුද්දකපලිබොධුපච්ඡෙදං කත්වා සබ්බං භාවනාවිධානං අපරිහාපෙන්තෙන භාවෙතබ්බානි; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; විත්ථාරො පන විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තො; කෙවලං හි තත්ථ විඤ්ඤාණකසිණං නාගතං තං අත්ථතො ආකාසකසිණෙ පවත්තවිඤ්ඤාණං තඤ්ච ඛො ආරම්මණවසෙන වුත්තං න සමාපත්තිවසෙන; තං හි අනන්තං විඤ්ඤාණන්ති ආරම්මණං කත්වා එසවිඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තිං භාවෙන්තො විඤ්ඤාණකසිණං භාවෙතීති වුච්චති; ඉමානිපි දසකසිණානි වට්ටම්පි හොන්ති වට්ටපාදකානිපි විපස්සනාපාදකානිපි දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරත්ථානිපි අභිඤ්ඤාපාදකානිපි නිරොධපාදකානිපි ලොකියානෙව පන න ලොකුත්තරානීති.

අසුභසඤ්ඤං භාවෙතීති අසුභසඤ්ඤා වුච්චති උද්ධුමාතකාදිසු දසසු අසුභාරම්මණෙසු උප්පන්නා පඨමජ්ඣානසහගතා සඤ්ඤා තං භාවෙති බ්‍රූහෙති වඩ්ඪෙති අනුප්පන්නං උප්පාදෙති උප්පන්නං අනුරක්ඛතීති අත්ථො; දසන්නං පන අසුභානං භාවනානයො සබ්බො විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතො යෙව; **මරණසඤ්ඤං භාවෙතී**ති සම්මුතිමරණං ඛණිකමරණං සමුච්ඡෙද

1. පටිසම්භිදාමග්ග.

මරණන්ති තිවිධම්පි මරණං ආරම්මණං කත්වා උප්පජ්ජනකසඤ්ඤං භාවෙති අනුප්පන්නං උප්පාදෙති උප්පන්නං අනුරක්ඛතීති අත්ථො; හෙට්ඨා වුත්තලක්ඛණා වා මරණසතියෙව ඉධ මරණසඤ්ඤාති වුත්තා තං භාවෙති උප්පාදෙති වඩ්ඪෙතීති අත්ථො; භාවනානයො පනස්සා විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතොයෙව; **ආහාරෙ පටිකූලසඤ්ඤං භාවෙතීති** අසිතපීතාදිභෙදෙ කබළිංකාරාහාරෙ ගමනපටික්කූලාදීනි නව පටික්කූලානි පච්චවෙක්ඛන්තස්ස උප්පජ්ජනකසඤ්ඤං භාවෙති උප්පාදෙති වඩ්ඪෙතීති අත්ථො; තස්සාපි භාවනානයො විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතොයෙව; **සබ්බලොකෙ අනභිරතසඤ්ඤං භාවෙතීති** සබ්බස්මිම්පි තෙධාතුකෙ ලොකෙ අනභිරතසඤ්ඤං උක්කණ්ඨිතසඤ්ඤං භාවෙතීති අත්ථො; **අනිච්චසඤ්ඤං භාවෙතීති** පඤ්චන්නං උපාදානක්ඛන්ධානං උදයබ්බයඅඤ්ඤථත්තපරිග්ගාහිකං පඤ්චසු ඛන්ධෙසු අනිච්චන්ති උප්පජ්ජනකසඤ්ඤං භාවෙති; **අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤං භාවෙතීති** අනිච්චෙ ඛන්ධපඤ්චකෙ පටිපීළනාකාරසඞ්ඛාතදුක්ඛලක්ඛණපරිග්ගාහිකං දුක්ඛන්ති උප්පජ්ජනකසඤ්ඤං භාවෙති; **දුක්ඛෙ අනත්තසඤ්ඤං භාවෙතීති** පටිපීළනට්ඨෙන දුක්ඛෙ ඛන්ධපඤ්චකෙ අවසවත්තනාකාරසඞ්ඛාතඅනත්තලක්ඛණපරිග්ගාහිකං අනත්තාති උප්පජ්ජනකසඤ්ඤං භාවෙති; **පහානසඤ්ඤං භාවෙතීති** පඤ්චවිධං පහානං ආරම්මණං කත්වා උප්පජ්ජනකසඤ්ඤං භාවෙති; **විරාගසඤ්ඤං භාවෙතීති** පඤ්චවිධමෙව විරාගං ආරම්මණං කත්වා උප්පජ්ජනකසඤ්ඤං භාවෙති; **නිරොධසඤ්ඤං භාවෙතීති** සඞ්ඛාරනිරොධං ආරම්මණං කත්වා උප්පජ්ජනකසඤ්ඤං භාවෙති; නිබ්බානං ආරම්මණං කත්වා උප්පජ්ජනකසඤ්ඤන්තිපි වදන්ති; එත්ථ ච සබ්බලොකෙ අනභිරතසඤ්ඤා අනිච්චසඤ්ඤා අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤාති ඉමාහි තීහි සඤ්ඤාහි බලවවිපස්සනා කථිතා; පුන අනිච්චසඤ්ඤං භාවෙතීති ආදිකාහි දසහි සඤ්ඤාහි විපස්සනාසම්භාරමෙහාව කථිතො.

බුද්ධානුස්සතින්ති ආදීනි වුත්තත්ථානෙව; **පඨමජ්ඣානසහගත**න්ති පඨමජ්ඣානෙන සද්ධිං ගතං පවත්තං පඨමජ්ඣානසම්පයුත්තන්ති අත්ථො.

සද්ධින්ද්‍රියං භාවෙතීති පඨමජ්ඣානසහගතං කත්වා සද්ධින්ද්‍රියං භාවෙති බ්‍රූහෙති වඩ්ඪෙති; එසනයො සබ්බත්ථ.

චෙතසා ඵුටොති එත්ථ දුවිධං ඵරණං ආපොඵරණඤ්ච දිබ්බචක්ඛුඵරණඤ්ච; තත්ථ ආපොකසිණං සමාපජ්ජිත්වා ආපෙන ඵරණං ආපොඵරණං නාම; එවං ඵුටෙපි මහාසමුද්දෙ සබ්බා සමුද්දඞ්ගමා කුන්නදියො අන්තොගධාව හොන්ති; ආලොකං පන වඩ්ඪෙත්වා දිබ්බචක්ඛුනා සකලසමුද්දස්ස දස්සනං දිබ්බචක්ඛුඵරණං නාම; එවං ඵුටෙපි මහාසමුද්දෙ සබ්බා සමුද්දඞ්ගමා කුන්නදියො අන්තොගධාව හොන්ති; **අන්තොගධා තස්සා**ති තස්ස භික්ඛුනො භාවනාය අබ්භන්තරගතාව හොන්ති; **විජ්ජාභාගියා**ති එත්ථ සම්පයොගවසෙන විජ්ජං භජන්තීති විජ්ජාභාගියා; විජ්ජාභාගෙ විජ්ජාකොට්ඨාසෙ වත්තන්තීතිපි විජ්ජාභාගියා; තත්ථ විපස්සනාඤාණං මනොමයිද්ධි ඡ අභිඤ්ඤාති අට්ඨ විජ්ජා; පුරිමෙන අත්ථෙන

තාහි සම්පයුත්තධම්මාපි විජ්ජාභාගියා; පච්ඡිමෙන අත්ථෙන තාසු යා කාචි එකා විජ්ජා විජ්ජා; සෙසා විජ්ජාභාගියාති එවං විජ්ජාපි විජ්ජාසම්පයුත්තධම්මාපි විජ්ජාභාගියාත්වෙව වෙදිතබ්බා.

මහතො සංවෙගායාති මහන්තස්ස සංවෙගස්ස අත්ථාය; උපරි පදද්වයෙපි එසෙව නයො; එත්ථ ච මහාසංවෙගො නාම විපස්සනා; මහාඅත්ථො නාම චත්තාරො මග්ගා; මහායොගක්ඛෙමො නාම චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි; අථ වා මහාසංවෙගො නාම සහ විපස්සනකො මග්ගො; මහාඅත්ථො නාම චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි; මහායොගක්ඛෙමො නාම නිබ්බානං; **සතිසම්පජඤ්ඤායා**ති සතියා ච ඤාණස්ස ච අත්ථාය; **ඤාණදස්සනපටිලාභායා**ති දිබ්බචක්ඛුඤාණාය; **දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරායා**ති ඉමස්මිංයෙව පච්චක්ඛෙ අත්තභාවෙ සුඛවිහාරත්ථාය; **විජ්ජාවිමුත්තිඵලසච්ඡිකිරියායා**ති විජ්ජාවිමුත්තීනං ඵලස්ස පච්චවෙක්ඛකරණත්ථාය; එත්ථ ච විජ්ජාති මග්ගපඤ්ඤා; විමුත්තීති තංසම්පයුත්තසෙසධම්මා;. තෙසං ඵලං නාම අරහත්තඵලං; තස්ස සච්ඡිකිරියායාති අත්ථො.

කායොපි පස්සම්භතීති නාමකායොපි කරජකායොපි පස්සම්භති වූපසන්තදරථො හොති; **විතක්කවිචාරාපී**ති එතෙ ධම්මා දුතියජ්ඣානෙන වූපසම්මන්ති නාම; ඉධ පන ඔළාරිකවූපසමං සන්ධාය වුත්තං; **කෙවලා**ති සකලා සබ්බෙ නිරවසෙසාති අත්ථො; **විජ්ජාභාගියා**ති විජ්ජාකොට්ඨාසියා; තෙ හෙට්ඨා විභජිත්වා දස්සිතාව; **අවිජ්ජා පහීයතී**ති අට්ඨසු ඨානෙසු වට්ටමූලකං බහලන්ධකාරකාරකං මහාතමො අඤ්ඤාණං පහීයතීති; **විජ්ජා උප්පජ්ජතී**ති අරහත්තමග්ගවිජ්ජා උප්පජ්ජති; **අස්මිමානො පහීයතී**ති අස්මීති නවවිධො මානො පහීයති; **අනුසයා**ති සත්ත අනුසයා; **සංයොජනා**ති දස සංයොජනානි; **පඤ්ඤාපභෙදායා**ති පඤ්ඤාය පභෙදගමනත්ථං; **අනුපාදාපරිනිබ්බානායා**ති අපච්චයපරිනිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියත්ථාය; **අනෙකධාතුපටිවෙධො හොතී**ති අට්ඨාරසන්නං ධාතූනං ලක්ඛණපටිවෙධො හොති; **නානාධාතුපටිවෙධො හොතී**ති තාසංයෙව අට්ඨාරසන්නං ධාතූනං නානාභාවෙන ලක්ඛණපටිවෙධො හොති; **අනෙකධාතුපටිසම්භිදා හොතී**ති ඉමිනා ධාතුපභෙදඤාණං කථිතං; ධාතුපභෙදඤාණං නාම: ඉමාය ධාතුයා උස්සන්නාය ඉදං නාම හොතීති ජානනපඤ්ඤා; තං පනෙතං ධාතුපභෙදඤාණං සාවකානං න සබ්බෙසං හොති බුද්ධානමෙව නිප්පදෙසං හොති තං සම්මාසම්බුද්ධෙන සබ්බසො න කථිතං; කස්මා: තස්මිං කථිතෙ අත්ථො නත්ථීති; **පඤ්ඤාපටිලාභායා**ති ආදීනි සොළස පදානි පටිසම්භිදාමග්ගෙ "සප්පුරිසසංසෙවො සද්ධම්මස්සවනං යොනිසොමනසිකාරො ධම්මානුධම්මප්පටිපත්ති ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ චත්තාරො ධම්මා භාවිතා බහුලීකතා පඤ්ඤාපටිලාභාය සංවත්තන්ති–පෙ–නිබ්බෙධිකපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති[1] එවං මාතිකං ඨපෙත්වා විත්ථාරිතානෙව; වුත්තං හෙතං: "පඤ්ඤාපටිලාභාය සංවත්තන්තීති කතමො පඤ්ඤා

1. පටිසම්භිදාමග්ග.

පටිලාභො චතුන්නං මග්ගඤාණානං චතුන්නං ඵලඤාණානං චතුන්නං පටිසම්භිදාඤාණානං ඡන්නං අභිඤ්ඤාඤාණානං තෙසත්තතීනං ඤාණානං සත්තසත්තතීනං ඤාණානං ලාභො පටිලාභො පත්ති සම්පත්ති ඵස්සනා සච්ඡිකිරියා උපසම්පදා පඤ්ඤාපටිලාභාය සංවත්තන්තීති අයං පඤ්ඤා පටිලාභො; "පඤ්ඤාවුඩ්ඪියා සංවත්තන්තී"ති කතමා පඤ්ඤාවුඩ්ඪි. සත්තන්නං ච සෙඛානං පුථුජ්ජනකල්‍යාණකස්ස ච පඤ්ඤා වඩ්ඪති අරහතො පඤ්ඤා වඩ්ඪිතවඩ්ඪනා; පඤ්ඤාවුඩ්ඪියා සංවත්තන්තීති අයං පඤ්ඤා වුඩ්ඪි; "පඤ්ඤාවෙපුල්ලාය සංවත්තන්තී"ති කතමං පඤ්ඤාවෙපුල්ලං: සත්තන්නං ච සෙඛානං පුථුජ්ජනකල්‍යාණකස්ස ච පඤ්ඤා වෙපුල්ලං ගච්ඡති අරහතො පඤ්ඤා වෙපුල්ලං ගතා; පඤ්ඤාවෙපුල්ලාය සංවත්තන්තීති ඉදං පඤ්ඤාවෙපුල්ලං; "මහාපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා මහාපඤ්ඤා: මහන්තෙ අත්ථෙ පරිග්ගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා මහන්තෙ ධම්මෙ–පෙ–මහානිරුත්තියො මහන්තානි පටිභානානි මහන්තෙ සීලක්ඛන්ධෙ මහන්තෙ සමාධි පඤ්ඤා විමුත්ති විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙ මහන්තානි ඨානාඨානානි මහාවිහාරසමාපත්තියො මහන්තානි අරිය සච්චානි මහන්තෙ සතිපට්ඨානෙ සම්මප්පධානෙ ඉද්ධිපාදෙ මහන්තානි ඉන්ද්‍රියානි මහන්තානි බලානි මහන්තෙ බොජ්ඣඞ්ගෙ මහන්තං අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං මහන්තානි සාමඤ්ඤඵලානි මහාභිඤ්ඤායො මහන්තං පරමත්ථං නිබ්බානං පරිග්ගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා මහාපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං මහාපඤ්ඤා. "පුථුපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා පුථුපඤ්ඤා පුථු නානා ඛන්ධෙසු ඤාණං පවත්තතීති පුථුපඤ්ඤා පුථු නානා ධාතූසු පුථු නානා ආයතනෙසු පුථු නානා පටිච්චසමුප්පාදෙසු පුථු නානා සුඤ්ඤතමනුපලබ්භෙසු පුථු නානා අත්ථෙසු ධම්මෙසු නිරුත්තීසු පුථු නානා පටිභානෙසු පුථු නානා සීලක්ඛන්ධෙසු සමාධි පඤ්ඤා විමුත්ති පුථු නානා විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙසු; පුථු නානා ඨානාඨානෙසු; පුථු නානා විහාරසමාපත්තීසු; පුථු නානා අරියසච්චෙසු; පුථු නානා සතිපට්ඨා නෙසු; සම්මප්පධානෙසු ඉද්ධිපාදෙසු ඉන්ද්‍රියෙසු බලෙසු බොජ්ඣඞ්ගෙසු පුථු නානා අරියමග්ගෙසු; පුථු නානා සාමඤ්ඤඵලෙසු; පුථු නානා අභිඤ්ඤාසු ඤාණං පවත්තතීති පුථුපඤ්ඤා; පුථු නානා ජනසාධාරණෙ ධම්මෙ සමතික්කම්ම පරමත්ථෙ නිබ්බානෙ ඤාණං පවත්තතීති පුථුපඤ්ඤා; පුථුපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං පුථුපඤ්ඤා; "විපුලපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා විපුලපඤ්ඤා: විපුලෙ අත්ථෙ පරිග්ගණ්හාතීති විපුල පඤ්ඤා–පෙ–විපුලං පරමත්ථං නිබ්බානං පරිග්ගණ්හාතීති විපුලපඤ්ඤා විපුල පඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං විපුලපඤ්ඤා; "ගම්භීරපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා ගම්භීරපඤ්ඤා: ගම්භීරෙසු ඛන්ධෙසු ඤාණං පවත්තතීති ගම්භීරපඤ්ඤා; පුථුපඤ්ඤාසදිසො විත්ථාරො; ගම්භීරෙ පරමත්ථෙ නිබ්බානෙ ඤාණං පවත්තතීති ගම්භීරපඤ්ඤා; ගම්භීරපඤ්ඤ තාය සංවත්තන්තීති අයං ගම්භීරපඤ්ඤා; "අසාමන්තපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා අසාමන්තපඤ්ඤා[a] යස්ස පුග්ගලස්ස අත්ථවවත්ථා

---

[a] "අසම්භන්තපඤ්ඤා"තිපි පාඨො.

නතො අත්ථපටිසම්භිදා අධිගතා හොති සච්ඡිකතා ඵස්සිතා පඤ්ඤාය; ධම්මනිරුත්තිපටිභානවවත්ථානතො පටිභානපටිසම්භිදා අධිගතා හොති සච්ඡිකතා ඵස්සිතා පඤ්ඤාය; තස්ස අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච නිරුත්තියා ච පටිභානෙ ච න අඤ්ඤො කොචි සක්කොති අභිසම්භවිතුං අනභිසම්භවනීයො ච සො අඤ්ඤෙහීති අසාමන්තපඤ්ඤො; පුථුජ්ජනකල්‍යාණකස්ස පඤ්ඤා අට්ඨමකස්ස පඤ්ඤාය දූරෙ විදූරෙ සුවිදූරෙ න සන්තිකෙ න සාමන්තා; පුථුජ්ජනකල්‍යාණකං උපාදාය අට්ඨමකො අසාමන්තපඤ්ඤො; අට්ඨමකස්ස පඤ්ඤා සොතාපන්නස්ස පඤ්ඤාය දූරෙ–පෙ–අට්ඨමකං උපාදාය සොතාපන්නො අසාමන්තපඤ්ඤො; සොතාපන්නස්ස පඤ්ඤා සකදාගාමිස්ස පඤ්ඤාය සකදාගාමිස්ස පඤ්ඤා අනාගාමිස්ස පඤ්ඤාය අනාගාමිස්ස පඤ්ඤා අරහතො පඤ්ඤාය අරහතො පඤ්ඤා පච්චෙකබුද්ධස්ස පඤ්ඤාය දූරෙ විදූරෙ සුවිදූරෙ න සන්තිකෙ න සාමන්තා අරහන්තං උපාදාය පච්චෙකබුද්ධො අසාමන්තපඤ්ඤො; පච්චෙකබුද්ධඤ්ච සදෙවකඤ්ච ලොකං උපාදාය තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො අග්ගො අසාමන්තපඤ්ඤො; "පඤ්ඤාපභෙදකුසලො පභින්නඤාණො–පෙ–තෙ පඤ්හං අභිසඞ්ඛරිත්වා අභිසඞ්ඛරිත්වා තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡන්ති ගුළ්හානි ච පටිච්ඡන්නානි ච කථිතා විසජ්ජිතාව තෙ පඤ්හා භගවතා හොන්ති නිද්දිට්ඨකාරණා උපක්ඛිත්තකා ච තෙ භගවතො සම්පජ්ජන්ති අථ ඛො භගවාව තත්ථ අතිරොචති යදිදං පඤ්ඤායා"ති අග්ගො අසාමන්තපඤ්ඤො; අසාමන්තපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං අසාමන්තපඤ්ඤා; "භූරිපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා භූරිපඤ්ඤා: රාගං අභිභුය්‍යතීති භූරිපඤ්ඤා අභිභවිතාති[a] භූරිපඤ්ඤා; දොසං, මොහං, කොධං, උපනාහං, මක්ඛං, පළාසං, ඉස්සං, මච්ඡරියං, මායං, සාඨෙය්‍යං, ථම්භං, සාරම්භං, මානං, අතිමානං, මදං, පමාදං, සබ්බෙ කිලෙසෙ, සබ්බෙ දුච්චරිතෙ, සබ්බෙ අභිසඞ්ඛාරෙ සබ්බෙ භවගාමිකම්මෙ අභිභුය්‍යතීති භූරිපඤ්ඤා; අභිභවිතාති භූරිපඤ්ඤා; රාගො අරි තං අරිං මද්දනී පඤ්ඤාති භූරිපඤ්ඤා; දොසො මොහො–පෙ–සබ්බෙ භවගාමිකම්මා අරි තං අරිං මද්දනී පඤ්ඤාති භූරිපඤ්ඤා; භූරි වුච්චති පථවී තාය පථවිසමාය විත්ථතාය විපුලාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතොති භූරිපඤ්ඤො; අපි ච පඤ්ඤාය එතං අධිවචනං "භූරි මෙධා පරිණායිකා"ති භූරිපඤ්ඤා; භූරිපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං භූරිපඤ්ඤා; "පඤ්ඤාබාහුල්ලාය සංවත්තන්තී"ති කතමං පඤ්ඤාබාහුල්ලං: ඉධෙකච්චො පඤ්ඤාගරුකො හොති පඤ්ඤාචරිතො පඤ්ඤාසයො පඤ්ඤාධිමුත්තො පඤ්ඤාධජො පඤ්ඤාකෙතු පඤ්ඤාධිපතෙය්‍යො විචයබහුලො පවිචයබහුලො ඔක්ඛායනබහුලො සම්පෙක්ඛායනධම්මො විභූතවිහාරී තච්චරිතො තග්ගරුකො තබ්බහුලො තන්නින්නො තප්පොණො තප්පබ්භාරො තදධිමුත්තො තදධිපතෙය්‍යො යථා ගණගරුකො වුච්චති ගණබාහුලිකොති; චීවරගරුකො පත්තගරුකො සෙනාසනගරුකො වුච්චති සෙනාසනබාහුලිකොති; එවමෙවං ඉධෙකච්චො පඤ්ඤාගරුකො හොති පඤ්ඤාචරිතො–පෙ–තදධිපතෙය්‍යො; පඤ්ඤාබාහුල්ලාය සංවත්තන්තීති ඉදං පඤ්ඤාබාහුල්ලං; "සීඝපඤ්ඤතාය

---

a. අභිභවිතාතිපි පඨන්ති.

සංවත්තන්තී"ති කතමා සීඝපඤ්ඤා: සීඝසීඝං සීලානි පරිපූරෙතීති සීඝපඤ්ඤා සීඝසීඝං ඉන්ද්‍රියසංවරං, භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතං, ජාගරියානුයොගං, සීලක්ඛන්ධං, සමාධි, පඤ්ඤා, විමුත්ති, විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධං පරිපූරෙතීති සීඝපඤ්ඤා; සීඝසීඝං ඨානාඨානානි පටිවිජ්ඣතීති, විහාරසමාපත්තියො පරිපූරෙතීති, අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣතීති, සතිපට්ඨානෙ භාවෙතීති, සම්මප්පධානෙ, ඉද්ධිපාදෙ, ඉන්ද්‍රියානි, බලානි, බොජ්ඣඞ්ගෙ අරියමග්ගං භාවෙතීති සීඝපඤ්ඤා; සීඝසීඝං සාමඤ්ඤඵලානි සච්ඡිකරොතීති සීඝපඤ්ඤා; සීඝසීඝං අභිඤ්ඤායො පටිවිජ්ඣතීති සීඝපඤ්ඤා; සීඝසීඝං පරමත්ථං නිබ්බානං සච්ඡිකරොතීති සීඝපඤ්ඤා; සීඝපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං සීඝපඤ්ඤා; "ලහුපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා ලහුපඤ්ඤා: ලහුං ලහුං සීලානි පරිපූරෙතීති ලහුපඤ්ඤා–පෙ–ලහුං ලහුං පරමත්ථං නිබ්බානං සච්ඡිකරොතීති ලහුපඤ්ඤා; ලහුපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං ලහුපඤ්ඤා; "හාසුපඤ්ඤතාය[a] සංවත්තන්තී"ති කතමා හාසුපඤ්ඤා ඉධෙකච්චො හාසබහුලො වෙදබහුලො තුට්ඨිබහුලො පාමුජ්ජබහුලො සීලානි පරිපූරෙතීති හාසුපඤ්ඤා–පෙ–පරමත්ථං නිබ්බානං සච්ඡිකරොතීති හාසුපඤ්ඤා; හාසුපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං හාසුපඤ්ඤා; "ජවනපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා ජවනපඤ්ඤා: යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං, යා කාචි වෙදනා, යා කාචි සඤ්ඤා, යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා, යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා සබ්බං විඤ්ඤාණං අනිච්චතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; දුක්ඛතො අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; චක්ඛුං–පෙ–ජරාමරණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; රූපං අතීතානාගත පච්චුප්පන්නං අනිච්චං ඛයට්ඨෙන දුක්ඛං භයට්ඨෙන අනත්තා අසාරකට්ඨෙනාති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා[b] විභූතං කත්වා රූපනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා–පෙ–ජරාමරණනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; රූපං–පෙ–ජරාමරණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චං සඞ්ඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං ඛයධම්මං වයධම්මං විරාගධම්මං නිරොධධම්මන්ති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා ජරාමරණනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා; ජවනපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං ජවනපඤ්ඤා; "තික්ඛපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා තික්ඛපඤ්ඤා: ඛිප්පං කිලෙසෙ ඡින්දතීති තික්ඛපඤ්ඤා; උප්පන්නං කාමවිතක්කං, ව්‍යාපාදවිතක්කං, විහිංසාවිතක්කං, උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තිකරොති අනභාවං ගමෙතීති තික්ඛපඤ්ඤා; උප්පන්නං රාගං, දොසං, මොහං–පෙ–සබ්බෙ භවගාමිකම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තිකරොති අනභාවං ගමෙතීති තික්ඛපඤ්ඤා; එකම්හි ආසනෙ චත්තාරො අරියමග්ගා චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි චතස්සො පටිසම්භිදායො ඡ අභිඤ්ඤායො අධිගතා හොන්ති

a. "හාසපඤ්ඤතාය."

b. "විභාවෙත්වා."

සච්ඡිකතා ඵස්සිතා පඤ්ඤායාති තික්ඛපඤ්ඤා; තික්ඛපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං තික්ඛපඤ්ඤා; "නිබ්බෙධිකපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තී"ති කතමා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා: ඉධෙකච්චො සබ්බසඞ්ඛාරෙසු උබ්බෙගබහුලො හොති උත්තාසබහුලො උක්කණ්ඨිතබහුලො අරතිබහුලො අනභිරතිබහුලො බහිමුඛො න රමති සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනිබ්බිද්ධපුබ්බං අප්පදාලිතපුබ්බං ලොභක්ඛන්ධං නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා; අනිබ්බිද්ධපුබ්බං අප්පදාලිතපුබ්බං දොසක්ඛන්ධං, මොහක්ඛන්ධං, කොධං උපනාහං-පෙ-සබ්බෙ භවගාමිකම්මෙ නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා; නිබ්බෙධිකපඤ්ඤතාය සංවත්තන්තීති අයං නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා එවං පටිසම්භිදාමග්ගෙ වුත්තනයෙනෙවෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; කෙවලං හි තත්ථ බහුවචනං ඉධ එකවචනන්ති අයමෙව විසෙසො සෙසං තාදිසමෙවාති; ඉමා ච පන සොළස මහාපඤ්ඤා ලොකියලොකුත්තරමිස්සකාව කථිතා; **අමතං තෙ භික්ඛවෙ න පරිභුඤ්ජන්තීති** විරහිතමරණං නිබ්බානං න පරිභුඤ්ජන්තීති අත්ථො; නනු ච නිබ්බානං ලොකුත්තරං කායගතා සති ලොකියා කථං තං න පරිභුඤ්ජන්තා අමතං න පරිභුඤ්ජන්තීති තං භාවෙත්වා අධිගන්තබ්බතො; කායගතං හි සතිං භාවෙන්තා අමතං අධිගච්ඡන්ති අභාවෙන්තා නාධිගච්ඡන්ති තස්මා එවං වුත්තං එතෙනුපායෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; අපි චෙත්ථ **විරද්ධන්ති** විරාධිතං නාධිගතං; **ආරද්ධන්ති** පරිපුණ්ණං; **පමාදිංසූති** පමජ්ජන්ති; **පමුට්ඨන්ති** පමුට්ඨං විස්සරිතං නට්ඨං වා; **ආසෙවිතන්ති** ආදිතො සෙවිතං; **භාවිතන්ති** වඩ්ඪිතං; **බහුලීකතන්ති** පුනප්පුන කතං; **අනභිඤ්ඤාතන්ති** ඤාතඅභිඤ්ඤාය අජානිතං; **අපරිඤ්ඤාතන්ති** ඤාතපරිඤ්ඤාවසෙනෙව අපරිඤ්ඤාතං; **අසච්ඡිකතන්ති** අපච්චක්ඛකතං; සච්ඡිකතන්ති පච්චක්ඛකතං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය

සහස්සසුත්තන්තපරිමාණස්ස

එකකනිපාතස්ස වණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

2. 1. 1.

දුකනිපාතස්ස පඨමෙ **වජ්ජානීති** දොසා අපරාධා; **දිට්ඨධම්මිකන්ති** දිට්ඨෙව ධම්මෙ ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ උප්පන්නඵලං; **සම්පරායිකන්ති** සම්පරායෙ අනාගතෙ අත්තභාවෙ උප්පන්නඵලං; **ආගුචාරින්ති** පාපකාරිං අපරාධකාරකං; **රාජානො ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්තෙති** චොරං ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා රාජපුරිසා කරොන්ති රාජානො පන තා කාරෙන්ති නාම; තං චොරං එවං කම්මකාරණා කාරියමානං එසපස්සති; තෙන වුත්තං "පස්සති චොරං ආගුචාරිං රාජානො ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්තෙ"ති; **අඩ්ඪදණ්ඩකෙහීති** මුග්ගරෙහි පහාරෙහිපි පහාරසාධනත්ථං වා චතුහත්ථං දණ්ඩං ද්වෙධා ඡෙත්වා ගහිතදණ්ඩකෙහි; **බිලඞ්ගථාලිකන්ති** කඤ්ජියඋක්ඛලිකකාරණං; තං කරොන්තා සීසකපාලං උප්පාටෙත්වා තත්තං අයොගුළං සණ්ඩාසෙන ගහෙත්වා තත්ථ පක්ඛිපන්ති තෙන මත්ථලුඞ්ගං පක්කඨිත්වා උත්තරති; **සඞ්ඛමුණ්ඩිකන්ති** සඞ්ඛමුණ්ඩකම්මකාරණං; තං කරොන්තා උත්තරොට්ඨඋභතොකණ්ණචූළිකගලවාටකපරිච්ඡෙදෙන චම්මං ඡින්දිත්වා සබ්බකෙසෙ එකතො ගණ්ඨිං කත්වා දණ්ඩෙන වාලෙත්වා උප්පාටෙන්ති සහ කෙසෙහි චම්මං උට්ඨහති තතො සීසකටාහං ථූලසක්ඛරාහි ඝංසිත්වා ධොවන්තා සඞ්ඛවණ්ණං කරොන්ති; **රාහුමුඛන්ති** රාහුමුඛකම්මකාරණං; තං කරොන්තා සඞ්කුනා මුඛං විවරිත්වා අන්තො මුඛෙ දීපං ජාලෙන්ති කණ්ණචූළිකාහි වා පට්ඨාය මුඛං නිඛාදනෙන ඛණන්ති ලොහිතං පග්ඝරිත්වා මුඛං පූරෙති; **ජොතිමාලිකන්ති** සකලසරීරං තෙලපිලොතිකාය වෙඨෙත්වා ආලිම්පෙන්ති; **හත්ථපජ්ජොතිකන්ති** හත්ථෙ තෙලපිලොතිකාය වෙඨෙත්වා දීපං විය පජ්ජාලෙන්ති; **එරකවත්තිකන්ති** එරකවත්තකම්මකාරණං; තං කරොන්තා හෙට්ඨාගීවතො පට්ඨාය චම්මවට්ටෙ කන්තන්තා ගොප්ඵකෙ පාතෙන්ති අථ නං යොත්තෙහි බන්ධිත්වා කඩ්ඪන්ති සො අත්තනො චම්මවට්ටෙ අක්කමිත්වා අක්කමිත්වා පතති; **චීරකවාසිකන්ති** චීරකවාසිකකම්මකාරණං; තං කරොන්තා තථෙව චම්මවට්ටෙ කන්තිත්වා කටියං ඨපෙන්ති කටිතො පට්ඨාය කන්තිත්වා ගොප්ඵකෙසු ඨපෙන්ති උපරිමෙහි හෙට්ඨිමසරීරං චීරකනිවාසනනිවත්ථං විය හොති; **එණෙය්‍යකන්ති** එණෙය්‍යකම්මකාරණං; තං කරොන්තා උභොසු කප්පරෙසු ච ජණ්ණුකෙසු ච අයවලයානි දත්වා අයසූලානි කොට්ටෙන්ති සො චතූහි අයසූලෙහි භූමියං පතිට්ඨහති අථ නං පරිවාරෙත්වා අග්ගිං කරොන්ති; "එණෙය්‍යකො ජොති පරිග්ගහො යථා"ති ආගතට්ඨානෙපි ඉදමෙව වුත්තං. තං කාලෙනකාලං සූලානි අපනෙත්වා චතූහි අට්ඨිකොටීහියෙව ඨපෙන්ති; එවරූපා කාරණා නාම නත්ථි; **බළිසමංසිකන්ති** උභතො මුඛෙහි බළිසෙහි පහරිත්වා චම්මමංසන්හාරූනි උප්පාටෙන්ති; **කහාපණිකන්ති** සකලසරීරං තිණ්හාහි වාසීහි කොටිතො පට්ඨාය කහාපණමත්තං කහාපණමත්තං පාතෙන්තා කොට්ටෙන්ති; **ඛාරාපතච්ඡිකන්ති** සරීරං තත්ථ තත්ථ ආවුධෙහි පහරිත්වා කොච්ඡෙහි ඛාරං ඝංසන්ති; චම්මමංසන්හාරූනි පග්ඝරිත්වා අට්ඨිකසඞ්ඛලිකාව තිට්ඨති; **පලිඝපරිවත්තිකන්ති** එකෙන පස්සෙන නිපජ්ජාපෙත්වා කණ්ණච්ඡිද්දෙන අයසූලං කොට්ටෙත්වා පථවියා එකාබද්ධං කරොන්ති

අථ නං පාදෙ ගහෙත්වා ආවිඤ්ඡන්ති; **පලාලපීඨකන්ති** ජෙකො කාරණිකො ඡවිචම්මං අවඡින්දිත්වා නිසදපොතෙහි අට්ඨීනි භින්දිත්වා කෙසෙසු ගහෙත්වා උක්ඛිපති මංසරාසියෙව හොති අථ නං කෙසෙහෙව පරියොනන්ධිත්වා ගණ්හන්ති පලාලවට්ටිං විය කත්වා පුන වෙඨෙන්ති; **සුනඛෙහිපීති** කතිප යානි දිවසානි ආහාරං අදත්වා ඡාතසුනඛෙහි ඛාදාපෙන්ති තෙ මුහුත්තෙන අට්ඨිකසඞ්ඛලිකමෙව කරොන්ති; **සූලෙ උත්තාසෙන්තන්ති** සූලෙ ආරො පෙන්තං; **න පරෙසං පාභතං පලුම්පන්තො චරතීති** පරෙසං සන්තකං භණ්ඩං පටිමුඛං ආභතං අන්තමසො අන්තරවීථියං පතිතං සහස්සභණ්ඩි කම්පි දිස්වා ඉමිනා ජීවිස්සාමීති පලුම්පන්තො විලුම්පන්තො න චරති කො ඉමිනා අත්ථොති පිට්ඨිපාදෙන වා පවට්ටෙත්වා ගච්ඡති; **පාපකොති** ලාමකො දුක්ඛො අනිට්ඨො; **කිඤ්ච තන්ති** කිංනාම තං කාරණං භවෙය්‍ය; **යාහන්ති** යෙන අහං; **කායදුච්චරිතන්ති** පාණාතිපාතාදි තිවිධං අකුසලං කායකම්මං; **කායසුචරිතන්ති** තස්ස පටිපක්ඛභූතං තිවිධං කුසලකම්මං; **වචීදුච්චරි තන්ති** මුසාවාදාදි චතුබ්බිධං අකුසලං වචීකම්මං; **වචීසුචරිතන්ති** තස්ස පටි පක්ඛභූතං චතුබ්බිධං කුසලකම්මං; **මනොදුච්චරිතන්ති** අභිජ්ඣාදි තිවිධං අකුසලකම්මං; **මනොසුචරිතන්ති** තස්ස පටිපක්ඛභූතං තිවිධං කුසල කම්මං; **සුද්ධං අත්තානං පරිහරතීති** එත්ථ දුවිධා සුද්ධි පරියායතො නිප්පරියා යතො ච සරණගමනෙන පරියායෙන සුද්ධං අත්තානං පරිහරති නාම; තථා පඤ්චහි සීලෙහි දසසීලෙහි චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන පඨමජ්ඣානෙන=පෙ= නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙන සොතාපත්තිමග්ගෙන සොතාපත්ති ඵලෙන-පෙ-අරහත්තමග්ගෙන පරියායෙන සුද්ධං අත්තානං පරිහරති නාම; අරහත්තඵලෙ පතිට්ඨිතො පන ඛීණාසවො ඡින්නමූලකෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ නහාපෙන්තොපි ඛාදාපෙන්තොපි භුඤ්ජාපෙන්තොපි නිසීදා පෙන්තොපි නිපජ්ජාපෙන්තොපි නිප්පරියායෙනෙව සුද්ධං නිම්මලං අත්තානං පරිහරති පටිජග්ගතීති වෙදිතබ්බො; **තස්මාති** යස්මා ඉමානි ද්වෙ වජ්ජානෙව නො න වජ්ජානි තස්මා; **වජ්ජභීරුනොති** වජ්ජභීරුකා; **වජ්ජ භයදස්සාවිනොති** වජ්ජානි භයතො දස්සනසීලා; **එතං පාටිකඞ්ඛන්ති** එතං ඉච්ඡිතබ්බං එතං අවස්සභාවීති අත්ථො; **යන්ති** නිපාතමත්තං; කාරණ වචනං වා යෙන කාරණෙන පරිමුච්චිස්සති සබ්බවජ්ජෙහි; කෙන පන කාරණෙන පරිමුච්චිස්සතීති: චතුත්ථමග්ගෙන චෙව චතුත්ථඵලෙන ච; මග්ගෙන හි පරිමුච්චති නාම ඵලං පත්තො පරිමුත්තො නාම හොතීති; කිං පන ඛීණාසවස්ස අකුසලං න විපච්චතීති: විපච්චති තං පන ඛීණාසව භාවතො පුබ්බෙ කතං තව බො ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ සම්පරායෙ පනස්ස කම්මඵලං නත්ථීති. පඨමං.

2. 1. 2.

දුතියෙ **පධානානීති** වීරියානි; වීරියං හි පදහිතබ්බතො පධානභාව කරණතො වා පධානන්ති වුච්චති; **දුරභිසම්භවානීති** දුස්සහානි දුප්පූරි යානි දුක්කරානීති අත්ථො; **අගාරං අජ්ඣාවසතන්ති** අගාරෙ වසන්තානං; **චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානුප්පද ානත්ථං පධානන්ති** එතෙසං චීවරාදීනං චතුන්නං පච්චයානං අනුප්පද

තස්සාය පධානං නාම දුරභිසම්භවන්ති දස්සෙති; චතුරත්තිකම්පි හි පිලොතිකං පසතතණ්ඩුලමත්තං වා භත්තං චතුරත්තිකං වා පණ්ණසාලං සප්පිනවනීතාදිසු වා අප්පමත්තකම්පි භෙසජ්ජං පරෙසං දෙථාති වත්තුම්පි නීහරිත්වා දාතුම්පි දුක්කරං උභතො ව්‍යූළ්හසඞ්ගාමප්පවෙසනසදිසං; තෙනාහ භගවා:-

"දානඤ්ච යුද්ධඤ්ච සමානමාහු අප්පාපි සන්තා බහුකෙ ජිනන්ති
අප්පම්පි චෙ සද්දහානො දදාති තෙනෙව සො හොති සුඛී පරත්ථා"ති.[1]

අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිතානන්ති ගෙහතො නික්ඛමිත්වා අගාරස්ස ඝරාවාසස්ස හිතාවහෙහි කසිගොරක්ඛාදීහි විරහිතං අනගාරියං පබ්බජ්ජං උපගතානං; **සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගත්ථාය පධානන්ති** සබ්බෙසං ඛන්ධූපධිකිලෙසූපධිඅභිසඞ්ඛාරූපධිසඞ්ඛාතානං උපධීනං පටිනිස්සග්ගසඞ්ඛාතස්ස නිබ්බානස්ස අත්ථාය විපස්සනාය චෙව මග්ගෙන ච සහජාතං විරියං; **තස්මාති** යස්මා ඉමානි ද්වෙ පධානානි දුරභිසම්භවානි තස්මා.

2. 1. 3.

තතියෙ **තපනීයාති** ඉධ චෙව සම්පරායෙ ච තපන්තීති තපනීයා; **තපතීති** චිත්තසන්තාපෙන තප්පති අනුසොචති; කායදුච්චරිතං කත්වා නන්දයක්ඛො විය නන්දමාණවො විය නන්දගොඝාතකො විය දෙවදත්තො විය ද්වෙ භාතිකා විය ච; තෙ කිර ගාවිං වධිත්වා මංසං ද්වෙ කොට්ඨාසෙ අකංසු තතො කනිට්ඨො ජෙට්ඨං ආහ මය්හං දාරකා බහූ ඉමානි මෙ අන්තානි දෙහීති අථ නං සො සබ්බං මංසං ද්වෙධා විභත්තං පුන කිං මග්ගසීති පහරිත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි නිවත්තිත්වා ච නං ඔලොකෙන්තො මතං දිස්වා භාරියං මෙ කම්මං කතන්ති චින්තං උප්පාදෙසි අථස්ස බලවසොකො උප්පජ්ජි සො ඨිතට්ඨානෙපි නිසින්නට්ඨානෙපි තදෙව කම්මං ආවජ්ජති චිත්තස්සාදං න ලභති අසිතපීතඛායිතසායිතම්පිස්ස සරීරෙ ඔජං න ඵරති අට්ඨිචම්මමත්තමෙව අහොසි; අථ නං එකො ථෙරො දිස්වා උපාසක ත්වං පහූතන්නපානො අට්ඨිචම්මමත්තමෙව ච තෙ අවසිට්ඨං අත්ථි නු ඛො තෙ කිඤ්චි තපනීයකම්මන්ති: සො ආම භන්තෙති සබ්බං ආරොචෙසි; අථ නං ථෙරො භාරියං තෙ උපාසක කම්මං කතං අනපරාධට්ඨානෙ අපරද්ධන්ති ආහ; සො තෙනෙව කම්මෙන කාලං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තො; වචීදුච්චරිතෙන සුප්පබුද්ධසක්කකොකාලිකචිඤ්චමාණවිකාදයො විය තප්පති; සෙසමෙත්ථ චතුත්ථෙ ච උත්තානත්ථමෙවාති.

2. 1. 5.

පඨමෙ **ද්වින්නාහන්ති** ද්වින්නං අහං; **උපඤ්ඤාසින්ති** උපගන්ත්වා ගුණං අඤ්ඤාසිං ජානිං පටිවිජ්ඣින්ති අත්ථො; ඉදානි තෙ ධම්මෙ දස්සෙන්තො **යා ච අසන්තුට්ඨිතාති** ආදිමාහ; ඉමං හි ධම්මද්වයං නිස්සාය සත්ථා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො තස්මා තස්සානුභාවං දස්සෙන්තො එවමාහ; තත්ථ අසන්තුට්ඨිතා කුසලෙසු ධම්මෙසූති ඉමිනා ඉමං දීපෙති; අහං ඣානමත්තෙන

1. සංයුත්තනිකාය-දෙවතා සතුල්ලපකායික

කෙන වා ඔභාසනිමිත්තමත්තකෙන වා අසන්තුට්ඨො හුත්වා අරහත්තමග්ගමෙව උප්පාදෙසිං යාව සො න උප්පජ්ජි න තාව සන්තුට්ඨො අහොසිං පධානස්මිං ච අනුක්කණ්ඨිතො හුත්වා අනොසක්කනාය ඨත්වායෙව පධානකිරියං අකාසින්ති ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො **යා ච අප්පටිවානිතාති** ආදිමාහ; තත්ථ **අප්පටිවානිතාති** අප්පටික්කමනා අනොසක්කනා; **අප්පටිවානී සුදහං භික්ඛවෙ පදහාමීති** එත්ථ සුදන්ති නිපාතමත්තං; අහං භික්ඛවෙ අනොසක්කනාය ඨිතො බොධිසත්තකාලෙ සබ්බඤ්ඤුතං පත්ථෙන්තො පධානමකාසින්ති අයමෙත්ථ අත්ථො; ඉදානි යථානෙන තං පධානං කතං තං දස්සෙන්තො **කාමං තචො චාති** ආදිමාහ; තත්ථ **යන්තන්ති** ඉමිනා පත්තබ්බං ගුණජාතං දස්සෙති; **පුරිසථාමෙනාති** ආදිසු පුරිසස්ස ඤාණථාමො ඤාණවිරියං ඤාණපරක්කමො ච කථිතො; **සණ්ඨානන්ති** ඨපනා අප්පවත්තනා ඔසක්කනා පටිප්පස්සද්ධීති අත්ථො; එත්තාවතා තෙන චතුරඞ්ගසමන්නාගතං විරියාධිට්ඨානං නාම කථිතං; එත්ථ හි කාමං තචො චාති එකං අඞ්ගං න්හාරු චාති එකං අට්ඨි චාති එකං මංසලොහිතන්ති එකං ඉමානි චත්තාරි අඞ්ගානි; පුරිසථාමෙනාති ආදීනි අධිමත්තවිරියාධිවචනානි; ඉති පුරිමෙහි චතූහි සමන්නාගතෙන හුත්වා එවං අධිට්ඨිතං විරියං චතුරඞ්ගසමන්නාගතං විරියාධිට්ඨානං නාමාති වෙදිතබ්බං; එත්තාවතා තෙන බොධිපල්ලඞ්කෙ අත්තනො ආගමනීයපටිපදා කථිතා ඉදානි තාය පටිපදාය පටිලද්ධගුණං කථෙතුං තස්ස මය්හං භික්ඛවෙති ආදිමාහ; තත්ථ **අප්පමාදාධිගතාති** සතිඅවිප්පවාසසඞ්ඛාතෙන අප්පමාදෙන අධිගතා න සුත්තප්පමත්තෙන ලද්ධා; **බොධීති** චතුමග්ගඤාණඤ්චෙව සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණඤ්ච; න හි සක්කා එතං සුත්තප්පමත්තෙන අධිගන්තුන්ති තෙනාහ අප්පමාදාධිගතා බොධීති; **අනුත්තරො යොගක්ඛෙමොති** න කෙවලං බොධියෙව අරහත්තඵලනිබ්බානසඞ්ඛාතො අනුත්තරො යොගක්ඛෙමොපි අප්පමාදාධිගතොව; ඉදානි අත්තනා පටිලද්ධගුණෙසු භික්ඛුසඞ්ඝං සමාදපෙන්තො **තුම්හෙ චෙපි භික්ඛවෙති** ආදිමාහ; තත්ථ **යස්සත්ථායාති** යස්ස අත්ථාය යං උපසම්පජ්ජ විහරිතුකාමා හුත්වාති අත්ථො; **තදනුත්තරන්ති** තං අනුත්තරං; **බ්‍රහ්මචරියපරියොසානන්ති** මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස පරියොසානභූතං අරියඵලං; **අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වාති** අභිඤ්ඤාය උත්තමපඤ්ඤාය පච්චක්ඛං කත්වා; **උපසම්පජ්ජ විහරිස්සථාති** පටිලභිත්වා පාපුණිත්වා විහරිස්සථ; **තස්මාති** යස්මා අප්පටිවානපධානං නාමෙතං බහූපකාරං උත්තමත්ථසාධකං තස්මා.

2. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **සංයොජනීයෙසු ධම්මෙසූති** දසන්නං සංයොජනානං පච්චයභූතෙසු තෙභූමකධම්මෙසු; **අස්සාදානුපස්සිනොති** අස්සාදතො පස්සන්තො පස්සනභාවොති අත්ථො; **නිබ්බිදානුපස්සිනොති** නිබ්බිදාවසෙන උක්කණ්ඨනවසෙන පස්සනභාවො; **ජාතියාති** ඛන්ධනිබ්බත්තිතො; **ජරායාති** ඛන්ධපරිපාකතො; **මරණෙනාති** ඛන්ධභෙදතො; **සොකෙහීති** අන්තොනිජ්ඣායනලක්ඛණෙහි සොකෙහි; **පරිදෙවෙහීති** තංනිස්සිතලාලප්පිතලක්ඛණෙහි පරිදෙවෙහි; **දුක්ඛෙහීති** කායපටිපීළනදුක්ඛෙහි; **දොමනස්සෙහීති** මනො

විඝාතදොමනස්සෙහි; **උපායාසෙහීති** අධිමත්තායාසලක්ඛණඋපායාසෙහි; **දුක්ඛස්සාති** සකලවට්ටදුක්ඛස්ස; **පජහතීති** මග්ගෙන පජහති; **පහානාති** එත්ථ පන ඵලක්ඛණො කථිතො; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

2. 1. 7.

සත්තමෙ **කණ්හාති** න කාළවණ්ණතාය කණ්හා; කණ්හතාය පන උපනෙන්තීති නිප්ඵත්තිකාළකතාය කණ්හා; සරසෙනාපි වා සබ්බාකුසල ධම්මා කණ්හා එව; න හි තෙසං උප්පත්තියා චිත්තං පභස්සරං හොති; **අහිරිකන්ති** අහිරිකභාවො; **අනොත්තප්පන්ති** අනොත්තාපිභාවො.

2. 1. 8.

අට්ඨමෙ **සුක්කාති** න වණ්ණසුක්කතාය සුක්කා; සුක්කතාය පන උපනෙන්තීති නිප්ඵත්තිසුක්කතාය සුක්කා; සරසෙනාපි වා සබ්බකුසල ධම්මා සුක්කා එව; තෙසං හි උප්පත්තියා චිත්තං පභස්සරං හොති; **හිරී ච ඔත්තප්පඤ්චාති** එත්ථ පාපතො ජිගුච්ඡනලක්ඛණා හිරී; භායනලක්ඛණං ඔත්තප්පං; යං පනෙත්ථ විත්ථාරතො වත්තබ්බං සියා තං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව.

2. 1. 9.

නවමෙ **ලොකං පාලෙන්තීති** ලොකං සන්ධාරෙන්ති ඨපෙන්ති රක්ඛන්ති; **නයිධ පඤ්ඤායෙථ මාතාති** ඉමස්මිං ලොකෙ ජනිකා මාතා අයං මෙ මාතාති ගරුචිත්තීකාරවසෙන න පඤ්ඤායෙථ; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; **සම්භෙදන්ති** සඞ්කරං මරියාදභෙදං වා; **යථා අජෙළකාති** ආදීසු එතෙ හි සත්තා අයං මෙ මාතාති වා මාතුච්ඡාති වාති ගරුචිත්තී කාරවසෙන න ජානන්ති; යං වත්ථුං නිස්සාය උප්පන්නා තත්ථෙව විප්පටි පජ්ජන්ති; තස්මා උපමං ආහරන්තො යථා අජෙළකාති ආදිමාහ.

2. 1. 10.

දසමෙ[a] අට්ඨුප්පත්තියං වුත්තං; කතරඅට්ඨුප්පත්තියං: මනුස්සානං උජ්ඣායනෙ; භගවතා හි පඨමබොධියං වීසතිවස්සානි වස්සූපනායිකා අප්පඤ්ඤත්තා අහොසි; භික්ඛූ අනිබද්ධවාසා[b] වස්සෙපි උතුවස්සෙපි යථා සුඛං විචරිංසු; තෙ දිස්වා මනුස්සා කථං හි නාම සමණසක්‍යපුත්තියා හෙමන්තම්පි ගිම්හම්පි වස්සම්පි චාරිකං චරිස්සන්ති හරිතානි තිණානි සම්මද්දන්තා එකින්ද්‍රියං ජීවං විහෙඨෙන්තා බහූ ඛුද්දකෙ පාණෙ සඞ්ඝාතං ආපාදෙන්තා; ඉමෙ හි නාම අඤ්ඤතිත්ථියා දුරක්ඛාතධම්මා වස්සාවාසං අල්ලී යිස්සන්ති සඞ්කාසයිස්සන්ති; ඉමෙ හි නාම සකුන්තකා රුක්ඛග්ගෙසු කුලා වකානි කරිත්වා වස්සාවාසං අල්ලීයිස්සන්ති සඞ්කාසයිස්සන්තීති ආදීනි වත්වා උජ්ඣායිංසු; තමත්ථං භික්ඛූ භගවතො ආරොචෙසුං භගවා තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ඉමං සුත්තං දෙසෙන්තො පඨමං තාව "අනුජානාමි භික්ඛවෙ වස්සං උපගන්තු"න්ති[1] එත්තකමෙව ආහ; අථ භික්ඛූනං කදා නු ඛො වස්සං උප

a. "දසමෙ" ඉති පොත්ථකෙසු. b. "අනිබද්ධං වස්සා" ඉති පොත්ථකෙසු.

1. මහාවග්ග.

ගන්තබ්බන්ති උප්පන්නං විතක්කං සුත්වා "අනුජානාමි භික්ඛවෙ වස්සානෙ වස්සං උපගන්තු"න්ති[1] ආහ; අථඛො භික්ඛූනං එතදහොසි: කති නු ඛො වස්සූපනායිකාති; භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං; තං සුත්වා සකලම්පි ඉමං සුත්තං දෙසෙන්තො **ද්වෙමා භික්ඛවෙති** ආදිමාහ; තත්ථ **වස්සූපනායිකාති** වස්සූපගමනානි; **පුරිමිකාති** අපරජ්ජුගතාය ආසාළ්හියා උපගන්තබ්බා පුරිමකත්තිකපුණ්ණමපරියොසානා පඨමා තෙමාසී; **පච්ඡිමිකාති** මාසගතාය ආසාළ්හියා උපගන්තබ්බා පච්ඡිමකත්තිකපරියොසානා පච්ඡිමා තෙමාසීති.

වස්සූපනායිකාවග්ගො පඨමො.

---

2. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **බලානීති** කෙනට්ඨෙන බලානි අකම්පනීයට්ඨෙන බලානි නාම; තථා දුරභිභවනට්ඨෙන අනජ්ඣොමද්දනට්ඨෙන ච; **පටිසඞ්ඛානබලන්ති** පච්චවෙක්ඛනාබලං; **භාවනාබලන්ති** බ්‍රූහනබලං වඩ්ඪනබලං; **සුඛමත්තානන්ති** ඉදං හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං; **තත්‍රාති** තෙසු ද්විසු බලෙසු; **යමිදන්ති** යං ඉදං; **සෙඛමෙතං බලන්ති** සත්තන්නං සෙඛානං ඤාණබලමෙතං; **සෙඛං හි සො භික්ඛවෙ බලං ආගම්මාති** සත්තන්නං සෙඛානං ඤාණබලං ආරබ්භ සන්ධාය පටිච්ච; **පජහතීති** මග්ගෙන පජහති; **පහායාති** ඉමිනා පන ඵලං කථිතං; **යං පාපන්ති** යං පාපකං ලාමකං; යස්මා පජහන්තානි ද්වෙපි වඩ්ඪිත්වා අරහත්තං පාපුණාති තස්මා එත්ථ එතදග්ගං නාගතන්ති වෙදිතබ්බං.

2. 2. 2.

දුතියෙ **සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙතීති** ආදීසු අයං හෙට්ඨා අනාගතානං පදානං වසෙන අත්ථවණ්ණනා; **විවෙකනිස්සිතන්ති** විවෙකං නිස්සිතං; විවෙකොති විවිත්තතා; ස්වායං තදඞ්ගවිවෙකො වික්ඛම්භන සමුච්ඡෙද පටිප්පස්සද්ධිනිස්සරණවිවෙකොති පඤ්චවිධො; තස්මිං පඤ්චවිධෙ විවෙකෙ විවෙකනිස්සිතන්ති තදඞ්ගවිවෙකනිස්සිතං සමුච්ඡෙදවිවෙකනිස්සිතං නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතඤ්ච සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙතීති අයමත්ථො වෙදිතබ්බො; තථා හි සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගභාවනානුයුත්තො යොගී විපස්සනාක්ඛණෙ කිච්චතො තදඞ්ගවිවෙකනිස්සිතං අජ්ඣාසයතො නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතං මග්ගකාලෙ පන කිච්චතො සමුච්ඡෙදවිවෙකනිස්සිතං ආරම්මණතො නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති; පඤ්චවිධවිවෙකනිස්සිතම්පීති එකෙ; තෙ හි න කෙවලං බලවවිපස්සනාමග්ගඵලක්ඛණෙසු එව බොජ්ඣඞ්ගෙ උද්ධරන්ති විපස්සනාපාදකකසිණජ්ඣාන ආනාපානාසුභබ්‍රහ්මවිහාරජ්ඣානෙසුපි උද්ධරන්ති; න ච පටිසිද්ධා අට්ඨකථාචරියෙහි තස්මා තෙසං මතෙන එතෙසං ඣානානං පවත්තික්ඛණෙ කිච්චතො එව වික්ඛම්භනවිවෙකනිස්සිතං යථා ච විපස්සනාක්ඛණෙ අජ්ඣා

---

1. මහාවග්ග.

සයතො නිස්සරණවිවෙකනිස්සිතන්ති වුත්තං එවං පටිප්පස්සද්ධිවිවෙකනිස්සිතම්පි භාවෙතීති වත්තුං වට්ටති; එස නයො විරාගනිස්සිතාදීසු විවෙකත්ථා එව හි විරාගාදයො; කෙවලං හෙත්ථ වොස්සග්ගො දුවිධො පරිච්චාගවොස්සග්ගො ච පක්ඛන්දනවොස්සග්ගො චාති; තත්ථ පරිච්චාගවොස්සග්ගොති විපස්සනාක්ඛණෙ ච තදඞ්ගවසෙන මග්ගක්ඛණෙ ච සමුච්ඡෙදවසෙන කිලෙසප්පහානං; පක්ඛන්දනවොස්සග්ගොති විපස්සනාක්ඛණෙ තන්නින්නභාවෙන මග්ගක්ඛණෙ පන ආරම්මණකරණෙන නිබ්බානපක්ඛන්දනං; තදුභයම්පි ඉමස්මිං ලොකියලොකුත්තරමිස්සකෙ අත්ථවණ්ණනානයෙ වට්ටති තථා හි අයං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො යථාවුත්තෙන පකාරෙන කිලෙසෙ පරිච්චජති නිබ්බානඤ්ච පක්ඛන්දති; **වොස්සග්ගපරිණාමි**න්ති ඉමිනා පන සකලෙන වචනෙන වොස්සග්ගත්ථං පරිණමන්තං පරිණතඤ්ච පරිපච්චන්තං[1] පරිපක්කඤ්චාති ඉදං වුත්තං හොති; අයං හි බොජ්ඣඞ්ගභාවනමනුයුත්තො භික්ඛු යථා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො කිලෙසපරිච්චාගවොස්සග්ගත්ථං නිබ්බානපක්ඛන්දනවොස්සග්ගත්ථඤ්ච පරිපච්චති යථා ච පරිපක්කො හොති තථා නං භාවෙතීති එස නයො සෙසබොජ්ඣඞ්ගෙසු; ඉධ පන නිබ්බානංයෙව සබ්බසඞ්ඛතෙහි විවිත්තත්තා විවෙකො සබ්බෙසං විරාගභාවතො විරාගො නිරොධභාවතො නිරොධොති වුත්තං; මග්ගො එව ච වොස්සග්ගපරිණාමී තස්මා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකං ආරම්මණං කත්වා පවත්තියා විවෙකනිස්සිතං තථා විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතඤ්ච; තඤ්ච ඛො අරියමග්ගක්ඛණප්පවත්තියා කිලෙසානං සමුච්ඡෙදතො පරිච්චාගභාවෙන ච නිබ්බානපක්ඛන්දනභාවෙන ච පරිණතං පරිපක්කන්ති අයමෙව අත්ථො දට්ඨබ්බො; එස නයො සෙසබොජ්ඣඞ්ගෙසු; ඉති ඉමෙ සත්ත බොජ්ඣඞ්ගා ලොකියලොකුත්තරමිස්සකා කථිතා; ඉමෙසු විසුපි බලෙසු එතදග්ගභාවො වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

2. 2. 3.

තතියෙ **විවිච්චෙව කාමෙහී**ති; ආදීනං චතුන්නං ඣානානං පාළිඅත්ථො ච භාවනානයො ච සබ්බො සබ්බාකාරෙන විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතොයෙව; ඉමානි පන චත්තාරි ඣානානි එකො භික්ඛු චිත්තෙකග්ගත්ථාය භාවෙති එකො විපස්සනාපාදකත්ථාය එකො අභිඤ්ඤාපාදකත්ථාය එකො නිරොධපාදකත්ථාය එකො භවවිසෙසත්ථාය; ඉධ පනෙතානිපි විපස්සනාපාදකානි අධිප්පෙතානි; අයං හි භික්ඛු ඉමානි ඣානානි සමාපජ්ජිත්වා සමාපත්තිතො වුට්ඨාය සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා හෙතුපච්චයපරිග්ගහං කත්වා සප්පච්චයං නාමරූපං වවත්ථපෙත්වා ඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣඞ්ගානි සමොධානෙත්වා අරහත්තං පාපුණාති; එවමෙතානි ඣානානි ලොකියලොකුත්තරමිස්සකානෙව කථිතානීති; ඉමස්මිං චාපි බලවග්ගෙ එතදග්ගභාවො වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

---

1. "පරිපච්චගතං" පොත්ථකෙසු

2. 2. 4.

චතුත්ථෙ සඞ්ඛිත්තෙන ච විත්ථාරෙන චාති; සඞ්ඛිත්තධම්මදෙසනා විත්ථාරධම්මදෙසනා චාති ද්වෙයෙව ධම්මදෙසනාති දස්සෙති; තත්ථ මාතිකං උද්දිසිත්වා කථිතදෙසනා සඞ්ඛිත්තදෙසනා නාම; තමෙව මාතිකං විත්ථාරතො විභජිත්වා කථිතා විත්ථාරදෙසනා නාම; මාතිකං ඨපෙත්වාපි අට්ඨපෙත්වාපි විත්ථාරතො විභජිත්වා කථිතා විත්ථාරදෙසනාව; තාසු සඞ්ඛිත්තදෙසනා නාම මහාපඤ්ඤස්ස පුග්ගලස්ස වසෙන කථිතා; විත්ථාරදෙසනා නාම මන්දපඤ්ඤස්ස; මහාපඤ්ඤස්ස හි විත්ථාරදෙසනා අතිපපඤ්චො විය හොති; මන්දපඤ්ඤස්ස සඞ්ඛෙපදෙසනා සසකස්ස උප්පතනං විය හොති නෙව අන්තං න කොටිං පාපුණිතුං සක්කොති; සඞ්ඛෙපදෙසනා ච උග්ඝටිතඤ්ඤුස්ස වසෙන කථිතා; විත්ථාරදෙසනා ඉතරෙසං තිණ්ණං වසෙන; සකලම්පි හි තෙපිටකං සඞ්ඛෙපදෙසනාවිත්ථාරදෙසනාති එත්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

2. 2. 5.

පඤ්චමෙ **යස්මිං භික්ඛවෙ අධිකරණෙති**; විවාදාධිකරණං අනුවාදාධිකරණං ආපත්තාධිකරණං කිච්චාධිකරණන්ති ඉමෙසං චතුන්නං අධිකරණානං යස්මිං අධිකරණෙ; **ආපන්නො ච භික්ඛූති**; ආපත්තිං ආපන්නො භික්ඛු; **තස්මෙතන්ති** තස්මිං එතං; **දීඝත්තායාති** දීඝං අද්ධානං තිට්ඨනත්ථාය; **ඛරත්තායාති** දාසකොණ්ඩචණ්ඩාලවෙනාති එවං ඛරවාචප්පවත්තනත්ථාය; **වාලත්තායාති** පාණිලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීහි පහරණවසෙන කක්ඛලභාවත්ථාය; **භික්ඛූ ච න ඵාසුකං විහරිස්සන්තීති** අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදපන්නෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ යෙපි උද්දෙසං වා පරිපුච්ඡං වා ගහෙතුකාමා පධානං වා අනුයුඤ්ජිතුකාමා තෙ ඵාසුකං න විහරිස්සන්ති; භික්ඛුසඞ්ඝස්මිං හි උපොසථප්පවාරණාය ඨිතාය උද්දෙසාදීහි අත්ථිකා උද්දෙසාදීනි ගහෙතුං න සක්කොන්ති විපස්සකානං චිත්තුප්පාදො න එකග්ගො හොති තතො විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං න සක්කොන්ති එවං භික්ඛූ ච න ඵාසුකං විහරිස්සන්ති; **න දීඝත්තායාති** ආදීසු වුත්තපටිපක්ඛනයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ; **ඉති පටිසඤ්චික්ඛතීති**; එවං පච්චවෙක්ඛති; **අකුසලං ආපන්නොති** එත්ථ අකුසලන්ති ආපත්ති අධිප්පෙතා ආපත්තිං ආපන්නොති අත්ථො; **කිඤ්චිදෙව දෙසන්ති**; න සබ්බමෙව ආපත්තිං ආපත්තියා පන කිඤ්චිදෙව දෙසං අඤ්ඤතරං ආපත්තින්ති අත්ථො; **කායෙනාති** කරජකායෙන; **අනත්තමනොති** අතුට්ඨචිත්තො; අනත්තමන **වාචන්ති** අතුට්ඨවාචං; **මමෙවාති** මංයෙව; **තත්ථාති** තස්මිං අධිකරණෙ; **අච්චයො අච්චගමාති** අපරාධො අතික්කමිත්වා මද්දිත්වා ගතො අහමෙවෙත්ථ අපරාධිකො; **සුඞ්කදායිකංව භණ්ඩස්මින්ති** යථා සුඞ්කට්ඨානං පරිහරිත්වා නීතෙ භණ්ඩස්මිං සුඞ්කදායකං අපරාධො අභිභවති සො ච තත්ථ අපරාධිකො හොති න රාජානො න රාජපුරිසාති අත්ථො; ඉදං වුත්තං **හොති**: යො රඤ්ඤො ඨපිතං සුඞ්කට්ඨානං පරිහරිත්වා භණ්ඩං හරති තං සහ භණ්ඩසකටෙන ආනෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙන්ති; තත්ථ නෙව සුඞ්කට්ඨානස්ස

දෙසො අත්ථි න රඤ්ඤො න රාජපුරිසානං පරිහරිත්වා ගතස්සෙව පන දෙසො; එවමෙවං යං සො භික්ඛු ආපත්තිං ආපන්නො තත්ථ නෙව ආපත්තියා දෙසො නාචොදකස්ස තීහි පන කාරණෙහි තස්සෙව භික්ඛුනො දෙසො; තස්ස හි ආපත්තිං ආපන්නභාවෙනාපි දෙසො චොදකෙ අනත්තමනතායපි දෙසො අනත්තමනස්ස සතො පරෙසං ආරොචනෙනාපි දෙසො; චොදකස්ස පන යං සො තං ආපත්තිං ආපජ්ජන්තං අද්දස තත්ථ දෙසො නත්ථි; අනත්තමනතාය චොදනා පන දෙසො; තම්පි අමනසි කරිත්වා අයං භික්ඛු අත්තනොව දෙසං පච්චවෙක්ඛන්තො ඉති මමෙව තත්ථ අච්චයො අච්චගමා සුඞ්කදායිකංව භණ්ඩස්මින්ති එවං පටිසංචික්ඛතීති අත්ථො; දුතියවාරෙ චොදකස්ස අනත්තමනතා ච අනත්තමනතාය චොදිතභාවො චාති වෙ දෙසා; තෙසං වසෙන අච්චයො අච්චගමාති එත්ථ යොජනා කාතබ්බා සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

2. 2. 6.

එකො **අඤ්ඤතරොති** එකො අපාකටනාමො බ්‍රාහ්මණො; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** යෙනාති භුම්මත්ථෙ කරණවචනං; තස්මා යත්ථ භගවා තත්ථ උපසඞ්කමීති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; යෙන වා කාරණෙන භගවා දෙවමනුස්සෙහි උපසඞ්කමිතබ්බො තෙන කාරණෙන උපසඞ්කමීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; කෙන ච කාරණෙන භගවා උපසඞ්කමිතබ්බො: නානප්පකාරගුණවිසෙසාධිගමාධිප්පායෙන; සාදුඵලූපභොගාධිප්පායෙන දිජගණෙහි නිච්චඵලිතමහාරුක්ඛො විය; උපසඞ්කමීති ගතොති වුත්තං හොති; **උපසඞ්කමිත්වාති** උපසඞ්කමනපරියොසානදීපනං; අථවා එවං ගතො තතො ආසන්නතරං ඨානං භගවතො සමීපසඞ්ඛාතං ගන්ත්වාතිපි වුත්තං හොති; **භගවතා සද්ධිං සම්මොදීති** යථා ච ඛමනීයාදීනි **පුච්ඡන්තො** භගවා තෙන එවං සොපි භගවතා සද්ධිං සමප්පවත්තමොදො අහොසි සීතොදකං විය උණ්හොදකෙන සම්මොදිතං එකීභාවං අගමාසි; යාය ච කච්චි භො ගොතම ඛමනීයං කච්චි යාපනීයං කච්චි භොතො ගොතමස්ස ගොතමසාවකානඤ්ච අප්පාබාධං අප්පාතඞ්කං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුවිහාරොති ආදිකාය කථාය සම්මොදි; තං පීතිපාමොජ්ජසඞ්ඛාතස්ස සම්මොදස්ස ජනනතො සම්මොදිතුං යුත්තභාවතො ච සම්මොදනීයං කථං අත්ථබ්‍යඤ්ජනමධුරතාය සුචිරම්පි කාලං සාරෙතුං නිරන්තරං පවත්තෙතුං අරහරූපතො සරිතබ්බභාවතො ච සාරණීයං; සූයමානසුඛතො ච සම්මොදනීයං; අනුස්සරියමානසුඛතො සාරණීයං; තථා බ්‍යඤ්ජනපරිසුද්ධතාය සම්මොදනීයං; අත්ථපරිසුද්ධතාය සාරණීයන්ති එවං අනෙකෙහි පරියායෙහි **සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා** පරියොසාපෙත්වා නිට්ඨපෙත්වා යෙනත්ථෙන ආගතො තං පුච්ඡිතුකාමො එකමන්තං නිසීදි; **එකමන්තන්ති** භාවනපුංසකනිද්දෙසො විසමං චන්දිමසුරියා පරිවත්තන්තීති ආදීසු විය; තස්මා යථා නිසින්නො එකමන්තං නිසින්නො හොති තථා නිසීදීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; භුම්මත්ථෙ වා එතං උපයොගවචනං; **නිසීදීති** උපාවිසි; පණ්ඩිතා හි පුරිසා ගරුට්ඨානියං උපසඞ්කමිත්වා ආසනකුසලතාය එකමන්තං නිසීදන්ති; අයඤ්ච තෙසං අඤ්ඤතරො තස්මා

එකමන්තං නිසීදි; කථං නිසින්නො පන එකමන්තං නිසින්නො හොතීති: ඡ නිසජ්ජදොසෙ වජ්ජෙත්වා; සෙය්‍යථිදං: අතිදූරමච්චාසන්නමුපරිවාත මුණ්ණතප්පදෙසං අතිසම්මුඛමතිපච්ඡාති; අතිදූරෙ නිසින්නො හි සචෙ කථෙතුකාමො හොති උච්චාසද්දෙන කථෙතබ්බං හොති; අච්චාසන්නෙ නිසින්නො සඞ්ඝට්ටනං කරොති උපරිවාතෙ නිසින්නො සරීරගන්ධෙන බාධති; උණ්ණතප්පදෙසෙ නිසින්නො අගාරවං පකාසෙති; අතිසම්මුඛා නිසින්නො සචෙ දට්ඨුකාමො හොති චක්ඛුනා චක්ඛුං ආහච්ච දට්ඨබ්බං හොති; අතිපච්ඡා නිසින්නො සචෙ දට්ඨුකාමො හොති ගීවං පසාරෙත්වා දට්ඨබ්බං හොති; තස්මා අයම්පි එතෙ ඡ නිසජ්ජදොසෙ වජ්ජෙත්වා නිසීදි; තෙන වුත්තං එකමන්තං නිසීදීති; **එතදවොචාති** දුවිධා හි පුච්ඡා අගාරිකපුච්ඡා අනගාරිකපුච්ඡා ච; තත්‍ථ කිං භන්තෙ කුසලං කිං අකුසලන්ති ඉමිනා නයෙන අගාරිකපුච්ඡා ආගතා; ඉමෙ නු ඛො භන්තෙ පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාති ඉමිනා නයෙන අනගාරිකපුච්ඡා; අයම්පන අත්තනො අනුරූපං අගාරිකපුච්ඡං පුච්ඡන්තො එතං කො නු ඛො භො ගොතම හෙතු කො පච්චයොති ආදිවචනං අවොච; තත්‍ථ **හෙතු පච්චයොති** උභයමෙපතං කාරණවෙවචනමෙව; **අධම්මචරියාවිසමචරියාහෙතූති** අධම්මචරියාසඞ්ඛාතාය විසමචරියාය හෙතු තංකාරණා තප්පච්චයාති අත්‍ථො; තත්‍රායං පදත්‍ථො; අධම්මස්ස චරියා අධම්මචරියා අධම්ම කාරණන්ති අත්‍ථො; විසමං චරියා විසමස්ස වා කම්මස්ස චරියාති විසමචරියා අධම්මචරියා ච සා විසමචරියා චාති අධම්මචරියාවිසමචරියා; එතෙනෙව නයෙන සුක්කපක්ඛෙපි අත්‍ථො වෙදිතබ්බො; අත්‍ථතො පනෙත්‍ථ අධම්ම චරියාවිසමචරියා නාම දසඅකුසලකම්මපථා; ධම්මචරියාසමචරියා නාම දසකුසලකම්මපථාති වෙදිතබ්බා; **අභික්කන්තං භො ගොතම අභික්කන්තං භො ගොතමාති** එත්‍ථ අභික්කන්තසද්දො ඛයසුන්දරාභිරූප අබ්භනුමොදනෙසු දිස්සති; "අභික්කන්තා භන්තෙ රත්ති නික්ඛන්තො පඨමො යාමො චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො"ති[1] ආදීසු හි ඛයෙ දිස්සති; "අයං ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීත තරො චා"ති[2] ආදීසු සුන්දරෙ.

"කො මෙ වන්දති පාදානි ඉද්ධියා යසසා ජලං
අභික්කන්තෙන වණ්ණෙන සබ්බා ඔභාසයං දිසා"ති.[3]

ආදීසු අභිරූපෙ; "අභික්කන්තං භන්තෙ"ති[4] ආදීසු අබ්භනුමොදනෙ ඉධාපි අබ්භනුමොදනෙයෙව; යස්මා ච අබ්භනුමොදනෙ තස්මා සාධු සාධු භො ගොතමාති වුත්තං හොතීති වෙදිතබ්බං.

භයෙ කොධෙ පසංසායං තුරිතෙ කොතූහලච්ඡරෙ
හාසෙ සොකෙ පසාදෙ ච කරෙ ආමෙණ්ඩිතං බුධොති.

ඉමිනා ච ලක්ඛණෙන ඉධ පසාදවසෙන පසංසාවසෙන චායං ද්වික්ඛත්තුං වුත්තොති වෙදිතබ්බො; අථවා අභික්කන්තන්ති අතිකන්තං

1. චුල්ලවග්ග.
2. අඞ්ගුත්තර-චතුක්ක.
3. විමානවත්‍ථු-මණ්ඩූකදෙවපුත්ත වණ්ණනා.
4. මජ්ඣිමනිකාය-අභයරාජ කුමාර සුත්ත.

අතිඉට්ඨං අතිමනාපං අතිසුන්දරන්ති වුත්තං හොති; තත්ථ එකෙන අභික්කන්තසද්දෙන දෙසනං ථොමෙති; එකෙන අත්තනො පසාදං; අයං හෙත්ථ අධිප්පායො; අභික්කන්තං භො ගොතම යදිදං භොතො ගොතමස්ස ධම්මදෙසනා; අභික්කන්තං යදිදං භොතො ගොතමස්ස දෙසනං ආගම්ම මම පසාදො. භගවතො යෙව වා වචනං ද්වෙ ද්වෙ අත්ථෙ සන්ධාය ථොමෙති; භොතො ගොතමස්ස වචනං අභික්කන්තං දොසනාසනතො; අභික්කන්තං ගුණාධිගමනතො; තථා සද්ධාජනනතො පඤ්ඤාජනනතො; සාත්ථතො සබ්‍යඤ්ජනතො; උත්තානපදතො ගම්භීරත්ථතො; කණ්ණසුඛතො හදයඞ්ගමතො; අනත්තුක්කංසනතො අපරවම්භනතො; කරුණාසීතලතො පඤ්ඤාවදාතතො; ආපාථරමණීයතො විමද්දක්ඛමතො; සුය්‍යමානසුඛතො වීමංසියමානහිතතොති එවමාදීහි යොජෙතබ්බං; තතො පරම්පි චතූහි උපමාහි දෙසනංයෙව ථොමෙති; තත්ථ **නික්කුජ්ජිත**න්ති අධොමුඛං ඨපිතං හෙට්ඨාමුඛජාතං වා; **උක්කුජ්ජෙය්‍යා**ති උපරිමුඛං කරෙය්‍ය; **පටිච්ඡන්න**න්ති තිණපණ්ණාදිඡාදිතං; **විවරෙය්‍යා**ති උග්ඝාටෙය්‍ය; **මූළ්හස්සා**ති දිසාමූළ්හස්ස; **මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍යා**ති හත්ථෙ ගහෙත්වා එස මග්ගොති වදෙය්‍ය; **අන්ධකාරෙ**ති කාළපක්ඛචාතුද්දසීඅඩ්ඪරත්තඝනවනසණ්ඩමෙඝපටලෙහි චතුරඞ්ගතමෙ; අයන්තාව අනුත්තානපදත්ථො; අයම්පන අධිප්පාය යොජනා: යථා කොචි නික්කුජ්ජිතං උක්කුජ්ජෙය්‍ය එවං සද්ධම්මවිමුඛං අසද්ධම්මෙ පතිතං මං අසද්ධම්මා වුට්ඨාපෙන්තෙන; යථා පටිච්ඡන්නං විවරෙය්‍ය එවං කස්සපස්ස භගවතො සාසනන්තරධානා පභුති මිච්ඡාදිට්ඨිගහනපටිච්ඡන්නං සාසනං විවරන්තෙන; යථා මූළ්හස්ස මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය එවං කුම්මග්ගමිච්ඡාමග්ගපටිපන්නස්ස මෙ සග්ගමොක්ඛමග්ගං ආවිකරොන්තෙන; යථා අන්ධකාරෙ තෙලපජ්ජොතං ධාරෙය්‍ය එවං මොහන්ධකාරනිමුග්ගස්ස මෙ බුද්ධාදිරතනරූපානි අපස්සතො තප්පටිච්ඡාදකමොහන්ධකාරවිද්ධංසක දෙසනාපජ්ජොතධාරණෙන; මය්හං භොතා ගොතමෙන එතෙහි පරියායෙහි පකාසිතත්තා අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො එවං දෙසනං ථොමෙත්වා ඉමාය දෙසනාය රතනත්තයෙ පසන්නචිත්තො පසන්නාකාරං කරොන්තො එසාහන්ති ආදිමාහ: තත්ථ **එසාහ**න්ති එසො අහං; **භවන්තං ගොතමං සරණං ගච්ඡාමී**ති භවම්මෙ ගොතමො සරණං පරායණං අඝස්ස තාතා හිතස්ස ච විධාතාති ඉමිනා අධිප්පායෙන භවන්තං ගොතමං ගච්ඡාමි භජාමි සෙවාමි පයිරුපාසාමි එවං ජානාමි බුජ්ඣාමීති; යෙසං හි ධාතූනං ගති අත්ථො බුද්ධිපි තෙසං අත්ථො; තස්මා ගච්ඡාමීති ඉමස්ස ජානාමි බුජ්ඣාමීති අයමත්ථො වුත්තො; **ධම්මඤ්ච භික්ඛුසඞ්ඝඤ්චා**ති එත්ථ පන අධිගතමග්ගෙ සච්ඡිකතනිරොධෙ යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානෙ චතූසු අපායෙසු අපතමානෙ ධාරෙතීති ධම්මො; සො අත්ථතො අරියමග්ගො චෙව නිබ්බානඤ්ච වුත්තං හෙතං: "යාවතා භික්ඛවෙ ධම්මා සඞ්ඛතා අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො තෙසං අග්ගමක්ඛායතී"ති[1] විත්ථාරො; න කෙවලඤ්ච අරියමග්ගො චෙව නිබ්බානඤ්ච; අපි ච ඛො අරියඵලෙහි සද්ධිං පරියත්තිධම්මොපි වුත්තං හෙතං ඡත්තමාණවකවිමානෙ:-

1. අඞ්ගුත්තරචතුක්ක-චක්කවග්ග.

"රාගවිරාගමනෙජමසොකං ධම්මමසඞ්ඛතමප්පටිකූලං
මධුරමිමං පගුණං සුවිභත්තං ධම්මමිමං සරණත්ථමුපෙමි"ති.[1]

එත්ථ රාගවිරාගොති මග්ගො කථිතො; අනෙජමසොකන්ති ඵලං; ධම්මමසඞ්ඛතන්ති නිබ්බානං; අප්පටිකූලං මධුරමිමං පගුණං සුවිභත්තන්ති පිටකත්තයෙන විභත්තසබ්බධම්මක්ඛන්ධානි; දිට්ඨිසීලසඞ්ඝාතෙන සංහතොති සඞ්ඝො; සො අත්ථතො අට්ඨඅරියපුග්ගලසමූහො; වුත්තං හෙතං තසම්[illegible] විමානෙ:–

"යඤ්ච දින්නමහප්ඵලමාහු චතූසු සුචිසු පුරිසයුගෙසු
අට්ඨ ච පුග්ගලධම්මදසා තෙ සඞ්ඝමිමං සරණත්ථමුපෙමි"ති.[1]

භික්ඛූනං සඞ්ඝො භික්ඛුසඞ්ඝො; එත්තාවතා බ්‍රාහ්මණො තීණි සරණගමනානි[a] පටිවෙදෙසි; ඉදානි තෙසු සරණගමනෙසු කොසල්ලත්ථං සරණං සරණගමනං යො සරණං ගච්ඡති සරණගමනප්පභෙදො සරණගමනඵලං සඞ්කිලෙසො භෙදොති අයං විධි වෙදිතබ්බො; සෙය්‍යථිදං: පදත්ථතො තාව හිංසතීති සරණං; සරණගතානං තෙනෙව සරණගමනෙන භයං සන්තාසං දුක්ඛං දුග්ගතිපරික්කිලෙසං හනති විනාසෙතීති අත්ථො; රතනත්තයස්සෙවෙතං අධිවචනං; අථ වා හිතෙ පවත්තනෙන අහිතා ච නිවත්තනෙන සත්තානං භයං හිංසතීති බුද්ධො භවකන්තාරා උත්තරණෙන අස්සාසදානෙන ච ධම්මො අප්පකානම්පි කාරානං විපුලඵලපටිලාභකරණෙන සඞ්ඝො තස්මා ඉමිනාපි පරියායෙන රතනත්තයං සරණං; තප්පසාදතග්ගරුතාහි විහතකිලෙසො තප්පරායණතාකාරප්පවත්තො චිත්තුප්පාදො සරණගමනං; තං සමඞ්ගී සත්තො සරණං ගච්ඡති වුත්තප්පකාරෙන චිත්තුප්පාදෙන එතානි මෙ තීණි රතනානි සරණං එතානි පරායණන්ති එවං උපෙතීති අත්ථො; එවං තාව සරණං සරණගමනං යො ච සරණං ගච්ඡති ඉදන්තයං වෙදිතබ්බං; සරණගමනප්පභෙදෙ පන දුවිධං සරණගමනං ලොකුත්තරං ලොකියඤ්ච; තත්ථ ලොකුත්තරං දිට්ඨසච්චානං මග්ගක්ඛණෙ සරණගමනුපක්කිලෙසසමුච්ඡෙදෙන ආරම්මණතො නිබ්බානාරම්මණං හුත්වා කිච්චතො සකලෙපි රතනත්තයෙ ඉජ්ඣති; ලොකියපුථුජ්ජනානං සරණගමනුපක්කිලෙසවික්ඛම්භනෙන ආරම්මණතො බුද්ධාදිගුණාරම්මණං හුත්වා ඉජ්ඣති; තං අත්ථතො බුද්ධාදීසු වත්ථූසු සද්ධාපටිලාභො; සද්ධාමූලිකා ච සම්මාදිට්ඨි දසසු පුඤ්ඤකිරියවත්ථූසු දිට්ඨිජුකම්මන්ති වුච්චති; තයිදං චතුධා පවත්තති අත්තසන්නිය්‍යාතනෙන තප්පරායණතාය සිස්සභාවූපගමනෙන පණිපාතෙනාති; තත්ථ අත්තසන්නිය්‍යාතනං නාම අජ්ජ ආදිං කත්වා අහං අත්තානං බුද්ධස්ස නිය්‍යාතෙමි ධම්මස්ස සඞ්ඝස්සාති එවං බුද්ධාදීනං අත්තපරිච්චජනං; තප්පරායණතා නාම අජ්ජ ආදිං කත්වා අහං බුද්ධපරායණො ධම්මපරායණො සඞ්ඝපරායණො ඉති මං ධාරෙථාති එවං තප්පරායණභාවො; සිස්සභාවූපගමනං නාම අජ්ජාදිං කත්වා අහං බුද්ධස්ස අන්තෙවාසිකො ධම්මස්ස සඞ්ඝස්ස ඉති මං

1. ඛුද්දකනිකාය-විමානවත්ථු. a. සරණගමනානීතිපි පාඨො.

ධාරෙථාති එවං සිස්සභාවූපගමො; පණිපාතො නාම අජ්ජාදිං කත්වා අහං අභිවාදනපච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්මං බුද්ධාදීනංයෙව තිණ්ණං වත්ථූනං කරොමි ඉති මං ධාරෙථාති එවං බුද්ධාදීසු පරමනිපච්චාකාරො; ඉමෙසං චතුන්නං ආකාරානං අඤ්ඤතරම්පි කරොන්තෙන ගහිතංයෙව හොති සරණගමනං; අපි ච භගවතො අත්තානං පරිච්චජාමි ධම්මස්ස සඞ්ඝස්ස අත්තානං පරිච්චජාමි ජීවිතං පරිච්චජාමි පරිච්චත්තොයෙව මෙ අත්තා පරිච්චත්තංයෙව මෙ ජීවිතං ජීවිතපරියන්තිකං බුද්ධං සරණං ගච්ඡාමි බුද්ධො මෙ සරණං ලෙණං තාණන්ති එවං අත්තසන්නිය්‍යාතනං වෙදිතබ්බං; "සත්ථාරඤ්ච වතාහං පස්සෙය්‍යං භගවන්තමෙව පස්සෙය්‍යං සුගතඤ්ච වතාහං පස්සෙය්‍යං භගවන්තමෙව පස්සෙය්‍යං සම්මාසම්බුද්ධඤ්ච වතාහං පස්සෙය්‍යං භගවන්තමෙව පස්සෙය්‍යන්ති"[1] එවම්පි මහාකස්සපස්ස සරණගමනෙ විය සිස්සභාවූපගමනං දට්ඨබ්බං.

"සො අහං විචරිස්සාමි ගාමා ගාමං පුරා පුරං
නමස්සමානො සම්බුද්ධං ධම්මස්ස ච සුධම්මත"න්ති.[2]

එවම්පි ආලවකාදීනං සරණගමනං විය තප්පරායනතා වෙදිතබ්බා; "අථ ඛො බ්‍රහ්මායුබ්‍රාහ්මණො උට්ඨායාසනා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා භගවතො පාදානි මුඛෙන ච පරිචුම්බති පාණීහි ච පරිසම්බාහති නාමඤ්ච සාවෙති බ්‍රහ්මායු අහං භො ගොතම බ්‍රාහ්මණො බ්‍රහ්මායු අහං භො ගොතම බ්‍රාහ්මණො"ති[3] එවං පණිපාතො දට්ඨබ්බො සො පනෙස ඤාතිභයාචරියදක්ඛිණෙය්‍යවසෙන චතුබ්බිධො හොති; තත්ථ දක්ඛිණෙය්‍යපණිපාතෙන සරණගමනං හොති න ඉතරෙහි සෙට්ඨවසෙනෙව හි සරණං ගය්හති සෙට්ඨවසෙන භිජ්ජති; තස්මා යො සාකියො වා කොලියො වා බුද්ධො අම්හාකං ඤාතකොති වන්දති අගහිතමෙව හොති සරණං; යො ච සමණො ගොතමො රාජපූජිතො මහානුභාවො අවන්දියමානො අනත්ථම්පි කරෙය්‍යාති භයෙන වන්දති අගහිතමෙව හොති සරණං යොපි බොධිසත්තකාලෙ භගවතො සන්තිකෙ කිඤ්චි උග්ගහිතං සරමානො බුද්ධකාලෙ ච:-

"එකෙන භොගෙ භුඤ්ජෙය්‍ය ද්වීහි කම්මං පයොජයෙ
චතුත්ථඤ්ච නිධාපෙය්‍ය ආපදාසු භවිස්සතී"ති.[4]

එවරූපං අනුසාසනිං උග්ගහෙත්වා ආචරියො මෙති වන්දති අගහිතමෙව හොති සරණං; යො අයං ලොකෙ අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යොති වන්දති තෙනෙව ගහිතං හොති; එවං ගහිතසරණස්ස ච උපාසකස්ස වා උපාසිකාය වා අඤ්ඤතිත්ථියෙසු පබ්බජිතම්පි ඤාතකො මෙ අයන්ති වන්දතො සරණගමනං න භිජ්ජති පගෙව අපබ්බජිතං; තථා රාජානං භයවසෙන වන්දතො සො හි රට්ඨපූජිතත්තා අවන්දියමානො අනත්ථම්පි කරෙය්‍යාති; තථා යං කිඤ්චි

1. සංයුත්තනිකාය-කස්සපසංයුත්ත.
2. සුත්තනිපාත-ආළවකසුත්ත.
3. මජ්ඣිමනිකාය-මජ්ඣිමපණ්ණාසක-බ්‍රහ්මායුසුත්ත.
4. දීඝනිකාය-පාථිකවග්ග සිඞ්ගාලොවාදසුත්ත.

සිප්පං සික්ඛාපකං තිත්ථියම්පි ආචරියො මෙ අයන්ති වන්දතොපි න භිජ්ජති; එවං සරණගමනප්පභෙදො වෙදිතබ්බො; එත්ථ ච ලොකුත්තරස්ස සරණගමනස්ස චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි විපාකඵලං සබ්බදුක්ඛක්ඛයො ආනිසංසඵලං වුත්තං හෙතං:-

"යො ච බුද්ධඤ්ච ධම්මඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච සරණං ගතො
චත්තාරි අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති.

දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං
අරියඤ්චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.

එතං ඛො සරණං ඛෙමං එතං සරණමුත්තමං
එතං සරණමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චතී"ති.[1]

අපි ච නිච්චතො අනුපගමනාදිවසෙනපෙතස්ස ආනිසංසඵලං වෙදිතබ්බං; වුත්තං හෙතං: "අට්ඨානමෙතං භික්ඛවෙ අනවකාසො යං දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කඤ්චි සඞ්ඛාරං නිච්චතො උපගච්ඡෙය්‍ය, සුඛතො උපගච්ඡෙය්‍ය, කඤ්චි ධම්මං අත්තතො උපගච්ඡෙය්‍ය, මාතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, පිතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, අරහන්තං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය, දුට්ඨචිත්තො තථාගතස්ස ලොහිතං උප්පාදෙය්‍ය, සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය, අඤ්ඤං සත්ථාරං උද්දිසෙය්‍ය නෙතං ඨානං විජ්ජතී"ති;[2] ලොකියස්ස පන සරණගමනස්ස භවසම්පදාපි භොගසම්පදාපි ඵලමෙව; වුත්තං හෙතං:-

"යෙ කෙචි බුද්ධං සරණං ගතා සෙ න තෙ ගමිස්සන්ති අපායං
පහාය මානුසං දෙහං දෙවකායං පරිපූරෙස්සන්තී"ති.[3]

අපරම්පි වුත්තං: "අථ ඛො සක්කො දෙවානමින්දො අසීතියා දෙවතාසහස්සෙහි සද්ධිං යෙනායස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තෙනුපසංකමි=පෙ= එකමන්තං ඨිතං ඛො සක්කං දෙවානමින්දං ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො එතදවොච සාධු ඛො දෙවානමින්ද බුද්ධං සරණගමනං හොති බුද්ධං සරණගමනහෙතු ඛො දෙවානමින්ද එවමිධෙකච්චෙ සත්තා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උප්පජ්ජන්ති තෙ අඤ්ඤෙ දෙවෙ දසහි ඨානෙහි අධිගණ්හන්ති දිබ්බෙන ආයුනා දිබ්බෙන වණ්ණෙන දිබ්බෙන සුඛෙන දිබ්බෙන යසෙන දිබ්බෙන ආධිපතෙය්‍යෙන දිබ්බෙහි රූපෙහි සද්දෙහි ගන්ධෙහි රසෙහි ඵොට්ඨබ්බෙහී"ති. එසනයො ධම්මෙ සඞ්ඝෙ ච අපි ච වෙලාමසුත්තන්තාදිවසෙනාපි සරණගමනස්ස ඵලවිසෙසො වෙදිතබ්බො; එවං සරණගමනඵලං[a] වෙදිතබ්බං තත්ථ ච ලොකියසරණගමනං තීසු වත්ථූසු අඤ්ඤාණසංසයමිච්ඡාඤාණාදීහි සඞ්කිලිස්සති න මහාජුතිකං හොති න මහාවිප්ඵාරං; ලොකුත්තරස්ස නත්ථි සඞ්කිලෙසො; ලොකියස්ස ච සරණාගමනස්ස දුවිධො භෙදො සාවජ්ජො අනවජ්ජො ච තත්ථ සාවජ්ජො අඤ්ඤසත්ථාරාදීසු අත්තනිය්‍යාතනාදීහි හොති; සො අනිට්ඨ

1. ධම්මපද-බුද්ධවග්ග.
2. අඞ්ගුත්තරනිකාය-අට්ඨානපාළි.
3. දීඝනිකාය-මහාවග්ග මහාසමයසුත්ත.
a. "සරණගමනස්සඵලං"-ම.

ඵලො; අනවජ්ජා කාලකිරියාය; සො අවිපාකත්තා අඵලො; ලොකුත්තරස්ස පන නෙවත්ථි භෙදො; භවන්තරෙපි හි අරියසාවකො අඤ්ඤං සත්ථාරං නාපදිසති;[a] එවං සරණගමනස්ස සඞ්කිලෙසො ච භෙදො ච වෙදිතබ්බො; **උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතූ**ති මං භවං ගොතමො උපාසකො අයන්ති එවං ධාරෙතූති අත්ථො; උපාසකවිධිකොසල්ලත්ථං පනෙත්ථ කො උපාසකො කස්මා උපාසකොති වුච්චති කිමස්ස සීලං කො ආජීවො කා විපත්ති කා සම්පත්තීති ඉදං පකිණ්ණකං වෙදිතබ්බං: තත්ථ කො උපාසකොති යො කොචි සරණගතො[b] ගහට්ඨො; වුත්තං හෙතං: "යතො ඛො මහානාම උපාසකො බුද්ධං සරණගතො[b] හොති ධම්මං සඞ්ඝං සරණගතො හොති එත්තාවතා ඛො මහානාම උපාසකො හොතී"ති;[1] කස්මා උපාසකොති: රතනත්තයඋපාසනතො;[c] සො හි බුද්ධං උපාසතීති උපාසකො ධම්මං සඞ්ඝං උපාසතීති උපාසකොති; කිමස්ස සීලන්ති: පඤ්ච වෙරමණියො; යථාහ "යතො ඛො මහානාම උපාසකො පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති අදින්නාදානා කාමෙසු මිච්ඡාචාරා මුසාවාදා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතො හොති එත්තාවතා ඛො මහානාම උපාසකො සීලවා හොතී"ති;[1] කො ආජීවොති: පඤ්ච මිච්ඡාවණිජ්ජා පහාය ධම්මෙන සමෙන ජීවිකාකප්පනං වුත්තං හෙතං: "පඤ්චිමා භික්ඛවෙ වණිජ්ජා උපාසකෙන අකරණීයා කතමා පඤ්ච සත්ථවණිජ්ජා සත්තවණිජ්ජා මංසවණිජ්ජා මජ්ජවණිජ්ජා විසවණිජ්ජාති ඉමා ඛො භික්ඛවෙ පඤ්චවණිජ්ජා උපාසකෙන අකරණීයා"ති;[2] කා විපත්තීති: යා තස්සෙව සීලස්ස ච ආජීවස්ස ච විපත්ති අයමස්ස විපත්ති; අපි ච යාය එස චණ්ඩාලො චෙව හොති මලඤ්ච පතිකිට්ඨො ච සාපිස්ස විපත්තීති වෙදිතබ්බා; තෙ ච අත්ථතො අස්සද්ධියාදයො පඤ්ච ධම්මා හොන්ති; යථාහ: "පඤ්චහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො උපාසකො උපාසකචණ්ඩාලො ච හොති උපාසකමලඤ්ච උපාසකපතිකිට්ඨො ච කතමෙහි පඤ්චහි අස්සද්ධො හොති දුස්සීලො හොති කොතූහලමඞ්ගලිකො හොති මඞ්ගලං පච්චෙති නො කම්මං ඉතො බහිද්ධා දක්ඛිණෙය්‍යං පරියෙසති තත්ථ ච පුබ්බකාරං කරොතී"ති;[2] කා සම්පත්තීති: යාවස්ස සීලසම්පදා ච ආජීවසම්පදා ච සම්පත්ති යෙවස්ස රතනභාවාදිකරා සද්ධාදයො පඤ්චධම්මා; යථාහ: "පඤ්චහි භික්ඛවෙ ධම්මෙහි සමන්නාගතො උපාසකො උපාසකරතනඤ්ච හොති උපාසකපදුමඤ්ච උපාසකපුණ්ඩරීකඤ්ච කතමෙහි පඤ්චහි සද්ධො හොති සීලවා හොති න කොතූහලමඞ්ගලිකො හොති කම්මං පච්චෙති නො මඞ්ගලං න ඉතො බහිද්ධා දක්ඛිණෙය්‍යං ගවෙසති ඉධ ච පුබ්බකාරං කරොතී"ති;[3] **අජ්ජතග්ගෙ**ති එත්ථ අයං අග්ගසද්දො ආදිකොටිකොට්ඨාසසෙට්ඨෙසු දිස්සති; "අජ්ජතග්ගෙ සම්ම දොවාරික ආවරාමි ද්වාරං නිගණ්ඨානං නිගණ්ඨීන"න්ති[3] ආදිසු හි ආදිම්හි දිස්සති; "තෙනෙව අඞ්ගුලග්ගෙන තං

---

a. "නඋද්දිසතීති"-ම. b. "සරණං ගතො" ම.
c. "රතනත්තයස්සඋපාසනතො" ම. 1. සංයුත්තනිකාය-මහානාමසුත්ත.
2. අඞ්ගුත්තරනිකාය-පඤ්චක-උපාසකවග්ග.
3. මජ්ඣිමනිකාය-මජ්ඣිමපණ්ණාසක උපාලිසුත්ත.

අඞ්ගුලග්ගං පරාමසෙය්‍ය උච්ඡග්ගං වෙළග්ග"න්ති ආදිසු කොටියං; "අනු-
ජානාමි භික්ඛවෙ අම්බිලග්ගං වා මධුරග්ගං වා තිත්තකග්ගං වා විහා-
රග්ගෙන වා පරිවෙණග්ගෙන වා භාජෙතු"න්ති ආදිසු කොට්ඨාසෙ;
"යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා=පෙ=තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛා-
යතී"ති[1] ආදිසු සෙට්ඨෙ; ඉධ පනායං **ආදිම්හි** දට්ඨබ්බො; තස්මා අජ්ජ-
තග්ගෙති අජ්ජතං ආදිං කත්වාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; **අජ්ජතන්**ති
අජ්ජභාවං; අජ්ජදග්ගෙති වා පාඨො; දකාරො පදසන්ධිකරො; අජ්ජ අග්ගං
කත්වාති අත්ථො; **පාණුපෙතන්**ති පාණෙහි උපෙතං යාව මෙ ජීවිතං
පවත්තති තාව උපෙතං අනඤ්ඤසත්ථුකං තීහි සරණගමනෙහි සරණ-
ගතං උපාසකං කප්පියකාරකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු ජානාතු; අහං
හි සචෙපි මෙ තිඛිණෙන අසිනා සීසං ඡින්දෙය්‍යුං නෙව බුද්ධං න බුද්ධොති වා
ධම්මං න ධම්මොති වා සඞ්ඝං න සඞ්ඝොති වා වදෙය්‍යන්ති එවං අත්ත-
සන්නිය්‍යාතනෙන සරණං ගන්ත්වා චතූහි ච පච්චයෙහි පවාරෙත්වා
උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා
පක්කාමීති.

2. 2. 7.

සත්තමෙ **ජාණුස්සොණී**ති ජාණුස්සොණිට්ඨානන්තරං කිර නාමෙකං
ඨානන්තරං; තං යෙන කුලෙන ලද්ධං තං ජාණුස්සොණිකුලන්ති වුච්චති;
අයං තස්මිං කුලෙ ජාතත්තා රඤ්ඤො සන්තිකෙව ලද්ධජාණුස්සොණි-
සක්කාරත්තා ජාණුස්සොණීති වුච්චති; **තෙනුපසඞ්කමී**ති සමණො කිර
භො ගොතමො පණ්ඩිතො ව්‍යත්තො බහුස්සුතොති සුත්වා සචෙ සො ලිඞ්ග-
විභත්තිකාරකාදිභෙදං ජානිස්සති අම්හෙහි ඤාතමෙව ජානිස්සති
අඤ්ඤාතං කිං ජානිස්සති ඤාතමෙව කථෙස්සති අඤ්ඤාතං කිං කථෙස්සතීති
චින්තෙත්වා මානද්ධජං පග්ගය්හ සිඞ්ගං උක්ඛිපිත්වා මහාපරිවාරපරිවුතො
යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; **කතත්තා ච බ්‍රාහ්මණ අකතත්තා චා**ති
සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා අයං බ්‍රාහ්මණො ඉධ ආගච්ඡන්තො න ජානිතු-
කාමො අත්ථගවෙසී හුත්වා ආගතො මානං පන පග්ගය්හ සිඞ්ගං උක්ඛි-
පිත්වා ආගතො කින්නු ඛ්වස්ස යථා පඤ්හස්ස අත්ථං ජානාති එවං කථිතෙ
වඩ්ඪි භවිස්සති උදාහු යථා න ජානාතීති චින්තෙත්වා යථා න ජානාති එවං
කථිතෙ වඩ්ඪි භවිස්සතීති ඤත්වා කතත්තා ච බ්‍රාහ්මණ අකතත්තා චාති
ආහ; බ්‍රාහ්මණො තං සුත්වා සමණො ගොතමො කතත්තාපි අකතත්තාපි
නිරයෙ නිබ්බත්තිං වදති ඉදං උභයකාරණෙනාපි එකට්ඨානෙ නිබ්බත්තියා
කථිතත්තා දුජ්ජානං මහන්ධකාරං නත්ථි මය්හං එත්ථ පතිට්ඨා සචෙ පනාහං
එත්තකෙනෙව තුණ්හී භවෙය්‍යං බ්‍රාහ්මණානං මජ්ඣෙ කථනකාලෙපි මං
එවං වදෙය්‍යුං ත්වං සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං මානං පග්ගය්හ සිඞ්ගං
උක්ඛිපිත්වා ගතොසි එකවචනෙනෙව තුණ්හී හුත්වා කිඤ්චි වත්තුං නාසක්ඛි
ඉමස්මිං ඨානෙ කස්මා කථෙසීති තස්මා පරාජිතොපි පරාජිතසදිසො අහුත්වා

1. අඞ්ගුත්තරනිකාය-චතුක්ක-චක්කවග්ග,

පුන සඞ්ගමනං පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමීති චින්තෙත්වා **කො පන භො ගොතමා**ති ඉමං දුතියපඤ්හං ආරභි; එවම්පි වස්ස අහොසි: උපරි පඤ්හෙන හෙට්ඨා පඤ්හං ජානිස්සාමි හෙට්ඨා පඤ්හෙන උපරි පඤ්හන්ති; තස්මාපි ඉමං පඤ්හං පුච්ඡි; සත්ථා පුරිමනයෙනෙව චින්තෙත්වා යථා න ජානාති එවමෙවං කථෙන්තො පුනපි කතත්තා ච බ්‍රාහ්මණ අකතත්තා චාති ආහ; බ්‍රාහ්මණො තස්මිම්පි පතිට්ඨාතුං අසක්කොන්තො අලං මෙ න ඊදිසස්ස පුරිසස්ස සන්තිකං උපගතෙන අජානිත්වා ගන්තුං වට්ටති සකවාදං පහාය සමණං ගොතමං අනුවත්තිත්වා මය්හං අත්ථං ගවෙසිස්සාමි පරලොකමග්ගං සොධෙස්සාමීති සන්නිට්ඨානං කත්වා සත්ථාරං ආයාචන්තො **න ඛො අහ**න්ති ආදිමාහ; අථස්ස නිහතමානත්තං ඤත්වා සත්ථා උපරි දෙසනං වඩ්ඪෙන්තො තෙන හි බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ: තත්ථ **තෙන හී**ති කාරණනිද්දෙසො; යස්මා සඞ්ඛිත්තෙන භාසිතස්ස අත්ථං අජානන්තො විත්ථාරදෙසනං යාචසි තස්මාති අත්ථො: සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව.

2. 2. 8.

අට්ඨමෙ **ආයස්මා**ති පියවචනමෙතං; **ආනන්දො**ති තස්ස ථෙරස්ස නාමං; **එකංසෙනා**ති එකන්තෙන; අනුවිච්චාති අනුපවිසිත්වා; **විඤ්ඤූ**ති පණ්ඩිතා; **ගරහන්තී**ති නින්දන්ති අවණ්ණං භාසන්ති; සෙසමෙත්ථ නවමෙ ච සබ්බං උත්තානත්ථමෙව.

2. 2. 10.

දසමෙ **දුන්නික්ඛිත්තඤ්ච පදව්‍යඤ්ජන**න්ති උප්පටිපාටියා ගහිතපාළිපදමෙව හි අත්ථස්ස ව්‍යඤ්ජනත්තා ව්‍යඤ්ජනන්ති වුච්චති; උභයමෙතං පාළියාව නාමං; **අත්ථො ච දුන්නීතො**ති පරිවත්තෙත්වා උප්පටිපාටියා ගහිතා අට්ඨකථා; **දුන්නික්ඛිත්තස්ස භික්ඛවෙ පදව්‍යඤ්ජනස්ස අත්ථොපි දුන්නයො හොතී**ති පරිවත්තෙත්වා උප්පටිපාටියා ගහිතාය පාළියා අට්ඨකථා නාම දුන්නයා දුන්නීහාරා දුක්කථා නාම හොති.

එකාදසමෙ වුත්තපටිපක්ඛනයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බොති.

අධිකරණවග්ගො දුතියො.

---

2. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **අච්චයං අච්චයතො න පස්සතී**ති අපරජ්ඣිත්වා අපරද්ධං මයාති අත්තනො අපරාධං න පස්සති; අපරද්ධං මයාති වත්වා දණ්ඩකම්මං ආහරිත්වා න ඛමාපෙතීති අත්ථො; **අච්චයං දෙසෙන්තස්සා**ති එවං වත්වා දණ්ඩකම්මං ආහරිත්වා ඛමාපෙන්තස්ස; **යථාධම්මං න පටිග්ගණ්හාතී**ති පුන එවං න කරිස්සාමි ඛමථ මෙති වුච්චමානො ඉමං යථාධම්මං යථාසභාවං න පටිග්ගණ්හාති; ඉතො පට්ඨාය පුන එවරූපං මා අකාසි ඛමාමි තුය්හන්ති න වදති; සුක්කපක්ඛො වුත්තපටිපක්ඛනයෙනෙව වෙදිතබ්බො

2. 3. 2.

දුතියෙ **අබ්භාචික්ඛන්තී**ති අභිභවිත්වා ආචික්ඛන්ති අභූතෙන වදන්ති **දොසන්තරො**ති අබ්භන්තරෙ පතිට්ඨිතදොසො; එවරූපො හි "නත්ථි සමණස්ස ගොතමස්ස උත්තරි මනුස්සධම්මා"ති[1] ආදීනි වදන්තො සුනක්ඛත්තො විය තථාගතං අබ්භාචික්ඛති; **සද්ධො වා දුග්ගහිතෙනා**ති යො වා ඤාණවිරහිතාය සද්ධාය අතිසද්ධො හොති මුද්ධප්පසන්නො සොපි බුද්ධො නාම සබ්බලොකුත්තරො සබ්බෙ තස්ස කෙසාදයො චත්තිංස කොට්ඨාසා ලොකුත්තරායෙවාති ආදිනා නයෙන දුග්ගහීතං ගණ්හිත්වා තථාගතං අබ්භාචික්ඛති; තතියං උත්තානත්ථමෙව.

2. 3. 4.

චතුත්ථෙ **නෙය්‍යත්ථං සුත්තන්ත**න්ති යස්ස අත්ථො නෙතබ්බො තං නෙතබ්බත්ථසුත්තන්තං, **නීතත්ථො සුත්තන්තොති දීපෙතී**ති කථිතත්ථො අයං සුත්තන්තොති වදති; තත්ථ "එකපුග්ගලො භික්ඛවෙ, ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලා, තයොමෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලා, චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලා"ති[2] එවරූපො සුත්තන්තො නෙය්‍යත්ථො නාම; එත්ථ හි කිඤ්චාපි සම්මාසම්බුද්ධෙන එකපුග්ගලො භික්ඛවෙති ආදි වුත්තං පරමත්ථතො පන පුග්ගලො නාම නත්ථීති එවමස්ස අත්ථො නෙතබ්බොව හොති; අයං පන අත්තනො බාලතාය නීතත්ථො අයං සුත්තන්තො පරමත්ථතො හි පුග්ගලෙ අසති න තථාගතො එකපුග්ගලො භික්ඛවෙති ආදිං වදෙය්‍ය යස්මා පන තෙන වුත්තං තස්මා පරමත්ථතො අත්ථි පුග්ගලොති ගණ්හන්තො තං නෙය්‍යත්ථං සුත්තන්තං නීතත්ථො සුත්තන්තොති දීපෙති; **නීතත්ථ**න්ති අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති එවං කථිතත්ථං; එත්ථ හි අනිච්චමෙව දුක්ඛමෙව අනත්තායෙවාති අත්ථො; අයම්පන අත්තනො බාලතාය නෙය්‍යත්ථො අයං සුත්තන්තො අත්ථමස්ස ආහරිස්සාමීති නිච්චං නාම අත්ථි සුඛං නාම අත්ථි අත්තා නාම අත්ථීති ගණ්හන්තො නීතත්ථං සුත්තන්තං නෙය්‍යත්ථො සුත්තන්තොති දීපෙති නාම; පඤ්චමං උත්තානත්ථමෙව

2. 3. 6.

ඡට්ඨෙ **පටිච්ඡන්නකම්මන්තස්සා**ති පාපකම්මස්ස; පාපං හි පටිච්ඡාදෙත්වා කරොන්ති නො චෙපි පටිච්ඡාදෙත්වා කරොන්ති පාපකං කම්මං පටිච්ඡන්නමෙවාති වුච්චති; **නිරයො**ති සහොකාසකා ඛන්ධා; තිරච්ඡානයොනියං ඛන්ධා ච ලබ්භන්ති.

2. 3. 9.

නවමෙ **පටිග්ගාහා**ති පටිග්ගාහකා; දුස්සීලං පුග්ගලං ද්වෙ ඨානානි පතිගණ්හන්තීති අත්ථො.

---

1. මජ්ඣිමනිකාය-දුතියවග්ග මහාසීහනාදසුත්ත.
2. අඞ්ගුත්තරනිකාය-එකක, ද්වික, තික, චතුක්ක.

2. 3. 10.

දසමෙ **අත්ථවසෙ**ති කාරණානි; **අරඤ්ඤවනපත්ථානී**ති අරඤ්ඤානි ච වනපත්ථානි ච; තත්ථ කිඤ්චාපි අභිධම්මෙ නිප්පරියායෙන නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දඛීලා සබ්බමෙතං අරඤ්ඤන්ති වුත්තං; තථාපි යන්තං පඤ්චධනුසතිකං පච්ඡිමන්ති ආරඤ්ඤකඞ්ගනිප්ඵාදකං සෙනාසනං වුත්තං තදෙව අධිප්පෙතන්ති වෙදිතබ්බං; **වනපත්ථ**න්ති ගාමන්තං අතික්කමිත්වා මනුස්සානං අනුපචාරට්ඨානං යත්ථ න කසීයති න වපීයති; **පන්තානී**ති පරියන්තානි අතිදූරානි; **දිට්ඨධම්මසුඛවිහාර**න්ති ලොකියලොකුත්තරං ඵාසුවිහාරං; **පච්ඡිමං[1] ජනතං අනුකම්පමානො**ති පච්ඡිමෙ මම සාවකෙ අනුකම්පන්තො.

2. 3. 11.

එකාදසමෙ **විජ්ජාභාගියා**ති විජ්ජාකොට්ඨාසිකා; **සමථො**ති චිත්තෙකග්ගතා; **විපස්සනා**ති සඞ්ඛාරපරිග්ගාහකඤාණං; **කමත්ථං අනුභොතී**ති කතමං අත්ථං ආරාධෙති සම්පාදෙති පරිපූරෙති; **චිත්තං භාවීයතී**ති මග්ගචිත්තං බ්‍රූහීයති වඩ්ඪීයති; **යො රාගො සො පහීයතී**ති යො රජ්ජනකවසෙන රාගො සො පහීයති; රාගො හි මග්ගචිත්තස්ස පච්චනීකො මග්ගචිත්තං රාගස්ස ච; රාගක්ඛණෙ මග්ගචිත්තං නත්ථි මග්ගචිත්තක්ඛණෙ රාගො නත්ථි; යදා පන රාගො උප්පජ්ජති තදා මග්ගචිත්තස්ස උප්පත්තිං වාරෙති පදං පච්ඡින්දති; යදා මග්ගචිත්තං උප්පජ්ජති තදා රාගං සමූලකං උබ්බට්ටෙත්වා සමුග්ඝාතෙන්තමෙව උප්පජ්ජති; තෙන වුත්තං රාගො පහීයතීති; **විපස්සනා භාවිතා**ති විපස්සනාඤාණං බ්‍රූහිතං වඩ්ඪිතං; **පඤ්ඤා භාවීයතී**ති මග්ගපඤ්ඤා භාවීයති බ්‍රූහීයති වඩ්ඪීයති; **යා අවිජ්ජා සා පහීයතී**ති අට්ඨසු ඨානෙසු වට්ටමූලකමහාඅවිජ්ජා පහීයති; අවිජ්ජා හි මග්ගපඤ්ඤාය පච්චනීකා මග්ගපඤ්ඤා අවිජ්ජාය අවිජ්ජක්ඛණෙ මග්ගපඤ්ඤා නත්ථි මග්ගපඤ්ඤක්ඛණෙ අවිජ්ජා නත්ථි; යදා පන අවිජ්ජා උප්පජ්ජති තදා මග්ගපඤ්ඤාය උප්පත්තිං වාරෙති පදං පච්ඡින්දති; යදා මග්ගපඤ්ඤා උප්පජ්ජති තදා අවිජ්ජං සමූලකං උබ්බට්ටෙත්වා සමුග්ඝාතයමානාව උප්පජ්ජති; තෙන වුත්තං අවිජ්ජා පහීයතීති ඉති මග්ගචිත්තං මග්ගපඤ්ඤාති ද්වෙපි සහජාතධම්මාව කථිතා; **රාගුපක්කිලිට්ඨං වා භික්ඛවෙ චිත්තං න විමුච්චතී**ති රාගෙන උපක්කිලිට්ඨත්තා මග්ගචිත්තං න විමුච්චතීති දස්සෙති; **අවිජ්ජුපක්කිලිට්ඨා වා[2] පඤ්ඤා න භාවීයතී**ති අවිජ්ජාය උපක්කිලිට්ඨත්තා මග්ගපඤ්ඤා න භාවීයතීති දස්සෙති; **ඉති ඛො භික්ඛවෙ**ති එවං ඛො භික්ඛවෙ; **රාගවිරාගා චෙතොවිමුත්තී**ති රාගස්ස ඛයවිරාගෙන චෙතොවිමුත්ති නාම හොති; ඵලසමාධිස්සෙතං නාමං; **අවිජ්ජාවිරාගා පඤ්ඤාවිමුත්තී**ති අවිජ්ජාය ඛයවිරාගෙන පඤ්ඤාවිමුත්ති නාම හොති; ඉමස්මිං සුත්තෙ නානාක්ඛණිකා විපස්සනා සමාධි කථිතාති.

බාලවග්ගො තතියො.

---

1. "පච්ඡිමඤ්ච" ම. මුද්දිතපාළියම්.
2. "අවිජ්ජාය උපක්කිලිට්ඨා වා"ති අසමාසපාඨොපි දිස්සති.

2. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **අසප්පුරිසභූමීති** අසප්පුරිසානං පතිට්ඨානට්ඨානං; සප්පුරිසභූමියම්පි එසෙව නයො; **අකතඤ්ඤූති** කතං න ජානාති; **අකතවෙදීති** කතං පාකටං කත්වා න ජානාති; **උපඤ්ඤාතන්ති** වණ්ණිතං ථොමිතං පසත්ථං; **යදිදන්ති** යා අයං; **අකතඤ්ඤුතා අකතවෙදිතාති** පරෙන කතස්ස උපකාරස්ස අජානනඤ්චෙව පාකටං කත්වා අජානනඤ්ච; **කෙවලාති** සකලා; සුක්කපක්ඛෙපි වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො.

2. 4. 2.

දුතියෙ **මාතුච්ච පිතුච්චාති** ජනකමාතු ච ජනකපිතු ච; **එකෙන භික්ඛවෙ අංසෙන මාතරං පරිහරෙය්‍යාති** එකස්මිං අංසකූටෙ ඨපෙත්වා මාතරං පටිජග්ගෙය්‍ය; **එකෙන අංසෙන පිතරන්ති** එකස්මිං අංසකූටෙ ඨපෙත්වා පිතරං පටිජග්ගෙය්‍ය; **වස්සසතායුකො වස්සසතජීවීති**[a] වස්සසතායුකකාලෙ ජාතො සකලං වස්සසතං ජීවන්තො; ඉදං වුත්තං හොති සචෙ පුත්තො නාම මාතාපිතූනං පටිකරිස්සාමීති උට්ඨාය සමුට්ඨාය දක්ඛිණෙ අංසකූටෙ මාතරං වාමෙ පිතරං ඨපෙත්වා වස්සසතායුකො සකලම්පි වස්සසතං ජීවමානො පරිහරෙය්‍ය; **සො ච නෙසං උච්ඡාදනපරිමද්දනන්හාපනසම්බාහනෙනාති** සො ච පුත්තො තෙසං මාතාපිතූනං අංසකූටෙසු ඨිතානංයෙව දුග්ගන්ධපටිවිනොදනත්ථං සුගන්ධකරණෙන උච්ඡාදනෙන පරිස්සමවිනොදනත්ථං හත්ථපරිමද්දනෙන සීතුණ්හකාලෙ ච උණ්හොදකසීතොදකන්හාපනෙන හත්ථපාදාදීනං ආකඩ්ඪනපරිකඩ්ඪනසඞ්ඛාතෙන සම්බාහනෙන උපට්ඨානං කරෙය්‍ය; **තෙ ච තත්ථෙවාති** තෙ ච මාතාපිතරො තත්ථෙව තස්ස අංසකූටෙසු නිසින්නාව මුත්තකරීසං චජෙය්‍යුං; **නත්වෙව භික්ඛවෙති** භික්ඛවෙ එවම්පි නත්වෙව මාතාපිතූනං කතං වා හොති පටිකතං වා; **ඉස්සරියාධිපච්චෙ රජ්ජෙති** චක්කවත්තිරජ්ජං සන්ධායෙවමාහ; **ආපාදකාති** වඩ්ඪකා අනුපාලකා; පුත්තා හි මාතාපිතූහි වඩ්ඪිතා චෙව අනුපාලිතා ච; **පොසකාති** හත්ථපාදෙ වඩ්ඪෙත්වා හදයලොහිතං පායෙත්වා පොසකා; පුත්තා හි මාතාපිතූහි පුට්ඨා හතා අන්නපානාදීහි පටිජග්ගිතා; **ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරොති** සචෙ හි මාතාපිතරො ජාතදිවසෙයෙව පුත්තං පාදෙ ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ වා නදියං වා පපාතෙ වා ඛිපෙය්‍යුං ඉමස්මිං ලොකෙ ඉට්ඨානිට්ඨාරම්මණං න පස්සෙය්‍ය එවං අකත්වා ආපාදිතත්තා පොසිතත්තා එස ඉමස්මිං ලොකෙ ඉට්ඨානිට්ඨාරම්මණං මාතාපිතරො නිස්සාය පස්සතීති තස්ස ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරො නාම හොන්ති; **සමාදපෙතීති** ගණ්හාපෙති; ඉමස්මිං සුත්තෙ සද්ධාසීලචාගපඤ්ඤා ලොකියලොකුත්තරමිස්සකා කථිතා; ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරසදිසාව භික්ඛූ තෙසු පතිට්ඨාපෙති නාමාති වෙදිතබ්බා.

---

a. "වස්සසතං ජීවී." සී-මු.

2. 4. 3.

තතියෙ **යෙනුපසඞ්කමී**ති සො හි බ්‍රාහ්මණො සමණො කිර ගොතමො කථිතං විස්සජ්ජෙතීති පුච්ඡායස්ස විරජ්ඣනං නාම නත්ථි අහමස්ස විරජ්ඣනපඤ්හං අභිසඞ්ඛරිස්සාමීති පණීතභොජනං භුඤ්ජිත්වා ගබ්භද්වාරං පිදහිත්වා නිසීදිත්වා චින්තෙතුං ආරභි; අථස්ස එතදහොසි: ඉමස්මිං ඨානෙ උච්චාසද්දමහාසද්දො ච වත්තති චිත්තං න එකග්ගං හොති භූමිඝරං කාරෙස්සාමීති භූමිඝරං කාරෙත්වා තත්ථ පවිසිත්වා එවං පුට්ඨො එවං කථෙස්සති එවං පුට්ඨො එවං කථෙස්සතීති එකං ගණ්ඨිත්වා එකං විස්සජ්ජෙන්තො සකලදිවසෙන කිඤ්චි පස්සිතුං නාසක්ඛි; තස්ස ඉමිනාව නීහාරෙන චත්තාරො මාසා වීතිවත්තා; සො චතුන්නං මාසානං අච්චයෙන උභතො කොටිකං පඤ්හං[a] නාම අද්දස; එවං කිරස්ස අහොසි අහං සමණං ගොතමං උපසඞ්කමිත්වා කිංවාදී භවන්ති පුච්ඡිස්සාමි සචෙ කිරියවාදිමහීති වක්ඛති සබ්බාකුසලානං නාම තුම්හෙ කිරියං වදථාති නං නිග්ගණ්හිස්සාමි සචෙ අකිරියවාදිම්හීති වක්ඛති කුසලධම්මානං තුම්හෙ අකිරියං වදථාති නං නිග්ගණ්හිස්සාමි ඉමං උභතො කොටිකං පඤ්හං පුට්ඨො නෙව උග්ගිලිතුං සක්ඛිස්සති න නිග්ගිලිතුං එවං මම ජයො භවිස්සති සමණස්ස ගොතමස්ස පරාජයොති උට්ඨාය අප්ඵොටෙත්වා භූමිඝරා නික්ඛම්ම එවරූපං පඤ්හං පුච්ඡන්තෙන න එකකෙන ගන්තුං වට්ටතීති නගරෙ ඝොසනං කාරෙත්වා සකලනාගරෙන පරිවුතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; **කිංවාදී**ති කිංලද්ධිකො; **කිමක්ඛායී**ති කිං නාම සාවකානං පටිපදං අක්ඛායීති පුච්ඡති; අථස්ස භගවා චතූහි මාසෙහි පඤ්හං අභිසඞ්ඛරිත්වා දිට්ඨො මෙ සමණස්ස ගොතමස්ස පරාජයපඤ්හොති මානං පග්ගය්හ ආගතභාවං ඤත්වා එකපදෙනෙව තං පඤ්හං භින්දන්තො කිරියවාදී චාහං බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ; අථ බ්‍රාහ්මණො අත්තනො මානං අපනෙත්වා භගවන්තං ආයාචන්තො යථා කථං පනාති ආදිමාහ, සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

2. 4. 4.

චතුත්ථෙ **දක්ඛිණෙය්‍යා**ති දක්ඛිණා වුච්චති දානං තස්ස පටිග්ගහණයුත්තා කති පුග්ගලාති පුච්ඡති; **සෙඛා**ති ඉමිනා සත්තසෙඛෙ දසෙසති; එත්ථ ච සීලවන්තපුථුජ්ජනොපි සොතාපන්නෙනෙව සඞ්ගහිතො; **ආහුනෙය්‍යා යජමානානං හොන්තී**ති දානං දදන්තානං ආහුනස්ස අරහා දානපටිග්ගාහකා නාම හොන්තීති අත්ථො; **ඛෙත්ත**න්ති වත්ථු පතිට්ඨා පුඤ්ඤස්ස විරූහනට්ඨානන්ති අත්ථො.

2. 4. 5.

පඨමෙ **පුබ්බාරාමෙ**ති සාවත්ථිතො පුරත්ථිමදිසාය කතෙ ආරාමෙ; **මිගාරමාතුපාසාදෙ**ති විසාඛාය උපාසිකාය පාසාදෙ; සා මිගාරසෙට්ඨිනා මාතුට්ඨානෙ ඨපිතත්තාපි සබ්බජෙට්ඨකස්ස පුත්තස්ස අය්‍යකසෙට්ඨිනොව සමානනාමකත්තාපි මිගාරමාතාති වුච්චති; තාය කාරිතො සහස්සගබ්භො පාසාදො මිගාරමාතුපාසාදො නාම; ථෙරො තස්මිං විහරති; **තත්‍ර ඛො**

---

a. "උභතොකොටිකපඤ්හං නාම"-සාඑවි.

ආයස්මා සාරිපුත්තෝති තස්මිං පාසාදෙ විහරන්තො ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරො; භික්ඛූ **ආමන්තෙසීති** කස්මිං කාලෙ ආමන්තෙසි; කානිචි හි සුත්තානි පුරෙභත්තෙ භාසිතානි අත්ථි කානිචි පච්ඡාභත්තෙ කානිචි පුරිමයාමෙ කානිචි මජ්ඣිමයාමෙ කානිචි පච්ඡිමයාමෙ; ඉමං පන සමචිත්තපටිපදාසුත්තං පච්ඡාභත්තෙ භාසිතං තස්මා සායණ්හසමයෙ ආමන්තෙසි; න කෙවලඤ්චෙතං ථෙරෙනෙව භාසිතං තථාගතෙනාපි භාසිතං; කත්ථ නිසීදිත්වාති විසාඛාය රතනපාසාදෙ නිසීදිත්වා තථාගතො හි පඨමබොධියං වීසතිවස්සානි අනිබද්ධවාසො හුත්වා යත්ථ යත්ථ ඵාසුකං හොති තත්ථ තත්ථෙව ගන්ත්වා වසි; පඨමකඅන්තොවස්සං හි ඉසිපතනෙ ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා අට්ඨාරස මහාබ්‍රහ්මකොටීනං අමතපානං පායෙත්වා බාරාණසිං උපනිස්සාය ඉසිපතනෙ වසි; දුතියං අන්තොවස්සං රාජගහං උපනිස්සාය වෙළුවනෙ; තතියචතුත්ථානිපි තත්ථෙව; පඤ්චමං අන්තොවස්සං වෙසාලිං උපනිස්සාය මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං; ඡට්ඨං අන්තොවස්සං මඞ්කුලපබ්බතෙ; සත්තමං තාවතිංසභවනෙ; අට්ඨමං භග්ගෙසු සුංසුමාරගිරං නිස්සාය භෙසකළාවනෙ; නවමං කොසම්බියං; දසමං පාරිලෙය්‍යකෙ වනසණ්ඩෙ; එකාදසමං නාළායං බ්‍රාහ්මණගාමෙ; ද්වාදසමං වෙරඤ්ජායං; තෙරසමං චාලියපබ්බතෙ; චතුද්දසමං ජෙතවනෙ; පඤ්චදසමං කපිලවත්ථුස්මිං; සොළසමං ආළවකං දමෙත්වා චතුරාසීතිපාණසහස්සානි අමතපානං පායෙත්වා ආළවියං; සත්තරසමං රාජගහෙයෙව; අට්ඨාරසමං චාලියපබ්බතෙයෙව; තථා එකූනවීසතිමං; වීසතිමං පන අන්තොවස්සං රාජගහංයෙව උපනිස්සාය වසි; එවං වීසතිවස්සානි අනිබද්ධවාසො හුත්වා යත්ථ යත්ථ ඵාසුකං හොති තත්ථ තත්ථෙව වසි; තතො පට්ඨාය පන ද්වෙ සෙනාසනානි ධුවපරිභොගානි අකාසි; කතරානි ද්වෙ ජෙතවනඤ්ච පුබ්බාරාමඤ්ච; කස්මා: එතෙසං කුලානං ගුණමහන්තතාය; අනාථපිණ්ඩිකස්ස හි විසාඛාය ච ගුණං සන්ධාය ගුණං පටිච්ච සත්ථා තානි සෙනාසනානි ධුවපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජි; උතුවස්සං චාරිකං චරිත්වාපි හි අන්තොවස්සෙ ද්වීසුයෙව සෙනාසනෙසු වසති; එවං වසන්තො පන ජෙතවනෙ රත්තිං වසිත්වා පුනදිවසෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො දක්ඛිණද්වාරෙන සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා පාචීනද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා **පුබ්බාරාමෙ** දිවාවිහාරං කරොති; **පුබ්බාරාමෙ** රත්තිං වසිත්වා පුනදිවසෙ පාචීනද්වාරෙන සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා දක්ඛිණද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා ජෙතවනෙ දිවාවිහාරං කරොති; තස්මිං පන දිවසෙ සම්මාසම්බුද්ධො ජෙතවනෙයෙව වසි; යත්ථ කත්ථචි වසන්තස්ස වස්ස පඤ්චවිධං කිච්චං අවිජහිතමෙව හොති තං හෙට්ඨා විත්ථාරිතමෙව; තෙසු කිච්චෙසු පච්ඡිමයාමකිච්චකාලෙ භගවා ලොකං ඔලොකෙන්තො සාවත්ථිවාසීනඤ්ච සමන්තා ච සාවත්ථියා ගාවුතඅඩ්ඪයොජනයොජනපරමෙ ඨානෙ අපරිමාණානං සත්තානං අභිසමයභාවං අද්දස; තතො කස්මිං නු ඛො කාලෙ අභිසමයො භවිස්සතීති ඔලොකෙන්තො සායණ්හසමයෙති දිස්වා මයි නු ඛො කථෙන්තෙ භවිස්සති සාවකෙ කථෙන්තෙ භවිස්සතීති සාරිපුත්තත්ථෙරෙ කථෙන්තෙ භවිස්සතීති අද්දස; තතො කත්ථ නිසීදිත්වා කථෙන්තෙ භවිස්සතීති ඔලොකෙන්තො විසාඛාය රතනපාසාදෙ

නිසීදිත්වාති දිස්වා බුද්ධානං නාම තයො සාවකසන්නිපාතා හොන්ති අග්ග
සාවකානං එකො තෙසු අජ්ජධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සාවක
සන්නිපාතො භවිස්සතීති අද්දස; දිස්වා පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා
නිවත්ථනිවාසනො සුගතචීවරං පාරුපිත්වා සෙලමයපත්තං ආදාය භික්ඛු
සඞ්ඝපරිවුතො දක්ඛිණද්වාරෙන නගරං පවිසිත්වා පිණ්ඩාය චරන්තො
භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සුලභපිණ්ඩපාතං කත්වා වාතපහටා විය නාවා පටිනිවත්තිත්වා
දක්ඛිණද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා බහිද්වාරෙ අට්ඨාසි තතො අසීතිමහාසාවකා
භික්ඛුනීපරිසා උපාසකපරිසා උපාසිකාපරිසාති චතස්සො පරිසා සත්ථාරං
පරිවාරයිංසු; සත්ථා සාරිපුත්තත්ථෙරං ආමන්තෙසි සාරිපුත්ත තයා
පුබ්බාරාමං ගන්තුං වට්ටති තව පරිසං ගහෙත්වා ගච්ඡාහීති; සාධු භන්තෙති
ථෙරො අත්තනො පරිවාරෙහි පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි පරිවුතො පුබ්බාරාමං
අගමාසි එතෙනෙව නියාමෙන අසීතිමහාසාවකෙ පුබ්බාරාමමෙව පෙසෙත්වා
සයං එකෙන ආනන්දත්ථෙරෙනෙව සද්ධිං ජෙතවනං අගමාසි;
ආනන්දත්ථෙරොපි විහාරෙ සත්ථුවත්තං කත්වා වන්දිත්වා පුබ්බාරාමං ගච්ඡාමි
භන්තෙති ආහ; එවං කරොහි ආනන්දාති; සත්ථාරං වන්දිත්වා තථෙව
අගමාසි; සත්ථා එකකොව ජෙතවනෙ ඔහීනො; තං දිවසං හි චතස්සොපි
පරිසා ථෙරස්සෙව ධම්මකථං සොතුකාමා අහෙසුං; කොසලමහාරාජාපි
බලකායෙන පරිවුතො පුබ්බාරාමමෙව ගතො; තථා පඤ්චඋපාසකසත
පරිවාරො අනාථපිණ්ඩිකො; විසාඛා පන මහාඋපාසිකා ද්වීහි ජඞ්ඝ
සහස්සෙහි පරිවුතා අගමාසි; සත්තපණ්ණාසාය කුලසතසහස්සානං
වසනට්ඨානෙ සාවත්ථිනගරෙ ගෙහපාලකදාරකෙ ඨපෙත්වා සෙසජනා
ගන්ධචුණ්ණමාලාදීනි ගහෙත්වා පුබ්බාරාමමෙව අගමාසි; චතුසු ද්වාරගාමෙසු
ගාවුතඅඩ්ඪයොජනයොජනපරමට්ඨානෙ සබ්බසොව මනුස්සා ගන්ධචුණ්ණ
මාලාදිහත්ථා පුබ්බාරාමමෙව අගමංසු; සකලවිහාරො මිස්සකපුප්ඵෙහි
අභිකිණ්ණො විය අහොසි; ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරොපි ඛො විහාරං
ගන්ත්වා විහාරපරිවෙණෙ අඞ්ගණට්ඨානෙ අට්ඨාසි; භික්ඛූ ථෙරස්ස ආසනං
පඤ්ඤපයිංසු; ථෙරො තත්ථ නිසීදිත්වා උපට්ඨාකත්ථෙරෙන වත්තෙ කතෙ
භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ඔවාදං දත්වා ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා සමාපත්තිං අප්පෙත්වා
නිසීදි; සො පරිච්ඡින්නකාලවසෙන සමාපත්තිතො වුට්ඨහිත්වා අචිරවතිං
ගන්ත්වා රජොජල්ලං පවාහෙත්වා පටිප්පස්සද්ධදරථො ඔතිණ්ණතිත්ථෙනෙව
උත්තරිත්වා නිවත්ථනිවාසනො සඞ්ඝාටිං පාරුපිත්වා අට්ඨාසි භික්ඛුසඞ්ඝොපි
සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානෙන ඔතරිත්වා සරීරෙ රජොජල්ලං පවාහෙත්වා
පච්චුත්තරිත්වා ථෙරං පරිවාරයිංසු අන්තොවිහාරෙපි ථෙරස්ස ධම්මාසනං
පඤ්ඤපයිංසු චතස්සොපි පරිසා අත්තනො අත්තනො ඔකාසං ඤත්වා
මග්ගං ඨපෙත්වා නිසීදිංසු සාරිපුත්තත්ථෙරොපි පඤ්චභික්ඛුසතපරිවාරො ධම්ම
සභං ආගන්ත්වා සීහමත්ථකපතිට්ඨිතෙ සමුස්සිතසෙතච්ඡත්තෙ රතන
පල්ලඞ්කෙ චිත්තවීජනිං ගහෙත්වා පුරත්ථාභිමුඛො නිසීදිත්වා පරිසං
ඔලොකෙත්වා මහතී වතායං පරිසා ඉමිස්සා න අප්පමත්තා පරිත්තකධම්ම
දෙසනා අනුච්ඡවිකා කතරධම්මදෙසනා නු ඛො අනුච්ඡවිකා භවිස්සතීති
තීණි පිටකානි ආවජ්ජෙන්තො ඉමං සංයොජනපරියායධම්මදෙසනං

අද්දස; එවං දෙසනං සල්ලක්ඛෙත්වා තං දෙසෙතුකාමො භික්ඛූ ආමන්තෙසි ආවුසො භික්ඛවෙති;a ආවුසොති හි අවත්වා භික්ඛවෙතිa වචනං බුද්ධාලාපො නාම හොති; අයං පනායස්මා දසබලෙන සමානං ආලාපං න කරිස්සාමීති සත්ථුගාරවෙන සාවකාලාපං කරොන්තො ආවුසො භික්ඛවෙති ආහ; **එතදවොචාති** එතං "අජ්ඣත්තසංයොජනඤ්ච ආවුසො පුග්ගලං දෙසෙස්සාමි බහිද්ධාසංයොජනඤ්චා"ති ධම්මදෙසනාපදං අවොච; තස්මිං පන රතනපාසාදෙ අධිවත්ථො එකො සොතාපන්නො දෙවපුත්තො අත්ථි; සො බුද්ධෙහි වා සාවකෙහි වා දෙසනාය ආරද්ධමත්තායයෙවb ජානාති අයං දෙසනා උත්තානිකා භවිස්සති අයං ගම්භීරා අයං ඛන්ධනිස්සිතා භවිස්සති අයං විපස්සනානිස්සිතා අයං මග්ගනිස්සිතා අයං ඵලනිස්සිතා අයං නිබ්බානනිස්සිතාති; සො තස්මිම්පි දිවසෙ ථෙරෙන දෙසනාය ආරද්ධමත්තාය එවං අඤ්ඤාසි; යෙන නීහාරෙන මය්හං අය්‍යෙන ධම්මසෙනාපතිනා සාරිපුත්තත්ථෙරෙන දෙසනා ආරද්ධා අයං දෙසනා විපස්සනාගාළ්හා භවිස්සති ඡහි මුඛෙහි විපස්සනා කථිහිස්සති දෙසනාපරියොසානෙ කොටිසතසහස්සදෙවතා අරහත්තං පාපුණිස්සන්ති සොතාපන්නාදීනං පන දෙවමනුස්සානං පරිච්ඡෙදො න භවිස්සති දෙසනාය අනුච්ඡවිකං කත්වා මය්හං අය්‍යස්ස සාධුකාරං දස්සාමීති දෙවානුභාවෙන මහන්තං සද්දං කත්වා සාධු සාධු අය්‍යාති ආහ; දෙවරාජෙන සාධුකාරෙ දින්නෙ පරිවාරකපාසාදසහස්සෙ අධිවත්ථා දෙවතා සබ්බාව සාධුකාරං අදංසු; තාසං සාධුකාරසද්දෙන සබ්බා පුබ්බාරාමෙ වනදෙවතා; තාසං සද්දෙන ගාවුතමත්තෙ දෙවතා; තතො අඩ්ඪයොජනෙ යොජනෙති එතෙනුපායෙන එකචක්කවාළෙ වීසු චක්කවාළෙසු තීසු චක්කවාළෙසූති දසසහස්සෙ චක්කවාළෙ දෙවතා සාධුකාරමදංසු; තාසං සාධුකාරසද්දෙන පඨවිට්ඨකනාගා ච ආකාසට්ඨකදෙවතා ච තතො අබ්භවලාහකා උණ්හවලාහකා සීතවලාහකා වස්සවලාහකා චාතුම්මහාරාජිකා චත්තාරො මහාරාජානො තාවතිංසා සක්කො දෙවරාජා යාමා දෙවතා සුයාමො දෙවරාජා තුසිතා දෙවතා සන්තුසිතො දෙවරාජා නිම්මානරතීදෙවතා සුනිම්මිතො දෙවරාජා වසවත්තීදෙවතා වසවත්තීදෙවරාජා බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජා බ්‍රහ්මපුරොහිතා මහාබ්‍රහ්මානො පරිත්තාභා අප්පමාණාභා ආභස්සරා පරිත්තසුභා අප්පමාණසුභා සුභකිණ්ණකා වෙහප්ඵලා අවිහා අතප්පා සුදස්සා සුදස්සී අකනිට්ඨා දෙවතාති අසඤ්ඤෙ ච අරූපාවචරසත්තෙ ච ඨපෙත්වා සොතායතනපවත්තිට්ඨානෙ සබ්බා දෙවතා සාධුකාරමදංසු; තතො ඛීණාසවමහාබ්‍රහ්මානො මහා වතායං සාධුකාරසද්දො පඨවිතලා පට්ඨාය යාව අකනිට්ඨලොකං ආගතො කිමත්ථන්නු ඛො එසොති ආවජ්ජන්තා ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරෙ පුබ්බාරාමෙ විසාඛාය රතනපාසාදෙ නිසීදිත්වා සංයොජනපරියායධම්මදෙසනං ආරභි අම්හෙහිපි තත්ථ කායසක්ඛීහි භවිතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා තත්ථ අගමංසු; පුබ්බාරාමො දෙවතාහි පරිපුණ්ණො; සමන්තා පුබ්බාරාමස්ස ගාවුතං අඩ්ඪයොජනං යොජනන්ති සකලචක්කවාළං හෙට්ඨා පඨවිතලෙන තිරියං චක්කවාළපරියන්තෙන පරිච්ඡින්නං දසහි චක්ක

a. "භික්ඛවොති" මුද්දිත පාළියං. b. ආරද්ධමත්තායෙව. පොත්ථකෙ

වාළසහස්සෙහි සන්නිපතිතාහි දෙවතාහි නිරන්තරං අහොසි; ආරග්ග නිතුදනමත්තෙ ඨානෙ උපරිමකොටියා සට්ඨිම්පි දෙවතා සුඛුමත්තභාවෙ මාපෙත්වා අට්ඨංසු; අථායස්මා සාරිපුත්තො මහන්තං වතිදං හලාහලං කින්නු ඛො එතන්ති ආවජ්ජෙන්තො දසසහස්සචක්කවාළෙ දෙවතානං එකචක්කවාළෙ සන්නිපතිතභාවං අද්දස; අථායස්මා බුද්ධානං අධිට්ඨාන කිච්චං නත්ථි පරිසප්පමාණෙනෙව පස්සන්ති චෙව සද්දඤ්ච සාවෙන්ති සාව කානං පන අධිට්ඨානං වට්ටති තස්මා ථෙරො සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා සමාපත්තිතො වුට්ඨාය මහග්ගතචිත්තෙන අධිට්ඨාසි චක්කවාළපරියන්තා පරිසා සබ්බාපි මං පස්සතු ධම්මඤ්ච මෙ දෙසෙන්තස්ස සද්දං සුණාතූති; අධිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය දක්ඛිණජාණුපස්සෙ ච චක්කවාළමුඛවට්ටියඤ්ච නිසීදිත්වා ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරො නාම කීදිසො දීඝො රස්සො සාමො ඔදාතොති වත්තබ්බකාරණං නාහොසි සබ්බෙසම්පි සබ්බදිසාසු නිසින්නානං අභිමුඛෙයෙව පඤ්ඤායිත්ථ; නභමජ්ඣෙ ඨිතචන්දො විය අහොසි; ධම්මං දෙසෙන්තස්සාපිස්ස දක්ඛිණජාණුපස්සෙ චක්කවාළ මුඛවට්ටියඤ්ච නිසින්නා සබ්බෙ එකරසෙනෙව සද්දං සුණිංසු; එවං අධිට්ඨිත්වා ථෙරො “අජ්ඣත්තසංයොජනඤ්ච ආවුසො”ති ඉමං ධම්මදෙසනං ආරභි; තත්ථ **අජ්ඣත්තන්ති** කාමභවො; **බහිද්ධාති** රූපාරූපභවො; කිඤ්චාපි හි සත්තා කාමභවෙ අප්පං කාලං වසන්ති කප්පස්ස චතුත්ථමෙව කොට්ඨාසං ඉතරෙසු තීසු කොට්ඨාසෙසු කාමභවො සුඤ්ඤො හොති තුච්ඡො; රූපභවෙ බහුං කාලං වසන්ති; තථාපි තෙසං යස්මා කාමභවෙ චුතිපටිසන්ධියො බහුකා හොන්ති අප්පා රූපාරූපභවෙසු; යත්ථ ච චුතිපටිසන්ධියො බහුකා තත්ථ ආලයොපි පත්ථනාපි අභිලාපොපි බහු හොති; යත්ථ අප්පා තත්ථ අප්පො; තස්මා කාමභවො අජ්ඣත්තං නාම ජාතං; රූපාරූපභවො බහිද්ධා නාම; ඉති අජ්ඣත්තසඞ්ඛාතෙ කාමභවෙ ඡන්දරාගො අජ්ඣත්ත සංයොජනං නාම; බහිද්ධාසඞ්ඛාතෙසු රූපාරූපභවෙසු ඡන්දරාගො බහිද්ධා සංයොජනං නාම; ඔරම්භාගියානි වා පඤ්ච සංයොජනානි අජ්ඣත්ත සංයොජනං නාම; උද්ධම්භාගියානි පඤ්ච බහිද්ධාසංයොජනං නාම; තත්‍රායං වචනත්ථො; ඔරං වුච්චති කාමධාතු; තත්ථ උප්පත්තිනිප්ඵාදනතො තං ඔරං භජන්තීති ඔරම්භාගියානි; උද්ධං වුච්චති රූපාරූපධාතු; තත්ථ උප්පත්තිනිප්ඵාදනතො තං උද්ධං භජන්තීති උද්ධම්භාගියානි; එවං වුත්තප්පභෙදෙන අජ්ඣත්තසංයොජනෙන සංයුත්තො පුග්ගලො අජ්ඣත්තසංයොජනො; බහිද්ධාසංයොජනෙන සංයුත්තො බහිද්ධා සංයොජනො; උභයමෙපතං න ලොකියස්ස වට්ටනිස්සිතමහාජනස්ස නාමං යෙසං පන භවො චෙව පරිච්ඡින්නො තෙසං සොතාපන්න සකදාගාමිඅනාගාමීනං අරියසාවකානං එතං නාමං; යථා හි මහාඅරඤ්ඤෙ ඛදිරවනසාලවනාදීනි ථම්භො තුලා සඞ්ඝාටොති නාමං න ලභන්ති ඛදිර වනං සාලවනන්ති නාමමෙව ලභන්ති; යදා පන තතො රුක්ඛා තිණ්හාය කුඨාරියා ඡින්දිත්වා ථම්භාදිසණ්ඨානෙන තච්ඡිතා හොන්ති තදා ථම්භො තුලා සඞ්ඝාටොති නාමං ලභන්ති; එවමෙවං අපරිච්ඡින්නභවො බහල කිලෙසො පුථුජ්ජනො එතං නාමං න ලභති; භවං පරිච්ඡින්දිත්වා කිලෙසෙ

තනුකෙ කත්වා සීතා සොතාපන්නාදයොව ලභන්ති; ඉමස්ස ච පනත්ථස්ස විභාවනත්ථං ඉදං වච්ඡකසාලොපමමං වෙදිතබ්බං. වච්ඡකසාලං හි කත්වා අන්තො ඛාණුකෙ කොට්ටෙත්වා වච්ඡකෙ යොත්තෙහි බන්ධිත්වා තෙසු උපනිබන්ධන්ති; යොත්තෙසු අප්පහොන්තෙසු කණ්ණෙසුපි ගහෙත්වා තත්ථ වච්ඡකෙ පවෙසෙන්ති අන්තොසාලාය ඔකාසෙ අප්පහොන්තෙ බහිද්ධා ඛාණුකෙ කොට්ටෙත්වාපි එවමෙවං කරොන්ති; තත්ථ කොචි අන්තො බද්ධො වච්ඡකො බහි නිපන්නො හොති; කොචි බහි බද්ධො අන්තො නිපන්නො; කොචි අන්තො බද්ධො අන්තොව නිපන්නො; බහි බද්ධො බහියෙව නිපන්නො; කොචි අන්තොපි අබද්ධොව චරති; බහිපි අබද්ධොව; තත්ථ අන්තො බද්ධස්ස බහි නිපන්නස්ස බන්ධනං දීඝං හොති; සො හි උණ්හාදීහි පීළිතො නික්ඛමිත්වා බහි වච්ඡකානං අන්තරෙ නිපජ්ජති; බහි බද්ධෙ අන්තො නිපන්නෙපි එසෙව නයො; යො පන අන්තො බද්ධො අන්තොව නිපන්නො තස්ස බන්ධනං රස්සං හොති; බහි බද්ධෙ බහි නිපන්නෙපි එසෙව නයො; උභොපි හි තෙ දිවසම්පි ඛාණුකං අනුපරිගන්ත්වා තත්ථෙව සයන්ති; යො පන අන්තො අබද්ධො තත්ථෙව වච්ඡකානං අන්තරෙ විචරති අයං සීලකවච්ඡකො කණ්ණෙ ගහෙත්වා වච්ඡකානං අන්තරෙ විස්සට්ඨො දිවසම්පි අඤ්ඤත්ථ අගන්ත්වා තත්ථෙව චරති; බහි අබද්ධෙ තත්ථෙව චරන්තෙපි එසෙව නයො. තත්ථ වච්ඡකසාලා විය තයො භවා වෙදිතබ්බා; වච්ඡකසාලායං ඛාණුකා විය අවිජ්ජාඛාණුකො; වච්ඡක බන්ධනයොත්තං විය දසසංයොජනානි; වච්ඡකා විය තීසු භවෙසු නිබ්බත්ත සත්තා; අන්තො බද්ධා බහි සයිතවච්ඡකා විය රූපාරූපභවෙසු සොතාපන්න සකදාගාමිනො තෙ හි කිඤ්චාපි තත්ථ වසන්ති සංයොජනං පන තෙසං කාමාවචරූපනිබද්ධමෙව; කෙනට්ඨෙන අප්පහීනට්ඨෙන; රූපාරූපභවෙසු පුථුජ්ජනොපි එතෙහෙව සඞ්ගහිතො; සොපි හි කිඤ්චාපි තත්ථ වසති සංයොජනං පනස්ස කාමාවචරූපනිබද්ධමෙව; බහි බද්ධො අන්තො සයිත වච්ඡකො විය කාමාවචරෙ අනාගාමී; සො හි කිඤ්චාපි කාමාවචරෙ වසති සංයොජනං පනස්ස රූපාරූපභවූපනිබද්ධමෙව; අන්තො බද්ධො අන්තො නිපන්නො විය කාමාවචරෙ සොතාපන්නසකදාගාමිනො; තෙපි හි සයම්පි කාමාවචරෙ වසන්ති සංයොජනම්පි තෙසං කාමාවචරූපනිබද්ධමෙව; බහි බද්ධො බහි නිපන්නො විය රූපාරූපභවෙ අනාගාමී සො හි සයම්පි තත්ථ වසති සංයොජනං පිස්ස රූපාරූපභවූපනිබද්ධමෙව; අන්තො අබද්ධො අන්තො චරණවච්ඡකො විය කාමාවචරෙ ඛීණාසවො; බහි අබද්ධො බහි චරණවච්ඡකො විය රූපාරූපභවෙ ඛීණාසවො; සංයොජනෙසු පන සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසොති ඉමානි තීණි ගච්ඡන්තං වාරෙන්ති ගතං පටිආනෙන්ති; කාමච්ඡන්දො ව්‍යාපාදොති ඉමානි පන ද්වෙ සංයොජනානි සමාපත්තියා වා අවික්ඛම්භෙත්වා මග්ගෙන වා අසමුච්ඡින්දිත්වා රූපාරූපභවෙ නිබ්බත්තිතුං න සක්කොන්ති; **කතමො ච ආවුසොති** ඉදං ථෙරො යථා නාම පුරිසො ද්වෙ රතනපෙළා පස්සෙ ඨපෙත්වා සම්පත්ත පරිසාය ද්වෙ හත්ථෙ පූරෙත්වා සත්තවිධං රතනං භාජෙත්වා දදෙය්‍ය; එවං පඨමකරතනපෙළං දත්වා දුතියම්පි තථෙව දදෙය්‍ය; එවමෙවං අජ්ඣත්ත

සංයොජනඤ්ච ආවුසො පුග්ගලං දෙසෙස්සාමි බහිද්ධා සංයොජනඤ්චාති ඉමානි ද්වෙ පදානි මාතිකාවසෙන ඨපෙත්වා ඉදානි අට්ඨවිධාය පරිසාය භාජෙත්වා දස්සෙතුං විත්ථාරකථං ආරභි; තත්ථ ඉධාති ඉමස්මිං සාසනෙ; **සීලවා හොතීති** චතූහි පාරිසුද්ධිසීලෙහි සීලසම්පන්නො හොති; ඉති ථෙරො එත්තාවතා ච කිර චතුපාරිසුද්ධිසීලං උද්දිසිත්වා පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතොති ඉමිනා තත්ථ ජෙට්ඨකසීලං විත්ථාරෙත්වා දස්සෙසීති දීපවිහාරවාසී සුමනත්ථෙරො ආහ; අන්තෙවාසිකො පනස්ස තෙපිටකචූළනාගත්ථෙරො ආහ උභයත්ථාපි පාතිමොක්ඛසංවරොව වුත්තො පාතිමොක්ඛසංවරොයෙව හි සීලං ඉතරානි පන තීණි සීලන්ති වුත්තට්ඨානං නාම අත්ථීති අනනුජානන්තො වත්වා ආහ ඉන්ද්‍රියසංවරො නාම ඡද්වාරරක්ඛාමත්තකමෙව ආජීවපාරිසුද්ධි ධම්මෙන සමෙන පච්චයුප්පත්තිමත්තකං පච්චයසන්නිස්සිතං පටිලද්ධපච්චයෙ ඉදමත්ථන්ති පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජනමත්තකං නිප්පරියායෙන පාතිමොක්ඛසංවරොව සීලං යස්ස සො භින්නො අයං ඡින්නසීසො විය පුරිසො හත්ථපාදෙ සෙසානි රක්ඛිස්සතීති න වත්තබ්බො යස්ස පන සො අරොගො අයං අච්ඡින්නසීසො විය පුරිසො ජීවිතං සෙසානි පුන පාකතිකානි කත්වා රක්ඛිතුං සක්කොති තස්මා සීලවාති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරං උද්දිසිත්වා තං විත්ථාරෙන්තො පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතොති ආදිමාහාති; තත්ථ **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතොති** පාතිමොක්ඛසංවරෙන සමන්නාගතො; **ආචාරගොචරසම්පන්නොති** ආචාරෙන ච ගොචරෙන ච සම්පන්නො; **අණුමත්තෙසූති** අප්පමත්තකෙසු; **වජ්ජෙසූති** අකුසලධම්මෙසු; **භයදස්සාවීති** භයදස්සී; **සමාදායාති** සම්මා ආදියිත්වා; **සික්ඛති සික්ඛාපදෙසූති** තං තං සික්ඛාපදං සමාදියිත්වා සික්ඛති; අපි ච සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසූති යං කිඤ්චි සික්ඛාපදෙසු සික්ඛාකොට්ඨාසෙසු සික්ඛිතබ්බං කායිකං වා වාචසිකං වා තං සබ්බං සම්මා ආදාය සික්ඛති; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; විත්ථාරතො පන සබ්බානෙතානි පාතිමොක්ඛසංවරාදීනි පදානි විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තානි චතුපාරිසුද්ධිසීලඤ්ච සබ්බාකාරෙන විභජිත්වා දස්සිතං; **අඤ්ඤතරං දෙවනිකායන්ති** ඡසු කාමාවචරදෙවඝටාසු අඤ්ඤතරං දෙවඝටං; **ආගාමී හොතීති** හෙට්ඨා ආගාමී හොති; **ආගන්තා ඉත්ථත්තන්ති** ඉත්ථත්තං මානුසපඤ්චක්ඛන්ධභාවමෙව ආගන්තා හොති; තදූපපත්තිකො වා උපරූපපත්තිකො වා න හොති පුන හෙට්ඨාගාමීයෙව හොතීති දස්සෙති; ඉමිනා අඩ්ඪෙන සුක්ඛවිපස්සකස්ස ධාතුකම්මට්ඨානිකභික්ඛුනො හෙට්ඨිමං මග්ගද්වයඤ්චෙව ඵලද්වයඤ්ච කථිතං; **අඤ්ඤතරං සන්තං චෙතොවිමුත්තින්ති** අට්ඨසු සමාපත්තිසු අඤ්ඤතරං චතුත්ථජ්ඣානසමාපත්තිං; සා හි පච්චනීකකිලෙසානං සන්තත්තා සන්තා තෙහෙව ච කිලෙසෙහි චෙතසො විමුත්තත්තා චෙතොවිමුත්තීති වුච්චති; **අඤ්ඤතරං දෙවනිකායන්ති** පඤ්චසු සුද්ධාවාසදෙවනිකායෙසු අඤ්ඤතරං; **අනාගන්තා ඉත්ථත්තන්ති** පුන ඉමං පඤ්චක්ඛන්ධභාවං අනාගන්තා හෙට්ඨූපපත්තිකො න හොති උපරූපපත්තිකො වා හොති තත්ථෙව වා පරිනිබ්බායීති දස්සෙති; ඉමිනා අඩ්ඪෙන සමාධිකම්මිකස්ස භික්ඛුනො තයො මග්ගා තීණි ච ඵලානි කථිතානි; **කාමානං යෙව නිබ්බිදායාති** දුවිධානම්පි

කාමානං නිබ්බිදාය උක්කණ්ඨනත්ථාය; **විරාගායාති** විරජ්ජනත්ථාය **නිරොධායාති** අප්පවත්තිකරණත්ථාය; **පටිපන්නො හොතීති** පටිපත්තිං පටිපන්නො හොති; එත්තාවතා සොතාපන්නස්ස ච සකදාගාමිනො ච පඤ්චකාමගුණිකරාගක්ඛයත්ථාය අනාගාමිමග්ගවිපස්සනා කථිතා හොති; **භවානංයෙවාති** තිණ්ණං භවානං; ඉමිනා අනාගාමිනො භවරාගක්ඛයත්ථාය අරහත්තමග්ගවිපස්සනා කථිතා හොති **තණ්හක්ඛයාය පටිපන්නො හොතීති** ඉමිනාපි සොතාපන්නසකදාගාමීනංයෙව පඤ්චකාමගුණිකතණ්හක්ඛයකරණත්ථං අනාගාමිමග්ගවිපස්සනා කථිතා; **සො ලොභක්ඛයායාති** ඉමිනාපි අනාගාමිනො භවලොභක්ඛයාය අරහත්තමග්ගවිපස්සනාව කථිතා; **අඤ්ඤතරං දෙවනිකායන්ති** සුද්ධාවාසෙයෙව ච අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං; **අනාගන්තා ඉත්ථත්තන්ති** ඉමං ඛන්ධපඤ්චකභාවං අනාගන්තා; හෙට්ඨූපපත්තිකො න හොති උපරූපපත්තිකොව හොති තත්ථෙව වා පරිනිබ්බායති ඉති පඨමෙන අඞ්ගෙන සුක්ඛවිපස්සකස්ස ධාතුකම්මට්ඨානිකභික්ඛුනො හෙට්ඨිමානි වෙ මග්ගඵලානි කථිතානි; දුතියෙන සමාධිකම්මිකස්ස තීණි මග්ගඵලානි; **සො කාමානන්ති** ඉමිනා සොතාපන්නසකදාගාමීනං පඤ්චකාමගුණිකරාගක්ඛයාය උපරි අනාගාමිමග්ගවිපස්සනා; **සො භවානංයෙවාති** ඉමිනා අනාගාමිස්ස උපරි අරහත්තමග්ගවිපස්සනා; **සො තණ්හක්ඛයායාති** ඉමිනා සොතාපන්නසකදාගාමීනං පඤ්චකාමගුණිකතණ්හක්ඛයාය උපරි අනාගාමිමග්ගවිපස්සනා; **සො ලොභක්ඛයායාති** ඉමිනා අනාගාමිනො භවලොභක්ඛයාය උපරි අරහත්තමග්ගවිපස්සනා කථිතාති එවං ඡහි මුඛෙහි විපස්සනං කථෙත්වා දෙසනං යථානුසන්ධිං පාපෙසි; දෙසනාපරියොසානෙ කොටිසතසහස්සදෙවතා අරහත්තං පාපුණිංසු; සොතාපන්නාදීනං පරිච්ඡෙදො නාහොසි; යථා ච ඉමස්මිං සමාගමෙ එවං මහාසමයසුත්තෙ මඞ්ගලසුත්තෙ චූලරාහුලොවාදසුත්තෙ ච කොටිසතසහස්සදෙවතා අරහත්තං පාපුණිංසු සොතාපන්නාදීනං දෙවමනුස්සානං පරිච්ඡෙදො නාහොසි; **සමචිත්තා දෙවතාති** චිත්තස්ස සුඛුමභාවසමතාය සමචිත්තා; සබ්බාපි තා අත්තනො අත්තභාවෙ සුඛුමෙ චිත්තසරික්ඛකෙ කත්වා මාපෙසුං තෙන සමචිත්තා නාම ජාතා; අපරෙනපි කාරණෙන සමචිත්තා ථෙරෙන සමාපත්ති නාව කථිතා සමාපත්තිථාමො පන න කථිතො මයං දසබලං පක්කොසිත්වා සමාපත්තියා ථාමං කථාපෙස්සාමාති සබ්බාපි එකචිත්තා අහෙසුන්තිපි සමචිත්තා; අපරම්පි කාරණං ථෙරෙන එකෙන පරියායෙන සමාපත්තිපි සමාපත්තිථාමොපි කථිතො කො නු ඛො ඉමං සමාගමං සම්පත්තො කො න සම්පත්තොති ඔලොකයමානා තථාගතස්ස අසම්පත්තභාවං දිස්වා මයං තථාගතං පක්කොසිත්වා පරිසං පරිපුණ්ණං කරිස්සාමාති සබ්බාපි එකචිත්තා අහෙසුන්තිපි සමචිත්තා; අපරම්පි කාරණං අනාගතෙ කොචිදෙව භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා දෙවො වා මනුස්සො වා අයං දෙසනා සාවකභාසිතාති අගාරවං කරෙය්‍ය සම්මාසම්බුද්ධං පක්කොසිත්වා ඉමං දෙසනං සබ්බඤ්ඤුභාසිතං කරෙය්‍යාම එවං අනාගතෙ ගරුභාවනීයා භවිස්සතීති සබ්බාව එකචිත්තා අහෙසුන්තිපි සමචිත්තා; අපරම්පි කාරණං: සබ්බාපි හි තා

එකසමාපත්තිලාභිනියො වා අහෙසුං එකාරම්මණලාභිනියො වාති එවම්පි
සමචිත්තා; **හට්ඨාති** තුට්ඨපහට්ඨා ආමොදිතා පමොදිතා; **සාධූති** ආයාච
නත්ථෙ නිපාතො; **අනුකම්පං උපාදායාති** න ථෙරස්ස අනුකම්පං
කාරුඤ්ඤං අනුද්දයං පටිච්ච; න ඉමස්මිං ඨානෙ ථෙරස්ස අනුකම්පිතබ්බ
කිච්චං අත්ථි; යස්මිං හි දිවසෙ ථෙරො සූකරඛතලෙණද්වාරෙ භාගිනෙය්‍යස්ස
දීඝනඛපරිබ්බාජකස්ස වෙදනාකම්මට්ඨානෙ කථියමානෙ තාලවණ්ටං
ගහෙත්වා සත්ථාරං බීජමානො ඨිතො පරස්ස වඩ්ඪිතභොජනං භුඤ්ජිත්වා ඛුදං
විනොදෙන්තො විය පරස්ස සජ්ජිතපසාධනං සීසෙ පටිමුඤ්චන්තො විය ච
සාවකපාරමීඤාණස්ස නිප්පදෙසතො මත්ථකං පත්තො තස්මිංයෙව දිවසෙ
භගවතා අනුකම්පිතො නාම; අවසෙසානං පන තං ඨානං සම්පත්තානං
අනුකම්පං උපාදාය ගච්ඡතු භගවාති භගවන්තං යාචිංසු; **බලවා පුරිසොති**
දුබ්බලො හි ඛිප්පං සම්මිඤ්ජනපසාරණං කාතුං න සක්කොති බලවාව
සක්කොතීති තෙනෙතං වුත්තං; **පමුඛෙ පාතුරහොසීති** සම්මුඛට්ඨානෙ
පුරතොයෙව පාකටො අහොසි; **භගවා එතදවොචාති** එතං ඉධ
සාරිපුත්තාති ආදිනා නයෙන අත්තනො ආගමනකාරණං අවොච; එවං
කිරස්ස අහොසි සචෙ කොචි බාලො අප්පකතඤ්ඤූ භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා
උපාසකො වා උපාසිකා වා එවං චින්තෙය්‍ය සාරිපුත්තත්ථෙරො මහන්තං
පරිසං අලත්ථ සම්මාසම්බුද්ධො එත්තකං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො
උසූයාය පරිසං උට්ඨාපෙතුං ආගතොති සො ඉමං මයි මනොපදොසං කත්වා
අපායෙ නිබ්බත්තෙය්‍යාති අත්තනො ආගමනකාරණං කථෙන්තො එතං
ඉධ සාරිපුත්තාති ආදිවචනං අවොච; එවං අත්තනො ආගමනකාරණං
කථෙත්වා ඉදානි සමාපත්තියා ථාමං කථෙතුං **තා ඛො පන සාරිපුත්ත
දෙවතා දසපි හුත්වාති** ආදිමාහ; තත්ථ යසවසෙන වා අත්ථං ආහරිතුං
වට්ටති සමාපත්තිවසෙන වා; යසවසෙන තාව මහෙසක්ඛා මහෙසක්ඛා
දෙවතා දස දස එකට්ඨානෙ අට්ඨංසු; තාහි අප්පෙසක්ඛතරා වීසති වීසති
එකට්ඨානෙ අට්ඨංසු; තාහි අප්පෙසක්ඛතරා සට්ඨි සට්ඨි එකට්ඨානෙ අට්ඨංසු; සමා
පත්තිවසෙන පන යාහි පණීතා සමාපත්ති භාවිතා තා සට්ඨි සට්ඨි එකට්ඨානෙ
අට්ඨංසු; යාහි තතො හීනතරා තා පඤ්ඤාස පඤ්ඤාස=පෙ=යාහි තතො
හීනතරා සමාපත්ති භාවිතා–පෙ–තා දස දස එකට්ඨානෙ අට්ඨංසු; යාහි වා
හීනා භාවිතා තා දස දස එකට්ඨානෙ අට්ඨංසු; යාහි තතො පණීතතරා තා
වීසති වීසති; යාහි තතො පණීතතරා=පෙ=තා සට්ඨි සට්ඨි එකට්ඨානෙ අට්ඨංසු;
ආරග්ගකොටිනිතුදනමත්තෙති ආරග්ගකොටියා පතනමත්තෙ
ඔකාසෙ; **න ච අඤ්ඤමඤ්ඤං ව්‍යාබාධෙන්තීති** එවං සම්බාධෙ ඨානෙ
තිට්ඨන්තියොපි අඤ්ඤමඤ්ඤං න ව්‍යාබාධෙන්ති න සඞ්ඝට්ටෙන්ති අසම්පීළා
අසම්බාධාව අහෙසුං; තව හත්ථො මං බාධති තව පාදො මං
බාධති ත්වං මං මද්දන්තී ඨිතාති වත්තබ්බකාරණං නාහොසි; **තත්ථ
නූනාති** තස්මිං භවෙ නූන; **තථා චිත්තං භාවිතන්ති** තෙනා
කාරෙන චිත්තං භාවිතං; **යෙන තා දෙවතාති** යෙන තථා භාවිතෙන
චිත්තෙන තා දෙවතා දසපි හුත්වා–පෙ–තිට්ඨන්ති න ච අඤ්ඤ
මඤ්ඤං ව්‍යාබාධෙන්තීති; **ඉධෙව ඛොති** සාසනෙ වා මනුස්සලොකෙ වා
භුම්මං; ඉමස්මිංයෙව සාසනෙ ඉමස්මිංයෙව මනුස්සලොකෙති

අත්ථො; තාසං හි දෙවතානං ඉමස්මිංයෙව මනුස්සලොකෙ ඉමස්මිංයෙව ච සාසනෙ තං චිත්තං භාවිතං යෙන තා සන්තෙ රූපභවෙ නිබ්බත්තා තතො ච පන ආගන්ත්වා එවං සුඛුමෙ අත්තභාවෙ මාපෙත්වා ඨිතා; තත්ථ කිඤ්චාපි කස්සප දසබලස්ස සාසනෙ තීණි මග්ගඵලානි නිබ්බත්තෙත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තදෙවතාපි අත්ථි සබ්බබුද්ධානං එකාව අනුසන්ධි එකං සාසනන්ති කත්වා ඉධෙව ඛො සාරිපුත්තාති අඤ්ඤබුද්ධානං සාසනම්පි ඉමමෙව සාසනං කරොන්තො ආහ; එත්තාවතා තථාගතෙන සමාපත්තියා ථාමො කථිතො; ඉදානි සාරිපුත්තත්ථෙරං ආරබ්භ තන්තිවසෙන අනුසාසනිං කථෙන්තො තස්මා තිහ සාරිපුත්තාති ආහ: තත්ථ **තස්මාති** යස්මා තා දෙවතා ඉධෙව සන්තං සමාපත්තිං නිබ්බත්තෙත්වා සන්තෙ භවෙ නිබ්බත්තා තස්මා; **සන්තින්ද්‍රියාති** පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං සන්තත්තාය නිබ්බුතත්තාය පණීතත්තාය සන්තින්ද්‍රියා; **සන්තමානසාති** මානසස්ස සන්තත්තාය නිබ්බුතත්තාය පණීතත්තාය සන්තමානසා; **සන්තංයෙව උපහාරං උපහරිස්සාමාති** කායචිත්තූපහාරං සන්තං නිබ්බුතං පණීතංයෙව උපහරිස්සාම; **සබ්‍රහ්මචාරීසූති** සමානං එකුද්දෙසතාදිං බ්‍රහ්මං චරන්තෙසු සහධම්මිකෙසු; **එවං හි වො සාරිපුත්ත සික්ඛිතබ්බන්ති** ඉමිනා එත්තකෙන ඨානෙන භගවා දෙසනං සබ්බඤ්ඤුභාසිතං අකාසි; **අනස්සුන්ති** නට්ඨා විනට්ඨා; **යෙ ඉමං ධම්මපරියායං න අස්සොසුන්ති** යෙ අත්තනො පාපිකං තුච්ඡං නිරත්ථකදිට්ඨිං නිස්සාය ඉමං එවරූපං ධම්මදෙසනං සොතුං න ලභිංසූති යථානුසන්ධිනා දෙසනං නිට්ඨාපෙසි.

2. 4. 6.

ඡට්ඨෙ **වරණායං විහරතීති** වරණා නාම එකං නගරං; තං උපනිස්සාය විහරති; **කාමරාගවිනිවෙසවිනිබන්ධපලිගෙධපරියුට්ඨානජ්ඣොසානහෙතූති** කාමරාගවිනිවෙසහෙතු කාමරාගවිනිබන්ධහෙතු කාමරාගපලිගෙධහෙතු කාමරාගපරියුට්ඨානහෙතු කාමරාගඅජ්ඣොසානහෙතූති අත්ථො; ඉදං වුත්තං හොති යවායං පඤ්චකාමගුණෙ නිස්සාය උප්පජ්ජති කාමරාගො තස්ස විනිවෙසාදිහෙතු කාමරාගෙන අභිනිවිට්ඨත්තා විනිබන්ධත්තා තස්මිංයෙව ච කාමරාගෙ මහාපඞ්කෙ විය පලිගෙධා අනුපවිට්ඨත්තා තෙනෙව ච කාමරාගෙන පරියුට්ඨිතත්තා ගහිතත්තා කාමරාගෙනෙව ච අජ්ඣොසිතත්තා[1] ගිලිත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා ගහිතත්තාති; දිට්ඨිරාගාදි පදෙසුපි එසෙව නයො; දිට්ඨිරාගො පනෙත්ථ චාසට්ඨිදිට්ඨියො නිස්සාය උප්පජ්ජනකරාගො වෙදිතබ්බො; **පුරත්ථිමෙසු ජනපදෙසූති** ථෙරස්ස වසනට්ඨානතො සාවත්ථිජනපදෙ පුරත්ථිමදිසාභාගෙ හොති ථෙරො ච නිසීදන්තොපි තතො මුඛොව නිසීදන්තො තස්මා එවමාහ: **උදඤ්චං උදඤ්චෙසීති** උදඤ්චභාරං උදඤ්චහරි; යථා හි යං තෙලං මානං ගහෙතුං න සක්කොති විස්සජ්ජිත්වා ගච්ඡති තං අවසෙසකොති වුච්චති යව ඔඝං තාලකං ගහෙතුං න සක්කොති අජ්ඣොත්ථරිත්වා ගච්ඡති

---

1. "කාමරාගෙන අභිනිබන්ධත්තා තස්මිංයෙවච කාමරාගෙ කාමරාගෙනෙව ච අජ්ඣොසිතත්තා"ති කොසුචිපොත්ථකෙසු පාඨො.

තං ඔසොති වුච්චති එවමෙවං යං පීතිවචනං හදයං ගහෙතුං න සක්කොති අධිකං හුත්වා අන්තො අසණ්ඨහිත්වා බහි නික්ඛමති තං උදානන්ති වුච්චති එවරූපං පීතිමයවචනං නිච්ඡාරෙසීති අත්ථො.

2. 4. 7.

සත්තමෙ **ගුන්දාවනෙ**ති එවං නාමකෙ වනෙ; **උපසඞ්කමී**ති මහාකච්චානත්ථෙරො කිර නාම අත්තනො පිතුමත්තම්පි අය්‍යකමත්තම්පි දිස්වා නෙව අභිවාදෙති න පච්චුට්ඨෙති න ආසනෙන නිමන්තෙතීති සුත්වා න **සක්කා එත්තකෙන** නිට්ඨං ගන්තුං උපසඞ්කමිත්වා තං පරිගණ්හිස්සාමීති භුත්තපාතරාසො යෙනායස්මා මහාකච්චානො තෙනුපසඞ්කමි; **ජිණ්ණෙ**ති ජරාජිණ්ණෙ; **වුඩ්ඪෙ**ති වයොවුඩ්ඪෙ; **මහල්ලකෙ**ති ජාතිමහල්ලකෙ; **අද්ධගතෙ**ති දීඝකාලද්ධානං අතික්කන්තෙ; **වයො අනුප්පත්තෙ**ති පච්ඡිමවයං අනුප්පත්තෙ; **තයිදං භො කච්චාන තථෙවා**ති භො කච්චාන යං තං අම්හෙහි කෙවලං සුතමෙව තං ඉමිනා දිට්ඨෙන සමෙති තස්මා තං තථෙව න අඤ්ඤථා; **න හි භවං කච්චානො බ්‍රාහ්මණෙ**ති ඉදං අත්තානං සන්ධාය වදති; අයං හෙත්ථ අධිප්පායො; අම්හෙ එවං මහල්ලකෙ දිස්වා භොතො කච්චානස්ස අභිවාදනමත්තම්පි පච්චුට්ඨානමත්තම්පි ආසනෙන නිමන්තනමත්තම්පි නත්ථීති; **න සම්පන්නමෙවා**ති න යුත්තමෙව න අනුච්ඡවිකමෙව; ථෙරො බ්‍රාහ්මණස්ස වචනං සුත්වා අයං බ්‍රාහ්මණො නෙව වුඩ්ඪෙ ජානාති න දහරෙ ආචික්ඛිස්සාමිස්ස වුඩ්ඪෙ ච දහරෙ චාති දෙසනං වඩ්ඪෙන්තො අත්ථි බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ; තත්ථ **ජානතා**ති සබ්බං ඤෙය්‍යං ජානන්තෙන; **පස්සතා**ති තදෙව හත්ථෙ ඨපිතං ආමලකං විය පස්සන්තෙන; **වුඩ්ඪභූමී**ති යෙන කාරණෙන වුඩ්ඪො නාම හොති තං කාරණං; **දහරභූමී**ති යෙන කාරණෙන දහරො නාම හොති තං කාරණං; **ආසීතිකො**ති අසීතිවස්සවයො; **නාවුතිකො**ති නවුතිවස්සවයො; **කාමෙ පරිභුඤ්ජතී**ති වත්ථුකාමෙ කිලෙසකාමෙති දුවිධෙපි කාමෙ කමනකවසෙන පරිභුඤ්ජති; **කාමෙ මජ්ඣාවසතී**ති[1] දුවිධෙපි කාමෙ ඝරෙ ඝරසාමිකො විය වසති අධිවසති; **කාමපරියෙසනාය උස්සුක්කො**ති දුවිධානම්පි කාමානං පරියෙසනත්ථං උස්සුක්කමාපන්නො; **බාලො ථෙරො ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතී**ති[2] සො ථෙරො බාලො මන්දොත්වෙව ගණනං ගච්ඡති; වුත්තං හෙතං:–

> “න තෙන ථෙරො සො හොති යෙනස්ස පලිතං සිරො,
> පරිපක්කො වයො තස්ස මොඝජිණ්ණොති වුච්චතී”ති. [a]

දහරොති තරුණො; **යුවා**ති යොබ්බනෙන සමන්නාගතො; **සුසුකාලකෙසො**ති සුද්ධකාලකෙසො; **භද්‍රෙන යොබ්බනෙන සමන්නාගතො**ති ඉමිනාස්ස යෙන යොබ්බනෙන සමන්නාගතො යුවා තං යොබ්බනං භද්‍රං ලද්ධකන්ති දස්සෙති; **පඨමෙන වයසා**ති පඨමවයො නාම තෙත්තිංස වස්සානි තෙන සමන්නාගතොති අත්ථො; **පණ්ඩිතො**

---

1. “කාමං අජ්ඣාවසතීති”–ම. “කාම මජ්ඣාවසති” පාළියං.
2. “අථ ඛො සො බාලොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති” පාළියං. a. ධම්මපද. ධම්මට්ඨවග්ග.

ථෙරොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතීති සො එවරූපො පුග්ගලො පණ්ඩිතොති ච ථෙරොති ච ගණනං ගච්ඡති; වුත්තම්පි චෙතං:-

> “යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මො ච අහිංසා සඤ්ඤමො දමො
> ස වෙ වන්තමලො ධීරො ථෙරො ඉති පවුච්චතී”ති.a

2. 4. 8.

අට්ඨමෙ **චොරා බලවන්තො හොන්තීති** පක්ඛසම්පන්නා පරිවාරසම්පන්නා ධනසම්පන්නා නිවාසට්ඨානසම්පන්නා වාහනසම්පන්නා ච හොන්ති; **රාජානො තස්මිං සමයෙ දුබ්බලා හොන්තීති** තස්මිං සමයෙ රාජානො තාසං සම්පත්තීනං අභාවෙන දුබ්බලා හොන්ති **අතියාතුන්ති** බහිද්ධා ජනපදචාරිකං චරිත්වා ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ අන්තො නගරං පවිසිතුං; **නිය්යාතුන්ති** චොරා ජනපදං විලුම්පන්ති මද්දන්ති නිසෙධෙස්සාමාති පඨමයාමෙ වා මජ්ඣිමයාමෙ වා පච්ඡිමයාමෙ වා නික්ඛමිතුං ඵාසුකං න හොති; තතො උට්ඨාය චොරා මනුස්සෙ පොථෙත්වා අච්ඡින්දිත්වා ගච්ඡන්ති; **පච්චන්තිමෙ වා ජනපදෙ අනුසඤ්ඤාතුන්ති** ගාමවාසකරණත්ථාය සෙතුං අත්ථරණත්ථාය පොක්ඛරණීඛණාපනත්ථාය සාලාදීනං කරණත්ථාය ච පච්චන්තිමෙ ජනපදෙ අනුසඤ්ඤාතුම්පි න සුඛං හොති; **බ්‍රාහ්මණගහපතිකානන්ති** අන්තොනගරවාසීනං බ්‍රාහ්මණගහපතීනං; **බාහිරානි වා කම්මන්තානීති** බහිගාමෙ ආරාමෙ ඛෙත්තකම්මන්තානි; **පාපභික්ඛූ බලවන්තො හොන්තීති** පක්ඛුත්තරා යසුත්තරා පුඤ්ඤවන්තො බහූහි උපට්ඨාකෙහි ච උපට්ඨාකීහි ච සමන්නාගතා රාජරාජමහාමත්තසන්නිස්සිතා; **පෙසලා භික්ඛූ තස්මිං සමයෙ දුබ්බලා හොන්තීති** තස්මිං සමයෙ පියසීලා භික්ඛූ තාසං සම්පත්තීනං අභාවෙන දුබ්බලා හොන්ති; **තුණ්හීභූතා තුණ්හීභූතා සඞ්ඝමජ්ඣෙ සඤ්ඣායන්තීති**[1] නිස්සද්දා හුත්වා සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්නා කිඤ්චි එකවචනම්පි මුඛං උක්ඛිපිත්වා කථෙතුං අසක්කොන්තා ඣායන්තා විය නිසීදන්ති; **තයිද**න්ති තදෙතං කාරණං; සුක්කපක්ඛො වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බො.

2. 4. 9.

නවමෙ **මිච්ඡාපටිපත්තාධිකරණහෙතූති** මිච්ඡාපටිපත්තියා කරණහෙතු පටිපජ්ජනහෙතූති අත්ථො; **ඤායං ධම්මං කුසලන්ති** සහවිපස්සනකං මග්ගං; එවරූපො හි සහවිපස්සනකං මග්ගං ආරාධෙතුං සම්පාදෙතුං පූරෙතුං න සක්කොති; සුක්කපක්ඛො වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බො; ඉමස්මිං සුත්තෙ සහ විපස්සනාය මග්ගො කථිතො.

2. 4. 10.

දසමෙ **දුග්ගහිතෙහීති** උප්පටිපාටියා ගහිතෙහි; **බ්‍යඤ්ජනපතිරූපකෙහීති** බ්‍යඤ්ජනෙනෙව පතිරූපකෙහි අක්ඛරචින්තකාය ලද්ධකෙහි; **අත්ථඤ්ච ධම්මඤ්ච පටිබාහන්තීති** සුග්ගහිතසුත්තන්තානං අට්ඨකථඤ්ච පාළිඤ්ච

---

1. “සඤ්ඤායන්ති”ති ච “සංකසායන්ති”ති ච “සංඛායන්ති”ති ච පොත්ථකෙසු ලිපිදොසදුට්ඨං යෙභුය්‍යෙන දිස්සති. a. ධම්මපද. ධම්මට්ඨවග්ග.

පටිබාහන්ති; අත්තනො දුග්ගහිතසුත්තන්තානංයෙව අත්ථඤ්ච පාළිඤ්ච උත්තරිතරං කත්වා දස්සෙන්ති; සුක්කපක්ඛො වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බො; ඉමස්මිං සුත්තෙ සාසනස්ස වඩ්ඪි ච පරිහානි ච කථිතාති.

සමචිත්තවග්ගො චතුත්ථො.

---

2. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **උත්තානා**ති පාකටා අප්පටිච්ඡන්නා; **ගම්භීරා**ති ගුළ්හා පටිච්ඡන්නා; **උද්ධතා**ති උද්ධච්චෙන සමන්නාගතා; **උන්නළා**ති උග්ගතනළා උට්ඨිතතුච්ඡමානාති වුත්තං හොති; **චපලා**ති පත්තචීවරමණ්ඩනාදිනා චාපල්ලෙන යුත්තා; **මුඛරා**ති මුඛඛරා ඛරවචනා; **විකිණ්ණවාචා**ති අසංයතවචනා දිවසම්පි නිරත්ථකවචනස්ස පලාපිනො; **මුට්ඨස්සතී**ති විස්සට්ඨසතිනො; **අසම්පජානා**ති නිප්පඤ්ඤා; **අසමාහිතා**ති චිත්තෙකග්ගතාමත්තස්සාපි අලාභිනො; **පාකතින්ද්‍රියා**ති පකතියා ඨිතෙහි විවටෙහි අරක්ඛිතෙහි ඉන්ද්‍රියෙහි සමන්නාගතා; සුක්කපක්ඛො වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බො.

2. 5. 2.

දුතියෙ **භණ්ඩනජාතා**ති භණ්ඩනං වුච්චති කලහස්ස පුබ්බභාගො; තං තෙසං ජාතන්ති භණ්ඩනජාතා; මයං තුම්හෙ දණ්ඩාපෙස්සාම බන්ධාපෙස්සාමාති ආදිවචනප්පවත්තියා සඤ්ජාතකලහා; අයං තාව ගිහීසු නයො; පබ්බජිතා පන ආපත්තිවීතික්කමවාචං වදන්තා කලහජාතා නාම; **විවාදාපන්නා**ති විරුද්ධවාදං ආපන්නා; **මුඛසත්තීහි විතුදන්තා**ති ගුණානං ඡින්දනට්ඨෙන දුබ්භාසිතා වාචා මුඛසත්තියොති වුච්චන්ති තාහි විතුදන්තා විජ්ඣන්තා; **සමග්ගා**ති එකං කම්මං එකුද්දෙසො සමසික්ඛතාති එතෙසං කරණෙන සමග්ගතාය සහිතා; **පියචක්ඛූහී**ති මෙත්තචක්ඛූහි.

2. 5. 3

තතියෙ **අග්ගවතී**ති උත්තමපුග්ගලවතී; අග්ගාය වා උත්තමාය පටිපත්තියා සමන්නාගතා; තතො විපරීතා අනග්ගවතී; **බාහුලිකා**ති චීවරාදිබාහුල්ලාය පටිපන්නා; සාසනං සිථිලං ගණ්හන්තීති **සාථලිකා**; **ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමා**ති එත්ථ ඔක්කමනං වුච්චති අවගමනට්ඨෙන පඤ්චනීවරණානි තෙන පඤ්චනීවරණපූරණෙ පුබ්බඞ්ගමාති වුත්තං හොති; **පවිවෙකෙ**ති උපධිවිවෙකෙ නිබ්බානෙ; **නික්ඛිත්තධුරා**ති තිවිධෙපි විවෙකෙ නික්ඛිත්තධුරා ඔරොපිතධුරා; **න විරියං ආරභන්තී**ති දුවිධම්පි විරියං න කරොන්ති; **අප්පත්තස්ස පත්තියා**ති පුබ්බෙ අප්පත්තස්ස ඣාන විපස්සනාමග්ගඵලවිසෙසස්ස පත්තිඅත්ථාය; ඉතරං පදද්වයං තස්සෙව වෙවචනං; **පච්ඡිමා ජනතා**ති සද්ධිවිහාරිකන්තෙවාසියජනො; **දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජතී**ති ආචරියුපජ්ඣායෙහි කතං අනුකරොන්තො දිට්ඨස්ස තෙසං ආචාරස්ස අනුගතිං ආපජ්ජති නාම; සෙසං වුත්තපටිපක්ඛනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

2. 5. 4.

චතුත්ථෙ **අරියාති** අරියසාවකපරිසා; **අනරියාති** පුථුජ්ජනපරිසා; **ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං නප්පජානන්තීති** ඨපෙත්වා තණ්හං තෙභූමකා පඤ්චක්ඛන්ධා දුක්ඛසච්චං නාම එත්තකමෙව දුක්ඛං ඉතො උද්ධං දුක්ඛං නත්ථීති යථාසභාවතො නප්පජානන්ති; එස නයො සබ්බත්ථ; සෙසපදෙසු පන තස්ස දුක්ඛස්ස සමුට්ඨාපිකා පුරිමතණ්හා සමුදයො නාම; තස්සා තණ්හාය චිත්තම්පි තෙසං සච්චානං අච්චන්තක්ඛයො අසමුප්පත්ති දුක්ඛනිරොධො නාම; අට්ඨඞ්ගිකො අරියො මග්ගො දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා නාමාති එවං ඉමස්මිං සුත්තෙ චතූසු සච්චෙසු චත්තාරො මග්ගා චත්තාරි ච ඵලානි කථිතානි.

2. 5. 5.

පඨමෙ **පරිසකසටොති** කසටපරිසා කචවරපරිසා පලාපපරිසාති අත්ථො; **පරිසමණ්ඩොති** පසන්නපරිසා සාරපරිසාති අත්ථො; **ඡන්දාගතිං ගච්ඡන්තීති** ඡන්දෙන අගතිං ගච්ඡන්ති අකත්තබ්බං කරොන්තීති අත්ථො; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; ඉමානි පන චත්තාරි අගතිගමනානි භණ්ඩභාජනීයෙ ච විනිච්ඡයට්ඨානෙ ච ලබ්භන්ති; තත්ථ භණ්ඩභාජනීයෙ තාව අත්තනො භාරභූතානං භික්ඛූනං අමනාපෙ භණ්ඩකෙ පත්තෙ තං පරිවත්තෙත්වා මනාපං දෙන්තො ඡන්දාගතිං ගච්ඡති නාම; අත්තනො පන අභාරභූතානං මනාපෙ භණ්ඩකෙ පත්තෙ තං පරිවත්තෙත්වා අමනාපං දෙන්තො දොසාගතිං ගච්ඡති නාම; භණ්ඩකභාජනීයවත්ථුඤ්ච ඨිතිකඤ්ච අජානන්තො මොහාගතිං ගච්ඡති නාම; මුඛරානං වා රාජාදිනිස්සිතානං වා ඉමෙ මෙ අමනාපෙ භණ්ඩකෙ දින්නෙ අනත්ථම්පි කරෙය්‍යුන්ති භයෙන පරිවත්තෙත්වා මනාපං දෙන්තො භයාගතිං ගච්ඡති නාම; යො පන එවං න ගච්ඡති සබ්බෙසං තුලාභූතො පමාණභූතො මජ්ඣත්තො හුත්වා යං යස්ස පාපුණාති තදෙව තස්ස දෙති අයං චතුබ්බිධම්පි අගතිං න ගච්ඡති නාම; විනිච්ඡයට්ඨානෙ පන අත්තනො භාරභූතස්ස ගරුකාපත්තිං ලහුකාපත්තීති කථෙන්තො ඡන්දාගතිං ගච්ඡති නාම; ඉතරස්ස ලහුකාපත්තිං ගරුකාපත්තීති කත්වා කථෙන්තො දොසාගතිං ගච්ඡති නාම; ආපත්ති වුට්ඨානං පන සමුච්චයක්ඛන්ධකඤ්ච අජානන්තො මොහාගතිං ගච්ඡති නාම; මුඛරස්ස වා රාජපූජිතස්ස වා අයං මෙ ගරුකං කත්වා ආපත්තිං කථෙන්තස්ස අනත්ථම්පි කරෙය්‍යාති ගරුකමෙව ලහුකාති කථෙන්තො භයාගතිං ගච්ඡති නාම යො පන සබ්බෙසං යථාභූතමෙව කථෙති අයං චතුබ්බිධම්පි අගතිගමනං න ගච්ඡති නාම

2. 5. 6.

ඡට්ඨෙ **ඔක්කාචිතවිනීතාති** දුබ්බිනීතා; **නො පටිපුච්ඡාවිනීතාති** න පුච්ඡිත්වා පුච්ඡිත්වා විනීතා; **ගම්භීරාති** පාළිවසෙන ගම්භීරා සල්ලසුත්තසදිසා; **ගම්භීරත්ථාති** අත්ථවසෙන ගම්භීරා මහාවෙදල්ලසුත්තසදිසා; **ලොකුත්තරාති** ලොකුත්තරඅත්ථදීපකා; **සුඤ්ඤතා පටිසංයුත්තාති** සත්තසුඤ්ඤං ධම්මමත්තමෙව පකාසකා සඞ්ඛසඞ්ඛාතසංයුත්තසදිසා;

න අඤ්ඤාචිත්තං උපට්ඨපෙන්තීති විජානනත්ථාය චිත්තං න උපට්ඨපෙන්ති, නිද්දායන්ති වා අඤ්ඤවිහිතා වා හොන්ති; **උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බන්ති** උග්ගහෙතබ්බඤ්ච පරියාපුණිතබ්බඤ්ච; **කවිතාති** කවීහි කතා; ඉතරං තස්සෙව වෙවචනං; **චිත්තක්ඛරාති** විචිත්තඅක්ඛරා; ඉතරං තස්සෙව වෙවචනං; **බාහිරකාති** සාසනතො බහිභූතා; **සාවකභාසිතාති** තෙසං තෙසං සාවකෙහි භාසිතා; **සුස්සූසන්තීති** අක්ඛරචිත්තතාය චෙව සරසම්පත්තියා ච අත්තමනා හුත්වා සුණන්ති; **න චෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං පටිපුච්ඡන්තීති** අඤ්ඤමඤ්ඤං අත්ථං වා අනුසන්ධිං වා පුබ්බාපරං වා න පුච්ඡන්ති; **පටිවිචරන්තීති** පුච්ඡනත්ථාය චාරිකං න විචරන්ති; **ඉදං කථන්ති** ඉදං ව්‍යඤ්ජනං කථං රොපෙතබ්බං කිච[1] රොපෙතබ්බං; **ඉමස්ස කො අත්ථොති** ඉමස්ස භාසිතස්ස කො අත්ථො කා අනුසන්ධි කිං පුබ්බාපරං; **අවිවටන්ති** පටිච්ඡන්නං; **න විවරන්තීති** න උග්ඝාටෙන්ති; **අනුත්තානීකතන්ති** අපාකටං; **න උත්තානීකරොන්තීති** පාකටං න කරොන්ති; **කඞ්ඛාඨානියෙසූති** කඞ්ඛාය කාරණභූතෙසු; සුක්කපක්ඛො වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බො.

2. 5. 7.

සත්තමෙ **ආමිසගරූති** චතුපච්චයගරුකා ලොකුත්තරධම්මං ලාමකතො ගහෙත්වා ඨිතපරිසා; **සද්ධම්මගරූති** නවලොකුත්තරධම්මමෙව ගරුකෙ කත්වා චත්තාරො පච්චයෙ ඔමකතො ගහෙත්වා ඨිතපරිසා; **උභතොභාගවිමුත්තොති** ද්වීහි භාගෙහි විමුත්තො; **පඤ්ඤාවිමුත්තොති** පඤ්ඤාය විමුත්තො සුක්ඛවිපස්සකඛීණාසවො; **කායසක්ඛීති** කායෙන ඣානඵස්සං ඵුසිත්වා පච්ඡා නිරොධං නිබ්බානං සච්ඡිකත්වා ඨිතො; **දිට්ඨිප්පත්තොති** දිට්ඨන්තං පත්තො; ඉමෙ චෙපි ඡසු ඨානෙසු ලබ්භන්ති; **සද්ධාවිමුත්තොති** සද්දහන්තො විමුත්තො; අයම්පි ඡසු ඨානෙසු ලබ්භති; ධම්මං අනුස්සරතීති **ධම්මානුසාරී**; සද්ධං අනුස්සරතීති **සද්ධානුසාරී**; ඉමෙ චෙපි පඨමමග්ගසමඞ්ගිනො, **කල්‍යාණධම්මොති** සුන්දරධම්මො; **දුස්සීලො පාපධම්මොති** නිස්සීලො ලාමකධම්මො; ඉමං කස්මා ගණ්හන්ති සබ්බෙසු හි එකසදිසෙසු ජාතෙසු සීලවන්තෙසු බලවගාරවං න හොති එකච්චෙසු පන දුස්සීලෙසු සති සීලවන්තානං උපරි බලවගාරවං හොතීති මඤ්ඤන්තා ගණ්හන්ති; **තෙ තෙන ලාභං ලභන්තීති** තෙ භික්ඛූ එකච්චානං වණ්ණං එකච්චානං අවණ්ණං කථෙත්වා චත්තාරො පච්චයෙ ලභන්ති; **ගථිතාති** තණ්හාය ගන්ථිතා; **මුච්ඡිතාති** තණ්හාවසෙනෙව මුච්ඡිතා; **අජ්ඣොපන්නාති** අජ්ඣොසාය ගිලිත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා ඨිතා; **අනාදීනවදස්සාවිනොති** අපච්චවෙක්ඛිතපරිභොගෙ ආදීනවං අපස්සන්තා; **අනිස්සරණපඤ්ඤාති** චතූසු පච්චයෙසු ඡන්දරාගඅපකඩ්ඪනාය නිස්සරණපඤ්ඤාය විරහිතා ඉදමත්ථං එතන්ති අජානන්තා; **පරිභුඤ්ජන්තීති** සච්ඡන්දරාගා හුත්වා පරිභුඤ්ජන්ති; සුක්කපක්ඛෙ **උභතොභාගවිමුත්තොති** ආදිසු අයං සත්තන්නම්පි අරියපුග්ගලානං සබ්බපකාසනා: එකො භික්ඛු පඤ්ඤාධුරෙන අභිනිවිට්ඨො අට්ඨසමාපත්තියො

---

1. "කිමි" ඉති පොත්ථකෙසු "කින්ති" ඉති ම.

නිබ්බත්තෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපුණාති සො තස්මිං ඛණෙ ධම්මානුසාරී නාම හොති සොතාපත්තිඵලාදිසු ඡසු ඨානෙසු කායසක්ඛි නාම අරහත්තඵලක්ඛණෙ උභතො භාගවිමුත්තො නාම; සමාපත්තීහි වික්ඛම්භනවිමුත්තියා මග්ගෙන සමුච්ඡෙදවිමුත්තියාති ද්වික්ඛත්තුං වා ද්වීහි වා භාගෙහි විමුත්තොති අත්ථො; අපරො පඤ්ඤාධුරෙන අභිනිවිට්ඨො සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තො සුක්ඛවිපස්සකොව හුත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපුණාති සො තස්මිං ඛණෙ ධම්මානුසාරී නාම හොති සොතාපත්තිඵලාදිසු ඡසු ඨානෙසු දිට්ඨප්පත්තො නාම අරහත්තඵලක්ඛණෙ පඤ්ඤාවිමුත්තො නාම; අපරො සද්ධාධුරෙන අභිනිවිට්ඨො අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපුණාති සො තස්මිං ඛණෙ සද්ධානුසාරී නාම හොති සොතාපත්තිඵලාදිසු ඡසු ඨානෙසු කායසක්ඛි නාම අරහත්තඵලක්ඛණෙ උභතොභාගවිමුත්තො නාම; අපරො සද්ධාධුරෙන අභිනිවිට්ඨො සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තො සුක්ඛවිපස්සකොව හුත්වා සොතාපත්තිමග්ගං පාපුණාති සො තස්මිං ඛණෙ සද්ධානුසාරී නාම හොති සොතාපත්තිඵලාදිසු ඡසු ඨානෙසු සද්ධාවිමුත්තො නාම අරහත්තඵලක්ඛණෙ පඤ්ඤාවිමුත්තො නාම.

2. 5. 8

අට්ඨමෙ **විසමා**ති සපක්ඛලනට්ඨෙන විසමා; **සමා**ති විනිපක්ඛලනට්ඨෙන සමා; **අධම්මකම්මානී**ති උද්ධම්මානි කම්මානි; **අවිනයකම්මානී**ති උබ්බිනයකම්මානි.

2. 5. 9.

නවමෙ **අධම්මිකා**ති නිද්ධම්මා; **ධම්මිකා**ති ධම්මයුත්තා.

2. 5. 10.

දසමෙ **අධිකරණ**න්ති විවාදාධිකරණාදි චතුබ්බිධං; **ආදියන්තී**ති ගණ්හන්ති; **සඤ්ඤාපෙන්තී**ති ජානාපෙන්ති; **න ච සඤ්ඤත්තිං උපගච්ඡන්තී**ති සඤ්ඤාපනත්ථං න සන්නිපතන්ති; **න ච නිජ්ඣාපෙන්තී**ති න පෙක්ඛාපෙන්ති; **න ච නිජ්ඣත්තිං උපගච්ඡන්තී**ති අඤ්ඤමඤ්ඤං නිජ්ඣාපනත්ථාය න සන්නිපතන්ති; **අසඤ්ඤත්තිබලා**ති අසඤ්ඤත්තියෙව බලං එතෙසන්ති අසඤ්ඤත්තිබලා; **අප්පටිනිස්සග්ගමන්තිනො**ති යෙසං හි එවං හොති සචෙ අම්හෙහි ගහිතං අධිකරණං ධම්මිකං භවිස්සති ගණ්හිස්සාම සචෙ අධම්මිකං විස්සජ්ජෙස්සාම තෙ පටිනිස්සග්ගමන්තිනො නාම හොන්ති ඉමෙ පන න තථා මන්තෙන්තීති අප්පටිනිස්සග්ගමන්තිනො; **ථාමසා පරාමස්ස අභිනිවිස්සා**ති දිට්ඨිථාමෙන ච දිට්ඨිපරාමාසෙන ච අභිනිවිසිත්වා; **ඉදමෙව සච්ච**න්ති ඉදං අම්හාකං වචනමෙව සච්චං; **මොඝමඤ්ඤ**න්ති අවසෙසානං වචනං මොඝං තුච්ඡං; සුක්කපක්ඛො උත්තානත්ථොයෙවාති.

පඨමපණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

2. 1. 1.

දුතියපණ්ණාසකස්ස පඨමෙ චක්කවත්තිනා සඞ්ගහිතත්තා ලොකානුකම්පකායාති න වුත්තං; එත්ථ ච චක්කවත්තිනො උප්පත්තියා චෙ සම්පත්තියො ලභන්ති බුද්ධානං උප්පත්තියා තිස්සොපි.

2. 1. 2.

දුතියෙ **අච්ඡරියමනුස්සාති** ආචිණ්ණමනුස්සා අබ්භූතමනුස්සා.

2. 1. 3.

තතියෙ **බහුනො ජනස්ස ආනුතප්පා හොතීති** මහාජනස්ස අනුතාපකාරී හොති; තත්ථ චක්කවත්තිනො කාලකිරියා එකචක්කවාළෙ දෙවමනුස්සානං අනුතාපං කරොති තථාගතස්ස කාලකිරියා දසසු චක්කවාළසහස්සෙසු.

2. 1. 4.

චතුත්ථෙ **ථූපාරහාති** ථූපස්ස යුත්තා අනුච්ඡවිකා; චක්කවත්තිනො හි චෙතියං ජග්ගිත්වා චෙ සම්පත්තියො ලභන්ති බුද්ධානං චෙතියං ජග්ගිත්වා තිස්සොපි.

2. 1. 5.

පඤ්චමෙ **බුද්ධාති** අත්තනො ආනුභාවෙන චත්තාරි සච්චානි බුද්ධා.

2. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **ඵලන්තියාති** සද්දං කරොන්තියා; **න සන්තසන්තීති** න භායන්ති; තත්ථ ඛීණාසවො අත්තනො සක්කායදිට්ඨියා පහීනත්තා න භායති හත්ථාජානීයො සක්කායදිට්ඨියා බලවත්තාති.

2. 1. 7–9.

සත්තමඅට්ඨමෙසුපි එසෙව නයො. නවමෙ **කිම්පුරිසාති** කින්නරා; **මානුසිං වාචං න භාසන්තීති** මනුස්සකථං න කථෙන්ති; ධම්මාසොකස්ස කිර එකං කින්නරං ආනෙත්වා දස්සෙසුං සො කථාපෙථ නන්ති ආහ කින්නරො කථෙතුං න ඉච්ඡති එකො පුරිසො අහමෙතං කථාපෙස්සාමීති හෙට්ඨාපාසාදං ඔතාරෙත්වා චෙ ඛාණුකෙ කොට්ටෙත්වා උක්ඛලිං ආරොපෙසි සා උභතො පස්සෙහි පතති තං දිස්වා කින්නරො කිං අඤ්ඤදං එකං ඛාණුකං කොට්ටෙතුං න වට්ටතීති එත්තකමෙව ආහ; පුන අපරභාගෙ චෙ කින්නරෙ ආනෙත්වා දස්සෙසුං රාජා කථාපෙථ නෙති ආහ තෙ කථෙතුං න ඉච්ඡිංසු එකො පුරිසො අහමෙතෙ කථාපෙස්සාමීති(තෙ)ගහෙත්වා අන්තරාපණං අගමාසි තත්ථෙකො අම්බපක්කච මච්ඡෙ ච අද්දස එකො කවිඨඵලච අම්බිලිකාඵලච; තත්ථ පුරිමො මහාවිසං මනුස්සා ඛාදන්ති කථං සෙතකිලාසිනො න හොන්තීති ආහ ඉතරො කථං ඉමෙ එතං නිස්සාය කුට්ඨිනො න හොන්තීති ආහ; එවං මානුසිං වාචං කථෙතුං සක්කොන්තාපි චෙ අත්ථෙ සම්පස්සමානා න කථෙන්ති.

2. 1. 10.

දසමෙ **අප්පටිවානෙනා**ති අනුක්කණ්ඨිතො අපච්චොසක්කිතො.

2. 1. 11.

එකාදසමෙ **අසන්තං සන්නිවාසෙ**ති අසන්තං අසප්පුරිසානං සන්නිවාසං; **න වදෙය්‍යා**ති ඔවාදෙන වා අනුසාසනියා වා න වදෙය්‍ය මා වදතූති අත්ථො; **ථෙරම්පහං න වදෙය්‍ය**න්ති අහම්පි ථෙරං භික්ඛුං ඔවාදානුසාසනිවසෙන න වදෙය්‍යං; **අහිතානුකම්පී**ති අහිතං ඉච්ඡමානො; **නො හිතානුකම්පී**ති හිතං අනිච්ඡමානො; **නොති නං වදෙය්‍ය**න්ති අහං තව වචනං න කරිස්සන්ති (නං) වදෙය්‍යං; **විහෙසෙය්‍ය**න්ති වචනස්ස අකරණෙන විහෙඨෙය්‍යං; **පස්සම්පිස්ස න පටිකරෙය්‍ය**න්ති පස්සන්තොපි ජානන්තොපි අහං තව වචනං න කරෙය්‍යං ඉමිනා උපායෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; සුක්කපක්ඛෙ පන **සාධූති නං වදෙය්‍ය**න්ති සාධු භද්දකං සුකථිතං තයාති තස්ස කථං අභිනන්දන්තො නං වදෙය්‍යන්ති අත්ථො.

2. 1. 12.

ද්වාදසමෙ උභතො **වචීසංසාරෙ**ති වීසුපි පක්ඛෙසු අඤ්ඤමඤ්ඤං අක්කොසනපච්චක්කොසනවසෙන සංසරමානා වාචා වචීසංසාරො; **දිට්ඨිපළාසො**ති දිට්ඨිං නිස්සාය උප්පජ්ජනකො යුගග්ගාහලක්ඛණො පළාසො දිට්ඨිපළාසො නාම; **චෙතසො ආඝාතො**ති කොපො; සො හි චිත්තං ආඝාතෙන්තො උප්පජ්ජති; **අප්පච්චයො**ති අතුට්ඨාකාරො දොමනස්සන්ති අත්ථො; **අනභිරද්ධී**ති කොපොයෙව; සො හි අනභිරාධනවසෙන අනභිරද්ධීති වුච්චති; **අජ්ඣත්තං අවූපසන්තං හොතී**ති සබ්බමෙතං නියකජ්ඣත්තසඞ්ඛාතෙ අත්තනො චිත්තෙ ච සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසික සඞ්ඛාතාය අත්තනො පරිසාය ච අවූපසන්තං හොති; **තත්ථෙත**න්ති තස්මිං එතං; සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බන්ති.

පඨමො වග්ගො.

---

2. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **ගිහිසුඛ**න්ති ගිහීනං සබ්බකාමනිප්ඵත්තිමූලකං සුඛං; **පබ්බජ්ජාසුඛ**න්ති පබ්බජිතානං පබ්බජ්ජාමූලකං සුඛං.

2. 2. 2.

දුතියෙ **කාමසුඛ**න්ති කාමෙ ආරබ්භ උප්පජ්ජනකසුඛං; **නෙක්ඛම්මසුඛ**න්ති නෙක්ඛම්මං වුච්චති පබ්බජ්ජා තං ආරබ්භ උප්පජ්ජනකසුඛං.

2. 2. 3.

තතියෙ **උපධිසුඛ**න්ති තෙභූමකසුඛං; **නිරූපධිසුඛ**න්ති ලොකුත්තරසුඛං

2. 2. 4.

චතුත්ථෙ **සාසවසුඛ**න්ති ආසවානං පච්චයභූතං වට්ටසුඛං; **අනාසවසුඛ**න්ති තෙසං අපච්චයභූතං විවට්ටසුඛං.

2. 2. 5.

පඨමෙ **සාමිස**න්ති සඞ්කිලෙසං වට්ටගාමිසුඛං; **නිරාමිස**න්ති නික්කිලෙසං විවට්ටගාමිසුඛං

2. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **අරියසුඛ**න්ති අපුථුජ්ජනසුඛං; අනරියසුඛන්ති පුථුජ්ජනසුඛං.

2. 2. 7.

සත්තමෙ **කායික**න්ති කායවිඤ්ඤාණසහජාතං; **චෙතසික**න්ති මනොද්වාරිකසුඛං; තං ලොකියලොකුත්තරමිස්සකං කථිතං.

2. 2. 8.

අට්ඨමෙ **සප්පීතික**න්ති පඨමදුතියජ්ඣානසුඛං; **නිප්පීතික**න්ති තතියචතුත්ථජ්ඣානසුඛං; තත්ථ ලොකියසප්පීතිකතො ලොකියනිප්පීතිකං ලොකුත්තරසප්පීතිකතො ච ලොකුත්තරනිප්පීතිකං අග්ගන්ති එවං භුම්මන්තරං අභින්දිත්වා අග්ගභාවො දීපෙතබ්බො.

2. 2. 9.

නවමෙ **සාතසුඛ**න්ති තීසු ඣානෙසු සුඛං; **උපෙක්ඛාසුඛ**න්ති චතුත්ථජ්ඣානසුඛං

2. 2. 10.

දසමෙ **සමාධිසුඛ**න්ති අප්පනං වා උපචාරං වා පත්තසුඛං; **අසමාධිසුඛ**න්ති තදුභයං අප්පත්තසුඛං.

2. 2. 11.

එකාදසමෙ **සප්පීතිකාරම්මණ**න්ති සප්පීතිකං ඣානද්වයං පච්චවෙක්ඛන්තස්ස උප්පන්නසුඛං; නිප්පීතිකාරම්මණෙපි එසෙව නයො.

2. 2. 12.

ද්වාදසමෙපි ඉමිනාව උපායෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො.

2. 2. 13.

තෙරසමෙ **රූපාරම්මණ**න්ති රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානාරම්මණං යං කිඤ්චි රූපං ආරබ්භ උප්පජ්ජනකං වා; **අරූපාරම්මණ**න්ති අරූපජ්ඣානාරම්මණං යං කිඤ්චි අරූපං ආරබ්භ උප්පජ්ජනකං වාති.

දුතියො වග්ගො.

---

2. 3. 1-6.

තතියස්ස පඨමෙ **සනිමිත්තා**ති සකාරණා; දුතියාදීසුපි එසෙව නයො නිදානං හෙතු සඞ්ඛාරො පච්චයො රූපන්ති සබ්බානිපි හි එතානි කාරණවෙවචනානෙව.

2. 3. 7.

සත්තමෙ **සවෙදනා**ති පච්චයභූතාය සම්පයුත්තවෙදනාය සතියෙව උප්පජ්ජන්ති නාසතීති අත්ථො.

2. 3. 8–10.

අට්ඨමනවමෙසුපි එසෙව නයො. දසමෙ **සඞ්ඛතාරම්මණාති** පච්චයනිබ්බත්තසඞ්ඛාතං ධම්මං ආරම්මණං කත්වා උප්පජ්ජන්ති; **නො අසඞ්ඛතාරම්මණාති** අසඞ්ඛතං පන නිබ්බානං ආරබ්භ න උප්පජ්ජන්ති; **න හොන්තීති** මග්ගක්ඛණෙ න හොන්ති නාම; ඵලෙ පනෙත නාහෙසුන්ති; එවං ඉමෙසු දසසුපි ඨානෙසු යාව අරහත්තා දෙසනා දෙසිතාති.

තතියො වග්ගො.

---

2. 4. 1–5.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **චෙතොවිමුත්තීති** ඵලසමාධි; **පඤ්ඤාවිමුත්තීති** ඵලපඤ්ඤා. දුතියෙ **පග්ගාහොති** විරියං; **අවික්ඛෙපොති** චිත්තෙකග්ගතා. තතියෙ **නාමන්ති** චත්තාරො අරූපක්ඛන්ධා; **රූපන්ති** රූපක්ඛන්ධො; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ ධම්මකොට්ඨාසපරිච්ඡෙදකඤාණං නාම කථිතං. චතුත්ථෙ **විජ්ජාති** ඵලඤාණං; **විමුත්තීති** තංසම්පයුත්තා සෙසධම්මා. පඤ්චමෙ **භවදිට්ඨීති** සස්සතදිට්ඨි.

2. 4. 6–10

ඡට්ඨසත්තමානි උත්තානත්ථානෙව. අට්ඨමෙ **දොවචස්සතාති** දුබ්බචභාවො; **පාපමිත්තතාති** පාපමිත්තසෙවනභාවො. නවමං වුත්තවිපරියයෙන වෙදිතබ්බං. දසමෙ **ධාතුකුසලතාති** අට්ඨාරසධාතුයො ධාතූති ජානනං; **මනසිකාරකුසලතාති** තාසංයෙව ධාතූනං අනිච්චාදිවසෙන ලක්ඛණත්තයං ආරොපෙත්වා ජානනං.

2. 4. 11.

එකාදසමෙ **ආපත්තිකුසලතාති** පඤ්චන්නඤ්ච සත්තන්නඤ්ච ආපත්තික්ඛන්ධානං ජානනං; **ආපත්තිවුට්ඨානකුසලතාති** දෙසනාය ච කම්මවාචාය ච ආපත්තීහි වුට්ඨානජානනන්ති.

චතුත්ථො වග්ගො.

---

2. 5. 1–2.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **අනාගතං භාරං වහතීති** "සම්මජ්ජනී පදීපො ච උදකං ආසනෙන ච, ඡන්දපාරිසුද්ධි උතුක්ඛානං භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො, පාතිමොක්ඛං ථෙරභාරොති වුච්චතී"ති ඉමං දසවිධං ථෙරභාරං නවකො හුත්වා ථෙරෙන අනජ්ඣිට්ඨො කරොන්තො අනාගතං භාරං වහති නාම; **ආගතං භාරං න වහතීති** ථෙරො සමානො තදෙව දසවිධං භාරං අත්තනා වා අකරොන්තො පරං වා අසමාදපෙන්තො ආගතං භාරං න වහති නාම. දුතියසුත්තෙපි ඉමිනාව නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො.

2. 5. 3-4.

තතියෙ **අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤීති** අකප්පියෙ සීහමංසාදිම්හි කප්පියං ඉදන්ති එවං සඤ්ඤී; **කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤීති** කුම්භීලමංස බිළාරමංසාදිම්හි කප්පියෙ අකප්පියං ඉදන්ති එවං සඤ්ඤී; චතුත්ථං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

2. 5. 5.

පඨමෙ **අනාපත්තියා ආපත්තිසඤ්ඤීති** ආපුච්ඡිත්වා භණ්ඩකං ධොවන්තස්ස පත්තං පචන්තස්ස කෙසෙ ඡින්දන්තස්ස ගාමං පවිසන්තස්සාති ආදිසු අනාපත්ති තත්ථ ආපත්ති අයන්ති එවං සඤ්ඤී; **ආපත්තියා අනාපත්තිසඤ්ඤීති** තෙසං යෙව වත්ථූනං අනාපුච්ඡා කරණෙ ආපත්ති තත්ථ අනාපත්තීති එවං සඤ්ඤී.

2. 5. 6-20.

ඡට්ඨෙපි වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො. සත්තමාදීනි උත්තානත්ථානෙව. එකාදසමෙ **ආසවාති** කිලෙසා; **න කුක්කුච්චායිතබ්බන්ති** සඞ්ඝභොගස්ස අපට්ඨපනං අවිචාරණං න කුක්කුච්චායිතබ්බං නාම; තං කුක්කුච්චායති; **කුක්කුච්චායිතබ්බන්ති** තස්සෙව පට්ඨපනං විචාරණං; තං න කුක්කුච්චායති. ද්වාදසමාදීනි හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානීති.

දුතියො පණ්ණාසකො.

---

2. 1. 1.

තතියස්ස පණ්ණාසකස්ස පඨමෙ **ආසාති** තණ්හා; **දුප්පජහාති** දුච්චජා දුන්නීහරා; ලාභාසාය දුප්පජහභාවෙන සත්තා දසපි වස්සානි වීසතිම්පි සට්ඨිම්පි වස්සානි අජ්ජ ලභිස්සාම ස්වෙ ලභිස්සාමාති රාජානං උපට්ඨහන්ති කසිකම්මාදීනි කරොන්ති උභතොබ්‍යූළ්හං සඞ්ගාමං පක්ඛන්දන්ති අජපථසඞ්කුපථාදයො පටිපජ්ජන්ති නාවාය මහාසමුද්දං පවිසන්ති; ජීවිතාසාය දුප්පජහත්තා සම්පත්තමරණකාලෙපි වස්සසතජීවිං අත්තානං මඤ්ඤන්ති; සො කම්මකම්මනිමිත්තාදීනි පස්සන්තොපි දානං දෙහි පූජං කරොහීති අනුකම්පකෙහි වුච්චමානො නාහං මරිස්සාමි ජීවිස්සාමිච්චෙව ආසාය කස්සචි වචනං න ගණ්හාති.

2. 1. 2-9.

දුතියෙ **පුබ්බකාරීති** පඨමං උපකාරකස්ස කාරකො; **කතඤ්ඤූ** කතවෙදීති තෙන කතං ඤත්වා පච්ඡා කාරකො; තෙසු පුබ්බකාරී ඉණං දෙමීති සඤ්ඤං කරොති පච්ඡා කාරකො ඉණං ජීරාපෙස්සාමීති සඤ්ඤං කරොති. තතියෙ **තිත්තො ච තප්පෙතා චාති** පච්චෙකබුද්ධො ච තථාගතසාවකො ච ඛීණාසවො තිත්තො නාම; තථාගතො අරහං සම්මාසම්බුද්ධො තිත්තො ච තප්පෙතා ච. චතුත්ථෙ **දුත්තප්පයාති** දායකෙන අතප්පයා තප්පෙතුං න සුකරා; **නික්ඛිපතීති** නිදහති; **විස්සජ්ජෙතීති**

පරෙසං දෙති. පඤ්චමෙ **න විස්සජ්ජෙතීති** සබ්බංයෙව පරෙසං න දෙති අත්තනො පන යාපනමත්තං ගහෙත්වා අවසෙසං දෙති. ඡට්ඨෙ **සුභනිමිත්තන්ති** ඉට්ඨාරම්මණං. සත්තමෙ **පටිඝනිමිත්තන්ති** අනිට්ඨනිමිත්තං. අට්ඨමෙ **පරතො ච ඝොසොති** පරස්ස සන්තිකා අසද්ධම්මසවනං. නවමෙ **පරතො ච ඝොසොති** සද්ධම්මසවනං සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

වග්ගො පඨමො.

---

2. 2. 1–4.

දුතියස්ස පඨමෙ **එවං සම්මා ආයාචමානො ආයාචෙය්‍යාති** සද්ධො භික්ඛු උට්ඨහිත්වා යාදිසො සාරිපුත්තත්ථෙරො පඤ්ඤාය අහම්පි තාදිසො හොමි යාදිසො මොග්ගල්ලානත්ථෙරො ඉද්ධියා අහම්පි තාදිසො හොමීති එවං ආයාචන්තො පිහෙන්තො පත්ථෙන්තො යං අත්ථි තස්සෙව පත්ථිතත්තා සම්මා පත්ථෙය්‍ය නාම; ඉතො උත්තරිං පන පත්ථෙන්තො මිච්ඡා පත්ථෙය්‍ය; එවරූපා හි පත්ථනා යං නත්ථි තස්ස පත්ථිතත්තා මිච්ඡා පත්ථනා නාම හොති; කිං කාරණා: **එසා භික්ඛවෙ තුලා එතං පමාණන්ති** යථා හි සුවණ්ණං වා හිරඤ්ඤං වා තුලෙන්තස්ස තුලා ඉච්ඡිතබ්බා ධඤ්ඤං මිනන්තස්ස මානන්ති තුලනෙ තුලා මිනනෙ ච මානං පමාණං හොති එවමෙවං මම සාවකානං භික්ඛූනං එසා තුලා එතං පමාණං යදිදං සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා තෙ ගහෙත්වා අහම්පි පඤ්ඤාය වා ඉද්ධියා වා එතප්පමාණො හොමීති අත්තානං තුලෙතුං වා පමාණෙතුං වා සක්කා න ඉතො අඤ්ඤථා. දුතියාදීසුපි එසෙව නයො. ඉදං පනෙත්ථ විසෙසමත්තං **ඛෙමා ච භික්ඛුනී උප්පලවණ්ණා චාති** එතාසු හි ඛෙමා පඤ්ඤාය අග්ගා උප්පලවණ්ණා ඉද්ධියා; තස්මා පඤ්ඤාය වා ඉද්ධියා වා එතාදිසී හොමීති සම්මා ආයාචමානා ආයාචෙය්‍ය. තථා චිත්තො ගහපති පඤ්ඤාය අග්ගො හත්ථකො රාජකුමාරො මහිද්ධිකතාය; තස්මා පඤ්ඤාය වා ඉද්ධියා වා එදිසො හොමීති සම්මා ආයාචමානො ආයාචෙය්‍ය ඛුජ්ජුත්තරාපි මහාපඤ්ඤතාය අග්ගා නන්දමාතා මහිද්ධිකතාය; තස්මා පඤ්ඤාය වා ඉද්ධියා වා එතාදිසී හොමීති සම්මා ආයාචමානා ආයාචෙය්‍ය.

2. 2. 5.

පඤ්චමෙ ඛතන්ති ගුණානං ඛතත්තා ඛතං; **උපහතන්ති** ගුණානං උපහතත්තා උපහතං; ඡින්නගුණං නට්ඨගුණන්ති අත්ථො; **අත්තානං පරිහරතීති** නිග්ගුණං අත්තානං ජග්ගති ගොපායති; **සාවජ්ජොති** සදොසො; **සානුවජ්ජොති** සඋපවාදො; **පසවතීති** පටිලභති; **අනනුවිච්චාති** අජානිත්වා අවිනිච්ඡිනිත්වා; **අපරියොගාහෙත්වාති** අනනුපවිසිත්වා **අවණ්ණාරහස්සාති** අවණ්ණයුත්තස්ස මිච්ඡාපටිපන්නස්ස තිත්ථියස්ස වා තිත්ථියසාවකස්ස වා; **වණ්ණං භාසතීති** සුප්පටිපන්නො එස සම්මාපටිපන්නොති ගුණං කථෙති; **වණ්ණාරහස්සාති** බුද්ධාදීසු අඤ්ඤතරස්ස සම්මාපටිපන්නස්ස; **අවණ්ණං භාසතීති** දුප්පටිපන්නො එස මිච්ඡාපටි

පන්නාති අගුණං කථෙති; **අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණං භාසතීති** ඉධෙකච්චො පුග්ගලො දුප්පටිපන්නානං මිච්ඡාපටිපන්නානං තිත්ථියානං තිත්ථියසාවකානං ඉතිපි දුප්පටිපන්නා ඉතිපි මිච්ඡාපටිපන්නාති අවණ්ණං භාසති; **වණ්ණාරහස්ස වණ්ණ**න්ති සුප්පටිපන්නානං සම්මාපටිපන්නානං බුද්ධානං බුද්ධසාවකානං ඉතිපි සුප්පටිපන්නා ඉතිපි සම්මාපටිපන්නාති වණ්ණං භාසති.

2. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **අප්පසාදනීයෙ ඨානෙති** අප්පසාදකාරණෙ; **පසාදං උපදංසෙතීති** දුප්පටිපදාය මිච්ඡාපටිපදාය අයං සුප්පටිපදා සම්මාපටිපදාති පසාදං ජනෙති; **පසාදනීයෙ ඨානෙ අප්පසාද**න්ති සුප්පටිපදාය සම්මාපටිපදාය දුප්පටිපදා අයං මිච්ඡාපටිපදා අයන්ති අප්පසාදං ජනෙති; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

2. 2. 7.

සත්තමෙ විසුති විසු ඔකාසෙසු විසු කාරණෙසු; **මිච්ඡාපටිපජ්ජමානොති** මිච්ඡාපටිපත්තිං පටිපජ්ජමානො; **මාතරි ච පිතරි චාති** මිත්තවින්දකො විය මාතරි; අජාතසත්තු විය පිතරි; සුක්කපක්ඛො වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

2. 2. 8–11.

අට්ඨමෙ **තථාගතෙ ච තථාගතසාවකෙ චාති** දෙවදත්තො විය තථාගතෙ; කොකාලිකො විය ච තථාගතසාවකෙ; සුක්කපක්ඛෙ ආනන්දත්ථෙරො විය තථාගතෙ; භූතවාලිකසෙට්ඨිපුත්තො විය ච තථාගතසාවකෙ. නවමෙ **සචිත්තවොදාන**න්ති සකචිත්තස්ස වොදානං; අට්ඨන්නං සමාපත්තීනං එතං නාමං; **න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියතීති** ලොකෙ ච රූපාදිසු ධම්මෙසු කිඤ්චි එකං ධම්මම්පි න ගණ්හාති න පරාමසති; එවමෙත්ථ අනුපාදානං නාම දුතියො ධම්මො හොති; දසමෙකාදසමානි උත්තානත්ථානෙවාති.

දුතියො වග්ගො.

---

2. 3. 1–10.

තතියස්ස පඨමෙ **දානානීති** දිය්‍යනකවසෙන දානානි; දෙය්‍යධම්මස්සෙතං නාමං; සවත්ථුකා වා චෙතනා දානං සම්පත්තිපරිච්චාගස්සෙතං නාමං; **ආමිසදාන**න්ති චත්තාරො පච්චයා දිය්‍යනකවසෙන ආමිසදානං නාම; **ධම්මදාන**න්ති ඉධෙකච්චො අමතුප්පත්තිපටිපදං කථෙත්වා දෙති ඉදං ධම්මදානං නාම. දුතියෙ චත්තාරො පච්චයා යජනකවසෙන **යාගො** නාම; ධම්මොපි යජනකවසෙන **යාගොති** වෙදිතබ්බො. තතියෙ ආමිසස්ස චජනං **ආමිසචාගො**; ධම්මස්ස චජනං **ධම්මචාගො**. චතුත්ථෙ උපසග්ගමත්තං විසෙසො. පඤ්චමෙ චතුන්නං පච්චයානං භුඤ්ජනං **ආමිසභොගො**; ධම්මස්ස භුඤ්ජනං **ධම්මභොගො**. ඡට්ඨෙ උපසග්ග

මත්තං විසෙසො. සත්තමෙ චතුන්නං පච්චයානං සංවිභජනං **ආමිසසංවිභාගො** ධම්මස්ස සංවිභජනං **ධම්මසංවිභාගො**. අට්ඨමෙ චතූහි පච්චයෙහි සඞ්ගහො **ආමිසසඞ්ගහො**; ධම්මෙන සඞ්ගහො **ධම්මසඞ්ගහො**. නවමෙ චතූහි පච්චයෙහි අනුග්ගණ්හනං **ආමිසානුග්ගහො**; ධම්මෙන අනුග්ගණ්හනං **ධම්මානුග්ගහො**. දසමෙ චතූහි පච්චයෙහි අනුකම්පනං **ආමිසානුකම්පා**; ධම්මෙන අනුකම්පනං **ධම්මානුකම්පාති**.

තතියො වග්ගො.

---

2. 4. 1–12.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ චතූහි පච්චයෙහි අත්තනො ච පරස්ස ච අන්තර පටිච්ඡාදනවසෙන සන්ථරණං **ආමිසසන්ථාරො**; ධම්මෙන සන්ථරණං **ධම්මසන්ථාරො**. දුතියෙ උපසග්ගමත්තං විසෙසො. තතියෙ වුත්තප්පකාරස්ස ආමිසස්ස එසනා **ආමිසෙසනා**; ධම්මස්ස එසනා **ධම්මෙසනා**. චතුත්ථෙ උපසග්ගමත්තං විසෙසො. පඤ්චමෙ මත්ථකප්පත්තා ආමිසපරියෙසනා **ආමිසපරියිට්ඨි**; මත්ථකප්පත්තාව ධම්මපරියෙසනා **ධම්මපරියිට්ඨීති** වුත්තා. ඡට්ඨෙ ආමිසෙන පූජනං **ආමිසපූජා**; ධම්මෙන පූජනං **ධම්මපූජා**. සත්තමෙ **ආතිථෙය්‍යානීති** ආගන්තුකදානානි; ආතිථෙය්‍යාති වා පාඨො. අට්ඨමෙ ආමිසං ඉජ්ඣනකසමිජ්ඣනකවසෙන **ආමිසිද්ධි**; ධම්මොපි ඉජ්ඣනකවසෙන **ධම්මිද්ධි**. නවමෙ ආමිසෙන වඩ්ඪනං **ආමිසවුද්ධි**; ධම්මෙන වඩ්ඪනං **ධම්මවුද්ධි**. දසමෙ රතිකරණට්ඨෙන ආමිසං **ආමිසරතනං**; ධම්මො **ධම්මරතනං**. එකාදසමෙ ආමිසස්ස චිනනං වඩ්ඪනං **ආමිසසන්නිචයො**; ධම්මස්ස චිනනං වඩ්ඪනං **ධම්මසන්නිචයො**. ද්වාදසමෙ ආමිසස්ස විපුලභාවො **ආමිසවෙපුල්ලං**; ධම්මස්ස විපුලභාවො **ධම්මවෙපුල්ල**න්ති.

චතුත්ථො වග්ගො.

---

2. 5. 1–9.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **සමාපත්තිකුසලතා**ති ආහාරසප්පායං උතුසප්පායං පරිගණ්හිත්වා සමාපත්තිසමාපජ්ජනෙ ඡෙකතා; **සමාපත්තිවුට්ඨානකුසලතා**ති යථාපරිච්ඡෙදෙන ගතෙ කාලෙ විසදෙ හුත්වා උට්ඨහන්තො වුට්ඨානකුසලො නාම හොති එවං කුසලතා. දුතියෙ **අජ්ජව**න්ති උජුභාවො; **මද්දව**න්ති මුදුභාවො. තතියෙ **ඛන්තී**ති අධිවාසනඛන්ති; **සොරච්ච**න්ති සුසීල්‍යභාවෙන සුරතභාවො. චතුත්ථෙ **සාකල්‍ය**න්ති සණ්හවාචාවසෙන සම්මොදමානභාවො; **පටිසන්ථාරො**ති ආමිසෙන වා ධම්මෙන වා පටිසන්ථරණං. පඤ්චමෙ **අවිහිංසා**ති කරුණාපුබ්බභාගො; **සොචෙය්‍ය**න්ති සීලවසෙන සුචිභාවො. ඡට්ඨසත්තමානි උත්තානත්ථානෙව. අට්ඨමෙ **පටිසඞ්ඛානබල**න්ති පච්චවෙක්ඛනබලං. නවමෙ මුට්ඨස්සච්චෙ අකම්පනෙන සතියෙව **සතිබලං**. උද්ධච්චෙ අකම්පනෙන සමාධියෙව **සමාධිබලං**.

දසමෙ **සමථොති** චිත්තෙකග්ගතා; **විපස්සනාති** සඞ්ඛාරපරිග්ගාහකඤාණං. එකාදසමෙ **සීලවිපත්තීති** දුස්සීල්‍යං; **දිට්ඨිවිපත්තීති** මිච්ඡාදිට්ඨි. ද්වාදසමෙ **සීලසම්පදාති** පරිපුණ්ණසීලතා; **දිට්ඨිසම්පදාති** සම්මාදිට්ඨිකභාවො; තෙන කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨි ඣානසම්මාදිට්ඨි විපස්සනා සම්මාදිට්ඨි මග්ගසම්මාදිට්ඨි ඵලසම්මාදිට්ඨීති සබ්බාපි සම්මාදිට්ඨි[2] සඞ්ගහිතා හොති. තෙරසමෙ **සීලවිසුද්ධීති** විසුද්ධිසම්පාපකං සීලං; **දිට්ඨිවිසුද්ධීති** විසුද්ධිසම්පාපිකා චතුමග්ගසම්මාදිට්ඨි; පඤ්චවිධාපි වා සම්මාදිට්ඨි. චුද්දසමෙ **දිට්ඨිවිසුද්ධීති** විසුද්ධිසම්පාපිකා සම්මාදිට්ඨියෙව; **යථාදිට්ඨිස්ස ච පධාන**න්ති හෙට්ඨිමමග්ගසම්පයුත්තං වීරියං; තං හි තස්සා දිට්ඨියා අනුරූපත්තා යථාදිට්ඨිස්ස ච පධානන්ති වුත්තං. පන්නරසමෙ **අසන්තුට්ඨිතා ච කුසලෙසු ධම්මෙසූති** අඤ්ඤත්‍ර අරහත්තමග්ගා කුසලෙසු ධම්මෙසු අසන්තුට්ඨභාවො. සොළසමෙ **මුට්ඨස්සච්ච**න්ති මුට්ඨස්සතිභාවො; **අසම්පජඤ්ඤ**න්ති අඤ්ඤාණභාවො. සත්තරසමෙ අපිලාපනලක්ඛණා සති; සම්පජානනලක්ඛණං **සම්පජඤ්ඤ**න්ති.

තතියො පණ්ණාසකො.

---

2. 16.

ඉතො පරෙසු කුජ්ඣනලක්ඛණො **කොධො**; උපනන්ධනලක්ඛණො **උපනාහො**; සුකතකරණමක්ඛනලක්ඛණො **මක්ඛො**; යුගග්ගාහලක්ඛණො **පළාසො**; උසූයනලක්ඛණා **ඉස්සා**; මච්ඡෙරභාවො මච්ඡරියං; තං සබ්බම්පි මච්ඡරායනලක්ඛණං; කතපටිච්ඡාදනලක්ඛණා **මායා**; කෙරාටිකලක්ඛණං **සාඨෙය්‍යං**; අලජ්ජනාකාරො **අහිරිකං**; උපවාදතො අභායනාකාරං **අනොත්තප්පං**; අක්කොධාදයො තෙසං පටිපක්ඛවසෙන වෙදිතබ්බා.

සෙඛස්ස භික්ඛුනොති සත්තවිධස්සාපි සෙඛස්ස උපරි උපරි ගුණපරිහානාය සංවත්තන්ති; පුථුජ්ජනස්ස පන පඨමතරංයෙව පරිහානාය සංවත්තන්තීති වෙදිතබ්බං; **අපරිහානායාති** උපරි උපරි ගුණෙහි අපරිහානත්ථාය; **යථාභතං නික්ඛිත්තොති** යථා ආහරිත්වා ආනෙත්වා නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ පතිට්ඨිතො වාති වෙදිතබ්බො; **එකච්චොති** යස්සෙතෙ කොධාදයො අත්ථි සො එකච්චො නාම; **සාවජ්ජාති** සදොසා; **අනවජ්ජාති** නිද්දොසා; **දුක්ඛුද්‍රයාති** දුක්ඛවඩ්ඪිකා; **සුඛුද්‍රයාති** සුඛවඩ්ඪිකා; **සව්‍යාපජ්ඣාති** සදුක්ඛා; **අව්‍යාපජ්ඣාති** නිදුක්ඛා; එත්තාවතා වට්ටවිවට්ටමෙව කථිතං.

2. 17.

ද්වෙමෙ භික්ඛවෙ අත්ථවසෙ පටිච්චාති භික්ඛවෙ ද්වෙ අත්ථෙ නිස්සාය ද්වෙ කාරණානි සන්ධාය; **සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්ත**න්ති සික්ඛා කොට්ඨාසො ඨපිතො; **සඞ්ඝසුට්ඨුතායාති** සඞ්ඝස්ස සුට්ඨු භාවාය සුට්ඨු භන්තෙති වත්වා සම්පටිච්ඡනත්ථායාති අත්ථො; **සඞ්ඝඵාසුතායාති** සඞ්ඝස්ස ඵාසු

විහාරත්ථාය; **දුම්මඞ්කූන**න්ති දුස්සීලානං; **පෙසලාන**න්ති පියසීලානං; **දිට්ඨධම්මිකානං ආසවාන**න්ති දිට්ඨධම්මෙ ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ වීතික්කමපච්චයා පටිලද්ධබ්බානං වධබන්ධනගරහාදීනං දුක්ඛධම්මසඞ්ඛාතානං ආසවානං; **සංවරායා**ති පිදහනත්ථාය; **සම්පරායිකාන**න්ති තථාරූපානංයෙව ආපායිකදුක්ඛසඞ්ඛාතානං සම්පරායෙ උප්පජ්ජනකආසවානඤ්ච; **පටිඝාතායා**ති පටිසෙධනත්ථාය; **වෙරාන**න්ති අකුසලවෙරානම්පි පුග්ගලවෙරානම්පි; **වජ්ජාන**න්ති දොසානං; තෙ එව වා දුක්ඛධම්මා වජ්ජනීයත්තා ඉධ වජ්ජන්ති අධිප්පෙතා; **භයාන**න්ති චිත්තුත්‍රාසභයානම්පි භයහෙතූනං තෙසංයෙව දුක්ඛධම්මානම්පි; **අකුසලාන**න්ති අක්ඛමට්ඨෙන අකුසලසඞ්ඛාතානං දුක්ඛධම්මානං; **ගිහීනං අනුකම්පායා**ති ගිහීසු උජ්ඣායන්තෙසු පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදං ගිහීනං අනුකම්පාය පඤ්ඤත්තං නාම; **පාපිච්ඡානං පක්ඛුපච්ඡෙදායා**ති පාපිච්ඡා පක්ඛං නිස්සාය සඞ්ඝං භින්දෙය්‍යුන්ති තෙසං පක්ඛුපච්ඡෙදනත්ථාය; **අප්පසන්නානං පසාදායා**ති පුබ්බෙ අප්පසන්නානම්පි පණ්ඩිතමනුස්සානං සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිසම්පදං දිස්වා පසාදුප්පත්තිඅත්ථාය; **පසන්නානං භිය්‍යොභාවායා**ති පසන්නානං උපරූපරිභාවාය; **සද්ධම්මට්ඨිතියා**ති සද්ධම්මස්ස චිරට්ඨිතත්ථං; **විනයානුග්ගහායා**ති පඤ්චවිධස්සාපි විනයස්ස අනුග්ගණ්හනත්ථාය; **පාතිමොක්ඛං පඤ්ඤත්ත**න්ති භික්ඛුපාතිමොක්ඛං භික්ඛුනීපාතිමොක්ඛන්ති දුවිධං පාතිමොක්ඛං පඤ්ඤත්තං; **පාතිමොක්ඛුද්දෙසා**ති භික්ඛූනං පඤ්ච භික්ඛුනීනං චත්තාරොති නව පාතිමොක්ඛුද්දෙසා පඤ්ඤත්තා; **පාතිමොක්ඛට්ඨපන**න්ති උපොසථට්ඨපනං; **පවාරණා පඤ්ඤත්තා**ති චාතුද්දසිකා පන්නරසිකාති ද්වෙ පවාරණා පඤ්ඤත්තා; **පවාරණට්ඨපනං පඤ්ඤත්ත**න්ති සාපත්තිකස්ස භික්ඛුනො පවාරණාඤත්තියා වත්තමානාය පවාරණට්ඨපනං පඤ්ඤත්තං; තජ්ජනීයකම්මාදීසු භික්ඛූ වාචාසත්තීහි විතුදන්තානං පණ්ඩුකලොහිතකානං භික්ඛූනං **තජ්ජනීයකම්මං** පඤ්ඤත්තං; බාලස්ස අබ්‍යත්තස්ස සාපත්තිකස්ස භික්ඛුනො **නියස්සකම්මං** පඤ්ඤත්තං; කුලදූසකෙ අස්සජිපුනබ්බසුකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ **පබ්බාජනීයකම්මං** පඤ්ඤත්තං; ගිහීනං අක්කොසකස්ස සුධම්මත්ථෙරස්ස **පටිසාරණීයකම්මං** පඤ්ඤත්තං; ආපත්තියා අදස්සනාදීසු **උක්ඛෙපනීයකම්මං** පඤ්ඤත්තං; ගරුකාපත්තිං ආපන්නස්ස පටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා **පරිවාසදානං** පඤ්ඤත්තං; පරිවාසෙ අන්තරාපත්තිං ආපන්නස්ස **මූලාය පටිකස්සනං** පඤ්ඤත්තං; පටිච්ඡන්නායපි අප්පටිච්ඡන්නායපි ආපත්තියා **මානත්තදානං** පඤ්ඤත්තං; **චිණ්ණමානත්තස්ස අබ්භානං** පඤ්ඤත්තං; සම්මාවත්තන්තස්ස **ඔසාරණීයං** පඤ්ඤත්තං; අසම්මාවත්තනාදීසු **නිස්සාරණීයං** පඤ්ඤත්තං; එහිභික්ඛූපසම්පදා සරණගමනූපසම්පදා ඔවාදූපසම්පදා පඤ්හබ්‍යාකරණූපසම්පදා ඤත්තිචතුත්ථකම්මූපසම්පදා ගරුධම්මූපසම්පදා උභතොසඞ්ඝෙ උපසම්පදා දූතෙන උපසම්පදාති අට්ඨවිධා **උපසම්පදා** පඤ්ඤත්තා; ඤත්තිකම්මං නව ඨානානි ගච්ඡතීති එවං නවට්ඨානිකං ඤත්තිකම්මං පඤ්ඤත්තං; ඤත්තිදුතියකම්මං සත්ත ඨානානි ගච්ඡතීති එවං සත්තට්ඨානිකං **ඤත්තිදුතියකම්මං**

පඤ්ඤත්තං; ඤත්තිචතුත්ථකම්මං සත්ත ඨානානි ගච්ඡතීති එවං සත්ත ඨානිකමෙව **ඤත්තිචතුත්ථකම්මං** පඤ්ඤත්තං; පඨමපාරාජිකාදීනං පඨමපඤ්ඤත්ති **අපඤ්ඤත්තෙ පඤ්ඤත්තං**; තෙසංයෙව අනුපඤ්ඤත්ති **පඤ්ඤත්තෙ අනුපඤ්ඤත්තං**; ධම්මසම්මුඛතා විනයසම්මුඛතා සඞ්ඝසම්මුඛතා පුග්ගලසම්මුඛතාති ඉමස්ස චතුබ්බිධස්ස සම්මුඛීභාවස්ස වසෙන **සම්මුඛාවිනයො** පඤ්ඤත්තො; සතිවෙපුල්ලප්පත්තස්ස ඛීණාසවස්ස අචොදනත්ථාය **සතිවිනයො** පඤ්ඤත්තො; **උම්මත්තකස්ස** භික්ඛුනො **අමූළ්හවිනයො** පඤ්ඤත්තො; අප්පටිඤ්ඤාය චුදිතකස්ස ආපත්තියා කරණත්ථං **පටිඤ්ඤාතකරණං** පඤ්ඤත්තං; බහුතරානං ධම්මවාදීනං ලද්ධිං ගහෙත්වා අධිකරණවූපසමනත්ථං **යෙභුය්‍යසිකා** පඤ්ඤත්තා; පාපුස්සන්නස්ස පුග්ගලස්ස නිග්ගණ්හනත්ථං **තස්සපාපියසිකා** පඤ්ඤත්තා; භණ්ඩනාදිවසෙන බහුං අස්සාමණකං කත්වා ආපත්තිං ආපන්නානං භික්ඛූනං ඨපෙත්වා ථුල්ලවජ්ජඤ්ච ගිහිපටිසංයුත්තඤ්ච අවසෙසාපත්තීනං වූපසමනත්ථාය **තිණවත්ථාරකො** පඤ්ඤත්තො.

රාගස්ස භික්ඛවෙ අභිඤ්ඤායාති පඤ්චකාමගුණිකරාගස්ස අභිජානනත්ථං පච්චක්ඛකරණත්ථං; **පරිඤ්ඤායාති** පරිජානනත්ථං; **පරික්ඛයායාති** පරික්ඛයගමනත්ථං; **පහානායාති** පජහනත්ථං; **ඛයාය වයායාති** ඛයවයගමනත්ථං; **විරාගායාති** විරජ්ජනත්ථං; **නිරොධායාති** නිරුජ්ඣනත්ථං; **චාගායාති** චජනත්ථං; **පටිනිස්සග්ගායාති** පටිනිස්සජනත්ථං.

ථම්භස්සාති කොධමානවසෙන ථද්ධභාවස්ස; **සාරම්භස්සාති** කාරණුත්තරියලක්ඛණස්ස සාරම්භස්ස; **මානස්සාති** නවවිධමානස්ස; **අතිමානස්සාති** අතික්කමිත්වා මඤ්ඤනමානස්ස; **මදස්සාති** මජ්ජනාකාරමදස්ස; **පමාදස්සාති** සතිවිප්පවාසස්ස පඤ්චසු කාමගුණෙසු චිත්තවොස්සග්ගස්ස; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායඅට්ඨකථාය

දුකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

---

3. 1. 1.

තිකනිපාතස්ස පඨමෙ භයානීති ආදිසු **භයන්ති** චිත්තුත්‍රාසො; **උපද්දවොති** අනෙකග්ගතාකාරො; **උපසග්ගොති** උපසට්ඨාකාරො තත්ථ තත්ථ ලග්ගනාකාරො; තෙසං එවං නානත්තං වෙදිතබ්බං: පබ්බතවිසමනිස්සිතා චොරා ජනපදවාසීනං පෙසෙන්ති මයං අසුකදිවසෙ නාම තුම්හාකං ගාමං පහරිස්සාමාති තෙ තං පවත්තිං සුතකාලතො පට්ඨාය භයං සන්තාසං ආපජ්ජන්ති අයං චිත්තුත්‍රාසො නාම; යථා තෙ චොරා කුපිතා අනත්ථම්පි ආවහෙය්‍යුන්ති හත්ථසාරං ගහෙත්වා ද්විපදචතුප්පදෙහි සද්ධිං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තත්ථ තත්ථ භූමියං නිපජ්ජන්ති ඩංසමකසාදීහි ඛජ්ජමානා ගුම්බන්තරානි පවිසන්තා ඛාණුකණ්ටකෙ මද්දන්ති තෙසං එවං

විවරන්තානං වික්ඛිත්තභාවො අනෙකග්ගතාකාරො නාම; තතො චොරෙසු යථාවුත්තෙන දිවසෙ අනාගච්ඡන්තෙසු තුච්ඡකසාසනං භවිස්සති ගාමං පවිසිස්සාමාති සපරික්ඛාරා ගාමං පවිසන්ති අථ තෙසං පවිට්ඨභාවං ඤත්වා ගාමං පරිවාරෙත්වා ද්වාරෙ අග්ගිං දත්වා මනුස්සෙ ඝාතෙත්වා චොරා සබ්බං විභවං විලුම්පිත්වා ගච්ඡන්ති තෙසු ඝාතිතාවසෙසා අග්ගිං නිබ්බාපෙත්වා කොට්ඨකච්ඡායාභිත්තිච්ඡායාදීසු තත්ථ තත්ථ ලග්ගිත්වා නිසීදන්ති නට්ඨං අනුසොචමානා අයං උපසට්ඨාකාරො ලග්ගනාකාරො නාම; **නළාගාරාති** නළෙහි ඡන්නපටිච්ඡන්නඅගාරා; සෙසසම්භාරා පනෙත්ථ රුක්ඛමයා හොන්ති; තිණාගාරෙපි එසෙව නයො; **කූටාගාරානීති** කූටසඞ්ගහිතානි අගාරානි; **උල්ලිත්තාවලිත්තානීති** අන්තො ච බහි ච ලිත්තානි; **නිවාතානීති** නිවාරිතවාතප්පවෙසානි; **ඵුසිතග්ගළානීති** ඡෙකෙහි වඩ්ඪකීහි කතත්තා පිට්ඨසඞ්ඝාටම්හි සුට්ඨුඵුසිතකවාටානි; **පිහිතවාතපානානීති** යුත්තවාතපානානි; ඉමිනා පදද්වයෙන කවාටවාතපානානං නිච්චපිහිතත්තං අකථෙත්වා සම්පත්තියෙව කථිතා ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ පන තානි පිධීයන්ති ච විවරීයන්ති ච; **බාලතො උප්පජ්ජන්තීති** බාලමෙව නිස්සාය උප්පජ්ජන්ති; බාලො හි අපණ්ඩිතපුරිසො රජ්ජං වා උපරජ්ජං වා අඤ්ඤං වා පන මහන්තං ඨානං පත්ථෙන්තො කතිපයෙ අත්තනා සදිසෙ විධවපුත්තෙ මහාධුත්තෙ ගහෙත්වා එථ[a] අහං තුම්හෙ ඉස්සරෙ කරිස්සාමීති පබ්බතගහනාදීනි නිස්සාය අන්තමන්තෙ ගාමෙ පහරන්තො දාමරිකභාවං ජානාපෙත්වා අනුපුබ්බෙන නිගමෙපි ජනපදෙපි පහරති; මනුස්සා ගෙහානි ඡඩ්ඩෙත්වා ඛෙමට්ඨානං පත්ථයමානා පක්කමන්ති තෙ නිස්සාය වසන්තා භික්ඛූපි භික්ඛුනියොපි අත්තනො අත්තනො වසනට්ඨානානි පහාය පක්කමන්ති ගතගතට්ඨානෙ භික්ඛාපි සෙනාසනම්පි දුල්ලභං හොති එවං චතුන්නම්පි පරිසානං භයං ආගතමෙව හොති; පබ්බජිතෙසුපි ද්වෙ බාලා භික්ඛූ අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදං පට්ඨපෙත්වා චොදනං ආරභන්ති ඉති කොසම්බවාසිකානං විය මහාකලහො උප්පජ්ජති චතුන්නං පරිසානං භයං ආගතමෙව හොතීති එවං යානි කානිචි භයානි උප්පජ්ජන්ති සබ්බානි තානි බාලතො උප්පජ්ජන්තීති යථානුසන්ධිනා දෙසනං නිට්ඨපෙසි.

3. 1. 2.

දුතියෙ කායද්වාරාදිපවත්තං කම්මං ලක්ඛණං සඤ්ජානනකාරණං අස්සාති **කම්මලක්ඛණො**; **අපදානසොභනීපඤ්ඤාති** යා පඤ්ඤා නාම අපදානෙන සොභති; බාලා ච පණ්ඩිතා ච අත්තනො චරිතෙනෙව පාකටා හොන්තීති අත්ථො; බාලෙන හි ගතමග්ගො රුක්ඛගච්ඡගාමනිගමාදීනි ඣාපෙත්වා ගච්ඡන්තස්ස ඉන්දග්ගිනො ගතමග්ගො විය හොති ඣාමට්ඨානමත්තමෙව අඞ්ගාරමසිඡාරිකාසමාකුලං පඤ්ඤායති; පණ්ඩිතෙන ගතමග්ගො කුසුම්භාදයො පූරෙත්වා විවිධසස්සසම්පදං ආවහමානෙන චතුද්දීපිකමෙඝෙන ගතමග්ගො විය හොති යථා තෙන ගතමග්ගෙ උදක

a. 'එව.' ඉති සීහළපොත්ථකෙසු.

පූරෙන්ති චෙව විවිධසස්සඵලාඵලානි ච තානි තානි ඨානානි පඤ්ඤායන්ති එවං **පණ්ඩිතෙන** ගතමග්ගෙන සම්පත්තියොව පඤ්ඤායන්ති නො විපත්තියොති; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

3. 1. 3.

තතියෙ **බාලලක්ඛණානීති** බාලො අයන්ති එතෙහි ලක්ඛීයති ඤායතීති බාලලක්ඛණානි; තානෙවස්ස සඤ්ජානනකාරණානීති **බාලනිමිත්තානි**; බාලස්ස චරිතාපදානානීති **බාලාපදානානි; දුච්චින්තිතචින්තීති** චින්තයන්තො අභිජ්ඣාබ්‍යාපාදමිච්ඡාදස්සනවසෙන දුච්චින්තිතමෙව චින්තෙති; **දුබ්භාසිතභාසීති** භාසමානොපි මුසාවාදාදිභෙදං දුබ්භාසිතමෙව භාසති; **දුක්කටකම්මකාරීති** කරොන්තොපි පාණාතිපාතාදිවසෙන දුක්කටකම්මමෙව කරොති; පණ්ඩිතලක්ඛණානීති ආදි වුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං; **සුචින්තිතචින්තීති** ආදීනි චෙත්ථ මනොසුචරිතාදීනං වසෙන යොජෙතබ්බානි.

3. 1. 4.

චතුත්ථෙ **අච්චයං අච්චයතො න පස්සතීති** අත්තනො අපරාධං අපරාධතො න පස්සති; **අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං න පටිකරොතීති** අපරද්ධං මයාති ඤත්වාපි යො ධම්මො තං න කරොති දණ්ඩකම්මං ආහරිත්වා අච්චයං න දෙසෙති න ඛමාපෙති; **අච්චයං දෙසෙන්තස්ස යථාධම්මං න පටිග්ගණ්හාතීති** පරස්ස විරද්ධං මයාති ඤත්වා දණ්ඩකම්මං ආහරිත්වා ඛමාපෙන්තස්ස නක්ඛමති; සුක්කපක්ඛො වුත්තපටිපක්ඛතො වෙදිතබ්බො.

3. 1, 5.

පඨමෙ **අයොනිසො පඤ්හං කත්තා හොතීති** කති නු ඛො උදායි අනුස්සතිට්ඨානානීති වුත්තෙ පුබ්බෙනිවාසො අනුස්සතිට්ඨානං භවිස්සතීති චින්තෙත්වා ලාළුදායිත්ථෙරො විය අනුපායචින්තාය අපඤ්හමෙව පඤ්හන්ති කත්තා හොති; **අයොනිසො පඤ්හං විස්සජ්ජෙතා හොතීති** එවං චින්තිතං පන පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තොපි ඉධ භන්තෙ භික්ඛු අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති සෙය්‍යථීදං එකම්පි ජාතින්ති ආදිනා නයෙන සොයෙව ථෙරො විය අයොනිසො විස්සජ්ජෙතා හොති අපඤ්හමෙව පඤ්හන්ති කථෙති; **පරිමණ්ඩලෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහීති** එත්ථ පදමෙව අත්ථස්ස බ්‍යඤ්ජනතො පදබ්‍යඤ්ජනං තං අක්ඛරපාරිපූරිං කත්වා දසවිධං බ්‍යඤ්ජනබුද්ධිං අපරිහාපෙත්වා වුත්තං පරිමණ්ඩලං නාම හොති එවරූපෙහි පදබ්‍යඤ්ජනෙහීති අත්ථො; **සිලිට්ඨෙහීති** පදසිලිට්ඨතාය සිලිට්ඨෙහි; **උපගතෙහීති** අත්ථඤ්ච කාරණඤ්ච උපගතෙහි; **නාබ්භනුමොදිතාති** එවං යොනිසො සබ්බං කාරණසම්පන්නං කත්වාපි විස්සජ්ජිතං පරස්ස පඤ්හං නානුමොදති නාභිනන්දති; සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස පඤ්හං ලාළුදායිත්ථෙරො විය; යථාහ: "අට්ඨානං ඛො එතං ආවුසො සාරිපුත්ත අනවකාසො යං සො අතික්කම්මෙව කබළිංකාරභක්ඛානං දෙවානං සහබ්‍යතං අඤ්ඤතරං

මනොමයං කායං උපපන්නො සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං සමාපජ්ජෙය්‍යාපි වුට්ඨහෙය්‍යාපි නෙතං ඨාන”න්ති; **යොනිසො පඤ්හං කත්තාති** ආදීසු ආනන්දත්ථෙරො විය යොනිසොව පඤ්හං චින්තෙත්වා යොනිසො විස්සජ්ජිතා හොති; ථෙරො හි කති නු ඛො ආනන්ද අනුස්සතිට්ඨානානීති පුච්ඡිතො අයං පඤ්හො භවිස්සතීති යොනිසො චින්තෙත්වා විස්සජ්ජෙන්තො ආහ: “ඉධ භන්තෙ භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි—පෙ—චතුත්ථජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති; ඉදං භන්තෙ අනුස්සතිට්ඨානං එවං භාවිතං එවං බහුලීකතං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරත්ථාය සංවත්තතී”ති; **අබ්භනුමොදිතා හොතීති** තථාගතො විය යොනිසො අබ්භනුමොදිතා හොති තථාගතො හි ආනන්දත්ථෙරෙන පඤ්හෙ විස්සජ්ජිතෙ “සාධු සාධු ආනන්ද තෙන හි ත්වං ආනන්ද ඉමම්පි ඡට්ඨං අනුස්සතිට්ඨානං ධාරෙහි ඉධානන්ද භික්ඛු සතොව අභික්කමති සතොව පටික්කමතී”ති ආදිමාහ; ඡට්ඨාදීනි උත්තානත්ථානෙව.

3. 1. 9.

නවමෙ සුක්කපක්ඛො පුබ්බභාගෙ දසහිපි කුසලකම්මපථෙහි පරිච්ඡෙත්වා උපරි යාව අරහත්තමග්ගා ලබ්භති; **බහුං පුඤ්ඤං පසවතීති** එත්ථ ලොකියලොකුත්තරමිස්සකං පුඤ්ඤං කථිතං.

3. 1. 10.

දසමෙ දුස්සීලභාවො දුස්සීල්‍යං, දුස්සීල්‍යමෙව මලං **දුස්සීල්‍යමලං**; කෙනට්ඨෙන මලන්ති අනුදහනට්ඨෙන දුග්ගන්ධට්ඨෙන කිලිට්ඨකරණට්ඨෙන ච තං හි නිරයාදීසු අපායෙසු අනුදහතීති අනුදහනට්ඨෙනපි මලං; තෙන සමන්නාගතො පුග්ගලො මාතාපිතූනම්පි සන්තිකෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්සපි අන්තරෙ බොධිචෙතියට්ඨානෙසුපි ජිගුච්ඡනීයො හොති සබ්බාදිසාසු චස්ස එවරූපං කිර තෙන පාපකම්මං කතන්ති අවණ්ණගන්ධො වායතීති දුග්ගන්ධට්ඨෙන ච මලං; තෙන සමන්නාගතො පුග්ගලො ගතගතට්ඨානෙ උපතාපං චෙව ලභති කායකම්මාදීනි චස්ස අසුචීනි හොන්ති අපභස්සරානීති කිලිට්ඨකරණට්ඨෙනපි මලං; අපි ච තං දෙවමනුස්සසම්පත්තියො චෙව නිබ්බානසම්පත්තිඤ්ච මිලාපෙතීති මිලාපනට්ඨෙනපි මලන්ති වෙදිතබ්බං ඉස්සාමලමච්ඡෙරමලෙසුපි එසෙව නයො.

බාලවග්ගො පඨමො.

---

3. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **ඤාතකොති** ඤාතො පඤ්ඤාතො පාකටො; **අනනුලොමිකෙති** සාසනස්ස න අනුලොමෙතීති අනනුලොමිකං තස්මිං අනනුලොමිකෙ; **කායකම්මෙති** පාණාතිපාතාදිම්හි කායදුච්චරිතෙ; ඔළාරිකං වා එතං න එවරූපෙ සමාදපෙතුං සක්කොති; දිසා නමස්සිතුං වට්ටති භූතබලිං කාතුං වට්ටතීති එවරූපෙ සමාදපෙති ගණ්හාපෙති; වචීකම්මෙපි

මුසාවාදාදීනි ඔළාරිකානි, අත්තනො සන්තකං පරස්ස අදාතුකාමෙන නත්ථීති අයං වලඤ්ජමුසාවාදො නාම වත්තුං වට්ටතීති එවරූපෙ සමාදපෙති; මනොකම්මෙපි **අභිජ්ඣාදයො** ඔළාරිකා කම්මට්ඨානං විසංවාදෙත්වා කථෙන්තො පන අනනුලොමිකෙසු ධම්මෙසු සමාදපෙති නාම; දක්ඛිණවිහාරවාසිත්ථෙරො විය; තං කිර ථෙරං එකො උපට්ඨාකඅමච්චපුත්තො උපසඞ්කමිත්වා මෙත්තායන්තෙන පඨමං කීදිසෙ පුග්ගලෙ මෙත්තායිතබ්බන්ති පුච්ඡි: ථෙරො සභාගවිසභාගං අනාචික්ඛිත්වා පියපුග්ගලෙති ආහ; තස්ස ච භරියා පියා හොති මනාපා සො තං ආරබ්භ මෙත්තායන්තො උම්මාදං පාපුණි; කථං පනෙස **බහුජනාහිතාය පටිපන්නො හොතීති:** එවරූපස්ස හි සද්ධිවිහාරිකාදයො චෙව උපට්ඨාකාදයො ච තෙසං ආරක්ඛදෙවතා ආදිං කත්වා තාසං තාසං මිත්තභූතා යාව බ්‍රහ්මලොකා සෙස දෙවතා ච අයං භික්ඛු න අජානිත්වා කරිස්සතීති තෙන කතමෙව කරොන්ති එවමෙස බහුජනාහිතාය පටිපන්නො හොති; සුක්කපක්ඛෙ පාණාතිපාතා වෙරමණී ආදීනංයෙව වසෙන කායකම්මවචීකම්මානි වෙදිතබ්බානි; කම්මට්ඨානං පන අවිසංවාදෙත්වා කථෙන්තො අනුලොමිකෙසු ධම්මෙසු සමාදපෙති නාම; කොලිතවිහාරවාසී චතුනිකායිකතිස්සත්ථෙරො විය: තස්ස කිර ජෙට්ඨභාතා දත්තාභයත්ථෙරො නාම පොතලියවිහාරෙ වසන්තො එකස්මිං රොගෙ සමුට්ඨිතෙ කනිට්ඨං පක්කොසාපෙත්වා ආහ ආවුසො මය්හං සල්ලහුකං කත්වා එකං කම්මට්ඨානං කථෙහීති; කිං භන්තෙ අඤ්ඤෙන කම්මට්ඨානෙන කබළිංකාරාහාරං පරිග්ගණ්හිතුං වට්ටතීති; කිමත්ථිකො එස ආවුසොති: භන්තෙ කබළිංකාරාහාරො උපාදාරූපං එකස්මිං ච උපාදාරූපෙ දිට්ඨෙ තෙවීසති උපාදාරූපානි පාකටානි හොන්තීති; සො වට්ටිස්සති ආවුසො එත්තකන්ති තං උග්ගහෙත්වා කබළිංකාරාහාරං පරිග්ගණ්හිත්වා උපාදාරූපං සල්ලක්ඛෙත්වා විවට්ටෙත්වා අරහත්තං පාපුණි; අථ තං ථෙරං බහිවිහාරා අනික්ඛන්තමෙව පක්කොසිත්වා ආවුසො මහාඅවස්සයොසි මය්හං ජානොති කනිට්ඨත්ථෙරස්ස අත්තනා පටිලද්ධගුණං ආරොචෙසි; **බහුජනහිතායාති** එතස්සපි හි සද්ධිවිහාරිකාදයො නායං අජානිත්වා කරිස්සතීති තෙන කතමෙව කරොන්ති තථා උපට්ඨාකාදයො තෙසං ආරක්ඛදෙවතා තාසං මිත්තා භුම්මදෙවතා තාසං මිත්තා ආකාසට්ඨකදෙවතාති යාව බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තදෙවතා තෙන කතමෙව කරොන්තීති බහුජනහිතාය පටිපන්නො නාම හොතීති.

3. 2. 2.

දුතියෙ **ඛත්තියස්සාති** ජාතියා ඛත්තියස්ස; **මුද්ධාවසිත්තස්සාති** රාජාභිසෙකෙන මුද්ධනි අභිසිත්තස්ස; **සාරණීයානි හොන්තීති** සරිතබ්බානි අපම්මුස්සනකානි හොන්ති; **ජාතොති** නිබ්බත්තො; **යාවජීවං සාරණීයන්ති** දහරකාලෙ ජානිතුම්පි න සක්කා අපරභාගෙ පන මාතාපිතුආදීහි ඤාතකෙහි වා දාසාදීහි වා ත්වං අසුකජනපදෙ අසුකනගරෙ අසුකදිවසෙ අසුකනක්ඛත්තෙන ජාතොති ආචික්ඛිතෙ සුත්වා තතො පට්ඨාය යාවජීවං සරති න පම්මුස්සති; තෙන වුත්තං යාවජීවං සාරණීයං

හොතීති; ඉදං භික්ඛවෙ දුතියං අභිසෙකට්ඨානං නාම රඤ්ඤො බලවතුට්ඨිකරං හොති තෙනස්ස තං යාවජීවං සාරාණීයං; සඞ්ගාමවිජයට්ඨානෙපි එසෙව නයො; එත්ථ පන **සඞ්ගාම**න්ති යුද්ධං; **අභිවිජිනිත්වා**ති ජිනිත්වා සත්තුමද්දනං කත්වා; **තමෙව සඞ්ගාමසීස**න්ති තමෙව සඞ්ගාමට්ඨානං; **අජ්ඣාවසතී**ති අභිභවිත්වා ආවසති; ඉති යස්මා සම්මාසම්බුද්ධස්ස රඤ්ඤො ජාතිට්ඨානාදීසු කත්තබ්බකිච්චං නත්ථි ඉමස්මිං පන සාසනෙ තප්පටිභාගෙ තයො පුග්ගලෙ දස්සෙතුං ඉදං කාරණං ආහතං තස්මා තෙ දස්සෙන්තො එවමෙව ඛො භික්ඛවෙති ආදිමාහ: තත්ථ **අනගාරියං පබ්බජිතො හොතී**ති එත්ථ චතුපාරිසුද්ධිසීලම්පි පබ්බජ්ජානිස්සිතමෙවාති වෙදිතබ්බං; **සාරාණීයං හොතී**ති අහං අසුකරට්ඨෙ අසුකජනපදෙ අසුකවිහාරෙ අසුකමාළකෙ අසුකදිවාට්ඨානෙ අසුකචඞ්කමෙ අසුකරුක්ඛමූලෙ පබ්බජිතොති එවං යාවජීවං සරිතබ්බමෙව හොති න පමුස්සිතබ්බං; **ඉදං දුක්ඛ**න්ති එත්තකං දුක්ඛං න ඉතො උද්ධං දුක්ඛං අත්ථි; **අයං දුක්ඛසමුදයො**ති එත්තකො දුක්ඛසමුදයො න ඉතො උද්ධං දුක්ඛසමුදයො අත්ථීති; සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො එවමෙත්ථ චතූසු සච්චෙසු සොතාපත්තිමග්ගො කථිතො කසිණපරිකම්මවිපස්සනාඤාණානි පන මග්ගසන්නිස්සිතානෙව හොන්ති; **සාරාණීයං හොතී**ති අහං අසුකරට්ඨෙ-පෙ-අසුකරුක්ඛමූලෙ සොතාපන්නො ජාතොති යාවජීවං සාරාණීයං හොති අපමුස්සනීයං; **ආසවානං ඛයා**ති ආසවානං ඛයෙන; **චෙතොවිමුත්ති**න්ති ඵලසමාධිං; **පඤ්ඤාවිමුත්ති**න්ති ඵලපඤ්ඤං **සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා**ති අත්තනාව අභිවිසිට්ඨාය පඤ්ඤාය පච්චක්ඛං කත්වා; **උපසම්පජ්ජ විහරතී**ති පටිලභිත්වා විහරති; **සාරාණීය**න්ති මයා අසුකට්ඨානෙ-පෙ-අසුකරුක්ඛමූලෙ අරහත්තං පත්තන්ති අත්තනො අරහත්තප්පත්තිට්ඨානං නාම යාවජීවං සාරාණීයං **හොති** අපමුස්සනීයන්ති යථානුසන්ධිනාව **දෙසනං** නිට්ඨපෙසි.

3. 2. 3.

තතියෙ **සන්තො**ති අත්ථි උපලබ්භන්ති; **සංවිජ්ජමානා**ති තස්සෙව වෙවචනං; **ලොකස්මි**න්ති සත්තලොකෙ; **නිරාසො**ති අනාසො අප්පත්ථනො; **ආසංසො**ති ආසංසමානො පත්ථයමානො; **විගතාසො**ති අපගතාසො; **චණ්ඩාලකුලෙ**ති චණ්ඩාලානං කුලෙ; **වෙනකුලෙ**ති විලීවකාරකුලෙ; **නෙසාදකුලෙ**ති මිගලුද්දකානං කුලෙ; **රථකාරකුලෙ**ති චම්මකාරකුලෙ; **පුක්කුසකුලෙ**ති පුප්ඵඡඩ්ඩකකුලෙ; එත්තාවතා කුලවිපත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි යස්මා නීචකුලෙ ජාතොපි එකච්චො අඩ්ඪො හොති මහද්ධනො අයං පන න තාදිසො තස්මාස්ස භොගවිපත්තිං දස්සෙතුං දලිද්දෙති ආදිමාහ: තත්ථ **දලිද්දෙ**ති දාලිද්දියෙන සමන්නාගතෙ; **අප්පන්නපානභොජනෙ**ති පරිත්තකඅන්නපානභොජනෙ; **කසිරවුත්තිකෙ**ති දුක්ඛජීවිකෙ; යත්ථ වායාමෙන පයොගෙන ජීවිතවුත්තිං සාධෙන්ති තථාරූපෙති අත්ථො; යත්ථ **කසිරෙන ඝාසච්ඡාදො ලබ්භතී**ති යස්මිං කුලෙ දුක්ඛෙන යාගුභත්තඝාසො ච කොපීනමත්තං අච්ඡාදනං

ලභති; ඉද්ධන්ති යස්මා එකච්චො නීචකුලෙ පච්චාජාතොපි උපධිසම්පන්නො හොති අත්තභාවසමිද්ධියං ඨිතො අයච න තාදිසො තස්මාස්ස සරීරවිපත්තිම්පි දස්සෙතුං සො ච හොති **දුබ්බණ්ණොති** ආදිමාහ: තත්ථ **දුබ්බණ්ණොති** පංසුපිසාචකො විය ඣාමඛාණුවණ්ණො; **දුද්දසිකොති** විජාතමාතුයාපි අමනාපදස්සනො; **ඔකොටිමකොති** ලකුණ්ටකො; **කාණොති** එකච්ඡිකාණො වා උභයච්ඡිකාණො වා; **කුණීති** එකහත්ථකුණී වා උභයහත්ථකුණී වා; **ඛඤ්ජොති** එකපාදඛඤ්ජො වා උභයපාදඛඤ්ජො වා; **පක්ඛහතොති** හතපක්ඛො පීඨසප්පී; **පදීපෙය්‍යස්සාති** තෙලකපල්ලාදිනො පදීපඋපකරණස්ස; **තස්ස න එවං හොතීති** කස්මා න හොති නීචකුලෙ ජාතතාය; **ජෙට්ඨොති** අඤ්ඤස්මිං ජෙට්ඨෙ සති කනිට්ඨො ආසං න කරොති තස්මා ජෙට්ඨොති ආහ; ආභිසෙකොති ජෙට්ඨො සොපි න අභිසෙකාරහො ආසං න කරොති තස්මා ආභිසෙකොති ආහ; **අනභිසිත්තොති** අභිසෙකාරහොපි කාණකුණිආදිදොසරහිතො සකිං අභිසිත්තො පුන අභිසෙකෙ ආසං න කරොති තස්මා අනභිසිත්තොති ආහ; **මචලප්පත්තොති** අචලප්පත්තො; ජෙට්ඨොපි ආභිසෙකො අනභිසිත්තො මන්දො උත්තානසෙය්‍යකො සොපි අභිසෙකෙ ආසං න කරොති සොළසවස්සුද්දෙසිකො පන පඤ්ඤායමානමස්සුභෙදො මචලප්පත්තො නාම හොති මහන්තම්පි රජ්ජං විචාරෙතුං සමත්ථො තස්මා මචලප්පත්තොති ආහ; **තස්ස එවං** හොතීති කස්මා හොති මහාජාතිතාය; **දුස්සීලොති** නිස්සීලො; **පාපධම්මොති** ලාමකධම්මො; **අසුචීති** අසුචීහි කායකම්මාදීහි සමන්නාගතො; **සඞ්කස්සරසමාචාරොති** සඞ්කාහි සරිතබ්බසමාචාරො; කිඤ්චිදෙව අසාරුප්පං දිස්වා ඉදං ඉමිනා කතං භවිස්සතීති එවං පරෙසං ආසඞ්කනීයසමාචාරො හොති, අත්තනායෙව වා සඞ්කාහි සරිතබ්බසමාචාරො සාසඞ්කසමාචාරොති අත්ථො; තස්ස හි දිවාට්ඨානාදිසු සන්නිපතිත්වා කිඤ්චිදෙව මන්තයන්තෙ භික්ඛූ දිස්වා ඉමෙ එකතො හුත්වා මන්තෙන්ති කච්චි නු ඛො මයා කතකම්මං ජානිත්වා මන්තෙන්තීති එවං සාසඞ්කසමාචාරො හොති; **පටිච්ඡන්නකම්මන්තොති** පටිච්ඡාදෙතබ්බයුත්තකෙන පාපකම්මෙන සමන්නාගතො; **අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤොති** අස්සමණො හුත්වාව සමණපතිරූපකතාය සමණො අහන්ති එවං පටිඤ්ඤො; **අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරීපටිඤ්ඤොති** අඤ්ඤෙ බ්‍රහ්මචාරිනො සුනිවත්ථෙ සුපාරුතෙ සුම්භකපත්තධරෙ ගාමනිගමරාජධානිසු පිණ්ඩාය චරිත්වා ජීවිකං කප්පෙන්තෙ දිස්වා සයම්පි තාදිසෙන ආකාරෙන තථා පටිපජ්ජන්තො අහං බ්‍රහ්මචාරීති පටිඤ්ඤං දෙන්තො විය හොති; අහං භික්ඛූති වත්වා උපොසථග්ගාදීනි පවිසන්තො පන බ්‍රහ්මචාරීපටිඤ්ඤො හොතියෙව තථා සඞ්ඝිකං ලාභං ගණ්හන්තො; **අන්තොපූතීති** පූතිනා කම්මෙන අන්තො අනුපවිට්ඨො; **අවස්සුතොති** රාගාදීහි තින්තො; **කසම්බුජාතොති** සඤ්ජාතරාගාදිකචවරො; **තස්ස න එවං හොතීති** කස්මා න හොති ලොකුත්තරධම්මූපනිස්සයස්ස නත්ථිතාය; **තස්ස එවං හොතීති** කස්මා හොති මහාසීලස්මිං පරිපූරකාරිතාය.

3. 2. 4.

චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි ජනං රඤ්ජෙතීති **රාජා**; **චක්කං** වත්තෙතීති **චක්කවත්තී**; ධම්මො අස්ස අත්ථීති **ධම්මිකො**; ධම්මෙනෙව දසවිධෙන චක්කවත්තිවත්තෙන රජ්ජං කාරෙතීති **ධම්මරාජා**; **සොපි න අරාජකන්ති** සොපි අඤ්ඤං නිස්සයරාජානං අලභිත්වා චක්කං නාම වත්තෙතුං න සක්කොතීති අත්ථො; ඉති සත්ථා දෙසනං පට්ඨපෙත්වා යථානුසන්ධිං අපාපෙත්වාව තුණ්හී අහොසි; කස්මා: අනුසන්ධිකුසලා වුට්ඨහිත්වා අනුසන්ධිං **පුච්ඡිස්සන්ති** බහූහි ඉමස්මිං ඨානෙ තථාරූපා භික්ඛූ අත්ථි තෙහි පුට්ඨො දෙසනං වඩ්ඪෙස්සාමීති; අථෙකො අනුසන්ධිකුසලො භික්ඛු භගවන්තං පුච්ඡන්තො කො පන භන්තෙති ආදිමාහ: භගවාපිස්ස ව්‍යාකරොන්තො ධම්මො භික්ඛූති ආදිමාහ; තත්ථ **ධම්මොති** දසකුසලකම්මපථධම්මො; **ධම්මඤ්ඤෙවාති** තමෙව වුත්තප්පකාරං ධම්මං; **නිස්සායාති** තදධිට්ඨානෙන චෙතසා තමෙව නිස්සයං කත්වා; **ධම්මං සක්කරොන්තොති** යථා කතො සො ධම්මො සුට්ඨුකතො හොති එවමෙතං කරොන්තො; **ධම්මං ගරුං කරොන්තොති** තස්මිං ගාරවුප්පත්තියා තං ගරුං කරොන්තො; **ධම්මං අපචායමානොති** තස්සෙව ධම්මස්ස අඤ්ජලිකරණාදීහි නීචවුත්තිතං කරොන්තො; **ධම්මද්ධජො ධම්මකෙතූති** තං ධම්මං ධජමිව පුරක්ඛත්වා කෙතුමිව ච උක්ඛිපිත්වා පවත්තියා ධම්මද්ධජො ධම්මකෙතු ච හුත්වාති අත්ථො; **ධම්මාධිපතෙය්‍යොති** ධම්මො අධිපතිභූතො ආගතභාවෙන ධම්මවසෙනෙව ච සබ්බකිරියානං කරණෙන ධම්මාධිපතෙය්‍යො හුත්වා; **ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහතීති** ධම්මො අස්සා අත්ථීති ධම්මිකා; රක්ඛා ච ආවරණඤ්ච ගුත්ති ච රක්ඛාවරණගුත්ති; තත්ථ පරං රක්ඛන්තො අත්තානං රක්ඛතීති වචනතො ඛන්තිආදයො රක්ඛා; වුත්තඤ්හෙතං: "කථඤ්ච භික්ඛවෙ පරං රක්ඛන්තො අත්තානං රක්ඛති ඛන්තියා අවිහිංසාය මෙත්තචිත්තතාය අනුද්දයායා"ති නිවාසනපාරුපනගෙහාදීනි ආවරණං; චොරාදිඋපද්දවනිවාරණත්ථං ගොපායනා ගුත්ති; තං සබ්බම්පි සුට්ඨු විදහති පවත්තෙති ඨපෙතීති අත්ථො; ඉදානි යත්ථ සා සංවිදහිතබ්බා තං දස්සෙන්තො අන්තොජනස්මින්ති ආදිමාහ: තත්‍රායං සඞ්ඛෙපත්ථො: අන්තොජනසඞ්ඛාතං පුත්තදාරං සීලසංවරෙ පතිට්ඨාපෙන්තො වත්ථගන්ධමාලාදීනි චස්ස දදමානො සබ්බොපද්දවෙ චස්ස නිවාරයමානො ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිදහති නාම; ඛත්තියාදීසුපි එසෙව නයො; අයං පන විසෙසො: අභිසිත්තඛත්තියා භද්‍රඅස්සාජානීයාදිරතනසම්පදානෙනපි උපග්ගණ්හිතබ්බා; අනුයුත්තඛත්තියා තෙසං අනුරූපයානවාහනසම්පදානෙනපි පරිතොසෙතබ්බා; බලකායො කාලං අනතික්කමෙත්වා භත්තවෙතනසම්පදානෙනපි අනුග්ගහෙතබ්බො; බ්‍රාහ්මණා අන්නපානවත්ථාදිනා දෙය්‍යධම්මෙන; ගහපතිකා භත්තබීජනඞ්ගලබලිබද්දාදිසම්පදානෙන; තථා නිගමවාසිනො නෙගමා ජනපදවාසිනො ච ජානපදා; සමිතපාපබාහිතපාපා පන සමණබ්‍රාහ්මණා සමණපරික්ඛාරසම්පදානෙන සක්කාතබ්බා; මිගපක්ඛිනො අභයදානෙන සමස්සාසෙතබ්බා; **ධම්මෙනෙව චක්කං වත්තෙතීති** දසකුසලකම්මපථධම්මෙනෙව **චක්කං**

පවත්තෙතීති; **තං හොති** චක්කං **අප්පතිවත්තිය**න්ති තං තෙන එවං පවත්තිතං ආණාචක්කං අප්පතිවත්තියං හොති; **කෙනචි මනුස්සභූතෙනා**ති දෙවතා නාම අත්තනා ඉච්ඡිතවිච්ඡිතමෙව කරොන්ති තස්මා තා අග්ගහෙත්වා මනුස්සභූතෙනාති වුත්තං; **පච්චත්ථිකෙනා**ති පච්චත්ථිකෙන පටිසත්තුනාති අත්ථො; **ධම්මිකො**ති චක්කවත්ති දසකුසලකම්මපථවසෙන ධම්මිකො තථාගතො පන නවලොකුත්තරධම්මවසෙන; **ධම්මරාජා**ති නවහි ලොකුත්තරධම්මෙහි මහාජනං රඤ්ජෙතීති ධම්මරාජා; **ධම්මංයෙවා**ති නවලොකුත්තරධම්මමෙව නිස්සාය තමෙව සක්කරොන්තො තං ගරුකරොන්තො තං අපචායමානො; සො වස්ස ධම්මො අබ්භුග්ගතට්ඨෙන ධජොති ධම්මද්ධජො; සො වස්ස **කෙතූ**ති ධම්මකෙතු; තමෙව අධිපතිං ජෙට්ඨකං කත්වා විහරතීති ධම්මාධිපතෙය්‍යො; **ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්ති**න්ති ලොකියලොකුත්තරධම්මදායිකරක්ඛඤ්ච ආවරණඤ්ච ගුත්තිඤ්ච; **සංවිදහතී**ති ඨපෙති පඤ්ඤපෙති; **එවරූප**න්ති, තිවිධං කායදුච්චරිතං න සෙවිතබ්බං සුචරිතං සෙවිතබ්බන්ති එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; **සංවිදහිත්වා**ති ඨපෙත්වා කථෙත්වා; **ධම්මෙනෙව අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තෙතී**ති නවලොකුත්තරධම්මෙනෙව අසදිසං ධම්මචක්කං පවත්තෙති; තං **හොති චක්කං අප්පතිවත්තිය**න්ති එවං පවත්තිතං ධම්මචක්කං එතෙසු සමණාදීසු එකෙනාපි පතිවත්තෙතුං පටිබාහිතුං න සක්කා; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

2. 2. 5.

පඤ්චමෙ **ඉසිපතනෙ**ති බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසඞ්ඛාතානං ඉසීනං ධම්මචක්කප්පවත්තනත්ථාය චෙව උපොසථකරණත්ථාය ච ආගන්ත්වා පතනෙ සන්නිපාතට්ඨානෙති අත්ථො; පදනෙතිපි පාඨො; අයමෙවත්ථො; **මිගදායෙ**ති මිගානං අභයත්ථාය දින්නෙ; **ඡහි මාසෙහි ඡාරත්තූනෙහී**ති සො කිර රඤ්ඤො ආණත්තදිවසෙයෙව සබ්බූපකරණානි සජ්ජෙත්වා අන්තෙවාසිකෙහි සද්ධිං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ගාමද්වාරගාමමජ්ඣදෙවකුලසුසානාදීසු ඨිතරුක්ඛෙ චෙව ඣාමපතිතසුක්ඛරුක්ඛෙ ච විවජ්ජෙත්වා සම්පන්නෙ පදෙසෙ ඨිතෙ සබ්බදොසවිවජ්ජිතෙ නාභිඅරනෙමීනං අනුරූපෙ රුක්ඛෙ ගහෙත්වා තං චක්කං අකාසි තස්ස රුක්ඛෙ විචිනන්තස්ස චෙව කරොන්තස්ස ච එත්තකො කාලො වීතිවත්තො; තෙන වුත්තං ඡහි මාසෙහි ඡාරත්තූනෙහීති; **නානාකරණ**න්ති නානත්තං; **නෙස**න්ති න එසං; **අත්ථෙස**න්ති අත්ථි එසං; **අභිසඞ්ඛාරස්ස ගතී**ති පයොගස්ස ගමනං; **චිඞ්ගුලායිත්වා**ති පරිබ්භමිත්වා; **අක්ඛාහතං මඤ්ඤෙ**ති අක්ඛෙ පවෙසෙත්වා ඨපිතං විය; **සදොසා**ති සගණ්ඩා උණ්ණතොණතට්ඨානයුත්තා; **සකසාවා**ති පූතිසාරෙන චෙව ඵෙග්ගුනා ච යුත්තා; **කායවඞ්කා**ති ආදීනි කායදුච්චරිතාදීනං නාමානි; **එවං පපතිතා**ති එවං ගුණපතනෙන පතිතා; **එවං පතිට්ඨිතා**ති එවං ගුණෙසු පතිට්ඨිතා; තත්ථ ලොකියමහාජනා පපතිතා නාම; සොතාපන්නාදයො පතිට්ඨිතා නාම; තෙසුපි පුරිමා තයො කිලෙසානං සමුදාචාරක්ඛණෙ පපතිතා නාම; ඛීණාසවා පන එකන්තෙන

නෙව පතිට්ඨිතො නාම; **තස්මා**ති යස්මා අප්පහීනකායවඞ්කාදයො පපතන්ති පහීනකායවඞ්කාදයො පතිට්ඨහන්ති තස්මා; කායවඞ්කාදීනං පන එවං පහානං වෙදිතබ්බං පාණාතිපාතො අදින්නාදානං මිච්ඡාචාරො මුසාවාදො පිසුණාවාචා මිච්ඡාදිට්ඨීති ඉමෙ තාව ඡ සොතාපත්තිමග්ගෙන පහීයන්ති ඵරුසාවාචා ව්‍යාපාදොති ද්වෙ අනාගාමිමග්ගෙන අභිජ්ඣා සම්ඵප්පලාපොති ද්වෙ අරහත්තමග්ගෙනාති.

3. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **අපණ්ණකතං පටිපද**න්ති අවිරුද්ධපටිපදං එකංසපටිපදං නිය්‍යානිකපටිපදං කාරණපටිපදං සාරපටිපදං මණ්ඩපටිපදං අපච්චනීකපටිපදං අනුලොමපටිපදං ධම්මානුධම්මපටිපදං; **පටිපන්නො හොති** න තක්කග්ගාහෙන වා නයග්ගාහෙන වා; එවං ගහෙත්වා පටිපන්නො හි භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා උපාසකො වා උපාසිකා වා මනුස්සදෙවනිබ්බානසම්පත්තීහි හායති පරිහායති; අපණ්ණකපටිපදං පටිපන්නො පන තාහි සම්පත්තීහි න පරිහායති; අතීතෙ කන්තාරද්ධානමග්ගං පටිපන්නෙසු ද්වීසු සත්ථවාහෙසු යක්ඛස්ස වචනං ගහෙත්වා බාලසත්ථවාහො සද්ධිං සත්ථෙන අනයව්‍යසනං පත්තො යක්ඛස්ස වචනං අග්ගහෙත්වා උදකං දිට්ඨට්ඨානෙ උදකං ඡඩ්ඩෙස්සාමීති සත්ථකෙ සඤ්ඤාපෙත්වා මග්ගපටිපන්නො පණ්ඩිතසත්ථවාහො විය; යං සන්ධාය වුත්තං.

> "අපණ්ණකං ඨානමෙකෙ දුතියං ආහු තක්කිකා
> එතදඤ්ඤාය මෙධාවී තං ගණ්හෙ යදපණ්ණක"න්ති.

යොනි චස්ස ආරද්ධා හොතීති එත්ථ යොනීති ඛන්ධකොට්ඨාසස්සපි කාරණස්සපි පස්සාවමග්ගස්සපි නාමං; "චතස්සො ඛො ඉමා සාරිපුත්ත යොනියොති" ආදීසු හි ඛන්ධකොට්ඨාසො යොනි නාම; "යොනි හෙසා භූමිජ ඵලස්ස අධිගමායාති" ආදීසු කාරණං; "න චාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රූමි යොනිජං මත්තිසම්භවන්ති ච" "තමෙනං කම්මජවාතා නිබ්බත්තිත්වා උද්ධපාදං අධොසිරං සම්පරිවත්තෙත්වා මාතු යොනිමුඛෙ සම්පටිපාදෙන්තීති ච" ආදීසු පස්සාවමග්ගො; ඉධ පන කාරණං අධිප්පෙතං; **ආරද්ධා**ති පග්ගහිතා පරිපුණ්ණා; **ආසවානං ඛයායා**ති එත්ථ ආසවන්තීති ආසවා චක්ඛුතොපි-පෙ-මනතොපි සන්දන්ති පවත්තන්තීති වුත්තං හොති; ධම්මතො යාව ගොත්‍රභු ඔකාසතො යාව භවග්ගා සවන්තීති වා ආසවා; එතෙ ධම්මෙ එතඤ්ච ඔකාසං අන්තො කරිත්වා පවත්තන්තීති අත්ථො; අන්තොකරණත්ථො හි අයං ආකාරො; චිරපාරිවාසියට්ඨෙන මදිරාදයො ආසවා වියාතිපි ආසවා; ලොකස්මිං හි චිරපාරිවාසිකා මදිරාදයො ආසවාති වුච්චන්ති; යදි ච චිරපාරිවාසියට්ඨෙන ආසවා එතෙයෙව භවිතුං අරහන්ති වුත්තං හෙතං: "පුරිමා භික්ඛවෙ කොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජාය ඉතො පුබ්බෙ අවිජ්ජා නාහොසීති ආදි ආයතං වා සංසාරදුක්ඛං සවන්ති පසවන්තීතිපි ආසවා;" පුරිමානි චෙත්ථ නිබ්බචනානි යත්ථ කිලෙසා ආසවාති ආගච්ඡන්ති තත්ථ යුජ්ජන්ති; පච්ඡිමං කම්මෙපි; න කෙවලඤ්ච කම්මකිලෙසායෙව ආසවා

අපි ච ඛො නානප්පකාරකා උපද්දවාපි; සුත්තෙසු හි "නාහං චුන්ද දිට්ඨධම්මිකානංයෙව ආසවානං සංවරාය ධම්මං දෙසෙමී"ති එත්ථ විවාදමූලභූතා කිලෙසා ආසවාති ආගතා:-

"යෙන දෙවූපපත්‍යස්ස ගන්ධබ්බො වා විහඞ්ගමො
යක්ඛත්තං යෙන ගච්ඡෙය්‍යං මනුස්සත්තඤ්ච අබ්බජෙ
තෙ මය්හං ආසවා ඛීණා විද්ධස්තා විනළීකතා"ති.

එත්ථ තෙභූමකඤ්ච කම්මං අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා; "දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතායා"ති එත්ථ පරූපවාදවිප්පටිසාරවධබන්ධාදයො චෙව අපායදුක්ඛභූතා ච නානප්පකාරා උපද්දවා. තෙ පනෙතෙ ආසවා යත්ථ යථා ආගතා තථා වෙදිතබ්බා; එතෙ හි විනයෙ තාව "දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතායා"ති ද්වෙධා ආගතා; සළායතනෙ "තයො මෙ ආවුසො ආසවා කාමාසවො භවාසවො අවිජ්ජාසවො"ති තිධා ආගතා; අඤ්ඤෙසු ච සුත්තෙසු අභිධම්මෙ තෙයෙව දිට්ඨාසවෙන සද්ධිං චතුධා ආගතා; නිබ්බෙධිකපරියායෙ "අත්ථි භික්ඛවෙ ආසවා නිරයගාමිනියා අත්ථි ආසවා තිරච්ඡානයොනිගාමිනියා අත්ථි ආසවා පෙත්තිවිසයගාමිනියා අත්ථි ආසවා මනුස්සලොකගාමිනියා අත්ථි ආසවා දෙවලොකගාමිනියා"ති පඤ්චධා ආගතා; කම්මමෙව චෙත්ථ ආසවාති වුත්තං ඡක්කනිපාතෙ "අත්ථි භික්ඛවෙ ආසවා සංවරා පහාතබ්බා"ති ආදිනා නයෙන ඡධා ආගතා; සබ්බාසවපරියායෙ තෙයෙව දස්සනා පහාතබ්බෙහි සද්ධිං සත්තධා ආගතා; ඉධ පන අභිධම්මනයෙන චත්තාරො ආසවා අධිප්පෙතාති වෙදිතබ්බා; ඛයාති එත්ථ පන ආසවානං සරසභෙදොපි ඛීණාකාරොපි මග්ගඵලනිබ්බානානිපි ආසවක්ඛයොති වුච්චති; "යො ආසවානං ඛයො වයො භෙදො පරිභෙදො අනිච්චතා අන්තරධාන"න්ති එත්ථ හි ආසවානං සරසභෙදො ආසවක්ඛයොති වුත්තො; "ජානතො අහං භික්ඛවෙ පස්සතො ආසවානං ඛයං වදාමී"ති එත්ථ ආසවප්පහානං ආසවානං අච්චන්තක්ඛයො අසමුප්පාදො ඛීණාකාරො නත්ථිභාවො ආසවක්ඛයොති වුත්තො:-

"සෙඛස්ස සික්ඛමානස්ස උජුමග්ගානුසාරිනො
ඛයස්මිං පඨමං ඤාණං තතො අඤ්ඤා අනන්තරා"ති.

එත්ථ මග්ගො ආසවක්ඛයොති වුත්තො; ආසවානං ඛයා සමණො හොතීති එත්ථ ඵලං:-

"පරවජ්ජානුපස්සිස්ස නිච්චං උජ්ඣානසඤ්ඤිනො
ආසවා තස්ස වඩ්ඪන්ති ආරා සො ආසවක්ඛයා"ති.

එත්ථ නිබ්බානං ඉමස්මිං පන සුත්තෙ ඵලං සන්ධාය ආසවානං ඛයායාති ආහ; අරහත්තඵලත්ථායාති අත්ථො; ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරොති මනච්ඡට්ඨෙසු ඉන්ද්‍රියෙසු පිහිතද්වාරො; භොජනෙ මත්තඤ්ඤූති භොජනස්මිං පමාණඤ්ඤූ; පටිග්ගහණපරිභොගපච්චවෙක්ඛණමත්තං ජානාති පජානාතීති අත්ථො; ජාගරියං අනුයුත්තොති රත්තින්දිවං ඡ කොට්ඨාසෙ

කත්වා පචසු කොට්ඨාසෙසු ජාගරණභාවං අනුයුත්තො ජාගරණෙයෙව යුත්තපයුත්තොති අත්ථො; එවං මාතිකං ඨපෙත්වා ඉදානි ඨපිතමාතිකං පටිපාටියා විභජන්තො කථඤ්ච භික්ඛවෙ භික්ඛූති ආදිමාහ: තත්ථ **චක්ඛුනා රූපං දිස්වාති** ආදීනං අත්ථො විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතො; තථා **පටිසඞ්ඛා යොනිසො ආහාරං ආහාරෙති නෙව දවායාති** ආදීනං; **ආවරණීයෙහි ධම්මෙහීති** පඤ්චහි නීවරණෙහි; නීවරණානි හි චිත්තං ආවරිත්වා තිට්ඨන්ති තස්මා ආවරණීයා ධම්මාති වුච්චන්ති; **සීහසෙය්‍යං කප්පෙතීති** සීහො විය සෙය්‍යං කප්පෙති; **පාදෙ පාදං අච්චාධායාති** වාමපාදං දක්ඛිණපාදෙ අති ආධාය; සමං ඨපිතෙ හි පාදෙ ජණ්ණුකෙන ජණ්ණුකං ගොප්ඵකෙන ච ගොප්ඵකං සඞ්ඝට්ටියති තතො වෙදනා උප්පජ්ජති තස්මා තස්ස දොසස්ස පරිවජ්ජනත්ථං ථොකං අතික්කමිත්වා එස පාදං ඨපෙති තෙන වුත්තං පාදෙ පාදං අච්චාධායාති; **සතො සම්පජානොති** සතියා චෙව සම්පජඤ්ඤෙන ච සමන්නාගතො; කථං පනෙස නිද්දායන්තොපි සතො සම්පජානො නාම හොතීති පුරිමපවත්තිවසෙන; අයං හි චඞ්කමෙ චඞ්කමන්තො නිද්දාය ඔක්කමනභාවං ඤත්වා පවත්තමානං කම්මට්ඨානං ඨපෙත්වා මඤ්චෙ වා ඵලකෙ වා නිපන්නො නිද්දං උපගන්ත්වා පුන පබුජ්ඣමානො කම්මට්ඨානං ඨිතට්ඨානෙ ගණ්හන්තොයෙව පබුජ්ඣති තස්මා නිද්දායන්තොපි සතො සම්පජානො නාම හොති; අයං තාව මූලකම්මට්ඨානෙ නයො; පරිග්ගහකම්මට්ඨානවසෙනාපි පනෙස සතො සම්පජානො නාම හොති; කථං: අයං හි චඞ්කමන්තො නිද්දාය ඔක්කමනභාවං ඤත්වා පාසාණඵලකෙ වා මඤ්චෙ වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන නිපජ්ජිත්වා පච්චවෙක්ඛති අචෙතනො කායො අචෙතනෙ මඤ්චෙ පතිට්ඨිතො අචෙතනො මඤ්චො අචෙතනාය පථවියා අචෙතනා පථවී අචෙතනෙ උදකෙ අචෙතනං උදකං අචෙතනෙ වාතෙ අචෙතනො වාතො අචෙතනෙ ආකාසෙ පතිට්ඨිතො තත්ථ ආකාසම්පි අහං වාතං උච්චලිත්වා ඨිතන්ති න ජානාති වාතොපි අහං ආකාසෙ පතිට්ඨිතොති න ජානාති තථා වාතො න ජානාති අහං උදකං උක්ඛිපිත්වා ඨිතොති-පෙ-මඤ්චො න ජානාති අහං කායං උක්ඛිපිත්වා ඨිතොති කායො න ජානාති අහං මඤ්චෙ පතිට්ඨිතොති න හි තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ආභොගො වා සමන්නාහාරො වා මනසිකාරො වා චෙතනා වා පත්ථනා වා අත්ථීති තස්ස එවං පච්චවෙක්ඛතො තං පච්චවෙක්ඛනචිත්තං භවඞ්ග ඔතරති එවං නිද්දායන්තොපි සතො සම්පජානො නාම හොති; **උට්ඨානසඤ්ඤං මනසි කරිත්වාති** එත්තකං ඨානං ගතෙ චන්දෙ වා තාරකාය වා උට්ඨහිස්සාමීති උට්ඨානකාලපරිච්ඡෙදිකං සඤ්ඤං මනසි කරිත්වා චිත්තෙන ඨපෙත්වාති අත්ථො: එවං කත්වා සයිතො හි යථා පරිච්ඡින්නෙයෙව කාලෙ උට්ඨහති.

3. 2. 7.

සත්තමෙ **අත්තබ්‍යාබාධායාති** අත්තදුක්ඛාය; **පරබ්‍යාබාධායාති** පරදුක්ඛාය; **කායසුචරිතන්ති** ආදීනි පුබ්බභාගෙ දසකුසලකම්මපථවසෙන ආගතානි; උපරි පන යාව අරහත්තා අවාරිතානෙව.

3. 2. 8.

අට්ඨමෙ **අට්ටීයෙය්‍යාථාති** අට්ටා පීළිතා භවෙය්‍යාථ; **හරායෙය්‍යාථාති** ලජ්ජෙය්‍යාථ; **ජිගුච්ඡෙය්‍යාථාති** ගූථෙ විය තස්මිං වචනෙ සඤ්ජාතජිගුච්ඡා භවෙය්‍යාථ; **ඉති කිරාති** එත්ථ ඉතීති පදසන්ධිබ්‍යඤ්ජනසිලිට්ඨතා; කිරාති අනුස්සවත්ථෙ නිපාතො; දිබ්බෙන කිර ආයුනා අට්ටීයථාති එවමස්ස සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො; **පගෙව ඛො පනාති** පඨමතරං යෙව.

3. 2. 9.

නවමෙ **පාපණිකොති** ආපණං උග්ඝාටෙත්වා භණ්ඩවික්කායකස්ස වාණිජස්සෙතං අධිවචනං; **අභබ්බොති** අභාජනභූතො; **න සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාතීති** යථා අධිට්ඨිතං සු අධිට්ඨිතං හොති එවං සයං අත්තපච්චක්ඛං කරොන්තො නාධිට්ඨාති; තත්ථ පච්චූසකාලෙ පදසද්දෙන උට්ඨාය දීපං ජාලෙත්වා භණ්ඩං පසාරෙත්වා අනිසීදන්තො පුබ්බණ්හසමයං න සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාති නාම; අයං හි යං චොරා රත්තිං භණ්ඩං හරිත්වා ඉදං අම්හාකං ගණ්හන්තො විස්සජ්ජෙස්සාමාති ආපණං ගන්ත්වා අප්පෙන අග්ඝෙන දෙන්ති යම්පි බහුවෙරිනො මනුස්සා රත්තිං නගරෙ වසිත්වා පාතොව ආපණං ගන්ත්වා භණ්ඩං ගණ්හන්ති යං වා පන ජනපදං ගන්තුකාමා මනුස්සා පාතොව ආපණං ගන්ත්වා භණ්ඩං කිණන්ති තප්පච්චයස්ස ලාභස්ස අස්සාමිකො හොති; අඩ්ඪදිවසං භොජනවෙලාය පන භුඤ්ජිතුං ආගන්ත්වා පාතොව භණ්ඩං පටිසාමෙත්වා ඝරං ගන්ත්වා භුඤ්ජිත්වා නිද්දායිත්වා සායං පුන ආපණං ආගච්ඡන්තො මජ්ඣන්තිකසමයං න සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාති නාම; සො හි යං චොරා පාතොව විස්සජ්ජෙතුං න සම්පාපුණිංසු දිවාකාලෙ පන පරෙසං අසඤ්චාරක්ඛණෙ ආපණං ගන්ත්වා අප්පග්ඝෙන දෙන්ති යඤ්ච භොජනවෙලාය පුඤ්ඤවන්තා ඉස්සරා ආපණතො ඉදඤ්චිදඤ්ච ලබ්ධුං වට්ටතීති පහිණිත්වා ආහරාපෙන්ති තප්පච්චයස්ස ලාභස්ස අස්සාමිකො හොති; යාව යාමභෙරිනික්ඛමනා පන අනෙත්වා ආපණෙ දීපං ජාලාපෙත්වා අනිසීදන්තො සායණ්හසමයං න සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාති නාම; සො හි යං චොරා පාතොපි දිවාපි විස්සජ්ජෙතුං න පාපුණිංසු සායං පන ආපණං ගන්ත්වා අප්පග්ඝෙන දෙන්ති තප්පච්චයස්ස ලාභස්ස අස්සාමිකො හොති; **න සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාතීති** සක්කච්චකිරියාය සමාධිං න සමාපජ්ජති; එත්ථ ච පාතොව චෙතියඞ්ගණබොධියඞ්ගණෙසු වත්තං කත්වා සෙනාසනං පවිසිත්වා යාව භික්ඛාචාරවෙලා තාව සමාපත්තිං අප්පෙත්වා අනිසීදන්තො පුබ්බණ්හසමයං න සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාති නාම; පච්ඡාභත්තං පන පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානං පවිසිත්වා යාව සායණ්හසමයා සමාපත්තිං අප්පෙත්වා අනිසීදන්තො මජ්ඣන්තිකසමයං න සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාති නාම; සායං පන චෙතියං වන්දිත්වා ථෙරූපට්ඨානං කත්වා සෙනාසනං පවිසිත්වා පඨමයාමං සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා අනිසීදන්තො සායණ්හසමයං න සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාති නාම; සුක්කපක්ඛො වුත්තපටිපක්ඛනයෙන වෙදිතබ්බො; අපි

වෙත් සමාපත්තිං අප්පෙත්වාති වුත්තට්ඨානෙ සමාපත්තියා අසති විපස්සනාපි වට්ටති; සමාධිනිමිත්තන්ති ච සමාධිආරම්මණම්පි වට්ටති යෙව; වුත්තං හෙතං: "සමාධිපි සමාධිනිමිත්තං සමාධාරම්මණම්පි සමාධිනිමිත්තන්ති."

3. 2. 10.

දසමෙ **චක්ඛුමාති** පඤ්ඤාචක්ඛුනා චක්ඛුමා හොති; **විධුරොති** විසිට්ඨධුරො උත්තමධුරො ඤාණසම්පයුත්තෙන විරියෙන සමන්නාගතො; **නිස්සයසම්පන්නොති** අවස්සයසම්පන්නො පතිට්ඨාසම්පන්නො; **පණිය**න්ති වික්කායිකභණ්ඩං; **එත්තකං මූලං භවිස්සති එත්තකො උදයොති** එතස්මිං එවං කීතං එවං වික්කායමානන්ති වුත්තපණියෙ යෙන කයෙන තං කීතං කයසඞ්ඛාතං මූලං එත්තකං භවිස්සති යො ච තස්මිං වික්කායමානෙ වික්කයො තස්මිං වික්කයෙ එත්තකො උදයො භවිස්සති එත්තිකා වඩ්ඪීති අත්ථො; **කුසලො හොති පණියං කෙතුඤ්ච වික්කෙතුඤ්චාති** සුලභට්ඨානං ගන්ත්වා කිණන්තො දුල්ලභට්ඨානං ගන්ත්වා වික්කිණන්තො ච එත්ථ කුසලො නාම හොති; දසගුණම්පි වීසතිගුණම්පි ලාභං ලභති; **අඩ්ඪාති** ඉස්සරා බහුනා නික්ඛිත්තවසෙන[1] සමන්නාගතා; **මහද්ධනාති** වළඤ්ජනකවසෙන[1] මහද්ධනා; **මහාභොගාති** උපභොගපරිභොගභණ්ඩෙන මහාභොගා; **පටිබලොති** කායබලෙන චෙව ඤාණබලෙන ච සමන්නාගතත්තා සමත්ථො; **අම්හාකඤ්ච කාලෙන කාලං අනුප්පදාතුන්ති** අම්හාකම්ප ගහිතධනමූලිකං වඩ්ඪිං කාලෙන කාලං අනුප්පදාතුං; **නිපතන්තීති** නිමන්තෙන්ති; නිවත්තන්තීතිපි පාඨො අයමෙව අත්ථො; **කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදායාති** කුසලධම්මානං සම්පාදනත්ථාය පටිලාභත්ථාය; **ථාමවාති** ඤාණථාමෙන සමන්නාගතො; **දළ්හපරක්කමොති** ථිරෙන ඤාණපරක්කමෙන සමන්නාගතො; **අනික්ඛිත්තධුරොති** අග්ගමග්ගං අපාපුණිත්වා ඉමං විරියධුරං න ඨපෙස්සාමීති එවං අට්ඨපිතධුරො; **බහුස්සුතාති** එකනිකායාදිවසෙන බහුං බුද්ධවචනං සුතං එතෙසන්ති බහුස්සුතා; **ආගතාගමාති** එකො නිකායො එකො ආගමො නාම ද්වෙ නිකායා ද්වෙ ආගමා නාම පඤ්ච නිකායා පඤ්ච ආගමා නාම තෙසු ආගමෙසු යෙසං එකොපි ආගමො ආගතො පගුණො පවත්තති තෙ ආගතාගමා නාම; **ධම්මධරාති** සුත්තන්තපිටකධරා; **විනයධරාති** විනයපිටකධරා; **මාතිකාධරාති** ද්වෙමාතිකාධරා; **පරිපුච්ඡතීති** අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං පුච්ඡති; **පරිපඤ්හතීති** ඉමං නාම පුච්ඡිස්සාමීති අඤ්ඤති තුලෙති පරිගණ්හති; සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව; ඉමස්මිං පන සුත්තෙ පඨමං පඤ්ඤා ආගතා පච්ඡා විරියඤ්ච කල්‍යාණමිත්තසෙවා ච; තත්ථ පඨමං අරහත්තං පත්වා පච්ඡා විරියං කත්වා කල්‍යාණමිත්තා සෙවිතබ්බාති න එවං අත්ථො දට්ඨබ්බො; දෙසනාය නාම හෙට්ඨිමෙන වා පරිච්ඡෙදො හොති උපරිමෙන වා ද්වීහිපි වා කොටීහි; ඉධ පන උපරිමෙන

1. 'වසෙන' ඉච්චෙතං. "ධනෙන" ඉච්චෙවම්ව බහූසු දිස්සති.

පරිච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො; තස්මා කථෙන්තෙන පඨමං කල්‍යාණමිත්ත උපනිස්සයං දස්සෙත්වා මජ්ඣෙ විරියං දස්සෙත්වා පච්ඡා අරහත්තං කථෙතබ්බන්ති.

රථකාරවග්ගො දුතියො.

3. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ කායෙන ඵස්සං පඨමං ඵුසති පච්ඡා නිරොධං නිබ්බානං සච්ඡිකරොතීති **කායසක්ඛි**; දිට්ඨන්තං පත්තොති **දිට්ඨිප්පත්තො**; සද්දහන්තො විමුත්තොති **සද්ධාවිමුත්තො**; ඛමතීති රුච්චති; **අභික්කන්තතරොති** අතිසුන්දරතරො; **පණීතතරොති** අතිපණීතතරො; **සද්ධින්ද්‍රියං අධිමත්තං හොතීති** සවිට්ඨත්ථෙරස්ස කිර අරහත්තමග්ගක්ඛණෙ සද්ධින්ද්‍රියං ධුරං අහොසි සෙසානි චත්තාරි සහජාතින්ද්‍රියානි සද්ධින්ද්‍රියස්සෙව පරිවාරානි අහෙසුං ඉති ථෙරො අත්තනා පටිවිද්ධමග්ගං කථෙන්තො එවමාහ; මහාකොට්ඨිතත්ථෙරස්සාපි අරහත්තමග්ගක්ඛණෙ සමාධින්ද්‍රියං ධුරං අහොසි සෙසානි චත්තාරි ඉන්ද්‍රියානි තස්සෙව පරිවාරානි අහෙසුං තස්මා සොපි සමාධින්ද්‍රියං අධිමත්තන්ති කථෙන්තො අත්තනා පටිවිද්ධමග්ගමෙව කථෙසි; සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස පන අරහත්තමග්ගක්ඛණෙ පඤ්ඤින්ද්‍රියං ධුරං අහොසි සෙසානි චත්තාරි ඉන්ද්‍රියානි තස්සෙව පරිවාරානි අහෙසුං තස්මා සොපි පඤ්ඤින්ද්‍රියං අධිමත්තන්ති කථෙන්තො අත්තනා පටිවිද්ධමග්ගමෙව කථෙසි; **න ඛ්වෙත්ථාති** න ඛො එත්ථ; **එකංසෙන ව්‍යාකාතුන්ති** එකන්තෙන න ව්‍යාකරිතුං; **අරහත්තාය පටිපන්නොති**[1] අරහත්තමග්ගසමඞ්ගිං දස්සෙති එවමෙතස්මිං සුත්තෙ තීහිපි ථෙරෙහි අත්තනා පටිවිද්ධමග්ගො කථිතො; සම්මාසම්බුද්ධො පන භුම්මන්තරෙනෙව කථෙසි

3. 3. 2.

දුතියෙ **සප්පායානීති** හිතානි වුඩ්ඪිකරානි; පතිරූපන්ති අනුච්ඡවිකං; **නෙව වුට්ඨාති තම්හා ආබාධාති** ඉමිනා අතෙකිච්ඡෙන වාතාපස්මාරාදිනා රොගෙන සමන්නාගතො නිට්ඨාපත්තගිලානො කථිතො; **වුට්ඨාති තම්හා ආබාධාති** ඉමිනා ඛිපිතකකච්ඡුතිණපුප්ඵකජරාදිභෙදො අප්පමත්තක ආබාධො කථිතො; **ලභන්තො සප්පායානි භොජනානි නො අලභන්තොති** ඉමිනා පන යෙසං පටිජග්ගනෙන ඵාසුකං හොති සබ්බෙපි තෙ ආබාධා කථිතා; එත්ථ ච **පතිරූපො උපට්ඨාකො** නාම ගිලානුපට්ඨාක අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො පණ්ඩිතො දක්ඛො අනලසො වෙදිතබ්බො; **ගිලානුපට්ඨාකො අනුඤ්ඤාතොති** භික්ඛුසඞ්ඝෙන දාතබ්බොති අනුඤ්ඤාතො; තස්මිං හි ගිලානෙ අත්තනො ධම්මතාය යාපෙතුං අසක්කොන්තෙන භික්ඛුසඞ්ඝෙන තස්ස භික්ඛුනො එකො භික්ඛු ච සාමණෙරො ච ඉමං පටිජග්ගථාති අපලොකෙත්වා දාතබ්බා යාව පන තෙ තං පටිජග්ගන්ති තාව ගිලානස්ස ච තෙසඤ්ච චිත්තං ගණ්හන්තෙහි සබ්බං

1. "අරහත්තමග්ගාය පටිපන්නො"ති පොත්ථකෙ.

භික්ඛුසඞ්ඝස්සෙව භාරො; **අඤ්ඤදත්ථුපි ගිලානා උපට්ඨාතබ්බා**ති ඉතරෙපි ද්වෙ ගිලානා උපට්ඨාපෙතබ්බා; කිං කාරණා: යොපි හි නිට්ඨාපත්තගිලානො සො අනුපට්ඨියමානො සචෙ මං පටිජග්ගෙය්‍යුං ඵාසුකං මෙ භවෙය්‍ය න ඛො පන මං පටිජග්ගන්තීති මනොපදොසං කත්වා අපායෙ නිබ්බත්තෙය්‍ය පටිජග්ගියමානස්ස පනස්ස එවං හොති භික්ඛුසඞ්ඝෙන යං කාතබ්බං තං කතං මය්හං පන කම්මවිපාකො ඊදිසොති සො භික්ඛුසඞ්ඝෙ මෙත්තං පච්චුපට්ඨපෙත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තති; යො පන අප්පමත්තකෙන ව්‍යාධිනා සමන්නාගතො ලභන්තොපි අලභන්තොපි වුට්ඨාතියෙව තස්ස විනාපි භෙසජ්ජෙන වූපසමනව්‍යාධි භෙසජ්ජෙ කතෙ ඛිප්පතරං වූපසම්මති තතො සො බුද්ධවචනං වා උග්ගණ්හිතුං සමණධම්මං වා කාතුං සක්ඛිස්සති ඉමිනා කාරණෙන අඤ්ඤදත්ථුපි ගිලානා උපට්ඨාතබ්බාති වුත්තං; **නෙව ඔක්කමතී**ති නෙව පවිසති; **නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්ත**න්ති කුසලෙසු ධම්මෙසු මග්ගනියාමසඞ්ඛාතං සම්මත්තං; ඉමිනා පදපරමො පුග්ගලො කථිතො; දුතියවාරෙන උග්ඝටිතඤ්ඤූ ගහිතො සාසනෙ නාලකත්ථෙරසදිසො බුද්ධන්තරෙ එකවාරං පච්චෙකබුද්ධානං සන්තිකෙ ඔවාදං ලභිත්වා පටිවිද්ධපච්චෙකබොධිඤාණො ච; තතියවාරෙන විපච්චිතඤ්ඤූ පුග්ගලො කථිතො; නෙය්‍යො පන තන්නිස්සිතොව හොති; **ධම්මදෙසනා අනුඤ්ඤාතා**ති මාසස්ස අට්ඨවාරෙ ධම්මකථා අනුඤ්ඤාතා; **අඤ්ඤදත්ථම්පි ධම්මො දෙසෙතබ්බො**ති ඉතරෙසම්පි ධම්මො කථෙතබ්බො; කිං කාරණා: පදපරමස්ස හි ඉමස්මිං අත්තභාවෙ ධම්මං පටිවිජ්ඣිතුං අසක්කොන්තස්සාපි අනාගතෙ පච්චයො භවිස්සති; යො පන තථාගතස්ස රූපදස්සනං ලභන්තොපි අලභන්තොපි ධම්මවිනයඤ්ච සවනාය ලභන්තොපි අලභන්තොපි ධම්මං අභිසමෙති සො අලභන්තො තාව අභිසමෙති ලභන්තො පන ඛිප්පමෙව අභිසමෙස්සතීති ඉමිනා කාරණෙන තෙසං ධම්මො දෙසෙතබ්බො; තතියස්ස පන පුනප්පුන දෙසෙතබ්බොව.

3. 3. 3.

තතියෙ **සබ්‍යාපජ්ඣ**න්ති සදුක්ඛං; **කායසඞ්ඛාර**න්ති කායද්වාරෙ චෙතනාරාසිං; **අභිසඞ්ඛරොතී**ති ආයූහති රාසිං කරොති පිණ්ඩඞ්කරොති; වචීමනොද්වාරෙසුපි එසෙව නයො; **සබ්‍යාපජ්ඣං ලොක**න්ති සදුක්ඛං ලොකං; **සබ්‍යාපජ්ඣා ඵස්සා ඵුසන්තී**ති සදුක්ඛා විපාකඵස්සා ඵුසන්ති; **සබ්‍යාපජ්ඣං වෙදනං** වෙදියතීති සදුක්ඛං විපාකවෙදනං වෙදියති සාබාධං නිරස්සාදන්ති අත්ථො; **සෙය්‍යථාපි** සත්තා නෙරයිකාති යථා නිරයෙ නිබ්බත්තසත්තා එකන්තදුක්ඛං වෙදනං වෙදියන්ති එවං වෙදියතීති අත්ථො; කිං පන තත්ථ උපෙක්ඛා වෙදනා නත්ථීති: අත්ථි දුක්ඛවෙදනාය පන බලවභාවෙන සා අබ්බොහාරිකට්ඨානෙ ඨිතා; ඉති නිරයොව නිරයස්ස උපමං කත්වා ආහටො තත්‍ර පටිභාගඋපමා කිර නාම එසා; **සෙය්‍යථාපි දෙවා සුභකිණ්හා**ති ඉධාපි දෙවලොකො දෙවලොකස්ස උපමං කත්වා ආහතො; යස්මා පන හෙට්ඨිමෙසු බ්‍රහ්මලොකෙසු සප්පීතිකජ්ඣානවිපාකො

වත්තන්ති සුභකිණ්හසු නිප්පීතිකො එකන්තසුඛොව තස්මා තෙ අග්ගහෙත්වා සුභකිණ්හාව කථිතා ඉති අයම්පි තත්‍ර පටිභාගඋපමා නාමාති වෙදිතබ්බා; **වොකිණ්ණසුඛදුක්ඛා**ති මිස්සකසුඛදුක්ඛං; **සෙය්‍යථාපි මනුස්සා**ති මනුස්සානං හි කාලෙන සුඛං හොති කාලෙන දුක්ඛං; **එකච්චෙ ච දෙවා**ති කාමාවචරදෙවා; තෙසම්පි කාලෙන සුඛං හොති කාලෙන දුක්ඛං; තෙසං හි හීනතරානං මහෙසක්ඛතරා දෙවතා දිස්වා ආසනා වුට්ඨාතබ්බං හොති මග්ගා උක්කමිතබ්බං පාරුතවත්ථං අපනෙතබ්බං අඤ්ජලිකම්මං කාතබ්බන්ති තං සබ්බම්පි දුක්ඛං නාම හොති; **එකච්චෙ ච විනිපාතිකා**ති වෙමානිකපෙතා තෙ හි කාලෙන සම්පත්තිං අනුභවන්ති කාලෙන කම්මන්ති වොකිණ්ණසුඛදුක්ඛාව හොන්ති; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ තීණි සුචරිතානි ලොකියලොකුත්තරමිස්සකානි කථිතානීති වෙදිතබ්බානි.

3. 3. 4.

චතුත්ථෙ **තයො මෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලා**ති තයො ආචරියපුග්ගලා; **පුග්ගලස්ස** බහුකාරාති අන්තෙවාසිකපුග්ගලස්ස බහූපකාරා; **බුද්ධ**න්ති සබ්බඤ්ඤුං; **බුද්ධං සරණං ගතො හොතී**ති අවස්සයං ගතො හොති; **ධම්ම**න්ති සහතන්තිකං නවලොකුත්තරධම්මං; **සඞ්ඝ**න්ති අට්ඨඅරියපුග්ගලසමූහං; ඉදඤ්ච පන සරණගමනං අග්ගහිතසරණපුබ්බස්ස අකතාභිනිවෙසස්ස වසෙන වුත්තං; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ සරණදායකො සොතාපත්තිමග්ගසම්පාපකො අරහත්තමග්ගසම්පාපකොති තයො ආචරියා බහුකාරාති ආගතා; පබ්බජ්ජාදායකො බුද්ධවචනදායකො කම්මවාචාචරියො සකදාගාමිමග්ගසම්පාපකො අනාගාමිමග්ගසම්පාපකොති ඉමෙ ආචරියා න ආගතා; කිං වා තෙ න බහුකාරාති: තෙපි බහුකාරා; අයම්පන දෙසනා දුවිධෙන පරිච්ඡින්නා තස්මා සබ්බෙපෙතෙ බහුකාරා; තෙසු සරණගමනස්මිංයෙව අකතාභිනිවෙසො වට්ටති; චතුපාරිසුද්ධිසීලකසිණපරිකම්මවිපස්සනාඤාණානි පන පඨමමග්ගනිස්සිතානි හොන්ති; උපරි ච මග්ගා ච ඵලානි ච අරහත්තමග්ගසන්නිස්සිතානීති වෙදිතබ්බානි; **ඉමිනා පුග්ගලෙනා**ති ඉමිනා අන්තෙවාසිකපුග්ගලෙන; **න සුප්පතිකාරං වදාමී**ති පතිකාරං කාතුං න සුකරන්ති වදාමි; අභිවාදනාදීසු අනෙකසතවාරං අනෙකසහස්සවාරම්පි හි පච්චපතිට්ඨිතෙන නිපච්චා වන්දන්තො ආසනා වුට්ඨාය පච්චුග්ගච්ඡන්තො දීඝදීඝක්ඛණෙ අඤ්ජලිම්පග්ගණ්හන්තො අනුච්ඡවිකං සාමීචිකම්මං කරොන්තො දිවසෙ දිවසෙ චීවරසතං චීවරසහස්සං පිණ්ඩපාතසතං පිණ්ඩපාතසහස්සං දදමානො චක්කවාළපරියන්තං සබ්බරතනමයං ආවාසං කරොන්තො සප්පිනවනීතාදිනානප්පකාරං භෙසජ්ජං අනුප්පදදමානො නෙව සක්කොති ආචරියෙන කතස්ස පතිකාරං නාම කාතුන්ති එවමෙත්ථ වෙදිතබ්බො.

3. 3. 5.

පඨමෙ **අරුකූපමචිත්තො**ති පුරාණවණසදිසචිත්තො; **විජ්ජූපමචිත්තො**ති ඉත්තරකාලොභාසනෙන විජ්ජුසදිසචිත්තො; **වජිරූපමචිත්තො**ති කිලෙසානං මූලඝාතකරණසමත්ථතාය වජිරෙන සදිසචිත්තො;

අභිසජ්ජතීති ලග්ගති; **කුප්පතීති** කොපවසෙන කුප්පති; **ව්‍යාපජ්ජතීති** පකතිභාවං ජහති පූතිකො හොති; **පතිත්ථීයතීති** ථිනභාවං ථද්ධභාවං ආපජ්ජති; **කොපන්ති** දුබ්බලකොධං; **දොසන්ති** දුස්සනවසෙන තතො බලවතරං; **අප්පච්චයන්ති** අතුට්ඨාකාරං දොමනස්සං; **දුට්ඨාරුකාති** පුරාණවණො; **කට්ඨෙනාති** දණ්ඩකකොටියා; **කඨලෙනාති** කපාලෙන; **ආසවං දෙතීති** අපරාපරං සවති; පුරාණවණො හි අත්තනො ධම්මතාය එව පුබ්බං ලොහිතං යූසන්ති ඉමානි තීණි සවති ඝට්ටිතො පන තානි අධිකතරං සවති; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං; දුට්ඨාරුකො විය හි කොධනබහුලො පුග්ගලො; තස්ස අත්තනො ධම්මතාය සවනං විය කොධනස්සපි අත්තනො ධම්මතාය උද්ධුමාතස්ස විය චණ්ඩිකතස්ස චරණං; කට්ඨෙන වා කඨලාය වා ඝට්ටනං විය අප්පමත්තකං වචනං; භිය්‍යොසොමත්තාය සවනං විය මාදිසං නාම එවං වදෙතීති භිය්‍යො සො මත්තාය උද්ධුමායනභාවො දට්ඨබ්බො; **රත්තන්ධකාරතිමිසායාති** රත්තිං චක්ඛුවිඤ්ඤාණුප්පත්තිනිවාරණෙන අන්ධභාවකරණෙ බහලතමෙ; **විජ්ජන්තරිකායාති** විජ්ජුප්පවත්තික්ඛණෙ; ඉධාපි ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං: චක්ඛුමා පුරිසො විය යොගාවචරො දට්ඨබ්බො; අන්ධකාරං විය සොතාපත්තිමග්ගවජ්ඣා කිලෙසා; විජ්ජුසඤ්චරණං විය සොතාපත්තිමග්ගඤාණස්ස උප්පත්තිකාලො; විජ්ජන්තරිකාය චක්ඛුමතො පුරිසස්ස සමන්තා රූපදස්සනං විය සොතාපත්තිමග්ගක්ඛණෙ නිබ්බානදස්සනං; පුන අන්ධකාරාවත්ථරණං විය සකදාගාමිමග්ගවජ්ඣා කිලෙසා; පුන විජ්ජුසඤ්චරණං විය සකදාගාමිමග්ගඤාණස්ස උප්පාදො; විජ්ජන්තරිකාය චක්ඛුමතො පුරිසස්ස සමන්තා රූපදස්සනං විය සකදාගාමිමග්ගක්ඛණෙ නිබ්බානදස්සනං; පුන අන්ධකාරාවත්ථරණං විය අනාගාමිමග්ගවජ්ඣා කිලෙසා; පුන විජ්ජුසඤ්චරණං විය අනාගාමිමග්ගඤාණස්ස උප්පාදො; විජ්ජන්තරිකාය චක්ඛුමතො පුරිසස්ස සමන්තා රූපදස්සනං විය අනාගාමිමග්ගක්ඛණෙ නිබ්බානදස්සනං වෙදිතබ්බං; වජිරූපමචිත්තතායපි ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං: වජිරං විය හි අරහත්තමග්ගඤාණං දට්ඨබ්බං; මණිගණ්ඨිපාසාණගණ්ඨි විය අරහත්තමග්ගවජ්ඣා කිලෙසා; වජිරෙන මණිගණ්ඨිම්පි වා පාසාණගණ්ඨිම්පි වා විනිවිජ්ඣිත්වා අගමනභාවස්ස නත්ථිතා විය අරහත්තමග්ගඤාණෙන අභෙජ්ජානං කිලෙසානං නත්ථිභාවො; වජිරෙන නිබ්බිද්ධවෙධස්ස පුන අප්පතිපූරණං විය අරහත්තමග්ගෙන ඡින්නානං කිලෙසානං පුන අනුප්පාදො දට්ඨබ්බොති.

3. 3. 6.

. ඡට්ඨෙ **සෙවිතබ්බොති** උපසඞ්කමිතබ්බො; **භජිතබ්බොති** අල්ලීයිතබ්බො; **පයිරුපාසිතබ්බොති** සන්තිකෙ නිසීදනවසෙන පුනප්පුන උපාසිතබ්බො; **සක්කත්වා ගරුං කත්වාති** සක්කාරඤ්චෙව ගරුකාරඤ්ච කත්වා; **හීනො හොති සීලෙනාති** ආදිසු උපාදායුපාදාය **හීනතා** වෙදිතබ්බා; යො හි පඤ්චසීලානි රක්ඛති සො දසසීලානි රක්ඛන්තෙන න සෙවිතබ්බො; යො දසසීලානි රක්ඛති සො චතුපාරිසුද්ධිසීලං රක්ඛන්තෙන න සෙවි

තබ්බො; **අඤ්ඤත්‍ර අනුද්දයා අඤ්ඤත්‍ර අනුකම්පායාති** ඨපෙත්වා අනුද්දයඤ්ච අනුකම්පඤ්ච අත්තනො අත්‍ථායෙව හි එවරූපො පුග්ගලො න සෙවිතබ්බො අනුද්දයානුකම්පාවසෙන පන තං උපසඞ්කමිතුං වට්ටති; **සීලසාමඤ්ඤගතාන**න්ති සීලෙන සමානභාවං ගතානං; **සීලකථා ච නො භවිස්සතීති** එවං සමානසීලානං අම්හාකං සීලමෙව ආරබ්භ කථා භවිස්සති; **සා ච නො පවත්තනී භවිස්සතීති** සා ච අම්හාකං කථා දිවසම්පි කථෙන්තානං පවත්තිස්සති න පටිහඤ්ඤිස්සති; **සා ච නො ඵාසු භවිස්සතී**ති සා ච දිවසම්පි පවත්තමානා සීලකථා අම්හාකං ඵාසුවිහාරො සුඛවිහාරො භවිස්සති; සමාධිපඤ්ඤාකථාසුපි එසෙව නයො; **සීලක්ඛන්ධ**න්ති සීලරාසිං; තත්‍ථ තත්‍ථ **පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමී**ති එත්‍ථ සීලස්ස අසප්පායෙ අනුපකාරෙ ධම්මෙ වජ්ජෙත්වා සප්පායෙ උපකාරෙ ධම්මෙ සෙවන්තො තස්මිං තස්මිං ඨානෙ සීලක්ඛන්ධං පඤ්ඤාය අනුග්ගණ්හාති නාම; සමාධිපඤ්ඤාක්ඛන්ධෙසුපි එසෙව නයො; **නිහීයතී**ති අත්තනො හීනතරං පුග්ගලං සෙවන්තො ඛාරපරිස්සාවනෙ ආසිත්තඋදකං විය සත්තං සමිතං හායති පරිහායති; **තුල්‍යසෙවී**ති අත්තනා සමානසෙවී; **සෙට්ඨමුපනම**න්ති සෙට්ඨං පුග්ගලං ඔණමන්තො පණමන්තො; **උදෙති ඛිප්ප**න්ති ඛිප්පමෙව වඩ්ඪති; තස්මා **අත්තනො උත්තරිං භජෙථා**ති යස්මා සෙට්ඨමුපණමන්තො උදෙති ඛිප්පං; **තස්මා** අත්තනො උත්තරිං උත්තරිතරං විසිට්ඨතරං භජෙථ.

3. 3. 7.

සත්තමෙ **ජිගුච්ඡිතබ්බොති** ගූථං විය ජිගුච්ඡිතබ්බො; **අත්‍ථො න**න්ති අත්‍ථො අස්ස; **කිත්තිසද්දො**ති කථාසද්දො; **එවමෙව ඛො**ති එත්‍ථ ගූථකූපො විය දුස්සීල්‍යං දට්ඨබ්බං ගූථකූපෙ පතිත්වා ඨිතො ධම්මනි අහි විය දුස්සීලපුග්ගලො; ගූථකූපතො උද්ධරියමානෙන තෙන අහිනා පුරිසස්ස සරීරං ආරූළ්හෙනාපි අදට්ඨභාවො විය දුස්සීලං සෙවමානස්සාපි තස්ස කිරියාය අකරණභාවො; සරීරං ගූථෙන මක්ඛෙත්වා අහිනා ගතකාලො විය දුස්සීලං සෙවමානස්ස පාපකිත්තිසද්දඅබ්භුග්ගමනකාලො වෙදිතබ්බො; **තින්දුකාලාත**න්ති තින්දුකරුක්ඛඅලාතං; **භිය්‍යො සො මත්තාය චිච්චිටායතී**ති තං හි ඛායමානං පකතියාපි පපටිකායො මුඤ්චන්තං චිච්චිටාති චිටිචිටාති[1] සද්දං කරොති ඝට්ටිතං පන අධිමත්තං කරොතීති අත්‍ථො; **එවමෙව ඛො**ති එවමෙවං කොධනො අත්තනො ධම්මතායපි උද්ධතො චණ්ඩිකතො හුත්වා චරති අප්පමත්තකං පන වචනං වුත්තකාලෙ මාදිසං නාම එවං වදති එවං වදතීති අතිරෙකතරං උද්ධතො චණ්ඩිකතො හුත්වා චරති; **ගූථකූපො**ති ගූථපුණ්ණො කූපො ගූථරාසියෙව වා; ඔපම්මසංසන්දනං පනෙත්‍ථ පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං; **තස්මා එවරූපො පුග්ගලො අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බො න සෙවිතබ්බො**ති යස්මා කොධනො අතිසෙවියමානො අතිඋපසඞ්කමියමානොපි කුජ්ඣතියෙව කිං ඉමිනාති පටික්කොසනෙනාපි කුජ්ඣතියෙව තස්මා පලාලග්ගිං විය අජ්ඣුපෙක්ඛි

---

1. ‘චිච්චිටා චිටිචිටායති’ ඉති පොත්‍ථකෙ,

තබ්බො න සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො; කිං වුත්තං හොති: යො හි පලා
ලග්ගිං අතිඋපසඞ්කමිත්වා තප්පති තස්ස සරීරං ඣායති යො අතිපටික්ක
මිත්වා තප්පති තස්ස සීතං න වූපසම්මති අනුපසඞ්කමිත්වා අපටික්කමිත්වා
පන මජ්ඣත්තභාවෙන තප්පන්තස්ස සීතං වූපසම්මති තස්මා පලාලග්ගි
විය කොධනො පුග්ගලො මජ්ඣත්තභාවෙන අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බො න
සෙවිතබ්බො න භජිතබ්බො න පයිරුපාසිතබ්බො; **කල්‍යාණමිත්තොති**
සුචිමිත්තො; **කල්‍යාණසහායොති** සුචිසහායො; සහායා නාම
සහගාමිනො සද්ධිං චරා; **කල්‍යාණසම්පවඞ්කොති** කල්‍යාණෙසු සුචි
පුග්ගලෙසු සම්පවඞ්කො තන්නින්නතප්පොණතප්පබ්භාරමානසොති
අත්ථො.

3. 3, 8.

අට්ඨමෙ **ගූථභාණීති** යො ගූථං විය දුග්ගන්ධකථං කථෙති; **පුප්ඵ
භාණීති** යො පුප්ඵානි විය සුගන්ධකථං කථෙති; **මධුභාණීති**
යො මධු විය මධුරකථං කථෙති; **සභග්ගතොති** සභාය ඨිතො;
පරිසග්ගතොති ගාමපරිසාය ඨිතො; **ඤාතිමජ්ඣගතොති** දායාදානං
මජ්ඣෙ ඨිතො; **පූගමජ්ඣගතොති** සෙණීනං මජ්ඣෙ ඨිතො; **රාජකුල
මජ්ඣගතොති** රාජකුලස්ස මජ්ඣෙ මහාවිනිච්ඡයෙ ඨිතො; **අභිනීතොති**
පුච්ඡනත්ථාය නීතො; **සක්ඛිපුට්ඨොති** සක්ඛිං කත්වා පුච්ඡිතො; **එහම්භො
පුරිසාති** ආලපනමෙතං; **අත්තහෙතු වා පරහෙතු වාති** අත්තනො වා
පරස්ස වා හත්ථපාදාදිහෙතු වා ධනහෙතු වා; **ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වාති**
එත්ථ ආමිසන්ති ලාභො අධිප්පෙතො; කිඤ්චික්ඛන්ති යං වා තං වා අප්ප
මත්තකං; අන්තමසො තිත්තිරවට්ටකසප්පිපිණ්ඩනවනීතපිණ්ඩාදිමත්ත
කස්සපි ලාභස්ස හෙතූති අත්ථො; **සම්පජානමුසා භාසිතා හොතීති**
ජානන්තොයෙව මුසාවාදං කත්තා හොති; **නෙලාති** එලං වුච්චති දොසො
නාස්සා එලන්ති නෙලා නිද්දොසාති අත්ථො; නෙලඞ්ගො සෙතපච්ඡාදොති
එත්ථ වුත්තසීලං විය; **කණ්ණසුඛාති** බ්‍යඤ්ජනමධුරතාය කණ්ණානං සුඛා
සූචිවිජ්ඣනං විය කණ්ණසූලං න ජනෙති; අත්ථමධුරතාය සකලසරීරෙ
කොපං අජනෙත්වා පෙමං ජනෙතීති **පෙමනීයා**; හදයං ගච්ඡති අප්පටි
හඤ්ඤමානා සුඛෙන චිත්තං පවිසතීති **හදයඞ්ගමා**; ගුණපරිපුණ්ණතාය
පුරෙ භවාති **පොරී**; පුරෙ සංවඩ්ඪනාරී විය සුකුමාරාතිපි පොරී පුරස්ස
එසාතිපි පොරී; පුරස්ස එසාති නගරවාසීනං කථාති අත්ථො; නගර
වාසිනො හි යුත්තකථා හොන්ති පිතිමත්තං පිතාති මාතිමත්තං මාතාති
භාතිමත්තං භාතාති වදන්ති; එවරූපී කථා බහුනො ජනස්ස කන්තා
හොතීති **බහුජනකන්තා**; කන්තභාවෙනෙව බහුනො ජනස්ස මනාපා
චිත්තවුද්ධිකරාති **බහුජනමනාපා**.

3, 3, 9.

නවමෙ **චක්ඛු න හොතීති** පඤ්ඤාචක්ඛු න හොති; **ඵාතිං
කරෙය්‍යාති** ඵීතං වඩ්ඪිතං කරෙය්‍ය; **සාවජ්ජානවජ්ජන්ති** සදොස
නිද්දොසං; **හීනප්පණීතන්ති** අධමුත්තමං; **කණ්හසුක්කසප්පටිභාගන්ති**

කණ්හසුක්කායෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං පටිබාහනතො පටිපක්ඛවසෙන සප්පටිභාගාති වුච්චන්ති; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; කුසලෙ ධම්මෙ කුසලා ධම්මාති ජානෙය්‍ය අකුසලෙ ධම්මෙ අකුසලාති ජානෙය්‍ය සාවජ්ජාදීසුපි එසෙව නයො. කණ්හසුක්කසප්පටිභාගෙසු පන කණ්හධම්මෙ සුක්කසප්පටිභාගාති ජානෙය්‍ය සුක්කධම්මෙ කණ්හසප්පටිභාගාති. යෙන පඤ්ඤාචක්ඛුනා ජානෙය්‍ය තථාරූපං පිස්ස චක්ඛුං න හොතීති ඉමිනා නයෙන සෙසවාරෙසුපි අත්ථො වෙදිතබ්බො; **න චෙව භොගා තථාරූපාති** තථාජාතිකා භොගාපිස්ස න හොන්ති; **න ච පුඤ්ඤානි කුබ්බතීති** පුඤ්ඤානි ච න කරොති; එත්තාවතා භොගුප්පාදනචක්ඛුනො ච පුඤ්ඤකරණචක්ඛුනො ච අභාවො වුත්තො; **උභයත්ථ කලිග්ගාහොති** ඉධ ලොකෙ ච පරලොකෙ චාති උභයස්මිම්පි අපරද්ධග්ගාහො පරාජයග්ගාහො හොතීති අත්ථො; අථවා උභයත්ථකලිග්ගාහොති උභයෙසම්පි දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකානං අත්ථානං කලිග්ගාහො පරාජයග්ගාහොති අත්ථො; **ධම්මාධම්මෙනාති** දසකුසලකම්මපථධම්මෙනපි දසඅකුසලකම්මපථඅධම්මෙනපි; **සඨොති** කෙරාටිකො; **භොගානි පරියෙසතීති** භොගෙ ගවෙසති; **ථෙය්‍යෙන කූටකම්මෙන මුසාවාදෙන චූභය**න්ති ථෙය්‍යාදීසු උභයෙන පරියෙසතීති අත්ථො; කථං. ථෙය්‍යෙන කූටකම්මෙන ච පරියෙසති; ථෙය්‍යෙන මුසාවාදෙන ච පරියෙසති; කූටකම්මෙන මුසාවාදෙන ච පරියෙසතීති; **සඞ්ඝාතු**න්ති සඞ්ඝරිතුං **ධම්මලද්ධෙහීති** දසකුසලකම්මපථධම්මං අකොපෙත්වා ලද්ධෙහි; **උට්ඨානාධිගත**න්ති විරියෙන අධිගතං; **අබ්‍යග්ගමනසොති** නිබ්බිචිකිච්ඡචිත්තො; **භද්දකං ඨාන**න්ති සෙට්ඨං දෙවට්ඨානං; **න සොචතීති** යස්මිං ඨානෙ අන්තොසොකෙන න සොචති.

3. 3. 10.

දසමෙ **අවකුජ්ජපඤ්ඤො**ති අධොමුඛපඤ්ඤො; **උච්ඡඞ්ගපඤ්ඤො**ති උච්ඡඞ්ගසදිසපඤ්ඤො; **පුථුපඤ්ඤො**ති විත්ථාරිකපඤ්ඤො; ආදිකල්‍යාණන්ති ආදිසු **ආදී**ති පුබ්බපට්ඨපනා; මජ්ඣෙන්ති කථාවෙමජ්ඣං; **පරියොසාන**න්ති සන්නිට්ඨානං; ඉතිස්ස තෙ ධම්මං කථෙන්තා පුබ්බපට්ඨපනෙනපි කල්‍යාණං භද්දකමනවජ්ජමෙව කත්වා කථෙන්ති වෙමජ්ඣෙපි පරියොසානෙපි; එත්ථ ච අත්ථි දෙසනාය ආදිමජ්ඣපරියොසානානි අත්ථි සාසනස්ස: තත්ථ දෙසනාය තාව චතුප්පදිකගාථාය පඨමපදං ආදි; ද්වෙ පදානි මජ්ඣං; අවසානපදං පරියොසානං; එකානුසන්ධිකස්ස සුත්තස්ස නිදානං ආදි; අනුසන්ධි මජ්ඣං; ඉදමවොචාති අප්පනා පරියොසානං; අනෙකානුසන්ධිකස්ස පඨමො අනුසන්ධි ආදි; තතො පරං එකො වා අනෙකෙ වා මජ්ඣං; පච්ඡිමො පරියොසානං; අයං තාව දෙසනානයො; සාසනස්ස පන සීලං ආදි; සමාධි මජ්ඣං; විපස්සනා පරියොසානං; සමාධි වා ආදි; විපස්සනා මජ්ඣං; මග්ගො පරියොසානං; විපස්සනා වා ආදි; මග්ගො මජ්ඣං; ඵලං පරියොසානං; මග්ගො වා ආදි; ඵලං මජ්ඣං; නිබ්බානං පරියොසානං; ද්වෙ වා කයිරමානෙ සීලසමාධයො ආදි; විපස්සනාමග්ගා මජ්ඣං; ඵලනිබ්බානානි පරියොසානං; **සාත්ථ**න්ති සාත්ථකං කත්වා දෙසෙන්ති;

සබ්‍යඤ්ජනන්ති සාක්ඛරං වා පාරිපූරිං කත්වා දෙසෙන්ති; **කෙවලපරිපුණ්ණන්ති** සකලපරිපුණ්ණං අනූනං කත්වා දෙසෙන්ති; **පරිසුද්ධන්ති** පරිසුද්ධං නිජ්ජටං නිග්ගණ්ඨිං කත්වා දෙසෙන්ති; **බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙන්තීති** එවං දෙසෙන්තා ච සෙට්ඨචරියභූතං සික්ඛත්තයසඞ්ගහිතං අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං පකාසෙන්ති; **නෙව ආදිං මනසි කරොතීති** නෙව පුබ්බපට්ඨනං මනසි කරොති; **කුම්භොති** ඝටො; **නික්කුජ්ජොති** අධොමුඛො ඨපිතො; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ **කුම්භො** නික්කුජ්ජො විය අවකුජ්ජපඤ්ඤො පුග්ගලො දට්ඨබ්බො; උදකාසිඤ්චනකාලො විය ධම්මදෙසනාය ලද්ධකාලො; උදකස්ස විවට්ටනකාලො විය තස්මිං ආසනෙ නිසින්නස්ස උග්ගහෙතුං අසමත්ථකාලො; උදකස්ස අසණ්ඨානකාලො විය වුට්ඨහිත්වා අසල්ලක්ඛනකාලො වෙදිතබ්බො; **ආකිණ්ණානීති** පක්ඛිත්තානි **සතිසම්මොසා පකිරෙය්‍යාති** මුට්ඨස්සතිතාය විකිරෙය්‍ය; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ උච්ඡඞ්ගො විය උච්ඡඞ්ගපඤ්ඤො පුග්ගලො දට්ඨබ්බො; නානාඛජ්ජකානි විය නානප්පකාරං බුද්ධවචනං; උච්ඡඞ්ගෙ නානාඛජ්ජකානි ඛාදන්තස්ස නිසින්නකාලො විය තස්මිං ආසනෙ නිසින්නස්ස උග්ගණ්හනකාලො; වුට්ඨහන්තස්ස සතිසම්මොසා පකිරණකාලො විය තම්හා ආසනා වුට්ඨාය ගච්ඡන්තස්ස අසල්ලක්ඛනකාලො වෙදිතබ්බො; **උක්කුජ්ජොති** උපරිමුඛො ඨපිතො; **සණ්ඨාතීති** පතිට්ඨාති; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ උපරිමුඛො ඨපිතො කුම්භො විය පුථුපඤ්ඤො පුග්ගලො දට්ඨබ්බො; උදකස්ස ආසිත්තකාලො විය දෙසනාය ලද්ධකාලො; උදකස්ස සණ්ඨානකාලො විය තත්ථ නිසින්නස්ස උග්ගණ්හනකාලො; නො විවට්ටනකාලො විය වුට්ඨාය ගච්ඡන්තස්ස සල්ලක්ඛනකාලො වෙදිතබ්බො; **දුම්මෙධොති** නිප්පඤ්ඤො; **අවිචක්ඛණොති** සංවිදහනපඤ්ඤාය රහිතො; **ගන්තාති** ගමනසීලො; **සෙය්‍යො එතෙන වුච්චතීති** එතස්මා පුග්ගලා උත්තරිතරො වුච්චති; **ධම්මානුධම්මපටිපන්නොති** නවලොකුත්තරධම්මස්ස අනුධම්මං සහ සීලෙන පුබ්බභාගපටිපදං පටිපන්නො; **දුක්ඛස්සාති** වට්ටදුක්ඛස්ස; **අන්තකරො සියාති** කොටිකරො පරිච්ඡෙදකරො පරිවටුමකරො භවෙය්‍යාති.

පුග්ගලවග්ගො තතියො.

---

3. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **අජ්ඣාගාරෙති** සකෙ ඝරෙ; **පූජිතා හොන්තීති** යං ඝරෙ අත්ථි තෙන පටිජග්ගිතගොපිතා හොන්ති; ඉති මාතාපිතුපූජකානි කුලානි මාතාපිතූහි සබ්‍රහ්මකානීති පකාසෙත්වා ඉදානි තෙසං සපුබ්බාචරියකාදිභාවං දීපෙන්තො සපුබ්බාචරියකානීති ආදිමාහ; තත්ථ **බ්‍රහ්මාති** ආදීනි තෙසං බ්‍රහ්මාදිභාවසාධනත්ථං වුත්තානි; **බහුකාරාති** බහුපකාරා; **ආපාදකාති** ජීවිතස්ස ආපාදකා; පුත්තකානං හි මාතාපිතූහි ජීවිතං ආපාදිතං පාලිතං අනුප්පබන්ධෙන පවත්තිතං;

පොසකාති හත්ථෙ වඩ්ඪෙත්වා පාදෙ වඩ්ඪෙත්වා හදයලොහිතං පායෙත්වා පොසෙතාරො; **ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරොති** පුත්තානං ඉමස්මිං හි ලොකෙ ඉට්ඨානිට්ඨාරම්මණදස්සනං නාම මාතාපිතරො නිස්සාය ජාතන්ති ඉමස්ස ලොකස්ස දස්සෙතාරො නාම; **බ්‍රහ්මා ති මාතාපිතරොති** සෙට්ඨාධිවචනං; යථා මහාබ්‍රහ්මුනො චතස්සො භාවනා අවිජහිතා හොන්ති මෙත්තා කරුණා මුදිතා උපෙක්ඛාති එවමෙව මාතාපිතූනං පුත්තෙසු චතස්සො භාවනා අවිජහිතා හොන්ති; තා තස්මිං තස්මිං කාලෙ වෙදිතබ්බා; කුච්ඡිගතස්මිං හි දාරකෙ කදා නු ඛො පුත්තකං අරොගං පරිපුණ්ණඞ්ගපච්චඞ්ගං පස්සිස්සාමාති මාතාපිතූනං මෙත්තාචිත්තං උප්පජ්ජති; යදා පනෙස මන්දො උත්තානසෙය්‍යකො ඌකාහි වා මඞ්කුණෙහි වා දට්ඨො දුක්ඛසෙය්‍යාය වා පීළිතො පරොදති විරවති තදාස්ස සද්දං සුත්වා මාතාපිතූනං කාරුඤ්ඤං උප්පජ්ජති; ආධාවිත්වා විධාවිත්වා කීළනකාලෙ පන ලොභනීයවයස්මිං වා ඨිතකාලෙ දාරකං ඔලොකෙත්වා මාතාපිතූනං චිත්තං සප්පිමණ්ඩෙ පක්ඛිත්තසතවිහතකප්පාසපටලං විය මුදුකං හොති ආමොදිතං පමොදිතං තදා නෙසං මුදිතා ලබ්භති; යදා පනෙස පුත්තො දාරභරණං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා පාටිඑක්කං අගාරං අජ්ඣාවසති තදා මාතාපිතූනං සක්කොතිදානි පුත්තකො අත්තනො ධම්මතාය යාපෙතුන්ති මජ්ඣත්තභාවො උප්පජ්ජති; එවං තස්මිං කාලෙ උපෙක්ඛා ලබ්භතීති ඉමිනා කාරණෙන බ්‍රහ්මා ති මාතාපිතරොති වුත්තං; **පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙති** මාතාපිතරො හි ජාතකාලතො පට්ඨාය එවං නිසීද එවං තිට්ඨ එවං ගච්ඡ එවං සය එවං ඛාද එවං භුඤ්ජ අයං තෙ තාතාති වත්තබ්බො අයං භාතිකාති අයං භගිනීති ඉදං නාම කාතුං වට්ටති ඉදං න වට්ටති අසුකං නාම උපසඞ්කමිතුං වට්ටති අසුකං න වට්ටතීති ගාහෙන්ති සික්ඛාපෙන්ති; අථාපරභාගෙ අඤ්ඤෙ ආචරියා හත්ථිසිප්පඅස්සසිප්පරථසිප්පධනුසිප්පථරුසිප්පමුද්දාගණනාදීනි සික්ඛාපෙන්ති අඤ්ඤෙ සරණානි දෙන්ති අඤ්ඤෙ සීලෙසු පතිට්ඨාපෙන්ති අඤ්ඤෙ පබ්බාජෙන්ති අඤ්ඤෙ බුද්ධවචනං උග්ගණ්හාපෙන්ති අඤ්ඤෙ උපසම්පාදෙන්ති අඤ්ඤෙ සොතාපත්තිමග්ගාදීනි පාපෙන්ති ඉති සබ්බෙපෙතෙ පච්ඡාචරියා නාම හොන්ති මාතාපිතරො පන සබ්බපඨමා; තෙනාහ පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙති තත්ථ **වුච්චරෙති** වුච්චන්ති කථියන්ති; **ආහුනෙය්‍යා ච පුත්තානන්ති** පුත්තානං ආහුතං පහුතං අභිසඞ්ඛතං අන්නපානාදිං අරහන්ති අනුච්ඡවිකා තං පටිග්ගහෙතුං තස්මා ආහුනෙය්‍යා ච පුත්තානන්ති වුත්තං; **පජාය අනුකම්පකාති** පරෙසං පාණෙ හි ඡින්දිත්වා භින්දිත්වාපි අත්තනො පජං පටිජග්ගන්ති ගොපායන්ති තස්මා පජාය අනුකම්පකාති වුත්තං; **නමස්සෙය්‍යාති** නමො කරෙය්‍ය; **සක්කරෙය්‍යාති** සක්කාරෙන පටිමානෙය්‍ය; ඉදානි තං සක්කාරං දස්සෙන්තො අන්නෙනාති ආදිමාහ: තත්ථ **අන්නෙනාති** යාගුභත්තඛාදනීයෙන; **පානෙනාති** අට්ඨවිධපානකෙන; **වත්ථෙනාති** නිවාසනපාරුපනකෙන වත්ථෙන; **සයනෙනාති** මඤ්චපීඨානුප්පදානෙන; **උච්ඡාදනෙනාති** දුග්ගන්ධං පටිවිනොදෙත්වා සුගන්ධ-

කරණුච්ඡාදනෙන; **නහාපනෙනාති** සීතෙ උණ්හොදකෙන උණ්හෙ සීතොදකෙන ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා නහාපනෙන; **පාදානං ධොවනෙනාති** උණ්හොදකසීතොදකෙහි පාදධොවනෙන චෙව තෙලමක්ඛනෙන ච; **පෙච්චාති** පරලොකං ගන්ත්වා; සග්ගෙ ච **මොදතීති** ඉධ තාව මාතාපිතූසු පාරිචරියං දිස්වා පාරිචරියකාරණා තං **පණ්ඩිතා** මනුස්සා ඉධ චෙව පසංසන්ති පරලොකං පන ගන්ත්වා සග්ගෙ ඨිතො සො මාතාපිතුඋපට්ඨාකො දිබ්බසම්පත්තීහි ආමොදති පමොදතීති.

3. 4, 2.

දුතියෙ **තථාරූපොති** තථාජාතිකො; **සමාධිපටිලාභොති** චිත්තෙකග්ගතාලාභො; **ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙති** එත්ථ අත්තනො ච පරස්ස චාති උභයෙසම්පි කායො සවිඤ්ඤාණකට්ඨෙන එකොති කත්වා ඉමස්මින්ති වුත්තො; **අහිඞ්කාරමමිඞ්කාරමානානුසයාති** අහඞ්කාරදිට්ඨි ච මමිඞ්කාරතණ්හා ච මානානුසයො චාති එතෙ කිලෙසා; **නාස්සූති** න භවෙය්‍යුං; **බහිද්ධා ච සබ්බනිමිත්තෙසූති** රූපනිමිත්තං සද්දනිමිත්තං ගන්ධරසඵොට්ඨබ්බනිමිත්තං සස්සතාදිනිමිත්තං පුග්ගලනිමිත්තං ධම්මනිමිත්තන්ති එවරූපෙසු ච බහිද්ධා සබ්බනිමිත්තෙසු; **චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තින්ති** ඵලසමාධිඤ්චෙව ඵලඤාණඤ්ච; **සියාති** භවෙය්‍ය; **ඉධානන්ද භික්ඛුනොති** ආනන්ද ඉමස්මිං සාසනෙ භික්ඛුනො; **එතං සන්තං එතං පණීතන්ති** නිබ්බානං දස්සෙන්තො ආහ; නිබ්බානං හි කිලෙසානං සන්තතාය සන්තං නාම; නිබ්බානං සන්තන්ති සමාපත්තිං අප්පෙත්වා දිවසම්පි නිසින්නස්ස චිත්තුප්පාදෙ සන්තන්තෙව පවත්තතීතිපි සන්තං; පණීතන්ති තං අප්පෙත්වා නිසින්නස්සාපි චිත්තුප්පාදෙ පණීතන්තෙව පවත්තතීති නිබ්බානං පණීතං නාම; **සබ්බසඞ්ඛාරසමථොති** ආදීනිපි තස්සෙව වෙවචනානි; සබ්බසඞ්ඛාරසමථොති අප්පෙත්වා නිසින්නස්ස හි දිවසභාගම්පි චිත්තුප්පාදෙ සබ්බසඞ්ඛාරසමථොතෙව පවත්තති-පෙ-තථා තීසු භවෙසු වානසඞ්ඛාතාය තණ්හාය අභාවෙන නිබ්බානන්ති ලද්ධනාමෙන තස්මිං සමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිසින්නස්ස චිත්තුප්පාදෙ නිබ්බානං නිබ්බානන්තෙව පවත්තතීති සබ්බසඞ්ඛාරසමථොති ආදීනි නාමානි ලභති; ඉමස්මිං පන අට්ඨවිධෙ ආභොගසමන්නාහාරෙ ඉමස්මිං ඨානෙ එකොපි ලබ්භති වෙපි සබ්බෙපි ලබ්භන්තෙව; **සඞ්ඛායාති** ඤාණෙන ජානිත්වා; **පරොපරානීති** පරානි ච ඔපරානි ච; පරඅත්තභාවසකඅත්තභාවාදීනි පරානි ච ඔපරානි චාති වුත්තං හොති; **යස්සාති** යස්ස අරහතො; **ඉඤ්ජිතන්ති** රාගිඤ්ජිතං දොසමොහමානදිට්ඨිකිලෙසදුච්චරිතිඤ්ජිතන්ති ඉමානි සත්ත ඉඤ්ජිතානි චලිතානි ඵන්දිතානි; **නත්ථි කුහිඤ්චීති** කත්ථචි එකාරම්මණෙපි නත්ථි; **සන්තොති** පච්චනීකකිලෙසානං සන්තතාය සන්තො; **විධූමොති** කායදුච්චරිතාදිධූමවිරහිතො; **අනීඝොති** රාගාදිඊඝවිරහිතො; **නිරාසොති** නිත්තණ්හො; **අතාරීති** තිණ්ණො උත්තිණ්ණො සමතික්කන්තො; සොති සො අරහං **ඛීණාසවො; ජාති ජරන්ති** එත්ථ ජාතිජරාගහණෙනෙව ව්‍යාධිමරණම්පි ගහිතමෙවාති වෙදිතබ්බං; ඉති සුත්තෙපි ගාථායපි අරහත්තඵලසමාපත්තියෙව කථිතාති.

3. 4. 3.

තතියෙ සඞ්ඛිත්තෙනාති මාතිකාඨපනෙන; **විත්ථාරෙනාති** ඨපිතමාතිකාවිභජනෙන; **සඞ්ඛිත්තවිත්ථාරෙනාති** කාලෙ සඞ්ඛිත්තෙන කාලෙ විත්ථාරෙන; **අඤ්ඤාතාරො ච දුල්ලභාති** පටිවිජ්ඣනකපුග්ගලා පන දුල්ලභා; ඉදං භගවා සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස ඤාණං ඝට්ටෙමීති අධිප්පායෙන කථෙසි; තං සුත්වා ථෙරො කිඤ්චාපි අහං භන්තෙ ආජානිස්සාමීති න වදති අධිප්පායෙන පන විස්සත්ථො තුම්හෙ භන්තෙ දෙසෙථ අහං තුම්හෙහි දෙසිතං ධම්මං නයසතෙන නයසහස්සෙන පටිවිජ්ඣිස්සාමි මමෙස භාරො හොතූති සත්ථාරං දෙසනාය උස්සාහෙන්තො එතස්ස භගවා කාලොති ආදිමාහ; අථස්ස සත්ථා තස්මා තිහාති දෙසනං ආරභි: තත්ථ **ඉමස්මිඤ්ච සවිඤ්ඤාණකෙති** ආදි වුත්තනයමෙව; **අච්ඡෙච්ඡි තණ්හන්ති** මග්ගඤාණසත්ථෙන තණ්හං ඡින්දි; **වාවත්තයි සංයොජනන්ති** දසවිධම්පි සංයොජනං සමූලකං උබ්බත්තෙත්වා ඡඩ්ඩෙසි; **සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්සාති** සම්මා උපායෙන සම්මා පටිපත්තියා නවවිධස්ස මානස්ස පහානාභිසමයෙන වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තමකාසි; **ඉදඤ්ච පන මෙතං සාරිපුත්ත සන්ධාය භාසිතන්ති** සාරිපුත්ත මයා පාරායනෙ උදයපඤ්හෙ ඉදං ඵලසමාපත්තිමෙව සන්ධාය එතං භාසිතං; ඉදන්ති යන්තං භගවතා භාසිතං තං දස්සෙතුං පහානං කාමසඤ්ඤානන්ති ආදි ආරද්ධං: උදයපඤ්හෙ ච එතං පදං පහානං කාමච්ඡන්දානන්ති ආගතං ඉධ පන අඞ්ගුත්තරභාණකෙහි කාමසඤ්ඤානන්ති ආරොපිතං තත්ථ ව්‍යඤ්ජනමෙව නානං අත්ථො පන එකොයෙව; **කාමසඤ්ඤානන්ති** කාමෙ ආරබ්භ උප්පන්නසඤ්ඤානං; අට්ඨහි වා ලොභසහගතචිත්තෙහි සහජාතසඤ්ඤානං; **දොමනස්සාන චූභයන්ති** එතාසඤ්ච කාමසඤ්ඤානං චෙතසිකදොමනස්සානඤ්චාති උභින්නම්පි පහානං පටිප්පස්සද්ධිපහානසඞ්ඛාතං අරහත්තඵලං අඤ්ඤාවිමොක්ඛං පබ්‍රූමීති අත්ථො; නිද්දෙසෙ පන කාමච්ඡන්දස්ස ච දොමනස්සස්ස ච උභින්නම්පි පහානං වූපසමං පටිනිස්සග්ගං පටිප්පස්සද්ධිං අමතං නිබ්බානන්ති වුත්තං තං අත්ථුද්ධාරවසෙන වුත්තං; පහානන්ති හි ඛීණාකාරසඞ්ඛාතො වූපසමොපි වුච්චති කිලෙසපටිස්සජ්ජනො මග්ගොපි කිලෙසපටිප්පස්සද්ධිසඞ්ඛාතං ඵලම්පි යං ආගම්ම කිලෙසා පහීයන්ති තං අමතං නිබ්බානම්පි තස්මා තස්සෙතානි පදානි ආගතානි; **අඤ්ඤාවිමොක්ඛං පබ්‍රූමීති** වචනතො පන අරහත්තඵලමෙව අධිප්පෙතං **ථිනස්ස ච පනූදනන්තිපි** ථිනස්ස ච පනූදනෙන උප්පන්නත්තා අරහත්තඵලමෙව අධිප්පෙතං; **කුක්කුච්චානං නිවාරණන්තිපි** කුක්කුච්චනිවාරණස්ස මග්ගස්ස අනන්තරං උප්පන්නත්තා ඵලමෙව අධිප්පෙතං; **උපෙක්ඛාසතිසංසුද්ධන්ති** චතුත්ථජ්ඣානිකෙ ඵලෙ උප්පන්නාය උපෙක්ඛාය ච සතියා ච සංසුද්ධං; **ධම්මතක්කපුරෙජවන්ති** ධම්මතක්කො වුච්චති සම්මාසඞ්කප්පො; සො ආදිතො හොති පුරතො හොති පුබ්බඞ්ගමො හොති අඤ්ඤාවිමොක්ඛස්සාති ධම්මතක්කපුරෙජවො තං ධම්මතක්කපුරෙජවං; **අඤ්ඤාවිමොක්ඛන්ති** අඤ්ඤින්ද්‍රියපරියොසානෙ උප්පන්නවිමොක්ඛං; අඤ්ඤාය වා විමොක්ඛං අඤ්ඤාවිමොක්ඛං පඤ්ඤාවිමුත්තන්ති අත්ථො; **අවිජ්ජාය පභෙදනන්ති** අවිජ්ජාපභෙදනෙන

උප්පන්නත්තා අවිජ්ජාය පභෙදනසඞ්ඛාතං වා නිබ්බානං ආරබ්භ උප්පන්නත්තා එවං ලද්ධනාමං අරහත්තඵලමෙව; ඉති සබ්බත්ථපි ඉමෙහි පහාතන්ති ආදීහි පදෙහි අරහත්තඵලමෙව; පකාසිතන්ති වෙදිතබ්බං.

3. 4. 4.

චතුත්ථෙ **නිදානානීති** කාරණානි; **කම්මානන්ති** වට්ටගාමිකම්මානං, **ලොභො නිදානං කම්මානං සමුදයායාති** ලුබ්භනපලුබ්භනසභාවො ලොභො වට්ටගාමීකම්මානං සමුදයාය පිණ්ඩකරණත්ථාය නිදානං කාරණං පච්චයොති අත්ථො; **දොසොති** දුස්සනපදුස්සනසභාවො දොසො; **මොහොති** මුය්හනපමුය්හනසභාවො මොහො; **ලොභපකතන්ති** ලොභෙන පකතං ලොභාභිභූතෙන ලුද්ධෙන හුත්වා කතකම්මන්ති අත්ථො; ලොභතො ජාතන්ති **ලොභජං**; ලොභො නිදානමස්සාති **ලොභනිදානං**; ලොභො සමුදයො අස්සාති **ලොභසමුදයං**; සමුදයොති පච්චයො ලොභපච්චයන්ති අත්ථො; **යත්ථස්ස අත්තභාවො නිබ්බත්තතීති** යස්මිං ඨානෙ අස්ස ලොභජකම්මවතො පුග්ගලස්ස අත්තභාවො නිබ්බත්තති ඛන්ධා පාතුභවන්ති; **තත්ථ තං කම්මං විපච්චතීති** තෙසු ඛන්ධෙසු තං කම්මං විපච්චති; **දිට්ඨෙ වා ධම්මෙති** ආදි: යස්මා තං කම්මං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං වා හොති උපපජ්ජවෙදනීයං වා අපරපරියායවෙදනීයං වා තස්මා තං පභෙදං දස්සෙතුං වුත්තං සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො; **අඛණ්ඩානීති** අභින්නානි; **අපූතීනීති** පූතිභාවෙන අබීජත්තං අප්පත්තානි; **අවාතාතපහතානීති** න වාතෙන න ච ආතපෙන හතානි; **සාරාදානීති** ගහිතසාරානි සාරවන්තානි න නිස්සාරානි; **සුඛසයිතානීති** සන්නිචයභාවෙන සුඛං සයිතානි; **සුඛෙත්තෙති** මණ්ඩඛෙත්තෙ; **සුපරිකම්මකතාය භූමියාති** නඞ්ගලකසනෙන චෙව අට්ඨදන්තකෙන ච සුට්ඨු පරිකම්මකතාය ඛෙත්තභූමියා; **නික්ඛිත්තානීති** ඨපිතානි රොපිතානි; **අනුප්පවෙච්ඡෙය්‍යාති** අනුපවෙසෙය්‍ය; **වුඩ්ඪින්ති** ආදීසු උද්ධං උග්ගමනෙන වුඩ්ඪිං; හෙට්ඨා මූලපතිට්ඨානෙන **විරූළ්හිං**; සමන්තා විත්ථාරිකභාවෙන **වෙපුල්ලං**; යං පනෙත්ථ දිට්ඨෙ වා ධම්මෙති ආදි වුත්තං: තත්ථ අසම්මොහත්ථං ඉමස්මිං ඨානෙ කම්මවිභත්ති නාම කථෙතබ්බා; සුත්තන්තිකපරියායෙන හි එකාදස කම්මානි විභත්තානි සෙය්‍යථීදං: දිට්ඨධම්මවෙදනීයං උපපජ්ජවෙදනීයං අපරපරියායවෙදනීයං යග්ගරුකං යබ්බහුලං යදාසන්නං කටත්තාවාපනකම්මං ජනකං උපත්ථම්භකං උපපීළකං උපඝාතකන්ති; තත්ථ එකජවනවීථියං සත්තසු චිත්තෙසු කුසලා වා අකුසලා වා පඨමජවනචෙතනා දිට්ඨධම්මවෙදනීය කම්මං නාම; තං ඉමස්මිං යෙව අත්තභාවෙ විපාකං දෙති කාකවළිය පුණ්ණකසෙට්ඨිනං විය කුසලං; නන්දයක්ඛනන්දමාණවකනන්දගොඝාතක කොකාලියසුප්පබුද්ධදෙවදත්තචිඤ්චමාණවිකානං විය ච අකුසලං; තථා අසක්කොන්තං පන අහොසිකම්මං නාම හොති අවිපාකං සම්පජ්ජති; තං මිගලුද්දකොපමාය සාධෙතබ්බං; යථා හි මිගලුද්දකෙන මිගං දිස්වා ධනුං ආකඩ්ඪිත්වා ඛිත්තො සරො සචෙ න විරජ්ඣති තං මිගං තත්ථෙව පාතෙති අථ තං මිගලුද්දකො නිච්චම්මං කත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡෙත්වා මංසං ආදාය පුත්තදාරං තොසෙන්තො ගච්ඡති; සචෙ පන විරජ්ඣති මිගො පලායිත්වා පුන තං දිසං න ඔලොකෙති එවං සම්පදමිදං දට්ඨබ්බං; සරස්ස

අවිරජ්ඣිත්වා මිගවිජ්ඣනං විය හි දිට්ඨධම්මවෙදනීයස්ස කම්මස්ස විපාක වාරපටිලාභො විජ්ඣනං විය අවිපාකභාවං සම්පජ්ජන්ති; අත්ථසාධිකා පන සත්තමජවනචෙතනා උපපජ්ජවෙදනීයකම්මං නාම; තං අනන්තරෙ අත්තභාවෙ විපාකං දෙති; තං පනෙතං කුසලපක්ඛෙ අට්ඨසමාපත්තිවසෙන අකුසලපක්ඛෙ පඤ්චානන්තරියකම්මවසෙන වෙදි තබ්බං; තත්ථ අට්ඨසමාපත්තිලාභී එකාය සමාපත්තියා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තති පඤ්චන්නම්පි ආනන්තරියානං කත්තා එකෙන කම්මෙන නිරයෙ නිබ්බත්තති සෙසසමාපත්තියො ච කම්මානි ච අහොසිකම්මභාවංයෙව ආපජ්ජන්ති අවිපාකානි හොන්ති; අයම්පි අත්ථො පුරිමඋපමායෙව දීපෙ තබ්බො; උභින්නං අන්තරෙ පන පඤ්ච ජවනචෙතනා අපරපරියායවෙද නීයකම්මං නාම තං අනාගතෙ යදා ඔකාසං ලභති තදා විපාකං දෙති සති සංසාරප්පවත්තියා අහොසිකම්මං නාම න හොති; තං සුනඛලුද්දකෙන දීපෙතබ්බං; යථා හි සුනඛලුද්දකෙන මිගං දිස්වා සුනඛො විස්සජ්ජිතො මිගං අනුබන්ධිත්වා යස්මිං ඨානෙ පාපුණාති තස්මිංයෙව ඩංසති එව මෙවං ඉදං කම්මං යස්මිං ඨානෙ ඔකාසං ලභති තස්මිංයෙව විපාකං දෙති තෙන මුත්තසත්තො නාම නත්ථි; කුසලාකුසලෙසු පන ගරුකා ගරුකෙසු යං ගරුකං තං යග්ගරුකං නාම; තදෙතං කුසලපක්ඛෙ මහග්ගතකම්මං අකුසලපක්ඛෙ පඤ්චානන්තරියකම්මං වෙදිතබ්බං තස්මිං සති සෙසානි කුසලානි වා අකුසලානි වා විපච්චිතුං න සක්කොන්ති; තදෙවං ද්විධම්පි පටිසන්ධිං දෙති; යථා හි මාසප්පමාණාපි සක්ඛරා වා අයගුළිකා වා උදකරහදෙ පක්ඛිත්තා උදකපිට්ඨෙ උප්පිලවිතුං න සක්කොති හෙට්ඨාව පවිසති එවමෙවං කුසලෙපි අකුසලෙපි යං ගරුකං තදෙව ගණ්හිත්වා ගච්ඡති; කුසලාකුසලෙසු පන යං බහුං හොති තං යබ්බහුලං නාම; තං දීඝරත්තං ලද්ධාසෙවනවසෙන වෙදිතබ්බං යං වා බලවකුසලකම්මෙසු සොමනස්සකරං අකුසලකම්මෙසු සන්තාපකරං එතං යබ්බහුලං නාම; තදෙතං යථා නාම ද්වීසු මල්ලෙසු යුද්ධභූමිං ඔතිණ්ණෙසු යො බලවා ඉතරං පාතෙත්වා ගච්ඡති එවමෙවං ඉතරං දුබ්බලකම්මං අවත්ථරිත්වා යං ආසෙවනවසෙන වා බහුලං සන්තාපනවසෙන වා බලවං තං විපාකං දෙති; දුට්ඨගාමිණීඅභයරඤ්ඤො කම්මං විය: සො කිර චූළඞ්ගණියයුද්ධෙ පරාජිතො වළවං ආරුය්හ පලායි; තස්ස චූළුපට්ඨාකො තිස්සාමච්චො නාම එකකොව පච්ඡතො අහොසි; සො එකං අටවිං පවිසිත්වා නිසින්නො ජිඝච්ඡාය බාධයමානාය භාතික තිස්ස අතිවිය නො ජිඝච්ඡා බාධති කිං කරිස්සාමාති ආහ: අත්ථි දෙව මයා සාටකන්තරෙ ඨපෙත්වා එකං සුවණ්ණසරකභත්තං ආභතන්ති; තෙන හි ආහරාති: සො නීහරිත්වා රඤ්ඤො පුරතො ඨපෙසි; රාජා දිස්වා චත්තාරො කොට්ඨාසෙ කරොහීති ආහ; මයං තයො ජනා කස්මා දෙව චත්තාරො කොට්ඨාසෙ කාරයතීති; භාතික තිස්ස යතො පට්ඨාය අහං අත්තානං සරාමි න මෙ අය්‍යානං අදත්වා ආහාරො පරිභුත්තපුබ්බො අත්ථි සචාහං අජ්ජාපි අදත්වා න භුඤ්ජිස්සාමීති; සො චත්තාරො කොට්ඨාසෙ අකාසි; රාජා කාලං ඝොසෙහීති ආහ; ඡඩ්ඩිතං රඤ්ඤො කුතො අය්‍යෙ ලභිස්සාම දෙවාති නායං තව භාරො සචෙ මම

සඞ්ඝා අපි අය්‍යෙ ලභිස්සාම විස්සත්ථො කාලං ඝොසෙහීති ආහ; සො
කාලො භන්තෙති තික්ඛත්තුං ඝොසෙසි; අථස්ස බොධිමාතුමහා
තිස්සත්ථෙරො තං සද්දං දිබ්බාය සොතධාතුයා සුත්වා කස්සායං සද්දොති
ආවජ්ජෙන්තො අජ්ජ දුට්ඨගාමණීඅභයරාජා යුද්ධපරාජිතො අටවිං පවිසිත්වා
නිසින්නො එකං සරකභත්තං චත්තාරො කොට්ඨාසෙ කාරෙත්වා එකකො
න භුඤ්ජිස්සාමීති කාලං ඝොසාපෙසීති ඤත්වා අජ්ජ මයා රඤ්ඤො සඞ්ගහං
කාතුං වට්ටතීති මනොගතියා ආගන්ත්වා රඤ්ඤො පුරතො අට්ඨාසි; රාජා
දිස්වා පසන්නචිත්තො පස්ස භාතික තිස්සාති වත්වා ථෙරං වන්දිත්වා පත්තං
භන්තෙ දෙථාති ආහ: ථෙරො පත්තං නීහරි; රාජා අත්තනො කොට්ඨා
සෙන සද්ධිං ථෙරස්ස කොට්ඨාසං පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා භන්තෙ ආහාර
පරිස්සයො නාම මා කදාචි හොතූති වන්දිත්වා අදාසි; තිස්සාමච්චොපි මම
අය්‍යපුත්තෙන පස්සන්තෙ භුඤ්ජිතුං න සක්ඛිස්සාමීති අත්තනො කොට්ඨාසං
ථෙරස්සෙව පත්තෙ ආකිරි; වළවාපි චින්තෙසි මය්හම්පි කොට්ඨාසං ථෙරස්ස
ව දාතුං වට්ටතීති; රාජා වළවං ඔලොකෙත්වා අයම්පි අත්තනො කොට්ඨාසං
ථෙරස්සෙව පත්තෙ පක්ඛිපමානං පච්චාසිංසතීති ඤත්වා තම්පි තත්ථෙව
පක්ඛිපිත්වා ථෙරං වන්දිත්වා උය්‍යොජෙසි; ථෙරො තං භත්තං ආදාය ගන්ත්වා
ආදිතො පට්ඨාය භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආලොපසඞ්ඛෙපෙන අදාසි; රාජාපි
චින්තෙසි අතිවියමහා ජිඝච්ඡිතා සාධු වතස්ස සචෙ අතිරෙකභත්තසිත්ථානි
පහිණෙය්‍යුන්ති; ථෙරො රඤ්ඤො චිත්තං ඤත්වා අතිරෙකං භත්තං එකස්ස
යාපනමත්තං කත්වා පත්තං ආකාසෙ ඛිපි; පත්තො ආගන්ත්වා රඤ්ඤො
හත්ථෙ පතිට්ඨාසි; භත්තං තිණ්ණම්පි ජනානං යාවදත්ථං අහොසි අථ
රාජා පත්තං ධොවිත්වා තුච්ඡපත්තං න පෙසෙස්සාමීති උත්තරිසාටකං
මොචෙත්වා උදකං පුඤ්ඡිත්වා සාටකං පත්තෙ ඨපෙත්වා පත්තො ගන්ත්වා
මම අය්‍යස්ස හත්ථෙ පතිට්ඨාතූති ආකාසෙ ඛිපි; පත්තො ගන්ත්වා ථෙරස්ස
හත්ථෙ පතිට්ඨාසි; අපරභාගෙ රඤ්ඤො තථාගතස්ස සරීරධාතූනං අට්ඨමං
භාගං පතිට්ඨපෙත්වා වීසංරතනසතිකං මහාචෙතියං කාරෙන්තස්ස
චෙතියෙ අපරිනිට්ඨිතෙයෙව කාලකිරියාසමයො අනුප්පත්තො; අථස්ස
මහාචෙතියස්ස දක්ඛිණපස්සෙ නිපන්නස්ස පඤ්චනිකායවසෙන භික්ඛුසඞ්ඝෙ
සජ්ඣායං කරොන්තෙ ඡහි දෙවලොකෙහි ඡ රථා ආගන්ත්වා පුරතො
ආකාසෙ අට්ඨංසු; රාජා පුඤ්ඤපොත්ථකං ආහරථාති ආදිතො පට්ඨාය
පුඤ්ඤපොත්ථකං වාචාපෙසි; අථ නං කිඤ්චි කම්මං න පරිතොසෙසි; සො
පරතො වාචෙථාති ආහ: පොත්ථකවාචකො චූළඞ්ගණියයුද්ධෙ පරාජිතෙන
තෙ දෙව අටවිං පවිසිත්වා නිසින්නෙන එකං සරකභත්තං චත්තාරො
කොට්ඨාසෙ කාරෙත්වා බොධිමාතුමහාතිස්සත්ථෙරස්ස භික්ඛා දින්නාති ආහ;
රාජා ඨපෙහීති වත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං පුච්ඡි භන්තෙ කතරදෙවලොකො රමණී
යොති: සබ්බබොධිසත්තානං වසනට්ඨානං තුසිතභවනං මහාරාජාති; රාජා
කාලං කත්වා තුසිතභවනතො ආගතරථෙ පතිට්ඨාය තුසිතභවනං ආගමාසි;
ඉදං බලවකම්මස්ස විපාකදානෙ වත්ථු; යං පන කුසලාකුසලෙසු ආසන්න
මරණෙ අනුස්සරිතුං සක්කොති තං යදාසන්නං නාම; තදෙතං යථා නාම
ගොගණපරිපුණ්ණස්ස වජස්ස ද්වාරෙ විවටෙ පරභාගෙ දම්මගවබලව

ගවෙසු සන්තෙසුපි යො වජද්වාරස්ස ආසන්නො හොති අන්තමසො දුබ්බල ජරග්ගවොපි සො එව පඨමතරං නික්ඛමති එවමෙවං අඤ්ඤෙසු කුසලා කුසලෙසු සන්තෙසුපි මරණකාලස්ස ආසන්නත්තා විපාකං දෙති; තත්‍රිමානි වත්ථූනි: මධුඅඞ්ගණගාමෙ කිර එකො දමිළදොවාරිකො පාතොව බළිසං ආදාය ගන්ත්වා මච්ඡෙ වධිත්වා තයො කොට්ඨාසෙ කත්වා එකෙන තණ්ඩුලං ගණ්හාති එකෙන දධිං එකං පචති ඉමිනා නීහාරෙන පඤ්ඤාස වස්සානි පාණාතිපාතකම්මං කත්වා අපරභාගෙ මහල්ලකො අනුට්ඨාන සෙය්‍යං උපගච්ඡි; තස්මිං ඛණෙ ගිරිවිහාරවාසී චූළපිණ්ඩපාතියතිස්ස ථෙරො මා අයං සත්තො මයි පස්සන්තෙ නස්සතූති ගන්ත්වා අස්ස ගෙහද්වාරෙ අට්ඨාසි; අථස්ස භරියා සාමි ථෙරො ආගතොති ආරොචෙසි; අහං පඤ්ඤාසවස්සානි ථෙරස්ස සන්තිකං න ගතපුබ්බො කතරෙන මෙ ගුණෙන ථෙරො ආගමිස්සති ගච්ඡාති තං වදථාති; සා අතිබද්ධ භන්තෙති ආහ; ථෙරො උපාසකස්ස කා සරීරපවත්තීති පුච්ඡි දුබ්බලො භන්තෙති; ථෙරො ඝරං ගන්ත්වා සතිං උප්පාදෙත්වා සීලං ගණ්හිස්සසීති ආහ: ආම භන්තෙ දෙථාති; ථෙරො තීණි සරණානි දත්වා පඤ්චසීලානි දාතුං ආරභි තස්ස පඤ්චසීලානීති වචනකාලෙයෙව ජිව්හා පපති; ථෙරො වට්ටිස්සති එත්තකෙනාති නික්ඛමිත්වා ගතො; සොපි කාලං කත්වා චාතුම්මහාරාජික භවනෙ නිබ්බත්ති; නිබ්බත්තක්ඛණෙයෙව ච කින්නු ඛො කම්මං කත්වා මයා ඉදං ලද්ධන්ති ආවජ්ජන්තො ථෙරං නිස්සාය ලද්ධභාවං ඤත්වා දෙවලොකතො ආගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා එකමන්තෙ අට්ඨාසි; කො එසොති ච වුත්තෙ අහං භන්තෙ දමිළදොවාරිකොති ආහ; කුහිං නිබ්බත්තොසීති: චාතුම්මහාරාජිකෙසු භන්තෙ සචෙ මෙ අය්‍යො පඤ්ච සීලානි අදස්ස උපරි දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො අස්සං; අහං කිං කරිස්සාමි ත්වං ගණ්හිතුං නාසක්ඛි පුත්තකාති; සො ථෙරං වන්දිත්වා දෙවලොකමෙව ගතො ඉදං තාව කුසලකම්මෙ වත්ථු; අනන්තරගඞ්ගාය පන මහා වාචකාලඋපාසකො නාම අහොසි; සො තිංසවස්සානි සොතාපත්තිමග්ගත්ථාය ද්වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායිත්වා අහං එවං ද්වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායන්තො ඔභාසමත්තම්පි නිබ්බත්තෙතුං නාසක්ඛිං බුද්ධසාසනං අනිය්‍යානිකං භවිස්සතීති දිට්ඨිවිපල්ලාසං පත්වා කාලකිරියං කත්වා මහාගඞ්ගාය නව උසභිකො සුංසුමාරපෙතො හුත්වා නිබ්බත්ති; එකං සමයං කච්චකතිත්ථෙන සට්ඨිපාසාණත්ථම්භසකටානි අගමංසු; සො සබ්බෙපි තෙ ගොණෙ ච පාසාණෙ ච ඛාදි ඉදං අකුසලකම්මෙ වත්ථු; එතෙසු පන තීසු මුත්තං අඤ්ඤාණවසෙන කතං කටත්තාවාපනකම්මං නාම; තං යථා නාම උම්මත්තකෙන ඛිත්තං කණ්ඩං යත්ථ වා තත්ථ වා ගච්ඡති එවමෙවං එතෙසං අභාවෙ යත්ථ කත්ථචි විපාකං දෙති; ජනකං නාම එකං පටිසන්ධිං ජනෙත්වා පවත්තං න ජනෙති පවත්තෙ අඤ්ඤං කම්මං විපාකං නිබ්බත්තෙති යථා හි මාතා ජනෙතියෙව ධාතී පන ජග්ගතියෙව එවමෙවං මාතා විය පටිසන්ධිනිබ්බත්තකං ජනකකම්මං ධාතී විය පවත්තෙ සම්පත්තං කම්මං; උපත්ථම්භකං නාම කුසලෙපි ලබ්භති අකුසලෙපි; එකච්චො හි කුසලං කත්වා සුගතිභවෙ නිබ්බත්තති තත්ථ ඨිතො පුනප්පුන කුසලං කත්වා තං කම්මං

උපත්ථම්භෙත්වා අනෙකානි වස්සසතසහස්සානි සුගතිභවස්මිංයෙව විචරති;
එකච්චො අකුසලං කත්වා දුග්ගතිභවෙ නිබ්බත්තති සො තත්ථ ඨිතො
පුනප්පුන අකුසලං කත්වා තං කම්මං උපත්ථම්භෙත්වා බහූනි වස්සසත
සහස්සානි දුග්ගතිභවස්මිංයෙව විචරති; අපරො නයො: ජනකං නාම
කුසලම්පි හොති අකුසලම්පි තං පටිසන්ධියම්පි පවත්තෙපි රූපාරූප
විපාකක්ඛන්ධෙ ජනෙති; උපත්ථම්භකං පන විපාකං ජනෙතුං න සක්කොති
අඤ්ඤෙන කම්මෙන දින්නාය පටිසන්ධියා ජනිතෙ විපාකෙ උප්පජ්ජනක
සුඛදුක්ඛං උපත්ථම්භෙති අද්ධානං පවත්තෙති; උපපීළකං නාම අඤ්ඤෙන
කම්මෙන දින්නාය පටිසන්ධියා ජනිතෙ විපාකෙ උප්පජ්ජනකසුඛදුක්ඛං
පීළෙති බාධෙති අද්ධානං පවත්තිතුං න දෙති; තත්‍රායං නයො: කුසලකම්මෙ
විපච්චමානෙ අකුසලකම්මං උපපීළකං හුත්වා තස්ස විපච්චිතුං න දෙති;
අකුසලකම්මෙ විපච්චමානෙ කුසලකම්මං උපපීළකං හුත්වා තස්ස විපච්චිතුං
න දෙති; යථා වඩ්ඪමානකං රුක්ඛං වා ගච්ඡං වා ලතං වා කොචිදෙව
දණ්ඩෙන වා සත්ථෙන වා භින්දෙය්‍ය වා ඡින්දෙය්‍ය වා අථ සො රුක්ඛො වා
ගච්ඡො වා ලතා වා වඩ්ඪිතුං න සක්කුණෙය්‍ය එවමෙවං කුසලං විපච්ච
මානං අකුසලෙන උපපීළිතං අකුසලං වා පන විපච්චමානං කුසලෙන
උපපීළිතං විපච්චිතුං න සක්කොති; තත්ථ සුනක්ඛත්තස්ස අකුසලකම්මං
කුසලං උපපීළෙසි; චොරඝාතස්ස කුසලකම්මං අකුසලං උපපීළෙසි;
රාජගහෙ කිර වාතකාළකො පඤ්ඤසවස්සානි චොරඝාතකම්මං අකාසි;
අථ රඤ්ඤො ආරොචෙසුං දෙව වාතකාළකො මහල්ලකො චොරෙ
ඝාතෙතුං න සක්කොතීති; අපනෙථ තස්මා ඨානන්තරන්ති; අමච්චා තං
අපනෙත්වා අඤ්ඤං තස්මිං ඨානෙ ඨපයිංසු; වාතකාළකොපි යාව තං
කම්මං අකාසි අහතවත්ථානි වා අච්ඡාදෙතුං සුරභිපුප්ඵානි වා පිළන්ධිතුං
පායාසං වා භුඤ්ජිතුං උච්ඡාදනන්හාපනං වා පච්චනුභොතුං නාලත්ථ;
සො දීඝරත්තං මෙ කිලිට්ඨවෙසෙන චරිතන්ති පායාසං මෙ පචාහීති
භරියං ආණාපෙත්වා න්හානීයසම්භාරානි ගාහාපෙත්වා නහානතිත්ථං
ගන්ත්වා සීසං න්හාත්වා අහතවත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා ගන්ධෙ විලිම්පිත්වා
පුප්ඵානි පිළන්ධිත්වා ඝරං ආගච්ඡන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරං දිස්වා සඞ්කිලිට්ඨ
කම්මන්තො චම්හි අපගතො අයං ච මෙ දිට්ඨොති තුට්ඨමානසො ථෙරං
ඝරං නෙත්වා නවසප්පිසක්ඛරචුණ්ණාභිසඞ්ඛතෙන පායාසෙන පරිවිසි;
ථෙරො තස්ස අනුමොදනං අකාසි; සො අනුමොදනං සුත්වා අනුලොමිකං
ඛන්තිං පටිලභිත්වා ථෙරං අනුගන්ත්වා නිවත්තමානො අන්තරාමග්ගෙ
තරුණවච්ඡාය ගාවියා මද්දිත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපිතො ගන්ත්වා තාවතිංස
භවනෙ නිබ්බත්ති; භික්ඛූ තථාගතං පුච්ඡිංසු භන්තෙ චොරඝාතකො
අජ්ජෙව කිලිට්ඨකම්මතො අපනීතො අජ්ජෙව කාලකතො කහන්නු ඛො
නිබ්බත්තොති: තාවතිංසභවනෙ භික්ඛවෙති; භන්තෙ චොරඝාතකො
දීඝරත්තං පුරිසෙ ඝාතෙසි තුම්හෙ ච එවං වදෙථ නත්ථි නු ඛො පාප
කම්මස්ස ඵලන්ති: භික්ඛවෙ මා එවං අවචුත්ථ බලවකල්‍යාණමිත්තූ
පනිස්සයං ලභිත්වා ධම්මසෙනාපතිස්ස පිණ්ඩපාතං දත්වා අනුමොදනං
සුත්වා අනුලොමිකං ඛන්තිං පටිලභිත්වා සො තත්ථ නිබ්බත්තොති.

"සුභාසිතං සුණිත්වාන නාගරියො චොරඝාතකො
අනුලොමඛන්තිං ලද්ධාන මොදතී තිදිවං ගතො"

උපඝාතකං පන සයං කුසලම්පි අකුසලම්පි සමානං අඤ්ඤං දුබ්බල කම්මං ඝාතෙත්වා තස්ස විපාකං පටිබාහිත්වා අත්තනො විපාකස්ස ඔකාසං කරොති, එවං පන කම්මෙන කතෙ ඔකාසෙ තං විපාකං උප්පන්නං නාම වුච්චති, උපච්ඡෙදකන්තිපි එතස්සෙව නාමං; තත්‍රායං නයො:-කුසල කම්මස්ස විපච්චනකාලෙ එකං අකුසලකම්මං උට්ඨාය තං කම්මං ඡින්දිත්වා පාතෙති අකුසලකම්මස්සපි විපච්චනකාලෙ එකං කුසලකම්මං උට්ඨාය තං කම්මං ඡින්දිත්වා පාතෙති, ඉදං උපච්ඡෙදකං නාම; තත්ථ අජාතසත්තුනො කම්මං කුසලච්ඡෙදකං අහොසි අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරස්ස අකුසලච්ඡෙදකන්ති; එවං සුත්තන්තිකපරියායෙන එකාදස කම්මානි විභත්තානි, අභිධම්ම පරියායෙන පන සොළස කම්මානි විභත්තානි, සෙය්‍යථිදං:-"අත්ථෙකච්චානි පාපකානි කම්මසමාදානානි ගතිසම්පත්ති පටිබාළ්හානි න විපච්චන්ති අත්ථෙකච්චානි පාපකානි කම්මසමාදානානි උපධිසම්පත්තිපටිබාළ්හානි න විපච්චන්ති අත්ථෙකච්චානි පාපකානි කම්මසමාදානානි කාලසම්පත්ති පටිබාළ්හානි න විපච්චන්ති අත්ථෙකච්චානි පාපකානි කම්මසමාදානානි පයොගසම්පත්තිපටිබාළ්හානි න විපච්චන්ති අත්ථෙකච්චානි පාපකානි කම්මසමාදානානි ගතිවිපත්තිං ආගම්ම විපච්චන්ති උපධිවිපත්තිං-කාල විපත්තිං-පයොගවිපත්තිං ආගම්ම විපච්චන්ති; අත්ථෙකච්චානි කල්‍යාණානි කම්මසමාදානානි ගතිවිපත්තිපටිබාළ්හානි න විපච්චන්ති උපධිවිපත්ති-කාලවිපත්ති-පයොගවිපත්තිපටිබාළ්හානි න විපච්චන්ති; අත්ථෙකච්චානි කල්‍යාණානි කම්මසමාදානානි ගතිසම්පත්තිං ආගම්ම විපච්චන්ති උපධි සම්පත්තිං-කාලසම්පත්තිං-පයොගසම්පත්තිං ආගම්ම විපච්චන්තීති;" තත්ථ **පාපකානීති** ලාමකානි; **කම්මසමාදානානීති** කම්මග්ගහණානි; ගහිත සමාදින්නානං කම්මානමෙතං අධිවචනං; **ගතිසම්පත්තිපටිබාළ්හානි න විපච්චන්තීති** ආදිසු අනිට්ඨාරම්මණානුභවනාරහෙ කම්මෙ විජ්ජමානෙ යෙව සුගතිභවෙ නිබ්බත්තස්ස තං කම්මං ගතිසම්පත්තිපටිබාළ්හං න විපච්චති නාම; ගතිසම්පත්තියා පටිබාහිතං හුත්වා න විපච්චතීති අත්ථො; යො පන පාපකම්මෙන දාසියා වා කම්මකාරියා වා කුච්ඡියං නිබ්බත්තිත්වා උපධිසම්පන්නො හොති අත්තභාවසමිද්ධියං තිට්ඨති, අථස්ස සාමිකා තං රූපසම්පත්තිං දිස්වා නායං කිලිට්ඨකම්මස්ස අනුච්ඡවිකොති චිත්තං උප්පා දෙත්වා අත්තනො ජාතපුත්තං විය තං භණ්ඩාගාරිකාදිට්ඨානෙසු ඨපෙත්වා සබ්බසම්පත්තීහි යොජෙත්වා පරිහරන්ති, එවරූපස්ස කම්මං උපධිසම්පත්ති පටිබාළ්හං න විපච්චති නාම; යො පන පඨමකප්පිකකාලසදිසෙ සුලභ සම්පන්නරසභොජනෙ කුලෙ[1] නිබ්බත්තති, තස්ස විජ්ජමානම්පි පාප කම්මං කාලසම්පත්තිපටිබාළ්හං න විපච්චති නාම; යො පන සම්මා පයොගං නිස්සාය ජීවති උපසඞ්කමිතබ්බයුත්තකාලෙ උපසඞ්කමති පටික්ක මිතබ්බයුත්තකාලෙ පටික්කමති පලායිතුං යුත්තකාලෙ පලායති ලංචදාන යුත්තකාලෙ ලංචං දෙති චොරිකයුත්තකාලෙ චොරිකං කරොති එව

1. සුභික්ඛකාලෙ-ම.

රූපස්ස පාපකම්මං පයොගසම්පත්තිපටිබාළ්හං න විපච්චති නාම; දුග්ගතිභවෙ නිබ්බත්තස්ස පන කම්මං ගතිවිපත්තිං ආගම්ම විපච්චති නාම; යො පන දාසියා වා කම්මකාරියා වා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්තො දුබ්බණ්ණො හොති දුස්සණ්ඨානො යක්ඛො නු ඛො මනුස්සො නු ඛොති විමතිං උප්පාදෙති, සො සචෙ පුරිසො හොති අථ නං නායං අඤ්ඤස්ස කම්මස්ස අනුච්ඡවිකොති හත්ථිං වා රක්ඛාපෙති අස්සං වා ගොණෙ වා තිණකට්ඨාදීනි වා ආහරාපෙන්ති ඛෙළසරකං වා ගණ්හාපෙන්ති සචෙ ඉත්ථී හොති අථ නං හත්ථිඅස්සාදීනං භත්තමාසාදීනි වා පචාපෙන්ති, කචවරං වා ඡඩ්ඩාපෙන්ති අඤ්ඤං වා පන ජිගුච්ඡනීයකම්මං කාරෙන්ති එවරූපස්ස පාපකම්මං උපධිවිපත්තිං ආගම්ම විපච්චති නාම; යො පන දුබ්භික්ඛකාලෙ වා පරිහීනසම්පත්තිකාලෙ වා අන්තරකප්පෙ වා නිබ්බත්තති තස්ස පාපකම්මං කාලවිපත්තිං ආගම්ම විපච්චති නාම; යො පයොගං සම්පාදෙතුං න ජානාති උපසඞ්කමිතබ්බයුත්තකාලෙ උපසඞ්කමිතුං න ජානාති–පෙ–චොරිකයුත්තකාලෙ චොරිකං කාතුං න ජානාති තස්ස පාපකම්මං පයොගවිපත්තිං ආගම්ම විපච්චති නාම; යො පන ඉට්ඨාරම්මණානුභවනාරහෙ කම්මෙ විජ්ජමානෙයෙව ගන්ත්වා දුග්ගතිභවෙ නිබ්බත්තති තස්ස තං කම්මං ගතිවිපත්තිපටිබාළ්හං න විපච්චති නාම; යො පන පුඤ්ඤකම්මානුභාවෙන රාජරාජමහාමත්තාදීනං ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා කාණො වා හොති කුණී වා ඛඤ්ජො වා පක්ඛහතො වා තස්ස ඔපරජ්ජසෙනාපතිභණ්ඩාගාරිකට්ඨානාදීනි න අනුච්ඡවිකානීති න දෙන්ති, ඉච්චස්ස තං පුඤ්ඤං උපධිවිපත්තිපටිබාළ්හං න විපච්චති නාම; යො පන දුබ්භික්ඛකාලෙ වා පරිහීනසම්පත්තිකාලෙ වා අන්තරකප්පෙ වා මනුස්සෙසු නිබ්බත්තති තස්ස තං කල්‍යාණකම්මං කාලවිපත්තිපටිබාළ්හං න විපච්චති නාම; යො හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව පයොගං සම්පාදෙතුං න ජානාති තස්ස කල්‍යාණකම්මං පයොගවිපත්තිපටිබාළ්හං න විපච්චති නාම; කල්‍යාණකම්මෙන පන සුගතිභවෙ නිබ්බත්තස්ස තං කම්මං ගතිසම්පත්තිං ආගම්ම විපච්චති නාම; රාජරාජමහාමත්තාදීනං කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා උපධිසම්පත්තිං පත්තස්ස අත්තභාවසමිද්ධියං සිතස්ස දෙවනගරෙ සමුස්සිතරතනතොරණසදිසං අත්තභාවං දිස්වා ඉමස්ස ඔපරජ්ජසෙනාපතිභණ්ඩාගාරිකට්ඨානාදීනි අනුච්ඡවිකානීති දහරස්සෙව සතො ඨානන්තරානි දෙන්ති එවරූපස්ස කල්‍යාණකම්මං උපධිසම්පත්තිං ආගම්ම විපච්චති නාම; යො පඨමකප්පිකෙසු වා සුලභන්නපානෙ වා කාලෙ නිබ්බත්තති තස්ස කල්‍යාණකම්මං කාලසම්පත්තිං ආගම්ම විපච්චති නාම; යො වුත්තනයෙනෙව පයොගං සම්පාදෙතුං ජානාති තස්ස කම්මං පයොගසම්පත්තිං ආගම්ම විපච්චති නාම; එවං අභිධම්මපරියායෙන සොළස කම්මානි විභත්තානි; අපරානිපි පටිසම්භිදාමග්ගපරියායෙන ද්වාදස කම්මානි විභත්තානි සෙය්‍යථිදං: "අහොසිකම්මං අහොසිකම්මවිපාකො, අහොසිකම්මං නාහොසිකම්මවිපාකො, අහොසිකම්මං අත්ථිකම්මවිපාකො, අහොසිකම්මං නත්ථිකම්මවිපාකො, අහොසිකම්මං භවිස්සති කම්මවිපාකො, අහොසිකම්මං න භවිස්සති කම්මවිපාකො, අත්ථිකම්මං අත්ථිකම්මවිපාකො, අත්ථිකම්මං නත්ථිකම්මවිපාකො, අත්ථිකම්මං භවිස්සති කම්මවිපාකො, අත්ථි

කම්මං න භවිස්සති කම්මවිපාකො, භවිස්සතිකම්මං භවිස්සතිකම්මවිපාකො, භවිස්සතිකම්මං න භවිස්සතිකම්මවිපාකොති;" තත්ථ යං කම්මං අතීතෙ ආයූහිත අතීතෙයෙව විපාකවාරං ලභි පටිසන්ධිජනකං පටිසන්ධිං ජනෙසි රූපජනකං රූපං, තං අහොසිකම්මං අහොසිකම්මවිපාකොති වුත්තං; යං පන විපාකවාරං න ලභි පටිසන්ධිජනකං පටිසන්ධිං රූපජනකං වා රූපං ජනෙතුං නාසක්ඛි, තං අහොසිකම්මං නාහොසි කම්මවිපාකොති වුත්තං; යං පන අතීතෙ ආයූහිතං එතරහි ලද්ධවිපාකවාරං පටිසන්ධිජනකං පටිසන්ධිං ජනෙත්වා රූපජනකං රූපං ජනෙත්වා ඨිතං තං අහොසිකම්මං අත්ථිකම්මවිපාකොති වුත්තං; යං අලද්ධවිපාකවාරං පටිසන්ධිජනකං වා පටිසන්ධිං රූපජනකං වා රූපං ජනෙතුං නාසක්ඛි, තං අහොසිකම්මං නත්ථිකම්මවිපාකොති වුත්තං; යං අතීතෙ ආයූහිතං අනාගතෙ විපාකවාරං ලභිස්සති පටිසන්ධිජනකං පටිසන්ධිං රූපජනකං රූපං ජනෙතුං සක්ඛිස්සති, තං අහොසිකම්මං භවිස්සති කම්මවිපාකොති වුත්තං; යං අනාගතෙ විපාකවාරං න ලභිස්සති පටිසන්ධිජනකං පටිසන්ධිං රූපජනකං වා රූපං ජනෙතුං න සක්ඛිස්සති, තං අහොසි-කම්මං න භවිස්සති කම්මවිපාකොති වුත්තං; යං එතරහි ආයූහිතං එතරහියෙව විපාකවාරං ලභති තං අත්ථිකම්මං අත්ථිකම්මවිපාකොති වුත්තං; යං පන එතරහි විපාකවාරං න ලභති තං අත්ථිකම්මං නත්ථිකම්මවිපාකොති වුත්තං; යං පන එතරහි ආයූහිතං අනාගතෙ විපාකවාරං ලභිස්සති පටිසන්ධිජනකං පටිසන්ධිං රූපජනකං රූපං ජනෙතුං සක්ඛිස්සති තං අත්ථිකම්මං භවිස්සතිකම්මවිපාකොති වුත්තං; යං විපාකවාරං න ලභිස්සති පටිසන්ධිජනකං පටිසන්ධිං රූපජනකං වා රූපං ජනෙතුං න සක්ඛිස්සති තං අත්ථිකම්මං න භවිස්සති කම්මවිපාකොති වුත්තං; යං අනාගතෙ ආයූහිස්සති අනාගතෙයෙව විපාකවාරං ලභිස්සති පටිසන්ධිජනකං පටිසන්ධිං රූපජනකං රූපං ජනෙස්සති තං භවිස්සතිකම්මං භවිස්සතිකම්මවිපාකොති වුත්තං; යම්පි විපාකවාරං න ලභිස්සති පටිසන්ධිජනකං පටිසන්ධිං රූපජනකං වා රූපං ජනෙතුං න සක්ඛිස්සති තං භවිස්සතිකම්මං න භවිස්සතිකම්මවිපාකොති වුත්තං; එවං පටිසම්භිදාමග්ගපරියායෙන ද්වාදස කම්මානි විභත්තානි; ඉති ඉමානි චෙව ද්වාදස පුරිමානි ච සොළස අත්ථතො ඨානා ඔසක්කිත්වා සුත්තන්තිකපරියායෙන වුත්තානි එකාදස කම්මානියෙව භවන්ති තානිපි තතො ඔසක්කිත්වා තීණියෙව කම්මානි හොන්ති දිට්ඨධම්මවෙදනීයං උපපජ්ජවෙදනීයං අපරපරියායවෙදනීයන්ති; තෙසං සඞ්කමනං නත්ථි යථාඨානෙයෙව තිට්ඨන්ති යදි හි දිට්ඨධම්මවෙදනීයං කම්මං උපපජ්ජවෙදනීයං වා අපරපරියායවෙදනීයං වා භවෙය්‍ය දිට්ඨෙ වා ධම්මෙති සත්ථා න වදෙය්‍ය; සචෙපි උපපජ්ජවෙදනීයං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං වා අපරපරියායවෙදනීයං වා භවෙය්‍ය උපපජ්ජවාති සත්ථා න වදෙය්‍ය; අථාපි අපරපරියායවෙදනීයං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං වා උපපජ්ජවෙදනීයං වා භවෙය්‍ය අපරෙ වා පරියායෙති සත්ථා න වදෙය්‍ය; සුක්කපක්ඛෙපි ඉමිනාව නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; එත්ථ පන ලොකෙ විගතෙති ලොකෙ අපගතෙ තිරූළ්හෙ; කාලවඤ්චකතානි

තාලවත්ථුං විය කතං; මත්ථකච්ඡින්නතාලො විය පුන අවිරූළ්හිසභාවං කතන්ති අත්ථො; **අනභාවඞ්කතානී**ති අනු අභාවං කතං, යථා නුප්පජ්ජන්ති එවං කතානීති අත්ථො; **එවංසූ**ති එවං භවෙය්‍යුං. **එවමෙව ඛො**ති එත්ථ බීජානි විය කුසලාකුසලං කම්මං දට්ඨබ්බං, තානි අග්ගිනා දහනපුරිසො විය යොගාවචරො අග්ගි විය මග්ගඤාණං අග්ගිං දත්වා බීජානං දහනකාලො විය මග්ගඤාණෙන කිලෙසානං දඩ්ඪකාලො මසිකතකාලො විය පඤ්චන්නං ඛන්ධානං ඡින්නමූලකෙ කත්වා ඨපිතකාලො මහාවාතෙ ඔපුනිත්වා නදියා වා පවාහෙත්වා අප්පවත්තිකතකාලො විය උපාදින්නකසන්තානස්ස නිරොධෙන ඡින්නමූලකානං පඤ්චන්නං ඛන්ධානං අප්පටිසන්ධිකභාවෙන නිරුජ්ඣිත්වා පුන භවස්මිං පටිසන්ධිං අග්ගහණකාලො වෙදිතබ්බො; **මොහජඤ්චාපවිද්දසූ**ති මොහජඤ්චාපි අවිද්දසු; ඉදං වුත්තං හොති යං සො අවිද්දූ අන්ධබාලො ලොභජං දොසජඤ්ච මොහජඤ්චාපි කම්මං කරොති, එවං කරොන්තෙන **යං තෙන පකතං කම්මං අප්පං වා යදි වා බහුං ඉධෙව තං වෙදනීයං** තං කම්මං තෙන බාලෙන **ඉධ** සකෙ අත්තභාවෙයෙව වෙදනීයං තස්සෙව තං අත්තභාවෙ විපච්චතීති අත්ථො; **වත්ථුං අඤ්ඤං න විජ්ජතී**ති තස්ස කම්මස්ස විපච්චනත්ථාය අඤ්ඤං වත්ථු නත්ථි; න හි අඤ්ඤෙන කතං කම්මං අඤ්ඤස්ස අත්තභාවෙ විපච්චති; **තස්මා ලොභඤ්ච දොසඤ්ච මොහජඤ්චාපි විද්දසූ**ති තස්මා යො විද්දූ මෙධාවී පණ්ඩිතො තං ලොභජාදිභෙදං කම්මං න කරොති **සො; විජ්ජං උප්පාදයං භික්ඛු සබ්බා දුග්ගතියො ජහෙ** අරහත්තමග්ගවිජ්ජං උප්පාදෙත්වා තං වා පන විජ්ජං උප්පාදෙන්තො සබ්බා දුග්ගතියො ජහති; දෙසනාසීසමෙවෙතං, සුගතියොපි පන සො ඛීණාසවො ජහතියෙව; යම්පි චෙ තං තස්මා ලොභඤ්ච දොසඤ්චාති වුත්තං; එත්ථාපි ලොභදොසසීසෙන ලොභජං දොසජඤ්ච කම්මමෙව නිද්දිට්ඨන්ති වෙදිතබ්බං; එවං සුත්තන්තෙසුපි ගාථායපි වට්ටවිවට්ටමෙව කථිතන්ති.

3. 4. 5.

පඤ්චමෙ:-**ආලවියන්ති** ආලවිරට්ඨෙ; **ගොමග්ගෙ**ති ගුන්නං ගමනමග්ගෙ; **පණ්ණසන්ථරෙ**ති සයම්පතිතපණ්ණසන්ථරෙ; **අථා**ති එවං ගුන්නං ගමනමග්ගං උජුං මහාපථං නිස්සාය සිංසපාවනෙ සයම්පතිතපණ්ණානි සඞ්කඩ්ඪිත්වා කතසන්ථරෙ සුගතමහාචීවරං පත්ථරිත්වා පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නෙ තථාගතෙ; **හත්ථකො ආලවකො**ති හත්ථතො හත්ථං ගතත්තා එවං ලද්ධනාමො ආලවකො රාජපුත්තො; **එතදවොචා**ති එතං කච්චි භන්තෙ භගවාති ආදිවචනං අවොච; කස්මා පන සම්මාසම්බුද්ධො තං ඨානං ගන්ත්වා නිසින්නො? කස්මා රාජකුමාරො තත්ථ ගතොති? සම්මාසම්බුද්ධො තාව අට්ඨුප්පත්තිකාය ධම්මදෙසනාය සමුට්ඨානං දිස්වා තත්ථ නිසින්නො; රාජකුමාරොපි පාතොව උට්ඨාය පඤ්චහි උපාසකසතෙහි පරිවුතො බුද්ධුපට්ඨානං ගච්ඡන්තො මහාමග්ගා උක්කම්ම ගොපථං ගහෙත්වා බුද්ධානං පූජනත්ථාය මිස්සකමාලං ඔචිනිස්සාමීති ගච්ඡන්තො සත්ථාරං දිස්වා උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, එවං සො තත්ථ ගතොති;

සුඛමසයිත්ථාති සුඛං සයිත්; **අන්තරට්ඨකොති** මාඝඵග්ගුනානං අන්තරෙ අට්ඨදිවසපරිමාණො කාලො; මාඝස්ස හි අවසානෙ චත්තාරො දිවසා ඵග්ගුනස්ස ආදිම්හි චත්තාරොති අයං අන්තරට්ඨකොති වුච්චති; **හිමපාතසමයොති** හිමස්ස පතනසමයො; ඛරාති ඵරුසා සක්ඛලා වා; **ගොකණ්ටකහතාති** නවවච්ඡෙ දෙවෙ ගාවීහි අක්කන්තක්කන්තට්ඨානෙ ඛුරන්තරෙහි කද්දමො උග්ගන්ත්වා තිට්ඨති සො වාතාතපෙන සුක්ඛො කකචදන්තසදිසො හොති දුක්ඛසම්ඵස්සො, තං සන්ධායාහ ගොකණ්ටකහතා භූමීති; ගුන්නං ඛුරන්තරෙහි ඡින්නාතිපි අත්ථො; **වෙරම්භවාතො වාතීති** චතූහි දිසාහි වාතො වායති; එකාය දිසාය හි වීහි තීහි වා දිසාහි වායන්තො වාතො වෙරම්භොති න වුච්චති; **තෙන හි රාජකුමාරාති** ඉදං සත්ථා අයං රාජකුමාරො ලොකස්මිං නෙව සුඛවාසිනො න දුක්ඛවාසිනො ජානාති ජානාපෙස්සාමි නන්ති උපරි දෙසනං වඩ්ඪෙන්තො ආහ; තත්ථ **යථා තෙ ඛමෙය්‍යාති** යථා තුය්හං රුච්චෙය්‍ය; **ඉධස්සාති** ඉමස්මිං ලොකෙ අස්ස; **ගොනකත්ථතොති** චතුරඞ්ගුලාධිකලොමෙන කාළකොජවෙන අත්ථතො; **පටිකත්ථතොති** උණ්ණාමයෙන සෙතත්ථරකෙන අත්ථතො; **පටලිකත්ථතොති** ඝනපුප්ඵෙන උණ්ණාමයඅත්ථරකෙන අත්ථතො; **කාදලිමිගපවරපච්චත්ථරණොති** කදලිමිගචම්මමයෙන උත්තමපච්චත්ථරණෙන අත්ථතො; තං කිර පච්චත්ථරණං සෙතවත්ථස්ස උපරි කදලිමිගචම්මං අත්ථරිත්වා සිබ්බෙත්වා කරොන්ති; **සඋත්තරච්ඡදොති** සහ උත්තරච්ඡදෙන; උපරි බද්ධෙන රත්තවිතානෙන සද්ධින්ති අත්ථො; **උභතොලොහිතකූපධානොති** සීසූපධානඤ්ච පාදූපධානඤ්චාති පල්ලඞ්කස්ස උභතො ඨපිතලොහිතකූපධානො; **පජාපතියොති** භරියායො; **මනාපෙන පච්චුපට්ඨිතා අස්සූති** මනාපෙන උපට්ඨානවිධානෙන පච්චුපට්ඨිතා භවෙය්‍යුං; **කායිකා වාති** පඤ්චද්වාරකායං බාධයමානා; **චෙතසිකා වාති** මනොද්වාරං බාධයමානා; **සො රාගො තථාගතස්ස පහීනොති** තථාරූපො රාගො තථාගතස්ස පහීනොති අත්ථො; යො පන තස්ස රාගො න සො තථාගතස්ස පහීනො නාම, දොසමොහෙසුපි එසෙව නයො; **බ්‍රාහ්මණොති** බාහිතපාපො ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණො; **පරිනිබ්බුතොති** කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතො; **න ලිප්පති කාමෙසූති** වත්ථුකාමෙසු ච කිලෙසකාමෙසු ච තණ්හාදිට්ඨිලෙපෙහි න ලිප්පති; **සීතිභූතොති** අබ්භන්තරෙ තාපනකිලෙසානං අභාවෙන සීතිභූතො; **නිරූපධීති** කිලෙසූපධීනං අභාවෙන නිරූපධි; **සබ්බා ආසත්තියො ඡෙත්වාති** ආසත්තියො වුච්චන්ති තණ්හායො තා සබ්බාපි රූපාදිසු ආරම්මණෙසු ආසත්තවිසත්තා ආසත්තියො ඡින්දිත්වා; **විනෙය්‍ය හදයෙ දරන්ති** හදයනිස්සිතං දරථං විනයිත්වා වූපසමෙත්වා; **සන්තිං පප්පුය්‍ය චෙතසොති** චිත්තස්ස කිලෙසනිබ්බානං පාපුණිත්වා; කරණවචනං වා එතං සබ්බචෙතසො සමන්නාහරිත්වාති ආදිසු විය චෙතසා නිබ්බානං පාපුණිත්වාති අත්ථො.

3. 4. 6

ඡට්ඨෙ දෙවදූතානීති දෙවදූතා; අයං පනෙත්ථ වචනත්ථො: **දෙවොති මච්චු තස්ස දූතාති** දෙවදූතා; **ජිණ්ණ**ව්‍යාධිමතා හි සංවෙගජනනට්ඨෙන

ඉදූනි තෙ මච්චුසමීපං ගහෙත්වා දෙන්ති විය තස්මා දෙවදූතාති වුච්චන්ති; දෙවා විය දූතාතිපි දෙවදූතා යථා හි අලඞ්කතපටියත්තාය දෙවතාය ආකාසෙ ඨත්වා ත්වං අසුකදිවසෙ මරිස්සසීති වුත්තෙ තස්සා වචනං සද්ධාතබ්බං හොති එවමෙවං **ජිණ්ණබ්‍යාධිමතා**පි දිස්සමානා ත්වම්පි එවං ධම්මොති චොදෙන්ති විය තෙනස්ස තං වචනං අනඤ්ඤථාභාවිතාය දෙවතාය ව්‍යාකරණසදිසමෙව හොතීති දෙවා විය දූතාති දෙවදූතා; විසුද්ධි දෙවානං වා දූතාතිපි දෙවදූතා; සබ්බබොධිසත්තා හි **ජිණ්ණ**ව්‍යාධිමත පබ්බජිතෙ දිස්වාව සංවෙගං ආපජ්ජිත්වා නික්ඛම්ම පබ්බජිංසු, එවං විසුද්ධි දෙවානං දූතාතිපි දෙවදූතා; ඉධ පන ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන දෙවදූතානීති වුත්තං; **කායෙන දුච්චරිත**න්ති ආදීනි කස්මා ආරද්ධං? දෙවදූතානුයුඤ්ජනට්ඨානුපක්කමකම්මදස්සනත්ථං; ඉමිනා හි කම්මෙන අයං සත්තො නිරයෙ නිබ්බත්තති අථ නං තත්ථ යමො රාජා දෙවදූතෙ සමනුයුඤ්ජති; තත්ථ **කායෙන දුච්චරිතං චරතීති** කායද්වාරෙන තිවිධං දුච්චරිතං චරති; **වාචායාති** වචීද්වාරෙන චතුබ්බිධං දුච්චරිතං චරති; **මනසාති** මනොද්වා රෙන තිවිධං දුච්චරිතං චරති; **තමෙනං භික්ඛවෙ නිරයපාලාති** එත්ථ එකච්චෙ ථෙරා නිරයපාලා නාම නත්ථි යන්තරූපං විය කම්මමෙව කාරණං කාරෙතීති වදන්ති තං "**අත්ථි නිරයෙ නිරයපාලාති ආමන්තා අත්ථි ච කාරණිකා**"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ පටිසෙධිතමෙව; යථා හි මනුස්ස ලොකෙ කම්මකාරණකාරකා අත්ථි එවමෙව නිරයෙ නිරයපාලා අත්ථීති; **යමස්ස රඤ්ඤොති** යමරාජා නාම වෙමානිකපෙතරාජා එකස්මිං කාලෙ දිබ්බවිමානෙ දිබ්බකප්පරුක්ඛදිබ්බඋය්‍යානදිබ්බනාටකාදිසම්පත්තිං අනු භවති එකස්මිං කාලෙ කම්මවිපාකං, ධම්මිකො රාජා න චෙස එකොව හොති චතූසු පන ද්වාරෙසු චත්තාරො ජනා හොන්ති; **අමත්තෙය්‍යාති** මාතු හිතො මත්තෙය්‍යො මාතරි සම්මා පටිපන්නොති අත්ථො න මත්තෙය්‍යො අමත්තෙය්‍යො මාතරි මිච්ඡාපටිපන්නොති අත්ථො; සෙසපදෙ සුපි එසෙව නයො; **අබ්‍රහ්මඤ්ඤාති** එත්ථ ච ඛීණාසවා බ්‍රාහ්මණා නාම තෙසු මිච්ඡාපටිපන්නා අබ්‍රහ්මඤ්ඤා නාම; **සමනුයුඤ්ජතීති** අනුයොග වත්තං ආරොපෙන්තො පුච්ඡති; ලද්ධිං පතිට්ඨාපෙන්තො පන **සමනුගාහති** නාම; කාරණං පුච්ඡන්තො **සමනුභාසති**; **නාද්දසන්ති** අත්තනො සන්තිකෙ පහිතස්ස කස්සචි දෙවදූතස්ස අභාවං සන්ධාය එවං වදති; අථ නං යමො නායං භාසිතස්ස අත්ථං සල්ලක්ඛෙතීති ඤත්වා අත්ථං සල්ලක්ඛා පෙතුකාමො අම්භොති ආදිමාහ; තත්ථ **ජිණ්ණ**න්ති ජරාජිණ්ණං; **ගොපා නසිවඞ්ක**න්ති ගොපානසී විය වඞ්කං; **භොග්ග**න්ති භග්ගං; ඉමිනාපිස්ස වඞ්කභාවමෙව දීපෙති; **දණ්ඩපරායණ**න්ති දණ්ඩපටිසරණං දණ්ඩදුතියං; **පවෙධමාන**න්ති කම්පමානං; **ආතුර**න්ති ජරාතුරං; **ඛණ්ඩදන්ත**න්ති ජරානුභාවෙන ඛණ්ඩිතදන්තං. **පලිතකෙස**න්ති පණ්ඩරකෙසං; **විලූන**න්ති ලුඤ්චිත්වා ගහිතකෙසං විය ඛල්ලාටං; **ඛලිතංසිරන්ති** මහාඛල්ලාටසීසං; **වලින**න්ති සඤ්ජාතවලිං; **තිලකාහතගත්ත**න්ති සෙතතිලකකාළතිල කෙහි විකිණ්ණසරීරං; **ජරාධම්මොති** ජරාසභාවො අපරිමුත්තො ජරාය ජරා නාම මය්හං අබ්භන්තරෙයෙව වත්තතීති; පරතො **ව්‍යාධිධම්මො**

මරණධම්මොති පදද්වයෙපි එසෙව නයො; **පඨමං දෙවදූතං සමනු-
යුඤ්ජතීති** එත්ථ ජරාජිණ්ණසත්තො අත්ථතො එවං වදති නාම "පස්සථ
භො අහම්පි තුම්හෙ විය තරුණො අහොසිං ඌරුබලී බාහුබලී
ජවසම්පන්නො, තස්ස මෙ තා බලජවසම්පත්තියො අන්තරහිතා හත්ථපාදා
හත්ථපාදකිච්චං න කරොන්ති ජරායම්හි අපරිමුත්තතාය එදිසො ජාතො
න ඛො පනාහමෙව තුම්හෙපි ජරාය අපරිමුත්තාව යථෙව හි මය්හං එවං
තුම්හාකම්පි ජරා ආගමිස්සති ඉති තස්සා පුරෙ ආගමනාව කල්‍යාණං
කරොථාති" තෙනෙවෙස දෙවදූතො නාම ජාතො; **ආබාධිකන්ති** ව්‍යාබා-
ධිකං; **දුක්ඛිතන්ති** දුක්ඛප්පත්තං; **බාළ්හගිලානන්ති** අධිමත්තගිලානං;
දුතියං දෙවදූතන්ති එත්ථපි ගිලානසත්තො අත්ථතො එවං වදති නාම
"පස්සථ භො අහම්පි තුම්හෙ විය නිරොගො අහොසිං සොම්හි එතරහි
ව්‍යාධිනා අභිහතො සකෙ මුත්තකරීසෙ පලිපන්නො උට්ඨාතුම්පි න
සක්කොමි විජ්ජමානාපි මෙ හත්ථපාදා හත්ථපාදකිච්චං න කරොන්ති
ව්‍යාධිතොම්හි අපරිමුත්තතාය එදිසො ජාතො න ඛො පනාහමෙව තුම්හෙපි
ව්‍යාධිතො අපරිමුත්තා යථෙව හි මය්හං එවං තුම්හාකම්පි ව්‍යාධි ආගමිස්සති
ඉති තස්සා පුරෙ ආගමනාව කල්‍යාණං කරොථා"ති, තෙනෙවෙස දෙවදූතො
නාම ජාතො; **එකාහමතන්ති** ආදීසු එකාහං මතස්ස අස්සාති එකාහ-
මතො තං එකාහමතං; පරතො පදද්වයෙපි එසෙව නයො භස්තා විය
වායුනා උද්ධං ජීවිතපරියාදානා යථාක්කමං සමුග්ගතෙන සූනභාවෙන
උද්ධුමාතත්තා **උද්ධුමාතකං**; විනීලො වුච්චති විපරිභින්නවණ්ණො විනී-
ලොව විනීලකො තං **විනීලකං**; තං පටික්කූලත්තා වා කුච්ඡිතං විනීලන්ති
විනීලකං; **විපුබ්බකන්ති** විස්සන්දමානපුබ්බකං; පරිභින්නට්ඨානෙ-
හි පග්ඝරිතෙන පුබ්බෙන සම්පලිමක්ඛිතන්ති අත්ථො; **තතියං දෙවදූතන්ති**
එත්ථ මතකසත්තො අත්ථතො එවං වදති නාම "පස්සථ භො මං ආමක-
සුසානෙ ඡඩ්ඩිතං උද්ධුමාතකාදිභාවං පත්තං මරණතොම්හි අපරිමුත්තතාය
එදිසො ජාතො න ඛො පනාහමෙව තුම්හෙපි මරණතො අපරිමුත්තා
යථෙව හි මය්හං එවං තුම්හාකම්පි මරණං ආගමිස්සති ඉති තස්ස පුරෙ
ආගමනාව කල්‍යාණං කරොථා"ති තෙනෙවෙස දෙවදූතො නාම ජාතො;
ඉමං පන දෙවදූතානුයොගං කො ලභති කො න ලභති: යෙන තාව බහුං
පාපං කතං සො ගන්ත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තතියෙව; යෙන පරිත්තං පාපං
කතං සො ලභති යථා හි සභණ්ඩං චොරං ගහෙත්වා කත්තබ්බමෙව
කරොන්ති න විනිච්ඡිනන්ති අනුවිජ්ජිත්වා ගහිතං පන විනිච්ඡයට්ඨානං
නයන්ති * එවං සම්පදමෙතං; පරිත්තපාපකම්මා හි අත්තනො ධම්මතායපි
සරන්ති සාරියමානාපි සරන්ති තත්ථ දීඝජන්තු † දමිළො නාම අත්තනො
ධම්මතාය සරි; සො කිර දමිළො සුමනගිරිවිහාරෙ ආකාසචෙතියං රත්ත-
පටෙන පූජෙසි අථ නිරයෙ උස්සදසාමන්තෙ නිබ්බත්තො ජාලසද්දං
සුත්වාව අත්තනා පූජිතපටං අනුස්සරි සො ගන්ත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තො;
අපරොපි පුත්තස්ස දහරභික්ඛුනො බලිසාටකං දෙන්තො පාදමූලෙ ඨපන-

---

* "සො විනිච්ඡයං ලභති එවං සම්පදමෙත"න්ති පපඤ්චසූදනියං ආගතො.
† අත්‍ර "දීඝජන්ත-දීඝජයන්ත-දීඝජන්තු" සද්දා ච දිස්සන්ති.

කාලම්හි සද්දං නිමිත්තං ගණ්හි, සොපි උස්සදසාමන්තෙන නිබ්බත්තෙන ජාලසද්දෙන තං නාටකං අනුස්සරිත්වා ගන්ත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තො; එවං තාව අත්තනො ධම්මතාය කුසලකම්මං සරිත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තන්ති; අත්තනො ධම්මතාය අසරන්තෙ පන තෙ දෙවදූතෙ පුච්ඡන්ති තත්ථ කොචි පඨමෙන දෙවදූතෙන සරති කොචි දුතියතතියෙහි, යො පන තීහිපි න සරති තං යමො රාජා දිස්වා සයං සාරෙති; එකො කිර අමච්චො සුමනාපුප්ඵකුම්භෙන මහාචෙතියං පූජෙත්වා යමස්ස පත්තිං අදාසි තං අකුසලකම්මෙන නිරයෙ නිබ්බත්තං යමස්ස සන්තිකං නයිංසු තස්මිං තීහිපි දෙවදූතෙහි කුසලං අසරන්තෙ යමො සයං ඔලොකෙන්තො දිස්වා නනු ත්වං මහාචෙතියං සුමනාපුප්ඵකුම්භෙන පූජෙත්වා මය්හං පත්තිං අදාසීති සාරෙසි සො තස්මිං කාලෙ සරිත්වා දෙවලොකං ගතො; යමො පන සයං ඔලොකෙත්වාපි අපස්සන්තො මහාදුක්ඛං නාම අනුභවිස්සති අයං සත්තොති තුණ්හී හොති; **තත්තං අයොඛිල**න්ති තිගාවුතං අත්තභාවං සම්පජ්ජලිතාය ලොහපඨවියා උත්තානකං නිපජ්ජාපෙත්වා දක්ඛිණහත්ථෙ තාලප්පමාණං අයසූලං පවෙසෙන්ති තථා වාමහත්ථාදීසු යථා ච උත්තානකං නිපජ්ජාපෙත්වා එවං උරෙනපි වාමපස්සෙනපි දක්ඛිණපස්සෙනපි නිපජ්ජාපෙත්වා තං කම්මකාරණං කරොන්තියෙව; **සංවෙසෙත්වා**ති ජලිතාය ලොහපඨවියා තිගාවුතං අත්තභාවං නිපජ්ජාපෙත්වා; **කුඨාරීහී**ති මහතීහි ගෙහස්ස එකපක්ඛච්ඡදනමත්තාහි කුඨාරීහි තච්ඡන්ති ලොහිතං නදී හුත්වා සන්දති ලොහපඨවිතො ජාලා උට්ඨහිත්වා තච්ඡිතට්ඨානං ගණ්හන්ති මහාදුක්ඛං උප්පජ්ජති තච්ඡන්තා පන සුත්තාහතං කරිත්වා දාරුං විය අට්ඨංසම්පි ඡළංසම්පි කරොන්ති; **වාසීහී**ති මහාසුප්පප්පමාණාහි වාසීහි; **රථෙ යොජෙත්වා**ති සද්ධිං යුගයොත්තපක්ඛරචක්කකුබ්බරපාජනෙහි සබ්බතො පජ්ජලිතෙ රථෙ යොජෙත්වා; **මහන්ත**න්ති මහා කූටාගාරප්පමාණං; **ආරොපෙන්තී**ති සම්පජ්ජලිතෙහි අයමුග්ගරෙහි පොථෙන්තා ආරොපෙන්ති; **සකිම්පි උද්ධ**න්ති සුපක්කසිත්ථාය උක්ඛලියා පක්ඛිත්තතණ්ඩුලා විය උද්ධං අධො තිරියඤ්ච ගච්ඡති; **මහානිරයෙ**ති අවීචිමහානිරයම්හි; **භාගසො මිතො**ති භාගෙ ඨපෙත්වා විභත්තො; **පරියන්තො**ති පරික්ඛිත්තො; **අයසා**ති උපරි අයපට්ටෙන ඡාදිතො; **සමන්තා යොජනසතං ඵරිත්වා තිට්ඨතී**ති එවං ඵරිත්වා තිට්ඨති යථා සමන්තා යොජනසතෙ ඨත්වා ඔලොකෙන්තස්ස අක්ඛීනි යමකගොළකා විය නික්ඛමන්ති; **හීනකායූපගා**ති හීනං කායං උපගතා හුත්වා; **උපාදානෙ**ති තණ්හාදිට්ඨිග්ගහණෙ; **ජාතිමරණසම්භවෙ**ති ජාතියා ච මරණස්ස ච කාරණභූතෙ; **අනුපාදා**ති චතූහි උපාදානෙහි අනුපාදියිත්වා; **ජාතිමරණසඞ්ඛයෙ**ති ජාතිමරණසඞ්ඛයසඞ්ඛාතෙ නිබ්බානෙ විමුච්චන්ති; **දිට්ඨධම්මාභිනිබ්බුතා**ති දිට්ඨධම්මෙ ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ සබ්බකිලෙසනිබ්බානෙන නිබ්බුතා; **සබ්බං දුක්ඛං උපච්චගු**න්ති සකලං වට්ටදුක්ඛං අතික්කන්තා.

3. 4. 7.

සත්තමෙ **අමච්චා පාරිසජ්ජා**ති පරිචාරකදෙවතා; **ඉමං ලොකං අනුවිචරන්තී**ති අට්ඨමීදිවසෙ කිර සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො චත්තාරො මහා

රඤ්ඤෙ ආණාපෙන්ති තාතා අජ්ජ අට්ඨමීදිවසො මනුස්සලොකං අනුවිචරිත්වා
පුඤ්ඤානි කරොන්තානං නාමගොත්තං උග්ගණ්හිත්වා ආගච්ඡථාති තෙ
ගන්ත්වා අත්තනො පරිවාරකෙ පෙසෙන්ති ගච්ඡථ තාතා මනුස්සලොකං
විචරිත්වා පුඤ්ඤකාරකානං නාමගොත්තානි සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛිත්වා
ආනෙථාති තෙ තථා කරොන්ති, තෙන වුත්තං **ඉමං ලොකං අනුවිචරන්තීති;**
කච්චි බහූති ආදි තෙසං උපපරික්ඛාකාරදස්සනත්ථං වුත්තං එවං උප
පරික්ඛන්තා හි තෙ අනුවිචරන්ති; තත්ථ **උපොසථං උපවසන්තීති**
මාසස්ස අට්ඨවාරෙ උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨහන්ති; **පටිජාගරොන්තීති**
පටිජාගරඋපොසථකම්මං නාම කරොන්ති; තං කරොන්තා එකස්මිං අඩ්ඪ
මාසෙ චතුන්නං උපොසථදිවසානං පච්චුග්ගමනානුගමනවසෙන කරොන්ති
පඤ්චමීඋපොසථං පච්චුග්ගච්ඡන්තා චතුත්ථියං උපොසථිකා හොන්ති, අනු
ගච්ඡන්තා ඡට්ඨියං, අට්ඨමීඋපොසථං පච්චුග්ගච්ඡන්තා සත්තමියං, අනු
ගච්ඡන්තා නවමියං, චාතුද්දසිං පච්චුග්ගච්ඡන්තා තෙරසියං, පන්නරස
උපොසථං අනුගච්ඡන්තා පාටිපදෙ උපොසථිකා හොන්ති; **පුඤ්ඤානි**
කරොන්තීති සරණගමනනිච්චසීලපුප්ඵපූජාධම්මස්සවනපදීපසහස්සආරො
පනවිහාරකරණාදීනි නානප්පකාරානි පුඤ්ඤානි කරොන්ති; තෙ එවං අනු
විචරිත්වා පුඤ්ඤකම්මකාරකානං නාමගොත්තානි සොවණ්ණමයෙ පට්ටෙ
ලිඛිත්වා ආහරිත්වා චතුන්නං මහාරාජානං දෙන්ති; **පුත්තා ඉමං ලොකං**
අනුවිචරන්තීති චතූහි මහාරාජෙහි පුරිමනයෙනෙව පහිතත්තා අනුවිච
රන්තීති; **තදහූති** තං දිවසං; **උපොසථෙති** උපොසථදිවසෙ; **සචෙ**
භික්ඛවෙ අප්පකා හොන්තීති චතුන්නං මහාරාජානං අමච්චා පාරිසජ්ජා
තා තා ගාමනිගමරාජධානියො උපසඞ්කමන්ති තතො තං උපනිස්සාය
අධිවත්ථා දෙවතා මහාරාජානං අමච්චා ආගතාති පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා
තෙසං සන්තිකං ගච්ඡන්ති තෙ පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා කච්චි නු ඛො
මාරිසා බහූ මනුස්සා මත්තෙය්‍යාති වුත්තනයෙන මනුස්සානං පුඤ්ඤ
පටිපත්තිං පුච්ඡිත්වා ඉමස්මිං ගාමෙ අසුකො ච අසුකො ච පුඤ්ඤානි
කරොතීති වුත්තෙ තෙසං නාමගොත්තං ලිඛිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්ති; අථ
චාතුද්දසියං චතුන්නං මහාරාජානං පුත්තාපි තමෙව සුවණ්ණපට්ටං
ගහෙත්වා තෙනෙව නයෙන අනුවිචරන්තා නාමගොත්තානි ලිඛන්ති; තදහු
පොසථෙ පන්නරසෙ චත්තාරොපි මහාරාජානො තෙනෙව නයෙන තස්මිං
යෙව සුවණ්ණපට්ටෙ නාමගොත්තානි ලිඛන්ති; තෙ සුවණ්ණපට්ටපරිමා
ණෙනෙව ඉමස්මිං කාලෙ මනුස්සා අප්පකා ඉමස්මිං කාලෙ බහුකාති
ජානන්ති; තං සන්ධාය **සචෙ ඛො භික්ඛවෙ අප්පකා හොන්ති මනුස්සාති** ආදි
වුත්තං; **දෙවානං තාවතිංසානන්ති** පඨමං අභිනිබ්බත්තෙන තෙත්තිංස
දෙවපුත්තෙන උප්පාදය ලද්ධනාමානං; තෙසම්පන උප්පත්තිකථා දීඝනිකායෙ
මහාගොවින්දසුත්තවණ්ණනාය විත්ථාරිතා; **තෙනාති** තෙන ආරොචනෙන
තෙන වා පුඤ්ඤකාරකානං අප්පභාවෙන; **දිබ්බා වත භො කායා පරි**
හායිස්සන්තීති නවනවානං දෙවපුත්තානං අපාතුභාවෙන දෙවකායා
පරිහායිස්සන්ති රමණීයං දසයොජනසහස්සං දෙවනගරං සුඤ්ඤං
භවිස්සති; **පරිපූරිස්සන්ති අසුරකායාති** චත්තාරො අපායා පරිපූරිස්සන්ති;

ඉති අයං පරිපුණ්ණදෙවනගරෙ දෙවසඞ්ඝමජ්ඣෙ **නක්ඛත්තං කීළිතුං** න ලභිස්සාමීති අනත්තමනො හොති; සුක්කපක්ඛෙපි **ඉමිනාව උපායෙන** අත්ථො වෙදිතබ්බො; **භූතපුබ්බං භික්ඛවෙ සක්කො** දෙවානමින්දොති අතීතතො සක්කදෙවරාජකාලං සන්ධාය කථෙති; **එකස්ස ච සක්කස්ස** අජ්ඣාසයං ගහෙත්වා කථෙතීති වුත්තං; **අනුසඤ්ඤායමානො**ති අනුබොධයමානො; **තායං වෙලාය**න්ති තස්මිං කාලෙ; **පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච**ාති එත්ථ පාටිහාරියපක්ඛො නාම අන්තොවස්සෙ තෙමාසං **නිබද්ධඋපොසථො**; තං න සක්කොන්තස්ස ද්වින්නං පවාරණානං **අන්තරෙ එකමාසං** නිබද්ධුපොසථො; තම්පි අසක්කොන්තස්ස පඨමපවාරණතො පට්ඨාය එකො අඩ්ඪමාසො පාටිහාරියපක්ඛොයෙව නාම; **අට්ඨඞ්ගසුසමාගත**න්ති අට්ඨහි ගුණඞ්ගෙහි සමන්නාගතං; **යොපස්ස මාදිසො නරො**ති යොපි සත්තො මාදිසො භවෙය්‍ය; සක්කො කිර වුත්තප්පකාරස්ස උපොසථකම්මස්ස ගුණං ජානිත්වා ච දෙවලොකසම්පත්තියො පහාය මාසස්ස අට්ඨවාරෙ* උපොසථං උපවසති තස්මා එවමාහ; අපරො නයො: **යොපස්ස මාදිසො නරො**ති යොපි සත්තො මාදිසො අස්ස මයා පත්තං සම්පත්තිං පාපුණිතුං ඉච්ඡෙය්‍යාති අත්ථො; සක්කොති හි එවරූපෙන උපොසථකම්මෙන සක්කසම්පත්තිං පාපුණිතුන්ති අයමෙත්ථ අධිප්පායො; **වුසිතවා**ති වුත්ථවාසො; **කතකරණීයො**ති චතූහි මග්ගෙහි කත්තබ්බකිච්චං කත්වා ඨිතො; **ඔහිතභාරො**ති ඛන්ධභාරකිලෙසභාරඅභිසඞ්ඛාරභාරෙ ඔතාරෙත්වා ඨිතො; **අනුප්පත්තසදත්ථො**ති සදත්ථො වුච්චති අරහත්තං තං අනුප්පත්තො; **පරික්ඛීණභවසංයොජනො**ති යෙන සංයොජනෙන බද්ධො භවෙසු ආකඩ්ඪියති තස්ස ඛීණත්තා පරික්ඛීණභවසංයොජනො; **සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො**ති හෙතුනා නයෙන කාරණෙන ජානිත්වා විමුත්තො; **කල්ලං වචනාය**ාති යුත්තං වත්තුං; **යොපස්ස මාදිසො නරො**ති යොපි මාදිසො ඛීණාසවො අස්ස සොපි එවරූපං උපොසථං උපවසෙය්‍යාති උපොසථකම්මස්ස ගුණං ජානන්තො එවං වදෙය්‍ය; අපරො නයො: **යොපස්ස මාදිසො නරො**ති යොපි සත්තො මාදිසො අස්ස මයා පත්තං සම්පත්තිං පාපුණිතුං ඉච්ඡෙය්‍යාති අත්ථො; සක්කොති හි එවරූපෙන උපොසථකම්මෙන ඛීණාසවසම්පත්තිං පාපුණිතුන්ති අයමෙත්ථ අධිප්පායො.

3. 4. 8

අට්ඨමං උත්තානත්ථමෙව.

3. 4. 9.

නවමෙ **සුඛුමාලො**ති නිද්දුක්ඛො; **පරමසුඛුමාලො**ති පරමනිද්දුක්ඛො; **අච්චන්තසුඛුමාලො**ති සතතනිද්දුක්ඛො; **ඉදං** භගවා කපිලපුරෙ නිබ්බත්තකාලතො පට්ඨාය නිද්දුක්ඛභාවං ගහෙත්වා ආහ චරියකාලෙ පන තෙන අනුභූතදුක්ඛස්ස අන්තො නත්ථීති; **එකිස්සා**ති[a] එකිස්සා පොක්ඛරණියා; **උප්පලං පුප්ඵතී**ති නීලුප්පලං 'වප්පීයති'[b] සා

---

* "අට්ඨවාරෙ දිවසෙ"ති ච කෙසුචි.

a. "එකත්ථ" ඉති පාළියං.

b. 'තෙපීයති' ඉති පොත්ථකෙ.

නීලුප්පලවනසඤ්ඡන්නා හොති **පදුම**න්ති පණ්ඩරපදුමං; **පුණ්ඩරීක**න්ති රත්තපදුමං; එවං ඉතරාපි ද්වෙ පදුමපුණ්ඩරීකවනෙහි සඤ්ඡන්නා හොන්ති; බොධිසත්තස්ස කිර සත්තට්ඨවස්සිකකාලෙ රාජා අමච්චෙ පුච්ඡි තරුණදාරකා කතරකීළිකං සම්පියායන්තීති: උදකකීළිකං දෙවාති; තතො රාජා කුද්දාලකම්මකාරෙ සන්නිපාතෙත්වා පොක්ඛරණිට්ඨානානි ගණ්හාපෙසි; අථ සක්කො දෙවරාජා ආවජ්ජෙන්තො තං පවත්තිං ඤත්වා න යුත්තො මහාසත්තස්ස මානුසකපරිභොගො දිබ්බපරිභොගො යුත්තොති විස්සකම්මං ආමන්තෙත්වා ගච්ඡ තාත මහාසත්තස්ස කීළාභූමියං පොක්ඛරණියො මාපෙහීති ආහ; කීදිසා හොන්තු දෙවාති: අපගත කලලකද්දමා හොන්තු විප්පකිණ්ණමණිමුත්තවාලිකා සත්තරතනමයපාකාරපරික්ඛිත්තා පවාළමයඋණ්හීසෙහි මණිමයසොපානබාහුකෙහි සුවණ්ණරජතමණිමයඵලකෙහි සමන්නාගතා සුවණ්ණරජතමණිපවාළමයා චෙත්ථ නාවා හොන්තු සුවණ්ණනාවාය රජතපල්ලඞ්කො හොතු රජතනාවාය සුවණ්ණපල්ලඞ්කො මණිනාවාය පවාළපල්ලඞ්කො පවාළනාවාය මණිපල්ලඞ්කො සුවණ්ණරජතමණිපවාළමයාව උදකසෙචනනාළිකා හොන්තු පඤ්චවණ්ණෙහි ච පදුමෙහි සඤ්ඡන්නා හොන්තූති; සාධු දෙවාති විස්සකම්මදෙවපුත්තො සක්කස්ස පටිස්සුත්වා රත්තිභාගෙ ඔතරිත්වා රඤ්ඤා ගාහාපිතපොක්ඛරණිට්ඨානෙසුයෙව තෙන නියාමෙන පොක්ඛරණියො මාපෙසි; නනු චෙතා අපගතකලලකද්දමා කථමෙත්ථ පදුමානි පුප්ඵිංසූති: සො කිර තාසු පොක්ඛරණීසු තත්ථ තත්ථ සුවණ්ණරජතමණිපවාළමයා ඛුද්දකනාවා මාපෙත්වා එතා කලලකද්දමපූරිතා හොන්තු පඤ්චවණ්ණානි චෙත්ථ පදුමානි පුප්ඵන්තූති අධිට්ඨාසි; එවං පඤ්චවණ්ණානි පදුමානි පුප්ඵිංසු, රෙණුවට්ටියො උග්ගන්ත්වා උදකපිට්ඨං අජ්ඣොත්ථරිත්වා විචරන්ති, පඤ්චවිධා භමරගණා උපකූජන්තා විචරන්ති, එවං තා මාපෙත්වා විස්සකම්මො දෙවපුරමෙව ගතො; තතො විභාතාය රත්තියා මහාජනො දිස්වා මහාපුරිසස්ස මාපිතා භවිස්සන්තීති ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි; රාජා මහාජනපරිවාරො ගන්ත්වා පොක්ඛරණියො දිස්වා මම පුත්තස්ස පුඤ්ඤිද්ධියා දෙවතාහි මාපිතා භවිස්සන්තීති අත්තමනො අහොසි තතො පට්ඨාය මහාපුරිසො උදකකීළිකං අගමාසි; **යාවදෙව මමත්ථායා**ති එත්ථ යාවදෙවාති පයොජනාවධිනියාමවචනං යාව මමෙව අත්ථාය නත්ථෙත්ථ අඤ්ඤං කාරණන්ති අත්ථො; **න ඛො පනස්සාහ**න්ති න ඛො පනස්ස අහං; **අකාසිකං චන්දන**න්ති අසණ්හං චන්දනං; **කාසිකං සු මෙ තං භික්ඛවෙ වෙඨන**න්ති භික්ඛවෙ වෙඨනම්පි **මෙ** කාසිකං හොති; එත්ථ සු ඉති තස්මිඤ්ච නිපාතමත්තං; මෙති සාමිවචනං; වෙඨනම්පි මෙ සණ්හමෙව හොතීති දස්සෙති; **කාසිකා කඤ්චුකා**ති පාරුපනකඤ්චුකොපි සණ්හකඤ්චුකොව; **සෙතච්ඡත්තං ධාරීයතී**ති මානුසකං සෙතච්ඡත්තම්පි දිබ්බසෙතච්ඡත්තම්පි උපධාරිතමෙව හොති; **මා නං සීතං වා**ති මා එතං බොධිසත්තං සීතං වා උණ්හාදීසු **වා** අඤ්ඤතරං **ඵුසතූ**ති අත්ථො; **තස්ස මෙ පාසාදා අහෙසු**න්ති බොධිසත්තෙ කිර සොළසවස්සුද්දෙසිකෙ ජාතෙ සුද්ධොදනමහාරාජා පුත්තස්ස තයො පාසාදෙ කාරෙතුකාමො වඩ්ඪකීජනං සන්නිපාතෙත්වා භද්දකෙන නක්ඛත්ත

මුහුත්තෙන භූමිකම්මං කාරෙත්වා තයො පාසාදෙ කාරාපෙසි තෙ සන්ධායෙතං වුත්තං; **හෙමන්තිකො**ති ආදීසු යත්ථ සුඛං හෙමන්තෙ වසිතුං අයං හෙමන්තිකො; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො; අයං පනෙත්ථ වචනත්ථො හෙමන්තවාසො හෙමන්තො හෙමන්තං අරහතීති හෙමන්තිකො; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො; තත්ථ හෙමන්තිකො පාසාදො නවභූමකො අහොසි, භූමියො පනස්ස උණ්හං උතුං ගාහාපනත්ථාය නීචනීචා අහෙසුං, තත්ථ ද්වාරවාතපානානි සුඵස්සිතකවාටානි අහෙසුං නිබ්බිවරානි චිත්තකම්මම්පි කරොන්තා තත්ථ තත්ථ පජ්ජලිතඅග්ගික්ඛන්ධෙයෙව අකංසු, භුම්මත්ථරණං පනෙත්ථ කම්බලමයං තථා සාණිවිතානනිවාසනපාරුපනවෙඨනානි වාතපානානි උණ්හගාහාපනත්ථං දිවා විවටානි රත්තිං පිහිතානි හොන්ති; ගිම්හිකො පන පඤ්චභූමකො අහොසි, සීතඋතුං ගාහාපනත්ථං පනෙත්ථ භූමියො උච්චා අසම්බාධා අකංසු, ද්වාරවාතපානානි නාතිසුඵස්සිතානි සවිවරානි සජාලානි අහෙසුං, චිත්තකම්මෙ උප්පලිනිපදුමිනිපුණ්ඩරීකිනියො ච අකංසු, භුම්මත්ථරණං පනෙත්ථ දුකූලමයං තථා සාණිවිතානනිවාසනපාරුපනවෙඨනානි, වාතපානසමීපෙ චෙත්ථ නවචාටියො ඨපෙත්වා උදකස්ස පූරෙත්වා නීලුප්පලාදීහි සඤ්ඡාදෙන්ති තෙසු තෙසු පදෙසෙසු උදකයන්තානි කරොන්ති යෙහි දෙවෙ වස්සන්තෙ විය උදකධාරා නික්ඛමන්ති අන්තොපාසාදෙ තත්ථ තත්ථ කලලපූරා දොණියො ඨපෙත්වා පඤ්චවණ්ණානි පදුමානි රොපයිංසු, පාසාදමත්ථකෙ සුක්ඛමහිසචම්මං බන්ධිත්වා යන්තං පරිවත්තෙත්වා යාව ඡදනපිට්ඨියා පාසාණෙ ආරොපෙත්වා තස්මිං විස්සජ්ජෙන්ති තෙසං චම්මෙ පවට්ටන්තානං සද්දො මෙඝගජ්ජිතං විය හොති ද්වාරවාතපානානි පනෙත්ථ දිවා පිහිතානි හොන්ති රත්තිං විවටානි; වස්සිකො සත්තභූමකො අහොසි භූමියො පනෙත්ථ ද්වින්නම්පි උතූනං ගාහාපනත්ථාය නාතිඋච්චා නාතිනීචා අකංසු, එකච්චානි ද්වාරවාතපානානි සුඵස්සිතානි එකච්චානි සවිවරානි තත්ථ චිත්තකම්මම්පි කෙසුචි ඨානෙසු පජ්ජලිතඅග්ගික්ඛන්ධවසෙන කෙසුචි ජාතස්සරවසෙන කතං භුම්මත්ථරණාදීනි පනෙත්ථ කම්බලදුකූලවසෙන උභයමිස්සකානි එකච්චෙ ද්වාරවාතපානා රත්තිං විවටා දිවා පිහිතා එකච්චෙ දිවා විවටා රත්තිං පිහිතා; තයොපි පාසාදා උබ්බෙධෙන සමප්පමාණා භූමිකාසු පන නානත්තං අහොසි; එවං නිට්ඨිතෙසු පාසාදෙසු රාජා චින්තෙසි: පුත්තො මෙ වයප්පත්තො ඡත්තමස්ස උස්සාපෙස්සාමි රජ්ජසිරිං පස්සිස්සාමීති සො සාකියානං පණ්ණානි පහිණි පුත්තො මෙ වයප්පත්තො රජ්ජෙ නං පතිට්ඨාපෙස්සාමි සබ්බෙ අත්තනො අත්තනො ගෙහෙසු වයප්පත්තදාරිකා ඉමං ගෙහං පෙසෙන්තූති; තෙ සාසනං සුත්වා කුමාරො කෙවලං දස්සනක්ඛමො රූපසම්පන්නො න කිඤ්චි සිප්පං ජානාති දාරභරණං කාතුං න සක්ඛිස්සති න මයං ධීතරො දස්සාමාති ආහංසු; රාජා තං පවත්තිං සුත්වා පුත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ආරොචෙසි; බොධිසත්තො කිං සිප්පං දස්සෙතුං වට්ටතීති ආහ; සහස්සත්ථාමං ධනුං ආරොපෙතුං වට්ටති තාතාති; තෙන හි ආහරාපෙථාති රාජා ආහරාපෙත්වා අදාසි; ධනුං පුරිසසහස්සං ආරොපෙති මහාපුරිසො ධනුං ආහරාපෙත්වා පල්ලඞ්කෙ නිසින්නොව ජියං පාදඞ්ගුට්ඨකෙ වෙඨෙත්වා කඩ්ඪන්තො

පාදඞ්ගුට්ඨකෙනෙව ධනුං ආරොපෙත්වා වාමෙන හත්ථෙන දණ්ඩෙ ගහෙත්වා **දක්ඛිණෙන** හත්ථෙන කඩ්ඪිත්වා ජියං පොථෙසි සකලනගරං උප්පතනාකාරප්පත්තං අහොසි කිං සද්දො එසොති ච වුත්තෙ දෙවො ගජ්ජතීති ආහංසු; **අථඤ්ඤෙ** තුම්හෙ න ජානාථ න දෙවො ගජ්ජති අඞ්ගීරසකුමාරස්ස සහස්සත්ථාමං ධනුං ආරොපෙත්වා ජියං පොථෙන්තස්ස ජියප්පහාරසද්දො **එසොති** ආහංසු; සාකියා තාවත්තකෙන ආරද්ධචිත්තා අහෙසුං මහාපුරිසො **අඤ්ඤං** කිං කාතුං වට්ටතීති; අට්ඨඞ්ගුලමත්තබහලං අයොපට්ටං කණ්ඩෙන විනිවිජ්ඣිතුං වට්ටතීති තං විනිවිජ්ඣිත්වා අඤ්ඤං කිං කාතුං වට්ටතීති ආහ චතුරඞ්ගුලබහලං අසනඵලකං විනිවිජ්ඣිතුං වට්ටතීති; තං විනිවිජ්ඣිත්වා අඤ්ඤං කිං කාතුං වට්ටතීති ආහ විදත්ථිබහලං උදුම්බරඵලකං විනිවිජ්ඣිතුං වට්ටතීති; තං විනිවිජ්ඣිත්වා අඤ්ඤං කිං කාතුං වට්ටතීති බද්ධං ඵලකසතං විනිවිජ්ඣිතුං වට්ටතීති; තං විනිවිජ්ඣිත්වා අඤ්ඤං කිං කාතුං වට්ටතීති ආහ සට්ඨිපටලං සුක්ඛමහිසචම්මං විනිවිජ්ඣිතුං වට්ටතීති; තම්පි විනිවිජ්ඣිත්වා **අඤ්ඤං** කිං කාතුං වට්ටතීති ආහ; තතො වාලිකාසකටාදීනි ආචික්ඛිංසු මහාසත්තො වාලිකාසකටම්පි පලාලසකටම්පි විනිවිජ්ඣිත්වා එකූසභප්පමාණං කණ්ඩං පෙසෙසි ඵලෙ අට්ඨූසභප්පමාණං; අථ නං ඉදානි වාතිඞ්ගණසඤ්ඤාය වාලං විජ්ඣිතුං වට්ටතීති ආහංසු තෙනහි බන්ධාපෙථාති සද්දන්තරෙ **බජ්ඣතු** තාතාති පුරතො ගච්ඡන්තු ගාවුතන්තරෙ බජ්ඣන්තූති පුරතො ගච්ඡන්තු අඩ්ඪයොජනෙ බජ්ඣන්තූති පුරතො ගච්ඡන්තො යොජනෙ **බජ්ඣන්තූති බන්ධාපෙථ** තාතාති යොජනමත්ථකෙ වාතිඞ්ගණසඤ්ඤාය වාලං බන්ධාපෙත්වා රත්තන්ධකාරෙ මෙඝපටලච්ඡන්නාසු දිසාසු කණ්ඩං ඛිපි; තං ගන්ත්වා යොජනමත්ථකෙ වාලං ඵාලෙත්වා පඨවිං පාවිසි; න කෙවලඤ්ච එත්තකමෙව තං දිවසං පන මහාසත්තො ලොකෙ පවත්තමානසිප්පං **සබ්බම්පි දස්සෙසි**; සක්‍යරාජානො අත්තනො අත්තනො ධීතරො අලඞ්කරිත්වා **පෙසයිංසු** චත්තාලීසසහස්සා නාටකියො අහෙසුං; මහාපුරිසො තීසු පාසාදෙසු දෙවො මඤ්ඤෙ පරිචාරෙන්තො මහාසම්පත්තිං අනුභවති; **නිප්පුරිසෙහීති** පුරිසවිරහිතෙහි; න කෙවලඤ්චෙත්ථ තුරියානෙව නිප්පුරිසානි සබ්බට්ඨානානිපි නිප්පුරිසානෙව දොවාරිකාපි ඉත්ථියො න්හාපනාදිපරිකම්මකරා ඉත්ථියොව; රාජා කිර තථාරූපං ඉස්සරියසුඛසම්පත්තිං අනුභවමානස්ස පුරිසං දිස්වා පරිසඞ්කා උප්පජ්ජති සා මෙ පුත්තස්ස මා අහොසීති සබ්බකිච්චෙසු ඉත්ථියොව ඨපෙසි; **පරිචාරයමානොති** මොදමානො; **න හෙට්ඨා පාසාදා ඔරොහාමීති** පාසාදතො හෙට්ඨා න ඔතරාමි ඉති මං එත්තාවරෙ මාසෙ අඤ්ඤො සිඛාබන්ධො පුරිසො නාම පස්සිතුං නාලත්ථ; **යථාති** යෙන නියාමෙන; **දාසකම්මකරපොරිසස්සාති** දාසානඤ්චෙව දෙවසිකභත්තවෙතනාභතානං කම්මකරානඤ්ච නිස්සාය ජීවමානපුරිසානඤ්ච; **කණාජකන්ති** සකුණ්ඩකභත්තං; **බිලඞ්ගදුතියන්ති** කඤ්ජිකදුතියං; **එවරූපාය ඉද්ධියාති** එවං ජාතිකාය පුඤ්ඤිද්ධියා සමන්නාගතස්ස; **එවරූපෙන ච සුඛුමාලෙනාති** එවං ජාතිකෙන ච නිද්දුක්ඛභාවෙන; **සුඛුමාලත්තාතිපි** පාඨො; එවං තථාගතො එත්තකෙන ඨානෙන අත්තනො සිරිසම්පත්තිං කථෙසි කථෙන්තො ච න උබ්බිල්ලාවිතභාවත්ථං

කථෙසි එවරූපායපි පන සම්පත්තියං ඨිතො පමාදං අකත්වා අප්පමත්තොව අහොසින්ති අප්පමාදලක්ඛණස්සෙව දීපනත්ථං කථෙසි; තෙනෙව **අස්සුතවා ඛො පුථුජ්ජනොති** ආදිමාහ: තත්ථ **පරන්ති** පරපුග්ගලං; **ජිණ්ණන්ති** ජරාජිණ්ණං; **අට්ටීයතීති** පීළිතො හොති; **හරායතීති** හිරිං කරොති ලජ්ජති; **ජිගුච්ඡතීති** අසුචිං විය දිස්වා ජිගුච්ඡං උප්පාදෙති; **අත්තානංයෙව අතිසිත්වාති** ජරාධම්මම්පි සමානං අත්තානං අතික්කමිත්වා අට්ටීයති හරායතීති අත්ථො; **ජරාධම්මොති** ජරාසභාවො; **ජරං අනතීතොති** ජරං අනතික්කන්තො අන්තො ජරාය වත්තාමි; **ඉති පටිසඤ්චික්ඛතොති** එවං පච්චවෙක්ඛන්තස්ස; **යොබ්බනමදොති** යොබ්බනං නිස්සාය උප්පජ්ජනකො මානමදො; **සබ්බසො පහීයීති** සබ්බාකාරෙන පහීනො; මග්ගෙන පහීනසදිසො කත්වා දස්සිතො න පනෙසමග්ගෙන පහීනො පටිසඞ්ඛානෙන පහීනොව කථිතොති වෙදිතබ්බො; බොධිසත්තස්ස හි දෙවතා ජරාපත්තං දස්සෙසුං තතො පට්ඨාය යාව අරහත්තා අන්තරා මහාසත්තස්ස යොබ්බනම්දො නාම න උප්පජ්ජි; සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො; එත්ථ පන **ආරොග්‍යමදොති** අහං නිරොගොති ආරොග්‍යං නිස්සාය හි උප්පජ්ජනකො මානමදො; **ජීවිතමදොති** අහං චිරං ජීවිති තං නිස්සාය උප්පජ්ජනකො මානමදො; **සික්ඛං පච්චක්ඛායාති** සික්ඛං පටික්ඛිපිත්වා; **හීනායාවත්තතීති** හීනාය ලාමකාය ගිහිභාවාය ආවත්තති; **යථාධම්මාති** ව්‍යාධිආදීහි යථාසභාවා; **තථා සන්තාති** යථා සන්තා එව අවිපරීතව්‍යාධිසභාවාව හුත්වාති අත්ථො; **ජිගුච්ඡන්තීති** පරපුග්ගලං ජිගුච්ඡන්ති; **මම එවං විහාරිනොති** මය්හං එවං ජිගුච්ඡාවිහාරෙන විහරන්තස්ස එවං ජිගුච්ඡනං න පතිරූපං භවෙය්‍ය නානුච්ඡවිකං; **සොහං එවං විහරන්තොති** සො අහං එවං පරං ජිගුච්ඡමානො විහරන්තො; එවං ඉමිනා පන පටිසඞ්ඛානවිහාරෙන විහරන්තො; **ඤත්වා ධම්මං නිරූපධින්ති** සබ්බූපධිවිරහිතං නිබ්බානධම්මං ඤත්වා; **සබ්බෙ මදෙ අභිභොස්මීති** සබ්බෙ තයොපි මදෙ අභිභවිං; **නෙක්ඛම්මෙ දට්ඨු ඛෙමතන්ති** නිබ්බානෙ ඛෙමභාවං දිස්වා; **නෙක්ඛම්මං දට්ඨු ඛෙමතොතිපි** පාඨො; නිබ්බානං ඛෙමතො දිස්වාති අත්ථො; **තස්ස මෙ අහු උස්සාහොති** තස්ස මය්හං තං නෙක්ඛම්මසඞ්ඛාතං නිබ්බානං අභිපස්සන්තස්ස උස්සාහො අහු වායාමො අහොසීති අත්ථො; **නාහං භබ්බො එතරහි කාමානි පටිසෙවිතුන්ති** අහං ඉදානි දුවිධෙපි කාමෙ පටිසෙවිතුං අභබ්බො; **අනිවත්ති භවිස්සාමීති** පබ්බජ්ජතො චෙව සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණතො ච න නිවත්තිස්සාමි අනිවත්තනකොව භවිස්සාමි; **බ්‍රහ්මචරියපරායණොති** මග්ගබ්‍රහ්මචරියපරායණො ජාතොස්මීති අත්ථො; ඉති ඉමාහි ගාථාහි මහාබොධිපල්ලඞ්කෙ අත්තනො ආගමනීයවිරියං කථෙසි.

3. 4. 10.

දසමෙ **ආධිපතෙය්‍යානීති** ජෙට්ඨකකාරණතො නිබ්බත්තානි; **අත්තාධිපතෙය්‍යන්ති** ආදීසු අත්තානං ජෙට්ඨකං කත්වා නිබ්බත්තිතං ගුණජාතං අත්තාධිපතෙය්‍යං; ලොකං ජෙට්ඨකං කත්වා නිබ්බත්තිතං ලොකාධි

පතෙය්‍යං; නවවිධලොකුත්තරධම්මං ජෙට්ඨකං කත්වා නිබ්බත්තිතං ධම්මාධිපතෙය්‍යං; **න ඉති භවාභවහෙතූ**ති ඉති භවො ඉති භවොති එවං ආයතිං න තස්ස තස්ස සම්පත්තිභවස්ස හෙතු; **ඔතිණ්ණො**ති අනුපවිට්ඨො; යස්ස හි ජාති අන්තො පවිට්ඨා සො ජාතියා ඔතිණ්ණො නාම ජරාදීසුපි එසෙව නයො; **කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්සා**ති සකලස්ස වට්ටදුක්ඛරාසිස්ස; **අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථා**ති අන්තකරණං පරිච්ඡෙදපරිවටුමකරණං පඤ්ඤායෙය්‍ය; **ඔහායා**ති පහාය; **පාපිට්ඨතරෙ**ති ලාමකතරෙ; **ආරද්ධ**න්ති පග්ගහිතං පරිපුණ්ණං; ආරද්ධත්තාව **අසල්ලීනං**; **උපට්ඨිතා**ති චතුසතිපට්ඨානවසෙන උපට්ඨිතා; උපට්ඨිතත්තාව **අපම්මුට්ඨා**; **පස්සද්ධො කායො**ති නාම කායො ච කරජකායො ච පස්සද්ධො වූපසන්තදරථො; පස්සද්ධත්තාව **අසාරද්ධො**; **සමාහිතං චිත්ත**න්ති ආරම්මණෙ චිත්තං සම්මා ආහිතං සුට්ඨපිතං; සමාහිතත්තාව **එකග්ගං**, **අධිපතිං කරිත්වා**ති ජෙට්ඨකං කත්වා; **සුද්ධමත්තානං පරිහරතී**ති සුද්ධං නිම්මලං කත්වා අත්තානං පරිහරති පටිජග්ගති ගොපායතීති අත්ථො; අයඤ්ච යාව අරහත්තමග්ගා පරියායෙන සුද්ධමත්තානං පරිහරති නාම; ඵලප්පත්තොව පන නිප්පරියායෙන සුද්ධමත්තානං පරිහරති; **ස්වාක්ඛාතො**ති ආදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතානි; **ජානං පස්සං විහරන්තී**ති තං ධම්මං ජානන්තා පස්සන්තා විහරන්ති; **ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි ආධිපතෙය්‍යානී**ති එත්තාවතා තීණි ආධිපතෙය්‍යානි ලොකියලොකුත්තරමිස්සකානි කථිතානි; **පකුබ්බතො**ති කරොන්තස්ස; **අත්තා තෙ පුරිස ජානාති සච්චං වා යදි වා මුසා**ති යං ත්වං කරොසි තං යදි වා යථාසභාවං යදි වා නො යථාසභාවන්ති තව අත්තාව ජානාති ඉමිනා ච කාරණෙන වෙදිතබ්බං පාපකම්මං කරොන්තස්ස ලොකෙ පටිච්ඡන්නට්ඨානං නාම නත්ථීති; **කල්‍යාණ**න්ති සුන්දරං; **අතිමඤ්ඤසී**ති අතික්කමිත්වා මඤ්ඤසි; **අත්තානං පරිගූහසී**ති යථා මෙ අත්තාපි න ජානාති එවං නං පරිගූහාමීති වායමසි; **අත්තාධිපතකො**ති අත්තාධිපති අත්තජෙට්ඨකො; **ලොකාධිපො**ති ලොකජෙට්ඨකො; **නිපකො**ති පඤ්ඤවා; **ඣායී**ති ඣායන්තො; **ධම්මාධිපො**ති ධම්මජෙට්ඨකො; **සච්චපරක්කමො**ති තීරපරක්කමො භූතපරක්කමො; **පසය්හ මාර**න්ති මාරං පසය්හිත්වා; **අභිභුය්‍ය අන්තක**න්ති ඉදං තස්සෙව වෙවචනං; **යො ච ඵුසී ජාතික්ඛයං පධානවා**ති යො ඣායී පධානවා මාරං අභිභවිත්වා ජාතික්ඛයං අරහත්තං ඵුසි; **සො තාදිසො**ති සො තථාවිධො තථාසණ්ඨිතො; **ලොකවිදූ**ති තයො ලොකෙ විදිතෙ පාකටෙ කත්වා ඨිතො; **සුමෙධො**ති සුපඤ්ඤො; **සබ්බෙසු ධම්මෙසු අතම්මයො** **මුනී**ති සබ්බෙ තෙභූමකධම්මෙ තණ්හාසඞ්ඛාතාය තම්මතාය අභාවෙන අතම්මයො ඛීණාසවමුනි කදාචි න හීයති න පරිහීයතීති වුත්තං හොතීති.

දෙවදූතවග්ගො චතුත්ථො.

---

3. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **සම්මුඛීභාවා**ති සම්මුඛීභාවෙන විජ්ජමානතායාති අත්ථො; **පසවතී**ති පටිලභති; **සද්ධාය සම්මුඛීභාවා**ති යදි හි සද්ධා න

ගච්ඡෙය්‍ය දෙය්‍යධම්මො න භවෙය්‍ය දක්ඛිණෙය්‍යසඞ්ඛාතා පටිග්ගාහකා පුග්ගලා න භවෙය්‍යුං කථං පුඤ්ඤකම්මං කරෙය්‍ය එතෙසං පන සම්මුඛීභාවෙන සක්කා කාතුන්ති තස්මා සද්ධාය සම්මුඛීභාවාති ආදිමාහ; එත්ථ ච චෙ ධම්මා සුලභා දෙය්‍යධම්මා චෙව දක්ඛිණෙය්‍යා ච සද්ධා පන දුල්ලභා පුථුජ්ජනස්ස හි සද්ධා අථාවරා පදවාරෙ නානා හොති තෙනෙවස්සා මහාමොග්ගල්ලානසදිසොපි අග්ගසාවකො පාටිභොගො භවිතුං අසක්කොන්තො ආහ: "චිත්තානං ඛො අහං ආවුසො ධම්මානං පාටිභොගො භොගානඤ්ච ජීවිතස්ස ච සද්ධාය ච පන ත්වං යෙව පාටිභොගො"ති.

3. 5. 2.

දුතියෙ **විගතමලමච්ඡෙරෙනාති** විගතමච්ඡරියමලෙන; **මුත්තචාගොති** විස්සට්ඨචාගො; **පයතපාණීති** ධොතහත්ථො; අස්සද්ධො හි සතක්ඛත්තුං හත්ථෙ ධොවිත්වාපි මලිනහත්ථොව හොති සද්ධො පන දානාභිරතත්තා මලිනහත්ථොපි ධොතහත්ථොව; **වොස්සග්ගරතොති** වොස්සග්ගසඞ්ඛාතෙ දානෙ රතො; **යාචයොගොති** යාචිතුං යුත්තො; යාචකෙහි වා යොගො අස්සාතිපි යාචයොගො; **දානසංවිභාගරතොති** දානං දදන්තොව සංවිභාගඤ්ච කරොන්තො දානසංවිභාගරතො නාම හොති; **දස්සනකාමො සීලවන්තන්ති** දසපි යොජනානි වීසතිම්පි යොජනසතම්පි ගන්ත්වා සීලසම්පන්නෙ දට්ඨුකාමො හොති පාටලිපුත්තකබ්‍රාහ්මණො විය සද්ධාතිස්සමහාරාජා විය ච: පාටලිපුත්තස්ස ච කිර ද්වාරෙ සාලාය නිසින්නා ද්වෙ බ්‍රාහ්මණා කාළවල්ලිමණ්ඩපවාසී මහානාගත්ථෙරස්ස ගුණකථං සුත්වා අම්හෙහි තං භික්ඛුං දට්ඨුං වට්ටතීති ද්වෙපි ජනා නික්ඛමිංසු; එකො අන්තරාමග්ගෙ කාලමකාසි, එකො සමුද්දතීරං පත්වා නාවාය මහාතිත්ථපට්ටනෙ ඔරුය්හ අනුරාධපුරං ආගන්ත්වා කාළවල්ලිමණ්ඩපො කුහින්ති පුච්ඡි: රොහණජනපදෙති; සො අනුපුබ්බෙන ථෙරස්ස වසනට්ඨානං පත්වා චූළනගරගාමෙ ධුරඝරෙ නිවාසං ගහෙත්වා ථෙරස්ස ආහාරං සම්පාදෙත්වා පාතොව උට්ඨාය ථෙරස්ස වසනට්ඨානං පුච්ඡිත්වා ගන්ත්වා පන පරිසන්තෙ ඨිතො ථෙරං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා සකිං තත්ථෙව ඨිතො වන්දිත්වා පුන උපසඞ්කමිත්වා ගොප්ඵකෙසු දළ්හං ගහෙත්වා වන්දන්තො උච්චා භන්තෙ තුම්හෙති ආහ ථෙරො ච නාතිඋච්චො නාතිරස්සො පමාණයුත්තොව තෙන තං පුන ආහ න අතිඋච්චා තුම්හෙ තුම්හාකං පන ගුණා මෙචකවණ්ණස්ස සමුද්දස්ස මත්ථකමත්ථකෙන ගන්ත්වා සකලජම්බුදීපතලං අජ්ඣොත්ථරිත්වා ගතා අහං පාටලිපුත්තනගරද්වාරෙ නිසින්නො තුම්හාකං ගුණකථං අස්සොසින්ති; සො ථෙරස්ස භික්ඛාහාරං දත්වා අත්තනො තිචීවරං පටියාදෙත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තස්සොවාදෙ පතිට්ඨාය කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පාපුණි; සද්ධාතිස්සමහාරාජාපි භන්තෙ මය්හං වන්දිතබ්බයුත්තකං එකං අය්‍යං ආචික්ඛථාති පුච්ඡි භික්ඛු මඞ්ගණවාසි කුඤ්ජතිස්සත්ථෙරොති ආහංසු රාජා මහාපරිවාරෙන පඤ්චයොජනමග්ගං අගමාසි ථෙරො කිං සද්දො, එසො ආවුසොති භික්ඛුසඞ්ඝං පුච්ඡි රාජා භන්තෙ තුම්හාකං දස්සනත්ථාය ආගතොති; ථෙරො චින්තෙසි: කිං මය්හං මහල්ලකකාලෙ, රාජගෙහෙ

කම්මන්ති දිවාට්ඨානෙ මඤ්චෙ නිපජ්ජිත්වා භූමියං ලෙඛං ලිඛන්තො අච්ඡි, රාජා කහං ථෙරොති පුච්ඡිත්වා දිවාට්ඨානෙති සුත්වා තත්ථ ගච්ඡන්තො ථෙරං භූමියං ලෙඛං ලිඛන්තං දිස්වා ඛීණාසවානං නාම හත්ථකුක්කුච්චං නත්ථි නායං ඛීණාසවොති අවන්දිත්වා නිවත්ති; භික්ඛුසඞ්ඝො ථෙරං ආහ භන්තෙ එවංවිධස්ස සඞ්ඝස්ස පසන්නස්ස රඤ්ඤො කස්මා විප්පටිසාරං කරිත්ථාති ආවුසො රඤ්ඤො පසාදරක්ඛනං න තුම්හාකං භාරො මහල්ලක ථෙරස්ස භාරොති වත්වා අපරභාගෙ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරි නිබ්බායන්තො භික්ඛුසඞ්ඝං ආහ මය්හං කූටාගාරෙ අඤ්ඤම්පි පල්ලඞ්කං අත්ථරථාති, තස්මිං අත්ථතෙ ථෙරො ඉදං කූටාගාරං අනන්තරෙ අපතිට්ඨහිත්වා රඤ්ඤො දිට්ඨකාලෙයෙව භූමියං පතිට්ඨාතූති අධිට්ඨහිත්වා පරිනිබ්බායි; කූටාගාරං පඤ්චයොජනමග්ගං ආකාසෙන අගමාසි; පඤ්චයොජනමග්ගෙ ධජං ධාරෙතුං සමත්ථා රුක්ඛා ධජපග්ගහිතාව අහෙසුං; ගච්ඡාපි ගුම්බාපි සබ්බෙ **කූටාගාරාභිමුඛා** හුත්වා අට්ඨංසු; රඤ්ඤොපි පණ්ණං පහිණිංසු ථෙරො පරිනිබ්බුතො **කූටාගාරං** ආකාසෙන ආගච්ඡතීති; රාජා න සද්දහි; කූටා ගාරං ආකාසෙන ගන්ත්වා ථූපාරාමං පදක්ඛිණං කත්වා සිලාචෙතියට්ඨානං අගමාසි චෙතියං සහ වත්ථුනා උප්පතිත්වා කූටාගාරමත්ථකෙ අට්ඨාසි සාධු කාරසහස්සානි පවත්තිංසු; තස්මිං ඛණෙ මහාව්‍යග්ඝත්ථෙරො නාම ලොහ පාසාදෙ **සත්තමකූටාගාරෙ** නිසින්නො භික්ඛූනං විනයකම්මං කරොන්තො තං සද්දං සුත්වා කිං සද්දො එසොති පුච්ඡි: භන්තෙ මඞ්ගණවාසී ඛුජ්ජතිස්ස ත්ථෙරො පරිනිබ්බුතො කූටාගාරං පඤ්චයොජනමග්ගං ආකාසෙන ආගතං තත්ථෙසො සාධුකාරසද්දොති, ආවුසො පුඤ්ඤවන්තෙන නිස්සාය සක්කාරං ලභිස්සාමාති අන්තෙවාසිකෙ ඛමාපෙත්වා ආකාසෙනෙව ආගන්ත්වා කූටා ගාරං පවිසිත්වා දුතියමඤ්චෙ නිසීදිත්වා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි, **රාජා** ගන්ධපුප්ඵචුණ්ණානි ආදාය ගන්ත්වා ආකාසෙ ඨිතං කූටා ගාරං දිස්වා කූටාගරං පූජෙසි, තස්මිං ඛණෙ කූටාගාරං ඔතරිත්වා පඨවියං පතිට්ඨිතං රාජා මහාසක්කාරෙන සරීරකිච්චං කාරෙත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා චෙතියං අකාසි, එවරූපා සීලවන්තානං දස්සනකාමා නාම හොන්ති; **සද්ධම්මං සොතුමිච්ඡතීති** තථාගතප්පවෙදිතං සද්ධම්මං සොතුකාමො හොති; පිණ්ඩපාතිකත්ථෙරාදයො විය: ගවරවාලඅඞ්ගණම්හි කිර තිංස භික්ඛූ වස්සං උපගතා අඩ්ඪමාසං උපොසථදිවසෙ චතුපච්චයසන්තොස භාවනාරාමමහාඅරියවංසං කථෙන්ති එකො පිණ්ඩපාතියත්ථෙරො පච්ඡාභාගෙන ආගන්ත්වා පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ නිසීදි අථ නං එකො ගොනාසො ජඞ්ඝපිණ්ඩිකමංසං සණ්ඩාසෙන ගණ්හන්තො විය ඩසි ථෙරො ඔලොකෙන්තො තං දිස්වා අජ්ජ ධම්මසවනන්තරායං න කරිස්සාමීති ගොනාසං ගහෙත්වා ථවිකායං පක්ඛිපිත්වා ථවිකාය මුඛං බන්ධිත්වා අවිදූරට්ඨානෙ ඨපෙත්වා ධම්මං සුණන්තොව නිසීදි, අරුණුග්ගමනඤ්ච විසං වික්ඛම්භෙත්වා ථෙරස්ස තිණ්ණං ඵලානං පාපුණ නඤ්ච විසස්ස දට්ඨානෙනෙව ඔතරිත්වා පඨවිපවිසනඤ්ච ධම්මකථික ථෙරස්ස ධම්මකථානිට්ඨාපනඤ්ච එකක්ඛණෙයෙව අහොසි, තතො ථෙරො ආහ ආවුසො එකො මෙ චොරො ගහිතොති ථවිකං මුඤ්චිත්වා ගොනාසං

විස්සජ්ජෙසි, භික්ඛූ දිස්වා කාය වෙලාය දට්ඨත්ථ භන්තෙති පුච්ඡිංසු හිය්‍යො සායණ්හසමයෙ ආවුසොති කස්මා භන්තෙ එවං භාරියං කම්මම කත්ථාති ආවුසො සචාහං දීඝජාතිකෙන දට්ඨොති වදෙය්‍යං තයිමං එත්තකං ආනිසංසං ලභෙය්‍යන්ති, ඉදන්තාව පිණ්ඩපාතිකත්ථෙරස්ස වත්ථු; දීඝවාපියම්පි මහාජාතකභාණකථෙරො ගාථාසහස්සං මහාවෙස්සන්තරං කථෙස්සතීති මහාගාමෙ තිස්සමහාවිහාරවාසිකො දහරො සුත්වා තතො නික්ඛමිත්වා එකදිවසෙනෙව නවයොජනමග්ගං ආගතො තස්මිංයෙව ඛණෙ ථෙරො ධම්මකථං ආරභි, දහරො දූරමග්ගගමනෙන සඤ්ජාතකායදරථත්තා පඨානගාථාය සද්ධිං අවසානගාථංයෙව වවත්ථපෙසි, තතො ථෙරස්ස ඉදමවොචාති වත්වා උට්ඨාය ගමනකාලෙ මය්හං ආගමනකම්මං මොඝං ජාතන්ති රොදමානො අට්ඨාසි, එකො මනුස්සො තස්ස කථං සුත්වා ගන්ත්වා ථෙරස්ස ආරොචෙසි භන්තෙ තුම්හාකං ධම්මකථං සොස්සාමීති එකො දහරභික්ඛු තිස්සමහාවිහාරා ආගතො සො කායදරථභාවෙන මෙ ආගමනං මොඝං ජාතන්ති රොදමානො ඨිතොති ගච්ඡථ සඤ්ඤාපෙථ නන්ති පුන සෙව කථෙස්සාමාති සො පුන දිවසෙ ථෙරස්ස ධම්මකථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලං පාපුණි; අපරාපි උල්ලභකොලකණ්ණිකාවාසිකා එකා ඉත්ථී පුත්තකං පායමානා දීඝභාණකමහාඅභයත්ථෙරො නාම අරියවංසපටිපදං කථෙතීති සුත්වා පඤ්චයොජනමග්ගං ගන්ත්වා දිවාකථික ථෙරස්ස නිසින්නකාලෙයෙව විහාරං පවිසිත්වා භූමියං පුත්තං නිපජ්ජාපෙත්වා දිවාකථිකථෙරස්ස ඨිතකාව ධම්මං අස්සොසි, පදභාණකම්පි ඨිතකාව අස්සොසි පදභාණකථෙරෙ උට්ඨිතෙ දීඝභාණකමහාථෙරො චතුපච්චයසන්තොසභාවනාරාමමහාඅරියවංසං ආරභි සා ඨිතකාව පග්ගණ්හති ථෙරො තයො එව පච්චයෙ කථෙත්වා උට්ඨානාකාරං අකාසි සා උපාසිකා ආහ: අය්‍යා අරියවංසං කථෙස්සාමාති සිනිද්ධභොජනං භුඤ්ජිත්වා මධුරපානකං පිවිත්වා යට්ඨිමධුකතෙලාදීහි භෙසජ්ජං කත්වා කථෙතුං යුත්තට්ඨානෙයෙව උට්ඨහන්තීති, ථෙරො සාධු සාධු භගිනීති වත්වා උපරි භාවනාරාමං පට්ඨපෙසි අරුණුග්ගමනඤ්ච ථෙරස්ස ඉදමවොචාති වචනඤ්ච උපාසිකාය සොතාපත්ති ච එකක්ඛණෙයෙව අහොසි; අපරාපි කාළුම්බරවාසිකා ඉත්ථී අඛෙකත පුත්තං ආදාය ධම්මං සොස්සාමීති චිත්තලපබ්බතං ගන්ත්වා එකං රුක්ඛං නිස්සාය දාරකං නිපජ්ජාපෙත්වා සයං ඨිතකාව ධම්මං සුණාති රත්තිභාගසමනන්තරෙ එකො දීඝජාතිකො තස්සා පස්සන්තියායෙව සමීපෙ නිපන්නං දාරකං චතූහි දාඨාහි ඩසිත්වා අගමාසි සා චින්තෙසි සචාහං පුත්තො මෙ සප්පෙන දට්ඨොති චක්ඛාමි ධම්මස්ස අන්තරායො භවිස්සති අනෙකක්ඛත්තුං ඛො පන මෙ අයං වට්ටෙ වට්ටන්තියා පුත්තො අහොසි ධම්මමෙව චරිස්සාමීති තියාමරත්තිං ඨිතකාව ධම්මං පග්ගණ්හිත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය අරුණෙ උග්ගතෙ සච්චකිරියාය පුත්තස්ස විසං නිම්මථෙත්වා පුත්තං ගහෙත්වා ගතා; එවරූපා පුග්ගලා ධම්මං සොතුකාමා නාම හොන්ති

3. 5. 3.

තතියෙ **තයොමෙ භික්ඛවෙ අත්ථවසෙ සම්පස්සමානෙනාති** තයො අත්ථෙ තීණි කාරණානි පස්සන්තෙන; **අලමෙවාති** යුත්තමෙව; **යො ධම්මං දෙසෙතීති** යො පුග්ගලො චතුසච්චධම්මං පකාසෙති; **අත්ථපටිසංවෙදීති** අට්ඨකථං ඤාණෙන පටිසංවෙදී; **ධම්මපටිසංවෙදීති** පාළිධම්මං පටිසංවෙදීති.

3. 5. 4.

චතුත්ථෙ **ඨානෙසූති** කාරණෙසු; **පවත්තනීති** අප්පටිහතා නිය්යානිකා.

3. 5. 5.

පඤ්චමෙ **පණ්ඩිතපඤ්ඤත්තානීති** පණ්ඩිතෙහි පඤ්ඤත්තානි කථිතානි පසත්ථානි; **සප්පුරිසපඤ්ඤත්තානීති** සප්පුරිසෙහි මහාපුරිසෙහි පඤ්ඤත්තානි කථිතානි පසත්ථානි; **අහිංසාති** කරුණා චෙව කරුණාපුබ්බභාගො ච; **සංයමොති** සීලසංයමො; **දමොති** ඉන්ද්‍රියසංවරො උපොසථවසෙන වා අත්තදමනං; පුණ්ණොවාදෙ දමොති වුත්තා ඛන්තීපි ආළවකෙ වුත්තා පඤ්ඤාපි ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටතියෙව; **මාතාපිතුඋපට්ඨානන්ති** මාතාපිතූනං රක්ඛනගොපනපටිජග්ගනං; **සන්තානන්ති** අඤ්ඤත්ථ බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඅරියසාවකා සන්තො නාම ඉධ පන මාතාපිතුඋපට්ඨාකා අධිප්පෙතා තස්මා උත්තමට්ඨෙන සන්තානං; සෙට්ඨචරියට්ඨෙන **බ්‍රහ්මචාරීනං**; ඉදං මාතාපිතුඋපට්ඨානං සබ්භි උපඤ්ඤාතන්ති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; **සතං එතානි ඨානානීති** සන්තානං උත්තමපුරිසානං එතානි ඨානානි කාරණානි; **අරියො දස්සනසම්පන්නොති** ඉධ ඉමෙසංයෙව **තිණ්ණං** ඨානානං කරණෙන අරියො චෙව දස්සනසම්පන්නො ච වෙදිතබ්බො න බුද්ධාදයො න සොතාපන්නා; අථවා **සතං එතානි ඨානානීති** මාතුපට්ඨානං පිතුපට්ඨානන්ති එතානි සන්තානං උත්තමපුරිසානං කාරණානීති එවං මාතාපිතුපට්ඨාකවසෙනෙව ඉමිස්සා ගාථාය අත්ථො වෙදිතබ්බො; මාතාපිතුඋපට්ඨාකොයෙව හි ඉධ අරියො දස්සනසම්පන්නොති වුත්තො; **ස ලොකං භජතෙ සිවන්ති** සො ඛෙමං දෙවලොකං ගච්ඡති.

3. 5. 6.

ඡට්ඨෙ **තීහි ඨානෙහීති** තීහි කාරණෙහි; **කායෙනාති** ආදිසු භික්ඛූ ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා පච්චුග්ගමනං කරොන්තො ගච්ඡන්තෙ අනුගච්ඡන්තො ආසනසාලාය සම්මජ්ජනඋපලෙපනාදීනි කරොන්තො ආසනානි පඤ්ඤපෙන්තො පානීයං පච්චුපට්ඨාපෙන්තො කායෙන පුඤ්ඤං පසවති නාම; භික්ඛුසඞ්ඝං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා යාගුං දෙථ භත්තං දෙථ සප්පිනවනීතාදීනි දෙථ ගන්ධපුප්ඵාදීහි පූජෙථ උපොසථං උපවසථ ධම්මං සුණාථ චෙතියං වන්දථාති ආදීනි වදන්තො වාචාය පුඤ්ඤං පසවති නාම; භික්ඛූ පිණ්ඩාය චරන්තෙ දිස්වා ලභන්තූති චින්තයන්තො මනසා පුඤ්ඤං පසවති නාම; [**පසවතීති**] පටිලභතීති; පුඤ්ඤං පසුතන්ති ලොකිය ලොකුත්තරමිස්සකං කථිතං

3. 5. 7.

සත්තමෙ **සඞ්ඛතස්සා**ති පච්චයෙහි සමාගන්ත්වා කතස්ස; **සඞ්ඛතලක්ඛණානී**ති සඞ්ඛතං එතන්ති සඤ්ජානනකාරණානි නිමිත්තානි; **උප්පාදො**ති ජාති; **වයො**ති භෙදො; **ඨිතස්ස අඤ්ඤථත්තං** නාම ජරා; තත්ථ **සඞ්ඛත**න්ති තෙභූමකා ධම්මා; මග්ගඵලානි පන අසම්මසනුපගත්තා ඉධ න කථීයන්ති, උප්පාදාදයො සඞ්ඛතලක්ඛණා නාම; තෙසු උප්පාදක්ඛණෙ උප්පාදො ඨානක්ඛණෙ ජරා භෙදක්ඛණෙ වයො, ලක්ඛණං න සඞ්ඛතං සඞ්ඛතං න ලක්ඛණං ලක්ඛණෙන පන සඞ්ඛතං පරිච්ඡින්නං, යථා හත්ථිඅස්සගොණමහිංසාදීනං සත්තිසූලාදීනි සඤ්ජානනලක්ඛණානි න හත්ථිආදයො, නාපි හත්ථිආදයො ලක්ඛණානෙව ලක්ඛණෙහි පන තෙ අසුකස්ස හත්ථී අසුකස්ස අස්සො අසුකහත්ථී අසුකඅස්සොති වා පඤ්ඤායන්ති එවං සම්පදමිදං දට්ඨබ්බං.

3. 5. 8.

අට්ඨමෙ **අසඞ්ඛතස්සා**ති පච්චයෙහි සමාගන්ත්වා අකතස්ස; **අසඞ්ඛතලක්ඛණානී**ති අසඞ්ඛතං එතන්ති සඤ්ජානනකාරණානි නිමිත්තානි; **න උප්පාදො පඤ්ඤායතී**ති ආදීහි උප්පාදජරාභඞ්ගානං අභාවො වුත්තො; උප්පාදාදීනං හි අභාවෙන අසඞ්ඛතන්ති පඤ්ඤායති.

3. 5. 9.

නවමෙ **මහාසාලා**ති මහාරුක්ඛො; **කුලපති**න්ති කුලජෙට්ඨකං; **සෙලා**ති සිලාමයො; **අරඤ්ඤස්මි**න්ති අගාමකට්ඨානෙ; **බ්‍රහා**ති මහන්තො; **වනෙ**ති අටවියං; **වනප්පතී**ති වනජෙට්ඨකා; **ඉධ ධම්මං චරිත්වාන මග්ගං සුගතිගාමින**න්ති සුගතිගාමිකමග්ගසඞ්ඛාතං ධම්මං චරිත්වා.

3. 5. 10.

දසමෙ **ආතප්පං කරණීය**න්ති විරියං කාතුං යුත්තං; **අනුප්පාදායා**ති අනුප්පාදත්ථාය; අනුප්පාදං සාධෙස්සාමීති ඉමිනා කාරණෙන කත්තබ්බන්ති අත්ථො; පරතොපි එසෙව නයො; **සාරීරිකාන**න්ති සරීරසම්භවානං; **දුක්ඛාන**න්ති දුක්ඛමානං; **තිබ්බාන**න්ති බහලානං; තාපනවසෙන වා තිප්පානං; **ඛරාන**න්ති ඵරුසානං; **කටුකාන**න්ති තිඛිණානං; **අසාතාන**න්ති අමධුරානං; **අමනාපාන**න්ති මනං වඩ්ඪෙතුං අසමත්ථානං; **පාණහරාන**න්ති ජීවිතහරානං; **අධිවාසනායා**ති අධිවාසනත්ථාය සහනත්ථාය ඛමනත්ථාය; එත්තකෙ ඨානෙ සත්ථා ආණාපෙත්වා ආණත්තිං පවත්තෙත්වා ඉදානි සමාදපෙන්තො යතො ඛො භික්ඛවෙති ආදිමාහ; තත්ථ **යතො**ති යදා; **ආතාපී**ති විරියවා; **නිපකො**ති සප්පඤ්ඤො; **සතො**ති සතියා සමන්නාගතො; **දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා**ති වට්ටදුක්ඛස්ස පරිච්ඡෙද පරිවටුමකිරියාය; ඉමෙ ච පන ආතාපාදයො තයොපි ලොකියලොකුත්තර මිස්සකා කථිතා.

3. 5 11.

එකාදසමෙ **මහාචොරො**ති මහන්තො බලවචොරො; **සන්ධි**න්ති ඝර සන්ධිං; **නිල්ලොප**න්ති මහාවිලොපං; **එකාගාරික**න්ති එකමෙව මහා ගෙහං පරිවාරෙත්වා විලුම්පනං; **පරිපන්ථෙපි තිට්ඨ**තීති පන්ථදූහනකම්මං කරොති; **නදීවිදුග්ග**න්ති නදීනං දුග්ගමට්ඨානං අන්තරදීපකං යත්ථ සක්කා හොති ද්වීහි තීහිපි ජඞ්ඝසහස්සෙහි සද්ධිං නිලීයිතුං; **පබ්බතවිසම**න්ති පබ්බතානං විසමට්ඨානං පබ්බතන්තරං යත්ථ සක්කා හොති සත්තහි අට්ඨහි වා ජඞ්ඝසහස්සෙහි සද්ධිං නිලීයිතුං; **තිණගහන**න්ති තිණෙන වඩ්ඪිත්වා සඤ්ඡන්නං ද්වත්තියොජනට්ඨානං; **රොධ**න්ති ඝනං අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසට්ඨසාඛං එකාබද්ධං මහාවනසණ්ඩං; **පරියොධාය අත්ථං භණිස්සන්තී**ති පරියොදහිත්වා තං තං කාරණං පක්ඛිපිත්වා අත්ථං කථෙස්සන්ති; **ත්‍යාස්සා**ති තෙ අස්ස; **පරියොධාය අත්ථං භණන්තී**ති කිස්මිඤ්චි කිඤ්චි වත්තුං ආරද්ධෙයෙව මා එවං අවචුත්ථ මයං එතං කුලපරම්පරාය * ජානාම න එසඑව රූපං කරිස්සතීති තං තං කාරණං පක්ඛිපිත්වා මහන්තම්පි දොසං හරන්තා **අත්ථං භණන්ති**; අථවා **පරියොධායා**ති පටිච්ඡාදෙත්වාතිපි අත්ථො; තෙ හි **තස්ස** දොසං පටිච්ඡාදෙත්වා අත්ථං භණන්ති; **ඛතං උපහත**න්ති ගුණඛණනෙන ඛතං ගුණූපඝාතෙන උපහතං; **විසමෙන කායකම්මෙනා**ති සපක්ඛලනට්ඨෙන විසමෙන කායද්වාරිකකම්මෙන; වචීමනොකම්මෙසුපි එසෙව නයො; **අන්තග්ගාහිකායා**ති දසවත්ථුකාය අන්තං ගහෙත්වා ඨිත දිට්ඨියා; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

චූළවග්ගො පඤ්චමො.

පඨමො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

---

3. 1. 1.

බ්‍රාහ්මණවග්ගස්ස පඨමෙ **ජිණ්ණා**ති ජරාජිණ්ණා; **වුඩ්ඪා**ති වයොවුඩ්ඪා; **මහල්ලකා**ති ජාතිමහල්ලකා; **අද්ධගතා**ති තයො වයෙ අතික්කන්තා; **වයො අනුප්පත්තා**ති තතියං වයං අනුප්පත්තා; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසූ**ති පුත්තදාරෙ අත්තනො වචනං අකරොන්තෙ දිස්වා සමණස්ස **ගොතමස්ස** සන්තිකං ගන්ත්වා නිය්‍යානිකමග්ගං ගවෙසිස්සාමාති චින්තෙත්වා උපසඞ්කමිංසු; **මයමස්සු භො ගොතම බ්‍රාහ්මණා**ති භො ගොතම මයං **බ්‍රාහ්මණා** න **ඛත්තියා** නාමච්චා න ගහපතිකාති බ්‍රාහ්මණභාවං ජානාපෙත්වා **ජිණ්ණා**ති ආදිමාහංසු; **අකතාභීරුත්තාණා**ති අකතභයපරිත්තාණා; අවස්සයභූතං පතිට්ඨාකම්මං අම්හෙහි න කතන්ති දස්සෙන්ති; **තග්ඝා**ති **එකංසත්ථෙ නිපාතො** සම්පටිච්ඡනත්ථෙ වා; එකන්තෙන තුම්හෙ එවරූපා අහ**ම්පි ඛො එතං සම්පටිච්ඡා**මීති ච දස්සෙති, **උපනීයතී**ති උපසංහරීයති; **අයං හි ජාතියා** ජරං උපනීයති ජරාය ව්‍යාධිං ව්‍යාධිනා මරණං මර

* "කුලපරම්පරං" ඉති බහුසු පාඨො.

ණෙන පුන ජාතිං නෙන වුත්තං උපනීයන්තීති; ඉදානි යස්මා තෙ බ්‍රාහ්මණා මහල්ලකත්තා පබ්බජිත්වාපි වත්තං පූරෙතුං න සක්ඛිස්සන්ති තස්මා තෙ පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙන්තො භගවා යොධ කායෙන සඤ්ඤමොති ආදිමාහ; තත්ථ **කායෙන සඤ්ඤමොති** කායද්වාරෙ සංවරො; සෙසෙසුපි එසෙව නයො; **තන්තස්ස පෙතස්සාති** තං පුඤ්ඤං තස්ස පරලොකං ගතස්ස; තායනට්ඨෙන **තාණං**; ලීයනට්ඨෙන **ලෙණං** පතිට්ඨානට්ඨෙන **දීපො** අවස්සයනට්ඨෙන **සරණං** උත්තමගතිවසෙන **පරායනඤ්ච හොතීති** දස්සෙති; ගාථා උත්තානත්ථායෙව; එවං තෙ බ්‍රාහ්මණා තථාගතෙන පඤ්චසු සීලෙසු සමාදපිතා යාවජීවං පඤ්චසීලානි රක්ඛිත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිංසු.

3. 1. 2

දුතියෙ **භාජන**න්ති යංකිඤ්චි භණ්ඩකං; සෙසං පඨමෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

3. 1. 3.

තතියෙ **සම්මොදනීය**න්ති සම්මොදජනනිං; **සාරණීය**න්ති සරිතබ්බයුත්තකං; **වීතිසාරෙත්වාති** පරියොසාපෙත්වා; **කිත්තාවතාති** කිත්තකෙන; **සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොතීති** සාමං පස්සිතබ්බො හොති; **අකාලිකොති** න කාලන්තරෙන ඵලදායකො; **එහිපස්සිකොති** එහි පස්සාති එවං දස්සෙතුං සක්කාති ආගමනියපටිපදං පුච්ඡති; **ඔපනයිකොති** අත්තනො චිත්තං උපනෙතබ්බො; **පච්චත්තං වෙදිතබ්බොති** සාමංයෙව ජානිතබ්බො; **විඤ්ඤූහීති** පණ්ඩිතෙහි; **පරියාදින්නචිත්තොති** ආදින්නගහිතපරාමට්ඨචිත්තො හුත්වා; **චෙතෙතීති** චින්තෙති; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව; ඉමස්මිං පන සුත්තෙ බ්‍රාහ්මණෙන ලොකුත්තරමග්ගො පුච්ඡිතො සත්ථාරාපි සොයෙව කථිතො; සො හි සාමං පස්සිතබ්බත්තා සන්දිට්ඨිකො නාමාති.

3. 1. 4.

චතුත්ථෙ **බ්‍රාහ්මණපරිබ්බාජකොති** බ්‍රාහ්මණජාතිකො පරිබ්බාජකො; න ඛත්තියාදිජාතිකො; **අත්තත්ථම්පීති** දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකං ලොකියලොකුත්තරමිස්සකං අත්තනො අත්ථං.

3. 1. 5.

පඤ්චමෙ **අකාලික**න්ති න කාලන්තරෙ පත්තබ්බං; **ඔපනයික**න්ති පටිපත්තියා උපගන්තබ්බං.

3 1. 6.

ඡට්ඨෙ **ආචරියපාචරියාන**න්ති ආචරියානඤ්චෙව ආචරියආචරියානඤ්ච; **අවීචිමඤ්ඤෙ ඵුටො හොතීති** යථා අවීචිමහානිරයො නිරන්තරං ඵුටො නෙරයිකසත්තෙහි පරිපුණ්ණො මනුස්සෙහි එවං පරිපුණ්ණො හොති; **කුක්කුටසම්පාතිකාති** එකගාමස්ස ඡදනපිට්ඨතො උප්පතිත්වා ඉතරගාමස්ස ඡදනපිට්ඨෙ පතනසඞ්ඛාතො කුක්කුටසම්පාතො එතාසු අත්ථීති කුක්කුටසම්පාතිකා; **කුක්කුටසම්පාදිකාතිපි** පාඨො,

ගාමන්තරතො ගාමන්තරං කුක්කුටානං පදසා ගමනසඞ්ඛාතො කුක්කුටසම්පාදෙ එතාසු අත්ථීති අත්ථො; උභයම්පෙතං ඝනනිවාසතංයෙව දීපෙති, **අධම්මරාගරත්තාති** රාගො නාම එකන්තෙනෙව අධම්මො අත්තනො පරික්ඛාරෙසු පන උප්පජ්ජමානො න අධම්මරාගොති අධිප්පෙතො; පරපරික්ඛාරෙසු උප්පජ්ජමානොව අධම්මරාගොති; **විසමලොභාභිභූතාති** ලොභස්ස සමකාලො නාම නත්ථි එකන්තං විසමොව එස අත්තනා පරිග්ගහිතවත්ථුම්හි පන උප්පජ්ජමානො සමලොභො නාම පරපරිග්ගහිතවත්ථුම්හි උප්පජ්ජමානොව විසමොති අධිප්පෙතො; **මිච්ඡාධම්මපරෙතාති** අවත්ථුපටිසෙවනසඞ්ඛාතෙන මිච්ඡාධම්මෙන සමන්නාගතා; **දෙවො න සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡතීති** වස්සිතබ්බයුත්තෙ කාලෙ වස්සං න වස්සති. **දුබ්භික්ඛන්ති** දුල්ලභභික්ඛං; **දුස්සස්සන්ති** විවිධසස්සානං අසම්පජ්ජනෙන දුස්සස්සං; **සෙතට්ඨිකන්ති** සස්සෙ සම්පජ්ජමානෙ පාණකා පතන්ති තෙහි විද්ධත්තා නික්ඛන්තනික්ඛන්තානි සාලිසීසානි සෙතවණ්ණානි හොන්ති නිස්සාරානි තං සන්ධාය වුත්තං සෙතට්ඨිකන්ති; **සලාකාවුත්තන්ති** වාපිතං වාපිතං සස්සං සලාකමත්තමෙව සම්පජ්ජති ඵලං න දෙතීති අත්ථො; **යක්ඛාති** යක්ඛාධිපතිනො; **වාළෙ අමනුස්සෙ ඔස්සජන්තීති** චණ්ඩයක්ඛෙ මනුස්සපථෙ විස්සජ්ජෙන්ති; තෙ ලද්ධොකාසා මහාජනං ජීවිතක්ඛයං පාපෙන්ති.

3. 1. 7.

සත්තමෙ **මහප්ඵලන්ති** මහාවිපාකං; **ධම්මස්ස ච අනුධම්මං ව්‍යාකරොන්තීති** එත්ථ ධම්මො නාම කථිතකථා අනුධම්මො නාම කථිතස්ස පටිකථනං; **සහධම්මිකොති** සකාරණො සහෙතුකො; **වාදානුපාතොති** වාදස්ස අනුපාතො අනුපතනං පවත්තීති අත්ථො; **ගාරය්හං ඨානන්ති** ගරහිතබ්බයුත්තකං කාරණං; ඉදං වුත්තං හොති: භොතා ගොතමෙන වුත්තො සකාරණො වාදපවත්ති කච්චි ගාරය්හං කාරණං ආගච්ඡති නාගච්ඡතීති පුච්ඡති; **අන්තරායකරො හොතීති** අන්තරායං විනාසං විලොපං කරොති; **පාරිපන්ථිකොති** පන්ථදූහනචොරො; **ඛතො හොතීති** ගුණඛණනෙන ඛතො හොති; ගුණුපඝාතෙනෙව **උපහතො; චන්දනිකායාති** අසුචිකලලකූපෙ; **ඔලිගල්ලෙති** නිද්ධමනකලලෙ; **සො චාති** සො සීලවාති වුත්තභික්ඛුසඞ්ඝො; **සීලක්ඛන්ධෙනාති** සීලරාසිනා; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො, එත්ථ ච විමුත්තිඤාණදස්සනං වුච්චති පච්චවෙක්ඛනඤාණං තං අසෙඛස්ස පවත්තත්තා අසෙඛන්ති වුත්තං; ඉතරානි සික්ඛාපරියොසානප්පත්තත්තාය සයම්පි අසෙඛානෙව, තානි ච පන ලොකුත්තරානි පච්චවෙක්ඛනඤාණං ලොකියං; **රොහිණීසූති** රත්තවණ්ණාසු; **සරූපාසූති** අත්තනො වච්ඡකෙහි සමානරූපාසු; **පාරෙවතාසූති** කපොතවණ්ණාසු; **දන්තොති** නිබ්බිසෙවනො; **පුඞ්ගවොති** උසභො; **ධොරය්හොති** ධුරවාහො; **කල්‍යාණජවනික්කමොති** කල්‍යාණෙන උජුනා ජවෙන ගන්තා; **නාස්ස වණ්ණං පරික්ඛරෙති** අස්ස ගොණස්ස සරීරවණ්ණං න පරික්ඛන්ති ධුරවහනකම්මමෙව පන පරික්ඛන්ති; **යස්මිං කස්මිඤ්චි ජාතියෙති** යත්ථ කත්ථචි කුලෙ ජාතෙ; **යාසු කාසු ච එතාසූති** එතාසු ඛත්තියාදිප්පභෙදාසු

යාසු කාසුචි ජාතිසු; **බ්‍රහ්මචරියස්ස කෙවලීති** බ්‍රහ්මචරියස්ස කෙවලෙන සමන්නාගතො පරිපුණ්ණභාවෙන යුත්තොති අත්ථො; ඛීණාසවො හි සකල බ්‍රහ්මචාරී නාම හොති තෙන වුත්තං, **පන්නභාරොති** ඔරොපිතභාරො; ඛන්ධභාරං කිලෙසභාරං කාමගුණභාරඤ්ච ඔරොපෙත්වා ඨිතොති අත්ථො; **කතකිච්චොති** චතූහි මග්ගෙහි කිච්චං කත්වා ඨිතො; **පාරගූ සබ්බධම්මානන්ති** සබ්බධම්මා වුච්චන්ති පඤ්චක්ඛන්ධා ද්වාදසායතනානි අට්ඨාරස ධාතුයො තෙසං සබ්බධම්මානං අභිඤ්ඤාපාරං පරිඤ්ඤාපාරං පහාන පාරං භාවනාපාරං සච්ඡිකිරියාපාරං සමාපත්තිපාරඤ්චාති ඡබ්බිධං පාරං ගතත්තා පාරගූ; **අනුපාදායාති** අග්ගහෙත්වා; **නිබ්බුතොති** කිලෙසසන්තාපර හිතො; **විරජොති** රාගදොසමොහරජරහිතො; **අවිජානන්තාති** ඛෙත්තං අජානන්තා; **දුම්මෙධාති** නිප්පඤ්ඤා; **අස්සුතාවිනොති** ඛෙත්තවිනිච්ඡයසවනෙන රහිතා; **බහිද්ධාති** ඉමම්හා සාසනා බහිද්ධා; **න හි සන්තෙ උපාසරෙති** බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඛීණාසවෙ උත්තමපුරිසෙ න උපසඞ්කමන්ති; **ධීරසම්මතෙති** පණ්ඩිතෙහි සම්මතෙ සම්භාවිතෙ; **මූලජාතා පතිට්ඨිතාති** ඉමිනා සොතාපන්නස්ස සද්ධං දස්සෙති; **කුලෙ වා ඉධ ජායරෙති** ඉධ වා මනුස්ස ලොකෙ ඛත්තියබ්‍රාහ්මණවෙස්සකුලෙ ජායන්ති; අයමෙව හි තිවිධ කුලසම්පත්ති නාම; **අනුපුබ්බෙන නිබ්බානං අධිගච්ඡන්තීති** සීලසමාධි පඤ්ඤාති ඉමෙ ගුණෙ පූරෙත්වා අනුක්කමෙන නිබ්බානං අධිගච්ඡන්ති.

3. 1. 8

අට්ඨමෙ **තිකණ්ණොති** තස්ස නාමං; **උපසඞ්කමීති** සමණො කිර ගොතමො පණ්ඩිතො ගච්ඡිස්සාමිස්ස සන්තිකන්ති චින්තෙත්වා භුත්තපාතරාසො මහාජනපරිවුතො උපසඞ්කමි; **භගවතො සම්මුඛාති** දසබලස්ස පුරතො නිසීදිත්වා; **වණ්ණං භාසතීති** කස්මා භාසති සො කිර ඉතො පුබ්බෙ තථාගතස්ස සන්තිකෙ අගතපුබ්බො අථස්ස එතදහොසි බුද්ධා නාම දුරාසදා මයා පඨමතරං අකථෙන්තෙන කථෙය්‍ය වා න වා සචෙ න කථෙස්සති සමාගමට්ඨානෙ කථෙන්තං එවං වක්ඛන්ති ත්වං ඉධ කස්මා කථෙසි යෙන තෙ සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වචනමත්තම්පි න ලද්ධන්ති තස්මා එවං මෙ අයං ගරහා මුච්චිස්සතීති මඤ්ඤමානො භාසති කිඤ්චාපි බ්‍රාහ්මණානං වණ්ණං භාසති තථාගතස්ස පන ඤාණං ඝට්ටෙස්සාමීති අධිප්පායෙනෙව භාසති; **එවම්පි තෙවිජ්ජා බ්‍රාහ්මණාති** තෙවිජ්ජක බ්‍රාහ්මණා එවං පණ්ඩිතා එවං ධීරා එවං ව්‍යත්තා එවං බහුස්සුතා එවං වාදිනො එවං සම්මතාති අත්ථො; **ඉතිපීති** ඉමිනා තෙසං පණ්ඩිතාදිආකාර පරිච්ඡෙදං දස්සෙති; එත්තකෙන කාරණෙන පණ්ඩිතා–පෙ–එත්තකෙන කාරණෙන සම්මතාති අයං හෙත්ථ අත්ථො; **යථා කථම්පන බ්‍රාහ්මණාති** එත්ථ යථාති කාරණවචනං කථම්පනාති පුච්ඡාවචනං; ඉදං හි වුත්තං හොති: කථං පන බ්‍රාහ්මණ බ්‍රාහ්මණා තෙවිජ්ජං පඤ්ඤපෙන්ති යථා එවං සක්කා හොති ජානිතුං තං කාරණං වදෙහීති; තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණො ජාන නට්ඨානෙයෙව මං සම්මාසම්බුද්ධො පුච්ඡති නො අජානනට්ඨානෙති අත්ත මනො හුත්වා ඉධ **භො ගොතමාති** ආදිමාහ: තත්ථ **උභතොති** ද්වීහිපි පක්ඛෙහි;

මාතිතො ච පිතිතො චාති යස්ස මාතා බ්‍රාහ්මණී මාතුමාතා බ්‍රාහ්මණී තස්සාපි මාතා බ්‍රාහ්මණී, පිතා බ්‍රාහ්මණො පිතුපිතා බ්‍රාහ්මණො තස්සාපි පිතා බ්‍රාහ්මණො, සො උභතො සුජාතො මාතිතො ච පිතිතො ච; **සංසුද්ධගහණිකොති** යස්ස සංසුද්ධා මාතුගහණී කුච්ඡීති අත්‌ථො; **සමවෙපාකිනියා ගහණියාති** පන එත්‌ථ කම්මජතෙජොධාතු ගහණීති වුච්චති; **යාව සත්තමා පිතාමහයුගාති** එත්‌ථ පිතුපිතා පිතාමහො පිතාමහස්ස යුගං පිතාමහයුගං යුගන්ති ආයුප්පමාණං වුච්චති අභිලාපමත්තමෙවෙතං අත්‌ථතො පන පිතාමහොයෙව පිතාමහයුගං තතො උද්ධං සබ්බෙපි පුබ්බපුරිසා පිතාමහග්ගහණෙනෙව ගහිතා එවං යාව සත්තමො පුරිසො තාව සංසුද්ධගහණිකො; අථවා අක්ඛිත්තො අනුපක්කුට්ඨො ජාතිවාදෙනාති දස්සෙති; **අක්ඛිත්තොති** අපනෙථ එතං කිං ඉමිනාති එවං අක්ඛිත්තො අනවක්ඛිත්තො; **අනුපක්කුට්ඨොති** න උපක්කුට්ඨො න අක්කොසං වා නින්දං වා පත්තපුබ්බො; කෙන කාරණෙන; **ජාතිවාදෙනාති** ඉතිපි හීනජාතිකො එසොති එවරූපෙන වචනෙනාති අත්‌ථො; **අජ්ඣායකොති** ඉදං "නදානිමෙ ඣායන්ති නදානිමෙ ඣායන්තීති ඛො වාසෙට්ඨ අජ්ඣායකා අජ්ඣායකාත්‌වෙව දුතියං අක්ඛරං උපනිබ්බත්ත"න්ති එවං පඨමකප්පිකකාලෙ ඣානවිරහිතානං බ්‍රාහ්මණානං ගරහවචනං උප්පන්නං ඉදානි පන තං අජ්ඣායතීති අජ්ඣායකො මන්තෙ පරිවත්තෙතීති ඉමිනා අත්‌ථෙන පසංසාවචනං කත්‌වා වොහරන්ති; මන්තෙ ධාරෙතීති **මන්තධරො; තිණ්ණං වෙදානන්ති** ඉරුබ්බෙද යජුබ්බෙද සාමවෙදානං; ඔට්ඨපහතකරණවසෙන පාරං ගතොති **පාරගූ;** සහ නිඝණ්ඩුනා ච කෙටුභෙන ච **සනිඝණ්ඩුකෙටුභානං;** නිඝණ්ඩූති නාමනිඝණ්ඩු රුක්ඛාදීනං වෙවචනපකාසකං සත්‌ථං; කෙටුභන්ති කිරියාකප්පවිකප්පො කවීනං උපකාරාය සත්‌ථං; සහ අක්ඛරප්පභෙදෙන **සාක්ඛරප්පභෙදානං;** අක්ඛරප්පභෙදොති සික්ඛා ච නිරුත්ති ච; **ඉතිහාසපඤ්චමානන්ති** ආථබ්බනවෙදං චතුත්‌ථං කත්‌වා ඉතිහ ආස ඉතිහ ආසාති ඊදිසවචනපටිසංයුත්තො පුරාණකථාසඞ්ඛාතො ඛත්තවිජ්ජාසඞ්ඛාතො වා ඉතිහාසො පඤ්චමො එතෙසන්ති ඉතිහාසපඤ්චමා තෙසං ඉතිහාසපඤ්චමානං; පදං තදවසෙසඤ්ච ව්‍යාකරණං අධීයති වෙදෙති චාති **පදකො වෙය්‍යාකරණො; ලොකායතං** වුච්චති විතණ්ඩවාදසත්‌ථං; **මහාපුරිසලක්ඛණන්ති** මහාපුරිසානං බුද්ධාදීනං ලක්ඛණදීපකං ද්වාදසසහස්සමත්තගන්‌ථප්පමාණං සත්‌ථං යත්‌ථ සොළසසහස්සගාථාපදපරිමාණං බුද්ධමන්තා නාම අහෙසුං යෙසං වසෙන ඉමිනා ලක්ඛණෙන සමන්නාගතා බුද්ධා නාම හොන්ති ඉමිනා පච්චෙකබුද්ධා ද්වෙ අග්ගසාවකා අසීතිමහාසාවකා බුද්ධමාතා බුද්ධපිතා අග්ගුපට්ඨාකා අග්ගුපට්ඨායිකා රාජා චක්කවත්තීති අයං විසෙසො පඤ්ඤායති; **අනවයොති** ඉමෙසු ලොකායතමහාපුරිසලක්ඛණෙසු අනූනො පරිපූරකාරී අවයො න හොතීති වුත්තං හොති; අවයො නාම යො තානි අත්‌ථතො ච ගන්‌ථතො ච සන්තානෙතුං න සක්කොති; **තෙන හීති** ඉදං භගවා තං ආයාචන්තං දිස්වා ඉදානිස්ස පඤ්හං කථෙතුං කාලොති ඤත්‌වා ආහ තස්සත්‌ථො යස්මා මං ආයාචසි තස්මා සුණාහීති; **විවිච්චෙව කාමෙහීති** ආදි විසුද්ධිමග්ගෙ විත්‌ථාරිතමෙව; ඉධ පනෙතං තිස්සන්නං

විජ්ජානං පුබ්බභාගපටිපත්තිදස්සනත්ථං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං තත්ථ තින්නං විජ්ජානං අනුපදවණ්ණනා චෙව භාවනානයො ච විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතොව; **පඨමා විජ්ජා**ති පඨමං උප්පන්නාති පඨමා විදිතකරණට්ඨෙන විජ්ජා කිං විදිතං කරොති පුබ්බෙනිවාසං; **අවිජ්ජා**ති තස්සෙව පුබ්බෙනිවාසස්ස අවිදිතකරණට්ඨෙන තප්පටිච්ඡාදකො මොහො වුච්චති; **තමො**ති සොව මොහො පටිච්ඡාදකට්ඨෙන තමොති වුච්චති; **ආලොකො**ති සා එව විජ්ජා ඔභාසකරණට්ඨෙන ආලොකොති වුච්චති; එත්ථ ච විජ්ජා අධිගතාති අයං අත්ථො; සෙසං පසංසාවචනං යොජනාපනෙත්ථ අයමස්ස විජ්ජා අධිගතා අථස්ස අධිගතවිජ්ජස්ස අවිජ්ජා විහතා විනට්ඨාති අත්ථො; කස්මා යස්මා විජ්ජා උප්පන්නා ඉතරස්මිම්පි පදද්වයෙ එසෙව නයො; **යථා තන්**ති එත්ථ යථාති ඔපම්මෙ; තන්ති නිපාතමත්තං; සතියා අවිප්පවාසෙන **අප්පමත්තස්ස**; විරියාතාපෙන **ආතාපිනො**; කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛතාය **පහිතත්තස්ස**; පෙසිතත්තස්සාති අත්ථො; ඉදං වුත්තං හොති යථා අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො අවිජ්ජා විහඤ්ඤෙය්‍ය විජ්ජා උප්පජ්ජෙය්‍ය තමො විහඤ්ඤෙය්‍ය ආලොකො උප්පජ්ජෙය්‍ය එවමෙවස්ස අවිජ්ජා විහතා විජ්ජා උප්පන්නා තමො විහතො ආලොකො උප්පන්නො එතස්සෙව පධානානුයොගස්ස අනුරූපංයෙව ඵලං ලද්ධන්ති.

පුබ්බෙනිවාසකථා නිට්ඨිතා.

චුතූපපාතකථායං **විජ්ජා**ති දිබ්බචක්ඛුඤාණවිජ්ජා; **අවිජ්ජා**ති සත්තානං චුතිපටිසන්ධිච්ඡාදිකා අවිජ්ජා; සෙසං වුත්තනයමෙව; තතියවිජ්ජාය **සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ**ති විපස්සනාපාදකචතුත්ථජ්ඣානචිත්තං වෙදිතබ්බං; **ආසවානං ඛයඤාණායා**ති අරහත්තමග්ගඤාණත්ථාය; අරහත්තමග්ගො හි ආසවවිනාසනතො ආසවානං ඛයොති වුච්චති තත්‍ර චෙතං ඤාණං තත්ථ පරියාපන්නත්තාති; **චිත්තං අභිනින්නාමෙතී**ති විපස්සනාචිත්තං අභිනීහරති; **සො ඉදං දුක්ඛ**න්ති එවමාදිසු එත්තකං දුක්ඛං න ඉතො භිය්‍යොති සබ්බම්පි දුක්ඛසච්චං සරසලක්ඛණපටිවෙධෙන යථාභූතං පජානාති පටිවිජ්ඣති; තස්ස ච දුක්ඛස්ස නිබ්බත්තිකං තණ්හං අයං දුක්ඛසමුදයොති, තදුභයම්පි යං ඨානං පත්වා නිරුජ්ඣති තං තෙසං අප්පවත්ති නිබ්බානං අයං දුක්ඛනිරොධොති, තස්ස ච සම්පාපකං අරියමග්ගං අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති සරසලක්ඛණපටිවෙධෙන යථාභූතං පජානාති පටිවිජ්ඣතීති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො; එවං සරූපතො සච්චානි දස්සෙත්වා ඉදානි කිලෙසවසෙන පරියායතො දස්සෙන්තො ඉමෙ ආසවාති ආදිමාහ; **තස්ස එවං ජානතො එවං පස්සතො**ති තස්ස භික්ඛුනො එවං ජානන්තස්ස එවං පස්සන්තස්ස; සහ විපස්සනාය කොටිප්පත්තං මග්ගං කථෙසි; **කාමාසවා**ති කාමාසවතො; **විමුච්චතී**ති ඉමිනා මග්ගක්ඛණං දස්සෙති මග්ගක්ඛණෙ හි චිත්තං විමුච්චති ඵලක්ඛණෙ විමුත්තං හොති; **විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණ**න්ති ඉමිනා පච්චවෙක්ඛණඤාණං දස්සෙති; **ඛීණා ජාතී**ති ආදීහි තස්ස භූමිං තෙන හි ඤාණෙන සො පච්චවෙක්ඛන්තො ඛීණා ජාතීති ආදීනි පජා

නාති, කතමා පනස්ස ජාති ඛීණා: කථඤ්ච නං පජානාතීති: න තාවස්ස අතීතා ජාති ඛීණා පුබ්බෙව ඛීණත්තා න අනාගතා අනාගතෙ වායාමාභාවතො න පච්චුප්පන්නා විජ්ජමානත්තා යා පන මග්ගස්ස අභාවිතත්තා උප්පජ්ජෙය්‍ය එකචතුපඤ්චවොකාරභවෙසු එකචතුපඤ්චක්ඛන්ධප්පභෙදා ජාති සා මග්ගස්ස භාවිතත්තා අනුප්පාදධම්මතං ආපජ්ජනෙන ඛීණා තං සො මග්ගභාවනාය පහීනකිලෙසෙ පච්චවෙක්ඛිත්වා කිලෙසාභාවෙ විජ්ජමානම්පි කම්මං ආයතිං අප්පටිසන්ධිකං හොතීති ජානන්තො පජානාති; **වුසිතන්ති** වුත්ථං පරිවුත්ථං කතං චරිතං නිට්ඨිතන්ති අත්ථො; **බ්‍රහ්මචරියන්ති** මග්ගබ්‍රහ්මචරියං; පුථුජ්ජනකල්‍යාණකෙන හි සද්ධිං සත්තසෙක්ඛා බ්‍රහ්මචරියවාසං වසන්ති නාම ඛීණාසවො වුත්ථවාසො තස්මා සො අත්තනො බ්‍රහ්මචරියවාසං පච්චවෙක්ඛන්තො වුසිතං බ්‍රහ්මචරියන්ති පජානාති; **කතං කරණීයන්ති** චතූසු සච්චෙසු චතූහි මග්ගෙහි පරිඤ්ඤාපහානසච්ඡිකිරියාභාවනාභිසමයවසෙන සොළසවිධම්පි කිච්චං නිට්ඨාපිතන්ති අත්ථො; පුථුජ්ජනකල්‍යාණකාදයො හි තං කිච්චං කරොන්ති ඛීණාසවො කතකරණීයො තස්මා සො අත්තනො කරණීයං පච්චවෙක්ඛන්තො කතං කරණීයන්ති පජානාති; **නාපරං ඉත්ථත්තායාති** පුන ඉත්ථභාවාය එවං සොළසවිධකිච්චභාවාය කිලෙසක්ඛයාය වා මග්ගභාවනාකිච්චං මෙ නත්ථීති පජානාති; අථවා **ඉත්ථත්තායාති** ඉත්ථභාවතො ඉමස්මා එවං පකාරා ඉදානි වත්තමානක්ඛන්ධසන්තානා අපරං ඛන්ධසන්තානං මය්හං නත්ථි ඉමෙ පන පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤාතා තිට්ඨන්ති ඡින්නමූලකා රුක්ඛා විය තෙ චරිමකවිඤ්ඤාණනිරොධෙන අනුපාදානො විය ජාතවෙදො නිබ්බායිස්සන්තීති පජානාති; ඉධ **විජ්ජාති** අරහත්තමග්ගඤාණවිජ්ජා; **අවිජ්ජාති** චතුසච්චපටිච්ඡාදිකා අවිජ්ජා; සෙසං වුත්තනයමෙව; **අනුච්චාවචසීලස්සාති** යස්ස සීලං කාලෙ හායති කාලෙ වඩ්ඪති සො උච්චාවචසීලො නාම හොති ඛීණාසවස්ස පන සීලං එකන්තවඩ්ඪිතමෙව තස්මා සො අනුච්චාවචසීලො නාම හොති; **වසීභූතන්ති** වසිප්පත්තං; **සුසමාහිතන්ති** සුට්ඨු සමාහිතං ආරම්මණම්හි සුට්ඨපිතං; **ධීරන්ති** ධිතිසම්පන්නං **මච්චුහායිනන්ති** මච්චුං ජහිත්වා ඨිතං; **සබ්බප්පහායිනන්ති** සබ්බෙ පාපධම්මෙ පජහිත්වා ඨිතං; **බුද්ධන්ති** චතුසච්චබුද්ධං; **අන්තිමසාරීරන්ති** සබ්බපච්ඡිමසරීරධරං; **තං නමස්සන්ති ගොතමන්ති** තං ගොතමගොත්තං බුද්ධසාවකා නමස්සන්ති; අථවා ගොතමබුද්ධස්ස සාවකොපි ගොතමො ගොතමං දෙවමනුස්සා නමස්සන්තීතිපි අත්ථො; **පුබ්බෙනිවාසන්ති** පුබ්බෙ නිවුත්ථඛන්ධපරම්පරං; **යො වෙදීති** යො අවෙදි අවගච්ඡති; යොවෙදීතිපි පාඨො යො අවෙදි විදිතං කත්වා පාකටං කත්වා ඨිතොති අත්ථො; **සග්ගාපායඤ්ච පස්සතීති** ඡ කාමාවචරෙ නව බ්‍රහ්මලොකෙ චත්තාරො ච අපායෙ පස්සති; **ජාතික්ඛයං පත්තොති** අරහත්තං පත්තො; **අභිඤ්ඤාවොසිතොති** ජානිත්වා කිච්චවොසානෙන වොසිතො; **මුනීති** මොනෙය්‍යෙන සමන්නාගතො ඛීණාසවමුනි; **එතාහීති** හෙට්ඨා නිද්දිට්ඨාහි පුබ්බෙනිවාසඤාණාදීහි; **නාඤ්ඤං ලපිතලාපනන්ති** යො පන අඤ්ඤෙ තෙවිජ්ජොති අඤ්ඤෙසං ලපිතවචනමත්තමෙව ලපති තමහං තෙවිජ්ජොති න වදාමි අත්තපච්චක්ඛතො ඤත්වා පරස්සපි තීස්සො

විජ්ජා කථෙන්තමෙවාහං තෙවිජ්ජොති වදාමීති අත්ථො; **කලන්ති** කොට්ඨාසං; **නාග්ඝතීති** න පාපුණාති; ඉදානි බ්‍රාහ්මණො භගවතො කථාය පසන්නො පසන්නාකාරං කරොන්තො **අභික්කන්තන්ති** ආදිමාහ.

3. 1. 9.

නවමෙ **යස්සස්සූති** යස්ස භවෙය්‍යුං; **යඤ්ඤන්ති** ආදීසු යජිතබ්බන්ති යඤ්ඤං දෙය්‍යධම්මස්සෙතං නාමං; **සද්ධන්ති** මතකභත්තං; **ථාලිපාකොති** වරපුරිසානං දාතබ්බයුත්තකං භත්තං; **දෙය්‍යධම්මන්ති** වුත්තාවසෙසං යංකිඤ්චි දෙය්‍යධම්මං නාම;* **තෙවිජ්ජෙසු බ්‍රාහ්මණෙසු දානං දදෙය්‍යාති** සබ්බමෙතං දානං තෙවිජ්ජෙසු දදෙය්‍ය තෙවිජ්ජා බ්‍රාහ්මණාව පටිග්ගහෙතුං යුත්තාති දස්සෙති; සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයමෙවාති.

3. 1. 10.

දසමෙ **සඞ්ගාරවොති** එවං නාමකො රාජගහනගරෙ **ජිණ්ණපටිසඞ්ඛරණකාරකො** ආයුත්තකබ්‍රාහ්මණො; **උපසඞ්කමීති** භුත්තපාතරාසො හුත්වා මහාජනපරිවුතො උපසඞ්කමි; **මයමස්සූති** එත්ථ අස්සූති නිපාතමත්තං මයං භො ගොතම බ්‍රාහ්මණා නාමාති ඉදමෙව අත්ථපදං; **යඤ්ඤං යජාමාති** බාහිරසමයෙ සබ්බචතුක්කෙන සබ්බට්ඨකෙන සබ්බසොළසකෙන සබ්බවත්තිංසාය සබ්බචතුසට්ඨියා සබ්බසතෙන සබ්බපඤ්චසතෙනාති එවං පාණඝාතපටිසංයුත්තො යඤ්ඤො නාම හොති තං සන්ධායෙවමාහ; **අනෙකසාරීරිකන්ති** අනෙකසරීරසම්භවං; **යදිදන්ති** යා එසා; **යඤ්ඤාධිකරණන්ති** යඤ්ඤකාරණා; යජනකාරණා චෙව යාජනකාරණා චාති අත්ථො; එකස්මිං හි බහුන්නං දදන්තෙ දාපෙන්තෙපි බහූසුපි බහුන්නං දෙන්තෙසුපි දාපෙන්තෙසුපි පුඤ්ඤපටිපදා අනෙකසාරීරිකා නාම හොති තං සන්ධායෙතං වුත්තං තුය්හඤ්ච තුය්හඤ්ච යජාමීති වදන්තස්සාපි ච ත්වඤ්ච ත්වඤ්ච යජාහීති ආණාපෙන්තස්සාපි ච අනෙකසාරීරිකාව හොති තම්පි සන්ධායෙතං වුත්තං; **යස්ස වා තස්ස වාති** යස්මා වා තස්මා වා; **එකමත්තානං දමෙතීති** අත්තනො ඉන්ද්‍රියදමනවසෙන එකං අත්තානමෙව දමෙති; **එකමත්තානං සමෙතීති** අත්තනො රාගාදිසමනවසෙන එකං අත්තානමෙව සමෙති; **පරිනිබ්බාපෙතීති** රාගාදිපරිනිබ්බානෙනෙව පරිනිබ්බාපෙති; **එවමස්සායන්ති** එවං සන්තෙපි අයං එවමිදං; බ්‍රාහ්මණස්ස කථං සුත්වා සත්ථා චින්තෙසි අයං බ්‍රාහ්මණො පසුඝාතකසංයුත්තං මහායඤ්ඤං අනෙකසාරීරිකපුඤ්ඤපටිපදං වදෙති පබ්බජ්ජාමූලකං පන පුඤ්ඤුප්පත්තිපටිපදං එකසාරීරිකන්ති වදෙති නෙවායං එකසාරීරිකං ජානාති න අනෙකසාරීරිකං හන්දස්ස එකසාරීරිකඤ්ච අනෙකසාරීරිකඤ්ච ප්පිපදං දස්සෙස්සාමීති උපරි දෙසනං වඩ්ඪෙන්තො තෙන හි බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ: තත්ථ **යථා තෙ ඛමෙය්‍යාති** යථා තුය්හං රුච්චෙය්‍ය; **ඉධ තථාගතො ලොකෙ උප්පජ්ජතීති** ආදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතානෙව; **එථායං මග්ගොති** එථ තුම්හෙ අහමනුසාසාමි අයං මග්ගො; **අයං පටිපදාති** තස්සෙව වෙවචනං; **යථා පටිපන්නොති** යෙන මග්ගෙන පටිපන්නො; **අනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියොගධන්ති** අර

* "දෙය්‍යධම්මං නාම අත්ථි" ඉතිකත්ථචි.

හත්තමග්ගසඞ්ඛාතස්ස බ්‍රහ්මචරියස්ස අනුත්තරං ඔගධං උත්තමපතිට්ඨාභූතං නිබ්බානං; **ඉච්චාය**න්ති ඉති අයං; **අප්පට්ඨතරා**ති යත්ථ බහූහි වෙය්‍යාවච්චකරෙහි වා උපකරණෙහි වා අත්ථො නත්ථි; **අප්පසමාරම්භතරා**ති යත්ථ බහුන්නං කම්මච්ඡෙදවසෙන පීළාසඞ්ඛාතො සමාරම්භො නත්ථි; **සෙය්‍යථාපි භවං ගොතමො භවඤ්චානන්දො, එතෙ මෙ පුජ්ජා**ති යථා භවං ගොතමො භවඤ්ච ආනන්දො, එවරූපා මම පූජිතා තුම්හෙයෙව මෙ ජනා මජ්ඣං පුජ්ජා ච පාසංසා චාති ඉමමත්ථං සන්ධායෙතං වදති; තස්ස කිර එවං අහොසි ආනන්දත්ථෙරො මංයෙව ඉමං පඤ්හං කථාපෙතුකාමො, අත්තනො ඛො පන වණ්ණෙ වුච්චන්තෙ පදුස්සනකො නාම නත්ථීති තස්මා පඤ්හං අකථෙතුකාමො වණ්ණභණනෙන වික්ඛෙපං කරොන්තො එවමාහ; **න ඛො ත්‍යාහ**න්ති න ඛො තෙ අහං; ථෙරොපි කිර චින්තෙසි: අයං බ්‍රාහ්මණො පඤ්හං අකථෙතුකාමො පරිවත්තෙති ඉමං පඤ්හං එතංයෙව කථාපෙස්සාමීති තස්මා තං එවමාහ; **සහධම්මිකා**න්ති සකාරණා; **සංසාදෙන්තී**ති නිසීදාපෙති; **නො විස්සජ්ජෙන්තී**ති න කථෙති; **යන්නූනාහං පරිමොචෙය්‍ය**න්ති යන්නූනාහං උභොපෙතෙ විහෙසතො පරිමොචෙය්‍යං; බ්‍රාහ්මණො හි ආනන්දෙන පුච්ඡිතං පඤ්හං අකථෙන්තො විහෙසති ආනන්දොපි බ්‍රාහ්මණං අකථෙන්තං කථාපෙන්තො ඉති උභොපෙතෙ විහෙසතො මොචෙස්සාමීති චින්තෙත්වා එවමාහ; **කා න්වජ්ජා**ති කා නු අජ්ජ; **අන්තරා කථා උදපාදී**ති අඤ්ඤදිස්සා කථාය අන්තරන්තරෙ කතරා කථා උප්පජ්ජීති පුච්ඡති, තදා කිර රාජන්තෙපුරෙ තීණි පාටිහාරියානි ආරබ්භ කථා උදපාදි තං පුච්ඡාමීති සත්ථා එවමාහ; අථ බ්‍රාහ්මණො ඉදානි වත්තුං සක්ඛිස්සාමීති රාජන්තෙපුරෙ උප්පන්නං කථං ආරොචෙන්තො අයං භවජ්ජ භො ගොතමාති ආදිමාහ: **තත්‍ර අයං භවජ්ජා**ති අයං ඛො අජ්ජ; **පුබ්බෙ සුදං**ති එත්ථ සුදන්ති නිපාතමත්තං; **උත්තරි මනුස්සධම්මා**ති දසකුසලකම්මපථසඞ්ඛාතා මනුස්සධම්මා උත්තරිං; **ඉද්ධිපාටිහාරියං දස්සෙසු**න්ති භික්ඛාචාරං ගච්ඡන්තා ආකාසෙනෙව ගමිංසු චෙව ආගමිංසු චාති එවං පුබ්බෙ පවත්තං ආකාසගමනං සන්ධායෙවමාහ; **එතරහි පන බහුතරා ච භික්ඛූ**ති ඉදං සො බ්‍රාහ්මණො පුබ්බෙ භික්ඛූ චත්තාරො පච්චයෙ උප්පාදෙස්සාමාති මඤ්ඤෙ එවමකංසු ඉදානි පච්චයානං උප්පන්නභාවං ඤත්වා සොප්පෙන චෙව පමාදෙන ච වීතිනාමෙන්තීති ලද්ධියා එවමාහ; **පාටිහාරියානී**ති පච්චනීකපටිහරණවසෙන පාටිහාරියානි; **ඉද්ධිපාටිහාරිය**න්ති ඉජ්ඣනවසෙන ඉද්ධි පටිහරණවසෙන පාටිහාරියං ඉද්ධියෙව පාටිහාරියං ඉද්ධිපාටිහාරියං; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො; **අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධ**න්ති ආදීනං අත්ථො චෙව භාවනානයො ච විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතොව; **නිමිත්තෙන ආදිසතී**ති ආගතනිමිත්තෙන වා ගතනිමිත්තෙන වා සීතනිමිත්තෙන වා ඉදං නාම භවිස්සතීති කථෙති; තත්‍රිදං වත්ථු: එකො රාජා තිස්සො මුත්තා ගහෙත්වා පුරොහිතං පුච්ඡි කිමෙම ආචරිය හත්ථෙති සො ඉතො චිතො ච ඔලොකෙසි තෙන ච සමයෙන එකා සරබූ මක්ඛිකං ගහෙස්සාමීති පක්ඛන්තා ගහණකාලෙ මක්ඛිකා පලාතා සො මක්ඛිකාය මුත්තත්තා මුත්තා මහාරාජාති ආහ මුත්තා තාව හොන්තු කති මුත්තාති සො පුන නිමිත්තං ඔලොකෙසි අථාවිදූරෙ කුක්කුටො

නික්ඛන්තං සද්දං නිච්ඡාරෙසි බ්‍රාහ්මණො තිස්සො මහාරාජාති ආහ, එවං
එකච්චො ආගතනිමිත්තෙන කථෙති එතෙනුපායෙන ගතඨිතනිමිත්තෙන
පි කථනං වෙදිතබ්බං; **එවම්පි තෙ මනොති** එවං තව මනො සොම
නස්සිතො වා දොමනස්සිතො වා කාමවිතක්කාදිසම්පයුත්තො වාති; දුති
යං තස්සෙව වෙවචනං; **ඉතිපි තෙ චිත්තන්ති** ඉතිපි තව චිත්තං ඉමඤ්ච
ඉමඤ්ච අත්ථං චින්තයමානං පවත්තතීති අත්ථො; **බහුම්පි ආදිසතීති**
බහුම්පි කථෙති; **තථෙව තං හොතීති** යථා කථිතං තථෙව හොති;
අමනුස්සානන්ති යක්ඛපිසාචාදීනං; **දෙවතානන්ති** චාතුම්මහාරාජිකා
දීනං; **සද්දං සුත්වාති** අඤ්ඤස්ස චිත්තං ඤත්වා කථෙන්තානං සුත්වා; **විතක්ක
විප්ඵාරසද්දන්ති** විතක්කවිප්ඵාරවසෙන උප්පන්නං විප්පලපන්තානං
සුත්තපමත්තාදීනං සද්දං; **සුත්වාති** තං සුත්වා යං විතක්කයතො තස්ස සො
සද්දො උප්පන්නො තස්ස වසෙන එවම්පි තෙ මනොති ආදිසති; තත්‍රිමානි
වත්ථූනි: එකො කිර මනුස්සො අට්ටං කරිස්සාමීති ගාමතො නගරං ගච්ඡ
න්තො නික්ඛන්තට්ඨානතො පට්ඨාය විනිච්ඡයසභායඤ්ච රඤ්ඤො ච රාජ
මහාමත්තානඤ්ච ඉදං කථෙස්සාමි ඉදං කථෙස්සාමීති විතක්කෙන්තො රාජ
කුලං ගතො විය රඤ්ඤො පුරතො ඨිතො විය අට්ටකාරකෙන සද්ධිං කථෙ
න්තො විය ච අහොසි තස්ස තං විතක්කවිප්ඵාරවසෙන නිච්ඡරන්තං සද්දං
සුත්වා එකො පුරිසො කෙනත්ථෙන ගච්ඡසීති ආහ අට්ටකම්මෙනාති ගච්ඡ
ජයො තෙ භවිස්සතීති සො ගන්ත්වා අට්ටං කත්වා ජයමෙව පාපුණි; අපරොපි
ථෙරො මොලියගාමෙ පිණ්ඩාය චරි අථ නං නික්ඛමන්තං එකා දාරිකා
අඤ්ඤවිහිතා න අද්දස සො ගාමද්වාරෙ ඨත්වා නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තො
තං දිස්වා විතක්කයන්තො අගමාසි ගච්ඡන්තොයෙව ච කිං නු ඛො
කුරුමානා දාරිකා න අද්දසාති වචීභෙදං අකාසි පථෙ ඨිතො එකො පුරිසො
සුත්වා තුම්හෙ භන්තෙ මොලියගාමෙ චරිත්ථාති ආහ; **මනොසඞ්ඛාරා
පණිහිතාති** චිත්තසඞ්ඛාරා සුට්ඨපිතා; **විතක්කෙස්සතීති** විතක්කයිස්සති
පවත්තයිස්සතීති පජානාති; ජානන්තො ච ආගමනෙන ජානාති පුබ්බභා
ගෙන ජානාති අන්තොසමාපත්තියං චිත්තං අපලොකෙත්වා ජානාති; ආග
මනෙන ජානාති නාම: කසිණපරිකම්මකාලෙයෙව යෙනාකාරෙනෙස කසි
ණභාවනං ආරද්ධො පඨමජ්ඣානං වා චතුත්ථජ්ඣානං වා අට්ඨ වා සමා
පත්තියො නිබ්බත්තෙස්සතීති පජානාති; පුබ්බභාගෙන ජානාති නාම:
පඨමවිපස්සනාය ආරද්ධායෙව ජානාති යෙනාකාරෙනෙස විපස්සනං
ආරද්ධො සොතාපත්තිමග්ගං වා නිබ්බත්තෙස්සති අරහත්තමග්ගං වා
නිබ්බත්තෙස්සතීති ජානාති; අන්තොසමාපත්තියං චිත්තං ඔලොකෙත්වා
ජානාති නාම: යෙනාකාරෙන ඉමස්ස මනොසඞ්ඛාරා සුට්ඨපිතා ඉමස්ස නාම
චිත්තස්ස අනන්තරා ඉමං නාම විතක්කං විතක්කෙස්සති ඉතො වුට්ඨිතස්ස
එතස්ස හානභාගියො වා සමාධි භවිස්සති ඨිතිභාගියො වා විසෙසභාගියො
වා නිබ්බෙධභාගියො වා අභිඤ්ඤායො වා නිබ්බත්තෙස්සතීති ජානාති; තත්ථ
පුථුජ්ජනො චෙතොපරියඤාණලාභී පුථුජ්ජනානංයෙව චිත්තං ජානාති න
අරියානං අරියෙසුපි හෙට්ඨිමො උපරිමස්ස චිත්තං න ජානාති උපරිමො පන
හෙට්ඨිමස්ස ජානාති එතෙසු ච සොතාපන්නො සොතාපත්තිඵලසමාපත්තිං

සමාපජ්ජති, සකදාගාමි අනාගාමි අරහා අරහත්තඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජති උපරිමො හෙට්ඨිමං න සමාපජ්ජති තෙසං හි හෙට්ඨිමා හෙට්ඨිමා සමාපත්ති තත්‍ර වත්තියෙව හොති; **තථෙව තං හොතීති** එතං එකංසෙන තථෙව හොති; චෙතොපරියඤාණවසෙන ඤාතං හි අඤ්ඤථා භාවී නාම නත්ථි; **එවං විතක්කෙථාති** එවං නෙක්ඛම්මවිතක්කාදයො පවත්තෙන්තො විතක්කෙථ; **මා එවං විතක්කයිත්ථාති** එවං කාමවිතක්කාදයො පවත්තෙන්තො මා විතක්කයිත්ථ; **එවං මනසි කරොථාති** එවං අනිච්චසඤ්ඤමෙව දුක්ඛසඤ්ඤාදිසු වා අඤ්ඤතරං මනසි කරොථ; **මා එවන්ති** නිච්චන්ති ආදිනා නයෙන මා මනසාකත්ථ; **ඉදන්ති** ඉදං පඤ්චකාමගුණරාගං පජහථ; **ඉදඤ්ච උපසම්පජ්ජාති** ඉදං චතුමග්ගඵලප්පභෙදං ලොකුත්තරධම්මමෙව උපසම්පජ්ජ පාපුණිත්වා නිප්ඵාදෙත්වා විහරථ; **මායාසහධම්මරූපං විය ඛායතීති** මායාය සමානකාරණජාතිකං විය හුත්වා උපට්ඨාති මායාකාරොපි හි උදකං ගහෙත්වා තෙලං කරොති තෙලං ගහෙත්වා උදකන්ති එවං අනෙකරූපං මායං දස්සෙති ඉදම්පි පාටිහාරියං තථාරූපමෙවාති ඉදම්පි මෙ භො ගොතම පාටිහාරියං මායාසහධම්මරූපං විය ඛායතීති චින්තාමණිකවිජ්ජාසරික්ඛකතං සන්ධාය එවමාහ; චින්තාමණිකවිජ්ජං ජානන්තාපි හි ආගච්ඡන්තමෙව දිස්වා අයං ඉදං නාම විතක්කෙන්තො ආගච්ඡතීති පජානන්ති තථා ඉදං නාම විතක්කෙන්තො ඨිතො ඉදං නාම විතක්කෙන්තො නිසින්නො ඉදං නාම විතක්කෙන්තො නිපන්නොති ජානන්ති; **අභික්කන්තතරන්ති** සුන්දරතරං; **පණීතතරන්ති** උත්තමතරං; **භවං හි ගොතමො අවිතක්කං අවිචාරන්ති** ඉධ බ්‍රාහ්මණො අවසෙසං ආදෙසනාපාටිහාරියං බාහිරකන්ති න ගණ්හි ඉදඤ්ච පන සබ්බම්පි සො බ්‍රාහ්මණො තථාගතස්ස වණ්ණං කථෙන්තො යෙව ආහ; **අද්ධා ඛො ත්‍යායන්ති** එකංසෙනෙව තයා අයං; **ආසජ්ජ උපනීය වාචා භාසිතාති** මම ගුණෙ ඝට්ටෙත්වා මම ගුණා තං සන්තිකං උපනීතා වාචා භාසිතා; **අපි ච ත්‍යාහං ව්‍යාකරිස්සාමීති** අපි ච තෙ අහමෙව කථෙස්සාමි; සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

බ්‍රාහ්මණවග්ගො පඨමො.

---

3. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **තිත්ථායතනානීති** තිත්ථභූතානි ආයතනානි තිත්ථියානං වා ආයතනානි; තත්ථ තිත්ථං ජානිතබ්බං තිත්ථකරා ජානිතබ්බා තිත්ථියා ජානිතබ්බා තිත්ථියසාවකා ජානිතබ්බා: තිත්ථං නාම ද්වාසට්ඨිදිට්ඨියො; තිත්ථකරා නාම තාසං දිට්ඨීනං උප්පාදකා; තිත්ථියා නාම යෙසං තා දිට්ඨියො රුච්චන්ති ඛමන්ති; තිත්ථියසාවකා නාම තෙසං පච්චයදායකා; ආයතනන්ති "අස්සානං කම්බොජො ආයතනං ගුන්නං දක්ඛිණාපථො ආයතන"න්ති එත්ථ සඤ්ජාතිඨානං ආයතනං නාම:-

"මනොරමෙ ආයතනෙ සෙවන්ති නං විහඞ්ගමා
ඡායං ඡායත්ථිනො යන්ති ඵලත්ථං ඵලභොජනො"ති.

එත්ථ සමොසරණට්ඨානං; "පඤ්චිමානි භික්ඛවෙ විමුත්තායතනානී" ති එත්ථ කාරණං තං ඉධ සබ්බම්පි ලබ්භති; සබ්බෙපි හි දිට්ඨිගතිකා සඤ්ඤායමානා ඉමෙසුයෙව තීසු ඨානෙසු සඤ්ඤායන්ති සමොසරමානාපි එතෙසුයෙව තීසු ඨානෙසු සමොසරන්ති සන්නිපතන්ති දිට්ඨිගතිකභාවෙ ච නෙසං එතානෙව තීණි කාරණානීති තිත්ථභූතානි සඤ්ඤාතිආදිනා අත්ථෙන ආයතනානිපි තිත්ථායතනානි; තෙනෙවත්ථෙන තිත්ථියානං ආයතනානිපි තිත්ථායතනානි; **සමනුයුඤ්ජියමානානීති** කා නාමෙතා දිට්ඨියොති එවං පුච්ඡියමානානි; **සමනුගාහියමානානීති** කිං කාරණා එතා දිට්ඨියො උප්පන්නාති එවං සම්මා අනුගාහියමානානි; **සමනුභාසියමානානීති** පටිනිස්සජ්ජෙථෙතානි පාපකානි දිට්ඨිගතානීති එවං සම්මා අනුභාසියමානානි; අපි ච තීණිපි එතානි අනුයොගපුච්ඡාවෙවචනානෙව; තෙන වුත්තං අට්ඨකථායං: "සමනුයුඤ්ජන්තීති වා සමනුගාහන්තීති වා සමනුභාසන්තීති වා එසෙ එකෙ එකට්ඨෙ සමෙ සභාගෙ තජ්ජාතෙ තඤ්ඤෙවා"ති; **පරම්පි ගන්ත්වාති** ආචරියපරම්පරා ලද්ධිපරම්පරා අත්තභාවපරම්පරාති එතෙසු යං කිඤ්චි පරම්පරං ගන්ත්වාපි; **අකිරියාය සණ්ඨහන්තීති** අකිරියමෙව සන්තිට්ඨන්ති; අම්හාකං ආචරියො පුබ්බෙකතවාදී අම්හාකං පාචරියො පුබ්බෙකතවාදී අම්හාකං ආචරියපාචරියො පුබ්බෙකතවාදී අම්හාකං ආචරියො ඉස්සරනිම්මානවාදී අම්හාකං පාචරියො ඉස්සරනිම්මානවාදී අම්හාකං ආචරියපාචරියො ඉස්සරනිම්මානවාදී අම්හාකං ආචරියො අහෙතුකඅප්පච්චයවාදී අම්හාකං පාචරියො අහෙතුකඅප්පච්චයවාදී අම්හාකං ආචරියපාචරියො අහෙතුකඅප්පච්චයවාදීති එවං ගච්ඡන්තානි හි එතානි ආචරියපරම්පරං ගච්ඡන්ති නාම; අම්හාකං ආචරියො පුබ්බෙකතලද්ධිකො අම්හාකං පාචරියො—පෙ—අම්හාකං ආචරියපාචරියො අහෙතුකඅප්පච්චයලද්ධිකො එවං ගච්ඡන්තානි ලද්ධිපරම්පරං ගච්ඡන්ති නාම; අම්හාකං ආචරියස්ස අත්තභාවො පුබ්බෙකතහෙතු අම්හාකං පාචරියස්ස—පෙ—අම්හාකං ආචරියපාචරියස්ස අත්තභාවො අහෙතුඅප්පච්චයොති එවං ගච්ඡන්තානි අත්තභාවපරම්පරං ගච්ඡන්ති නාම; එවං පන සුවිදූරවිදූරම්පි ගච්ඡන්තානි අකිරියමෙවයෙව සණ්ඨහන්ති; **එකොපි** එතෙසං දිට්ඨිගතිකානං කත්තා වා කාරෙතා වා න පඤ්ඤායති; **පුරිසපුග්ගලොති** සත්තො; කාමඤ්ච පුරිසොතිපි වුත්තෙ පුග්ගලොතිපි වුත්තෙ සත්තොයෙව වුත්තො හොති අයං පන සම්මුතිකථා නාම යො යථා ජානාති තස්ස තථා වුච්චති; **පටිසංවෙදෙතීති** අත්තනො සන්තානෙ උප්පන්නං **ජානාති** පටිසංවිදිතං කරොති අනුභවති වා; **පුබ්බෙකතහෙතූති** පුබ්බෙකතකාරණා; පුබ්බෙකතකම්මපච්චයෙනෙව පටිසංවෙදෙතීති අත්ථො; ඉමිනා කම්මවෙදනඤ්ච කිරියවෙදනඤ්ච පටික්ඛිපිත්වා එකං විපාකවෙදනමෙව සම්පටිච්ඡන්ති යෙ වා ඉමෙ පිත්තසමුට්ඨානා ආබාධා සෙම්හසමුට්ඨානා වාතසමුට්ඨානා සන්නිපාතිකා උතුපරිණාමජා විසමපරිහාරජා—පෙ—ඔපක්කමිකා ආබාධා කම්මවිපාකජා ආබාධාති අට්ඨ රොගා වුත්තා තෙසු සත්ත පටික්ඛිපිත්වා එකං විපාකවෙදනංයෙව සම්පටිච්ඡන්ති; යෙපිමෙ දිට්ඨධම්මවෙදනියං උපපජ්ජවෙදනියං අපරපරියායවෙදනියන්ති තයො කම්මරාසයො වුත්තා තෙසුපි ද්වෙ පටිබාහිත්වා එකං අපරපරියායකම්මමෙව

සම්පටිච්ඡන්ති; යෙපිමෙ දිට්ඨධම්මවෙදනියො විපාකො උපපජ්ජවෙදනියො
අපරපරියායවෙදනියොති තයො විපාකරාසයො තෙසුපි ච පටිබාහිත්වා
එකං අපරපරියායවිපාකමෙව සම්පටිච්ඡන්ති; යෙපිමෙ කුසලචෙතනා අකුස
ලචෙතනා විපාකචෙතනා කිරියචෙතනාති චත්තාරො චෙතනාරාසයො
තෙසුපි තයො පටිබාහිත්වා එකං විපාකචෙතනංයෙව සම්පටිච්ඡන්ති; **ඉස්සර**
නිම්මානහෙතූති ඉස්සරනිම්මානකාරණා; ඉස්සරෙන නිම්මිතත්තා පටිසං
වෙදෙන්තීති අත්ථො; අයං හි තෙසං අධිප්පායො: ඉමා තිස්සො වෙදනා පච්චුප්ප
න්නෙ අත්තනා කතමූලකෙන වා ආණත්තිමූලකෙන වා පුබ්බෙ කතෙන වා
අහෙතුඅප්පච්චයා වා පටිසංවෙදිතුං නාම න සක්කා ඉස්සරනිම්මානකාරණා
යෙව පන ඉමා පටිසංවෙදෙන්තීති; එවං වාදිනො පනෙතෙ හෙට්ඨා වුත්තෙසු
අට්ඨසු රොගෙසු එකම්පි අසම්පටිච්ඡිත්වා සබ්බෙ පටිබාහන්ති හෙට්ඨා
වුත්තෙසු ච තීසු ච කම්මරාසීසු තීසු විපාකරාසීසු චතූසු චෙතනාරාසීසු
එකම්පි අසම්පටිච්ඡිත්වා සබ්බෙපි පටිබාහන්ති; **අහෙතුඅප්පච්චයා**ති
හෙතුඤ්ච පච්චයඤ්ච විනා අකාරණෙනෙව පටිසංවෙදෙන්තීති අත්ථො; අයං
හි තෙසං අධිප්පායො: ඉමා තිස්සො වෙදනා පච්චුප්පන්නෙ අත්තනා කත
මූලකෙන වා පුබ්බෙ කතෙන වා ඉස්සරනිම්මානහෙතුනා වා පටිසංවෙදි
තුං නාම න සක්කා අහෙතුඅප්පච්චයායෙව පන ඉමා පටිසංවෙදෙන්තීති,
එවං වාදිනො පනෙතෙ හෙට්ඨා වුත්තෙසු රොගාදීසු එකම්පි අසම්පටිච්ඡිත්වා
සබ්බං පටිබාහන්ති, එවං සත්ථා මාතිකං නික්ඛිපිත්වා ඉදානි තං විභජිත්වා
දස්සෙතුං තත්‍ර භික්ඛවෙති ආදිමාහ: **තත්ථ එවං වදාමීති** ලද්ධිපතිට්ඨා
පනත්ථං එවං වදාමීති දස්සෙති; ලද්ධිං හි අපතිට්ඨාපෙත්වා නිග්ගය්හමානා
ලද්ධිතො ලද්ධිං සඞ්කමන්ති භො ගොතම කිං මයං පුබ්බෙ කතවාදං වදාමාති
ආදීනි වදන්ති ලද්ධියා පන පතිට්ඨාය සඞ්කමිතුං අලභන්තා සුනිග්ගය්හා
හොන්ති ඉති තෙසං ලද්ධිපතිට්ඨාපනත්ථං එවං වදාමීති ආහ; **තෙන හා**
යස්මන්තොති තෙන හි ආයස්මන්තො; කිං වුත්තං හොති යදි එතං
සච්චං එවං සන්තෙ තෙන තුම්හාකං වාදෙන; **පාණාතිපාතිනො**
භවිස්සන්ති පුබ්බෙ කතහෙතූති යෙ කෙචි ලොකෙ පාණං අතිපාතෙන්ති
සබ්බෙ තෙ පුබ්බෙ කතහෙතු පාණාතිපාතිනො භවිස්සන්ති; කිං කාරණා:
නත්ථි පාණාතිපාතකම්මං අත්තනා කතමූලකෙන න ආණත්තිමූලකෙන න
ඉස්සරනිම්මානහෙතුනා න අහෙතුඅප්පච්චයා සක්කා පටිසංවෙදෙතුං
පුබ්බෙකතහෙතුයෙව පටිසංවෙදෙන්තීති අයං වො ලද්ධි යථා ච පාණාතිපාති
නො එවං පාණාතිපාතා විරමන්තාපි පුබ්බෙ කතහෙතුයෙව විරමිස්සන්ති
ඉති භගවා තෙසංයෙව ලද්ධිං ගහෙත්වා තෙසං නිග්ගහං ආරොපෙති, ඉමිනා
නයෙන අදින්නාදායිනොති ආදීසුපි යොජනා වෙදිතබ්බා; **සාරතො**
පච්චාගච්ඡතන්ති සාරභාවෙන ගණ්හන්තානං; **ඡන්දො**ති කත්තුකම්‍යතා
ඡන්දො; **ඉදං වා කරණීයං ඉදං වා අකරණීය**න්ති එත්ථ අයමධිප්පා
යො ඉදං වා කරණීයන්ති කත්තබ්බස්ස කරණත්ථාය ඉදං වා **අකරණීය**
න්ති අකත්තබ්බස්ස අකරණත්ථාය; කත්තුකම්‍යතා වා පච්චත්තපුරිසකා
රො වා න හොති; ඡන්දවායාමෙසු වා අසන්තෙසු ඉදං කත්තබ්බං ඉදං න
කත්තබ්බන්ති පි න හොති; ඉති **කරණීයාකරණීයෙ ඛො පන සච්ච**

ඛො ථෙතතො අනුපලබ්භියමානෙ එවං කත්තබ්බෙ ච අකත්තබ්බෙ ච භූතතො ථිරතො අපඤ්ඤායමානෙ අලබ්භමානෙ; යදි හි කත්තබ්බං කාතුං අකත්තබ්බතො ච විරමිතුං ලභෙය්‍ය කරණීයාකරණීයං සච්චතො ථෙතතො උපලබ්භෙය්‍ය යස්මා පන උභයම්පි තං එස න ලබ්භති තස්මා තං සච්චතො ථෙතතො න උපලබ්භති එවං තස්මිං අනුපලබ්භියමානෙති අත්ථො; **මුට්ඨස්සතීන**න්ති නට්ඨස්සතීනං විස්සට්ඨස්සතීනං; **අනාරක්ඛානං විහරන්ත**න්ති ඡසු ද්වාරෙසු නිරාරක්ඛානං විහරන්තානං; **න හොති පච්චත්තං සහධම්මිකො සමණවාදො**ති එවම්භූතානං තුම්හාකං වා අඤ්ඤෙසං වා මයං සමණාති පච්චත්තං සකාරණො සමණවාදො න හොති න ඉජ්ඣති; සමණාපි හි පුබ්බෙ කතකාරණායෙව හොන්ති අස්සමණාපි පුබ්බෙ කතකාරණායෙවාති; **සහධම්මිකො**ති සකාරණො; **නිග්ගහො හොතී**ති මම නිග්ගහො හොති; තෙ පන නිග්ගහීතා හොන්තීති එවං පුබ්බෙ කතවාදිනො නිග්ගහෙත්වා ඉදානි ඉස්සරනිම්මානවාදිනො නිග්ගහෙතුං තත්‍ර භික්ඛවෙති ආදිමාහ: තස්සත්ථො පුබ්බෙකතවාදෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො තථා අහෙතුවාදවාරෙපි, එවං ඉමෙසං තිත්ථායතනානං පරම්පි ගන්ත්වා අකිරියාය සණ්ඨහනභාවෙන තුච්ඡභාවං අනිය්‍යානිකභාවං අසාරභාවෙන ථුසකොට්ටනසදිසතං ආපජ්ජනභාවෙන අග්ගිසඤ්ඤාය ධම්මාන ඛජ්ජුපනකසරික්ඛතං තණ්ඩිට්ඨිකානං පුරිමස්සපි මජ්ඣිමස්සපි පච්ඡිමස්සපි අන්තදස්සනතාය අභාවෙන අණ්ඩවෙණුපමතං සද්දමත්තමෙව තානි ගහෙත්වා සාරදිට්ඨිකානං පථවියං පතිතස්ස බෙලුවපක්කස්ස දද්දභායිතසද්දං සුත්වා පථවී සංවට්ටමානා ආගච්ඡතීති සඤ්ඤාය පලායන්තෙන සසකෙන සරික්ඛභාවඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි අත්තනා දෙසිතස්ස ධම්මස්ස සාරභාවඤ්චෙව නිය්‍යානිකභාවඤ්ච දස්සෙතුං අයං ඛො පන භික්ඛවෙති ආදිමාහ: තත්ථ **අනිග්ගහිතො**ති අඤ්ඤෙහි අනිග්ගහීතො නිග්ගහෙතුං අසක්කුණෙය්‍යො; **අසංකිලිට්ඨො**ති නික්කිලෙසො පරිසුද්ධො; සංකිලිට්ඨං තං කරිස්සාමාති පවත්තෙහිපි තථා කාතුං අසක්කුණෙය්‍යො; **අනුපවජ්ජො**ති උපවාදවිනිම්මුත්තො; **අප්පතිකුට්ඨො**ති කිං ඉමිනා හරථ නන්ති එවං අප්පටිබාහිතො අනුපක්කුට්ඨො වා; **විඤ්ඤූහී**ති පණ්ඩිතෙහි; අපණ්ඩිතානං හි අජානිත්වා කථිතානං වචනං අප්පමාණං තස්මා විඤ්ඤූහීති ආහ, ඉදානි තස්ස ධම්මස්ස දස්සනත්ථං කතමො ච භික්ඛවෙති පඤ්හං පුච්ඡිත්වා ඉමා ඡ ධාතුයොති ආදිනා නයෙන මාතිකං නික්ඛිපිත්වා යථාපටිපාටියා විභජිත්වා දස්සෙන්තො පුන ඉමා ඡ ධාතුයොති ආදිමාහ: තත්ථ **ධාතුයො**ති සභාවා; නිජ්ජීවනිස්සත්තභාවප්පකාසකො හි සභාවට්ඨො ධාතට්ඨො නාම; **ඵස්සායතනානී**ති විපාකඵස්සානං ආකරට්ඨෙන ආයතනානි; **මනොපවිචාරා**ති විතක්කවිචාරපදෙහි අට්ඨාරසසු ඨානෙසු මනස්ස උපවිචාරා; **පථවීධාතූ**ති පතිට්ඨාධාතු; **ආපොධාතූ**ති ආබන්ධනධාතු; **තෙජොධාතූ**ති පරිපාචනධාතු; **වායොධාතූ**ති විත්ථම්භනධාතු; **ආකාසධාතූ**ති අසම්ඵුට්ඨධාතු; **විඤ්ඤාණධාතූ**ති විජානනධාතු; එවමිදං ධාතුකම්මට්ඨානං ආගතං තං ඛො පනෙතං සඞ්ඛෙපතො ආගතට්ඨානෙ සඞ්ඛෙපතොපි විත්ථාරතොපි කථෙතුං වට්ටති විත්ථාරතො ආගතට්ඨානෙ සඞ්ඛෙපතො කථෙතුං න වට්ටති

විත්ථාරතොව වට්ටති ඉමස්මිං පන තිත්ථායතනසුත්තෙන ඉදං සඞ්ඛෙපතො ඡධාතුවසෙන කම්මට්ඨානං ආගතං තං උභයථාපි කථෙතුං වට්ටති, සඞ්ඛෙපතො ඡධාතුවසෙන කම්මට්ඨානං පරිගණ්හන්තොපි එවං පරිගණ්හාති පඨවිධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වායොධාතූති ඉමානි චත්තාරි මහාභූතානි ආකාසධාතු උපාදාරූපං එකස්මිඤ්ඤෙව උපාදාරූපෙ දිට්ඨෙ සෙසානි තෙවීසති දිට්ඨානෙවාති සල්ලක්ඛෙතබ්බානි, විඤ්ඤාණධාතූති චිත්තං විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො හොති තෙන සහජාතා වෙදනා වෙදනාක්ඛන්ධො සඤ්ඤා සඤ්ඤාක්ඛන්ධො ඵස්සො ච චෙතනා ච සඞ්ඛාරක්ඛන්ධොති ඉමෙ චත්තාරො අරූපක්ඛන්ධා නාම, චත්තාරි පන මහාභූතානි චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදාය රූපං රූපක්ඛන්ධො නාම තත්ථ චත්තාරො අරූපක්ඛන්ධා නාමං රූපක්ඛන්ධො රූපන්ති නාමඤ්ච රූපඤ්චාති ද්වෙයෙව ධම්මා හොන්ති තතො උද්ධං සත්තො වා ජීවො වා නත්ථීති එවං එකස්ස භික්ඛුනො සඞ්ඛෙපතො ඡධාතුවසෙන අරහත්තසම්පාපකං කම්මට්ඨානං වෙදිතබ්බං, විත්ථාරතො පරිගණ්හන්තො පන චත්තාරි මහාභූතානි පරිගණ්හිත්වා ආකාසධාතුපරිග්ගහානුසාරෙන තෙවීසති උපාදාරූපානි පරිගණ්හාති අථ තෙසං පච්චයං උපපරික්ඛන්තො පුන චත්තාරෙව මහාභූතානි දිස්වා තෙසු පඨවිධාතු වීසතිකොට්ඨාසා ආපොධාතු ද්වාදස තෙජොධාතු චත්තාරො වායොධාතු ඡ කොට්ඨාසාති කොට්ඨාසවසෙන සමොධානෙත්වා ද්වාචත්තාලීසමහාභූතානි ච වවත්ථපෙත්වා තෙසු තෙවීසති උපාදාරූපානි පක්ඛිපිත්වා පඤ්චසට්ඨි රූපානි වවත්ථපෙති තානි ච වත්ථුරූපෙන සද්ධිං ඡසට්ඨි හොන්තීති ඡසට්ඨි රූපානි පස්සති, විඤ්ඤාණධාතු පන ලොකියචිත්තවසෙන එකාසීති චිත්තානි තානි සබ්බානිපි විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො නාම හොති තෙහි සහජාතවෙදනාදයොපි තත්තකායෙවාති එකාසීතිවෙදනා වෙදනාක්ඛන්ධො එකාසීති සඤ්ඤා සඤ්ඤාක්ඛන්ධො එකාසීතිචෙතනා සඞ්ඛාරක්ඛන්ධොති ඉමෙ චත්තාරො අරූපක්ඛන්ධා තෙභූමකවසෙන ගය්හමානා චතුවීසාධිකානි තීණි ධම්මසතානි හොන්ති, ඉති ඉමෙ ච අරූපධම්මා ඡසට්ඨි ච රූපධම්මාති සබ්බෙපි සමොධානෙත්වා නාමඤ්ච රූපඤ්චාති ද්වෙව ධම්මා හොන්ති තතො උද්ධං සත්තො වා ජීවො වා නත්ථීති නාමරූපවසෙන පඤ්චක්ඛන්ධෙ වවත්ථපෙත්වා තෙසං පච්චයං පරියෙසන්තො අවිජ්ජාපච්චයා තණ්හාපච්චයා කම්මපච්චයා ආහාරපච්චයාති එවං පච්චයං දිස්වා අතීතෙපි ඉමෙහි පච්චයෙහි ඉදං නාමරූපවට්ටං පවත්තිත්ථ අනාගතෙපි එතෙහි පච්චයෙහි පවත්තිස්සති එතරහිපි එතෙහියෙව පවත්තතීති තීසු කාලෙසු කඞ්ඛං විතරිත්වා අනුක්කමෙන පටිපජ්ජමානො අරහත්තං පාපුණාති එවං විත්ථාරතොපි ඡධාතුවසෙන අරහත්තසම්පාපකං කම්මට්ඨානං වෙදිතබ්බං; **චක්ඛුං ඵස්සායතනන්ති** සුවණ්ණාදීනං සුවණ්ණාදි ආකරො විය ද්වෙ චක්ඛුවිඤ්ඤාණානි ද්වෙ සම්පටිච්ඡනානි තීණි සන්තීරණානීති ඉමෙහි සත්තහි විඤ්ඤාණෙහි සහජාතානං සත්තන්නං ඵස්සානං සමුට්ඨානට්ඨෙන ආකරොති ආයතනං; සොතං ඵස්සායතනන්තිආදීසුපි එසෙව නයො; **මනො ඵස්සායතනන්ති** එත්ථ පන ද්වාවීසති විපාකඵස්සා වෙදිතබ්බා; ඉති ඉදං ඡඵස්සායතනවසෙන කම්මට්ඨානං ආගතං තං සඞ්ඛෙපතොපි විත්ථාරතොපි කථෙතබ්බං, සඞ්ඛෙපතො තාව එත්ථ හි පුරි

මානි පඤ්ච ආයතනානි උපාදාරූපං තෙසු දිට්ඨෙසු අවසෙසං උපාදාරූපං දිට්ඨමෙව හොති ඡට්ඨං ආයතනං චිත්තං තං විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො හොති තෙන සහජාතා වෙදනාදයො සෙසා තයො අරූපක්ඛන්ධාති හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සඞ්ඛෙපතො ච විත්ථාරතො ච අරහත්තසම්පාපකං කම්මට්ඨානං වෙදිතබ්බං; **චක්ඛුනා රූපං දිස්වාති** චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන රූපං පස්සිත්වා; **සොමනස්සට්ඨානියන්ති** සොමනස්සකාරණභූතං; **උපවිචරතීති** තත්ථ මනං චාරෙන්තො උපවිචරති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො, එත්ථ ච ඉට්ඨං වා හොතු අනිට්ඨං වා යං රූපං දිස්වා සොමනස්සං උප්පජ්ජති තං සොමනස්සට්ඨානියං නාම යං දිස්වා දොමනස්සං උප්පජ්ජති තං දොමනස්සට්ඨානියං නාම යං දිස්වා උපෙක්ඛා උප්පජ්ජති තං උපෙක්ඛාට්ඨානියං නාමාති වෙදිතබ්බං; සද්දාදීසුපි එසෙව නයො, ඉති ඉදං සඞ්ඛෙපතො කම්මට්ඨානං ආගතං තං ඛො පනෙතං සඞ්ඛෙපතො ආගතට්ඨානෙ සඞ්ඛෙපතොපි විත්ථාරතොපි කථෙතුං වට්ටති විත්ථාරතො ආගතට්ඨානෙ සඞ්ඛෙපතො කථෙතුං න වට්ටති ඉමස්මිං පන තිත්ථායතනසුත්තෙ ඉදං සඞ්ඛෙපතො අට්ඨාරසමනොපවිචාරවසෙන කම්මට්ඨානං ආගතං තං සඞ්ඛෙපතොපි විත්ථාරතොපි කථෙතුං වට්ටති, තත්ථ සඞ්ඛෙපතො තාව චක්ඛු සොතං ඝානං ජිව්හා කායො රූපං සද්දො ගන්ධො රසොති ඉමානි නව උපාදාරූපානි තෙසු දිට්ඨෙසු සෙසං උපාදාරූපං දිට්ඨමෙව හොති ඵොට්ඨබ්බං තීණි මහාභූතානි තෙසු දිට්ඨෙසු චතුත්ථං දිට්ඨමෙව හොති මනො විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො තෙන සහජාතා වෙදනාදයො තයො අරූපක්ඛන්ධාති හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව සඞ්ඛෙපතො ච විත්ථාරතො ච අරහත්තසම්පාපකං කම්මට්ඨානං වෙදිතබ්බං; **අරියසච්චානීති** අරියභාවකරානි අරියපටිවිද්ධානි වා සච්චානි; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො විත්ථාරතො පනෙතං පදං විසුද්ධිමග්ගෙ පකාසිතං; ඡන්නං භික්ඛවෙ ධාතූනන්ති ඉදං කිමත්ථං ආරද්ධං: සුඛාවබොධනත්ථං යස්ස හි තථාගතො ද්වාදසපදං පච්චයාවට්ටං කථෙතුකාමො හොති තස්ස ගබ්භාවක්කන්තිවට්ටං දස්සෙති ගබ්භාවක්කන්තිවට්ටස්මිං හි දස්සිතෙ කථෙතුම්පි සුඛං හොති පරං අවබොධෙතුම්පීති සුඛාවබොධනත්ථං ඉදං ආරද්ධන්ති වෙදිතබ්බං; තත්ථ **ඡන්නං ධාතූනන්ති** හෙට්ඨා වුත්තානංයෙව පථවිධාතුආදීනං; **උපාදායාති** පටිච්ච; එතෙන පච්චයමත්තං දස්සෙති ඉදං වුත්තං හොති ඡධාතුපච්චයා ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොතීති කස්ස ඡන්නං ධාතූනං පච්චයෙන කිං මාතු උදාහු පිතූති: න මාතු න පිතු පටිසන්ධිග්ගහණකසත්තස්සෙව පන ඡන්නං ධාතූනං පච්චයෙන ගබ්භස්ස. අවක්කන්ති නාම හොති, ගබ්භො ච නාමෙසො නිරයගබ්භො තිරච්ඡානයොනිගබ්භො පෙත්තිවිසයගබ්භො මනුස්සගබ්භො දෙවගබ්භොති නානප්පකාරකො හොති ඉමස්මිං පන ඨානෙ මනුස්සගබ්භො අධිප්පෙතො; **අවක්කන්ති හොතීති** ඔක්කන්ති නිබ්බත්ති පාතුභාවො හොති; කථං හොතීති: **තිණ්ණං** සන්නිපාතෙන; වුත්තං හෙතං: "**තිණ්ණං** ඛො පන භික්ඛවෙ සන්නිපාතා ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොති කතමෙසං **තිණ්ණං** ඉධ මාතාපිතරො ච න සන්නිපතිතා හොන්ති මාතා ච උතුනී හොති ගන්ධබ්බො ච පච්චුපට්ඨිතො හොති නෙව තාව ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොති, ඉධ මාතාපිතරො ච සන්නිපතිතා

හොන්ති මාතා ච උතුනී හොති ගන්ධබ්බො ච න පච්චුපට්ඨිතො හොති නෙව තාව ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොති, යතො ච ඛො භික්ඛවෙ මාතාපි තරො ච සන්නිපතිතා හොන්ති මාතා ච උතුනී හොති ගන්ධබ්බො ච පච්චුපට්ඨිතො හොති එවං තිණ්ණං සන්නිපාතා ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොතී”ති; **ඔක්කන්තියා සති නාමරූප**න්ති විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපන්ති වුත්තට්ඨානෙ වත්ථුදසකං කායදසකං භාවදසකං තයො අරූපිනො ඛන්ධාති තෙත්තිංසධම්මා ගහිතා ඉමස්මිං ඔක්කන්තියා සති නාමරූපන්ති වුත්තට්ඨානෙ විඤ්ඤාණක්ඛන්ධම්පි පක්ඛිපිත්වා ගබ්භසෙය්‍යකානං පටිසන්ධික්ඛණෙ චතුත්තිංසධම්මා ගහිතාති වෙදිතබ්බා; නාමරූපපච්චයා සළායතනන්ති ආදීහි යථෙව ඔක්කන්තියා සති නාමරූපපාතුභාවො දස්සිතො එවං නාමරූපෙ සති සළායතනපාතුභාවො සළායතනෙ සති ඵස්සපාතුභාවො ඵස්සෙ සති වෙදනාපාතුභාවො දස්සිතො; **වෙදියමානස්සා**ති එත්ථ වෙදනං අනුභවන්තොපි වෙදියමානොති වුච්චති ජානන්තොපි “වෙදියාමහං භන්තෙ වෙදියතීති මං සම්මා ධාරෙතූ”ති එත්ථ හි අනුභවන්තො වෙදියමානො නාම, “සුඛං වෙදනං වෙදියමානො සුඛං වෙදනං වෙදියාමීති පජානාතී”ති එත්ථ ජානන්තො, ඉධාපි ජානන්තොව අධිප්පෙතො; **ඉදං දුක්ඛන්ති පඤ්ඤපෙමී**ති එවං ජානන්තස්ස සත්තස්ස ඉදං දුක්ඛං එත්තකං දුක්ඛං නත්ථි ඉතො උද්ධං දුක්ඛන්ති පඤ්ඤපෙමි බොධෙමි ජානාපෙමි; **අයං දුක්ඛසමුදයො**ති ආදීසුපි එසෙව නයො; තත්ථ දුක්ඛාදීසු අයං සන්නිට්ඨානකථා, ඨපෙත්වා හි තණ්හං තෙභූමකා පඤ්චක්ඛන්ධා දුක්ඛං නාම, තස්සෙව පභාවිකා පුබ්බතණ්හා දුක්ඛසමුදයො නාම, තෙසං ද්වින්නම්පි සච්චානං අනුප්පත්ති නිරොධො දුක්ඛනිරොධො නාම, අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා නාම, ඉති භගවා ඔක්කන්තියා සති නාමරූපන්ති කථෙන්තොපි වෙදියමානස්ස ජානමානස්සෙව කථෙසි නාමරූපපච්චයා සළායතනන්ති කථෙන්තොපි සළායතනපච්චයා ඵස්සොති ඵස්සපච්චයා වෙදනාති කථෙන්තොපි වෙදියමානස්ස ඛො පනාහං භික්ඛවෙ ඉදං දුක්ඛන්ති පඤ්ඤපෙමීති කථෙන්තොපි අයං දුක්ඛසමුදයොති අයං දුක්ඛනිරොධොති අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති පඤ්ඤපෙමීති කථෙන්තොපි වෙදියමානස්ස ජානන්තස්සෙව කථෙසි, ඉදානි තානි පටිපාටියා ඨපිතානි සච්චානි විත්ථාරෙන්තො කතමඤ්ච භික්ඛවෙති ආදිමාහ තං සබ්බං සබ්බාකාරෙන විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතමෙව තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං; අයං පන විසෙසො: තත්ථ දුක්ඛසමුදයං අරියසච්චං යායං තණ්හා පොනොබ්භවිකාති ඉමාය තන්තියා ආගතං, ඉධ අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරාති පච්චයාකාරවසෙන, තත්ථ ච දුක්ඛනිරොධං අරියසච්චං යො තස්සායෙව තණ්හාය අසෙසවිරාගනිරොධොති ඉමාය තන්තියා ආගතං, ඉධ අවිජ්ජායත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධාති පච්චයාකාරනිරොධවසෙන, තත්ථ **අසෙසවිරාගනිරොධා**ති අසෙසවිරාගෙන ච අසෙසනිරොධෙන ච උභයමෙපතං අඤ්ඤමඤ්ඤවෙවචනමෙව; **සඞ්ඛාරනිරොධො**ති සඞ්ඛාරානං අනුප්පත්තිනිරොධො හොති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො, ඉමෙහි පන පදෙහි යං ආගම්ම අවිජ්ජාදයො නිරුජ්ඣන්ති අත්ථතො තං නිබ්බානං දීපි

තං හොති, නිබ්බානං හි අවිජ්ජානිරොධොතිපි සඞ්ඛාරනිරොධොතිපි එවං තෙසං තෙසං ධම්මානං නිරොධනාමෙන කථියති; **කෙවලස්සා**ති සකලස්ස; **දුක්ඛක්ඛන්ධස්සා**ති වට්ටදුක්ඛරාසිස්ස; **නිරොධො හොතී**ති අප්පවත්ති හොති; තත්ථ යස්මා අවිජ්ජාදීනං නිරොධො නාම ඛීණාකාරොපි වුච්චති අරහත්තම්පි නිබ්බානම්පි තස්මා ඉධ ඛීණාකාරදස්සනවසෙන චුද්දසසු ඨානෙසු අරහත්තං චුද්දසසුයෙව නිබ්බානං කථිතන්ති වෙදිතබ්බං; **ඉදං වුච්චතී**ති එත්ථ නිබ්බානමෙව සන්ධාය ඉදන්ති වුත්තං; **අට්ඨඞ්ගිකො**ති න අට්ඨහි අඞ්ගෙහි විනිම්මුත්තො අඤ්ඤො මග්ගො නාම අත්ථි යථා පන පඤ්චඞ්ගිකං තුරියන්ති වුත්තෙ පඤ්චඞ්ගමත්තමෙව තුරියන්ති වුත්තං හොති එවමිධාපි අට්ඨඞ්ගිකමත්තමෙව මග්ගො හොතීති වෙදිතබ්බො; **අනිග්ගහීතො**ති න නිග්ගහීතො; නිග්ගණ්හන්තො හි හාපෙත්වා වා දස්සෙති වඩ්ඪෙත්වා වා තං පරිවත්තෙත්වා වා, තත්ථ යස්මා චත්තාරි අරියසච්චානි න ඉමානි චත්තාරි ද්වෙ වා තීණි වාති එවං හාපෙත්වාපි පඤ්ච වා ඡ වාති එවං වඩ්ඪෙත්වාපි න ඉමානි චත්තාරි අරියසච්චානි අඤ්ඤානෙව චත්තාරි අරියසච්චානීති දස්සෙතුං න සක්කා තස්මා අයං ධම්මො අනිග්ගහීතො නාම; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

3. 2. 2.

දුතියෙ **අමාතාපුත්තිකානී**ති මාතා ච පුත්තො ච මාතාපුත්තං පරිත්තාතුං සමත්ථභාවෙන නත්ථි එත්ථ මාතාපුත්තන්ති අමාතාපුත්තිකානි; **යන්ති** යස්මිං සමයෙ; **තත්ථ මාතාපි පුත්තං න පටිලභතී**ති තස්මිං අග්ගිභයෙ උප්පන්නෙ මාතාපි පුත්තං පස්සිතුං න ලභති පුත්තොපි මාතරං පස්සිතුං න ලභතීති අත්ථො; **භයං හොතී**ති චිත්තුත්‍රාසභයං හොති; **අටවිසඞ්කොපො**ති අටවියා සඞ්කොපො; අටවීති චෙත්ථ අටවිවාසිනො චොරා වෙදිතබ්බා යදා හි තෙ අටවිතො ජනපදං ඔතරිත්වා ගාමනිගමරාජධානියො පහරිත්වා විලුම්පන්ති තදා අටවිසඞ්කොපො නාම හොති තං සන්ධායෙතං වුත්තං; **චක්කසමාරූළ්හා**ති එත්ථ ඉරියාපථචක්කම්පි වට්ටති යානචක්කම්පි භයස්මිං හි සම්පත්තෙ යෙසං යානකානි අත්ථි තෙ අත්තනො පරික්ඛාරභණ්ඩකං තෙසු ආරොපෙත්වා පලායන්ති යෙසං නත්ථි තෙ කාජෙන වා ආදාය සීසෙන වා උක්ඛිපිත්වා පලායන්තියෙවාති චක්කසමාරූළ්හා නාම හොන්ති; **පරියායන්තී**ති ඉතො චිතො ච ගච්ඡන්ති; **කදාචී**ති කිස්මිඤ්චි දෙව කාලෙ; **කරහචී**ති තස්සෙව වෙවචනං; **මාතාපි පුත්තං පටිලභතී**ති ආගච්ඡන්තං වා ගච්ඡන්තං වා එකස්මිං ඨානෙ නිලීනං වා පස්සිතුං ලභති; **උදකවාහකො**ති නදීපූරො; **මාතාපි පුත්තං පටිලභතී**ති කුල්ලෙ වා උළුම්පෙ වා මත්තිකාභාජනෙ වා දාරුඛණ්ඩෙ වා ලග්ගං වුය්හමානං පස්සිතුං පටිලභති සොත්ථිනා වා පන උත්තරිත්වා ගාමෙ වා අරඤ්ඤෙ වා ඨිතං වා පස්සිතුං ලභති; එවං පරියායෙන අමාතාපුත්තිකානි භයානි දස්සෙත්වා ඉදානි නිප්පරියායෙන දස්සෙන්තො තීණිමානීති ආදිමාහ: තත්ථ **ජරාභය**න්ති ජරං පටිච්ච උප්පජ්ජනභයං; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො; වුත්තම්පි චෙතං: "ජරං පටිච්ච උප්පජ්ජති භයං භයානකං ඡම්භිතත්තං

ලොමහංසො චෙතසො උත්‍රාසො ව්‍යාධිං පටිච්ච මරණං පටිච්ච උප්පජ්ජති භයං භයානකං ඡම්භිතත්තං ලොමහංසො චෙතසො උත්‍රාසො”ති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

3. 2. 3.

තතියෙ **කොසලෙසූ**ති එවංනාමකෙ ජනපදෙ; **චාරිකං චරමානො**ති අද්ධානගමනං ගච්ඡන්තො; චාරිකා ච නාමෙසා භගවතො දුවිධා හොති තුරිතචාරිකා ච අතුරිතචාරිකා ච, තත්ථ දූරෙපි බොධනෙය්‍යපුග්ගලං දිස්වා තස්ස බොධනත්ථාය සහසා ගමනං තුරිතචාරිකා නාම සා මහාකස්සපපච්චුග්ගමනාදිසු දට්ඨබ්බා, යං පන ගාමනිගමපටිපාටියා දෙවසිකං යොජනඅඩ්ඪයොජනවසෙන පිණ්ඩපාතචරියාදීහි ලොකං අනුග්ගණ්හන්තස්ස ගමනං අයං අතුරිතචාරිකා නාම ඉමං සන්ධාය වුත්තං චාරිකං චරමානොති; විත්ථාරෙන පන චාරිකාකථා සුමඞ්ගලවිලාසිනියා දීඝනිකායට්ඨකථාය අම්බට්ඨසුත්තවණ්ණනායං වුත්තා; **බ්‍රාහ්මණගාමො**ති බ්‍රාහ්මණානං සමොසරණගාමොපි බ්‍රාහ්මණගාමොති වුච්චති බ්‍රාහ්මණානං භොගගාමොපි; ඉධ සමොසරණගාමො බ්‍රාහ්මණානං වසනගාමො අධිප්පෙතො **තදවසරී**ති තත්ථ අවසරි සම්පත්තොති අත්ථො; විහාරො පනෙත්ථ අනියාමිතො තස්මා තස්ස අවිදූරෙ බුද්ධානං අනුච්ඡවිකො එකො වනසණ්ඩො භවිස්සති සත්ථා තං වනසණ්ඩං ගතොති වෙදිතබ්බො; **අස්සොසුන්ති** සුණිංසු උපලභිංසු සොතද්වාරං සම්පත්තවචනනිග්ඝොසානුසාරෙන ජානිංසු; **ඛො**ති අවධාරණත්ථෙ පදපූරණමත්තෙ වා නිපාතො; තත්ථ අවධාරණත්ථෙන අස්සොසුංයෙව න තෙසං කොචි සවනන්තරායො අහොසීති අයමත්ථො වෙදිතබ්බො; පදපූරණෙන ව්‍යඤ්ජනසිලිට්ඨතාමත්තමෙව; ඉදානි යමත්ථං අස්සොසුං තං පකාසෙන්තො සමණො ඛලු භො ගොතමොති ආදිවුත්තං: තත්ථ සමිතපාපත්තා **සමණො**ති වෙදිතබ්බො; **ඛලූ**ති අනුස්සවත්ථෙ නිපාතො; **භො**ති තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ආලපනමත්තං; **ගොතමො**ති භගවතො ගොත්තවසෙන පරිදීපනං; තස්මා සමණො ඛලු භො ගොතමොති එත්ථ සමණො කිර භො ගොතමගොත්තොති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො; **සක්‍යපුත්තො**ති ඉදං භගවතො උච්චාකුලපරිදීපනං; **සක්‍යකුලා පබ්බජිතො**ති සද්ධාපබ්බජිතභාවදීපනං; කෙනචි පාරිජුඤ්ඤෙන අනභිභූතො අපරික්ඛීණංයෙව තං කුලං පහාය සද්ධාපබ්බජිතොති වුත්තං හොති; **තං ඛො පනා**ති ඉත්ථම්භූතාඛ්‍යානත්ථෙ උපයොගවචනං; තස්ස ඛො පන භොතො ගොතමස්සාති අත්ථො; **කල්‍යාණො**ති කල්‍යාණගුණසමන්නාගතො; සෙට්ඨොති වුත්තං හොති; **කිත්තිසද්දො**ති කිත්තියෙව ථුතිඝොසො වා; **අබ්භුග්ගතො**ති සදෙවකං ලොකං අජ්ඣොත්ථරිත්වා උග්ගතො; කින්ති: “ඉතිපි සො භගවා–පෙ–බුද්ධො භගවා”ති; තත්‍රායං පදසම්බන්ධො: සො භගවා ඉතිපි අරහං ඉතිපි සම්මාසම්බුද්ධො–පෙ–ඉතිපි සො භගවාති ඉමිනා ච ඉමිනා ච කාරණෙනාති වුත්තං හොති, තත්ථ ආරකත්තා අරීනං අරානඤ්ච හතත්තා පච්චයාදීනං අරහත්තා පාපකරණෙ රහාභාවාති ඉමෙහි කාරණෙහි සො භගවා

අරහන්ති වෙදිතබ්බොති ඉමිනා නයෙන මාතිකං නික්ඛිපිත්වා සබ්බානෙව එතානි පදානි විසුද්ධිමග්ගෙ බුද්ධානුස්සතිනිද්දෙසෙ විත්ථාරිතානීති තතො නෙසං විත්ථාරො ගහෙතබ්බො; **සො ඉමං ලොක**න්ති සො භවං ගොතමො ඉමං ලොකං ඉදානි වත්තබ්බං නිදස්සෙති; **සදෙවක**න්ති සහ දෙවෙහි සදෙවකං; එවං සහ මාරෙන **සමාරකං**; සහ බ්‍රහ්මුනා **සබ්‍රහ්මකං**; සහ සමණබ්‍රාහ්මණෙහි **සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං**; පජාතත්තා පජානං **පජං**; සහ දෙවමනුස්සෙහි **සදෙවමනුස්සං**; තත්ථ සදෙවකවචනෙන පඤ්චකාමාවචරදෙවගහණං වෙදිතබ්බං, සමාරකවචනෙන ඡට්ඨකාමාවචරදෙවගහණං, සබ්‍රහ්මකවචනෙන බ්‍රහ්මකායිකාදිබ්‍රහ්මගහණං, සස්සමණබ්‍රාහ්මණිවචනෙන සාසනස්ස පච්චත්ථිකපච්චාමිත්තසමණබ්‍රාහ්මණගහණං සමිතපාපබාහිතපාපසමණබ්‍රාහ්මණගහණඤ්ච, පජාවචනෙන සත්තලොකගහණං, සදෙවමනුස්සවචනෙන සම්මුතිදෙවඅවසෙසමනුස්සගහණං, එවමෙත්ථ තීහි පදෙහි ඔකාසලොකෙන සද්ධිං සත්තලොකො ද්වීහි පජාවසෙන සත්තලොකො ච ගහිතොති වෙදිතබ්බො; අපරො නයො: සදෙවකගහණෙන අරූපාවචරලොකො ගහිතො, සමාරකගහණෙන ඡකාමාවචරදෙවලොකො, සබ්‍රහ්මකගහණෙන රූපීබ්‍රහ්මලොකො, සස්සමණබ්‍රාහ්මණාදිගහණෙන චතුපරිසවසෙන සම්මුතිදෙවෙහි වා සහ මනුස්සලොකො අවසෙසසබ්බසත්තලොකො වා; පොරාණා පනාහු: **සදෙවක**න්ති දෙවතාහි සද්ධිං අවසෙසලොකං **සමාරක**න්ති මාරෙන සද්ධිං අවසෙසලොකං **සබ්‍රහ්මක**න්ති බ්‍රහ්මෙහි සද්ධිං අවසෙසලොකං එවං සබ්බෙපි තිභවූපගෙ සත්තෙ තීහාකාරෙහි තීසු පදෙසු පක්ඛිපිත්වා පුන ද්වීහි පදෙහි පරියාදාතුං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජං සදෙවමනුස්සන්ති වුත්තං එවං පඤ්චහි පදෙහි තෙන තෙනාකාරෙන තෙධාතුකමෙව පරියාදි**න්නන්ති**; **සයං අභිඤ්ඤාසච්ඡිකත්වා පවෙදෙතීති සය**න්ති සාමං; අපරනෙය්‍යො හුත්වා; **අභිඤ්ඤා**ති* අභිඤ්ඤාය; අධිකෙන ඤාණෙන සච්ඡිකත්වාති අත්ථො; **සච්ඡිකත්වා**ති පච්චක්ඛං කත්වා; එතෙන අනුමානාදීනං පටික්ඛෙපො **කතො පවෙදෙතී**ති බොධෙති ඤාපෙති පකාසෙති; **සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං-පෙ-පරියොසානකල්‍යාණ**න්ති සො භගවා සත්තෙසු කාරුඤ්ඤතං පටිච්ච හිත්වාපි අනුත්තරං විවෙකසුඛං ධම්මං දෙසෙති **තඤ්ච** ඛො අප්පං වා බහුං වා දෙසෙන්තො ආදිකල්‍යාණාදිප්පකාරමෙව **දෙසෙති** ආදිම්හිපි කල්‍යාණං භද්දකං අනවජ්ජමෙව කත්වා දෙසෙති **මජ්ඣෙපි** පරියොසානෙපි කල්‍යාණං භද්දකං අනවජ්ජමෙව කත්වා දෙසෙතීති වුත්තං හොති; තත්ථ අත්ථි දෙසනාය ආදිමජ්ඣපරියොසානං, අත්ථි සාසනස්ස, දෙසනාය තාව චතුප්පදිකායපි ගාථාය පඨමපාදො ආදි නාම, තතො ද්වෙ මජ්ඣං නාම, අන්තෙ එකො පරියොසානං නාම, එකානුසන්ධිකස්ස සුත්තස්ස නිදානං ආදි, ඉදමවොචාති පරියොසානං, උභින්නමන්තරා මජ්ඣං, අනෙකානුසන්ධිකස්ස සුත්තස්ස පඨමානුසන්ධි ආදි, අන්තෙ අනුසන්ධි පරියොසානං මජ්ඣෙ එකො වා බහූ වා මජ්ඣමෙව, සාසනස්ස සීලසමාධි

* අභිඤ්ඤායාති කත්ථචි.

විපස්සනා ආදි නාම වුත්තම්පි චෙතං "කො චාදි කුසලානං ධම්මානං සීලඤ්ච සුවිසුද්ධං දිට්ඨි ච උජුකා"ති, "අත්ථි භික්ඛවෙ මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා"ති එවං වුත්තත්තා පන අරියමග්ගො මජ්ඣං නාම ඵලඤ්චෙව නිබ්බානඤ්ච පරියොසානං නාම, "තස්මාතිහ ත්වං බ්‍රාහ්මණ බ්‍රහ්මචරියං එතං සාරං එතං පරියොසාන"න්ති එත්ථ ඵලං පරියොසානන්ති වුත්තං, "නිබ්බානොගධං හි ආවුසො විසාඛ බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති නිබ්බානපරායනං නිබ්බානපරියොසාන"න්ති හි එත්ථ නිබ්බානං පරියොසානන්ති වුත්තං, ඉධ දෙසනාය ආදිමජ්ඣපරියොසානං අධිප්පෙතං, භගවා හි ධම්මං දෙසෙන්තො ආදිම්හි සීලං දස්සෙත්වා මජ්ඣෙ මග්ගං පරියොසානෙ නිබ්බානං දස්සෙති, තෙන වුත්තං 'සො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං–පෙ–පරියොසානකල්‍යාණ"න්ති; තස්මා අඤ්ඤොපි ධම්මකථිකො ධම්මං කථෙන්තො:–

"ආදිම්හි සීලං දස්සෙය්‍ය මජ්ඣෙ මග්ගං විභාවයෙ
පරියොසානම්හි නිබ්බානං එසා කථිකසණ්ඨිතී"ති.

සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනන්ති යස්ස හි යාගුභත්තඉත්ථිපුරිසාදිවණ්ණනා නිස්සිතා දෙසනා හොති න සො සාත්ථං දෙසෙති භගවා පන තථාරූපං දෙසනං පහාය චතුසතිපට්ඨානාදිනිස්සිතං දෙසනං දෙසෙති තස්මා සාත්ථං දෙසෙතීති වුච්චති; යස්ස පන දෙසනා එකබ්‍යඤ්ජනාදියුත්තා වා සබ්බනිරොට්ඨබ්‍යඤ්ජනා වා සබ්බවිස්සට්ඨසබ්බනිග්ගහීතබ්‍යඤ්ජනා වා තස්ස දමිළකිරාතයවනාදිමිලක්ඛානං භාසා විය බ්‍යඤ්ජනපාරිපූරියා අභාවතො අබ්‍යඤ්ජනා නාම දෙසනා හොති; භගවා පන:–

"සිථිලධනිතඤ්ච දීඝරස්සං
ලහුකගරුකඤ්ච නිග්ගහීතං
සම්බන්ධං වවත්ථිතං විමුත්තං
දසධා බ්‍යඤ්ජනබුද්ධියාපභෙදො"ති.

එවං වුත්තං දසවිධං බ්‍යඤ්ජනං අමක්ඛෙත්වා පරිපුණ්ණබ්‍යඤ්ජනමෙව කත්වා ධම්මං දෙසෙති තස්මා සබ්‍යඤ්ජනං කත්වා දෙසෙතීති වුච්චති; **කෙවලපරිපුණ්ණ**න්ති එත්ථ කෙවලන්ති සකලාධිවචනං; පරිපුණ්ණන්ති අනූනාධිකවචනං; ඉදං වුත්තං හොති සකලපරිපුණ්ණමෙව දෙසෙති එකදෙසනාපි අපරිපුණ්ණා නත්ථීති; **පරිසුද්ධ**න්ති නිරුපක්කිලෙසං; යො හි ඉමං ධම්මදෙසනං නිස්සාය ලාභං වා සක්කාරං වා ලභිස්සාමීති දෙසෙති තස්ස අපරිසුද්ධා දෙසනා හොති, භගවා පන ලොකාමිසනිරපෙක්ඛො හිතඵරණෙන මෙත්තාභාවනාය මුදුහදයො උල්ලුම්පනසභාවසණ්ඨිතෙන චිත්තෙන දෙසෙති තස්මා පරිසුද්ධං දෙසෙතීති වුච්චති; **බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙතී**ති එත්ථ බ්‍රහ්මචරියන්ති සික්ඛාත්තයසඞ්ගහිතං සකලං සාසනං; තස්මා බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙතීති; සො ධම්මං දෙසෙතීති ආදිකල්‍යාණං–පෙ–පරිසුද්ධං එවං දෙසෙන්තො ච සික්ඛාත්තයසඞ්ගහිතං සකලසාසනබ්‍රහ්මචරියං පකාසෙතීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; **බ්‍රහ්මචරිය**න්ති

සෙට්ඨෙන බ්‍රහ්මභූතං චරියං; බ්‍රහ්මභූතානං වා බුද්ධාදීනං චරියන්ති වුත්තං හොති; **සාධු ඛො පනා**ති සුන්දරං ඛො පන; අත්ථාවහං සුඛාවහන්ති වුත්තං හොති; **තථාරූපානං අරහත**න්ති යථාරූපො සො භවං ගොතමො එවරූපානං අනෙකෙහිපි කප්පකොටිසතසහස්සෙහි දුල්ලභදස්සනානං බ්‍යාමප්පභාපරික්ඛිත්තෙහි අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනපතිමණ්ඩිතෙහි ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණවරෙහි සමාකිණ්ණමනොරමසරීරානං අනප්පකදස්සනානං අතිමධුරධම්මනිග්ඝොසානං යථාභූතගුණාධිගමෙන ලොකෙ අරහන්තොති ලද්ධසද්දානං අරහතං; **දස්සනං හොතී**ති පසාදසොම්මානි අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා දස්සනමත්තම්පි සාධු හොති; සචෙ පන අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතෙන බ්‍රහ්මස්සරෙන ධම්මං දෙසෙන්තස්ස එකපදම්පි. සොතුං ලභිස්සාම සාධුතරංයෙව භවිස්සතීති එවං අජ්ඣාසයං කත්වා' **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසූ**ති සබ්බකිච්චානි පහාය තුට්ඨමානසා අගමංසු; **අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා**ති එතෙ උභො පක්ඛිකා තෙ එවං චින්තෙසුං සචෙ නො මිච්ඡාදිට්ඨිකා චොදෙස්සන්ති කස්මා තුම්හෙ සමණං ගොතමං වන්දිත්ථාති තෙසං කිං අඤ්ජලිකරණමත්තෙනපි වන්දිතං හොතීති වක්ඛාම සචෙ නො සම්මාදිට්ඨිකා චොදෙස්සන්ති කස්මා භගවන්තං න වන්දිත්ථාති කිං සීසෙන භූමිං පහරන්තෙනෙව වන්දිතං හොති නනු අඤ්ජලිකම්මම්පි වන්දනා එවාති වක්ඛාමාති; **නාමගොත්ත**න්ති භො ගොතම අහං අසුකස්ස පුත්තො දත්තො නාම මිත්තො නාම ඉධ ආගතොති වදන්තා නාමං සාවෙන්ති නාම; භො ගොතම අහං වාසෙට්ඨො නාම කච්චානො නාම ඉධ ආගතොති වදන්තා ගොත්තං සාවෙන්ති නාම; එතෙ කිර දලිද්දා ජිණ්ණකුලපුත්තා පරිසමජ්ඣෙ නාමගොත්තවසෙන පාකටා භවිස්සාමාති එවං අකංසු; යෙ පන **තුණ්හීභූතා** නිසීදිංසු තෙ කෙරාටිකා චෙව අන්ධබාලා ච; තත්ථ කෙරාටිකා එකං ද්වෙ කථාසල්ලාපෙ කරොන්තො විස්සාසිකො හොති අථ විස්සාසෙ සති එකං ද්වෙ භික්ඛා අදාතුං න යුත්තන්ති තතො අත්තානං මොචෙන්තා තුණ්හී නිසීදන්ති; අන්ධබාලා අඤ්ඤාණතායෙව අවක්ඛිත්තමත්තිකාපිණ්ඩා විය යත්ථ කත්ථචි තුණ්හීභූතා නිසීදන්ති; **වෙනාගපුරිකො**ති වෙනාගපුරවාසී; **එතදවොචා**ති පාදතලතො පට්ඨාය යාව කෙසග්ගා තථාගතස්ස සරීරං ඔලොකෙන්තො අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනසමුජ්ජලෙහි ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණෙහි පතිමණ්ඩිතං සරීරා නික්ඛමිත්වා සමන්තතො අසීතිහත්ථං පදෙසං අජ්ඣොත්ථරිත්වා ඨිතාහි ඡබ්බණ්ණාහි ඝනබුද්ධරස්මීහි සම්පරිවාරිතං තථාගතසරීරං දිස්වා සඤ්ජාතවිම්හයො වණ්ණං භණන්තො එතං අච්ඡරියං භො ගොතමාති ආදිවචනං අවොච; තත්ථ **යාවඤ්චිද**න්ති අධිමත්තප්පමාණපරිච්ඡෙදවචනමෙතං; තස්ස විප්පසන්නපදෙන සද්ධිං සම්බන්ධො, යාවඤ්ච විප්පසන්නානි අධිමත්තවිප්පසන්නානීති අත්ථො; **ඉන්ද්‍රියානී**ති චක්ඛාදීනි ඡ ඉන්ද්‍රියානි; තස්ස හි පඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං පතිට්ඨිතොකාසස්ස විප්පසන්නත්තං දිස්වා තෙසං විප්පසන්නතා පාකටා අහොසි යස්මා පන සො මනෙ විප්පසන්නෙනෙව හොති අවිප්පසන්නචිත්තානං හි ඉන්ද්‍රියප්පසාදො නාම නත්ථි තස්මාස්ස මනින්ද්‍රියප්පසාදොපි පාකටො අහොසි තං එස විප්පසන්නත්තං ගහෙත්වා විප්ප

සන්නානි ඉන්ද්‍රියානීති ආහ; **පරිසුද්ධොති** නිම්මලො; **පරියොදාතොති** පභස්සරො; **සාරදං බදරපණ්ඩු**න්ති සරදකාලෙ ජාතං නාතිසුපරිපක්කං බදරං; තං හි පරිසුද්ධඤ්චෙව හොති පරියොදාතඤ්ච; **තාලපක්ක**න්ති සුපරිපක්කතාලඵලං; **සම්පති බන්ධනා** මුත්තන්ති තං ඛණංයෙව බන්ධනා මුත්තං; තස්ස හි බන්ධනමූලං අපනෙත්වා පරමුඛං කත්වා ඵලකෙ ඨපිතස්ස චතුරඞ්ගුලමත්තං ඨානං ඔලොකෙන්තානං පරිසුද්ධං පරියොදාතං හුත්වා ඛායති තං සන්ධායෙවමාහ; **නෙක්ඛං ජම්බොනද**න්ති රත්තසුවණ්ණස්ස ජම්බොනදසුවණ්ණස්ස ඝටිකා; **දක්ඛකම්මාරපුත්තසුපරිකම්මකත**න්ති දක්ඛෙන සුවණ්ණකාරපුත්තෙන සුට්ඨු කතපරිකම්මං; **උක්කාමුඛෙ සුකුසලසම්පහට්ඨ**න්ති සුවණ්ණකාරඋද්ධනෙ පචිත්වා සුකුසලෙන සුවණ්ණකාරෙන ඝට්ටනපරිමජ්ජනසම්පහංසනෙන සුට්ඨු පහට්ඨං සුපරිමද්දිතන්ති අත්ථො; **පණ්ඩුකම්බලෙ නික්ඛිත්ත**න්ති අග්ගිනා පචිත්වා දීපිදාඨාය ඝංසිත්වා ගෙරුකපරිකම්මං කත්වා රත්තකම්බලෙ ඨපිතං; **භාසතෙති** සඤ්ජාතඔභාසතාය භාසති; **තපතෙති** අන්ධකාරවිද්ධංසනතාය තපති; **විරොචතීති** විජ්ජොතමානං හුත්වා විරොචති සොභතීති අත්ථො; **උච්චාසයනමහාසයනානීති** එත්ථ අතික්කන්තප්පමාණං උච්චාසයනං නාම; ආසතවිත්ථතං අකප්පියභණ්ඩං මහාසයනං නාම; ඉදානි තානි දස්සෙන්තො සෙය්‍යථිදං ආසන්දීති ආදිමාහ: තත්ථ **ආසන්දීති** අතික්කන්තප්පමාණං ආසනං; **පල්ලඞ්කොති** පාදෙසු වාළරූපෙ ඨපෙත්වා කතො; **ගොනකොති** දීඝලොමකො මහාකොජවො; චතුරඞ්ගුලාධිකානි කිර තස්ස ලොමානි, **චිත්තිකාති** වානචිත්තං උණ්ණාමයත්ථරණං; **පටිකාති** උණ්ණාමයො සෙතත්ථරකො; **පටලිකාති** ඝනපුප්ඵො උණ්ණාමයඅත්ථරකො; යො ආමලකපට්ටොතිපි වුච්චති; **තූලිකාති** තිණ්ණං තූලානං අඤ්ඤතරපුණ්ණා තූලිකා; **විකතිකාති** සීහබ්‍යග්ඝාදිරූපවිචිත්‍රො උණ්ණාමයත්ථරකො; **උද්දලොමීති** උභතො දසං උණ්ණාමයත්ථරණං; කෙචි එකතො උග්ගතපුප්ඵන්ති වදන්ති, **එකන්තලොමීති** එකතො දසං උණ්ණාමයත්ථරණං; කෙචි උභතො උග්ගතපුප්ඵන්ති වදන්ති; **කට්ටිස්ස**න්ති රතනපතිසිබ්බිතං කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමයං පච්චත්ථරණං; **කොසෙය්‍ය**න්ති රතනපතිසිබ්බිතමෙව කොසියසුත්තමයපච්චත්ථරණං; **කුත්තක**න්ති සොළසන්නං නාටකිත්ථීනං ඨත්වා නච්චනයොග්ගං උණ්ණාමයත්ථරණං; **හත්ථත්ථරාදයො** හත්ථිපිට්ඨාදීසු අත්ථරණකඅත්ථරකා චෙව හත්ථිරූපාදීනි දස්සෙත්වා කතඅත්ථරකා ච; **අජිනප්පවෙණී**ති අජිනචම්මෙහි මඤ්චප්පමාණෙන සිබ්බිත්වා කතපවෙණී; සෙසං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව; **නිකාමලාභී**ති කාමලාභී ඉච්ඡිතිච්ඡිතලාභී; **අකිච්ඡලාභී**ති අදුක්ඛලාභී; **අකසිරලාභී**ති විපුලලාභී මහන්තලාභී ඔළාරුළාරමෙව ලභති මඤ්ඤෙති සන්ධාය වදති; අයං කිර බ්‍රාහ්මණො සයනෙ ගරුකො සො භගවතො විප්පසන්නින්ද්‍රියාදිතං දිස්වා අද්ධා එස එවරූපෙසු උච්චාසයනෙසු නිසීදති චෙව නිපජ්ජති ච තෙනස්ස විප්පසන්නානි ඉන්ද්‍රියානි පරිසුද්ධො ඡවිවණ්ණො පරියොදාතොති මඤ්ඤමානො ඉමං සෙනාසනවණ්ණං කථෙසි; **ලද්ධා ච පන න කප්පන්තී**ති එත්ථ කිඤ්චි කිඤ්චි කප්පති සුද්ධකොසෙය්‍යං හි මඤ්චෙපි අත්ථරිතුං වට්ටති,

ගොනකාදයො ච භුම්මත්ථරණපරිභොගෙන, ආසන්දියො පාදෙ ඡින්දිත්වා, පල්ලඞ්කස්ස වාළෙ ඡින්දිත්වා, තූලිකං විජටෙත්වා බිම්බොහනං කාතුන්ති වචනතො ඉමානිපි එකෙන විධානෙන කප්පන්ති, අකප්පියං පන උපාදාය සබ්බානෙව න කප්පන්තීති වුත්තානි; **වනන්තඤ්ඤෙව පවිසාමීති** අරඤ්ඤංයෙව පවිසාමි; **යදෙවාති** යානියෙව; **පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වාති** සමන්තතො ඌරුබද්ධාසනං බන්ධිත්වා; **උජුං කායං පණිධායාති** අට්ඨාරස පිට්ඨිකණ්ටකෙ කොටියා කොටිං පටිපාදෙන්තො උජුං කායං ඨපෙත්වා; **පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වාති** කම්මට්ඨානාභිමුඛං සතිං ඨපෙත්වා; පරිග්ගහිතනිය්යානං වා කත්වාති අත්ථො; වුත්තං හෙතං: “පරීති පරිග්ගහට්ඨො මුඛන්ති නිය්යානට්ඨො සතීති උපට්ඨානට්ඨො තෙන වුච්චති පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා”ති; **උපසම්පජ්ජ විහාරාමීති** පටිලභිත්වා පච්චක්ඛං කත්වා විහරාමි; **එවං භූතොති** එවං පඨමජ්ඣානාදිසු අඤ්ඤතරසමඞ්ගී හුත්වා; **දිබ්බො මෙ එසො තස්මිං සමයෙ චඞ්කමො හොතීති** චත්තාරි හි රූපජ්ඣානානි සමාපජ්ජිත්වා චඞ්කමන්තස්ස චඞ්කමො දිබ්බචඞ්කමො නාම හොති සමාපත්තිතො වුට්ඨාය චඞ්කමන්තස්සාපි චඞ්කමො දිබ්බචඞ්කමො යෙව; ඨානාදිසුපි එසෙව නයො තථා ඉතරෙසුපි ද්වීසු විහාරෙසු; **සො එවං පජානාමි රාගො මෙ පහීනොති** මහාබොධිපල්ලඞ්කෙ අරහත්තමග්ගෙන පහීනරාගමෙව දස්සෙන්තො සො එවං පජානාමි රාගො මෙ පහීනොති ආහ; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; ඉමිනා පන කිං කථිතං හොතීති: පච්චවෙක්ඛනා කථිතා පච්චවෙක්ඛනාය ඵලසමාපත්ති කථිතා ඵලසමාපත්තිං හි සමාපන්නස්සපි සමාපත්තිතො වුට්ඨිතස්සාපි චඞ්කමාදයො අරියචඞ්කමාදයො හොන්ති; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

3. 2. 4.

චතුත්ථෙ **රාජගහෙති** එවං නාමකෙ නගරෙ; **ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙති** ගිජ්ඣසදිසානිස්ස කූටානි ගිජ්ඣා වා තස්ස කූටෙසු වසන්තීති ගිජ්ඣකූටොති තස්මිං ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ; තෙනස්ස රාජගහං ගොචරගාමං කත්වා විහරන්තස්ස වසනට්ඨානං දස්සිතං ගිජ්ඣකූටස්මිං හි තථාගතං උද්දිස්ස විහාරො කාරිතො ගිජ්ඣකූටවිහාරොතෙවස්ස නාමං තත්ථායං තස්මිං සමයෙ විහරතීති; **සරභො නාම පරිබ්බාජකො අචිරපක්කන්තො හොතීති** සරභොති එවංනාමකො පරිබ්බාජකො ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව පක්කන්තො හොති අධුනා විබ්භන්තොති අත්ථො; සම්මාසම්බුද්ධස්මිං හි ලොකෙ උප්පන්නෙ තිත්ථියා නට්ඨලාභසක්කාරා අහෙසුං තිණ්ණං රතනානං මහාලාභසක්කාරො උප්පජ්ජි, යථාහ:–“තෙන ඛො පන සමයෙන **භගවා** සක්කතො හොති ගරුකතො මානිතො පූජිතො අපචිතො ලාභී චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං අඤ්ඤතිත්ථියා පන පරිබ්බාජකා අසක්කතා හොන්ති අගරුකතා අමානිතා අපූජිතා න ලාභිනො චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරාන”න්ති, තෙ එවං පහීනලාභසක්කාරා පඤ්චසතමත්තා එකස්මිං හි පරිබ්බාජකාරාමෙ සන්නිපතිත්වා සම්මන්තයිංසු, භො මයං සමණස්ස ගොතමස්ස උප්පන්නකාලතො පට්ඨාය හතලාභසක්කාරා ජාතා

සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකානඤ්චස්ස එකං අවණ්ණං උපධාරෙථ අවණ්ණං පත්ථරිත්වා එතස්ස සාසනං ගරහිත්වා අම්හාකං ලාභසක්කාරං උප්පාදෙස්සාමාති, තෙ වජ්ජං ඔලොකෙන්තා තීසු ද්වාරෙසු ආජීවෙ චාති චතූසුපි ඨානෙසු සමණස්ස ගොතමස්ස වජ්ජං පස්සිතුං න සක්කා ඉමානි චත්තාරි ඨානානි මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤත්ථ ඔලොකෙථාති ආහංසු, අථ තෙසං අන්තරෙ එකො එවමාහ අහං අඤ්ඤං න පස්සාමි ඉමෙ අන්ධමාසං සන්නිපතිත්වා ද්වාරවාතපානානි පිධාය සාමණෙරානම්පි පවෙසනං න දෙන්ති ජීවිතසදිසාපි උපට්ඨාකා දට්ඨුං න ලභන්ති ආවට්ටනිමායං ඔසාරෙත්වා ඔසාරෙත්වා ජනං ආවට්ටෙත්වා ආවට්ටෙත්වා ඛාදන්ති සචෙ තං මායං ආහරිතුං සක්ඛිස්සාම එවං නො ලාභසක්කාරො උළාරො භවිස්සතීති, අපරොපි අපරොපි එවමෙවං වදන්තා උට්ඨාසි, සබ්බෙ එකවාදා අහෙසුං, තතො ආහංසු යො තං ආහරිතුං සක්ඛිස්සති තං මයං අම්හාකං සමයෙ ජෙට්ඨකං කරිස්සාමාති, තතො කොටිතො පට්ඨාය ත්වං සක්ඛිස්සසි ත්වං සක්ඛිස්සසීති පුච්ඡිත්වා අහං න සක්ඛිස්සාමි අහං න සක්ඛිස්සාමීති බහූහි වුත්තෙන සරභං පුච්ඡිංසු ත්වං සක්ඛිස්සසි ආචරියාති, සො ආහ අගරු එතං සචෙ තුම්හෙ අත්තනො කථාය ඨත්වා මං ජෙට්ඨකං කරිස්සථාති, අගරු එතං ආචරිය ආහර ත්වං කතොයෙවාසි අම්හෙහි ජෙට්ඨකොති, සො ආහ තං ආහරන්තෙන ථෙනෙත්වා වා විලුම්පිත්වා වා ආහරිතුං න සක්කා සමණස්ස පන ගොතමස්ස සාවකසදිසෙන හුත්වා තස්ස සාවකෙ වන්දිත්වා වත්තපටිවත්තං කත්වා තෙසං පත්තෙ භත්තං භුඤ්ජිත්වා ආහරිතුං සක්කා රුච්චති වො තස්ස එත්තකස්ස කිරියායාති, යං කිඤ්චි කත්වා ආහරිත්වාව නො දෙහීති, තෙන හි මං දිස්වා අපස්සන්තා විය භවෙය්‍යාථාති පරිබ්බාජකානං සඤ්ඤං දත්වා දුතියදිවසෙ පාතොව උට්ඨාය ගිජ්ඣකූටමහාවිහාරං ගන්ත්වා දිවා දිවට්ඨානං භික්ඛූනං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන පාදෙ වන්දි, භික්ඛූ ආහංසු අඤ්ඤෙ පරිබ්බාජකා චණ්ඩා ඵරුසා අයං පන සද්ධො භවිස්සති පසන්නොති, භන්තෙ තුම්හෙ ඤත්වා යුත්තට්ඨානස්මිංයෙව පබ්බජිතා මයං පන අනුපධාරෙත්වා අතිඡෙකෙන පක්ඛන්තා අනීය්‍යානිකමග්ගෙ විචරාමාති, සො එවඤ්ච වත්වා දිට්ඨදිට්ඨෙ භික්ඛූ පුනප්පුනං වන්දති නහානොදකාදීනි පටියාදෙති දන්තකට්ඨං කප්පියං කරොති පාදෙ ධොවති මක්ඛෙති අතිරෙකභත්තං ලභිත්වා භුඤ්ජති, තං ඉමිනා නීහාරෙන වසන්තං එකො මහාථෙරො දිස්වා පරිබ්බාජක ත්වං සද්ධො පසන්නො කිං න පබ්බජසීති, කො මං භන්තෙ පබ්බාජෙස්සති මයං හි චිරකාලං භදන්තානං පච්චත්ථිකා හුත්වා විචරිම්හාති, ථෙරො සචෙ ත්වං පබ්බජිතුකාමො අහං තං පබ්බාජෙස්සාමීති වත්වා පබ්බාජෙසි, සො පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය නිරන්තරං වත්තපටිවත්තං අකාසි, අථ නං ථෙරො වත්තෙන පසීදිත්වා න චිරස්සෙව උපසම්පාදෙසි සො උපොසථදිවසෙ භික්ඛූහි සද්ධිං උපොසථග්ගං පවිසිත්වා භික්ඛූ මහන්තෙන උස්සාහෙන පාතිමොක්ඛං පග්ගණ්හන්තෙ දිස්වා ඉමෙ ඉමිනා නීහාරෙන ඔසාරෙත්වා ඔසාරෙත්වා ලොකං ඛාදන්ති කතිපාහෙන හරිස්සාමීති චින්තෙසි, සො පරිවෙණං ගන්ත්වා උපජ්ඣායං වන්දිත්වා භන්තෙ කො නාමො අයං ධම්මොති පුච්ඡි පාතිමොක්ඛො නාම ආවුසොති, උත්තම

ධම්මො එස භන්තෙ භවිස්සතීති, ආම ආවුසො සකලසාසනධාරණී අයං සික්ඛාති, භන්තෙ සචෙ එස සික්ඛාධම්මො උත්තමො ඉමමෙව පඨමං ගණ්හාමීති, ගණ්හාවුසොති, ථෙරො සම්පටිච්ඡි, සො ගණ්හන්තො පරිබ්බාජකෙ පස්සිත්වා කීදිසං ආචරියාති පුච්ඡිතො ආවුසො මා චින්තයිත්ථ කතිපාහෙන ආහරිස්සාමීති වත්වා න චිරස්සෙව උග්ගණ්හිත්වා උපජ්ඣායං ආහ එත්තකමෙව භන්තෙ උදාහු අඤ්ඤම්පි අත්ථීති, එත්තකමෙව ආවුසොති, සො පුන දිවසෙ යථානිවත්ථපාරුතො ගහිතනීහාරෙනෙව පත්තං ගහෙත්වා ගිජ්ඣකූටා නික්ඛම්ම පරිබ්බාජකාරාමං අගමාසි, පරිබ්බාජකා දිස්වා කීදිසං ආචරිය නාසක්ඛිත්ථ මඤ්ඤෙ ආවට්ටනීමායං ආහරිතුන්ති තං පරිවාරයිංසු, මා චින්තයිත්ථ ආවුසො ආහටා මෙ ආවට්ටනීමායා ඉතො පට්ඨාය අම්හාකං ලාභසක්කාරො මහා භවිස්සති තුම්හෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං සමග්ගා හොථ මා විවාදං අකත්ථාති, සචෙ තෙ ආචරිය සුග්ගහිතො අම්හෙපි තං වාචෙහීති, සො ආදිතො පට්ඨාය පාතිමොක්ඛං ඔසාරෙසි, අථ තෙ සබ්බෙපි එථ භො නගරෙ විචරන්තා සමණස්ස ගොතමස්ස අවණ්ණං කථෙස්සාමාති අනුග්ඝාටිතෙසුයෙව නගරද්වාරෙසු ද්වාරසමීපං ගන්ත්වා විවටෙන ද්වාරෙන සබ්බපඨමං පවිසිංසු, එවං සලිඞ්ගෙනෙව අපක්කන්තං තං පරිබ්බාජකං සන්ධාය "සරභො නාම පරිබ්බාජකො අචිරපක්කන්තො හොතී"ති වුත්තං, තං දිවසං පන සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො ඉමං අද්දස අජ්ජ සරභො පරිබ්බාජකො නගරෙ විචරිත්වා පකාසනීයකම්මං කරිස්සති තිණ්ණං රතනානං අවණ්ණං කථෙන්තො විසං සිඤ්චිත්වා පරිබ්බාජකාරාමං ගමිස්සති අහම්පි තත්ථෙව ගමිස්සාමි චතස්සොපි පරිසා තත්ථෙව ඔසරිස්සන්ති තස්මිං සමාගමෙ චතුරාසීතිපාණසහස්සානි අමතපානං පිවිස්සන්තීති, තතො තස්ස ඔකාසො හොතු යථාරුචියා අවණ්ණං පත්ථරතූති චින්තෙත්වා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි ආනන්ද අට්ඨාරසසු මහාවිහාරෙසු භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මයා සද්ධිංයෙව පිණ්ඩාය චරිතුං ආරොචෙහීති, ථෙරො තථා අකාසි, භික්ඛූ පත්තචීවරමාදාය සත්ථාරමෙව පරිවාරයිංසු, සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝං ආදාය ද්වාරගාමසමීපෙයෙව පිණ්ඩාය චරි, සරභොපි පරිබ්බාජකෙහි සද්ධිං නගරං පවිට්ඨො තත්ථ තත්ථ පරිසමජ්ඣෙ ගණමජ්ඣෙ රාජද්වාරඅමච්චද්වාරවීථිචතුක්කාදීසු ච ඨත්වා "අඤ්ඤාතො මයා සමණානං සක්‍යපුත්තියානං ධම්මො"ති ආදීනි අභාසි, තං සන්ධාය "සො රාජගහෙ පරිසති එවං වාචං භාසතී"ති ආදි වුත්තං, තත්ථ **අඤ්ඤාතොති** ඤාතො අවබුද්ධො පාකටං කත්වා උග්ගහිතොති දීපෙති; **අඤ්ඤායාති** ජානිත්වා; **අපක්කන්තොති** සලිඞ්ගෙනෙව අපක්කන්තො; සචෙ හි සමණස්ස ගොතමස්ස සාසනෙ කොචි සාරො අභවිස්ස නාහං අපක්කමිස්සං තස්ස පන සාසනං අසාරං නිස්සාරං ආවට්ටනීමායං ඔසාරෙත්වා ඔසාරෙත්වා සමණා ලොකං ඛාදන්තීති එත්තකමත්ථං දීපෙන්තො එවමාහ, **අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූති** අථ එවං තස්මිං පරිබ්බාජකෙ භාසමානෙ අරඤ්ඤවාසිනො පඤ්චසතා භික්ඛූ අසුකට්ඨානං නාම සත්ථා පිණ්ඩාය චරිතුං ගතොති අජානන්තා භික්ඛාචාරවෙලායං රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසිංසු තෙ සන්ධායෙතං වුත්තං; **අස්සොසුන්ති** සුණිංසු; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසූති** ඉමං කාරණං

දසබලස්ස ආරොචෙස්සාමාති උපසඞ්කමිංසු; **සප්පිණිකාතීර**න්ති සප්පිණිකාති එවං නාමිකාය නදියා තීරං; **අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙනාති** කායඞ්ගවාචඞ්ගානි අචොපෙත්වා අබ්භන්තරෙ ඛන්තිං ධාරෙත්වා චිත්තෙනෙව අධිවාසෙසීති අත්ථො; එවං අධිවාසෙත්වා පන චින්තෙසි කින්නුඛො අජ්ජ මයා සරභස්ස වාදං මද්දිතුං ගච්ඡන්තෙන එකකෙන ගන්තබ්බං උදාහු භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතෙනාති අථස්ස එතදහොසි සචාහං භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ගමිස්සාමි මහාජනො එවං චින්තෙස්සති සමණො ගොතමො වාදුප්පත්තිට්ඨානං ගච්ඡන්තො පක්ඛං උක්ඛිපිත්වා ගන්ත්වා පරිසබලෙන උප්පන්නං වාදං මද්දති පරවාදීනං සීසං උක්ඛිපිතුං න දෙතීති න ඛො පන මය්හං උප්පන්නෙ වාදෙ පරං ගහෙත්වා මද්දනකිච්චං අත්ථි අහමෙව ගන්ත්වා මද්දිස්සාමි අනච්ඡරියඤ්චෙතං සචාහං ඉදානි බුද්ධභූතො අත්තනො උප්පන්නං වාදං මද්දෙය්‍යං චරියං චරණකාලෙ අහෙතුකපටිසන්ධියං නිබ්බත්තෙනාපි හි මයා වහිතබ්බං ධුරං අඤ්ඤො වහිතුං සමත්ථො නාම නාහොසි, ඉමස්ස පනත්ථස්ස සාධනත්ථං:-

"යතො යතො ගරු ධුරං යතො ගම්භීරවත්තනී
තදස්සු කණ්හං යුඤ්ජන්ති ස්වාස්සුදං වහතෙ ධුර"න්ති:

ඉදං කණ්හජාතකං ආහරිතබ්බං:-

අතීතෙ කිර එකො සත්ථවාහො එකිස්සා මහල්ලිකාය ගෙහෙ නිවාසං ගණ්හි අථස්ස එකිස්සා ධෙනුයා රත්තිභාගසමනන්තරෙ ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි සා එකං වච්ඡකං විජායි මහල්ලිකාය වච්ඡකං දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය පුත්තසිනෙහො උදපාදි පුනදිවසෙ සත්ථවාහපුත්තො තව ගෙහවෙතනං ගණ්හාති ආහ මහල්ලිකා මය්හං අඤ්ඤෙන කම්මං නත්ථි ඉමමෙව වච්ඡකං දෙහීති ආහ ගණ්හ අම්මාති සා තං ගණ්හිත්වා ඛීරං පායෙත්වා යාගුභත්තතිණාදීනි දදමානා පොසෙසි සො වුඩ්ඪිමන්වාය පරිපුණ්ණරූපො බලවිරියසම්පන්නො අහොසි සම්පන්නාචාරො කාළකො නාම නාමෙන, අථෙකස්ස සත්ථවාහස්ස පඤ්චහි සකටසතෙහි ආගච්ඡන්තස්ස උදකභින්නට්ඨානෙ සකටචක්කං ලග්ගි සො දසපි වීසතිම්පි ගොණෙ යොජෙත්වා නීහරාපෙතුං අසක්කොන්තො කාළකං උපසඞ්කමිත්වා ආහ තාත තව වෙතනං දස්සාමි සකටං මෙ උක්ඛිපිත්වා දෙහීති එවඤ්ච පන වත්වා තං ආදාය අඤ්ඤො ඉමිනා සද්ධිං ධුරංවහිතුං සමත්ථො නත්ථීති ධුරසකටෙ යොත්තං බන්ධිත්වා තං එකකංයෙව යොජෙසි සො තං සකටං උක්ඛිපිත්වා ථලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා එතෙනෙව නියාමෙන පඤ්ච සකටසතානි නීහරි සො සබ්බපච්ඡිමං සකටං නීහරිත්වා මොචියමානො පුනත්ති කත්වා සීසං උක්ඛිපි සත්ථවාහො අයං එත්තකානි සකටානි උක්ඛිපන්තො එවං න අකාසි වෙතනත්ථං මඤ්ඤෙ කරොතීති සකට ගණනාය කහාපණෙ ගණෙත්වා පඤ්චසතභණ්ඩිකං තස්ස ගීවාය බන්ධාපෙසි සො අඤ්ඤස්සං අත්තනො සන්තිකං අල්ලීයිතුං අදෙන්තො උජුකං ගෙහමෙව අගමාසි මහල්ලිකා දිස්වා මොචෙත්වා කහාපණභාවං ඤත්වා

කස්මා පුත්ත එවමකාසි මා ත්වං මයා කම්මං කත්වා ආහතෙන අයං ජීවිස්සතීති සඤ්ඤමකාසීති වත්වා ගොණං උණ්හොදකෙන නහාපෙත්වා තෙලෙන අබ්භඤ්ජිත්වා ඉතො පට්ඨාය න පුන එවමකාසීති අවදි, ඉදං සන්ධාය "චරියං චරණකාලෙ අහෙතුකපටිසන්ධියං නිබ්බත්තෙනාපි හි මයා වහිතබ්බං ධුරං අඤ්ඤො වහිතුං සමත්ථො නාම නාහොසී"ති චින්තෙත්වා එකකොව අගමාසි තං දස්සෙතුං අථ ඛො භගවා සායණ්හසමයං පටිසල්ලාණා වුට්ඨිතොති ආදි වුත්තං; තත්ථ **පටිසල්ලාණාති** පුථුත්තාරම්මණෙහි චිත්තං පටිසංහරිත්වා සල්ලාණතො ඵලසමාපත්තිතොති අත්ථො; **තෙනුපසඞ්කමීති** පරිබ්බාජකෙසු සකලනගරෙ පකාසනියකම්මං කත්වා නගරා නික්ඛම්ම පරිබ්බාජකාරාමෙ සන්නිපතිත්වා සචෙ ආවුසො සරභ, සමණො ගොතමො ආගමිස්සති කිං කරිස්සසීති සමණෙ ගොතමෙ එකං කරොන්තෙ අහං ද්වෙ කරිස්සාමි ද්වෙ කරොන්තෙ චත්තාරි පඤ්ච කරොන්තෙ දස දස කරොන්තෙ වීසතිං වීසතිං කරොන්තෙ චත්තාලීසං චත්තාලීසං කරොන්තෙ පණ්ණාසං පණ්ණාසං කරොන්තෙ සතං සතං කරොන්තෙ සහස්සං කරිස්සාමීති එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං සීහනාදකථං සමුට්ඨාපෙත්වා නිසින්නෙසු උපසඞ්කමි; උපසඞ්කමන්තො පන යස්මා පරිබ්බාජකාරාමස්ස නගරමජ්ඣෙනෙව මග්ගො තස්මා රත්තදුපට්ටං නිවාසෙත්වා සුගතමහාචීවරං පාරුපිත්වා විස්සට්ඨබලො රාජා විය එකකොව නගරමජ්ඣෙන අගමාසි මිච්ඡාදිට්ඨිකා දිස්වා පරිබ්බාජකා සමණස්ස ගොතමස්ස පකාසනියකම්මං කරොන්තා අවණ්ණං පත්ථරිංසු, සො එතෙ අනුවත්තිත්වා සඤ්ඤාපෙතුං ගච්ඡති මඤ්ඤෙති අනුබන්ධිංසු, සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාසම්බුද්ධො පත්තචීවරං ආදාය එකකොව නික්ඛන්තො අජ්ජ සරභෙන සද්ධිං මහාධම්මසඞ්ගාමො භවිස්සති මයම්පි තස්මිං සමාගමෙ කායසක්ඛිනො භවිස්සාමාති අනුබන්ධිංසු සත්ථා පසන්නස්සෙව මහාජනස්ස පරිබ්බාජකාරාමං උපසඞ්කමි, පරිබ්බාජකා රුක්ඛානං ඛන්ධවිටපසාඛන්තරෙහි සමුග්ගච්ඡන්තා ඡබ්බණ්ණඝනබුද්ධරස්මියො දිස්වා අඤ්ඤදා එවරූපො ඔභාසො නාම නත්ථි කින්නුඛො එතන්ති උල්ලොකෙන්තා සමණො ගොතමො ආගච්ඡතීති ආහංසු, තං සුත්වාව සරභො ජාණුකන්තරෙ සීසං ඨපෙත්වා අධොමුඛො නිසීදි, එවං තස්මිං සමයෙ භගවා තං ආරාමං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි තථාගතො හි ජම්බුදීපතලෙ අග්ගකුලෙ ජාතත්තා අග්ගාසනාරහත්තා සබ්බත්ථ ආසනං පඤ්ඤත්තමෙව හොති එවං පඤ්ඤත්තෙ මහාරහෙ බුද්ධාසනෙ නිසීදි; **තෙ පරිබ්බාජකා සරභං පරිබ්බාජකං එතදවොචුන්ති** සම්මාසම්බුද්ධෙ කිර සරභෙන සද්ධිං එත්තකං කථෙන්තෙ කථෙන්තෙයෙව භික්ඛුසඞ්ඝො සබ්බො පදානුපදිකො හුත්වා පරිබ්බාජකාරාමං සම්පාපුණි, චතස්සොපි පරිසා පරිබ්බාජකාරාමෙයෙව ඔසරිංසු, තතො තෙ පරිබ්බාජකා අච්ඡරියං සමණස්ස ගොතමස්ස කම්මං සකලනගරං විචරිත්වා අවණ්ණං පත්ථරිත්වා පකාසනියකම්මං කත්වා ආගතානං වෙරීනං පච්චත්ථිකානං පච්චාමිත්තානං සන්තිකං ආගන්ත්වා ථොකම්පි විග්ගාහිකකථං න කථෙසි ආගතකාලතො පට්ඨාය

සතපාකතෙලෙන මක්ඛෙන්තො විය අමතපානං පායෙන්තො විය මධුරකථං කථෙතීති සබ්බෙපි සම්මාසම්බුද්ධං අනුවත්තන්තා එතද වොචුං; **ගායෙය්‍යාසීති** ආයාචෙය්‍යාසි පත්ථෙය්‍යාසි පිහෙය්‍යාසි; **තුණ්හීභූතොති** තුණ්හීභාවං උපගතො; **මඞ්කුභූතොති** නිත්තෙජතං ආපන්නො; **පත්තක්ඛන්ධොති** ඔණතගීවො; **අධොමුඛොති** හෙට්ඨාමුඛො; **සම්මාසම්බුද්ධස්ස තෙ පටිජානතොති** අහං සම්මාසම්බුද්ධො සබ්බෙ ධම්මා මයා අභිසම්බුද්ධාති එවං පටිජානතො තව; **අනභිසම්බුද්ධාති** ඉමෙ නාම ධම්මා තයා අනභිසම්බුද්ධා; **තත්‍රාති** තෙසු අනභිසම්බුද්ධාති එවං දස්සිතධම්මෙසු; **අඤ්ඤෙන වා අඤ්ඤං පටිචරිස්සතීති** අඤ්ඤෙන වා වචනෙන අඤ්ඤං වචනං පටිච්ඡාදෙස්සති අඤ්ඤං පුච්ඡිතො අඤ්ඤං කථෙස්සතීති අත්ථො; **බහිද්ධා කථං අපනාමෙස්සතීති** බහිද්ධා අඤ්ඤං ආගන්තුකකථං ආහරන්තො පුරිමකථං අපනාමෙස්සති; **අප්පච්චයන්ති** අනභිරද්ධිං අතුට්ඨාකාරං; **පාතුකරිස්සතීති** පාකටං කරිස්සති; එත්ථ ච අප්පච්චයෙන දොමනස්සං වුත්තං පුරිමෙහි ද්වීහි මන්දබලවභෙදො කොධොයෙව; එවං භගවා පඨමවෙසාරජ්ජෙන සීහනාදං නදිත්වා පුන දුතියාදීහි නදන්තො **යො ඛො මං පරිබ්බාජකාති** ආදිමාහ; තත්ථ **යස්ස ඛො පන තෙ අත්ථාය ධම්මො දෙසිතොති** යස්ස මග්ගස්ස වා ඵලස්ස වා අත්ථාය තයා චතුසච්චධම්මො දෙසිතො; **සො න නිය්‍යාතීති** සො ධම්මො න නිය්‍යාති න නිග්ගච්ඡති තං අත්ථං න සාධෙතීති වුත්තං හොති; **තක්කරස්සාති** යො තං කරොති තස්ස පටිපත්තිපූරකස්ස පුග්ගලස්සාති අත්ථො; **සම්මා දුක්ඛක්ඛයායාති** හෙතුනා නයෙන කාරණෙන සකලස්ස වට්ටදුක්ඛස්ස ඛයාය; අථවා **යස්ස ඛො පන තෙ අත්ථාය ධම්මො දෙසිතොති** යස්ස තෙ අත්ථාය ධම්මො දෙසිතො සෙය්‍යථීදං රාගපටිඝාතත්ථාය අසුභකම්මට්ඨානං දොසපටිඝාතත්ථාය මෙත්තාභාවනා මොහපටිඝාතත්ථාය පඤ්ච ධම්මා විතක්කුපච්ඡෙදාය ආනාපානසති; **සො න නිය්‍යාති තක්කරස්ස සම්මා දුක්ඛක්ඛයායාති** සො ධම්මො යො තං යථාදෙසිතං කරොති තස්ස තක්කරස්ස සම්මා හෙතුනා නයෙන කාරණෙන වට්ටදුක්ඛක්ඛයාය න නිය්‍යාති න ගච්ඡති තං අත්ථං න සාධෙතීති අයමෙත්ථ අත්ථො; **සෙය්‍යථාපි සරභො පරිබ්බාජකොති** යථා අයං සරභො පරිබ්බාජකො පජ්ඣායන්තො අප්පටිභානො නිසින්නො එවං නිසීදිස්සතීති; එවං තීහි පදෙහි සීහනාදං නදිත්වා දෙසනං නිබ්බට්ටන්තස්සෙව නිබ්බට්ටන්තස්සෙව තථාගතස්ස තස්මිං ඨානෙ සන්නිපතිතා චතුරාසීතිපාණසහස්සපරිමාණා පරිසා අමතපානං පිවි; සත්ථා පරිසාය අමතපානස්ස පීතභාවං ඤත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පක්කාමි, තමත්ථං දස්සෙතුං: **අථ ඛො භගවාති** ආදි වුත්තං; තත්ථ **සීහනාදන්ති** සෙට්ඨනාදං අභීතනාදං අප්පටිනාදං; **වෙහාසං පක්කාමීති** අභිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය අධිට්ඨාය සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙන ආකාසං පක්ඛන්දි; එවං පක්ඛන්තො ච පන තං ඛණං යෙව ගිජ්ඣකූටමහාවිහාරෙ පතිට්ඨාසි; **වාචාය සන්නිතොදකෙනාති** වචනපතොදෙන; **සඤ්ජම්භරිං අකංසූති** සම්භරිතං නිරන්තරඵුටං අකංසු;

උපරි උපරි විජ්ඣිංසූති වුත්තං හොති; **මුඛාරකඤ්ඤූති** මුඛාරකඤ්ඤූ; **සීහනාදං නදිස්සාමීති** සීහස්ස නදතො ආකාරං දිස්වා අයම්පි තිරච්ඡානගතො අහම්පි, ඉමස්සපි චත්තාරො පාදා මය්හම්පි, අහම්පි එවමෙව සීහනාදං නදිස්සාමීති චින්තෙසි සො සීහස්ස සම්මුඛා නදිතුං අසක්කොන්තො තස්මිං ගොචරාය පක්කන්තෙ එකකො නදිතුං ආරභි අථස්ස සිගාලසද්දොයෙව නිච්ඡරි, තෙන වුත්තං: **සිගාලකංයෙව නදතීති; භෙරණ්ඩකන්ති** තස්සෙව වෙවචනං; අපි ච භින්නස්සරං අමනාපසද්දං නදතීතිපි වුත්තං හොති; **එවමෙව ඛො ත්වන්ති**; ඉමිනා ඔපම්මෙන පරිබ්බාජකා තථාගතං සීහසදිසං කත්වා සරභං සිගාලකසදිසං අකංසු; **අම්බකමද්දරීති** ඛුද්දකකුක්කුටිකා; **පුරිසකරවිතං රවිස්සාමීති** මහාකුක්කුටං රවන්තං දිස්වා ඉමස්සපි ද්වෙ පාදා ද්වෙ පක්ඛා මය්හම්පි තථෙව අහම්පි එවරූපං රවිස්සාමීති සා තස්ස සම්මුඛා රවිතුං අසක්කොන්තී තස්මිං පක්කන්තෙ රවමානා කුක්කුටිකාරවංයෙව රවි; තෙන වුත්තං: **අම්බකමද්දරී රවිතංයෙව රවතීති; උසභොති** ගොණො; **සුඤ්ඤායාති** තුච්ඡාය ජෙට්ඨකවසභෙහි රහිතාය; **ගම්භීරං නදිතබ්බං මඤ්ඤතීති** ජෙට්ඨකවසභස්ස නාදසදිසං ගම්භීරනාදං නදිතබ්බං මඤ්ඤති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

3. 2. 5.

පඤ්චමෙ **කාලාමානං නිගමොති** කාලාමා නාම ඛත්තියා තෙසං නිගමො; **කෙසපුත්තියාති** කෙසපුත්තනිගමවාසිනො; **උපසඞ්කමිංසූති** සප්පිනවනීතාදිභෙසජ්ජානි චෙව අට්ඨවිධපානකානි ච ගාහාපෙත්වා උපසඞ්කමිංසු; **සකංයෙව වාදං දීපෙන්තීති** අත්තනොයෙව ලද්ධිං කථෙන්ති; **ජොතෙන්තීති** පකාසෙන්ති; **ඛුංසෙන්තීති** ඝට්ටෙන්ති; **වම්භෙන්තීති** අවජානන්ති පරිභවන්ති ලාමකං කරොන්ති; **ඔපපක්ඛිං කරොන්තීති** උපක්ඛිත්තකං කරොන්ති උක්ඛිපිත්වා ඡඩ්ඩෙන්ති; **අපරෙපි ඛො** සො කිර අටවිමුඛෙ ගාමො තස්මා තත්ථ අටවිං අතික්කන්තා ච අතික්කමිතුකාමා ච වාසං කප්පෙන්ති තෙසු පඨමං ආගතා අත්තනො ලද්ධිං දීපෙත්වා පක්කමිංසු පච්ඡා ආගතා කිං එතෙ ජානන්ති අම්හාකං අන්තෙවාසිකා එතෙ අම්හාකං සන්තිකෙ කිඤ්චි කිඤ්චි සිප්පං උග්ගණ්හිංසූති අත්තනො ලද්ධිං දීපෙත්වා පක්කමිංසු කාලාමා එකලද්ධියම්පි සණ්ඨාතුං න සක්ඛිංසු තෙ එතමත්ථං දීපෙත්වා භගවතො එවමාරොචෙත්වා **තෙසං නො භන්තෙති** ආදිමාහංසු: තත්ථ **හොතෙව කඞ්ඛාති** හොතියෙව කඞ්ඛා; **විචිකිච්ඡාති** තස්සෙව වෙවචනං; **අලන්ති** යුත්තං; **මා අනුස්සවෙනාති** අනුස්සවකථාය මා ගණ්හිත්ථ; **මා පරම්පරායාති** පරම්පරකථායපි මා ගණ්හිත්ථ; **මා ඉතිකිරායාති** එවං කිර එතන්ති මා ගණ්හිත්ථ; **මා පිටකසම්පදානෙනාති** අම්හාකං පිටකතන්තියා සද්ධිං සමෙතීති මා ගණ්හිත්ථ; **මා තක්කහෙතූති** තක්කගාහෙන මා ගණ්හිත්ථ; **මා නයහෙතූති** නයගාහෙනපි මා ගණ්හිත්ථ; **මා ආකාරපරිවිතක්කෙනාති** සුන්දරමිදං කාරණන්ති එවං කාරණපරිවිතක්කෙනාපි මා ගණ්හිත්ථ; **මා**

දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියාති අම්හාකං නිජ්ඣායිත්වා ඛමිත්වා ගහිතදිට්ඨියා සද්ධිං සමෙතීතිපි මා ගණ්හිත්ථ; **මා භබ්බරූපතායාති** අයං භික්ඛු භබ්බරූපො ඉමස්ස කථං ගහෙතුං යුත්තන්තිපි මා ගණ්හිත්ථ; **මා සමණො නො ගරූති** අයං සමණො අම්හාකං ගරු ඉමස්ස කථං ගහෙතුං යුත්තන්තිපි මා ගණ්හිත්ථ; **සමත්තාති** පරිපුණ්ණා; **සමාදින්නාති** ගහිතා පරාමට්ඨා; **යංස හොතීති** යං කාරණං තස්ස පුග්ගලස්ස හොති; අලොභාදයො ලොභාදිපටිපක්ඛවසෙන වෙදිතබ්බා; **විගතාභිජ්ඣොති** ආදීහි මෙත්තාය පුබ්බභාගො කථිතො; ඉදානි මෙත්තාදිකම්මට්ඨානං කථෙන්තො **මෙත්තාසහගතෙනාති** ආදිමාහ; තත්ථ කම්මට්ඨානකථාය වා භාවනානයෙ වා පාලිවණ්ණනාය වා යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව; **එවං අවෙරචිත්තොති** එවං අකුසලවෙරස්ස ච පුග්ගලවෙරිනො ච නත්ථිතාය අවෙරචිත්තො; **අබ්‍යාපජ්ඣචිත්තොති** කොධචිත්තස්ස අභාවෙන නිද්දුක්ඛචිත්තො; **අසඞ්කිලිට්ඨචිත්තොති** කිලෙසනකස්ස කිලෙසස්ස නත්ථිතාය අසඞ්කිලිට්ඨචිත්තො; **විසුද්ධචිත්තොති** කිලෙසමලාභාවෙන **සුද්ධචිත්තො** හොතීති අත්ථො; **තස්සාති** තස්ස එවරූපස්ස අරියසාවකස්ස; **අස්සාසාති** අවස්සයා පතිට්ඨා; **සචෙ ඛො පන අත්ථි පරලොකොති** යදි ඉමම්හා ලොකා පරලොකො නාම අත්ථි; **ඨානමහං කායස්ස භෙදා-පෙ-උපපජ්ජිස්සාමීති** අත්ථෙතං කාරණං යෙනාහං කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජිස්සාමීති එවං සබ්බත්ථ නයො වෙදිතබ්බො; **අනීඝන්ති** නිද්දුක්ඛං; **සුඛින්ති** සුඛිතං, **උභයෙනෙව සුද්ධමත්තානං සමනුපස්සාමීති** යඤ්ච පාපං න කරොමි යඤ්ච කරොතොපි න කරීයති ඉමිනා උභයෙනාපි විසුද්ධං අත්තානං සමනුපස්සාමි; සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

3. 2. 6.

ඡට්ඨෙ මිගාරනත්තාති මිගාරසෙට්ඨිනො නත්තා; **පෙඛුණියනත්තාති** පෙඛුණියසෙට්ඨිනො නත්තා; **උපසඞ්කමිංසූති** භුත්තපාතරාසා දසකම්මකරපරිවුතා උපසඞ්කමිංසු; තෙසං කිර පුරෙභත්තෙ පුබ්බණ්හසමයෙයෙව එකො පඤ්හො සමුට්ඨිතො තං පන කථෙතුං ඔකාසො නාහොසි ති තං පඤ්හං සොස්සාමාති ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා තුණ්හී නිසීදිංසු ථෙරො ගාමෙ තං සමුට්ඨිතං පඤ්හං සොතුං ආගතා භවිස්සන්තීති තෙසං මනං ඤත්වා තමෙව පඤ්හං ආරභන්තො **එථ තුම්හෙ සාළ්හාති** ආදිමාහ: තත්ථ **අත්ථි ලොභොති** ලුබ්භනසභාවො ලොභො නාම අත්ථීති පුච්ඡති; **අභිජ්ඣාති ඛො අහං සාළ්හා එතමත්ථං වදාමීති** එතං ලොභසඞ්ඛාතං අත්ථං අහං අභිජ්ඣාති වදාමි තණ්හාති වදාමීති සමුට්ඨිතපඤ්හස්ස අත්ථං දීපෙන්තො ආහ; එවං සබ්බවාරෙසු නයො නෙතබ්බො; **සො එවං පජානාතීති** සො චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා ඨිතො අරියසාවකො සමාපත්තිතො වුට්ඨාය විපස්සනං ආරභන්තො එවං පජානාති; **අත්ථි ඉදන්ති** (අත්ථි දුක්ඛසච්චසඞ්ඛාතං හි ඛන්ධපඤ්චකං නාමරූපවසෙන පරිච්ඡින්දිත්වා පජානන්තො එස එවං පජානාති අත්ථි ඉදන්ති වුත්තො;)*

---

* රෙඛාවුතනතමන්තරෙ ගන්ථ කස්සචි පදස්ස ගළිතං සියා නො වාති පරික්ඛිතබ්බං.

හීනන්ති සමුදයසච්චං; **පණීතන්ති** මග්ගසච්චං; **ඉමස්ස සඤ්ඤාගතස්ස උත්තරිං නිස්සරණන්ති** ඉමස්ස විපස්සනාසඤ්ඤාසඞ්ඛාතස්ස සඤ්ඤාගතස්ස උත්තරිං නිස්සරණං නාම නිබ්බානං තං අත්ථීති ඉමිනා නිරොධසච්චං දස්සෙති; **විමුත්තමිති ඤාණන්ති** එකූනවීසතිවිධං පච්චවෙක්ඛණාඤාණං කථිතං; **අහු පුබ්බෙ ලොභොති** පුබ්බෙ මෙ ලොභො අහොසි; **තදහු අකුසලන්ති** තං අකුසලං නාම අහොසි; තදා වා අකුසලං නාම අහොසි; **ඉච්චෙතං කුසලන්ති** ඉති එතං කුසලං තස්සෙව අකුසලස්ස නත්ථිභාවං කුසලං ඛෙමන්ති සන්ධාය වදති; **නිච්ඡාතොති** නිත්තණ්හො; **නිබ්බුතොති** අබ්භන්තරෙ සන්තාපකරානං කිලෙසානං අභාවෙන නිබ්බුතො; **සීතිභූතොති** සීතලීභූතො; **සුඛපටිසංවෙදීති** කායිකචෙතසිකස්ස සුඛස්ස පටිසංවෙදිතා; **බ්‍රහ්මභූතෙනාති** සෙට්ඨභූතෙන; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

3. 2. 7.

සත්තමෙ **කථාවත්ථූනීති** කථාකාරණානි කථාය භූමියො පතිට්ඨායොති අත්ථො; **අතීතං වා භික්ඛවෙ අද්ධානන්ති** අතීතද්ධානං නාම කාලොපි වට්ටති ඛන්ධාපි; අනාගතපච්චුප්පන්නෙසුපි එසෙව නයො; තත්ථ අතීතෙ කස්සපො නාම සම්මාසම්බුද්ධො අහොසි තස්ස කිකී නාම කාසිරාජා අග්ගුපට්ඨාකො අහොසි වීසතිවස්සසහස්සානි ආයුං අහොසීති ඉමිනා නයෙන කථෙන්තො අතීතං ආරබ්භ කථං කථෙති නාම, අනාගතෙ මෙත්තෙය්‍යො නාම බුද්ධො භවිස්සති තස්ස සඞ්ඛො නාම රාජා අග්ගුපට්ඨාකො භවිස්සති අසීතිවස්සසහස්සානි ආයුං භවිස්සතීති ඉමිනා නයෙන කථෙන්තො අනාගතං ආරබ්භ කථං කථෙති නාම, එතරහි අසුකො නාම රාජා ධම්මිකො අසුකො ධම්මිකොති ඉමිනා නයෙන කථෙන්තො පච්චුප්පන්නං ආරබ්භ කථං කථෙති නාම; **කථාසම්පයොගෙනාති** කථාසමාගමෙන; **කච්ඡොති** කථෙතුං යුත්තො; **අකච්ඡොති** කථෙතුං න යුත්තො; **එකංසව්‍යාකරණීයං පඤ්හන්ති** ආදීසු චක්ඛුං අනිච්චන්ති පුට්ඨෙන ආම අනිච්චන්ති එකංසෙනෙව ව්‍යාකාතබ්බං එසෙව නයො සොතාදීසු අයං එකංසව්‍යාකරණීයො පඤ්හො; අනිච්චං නාම චක්ඛුන්ති පුට්ඨෙන පන න චක්ඛුමෙව සොතම්පි අනිච්චං ඝානම්පි අනිච්චන්ති එවං විභජ්ජිත්වා ව්‍යාකාතබ්බං අයං විභජ්ජව්‍යාකරණීයො පඤ්හො; යථා චක්ඛුං තථා සොතං යථා සොතං තථා චක්ඛුන්ති පුට්ඨෙන කෙනට්ඨෙන පුච්ඡසීති පටිපුච්ඡිත්වා දස්සනට්ඨෙන පුච්ඡාමීති වුත්තෙ නහීති ව්‍යාකාතබ්බං අනිච්චට්ඨෙන පුච්ඡාමීති වුත්තෙ ආමාති ව්‍යාකාතබ්බං අයං පටිපුච්ඡාව්‍යාකරණීයො පඤ්හො; තං ජීවං තං සරීරන්ති ආදීනි පුට්ඨෙන පන අව්‍යාකතමෙතං භගවතාති ඨපෙතබ්බො එස පඤ්හො න ව්‍යාකාතබ්බො අයං ඨපනීයො පඤ්හො; **ඨානාඨානෙ න සණ්ඨාතීති** කාරණාකාරණෙ න සණ්ඨාති; තත්‍රායං නයො සස්සතවාදී යුත්තෙන කාරණෙන පහොති උච්ඡෙදවාදිං නිග්ගණ්හාතුං උච්ඡෙදවාදී තෙන නිග්ගණ්හියමානො කිම්පනාහං උච්ඡෙදං වදාමීති සස්සත

වාදිභාවමෙව දීපෙති අත්තනො වාදෙ පතිට්ඨාතුං න සක්කොති එවං උච්ඡෙදවාදිම්හි පහොන්තෙ සස්සතවාදී පුග්ගලවාදිම්හි පහොන්තෙ සුඤ්ඤතවාදී සුඤ්ඤතවාදිම්හි පහොන්තෙ පුග්ගලවාදීති එවං ඨානාඨානෙ න සණ්ඨාති නාම; **පරිකප්පෙ න සණ්ඨාතීති** ඉදං පඤ්හපුච්ඡනෙපි පඤ්හකථනෙපි ලබ්භති කථං: එකච්චො හි පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමීති **කණ්ණං** සොධෙති සො ඉතරෙන ඉදං නාම ත්වං පුච්ඡිස්සසීති වුත්තො ඤාතභාවං ඤත්වා න එතං අඤ්ඤං පුච්ඡිස්සාමීති වදති, පඤ්හං පුට්ඨොපි පඤ්හං කථෙස්සාමීති හනුං සංසොධෙති සො ඉතරෙන ඉදං නාම කථෙස්සසීති වුත්තො ඤාතභාවං ඤත්වා න එතං අඤ්ඤං කථෙස්සාමීති වදති, එවං පරිකප්පෙ න සණ්ඨාති නාම; **අඤ්ඤාතවාදෙ න සණ්ඨාතීති** ඤාතවාදෙ ජානිතවාදෙ න සණ්ඨාති; කථං: එකච්චො පඤ්හං පුච්ඡති තං ඉතරො මනාපො තයා පඤ්හො පුච්ඡිතො කහං තෙ එස උග්ගහිතොති වදති ඉතරො පුච්ඡිතබ්බනියාමෙනෙව පඤ්හං පුච්ඡිත්වාපි තස්ස කථාය අපඤ්හං නු ඛො පුච්ඡිතන්ති විමතිං කරොති, අපරො පඤ්හං පුට්ඨො කථෙති තමඤ්ඤො සුට්ඨු තෙ පඤ්හො කථිතො කත්ථ තෙ උග්ගහිතො පඤ්හං කථෙන්තෙන නාම එවං කථෙතබ්බොති වදති, ඉතරො කථෙතබ්බනියාමෙනෙව පඤ්හං කථෙත්වාපි තස්ස කථාය අපඤ්හො නු ඛො මයා කථිතොති විමතිං කරොති; **පටිපදාය න සණ්ඨාතීති** පටිපත්තියං න තිට්ඨති වත්තං අජානිත්වා අපුච්ඡිතබ්බට්ඨානෙ පුච්ඡතීති අත්ථො; අයං හි පඤ්හො නාම චෙතියඞ්ගණෙ පුච්ඡන්තෙන න කථෙතබ්බො තථා භික්ඛාචාරමග්ගෙ ගාමං පිණ්ඩාය චරණකාලෙ ආසනසාලාය නිසින්නකාලෙ යාගුං වා භත්තං වා අගහෙත්වා නිසින්නකාලෙපි පරිභුඤ්ජිත්වා නිසින්නකාලෙපි දිවාවිහාරට්ඨානගමනකාලෙපි, දිවාට්ඨානෙ නිසින්නකාලෙ පන ඔකාසං කාරෙත්වාව පුච්ඡන්තස්ස කථෙතබ්බො අකාරෙත්වා පුච්ඡන්තස්ස න කථෙතබ්බො ඉදං වත්තං අජානිත්වා පුච්ඡන්තො පටිපදාය න සණ්ඨාති නාම; **එවං සන්තායං භික්ඛවෙ පුග්ගලො අකච්ඡො හොතීති** භික්ඛවෙ එතං ඉමස්මිඤ්ච කාරණෙ සති අයං පුග්ගලො න කථෙතුං යුත්තො නාම හොති; **ඨානාඨානෙ සණ්ඨාතීති** සස්සතවාදී යුත්තෙන කාරණෙන පහොති උච්ඡෙදවාදිං නිග්ගණ්හාතුං උච්ඡෙදවාදී තෙන නිග්ගය්හමානොපි අහං තයා සත්තක්ඛත්තුං නිග්ගණ්හන්තොපි උච්ඡෙදවාදීයෙවාති වදති ඉමිනා නයෙන සස්සතපුග්ගල සුඤ්ඤතවාදිසුපි නයො නෙතබ්බො එවං ඨානාඨානෙ සණ්ඨාති නාම; **පරිකප්පෙ සණ්ඨාතීති** පඤ්හං පුච්ඡිස්සමීති කණ්ණං සොධෙන්තො ත්වං ඉමං නාම පුච්ඡිස්සසීති වුත්තෙ ආම එතංයෙව පුච්ඡිස්සාමීති වදති පඤ්හං කථෙස්සාමීති හනුං සංසොධෙන්තොපි ත්වං ඉමං නාම කථෙස්සසීති වුත්තෙ ආම එතංයෙව කථෙස්සාමීති වදති එවං පරිකප්පෙ සණ්ඨාති නාම; **අඤ්ඤාතවාදෙ සණ්ඨාතීති** ඉමං පඤ්හං පුච්ඡිත්වා සුට්ඨු තෙ පඤ්හො පුච්ඡිතො පුච්ඡන්තෙන නාම එවං පුච්ඡිතබ්බන්ති වුත්තෙ සම්පටිච්ඡති විමතිං න උප්පාදෙති පඤ්හං කථෙත්වාපි සුට්ඨු තෙ පඤ්හො කථිතො කථෙන්තෙන

නාම එවං කාතබ්බන්ති වුත්තෙන සම්පටිච්ඡති විමතිං න උප්පාදෙති; **පටිපදාය සණ්ඨාතීති** ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකාදිං දත්වා යාව භත්තං නිට්ඨාති තස්මිං අන්තරෙ නිසින්නෙන පඤ්හං පුච්ඡති සප්පිආදීනි භෙසජ්ජානි අට්ඨවිධානි පානකානි වත්ථච්ඡාදන මාලාගන්ධාදීනි වා ආදාය විහාරං ගන්ත්වා තානි දත්වා දිවාට්ඨානං පවිසිත්වා ඔකාසං කාරෙත්වා පඤ්හං පුච්ඡති එවං හි වත්තන්තං ඤත්වා පුච්ඡන්තො පටිපදාය සණ්ඨාති නාම තස්ස පඤ්හං කථෙතුං වට්ටති; **අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරතීති** අඤ්ඤෙන වචනෙන අඤ්ඤං පටිච්ඡාදෙති අඤ්ඤං වා පුච්ඡිතො අඤ්ඤං කථෙති; **බහිද්ධා කථං අපනාමෙතීති** ආගන්තුකකථං ඔතාරෙන්තො පුරිමං කථං බහිද්ධා අපනාමෙති; තත්‍රිදං **වත්ථු** භික්ඛූ කිර සන්නිපතිත්වා එකං දහරං ආවුසො ත්වං ඉමඤ්ච ඉමඤ්ච ආපත්තිං ආපන්නොති ආහංසු සො ආහ භන්තෙ නාගදීපං ගතොම්හීති. ආවුසො න මයං තව නාගදීපගමනෙන අත්ථිකා ආපත්තිං පන ආපන්නොසීති පුච්ඡාමාති භන්තෙ නාගදීපං ගන්ත්වා මච්ඡෙ ඛාදින්ති, ආවුසො තව මච්ඡඛාදනෙන කම්මං නත්ථි ආපත්තිං කිරසි ආපන්නොති සො නාතිසුපක්කා මච්ඡා මය්හං අඵාසුකමකාසි භන්තෙති, ආවුසො තුය්හං ඵාසුකෙන වා අඵාසුකෙන වා කම්මං නත්ථි ආපත්තිං ආපන්නොති භන්තෙ යාව තත්ථ වසිං තාව මෙ අඵාසුකමෙව ජාතන්ති, එවං ආගන්තුකකථාවසෙන බහිද්ධා කථං අපනාමෙතීති වෙදිතබ්බං; **අභිහරතීති** ඉතො චිතො ච සුත්තං ආහරිත්වා අවත්ථරති; තෙපිටකතිස්සත්ථෙරො විය **පුබ්බෙ** කිර භික්ඛූ මහාචෙතියඞ්ගණෙ සන්නිපතිත්වා සඞ්ඝකිච්චං කත්වා භික්ඛූනං ඔවාදං දත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං පඤ්හසාකච්ඡං කරොන්ති තත්‍ර යං ථෙරො තීහි පිටකෙහි තතො තතො සුත්තං ආහරිත්වා දිවසභාගෙ එකම්පි පඤ්හං නිට්ඨාපෙතුං න දෙති; **අභිමද්දතීති** කාරණං ආහරිත්වා මද්දති; **අනුපජ්ජග්ඝතීති** පරෙන පඤ්හෙ පුච්ඡිතෙපි කථිතෙපි පාණිං පහරිත්වා මහාහසිතං හසති යෙන පරස්ස අපුච්ඡිතබ්බං නු ඛො පුච්ඡිං අකථෙතබ්බං නු ඛො කථෙසින්ති විමති උප්පජ්ජති; **ඛලිතං ගණ්හාතීති** අප්පමත්තකං මුඛදොසමත්තං ගණ්හාති අක්ඛරෙ වා පදෙ වා ව්‍යඤ්ජනෙ වා දුරුත්තෙ එවං නාමෙතං වත්තබ්බං එවං නාමෙතං වත්තබ්බන්ති උජ්ඣායමානො විචරති; **සඋපනිසොති** සඋපනිස්සයො සප්පච්චයො; **ඔහිතසොතොති** ඨපිතසොතො; **අභිජානාති එකං ධම්මන්ති** එකං කුසලධම්මං අභිජානාති අරියමග්ගං; **පරිජානාති එකං ධම්මන්ති** එකං දුක්ඛසච්චධම්මං තීරණපරිඤ්ඤාය පරිජානාති; **පජහති එකං ධම්මන්ති** එකං සබ්බාකුසලධම්මං පජහති විනොදෙති ව්‍යන්තීකරොති; **සච්ඡිකරොති එකං ධම්මන්ති** එකං අරහත්තඵලධම්මං නිරොධධම්මං වා පච්චක්ඛං කරොති; **සම්මාවිමුත්තිං ඵුසතීති** සම්මාහෙතුනා නයෙන කාරණෙන අරහත්තඵලවිමොක්ඛං ඤාණඵස්සෙන ඵුසති; **එතදත්ථා භික්ඛවෙ කථාති** භික්ඛවෙ යා එසා කථාසම්පයොගෙනාති කථා දස්සිතා සා එතදත්ථා අයං තස්සා කථාය භූමි පතිට්ඨා ඉදං වත්ථු යදිදං අනුපාදා චිත්තස්ස විමොක්ඛොති එවං සබ්බපදෙසු යොජනා වෙදිතබ්බා; **එතදත්ථා මන්තනා**

ණාති යා අයං කචඡාකථෙචඡසු පුගගලෙසු කථෙනත සඞිං මනතණා සාපි එතදත්ථායෙව; **එතදත්ථා උපනිසාති** ඔහිතසොතො සඋපනිසොති එවං වුතතා උපනිසාපි එතදත්ථායෙව; **එතදත්ථං සොතාවධානනති** තසස සඋපනිසසයං සොතඨපනං තමපි එතදත්ථමෙව; **අනුපාදාති** චතූහි උපාදානෙහි අගගහෙත්වා; **චිතතසස විමොකඛොති** අරහතතඵල විමොකෙඛා; අරහතතඵලත්ථාය හි සබබමෙතනති සුතතනතං විනිවටෙටත්වා උපරි ගාථාහි කූටං ගණහනෙතා **යෙ විරුඬාති** ආදිමාහ: තත්ථ **විරුඬාති** විරොධසඞ්ඛාතෙන කොපෙන විරුඬා; **සලලපනතීති** අල්ලාප සල්ලාපං කරොනති, **විනිවිඨාති** අභිනිවිඨා හුත්වා; **සමුසසිතාති** මානුසසයෙන සුවඨු උසසිතා; **අනරියගුණමාසජජාති** අනරියං ගුණකථං ගුණමාසජ්ජ **කථෙනති** ගුණං ඝටෙටත්වා කථා හි අනරියකථා නාම න අරියකථා තං කථෙනතීති අත්ථො; **තෙ අඤඤමඤඤවිවරෙසිනොති** අඤඤමඤඤසස ඡිද්දං අපරාධං ගවෙසමානා; **දුබ්භාසිතනති** දුකකථිතං; **විකඛලිතනති** අපපමතතකං මුඛදොසඛලිතං; **සමපමොහං පරාජයනති** අඤඤමඤඤසස අපපමතතකෙන මුඛදොසෙන සමපමොහඤච පරාජයඤච; **අභිනනදනති** තුසසනති; **නාචරෙති** න චරති න කථෙති; **ධමමට්ඨපටිසංයුතතාති** යා ච ධමෙම ඨිතෙන කථිතකථා ධමමට්ඨා චෙව හොති තෙන ච ධමෙමන පටිසංයුතතාති ධමමට්ඨපටිසංයුතතා; **අනුනනතෙන මනසාති** අනුඬතෙන චෙතසා; **අපලාසොති** යුගගාහපලාසවසෙන අපලාසො හුත්වා; **අසාහසොති** රාගදොසමොහසාහසානං වසෙන අසාහසො හුත්වා; **අනුසුයායමානොති** න උසුයයායමානො; **දුබ්භට්ඨෙ නාවසාදයෙති** දුකකථිතසමිං න අවසාදෙයය; **උපාරමභං න සිකෙඛයාති** කාරණුතතරියලකඛණං උපාරමහං න සිකෙඛයය; **ඛලිතඤච න ගාහයෙති** අපපමතතකං මුඛඛලිතං අයං තෙ දොසොති න ගාහයෙ; **නාභිහරෙති** නාවත්ථරෙ; **නාභිමදදෙති** එකං කාරණං ආහරිත්වා නමමදෙදයය; **න වාචං පයුතං භණෙති** සච්චාලිකපටිසංයුතතං වාචං න භණෙයය; **අඤඤත්ථනති** ජානනත්ථං **පසාදත්ථනති** පසාදජනනත්ථං; **න සමුසසෙයය මනතයෙති** න මානුසසයෙන සමුසසිතො භවෙයය නාපි මානුසසිතා හුත්වා පණ්ඩිතා කථෙයනති මානෙන පන අනුසසිතොව හුත්වා මනතයෙ කථෙයය භාසෙයයාති.

3. 2. 8.

අටඨමෙ **භගවංමූලකාති** භගවා මූලං එතෙසනති භගවංමූලකා; ඉදං වුතතං හොති ඉමෙ භනෙත අමහාකං ධමමා පුබෙබ කසසප සමමාසමබුදෙධන උපපාදිතා තසමිං පරිනිබබුතෙ එකං බුඬනතරං අඤඤො සමණො වා බ්‍රාහමණො වා ඉමෙ ධමමෙ උපපාදෙතුං සමතෙථා නාම නාහොසි භගවතා පන නො ඉමෙ ධමමා උපපාදිතා භගවනතං හි නිසසාය මයං ඉමෙ ධමෙම ආජානාම පටිවිජඣාමාති එවං භගවංමූලකා නො භනෙත ධමමාති; **භගවංනෙතතිකාති** භගවා ධමමානං නෙතා විනෙතා අනුනෙතා යථාසභාවතො පාටිඑකකං පාපි

එකකං නාමං ගහෙත්වා දස්සෙන්ති ධම්මා භගවංනෙත්තිකා නාම හොන්ති; **භගවංපටිසරණා**ති චතුභූමකධම්මා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස ආපාථං ආගච්ඡමානා භගවති පටිසරන්ති නාමාති භගවංපටිසරණා; පටිසරන්තීති ඔසරන්ති සමොසරන්ති; අපිච මහාබොධිමණ්ඩෙ නිසින්නස්ස භගවතො පටිවෙධවසෙන ඵස්සො ආගච්ඡති අහං භගවා කිං නාමොති ත්වං ඵුසනට්ඨෙන ඵස්සො නාම වෙදනා සඤ්ඤා සඞ්ඛාරා විඤ්ඤාණං ආගච්ඡති අහං භගවා කිං නාමන්ති ත්වං විජානනට්ඨෙන විඤ්ඤාණං නාමාති එවං චතුභූමකධම්මානං යථා සභාවතො පාටිඑක්කං පාටිඑක්කං නාමං ගණ්හන්තො භගවා ධම්මෙ පටිසරතීතිපි භගවංපටිසරණා; **භගවන්තංයෙව පටිභාතූ**ති භගවතොව එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථො උපට්ඨාතු තුම්හෙයෙව නො කථෙත්වා දෙථාති අත්ථො; **රාගො ගො**ති රජ්ජනවසෙන පවත්තරාගො; **අප්පසාවජ්ජො**ති ලොකවජ්ජවසෙනපි විපාකවජ්ජවසෙනපීති ද්වීහිපි වජ්ජෙහි අප්පසාවජ්ජො අප්පදොසොති අත්ථො; කථං: මාතාපිතරො හි භාතිභගිනිආදයො ච පුත්තධීතිකානං ආවාහවිවාහමඞ්ගලං නාම කාරෙන්ති එවං තාවෙස ලොකවජ්ජවසෙන පවත්තරාගො අප්පසාවජ්ජො සදාරසන්තොසමූලිකා පන අපායෙ පටිසන්ධි නාම න හොතීති එවං විපාකවජ්ජවසෙන අප්පසාවජ්ජො; **දන්ධවිරාගී**ති විරජ්ජමානො පනෙස සණිකං විරජ්ජති න සීඝං මුච්චති තෙලමසිරාගො විය චිරං අනුබන්ධති ද්වෙ තීණි භවන්තරානි ගන්ත්වාපි නාපගච්ඡතීති දන්ධවිරාගී; තත්‍රිදං වත්ථු:–

එකො කිර පුරිසො භාතුජායාය මිච්ඡාචාරං චරති තස්සාපි ඉත්ථියා අත්තනො සාමිකතො සොයෙව පියතරො අහොසි සා තං ආහ ඉමස්මිං කාරණෙ පකාසෙ ජාතෙ මහතී ගරහා භවිස්සති තව භාතිකං ඝාතෙහීති සො තං නස්ස වසලි මා එවං පුන අවචාති අපසාදෙසි සා තුණ්හී හුත්වා කතිපාහච්චයෙන පුන කථෙසි තස්ස චිත්තං ජජ්ජරභාවං අගමාසි තතො තතියවාරං කථිතෙ කින්ති කත්වා ඔකාසං ලභිස්සාමීති ආහ අථස්ස සා උපායං කථෙන්තී ත්වං මයා වුත්තමෙව කරොහි අසුකට්ඨානෙ මහාකකුධසමීපෙ තිත්ථං අත්ථි තත්ථ තිඛිණදණ්ඩකවාසිං ගහෙත්වා තිට්ඨාහීති සො තථා අකාසි ජෙට්ඨකභාතා හිස්ස අරඤ්ඤෙ කම්මං කත්වා ඝරං ආගතො සා තස්මිං මුදුචිත්තා විය හුත්වා එහි සාමි සීසං තෙ ඔලොකෙස්සාමීති ඔලොකෙන්තී උපක්කිලිට්ඨං තෙ සීසන්ති ආමලකපිණ්ඩං දත්වා ගච්ඡ අසුකට්ඨානෙ සීසං ධොවිත්වා ආගච්ඡාහීති පෙසෙසි, සො තාය වුත්තතිත්ථංයෙව ගන්ත්වා ආමලකකක්කෙන සීසං මක්ඛෙත්වා උදකං ඔරුය්හ ඔණමිත්වා සීසං ධොවි අථ නං ඉතරො රුක්ඛන්තරතො නික්ඛමිත්වා ඛන්ධසීකෙ පහරිත්වා ජීවිතා වොරොපෙත්වා ගෙහං අගමාසි, ඉතරො භරියාය සිනෙහං පරිච්චජිතුං අසක්කොන්තො තස්මිංයෙව ගෙහෙ මහාධම්මනි හුත්වා නිබ්බත්ති සො තස්සා ඨිතායපි නිසින්නායපි ගන්ත්වා ගන්ත්වා සරීරෙ පතති අථ නං සා සොයෙව අයං භවිස්සතීති ඝාතාපෙසි සො පුන තස්සා සිනෙහෙන තස්මිංයෙව ගෙහෙ කුක්කුරො හුත්වා නිබ්බත්ති

සො පදසා ගමනකාලතො පට්ඨාය තස්සා පච්ඡතො පච්ඡතො චර
ති අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තියාපි සද්ධිංයෙව ගච්ඡති තං දිස්වා මනුස්සා
නික්ඛන්තො සුනඛලුද්දකො කතරං ඨානං ගමිස්සතීති උප්පණ්ඩෙ
න්ති සා පුන තං ඝාතාපෙසි සොපි පුන තස්මිංයෙව ගෙහෙ වච්ඡ
කො හුත්වා නිබ්බත්තො තථෙව තස්සා පච්ඡතො පච්ඡතො චරති
තදාපි තං මනුස්සා දිස්වා නික්ඛන්තො ගොපාලකො කත්ථ ගාවියො
චරිස්සන්තීති උප්පණ්ඩෙන්ති සා තස්මිම්පි ඨානෙ තං ඝාතාපෙසි සො
තදාපි තස්සා උපරි සිනෙහං ඡින්දිතුං අසක්කොන්තො චතුත්ථෙ වාරෙ
තස්සායෙව කුච්ඡියං ජාතිස්සරො හුත්වා නිබ්බත්ති සො පටිපාටියා චතූසු
අත්තභාවෙසු තාය ඝාතිතභාවං දිස්වා එවරූපාය නාම පච්චත්ථිකාය
කුච්ඡියං නිබ්බත්තොස්මීති තතො පට්ඨාය තස්සා හත්ථෙන අත්තානං
ඵුසිතුං න දෙති සචෙ නං සා ඵුසති කන්දති රොදති අථ නං අය්‍ය
කොව පටිජග්ගති තං අපරභාගෙ වුඩ්ඪිප්පත්තං අය්‍යකො ආහ තාත
කස්මා ත්වං මාතුහත්ථෙන අත්තානං ඵුසිතුං න දෙසි සචෙපි තං
ඵුසති මහාසද්දෙන රොදසි කන්දසීති අය්‍යකෙන පුට්ඨො න එසා මය්හං
මාතා පච්චාමිත්තා එසාති තං පවත්තිං සබ්බං ආරොචෙසි සො තං
ආලිඞ්ගිත්වා රොදිත්වා එහි තාත කිං අම්හාකං ඊදිසෙ ඨානෙ නිවා
සකිච්චන්ති තං ආදාය නික්ඛමිත්වා එකං විහාරං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා
උභොපි තත්ථ වසන්තා අරහත්තං පාපුණිංසු—**මහාසාවජ්ජාති**
ලොකවජ්ජවසෙනපි විපාකවජ්ජවසෙනපීති ද්වීහි කාරණෙහි මහා
සාවජ්ජො; කථං: දොසෙන හි දුට්ඨො හුත්වා මාතරිපි අපරජ්ඣති පිත
රිපි භාතිභගිනිආදීසුපි පබ්බජිතෙසුපි සො ගතගතට්ඨානෙසු අයං
පුග්ගලො මාතාපිතූසුපි අපරජ්ඣති භාතිභගිනිආදීසුපි පබ්බජිතෙසු
පීති මහතිං ගරහං ලභති එවන්තාව ලොකවජ්ජවසෙන මහාසාවජ්ජො
දොසවසෙන පන කතෙන ආනන්තරියකම්මෙන කප්පං නිරයෙ
පච්චති එවං විපාකවජ්ජවසෙන මහාසාවජ්ජො; **ඛිප්පවිරාගීති** ඛිප්පං
විරජ්ජති දොසෙන හි දුට්ඨො මාතාපිතූසුපි චෙතියෙපි බොධිම්හිපි
පබ්බජිතෙසුපි අපරජ්ඣිත්වා මය්හං ඛමථාති අච්චයං දෙසෙති තස්ස
සහ ඛමාපනෙන තං කම්මං පටිපාකතිකමෙව හොති, මොහොපි ද්වීහෙව
කාරණෙහි මහාසාවජ්ජො මොහෙන හි මූළ්හො හුත්වා මාතාපිතූසුපි
චෙතියෙපි බොධිම්හිපි පබ්බජිතෙසුපි අපරජ්ඣිත්වා ගතගතට්ඨානෙ
ගරහං ලභති එවං තාව ලොකවජ්ජවසෙන මහාසාවජ්ජො මොහව
සෙන පන කතෙන ආනන්තරියකම්මෙන කප්පං නිරයෙ පච්චතීති
එවං විපාකවජ්ජවසෙනපි මහාසාවජ්ජො; **දන්ධවිරාගීති** සණිකං
විරජ්ජති මොහෙන මූළ්හෙන හි කතකම්මං සණිකං මුච්චති යථා හි
අච්ඡචම්මං සතක්ඛත්තුම්පි ධොවියමානං න පණ්ඩරං හොති එවමෙවං
මොහමූළ්හෙන කතකම්මං සීඝං න මුච්චති සණිකමෙව මුච්චතීති;
සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

3. 2. 9.

නවමෙ **අකුසලමූලානීති** අකුසලානං මූලානි අකුසලානි ච තානි මූලානි චාති වා අකුසලමූලානි; **යදපි භික්ඛවෙ ලොභොති** යොපි භික්ඛවෙ ලොභො; **තදපි අකුසල**න්ති සොපි අකුසලමූලං; අකුසලමූලං වා සන්ධාය ඉධ තම්පීති අත්ථො වට්ටතියෙව, එතෙනුපායෙන සබ්බත්ථ නයො නෙතබ්බො; **අභිසඞ්ඛරොතීති** ආයූහති සම්පිණ්ඩෙති රාසිං කරොති; **අසතා දුක්ඛං උපදහතීති**[ක] අභූතෙන අවිජ්ජමානෙන යං කිඤ්චි තස්ස අභූතං දොසං වත්වා දුක්ඛං උප්පාදෙති; **වධෙන වාති** ආදි යෙනාකාරෙන දුක්ඛං උප්පාදෙති තං දස්සෙතුං වුත්තං: තත්ථ **ජානියාති** ධනජානියා; **පබ්බාජනායාති** ගාමතො වා රට්ඨතො වා පබ්බාජනියකම්මෙන; **බලවම්හීති** අහමස්මි බලවා; **බලත්ථො ඉතිපීති** බලෙන මෙ අත්ථො ඉතිපි බලෙ වා ඨිතොම්හීතිපි; **අකාලවාදීති** කාලස්මිං න වදති අකාලස්මිං වදති; **අභූතවාදීති** භූතං න වදති අභූතං වදති නාම; **අනත්ථවාදීති** අත්ථං න වදති අනත්ථං වදති නාම; **අධම්මවාදීති** ධම්මං න වදති අධම්මං වදති නාම; **අවිනයවාදීති** විනයං න වදති අවිනයං වදති නාම; **තථා හය**න්ති තථාහි අයං; **න ආතප්පං කරොති තස්ස නිබ්බෙඨනායාති** තස්ස අභූතස්ස නිබ්බෙඨනත්ථාය විරියං න කරොති; **ඉතිපෙතං අතච්ඡ**න්ති ඉමිනාපි කාරණෙන එතං අතච්ඡං; ඉතරං තස්සෙව වෙවචනං; **දුග්ගතිපාටිකඞ්ඛාති** නිරයාදිභෙදා දුග්ගති ඉච්ඡිතබ්බා සා අස්ස අවස්සභාවිනී තත්ථ තෙන නිබ්බත්තිතබ්බන්ති අත්ථො; **උද්ධස්තොති** උපරි ධංසිතො; **පරියොනද්ධොති** සමන්තා ඔනද්ධො; **අනයං ආපජ්ජතීති** අවඩ්ඪිං ආපජ්ජති;; **ව්‍යසනං ආපජ්ජතීති** විනාසං ආපජ්ජති; ගිම්හකාලස්මිං හි මාලුවාසිපාටිකාය ඵලිතාය බීජානි උප්පතිත්වා වටරුක්ඛාදීනං මූලෙ පතන්ති තත්ථ යස්ස රුක්ඛස්ස මූලෙ තීසු දිසාසු තීණි බීජානි පතිතානි හොන්ති තස්මිං රුක්ඛෙ පාවුස්සකෙන මෙඝෙන අභිවට්ඨෙ තීහි බීජෙහි තයො අඞ්කුරා උට්ඨහිත්වා තං රුක්ඛං අල්ලීයන්ති තතො පට්ඨාය රුක්ඛදෙවතායො සකභාවෙන සණ්ඨාතුං න සක්කොන්ති තෙපි අඞ්කුරා වඩ්ඪමානා ලතාභාවං ආපජ්ජිත්වා තං රුක්ඛං අභිරුහිත්වා සබ්බවිටපසාඛාපසාඛා සංසිබ්බිත්වා තං රුක්ඛං උපරි පරියොනන්ධන්ති සො මාලුවාලතාහි සංසිබ්බිතො ඝනෙහි මහන්තෙහි මාලුවාපණ්ණෙහි සඤ්ඡන්නො දෙවෙ වා වස්සන්තෙ වාතෙ වා වායන්තෙ තත්ථ තත්ථ පලුජ්ජිත්වා පතති ඛාණුමත්තමෙව අවසිස්සති තං සන්ධායෙතං වුත්තං **එවමෙව ඛො**ති; එත්ථ පන ඔපම්මසංසන්දනං සාලාදීසු අඤ්ඤතරරුක්ඛො විය හි අයං සත්තො දට්ඨබ්බො; තිස්සො මාලුවාලතා විය තීණි අකුසලමූලානි; යාව රුක්ඛසාඛා අසම්පත්තා තාව තාසං ලතානං උජුකං රුක්ඛාරොහනං විය ලොභාදීනං ද්වාරං අසම්පත්තකාලො, සාඛානුසාරෙන ගමනකාලො විය ද්වාරවසෙන ගමනකාලො, පරියොනද්ධ

ක. "උප්පාදෙති"ති කත්ථචි.

කාලො විය ලොභාදීහි පරියුට්ඨිතකාලො, බුද්ධසාවකානං පටුපජ්ජනකාලො විය වාරප්පත්තානං කිලෙසානං වසෙන බුද්ධානුබුද්ධකා ආපත්තියො ආපතන කාලො, මහාසාවකානං පටුපජ්ජනකාලො විය ගරුකාපත්තිං ආපතන කාලො, ලතානුසාරෙන ඔතිණ්ණෙන උදකෙන මූලෙසු තින්තෙසු රුක්ඛස්ස භූමියං පතනකාලො විය කමෙන චත්තාරි පාරාජිකානි ආපජ්ජිත්වා චතූසු අපායෙසු නිබ්බත්තනකාලො දට්ඨබ්බො; සුක්ඛ පක්ඛො වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බො; **එවමෙව ඛො**ති එත්ථ පන ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං: සාලාදිසු අඤ්ඤතරරුක්ඛො විය අයං සත්තො දට්ඨබ්බො, තිස්සො මාලුවාලතා විය තීණි අකුසලමූලානි, තාසං අප්පවත්තිං කාතුං ආගතපුරිසො විය යොගාවචරො, කුද්දාලො විය පඤ්ඤා, කුද්දාලපිටකං විය සද්ධාපිටකං පලිඛණනඛණිත්ති විය විපස්සනාඛණිත්ති, ඛණිත්තියා මූලච්ඡෙදං විය විපස්සනාඤාණෙන අවිජ්ජා මූලස්ස ඡින්නකාලො, ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්නකාලො විය ඛන්ධවසෙන දිට්ඨකාලො, ඵාලනකාලො විය මග්ගඤාණෙන කිලෙසානං සමුග්ඝාතිතකාලො, මසිකරණකාලො විය ධරමානකපඤ්චක්ඛන්ධකාලො, මහාවාතෙ ඔපුනිත්වා අප්පවත්තනකරණකාලො විය උපාදිණ්ණක්ඛන්ධානං අප්පටිසන්ධිකනිරොධෙන නිරුජ්ඣිත්වා පුනබ්භවෙ පටිසන්ධිඅග්ගහණකාලො දට්ඨබ්බොති; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

3, 2. 10.

දසමෙ **තදහුපොසථෙ**ති තස්මිං අහු උපොසථෙ තං දිවසං උපොසථෙ; පන්නරසිකඋපොසථදිවසෙති වුත්තං හොති; **උපසඞ්කමී**ති උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය ගන්ධමාලාදිහත්ථා උපසඞ්කමි; **හන්දා**ති වවස්සග්ගත්ථෙ නිපාතො; **දිවා දිවස්සා**ති; දිවසස්ස දිවා නාම මජ්ඣන්හො ඉමස්මිං සීතෙ මජ්ඣන්තිකෙ කාලෙ; **කුතො නු ත්වං ආගච්ඡසි** කිං කරොන්තී විචරසීති පුච්ඡති; **ගොපාලකුපොසථො**ති ගොපාලකෙහි සදිසං උපමිත උපොසථො; **නිගණ්ඨුපොසථො**ති නිගණ්ඨානං උපවසනඋපොසථො; **අරියුපොසථො**ති අරියානං උපවසනඋපොසථො; **සෙය්‍යථාපි විසාඛෙ**ති යථා නාම විසාඛෙ; **සායන්හසමයං සාමිකානං ගාවො නිය්‍යාතෙත්වා**ති ගොපාලකා හි දෙවසිකවෙතනෙන වා පඤ්චාහදසාහඅඩ්ඪමාසඡමාසසංවච්ඡරපරිච්ඡෙදෙන වා ගාවො ගහෙත්වා රක්ඛන්ති ඉධ පන දෙවසිකවෙතනෙන රක්ඛන්තං සන්ධායෙතං වුත්තං; **නිය්‍යාතෙත්වා**ති පටිච්ඡාපෙත්වා; එත්ථ වො ගාවොති දත්වා; **ඉති පටිසඤ්චික්ඛතී**ති අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා භුඤ්ජිත්වා මඤ්චෙ නිපන්නො එවං පච්චවෙක්ඛති; **අභිජ්ඣාසහගතෙනා**ති තණ්හාය සම්පයුත්තෙන; **එවං ඛො විසාඛෙ ගොපාලකුපොසථො හොතී**ති අරියුපොසථො ච අයං අපරිසුද්ධවිතක්කතාය පන ගොපාලකඋපොසථට්ඨානෙ ඨිතො; **න මහප්ඵලො**ති විපාකඵලෙන න මහප්ඵලො; **න මහානිසංසො**ති විපාකානිසංසෙන න මහානිසංසො; **න මහාජුතිකො**ති විපාකොභාසෙන න මහොභාසො; **න මහාවිප්ඵාරො**ති විපාකවිප්ඵාරස්ස අමහන්තතාය න මහාවිප්ඵාරො; **සමණ්ණාතී**ති සමණ්ණායෙව; **පරං යොජනසතා**නීති යොජනසතං

අතික්කමිත්වා තතො පරං; **තෙසු දණ්ඩං නික්ඛිපාමීති** තෙසු යොජනසතතො පරභාගෙසු ඨිතෙසු සත්තෙසු දණ්ඩං නික්ඛිප නික්ඛිත්තදණ්ඩො හොමි; **නාහං ක්වචනි කස්සචි කිඤ්චනතස්මින්ති** අහං කත්ථචි කස්සචි පරස්ස කිඤ්චනතස්මිං න හොමි; කිඤ්චනං වුච්චති පලිබොධො, පලිබොධො න හොමීති වුත්තං හොති; **න ච මම ක්වචනි කත්ථචි කිඤ්චනතත්ථීති** මම ක්වචිනි අත්තනො වා බහි වා කත්ථචි එකපරික්ඛාරෙපි කිඤ්චනතා නත්ථි පලිබොධො නත්ථි ඡින්නපලිබොධොහමස්මීති වුත්තං හොති; **භොගෙහි** මඤ්චපීඨයාගුභත්තාදයො; **අදින්නංයෙව පරිභුඤ්ජතීති** පුනදිවසෙ මඤ්චෙ නිපජ්ජන්තොපි පීඨෙ නිසීදන්තොපි යාගුං පිබන්තොපි භත්තං භුඤ්ජන්තොපි භොගෙ අදින්නෙයෙව පරිභුඤ්ජති; **න මහප්ඵලොති** නිප්ඵලො; ව්‍යඤ්ජනමෙව හි එත්ථ සාවසෙසං අත්ථො පන නිරවසෙසො; එවං උපවුත්ථස්ස හි උපොසථස්ස අප්පමත්තකම්පි විපාකඵලං ඉට්ඨං කන්තං මනාපං නාම නත්ථි තස්මා නිප්ඵලොත්වෙව වෙදිතබ්බො, සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; **උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්සාති** ඉදං කස්මා ආහ: සංකිලිට්ඨෙන හි චිත්තෙන උපවුත්ථො උපොසථො න මහප්ඵලො හොතීති දස්සනත්ථං විසුද්ධෙන චිත්තෙන උපවුත්ථස්ස මහප්ඵලතා අනුඤ්ඤාතා හොති තස්මා යෙන කම්මට්ඨානෙන චිත්තං විසුජ්ඣති තං චිත්තවිසොධනකම්මට්ඨානං දස්සෙතුං ඉදමාහ; තත්ථ **උපක්කමෙනාති** පච්චත්තපුරිසකාරෙන උපායෙන වා; **තථාගතං අනුස්සරතීති** අට්ඨහි කාරණෙහි තථාගතස්ස ගුණෙ අනුස්සරති; එත්ථ හි **ඉතිපි සො භගවාති** සො භගවා ඉතිපි සීලෙන ඉතිපි සමාධිනාති සබ්බෙ ලොකියලොකුත්තරබුද්ධගුණා සඞ්ගහිතා; **අරහන්ති** ආදීහි පාටිඑක්කගුණාව නිද්දිට්ඨා; **තථාගතං අනුස්සරතො චිත්තං පසීදතීති** ලොකියලොකුත්තරතථාගතගුණෙ අනුස්සරන්තස්ස චිත්තුප්පාදො පසන්නො හොති; **චිත්තස්ස උපක්කිලෙසාති** පඤ්චනීවරණා; **කක්කන්ති** ආමලකකක්කං; **තජ්ජං වායාමන්ති** තජ්ජාතිකං තදනුච්ඡවිකං කක්කෙන මක්ඛනසංසනධොවනවායාමං; **පරියොදපනා හොතීති** සුද්ධභාවකරණං හොති; කිලිට්ඨස්මිං හි සීසෙ පසාධනං පසාධෙත්වා නක්ඛත්තං කීළමානා න සොභන්ති පරිසුද්ධෙ පන තස්මිං පසාධනං පසාධෙත්වා නක්ඛත්තං කීළමානා සොභන්ති එවමෙව කිලිට්ඨචිත්තෙන උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය උපොසථො උපවුත්ථො න මහප්ඵලො හොති පරිසුද්ධෙන චිත්තෙන උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය උපවුත්ථො උපොසථො මහප්ඵලො හොතීති අධිප්පායෙනෙවමාහ; **බ්‍රහ්මුපොසථං උපවසතීති** බ්‍රහ්මා වුච්චති සම්මාසම්බුද්ධො තස්ස ගුණානුස්සරණවසෙන අයං උපොසථො බ්‍රහ්මුපොසථො නාම තං උපවසති; **බ්‍රහ්මුනා සද්ධිං සංවසතීති** සම්මාසම්බුද්ධෙන සද්ධිං සංවසති; **බ්‍රහ්මඤ්චස්ස ආරබ්භාති** සම්මාසම්බුද්ධං ආරබ්භ; **ධම්මං අනුස්සරතීති** සහ තන්තිකං ලොකුත්තරධම්මං අනුස්සරති; **සොත්තින්ති** කුරුවින්දකසොත්තිං; කුරුවින්දකපාසාණචුණ්ණෙන හි සද්ධිං ලාඛං යොජෙත්වා මණිකෙ කත්වා විජ්ඣිත්වා සුත්තෙන

ආවුණිත්වා තං මණිකලාපපත්තිං උභතො ගහෙත්වා පිට්ඨිං ඝංසෙන්ති තං සන්ධාය වුත්තං සොත්තිඤ්ච පටිච්චාති; **චුණ්ණ**න්ති නහානියචුණ්ණං; **තජ්ජඤ්ච වායාම**න්ති උබ්බට්ටනඝංසනධොවනාදිකං අනුරූපවායාමං; **ධම්මුපොසථො**ති සහතන්තිකනවලොකුත්තරධම්මං ආරබ්භ උපවුත්ථත්තා අයං උපොසථො ධම්මුපොසථොති වුත්තො; ඉධාපි පරියොදපනාපදෙ ඨත්වා පුරිමනයෙනෙව යොජනා කාතබ්බා; **සඞ්ඝං අනුස්සරතී**ති අට්ඨන්නං අරියපුග්ගලානං ගුණෙ අනුස්සරති; **උසුමඤ්ච පටිච්චා**ති චෙ තයො වාරෙ ගාහාපිතං උසුමං පටිච්ච; ඌසඤ්චාතිපි පාඨො අයමෙවත්ථො; **ඛාර**න්ති ඡාරිකං; **ගොමය**න්ති ගොමුත්තං වා අජලණ්ඩිකා වා; **පරියොදපනා**ති ඉධාපි පුරිමනයෙනෙව යොජනා කාතබ්බා; **සඞ්ඝුපොසථො**ති අට්ඨන්නං අරියපුග්ගලානං ගුණෙ ආරබ්භ උපවුත්ථත්තා අයං උපොසථො සඞ්ඝුපොසථොති වුත්තො; **සීලානී**ති ගහට්ඨො ගහට්ඨසීලානි පබ්බජිතො පබ්බජිතසීලානි; **අඛණ්ඩානී**ති ආදීනං අත්ථො විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතො; **වාලණ්ඩුපක**න්ති අස්සවාලෙහි වා මකචිවාලාදීහි වා කතං ලණ්ඩුකං; **තජ්ජඤ්ච වායාම**න්ති තෙලෙන තෙමෙත්වා මලස්ස තින්තභාවං ඤත්වා ඡාරිකං පක්ඛිපිත්වා වාලණ්ඩුකෙන ඝංසනවායාමො; ඉධ පරියොදපනාපදෙ ඨත්වා එවං යොජනා කාතබ්බා; කිලිට්ඨස්මිං හි ආදාසෙ සුමණ්ඩිතපසාධිතොපි අත්තභාවො ඔලොකියමානො න සොභති පරිසුද්ධෙ සොභති එවමෙවං කිලිට්ඨෙ චිත්තෙ උපවුත්ථො උපොසථො න මහප්ඵලො හොති පරිසුද්ධෙ මහප්ඵලො හොතීති; **සීලුපොසථො**ති අත්තනො සීලානුස්සරණවසෙන උපවුත්ථො උපොසථො සීලුපොසථො නාම; **සීලෙන සද්ධි**න්ති අත්තනො පඤ්චසීලදසසීලෙන සද්ධිං; **සීලං ආරබ්භා**ති පඤ්චසීලදසසීලමෙව ආරබ්භ; **දෙවතා අනුස්සරතී**ති දෙවතා සක්ඛිට්ඨානෙ ඨපෙත්වා අත්තනො සද්ධාදිගුණෙ අනුස්සරති; **උක්ක**න්ති උද්ධනං; **ලොණ**න්ති ලොණමත්තිකා; **ගෙරුක**න්ති ගෙරුකචුණ්ණං; **නාළිසණ්ඩාස**න්ති ධමනනාළිකඤ්චෙව පරිවත්තනසණ්ඩාසඤ්ච; **තජ්ජඤ්ච වායාම**න්ති උද්ධනෙ පක්ඛිපනධමනපරිවත්තනාදිකං අනුරූපං වායාමං; ඉධ පරියොදපනාපදෙ එවං යොජනා වෙදිතබ්බා; සංකිලිට්ඨසුවණ්ණමයෙන හි පසාධනභණ්ඩෙන පසාධිතා නක්ඛත්තං කීළමානා න සොභන්ති පරිසුද්ධෙන සුවණ්ණමයෙන සොභන්ති එවමෙව සංකිලිට්ඨචිත්තස්ස උපොසථො න මහප්ඵලො හොති පරිසුද්ධචිත්තස්ස මහප්ඵලො; **දෙවතුපොසථො**ති දෙවතා සක්ඛිට්ඨානෙ ඨපෙත්වා අත්තනො ගුණෙ අනුස්සරන්තෙන උපවුත්ථඋපොසථො දෙවතුපොසථො නාම; සෙසං ඉමෙසු බුද්ධානුස්සතිආදීසු කම්මට්ඨානෙසු යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව; **පාණාතිපාත**න්ති පාණවධං; **පහායා**ති තං පාණාතිපාතචෙතනාසඞ්ඛාතං දුස්සීල්‍යං පජහිත්වා; **පටිවිරතා**ති පහීනකාලතො පට්ඨාය තතො දුස්සීල්‍යතො ඔරතා විරතා; **නිහිතදණ්ඩා නිහිතසත්ථා**ති පරූපඝාතත්ථාය දණ්ඩං වා සත්ථං වා ආදාය අවත්තනතො නික්ඛිත්තදණ්ඩා චෙව නික්ඛිත්තසත්ථා චාති අත්ථො; එත්ථ ච ඨපෙත්වා දණ්ඩං සබ්බම්පි අවසෙසං උපකරණං සත්තානං

විහිංසනභාවතො සත්ථන්ති වෙදිතබ්බං, යං පන භික්ඛූ කත්තරදණ්ඩං වා දන්තකට්ඨවාසිං වා පිප්ඵලිකං වා ගහෙත්වා විචරන්ති න තං පරූපඝාතත්ථාය තස්මා නිහිතදණ්ඩා නිහිතසත්ථාත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති; **ලජ්ජීති** පාපජිගුච්ඡනලක්ඛණාය ලජ්ජාය සමන්නාගතා; **දයාපන්නාති** දයං මෙත්තචිත්තතං ආපන්නා; **සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පීති** සබ්බපාණභූතෙ හිතෙන අනුකම්පකා තාය දයාපන්නතාය සබ්බෙසං පාණභූතානං හිතචිත්තකාති අත්ථො; **අහම්පජ්ජාති** අහම්පි අජ්ජ; **ඉමිනාපි අඞ්ගෙනාති** ඉමිනාපි ගුණඞ්ගෙන; **අරහතං අනුකරොමීති** යථා පුරතො ගච්ඡන්තං පච්ඡතො ගච්ඡන්තො අනුගච්ඡති නාම එවං අහම්පි අරහන්තෙහි පඨමං කතං ඉමං ගුණං පච්ඡා කරොන්තො තෙසං අරහන්තානං අනුකරොමි; **උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සතීති** එවං කරොන්තෙන මයා අරහන්තඤ්ච අනුකතං භවිස්සති උපොසථො ච උපවුත්ථො භවිස්සති; **අදින්නාදානන්ති** අදින්නස්ස පරපරිග්ගහිතස්ස ආදානං ථෙය්‍යං චොරිකන්ති අත්ථො; දින්නමෙව ආදියන්තීති **දින්නාදායී;** චිත්තෙනපි දින්නමෙව පටිකඞ්ඛන්තීති **දින්නපාටිකඞ්ඛී;** ථෙනෙතීති ථෙනො න ථෙනෙන **අථෙනෙන;** අථෙනත්තායෙව **සුචිභූතෙන; අත්තනාති** අත්තභාවෙන; අථෙනං සුචිභූතං අත්තභාවං කත්වා විහරන්තීති වුත්තං හොති; **අබ්‍රහ්මචරියන්ති** අසෙට්ඨචරියං; බ්‍රහ්මං සෙට්ඨං ආචාරං චරන්තීති බ්‍රහ්මචාරී; **ආරාචාරීති** අබ්‍රහ්මචරියතො දූරචාරී; **මෙථුනාති** රාගපරියුට්ඨානවසෙන සදිසත්තා මෙථුනකාති ලද්ධවොහාරෙහි පටිසෙවිතබ්බා මෙථුනොති සඞ්ඛං ගතා අසද්ධම්මා; **ගාමධම්මාති** ගාමවාසීනං ධම්මා; **මුසාවාදාති** අලිකවචනා තුච්ඡවචනා; සච්චං වදන්තීති **සච්චවාදී;** සච්චෙන සච්චං සන්දහන්ති ඝටෙන්තීති **සච්චසන්ධා;** න අන්තරන්තරා මුසා වදන්තීති අත්ථො; යො හි පුරිසො කදාචි මුසා වදති කදාචි සච්චං තස්ස මුසාවාදෙන අන්තරිතත්තා සච්චං සච්චෙන න ඝටීයති තස්මා න සො සච්චසන්ධො ඉමෙ පන න තාදිසා ජීවිතහෙතුපි මුසා අවත්වා සච්චෙන සච්චං සන්දහන්තියෙවාති සච්චසන්ධා; **ථෙතාති** ථිරා ඨිතකථාති අත්ථො; එකො පුග්ගලො හලිද්දිරාගො විය ථුසරාසිම්හි නිඛාතඛාණු විය අස්සපිට්ඨෙ ඨපිතකුම්භණ්ඩමිව ච න ඨිතකථො හොති එකො පාසාණලෙඛා විය ඉන්දඛීලො විය ච ඨිතකථො හොති අසිනා සීසං ඡින්දන්තෙපි ද්වෙ කථා න කථෙති අයං වුච්චති ථෙතො; **පච්චයිකාති** පත්තියායිතබ්බකා සද්ධායිකාති අත්ථො; එකච්චො හි පුග්ගලො න පච්චයිකො හොති ඉදං කෙන වුත්තං අසුකෙන නාමාති වුත්තෙ මා තස්ස වචනං සද්දහථාති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති එකො පච්චයිකො හොති ඉදං කෙන වුත්තං අසුකෙනාති වුත්තෙ යදි තෙන වුත්තං ඉදමෙව පමාණං ඉදානි පටික්ඛිපිතබ්බං නත්ථි එවමෙවං ඉදන්ති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති අයං වුච්චති පච්චයිකො; **අවිසංවාදකා ලොකස්සාති** තාය සච්චවාදිතාය ලොකං න විසංවාදෙන්තීති අත්ථො; **සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨාන**න්ති සුරාමෙරයමජ්ජානං පානචෙතනාසඞ්ඛාතං පමාදකාරණං; **එකභත්තිකාති** පාතරාස භත්තං සායමාසභත්තන්ති ද්වෙ භත්තානි තෙසු පාතරාසභත්තං

අඤ්ඤත්‍රමජ්ඣන්තිකෙන පරිච්ඡින්නං ඉතරං මජ්ඣන්තිකතො උද්ධං අඤ්ඤත්‍රඅරුණුග්ගමනා තස්මා අඤ්ඤත්‍රමජ්ඣන්තිකෙ දසක්ඛත්තුං භුඤ්ජමානාපි **ඒකභත්තිකාව** හොන්ති තං සන්ධාය වුත්තං ඒකභත්තිකාති; රත්තිභොජනං රත්ති තතො උපරතාති **රත්තූපරතා;** අතික්කන්තෙ මජ්ඣන්තිකෙ යාව සුරියත්ථඞ්ගමනා භොජනං විකාලභොජනං නාම තතො විරතත්තා **විරතා විකාලභොජනා;** සාසනස්ස අනනුලොමත්තා විසූකං පටාණීභූතං දස්සනන්ති විසූකදස්සනං අත්තනා නච්චනනච්චාපනාදිවසෙන නච්චඤ්ච ගීතඤ්ච වාදිතඤ්ච අන්තමසො මයූරනච්චනාදිවසෙනපි පවත්තානං නච්චාදීනං විසූකභූතං දස්සනඤ්චාති **නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනං;** නච්චාදීනි හි අත්තනා පයොජෙතුං වා පරෙහි පයොජාපෙතුං වා පයුත්තානි පස්සිතුං වා නෙව භික්ඛූනං න භික්ඛුනීනං **වට්ටන්ති,** මාලාදීසු **මාලා**ති යං කිඤ්චි පුප්ඵං; **ගන්ධ**න්ති යං කිඤ්චි ගන්ධජාතං; **විලෙපන**න්ති ඡවිරාගකරණං; තත්ථ පිළන්ධන්තො ධාරෙති නාම ඌනට්ඨානං පූරෙන්තො මණ්ඩෙති නාම ගන්ධවසෙන ඡවිරාගවසෙන ච සාදියන්තො විභූසෙති නාම; **ඨානං** වුච්චති කාරණං තස්මා යාය දුස්සීල්‍යචෙතනාය තානි මාලාධාරණාදීනි මහාජනො කරොති තතො පටිවිරතාති අත්ථො; **උච්චාසයනං** වුච්චති පමාණාතික්කන්තං; **මහාසයනං** අකප්පියත්ථතං තතො පටිවිරතාති අත්ථො; **කීව මහප්ඵලො**ති කිත්තකං මහප්ඵලො සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; **පහූතරත්තරතනාන**න්ති * පහූතෙන රත්තසඞ්ඛාතෙන රතනෙන සමන්නාගතානං; සකලජම්බුදීපතලං භෙරිතලසදිසං කත්වා කටිප්පමාණෙහි සත්තහි රතනෙහි පූරිතානන්ති අත්ථො; **ඉස්සරියාධිපච්ච**න්ති ඉස්සරභාවෙන ච අධිපතිභාවෙන ච න කුණ්ඩරාජභාවෙන ඉස්සරියමෙව වා ආධිපච්චං එත්ථ න සාහසිකකම්මන්තිපි ඉස්සරියාධිපච්චං; **රජ්ජං කාරෙය්‍යා**ති එවරූපං චක්කවත්තිරජ්ජං කාරෙය්‍ය; **අඞ්ගාන**න්ති ආදීනි තෙසං ජනපදානං නාමානි; **කලං නාග්ඝති සොළසි**න්ති එකං අහොරත්තං උපවුත්ථඋපොසථෙ පුඤ්ඤං සොළසභාගෙ කත්වා තතො එකං භාගං න අග්ඝති ඒකරත්තූපොසථස්ස සොළසියා කලාය යං විපාකඵලං තංයෙව තතො බහුතරං හොතීති අත්ථො; **කපණ**න්ති පරිත්තකං; **අබ්‍රහ්මචරියා**ති අසෙට්ඨචරියතො; **රත්තිං න භුඤ්ජෙය්‍ය විකාලභොජන**න්ති උපොසථං උපවසන්තො රත්තිභොජනඤ්ච දිවා විකාලභොජනඤ්ච න භුඤ්ජෙය්‍ය; **මඤ්චෙ ඡමායං ව සයෙථ සන්ථතෙ**ති මුටසීහපාදකෙ කප්පියමඤ්චෙ වා සුධාදිපරිකම්මකතාය භූමියං වා තිණපණ්ණපලාලාදීනි සන්ථරිත්වා කතෙ සන්ථතෙ වා සයෙථාති අත්ථො; **එතං හි අට්ඨඞ්ගිකමාහුපොසථ**න්ති එවං පාණාතිපාතාදීනි අසමාචරන්තෙන උපවුත්ථං උපොසථං අට්ඨහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතත්තා අට්ඨඞ්ගිකන්ති වදන්ති; තම්පන උපවසන්තෙන සො උපොසථිකො භවිස්සාමීති අජ්ජෙව ඉදඤ්ච ඉදඤ්ච කරෙය්‍යාථාති ආහාරාදිවිධානං විචාරෙතබ්බං උපොසථදිවසෙ පාතොව භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා දසසීලලක්ඛණඤ්ඤුනො

* “පහූතසත්තරතනානන්”තිපි-පාඨො පාළියං.

උපාසකස්ස වා උපාසිකාය වා සන්තිකෙ වාචං භින්දිත්වා උපොසථඞ්ගානි
සමාදාතබ්බානි පාළිං අජානන්තෙන පන බුද්ධපඤ්ඤත්තං උපොසථං
අධිට්ඨාමීති අධිට්ඨාතබ්බං අඤ්ඤං අලභන්තෙන අත්තනාපි අධිට්ඨා
තබ්බං වචීභෙදෙ පන කාතබ්බොයෙව උපොසථං උපවසන්තෙන පරො
පරොධපටිසංයුත්තා කම්මන්තා න විචාරෙතබ්බා ආයවයගණනං
කරොන්තෙන න වීතිනාමෙතබ්බං ගෙහෙ පන ආහාරං ලභිත්වා නිච්ච
භත්තිකභික්ඛුනා විය පරිභුඤ්ජිත්වා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මො වා සො
තබ්බො අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු අඤ්ඤතරං වා මනසි කාතබ්බං
සුදස්සනාති සුන්දරදස්සනා; **ඔභාසෙන්ති** ඔභාසයමානා; **අනුපරි
යන්තී**ති විචරන්ති; **යාවතා**ති යත්තකං ඨානං; **අන්තලික්ඛඞ්ගමා**ති ආකා
සඞ්ගමා; **පභාසන්තී**ති ජොතන්ති පභං මුඤ්චන්ති; **දිසාවිරොචනා**ති
සබ්බදිසාසු විරොචමානා; අථවා පභාසන්ති දිසාති දිසා ඔභාසෙන්ති විරො
චන්තීති විරොචමානා; **වෙළුරිය**න්ති මණීන්ති වත්වාපි ඉමිනා ජාති
මණිභාවං දස්සෙති එකවස්සිකවෙළුවණ්ණං හි වෙළුරියං ජාතිමණි නාම
තං සන්ධායෙවමාහ; **භද්දක**න්ති ලද්ධකං; **සිඞ්ගීසුවණ්ණ**න්ති ගොසිඞ්ග
සදිසං හුත්වා උප්පන්නත්තා එවන්නාමකං සුවණ්ණං; **කඤ්චන**න්ති පබ්බ
තෙය්‍යං පබ්බතෙ ජාතසුවණ්ණං; **ජාතරූප**න්ති සත්ථුවණ්ණසුවණ්ණං;
හටකන්ති කිපිල්ලිකාහි නීහටසුවණ්ණං; **නානුභවන්තී**ති න පාපුණන්ති;
චන්දප්පභාති සාමිඅත්ථෙ පච්චත්තං, චන්දප්පභායාති අත්ථො; **උපවස්සු
පොසථ**න්ති උපවසිත්වා උපොසථං; **සුඛුද්‍රයානී**ති සුඛඵලානි සුඛවෙදනී
යානි; **සග්ගමුපෙන්ති ඨාන**න්ති සග්ගසඞ්ඛාතං ඨානං උපගච්ඡන්ති;
කෙනචි අනින්දිතා හුත්වා දෙවලොකෙ උප්පජ්ජන්තීති අත්ථො; සෙසමෙත්ථ
යං අන්තරන්තරා න වුත්තං තං සුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බන්ති.

මහාවග්ගො දුතියො.

---

3. 3 1.

තතියස්ස පඨමෙ **ඡන්නො**ති එවන්නාමකො පටිච්ඡන්නපරිබ්බා
ජකො; **තුම්හෙ ආවුසො**ති ආවුසො යථා මයං රාගාදීනං පහානං
පඤ්ඤපෙම කිං එවං තුම්හෙපි පඤ්ඤපෙථාති පුච්ඡති; තතො ථෙරො
අයං පරිබ්බාජකො අම්හෙ රාගාදීනං පහානං පඤ්ඤපෙමාති වදති
නත්ථි පනෙතං බාහිරසමයෙති තං පටික්ඛිපන්තො **මයං ඛො ආවු
සො**ති ආදිමාහ: තත්ථ **ඛො**ති අවධාරණත්ථෙ නිපාතො; මයමෙව
පඤ්ඤපෙමාති අත්ථො; තතො පරිබ්බාජකො චින්තෙසි අයං ථෙරො
බාහිරකසමයං ලුඤ්චිත්වා හරන්තො මයමෙවාති ආහ කිං නු ඛො ආදී
නවං දිස්වා එතෙ එතෙසං පහානං පඤ්ඤපෙන්තීති අථ ථෙරං
පුච්ඡන්තො **කිම්පන තුම්හෙ**ති ආදිමාහ; ථෙරො තස්ස ව්‍යාකරොන්තො
රත්තො ඛො ආවුසොති ආදිමාහ; තත්ථ **අත්තත්ථ**න්ති දිට්ඨධම්මික
සම්පරායිකං ලොකියලොකුත්තරං අත්තනො අත්ථං; පරත්ථඋභයත්ථෙසුපි
එසෙව නයො; **අන්ධකරණා**ති ආදිසු යස්ස රාගො උප්පජ්ජති තං යථා

භූතදස්සනනිවාරණෙන අන්ධකං කරොතීති **අන්ධකරණො**; පඤ්ඤාචක්ඛුං න කරොතීති **අචක්ඛුකරණො**; ඤාණං න කරොති අඤ්ඤාණං කරොතීති **අඤ්ඤාණකරණො**; කම්මස්සකපඤ්ඤා ඣානපඤ්ඤා විපස්සනාපඤ්ඤාති ඉමා තිස්සො පඤ්ඤා අප්පවත්තිකරණෙන නිරොධෙතීති **පඤ්ඤානිරොධිකො**; අනිට්ඨඵලදායකත්තා දුක්ඛසඞ්ඛාතස්ස විඝාතස්සෙව පක්ඛෙ වත්තතීති **විඝාතපක්ඛිකො**; කිලෙසනිබ්බානං න සංවත්තෙතීති **අනිබ්බානසංවත්තනිකො**; **අලඤ්ච පන ආවුසො ආනන්ද අප්පමාදායාති** ආවුසො ආනන්ද සචෙ එවරූපා පටිපදා අත්ථි අලං තුම්හාකං අප්පමාදාය යුත්තං අනුච්ඡවිකං අප්පමාදං කරොථ ආවුසොති **ථෙරස්ස** වචනං අනුමොදිත්වා පක්කාමි; ඉමස්මිං සුත්තෙන අරියමග්ගො ලොකුත්තරමිස්සකො කථිතො; සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

3. 3. 2.

දුතියෙ **තෙනහි ගහපතීති** ථෙරො කිර චින්තෙසි අයං ඉධ ආගච්ඡන්තො න අඤ්ඤාතුකාමො හුත්වා ආගමි පරිගණ්හන්තං පන ආගතො ඉමිනා පුච්ඡිතපඤ්හං ඉමිනාව කථාපෙස්සාමීති ඉති තං යෙව කථාපෙතුකාමො තෙනහීති ආදිමාහ: **තෙන හීති** කාරණපදෙසො යස්මා ත්වං එවං පුච්ඡසි තස්මා තඤ්ඤෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡාමීති; **කෙසං නොති** කතමෙසං නු; **සධම්මුක්කංසනාති** අත්තනො ලද්ධියා උක්ඛිපිත්වා ඨපනා; **පරධම්මාපසාදනාති** පරෙසං ලද්ධියා ඝට්ටනා වම්භනා අවක්ඛිපනා; **ආයතනෙ ච ධම්මදෙසනාති** කාරණස්මිංයෙව ධම්මදෙසනා; **අත්ථො ච වුත්තොති** මයා පුච්ඡිතපඤ්හස්ස අත්ථො ච පකාසිතො; **අත්තා ච අනුපනීතොති** අම්හෙ එවරූපාති එවං අත්තා ච න උපනීතො; **නූපනීතොතිපි** පාඨො.

3. 3. 3.

තතියෙ **ගිලානා වුට්ඨිතොති** ගිලානො හුත්වා වුට්ඨිතො; **ගෙලඤ්ඤාති** ගිලානභාවතො; **උපසඞ්කමීති** භුත්තපාතරාසො මාලාගන්ධාදීනි ආදාය මහාපරිවාරපරිවුතො උපසඞ්කමි; **බාහායං ගහෙත්වාති** න බාහායං ගහෙත්වා ආකඩ්ඪි නිසින්නාසනතො උට්ඨාය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා දක්ඛිණබාහාය අඞ්ගුට්ඨකෙන සඤ්ඤං දත්වා එකමන්තං අපනෙසීති වෙදිතබ්බං; අථස්ස **සෙඛම්පි ඛො මහානාම සීල**න්ති ආදිනා නයෙන සත්තන්නං සෙඛානං සීලඤ්ච සමාධිඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච කථෙත්වා උපරි අරහත්තඵලවසෙන අසෙඛා සීලසමාධිපඤ්ඤායො කථෙන්තො සෙඛසමාධිතො සෙඛං විපස්සනාඤාණං අසෙඛඤ්ච ඵලඤාණං පච්ඡා සෙඛවිපස්සනාඤාණතො ච අසෙඛඵලසමාධි පච්ඡා උප්පජ්ජතීති දීපෙසි, යානි පන සම්පයුත්තානි සමාධිඤාණානි තෙසං අපච්ඡා අපුරෙ උප්පත්ති වෙදිතබ්බාති.

3. 3. 4.

චතුත්ථෙ **කූටාගාරසාලාය**න්ති වෙ **කණ්ණිකං** ගහෙත්වා හංසවට්ටකච්ඡන්නෙන කතාය ගන්ධකුටියා; **අපරිසෙසං ඤාණදස්සනං**

පටිජානාතීති අප්පමත්තකම්පි අසෙසෙත්වා සබ්බං ඤාණදස්සනං පටි
ජානාති; **සතතං සමිතන්ති** සබ්බකාලං නිරන්තරං; **ඤාණදස්සනං**
පච්චුපට්ඨිතන්ති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං මය්හං උපට්ඨිතමෙවාති දස්සෙති;
පුරාණානං කම්මානන්ති ආයූහිතකම්මානං; **තපසා ව්‍යන්තිභාවන්ති**
දුක්කරතපෙන විගතන්තකරණං; **නවානං කම්මානන්ති** ඉදානි ආයූ
හිතබ්බකම්මානං; **අකරණාති** අනායූහනෙන; **සෙතුඝාතන්ති** පදඝා
තං පච්චයඝාතං කරොති; **කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයොති** කම්මවට්ටක්ඛ
යෙන දුක්ඛවට්ටක්ඛයො; **දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයොති** දුක්ඛවට්ට
ක්ඛයෙන වෙදනාක්ඛයො; දුක්ඛවට්ටස්මිං හි ඛීණෙ වෙදනාවට්ටම්පි
ඛීණමෙව හොති, **වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං භවිස්ස**
තීති වෙදනාක්ඛයෙන පන සකලවට්ටදුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණමෙව භවිස්සති;
සන්දිට්ඨිකායාති සාමං පෙක්ඛිතබ්බාය පච්චක්ඛාය; **නිජ්ජරාවිසුද්ධියාති**
කිලෙසෙ ජරණකපටිපදා කිලෙසෙ වා නිජ්ජරණතො නිජ්ජරා සත්තා
නං විසුද්ධිපාපනතො විසුද්ධීති[a] නිජ්ජරාවිසුද්ධියා; **සමතික්කමො හොතීති**
සකලස්ස වට්ටදුක්ඛස්ස අතික්කමො හොති; **ඉධ භන්තෙ භගවා**
කිමාහාති භන්තෙ භගවා ඉමාය පටිපත්තියා කිමාහාති කිං එතංයෙව
කිලෙසනිජ්ජරණකපටිපදං පඤ්ඤපෙති උදාහු අඤ්ඤන්ති පුච්ඡති;
ජානතාති අනාවරණඤාණෙන ජානන්තෙන; **පස්සතාති** සමන්ත
චක්ඛුනා පස්සන්තෙන; **විසුද්ධියාති** විසුද්ධිසම්පාපනත්ථාය; **සමතික්ක**
මායාති සමතික්කමනත්ථාය; **අත්ථඞ්ගමායාති** අත්ථඞ්ගමනත්ථාය; **ඤායස්ස**
අධිගමායාති සහ විපස්සනාය මග්ගස්ස අධිගමනත්ථාය; **නිබ්බානස්ස සච්ඡි**
කිරියායාති අපච්චයනිබ්බානස්ස සච්ඡිකරණත්ථාය; **නවඤ්ච කම්මං**
න කරොතීති නවං කම්මං නායූහති; **පුරාණඤ්ච කම්මන්ති** පුබ්බෙ ආයූ
හිතකම්මං; **ඵුස්ස ඵුස්ස ව්‍යන්තිකරොතීති** ඵුසිත්වා ඵුසිත්වා විගතන්තං
කරොති විපාකඵස්සං ඵුසිත්වා ඵුසිත්වා තං කම්මං ඛෙපෙතීති අත්ථො;
සන්දිට්ඨිකාති සාමං පස්සිතබ්බා; **අකාලිකාති** න කාලන්තරෙ කිච්චකාරිකා;
එහිපස්සිකාති එහි පස්සාහි එවං දස්සෙතුං යුත්තා; **ඔපනයිකාති** උපනය
යුත්තා අල්ලීයිතබ්බයුත්තා; **පච්චත්තං වෙදිතබ්බා විඤ්ඤූහීති** පණ්ඩි
තෙහි අත්තනො අත්තනො සන්තානෙයෙව ජානිතබ්බා බාලෙහි පන
දුජ්ජානා; ඉති සීලවසෙන ද්වෙ මග්ගා ද්වෙ ච ඵලානි කථිතානි සොතා
පන්නසකදාගාමිනො හි සීලෙසු පරිපූරකාරිනො; **විවිච්චෙව කාමෙහීති**
ආදිනා පන සමාධිසම්පදාය තයො මග්ගා තීණි ච ඵලානි කථිතානි
අනාගාමී අරියසාවකො හි සමාධිස්මිං පරිපූරකාරීති වුත්තො; **ආසවානං**
ඛයාති ආදීහි අරහත්තඵලං කථිතං; කෙචි පන සීලසමාධයොපි අරහත්ත
මග්ගසම්පයුත්තාව ඉධ අධිප්පෙතා එකෙකස්ස පන වසෙන පටිපත්ති
දස්සනත්ථං විසුං විසුං තන්ති ආරොපිතාති.

3, 3. 5.

පඤ්චමෙ **අමච්චාති** සුහජ්ජා **ඤාතීති** සස්සුසසුරපක්ඛිකා; **සාලො**
හිතාති සමානලොහිතා භාතිභගිනිආදයො; **අවෙච්චප්පසාදෙනාති** ගුණෙ

a. "විසුද්ධියාති" පොත්ථකෙ.

අචෙච්ච ජානිත්වා උප්පන්නෙන අචලප්පසාදෙන; **අඤ්ඤථත්ත**න්ති භාවඤ්ඤථත්තං, **පඨවීධාතුයා**ති ආදීසු වීසතියා කොට්ඨාසෙසු ථද්ධාකාරභූතාය පඨවීධාතුයා ද්වාදසසු කොට්ඨාසෙසු යූසගතාය ආබන්ධභූතාය ආපොධාතුයා චතූසු කොට්ඨාසෙසු පරිපාචනභූතාය තෙජොධාතුයා ඡසු කොට්ඨාසෙසු විත්ථම්භනභූතාය වායොධාතුයා; **සියා අඤ්ඤථත්තං න ත්වෙවා**ති ඉමෙසං හි චතුන්නං මහාභූතානං අඤ්ඤමඤ්ඤසභාවූපගමනෙන සියා අඤ්ඤථත්තං අරියසාවකස්ස පන නත්ථෙව සියාති දස්සෙති; එත්ථ ච **අඤ්ඤථත්ත**න්ති පසාදඤ්ඤථත්තඤ්ච ගතිඅඤ්ඤථත්තඤ්ච තඤ්හි තස්ස න හොති **භාවඤ්ඤථත්තං** පන හොති අරියසාවකො හි මනුස්සො හුත්වා දෙවොපි හොති බ්‍රහ්මාපි පසාදො පනස්ස භවන්තරෙපි න විගච්ඡති න ච අපායගතිසඞ්ඛාතං ගතිඅඤ්ඤථත්තං පාපුණාති; තස්මාපි තදෙව දස්සෙන්තො **තත්‍රිදං අඤ්ඤථත්ත**න්ති ආදිමාහ; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

3. 3. 6.

ඡට්ඨෙ **කාමධාතුවෙපක්ක**න්ති කාමධාතුයා විපච්චනකං; **කාමභවො**ති කාමධාතුයං උප්පත්තිභවො; **කම්මං ඛෙත්ත**න්ති කුසලාකුසලකම්මං විරූහනට්ඨානට්ඨෙන ඛෙත්තං; **විඤ්ඤාණං බීජ**න්ති සහජාතං අභිසඞ්ඛාරවිඤ්ඤාණං විරූහනට්ඨෙන බීජං; **තණ්හා සිනෙහො**ති සඞ්ගණ්හනානුබ්‍රූහනවසෙන තණ්හා උදකං නාම; **අවිජ්ජානීවරණාන**න්ති අවිජ්ජාය ආවරිතානං; **තණ්හාසංයොජනාන**න්ති තණ්හාබන්ධනෙන බද්ධානං; **හීනාය ධාතුයා**ති කාමධාතුයා; **විඤ්ඤාණං පතිට්ඨිත**න්ති අභිසඞ්ඛාරවිඤ්ඤාණං පතිට්ඨිතං; **මජ්ඣිමාය ධාතුයා**ති රූපධාතුයා; **පණීතාය ධාතුයා**ති අරූපධාතුයා; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

3. 3. 7.

සත්තමෙ **චෙතනා**ති කම්මචෙතනා; **පත්ථනා**ති කම්මපත්ථනා; අවසෙසං පුරිමසදිසමෙවාති.

3. 3. 8.

අට්ඨමෙ **සීලබ්බත**න්ති සීලඤ්ච වතඤ්ච; **ජීවිත**න්ති දුක්කරකාරිකානුයොගො; **බ්‍රහ්මචරිය**න්ති බ්‍රහ්මචරියවාසො; **උපට්ඨානසාර**න්ති උපට්ඨානෙන සාරං ඉදං සාරං ඉදං වරං ඉදං නිට්ඨාති එවං උපට්ඨිතන්ති අත්ථො; **සඵල**න්ති සඋද්‍රයං සවඩ්ඪිතං හොතීති පුච්ඡති; **න ඛො එත්ථ භන්තෙ එකංසෙනා**ති භන්තෙ න ඛො එත්ථ එකංසෙන ව්‍යාකාතබ්බන්ති අත්ථො; **උපට්ඨානසාරං සෙවතො**ති ඉදං සාරං වරං නිට්ඨාති එවං උපට්ඨිතං සෙවමානස්ස; **අඵල**න්ති ඉට්ඨඵලෙන අඵලං; එත්තාවතා කම්මවාදිකිරියවාදීනං පබ්බජ්ජං ඨපෙත්වා සෙසො සබ්බොපි බාහිරකසමයො ගහිතො හොති; **සඵල**න්ති ඉට්ඨඵලෙන සඵලං සඋද්‍රයං එත්තාවතා ඉමං සාසනං ආදිං කත්වා සබ්බාපි කම්මවාදිකිරියවාදිපබ්බජ්ජා ගහිතා; **න ච පනස්ස සුලභරූපො සමසමො පඤ්ඤායා**ති එවං සෙක්ඛභූමියං ඨත්වා පඤ්ඤං

කථෙන්තො අස්ස ආනන්දස්ස පඤ්ඤාය සමසමො න සුලභොති දස්සෙති; ඉමස්මිං සුත්තෙ සෙක්ඛභූමි නාම කථිතාති.

3. 3. 9.

නවමෙ **එතදවොචා**ති පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො දසබලස්ස වත්තං දස්සෙත්වා අත්තනො දිවාවිහාරට්ඨානං ගන්ත්වා ඉමස්මිං ලොකෙ මූලගන්ධො නාම අත්ථි සාරගන්ධො නාම අත්ථි පුප්ඵගන්ධො නාම අත්ථි ඉමෙ පන තයොපි ගන්ධා අනුවාතමෙව ගච්ඡන්ති න පටිවාතං අත්ථි නු ඛො කිඤ්චි යස්ස පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡතීති චින්තෙත්වා අට්ඨන්නං වරානං ගහණකාලෙයෙව කඞ්ඛුප්පත්තිසමයෙ උපසඞ්කමනවරස්ස ගහිතත්තා තංඛණංයෙව දිවාට්ඨානතො වුට්ඨාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො උප්පන්නාය කඞ්ඛාය විනොදනත්ථං එතං **තීණිමානි භන්තෙ**ති ආදිවචනං අවොච; තත්ථ **ගන්ධජාතානී**ති ගන්ධජාතියො; **මූලගන්ධො**ති මූලවත්ථුකො ගන්ධො ගන්ධසම්පන්නානං වා මූලමෙව මූලගන්ධො; තස්ස හි ගන්ධො අනුවාතං ගච්ඡති ගන්ධස්ස පන ගන්ධො නාම නත්ථි සාරගන්ධපුප්ඵගන්ධෙසුපි එසෙව නයො; **අත්ථානන්ද ගන්ධජාත**න්ති එත්ථ සරණගමනාදයො ගුණවණ්ණභාසනවසෙන දිසාගාමිතාය ගන්ධසදිසත්තා ගන්ධො තෙසං වත්ථුභූතො පුග්ගලො ගන්ධජාතං නාම; **ගන්ධො ගච්ඡතී**ති වණ්ණභාසනවසෙන ගච්ඡති; **සීලවා**ති පඤ්චසීලෙන වා දසසීලෙන වා සීලවා; **කල්‍යාණධම්මො**ති තෙනෙව සීලධම්මෙන කල්‍යාණධම්මො සුන්දරධම්මො; **විගතමලමච්ඡෙරෙනා**ති ආදීනං අත්ථො විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතොව; **දිසාසූ**ති චතූසු දිසාසු චතූසු අනුදිසාසු; **සමණබ්‍රාහ්මණා**ති සමිතපාපබාහිතපාපා සමණබ්‍රාහ්මණා; **න පුප්ඵගන්ධො පටිවාතමෙතී**ති වස්සිකපුප්ඵාදීනං ගන්ධො පටිවාතං න ගච්ඡති; **න චන්දනං තගරමල්ලිකා වා**ති චන්දනතගරමල්ලිකානම්පි ගන්ධො පටිවාතං න ගච්ඡතීති අත්ථො; දෙවලොකෙපි ජුටසුමනා නාම හොති තස්සා පුප්ඵිතදිවසෙ ගන්ධො යොජනසතං අජ්ඣොත්ථරති සොපි පටිවාතෙ විදත්ථිමත්තම්පි රතනමත්තම්පි ගන්තුං න සක්කොතීති වදන්ති; **සතඤ්ච ගන්ධො පටිවාතමෙතී**ති සතඤ්ච පණ්ඩිතානං බුද්ධපච්චෙකබුද්ධබුද්ධපුත්තානං සීලාදිගුණගන්ධො පටිවාතං ගච්ඡති; **සබ්බා දිසා සප්පුරිසො පවාතී**ති සප්පුරිසො පණ්ඩිතො සීලාදිගුණගන්ධෙන සබ්බා දිසා පවාති සබ්බා දිසා ගන්ධෙන අවත්ථරතීති අත්ථො.

3. 3. 10.

දසමස්ස දුවිධො නික්ඛෙපො අට්ඨුප්පත්තිකොපි පුච්ඡාවසිකොපි; කතරඅට්ඨුප්පත්තියං කස්ස පුච්ඡාය කථිතන්ති චෙ, අරුණවතීසුත්තන්ත අට්ඨුප්පත්තියං ආනන්දත්ථෙරස්ස පුච්ඡාය කථිතං; අරුණවතීසුත්තන්තො කෙන කථිතොති, සිඛී බුද්ධෙන කථිතො සිඛිනා ච භගවතා අභිභාකඤ්ච සත්ථාරා; ඉමස්මා හි කප්පා එකතිංසකප්පමත්ථකෙ අරුණවතීනගරෙ අරුණවතො රඤ්ඤො පභාවතියා නාම මහෙසියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්තිත්වා පරිපක්කඤාණෙ මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා සිඛී භගවා බොධි

මජ්ඣෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣිත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො අරුණවතිං නිස්සාය විහරන්තො එකදිවසං පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො අරුණවතිං පිණ්ඩාය පවිසිස්සාමීති නික්ඛමිත්වා විහාරද්වාරකොට්ඨකසමීපෙ ඨිතො අභිභුං නාම අග්ගසාවකං ආමන්තෙසි අතිප්පගො ඛො භික්ඛු අරුණවතිං පිණ්ඩාය පවිසිතුං යෙනඤ්ඤතරො බ්‍රහ්මලොකො තෙනුපසඞ්කමිස්සාමාති, යථාහ අථ ඛො භික්ඛවෙ සිඛී භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො අභිභුං භික්ඛුං ආමන්තෙසි ආයාම බ්‍රාහ්මණ යෙනඤ්ඤතරො බ්‍රහ්මලොකො තෙනුපසඞ්කමිස්සාම න තාව භත්තකාලො භවිස්සතීති එවම්භන්තෙති ඛො භික්ඛවෙ අභිභූ භික්ඛු සිඛිස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස පච්චස්සොසි අථ ඛො භික්ඛවෙ සිඛී ච භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො අභිභූ ච භික්ඛු යෙනඤ්ඤතරො බ්‍රහ්මලොකො තෙනුපසඞ්කමිංසූති, තත්ථ මහාබ්‍රහ්මා සම්මාසම්බුද්ධං දිස්වා අත්තමනො පච්චුග්ගමනං කත්වා බ්‍රහ්මාසනං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි ථෙරස්සපි අනුච්ඡවිකං ආසනං පඤ්ඤපයිංසු නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ ථෙරොපි අත්තනො පත්තාසනෙ නිසීදි මහාබ්‍රහ්මාපි දසබලං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි, අථ ඛො භික්ඛවෙ සිඛී භගවා අභිභුං භික්ඛුං ආමන්තෙසි පටිභාතු තං බ්‍රාහ්මණ බ්‍රහ්මුනො ච බ්‍රහ්මපරිසාය ච බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජානඤ්ච ධම්මී කථාති, එවම්භන්තෙති ඛො භික්ඛවෙ අභිභූ භික්ඛු සිඛිස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පටිස්සුත්වා බ්‍රහ්මුනො ච බ්‍රහ්මපරිසාය ච බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජානඤ්ච ධම්මිං කථං කථෙසි, ථෙරෙ ධම්මං කථෙන්තෙ බ්‍රහ්මගණා උජ්ඣායිංසු චිරස්සඤ්ච මයං සත්ථු බ්‍රහ්මලොකාගමනං ලභිම්හ අයඤ්ච භික්ඛු ඨපෙත්වා සත්ථාරං සයං ධම්මකථං ආරභීති, සත්ථා තෙසං අනත්තමනභාවං ඤත්වා අභිභුං භික්ඛුං එතදවොච උජ්ඣායන්ති ඛො තෙ බ්‍රාහ්මණ බ්‍රහ්මා ච බ්‍රහ්මපරිසා ච බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජා ච තෙනහි බ්‍රාහ්මණ භීය්‍යො සොමත්තාය සංවෙජෙහීති, ථෙරො සත්ථුවචනං සම්පටිච්ඡිත්වා අනෙකවිධං ඉද්ධිවිකුබ්බනං කත්වා සහස්සිලොකධාතුං සරෙන විඤ්ඤාපෙන්තො **ආරභථ නික්ඛමථාති** ගාථාද්වයං අභාසි, කිම්පන කත්වා ථෙරො සහස්සිලොකධාතුං විඤ්ඤාපෙසීති නීලකසිණං තාව සමාපජ්ජිත්වා සබ්බත්ථ අන්ධකාරං පත්ථරි තතො කිමිදං අන්ධකාරන්ති සත්තානං ආභොගෙ උප්පන්නෙ ආලොකං දස්සෙසි කිං ආලොකො අයන්ති විචිනන්තානං අත්තානං දස්සෙසි සහස්සචක්කවාළෙ දෙවමනුස්සා අඤ්ජලිං පග්ගණ්හිත්වා පග්ගණ්හිත්වා ථෙරංයෙව නමස්සමානා අට්ඨංසු, ථෙරො මහාජනො මය්හං ධම්මං දෙසෙන්තස්ස සද්දං සුණාතූති ඉමා ගාථා අභාසි, සබ්බෙ ඔසටාය පරිසාය මජ්ඣෙ නිසීදිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තස්ස විය සද්දං අස්සොසුං අත්ථොපි නෙසං පාකටො අහොසි, අථ ඛො භගවා සද්ධිං ථෙරෙන අරුණවතිං පච්චාගන්ත්වා පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො භික්ඛුසඞ්ඝං පුච්ඡි! අස්සුත්ථ නො තුම්හෙ භික්ඛවෙ අභිභුස්ස භික්ඛුනො බ්‍රහ්මලොකෙ ඨිතස්ස ගාථායො භාසමානස්සාති තෙ ආම භන්තෙති පටිජානිත්වා සුතභාවං ආවිකරොන්තා තදෙව ගාථාද්වයං උදාහරිංසු සත්ථා සාධු සාධූති සාධුකාරං දත්වා දෙසනං නිට්ඨ

පෙසි, එවං තාව ඉදං සුත්තං ඉතො එකතිංසකප්පමත්ථකෙ සිඛිනා භගවතා
කථිතං, අම්හාකං පන භගවා සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා පවත්තිතවරධම්මචක්කො
සාවත්ථිං උපනිස්සාය ජෙතවනෙ විහරන්තො ජෙට්ඨමූලමාසපුණ්ණමදි
වසෙ භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා ඉමං අරුණවතිං සුත්තං පට්ඨපෙසි, ආනන්ද
ත්ථෙරො වීජනිං ගහෙත්වා වීජමානො ඨිතකොව ආදිතො පට්ඨාය යාව
පරියොසානා එකබ්‍යඤ්ජනම්පි අහාපෙත්වා සකලසුත්තන්තං උග්ගණ්හි සො
පුන දිවසෙ පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො දසබලස්ස වත්තං දස්සෙත්වා අත්තනො
දිවාවිහාරට්ඨානං ගන්ත්වා සද්ධිවිහාරිකන්තෙවාසිකෙසු වත්තං දස්සෙත්වා
පක්කන්තෙසු හීයො කථිතං අරුණවතීසුත්තන්තං ආවජ්ජෙන්තො නිසීදි
අථස්ස සබ්බං සුත්තං විභූතං උපට්ඨාසි, සො චින්තෙසි සිඛිස්ස භගවතො
අග්ගසාවකො බ්‍රහ්මලොකෙ ඨත්වා චක්කවාළසහස්සෙ අන්ධකාරං විධමෙත්වා
සරීරොභාසං දස්සෙත්වා අත්තනො සද්දං සාවෙන්තො ධම්මකථං කථෙසීති
හීයො සත්ථාරා කථිතං සාවකස්ස තාව විසයො එවරූපො දස පාරමියො
පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො පන සම්මාසම්බුද්ධො කිත්තකං
ඨානං සරෙන විඤ්ඤාපෙය්‍යාති, සො එවං උප්පන්නාය විමතියා
විනොදනත්ථං තං ඛණංයෙව භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං
පුච්ඡි, තමත්ථං දස්සෙතුං **අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දොති** වුත්තං: තස්
සම්මුඛාති සම්මුඛෙ ඨිතෙන මයා එතං සුත්තං න අනුස්සවෙන න දූතපරම්ප
රායාති ඉමිනා අධිප්පායෙන එවමාහ; **කීවතකං පහොති සරෙන**
විඤ්ඤාපෙතුන්ති කිත්තකං ඨානං සරීරොභාසෙන විහතන්ධකාරං කත්වා
සරෙන විඤ්ඤාපෙතුං සක්කොතීති; **සාවකො සො ආනන්ද අප්පමෙය්‍යා**
තථාගතාති ඉදං භගවා ඉමිනාධිප්පායෙනාහ: ආනන්ද ත්වං කිං වදෙසි
සො පදෙසඤාණෙ ඨිතො සාවකො තථාගතා පන දස පාරමියො පූරෙත්වා
සබ්බඤ්ඤුතඤාණං පත්තා අප්පමෙය්‍යා සො ත්වං නඛසිඛාය පංසුං ගහෙත්වා
මහාපථවිපංසුනා සද්ධිං උපමෙන්තො විය කිත්තකාමෙතං වදෙසි අඤ්ඤො හි
සාවකානං විසයො අඤ්ඤො බුද්ධානං අඤ්ඤො සාවකානං ගොචරො අඤ්ඤො
බුද්ධානං අඤ්ඤං සාවකානං බලං අඤ්ඤං බුද්ධානන්ති ඉති භගවා ඉමිනා
අධිප්පායෙන අප්පමෙය්‍යභාවං වත්වා තුණ්හී අහොසි, ථෙරො දුතියම්පි පුච්ඡි,
සත්ථා ආනන්ද ත්වං තාලච්ඡිද්දං ගහෙත්වා අනන්තාකාසෙන උපමෙන්තො
විය චාතකසකුණං ගහෙත්වා දියඩ්ඪයොජනසතිකෙන සුපණ්ණරාජෙන
උපමෙන්තො විය හත්ථිසොණ්ඩාය උදකං ගහෙත්වා මහාගඞ්ගාය උපමෙන්තො
විය චතුරත්තියෙ ආවාටෙ උදකං ගහෙත්වා සත්තහි සරෙහි උපමෙන්තො විය
නාළිකොදනමත්තලාභිමනුස්සං ගහෙත්වා චක්කවත්තිරඤ්ඤා උපමෙන්තො
විය පංසුපිසාචකං ගහෙත්වා සක්කෙන දෙවරඤ්ඤා උපමෙන්තො විය ඛජ්ජූ
පනකප්පභං ගහෙත්වා සුරියප්පභාය උපමෙන්තො විය කිත්තකාමෙතං වදෙසීති
දීපෙන්තො දුතියම්පි අප්පමෙය්‍යභාවමෙව වත්වා තුණ්හී අහොසි, තතො
ථෙරො චින්තෙසි සත්ථා මයා පුච්ඡිතො න තාව කථෙති හන්ද නං යාව
තතියං යාචිත්වා බුද්ධසීහනාදං නදාපෙස්සාමීති සො තතියම්පි යාචි, තං
දස්සෙතුං **තතියම්පි ඛොති** ආදි වුත්තං: අථස්ස භගවා ව්‍යාකරොන්තො
සුතා තෙ ආනන්දාති ආදිමාහ, ථෙරො චින්තෙසි සත්ථා මම සුතා තෙ

ආනන්ද **සහස්සී චූළනී** ලොකධාතූති එත්තකමෙව වත්වා තුණ්හීජාතො
ඉදානි බුද්ධසීහනාදං නදිස්සතීති සො සඤ්චාරං යාවතෙතා **එතස්ස භගවා**
කාලොති ආදිමාහ, භගවාපිස්ස විත්ථාරකථං කථෙතුං **තෙන හානන්දා**ති
ආදිමාහ, තත්ථ **යාවතා**ති යත්තකං ඨානං; **චන්දිමසුරියා**ති චන්දිමා ච
සුරියො ච; **පරිහරන්තී**ති විචරන්ති; **දිසා භන්තී**ති සබ්බදිසා ඔභාසන්ති;
විරොචනාති විරොචමානා; එත්තාවතා එකං චක්කවාළං පරිච්ඡින්දිත්වා
දස්සිතං හොති, ඉදානි තං සහස්සගුණං කත්වා දස්සෙතුං **තාව සහස්සධා**
ලොකොති ආහ, **තස්මිං සහස්සධා ලොකෙ**ති තස්මිං සහස්සචක්කවාළෙ
සහස්සං චාතුම්මහාරාජිකානන්ති සහස්සං චාතුම්මහාරාජිකදෙව
ලොකානං; යස්මා පන එකෙකස්මිං චක්කවාළෙ චත්තාරො චත්තාරො
මහාරාජානො තස්මා **චත්තාරි මහාරාජසහස්සානී**ති වුත්තං ඉමිනා
උපායෙන **සබ්බ**ත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; **චූළනිකා**ති ඛුද්දිකා; අයං සාව
කානං විසයො, කස්මා පනෙසා ආනීතාති, මජ්ඣිමිකාය ලොකධාතුයා
පරිච්ඡෙදදස්සනත්ථං **යාවතා**ති යත්තකා; **තාව සහස්සධා**ති තාව
සහස්සභාගෙන; **ද්විසහස්සී මජ්ඣිමිකා ලොකධාතූ**ති අයං සහස්ස
චක්කවාළානි සහස්සභාගෙන ගණෙත්වා දසසතසහස්සචක්කවාළපරිමාණා
ද්විසහස්සී මජ්ඣිමිකා නාම ලොකධාතු; අයං සාවකානං අවිසයො බුද්ධාන
මෙව විසයො එත්තකෙපි හි ඨානෙ ථාගතා අන්ධකාරං විධමෙත්වා සරීරො
භාසං දස්සෙත්වා සරෙන විඤ්ඤාපෙතුං සක්කොන්තීති දීපෙති, එත්තකෙන
බුද්ධානං ජාතික්ඛෙත්තං නාම දස්සිතං, බොධිසත්තානං හි පච්ඡිමභවෙ
දෙවලොකතො චවිත්වා මාතුකුච්ඡියං පටිසන්ධිගහණදිවසෙ ච කුච්ඡිතො
නික්ඛමනදිවසෙ ච මහාභිනික්ඛමනදිවසෙ ච සම්බොධිධම්මචක්කප්ප
වත්තනආයුසඞ්ඛාරොස්සජ්ජනපරිනිබ්බානදිවසෙසු ච එත්තකං ඨානං
කම්පති, **තිසහස්සී මහාසහස්සී**ති සහස්සිතො පට්ඨාය තතියාති
තිසහස්සී; සහස්සං සහස්සධා කත්වා ගණිතං මජ්ඣිමිකං සහස්සධා
කත්වා ගණිතත්තා මහන්තෙහි සහස්සෙහි ගණිතාති මහාසහස්සී; එත්තා
වතා කොටිසතසහස්සචක්කවාළපරිමාණො ලොකො දස්සිතො හොති
භගවා ආකඞ්ඛමානො එත්තකෙ ඨානෙ අන්ධකාරං විධමෙත්වා සරීරොභාසං
දස්සෙත්වා සරෙන විඤ්ඤාපෙය්‍ය, ගණකපුත්තතිස්සත්ථෙරො පන එවමාහ
න තිසහස්සීමහාසහස්සීලොකධාතුයා එවං පරිමාණං ඉදං හි ආචරි
යානං සජ්ඣායමූළ්හකං වාචාය පරිහීනට්ඨානං දසකොටිසතසහස්සචක්ක
වාළපරිමාණං පන ඨානං තිසහස්සීමහාසහස්සී ලොකධාතු නාමාති, එත්තා
වතා හි භගවතො ආණාක්ඛෙත්තං නාම දස්සිතං එතස්මිං හි අන්තරෙ ආටා
නාටියපරිත්තඉසිගිලිපරිත්තධජග්ගපරිත්තබොජ්ඣඞ්ගපරිත්තඛන්ධපරිත්ත
මොරපරිත්තමෙත්තපරිත්තරතනපරිත්තානං ආණා ඵරති; **යාවතා**
වා පන ආකඞ්ඛෙය්‍යාති යත්තකං වා ඉච්ඡෙය්‍ය ඉමිනා විසයක්ඛෙත්තං
දස්සෙති බුද්ධානං හි විසයක්ඛෙත්තස්ස පමාණපරිච්ඡෙදො නාම නත්ථි,
නත්ථිභාවෙ චස්ස ඉමං ඔපම්මං ආහරන්ති කොටිසතසහස්සචක්කවාළම්හි
යාව බ්‍රහ්මලොකා සාසපෙහි පූරෙත්වා සචෙ කොචි පුරත්ථිමාය දිසාය එක
චක්කවාළෙ එකං සාසපං පක්ඛිපන්තො ගච්ඡෙය්‍ය සබ්බෙපි තෙ සාසපා

පරික්ඛයං ගවෙසෙය්‍යුං නෙව පුරත්‍ථිමාය දිසාය චක්කවාළානි, දක්ඛිණාදි
සුපි එසෙව නයො, තත්‍ථ බුද්ධානං අවිසයො නාම නත්‍ථි, එවං වුත්තෙ
ථෙරො චින්තෙසි සත්‍ථා එවමාහ ආකඞ්ඛමානො ආනන්ද තථාගතො තිස
හස්සිං මහාසහස්සිං ලොකධාතුං සරෙන විඤ්ඤාපෙය්‍ය යාවතා වා පන ආක
ඞ්ඛෙය්‍යාති විසමො ඛො පනායං ලොකො අනන්තානි චක්කවාළානි එකස්මිං
ඨානෙ සුරියො උග්ගතො හොති එකස්මිං ඨානෙ මජ්ඣෙ ඨිතො එකස්මිං
ඨානෙ අත්‍ථං ගතො එකස්මිං ඨානෙ පඨමො යාමො හොති එකස්මිං මජ්ඣි
මයාමො එකස්මිං පච්ඡිමයාමො සත්තාපි කම්මපසුතා කිඩ්ඩාපසුතා ආහාර
පසුතාති එවං තෙහි තෙහි කාරණෙහි වික්ඛිත්තා ච පමත්තා ච හොන්ති
කථං නු ඛො තෙ සත්‍ථා සරෙන විඤ්ඤාපෙය්‍යාති, සො එවං චින්තෙත්වා විම
තිච්ඡෙදනත්‍ථං තථාගතං පුච්ඡන්තො **යථා කථං පනා**ති ආදිමාහ, අථස්ස
සත්‍ථා ව්‍යාකරොන්තො **ඉධානන්ද තථාගතො**ති ආදිමාහ, තත්‍ථ **ඔභාසෙ
න ඵරෙය්‍යා**ති සරීරොභාසෙන ඵරෙය්‍ය; ඵරමානො පනෙස කිං කරෙ
ය්‍යාති යස්මිං ඨානෙ සුරියො පඤ්ඤායති තත්‍ථ තං අත්තනො ආනුභාවෙන
අත්‍ථං ගමෙය්‍ය යත්‍ථ පන න පඤ්ඤායති තත්‍ථ තං උට්ඨාපෙත්වා මජ්ඣෙ
ඨපෙය්‍ය තතො යත්‍ථ සුරියො න පඤ්ඤායති තත්‍ථ මනුස්සා අද්ධුනාව සුරියො
පඤ්ඤායිත්‍ථ සො ඉදානෙව අත්‍ථමිතො නාගාවට්ටො නු ඛො අයං භූතාවට්ට
යක්ඛාවට්ටදෙවතාවට්ටානං අඤ්ඤතරාති චිත්තං උප්පාදෙය්‍යුං යත්‍ථ පන
පඤ්ඤායති තත්‍ථ පන මනුස්සා ඉදානෙව සුරියො අත්‍ථමිතො ස්වායං ඉදානෙව
උට්ඨිතො කිං නු ඛො අයං නාගාවට්ටභූතාවට්ටයක්ඛාවට්ටදෙවතාවට්ටානං
අඤ්ඤතරොති විතක්කං උප්පාදෙය්‍යුං තතො තෙසු මනුස්සෙසු ආලොකඤ්ච
අන්ධකාරඤ්ච ආපජ්ජිත්වා කිම්පච්චයා නු ඛො ඉදන්ති පරියෙසමානෙසු සත්‍ථා
නීලකසිණං සමාපජ්ජිත්වා බහලන්ධකාරං ඵරෙය්‍ය කස්මා තෙසං
කම්මාදිපසුතානං සත්තානං සන්තාසජනනත්‍ථං අථ තෙසං සන්තාසං
ආපන්නභාවං ඤත්වා ඔභාසකසිණසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා පණ්ඩරං
සතබුද්ධරස්මිං විස්සජ්ජෙන්තො චන්දසහස්සසුරියසහස්සඋට්ඨානකාලො
විය එකප්පහාරෙනෙව සබ්බං එකාලොකං කරෙය්‍ය නව ඛො
තිලබීජමත්තෙන කායප්පදෙසෙන ඔභාසං මුඤ්චන්තො, යො හි
චක්කවාළපඨවිං දීපකපල්ලකං කත්වා මහාසමුද්දෙ උදකං තෙලං කත්වා
සිනෙරුං වට්ටිං කත්වා අඤ්ඤස්මිං සිනෙරුමුද්ධනි ඨපෙත්වා ජාලෙය්‍ය සො
එකචක්කවාළෙයෙව ආලොකං කරෙය්‍ය තතො පරං විදත්‍ථිම්පි ඔභාසෙතුං
න සක්කුණෙය්‍ය තථාගතො පන තිලඵලප්පමාණෙන සරීරප්පදෙසෙන
ඔභාසං මුඤ්චිත්වා තිසහස්සීමහාසහස්සීලොකධාතුං එකොභාසං කරෙය්‍ය
තතො වා පන භිය්‍යො එවං මහන්තා හි බුද්ධගුණාති, **තං ආලොකං සඤ්ජා
නෙය්‍යු**න්ති තං ආලොකං දිස්වා යෙන සුරියො අත්‍ථඞ්ගමිතො උට්ඨා
පිතො ච බහලන්ධකාරඤ්ච විස්සට්ඨං එස සො පුරිසො ඉදානි ආලොකං කත්වා
ඨිතො අහො අච්ඡරියපුරිසොති අඤ්ජලිං පග්ගය්හ නමස්සමානා නිසීදෙය්‍යුං;
සද්දමනුස්සාවෙය්‍යාති ධම්මකථාසද්දමනුස්සාවෙය්‍ය; යො හි එකං චක්ක
වාළපබ්බතං භෙරිං කත්වා මහාපඨවිං භෙරිචම්මං කත්වා සිනෙරුං දණ්ඩකං
කත්වා අඤ්ඤස්මිං සිනෙරුමත්‍ථකෙ ඨපෙත්වා ආකොටෙය්‍ය සො එකචක්ක

වාළෙයෙව තං සද්දං සාවෙය්‍ය පරතො විදත්ථිම්පි අතික්කමෙතුං න සක්කුණෙය්‍ය තථාගතො පන පල්ලඞ්කෙ වා පීඨෙ වා නිසීදිත්වා තිසහස්සිං මහාසහස්සිං ලොකධාතුං සරෙන විඤ්ඤාපෙති තතො වා පන භීය්‍යො එවං මහානුභාවා තථාගතාති, ඉති භගවා ඉමිනා එත්තකෙන ඨානෙන විසයක්ඛෙත්තමෙව දස්සෙසි, ඉමඤ්ච පන බුද්ධසීහනාදං සුත්වා ථෙරස්ස අබ්භන්තරෙ බලවපීති උප්පන්නා සො පීතිවසෙන උදානං උදානෙන්තො **ලාභා වත මෙ**ති ආදිමාහ, තත්ථ **යස්ස මෙ සත්ථා එවං මහිද්ධිකො**ති යස්ස මය්හං සත්ථා එවං මහිද්ධිකො තස්ස මය්හං එවංමහිද්ධිකස්ස සත්ථු පටිලාභො ලාභා චෙව සුලද්ධඤ්චාති අත්ථො අථවා ය්වාහං එවරූපස්ස සත්ථුනො පත්තචීවරං ගහෙත්වා විචරිතුං පාදපරිකම්මං පිට්ඨිපරිකම්මං කාතුං මුඛධොවනඋදකනහානොදකානි දාතුං ගන්ධකුටිපරිවෙණං සම්මජ්ජිතුං උප්පන්නාය කඞ්ඛාය පඤ්හං පුච්ඡිතුං මධුරධම්මකථඤ්ච සොතුං ලභාමි එතෙ සබ්බෙපි මය්හං ලාභා චෙව සුලද්ධඤ්චාතිපි සන්ධාය එවමාහ; එත්ථ ච භගවතො අන්ධකාරාලොකසද්දසවනසඞ්ඛාතානං ඉද්ධීනං මහන්තතාය මහිද්ධිකතා තාසංයෙව අනුඵරණෙන මහානුභාවතා වෙදිතබ්බා, **උදායීති** ලාළුදායී ථෙරො; සො කිර පුබ්බෙ උපට්ඨායකත්ථෙරෙ ආඝාතං බන්ධිත්වා චරති තස්මා ඉදානි ඔකාසං ලභිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධසීහනාදපරියොසානෙ ජලමානං දීපසිඛං නිබ්බාපෙන්තො විය චරන්තස්ස ගොණස්ස තුණ්ඩෙ පහාරං දෙන්තො විය භත්තභරිතං පාතිං අවකුජ්ජන්තො විය ච ථෙරස්ස පසාදභඞ්ගං කරොන්තො එවමාහ, **එවං වුත්තෙ භගවා**ති එවං උදායිත්ථෙරෙන වුත්තෙ භගවා; යථා නාම පපාතන්තෙ ඨත්වා පවෙධමානං පුරිසං එකමන්තං සීතො හිතෙසිපුරිසො ඉතො එහි ඉතො එහීති පුනප්පුන වදෙය්‍ය එවමෙවං උදායිත්ථෙරං තස්මා වචනා නිවාරෙන්තො **මා හෙවං උදායි මා හෙවං උදායී**ති ආහ, තත්ථ හ ඉති නිපාතමත්තං මා එවං අවචාති අත්ථො; **මහාරජ්ජන්ති** චක්කවත්තිරජ්ජං; තනු ච සත්ථා එකස්ස සාවකස්ස ධම්මදෙසනාය උප්පන්නපසාදස්ස ආනිසංසං අපරිච්ඡින්නං අකාසි සො කස්මා ඉමස්ස බුද්ධසීහනාදං ආරබ්භ උප්පන්නපසාදස්ස ආනිසංසං පරිච්ඡින්දතීති, අරියසාවකස්ස එත්තකඅත්තභාවපරිමාණත්තා, දන්ධපඤ්ඤස්සාපි හි සොතාපන්නො සත්තක්ඛත්තුං දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච අත්තභාවං පටිලභති තෙනස්ස ගතිං පරිච්ඡින්දන්තො එවමාහ, දිට්ඨෙව ධම්මෙති ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ ඨත්වා **පරිනිබ්බායිස්සතී**ති අපච්චයපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බායිස්සති; ඉති නිබ්බානෙන කූටං ගණ්හන්තො ඉමං සීහනාදසුත්තං නිට්ඨාපෙසීති.

ආනන්දවග්ගො තතියො.

3. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **සමණියානි** සමණසන්තකානි; **සමණකරණීයානී**ති සමණෙන කත්තබ්බකිච්චානි; **අධිසීලසික්ඛාසමාදාන**න්ති ආදීසු සමාදානං වුච්චති ගහණං අධිසීලසික්ඛාය සමාදානං ගහණං පූරණං අධිසීලසික්ඛාසමාදානං; සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො, එත්ථ ච සීලං අධිසීලං චිත්තං අධිචිත්තං පඤ්ඤා අධිපඤ්ඤාති අයං

විභාගො වෙදිතබ්බො, තත්‍ථ පඤ්චසීලං සීලං නාම තං උපාදාය දස සීලං අධිසීලං නාම තම්පි උපාදාය චතුපාරිසුද්ධිසීලං අධිසීලං නාම අපි ච සබ්බම්පි ලොකියං සීලං සීලමෙව ලොකුත්තරං අධිසීලං තදෙව සික්ඛිතබ්බතො සික්ඛාති වුච්චති, කාමාවචරචිත්තං පන චිත්තං නාම තං උපාදාය රූපාවචරං අධිචිත්තං නාම තම්පි උපාදාය අරූපාවචරං අධිචිත්තං නාම, අපිච සබ්බම්පි ලොකියං චිත්තං චිත්තමෙව ලොකුත්තරං අධිචිත්තං; පඤ්ඤායපි එසෙව නයො, **තස්මාති** යස්මා ඉමානි තීණි සමණකරණීයානි තස්මා; **තිබ්බොති** බහලො; **ඡන්දොති** කත්තුකම්‍යතාකුසලච්ඡන්දො; ඉති ඉමස්මිං සුත්තන්තෙ තිස්සො සික්ඛා ලොකියලොකුත්තරා කථිතාති.

3. 4. 2.

දුතියෙ **පිට්ඨිතො පිට්ඨිතොති** පච්ඡතො පච්ඡතො; **අහම්පි අහම්පි අහම්පි අම්භාති** අහම්පි අම්භාති රවං රවමානා ගාවී අහම්පි ගාවීති; **සෙය්‍යථාපි ගද්‍රභොති** යථා ගාවීනං; ගාවො හි වණ්ණෙන කාළාපි රත්තාපි සෙතාදිවණ්ණාපි හොන්ති ගද්‍රභස්ස පන තාදිසො වණ්ණො නාම නත්‍ථි යථා ච වණ්ණො එවං සරොපි පදම්පි අසදිසමෙව,සෙසං උත්තානමෙව ඉමස්මිම්පි සුත්තෙ තිස්සො සික්ඛා මිස්සකාව කථිතා.

3. 4. 8

තතියෙ **පටිගච්චෙව වාති** පඨමමෙව; **සුකට්ඨං කරොතීති** තබ්බහලෙන සුකට්ඨං කරොති; **සුමතිකතන්ති**; මතියා සුවඩ්ඪු සමීකතං; **කාලෙනාති** වපිතබ්බයුත්තකාලෙන; සෙසං වුත්තනයමෙව, ඉධාපි තිස්සො සික්ඛා මිස්සකාව කථිතා.

3. 4. 4.

චතුත්‍ථෙ **වජ්ජිපුත්තකොති** වජ්ජිරාජකුලස්ස පුත්තො; **දියඩ්ඪං සික්ඛාපදසතන්ති** පඤ්ඤාසාධිකං සික්ඛාපදසතං; තස්මිං සමයෙ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදානෙව සන්ධායෙතං වුත්තං සො කිර භික්ඛු අජ්ජව සම්පන්නො උජුජාතිකො අවඞ්කො අකුටිලො තස්මා අහං එත්තකානි සික්ඛාපදානි රක්ඛිතුං සක්කුණෙය්‍යං වා න වාති චින්තෙත්වා සබ්බං ආරොචෙසි; **සික්ඛාමහන්ති** සික්ඛාමි අහං; සො කිර එත්තකෙසු සික්ඛාපදෙසු සික්ඛන්තස්ස අගරු තීසු සික්ඛාසු සික්ඛිතුන්ති මඤ්ඤමානො එවමාහ අථ භගවා යථා නාම පඤ්ඤාස තිණකලාපියො උක්ඛිපිතුං අසක්කොන්තස්ස කලාපියසතං බන්ධිත්වා සීසෙ ඨපෙය්‍ය එවමෙව එකිස්සාපි සික්ඛාය **සික්ඛිතුං** අසක්කොන්තස්ස අපරා ද්වෙ සික්ඛා උපරි පක්ඛිපන්තො **තස්මා තිහ ත්වං භික්ඛූති** ආදිමාහ; රොහණෙ කිර උත්තරො නාම ජනපදමනුස්සො ථෙරපාසාණවිහාරෙ වසති අථ තං දහරභික්ඛූ ආහංසු උත්තර අග්ගිසාලා ඔවස්සති තිණං කප්පියං කත්වා දෙහීති තං ආදාය අටවිං ගන්ත්වා තෙන ලායිතං තිණංයෙව කරළෙ බන්ධිත්වා පඤ්ඤාස කරළෙ ගහෙතුං සක්ඛිස්සසි උත්තරාති ආහංසු සො න සක්ඛිස්සාමීති ආහ අසීතිං පන සක්ඛිස්සසීති න සක්ඛිස්සාමි

හගෙහාති එකං කරළසතං සඞ්ඛිපිස්සසීති ආම භන්තෙ ගණ්හිස්සාමීති දහරභික්ඛූ කරළසතං බන්ධිත්වා තස්ස සීසෙ ඨපයිංසු සො උක්ඛිපිත්වා නිත්ථුනන්තො නිත්ථුනන්තො ගන්ත්වා අග්ගිසාලාය සමීපෙ පාතෙසි අථ නං භික්ඛූ කිලන්තරූපොසි උත්තරාති ආහංසු ආම භන්තෙ දහර භික්ඛූ මං වඤ්චයන්ති ඉමං එකම්පි කරළසතං උක්ඛිපිතුං අසක්කොන්තං මං පණ්ණාස කරළෙ උක්ඛිපාහීති වදිංසු ආම උත්තර වඤ්චයිංසු තන්ති, එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං; ඉධාපි තිස්සො සික්ඛා මිස්සකාව කථිතා.

3. 4. 5.

පඤ්චමෙ **උජුමග්ගානුසාරිනොති** උජුමග්ගො වුච්චති අරියමග්ගො තං අනුසරන්තස්ස පටිපන්නකස්සාති අත්ථො; **ඛයස්මිං පඨමං ඤාණන්ති** පඨමමෙව මග්ගඤාණං උප්පජ්ජති මග්ගො හි කිලෙසානං ඛෙපනතො ඛයො නාම තංසම්පයුත්තං ඤාණං ඛයස්මිං ඤාණං නාම; **තතො අඤ්ඤා අනන්තරාති** තතො චතුත්ථමග්ගඤාණතො අනන්තරාව අඤ්ඤා උප්පජ්ජති අරහත්තඵලං උප්පජ්ජතීති අත්ථො; **අඤ්ඤා විමුත්තස්සාති** අරහත්තඵලවිමුත්තියා විමුත්තස්ස; **ඤාණං වෙ හොතීති** පච්චවෙක්ඛනඤාණං හොති; ඉති සුත්තෙපි **ගාථාසුපි** සත්ත සෙඛා කථිතා අවසානෙ පන ඛීණාසවො දස්සිතොති.

3. 4. 6.

පරෙ අත්තකාමාති අත්තනො හිතකාමා; **සෙපථනං සබ්බං සමොධානං ගච්ඡතීති** යාසු සික්ඛාසු සබ්බමෙතං දියඩ්ඪං සික්ඛාපද සතං සඞ්ගහං ගච්ඡති; **පරිපූරකාරී හොතීති** සමත්තකාරී හොති; **මත්තසො කාරීති** පමාණෙන කාරකො සබ්බෙන සබ්බං කාතුං න සක්කොතීති අත්ථො; **ඛුද්දානුඛුද්දකානීති** චත්තාරි පාරාජිකානි ඨපෙත්වා සෙසසික්ඛාපදානි; තත්‍රාපි සඞ්ඝාදිසෙසං ඛුද්දකං ථුල්ලච්චයං අනුඛුද්දකං නාම ථුල්ලච්චයඤ්ච ඛුද්දකං පාචිත්තියං අනුඛුද්දකං නාම පාචිත්තියඤ්ච ඛුද්දකං පාටිදෙසනියදුක්කටදුබ්භාසිතානි අනුඛුද්දකානි නාම; ඉමං පන අඞ්ගුත්තරමහානිකායං වළඤ්ජනකආචරියා චත්තාරි පාරාජිකානි ඨපෙත්වා සෙසානි සබ්බානිපි ඛුද්දානුඛුද්දකානීති වදන්ති; **තානි ආපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපීති** එත්ථ පන ඛීණාසවො තාව ලොකවජ්ජං නාපජ්ජති පණ්ණත්තිවජ්ජමෙව ආපජ්ජති ආපජ්ජන්තො ච කායෙනපි වාචායපි චිත්තෙනපි ආපජ්ජති කායෙන ආපජ්ජන්තො කුටිකාරසහසෙය්‍යාදීනි ආපජ්ජති වාචාය ආපජ්ජන්තො සචරිත්තපදසොධම්මාදීනි චිත්තෙන ආපජ්ජන්තො රූපියපටිග්ගහණං ආපජ්ජති සෙසෙසුපි එසෙව නයො; **න හි මෙත්ථ භික්ඛවෙ අභබ්බතා වුත්තා** භික්ඛවෙ න හි මයා එත්ථ එවරූපං ආපත්තිං ආපජ්ජනෙ ච වුට්ඨානෙ ච අරියපුග්ගලස්ස අභබ්බතා කථිතා; **ආදිබ්‍රහ්මචරියකානීති** මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස ආදිභූතානි චත්තාරි මහාසීලසික්ඛාපදානි; **බ්‍රහ්මචරියසාරුප්පානීති** තානියෙව චතුමග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස සාරුප්පානි අනුච්ඡවිකානි; **තත්ථාති** තෙසු සික්ඛාපදෙසු; **ධුවසීලීති** නිබද්ධසීලො; **ඨිතසීලීති** පතිට්ඨිත

සීලො; **සොතාපන්නොති** සොතසඞ්ඛාතෙන මග්ගෙන ඵලං ආපන්නො; **අවිනිපාතධම්මොති** චතූසු අපායෙසු අපතනසභාවො; **නියතොති** සොතාපත්තිමග්ගනියාමෙන නියතො; **සම්බොධිපරායනොති** උපරිමග්ගත්තයසම්බොධිපරායනො; **තනුත්තාති** තනුභාවා; සකදාගාමිනො හි රාගාදයො අබ්භපටලං විය මච්ඡිකාපත්තං විය ච තනුකා හොන්ති න බහලා; **ඔරම්භාගියානන්ති** හෙට්ඨාභාගියානං, **සංයොජනානන්ති** බන්ධනානං; **පරික්ඛයාති** පරික්ඛයෙන; **ඔපපාතිකො හොතීති** උපපාතිකො හොති; **තත්ථ පරිනිබ්බායීති** තත්ථෙව අනොතරිත්වා උපරියෙව පරිනිබ්බානධම්මො; **අනාවත්තිධම්මොති** යොනිගතිවසෙන අනාගමනධම්මො; **පදෙසං පදෙසකාරීති** ආදීසු පදෙසකාරී පුග්ගලො නාම සොතාපන්නො සකදාගාමී අනාගාමී ච සො පදෙසමෙව සම්පාදෙති; **පරිපූරකාරී** නාම අරහා සො පරිපූරමෙව සම්පාදෙති; **අවඤ්ඣානීති** අතුච්ඡානි සඵලානි සඋද්‍රයානීති අත්ථො; ඉධාපි **තිස්සො** සික්ඛා මිස්සකාව කථිතා.

3. 4. 7.

සත්තමෙ **කොලංකොලොති** කුලාකුලං ගමනකො; කුලන්ති චෙත්ථ භවො අධිප්පෙතො තස්මා ද්වෙ වා තීණි වා කුලානීති එත්ථාපි ද්වෙ වා තයො වා භවෙති අත්ථො වෙදිතබ්බො; අයං හි ද්වෙ වා භවෙ සන්ධාවති තයො වා උත්තමකොටියා ඡ වා තස්මා ද්වෙ වා තීණි වා චත්තාරි වා පඤ්ච වා ඡ වාති එවමෙත්ථ විකප්පො දට්ඨබ්බො; **එකබීජීති** එකස්සෙව භවස්ස බීජං එතස්ස අත්ථීති එකබීජී; **උද්ධංසොතොති** ආදීසු අත්ථි උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමී, අත්ථි උද්ධංසොතො න අකනිට්ඨගාමී, අත්ථි න උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමී, අත්ථි න උද්ධංසොතො න අකනිට්ඨගාමී, තත්ථ යො ඉධ අනාගාමිඵලං පත්වා අවිහාදීසු නිබ්බත්තො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා උපරූපරි නිබ්බත්තිත්වා අකනිට්ඨං පාපුණාති අයං උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමී නාම; යො පන අවිහාදීසු නිබ්බත්තො තත්ථෙව අපරිනිබ්බායිත්වා අකනිට්ඨම්පි අප්පත්වා උපරිමුපරිමෙ බ්‍රහ්මලොකෙ පරිනිබ්බායති අයං උද්ධංසොතො න අකනිට්ඨගාමී නාම; යො ඉතො චවිත්වා අකනිට්ඨෙසුයෙව නිබ්බත්තති අයං න උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමී නාම; යො පන අවිහාදීසු චතූසු අඤ්ඤතරස්මිං නිබ්බත්තිත්වා තත්ථෙව පරිනිබ්බායති අයං න උද්ධංසොතො න අකනිට්ඨගාමී නාම; යත්ථ කත්ථචි උප්පන්නො පන සසඞ්ඛාරෙන සප්පයොගෙන අරහත්තං පත්තො **සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී** නාම; අසඞ්ඛාරෙන අප්පයොගෙන පත්තො **අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී** නාම; යො කප්පසහස්සායුකෙසු අවිහෙසු නිබ්බත්තිත්වා පඤ්චමං කප්පසතං අතික්කමිත්වා අරහත්තං පත්තො අයං උපහච්චපරිනිබ්බායී නාම; අතප්පාදීසුපි එසෙව නයො, **අන්තරාපරිනිබ්බායීති** යො ආයුවෙමජ්ඣං අනතික්කමිත්වා පරිනිබ්බායති, සො තිවිධො හොති කප්පසහස්සායුකෙසු තාව අවිහෙසු නිබ්බත්තිත්වා එකො නිබ්බත්තදිවසෙයෙව අරහත්තං පාපුණාති නො චෙ නිබ්බත්තදිවසෙ පාපුණාති පඨමස්ස පන කප්පසතස්ස මත්ථකෙ පාපුණාති අයමෙකො අන්තරාපරි

නිබ්බායී, අපරො එවං අසක්කොන්තො ද්වින්නං කප්පසතානං මජ්ඣෙ පාපුණාති අයං දුතියො, අපරො එවම්පි අසක්කොන්තො චතුන්නං කප්පසතානං මජ්ඣෙ පාපුණාති අයං තතියො අන්තරාපරිනිබ්බායී, සෙසං වුත්තනයමෙව, ඉමස්මිං පන ඨානෙ ඨත්වා චතුවීසති සොතාපන්නා ද්වාදස සකදාගාමිනො අට්ඨචත්තාලීස අනාගාමිනො ද්වාදස ච අරහන්තො කථෙතබ්බා, ඉමස්මිං හි සාසනෙ සද්ධාධුරං පඤ්ඤාධුරන්ති ද්වෙ ධුරානි දුක්ඛාපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤාදයො චතස්සො පටිපදා තත්ථෙකො සද්ධාධුරෙන අභිනිවිසිත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්වා එකමෙව භවං නිබ්බත්තිත්වා දුක්ඛස්සන්තං කරොති අයමෙකො එකබීජී සො පටිපදානං වසෙන චතුබ්බිධො හොති යථා චෙත්ථ එවං පඤ්ඤාධුරෙන අභිනිවිට්ඨොපීති අට්ඨ එකබීජිනො තථා කොලංකොලා සත්තක්ඛත්තුපරමා චාති ඉමෙ චතුවීසති සොතාපන්නා නාම, තීසු පන විමොක්ඛෙසු සුඤ්ඤතාවිමොක්ඛෙන සකදාගාමිභූමිං පත්තා චතුන්නං පටිපදානං වසෙන චත්තාරො සකදාගාමිනො අනිමිත්තවිමොක්ඛෙන පත්තා චත්තාරො අප්පණිහිතවිමොක්ඛෙන පත්තා චත්තාරොති ඉමෙ ද්වාදස සකදාගාමිනො, අවිහෙසු පන තයො අන්තරාපරිනිබ්බායී එකො උපහච්චපරිනිබ්බායී එකො උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමීති පඤ්ච අනාගාමිනො තෙ අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායිනො පඤ්ච සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායිනො පඤ්චාති දස හොන්ති තථා අතප්පාදීසු අකනිට්ඨෙසු පන උද්ධංසොතො නත්ථි තස්මා තත්ථ චත්තාරො සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී චත්තාරො අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායීති අට්ඨ ඉමෙ අට්ඨචත්තාලීස අනාගාමිනො, යථා පන සකදාගාමිනො; තථෙව අරහන්තො ද්වාදස වෙදිතබ්බා ඉධාපි තිස්සො සික්ඛා මිස්සකාව කථිතා.

3, 4. 8.

අට්ඨමෙ තං වා පන අනභිසම්භවං අප්පටිවිජ්ඣන්තො තං අරහත්තං අපාපුණන්තො අප්පටිවිජ්ඣන්තො, ඉමිනා නයෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො, ඉධාපි තිස්සො සික්ඛා මිස්සකාව කථිතා,

3. 4. 9.

නවමං උත්තානත්ථමෙව, ඉධාපි මිස්සකාව කථිතාති.

3. 4. 10.

දසමෙ **ආසවානං ඛයාති** එත්ථ අරහත්තමග්ගො අධිපඤ්ඤා සික්ඛා නාම, ඵලං පන සික්ඛිතසික්ඛස්ස උප්පජ්ජනතො සික්ඛාති න වත්තබ්බං; **යථා පුරෙ තථා පච්ඡාති** යථා පඨමං තීසු සික්ඛාසු සික්ඛති පච්ඡා තථෙව සික්ඛතීති අත්ථො; දුතියපදෙපි එසෙව නයො, **යථා අධො තථා උද්ධන්ති** යථා හෙට්ඨිමකායං අසුභවසෙන පස්සති උපරිමකායම්පි තථෙව එරති; දුතියපදෙපි එසෙව නයො; **යථා දිවා තථා රත්තින්ති** යථා දිවා තිස්සො සික්ඛා සික්ඛති රත්තිම්පි තථෙව සික්ඛතීති අත්ථො; **අභිභුය්‍ය දිසා සබ්බාති** සබ්බා දිසා ආරම්මණෙ අභිභවිත්වා; **අප්පමාණසමාධිනාති** අරහත්තමග්ගසමාධිනා; **සෙක්ඛන්ති** සෙක්ඛමානං සකරණීයං;

පටිපදන්ති පටිපන්නකං; **සංසුද්ධචාරණන්ති** සංසුද්ධචරණං පරිසුද්ධසීලං; **සම්බුද්ධන්ති** චතුසච්චබුද්ධං; **වීරං පටිපදන්තගුන්ති** ඛන්ධවීරධාතුවීරආයතනවීරතාවසෙන වීරං ධිතිසම්පන්නං පටිපත්තියා අන්තං ගතං; **විඤ්ඤාණස්සාති** චරිමකවිඤ්ඤාණස්ස; **තණ්හාක්ඛයවිමුත්තිනොති** තණ්හාක්ඛයවිමුත්තිසඞ්ඛාතාය අරහත්තඵලවිමුත්තියා සමන්නාගතස්ස; **පජ්ජොතස්සෙව නිබ්බානන්ති** පදීපනිබ්බානං විය; **විමොක්ඛො හොති චෙතසොති** චිත්තස්ස විමුත්ති විමුච්චනා අප්පවත්තිභාවො හොති; **තණ්හාක්ඛයවිමුත්තිනොති** ඛීණාසවස්ස චරිමකවිඤ්ඤාණනිරොධෙන පදීපනිබ්බානං විය චෙතසො විමොක්ඛො හොති ගතට්ඨානං න පඤ්ඤායති අපණ්ණත්තිකභාවූපගමොයෙව හොතීති අත්ථො.

3. 4, 11.

එකාදසමෙ **පඞ්කධා නාම කොසලානං නිගමොති** පඞ්කධාති එවන්නාමකො කොසලරට්ඨෙ නිගමො; **ආවාසිකොති** භාරහාරො නවෙ ආවාසෙ සමුට්ඨාපෙති පුරාණෙ පටිජග්ගති; **සික්ඛාපදපටිසංයුත්තායාති** සික්ඛාසඞ්ඛාතෙහි පදෙහි පටිසංයුත්තාය තීහි සික්ඛාහි සමන්නාගතායාති අත්ථො; **සන්දස්සෙතීති** සම්මුඛෙ විය කත්වා දස්සෙති; **සමාදපෙතීති** ගණ්හාපෙති; **සමුත්තෙජෙතීති** සමුස්සාහෙති; **සම්පහංසෙතීති** පටිලද්ධගුණෙහි වණ්ණං කථෙන්තො වොදපෙති; **අතිසල්ලිඛතෙති** අතිවිය සල්ලිඛති අතිවිය සල්ලිඛිතං කත්වා සණ්හසණ්හං කථෙතීති අත්ථො; **අච්චයොති** අපරාධො; **මං අච්චගමාති** මං අතික්කම්ම අභිභවිත්වා පවත්තො; **අහුදෙව අක්ඛන්තීති** අහොසියෙව අනධිවාසනා; **අහු අප්පච්චයොති** අහොසි අතුට්ඨාකාරො; **පතිග්ගණ්හාතූති** ඛමතු; **ආයතිං සංවරායාති** අනාගතෙ සංවරණත්ථාය පුන එවරූපස්ස අපරාධස්ස දොසස්ස ඛලිතස්ස අකරණත්ථායාති අත්ථො; **තග්ඝාති** එකංසෙන; **යථා ධම්මං පටිකරොසීති** යථා ධම්මො ඨිතො තථා කරොසි ඛමාපෙසීති වුත්තං හොති; **තං තෙ මයං පතිග්ගණ්හාමාති** තං තව අපරාධං මයං ඛමාම; **වුද්ධිහෙසා කස්සප අරියස්ස විනයෙති** එසා කස්සප! බුද්ධස්ස භගවතො සාසනෙ වුද්ධි නාම කතමා අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරිත්වා ආයතිං සංවරාපජ්ජනා; දෙසනං පන පුග්ගලාධිට්ඨානං කරොන්තො යො අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථා ධම්මං පටිකරොති ආයතිං සංවරං ආපජ්ජතීති ආහ; **න සික්ඛාකාමොති** තිස්සො සික්ඛා න කාමෙති න පත්ථෙති න පිහෙති; **සික්ඛාසමාදානස්සාති** සික්ඛාපරිපූරණස්ස; **න වණ්ණවාදීති** ගුණං න කථෙති; **කාලෙනාති** යුත්තපයුත්තකාලෙන; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

සමණවග්ගො චතුත්ථො.

---

3. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **අච්චායිකානීති** අතිපාතිකානි; **කරණීයානීති** අවස්සකිච්චානි යං හි න අවස්සං කාතබ්බං තං කිච්චන්ති වුච්චති අවස්සං

කාතබ්බං කරණීයං නාම; **සීඝසීඝ**න්ති වෙගවෙගෙන; **තස්ස හොතී**ති එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං; **නත්ථි සා ඉද්ධි වා ආනුභාවො වා**ති සා වා ඉද්ධි සො වා ආනුභාවො නත්ථි; **උත්තරස්වෙ**ති තතියදිවසෙ; **උතුපරිණාමිනී**ති ලද්ධඋතුපරිණාමානි හුත්වා; **ජායන්තිපී**ති තතියදිවසෙ නික්ඛන්තසෙතඞ්කුරානි හොන්ති සත්තාහෙ පන නීලඞ්කුරානි හොන්ති; **ගබ්භිනිපි හොන්තී**ති දියඩ්ඪමාසං පත්වා ගහිතගබ්භානි හොන්ති; **පච්චන්තිපී**ති තයො මාසෙ පත්වා පච්චන්ති; ඉදානි යස්මා න බුද්ධානං ගහපතිකෙන වා සස්සෙහි වා අත්ථො අත්ථි සාසනෙ පන තප්පතිරූපකං පුග්ගලං වා අත්ථං වා දස්සෙතුං තං තං ඔපම්මං ආහරන්ති තස්මා යමත්ථං දස්සෙතුකාමෙන එතං ආහතං තං දස්සෙන්තො එවමෙව ඛොති ආදිමාහ; තං අත්ථතො උත්තානත්ථමෙව සික්ඛා පන ඉධාපි මිස්සකා එව කථිතා.

3. 5. 2.

දුතියෙ **චීවරපවිවෙක**න්ති චීවරං නිස්සාය උප්පජ්ජනකකිලෙසෙහි විවිත්තභාවං; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; **සාණානී**ති සාණවාකචෙලානි; **මසාණානී**ති මිස්සකචෙලානි; **ඡවදුස්සානී**ති මතසරීරතො ඡඩ්ඩිතවත්ථානි; එරකතිණාදීනි වා ගන්ථෙත්වා කතනිවාසනානි; **පංසුකූලානී**ති පථවියං ඡඩ්ඩිතනන්තකානි; **තිරීටකානී**ති රුක්ඛත්තචවත්ථානි; **අජිනානී**ති අජිනමිගචම්මානි; **අජිනක්ඛිප**න්ති තදෙව මජ්ඣෙ ඵාලිතං, සඛුරකන්තිපි වදන්ති; **කුසචීර**න්ති කුසතිණානි ගන්ථෙත්වා කතචීරං; වාකචීරඵලකචීරෙසුපි එසෙව නයො; **කෙසකම්බල**න්ති මනුස්සකෙසෙහි කතකම්බලං; **වාලකම්බල**න්ති අස්සවාලාදීහි කතකම්බලං; **උලූකපක්ඛික**න්ති උලූකපත්තානි ගන්ථෙත්වා කතනිවාසනං; **සාකභක්ඛා**ති අල්ලසාකභක්ඛා; **සාමාකභක්ඛා**ති සාමාකතණ්ඩුලභක්ඛා; නීවාරාදීසු **නීවාරා** නාම අරඤ්ඤෙ සයංජාතවීහිජාති; **දද්දුල**න්ති චම්මකාරෙහි චම්මං ලිඛිත්වා ඡඩ්ඩිතකසටං; **හටං** වුච්චති සිලෙසොපි සෙවාලොපි කණිකාරාදිරුක්ඛනිය්‍යාසොපි; **කණ**න්ති කොණ්ඩකං; **ආචාමො**ති භත්තඋක්ඛලිකාය ලග්ගො ඣාමඔදනො තං ඡඩ්ඩිතට්ඨානෙ ගහෙත්වා ඛාදන්ති; ඔදනකජ්ජකන්තිපි වදන්ති; **පිඤ්ඤාකාදයො** පාකටාව; **පවත්තඵලභොජී**ති පතිතඵලභොජී; **භුසාගාර**න්ති ඛලසාලං; **සීලවා**ති චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන සමන්නාගතො; **දුස්සීල්‍යඤ්චස්ස පහීනං හොතී**ති පඤ්චදුස්සීල්‍යානි පහීනානි හොන්ති; **සම්මාදිට්ඨිකො**ති යාථාවදිට්ඨිකො; **මිච්ඡාදිට්ඨී**ති අයාථාවදිට්ඨි; **ආසවා**ති චත්තාරො ආසවා; **අග්ගප්පත්තො**ති සීලග්ගප්පත්තො; **සාරප්පත්තො**ති සීලසාරං පත්තො; **සුද්ධො**ති පරිසුද්ධො; **සාරෙ පතිට්ඨිතො**ති සීලසමාධිපඤ්ඤාසාරෙ පතිට්ඨිතො; **සෙය්‍යථාපී**ති යථා නාම; **සම්පන්න**න්ති පරිපුණ්ණං පරිපක්කසාලිභරිතං; **සඞ්ඝරෙය්‍යා**ති සඞ්කඩ්ඪාපෙය්‍ය; **උබ්බහාපෙය්‍යා**ති ඛලට්ඨානං ආහරාපෙය්‍ය; **භූසික**න්ති භුසං; **කොට්ටාපෙය්‍යා**ති උදුක්ඛලෙ පක්ඛිපාපෙත්වා මුසලෙහි පහාරාපෙය්‍ය; **අග්ගප්පත්තානී**ති තණ්ඩුලග්ගං පත්තානි; සාරප්පත්තාදීසුපි එසෙව නයො, සෙසං උත්තානත්ථමෙව; යං පනෙත්ථ “දුස්සීල්‍යඤ්චස්ස පහීනං මිච්ඡාදිට්ඨි චස්ස පහීනා”ති වුත්තං තං සොතාපත්තිමග්ගෙන පහීනභාවං සන්ධාය වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

3. 5. 3.

තතියෙ **විගතෙ**ති වලාහකවිගමෙන දූරීභූතෙ; **දෙවෙ**ති ආකාසෙ; **අභිවිහච්චා**ති අභිවිහනිත්වා; **යථා**ති යස්මිං කාලෙ; **විරජ**න්ති රාගරජාදිරහිතං; තෙසංයෙව මලානං විගතත්තා වීතමලං; **ධම්මචක්ඛු**න්ති චතුසච්චධම්මපරිග්ගාහකං සොතාපත්තිමග්ගචක්ඛුං; **නත්ථි තං සංයොජන**න්ති දුවිධමෙවස්ස සංයොජනං නත්ථි; ඉතරම්පි පන පුන ඉමං ලොකං ආනෙතුං අසමත්ථතාය නත්ථීති වුත්තං; ඉමස්මිං හි සුත්තෙන අනාගාමී නාම කථිතොති.

3. 5. 4.

චතුත්ථෙ **න බාහුලිකා හොන්තී**ති පච්චයබාහුලිකා න හොන්ති; **න සාථලිකා**ති තිස්සො සික්ඛා සිථිලං කත්වා න ගණ්හන්ති; **ඔක්කමනෙ නික්ඛිත්තධුරා**ති ඔක්කමනං වුච්චති අවගමනට්ඨෙන පඤ්චනීවරණානි තෙසු නික්ඛිත්තධුරා; **පවිවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා**ති කායචිත්තඋපධිවිවෙකසඞ්ඛාතෙ තිවිධෙපි විවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා; **විරියං ආරභන්තී**ති දුවිධම්පි විරියං පග්ගණ්හන්ති; **අප්පත්තස්සා**ති ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලසඞ්ඛාතස්ස අප්පත්තවිසෙසස්ස; සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො; **පච්ඡිමා ජනතා**ති සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකාදයො; **දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්තී**ති ආචරියුපජ්ඣායෙහි කතං අනුකරොති; යං තාය ජනතාය ආචරියුපජ්ඣායෙසු දිට්ඨං තස්ස අනුගතිං ආපජ්ජති නාම; **අයං වුච්චති භික්ඛවෙ අග්ගවතී පරිසා**ති භික්ඛවෙ අයං පරිසා අග්ගපුග්ගලවතී නාම වුච්චති; **භණ්ඩනජාතා**ති ජාතභණ්ඩනා; **කලහජාතා**ති ජාතකලහා; භණ්ඩනන්ති චෙත්ථ කලහස්ස පුබ්බභාගො, හත්ථපරාමාසාදිවසෙන වීතික්කමො කලහො නාම; **විවාදාපන්නා**ති විරුද්ධවාදං ආපන්නා; **මුඛසත්තීහී**ති ගුණවිජ්ඣනට්ඨෙන ඵරුසා වාචා මුඛසත්තියොති වුච්චන්ති තාහි මුඛසත්තීහි; **විතුදන්තා විහරන්තී**ති විජ්ඣන්තා විචරන්ති; **සමග්ගා**ති සහිතා; **සම්මොදමානා**ති සම්පත්තමොදා; **ඛීරොදකීභූතා**ති ඛීරොදකං විය භූතා; **පියචක්ඛූහී**ති උපසන්තෙහි මෙත්තචක්ඛූහි; **පීති ජායතී**ති පඤ්චවණ්ණා පීති උප්පජ්ජති; **කායො පස්සම්භතී**ති නාමකායොපි රූපකායොපි විගතදරථො හොති; **පස්සද්ධකායො**ති අසාරද්ධකායො; **සුඛං වෙදියතී**ති කායිකං චෙතසිකං සුඛං වෙදියති; **සමාධියතී**ති ආරම්මණෙ සම්මා ඨපීයති; **ථුල්ලඵුසිතකෙ**ති මහාඵුසිතකෙ; **පබ්බතකන්දරපදරසාඛා**ති එත්ථ කන්දරං නාම කන්ති ලද්ධනාමෙන උදකෙන දාරිතො උදකභින්නො පබ්බතපදෙසො යො නිතම්බොතිපි නදීනිකුඤ්ජොතිපි වුච්චති; **පදරං** නාම අට්ඨමාසෙ දෙවෙ අවස්සන්තෙ ඵලිතො භූමිප්පදෙසො; **සාඛා**ති කුස්සුබ්භගාමිනියො ඛුද්දකමාතිකායො; **කුස්සුබ්භා**ති ඛුද්දකාවාටා; **මහාසොබ්භා**ති මහාආවාටා; **කුන්නදියො**ති ඛුද්දකනදියො; **මහානදියො**ති ගඞ්ගායමුනාදිකා මහාසරිතා.

3. 5. 5.

පඤ්චමෙ **අඞ්ගෙහී**ති ගුණඞ්ගෙහි; **රාජාරහො**ති රඤ්ඤො අරහො අනුච්ඡවිකො; **රාජභොග්ගො**ති රඤ්ඤො උපභොගභූතො; **රඤ්ඤො**

අඞ්ගන්ති රඤ්ඤො හත්ථපාදාදිඅඞ්ගසමතාය අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති; **වණ්ණසම්පන්නොති** සරීරවණ්ණෙන සම්පන්නො; **බලසම්පන්නොති** කායබලෙන සම්පන්නො; **ආහුනෙය්‍යොති** ආහුතිසඞ්ඛාතං පිණ්ඩපාතං පටිග්ගහෙතුං යුත්තො; **පාහුනෙය්‍යොති** පාහුනකභත්තස්ස අනුච්ඡවිකො **දක්ඛිණෙය්‍යොති** දසවිධදානවත්ථුපරිච්චාගවසෙන සද්ධාදානසඞ්ඛාතාය දක්ඛිණාය අනුච්ඡවිකො; **අඤ්ජලිකරණීයොති** අඤ්ජලිපග්ගහණස්ස අනුච්ඡවිකො; **අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සාති** සබ්බලොකස්ස අසදිසං පුඤ්ඤවිරූහනට්ඨානං; **වණ්ණසම්පන්නොති** ගුණවණ්ණෙන සම්පන්නො; **බලසම්පන්නොති** වීරියබලෙන සම්පන්නො; **ජවසම්පන්නොති** ඤාණජවෙන සම්පන්නො; **ථාමවාති** ඤාණථාමෙන සමන්නාගතො; **දළ්හපරක්කමොති** ථිරපරක්කමො; **අනික්ඛිත්තධුරොති** අට්ඨපිතධුරො පග්ගහිතධුරො; අග්ගඵලං අරහත්තං අප්පත්වා වීරියධුරං න නික්ඛිපිස්සාමීති එවං පටිපන්නො; ඉමස්මිං සුත්තෙ චතුසච්චවසෙන සොතාපත්තිමග්ගො සොතාපත්තිමග්ගෙන ච ඤාණජවසම්පත්තතා * කථිතාති.

3. 5. 6.

ඡට්ඨෙ තීණි මග්ගඵලානි තීහි මග්ගෙහි ච ඤාණජවසම්පත්තතා කථිතා.

3. 5. 7.

සත්තමෙ අරහත්තඵලං අරහත්තඵලෙනෙව ච මග්ගකිච්චං කථිතං, ඵලං පන ජවිතජවෙන උප්පජ්ජනතො ජවොති ච වත්තුං න වට්ටති.

3 5. 8.

අට්ඨමෙ **නවොති** කරණං උපාදාය වුච්චති; **පොත්ථකොති** වාකමයවත්ථං; **මජ්ඣිමොති** පරිභොගමජ්ඣිමො; **ජිණ්ණොති** පරිභොගජිණ්ණො; **උක්ඛලිපරිමජ්ජනන්ති** උක්ඛලිපරිපුඤ්ඡනං; **දුස්සීලොති** නිස්සීලො; **දුබ්බණ්ණතායාති** ගුණවණ්ණාභාවෙන දුබ්බණ්ණතාය; **දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්තීති** තෙන කතං අනුකරොන්ති; **න මහප්ඵලං හොතීති** විපාකඵලෙන න මහප්ඵලං හොති; **න මහානිසංසන්ති** විපාකානිසංසෙනෙව න මහානිසංසං; **අප්පග්ඝතායාති** විපාකග්ඝෙන අප්පග්ඝතාය; **කාසිකං ච වත්ථන්ති** තීහි කප්පාසංසූහි සුත්තං කන්තිත්වා කතවත්ථං තව ඛො කාසිරට්ඨෙයෙව උට්ඨිතං; සෙසං උත්තානමෙව, සීලං පනෙත්ථ මිස්සකං කථිතන්ති.

3. 5. 9.

නවමෙ **යථා යථායන්ති** යථා යථා අයං; **තථා තථා තන්ති** තථා තථා තං කම්මං; ඉදං වුත්තං හොති යො එවං වදෙය්‍ය යථා යථා කම්මං කරොති තථා තථාස්ස විපාකං පටිසංවෙදියතෙව නහි සක්කා තස්ස කම්මස්ස විපාකං අප්පටිසංවෙදෙතුං තස්මා යත්තකං කම්මං කරොති **තත්තකස්ස** විපාකං පටිසංවෙදියතෙවාති; **එවං සන්තන්ති** එවං සන්තෙ; **බ්‍රහ්මචරිය**

* "ඤාණදස්සනසම්පත්තතා" ඉති පොත්ථුව.

වාසො න හොතීති යං මගගභාවනතො පුබෙබ උපපජජවෙදනියකමමං කතං තසස අවසසං පටිසංවෙදනියතතා බ්‍රහමචරියං වුත්ථමපි අවුත්ථමෙව හොති; **ඔකාසො න පඤ්ඤායති සමමා දුකඛසස අනතකිරියායා**ති යසමා ච එවං සනෙත* කමමායූහනඤෙචව විපාකානුභවනා ච හොති තසමා හෙතුනා නයෙන වටටදුකඛසස අනතකිරියාය ඔකාසො න **පඤ්ඤා**යති නාම; **යථා යථා වෙදනිය**නති යෙන යෙනාකාරෙණ වෙදිතබබං; **තථා තථාසස විපාකං පටිසංවෙදියතී**ති තෙන තෙනාකාරෙන අසස විපාකං පචචනුභොති; ඉදං වුතතං හොති යදෙතං සතතසු ජවනෙසු පඨම ජවනකමමං සති පචචයෙ විපාකවාරං ලභනතමෙව දිට්ඨධමමවෙදනියං හොති අසති අහොසිකමමං නාම යඤච සතතමජවනකමමං සති පචචයෙ උපපජජවෙදනියං හොති අසති අහොසිකමමං නාම යඤච මජෙඣ පඤචජවන කමමං යාව සංසාරපපවතති අතථි තාව අපරපරියායවෙදනියං නාම හොති එතෙසු ආකාරෙසු යෙන යෙනාකාරෙන වෙදිතබබං කමමං අයං පුරිසො කරොති තෙන තෙනෙවසස විපාකං පටිසංවෙදියති නාම; අට්ඨකථායං හි ලදධවිපාකවාරමෙව කමමං යථාවෙදනියකමමං නාමාති වුතතං, **එවං සනතං භිකඛවෙ බ්‍රහමචරියවාසො හොතී**ති කමමකඛයකරසස බ්‍රහමචරියසස ඛෙපෙතබබකමමසමභවතො වාසො නාම හොති වුත්ථං සුවුත්ථමෙව හොතීති අතෙථා; **ඔකාසො පඤ්ඤායති සමමා දුකඛසස අනතකිරියායා**ති යසමා එවං සනෙත තෙන තෙන මගෙගන අභිසඞඛාරවිඤ්ඤාණසස නිරොධෙන තෙසු තෙසු භවෙසු ආයතිං වටටදුකඛං න උපපජජතීති තසමා ඔකාසො පඤ්ඤායති සමමා දුකඛසස අනතකිරියාය; ඉදානි තං යථාවෙදනියකමමසභාවං දසෙසනෙතා "ඉධ භිකඛවෙ එකචචසසා"ති ආදිමාහ තතථ **අපපමතතක**නති පරිතතං ථොකං මනදං ලාමකකමමං; **තාදිසංයෙවා**ති තංසරිකඛකමෙව; **දිට්ඨධමමවෙදනිය**නති තසමිං කමෙම යෙන දිට්ඨධමෙම විපචචිතබබං විපාකවාරං ලභනතං දිට්ඨධමමවෙදනියං හොති; **නාණුමපි ඛායතී**ති දුතියෙ අතතභාවෙ අණුමපි න ඛායති අණුමතතමපි දුතියෙ අතතභාවෙ විපාකං න දෙතීති අතෙථා; **බහුදෙවා**ති බහුකං පන විපාකං කිමෙව දසසතීති අධිපපායො; **අභාවිතකායො**ති ආදීහි කායභාවනාරහිතො වටටගාමී පුථුජජනො දසසිතො; **පරිතෙතා**ති පරිතතගුණො; **අපපාතුමො**ති ආතුමො වුචචති අතතභාවො තසමිං මහනෙතපි ගුණපරිතතතාය අපපාතුමොයෙව; **අපපදුකඛවිහාරී**ති අපපකෙනපි පාපෙන දුකඛවිහාරී; **භාවිතකායො**ති ආදීහි ඛීණාසවො දසසිතො; සො හි කායානුපසසනාසඞඛාතාය කායභාවනාය භාවිතකායො නාම කායසස වා වඩ්ඪිතතතා භාවිතකායො; **භාවිතසීලො**ති වඩ්ඪිතසීලො; සෙසපදදවයෙපි එසෙව නයො, පඤචදවාරභාවනාය වා භාවිතකායො එතෙන ඉන්‍ද්‍රියසංවරසීලං වුතතං, **භාවිතසීලො**ති ඉමිනා සෙසානි තීණි සීලානි; **අපරිතෙතා**ති න පරිතතගුණො; **මහතතා**ති අතතභාවෙ පරිතෙතපි ගුණමහනතතාය මහතතා; **අපපමාණවිහාරී**ති ඛීණාසවසසෙතං නාම

* "යසමා ච එවං සනෙත කසමා" ඉති බහුසු පාඨො.

මෙව සො හි පමාණකරානං රාගාදීනං අභාවෙන අප්පමාණවිහාරී නාම; **පරිත්තෙති** ඛුද්දකෙ; **උදකමල්ලකෙති** උදකසරාවෙ; **ඔරබ්භිකොති** උරබ්භසාමිකො; **උරබ්භඝාතකොති** සූනකාරො; **ඣාපෙතුං වාති** ධනජානියා ජාපෙතුං; **ඣාපෙතුන්තිපි** පාඨො, අයමෙවත්ථො; **යථා පච්චයං වා කාතුන්ති** යථා ඉච්ඡති තථා කාතුං; **උරබ්භධනන්ති** එළකඅග්ඝනකමූලං; **සො පනස්ස සචෙ ඉච්ඡති දෙති නො චෙ ඉච්ඡති** ගීවාය ගහෙත්වා **නික්කඩ්ඪාපෙති**; සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං, ඉමස්මිං පන සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති.

3. 5. 10.

දසමෙ **ධොවතීති** වික්ඛාලෙති; **සන්ධොවතීති** සුට්ඨු ධොවති පුනප්පුන ධොවති; **නිද්ධොවතීති** නිග්ගණ්හිත්වා ධොවති, **අනිද්ධන්තන්ති** න නිග්ගණ්හිත්වා ධන්තං; **අනික්කසාවන්ති** අවජ්ජිතකසාවං; **පභඞ්ගූති** පභිජ්ජනසභාවං; අධිකරණියං ඨපෙත්වා මුට්ඨිකාය ආහතමත්තං භිජ්ජති; **පට්ටකායාති** සුවණ්ණපට්ටාය; **ගීවෙය්‍යකෙති** ගීවාලඞ්කාරෙ; **අධිචිත්තන්ති** සමථවිපස්සනාචිත්තං; **අනුයුත්තස්සාති** භාවෙන්තස්ස; **සචෙතනොති** චිත්තසම්පන්නො; **දබ්බජාතිකොති** පණ්ඩිතජාතිකො; **කාමවිතක්කාදීසු** කාමෙ ආරබ්භ උප්පන්නො විතක්කො කාමවිතක්කො; ව්‍යාපාදවිහිංසාහි සම්පයුත්තා විතක්කා ව්‍යාපාදවිහිංසාවිතක්කා නාම, **ඤාතිවිතක්කාදීසු** අම්හාකං ඤාතකා බහු පුඤ්ඤවන්තාති ආදිනා නයෙන ඤාතකෙ ආරබ්භ උප්පන්නො විතක්කො ඤාතිවිතක්කො; අමුකො ජනපදො ඛෙමො සුභික්ඛො වාති ආදිනා නයෙන ජනපදං ආරබ්භ උප්පන්නො විතක්කො ජනපදවිතක්කො, අහො වත මං පරෙ න අවජානෙය්‍යුන්ති එවං උප්පන්නො විතක්කො අනවඤ්ඤත්තිපටිසංයුත්තො විතක්කො නාම; **ධම්මවිතක්කා අවසිස්සන්තීති** ධම්මවිතක්කා නාම දසවිපස්සනුපක්කිලෙසවිතක්කා; **සො හොති සමාධි න චෙව සන්තොති** සො අවසිට්ඨධම්මවිතක්කො විපස්සනාසමාධි අවූපසන්තකිලෙසත්තා සන්තො න හොති; **න පණීතොති** අතප්පකො; **න පටිප්පස්සද්ධලද්ධොති** න කිලෙසපටිප්පස්සද්ධියා ලද්ධො; **න එකොදිභාවාධිගතොති** න එකග්ගභාවං පත්තො; **සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතවතොති** සසඞ්ඛාරෙන සප්පයොගෙන කිලෙසෙ නිග්ගණ්හිත්වා වාරෙත්වා වාරිතො න කිලෙසානං ඡින්නත්තෙන උප්පන්නො කිලෙසෙ පන වාරෙත්වා වාරෙත්වා උප්පන්නො, **හොති සො භික්ඛවෙ සමයොති** එත්ථ සමයො නාම උතුසප්පායං ආහාරසප්පායං සෙනාසනසප්පායං පුග්ගලසප්පායං ධම්මසවනසප්පායන්ති ඉමෙසං පඤ්චන්නං සප්පායානං පටිලාභකාලො; **සන්තං චිත්තන්ති** යස්මිං සමයෙ තං විපස්සනාචිත්තං; **අජ්ඣත්තංයෙව සන්තිට්ඨතීති** අත්තනියෙව තිට්ඨති; නියකජ්ඣත්තං හි ඉධ අජ්ඣත්තං නාම ගොචරජ්ඣත්තම්පි වට්ටති පුබ්බුප්පන්නාරම්මණං පහාය එකස්මිං නිබ්බානගොචරෙයෙව තිට්ඨතීති වුත්තං හොති; **සන්නිසීදතීති** සුට්ඨු නිසීදති; **එකොදි හොතීති** එකග්ගං හොති; **සමාධියතීති** සම්මා ආධියති; **සන්තොති** ආදීසු පච්චනීකකිලෙස

වූපසමෙන සන්තො; අතප්පකට්ඨෙන පණීතො, කිලෙසපටිප්පස්සද්ධියා ලද්ධත්තා පටිප්පස්සද්ධලද්ධො, එකග්ගභාවං ගතත්තා එකොදිභාවාධිගතො, කිලෙසානං ඣාපනෙන උප්පන්නත්තා න සප්පයොගෙන කිලෙසෙ නිග්ගණ්හිත්වා වාරෙත්වා වාරිතොති න සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතවතො; එත්තාවතා අයං භික්ඛු විවට්ටෙත්වා අරහත්තං පත්තො නාම හොති ඉදානිස්ස ඛීණාසවස්ස සතො අභිඤ්ඤාපටිපදං දස්සෙන්තො "යස්ස යස්ස චා"ති ආදිමාහ, තත්ථ **අභිඤ්ඤාසච්ඡිකරණීයස්සාති** අභිජානිත්වා පච්චක්ඛං කාතබ්බස්ස; **සති සති ආයතනෙති** පුබ්බහෙතුසඞ්ඛාතෙ චෙව ඉදානි ච පටිලද්ධබ්බ අභිඤ්ඤාපාදකජ්ඣානාදිභෙදෙ සති සති කාරණෙ; විත්ථාරතො පන අයං අභිඤ්ඤාකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා, **ආසවානං ඛයාති** ආදි චෙත්ථ ඵලසමාපත්තිවසෙන වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

3. 5. 11.

එකාදසමෙපි **අධිචිත්තං** සමථවිපස්සනාචිත්තමෙව; **තීණි නිමිත්තානීති** තීණි කාරණානි; **කාලෙන කාලන්ති** කාලෙ කාලෙ යුත්තකාලෙති අත්ථො; **කාලෙන කාලං සමාධිනිමිත්තං මනසි කාතබ්බන්ති** ආදීසු තං තං කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා එකග්ගතාය යුත්තකාලෙ එකග්ගතා මනසි කාතබ්බා එකග්ගතා හි ඉධ සමාධිනිමිත්තන්ති වුත්තා; තත්‍ර වචනත්ථො සමාධියෙව නිමිත්තං සමාධිනිමිත්තං, සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො, **පග්ගහොති** පන විරියස්ස නාමං; **උපෙක්ඛාති** මජ්ඣත්තභාවස්ස; තස්මා විරියස්ස යුත්තකාලෙ විරියං මනසි කාතබ්බං මජ්ඣත්තභාවස්ස යුත්තකාලෙ මජ්ඣත්තභාවෙ ඨාතබ්බන්ති; **ඨානං තං චිත්තං කොසජ්ජාය සංවත්තෙය්‍යාති** කාරණං විජ්ජති යෙන තං චිත්තං කොසජ්ජභාවෙ සන්තිට්ඨෙය්‍ය; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො, **උපෙක්ඛානිමිත්තංයෙව මනසි කරෙය්‍යාති** එත්ථ ච ඤාණජවං උපෙක්ඛෙය්‍යාති අයමත්ථො; **ආසවානං ඛයායාති** අරහත්තඵලත්ථාය; **උක්කං බන්ධෙය්‍යාති** අඞ්ගාරකපල්ලං සජ්ජෙය්‍ය; **ආලිම්පෙය්‍යාති** තත්ථ අඞ්ගාරෙ පක්ඛිපිත්වා අග්ගිං කත්වා නාළිකාය ධමන්තො අග්ගිං ගාහාපෙය්‍ය; **උක්කාමුඛෙ පක්ඛිපෙය්‍යාති** අඞ්ගාරෙ වියූහිත්වා මත්ථකෙ වා ඨපෙය්‍ය මූසාය වා පක්ඛිපෙය්‍ය; **අජ්ඣුපෙක්ඛතීති** පක්කාපක්කභාවං උපධාරෙති; **සම්මා සමාධියති ආසවානං ඛයායාති** අරහත්තඵලත්ථාය සම්මා ඨපියති; එත්තාවතා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තො භික්ඛු දස්සිතො, ඉදානි තස්ස ඛීණාසවස්ස අභිඤ්ඤාපටිපදං දස්සෙන්තො **යස්ස යස්ස චාති** ආදිමාහ, තං හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

ලොණඵලවග්ගො පඤ්චමො.

දුතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

3. 1. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **පුබ්බෙව සම්බොධාති** සම්බොධිතො පුබ්බෙව; අරියමග්ගප්පත්තිතො අපරභාගෙයෙවාති වුත්තං හොති; **අනභිසම්බුද්ධස්සාති** අප්පටිවිද්ධචතුසච්චස්ස; **බොධිසත්තස්සෙව සතොති** බුජ්ඣනකසත්තස්සෙව සම්මාසම්බොධිං අධිගන්තුං අරහන්තස්සෙව සතො; බොධියා වා සත්තස්සෙව ලග්ගස්සෙව සතො, දීපඞ්කරස්ස හි භගවතො පාදමූලෙ අට්ඨධම්මසමොධානෙන අභිනීහාරසමිද්ධිතො පභුති තථාගතො බොධියං සත්තො ලග්ගො පත්තබ්බා මයා එසා තදධිගමාය පරක්කමං අමුඤ්චන්තොයෙව ආගතො තස්මා බොධිසත්තොති වුච්චති, **කො නු ඛොති** කතමො නු ඛො; **ලොකොති** සඞ්ඛාරලොකො; **අස්සාදොති** මධුරාකාරො; **ආදීනවොති** අනභිනන්දිතබ්බාකාරො; **තස්ස මය්හන්ති** තස්ස එවං බොධිසත්තස්සෙව සතො මය්හං; **ඡන්දරාගවිනයො ඡන්දරාගප්පහානන්ති** නිබ්බානං හි ආගම්ම ආරබ්භ පටිච්ච ඡන්දරාගො විනයං ගච්ඡති පහීයති තස්මා නිබ්බානං ඡන්දරාගවිනයො ඡන්දරාගප්පහානන්ති වුච්චති; **ඉදං ලොකෙ නිස්සරණන්ති** ඉදං නිබ්බානං ලොකතො නිස්සටත්තා ලොකනිස්සරණන්ති වුච්චති; **යාවකීවන්ති** යත්තකං පමාණං කාලං; **අබ්භඤ්ඤාසින්ති** අභි විසිට්ඨෙන අරියමග්ගඤාණෙන අඤ්ඤාසිං; **ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනන්ති** වීහිපි පදෙහි පච්චවෙක්ඛණාඤාණං වුත්තං; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

3. 1. 2-3.

දුතියෙ **අස්සාදපරියෙසනං අචරින්ති** අස්සාදපරියෙසනත්ථාය අචරිං; **කුතො පට්ඨායාති** සුමෙධකාලතො පට්ඨාය **පඤ්ඤායාති** සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය; **සුදිට්ඨොති** සුප්පටිවිද්ධො; ඉමිනා උපායෙන **සබ්බත්ථ අත්ථො** වෙදිතබ්බො. තතියෙ සබ්බං උත්තානමෙව.

3. 1. 4.

චතුත්ථෙ සාමඤ්ඤත්ථන්ති චතුබ්බිධං අරියඵලං; ඉතරං තස්සෙව වෙවචනං; සාමඤ්ඤත්ථෙන වා චත්තාරො මග්ගා බ්‍රහ්මඤ්ඤත්ථෙන චත්තාරි ඵලානි; ඉමෙසු පන චතුසුපි සුත්තෙසු ඛන්ධලොකොව කථිතො.

3. 1. 5.

පඤ්චමං අට්ඨුප්පත්තියා නික්ඛිත්තං, කතරාය අට්ඨුප්පත්තියා ඡබ්බග්ගියානං අනාචාරෙ, තෙ කිර ගායන්තා නච්චන්තා හසන්තා විචරිංසු භික්ඛූ දසබලස්ස ආරොචයිංසු සත්ථා තෙ පක්කොසාපෙත්වා තෙසං ඔවාදත්ථාය ඉදං සුත්තං ආරභි, තත්ථ **රුණ්ණන්ති** රොදිතං; **උම්මත්තකන්ති** උම්මත්තකකිරියා; **කොමාරකන්ති** කුමාරකෙහි කත්තබ්බකිච්චං; **දන්තවිදංසකං හසිතන්ති** දන්තෙ දස්සෙත්වා පාණිං පහරන්තානං මහාසද්දෙන හසිතං; **සෙතුඝාතො ගීතෙති** ගීතෙ වො පච්චයඝාතො හොතු සහෙතුකං ගීතං පජහථාති දීපෙති; නච්චෙපි එසෙව නයො, **අලන්ති** යුත්තං; **ධම්ම මොදිතානං සතන්ති** එත්ථ ධම්මො වුච්චති කාරණං කෙනචිදෙව

කාරණෙන පමුදිතානං සත්තානං; **සිතං සිතමත්තායාති** තස්මිං සිත කාරණෙ සති යං සිතං කරෙය්‍යාථ තං වො සිතමත්තාය අග්ගග්ගදන්තෙ දස්සෙත්වා පහට්ඨාකාරමත්තං දස්සනායෙව යුත්තන්ති වුත්තං හොති.

3. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **සොප්පස්සාති** නිද්දාය; **පටිසෙවනාය නත්ථි තිත්තීති** යථා යථා පටිසෙවති තථා තථා රුච්චතියෙවාති තිත්ති නාම නත්ථි; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො; සචෙ හි මහාසමුද්දෙ උදකං සුරා භවෙය්‍ය සුරාසොණ්ඩො ච මච්ඡො හුත්වා නිබ්බත්තෙය්‍ය තස්ස තත්ථ චරන්තස්සපි සයන්තස්සපි තිත්ති නාම න භවෙය්‍ය ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං.

3. 1. 7.

සත්තමෙ අවස්සුතං **හොතීති** තින්තං හොති; **න භද්දකං මරණං හොතීති** අපායෙ පටිසන්ධිපච්චයත්තාය න ලද්ධකං හොති; **කාලකිරියාති** තස්සෙව වෙවචනං; සුක්කපක්ඛෙ සග්ගෙ පටිසන්ධිපච්චයත්තාය භද්දකං හොති ලද්ධකං, තං පන එකන්තෙන සොතාපන්නාදීනං තිණ්ණං අරිය සාවකානංයෙව වට්ටති, සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

3. 1. 8.

අට්ඨමෙ **ව්‍යාපන්නන්ති** පකතිභාවං පජහිත්වා ඨිතං; සෙසං පුරිම සුත්තෙ වුත්තනයමෙව.

3. 1. 9.

නවමෙ **නිදානානීති** කාරණානි; **කම්මානං සමුදයායාති** වට්ට ගාමිකම්මානං පිණ්ඩකරණත්ථාය; **ලොභපකතන්ති** ලොභෙන කතං; **සාවජ්ජන්ති** සදොසං; **තං කම්මං කම්මසමුදයාය සංවත්තතීති** තං කම්මං අඤ්ඤෙසම්පි වට්ටගාමීනං කම්මානං සමුදයාය පිණ්ඩකරණත්ථාය සංවත්තති; **න තං කම්මං කම්මනිරොධායාති** තං පන කම්මං වට්ටගාමි කම්මානං නිරොධත්ථාය න සංවත්තති; සුක්කපක්ඛෙ **කම්මානං සමුදයායාති** විවට්ටගාමිකම්මානං සමුදයත්ථාය; ඉමිනා නයෙන සබ්බං අත්ථො වෙදිතබ්බං.

3. 1. 10.

දසමෙ **කම්මානන්ති** වට්ටගාමිකම්මානමෙව; **ඡන්දරාගට්ඨානියෙති** ඡන්දරාගස්ස කාරණභූතෙ; **ආරබ්භාති** ආගම්ම සන්ධාය පටිච්ච; **ඡන්දොති** තණ්හාච්ඡන්දො; **යො චෙතසො සාරාගොති** යො චිත්තස්ස රාගො රජ්ජනා රජ්ජිතත්තං; **එතමහං සංයොජනං වදාමි** බන්ධනං වදාමීති අත්ථො; සුක්කපක්ඛෙ කම්මානන්ති විවට්ටගාමිකම්මානං; **තදභිනිබ්බත්තෙතීති** තං අභිනිබ්බත්තෙති යදා වා තෙන විපාකො ලද්ධො හොති විදිතො තදා තෙ චෙව ධම්මෙ තව විපාකං අභිනිබ්බත්තෙති; ඉමිනා ච පදෙන විපස්සනා කථිතා, **තදභිනිබ්බත්තෙත්වාති*** ඉමිනා මග්ගො; **චෙතසා අභි**

---

* "තදභිනිබ්බජ්ජතීති" මජුස

විරජ්ජාති ඉමිනා ච මග්ගොව; **පඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣ පස්සතීති** සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය නිබ්බිජ්ඣිත්වා පස්සති; එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො, ඉමස්මිම්පි පන සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති.

සම්බොධිවග්ගො පඨමො.

3. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ අපායං ගච්ඡස්සන්තීති **ආපායිකා;** නිරයං ගච්ඡස්සන්තීති **නෙරයිකා;** **ඉදමප්පහායාති** ඉදං බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤතාදිං පාපධම්මත්තයං අවිජහිත්වා; **බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤූති** බ්‍රහ්මචාරිපතිරූපකො; තෙසං වා ආකප්පං අවිජහන්තෙන අහම්පි බ්‍රහ්මචාරීති එවං පටිඤ්ඤූ; **අනුද්ධංසෙතීති** අක්කොසති පරිභාසති චොදෙති; **නත්ථි කාමෙසු දොසොති** කිලෙසකාමෙන වත්ථුකාමෙ සෙවන්තස්ස නත්ථි දොසො; **පාතබ්‍යතන්ති** පිවිතබ්බතං පරිභුඤ්ජිතබ්බතං නිරාසඞ්කෙන චිත්තෙන පිපාසිතස්ස පානීයපිවනසදිසං පරිභුඤ්ජිතබ්බතං; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං.

3. 2. 2.

දුතියෙ **කතඤ්ඤූ කතවෙදීති** ඉමිනා මය්හං කතන්ති තෙන කතං කම්මං ඤත්වා විදිතං පාකටං කත්වා පටිකරණකපුග්ගලො.

3. 2. 3.

තතියෙ සුඛෙන මෙතබ්බොති **සුප්පමෙය්‍යො;** දුක්ඛෙන මෙතබ්බොති **දුප්පමෙය්‍යො;** මෙතුං න සක්කොතීති **අප්පමෙය්‍යො;** **උන්නළොති** උග්ගතනළො; තුච්ඡමානං උක්ඛිපිත්වා ඨිතොති අත්ථො; **චපලොති** පත්තමණ්ඩනාදිනා චාපල්ලෙන සමන්නාගතො; **මුඛරොති** මුඛඛරො; **විකිණ්ණවාචොති** අසඤ්ඤතවචනො; **අසමාහිතොති** චිත්තෙකග්ගතාරහිතො; **විබ්භන්තචිත්තොති** භන්තචිත්තො භන්තගාවිභන්තමිගසප්පටිභාගො; **පාකතින්ද්‍රියොති** විවටින්ද්‍රියො; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

3, 2. 4.

චතුත්ථෙ **තදස්සාදෙතීති** තං ඣානං අස්සාදෙති; **තං නිකාමෙතීති** තදෙව පත්ථෙති; **තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජතීති** තෙන ඣානෙන තුට්ඨිං ආපජ්ජති; **තත්‍රට්ඨිතොති** තස්මිං ඣානෙ ඨිතො **තදධිමුත්තොති** තත්ථෙව අධිමුත්තො; **තබ්බහුලවිහාරීති** තෙන බහුලං විහරන්තො; **සහබ්‍යතං උපපජ්ජතීති** සහභාවං උපපජ්ජති තස්මිං දෙවලොකෙ නිබ්බත්තතීති අත්ථො; **නිරයම්පි ගච්ඡතීති** ආදි නිරයාදීහි අවිප්පමුත්තත්තා අපරපරියායවසෙන තත්ථ ගමනං සන්ධාය වුත්තං; නහි තස්ස උපචාරජ්ඣානතො බලවතරං අකුසලං අත්ථි යෙන අනන්තරං අපායෙ නිබ්බත්තෙය්‍ය, **භගවතො පන සාවකොති** සොතාපන්නසකදාගාමිඅනාගාමීනං අඤ්ඤතරො; **තස්මිංයෙව භවෙති** තත්ථෙව අරූපභවෙ; **පරිනිබ්බායතීති** අපච්චයපරි

නිබ්බානෙන පරිනිබ්බායති; **අධිප්පයොගෙනාති** අධිකප්පයොගො; සෙසමෙත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං, ඉමස්මිං සුත්තෙ පුථුජ්ජනස්ස උප්පත්තිට්ඨානං කථිතං අරියසාවකස්ස තදෙව උප්පත්තිට්ඨානඤ්ච විපස්සනාපාදකජ්ඣානඤ්ච කථිතං.

3. 2. 5.

පඤ්චමෙ **සීලවිපන්නොති** සීලස්ස විපන්නාකාරො; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො, **නත්ථි දින්නන්ති** දින්නස්ස ඵලාභාවං සන්ධාය වදති; **යිට්ඨං** වුච්චති මහායාගො; **හුතන්ති** පහෙණකසක්කාරො අධිප්පෙතො; තම්පි උභයං ඵලාභාවමෙව සන්ධාය පටික්ඛිපති, **සුකතදුක්කටානන්ති** සුකතදුක්කටානං කුසලාකුසලානන්ති අත්ථො; **ඵලං විපාකොති** යං ඵලන්ති වා විපාකොති වා වුච්චති තං නත්ථීති වදති; **නත්ථි අයං ලොකොති** පරලොකෙ ඨිතස්ස අයං ලොකො නත්ථි; **නත්ථි පරො ලොකොති** ඉධ ලොකෙ ඨිතස්සාපි පරලොකො නත්ථි; සබ්බෙ තත්ථ තත්ථෙව උච්ඡිජ්ජන්තීති දස්සෙති; **නත්ථි මාතා නත්ථි පිතාති** තෙසු සම්මාපටිපත්තිමිච්ඡාපටිපත්තීනං ඵලාභාවවසෙන වදති; **නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකාති** චවිත්වා උප්පජ්ජනකසත්තා නාම නත්ථීති වදති; **සම්පදාති** පාරිපූරියො; **සීලසම්පදාති** සීලස්ස පරිපුණ්ණඅවෙකල්ලභාවො; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො; **අත්ථි දින්නන්ති** ආදි වුත්තපටිපක්ඛනයෙන ගහෙතබ්බං.

3. 2, 6-7.

ඡට්ඨෙ **අපණ්ණකො මණීති** ඡහි තලෙහි සමන්නාගතො පාසකො; **සුගතිං සග්ගන්ති** චාතුම්මහාරාජිකාදිසු අඤ්ඤතරං සග්ගලොකං; ඉමස්මිං සුත්තෙ සීලඤ්ච සම්මාදිට්ඨි චාති උභයම්පි මිස්සකං කථිතං. සත්තමං උත්තානත්ථමෙව.

3. 2. 8.

අට්ඨමෙ **සොචෙය්‍යානීති** සුචිභාවා; **කායසොචෙය්‍යන්ති** කායද්වාරෙ සුචිභාවො; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො, ඉමෙසු පන පටිපාටියා චතූසු සුත්තෙසු ආගාරිකපටිපදා කථිතා සොතාපන්නසකදාගාමිනම්පි වට්ටති.

3. 2. 9.

නවමෙ **අජ්ඣත්තන්ති** නියකජ්ඣත්තං; **කාමච්ඡන්දන්ති** කාමච්ඡන්දනීවරණං; ව්‍යාපාදාදීසුපි එසෙව නයො, සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව, ගාථාය පන **කායසුචින්ති** කායද්වාරෙ සුචිං; කායෙන වා සුචිං; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො, **නින්හාතපාපකන්ති** සබ්බෙ පාපෙ නහාපෙත්වා ධොවිත්වා ඨිතං; ඉති සුත්තෙනපි ගාථායපි ඛීණාසවොව කථිතොති.

3. 2. 10.

දසමෙ **මොනෙය්‍යානීති** මුනිභාවා; **කායමොනෙය්‍යන්ති** කායද්වාරෙ මුනිභාවො සාධුභාවො පණ්ඩිතභාවො; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො, **ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ කායමොනෙය්‍යන්ති** ඉදං තිවිධං කායදුච්චරිත

පහානං කායමොනෙය්‍යං නාම; අපි ච තිවිධං කාය සුචරිතම්පි කායමොනෙය්‍යං, තථා කායාරම්මණං ඤාණං කායමොනෙය්‍යං, කායපරිඤ්ඤා කායමොනෙය්‍යං, පරිඤ්ඤාසහගතො මග්ගො කායමොනෙය්‍යං, කායෙ ඡන්දරාගස්ස පහානං කායමොනෙය්‍යං, කායසඞ්ඛාරනිරොධො චතුත්ථජ්ඣානසමාපත්ති කායමොනෙය්‍යං; වචීමොනෙය්‍යෙපි එසෙව නයො, අයං පනෙත්ථ විසෙසො යථා ඉධ චතුත්ථජ්ඣානසමාපත්ති එවං තත්ථ ච සඞ්ඛාරනිරොධො දුතියජ්ඣානසමාපත්ති **වචීමොනෙය්‍යන්ති** වෙදිතබ්බා; මනොමොනෙය්‍යෙපි ඉමිනා නයෙන අත්ථං ඤත්වා චිත්තසඞ්ඛාරනිරොධො සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධසමාපත්ති **මනොමොනෙය්‍යන්ති** වෙදිතබ්බා; **කායමුනින්ති** කායචාරෙ මුනිං උත්තමං පරිසුද්ධං; කායෙන වා මුනිං; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො, **සබ්බප්පහායිනන්ති** ඛීණාසවං; ඛීණාසවො හි සබ්බප්පහායී නාමාති.

ආපායිකවග්ගො දුතියො.

---

3. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **කුසිනාරායන්ති** එවං නාමකෙ නගරෙ; **බලිහරණෙ වනසණ්ඩෙති** එවං නාමකෙ වනසණ්ඩෙ; තත්ථ කිර භූතබලිකරණත්ථං බලිං හරන්ති තස්මා බලිහරණන්ති වුච්චති, **ආකඞ්ඛමානොති** ඉච්ඡමානො; **සහත්ථාති** සහත්ථෙන; **සම්පවාරෙතීති** අලං අලන්ති වාචාය චෙව හත්ථවිකාරෙන ච පටික්ඛිපාපෙති; **සාධු වත මායන්ති** සාධු වත මං අයං; **ගථිතොති** තණ්හාගෙධෙන ගථිතො; **මුච්ඡිතොති** තණ්හාමුච්ඡනායෙව මුච්ඡිතො; **අජ්ඣොපන්නොති** තණ්හාය ගිලිත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා පවත්තො; **අනිස්සරණපඤ්ඤොති** ඡන්දරාගං අපකඩ්ඪිත්වා පරිභුඤ්ජන්තො නිස්සරණපඤ්ඤො නාම හොති අයං න තාදිසො සච්ඡන්දරාගො පරිභුඤ්ජතීති අනිස්සරණපඤ්ඤො; සුක්කපක්ඛො වුත්තවිපරියායෙන වෙදිතබ්බො, නෙක්ඛම්මවිතක්කාදයො පනෙත්ථ මිස්සකා කථිතාති වෙදිතබ්බා.

3. 3. 2.

දුතියෙ **පජහිංසූති** පජහන්ති; **බහුලමකංසූති** පුනප්පුනං කරොන්ති; ඉධාපි නයො විතක්කා මිස්සකාව කථිතා.

3 3. 3.

තතියෙ **ගොතමකෙ චෙතියෙති** ගොතමකයක්ඛස්ස භවනෙ; තථාගතො හි පඨමබොධියං වීසතිවස්සානි කදාචි චාපාලෙ චෙතියෙ කදාචි සාරන්දදෙ කදාචි බහුපුත්තෙ කදාචි සත්තම්බෙති එවං යෙභුය්‍යෙන දෙවකුලෙසුයෙව විහාසි, ඉමස්මිං පන කාලෙ වෙසාලිං උපනිස්සාය ගොතමකස්ස යක්ඛස්ස වසනට්ඨානෙ විහරි, තෙන වුත්තං ගොතමකෙ චෙතියෙති; **එතදවොචාති** එවං අභිඤ්ඤායාහන්ති ආදිකං සුත්තන්තං අවොච, ඉදඤ්ච භගවතා සුත්තන්තං අට්ඨුප්පත්තියං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං, කතර අට්ඨුප්පත්තියන්ති මූලපරියාය අට්ඨුප්පත්තියං; සම්බහුලා කිර බ්‍රාහ්මණපබ්බජිතා අනන්තා උග්ගහිතබුද්ධවචනං නිස්සාය ජානනමදං උප්පා

දෙත්වා ධම්මසවනග්ගං න ගච්ඡන්ති සම්මාසම්බුද්ධො කථෙන්තො අම්හෙහි ඤාතමෙව කථෙස්සති නො අඤ්ඤාතන්ති, භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං සත්ථා තෙ භික්ඛූ පක්කොසාපෙත්වා මුඛපටිඤ්ඤං ගහෙත්වා මූලපරියායං දෙසෙසි තෙ භික්ඛූ දෙසනාය නෙව ආගතට්ඨානං න ගතට්ඨානං අද්දසංසු අපස්සන්තා සම්මාසම්බුද්ධො මය්හං කථා නිය්‍යාතීති මුඛසම්පත්තං කථෙතීති පිහතයිංසු සත්ථා එතෙසං මානං ජානිත්වා ඉමං සුත්තන්තං ආරභි, තත්ථ **අභිඤ්ඤායාති** ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා ද්වාදසායතනානි අට්ඨාරස ධාතුයො බාවීසතින්ද්‍රියානි චත්තාරි සච්චානි නව හෙතූ සත්ත ඵස්සා සත්ත වෙදනා සත්ත චෙතනා සත්ත සඤ්ඤා සත්ත චිත්තානීති ජානිත්වා පටිවිජ්ඣිත්වා පච්චක්ඛං කත්වා තථා ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානාති ආදිනා නයෙන තෙ තෙ ධම්මෙ ජානිත්වා පටිවිජ්ඣිත්වා පච්චක්ඛමෙව කත්වාති අත්ථො; **සනිදානන්ති** සප්පච්චයමෙව කත්වා කථෙමි නො අප්පච්චයං; **සප්පාටිහාරියන්ති** පච්චනිකපටිහරණෙන සප්පාටිහාරියමෙව කත්වා කථෙමි නො අප්පාටිහාරියං; **අලඤ්ච පන වොති** යුත්තඤ්ච පන තුම්හාකං; **තුට්ඨියාති** සම්මාසම්බුද්ධො භගවා ස්වාක්ඛාතො ධම්මො සුප්පටිපන්නො සඞ්ඝොති තීණි රතනානි ගුණතො අනුස්සරන්තානං තුම්හාකං යුත්තමෙව තුට්ඨිං කාතුන්ති[1] අත්ථො; සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො **අකම්පිත්ථාති** ඡහි ආකාරෙහි අකම්පිත්ථ; එවරූපො හි පථවිකම්පො බොධිමණ්ඩෙපි අහොසි, බොධිසත්තෙ කිර දක්ඛිණදිසාභාගෙන බොධිමණ්ඩං අභිරූළ්හෙ දක්ඛිණදිසාභාගො හෙට්ඨා අවීචිං පාපුණන්තො විය අහොසි උත්තරභාගො උග්ගන්ත්වා භවග්ගං අභිහනන්තො විය පච්ඡිමදිසං ගතෙ පච්ඡිමභාගො අවීචිං පාපුණන්තො විය අහොසි පාචීනභාගො උග්ගන්ත්වා භවග්ගං අභිහනන්තො විය උත්තරදිසං ගතෙ උත්තරදිසාභාගො හෙට්ඨා අවීචිං පාපුණන්තො විය දක්ඛිණදිසාභාගො උග්ගන්ත්වා භවග්ගං අභිහනන්තො විය පාචීනදිසං ගතෙ පාචීනදිසාභාගො හෙට්ඨා අවීචිං පාපුණන්තො විය පච්ඡිමභාගො උග්ගන්ත්වා භවග්ගං අභිහනන්තො විය බොධිරුක්ඛොපි සකිං හෙට්ඨා අවීචිං පාපුණන්තො විය සකිං උග්ගන්ත්වා භවග්ගං අභිහනන්තො විය, තස්මිම්පි දිවසෙ එවං ඡහි ආකාරෙහි චක්කවාළසහස්සෙ මහාපථවී අකම්පිත්ථ.

3. 3. 4.

චතුත්ථෙ **කෙවලකප්පන්ති** සකලකප්පං; **අන්වාහිණ්ඩන්තොති** විචරන්තො; **න අද්දසාති** කිංකාරණා න අද්දස! අයං කිර භරණ්ඩුකාලාමො[2] සක්‍යානං අග්ගපිණ්ඩං බන්ධන්තො විචරති තස්ස වසනට්ඨානං සම්පත්තකාලෙ එකා ධම්මදෙසනා සමුට්ඨිස්සතීති ඤත්වා භගවා එවං අධිට්ඨාසි යථා අඤ්ඤස්ස ආවසථො න පඤ්ඤායිත්ථ තස්මා න අද්දස; **පුරාණසබ්‍රහ්මචාරීති** පොරාණකො සබ්‍රහ්මචාරී; සො කිර ආළාරකාලාමකාලෙ තස්මිංයෙව අස්සමෙ අහොසි තං සන්ධායෙවමාහ, **සන්ථරං පඤ්ඤපෙහීති** සන්ථරිතබ්බං සන්ථරණන්ති අත්ථො; **සන්ථරං පඤ්ඤපෙත්වාති** කප්පියමඤ්චකෙ පච්චත්ථරණං පඤ්ඤපෙත්වා; **කාමානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤපෙතීති** එත්ථ

1. "තුට්ඨිතුන්ති" සා. වි. 2. භණ්ඩුකාලාමො"ති කත්ථචි.

පරිඤ්ඤං නාම සමතික්කමො තස්මා කාමානං සමතික්කමං පඨමජ්ඣානං පඤ්ඤපෙති; **න රූපානං පරිඤ්ඤන්ති** රූපානං සමතික්කමභූතං අරූපාවචරසමාපත්තිං න පඤ්ඤපෙති; **න වෙදනානං පරිඤ්ඤන්ති** වෙදනානං සමතික්කමං නිබ්බානං න පඤ්ඤපෙති; **නිට්ඨාති** ගති නිප්ඵත්ති **උදාහු පුථූති** උදාහු නානා.

3. 3. 5.

පච්ඡිමෙ **අභික්කන්තාය** රත්තියාති එත්ථ අභික්කන්තසද්දො ඛය සුන්දරාභිරූපඅබ්භනුමොදනාදීසු දිස්සති, තත්ථ "අභික්කන්තා භන්තෙ රත්ති නික්ඛන්තො පඨමො යාමො චිරනිසින්නො භික්ඛුසඞ්ඝො උද්දිසතු භන්තෙ භගවා භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛ"න්ති එවමාදීසු ඛයෙ දිස්සති "අයං ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො චා"ති එවමාදීසු සුන්දරෙ:-

"කො මෙ වන්දති පාදානි ඉද්ධියා යසසා ජලං
අභික්කන්තෙන වණ්ණෙන සබ්බා ඔභාසයං දිසා"ති

එවමාදීසු අභිරූපෙ "අභික්කන්තං භො ගොතමා"ති එවමාදීසු අබ්භනුමොදනෙ ඉධ පන සුන්දරෙ තෙන **අභික්කන්තාය රත්තියාති** ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය රත්තියාති වුත්තං හොති; **අභික්කන්තවණ්ණාති** ඉධ අභික්කන්තසද්දො අභිරූපෙ, වණ්ණසද්දො පන ඡවිථුතිකුලවග්ගකාරණසණ්ඨානපමාණරූපායතනාදීසු දිස්සති තත්ථ "සුවණ්ණවණ්ණොසි භගවා"ති එවමාදීසු ඡවියං "කදා සඤ්ඤූළ්හා පන තෙ ගහපති සමණස්ස ගොතමස්ස වණ්ණා"ති එවමාදීසු ථුතියං "චත්තාරො මෙ භො ගොතම වණ්ණා"ති එවමාදීසු කුලවග්ගෙ "අථ කෙන නු වණ්ණෙන ගන්ධත්ථෙනොති වුච්චතී"ති එවමාදීසු කාරණෙ "මහන්තං හත්ථිරාජවණ්ණං අභිනිම්මිනිත්වා"ති එවමාදීසු සණ්ඨානෙ "තයො පත්තස්ස වණ්ණා"ති එවමාදීසු පමාණෙ "වණ්ණො ගන්ධො රසො ඔජා"ති එවමාදීසු රූපායතනෙ, සො ඉධ ඡවියා දට්ඨබ්බො, තෙන **අභික්කන්තවණ්ණාති** අභිරූපච්ඡවි ඉට්ඨවණ්ණා මනාපවණ්ණාති වුත්තං හොති; **කෙවලකප්පන්ති** එත්ථ කෙවලසද්දො අනවසෙසයෙභුය්‍යඅබ්‍යාමිස්සානතිරෙකදළ්හත්ථවිසංයොගාදිඅනෙකත්ථො තථා හිස්ස "කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරිය"න්ති එවමාදීසු අනවසෙසතා අත්ථො "කෙවලා අඞ්ගමගධා පහූතං ඛාදනීයං භොජනීයං ආදාය උපසඞ්කමිස්සන්තී"ති එවමාදීසු යෙභුය්‍යතා "කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොතී"ති එවමාදීසු අබ්‍යාමිස්සතා "කෙවලං සද්ධාමත්තකං නූන අයමායස්මා"ති එවමාදීසු අනතිරෙකතා "ආයස්මතො අනුරුද්ධස්ස බාහිකො නාම සද්ධිවිහාරිකො කෙවලකප්පං සඞ්ඝභෙදාය ඨිතො"ති එවමාදීසු දළ්හත්ථතා "කෙවලී වුසිතවා උත්තමපුරිසොති වුච්චතී"ති එවමාදීසු විසංයොගො ඉධ පනස්ස අනවසෙසතා අත්ථොති අධිප්පෙතා, කප්පසද්දො පනායං අභිසද්දහනවොහාරකාලපඤ්ඤත්තිඡෙදනවිකප්පලෙසසමන්තභාවාදිඅනෙකත්ථො තථා හිස්ස "ඔකප්පනියමෙතං භොතො ගොතමස්ස අරහතො

සම්මාසම්බුද්ධස්සා"ති එවමාදීසු අභිසද්දහනමත්ථෙ, "අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඤ්චහි සමණකප්පෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතු"න්ති එවමාදීසු වොහාරෙ, "යෙන සුදං නිච්චකප්පං විහරාමී"ති එවමාදීසු කාලෙ, "ඉච්චායස්මා කප්පො"ති එවමාදීසු පඤ්ඤත්තියං, "අලඞ්කතා කප්පිතකෙසමස්සූ"ති එවමාදීසු ඡෙදනෙ, "කප්පති ද්වඞ්ගුලකප්පො"ති එවමාදීසු විකප්පෙ, "අත්ථි කප්පො නිපජ්ජිතු"න්ති එවමාදීසු ලෙසෙ, "කෙවලකප්පං වෙළුවනං ඔභාසෙත්වා"ති එවමාදීසු සමන්තභාවෙ, ඉධ පනස්ස සමන්තභාවො අත්ථොති අධිප්පෙතො, තස්මා **කෙවලකප්පං ජෙතවන**න්ති එත්ථ අනවසෙසං සමන්තතො ජෙතවනන්ති අත්ථො; **ඔභාසෙත්වා**ති ආභාය ඵරිත්වා; **වාලිකායා**ති සණ්හවාලුකාය; **න සණ්ඨාතී**ති න පතිට්ඨාති; **ඔළාරික**න්ති බ්‍රහ්මදෙවතාය හි පථවියං පතිට්ඨානකාලෙ අත්තභාවො ඔළාරිකො මාපෙතුං වට්ටති පථවී වා තස්මා එවමාහ, **ඛමෙථා**ති ඉමිනා පුබ්බෙ උග්ගහිතං බුද්ධවචනං දස්සෙති; **තෙ පවත්තිනො අහෙසු**න්ති සජ්ඣායමූලකා වාචා[1] පරිහීනා අහෙසුං; **අප්පටිවානො**ති අනිවත්තන්තො අනුක්කණ්ඨිතො; **දස්සනස්සා**ති චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන දස්සනස්ස; **උපට්ඨානස්සා**ති චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨානස්ස; **අධිසීල**න්ති දසවිධං සීලං; තං හි පඤ්චසීලානි උපාදාය අධිසීලන්ති වුච්චති, **අවිහං ගතො**ති අවිහබ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තොස්මීති දස්සෙති.

3. 3, 6-7.

ඡට්ඨෙ **ගොයොගපිලක්ඛස්මි**න්ති ගාවීනං වික්කයට්ඨානෙ උට්ඨිත පිලක්ඛස්ස සන්තිකෙ; **රිත්තස්ස**න්ති ඣානසුඛාභාවෙන පරිත්තස්සාදං; **බාහිරස්ස**න්ති කාමගුණසුඛවසෙන බාහිරස්සාදං; **කටුවිය**න්ති උච්ඡිට්ඨං; **ආමගන්ධෙ**ති කොධසඞ්ඛාතෙ විස්සගන්ධෙ; **අවස්සුත**න්ති තින්තං; **මක්ඛිකා**ති කිලෙසමක්ඛිකා; **නානුපතිස්සන්තී**ති උට්ඨාය න අනුබන්ධිස්සන්ති; **නාන්වාස්සවිස්සන්තී**ති අනුබන්ධිත්වා න ඛාදිස්සන්ති; **සංවෙගමාපාදී**ති සොතාපන්නො ජාතො; **කටුවියකතො**ති උච්ඡිට්ඨකතො; **ආරකා හොතී**ති දූරෙ හොති; **විඝාතස්සෙව භාගවා**ති දුක්ඛස්සෙව භාගී; **පරෙතී**ති ගච්ඡති; **දුම්මෙධො**ති දුප්පඤ්ඤො; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං. ගාථාසු වට්ටවිවට්ටන්ති. සත්තමෙ වට්ටං කථිතං.

3. 3. 8.

අට්ඨමෙ **ඉදන්තෙ මානස්මි**න්ති අයං තෙ නවවිධෙන වඩ්ඪිත මානොති අත්ථො; **ඉදන්තෙ උද්ධච්චස්මි**න්ති ඉදං තව උද්ධච්චං චිත්තස්ස උද්ධතභාවො; **ඉදන්තෙ කුක්කුච්චස්මි**න්ති ඉදං තව කුක්කුච්චං.

3. 3. 9.

නවමෙ **වහන්තී**ති නිය්‍යන්ති; පටිච්ඡන්නො **වහතී**ති පටිච්ඡන්නොව හුත්වා නිය්‍යාති; **විවටො විරොචතී**ති එත්ථ එකතො උභතො අන්තතො සබ්බත්ථකතොති චතුබ්බිධා විවටතා වෙදිතබ්බා; තත්ථ එකතො විවටං න ම

1. "සජ්ඣායමූලකසා වාචා" ඉති කත්ථචි.

අසාධාරණසික්ඛාපදං, උභතො විවටං නාම සාධාරණසික්ඛාපදං, අත්තනො විවටං නාම පටිලද්ධධම්මගුණො, සබ්බත්ථ විවටං නාම තෙපිටකං බුද්ධවචනං.

3. 3. 10.

දසමෙ **අභිණ්හ**න්ති අභික්ඛණං නිරන්තරං; **ආගාළ්හෙනා**ති ගාළ්හෙන කක්ඛළෙන; **ඵරුසෙනා**ති ඵරුසවචනෙන; ගාළ්හං කත්වා ඵරුසං කත්වා වුච්චමානොපීති අත්ථො; **අමනාපෙනා**ති මනං අනල්ලීයන්තෙන අවඩ්ඪන්තෙන; **සන්ධියතිමෙවා**ති ඝටියතියෙව; **සංසන්දතිමෙවා**ති නිරන්තරොව හොති; **සම්මොදතිමෙවා**ති එකීභාවමෙව ගච්ඡති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

භරණ්ඩුවග්ගො තතියො.

---

3. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ යුද්ධං උපජීවතීති **යොධාජීවො; රාජාරහො**ති රඤ්ඤො අනුච්ඡවිකො; **රාජභොග්ගො**ති රඤ්ඤො උපභොගපරිභොග්ගො; **රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතී**ති හත්ථා විය ච පාදා විය ච අවස්සං ඉච්ඡිතබ්බත්තා අඞ්ගන්ති සඞ්ඛං ගච්ඡති; **දූරෙ පාතී හොතී**ති උදකෙ උසභමත්තං ථලෙ අට්ඨුසභමත්තං වා තතො වා උත්තරිපි දූරෙ කණ්ඩං පාතෙති දුට්ඨගාමණිඅභයස්ස හි යොධාජීවො නව උසභමත්තං කණ්ඩං පාතෙසි පච්ඡිමභවෙ බොධිසත්තො යොජනප්පමාණං, **අක්ඛණවෙධී**ති අවිරාධිතවෙධී; අක්ඛණං වා විජ්ජු විජ්ජන්තරිකාය විජ්ඣිතුං සමත්ථොති අත්ථො; **මහතො කායස්ස පදාලෙතා**ති එකතො බද්ධං ඵලකසතම්පි මහිසචම්මසතම්පි අඞ්ගුට්ඨප්පමාණබහලං ලොහපට්ටම්පි චතුරඞ්ගුලබහලං අසනපදරම්පි විදත්ථිබහලං උදුම්බරපදරම්පි දීඝතෙන වාලිකසකටම්පි විනිවිජ්ඣිතුං සමත්ථොති අත්ථො; **සො කිඤ්චි රූප**න්ති ආදි විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතමෙව; **එතං මමා**ති ආදි තණ්හාමානදිට්ඨිපපඤ්චවසෙන වුත්තං; **සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතී**ති සම්මා හෙතුනා කාරණෙන සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය පස්සති **පදාලෙතී**ති; අරහත්තමග්ගෙන පදාලෙති.

3. 4. 2-3.

දුතියෙ **උක්කාචිතවිනීතා**ති අපටිපුච්ඡිත්වා විනීතා දුබ්බිනීතපරිසා; **පටිපුච්ඡාවිනීතා**ති පුච්ඡිත්වා විනීතා සුවිනීතපරිසා; **යාවතා ච විනීතා**ති පමාණවසෙන විනීතා පමාණං ඤත්වා විනීතා පරිසාති අත්ථො; **යාවතජ්ඣා**ති පාළියා පන යාව අජ්ඣාසයෙති අත්ථො; අජ්ඣාසයං ඤත්වා විනීතා පරිසාති වුත්තං හොති. තතියං උත්තානමෙව.

3. 4. 4.

චතුත්ථෙ **ධම්මට්ඨිතතා**ති සභාවට්ඨිතතා; **ධම්මනියාමතා**ති සභාවනියාමතා; **සබ්බෙ සඞ්ඛාරා**ති චතුභූමකසඞ්ඛාරා; **අනිච්චා**ති හුත්වා අභා

වයෙන අනිච්චා; **දුක්ඛාති** සම්පති පීළනයෙන දුක්ඛා; **අනත්තාති** අවසවත්තනයෙන අනත්තා; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ තීණි ලක්ඛණානි මිස්සකානි කථිතානි.

3. 4. 5-2.

පඤ්චමෙ **තන්තාවුතානං වත්ථානන්ති** පච්චත්තෙ සාමිවචනං, තන්තෙහි වායිතවත්ථානීති අත්ථො; **කෙසකම්බලොති** මනුස්සකෙසෙහි වායිතකම්බලො; **පාවාරානන්ති**[1] ඉදම්පි පච්චත්තෙ සාමිවචනං; **පතිකිට්ඨොති** පච්ඡිමකො ලාමකො; මොඝපුරිසොති මූළ්හපුරිසො, **පටිබාහතීති** පටිසෙධෙති; **ඛිප්පං ඔඩ්ඩෙය්‍යාති** කුමිනං ඔඩ්ඩෙය්‍ය. ඡට්ඨසත්තමානි උත්තානත්ථානෙව.

3. 4. 8.

අට්ඨමෙ **අස්සඛළුඞ්කොති** අස්සපොතො; **ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමීති** අයමස්ස ඤාණජවොති වදාමි; **ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමීති** අයමස්සගුණවණ්ණොති වදාමි; **ඉදමස්ස ආරොහපරිණාහස්මින්ති** අයමස්ස උච්චභාවපරිමණ්ඩලභාවොති වදාමි.

3. 4. 9.

නවමෙ **අස්සසදස්සොති** අස්සෙසු සදස්සො; **පුරිසසදස්සොති** පුරිසෙසු සදස්සසදිසො සුපුරිසොති අත්ථො; ඉමස්මිං සුත්තෙ තීණි මග්ගඵලානි කථිතානි; තත්‍රායං තීහි මග්ගෙහි ඤාණජවසම්පන්නොති වෙදිතබ්බො.

3. 4. 10.

දසමෙ **භද්‍රොති** ලද්ධකො; **අස්සාජානීයොති** කාරණාකාරණං ජානනකඅස්සො; පුරිසාජානීයොසුපි එසෙව නයො, ඉමස්මිං සුත්තෙ අරහත්තඵලං කථිතං තත්‍රායං අරහත්තමග්ගෙන ඤාණජවසම්පන්නොති වෙදිතබ්බො.

3. 4. 11.

එකාදසමෙ **අච්චන්තනිට්ඨො**ති අන්තං අතික්කන්තනිට්ඨො අකුප්පනිට්ඨො ධුවනිට්ඨොති අත්ථො; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො.

3. 4. 12

ද්වාදසමෙ **ඉද්ධිපාටිහාරියෙනාති** ඉජ්ඣනකපාටිහාරියෙන; **ආදෙසනාපාටිහාරියෙනාති** ආදිසිත්වා අපදිසිත්වා කථනපාටිහාරියෙනාති.

3. 4. 13.

තෙරසමෙ **සම්මාදිට්ඨියාති** ඵලසමාපත්තත්ථාය විපස්සනාසම්මාදිට්ඨියා; **සම්මාඤාණෙනාති** ඵලඤාණෙන; **සම්මාවිමුත්තියාති** සෙසෙහි ඵලසමාපත්තිධම්මෙහි; ඉමෙසු තීසුපි සුත්තෙසු ඛීණාසවොව කථිතොති.

යොධාජීවවග්ගො චතුත්ථො.

3, 5. 1-9.

පඨමස්ස පඨමෙ **යථාභතං නික්ඛිත්තොති** යථා **ආනෙත්වා** ඨිතො දුතියෙ **සාවජ්ජෙනාති** සදොසෙන. තතියෙ **විසමෙනාති** සපක්ඛලනෙන; **සමෙනාති** නිප්පක්ඛලනෙන. චතුත්ථෙ **අසුචිනාති** ගූථසදිසෙන අමෙජ්ඣෙන; **සුචිනාති** පරිසුද්ධෙන මෙජ්ඣෙන. පඨමාදීනි උත්තානත්ථානෙව.

---

1. "පවාදූනන්ති" ඉතිසාථච.

3. 5. 10.

දසමෙ **සුනක්ඛත්ත**න්ති ආදීසු යස්මිං දිවසෙ තයො සුචරිතධම්මා පූරිතා හොන්ති සො දිවසො ලද්ධනක්ඛත්තයොගො නාම තෙනස්ස සදා සුනක්ඛත්තං හොතීති වුච්චති; ස්වෙව දිවසො කතමඞ්ගලො නාම හොති තෙනස්ස සදා සුමඞ්ගලන්ති වුච්චති; පභාතම්පිස්ස තදා සුප්පභාතමෙව; සයනතො උට්ඨානම්පි සුවුට්ඨිතමෙව; ඛණොපි සුඛණොව; මුහුත්තොපි සුමුහුත්තොව; එත්ථ ච දසච්ඡරපමාණො කාලො ඛණො නාම තෙන ඛණෙන දසක්ඛණො කාලො ලයො නාම තෙන ලයෙන දසලයො කාලො ඛණලයො නාම තෙන දසගුණො මුහුත්තො නාම තෙන මුහුත්තෙන දසගුණො ඛණමුහුත්තො නාමාති අයං විභාගො වෙදිතබ්බො; **සුයිට්ඨං බ්‍රහ්මචාරිසූ**ති යස්මිං දිවසෙ තීණි සුචරිතානි පූරිතානි තදස්ස සක්කාරීසු දින්නදානං සුයිට්ඨං නාම හොති; **පදක්ඛිණං කායකම්ම**න්ති තං දිවසං තෙන කතං කායකම්මං වඩ්ඪිකායකම්මං නාම හොති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො, **පදක්ඛිණානි කත්වානා**ති වඩ්ඪියුත්තානි කායකම්මාදීනි කත්වා; **ලභන්තත්ථෙ පදක්ඛිණෙ**ති පදක්ඛිණෙ වඩ්ඪිඅත්ථෙයෙව ලභති; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

මඞ්ගලවග්ගො පඤ්චමො.

තතියො පණ්ණාසකො.

---

3. 6. 1-10.

ඉතො පරෙසු **ආගාළ්හා පටිපදා**ති ගාළ්හා කක්ඛලා ලොභවසෙන පිරගහණා; **නිජ්ඣාමා**ති අත්තකිලමථානුයොගවසෙන සුට්ඨු ඣාමා සන්තත්තපරිතත්තා; **මජ්ඣිමා**ති නෙව කක්ඛලා න ඣාමා මජ්ඣෙ භවා; **අචෙලකො**ති නිච්චෙලො නග්ගො; **මුත්තාචාරො**ති විසට්ඨාචාරො; උච්චාරකම්මාදීසු ලොකියකුලපුත්තාචාරෙන විරහිතො ඨිතකොව උච්චාරං කරොති පස්සාවං කරොති ඛාදති භුඤ්ජති; **හත්ථාපලෙඛනො**ති හත්ථෙ පිණ්ඩම්හි නිට්ඨිතෙ ජිව්හාය හත්ථං අපලෙඛති උච්චාරං වා පස්සාවං වා[1] හත්ථස්මිංයෙව උදකසඤ්ඤී හුත්වා හත්ථෙන අපලිඛති; භික්ඛාය ගහණත්ථං එහි භදන්තෙති වුත්තො න එතීති **න එහිභදන්තිකො**; තෙන හි තිට්ඨ භදන්තෙති වුත්තෙපි න තිට්ඨතීති **න තිට්ඨභදන්තිකො**; තදුභයම්පි කිර සො එතස්ස වචනං කතං භවිස්සතීති න කරොති **අභිහට**න්ති පුරෙතරං ගහෙත්වා ආහටභික්ඛං; **උද්දිස්සකත**න්ති ඉමං තුම්හෙ උද්දිස්ස කතන්ති එවං ආරොචිතභික්ඛං; **නිමන්තන**න්ති අසුකං නාම කුලං වා වීථිං වා ගාමං වා පවිසෙය්‍යාථාති එවං නිමන්තිතභික්ඛම්පි[2] න සාදියති න ගණ්හාති; **න කුම්භිමුඛා**ති කුම්භිතො උද්ධරිත්වා දීයමානභික්ඛං න ගණ්හාති; **න කළොපිමුඛා**ති කළොපීති උක්ඛලි පච්ඡි වා තතොපි න ගණ්හාති; කස්මා කුම්භිකළොපියො මං නිස්සාය කටච්ඡුනා පහාරං ලභන්තීති **න එළකමන්තර**න්ති උම්මාරං අන්තරං කත්වා දීයමානං න ගණ්හාති; කස්මා අයං මං නිස්සාය අන්තරකරණං ලභතීති දණ්ඩමුසලෙසුපි එසෙව නයො,

---

1. "උච්චාරං වා කත්වා" [illegible]   2. "නිමන්තිතො භික්ඛම්පි" [illegible].

මිථුනානන්ති ද්වීසු භුඤ්ජමානෙසු එකස්මිං උට්ඨාය දෙන්තෙ න ගණ්හාති; කස්මා කබළන්තරායො හොතීති, **න ගබ්භිනියාති** ආදීසු පන ගබ්භිනියා කුච්ඡියං දාරකො කිලමති පායන්තියා දාරකස්ස ඛීරන්තරායො හොති පුරිසන්තරගතාය රතිඅන්තරායො හොතීති, **න සංකිත්තීසූති** සංකිත්තෙත්වා කතභත්තෙසු; දුබ්භික්ඛසමයෙ කිර අචෙලකසාවකා අචෙලකානං අත්ථාය තතො තතො තණ්ඩුලාදීනි සමාදපෙත්වා භත්තං පචන්ති උක්කට්ඨාචෙලකො තතො න පටිගණ්හාති, **න යත්ථ සාති** යත්ථ සුනඛො පිණ්ඩං ලභිස්සාමීති උපට්ඨිතො හොති තත්ථ තස්ස අදත්වා ආහටං න ගණ්හාති; කස්මා එතස්ස පිණ්ඩන්තරායො හොතීති; **සණ්ඩසණ්ඩචාරිණීති** සමූහසමූහචාරිණී; සචෙ හි අචෙලකං දිස්වා ඉමස්ස භික්ඛං දස්සාමාති මනුස්සකානි භත්තගෙහං පවිසන්ති තෙසු ච පවිසන්තෙසු කළොපිමුඛාදීසු නිලීනා මක්ඛිකා උප්පතිත්වා සණ්ඩසණ්ඩා චරන්ති තතො ආහටභික්ඛං න ගණ්හාති කස්මා මං නිස්සාය මක්ඛිකානං ගොචරන්තරායො ජාතොති; **න ථුසොදකන්ති** සබ්බසස්සසම්භාරෙහි කතං සුවීරකං; එත්ථ ච සුරාපානමෙව සාවජ්ජං අයං පන සබ්බෙසු සාවජ්ජසඤ්ඤී, **එකාගාරිකොති** යො එකස්මිංයෙව ගෙහෙ භික්ඛං ලභිත්වා නිවත්තති; **එකාලොපිකොති** එකෙනෙව ආලොපෙන යාපෙති; ද්වාගාරිකාදීසුපි එසෙව නයො, **එකිස්සාපි දත්තියාති** එකාය දත්තියා; දත්ති නාම එකා ඛුද්දකපාති හොති යත්ථ අග්ගභික්ඛං පක්ඛිපිත්වා ඨපෙන්ති; **එකාහිකන්ති** එකදිවසන්තරිකං; **අඩ්ඪමාසිකන්ති** අඩ්ඪමාසන්තරිකං; **පරියායභත්තභොජනන්ති** වාරභත්තභොජනං එකාහවාරෙන ද්වීහවාරෙන සත්තාහවාරෙන අඩ්ඪමාසවාරෙනාති එවං දිවසවාරෙන ආගතං භත්තභොජනං; **සාකභක්ඛාති** ආදීනි වුත්තත්ථානෙව **උබ්භට්ඨකොති** උබ්භං ඨිතකො; **උක්කුටිකප්පධානමනුයුත්තොති** උක්කුටිකවීරියං අනුයුත්තො; ගච්ඡන්තොපි උක්කුටිකොව හුත්වා උප්පතිත්වා උප්පතිත්වා ගච්ඡති; **කණ්ටකාපස්සයිකොති** අයකණ්ටකෙ වා පකතිකණ්ටකෙ වා භූමියං කොට්ටෙත්වා තත්ථ චම්මං අත්ථරිත්වා ඨානචඞ්කමාදීනි කරොති; **සෙය්‍යන්ති** සයන්තොපි තත්ථෙව සෙය්‍යං කප්පෙති; සායං තතියමස්සාති සායතතියකං පාතො මජ්ඣන්හිකෙ සායන්ති දිවසස්ස තික්ඛත්තුං පාපං පවාහෙස්සාමීති උදකොරොහනානුයොගං අනුයුත්තො විහරති; **කායෙ කායානුපස්සීති** ආදීනි හෙට්ඨා එකකනිපාතවණ්ණනාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි **අයං වුච්චති භික්ඛවෙ මජ්ඣිමා පටිපදාති** භික්ඛවෙ අයං කාමසුඛල්ලිකානුයොගඤ්ච අත්තකිලමථානුයොගඤ්චාති ද්වෙ අන්තෙ අනුපගතා සස්සතුච්ඡෙදන්තෙහි වා විමුත්තා මජ්ඣිමා පටිපදාති වෙදිතබ්බා; **සමනුඤ්ඤොති** සමානජ්ඣාසයො; **රාගස්සාති** පඤ්චකාමගුණිකරාගස්ස; **අභිඤ්ඤායාති** අභිජානනත්ථං; **සුඤ්ඤතො සමාධීති** ආදීහි තීහිපි සමාධීහි විපස්සනාව කථිතා. විපස්සනා හි නිච්චාභිනිවෙසනිච්චනිමිත්තනිච්චපණිධිආදීනං අභාවා ඉමානි නාමානි ලභති. **පරිඤ්ඤායාති** පරිජානනත්ථං; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයොති.

මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය
තිකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මනොරථපූරණීයා

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය

සංවණ්ණිතපදානං අනුක්කමණිකා.

INDEX

පිට්ඨඞ්කානි.

අ

අකම්මජා 420
අකතඤ්ඤුතා අකතවෙදිතා 312
අකතඤ්ඤූ 312
අකතභීරුත්තාණා 389
අකතවෙදී 312
අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤී 333
අකම්පිත්ථ 458
අකම්මනියං හොති 30
අකරණා 434
අකසිරලාභී 411
අකාලවාදී 426
අකාලිකා 434
අකාලිකො 390
අකාසිකං චන්දනං 379
අකිච්ඡලාභී 411
අකිරියාය 400
අකුසලභාගියා අකුසලපක්ඛිකා 41
අකුසලමූලානි 426
අකුසලං ආපන්නො 300
අකුසලා 41
අකුසලානං 338
අකුසලානං ධම්මානං 268
අක්ඛාතං 32
අක්ඛණවෙදී 461
අක්ඛාහතං මඤ්ඤෙ 347
අක්ඛිත්තො 393
අඛණ්ඩානි 364. 429
අගාරමජ්ඣාවසන්තං 294
අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බ-
ජිතානං 295
අගුත්තං 31
අඞ්ගප්පත්තා 447
අඞ්ගවතී 323
අඞ්ගං 48. 440
අඞ්ගානං 431
අඞ්ගෙහි 448
අචක්ඛුකරණො 433
අචෙලකො 463
අච්චන්තනිට්ඨා 462
අච්චන්තසුඛුමාලො 378
අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං න
පටිකරොති 341
අච්චයං අච්චයතො න පස්සති
309. 341
අච්චයං දෙසෙන්තස්ස 309
අච්චයං දෙසෙන්තස්ස යථා
ධම්මං න පතිග්ගණ්හාති 341
අච්චයො 446
අච්චයො අච්චගමා 300
අච්චාසිකානි 446
අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පි 267
අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තං 40
අච්ඡරියමනුස්සා 64, 329
අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං 363
අච්ඡෙජ්ජා 34
අජිනක්ඛිපං 447
අජිනප්පවෙණි 411

පිට්ඨකානි.

අජ්නානි 447
අජ්ජතග්ගෙ 307
අජ්ජතං 308
අජ්ජවං 336
අජ්ඣත්තං 317. 456
අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤී 285 286
අජ්ඣත්තංයෙව සන්තිට්ඨති 451
අජ්ඣත්තං රූපසඤ්ඤී 284
අජ්ඣත්තිකං 48
අජ්ඣාගාරෙ 360
අජ්ඣායකො 393
අජ්ඣාවසති 344
අජ්ඣුපෙක්ඛති 452
අජ්ඣොපන්නා 327
අජ්ඣොපන්නො 457
අඤ්ජලිකරණීයො 449
අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා 410
අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං 319, 320
අඤ්ඤතරං සන්තං
චෙතොවිමුත්තිං 319
අඤ්ඤතරො 301
අඤ්ඤත්‍ර අනුද්දයා අඤ්ඤත්‍ර
අනුකම්පාය 357
අඤ්ඤත්‍ර මනුස්සෙහි 265
අඤ්ඤථත්තං 435
අඤ්ඤමඤ්ඤවිවරෙසිනො 423
අඤ්ඤවාදෙ න සණ්ඨාති 421
අඤ්ඤවාදෙ සණ්ඨාති 421
අඤ්ඤං 12
අඤ්ඤං සච්චාරං 251
අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ 77
අඤ්ඤාතත්තං 428
අඤ්ඤතාරො ච දුල්ලභො 363
අඤ්ඤාතො 414
අඤ්ඤාණකරණො 433
අඤ්ඤාය 414
අඤ්ඤාවිමුත්තස්ස 443
අඤ්ඤාවිමොක්ඛං 363
අඤ්ඤාවිමොක්ඛං පබ්රෑමි 363

පිට්ඨකානි.

අඤ්ඤෙන වා අඤ්ඤං
පටිචරිස්සති 417
අඤ්ඤෙනාඤ්ඤං පටිචරති 422
අඤ්ඤෙපි ගිලානා උපට්ඨා
තබ්බා 354
අඤ්ඤෙසම්පි ධම්මො දෙසෙ
තබ්බො 354
අටවිසංකොපො 430
අටවීයති 382
අටවීයෙය්‍යාථ 351
අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං 378
අට්ඨඞ්ගිකො 406
අට්ඨානං 247
අඩ්ඪා 352
අනවජ්ජං 426
අතාරි 362
අතිමඤ්ඤසි 383
අතියාතුං 324
අතීතං වා භික්ඛවෙ අද්ධානං 420
අත්තකාමා 443
අත්තත්ථම්පි 390
අත්තත්ථං වා 33
අත්තත්ථං 432
අත්තනො උත්තරිං භජෙථ 357
අත්තව්‍යාබාධාය 350
අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා 358
අත්තා ච අනුපනීතො 433
අත්තා තෙ පුරිස ජානාති
සච්චං වා යදි වා මුසා 383
අත්තාධිපකො 383
අත්තාධිපතෙය්‍යං 382
අත්තානං පරිගූහසි 383
අත්තානං පරිහරති 334
අත්තානංයෙව අතිසිත්වා 382
අත්ථගමාය 434
අත්ථඤ්ච ධම්මඤ්ච පටිබාහන්ති 324
අත්ථපටිසංවෙදී 387
අත්ථමඤ්ඤාතුං 265
අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤාය 266
අත්ථරසස්ස 266

	පිට්ඨකානි.
අත්ථවසෙ	311
අත්ථානන්ද ගබ්භජාතානං	436
අත්ථි ඉදං	419
අත්ථි ලොකො	419
අත්ථෙසං	347
අත්ථො ච දුන්නීතො	309
අත්ථො ච වුත්තො	433
අථ	372
අථ ඛො තං	357
අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ	414
අථෙනෙන	430
අදත්තං	31
අදින්නංයෙව පරිභුඤ්ජති	428
අදින්නාදානං	430
අදුතියො	65
අධම්මකම්මානි	328
අධම්මචරියා විසමචරියා හෙතු	302
අධම්මරාගරත්තා	391
අධම්මවාදී	426
අධම්මිකා	328
අධිකරණං	328
අධිචිත්තං	451, 452
අධිපතිං කරිත්වා	383
අධිප්පායාසො	456
අධිවාසනාය	388
අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන	415
අධිසල්ලිඛතෙ	446
අධිසීලං	460
අධොමුඛො	417
අද්ධගතා	389
අද්ධගතෙ	323
අද්ධදණ්ඩකෙහි	293
අද්ධමාසිකං	464
අද්ධමිදං	266
අද්ධා ඛො ත්‍යායං	399
අනගාරියං පබ්බජිතො හොති	344
අනත්තමනවාචං	300
අනත්තමනො	300

	පිට්ඨකානි.
අනත්තා	462
අනත්ථවාදී	426
අනනුයොගො	46
අනනුලොමිකෙ	341
අනනුවිච්ච	334
අනභාවකතං	372
අනභිඤ්ඤාතං	293
අනභිරද්ධි	330
අනභිසම්බුද්ධා	417
අනභිසිත්තො	345
අනයං ආපජ්ජති	426
අනයාය	261
අනරියගුණමාසජ්ජ	423
අනරියා	326
අනවකාසො	247
අනවජ්ජා	337
අනවයො	393
අනස්සුං	337
අනාගතං භාරං වහති	332
අනාචිණ්ණං	49
අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ	9
අනාදීනවදස්සාවිනො	327
අනාපත්තියා ආපත්තිසඤ්ඤී	333
අනාපත්තිං ආපත්ති	53
අනාරක්ඛාතං	402
අනාවත්තිධම්මා	444
අනාවිලො	34
අනාවිලෙන	34
අනාසවසුඛං	330
අනික්ඛිත්තකසාවං	451
අනික්ඛිත්තධුරො	352, 449
අනිග්ගහිතො	402, 406
අනිච්චසඤ්ඤං භාවෙති	287
අනිච්චා	461
අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤං භාවෙති	287
අනිද්ධන්තං	451
අනිබ්බානසංවත්තනිකො	433
අනිවත්ති භවිස්සාමි	382
අනිස්සරණපඤ්ඤ	327

පිට්ඨඞ්කානි.

අනිස්සරණපඤ්ඤා 457
අනීඝං 419
අනීඝො 362
අනුකම්පං උපාදාය 321
අනුච්චාවචසීලස්ස 395
අනුත්තරං 68
අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස 449
අනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියොගධං 394
අනුත්තරො යොගක්ඛෙමො 296
අනුත්තානීකතං 327
අනුද්ධංසෙති 455
අනුපක්ඛුට්ඨො 393
අනුපජග්ඝති 422
අනුපරියන්ති 432
අනුපවජ්ජො 402
අනුපාදා 423
අනුපාදාපරිනිබ්බානාය 288
අනුපාදාය 392
අනුපාදිහෙනන මනසා 423
අනුපුබ්බෙන නිබ්බානං අධිගච්ඡන්ති 392
අනුප්පත්තසදත්ථො 378
අනුප්පන්නානං පාපකානං 268
අනුප්පන්නා 18
අනුප්පන්නා චෙව කාමච්ඡන්දො 27
අනුප්පන්නා වා 17, 268
අනුප්පන්නා වා කාමච්ඡන්දො නුප්පජ්ජති 21
අනුප්පවත්තෙන්ති 69
අනුප්පවෙච්ඡෙය්‍ය 364
අනුප්පාදාය 268, 388
අනුමතෙනසු 319
අනුයුත්තස්ස 451
අනුයොගො 46
අනුසඤ්ඤායමානො 378
අනුසයා 258
අනුසාවෙන්ත 248
අනුසුය්‍යායමානො 423
අනුස්සවප්පසන්නානං 247

පිට්ඨඞ්කානි

අනෙකධාතුපටිවෙධො 68,288
අනෙකධාතුපටිසම්භිදා හොති 288
අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං 397
අනෙකසාරීරිකං 396
අනොත්තප්පං 297, 337
අන්තකරො සියා 360
අන්තකිරියා පඤ්ඤායෙථ 383
අන්තගාහිකාය 389
අන්තමකාසි දුක්ඛස්ස 363
අන්තමසො අච්ඡරාසඞ්ඝාතමත්තම්පි 264
අන්තරට්ඨකො 373
අන්තරධානාය 48
අන්තරාකථා උදපාදි 397
අන්තරාපරිනිබ්බායී 444
අන්තරායකරො හොති 391
අන්තලික්ඛගා 432
අන්තිමසාරීරං 395
අනොතාගධා තස්ස 287
අනොතා පූති 345
අන්ධකරණා 432
අන්ධකාරෙ 303
අනාගාරසඞ්ඝානං 266
අනෙනන 361
අන්වදෙව 42
අන්වාහිණ්ඩන්තා 458
අපක්කන්තා 414
අපඤ්ඤත්තං 49
අපණ්ණකතං පටිපදං 348
අපණ්ණකො මණි 456
අපම්මුට්ඨා පස්සද්ධො කායො 383
අපරිඤ්ඤාතං 292
අපරිනෙතා 460
අපරියොගාහෙත්වා 334
අපරිසෙසං ඤාණදස්සනං පටිජානාති 433
අපරිහානාය 337
අපරෙපි භණන්ත 418
අපලාසො 423
අපාතුභූතං 31

පිට්ඨඞ්කානි.

අපායං 33
අපි ච ත්‍යාහං ව්‍යාකරිස්සාමි 399
අපුබ්බං අචරිමං 254
අපුතීති 364
අප්පගබ්භතාය 449
අප්පච්චයං 356, 417
අප්පච්චයො 330
අප්පඤ්ඤත්තෙන පඤ්ඤත්තානං 339
අප්පටිනිස්සග්ගමන්තිනො 328
අප්පටිපුග්ගලො 66
අප්පටිභාගො 66
අප්පටිමො 66
අප්පටිවානිතා 296
අප්පටිවානී සුදං භික්ඛවෙ
පදහාමි 296
අප්පටිවානො 330, 460
අප්පටිසමො 66
අප්පන්නපානභොජනෙ 344
අප්පතිකුට්ඨො 402
අප්පත්තස්ස 448
අප්පත්තස්ස පත්තියා 325
අප්පදුක්ඛවිහාරී 450
අප්පමත්තකං 450
අප්පමත්තකම්පි භවං න
වණ්ණෙමි 264
අප්පමත්තකො 264
අප්පමත්තස්ස 394
අප්පමත්තිකා 47
අප්පමාදධිගතා 296
අප්පමාදෙ 42
අප්පමාණවිහාරී 450
අප්පමාණසමාධිනා 445
අප්පමාණානි 285
අප්පමෙය්‍යො 456
අප්පසාදනීයෙ ඨානෙ 335
අප්පසන්නානං පසාදාය 338
අප්පසමාරම්භතරං 397
අප්පසාවජ්ජො 424
අප්පාතුමො 450
අප්පාබාධතා 267

පිට්ඨඞ්කානි.

අප්පාබාධානං 168
අප්පිච්ඡතා 43
අප්පිච්ඡස්ස 43
අඵලං 435
අබහුලීකතං 31
අබ්භඤ්ඤාසිං 452
අබ්භනුමොදිතා හොති 342
අබ්භාචික්ඛන්ති 310
අබ්භුග්ගතො 407
අබ්‍රහ්මචරියං 430-431
අබ්‍රහ්මචාරී බ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤො 345
අබ්‍රහ්මඤ්ඤ 374
අභබ්බා 351
අභාවිතකායො 460
අභාවිතං 30
අභාසිතං අලපිතං තථාගතෙන 49
අභික්කන්තතරං 399
අභික්කන්තතරො 353
අභික්කන්තං භො ගොතම 302
අභික්කන්තවණ්ණා 469
අභික්කන්තාය රත්තියා 459
අභිජානාති එකං ධම්මං 422
අභිජ්ඣාති ඛො අහං සාළ්හා
එතමත්ථං වදාමි 419
අභිජ්ඣාසහගතෙන 427
අභිඤ්ඤා 408
අභිඤ්ඤාය 256-462
අභිඤ්ඤාවොසිතො 395
අභිඤ්ඤාසච්ඡිකතා 296
අභිඤ්ඤාසච්ඡිකරණීයස්ස 452
අභිණ්හං 461
අභිනන්දන්ති 423
අභිනීතො 358
අභිභුය්‍ය අත්තකං 383
අභිභුය්‍ය දිසා සබ්බා 445
අභිභුය්‍ය 285
අභිමද්දති 422
අභිවිජිනිත්වා 344
අභිවිහච්ච 448
අභිසඞ්ඛරොන්ති 354-426

	පිට්ඨඞ්කානි.
අභිසඞ්ඛාරස්ස ගති	347
අභිසජ්ජති	356
අභිහටං	463
අභිහරති	422
අභූතවාදී	426
අමච්චා	434
අමච්චා පාරිසජ්ජා	376
අමතං තෙ භික්ඛවෙ න පරිභුඤ්ජන්ති	292
අමත්තෙය්‍යා	374
අමනාපානං	388
අමනාපෙන	461
අමනුස්සානං	398
අමාතාපුත්තිකානි	406
අමූළ්හවිනයො	339
අමොඝං	41
අම්බකමද්දරී	418
අම්හාකඤ්ච කාලෙන කාලං අනුප්පදාතුං	352
අයසා	379
අයං ඛවජ්ජ	397
අයං ඛො	258
අයං දුක්ඛසමුදයො	344, 405
අයං පටිපදා	394
අයං වුච්චති භික්ඛවෙ අග්ගවතී පරිසා	448
අයං වුච්චති භික්ඛවෙ මජ්ඣිමා පටිපදා	464
අයොනිසො පදහං කතත්තා හොති	341
අයොනිසො පදහං විස්සජ්ජිතා හොති	341
අයොනිසො මනසිකාරතො	19
අයොනිසො මනසිකාරො	258
අරක්ඛිතං, රක්ඛිතං	32
අරඤ්ඤසඤ්ඤං	388
අරඤ්ඤෙ වනපත්ථානි	311
අරණවිහාරීනං	124
අරති	20
අරහතං අනුකරොමි	430

	පිට්ඨඞ්කානි.
අරහත්තාය පටිපන්නො	353
අරහං සම්මාසම්බුද්ධො	63
අරිත්තජ්ඣානො	40
අරියසච්චානි	404
අරියසාවකො	36
අරියසුඛං	331
අරියා	326
අරියූපොසථො	427
අරියෙන පඤ්ඤාචක්ඛුනා	265
අරියො දස්සනසම්පන්නො	387
අරුකූපමචිත්තො	355
අරූපාරම්මණං	331
අලඤ්ච පන වො	458
අලංපන ආවුසො ආනන්ද අප්පමාදාය	433
අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසං	33
අලමෙව	387
අලං	418
අවකුජ්ජපඤ්ඤො	359
අවක්කන්ති හොති	404
අවඤ්ඤාති	444
අවණ්ණං භාසති	334
අවණ්ණාරහස්ස	334, 335
අවස්සුතං	460
අවස්සුතං හොති	454
අවස්සුතො	345
අවාතාතපහතානි	364
අවික්ඛෙපො	332
අවිචක්ඛණො	360
අවිජානතා	392
අවිජ්ජං	32
අවිජ්ජා	394, 395
අවිජ්ජාගතා	265
අවිජ්ජානීවරණානං	435
අවිජ්ජා පහීයති	288
අවිජ්ජාය පභෙදනං	363
අවිජ්ජා විරාගා පඤ්ඤාවිමුත්ති	311
අවිජ්ජූපක්කිලිට්ඨා වා පඤ්ඤා න භාවීයති	311
අවිනයකම්මානි	328

පිට්ඨානි.

අවිනයවාදී 328
අවිනයො 49
අවිනිපාතධම්මො 444
අවිවටං 327
අවිසංවාදකො ලොකස්ස 430
අවිහං ගතො 460
අවිහිංසා 336
අවීවිමඤ්ඤද ධුතො හොති 390
අවූපසන්තචිත්තස්ස 20
අවෙච්චප්පසන්නානං 215, 245
අවෙච්චප්පසාදෙ 434
අව්‍යග්ගමනසො 359
අව්‍යාපජ්ඣචිත්තා 419
අව්‍යාපජ්ඣා 337
අසංකිලිට්ඨචිත්තා 419
අසංකිලිට්ඨො 402
අසඞ්ඛතලක්ඛණානි 388
අසඞ්ඛතස්ස 388
අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී 444
අසච්ඡිකතං 292
අසඤ්ඤත්තිබලා 328
අසතං සන්නිවාසං 330
අසතා දුක්ඛං උපදහති 426
අසද්ධම්ම පතිට්ඨාපෙති 260
අසන්තුට්ඨිතා 44
අසන්තුට්ඨිතා ච කුසලෙසු ධම්මෙසු 337
අසප්පුරිසභූමි 312
අසමසමො 66
අසමාධිසුඛං 331
අසමාහිතා 325
අසමාහිතො 425
අසමො 66
අසම්පජඤ්ඤං 46, 337
අසම්පජානස්ස 46
අසම්පජානා 325
අසම්මොසාය 268
අසල්ලීනං 383
අසහායො 65
අසාතත්තාය 260
අසාතානං 388
අසාරද්ධා 333
අසාහසො 423
අසුචි 345
අසුචිනා 462
අසුභනිමිත්තං 27
අසුභසඤ්ඤං භාවෙති 286
අසෙසවිරාගනිරොධො 405
අස්මිමානො පහීයති 288
අස්සඛළුංකො 462
අස්සමණො සමණපටිඤ්ඤො 345
අස්සසදස්ස 462
අස්සාජානීයෙ 462
අස්සාදපරියෙසනං අචරිං 453
අස්සාදානුපස්සිනා 296
අස්සාදෙ 453
අස්සාසා 419
අස්සුතවා ඛො පුථුජ්ජනො 382
අස්සුතාවිනො 392
අස්සොසුං 407, 414
අහම්පජ්ජ 430
අහම්පි අමහා අහම්පි අමහා 442
අහං 12
අහිතානුකම්පී 330
අහිරිකං 297, 337
අහිංකාරමමිංකාරමානානුසයා 362
අහිංසා 387
අහු අප්පච්චයො 446
අහුදෙව අක්ඛනති 446
අහු පුබ්බෙ ලොභො 420
අහෙතුඅප්පච්චයා 401

ආ.

ආකඞ්ඛමානො 457
ආකප්පසම්පදා 267
ආකාසධාතු 402
ආකිඤ්චඤ්ඤාති 360
ආගතං භාරං න වහති 332
ආගතාගමා 352

පිට්ඨංකානි.

ආගන්තා ඉච්ඡන්තං 319, 320
ආගන්තුකෙහි 34
ආගාමී හොති 319
ආගාළ්හපටිපදා 463
ආගාළ්හෙන 461
ආගුචාරිං 293
ආචරියපාචරියානං 290
ආචාමො 447
ආචාරගොචරසම්පන්නො 309
ආචිණ්ණං 49
ආතප්පං කරණීයං 388
ආතාපිනො 394
ආතාපී 2[illegible]8, 388
ආතිථෙය්‍යානි 336
ආතුරං 374
ආදි 359
ආදිකල්‍යාණං–පෙ–පරියො
සානකල්‍යාණං 408
ආදිබ්‍රහ්මචරියකානි 443
ආදියන්ති 328
ආදීනවො 453
ආදෙසනාපාටිහාරියෙන 462
ආධිපතෙය්‍යානි 382
ආනෙඤ්ජ 309
ආනුතප්පා හොති 65
ආපත්තිකුසලතා 332
ආපත්තියා අනාපත්තිසඤ්ඤී 333
ආපත්තිවුට්ඨානකුසලතා 332
ආපන්නො ච භික්ඛු 300
ආපාදකා 312, 360
ආපායිකා 455
අපොධාතු 402
ආබාධා 353
ආබාධිකං 375
ආමගන්ධෙ 460
ආමන්තෙසි 10, 314
ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වා 358
ආමිසගරු 327
ආමිසචාගො 335

පිට්ඨංකානි.

ආමිසදානං 335
ආමිසපරියෙට්ඨි 336
ආමිසපූජා 336
ආමිසභොගො 335
ආමිසවුඩ්ඪි 336
ආමිසවෙපුල්ලං 336
ආමිසසන්ථාරො 336
ආමිසසන්නිචයො 336
ආමිසරතනං 336
ආමිසසංගහො 336
ආමිසසංවිභාගො 336
ආමිසානුකම්පා 336
ආමිසානුග්ගහො 336
ආමිසිසී 336
ආමිසෙසනා 336
ආයතනෙ ච ධම්මදෙසනා 438
ආයති සංවරාය 446
ආයස්මා 309
ආරකා හොති 460
ආරග්ගකොටිනිතුද්දන
මත්තෙන 321
ආරඤ්ඤකානං 126
ආරද්ධවිරියස්ස 29
ආරද්ධවිරියානං 130, 198
ආරද්ධං 292, 348, 398
ආරබ්භ 454
ආරභථ නික්ඛමථ 437
ආරම්භධාතු 28
ආරාචාරී 430
ආරාමරාමණෙය්‍යකං 264
ආරොග්‍යමදො 382
ආරොපෙන්ති 376
ආලවියං 372
ආලිම්පෙය්‍ය 452
ආලොකො 393
ආවරණීයෙහි ධම්මෙහි 350
ආවාසිකො 446
ආවිලෙන 33
ආවිලො 33
ආසජ්ජ උපනීයවාචා භාසිතා 399

පිට්ඨඞ්කානි.

ආසන්දී 411
ආසවං දෙති 356
ආසවා 333, 447
ආසවානං ඛයඤ්ඤාණාය 394
ආසවානං ඛයා 334, 444, 445, 452
ආසවානං ඛයාය 348
ආසංසො 344
ආසීතිකො 323
ආසෙවති 40
ආසෙවිතං 392
ආහාරෙ පටික්කූලසඤ්ඤං
භාවෙති 287
ආහුනෙය්‍යා ච පුත්තානං 361
ආහුනෙය්‍යා යජමානානං
හොන්ති 313
ආහුනෙය්‍යා 449

ඉ.

ඉච්චායං 397
ඉච්චෙතං කුසලං 420
ඉඤ්ජිතං 362
ඉති කරිත්වා 48
ඉති කිර 351
ඉති ඛො භික්ඛවෙ 311
ඉති පටිසංචික්ඛති 300, 427
ඉති පටිසංචික්ඛතො 382
ඉතිපි 392
ඉතිපි සහ චිත්තං 398
ඉතිපෙතං අනවජ්ජං 426
ඉතිහාසපඤ්චමානං 393
ඉත්ථිගන්ධො 15
ඉත්ථිඵොට්ඨබ්බො 16
ඉත්ථිරසො 16
ඉත්ථිරූපං 12
ඉත්ථිරූපං භික්ඛවෙ පුරිසස්ස
චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨති 13
ඉත්ථිසද්දො 14
ඉදනෙත්ථ උද්ධච්චස්මිං 460
ඉදනෙත්ථ කුක්කුච්චස්මිං 460
ඉදනෙත්ථ මානස්මිං 460

පිට්ඨඞ්කානි.

ඉදමප්පහාය 455
ඉදමස්ස ආරොහපරිණාහස්මිං 462
ඉදමස්ස ජවස්මිං වදාමි 462
ඉදමස්ස වණ්ණස්මිං වදාමි 462
ඉදමෙව සච්චං 328
ඉදං 34, 399
ඉදං කථං 327
ඉදං ච උපසම්පජ්ජ 399
ඉදං ච පන මෙතං සාරිපුත්ත
සන්ධාය භාසිතං 363
ඉදං දුක්ඛන්ති පඤ්ඤපෙමි 405
ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං
නප්පජානාති 326
ඉදං ලොකනිස්සරණං 458
ඉදං වා කරණීයං ඉදං වා
අකරණීයං 401
ඉදං වුච්චති 406
ඉද්ධිපාටිහාරියං දස්සෙසුං 397
ඉද්ධිපාටිහාරියෙන 462
ඉද්ධිමන්තානං 84
ඉධ 300, 319
ඉධ තථාගතො ලොකෙ
උප්පජ්ජති 396
ඉධ ධම්මං චරිත්වාන මග්ගං
සුගතිගාමිනං 388
ඉධ භන්තෙ භගවා කිමාහ 434
ඉධස්ස 373
ඉධානන්ද තථාගතො 440
ඉධානන්ද භික්ඛුනො 362
ඉධෙව ඛො 321
ඉන්ද්‍රියානි 410
ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතං 174
ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො 349
ඉමස්මිං ච සවිඤ්ඤාණකෙ 362, 363
ඉමස්ස ඛණෙථො 327
ඉමස්ස ලොකස්ස
දස්සෙතාරො 312, 361
ඉමස්ස සඤ්ඤාගතස්ස
උත්තරිං නිස්සරණං 420
ඉමං ලොකං අනුවිචරන්ති 376

පිට්ඨඞ්කානි.

ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ තීණි ආධිපතෙය්‍යානි 333
ඉමිනාපි අඞ්ගෙන 430
ඉමිනා පුඤ්ඤෙන 353
ඉසිපතනෙ 347
ඉස්සරනිම්මානහෙතු 401
ඉස්සරියාධිපච්චං 431
ඉස්සරියාධිපච්චෙ රජ්ජෙ 312
ඉස්සා 337

උ.

උක්කං 429
උක්කං බන්ධෙය්‍ය 452
උක්කාපිතවිනීතා 461
උක්කාමුඛෙ පක්ඛිපෙය්‍ය 452
උක්කාමුඛෙ සුකුසලසම්පහට්ඨං 411
උක්කුජ්ජෙය්‍ය 303
උක්කුජ්ජො 360
උක්කුටිකප්පධානමනුයුත්තා 464
උක්කූලවිකූලං 264
උක්ඛලිපරිමජ්ජනං 449
උක්ඛෙපනීයකම්මං 338
උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බං 327
උග්ගො ගහපති වෙසාලිකො 213, 214
උච්චාකුලිකානං 109
උච්චාසයනමහාසයනානි 411
උච්චාසයන 431
උච්ඡඞ්ගපඤ්ඤො 359
උච්ඡාදනෙන 36
උජුමග්ගානුසාරිනො 443
උජුං කායං පණිධාය 412
උඤ්ඡෙන කපාලාභතෙන යාපෙන්ති 266
උණ්හාභිගතං 359
උණ්හසඤ්ඤං මනසි කරිත්වා 350
උතුපරිණාමිනී 447
උත්තරසෙව 447
උත්තරා නන්දමාතා 240

පිට්ඨඞ්කානි.

උත්තරි මනුස්සධම්මා 397
උත්තරිං වා මනුස්සධම්මා 33
උත්තානා 455
උදකමල්ලකෙ 451
උදකරහදො 33
උදකවාහකො 406
උදානං උදානෙසි 322
උදසී 441
උදෙති ඛිප්පං 357
උද්දලොමි 411
උද්දිස්ස කටං 463
උද්දෙසෙන 248
උද්ධච්චකුක්කුච්චං 20
උද්ධතා 225
උද්ධසොතා 426
උද්ධංසොතො 444
උද්ධුමාතකං 375
උන්නළො 455
උපක්කමෙන 428
උපක්කිලිට්ඨස්ස චිත්තස්ස 428
උපක්කිලිට්ඨං 34
උපක්කිලෙසෙහි 34
උපගතෙති 341
උපඤ්ඤාතං 312
උපඤ්ඤාසිං 295
උපට්ඨාකානං 160
උපට්ඨානසාරං 435
උපට්ඨානසාරං සෙවතො 435
උපට්ඨානස්ස 460
උපද්දවො 339
උපධිසුඛං 330
උපනාහො 337
උපනීසති 389
උපපජ්ජමානො උපපජ්ජති 576
උපවස්සුපොසථං 432
උපවිචරති 404
උපසග්ගා 339
උපසඞ්කමි 328, 392, 396
උපසඞ්කමිත්වා 301
උපසඞ්කමිංසු 418, 419, 427, 433

පිට්ඨඞ්කානි.

උපසමාය 256
උපසම්පජ්ජ විහරාමි 412
උපසම්පජ්ජ විහරිස්සථ 296
උපසම්පදා 338
උපසෙනො 151
උපගතං 334
උපගතො 391
උපාදානෙ 376
උපාදාය 404
උපාදියති 259
උපායාසෙහි 297
උපාරම්භං ත සිකෙඛය්‍ය 423
උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු 307
උපෙඛා 452
උපෙඛානිමිත්තංයෙව මනසි කරෙය්‍ය 452
උපෙඛාසතිසංසුද්ධං 363
උපෙඛාසුඛං 331
උපොසථං උපවසන්ති 377
උපොසථො 377
උපොසථො ච මෙ උපවුත්ථො භවිස්සති 430
උප්පන්නා ච කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති 42
උප්පන්නානං 268
උප්පන්නානං පාපකානං 269
උප්පන්නො 19, 27
උප්පන්නො වා කාමච්ඡන්දො පහීයති 27
උප්පලවණ්ණා 188
උප්පලං පුප්ඵති 378
උප්පාදො 388
උබ්බහාපෙය්‍ය 447
උභතොපක්ඛො 464
උභතො 393
උභතොභාගවිමුත්තො 327
උභතො ලොහිතකූපධානො 373
උභයත්ථකලිඞ්ගාහො 359

පිට්ඨඞ්කානි.

උභයමෙව සුද්ධමත්තානං සමනුපස්සාමි 419
උම්මත්තකං 453
උරබ්භ ඝාතො 451
උරුවෙලකස්සපො 165
උලූකපක්ඛිකං 447
උල්ලිත්තාවලිත්තානි 340
උසුමඤ්ච පච්චෙව 429

එ.

එකග්ගං 383
එකච්චෙ ච දෙවා 355
එකච්චෙ ච විනිපාතිකා 355
එකච්චෙ 337
එකධම්මම්පි 17, 256
එකනාතිඛ්ඛිඳය 256
එකනතලොම් 411
එකපුග්ගලස්ස භික්ඛවෙ පාතුභාවො මහතො චක්ඛුස්ස පාතුභාවො හොති 66
එකපුග්ගලො 260
එකබීජී 444
එකභත්තිකා 340
එකමත්තානං දමෙති 396
එකමත්තානං සමෙති 394
එකමන්තං 301
එකරූපම්පි 12
එකං 6
එකං සමයං 9
එකංසව්‍යාකරණීයං පඤ්හං 420
එකංසෙන 309
එකංසෙන ව්‍යාකාතුං 353
එකාගාරිකං 389
එකාගාරිකො 464
එකාලොපිකො 464
එකාහමත්තං 375
එකාහිකං 464
එකිස්සා 378
එකිස්සාපි දත්තියා 464
එකිස්සා ලොකධාතුයා 251

පිට්ඨඞ්කානි.

එකෙන අංසෙන පිතරං 312
එකෙන භික්ඛවෙ අංසෙන
මාතරං පරිහරෙය්‍ය 312
එකො 54
එකොදි හොති 451
එණෙය්‍යකං 298
එතදත්ථං සොතාවධානං 423
එතදත්ථා උපනිසා 423
එතදත්ථා භික්ඛවෙ කථා 422
එතදත්ථා මන්තනා 422
එතදවොච 302, 316,
372, 410, 436
එතමහං සංයොජනං වදාමි 454
එතරහි පන බහුතරා ච භික්ඛූ 397
එතස්ස භගවා කාලො 439
එතං පතිකිට්ඨං 47
එතං පාටිකංඛං 294
එතං සන්තං එතං පණීතං 62
එතං හි අට්ඨඞ්ගිකමාහුපොසථං 431
එත්ථාහි 395
එත්තකං මූලං භවිස්සති
එත්තකො උද්දයො 352
එථ තුම්හෙ සාළ්හා 419
එථායං මග්ගො 396
එරකවත්තිකං 293
එවමස්සායං 390
එවමෙව ඛො 356, 357, 360,
37 , 426, 427
එවමෙව ඛො ත්වං 418
එවම්පපත්තිකා 347
එවම්පි තෙ මන්තා 398
එවම්පි තෙවිජ්ජා බ්‍රාහ්මණා 492
එවරූපං 337
එවරූපාය ඉද්ධියා 381
එවරූපෙන ච සුඛුමාලෙන 381
එවස්සු 372
එවං 45
එවං අවෙරචිත්තො 419

පිට්ඨඞ්කානි.

එවං ඛො විසාඛෙ ගොපාලකූ
පොසථො හොති 427
එවං නිරයෙ 33
එවං පතිට්ඨිතා 347
එවං භූතො 412
එවං මනසි කරොථ 399
එවං ලහුපරිවත්තං 34
එවං විතක්කෙථ 399
එවං වුත්තෙ භගවා 441
එවං සන්තං 449
එවං සන්තං භික්ඛවෙ
බ්‍රහ්මචරියවාසො හොති 450
එවං සන්තායං භික්ඛවෙ
පුග්ගලො අකාචෙජ්ජා හොති 421
එවං සඤ්ඤී හොති 285
එවං සම්මා ආයාචමානො
ආගාචෙය්‍ය 334
එවං හි වො සාරිපුත්ත
සික්ඛිතබ්බං 322
එසා භික්ඛවෙ තුලා එතං පමාණං 334
එසාහං 303
එහම්භො පුරිස 358
එහිපස්සිකො 390, 434

ඔ.

ඔකාසො න පඤ්ඤායති සම්මා
දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය 450
ඔකොටිමකො 345
ඔක්කන්තියා සති නාමරූපං 405
ඔක්කමනෙ නික්ඛිත්තධුරා 448
ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමා 325
ඔක්කාචිතවිනීතා 326
ඔඩ්ඩෙය්‍ය 261
ඔතිණ්ණො 383
ඔපනයිකො 390, 434
ඔපපක්ඛිං කරොන්ති 412
ඔපපාතිකො හොති 444
ඔභාසයං 432
ඔභාසෙත්වා 460
ඔභාසෙන ඵරෙය්‍ය 440
ඔරබ්භිකො 451

පිට්ඨඞ්කානි.

ඔරම්භාගියානං 444
ඔලිගල්ලෙ 391
ඔවාදපතිකරො 40
ඔසාරණීයං 338
ඔහාය 383
ඔහිතභාරො 378
ඔහිතසොතො 422
ඔළාරිකං 460

ක.

කකච්ඡව 428
කඞ්ඛාඨානීයෙසු 327
කච්චි බහු 377
කඤ්චිදෙවදෙසං 303
කඤ්චි සඞ්ඛාරං 267
කඤ්චි සඞ්ඛාරං සුඛතො උපගච්ඡෙය්‍ය 248
කටුකත්තා 259
කටුකං 260
කටුකානං 388
කටුවියකතො 460
කටුවියං 460
කට්ඨිස්සං 411
කට්ඨෙන 356
කඨලෙන 356
කණ්ණං 447
කණ්ණාජකං 381
කණ්ටකාපස්සයිකො 464
කණ්ණසුඛා 358
කණ්හසුක්කසප්පටිභාගෙ 358
කණ්හා 297
කතකරණීයො 378
කතකිච්චො 392
කතඤ්ඤූ කතවෙදී 455
කතත්තා ච බ්‍රාහ්මණ අකතත්තා ච 308
කතමො එකධම්මො 257
කතමො එකපුග්ගලො 58
කතමො ච ආවුසො 318
කතං කරණීයං 395

පිට්ඨඞ්කානි.

කථාවත්ථූනි 420
කථාසම්පයොගෙන 420
කදුචි 406
කපණං 431
කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤී 333
කමත්ඵං අනුභොති 311
කම්මක්ඛයා දුක්ඛක්ඛයො 434
කම්මලක්ඛණො 340
කම්මසමාදානානි 369
කම්මං ඛෙත්තං 435
කම්මානං 364, 454
කම්මානං සමුදයාය 454
කම්මෙන 268
කරණීයාකරණීයෙ ඛො පන සච්චතො ථෙතතො අනුපලබ්භියමානෙ 401
කරණීයානි 446
කරහචි 406
කලලීභූතො 33
කලහජාතා 448
කලං 396
කලං නාග්ඝති සොළසිං 431
කල්‍යාණජවනික්කමො 391
කල්‍යාණධම්මො 327, 436
කල්‍යාණමිත්තතා 46
කල්‍යාණමිත්තො 358
කල්‍යාණවාක්කරණතා 267
කල්‍යාණවාක්කරණානං 133
කල්‍යාණසම්පවඞ්කො 358
කල්‍යාණසහායො 358
කල්‍යාණං 383
කල්‍යාණො 407
කල්ලං වචනාය 378
කවිකතා 327
කසම්බුජාතො 345
කසිරවුත්තිකෙ 344
කසිරෙන සාසවජ්ජාදෙ 344
කහාපණකං 298
කංචනං 432

පිට්ඨඞ්කානි.

කා

කාණො 345
කාතියානී 245
කාදලිමිගපවරපච්චත්ථරණො 373
කාඛජ්ජ 397
කාමච්ඡන්දං 456
කාමච්ඡන්දො 18
කාමපරියෙසනාය උස්සුක්කො 323
කාමභවො 435
කාමරාග විනිවෙස විනිබන්ධ
පලිගෙධපරියුට්ඨා
නජ්ඣොසානහෙතු 22
කාමසඤ්ඤුතං 363
කාමසුඛං 330
කාමානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤ
පෙති 458
කාමානංයෙව නිබ්බිදාය 319
කාමාසවො 394
කාමෙ පරිභුඤ්ජති 323
කාමෙමජ්ඣාවසති 323
කායකම්ම 342
කායදුච්චරිතසමඞ්ගී 255
කායදුච්චරිතස්ස 255
කායදුච්චරිතං 294
කායමුනිං 457
කායමොනෙය්‍යං 456
කායවංකො 347
කායසක්ඛි 327, 353
කායසඞ්ඛාරං 354
කායසුචරිතං 294
කායසුචිං 456
කායසොචෙය්‍යං 456
කායිකා වා 373
කායෙ කායානුපස්සී 267
කායෙන 300, 387
කායෙන දුච්චරිතං 374
කායෙන සඤ්ඤමො 390
කායො පස්සම්භති 418
කායොපි පස්සම්භති 288

පිට්ඨඞ්කානි.

කාලකිරියා 65, 454
කාලාමානං නිගමො 418
කාලෙන 444
කාලෙන කාලං 452
කාලෙන කාලං සමාධි
නිමිත්තං මනසි කාතබ්බං 452
කාසිකං 332
කාසිකං වත්ථං 447
කාසිකං සු මෙ තං වෙඨනං 379
කාසිකා කඤ්චුකා 378
කාළී උපාසිකා කුරරඝරිකා 247

කි.

කිඤ්චනං 294
කිත්තාවතා 390
කිත්තිසද්දො 357, 407
කිමක්ඛායී 313
කිම්පන තුම්හෙ 432
කිම්පුරිසා 329
කිසාගොතමී 205
කිංවාදී 313

කී.

කීවතකං පහොති සරෙන
විඤ්ඤාපෙතුං 438
කීවමහප්ඵලං 431

කු.

කුක්කුච්චානං නිවාරණං 363
කුක්කුච්චායිතබ්බං 333
කුක්කුටසම්පාතිකා 390
කුඨාරිකී 372
කුණී 346
කුණ්ඩධානො 146
කුතො නු ත්වං ආගච්ඡසි 427
කුත්තකං 411
කුනදියො 448
කුපපති 356
කුම්භො 360
කුලපතිං 388
කුලෙ වා ඉධ ජායරෙ 392
කුසචීරං 447

පිට්ඨියො.

කුසලා 42
කුසලානං ධම්මානං 46, 268
කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදා 352
කුසලො හොති පණ්ඩියං
කෙතුං ච විකෙතුං ච 352
කුසිනාරායං 457
කුසුම්භා 448

කූ.

කූටාගාරසාලායං 433
කූටාගාරා 340

කෙ.

කෙතුං 347
කෙතව් මනුස්සභූතෙන 347
කෙවලකප්පං 459
කෙවලපරිපුණ්ණං 360
කෙවලස්ස 406
කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස 383
කෙවලා 288
කෙසකම්බලං 447
කෙසකම්බලො 444
කෙසපුත්තියා 418
කෙසං නො 433

කො

කොට්ටාපෙය්‍ය 447
කොධො 337
කො නු ඛො 453
කො පන භො ගොතම 309
කො පන වාදො සෙ නං බහුලී කරොන්ති. 41, 267
කොපං 356
කොමාරකං 453
කොලපුත්ති 267
කොසජ්ජං 62
කොසලෙසු 407
කොසෙය්‍යං 411

ඛ.

ඛජ්ජො 345
ඛණ්ඩදන්තං 374
ඛතං 334

පිට්ඨියො.

ඛතං උපගතං 389
ඛතො හොති 381
ඛත්තියස්ස 343
ඛන්ති 336
ඛමති 353
ඛයස්මිං පඨමං ඤාණං 443
ඛයාය වයාය 339
ඛරත්තාය 300
ඛරානං 388
ඛලිතං ගණ්හාති 422
ඛලිතං ච න ගාහෙය 422
ඛලිතං සිරො 374

ඛා.

ඛාණුකණ්ටකාධානං 264
ඛාරං 429
ඛාරාපතච්ඡිකං 293

ඛි.

ඛිපං 261
ඛිපං ඔඩ්ඩෙය්‍ය 462
ඛිප්පවිරාගී 425
ඛිප්පාභිඤ්ඤානං 166, 200

ඛී.

ඛීණා ජාති 394
ඛීරොදකීභූතා 448

ඛු.

ඛුද්දානුඛුද්දකානි 443
ඛුංසෙන්ති 418

ඛෙ.

ඛෙත්තං 318
ඛෙමා 187
ඛෙමා ච භික්ඛුනී උප්පලවණ්ණා ච 334

ඛො.

ඛො 10, 407, 432

ග.

ගතිමන්තානං 160
ගතිසම්පත්තිපටිබාළ්හානි න විපච්චන්ති 369
ගධිතා 327
ගධිතො 457

පිට්ඨඞ්කානි.

ගන්ථා 360
ගන්ධජාතානි 436
ගන්ධං 413
ගණ්ඩා ගච්ඡන්ති 436
ගබ්භිනීපි හොන්ති 447
ගම්භීරපඤ්ඤො 326
ගම්භීරං නාදිතබ්බං මඤ්ඤන්ති 418
ගම්භීරා 326
ගරහන්ති 309

ගා.

ගාමධම්මා 430
ගාරය්හං ඨානං 391

ගි.

ගිලානා වුට්ඨිතො 433
ගිලානුපට්ඨාකීනං 244
ගිලානුපට්ඨාකො අනුඤ්ඤාතො 353
ගිහීනං අනුකම්පාය 338
ගිහිසුඛං 330

ගී.

ගීවෙය්‍යකෙ 451

ගු

ගුත්තං 31
ගුන්දුවෙත 328

ගූ.

ගූථකූපො 351
ගූථභාණී 358

ගෙ.

ගෙධං 389
ගෙරුකං 429
ගෙලඤ්ඤ 433
ගොකණ්ටකහතො 373
ගොතමකචෙතියෙ 457
ගොතමො 407
ගොනකත්ථතො 373
ගොනකො 411
ගොපානසිවංකං 474
ගොපාලකූපොසථො 427
ගොමගෙන 332
ගොමයං 429
ගොයොගපිලක්ඛස්මිං 460

පිට්ඨඞ්කානි.

ච.

චක්කවත්ති 346
චක්කසමාරූළ්හා 406
චක්ඛු න හොති 358
චක්ඛුනා රූපං දිස්වා 350, 404
චක්ඛුස්සායතනං 403
චක්ඛුමා 352
චණ්ඩාලකුලෙ 344
චතුන්නං පටිසම්භිදානං සච්ඡිකිරියා හොති 67
චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි 211
චත්තාරිමහාරාජසහස්සානි 439
චන්දනිකාය 391
චන්දප්පභා 432
චන්දිමසූරියා 439
චපලා 325
චපලො 455
චරන්තම්පි තිට්ඨන්තම්පි 33

චා.

චාගා 339
චාරිකං චරමානො 407

චි.

චිත්තකපිකානං 158
චිත්තකබරා 327
චිත්තභාවනා අත්ථි 36
චිත්තභාවනා නත්ථි 36
චිත්තස්ස උපක්කිලෙසො 428
චිත්තස්ස විමොක්ඛා 423
චිත්තං 31, 34
චිත්තං අභිනින්නාමෙති 394
චිත්තං පග්ගණ්හාති 268
චිත්තං භාවියති 311
චිත්තං භික්ඛවෙ භාවිතං බහුලීකතං 34
චිත්තිකා 411
චිත්තෙ චිත්තානුපස්සී 268
චිත්තො ගහපති 209

චී.

චීරකවාසිකං 293

පිට්ඨිකානි.

චීවරපවිවෙකං 447
චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසන
ගිලානපච්චයභෙසජ්ජ
පරික්ඛාරානුප්පදානඤ්චං
පධානං 294

චු.

චුණ්ණං 429

චූ.

චූලනියා 439

චෙ.

චෙතනා 435
චෙතසා අභිවිරාජෙත්වා 454
චෙතසා චෙතො පරිච්ච 38
චෙතසා ඵුටො 287
චෙතසිකං 331
චෙතසිකා වා 373
චෙතසො 446
චෙතසො අවූපසමො 20
චෙතසො ආඝාතො 330
චෙතෙති 390
චෙතොවිමුත්ති 344
චෙතොවිමුත්තිං 367, 332
චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං 362

චො

චොරා බලවන්තො හොන්ති 324

ඡ.

ඡන්දරාගවඩ්ඪනීයෙ 454
ඡන්දරාගවිනයො ඡන්ද
රාගප්පහානං 453
ඡන්දසමාධිං 271
ඡන්දං ජනෙති 268
ඡන්දාගතිං ගච්ඡන්ති 326
ඡන්දා 401, 442, 454
ඡන්නං අනුත්තරියානං 66
ඡන්නං ධාතූනං 404
ඡෙත්වා 432
ඡබ්බස්සානි 447
ඡහි මාසෙහි ඡාරත්තූනෙහි 347

පිට්ඨිකානි.

ජ.

ජම්බුදීපෙ 264
ජරං අනතීතො 382
ජරාධම්මො 376, 382
ජරාභයං 406
ජරාය 296
ජවසම්පන්නො 449
ජලා 265

ජා.

ජාගරියං අනුයුත්තො 349
ජාණුස්සොණි 308
ජාතරූපං 432
ජාතික්ඛයං ඵෙතො 395
ජාතිජරං 362
ජාතිමරණසඞ්ඛයෙ 376
ජාතිමරණසම්භවෙ 376
ජාතියා 296
ජාතිවාදෙන 396
ජාතො 343
ජානතා 323, 434
ජානං පස්සං විහරන්ති 383
ජානාමි පස්සාමි 285
ජානියා 426
ජාපෙතුං වා 451
ජායන්තිපි 447

ජි.

ජිගුච්ඡති 382
ජිගුච්ඡිතබ්බා 357
ජිගුච්ඡෙය්‍යාථ 351
ජිණ්ණං 374
ජිණ්ණා 323, 389, 449

ජී.

ජීවකො කොමාරභච්චො 216
ජීවිතමදො 382
ජීවිතං 435

ජෙ.

ජෙට්ඨො 345
ජෙතවනෙ 9

පිට්ඨඞ්කානි.

ජෝ

ජෝතිමාලිකං 295
ජෝතෙන්ති 418

ඣා.

ඣානං 267
ඣායී 383
ඣායීනං 129, 240
ඣායීනං යදිදං තෙඤු 198

ඤ.

ඤත්තිචතුත්ථකම්මං පඤ්ඤත්තං 339
ඤත්තිදුතියකම්මං 338
ඤත්වා ධම්මං නිරූපධිං 382

ඤා.

ඤාණදස්සනපටිලාභාය 288
ඤාණදස්සනං පච්චුපට්ඨිතං 434
ඤාණං ච පන මෙ දස්සනං 453
ඤාණං වෙ හොති 443
ඤාති 434
ඤාතිමජ්ඣගතො 358
ඤායස්ස අධිගමාය 434
ඤායං ධම්මං කුසලං 324

ඨා.

ඨානගතං චිත්තං
කොසජ්ජාය සංවත්තනාය 452
ඨානමහං කායස්ස භෙදා
–පෙ–උපපජ්ජිස්සාමි 419
ඨානමෙතං විජ්ජති 247
ඨානං 431
ඨානාඨානෙ සණ්ඨාති 420, 421
ඨානෙති 387

ඨි.

ඨිතසීලී 443
ඨිතස්ස අඤ්ඤථත්තං 388
ඨිතියා 48

ත.

තක්කරස්ස 417
තගර 389, 446

පිට්ඨඞ්කානි.

තඞ්කම්මං කම්මසමුදයාය
සංවත්තති 454
තඩ්ඩාපන 401
තජ්ජනීයකම්මං 338
තජ්ජං වායාමං 428, 429
තඤ්ච ඛො 34
තණ්හක්ඛයවිමුත්තිනො 446
තණ්හක්ඛයාය පටිපන්නො
හොති 320
තණ්හාසංයොජනං 435
තණ්හාසෙනගො 435
තතියම්පි ඛො 438
තතියං දෙවදූතං 375
තතො අඤ්ඤං අනන්තරා 443
තත්තං අයොඛිලං 376
තත්ථ එවං වදාමි 401
තත්ථ තං කම්මං විපච්චති 364
තත්ථ නූන 321
තත්ථ පරිනිබ්බායී 444
තත්ථ මාතාපි පුත්තං
න පටිලභති 406
තත්‍ර 10, 417
තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො 313
තත්‍ර සිතො 455
තත්‍රිදං අඤ්ඤථත්තං 435
තථාගතප්පවෙදිතං 266
තථාගතං අනුස්සරති 428
තථාගතං අනුස්සරතො
චිත්තං පසීදති 428
තථාගතෙ ච
තථාගතසාවකෙ ච 335
තථාගතො 58
තථා චිත්තං භාවිතං 321
තථාතථා තං 449
තථා තථාස්ස විපාකං
පටිසංවෙදියති 459
තථාරූපානං අරහතං 410
තථාරූපො 362
තථාසන්තා 382
තථෙව තං හොති 399

පිට්ඨඞ්කානි.

තදධිමුත්තො 455
තදනුත්තරං 296
තදපි අකුසලං 426
තදභිනිවට්ටෙත්වා 454
තදවසරි 407
තදස්සාදෙති 455
තදහු 377
තදහු අකුසලං 420
තදහුපොසථෙ 427
තනුත්තා 444
තන්තස්ස පෙතස්ස 390
තන්තාවුතානං වත්ථානං 461
තපන්තෙ 411
තපනීයා 295
තපසා ව්‍යන්තිභාවං 434
තපස්සා ච භල්ලිකා ච 207
තප්පති 295
තබ්බහුලවිහාරී 455
තමෙනං භික්ඛවෙ නිරයපාලා 374
තමෙව සඞ්ගාමසීසං 344
තමො 394
තයිදං භො කච්චාන තථෙව 323
තයො පාසාදා අහෙසුං 379
තයොමෙ භික්ඛවෙ අත්ථවසෙ
සම්පස්සමානෙන 387
තයොමෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලා 355
තස්මා 36, 47, 294, 295, 296, 322, 348, 442
තස්මා එවරූපො පුග්ගලො
අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බො
න සෙවිතබ්බො 356
තස්මාතිහ ත්වං භික්ඛු 442
තස්මා ලොභඤ්ච දොසඤ්ච
මොහඤ්චාපි විද්දසු 372
තස්මිංයෙව භවෙ 455
තස්මිං සහස්සධා ලොකෙ 439
තසෙමත්තං 300
තස්ස 419
තස්ස එවං ජානතො එවං
පස්සතො 394

පිට්ඨඞ්කානි.

තස්ස එවං හොති 345
තස්ස ඛො තං 447
තස්ස න එවං හොති 345
තස්ස පාපියස්සිකා 339
තස්ස මය්හං 453
තස්ස මෙ අහු උස්සාහො 382
තං ආලොකං සඤ්ජානෙය්‍යුං 440
තං නෙ මයං පතිගණ්හාම 446
තං නමස්සන්ති ගොතමං 395
තං නිකාමෙති 455
තං වා පන අනභිසම්භවං
අප්පටිවිජ්ඣං 445
තං හොති 347

තා.

තා ඛො පන සාරිපුත්ත
දෙවතා දසපි හුත්වා 321
තාදිසංයෙව 450
තානං 390
තානි අභිභුය්‍ය 285
තානි ආපජ්ජතිපි වුට්ඨාතිපි 443
තායං වෙලායං 378
තාලවත්ථුකතං 371
තාව සහස්සධා 439
තාව සහස්සධා ලොකො 439

ති.

තිකණ්ණො 392
තිණගහනං 389
තිණවත්ථාරකො 339
තිත්තො ච තප්පෙතා ච 333
තිත්ථායතනානි 399
තින්දුකාලාතං 357
තිප්පාතං 388
තිබ්බා 442
තිරීටකානි 447
තිලකාහතගත්තං 474
තිසහස්සී මහාසහස්සී 439

තී.

තීණි නිමිත්තානි 452
තීණිමානි භන්තෙ 436
තීහි ඨානෙහි 387

පිට්ඨඞ්කා.

තු.

තුවටීයා 458
තුණ්හීභූතා තුණ්හීභූතා සඞ්ඝමජ්ඣෙ සජ්ඣායන්ති 324
තුම්හෙ ආවුසො 432
තුම්හෙ වෙපි භික්ඛවෙ 296
තුල්‍යසෙවී 367

තූ

තූලිකා 411

තෙ.

තෙ ච තත්ථෙව 312
තෙජොධාතු 401
තෙජොධාතුකුසලානං 178
තෙ තෙන ලාභං ලභන්ති 327
තෙන 377
තෙන ච විත්තිං ආපජ්ජති 455
තෙනහායස්මන්තො 401
තෙන හි 309, 393, 433
තෙන හි ගහපති 333
තෙන හි රාජකුමාර 373
තෙනුපසංකමි 308, 313, 416
තෙ පරිබ්බාජකා සරභං පරිබ්බාජකං එතදවොචුං 416
තෙ භික්ඛූ 11
තෙවිජ්ජෙසු බ්‍රාහ්මණෙසු දානං දදෙය්‍ය 396
තොසෙන්තා භණන්ත 417
තෙසු දණ්ඩං නික්ඛිපාහි 428
ත්‍යස්ස 389

ථා.

ථාමවා 352, 449
ථාමසා පරාමස්ස අභිනිවිස්ස 328
ථාලිපාකො 396

ථි.

ථිනමිද්ධං 20
ථිනස්ස ච පනූදනං 396

ථු.

ථුල්ලඵුසිතකෙ 448

පිට්ඨඞ්කා.

ථූ.

ථූපාරහා 329

ථෙ.

ථෙතා 430
ථෙය්‍යෙන කූටකම්මෙන මුසාවාදෙන වූහයං 359
ථෙරම්පහං න වදෙය්‍යං 330
ථෙරොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති 324

ද.

දක්ඛකම්මකාරපුත්ත සුපරිකම්මකතං 411
දක්ඛිණෙය්‍යානං 124, 313
දක්ඛිණෙය්‍යො 449
දණ්ඩපරායනං 374
දන්තවිදංසකං හසිතං 453
දන්තං 31
දන්තා 391
දඩ්ඪවිරාගී 424, 425
දබ්බජාතිකො 457
දබ්බො 152
දමො 387
දයාපන්නා 430
දලිද්දෙ 344
දස්සනකාමො සීලවතං 384
දස්සනං හොති 410
දහරතරො 323
දහරභූමි 323
දළ්හපරක්කමො 352, 449

දා.

දානසංවිභාගරතො 384
දානානි 335
දායකානං 208
දායකෙන ඤත්තා ජානිතබ්බා 261
දායිකානං 219
දාරුචීරියො 151
දාසකම්මකරපොරිසස්ස 381

දි.

දිට්ඨධම්මවෙදනීයං 450
දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං 311

පිට්ඨඞ්කානි.

දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාය 288
දිට්ඨධම්මාභිනිබ්බුතා 376
දිට්ඨධම්මිකං 293
දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං 338
දිට්ඨප්පත්තො 327, 553
දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජති 325
දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති 449
දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා 419
දිට්ඨිවිපත්ති 337
දිට්ඨිවිසුද්ධි 337
දිට්ඨිසම්පදා 337
දිට්ඨිසම්පන්නො 247
දිට්ඨි හි භික්ඛවෙ පාපිකා 259
දිට්ඨෙව ධම්මෙ 364
දින්නාදායී 430
දින්නපාටිකඞ්ඛී 430
දිපදානං අග්ගො 66
දිබ්බචක්ඛුකානං යදිදං
අනුරුද්ධො 104
දිබ්බා වත භො කායා
පරිහායිස්සන්ති 377
දිබ්බො මෙ එසො තස්මිං
සමයෙ චඞ්කමො හොති 412
දියඩ්ඪං සික්ඛාපදසතං 442
දිවාදිවස්ස 427
දිසා භජන්ති 439
දිසා විරොචනා 432
දිසාසු 436

දී.

දීඝත්තාය 300

දු.

දුක්කතකම්මකාරී 341
දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස 406
දුක්ඛක්ඛයා වෙදනාක්ඛයො 434
දුක්ඛසමා 297
දුක්ඛස්ස 356
දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය 388
දුක්ඛා 462
දුක්ඛානං 388

පිට්ඨඞ්කානි.

දුක්ඛිතං 375
දුක්ඛෙති 296
දුබ්බුද්ධියා 337
දුග්ගති 33
දුග්ගතිපාටිකඞ්ඛා 426
දුග්ගහීතෙති 324
දුට්ඨමිත්තො 248
දුට්ඨාරුකා 356
දුත්තප්පයා 333
දුද්දසිකො 345
දුන්නික්ඛිත්තඤ්ච පද
ව්‍යඤ්ජනං 309
දුන්නික්ඛිත්තස්ස භික්ඛවෙ
පදව්‍යඤ්ජනස්ස අත්ථොපි
දුන්නයො හොති 309
දුප්පජහා 333
දුප්පමෙය්‍යො 455
දුබ්බණ්ණකායා 449
දුබ්බණ්ණො 345
දුබ්භගෙට්ඨ නාවසාදයෙ 428
දුබ්භාසිතභාසී 341
දුබ්භාසිතං 423
දුබ්භික්ඛං 391
දුම්මඞ්කූනං 338
දුම්මෙධා 392
දුම්මෙධො 460
දුරක්ඛාතෙ භික්ඛවෙ
ධම්මවිනයෙ 261
දුරභිසම්භවානි 294
දුස්සස්සං 391
දුස්සීලො 345, 449
දුස්සීලො පාපධම්මො 327
දුස්සීල්‍යමලං 342

දූ.

දූරෙ පාතී හොති 461

දෙ.

දෙය්‍යධම්මං 396
දෙවතා අනුස්සරති 429
දෙවතානං 398
දෙවතුපොසථං 429

පිට්ඨඞ්කානි.

දෙවදූතානි 373
දෙවානං තාවතිංසානං 377
දෙවානං පියමනාපානං 154
දෙවෙ 448
දෙවො න සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡන්ති 391

දො.

දොමනස්සානට්ඨභයං 363
දොමනස්සී 296
දොවචස්සතා 332
දොසං 356
දොසො 364

ධ.

ධතානං ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛන්ති 266
ධම්මකථිකානං 196, 206
ධම්මචක්ඛුං 448
ධම්මචාගො 335
ධම්මච්ඡන්ද භික්ඛුසඞ්ඝච්ඡන්ද 303
ධම්මට්ඨපටිසංයුත්තා 423
ධම්මට්ඨිතතා 461
ධම්මතක්කපුරෙජවං 363
ධම්මදානං 335
ධම්මදෙසනා අනුසඤ්ඤුතා 354
ධම්මද්ධජො ධම්මකෙතු 346
ධම්මධරා 352
ධම්මනියාමතා 461
ධම්මපටිසංවෙදී 387
ධම්මපමොදිතානං සතං 453
ධම්මපරියෙට්ඨී 336
ධම්මපූජා 336
ධම්මභොගො 335
ධම්මරතනං 336
ධම්මරාජා 347
ධම්මරාජා සොපි න අරාජකං 346
ධම්මලද්ධෙහි 359
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං 273
ධම්මවිතක්කං අවසිස්සන්ති 451
ධම්මවුද්ධි 336
ධම්මවෙපුල්ලං 336
ධම්මසඞ්ගහො 336
ධම්මසම්භාරො 336
ධම්මසන්නිචයො 336
ධම්මසංවිභාගො 336
ධම්මස්ස ච අනුධම්මං ව්‍යාකරොන්ති 391
ධම්මං 355
ධම්මං අධම්මොති දීපෙන්ති 49
ධම්මං අනුස්සරති 428
ධම්මං අපචායමානො 346
ධම්මං ගරුකරොන්තො 345
ධම්මංයෙව 347
ධම්මං සක්කරොන්තො 346
ධම්මාධම්මෙන 359
ධම්මාධිපතෙය්‍යා 346
ධම්මාධිපො 383
ධම්මානුකම්පා 336
ධම්මානුග්ගහො 336
ධම්මානුධම්මපටිපන්නො 360
ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජන්ති 266
ධම්මානුසාරී 327
ධම්මානුස්සති 258
ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං 347
ධම්මිකො 346, 347
ධම්මිද්ධි 366
ධම්මූපොසථං 429
ධම්මෙනෙව අනුත්තරං ධම්මචක්කං පවත්තෙන්ති 347
ධම්මෙනෙව චක්කං වත්තෙන්ති 346
ධම්මෙසනා 336
ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී 268
ධම්මො 346, 460

ධා.

ධාතුකුසලතා 332
ධාතුයො 402
ධාරෙන්ති 266

ධි.

ධිතිමන්තානං 160

ධී

ධීරං 395

ට්ඨකථා නි.

ධීරසම්මතෙ 392

ධු

ධුතවාදානං 92

ධො

ධොරය්හා 391
ධොවති 451

න

න අඤ්ඤං ලපිතලාපනං 395
න අඤ්ඤ විතතං උපට්ඨපෙන්ති 327
න අද්දස 458
න ආතප්පං කරොති තස්ස
නිබ්බත්ථාය 426
න ඉති භවාභවහෙතු 383
න උත්තානී කරොන්ති 327
න උප්පාදො පඤ්ඤායති 388
න එකොදිභාවාධිගතො 451
න එළකමන්තරං 463
න එහි භද්දන්තිකො 463
න කුක්කුච්චායිතබ්බං 333
න කුම්භිමුඛා 463
නකුලපිතා ගහපති 216
නකුලමාතා ගහපතානි 246
න බළොපිමුඛා 463
න ඛො අහං 309
න ඛොත් 353
න ඛොත් භන්තෙ එකංසෙන 435
න ඛොත්‍යාහං 397
න ඛො පනස්සාහං 379
න ගබ්භිනියා 464
න ච අඤ්ඤමඤ්ඤං
ව්‍යාබාධෙන්ති 321
න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති 335
න ච නිජ්ඣත්තිං උපගච්ඡන්ති 328
න ච නිජ්ඣාපෙන්ති 328
න ච පනස්ස පුලභරූපො.
සමසමො පඤ්ඤාය 435
න ච පුඤ්ඤානි කුබ්බති 359
න ච මම ක්වචිනි කත්ථචි
කිඤ්චනතත්ථි 428

පිට්ඨකථා නි

න ච සඤ්ඤත්තිං
උපගච්ඡන්ති 328
න චන්දනං තගරමල්ලිකා වා 436
න චෙව අඤ්ඤමඤ්ඤං
පටිපුච්ඡන්ති 327
න චෙව භොගා තථාරූපා 359
නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනං 431
න තං කම්මං කම්මනිරොධාය 454
න තිට්ඨභද්දන්තිකො 463
නත්ථි අයං ලොකො 456
නත්ථි කාමෙසු පදෙසො 455
නත්ථි කුහිඤ්චි 362
නත්ථි තං සංයොජනං 448
නත්ථි දින්නං 456
නත්ථි පරලොකො 456
නත්ථි මාතා නත්ථි පිතා 456
නත්ථි සත්තා ඔපපාතිකා 456
නත්ථි සා ඉද්ධි වා
ආනුභාවො වා 447
නයෙව භික්ඛවෙ 312
න ථුසොදකං 464
න දීඝත්තාය 300
නදීමුඛෙ 261
නදීවිදුග්ගං 264, 389
න පටිප්පස්සද්ධලද්ධො 451
න පණීතො 451
න පරෙසං පාභතං
පලුම්පන්තො චරති 294
න පුප්ඵගන්ධො පටිවාතමෙති 436
නප්පවත්තිතො අභෙසුං 460
න බාහුලිකා හොන්ති 448
න භද්දකං මරණං හොති 454
නමස්සෙය්‍ය 361
න මහප්ඵලං 449
න මහප්ඵලො 427, 428
න මහාජුතිකො 427
න මහානිසංසං 449
න මහානිසංසො 427
න මහාවිප්ඵාරො 427
න යත්ථ සා 464

පිට්ඨඞ්කානි.

නයිධ පඤ්ඤායෙථ මාතා 297
න රූපානං පරිඤ්ඤං 459
න ලිප්පති කාමෙසු 323
න වණ්ණවාදී 446
න වදෙය්‍ය 330
නවං ච කම්මං කරොති 434
න වාචං පයුතං භණෙ 423
නවානං කම්මානං 434
න විරියං ආරභන්ති 325
න විරවන්ති 327
න විස්සජ්ජෙන්ති 334
න වෙදනානං පරිඤ්ඤං 459
නවො 449
න සක්කච්චං කම්මන්තං අධිට්ඨාති 351
න සක්කච්චං සමාධිනිමිත්තං අධිට්ඨාති 351
න සඞ්කිත්තීසු 464
න සණ්ඨාති 460
න සන්තසන්ති 329
න සමුස්සෙය්‍ය මත්තනො 423
න සම්පජානමෙව 323
න සාථලිකා 448
න සික්ඛාකාමො 446
න සුප්පතිකාරං වදාමි 355
න සොචති 359
නහාපනෙන 362
නහි භවං කච්චායනො බ්‍රාහ්මණො 323
නහි මෙත්ථ භික්ඛවෙ අභබ්බතා වුත්තා 443
නහි සන්තෙන උපාසරෙ 392
න හෙඨා පාසාදා ඔරොහාමි 381
න හොති පච්චත්තං සහධම්මිකො සමණවාදෙ 402
න හොන්ති 332
නළාගාරා 340

නා.

නාගච්ඡති 396
නාඤ්ඤම්පි ඛායති 450
නාද්දසං 374
නානාකරණං 347
නානාධාතුපටිවෙධො 63, 282
නානුපතිස්සන්ති 463
නානුභවන්ති 432
නාභිස්ස විස්සන්ති 460
නාපරං ඉත්ථත්තාය 395
නාබ්භනුමොදිතා 341
නාභිහරෙ 423
නාමගොත්තං 410
නාමං 332
නාවුතිකො 323
නාස්ස වණ්ණං පරික්ඛරෙ 391
නාස්සු 362
නාහං ක්වචනි කස්සචි කිඤ්චනතස්මිං 428
නාහං භබ්බො එතරහි කාමානි පතිසෙවිතුං 382
නාහං භික්ඛවෙ 12

නි.

නිකාමලාභී 411
නික්කමධාතු 28
නික්කුජ්ජිතං 303
නික්කුජ්ජො 360
නික්ඛිත්තධුරා 325
නික්ඛිත්තං 259
නික්ඛිපති 333
නිගණ්ඨුපොසථො 427
නිග්ගහො 402
නිච්චතො උපගච්ඡෙය්‍ය 247
නිච්ඡාතො 420
නිජ්ජරා විසුද්ධියා 434
නිජ්ඣාම 463
නිට්ඨා 459
නිදානානි 354, 364
නිද්ධාවති 451
නින්හාතපාපකං 456
නිපකො 383, 388
නිපතන්ති 352

පිට්ඨඞ්කානි.

නිප්පීතිකං 331
නිප්පුරිසෙහි 381
නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය 434
නිබ්බානං 32
නිබ්බානාය 256
නිබ්බිදානුපස්සිනා 296
නිබ්බුතො 392, 420
නිමන්තණං 463
නිමිත්තෙන ආදිසති 397
නියතො 444
නියස්සකම්මං 338
නියාමං කුසලෙසු ධම්මෙසු
සම්මත්තං 354
නිය්‍යාතුං 324
නිරයම්පි ගච්ඡති 455
නිරයො 33, 310
නිරාමිසං 331
නිරාසො 344, 362
නිරූපධිසුඛං 330
නිරූපධි 373
නිරොධසඤ්ඤං භාවෙති 287
නිරොධාය 256, 320
නිරොධො හොති 406
නිල්ලොපං 389
නිසීදි 301
නිස්සයසම්පන්නා 352
නිස්සාය 346
නිස්සාරණීයං 338
නිහිතදණ්ඩා නිහිතසත්ථා 429
නිහීයති 357

නී

නීතත්ථං 310
නීතත්ථො සුත්තන්තොති දීපෙති 310
නීලනිදස්සනානි 285
නීලනිභාසානි 285
නීලවණ්ණානි 285
නීලානි 285
නීවරා 447

පිට්ඨඞ්කානි.

නෙ.

නෙක්ඛම්මසුඛං 330
නෙක්ඛම්මෙ දට්ඨුඛෙමතං 382
නෙක්ඛං ජම්බොනදං 411
නෙතං ඨානං විජ්ජති 247
නෙතං මම 461
නෙය්‍යත්ථං සුත්තන්තං 310
නෙරයිකා 455
නෙලා 358
නෙව ආදිං මනසි කරොති 360
නෙව ඔක්කමති 354
නෙව වුට්ඨාති තම්හා ආබාධා 353
නෙසං 347
නෙසාදකුලෙ 344

නො.

නො අසබ්බතාරම්මණා 332
නොති තං වදෙය්‍ය 330
නො දයකෙන 263
නො පටිග්ගාහකෙන 261
නො පටිපුච්ඡාවිනීතා 326
නො විස්සජ්ජෙති 397
නො හිතානුකම්පී 330

ප.

පක්ඛහතො 345
පග්ගහො 452
පග්ගාහො 332
පගෙව ඛො පන 351
පඞ්කධා නාම කොසලානං
නිගමො 446
පච්චත්තං වෙදිතබ්බො 390
පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහි 434
පච්චත්ථිකෙහි 347
පච්චන්තිපි 427
පච්චන්තිමෙ වා ජනපදෙ
අනුසඤ්ඤාතුං 324
පච්චයිකා 430
පච්ඡිමං ජනතං අනුකම්ප
මානො 311
පච්ඡිමා ජනතා 325, 448

පිට්ඨඞ්කානි.
පච්ඡිමිකා 298
පජහති 297, 298
පජහති එකං ධම්මං 422
පජාපතියො 373
පජාය අනුකම්පකා 361
පජ්ජොතස්සෙව නිබ්බානං 446
පඤ්ඤත්තං 49
පඤ්ඤත්තෙන අනුපඤ්ඤත්තං 339
පඤ්ඤානිරොධිකා 433
පඤ්ඤාපටිලාභාය 288
පඤ්ඤාපභෙදාය 288
පඤ්ඤා භාවියති 311
පඤ්ඤාය 453
පඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣ පස්සති 455
පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමි 357
පඤ්ඤාවන්තො අජළා
අනෙළමූගා 265
පඤ්ඤාවිමුත්ති 344
පඤ්ඤාවිමුත්තො 327, 332
පඤ්ඤාවුඩ්ඪියා 47
පටලිකත්ථතො 373
පටලිකා 411
පටිකත්ථතො 373
පටිගච්චෙව 442
පටිග්ගාහකෙන මත්තා ජානි
තබ්බා 262
පටිග්ගාහකා 310
පටිඝනිමිත්තං 19, 334
පටිඝාතාය 338
පටිච්ඡන්නකම්මන්තස්ස 310, 345
පටිච්ඡන්නං 303
පටිජාගරොන්ති 377
පටිඤ්ඤාතකරණං 339
පටිනිස්සග්ගාය 339
පටිපදං 446
පටිපදාය න සණ්ඨාති 421
පටිපදාය සණ්ඨාති 422
පටිපන්නා හොති 320, 348
පටිපුච්ඡාවිනීතා 461

පිට්ඨඞ්කානි.
පටිබලා 265
පටිබලො 352
පටිබාහති 462
පටිභානවන්තානං 149
පටිභානෙය්‍යකානං 179
පටිවිවරන්ති 327
පටිවිරතා 429
පටිසඞ්ඛානබලං 298, 386
පටිසන්ථාරො 336
පටිසම්භිදප්පත්තානං 159
පටිසංවෙදෙති 400
පටිසාරණීයකම්මං 338
පටිසෙවනාය නත්ථි තිත්ති 454
පට්ටකාය 451
පඨමං දෙවදූතං
සමනුයුඤ්ජති 375
පඨමං උප්පජ්ජති 42
පඨමං සරණං ගච්ඡන්තානං 207
පඨමං සලාකං ගණ්හන්තානං 146
පඨමජ්ඣානසහගතං 287
පඨමා විජ්ජා 394
පඨමෙන වයසා 323
පඨවිකසිණං භාවෙති 286
පඨවිධාතු 402
පඨවිධාතුයා 435
පණීයං 351
පණීතතරං 399
පණීතතරො 353
පණීතං 420
පණීතදායකානං 213
පණීතදායිකානං 244
පණීතාය ධාතුයා 435
පණ්ඩිතපඤ්ඤත්තානි 387
පණ්ඩිතො ථෙරොත්වෙව සඞ්ඛං
ගච්ඡති 323
පණ්ඩුකම්බලෙ නික්ඛිත්තං 411
පණ්ණගාරො 392
පණ්ණසන්ථරෙ 372
පතිකිට්ඨා 462

පිට්ඨඞ්කානි.

පතිගණ්හාතු 446
පතිට්ඨීයති 356
පතිරූපො උපට්ඨාකො 353
පතිසල්ලාණා 416
පත්තක්ඛන්ධො 417
පත්ථනා 435
පදකො වෙය්‍යාකරණො 393
පදක්ඛිණං කායකම්මං 463
පදක්ඛිණාති කත්වාන 463
පදරං 448
පදහති 268
පදහිංසු 457
පදාලෙති 461
පදීපෙය්‍යස්ස 345
පදුට්ඨචිත්තං 33
පදුමං 379
පදෙසං පදෙසකාරී 444
පධානසඞ්ඛාරසමන්නාගතං 271
පධානානි 294
පනතානි 311
පබ්බජ්ජාසුඛං 330
පබ්බතකන්දරපදරසාඛා 448
පබ්බතවිසමං 265, 389
පබ්බාජනාය 426
පබ්බාජනියකම්මං 338
පභඞ්ගු 451
පභස්සරං 34
පභාසන්ති 432
පමාදස්ස 339
පමාදිංසු 292
පමාදො 42
පමුඛෙ පාතුරහොසි 321
පමුට්ඨං 292
පයතපාණී 384
පයිරුපාසිතබ්බො 356
පරක්කමධාතු 28
පරතො ච ඝොසො 334
පරධම්මාපසාදනා 433
පරමසුබ්බුමාලො 378
පරම්පි ගන්ත්වා 400

පිට්ඨඞ්කානි.

පරව්‍යාබාධාය 350
පරං 383
පරං යොජනසතං 427
පරායනං 390
පරිකප්පෙ න සණ්ඨාති 421
පරිකප්පෙ සණ්ඨාති 421
පරික්ඛයා 444
පරික්ඛයාය 339
පරිචාරයමානො 381
පරික්ඛීණභවසංයොජනො 378
පරිජානාති එකං ධම්මං 422
පරිඤ්ඤාය 339, 464
පරිතපාති 284
පරිතෙන 451
පරිතෙනා 450
පරිදෙවති 296
පරිනිබ්බානාය 455
පරිනිබ්බායිස්සති 441
පරිනිබ්බුතො 373
පරිපඤ්හති 352
පරිපන්ථෙපි තිට්ඨති 389
පරිපුච්ඡති 352
පරිපූරකාරී හොති 443, 444
පරිපූරිස්සන්ති අසුරකායා 377
පරිභුඤ්ජති 41
පරිභුඤ්ජන්ති 327
පරිමණ්ඩලෙහි පදව්‍යඤ්ජනෙහි 341
පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා 412
පරියෙන්තා 376
පරියාදිණ්ණචිත්තො 390
පරියායභත්තභොජනං 464
පරියායං 406
පරියොදපනා හොති 428, 429
පරියොදාතො 411
පරියොධාය අත්ථං භණිස්සන්ති 389
පරියොනද්ධො 426
පරියොසානං 339
පරිවාසදානං 338
පරිවාරසම්පදා 267
පරිසකසටො 326

පිට්ඨඞ්කානි.

පරිසගතො 358
පරිසමණ්ඩො 326
පරිසුද්ධං 360, 409, 411
පරිහරන්ති 439
පරෙති 460
පරොවරානි 362
පලාලපීඨකං 294
පලාසො 337
පලිඝපරිවත්තිකං 293
පලිතකෙසං 374
පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා 412
පල්ලඞ්කො 411
පවත්තඵලභොජී 447
පවත්තන්ති 387
පවත්තිතං 68
පවාරණා පඤ්ඤත්තා 338
පවාරණට්ඨපනං පඤ්ඤත්තං 338
පවිවෙකෙ 325
පවිවෙකෙ පුබ්බඞ්ගමා 448
පවෙදෙති 408
පවෙධමානං 374
පසන්නානං භීයොභාවාය 333
පසය්හ මාරං 383
පසවති 334
පසවන්ති 383, 387
පසාදජං 423
පසාදනීයෙ ඨානෙ අප්පසාදං 335
පසාදං උපදංසෙති 335
පස්සතා 323, 434
පස්සද්ධකායො 448
පස්සන්තං 33
පස්සම්පිස්ස න පටිකරෙය්‍යං 330
පහානසඤ්ඤං භාවෙති 287
පහානාය 339
පහාය 297, 298, 429
පහිතත්තස්ස 394
පහීයති 27
පහූතසත්තරතනානි 431
පංසුකූලානි 447

පිට්ඨඞ්කානි.

පා.

පාකතින්ද්‍රියා 325
පාකතින්ද්‍රියො 455
පාටිහාරියපක්ඛඤ්ච 378
පාටිහාරියානි 397
පාණහරානං 388
පාණාතිපාතං 429
පාණාතිපාතිනො භවිස්සන්ති පුබ්බෙකතහෙතු 401
පාණූපෙතං 308
පාතව්‍යතං 455
පාතිමොක්ඛට්ඨපනං 338
පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො 319
පාතිමොක්ඛං පඤ්ඤත්තං 338
පාතිමොක්ඛුද්දෙසො 338
පාතුකරිස්සති 417
පාතුභාවො 64
පාදෘතං ධොවතෙන 362
පාදෙ පාදං අච්චාධාය 350
පාහෙත 361
පාපකානං 268
පාපකානි 369
පාපකො 294
පාපතිකො 351
පාපභික්ඛු බලවන්තො හොන්ති 324
පාපමිත්තතා 46, 332
පාපිච්ඡානං පක්ඛුපච්ඡෙදාය 338
පාපිට්ඨතරො 383
පාරගූ 393
පාරගූ සබ්බධම්මානං 392
පාරිපන්ථිකො 391
පාරිපූරියා 268
පාරෙවතාසු 391
පාවාරානං 462
පාහුණෙය්‍යො 449

පි.

පිඤ්ඤුකාදයො 447
පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො 442
පිණ්ඩොලභාරද්වාජො අහොසි 111

පිට්ඨඞ්කානි.

පියචක්ඛු 325
පියචක්ඛූනි 448
පිහිතවාතපානා 340
පිළින්දි 154
පීති ජායති 448

පු.

පුක්කුසකුලෙ 344
පුග්ගලප්පසාදකානං 216
පුග්ගලස්ස බහුකාරා 355
පුග්ගලො 54
පුඞ්ගවො 391
පුඤ්ඤානි කරොන්ති 377
පුණ්ඩරීකං 379
පුණ්ණො මන්තාණිපුත්තො 113
පුත්තා ඉමං ලොකං
අනුවිචරන්ති 377
පුථුපඤ්ඤෙදස්ස 359
පුප්ඵභාණී 358
පුබ්බකාරී 333
පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙ 361
පුබ්බාරාමෙ 313
පුබ්බෙ කතහෙතු 400
පුබ්බෙ නිවාසං 395
පුබ්බෙ නිවාසං අනුස්ස
රන්තානං 111, 203
පුබ්බෙව සම්බොධා 454
පුබ්බෙ සුදං 395
පුරත්ථිමෙසු ජනපදෙසු 322
පුරාණඤ්ච කම්මං 434
පුරාණසබ්‍රහ්මචාරී 458
පුරාණානං කම්මානං 434
පුරිමිකා 298
පුරිසත්ථාමෙන 296
පුරිසපුග්ගලො 400
පුරිසදම්මස්ස 462

පූ.

පූගමජ්ඣගතො 358
පූජිතා හොන්ති 360

පෙ.

පෙච්ච 363

පිට්ඨඞ්කානි.

පෙමනීයං 358
පෙසලානං 338
පෙසලා භික්ඛූ තස්මිං සමයෙ
දුබ්බලා හොන්ති 324

පො.

පොක්ඛරණීරාමණෙය්‍යකං 264
පොත්ථකො 449
පොරී 358
පොසකා 312, 361

ඵ.

ඵරුසෙන 461
ඵලන්තියා 329
ඵලං විපාකො 456
ඵස්සායතනානි 402
ඵස්සිතග්ගලා 340

ඵා.

ඵාතිකරෙය්‍ය 358

ඵු.

ඵුස්සකරවිතං රවිස්සාමි 418

ම.

මක්ඛලී 261
මක්ඛලිමොඝපුරිසො 261
මක්ඛිකා 460
මක්ඛො 337
මග්ගං ආචික්ඛෙය්‍ය 303
මචලප්පත්තො 345
මච්චුහායිනං 395
මච්ඡගුම්බං 33
මජ්ඣං 359
මජ්ඣිමා 467
මජ්ඣිමාය ධාතුයා 435
මජ්ඣිමෙසු ජනපදෙසු 265
මජ්ඣිමො 449
මඤ්ච පීඨායං ච සයෙථ
සන්ථතෙ 431
මඤ්ජුස්සරානං 110
මත්තසො කාරී 443
මදස්ස 339
මද්දවං 336
මධුභාණී 358

පිට්ඨඞ්කානි.

මනසා 374
මනසි කරොති 41
මනසිකාරකුසලතා 332
මනාපදායකානං 213
මනාපෙන පච්චුපට්ඨිතා අස්ස 373
මනුස්සභූතං මජ්ඣෙ ලොකෙ උප්පන්නා 261
මනොදුච්චරිතං 294
මනොපවිචාරා 402
මනොඵස්සායතනං 403
මනොමයං 118
මනොමොනෙය්‍යං 457
මනොසඞ්ඛාරා පණිහිතා 398
මනොසුචරිතං 294
මන්තධරො 393
මම එවං විහාරිනො 382
මමෙව 300
මයමස්සු 396
මයමස්සු භො ගොතම බ්‍රාහ්මණා 389
මයං ඛො ආවුසො 432
මරණධම්මා 375
මරණසඤ්ඤං භාවෙති 286
මරණෙන 296
මල්ලපුත්තො 152
මසාණාති 447
මහතො අනත්ථාය සංවත්තන්ති 30, 48
මහතො කායස්ස පදාලෙතා 461
මහතො සංවෙගාය 288
මහද්ධනා 352
මහන්තං 376, 450
මහප්ඵලං 391
මහල්ලකා 389
මහල්ලකෙ 323
මහාකස්සපො 92
මහාචොරො 389
මහානදියො 448
මහානාමො සක්කො 213

පිට්ඨඞ්කානි

මහානිරයෙ 376
මහාපඤ්ඤතං 84
මහාපරිසානං 165
මහාපුරිසලක්ඛණං 393
මහාභිඤ්ඤප්පත්තානං 204
මහාභොගා 358
මහාරජ්ජං 441
මහාසයනං 431
මහාසාලා 388
මහාසාවජ්ජා 425
මහාසොබ්භා 448
මහිච්ඡතා 42
මං අච්චගමා 446
මංකුභූතො 417
මා අනුස්සවෙන 418
මා ආකාරපරිවිතක්කෙන 418
මා ඉතිකිරාය 418
මා එවං විතක්කයිත්ථ 399
මා තක්කහෙතු 418
මාතරං 248
මාතරි ච පිතරි ච 335
මාතාපිතුඋපට්ඨානං 387
මාතාපි පුත්තං න පටිලභති 406
මාතාපි පුත්තං පටිලභති 406
මාතිකාධරා 352
මාතිතො ච පිතිතො ච 393
මාතුච්ච පිතුච්ච 312
මානත්ථද්ධතං 338
මා නයහෙතු 418
මානස්ස 339
මා තං සීතං වා 379
මානුසිං වාචං නාභාසන්ති 329
මා පරම්පරාය 418
මා පිටකසම්පදානෙන 418
මා භබ්බරූපතාය 419
මායා 337
මායාසහධම්මරූපං විය ඛායති 399
මාලා 431
මා සමණො නො ගරු 419
මාහෙවං උදයි මාහෙවං උදයි 441

පිට්ඨඞ්කානි.

මි.

මිගදායෙ 347
මිගාරනත්තා 419
මිගාරමාතුපාසාදෙ 313
මිච්ඡාදිට්ඨි 258, 447
මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස 258, 260
මිච්ඡාදිට්ඨිපරමානි 260
මිච්ඡාදිට්ඨියා භික්ඛවෙ සමන්නාගතා සත්තා 258
මිච්ඡාධම්මපරෙතා 391
මිච්ඡාපටිපජ්ජමානො 335
මිච්ඡාපටිපත්තාධිකරණහෙතු 24
මිච්ඡාපණිහිතං 32
මිච්ඡාපණිහිතෙන චිත්තෙන 32

මු.

මුඛරා 325
මුඛරො 455
මුඛසත්තීහි විතුදන්තා 325
මුච්ඡිතා 327
මුච්ඡිතො 457
මුට්ඨස්සච්චං 337
මුට්ඨස්සති 325
මුට්ඨස්සතීනං 402
මුත්තචාගො 384
මුත්තාචාරො 463
මුදුතාය 34
මුද්ධාවසිත්තස්ස 334
මුනි 395
මුසාවාදා 430

මූ.

මූලගන්ධො 436
මූලජාතා පතිට්ඨිතා 392
මූලාය පටිකස්සනං 338
මූලඝස්ස 330

මෙ.

මෙ 24
මෙත්තං 267
මෙත්තං චිත්තං 40
මෙත්තා චෙතොවිමුත්ති 28
මෙථුනා 480

පිට්ඨඞ්කානි.

මො.

මොක්ඛමක්ඛාතං 328
මොදති 362
මොහජ්ඣාපවිද්ධසු 372
මොඝො 364

ය.

යක්ඛා 391
යජාම 396
යඤ්චෙව කායකම්මං යථාදිට්ඨි සමත්තං සමාදින්නං 259
යඤ්ඤං 396
යඤ්ඤාධිකරණං 396
යඤ්ඤෙසු 396
යතො 388
යත්ථිදං 12
යථා 381
යථා අජෙලකා 297
යථා කට්ඨම්පන බ්‍රාහ්මණ 392
යථා තං 394
යථාතො ධම්මෙයස්ස 373
යථාදිට්ඨි 259
යථාදිට්ඨිස්ස ච පධානං 337
යථාධම්මං 382
යථාධම්මං න පතිගණ්හාති 309
යථාපටිපන්නා 396
යථාභතං නික්ඛිත්තො 33
යථාභූතං නප්පජානාති 36
යදිදං 34, 74, 396
යදිදං ආරඤ්ඤකත්තං 266
යදිදං පඤ්ඤාපරිහානි 47
යදිදං පඤ්ඤාවුද්ධි 47
යදිදං මහාපජාපතී ගොතමී 158
යදිදං සකුලා 199
යන්තං 396
යවසූකෙපි 32
යස්මිං කස්මිඤ්චි ජාතියෙ 391
යස්මිං භික්ඛවෙ අධිකරණෙ 300
යස්ස ඛො පන තෙ අත්ථාය ධම්මො දෙසිතො 417

පිට්ඨඞ්කානි.

යස්සත්ථාය 296
යං 247, 294
යං ඉච්ඡි අරහං අස්ස සම්මාසම්බුද්ධො 254
යං එවං පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨති 12
යං කිඤ්චි රූපං 461
යං ච සමාදපෙති 261
යං තෙන පකතං කම්මං අප්පං වා යදි වා බහුං ඉධෙව තං වෙදනීයං 372
යං පාපං 298
යං පුථුජ්ජනො 247
යං ස හොති 419

යා.

යා අවිජ්ජා සා පහීයති 311
යාගො 335
යා ච අප්පටිවානිතා 296
යා ච අසන්තුට්ඨිතා 295
යා ම චෙතනා 259
යාවයොගො 384
යාවෙය්‍යාසි 117
යාවකීවං 453
යාවජීවං සාරාණීයං 343
යාවඤ්චිදං 410
යාවතජ්ඣා 461
යාවතා 432
යාවතා ච විනීතා 461
යාවදෙව මමත්ථාය 379
යා විජ්ජාභාගියා 311
යාසු කාසු ච එතාසු 391
යාහං 294

යු.

යුවා 323

යෙ.

යෙ ඉමං ධම්මපරියායං න අස්සොසුං 322
යෙ ඔදකා 265
යෙ කෙචි 41

පිට්ඨඞ්කානි

යෙන තා දෙවතා 321
යෙන භගවා 410
යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි 301, 389
යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු 414
යෙභුය්‍යෙන 339
යෙ ලභන්ති තථාගතං දස්සනාය 266
යෙ විරුද්ධා 423

යො.

යො ආරද්ධවිරියො සො දුක්ඛං විහරති 263
යො ආරද්ධවිරියො සො සුඛං විහරති 263
යො කුසීතො සො දුක්ඛං විහරති 263
යො කුසීතො සො සුඛං විහරති 263
යො ඛො මං පරිබ්බාජකා 417
යො ච සමාදපිතො තථත්තාය පටිපජ්ජති 261
යො ච සමාදපෙති 261
යො ධම්මං දෙසෙති 387
යොධාජීවො රාජාරහො 461
යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති 348
යොනිසො පඤ්හං කත්තා 342
යොනිසො පදහන්ති 266
යොනිසො භික්ඛවෙ මනසිකරොතො 30
යොනිසො මනසිකරොතො 27, 28
යොනිසො මනසිකාරො 258
යොපස්ස මාදිසො නරො 378
යොබ්බනමදෙ 382
යො රාගො සො පහීයති 311

ර.

රඤ්ඤො අඞ්ගන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති 461
රඤ්ඤො අඞ්ගං 448
රට්ඨපාලො 141
රත්තඤ්ඤූනං 77
රත්තන්ධකාරතිමිසායං 356

පිට්ඨකානි.

රා.

රාගස්ස භික්ඛවෙ අභිඤ්ඤාය 339
රාගො ලොභො 424
රාජභොගො 448, 461
රාජානො ගහෙත්වා විවිධා කම්මකාරණා කාරෙන්ති 293
රාජාරහො 448
රාහුලො 141

රූ.

රූපං 332
රූපාරම්මණං 331
රූපී රූපානි පස්සති 285

රෙ.

රෙවතො ඛදිරවනියො 126

ල.

ලජ්ජී 430
ලද්ධා ච පන න කප්පන්ති 411
ලභන්ති සමාධිං 266
ලභන්තා සප්පායානි භොජනානි නො අලභන්තා 353

ලූ.

ලූඛචීවරධරානං 181, 205

ලෙ.

ලෙණං 390

ලො.

ලොකනිස්සරණං 453
ලොකවිදූ 383
ලොකසඤ්ඤං 344
ලොකාධිපො 383
ලොකානුකම්පකාය 57
ලොකුත්තරා 326
ලොකෙ 55
ලොකො 268, 453
ලොණං 429
ලොභජං 364
ලොභනිදානං 364
ලොභපකතං 364, 454
ලොභෙ විගතෙ 371
ලොභො නිදානං කම්මානං සමුදයාය 364

පිට්ඨකානි.

ව.

වචීදුච්චරිතං 294
වචීමොනෙය්‍යං 457
වචීසංඛාරො 330
වචීසුචරිතං 294
වජිරූපමචිත්තො 355
වජ්ජභීරුතො 294
වජ්ජානං 388
වජ්ජානි 293
වජ්ජිපුත්තකො 442
වජ්ජෙසු 319
වණ්ණසම්පන්නො 449
වණ්ණං භාසති 334, 392
වණ්ණාරහස්ස 334
වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං 335
වත්ථුං අඤ්ඤං න විජ්ජති 372
වෙඨන 361
වෙධන 426
වනත්තඤ්ඤෙව පවාරයාමි 412
වනරාමණෙය්‍යකං 264
වනස්පති 388
වනෙ 388
වමෙහන්ති 418
වරණායං විහරති 322
වලිතං 374
වවස්සග්ගාරම්මණං 266
වසීභූතං 395
වස්සසතායුකො වස්සසතජීවී 312
වස්සූපනායිකා 298
වහති 460
වහන්ති 460

වා.

වාචාය සන්නිතොදකෙන 417
වාදානුපාතො 391
වායමන්ති 268
වායොධාතු 402
වාලණ්ඩුකං 429
වාලිකාය 460
වාවත්තායි සංයොජනං 363

පිට්ඨඞ්කානි.

වාලත්තාය 300
වාලෙ අමනුස්සෙ ඔස්සජන්ති 391

වි.

විකිණ්ණවාචො 455
වික්ඛලිතං 423
විගතමලමච්ඡෙරෙන 384
විගතාභිජ්ඣා 419
විඝාතපක්ඛිකො 438
විජ්ජන්තරිකාය 356
විජ්ජං උප්පාදයං භික්ඛු
සබ්බා දුග්ගතියො ජහෙ 372
විජ්ජා 332, 394
විජ්ජා උප්පජ්ජති 288
විජ්ජාභාගියා 288, 311
විජ්ජාවිමුත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය 288
විජ්ජූපමචිත්තො 355
විඤ්ඤාණධාතු 402
විඤ්ඤාණං පතිට්ඨිතං 435
විඤ්ඤාණං බීජං 434
විඤ්ඤූහි 390, 402
විතක්කවිචාරාපි 288
විතක්කවිප්ඵාරසද්දං 398
විතක්කෙස්සති 398
විතුදන්තා විහරන්ති 448
විත්තිකා 411
විත්ථාරෙන 363
විද්ධෙ 448
විධුරො 352
විධූමො 362
විනයධරානං යදිදං උපාලි 172
විනයධරානං යදිදං පටාචාරා 194
විනයානුග්ගහාය 334
විනිවිද්ධා 423
විනීලකං 373
විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣා
දොමනස්සං 268
විනෙය්‍ය හදයෙ 373
විපස්සනා 311
විපස්සනා භාවිතා 311

පිට්ඨඞ්කානි.

විපුබ්බකං 375
විබ්භන්තචිත්තො 455
විමුච්චති 394
විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති 394
විමුත්තං 420
විමුත්තා 332
විමොක්ඛා හොන්ති 446
විරජං 448
විරජො 392
විරතා විකාලභොජනා 431
විරද්ධං 292
විරාගාය 320, 339
විරියං ආරභති 268
විරියං ආරභන්ති 448
විරුද්ධා 423
විරූළ්හිං 364
විරොචති 411
විලූනං 374
විලෙපනං 431
විවටො විරොචති 460
විවරෙය්‍ය 303
විවාදාපන්නා 325, 448
විවිච්චෙව කාමෙහි 299
විවෙකනිස්සිතං 298
විසමලොභාභිභූතා 391
විසමෙන කායකම්මෙන 389
විසුද්ධියා 434
විස්සාසිකානං 216
විහරති 368
විහෙසෙය්‍යං 330

වු.

වුට්ඨාති තම්හා ආබාධා 353
වුද්ධභූමි 323
වුද්ධිං 364
වුද්ධිහෙසා අරියස්ස විනයෙ 446
වුද්ධෙ 323
වුසිතවා 378
වුසිතං 395

පිට්ඨඞ්කානි.

වෙ.

වෙදනාක්ඛයා සබ්බං දුක්ඛං නිජ්ජිණ්ණං 434
වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී 268
වෙදියමානස්ස 405
වෙපුල්ලං 364
වෙපුල්ලාය 268
වෙරම්බවාතො වාති 373
වෙරානං 338
වෙහාසං පක්කාමි 417
වෙළුරියං 432
වොකිණ්ණසුඛදුක්ඛං 355
වොස්සග්ගපරිණාමිං 299
වොස්සග්ගරතො 384
ව්‍යසනං ආපජ්ජති 426
ව්‍යාපජ්ජති 356
ව්‍යාපන්නානං 454

ස.

සඋත්තරච්ඡදෙ 373
සඋපනිසො 422
සකසාවා 347
සකංයෙව වාදං දීපෙන්ති 418
සකිම්පි උද්ධං 376
සක්කත්වා ගරුකත්වා 356
සක්කරෙය්‍ය 361
සක්ඛිපුට්ඨො 358
සක්‍යකුලා පබ්බජිතො 407
සක්‍යපුත්තො 407
සග්ගමුපෙන්ති ඨානං 432
සග්ගං ලොකං 33
සග්ගාපායඤ්ච පස්සති 395
සඞ්කස්සරසමාචාරො 345
සඞ්ඛතලක්ඛණානි 388
සඞ්ඛතස්ස 388
සඞ්ඛතාරම්මණං 332
සඞ්ඛමුණ්ඩිකං 293
සඞ්ඛාය 362
සඞ්ඛාරනිරොධං 405
සඞ්ඛිත්තවිත්ථාරෙන 363
සඞ්ඛිත්තෙන 362
සඞ්ඛිත්තෙන ච විත්ථාරෙන ච 300

පිට්ඨඞ්කානි

සඞ්ඛිත්තෙන භාසිතස්ස 116
සඞ්ගාමං 349
සඞ්ගාරවො 396
සඞ්ඝඵාසුතාය 337
සඞ්ඝරාපෙය්‍ය 447
සඞ්ඝසුට්ඨුතාය 337
සඞ්ඝං 355
සඞ්ඝං අනුස්සරති 429
සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය 248
සඞ්ඝාතුං 359
සඞ්ඝුපට්ඨාකානං 214
සඞ්ඝුපොසථං 429
සචිත්තවොදානං 335
සචෙ බො පන අත්ථි පරලොකො 419
සචෙතනො 451
සචෙ භික්ඛවෙ අප්පකා හොන්ති 377
සච්චපරක්කමො 383
සච්චවාදී 430
සච්චසන්ධො 430
සච්ඡිකත්වා 408
සච්ඡිකරිස්සති 32
සච්ඡිකරොති එකං ධම්මං 422
සජ්ඣුමහරිං අකංසු 417
සඤ්ඤපෙන්ති 328
සණ්ඨාති 360
සණ්ඩසණ්ඩචාරිණී 464
සතතං 431
සතං එතානි ඨානානි 387
සතිබලං 33
සතිමන්තානං 160
සතිමා 268
සතිවිනයො 339
සතිසති ආයතනෙ 452
සතිසම්පජඤ්ඤාය 288
සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති 272, 298
සතිසම්මොසා පකිරෙය්‍ය 360
සතො 388
සතො සම්පජානො 350
සත්තානං 387

පිට්ඨඞ්කානි.

සත්ථුසාසනකරො 40
සදෙවකං 408
සදෙවමනුස්සං 408
සද්දෙසා 347
සද්දමනුස්සාවෙය්‍ය 440
සද්දං සුත්වා 398
සද්ධම්මගරු 327
සද්ධම්මට්ඨිතියා 338
සද්ධම්මස්ස 48
සද්ධම්මං සොතුමිච්ඡන්ති 385
සද්ධම්මා උක්ඛෙපෙත්වා 260
සද්ධං 396
සද්ධානුසාරී 327
සද්ධාපබ්බජිතානං 141
සද්ධාබලං 272
සද්ධාය සම්මුඛීභාවා 383
සද්ධාවිමුත්තානං 139, 206
සද්ධාවිමුත්තො 327, 353
සද්ධින්ද්‍රියං අධිමත්තං හොති 353
සද්ධින්ද්‍රියං භාවෙති 271, 287
සද්ධො වා දුග්ගතීතෙන 310
සධම්මුක්කංසනා 433
සනිසණ්ඩුකෙට්ටුභානං 393
සනිදානං 458
සනිමිත්තා 331
සන්තමානසා 322
සන්තංයෙව උපහාරං
උපහරිස්සාම 322
සන්තින්ද්‍රියා 322
සන්තිං පප්පුය්‍යචෙතසො 373
සන්තුට්ඨස්ස 44
සන්තුට්ඨිතා 44
සන්තො 344, 451
සන්ථරං පඤ්ඤපෙති 458
සන්ථානං 296
සන්දස්සෙති 446
සන්දිට්ඨිකා 434
සන්දිට්ඨිකාය 434
සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති 390
සන්ධිං 388

පිට්ඨඞ්කානි.

සන්ධීයතිමෙව 461
සන්ධාවති 451
සන්නිසීදති 451
සප්පාටිහාරියං 458
සප්පායානි 353
සප්පිනිකාතීරං 415
සප්පීතිකං 331
සප්පීතිකාරම්මණං 331
සප්පුරිසපඤ්ඤත්තානි 387
සඵලං 434
සබ්බපාණභූතහිතානුකම්පී 430
සබ්බප්පහායිනං 395, 457
සබ්බලොකෙ
අනභිරතසඤ්ඤං භාවෙති 28
සබ්බසඞ්ඛාරසමථො 362
සබ්බසො පහීයි 382
සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං 281
සබ්බං දුක්ඛං උපච්චගුං 376
සබ්බා ආසත්තියො ඡෙත්වා 373
සබ්බූපධිපටිනිස්සග්ගත්ථාය
පධානං 295
සබ්බෙ තෙ බහුං පුඤ්ඤං
පසවන්ති 261
සබ්බෙ තෙ මනොපුබ්බඞ්ගමා 41
සබ්බෙ මදෙ අභිභොස්මි 382
සබ්බෙ සඞ්ඛාරා 461
සබ්බෙසු ධම්මෙසු
අතම්මයො මුනි 383
සබ්‍රහ්මකං 408
සබ්‍රහ්මචාරිසු 322
සභග්ගතො වා 358
සමග්ගා 325, 448
සමචිත්තා දෙවතා 320
සමණකරණීයානි 441
සමණජාති 427
සමණස්ස 441
සමණබ්‍රාහ්මණා 436
සමණො 407
සමතික්කමාය 434
සමතික්කමො හොති 434

පිට්ඨිකානි.

සමත්තා 259, 419
සමථො 311, 337
සමනුග්ගාහති 376
සමනුග්ගාහියමානානි 400
සමනුඤ්ඤො 464
සමනුපස්සාමි 12
සමනුභාසති 374
සමනුභාසියමානානි 400
සමනුයුඤ්ජති 374
සමනුයුඤ්ජියමානානි 400
සමන්තපාසාදිකානං 151
සමන්තා යොජනසතං
එරිත්වා තිට්ඨති 376
සමයං 6
සමවෙපාකිණියා ගහණියා 393
සමා 328
සමාදපෙති 312, 446
සමාදය 319
සමාදින්නං 259
සමාදින්නා 419
සමාපත්තිකුසලතා 336
සමාපත්තිවුට්ඨානකුසලතා 336
සමාධිපටිලාභො 362
සමාධිබලං 336
සමාධියති 448, 451
සමාධිසුඛං 331
සමාරකං 408
සමාහිතං චිත්තං 383
සමුත්තෙජෙති 446
සමුස්සිතා 423
සමෙත 462
සම්පජඤ්ඤං 46, 337
සම්පජානමුසා භාසිතා හොති 358
සම්පජානස්ස 46
සම්පජානො 268
සම්පන්නං 447
සම්පති බන්ධනා මුත්තං 411
සම්පද 456
සම්පමොහං පරාජයං 423
සම්පරායිකං 233

පිට්ඨිකානි.

සම්පරායිකානං 338
සම්පවාරෙති 457
සම්පහංසෙතා 446
සම්බුද්ධං 446
සම්බොධාය 256
සම්බොධිපරායණො 444
සම්භෙදං 297
සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො 378
සම්මදෙව 69
සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති 461
සම්මාඤ්ඤාණෙන 462
සම්මාදිට්ඨි 258
සම්මාදිට්ඨිකස්ස 258
සම්මාදිට්ඨිකො 447
සම්මාදිට්ඨියා 462
සම්මාදිට්ඨිං භාවෙති 283
සම්මාදුක්ඛක්ඛයාය 417
සම්මාපණිහිතං 32
සම්මාමානාභිසමයා
අන්තමකාසි දුක්ඛස්ස 363
සම්මාවිමුත්තියා 463
සම්මාවිමුත්තිං ඵුසති 422
සම්මාසමාධිසති ආසවානං
ඛයාය 452
සම්මාසම්බුද්ධස්ස තෙ
පටිජානතො 417
සම්මුඛා 438
සම්මුඛාවිනයො 339
සම්මුඛීභාවා 383
සම්මොදතිමෙව 461
සම්මොදනීයං 390
සම්මොදනීයං කථං සාරාණීයං 301
සම්මොදමානා 448
සම්මොසාය 48
සයනෙන 361
සයං 408
සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා 344
සරණං 390
සරූපාසු 391
සලාකග්ගාහෙන 249

පිට්ඨඞ්කානි.

සලාකාවුත්තං 391
ස ලොකං භජතෙ සිවං 387
සල්ලපන්ති 428
සවනාය 266
සවෙදනා 331
සව්‍යඤ්ජනං 360
සව්‍යාපජ්ඣං 354
සව්‍යාපජ්ඣං ලොකං 334
සව්‍යාපජ්ඣං වෙදනං 354
සව්‍යාපජ්ඣා 337
සව්‍යාපජ්ඣා ඵස්සා ඵුසන්ති 354
සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතවතො 451
සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී 446
සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං 408
සහත්ථා 457
සහධම්මිකං 397
සහධම්මිකො 391, 402
සහව්‍යතං උපපජ්ජති 455
සහස්සං චාතුම්මහාරාජිකානං 439
සංයමො 387
සංයොජනා 288
සංයොජනානං 444
සංයොජනීයෙසු ධම්මෙසු 296
සංවරාය 338
සංවිජ්ජන්ති 266
සංවිජ්ජමානා 266
සංවිදහිත්වා 344
සංවෙගමාපාදි 460
සංවෙජනීයෙසු ඨානෙසු 266
සංවෙසෙත්වා 376
සංසන්දතිමෙව 461
සංසාදෙති 397
සංසුද්ධගහණිකො 393
සංසුද්ධචාරණං 446

සා.

සාකභක්ඛා 447
සාකල්‍යං 336
සාක්ඛරප්පභෙදං 393
සාඛා 448

පිට්ඨඞ්කානි.

සා ච තො පවත්තනී භවිස්සති 357
සා ච තො ඵාසු භවිස්සති 357
සාඨෙය්‍යං 337
සාණානි 447
සාතසුඛං 331
සාත්ථං 355
සාත්ථං සව්‍යඤ්ජනං 409
සාථලිකා 325
සාධු 321
සාධු ඛො පන 410
සාධු වත මයං 457
සාධූති න වදෙය්‍ය 330
සානුවජ්ජො 334
සාමඤ්ඤත්ථං 453
සාමා 328
සාමාකභක්ඛා 447, 462
සාමිසං 331
සායන්හසමයං සාමිකානං
ගාවො නිය්‍යාතෙත්වා 427
සාරතො පච්චාගච්ඡන්තං 401
සාරදං බදරපණ්ඩුං 411
සාරප්පත්තා 447
සාරාදුති 364
සාරාණීයං 390
සාරාණීයානි හොන්ති 343, 344
සාරිපුත්තො මොග්ගල්ලානො 84
සාරීරිකානං 388
සාරෙ පතිට්ඨිතො 447
සාලිසූකං 32
සාලොහිතා 434
සාවකභාසිතා 327
සාවකො සො ආනන්ද
අප්පමෙය්‍යා තථාගතා 438
සාවජ්ජං 454
සාවජ්ජානවජ්ජ 358
සාවජ්ජෙන 462
සාවජ්ජො 334, 337
සාවත්ථියං 9
සාසවසුඛං 330

	පිට්ඨකානි.
සි.	
සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු	319
සික්ඛං පච්චක්ඛාය	382
සික්ඛාකාමානං	141
සික්ඛාමහං	442
සික්ඛාසමාදානස්ස	446
සිගාලකමාතා	206
සිගාලකංයෙව නදති	418
සිඞ්ගීසුවණ්ණං	432
සිතං සිතමත්තාය	454
සිප්පිසම්බුකං	33
සියා	362
සියා අඤ්ඤදත්ථුකං තථෙව	435
සිලිට්ඨගි	341
සීසසීසං	447
සීතිභූතො	373, 420
සීලකථා ච නො භවිස්සති	357
සීලක්ඛන්ධං	357
සීලක්ඛන්ධෙන	391
සීලබ්බතං	435
සීලවා	447
සීලවා හොති	319
සීලවිපත්ති	337, 456
සීලවිසුද්ධි	337
සීලසම්පදා	337, 456
සීලං ආරබ්භ	429
සීලසාමඤ්ඤගතානං	357
සීලානි	229
සීලූපොසථං	429
සීලෙන සද්ධිං	429
සීහනාදං	417, 418
සීහනාදිකානං	111
සීහසෙය්‍යං කප්පෙති	350
සු.	
සුකටදුක්කටානං	456
සුකට්ඨං කරොති	442
සුක්ඛා	297
සුඛතො උපගච්ඡෙය්‍ය	248
සුඛපටිසංවෙදී	420
සුඛමසයිත්ථ	373
සුඛසයිතානි	364
සුඛං	419
සුඛං වෙදියති	448
සුඛාධිවාහං	31
සුඛාවහං	31
සුඛීභූතෙන අත්තනා	430
සුබුද්ධයා	337
සුබුද්ධයානි	432
සුඛුමාලො	378
සුඛෙතෙන	364
සුඛො	447
සුගතිං	33
සුගතිං සග්ගං	456
සුචිත්තා	462
සුචින්තිතචින්තී	341
සුජාතා සෙනානී ධීතා	217
සුඤ්ඤතා පටිසංයුත්තා	326
සුඤ්ඤතොසමාධි	464
සුඤ්ඤය	418
සුතවා	36
සුතං	45
සුතා තෙ ආනන්ද	438
සුත්වා	398
සුදත්තො ගහපති අනාථපිණ්ඩිකො	208
සුදස්සනා	432
සුද්දිට්ඨා	453
සුද්ධමත්තානං පරිහරති	383
සුද්ධං අත්තානං පරිහරති	294
සුනක්ඛත්තං	463
සුනඛෙහි	294
සුපරිකම්මකතාය භූමියා	364
සුප්පමෙය්‍යො	455
සුප්පවාසා කොලියධීතා	244
සුප්පියා උපාසිකා	244
සුභනිමිත්තං	19, 334
සුභන්තෙව අධිමුත්තො හොති	286
සුමතිකතං	442
සුමෙධො	383

පිට්ඨකානි.

සුසීවට්ඨං බ්‍රහමචාරිසු 463
සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානං 430
සුවණ්ණදුබ්බණ්ණානි 284
සුසු කාලකෙසො 323
සුස්සූසන්ති 327
සුංකදායිකංච හණ්ඩස්මිං 300
සූරො අම්බට්ඨො 215
සූලෙ උත්තාසෙන්ති 294

සෙ.

සෙක්ඛං 445
සෙඛමෙතං බලං 298
සෙඛම්පි ඛො මහානාම සීලං 433
සෙඛස්ස හි භික්ඛුනො 337
සෙඛං හි සො භික්ඛවෙ බලං
ආගමම 298
සෙඛො 313
සෙට්ඨමුපණමං 357
සෙතවජ්ජනං ධාරීයති 379
සෙතුසානො 434
සෙතුසානො ගීතෙ 453
සෙනාසනපක්ඛුපකානං 152
සෙය්‍යථාපි 32, 354, 447
සෙය්‍යථාපි ගුත්තං 442
සෙය්‍යථාපි දෙවා සුභකිණ්හා 354
සෙය්‍යථාපි භවං ගොතමො
භවං චානන්දො
එතෙමෙ පුජ්ජා 397
සෙය්‍යථාපි සරභො
පරිබ්බාජකො 417
සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ
අප්පමත්තකොපි ගුථො
දුග්ගන්ධො හොති 264
සෙය්‍යථාපි මනුස්සා 355
සෙය්‍යථාපි විසාඛෙ 427
සෙය්‍යං 464
සෙය්‍යො එතෙන වුච්චති 360
සෙවිතබ්බො 356

සො.

සො 432

පිට්ඨකානි

සො ඉදං දුක්ඛං 394
සො ඉමං ලොකං 408
සො එවං පජානාති 419
සො එවං පජානාමි
රාගො මෙ පහීනො, 412
සො එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ 394
සො කාමානං 320
සො ච 391
සො ච තෙසං උච්චාදන
පරිමද්දනනහාපන
සම්බාහනෙන 312
සොචෙය්‍යං 336
සොණො කොළිවිසො 130
සො තණ්හක්ඛයාය 320
සො තාදිසො 383
සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය 68
සොතාපන්නො 444
සො නත්ථි 428
සො න තියාති 417
සොපි න අරාජකං 346
සොප්පස්ස 454
සො භවානංයෙව 320
සොමනස්සට්ඨානීයං 404
සො රාගො තථාගතස්ස පහීනො 378
සොහං එවං විහරන්තො 382
සො හොති සමාධි න චෙව
සන්තො 451
ස්වාක්ඛාතෙ 261
ස්වාක්ඛාතො 383

හ.

හට්ඨා 321
හත්ථකො ආලවකො 211, 372
හත්ථපජ්ජොතිකං 293
හත්ථාපලෙඛනො 463
හදයඞ්ගමා 358
හරති 2
හිමපාතසමයො 373
හීනං 420
හීනප්පණීතෙ 358
හීනො හොති සීලෙන 356
හෙතු පච්චයො 302
හෙමන්තිකො 380
හොතෙව කඞ්ඛා 418